* ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟΣ *

ἬΤΟΙ

ΣΥΝΑΓΩΓΗ

ΤΩΝ ΘΕΟΦΘΟΓΓΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ

ΤΩΝ ΘΕΟΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ:—

Ἀπὸ πάσης Γραφῆς θεοπνεύστου συναθροισθεῖσα

ΟἸΚΕΙΩΣ ΤΕ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΩΣ ἘΚΤΕΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑ

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ὉΣΙΩΤΑΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

καὶ κτήτορος Μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Εὐεργέτιδος,

ΚΑΙ ΕὐΕΡΓΕΤΙΝΟΥ ἘΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΟΥ

Ἐκδιδομένη τὸ πρῶτον μετὰ πλήρους ἑρμηνείας εἰς τὴν ἁπλῆν Ἑλληνικὴν τῶν ἐμπεριεχομένων κειμένων

Εἰκονογραφημένη κατὰ τὴν παράδοσιν

Πεπλουτισμένη διὰ πλείστων ὑπομνημάτων:

ἘΚΔΟΣΙΣ ἝΚΤΗ

∴ ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ∴

ἘΚΔΙΔΕΤΑΙ

ἀναλώμασι καὶ ἐπιμελείᾳ

ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Οἰνόης

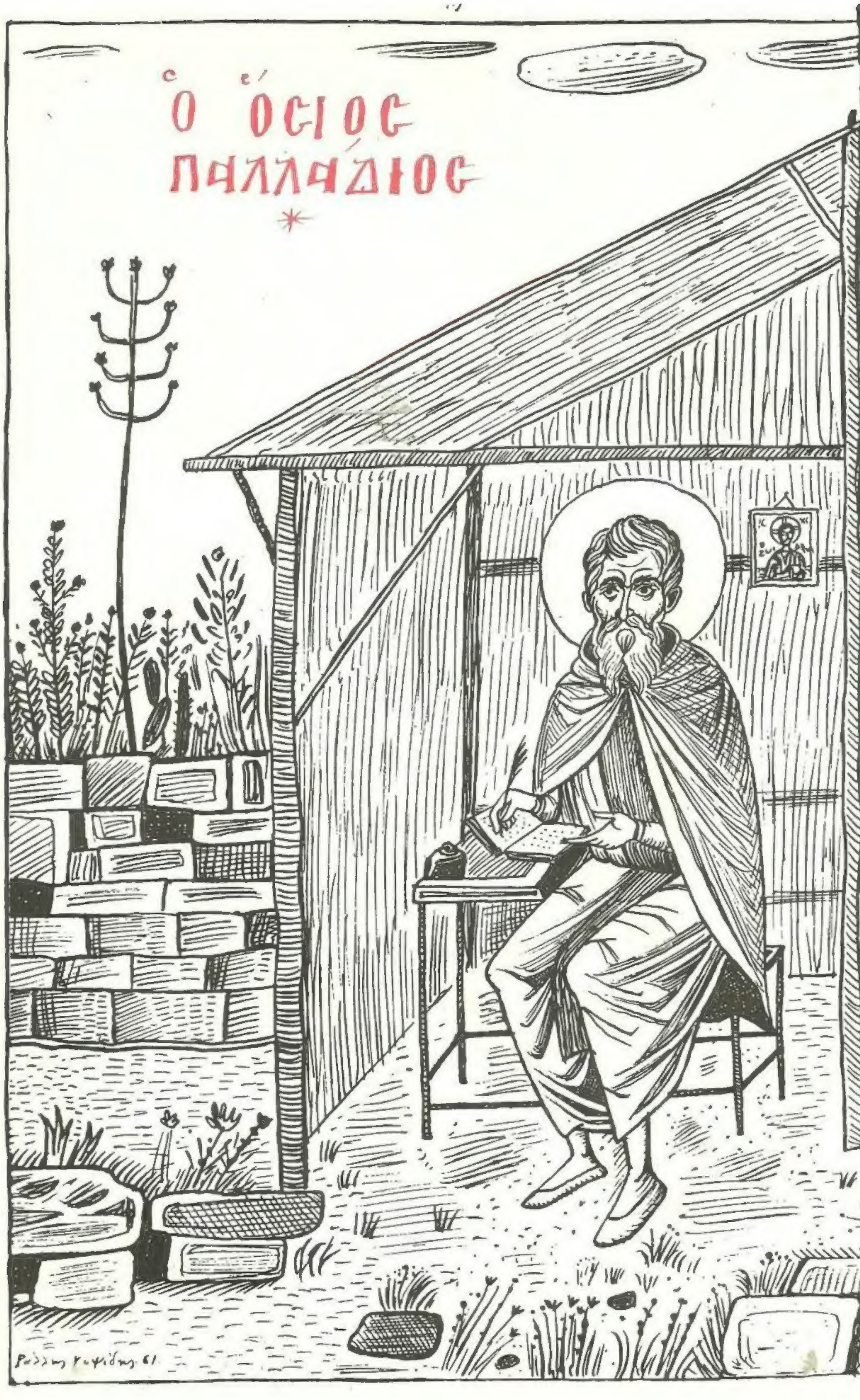
ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΛΑΓΓΗ

ͅαλπε Ἀθῆναι 1985

Μεγαλυνάριον τοῦ Ἁγίου.

Χαίροις τῶν Ὁσίων ὁ ἀρχηγός, καὶ τῆς ἰσαγγέλου, πολιτείας καθηγητής· χαίροις τῆς ἐρήμου, στυλοειδὴς νεφέλη, Ἀντώνιε παμμάκαρ, Πατέρων καύχημα.

Ὁ ὅσιος
Παλλάδιος

ὙΠΟΘΕΣΙΣ Α΄

Ὅτι τῷ Μοναχῷ, ἡ ἀκτημοσύνη ἐπήγγελται, καὶ τί τὸ τοῦ ἀπροσπαθοῦς γνώρισμα, καὶ πῶς οἱ Πατέρες ταύτην κατώρθωσαν.

Ὅτι ὁ Μοναχὸς ἔχει ὑποσχεθῆ τὴν ἀκτημοσύνην· ποῖον εἶναι τὸ γνώρισμα τοῦ μὴ θέλοντος νὰ ἔχῃ ὑλικὰ ἀγαθά, καὶ πῶς κατώρθωσαν τὴν ἀκτημοσύνην οἱ Πατέρες.

Α΄. Τοῦ Ἁγίου Παλλαδίου.

ΔΙΗΓΗΣΑΤΟ μοι ἡ μακαρία Μελάνη, ὅτι ἐν ἀρχαῖς παραγενομένη ἀπὸ Ῥώμης εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἀκούσασα περὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ Ἀββᾶ Παμβὼ παρὰ τοῦ μακαρίου Ἰσιδώρου τοῦ ξενοδόχου, ὅς καὶ ὡδήγησέ με πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον, προσήνεγκα αὐτῷ ἀργενταρίαν τριακοσίων λιτρῶν ἀργυρίου, παρακαλέσασα αὐτὸν ἐκ τῶν πραγμάτων μου μετασχεῖν.

2. Ὁ δέ, φησι, καθεζόμενος καὶ πλέκων θαλλούς, καὶ μηδόλως ἀνανεύσας, ἢ κἂν προσχὼν τῷ σκεύει τῆς θήκης, εὐλόγησέ με φωνῇ μεγάλῃ εἰπών· ὁ Θεὸς δώῃ σοι τὸν μισθόν· καὶ λέγει τῷ οἰκονόμῳ αὐτοῦ Ὠριγένει· δέξαι καὶ διοίκησον αὐτὰ πᾶσι τοῖς κατὰ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν, καὶ τοῖς ἐν ταῖς νήσοις ἀδελφοῖς· ταῦτα γὰρ τὰ Μοναστήρια πένεται πλέον παρὰ τὰ ἄλλα.

3. Μετὰ μικρὸν οὖν, φησι, τελευτᾶν μέλλων οὗτος ὁ Ἅγιος, μεταστειλάμενός με, τὴν τελευταίαν σπυρίδα ἀπαρτίζων, λέγει μοι· δέξαι τὴν σπυρίδα ταύτην ἐκ τῶν χειρῶν μου, ἵνα μέμνησαί μου, ἄλλο γάρ σοι καταλεῖψαι οὐκ ἔχω, καὶ ἐκλιμπάνει ἀπύρεκτος.

Ἑρμηνεία

Η ΜΑΚΑΡΙΑ ΜΕΛΑΝΗ (λέγει ὁ Ἅγιος Παλλάδιος) μοῦ διηγήθη τὸ ἑξῆς περιστατικόν: Κατὰ τὴν πρώτην μου περιοδείαν ἔφθασα εἰς Ἀλεξάνδρειαν, προερχομένη ἀπὸ τὴν Ρώμην. Ἐκεῖ ἔμαθα, ἀπὸ τὸν μακάριον Ἰσίδωρον τὸν Ξενοδόχον, διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀββᾶ Παμβώ. Ἐπὶ πλέον, κατὰ παράκλησίν μου, ὁ Ἰσίδωρος μὲ συνώδευσε μέχρι τοῦ περιφήμου αὐτοῦ Ἀσκητοῦ.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκαθίσαμεν ὀλίγον εἰς τὸ κελλίον τοῦ Ἀσκητοῦ, τοῦ προσέφερα ἕνα κιβώτιον, ποὺ περιεῖχε διάφορα ἀργυρᾶ ἀντικείμενα ἀξίας τριακοσίων λιτρῶν ἀργύρου καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ πάρῃ ἐξ αὐτῶν ὅσα θέλει.

2. Ὁ Ἅγιος Παμβώ, χωρὶς καθόλου νὰ ὑψώσῃ τὸ βλέμμα του διὰ νὰ περιεργασθῇ τὸ κιβώτιον, καὶ ἐξακολουθῶν νὰ πλέκῃ τὸ χόρτον διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ζεμπιλιοῦ, μὲ εὐλόγησε ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ μοῦ εἶπε μὲ μεγάλην φωνήν:

—Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ ἀνταποδώσῃ τὸν μισθόν σου.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ μακάριος Παμβὼ ἐκάλεσε τὸν ὑποτακτικόν του Ὠριγένην καὶ τοῦ λέγει:

—Πάρε αὐτὰ καὶ φρόντισε νὰ τὰ διαμοιράσῃς εἰς τοὺς Μοναχοὺς καὶ τὰ Μοναστήρια, ποὺ εὑρίσκονται εἰς τὴν Λιβύην καὶ τὴν Πεντάπολιν καὶ εἰς τὰς νήσους, διότι αὐτὰ τὰ Μοναστήρια εἶναι πτωχότερα ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα.

3. Συνεχίζουσα τὴν διήγησίν της περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀσκητοῦ ἡ Ὁσία Μελάνη εἶπε καὶ τοῦτο.

—Μετὰ ἀπὸ ὀλίγον, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ, ἔστειλε καὶ μὲ ἐκάλεσε πλησίον του, ἐνῷ ἐτελείωνε τὸ τελευταῖον ζεμπίλι. Συγχρόνως μοῦ εἶπε· «Πάρε αὐτὸ τὸ ζεμπίλι ἀπὸ τὰ χέρια μου, διὰ νὰ μὲ ἐνθυμῆσαι· δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ σοῦ ἀφήσω».

Ἀπεδήμησε δὲ ὁ Ὅσιος συντόμως, χωρὶς νὰ ἀσθενήσῃ καὶ χωρὶς νὰ παρουσιάσῃ οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον πυρετόν.

Β'. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

ΙΣΑΑΚ τις ἀνὴρ εὐλαβής, ἐκ τῆς Συρίας εἰς τὴν Ῥώμην ἐλθών, καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παραγενόμενος, τοὺς προσμοναρίους ᾐτήσατο ἵνα ὅσην θέλει ἄδειαν προσεύχεσθαι παράσχωσιν αὐτῷ· σταθεὶς οὖν ἐν τῇ εὐχῇ, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας διήνυσεν ἀδιαλείπτως εὐχόμενος.

2. Εἷς δὲ τῶν προσμοναρίων τοῦτο θεασάμενος, ὡς φιλενδείκτην καὶ ἀνθρωπάρεσκον ἐξουθενήσας, εἶτα καὶ ῥαπίσματι αὐτὸν ἔτυψεν· αἴφνης δὲ πνεῦμα πονηρὸν εἰς αὐτὸν εἰσελθόν, εἰς τὰ ἴχνη τοῦ δικαίου ἔῤῥιψε, καὶ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ κράζειν ἤρξατο, Ἰσαὰκ μὲ ἐκβάλλει.

3. Εὐθέως οὖν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἐπιτιμήσας τῷ πονηρῷ πνεύματι, ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐξήλασε· καὶ τοῦ θαύματος διαβοηθέντος ἐν πάσῃ τῇ πόλει, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες τῶν εὐγενῶν ὁμοθυμαδὸν πρὸς αὐτὸν ἔτρεχον, σπεύδοντες τίς αὐτῶν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ δυνηθῇ προαρπάσαι τὸν Γέροντα, οἱ μὲν ἐπὶ τὸ ανα-

Ὁ ἈΒΒᾶς ΠΑΜΒΩ
Ἡ ὉΣΊΑ ΜΕΛΆΝΗ
Ῥάλλης Κοψίδης

στῆσαι Μοναστήριον ἀγροὺς προσφέρειν ἐπαγγελλόμενοι, ἕτεροι δὲ χρήματα, ἄλλοι πρὸς τροφὴν ἀναλώματα παρέχειν αὐτῷ ἤθελον.

4. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, μηδὲν παρ' αὐτῶν λαβεῖν τὸ σύνολον ἀνασχόμενος, ἐξῆλθε τῆς πόλεως· οὐ πολὺ δὲ μήκοθεν τόπον ἔρημον εὑρών, ἐκεῖσε ἑαυτῷ σεμνὸν κελλίον ᾠκοδόμησε. Πολλοὶ οὖν πρὸς αὐτὸν ἀπερχόμενοι, τῷ ἐκείνου ὑποδείγματι ἤρξαντο εἰς τὸν πόθον τῆς αἰωνίου ζωῆς πυροῦσθαι, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας εἰς τὴν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ δουλείαν ἑαυτοὺς ἐκδεδόκασιν.

5. Ἐδυσώπουν δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ μετὰ ταπεινοφροσύνης, ὅπως διὰ τὴν τοῦ Μοναστηρίου χρείαν τὰ προσφερόμενα αὐτῷ χρήματα δέξηται, αὐτὸς δὲ τῆς ἑαυτοῦ πτωχείας τὴν ψῆφον στερεᾷ φυλακῇ ἐκράτει λέγων· «Μοναχός, ὁ ἐν τῇ γῇ κτῆμα ζητῶν, Μοναχὸς οὐκ ἔστι». Οὕτως οὖν ἐφοβεῖτο τὴν τῆς πτωχείας αὐτοῦ φροντίδα ἀπολέσαι, καθάπερ οἱ σκνιποὶ ἄρχοντες τὰ ἀπολλύμενα χρήματα τῇ φυλακῇ συντηρεῖν εἰώθασιν.

6. Ἐκεῖ τοίνυν οὕτω βιούς, πνεύμασι προφητείας κατεκοσμήθη, καὶ πᾶσι τοῖς ἔγγιστα καὶ ἐκ μήκους κατοικοῦσι, διὰ τῶν θαυμάτων ἡ τῆς ζωῆς αὐτοῦ λαμπρότης διεγνώσθη.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ εὐλαβὴς ἄνθρωπος, ποὺ ἐλέγετο Ἰσαάκ, ἦλθεν ἀπὸ τὴν Συρίαν εἰς τὴν Ρώμην. Εἰς τὴν Ρώμην κατέφυγεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ παρεκάλεσε τοὺς προσμοναρίους (1) νὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ παραμείνῃ, διὰ νὰ προσευχηθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅσον θέλει. Πράγματι προσηύχετο, χωρὶς διακοπήν, τρία ἡμερόνυκτα.

2. Βλέπων τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἕνας προσμονάριος, τὸν ἐχαρακτήρισεν ὡς ἀνθρωπάρεσκον καὶ φίλον τῶν ἐπιδείξεων· ἀφοῦ λοιπὸν τὸν ὕβρισε σκληρῶς, μετὰ τὸν ἐρράπισεν. Ἀλλ', ὢ τοῦ θαύματος! Ἀμέσως εἰς τὸν προσμονάριον αὐτὸν εἰσῆλθεν ὁ διάβολος καὶ τὸν ἔρριψε σφαδάζοντα πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ἐναρέτου αὐτοῦ ἀνθρώπου· τὸ δὲ πονηρὸν πνεῦμα ἔκραζε διὰ τοῦ στόματός του· «Ὁ Ἰσαὰκ θὰ μὲ ἐκβάλῃ».

3. Τότε ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἐπετίμησε τὸ πονηρὸν πνεῦμα καὶ τὸ ἐξεδίωξεν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Μόλις ἔγινε γνωστὸν αὐτὸ τὸ θαῦμα εἰς ὁλόκληρον τὴν πόλιν, ὅλοι τότε, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἔτρεχον ἀπὸ κοινοῦ πρὸς τὸν εὐσεβῆ αὐτὸν ἄνθρωπον. Ἐγένετο δὲ μεταξύ των πραγματικὴ πάλη, ποιὸς νὰ ἠμπορέσῃ νὰ τὸν καλέσῃ πρῶτος εἰς τὸ σπίτι του. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν ἄλλοι μὲν τοῦ ἔλεγαν νὰ τοῦ δώσουν χωράφια, διὰ νὰ ἱδρύσῃ Μοναστήριον, ἄλλοι χρήματα καὶ ἄλλοι πάλιν προσεφέροντο νὰ τοῦ χορηγοῦν τὰ ἔξοδα τῆς διατροφῆς.

4. Ὁ πραγματικὸς ὅμως αὐτὸς δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἰσαάκ, δὲν ἐδέχθη νὰ πάρῃ ἀπὸ κανένα ἀπολύτως τίποτε καὶ ἔφυγεν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν. Εἰς μικρὰν δὲ ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως εὑρῆκε μίαν ἐρημικὴν τοποθεσίαν καὶ ἐκεῖ ἔκτισε μικρόν τι καὶ πτωχικὸν κελλίον. Ἐν τῷ μεταξὺ πολλοὶ ἤρχοντο πλησίον του καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του ἤρχισαν νὰ φλογίζωνται ἀπὸ τὸν πόθον τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ διὰ τῆς διδασκα-

---

1) Προσμονάριος=φύλαξ τοῦ Ναοῦ.

λίας του παρεδίδοντο ἑκουσίως εἰς τὸ θέλημα τοῦ Παντοδύναμου Θεοῦ, ἀσπαζόμενοι τὴν μοναχικὴν τελειότητα.

5. Οἱ μαθηταί του, μὲ ἄκραν ταπεινοφροσύνην, τὸν παρεκάλουν ἐπιμόνως, χάριν τῶν ἀναγκῶν τοῦ Μοναστηρίου, νὰ δεχθῇ τὰ χρήματα, ποὺ τοῦ προσέφερον. Αὐτὸς ὅμως ἐπέμενεν ἀμετακλήτως εἰς τὴν ἀπόφασιν του, νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν πτωχείαν του.

Δι' αὐτὸ ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς του· «Μοναχός, ποὺ ζητεῖ νὰ ἀποκτήσῃ κτήματα ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, δὲν εἶναι πραγματικὸς Μοναχός». Τόσον πολὺ ἐφοβεῖτο μήπως χάσῃ τὴν ἐκ τῆς πτωχείας καὶ διὰ τὴν πτωχείαν ἐναγώνιον φροντίδα, ὅσον, ἀντιθέτως καὶ οἱ πλανώμενοι ὑπὸ τῆς ματαιότητος ἄρχοντες συνηθίζουν νὰ ἀποκρύπτουν μετὰ προσοχῆς τὰ ὑποκείμενα εἰς τὴν ἀπώλειαν χρήματα.

6. Ἐκεῖ λοιπόν, εἰς τὴν ἐρημικὴν τοποθεσίαν, ἔζησε μὲ στερήσεις καὶ πτωχείαν· δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἠξίωσε καὶ προφητικοῦ χαρίσματος. Ἡ λαμπρότης δὲ τῆς ζωῆς του ἐγένετο εὐρύτατα γνωστὴ καὶ εἰς αὐτούς, ποὺ εὑρίσκοντο μακράν, καὶ εἰς αὐτοὺς ποὺ παρέμενον πλησίον, ἀπὸ τὰ πολλά του θαύματα.

Γ'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ὁσίου Μαρκιανοῦ.

Ὁ ΜΕΓΑΣ Μαρκιανός, ὁ τοὺς μεγίστους καὶ ἀσυγκρίτους Ναοὺς τῆς τε Ἁγίας Εἰρήνης καὶ τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῶν Μαρτύρων, ἐκ βάθρων οἰκοδομήσας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν νεουργήσας, τοὺς δὲ ἀνακαινίσας, ὃς καὶ Οἰκονόμος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐτύγχανε, καὶ μεγίστης αἰδοῦς καὶ τιμῆς παρὰ πάντων ἠξιοῦτο, δήμου, βουλῆς, βασιλέως αὐτοῦ, διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἀνυπέρβλητον.

2. Οὗτος ἐξ ἑορτῆς Ἁγίων ἐπιστρέφων ποτέ, ἐπεὶ ὄμβρον καταῤῥαγῆναι συνέβη, διάβροχος γεγονώς, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐγκλεισάμενος, ἔπειτα ἀποδὺς τὸ ἱμάτιον, ἐπὶ μετρίοις ἄνθραξιν ἀνεξήραινεν.

3. Οὕτω δὲ συμπεσὼν ὁ τότε θεοφιλέστατος Γεννάδιος Ἀρχιερεύς, μετάκλητον αὐτὸν ἐποιεῖτο· οἱ δὲ σταλέντες, κεκλεισμένην εὑρόντες τὴν οἰκίαν, ἔκοπτόν τε τὴν θύραν καὶ ἐξιέναι ἐκέλευον· τὸν δέ, ἡ τοῦ φανῆναι γυμνὸν αἰσχύνη εἴσω μένειν ἐποίει, ἅτε μὴ ἔχοντα ἱμάτιον ἕτερον, ὃ περιβαλλόμενος προέλθῃ. Διὰ τοῦτο ἐπηγγείλατο μὲν τὴν ἔλευσιν, ἔμελλε δὲ καὶ ἔτι, ἕως τῶν παρόντων εἷς, περιεργότερόν τι ποιῶν, καὶ ὀπῇ τινι τὸν ὀφθαλμὸν προσθείς, καὶ τὸ γινόμενον θεασάμενος, αὐτός τε θαύματος ἐπληροῦτο, καὶ τοῖς ἄλλοις μάρτυσι χρήσασθαι τούτου τοῖς ἑαυτῶν ὀφθαλμοῖς παρεσκεύασεν.

4. Ὡς οὖν ἐξέπληξε πάντας τὸ θεαθὲν ἐπανῄεσαν, καὶ τῷ Πατριάρχῃ πάντα μετὰ θαύματος ἐξεσάφουν. Ὁ δὲ ἀκούσας, οὐ μόνον ἐθαύμασεν, ἀλλὰ καὶ ἐμέμφετο τοῖς ἀπαγγείλασιν, εἰ ἐκ μικρῶν οὕτω πραγμάτων Μέγαν τὸν Μαρκιανὸν κρίνειν ἐγνώκασι, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐκ πολλῶν ἑτέρων, καὶ οὐδενὶ ἄλλῳ κατορθωθῆναι ῥᾳδίων, θαυμαστὸν ἐκεῖνον λογίζονται καὶ μακάριον.

Ἑρμηνεία

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ ἀνήγειρεν ἐκ θεμελίων τοὺς μεγίστους καὶ ἀσυγκρίτους εἰς ὡραιότητα Ναοὺς τῶν Μαρτύρων Ἁγίας Εἰρήνης καὶ Ἁγίας Ἀναστασίας. Ἐκτὸς ὅμως αὐτῶν καὶ πολ-

λοὺς ἄλλους ἐξ ἀρχῆς ἵδρυσε, ὅπως καὶ ἀρκετοὺς ἐπεσκεύασεν. Ἦτο δὲ καὶ Οἰκονόμος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, (δηλαδὴ τῆς Ἁγίας Σοφίας). Χάριν δὲ τῆς ὑψηλῆς ἀρετῆς του ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὁ βασιλεύς, ὁ λαός, ἡ σύγκλητος, τὸν ἐσέβοντο καὶ τὸν ἐτιμοῦσαν.

2. Κάποτε ὁ Μαρκιανὸς αὐτὸς ἐπέστρεφεν εἰς τὸ σπίτι του ἀπὸ μίαν ἑορτὴν Ἁγίων, καθ' ὁδὸν δὲ ἔπεσε ραγδαιοτάτη βροχή, ἡ ὁποία καὶ τὸν κατέβρεξε. Μόλις λοιπὸν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἔκλεισε καλὰ-καλὰ τὴν θύραν, ἔβγαλε τὸ ἱμάτιόν του καὶ τὸ ἐστέγνωνεν ἐπάνω εἰς ὀλίγα κάρβουνα, ποὺ ἤναψε.

3. Κατὰ σύμπτωσιν τὴν ὥραν ἐκείνην ἔστειλεν ὁ Πατριάρχης Γεννάδιος εἰς τὸ σπίτι τοῦ Μαρκιανοῦ ἀνθρώπους, διὰ νὰ τὸν καλέσῃ ἐπειγόντως πλησίον του.

Οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Γενναδίου, ἀφοῦ εὗρῆκαν τὴν θύραν κλειστήν, τὴν ἐκτυποῦσαν δυνατὰ καὶ ἐφώναζαν τὸν Μαρκιανὸν νὰ ἐξέλθῃ. Ὁ Μαρκιανὸς ὅμως ἔμενε μέσα καὶ δὲν ἔβγαινε, διότι δὲν εἶχεν ἄλλο ἱμάτιον νὰ φορέσῃ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐντρέπετο νὰ παρουσιασθῇ γυμνός. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐφώναζεν ἀπὸ μέσα.

—Τώρα ἔρχομαι· κάμετε ὀλίγην ὑπομονήν.

Πλὴν ἐξηκολούθει νὰ καθυστερῇ καὶ νὰ μὴ ἐμφανίζεται. Αὐτὸ ἐκέντησε τὴν περιέργειαν τῶν ἀπεσταλμένων καὶ ἕνας ἀπὸ αὐτούς, ὁ πλέον περίεργος, ἀπεφάσισε νὰ ἰδῇ ἀπὸ μίαν τρύπαν τί συμβαίνει μέσα εἰς τὸν δωμάτιον. Μόλις εἶδε τὴν σκηνὴν τοῦ στεγνώματος καὶ ἀντελήφθη, ὅτι αὐτὸ ὠφείλετο εἰς τὸ ὅ,τι δὲν εἶχεν ἄλλα ἐνδύματα, διὰ νὰ ἀλλάξῃ, ἔμεινε κατάπληκτος, ἐφώναξε δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ διαπιστώσουν μὲ τοὺς ὀφθαλμούς των αὐτό, ποὺ εἶδεν ὁ ἴδιος.

4. Τὸ θέαμα αὐτῆς τῆς πτωχείας τοῦ Μαρκιανοῦ διήγειρε τὸν θαυμασμὸν ὅλων, οἱ ὁποῖοι ἐπιστρέψαντες πλησίον τοῦ Πατριάρχου, τοῦ διηγοῦντο κατάπληκτοι ὅσα εἶδον. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Πατριάρχης, ὅστις ἐγνώριζε καλῶς τὴν ἁγιότητα τοῦ Μαρκιανοῦ, ὄχι μόνον ἐθαύμασεν, ἀλλὰ καὶ λέγει πρὸς αὐτούς.

—Σᾶς λυποῦμαι, διότι ἀπὸ αὐτὸ μόνον τὸ μικρὸν περιστατικὸν ἐγνωρίσατε τὸν Μέγαν Μαρκιανόν· πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι πολλὰ ἄλλα κατορθώματα, ποὺ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ ἐπιτύχῃ, κατέστησαν πρὸ πολλοῦ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἀξιοθαύμαστον καὶ μακάριον.

Δ'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου.

ΒΛΕΠΩΝ ὁ ἐχθρὸς τὴν πολλὴν πρὸς ἀρετὴν σπουδὴν τοῦ ἀνδρός, καὶ θέλων ἐμποδίσαι ταύτην, εἰς τὸ ὄρος αὐτοῦ ἀπερχομένου, ὑπέβαλεν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀργυροῦ δίσκου μεγάλου φαντασίαν.

2. Ὁ δὲ Ἀντώνιος συνεὶς τοῦ μισοκάλου τὴν τέχνην ἔστη, καὶ πρὸς τὸν δίσκον ἀποβλέπων, τὸν ἐν αὐτῷ διάβολον διήλεγχε λέγων· πόθεν δίσκος ἐν ἐρήμῳ; οὐκ ἔστιν ὁδὸς αὕτη τετριμμένη, οὐκ ἔστιν ἴχνος ὁδευσάντων ὧδε τινῶν, καὶ ἐκπεσὼν οὐκ ἠδύνατο λαθεῖν μέγιστος ὤν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπολέσας ἀναστρέψας καὶ

ζητήσας εὗρεν ἂν διὰ τὸ ἔρημον εἶναι τὸν τόπον· τοῦτο τέχνη τοῦ διαβόλου ἐστίν. Οὐκ ἐμποδίσεις μοι ἐν τούτῳ τὴν προθυμίαν, διάβολε· τοῦτο γὰρ σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν. Καὶ ταῦτα τοῦ Ἀντωνίου λέγοντος, ἐξέλιπεν ὁ δίσκος ὡσεὶ καπνὸς ἀπὸ προσώπου πυρός.

3. Εἶτα πάλιν οὐκέτι φαντασίαν, ἀληθινὸν δὲ χρυσὸν ἐῤῥιμμένον ἐν τῇ ὁδῷ ἑώρακεν ἀπερχόμενος, εἴτε τοῦ ἐχθροῦ δείξαντος, εἴτε τινὸς κρείττονος δυνάμεως γυμναζούσης τὸν Ἀθλητὴν καὶ δεικνυούσης τῷ διαβόλῳ ὅτι μηδὲ τῶν ἀληθινῶν φροντίζειν χρημάτων, οὔτε αὐτὸς ἀπήγγειλεν, οὔτε ἡμεῖς ἔγνωμεν· πλὴν ὅτι χρυσὸς ἦν ἀληθῶς τὸ φαινόμενον.

4. Ὁ δὲ Ἀντώνιος τὸ μὲν πλῆθος ἐθαύμασεν, ὡς δὲ πῦρ ὑπερβὰς οὕτως αὐτῷ παρῆλθεν, ὡς μηδὲ στραφῆναι, ἀλλὰ καὶ δρόμῳ σπουδάσαι τοσοῦτον, ὥστε κρῦψαι καὶ λαθεῖν τὸν τόπον, μᾶλλον οὖν καὶ μᾶλλον ἐπιτείνας τὴν πρόθεσιν, ὥρμησεν εἰς τὸ ὄρος· καὶ παρεμβολὴν ἔρημον καὶ διὰ τὸν χρόνον μεστὴν ἑρπετῶν εὑρὼν εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ, ᾤκησεν ἐν αὐτῇ.

Ἑρμηνεία

ΒΛΕΠΩΝ ὁ ἐχθρὸς τῆς ψυχῆς μας τὴν μεγάλην φροντίδα τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου διὰ τὴν ἀρετήν, καὶ ἐπιδιώκων νὰ ἀνακόψῃ αὐτὴν τὴν προσπάθειαν, τοῦ ἔστησε τὴν ἑξῆς παγίδα: Μίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ ὄρος, ὅπου ἠσκήτευε, τοποθετεῖ εἰς τὸν δρόμον ἕνα μεγάλον ἀσημένιον δίσκον, ὁ ὁποῖος βεβαίως ἦτο φαντασία!

2. Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος ὅμως ἀμέσως ἀντελήφθη τοῦ μισοκάλου διαβόλου τὴν τέχνην. Δι' αὐτὸ ἐσταμάτησεν ὀλίγον καὶ ῥίψας τὸ βλέμμα του εἰς τὸν δίσκον προσπαθοῦσε νὰ ἐλέγξῃ μετὰ σφοδρότητος τὸν διάβολον, ποὺ μετεμορφώθη εἰς τὸν φαινόμενον δίσκον. Σκεπτικὸς δὲ καὶ ἐλαφρῶς εἰρωνευόμενος τὸν διάβολον ἐμονολόγει:

—Ἀπὸ ποῦ ἠμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ δίσκος εἰς τὸν ἔρημον αὐτὸν τόπον; Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ κανένα μονοπάτι, οὔτε ἴχνη πατημάτων ἀπὸ διαβάτας· τόσον δὲ μεγάλος, ποὺ εἶναι ὁ δίσκος αὐτός, πίπτων δὲν ἠμποροῦσε νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τοῦ κατόχου του. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη συνέβαινεν αὐτό, ἦτο πολὺ εὔκολον, εἰς αὐτὸν τὸν ἔρημον τόπον, νὰ τὸν ἀναζητήσῃ ὁ κάτοχος του καὶ νὰ τὸν ἀνεύρῃ. Ὅλα τὰ σημεῖα λοιπὸν δείχνουν, ὅτι εἶναι ὁλοφάνερη παγίδα τοῦ διαβόλου. Δὲν θὰ ἠμπορέσῃς, διάβολε, νὰ ἐμποδίσῃς μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας μου. Καὶ σὺ λοιπὸν καὶ ὁ δίσκος σου πηγαίνετε εἰς τὴν ἀπώλειαν.

Ἐνῷ δὲ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Μέγας Ἀντώνιος, ὁ δίσκος ἐχάθη ὅπως ὁ καπνὸς τῆς φωτιᾶς, ἐμπρὸς εἰς τὴν δυνατὴν φλόγα.

3. Ἄλλοτε πάλιν ὁ Μέγας Ἀντώνιος εὗρε καθ' ὁδὸν πραγματικὸν χρυσάφι, ποὺ εἶχε πέσει· ὡς φαίνεται ἢ ὁ διάβολος τοῦ τὸ ὑπέδειξεν ἢ μία ἀνωτέρα δύναμις, ποὺ τὸν μὲν Ἀθλητὴν ἐγύμναζε, εἰς δὲ τὸν διάβολον ἔδειχνε ὅτι ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος καὶ διὰ τὰ πραγματικὰ ἀκόμη χρήματα δὲν φροντίζει. Τὸ ζήτημα αὐτό, ἀπὸ ποῦ δηλαδὴ προήρχετο ἡ δοκιμασία τῆς ἀνευρέσεως τοῦ χρυσοῦ, οὔτε ὁ ἴδιος μᾶς τὸ

ἀπεκάλυψεν, οὔτε ἡμεῖς τὸ ἐμάθαμεν. Τὸ γεγονὸς ἦτο, ὅτι ὁ χρυσὸς ἦτο πραγματικός.

4. Ὁ Μέγας Ἀντώνιος λοιπὸν ἐθαύμασε κατ' ἀρχὴν τὴν ποσότητα· ἐν τούτοις παρέτρεξε τόσον σύντομα ἀπὸ τὸ εὕρημα, ὡς νὰ ἦτο ἐπικίνδυνος φωτιά. Καὶ ὄχι μόνον δὲν ἐγύρισε πίσω, διὰ νὰ τὸ ἴδῃ, ἀλλὰ καὶ περιεπλανήθη, μὲ τὴν θέλησίν του, εἰς μακρὰν ἀπόστασιν, ὥστε νὰ τοῦ διαφύγῃ ὁ τόπος τῆς εὑρέσεως τοῦ χρυσοῦ καὶ νὰ τὸν ξεχάσῃ. Ἐπέτεινε δὲ τὴν ἐπιθυμίαν του καὶ κυριολεκτικῶς ἔτρεξε, διὰ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ὄρος τῆς ἀσκήσεώς του. Διὰ νὰ λησμονήσῃ δὲ τελείως τὸν χρυσὸν παρέμεινεν, ἐπὶ ἕνα διάστημα, εἰς μίαν μικρὰν μάνδραν, πέρα ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς πολυκαιρίας εἶχε γεμίσει ἀπὸ φίδια καὶ διάφορα ἄλλα ἑρπετά.

Ε΄. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΤΩ ΟΣΙΩ Ἐφραὶμ τοσοῦτος συνελέχθη πλοῦτος ἀκτημοσύνης, ὥστε καὶ μάρτυρα ἐπ' αὐτῷ τὸ οἰκεῖον στόμα παραλαβεῖν, καὶ τὰ πρὸς ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοαῖς αὐτοῦ ῥήματα· ἔχει δὲ οὕτως: οὐχ ὑπῆρξε τῷ Ἐφραὶμ ποτὲ βαλάντιον, οὐ ῥάβδος, οὐ πήρα, οὔτε μὴν ἀργύριον, οὔτε χρυσίον, ἀλλ' οὐδέ τινα κτῆσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκτησάμην· τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ, φησι, Βασιλέως ἤκουσα ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἐπιτάττοντος μηδὲν ἐπὶ τῆς γῆς κτήσασθαι· ὅθεν οὐδὲ ἐμπαθῶς ἔσχον τι τοιοῦτον.

Ἑρμηνεία

Ο ΟΣΙΟΣ Ἐφραὶμ τόσον πολὺ ἐπέτυχε τὴν ἀρετὴν τῆς ἀκτημοσύνης, ὥστε διὰ τὸν πλοῦτον αὐτὸν μάρτυς ὑπῆρξε τὸ ἴδιον στόμα του. Ὅταν εὑρίσκετο εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, αἱ λέξεις μὲ τὰς ὁποίας ἐξεψυχοῦσεν ἦσαν αἱ ἑξῆς:

—Ὁ Ἐφραὶμ ποτὲ δὲν εἶχε βαλάντιον (πορτοφόλι), οὔτε ραβδί, οὔτε σακκούλι, οὔτε ἀσημένια, οὔτε χρυσᾶ νομίσματα· εἰς τὴν γῆν κανένα κτῆμα δὲν ἀπέκτησα. Τοῦτο δὲ διότι ἔδωσα ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν καλὸν Βασιλέα, ποὺ διατάσσει τοὺς μαθητάς του εἰς τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον, νὰ μὴ ἀποκτήσουν τίποτα ἐπάνω εἰς τὴν γῆν (1). Δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ οὐδέποτε ἀπέκτησα τὸ πάθος νὰ συγκεντρώσω ὑλικὰ ἀγαθά.

Ϛ΄. Ἐν τῷ βίῳ τῆς Ἁγίας Συγκλητικῆς.

ΕΛΕΓΕΝ ἡ μακαρία Συγκλητικὴ πρὸς τὰς συνειλεγμένας, ὅτι ἡ ἀκτημοσύνη τέλειον ἀγαθόν ἐστι ταῖς δυναμέναις· αἱ γὰρ ὑπομένουσαι ταύτην, θλῖψιν μὲν ἔχουσι τῇ σαρκί, τῇ δὲ ψυχῇ ἄνεσιν· ὥσπερ γὰρ τὰ στερεὰ ἱμάτια πατούμενα καὶ βιαίως περιστρεφόμενα πλύνεται, οὕτω καὶ ἡ ἰσχυρὰ ψυχή, διὰ τῆς ἑκουσίου πενίας ἐπὶ πλέον κρατύνεται.

---

1) «Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ ῥάβδον . . . . » (Ματθ. ι΄, 9—10).

2. Αἱ δὲ ἀσθενέστερον τὸν λογισμὸν ἔχουσαι, τὸ ἐναντίον πάσχουσι· καὶ γὰρ πρὸς ὀλίγον θλιβεῖσαι, ὥσπερ τὰ διεῤῥωγότα ἱμάτια ἀπόλλυνται, μὴ φέρουσαι τὴν δι' ἀρετῆς πλύσιν, καὶ μία μὲν ἐπ' ἀμφοτέρων ἡ τέχνη τῆς πλύσεως, καὶ εἷς ὁ τεχνίτης, διάφορον δὲ τῶν ἱματίων τὸ τέλος· τὰ μὲν γὰρ ῥήγνυται, καὶ ἀπόλλυται, τὰ δὲ λευκαίνεται κα ἀνακαινίζεται· ὄντως οὖν ἀγαθὸν κειμήλιον ἡ ἀκτημοσύνη τῷ ἀνδρείῳ φρονήματι, καὶ γὰρ τῶν διὰ πράξεως ἁμαρτημάτων χαλινὸς ὑπάρχει.

3. Δεῖ δὲ πρῶτον ἐγγυμνασθῆναι τοῖς πρώτοις, λέγω δὲ νηστείᾳ, καὶ χαμευνίᾳ, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ μέρος, καὶ οὕτω ταύτην τὴν ἀρετὴν κτήσασθαι· οἱ γὰρ μὴ οὕτω ποιήσαντες, ἀθρόως δὲ ἐπὶ τὴν ἀποβολὴν τῶν χρημάτων δραμόντες, πολλάκις μεταμέλῳ ἑάλωσαν· ὄργανα γάρ ἐστι τοῦ ἀπολαυστικοῦ βίου τὰ χρήματα.

4. Ἄνελε οὖν πρῶτον τὴν σεαυτοῦ τέχνην, τουτέστι τὴν γαστριμαργίαν, καὶ τὸ ἁβροδίαιτον, καὶ τότε εὐκόλως δυνήσῃ σαυτοῦ περιτέμνειν τὴν τῶν χρημάτων ὕλην· βαρὺ γὰρ οἶμαι τέχνης παρούσης, ὄργανα μὴ τυγχάνειν· ὁ γὰρ μὴ ἀποβαλὼν τὸ πρῶτον, πῶς τὸ δεύτερον ἐξῶσαι δυνήσεται;

5. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸν πλησίον διαλεγόμενος, οὐκ ἀθρόως αὐτῷ τὴν ἀποβολὴν τῶν χρημάτων προστάττει, ἀλλὰ πρῶτον ἐρωτᾷ αὐτὸν εἰ τὰ τοῦ νόμου πεποίηκε, πρόσωπον γνησίου διδασκάλου ἀναδεξάμενος, καὶ οἱονεὶ φάσκων· εἰ τὰ στοιχεῖα ἔμαθες, εἰ τὰς συλλαβὰς παρείληφας, εἰ τῶν ὀνομάτων ἐν ἐπιστήμῃ γέγονας, δεῦρο λοιπὸν ἐπὶ τὴν τελειοτατην ἀνάγνωσιν· τουτέστιν εἰ τὰ νομικὰ ἐτέλεσας παραγγέλματα, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι· τάχα γὰρ εἰ μὴ ἐκεῖνα πεποιηκέναι ὑπέσχετο, οὐκ ἂν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀκτημοσύνην προετρέψατο.

6. Καλὴ οὖν ἡ ἀκτημοσύνη, τοῖς ἐν ἕξει τῶν καλῶν γενομένοις. Πάντων γὰρ τῶν περιττῶν τὴν ἀποβολὴν ποιησάμενοι, ἀεὶ πρὸς τὸν Κύριον ἀποβλέπουσι, λέγοντες καὶ αὐτοὶ τὸ τοῦ ψαλμῳδοῦ· «οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς σὲ ἐλπίζουσι, καὶ σὺ δίδως τὴν τροφὴν τοῖς ἀγαπῶσί σε ἐν εὐκαιρίᾳ»· οὗτοι τῆς πίστεως τὴν κρηπῖδα κατέχουσι.

7. Πρὸς γὰρ αὐτοὺς εἶπεν ὁ Κύριος· μὴ μεριμνήσητε περὶ τὴν αὔριον, καὶ ὅτι τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ οὐ σπείρει οὐδὲ θερίζει, καὶ ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Καὶ ὁ ἐχθρὸς δὲ τούτους κατά τι βλάψαι οὐκ ἔχει, αἱ γὰρ πλεῖσται τῶν θλίψεων καὶ τῶν συμφορῶν ἐν ταῖς ἀφαιρέσεσι τῶν χρημάτων προσγίνονται. Ὅπου δὲ ἀκτημοσύνη ἐστίν, ἐκεῖ τι ποιῆσαι ὁ ἐναντίος οὐκ ἔχει· χωρία ἐμπρήσει; ἀλλ' οὐκ εἰσιν· ὑποζύγια φθείρει; ἀλλ' οὐχ εὑρήσει· φιλτάτων ἅψηται; ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἠρνήσατο. Οὐκοῦν μεγίστη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νίκη, καὶ πολύτιμος τῇ ψυχῇ θησαυρὸς ἡ ἀκτημοσύνη.

Ἑρμηνεία

Η ΜΑΚΑΡΙΑ Συγκλητικὴ ἔλεγε πρὸς τὰς συγκεντρωθείσας Μοναχὰς τὰς ἑξῆς πολυτίμους συμβουλὰς περὶ τῆς ἀκτημοσύνης· «Ἡ ἀκτημοσύνη, δι' ἐκείνας ποὺ ἠμποροῦν νὰ ὑποφέρουν τὴν στέρησιν, εἶναι τὸ μεγαλύτερον καλόν. Ἐκεῖναι, ποὺ τὴν ὑπομένουν, θλίβονται μὲν εἰς τὸ σῶμα, χαρίζουν ὅμως ἄνεσιν καὶ εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ψυχήν των. Ὅπως ἀκριβῶς τὰ στερεὰ ἐνδύματα πλένονται καὶ καθαρίζονται, ὅσον κανεὶς περισσότερον τὰ πατᾶ καὶ τὰ στίβει, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ δυνατὴ ψυχὴ μὲ τὴν θεληματικὴν πτωχείαν περισσότερον ἐνισχύεται.

2. Ἀντιθέτως, ὑποφέρουν αἱ ψυχαὶ ἐκεῖναι, ποὺ εἶναι ἀσθενεῖς κατὰ τὸν λογισμὸν καὶ ἐπιδεικνύουν ἀγάπην πρὸς τὰ φθειρόμενα ὑλικὰ ἀγαθά. Αἱ ψυχαὶ αὐταὶ μόλις ὀλίγον στενοχωρηθοῦν ἀπὸ τὰς ὑλικὰς στερήσεις χάνονται, ὅπως ἀκριβῶς τὰ κατεστραμμένα καὶ ξεσχισμένα ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀντέχουν εἰς τὸ πλύσιμον, κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον χάνονται καὶ αὐταί, διότι δὲν ἀντέχουν εἰς τὸ σκληρὸν πλύσιμον τῆς ἀρετῆς.

Ἂς προσέξωμεν τὸ παράδειγμα τῆς πλύσεως τῶν ἐνδυμάτων· μία εἶναι ἡ τέχνη τοῦ πλυσίματος καὶ ἴδιος ὁ τεχνίτης· ἐν τούτοις προέρχεται διαφορετικὸν ἀποτέλεσμα, διότι τὰ μὲν παλαιὰ καὶ κατεστραμμένα ξεσχίζονται, ἐνῷ τὰ ἱερὰ καθαρίζονται καὶ ξαναγίνονται καινούργια. Πραγματικῶς λοιπὸν ἡ ἀκτημοσύνη εἶναι ὁ πλέον πολύτιμος θησαυρὸς διὰ τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἀνωτέραν διάνοιαν, διότι συγκρατεῖ, ὡσὰν τὸ χαλινάρι, ἀπὸ τὰς πράξεις τῆς ἁμαρτίας.

3. Διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ὅμως ὁ Μοναχὸς αὐτὴν τὴν ἀρετήν, πρέπει πρῶτον νὰ γυμνασθῇ μὲ τὰς πρακτικὰς ἀρετάς, ὅπως εἶναι ἡ νηστεία καὶ ἡ χαμαικοιτία, δηλαδὴ τὸ νὰ κοιμᾶται κατ' εὐθεῖαν, χωρὶς στρώματα, εἰς τὴν γῆν, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς ἄλλας σκληραγωγίας τοῦ σώματος καὶ ἀφοῦ ἀσκηθῇ εἰς αὐτὰς καὶ τὰς κάμῃ πλέον κτῆμα του, τότε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἀκτημοσύνην. Ὅσοι δὲν ἠκολούθησαν αὐτὴν τὴν σειράν, ἀλλ' ἐπεχείρησαν ἀποτόμως νὰ σκορπίσουν τὰ χρήματά των, διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἀκτημοσύνην, πολλάκις ἐνικήθησαν ἀπὸ φιλοχρήματον μεταμέλειαν, διότι τὰ χρήματα εἶναι τὸ μέσον διὰ νὰ κερδίσῃ κανεὶς τὰς ἀπολαύσεις τοῦ παρόντος βίου.

4. Θέλεις λοιπὸν νὰ ἐπιτύχῃς τὴν ἀκτημοσύνην; προσπάθησε πρῶτον νὰ ἀποκόψῃς τὴν κακήν σου συνήθειαν, δηλαδὴ τὴν γαστριμαργίαν καὶ τὴν καλοπέρασιν, καὶ τότε εὐκόλως θὰ ἠμπορέσῃς νὰ ἀποκόψῃς ἀπὸ ἐπάνω σου τὴν ὕλην τῶν χρημάτων. Νομίζω, ὅτι εἶναι πολὺ δύσκολον, ἐφόσον κανεὶς ἐργάζεται μίαν τέχνην, νὰ μὴ χρησιμοποιῇ τὰ ἀναγκαῖα δι' αὐτὴν ὄργανα.

Αὐτὸς λοιπόν, ποὺ δὲν κατώρθωσε νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ζωήν του τὸ πρῶτον, δηλαδὴ τὸν πόθον τῆς καλοζωΐας, πῶς θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ἀποδιώξῃ ἀπὸ τὴν ψυχήν του τὸ δεύτερον, δηλαδὴ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ χρήματα;

5. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ Σωτήρ, ὅταν συνομιλῇ μὲ τὸν πλούσιον νεανίαν, δὲν τὸν διατάσσει ἀμέσως καὶ ἀποτόμως νὰ ἀποβάλῃ τὰ χρήματα, ἀλλὰ ὡς καλὸς διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς τὸν ἐρωτᾷ μὲ μεθοδικότητα, ἐὰν ἔχῃ ἐφαρμόσει ὅλας τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου[1]. Εἶναι τὸ ἴδιον, ὡς νὰ ἐξήταζεν ἕνα μαθητὴν καὶ νὰ τοῦ ἔλεγεν: ἔχεις μάθει τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου; ἔμαθες νὰ συλλαβίζῃς; γνωρίζεις νὰ διακρίνῃς τὰ ὀνόματα; Ἐμπρὸς λοιπὸν τώρα, εἶναι και-

1) Βλέπε Ματθαίου ιθ' 16—22.

ρὸς νὰ ἀσκηθῇς καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀπρόσκοπτον ἀνάγνωσιν δυσκόλων κειμένων!

Τὸ αὐτὸ νόημα ἔχει καὶ ἡ σύστασίς του πρὸς τὸν πλούσιον νεανίσκον: Ἐφ' ὅσον ἐξεπλήρωσες τὰ παραγγέλματα τοῦ Νόμου, πήγαινε νὰ πωλήσῃς τὰ ὑπάρχοντά σου, νὰ τὰ μοιράσῃς εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔλα νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς, ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ὕλης (1). Διότι ἀσφαλῶς, ἐὰν ὁ νεανίσκος δὲν ἐβεβαίωνε τὸν Κύριον, ὅτι ἐξετέλεσε τὰ καθήκοντα, ποὺ ἐπέβαλλεν ὁ Νόμος, δὲν θὰ τὸν προέτρεπε διὰ τὴν ἀκτημοσύνην.

6. Εἶναι λοιπὸν καλὴ ἡ ἀκτημοσύνη εἰς αὐτούς, ποὺ ἔχουν συνηθίσει εἰς τὰς ἀρετάς· οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἀπορρίψαντες ὅλα τὰ περιττὰ βάρη τῆς ὕλης, στηρίζουν τὰς ἐλπίδας των διαρκῶς πρὸς τὸν Κύριον, ἐπαναλαμβάνοντες μετὰ πεποιθήσεως τὸ τοῦ ψαλμῳδοῦ· «Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς Σὲ ἐλπίζουσι, καὶ σὺ δίδως τὴν τροφὴν αὐτῶν ἐν εὐκαιρίᾳ» (Ψαλμ. ρμδ', 15). Αὐτοὶ οἱ εὐλογημένοι ἄνθρωποι ἔχουν θεμελιώσει εἰς τὴν ψυχήν των τὴν πίστιν.

7. Πρὸς αὐτοὺς ἀπευθυνόμενος ὁ Κύριος εἶπε· «Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον» (Ματθ. ς', 34). «Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτὰ» (Ματθ. ς', 26). Τοὺς ἀκτήμονας αὐτούς, τοὺς μηδὲν ἔχοντας, καὶ ὁ διάβολος ἀκόμη δὲν ἔχει πολλοὺς τρόπους διὰ νὰ τοὺς βλάψῃ, ἐπειδὴ αἱ περισσότεραι θλίψεις καὶ συμφοραὶ ἀκολουθοῦν κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς πρὸς διαρπαγὴν χρημάτων.

Ὅπου λοιπὸν ὑπάρχει ἀκτημοσύνη, ἐκεῖ δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάνῃ κακὸν ὁ ἀντίπαλος τῆς ψυχῆς των. Ὑποστατικὰ νὰ καύσῃ; ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν· ὑποζύγια νὰ θανατώσῃ; ποῦ νὰ τὰ εὕρῃ; Νὰ βλάψῃ τὰ πλέον ἀγαπημένα συγγενικά των πρόσωπα; ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἠρνήθησαν. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ ἀκτημοσύνη ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νίκην καὶ συνιστᾷ τὸν πολυτιμότερον θησαυρὸν τῆς ψυχῆς.

Ζ'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ὁσίου Ἱλαρίωνος.

Ο ΜΕΓΑΣ Ἱλαρίων κανδιδᾶτον τινά, ᾧ καὶ ὁ βασιλεὺς Κωνστάντιος προσέκειτο μάλιστα, ὑπὸ δαίμονος ὀχλούμενον, τῆς χαλεπῆς ἐκείνης ἠλευθέρωσε μάστιγος.

2. Ὁ δὲ οἷα χάριτας ἀποδιδοὺς τῆς εὐεργεσίας, χρυσὸν εὐγνωμόνως τῷ Ἁγίῳ προσῆγεν. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἄρτον τῇ χειρὶ ὑποδείξας, κρίθινος δὲ ὁ ἄρτος ἀκριβῶς ἦν, οἱ τοιαύτῃ τροφῇ χρώμενοι, ἔφη, τὸν τιμώμενον παρ' ὑμῶν χρυσὸν ἴσα καὶ τῷ πηλῷ λογίζονται· εἶπε καὶ αὐτίκα εὐλογίας αὐτῷ μεταδούς, οἴκαδε τὸν χρυσὸν ἐπαγόμενον ἐκέλευσεν ὑποστρέφειν, οὐ δαίμονος ἀπαλλάξας μόνον, ἀλλὰ

---

1) «Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι» (Ματθ. ιθ', 21).

καὶ χρυσὸν ἀτιμάζειν διδάξας, πρᾶγμα οὐδὲν ἔλαττον δαίμονος ἐνοχλοῦντος τοῖς φιλοχρημάτοις.

3. Τῷ τε καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι δείξας, ὅτι περ ὁ πλοῦτον ἑαυτοῦ τὸν Θεὸν θέμενος, οὔτε χρημάτων δεῖται, οὔτε μὴν ἄλλου οὐδενὸς τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα μικρῶν ἡγεῖται ψυχῶν ἔρωτας, καὶ μικρῶν ὄντως ἀξίων, καὶ ὡς εἴ γε δὴ καὶ αὐτὸς τοιούτων ἐραστὴς ἦν, οὐκ ἂν δὴ καὶ σημείων ἐδείκνυτο ποιητής.

4. Ἄλλως τε καὶ τὸν ἀξιοῦντα τὰ χρήματα δέξασθαι ἐλέγξας ὅμοιόν τι ποιοῦντα, ὥσπερ εἴ τινι τῶν τρέχειν ὀξύτατα δυναμένων, δεσμοὺς παρεῖχε μισθόν τινα τῆς εὐκινησίας, ἢ τὸν γυμνὸν ἤδη παλαίειν πεπαιδευμένον, εἰ ἐπειρᾶτο ἐνδιδύσκειν, ὥστε λαβὰς ἔχειν ἐπ' αὐτῷ τὸν ἀντίπαλον.

Ἑρμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ Ἱλαρίων μίαν φορὰν ἐθεράπευσεν ἀπὸ τὴν μάστιγα τῆς δαιμονοπληξίας κάποιον κανδιδᾶτον (1), ποὺ ἦτο μάλιστα πολὺ φίλος μὲ τὸν βασιλέα Κωνστάντιον.

2. Ὁ θεραπευθείς, εὐγνώμων διὰ μίαν τοιαύτην εὐεργεσίαν, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἀποδώσῃ χάριν εἰς τὸν εὐεργέτην του, προσέφερεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἱλαρίωνα ποσότητα χρυσοῦ. Ὁ μέγας Ἀσκητὴς ἐπῆρε τότε εἰς τὴν χεῖρα του ἕνα κομμάτι κρίθινο ψωμί, τοῦ τὸ ἔδειξε καὶ συγχρόνως τοῦ εἶπε:

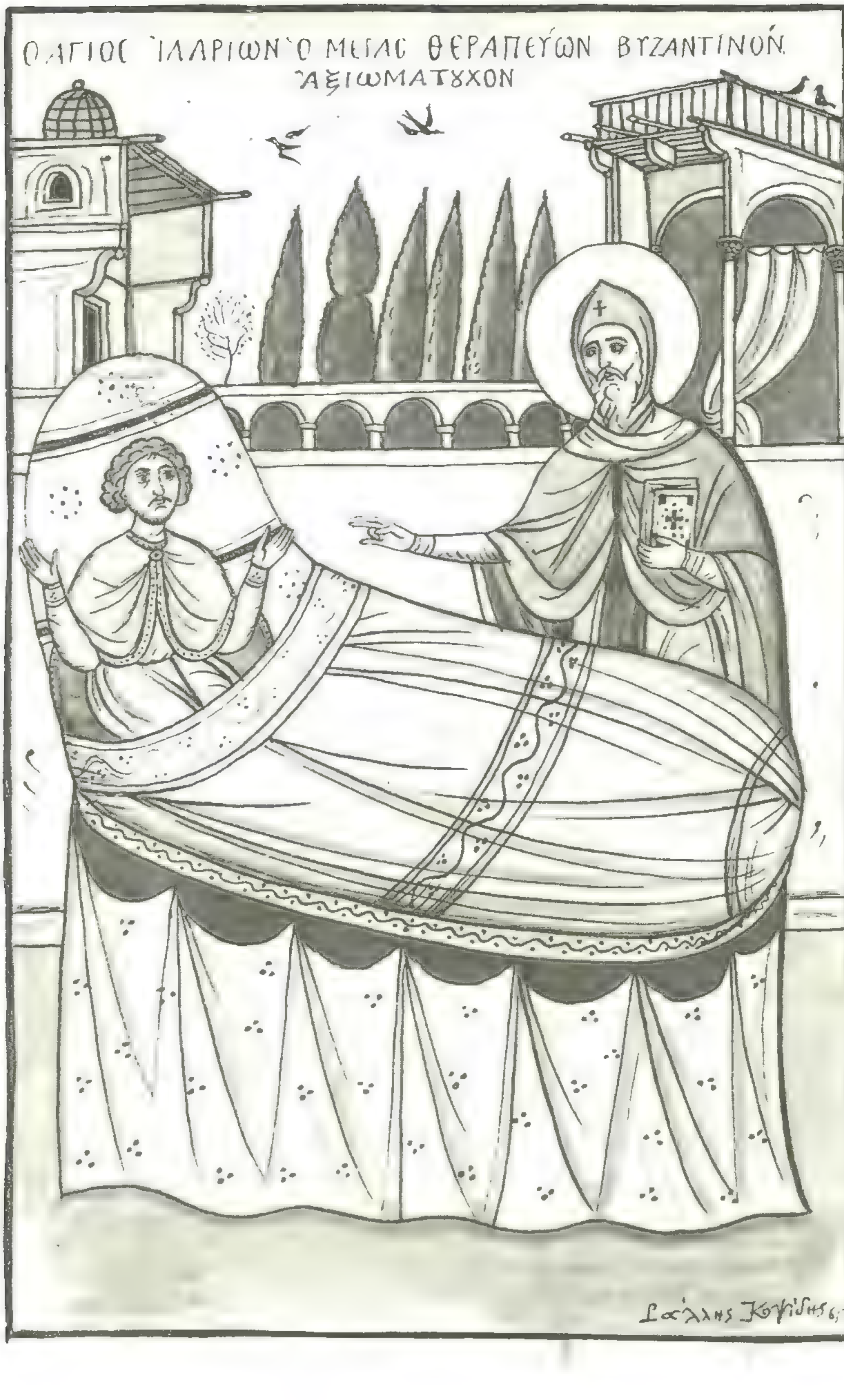
—Αὐτοί, ποὺ χρησιμοποιοῦν, διὰ τὴν συντήρησίν των, τοιαύτην τροφήν, τὸ χρυσάφι, ποὺ τόσον τὸ τιμᾶτε σεῖς, τὸ θεωροῦν ἴσον πρὸς τὸν πηλὸν (τὴν λάσπην). Πάρε λοιπόν, τέκνον μου, πίσω τὸ χρυσάφι σου.

Ἀφοῦ δὲ τὸν ηὐλόγησε, ἔφυγεν ὁ κανδιδᾶτος καὶ ἀπὸ τὸν δαίμονα ἀπαλλαγείς, ἀλλὰ καὶ διδαχθεὶς νὰ περιφρονῇ τὸν χρυσόν· ἡ δευτέρα δὲ ὠφέλεια δὲν εἶναι μικροτέρα τῆς πρώτης, διότι δι' αὐτούς, ποὺ ἀγαποῦν τὰ χρήματα, ἡ φιλαργυρία τοὺς ἐνοχλεῖ, ὅπως καὶ ὁ δαίμων.

3. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μέγας Ἱλαρίων ἔδειξεν εἰς τὸν κανδιδᾶτον μὲ τὸ παράδειγμα του, ὅτι αὐτός, ποὺ ἔχει ὡς πλοῦτον του τὸν Θεόν, δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε ἀπὸ χρήματα, οὔτε ἀπὸ ἄλλο ἐπίγειον ἀγαθόν. Ἀπὸ τὸ περιστατικὸν αὐτὸ ὅλοι παραδειγματιζόμεθα, ὅτι τὰ χρήματα καὶ τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ τὰ ἐθεώρει ὁ Μέγας Ἱλαρίων, καὶ πολὺ δικαίως, ὡς ἀντικείμενα ποθούμενα ἀπὸ ἀνθρώπους μικρὰν ἔχοντας ψυχὴν καὶ διὰ μικρὰ μόνον πράγματα ἀξίους. Ἐὰν δὲ καὶ ὁ ἴδιος θὰ ἦτο ἐραστὴς τῶν φθειρομένων αὐτῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κάμῃ τοιαῦτα θαύματα.

4. Παραλλήλως δὲ ὁ Μέγας Ἱλαρίων ἔδιδεν εἰς αὐτόν, ποὺ ἐπέμενε νὰ δεχθῇ τὰ χρήματα, νὰ καταλάβῃ, ὅτι ἡ ἀξίωσίς του αὐτὴ ὁμοιάζει μὲ τὴν πρόθεσιν τινὸς νὰ προσφέρῃ εἰς ἕνα ταχύτατον δρομέα, ὡς ἀνταμοιβὴν τῆς ταχύτητός του, τὸ δέσιμον τῶν ποδῶν του ἢ ὡς ἀπόπειρα νὰ ἐνδύσῃ κάποιον παλαιστήν, ποὺ ἔχει ἀσκηθῇ νὰ παλαίῃ

1) Κανδιδᾶτος εἶναι λέξις λατινικὴ καὶ σημαίνει γενικῶς τὸν ἀξιωματικόν.

Ο ΑΓΙΟC ΙΛΑΡΙΩΝ Ο ΜΕΓΑC ΘΕΡΑΠΕΥΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΟΝ
Ράλλης Κοψίδης 65

γυμνός, διὰ νὰ ἠμπορῇ τοιουτοτρόπως ὁ ἀντίπαλος, κατὰ τὴν πάλην, νὰ τὸν πιάνῃ εὐκολώτερα.

Η'. Ἐν τῷ βίῳ τῆς Ἁγίας Μελάνης.

Η ΑΓΙΑ Μελάνη, σὺν ἅμα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Ἀπελλιανῷ, ἤδη πρὸ πολλοῦ τῷ βίῳ ἀποταξάμενοι, καὶ τὸν πλοῦτον αὐτῶν, ἄπειρον ὄντα, εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην σκορπίσαντες, ἀφικνοῦνται καὶ εἰς Αἴγυπτον, ὁμοῦ μὲν ἱστορῆσαι καὶ τοὺς ἐν ταύτῃ ἁγίους ἄνδρας βουλόμενοι, ὁμοῦ δὲ καὶ τοῖς ἐκεῖσε πένησι τῆς ἑαυτῶν χρηστότητος μεταδοῦναι.

2. Ὡς οὖν τοὺς Ἀσκητὰς περιήρχοντο, μιᾷ τινι τῶν σκηνῶν ἐπιστάντες, ἥτις ἄνδρα μέγιστον εἰς φιλοσοφίαν παρ' ἑαυτῇ ἔφερεν, Ἡφαιστίων αὐτῷ ὄνομα· ἐδέοντο οὖν καὶ αὐτοῦ ὧν ἐδίδουν τοῖς ἄλλοις μεταλαβεῖν· τοῦ δὲ παραιτουμένου, ἡ Μελάνη τί μὴ ἐποίει πεῖσαι τὸν ἄνδρα βουλομένη λαβεῖν.

3. Ἐπεὶ δὲ μὴ ἔπειθε, μηχανᾶταί τι εὐθὺς ἡ Μακαρία, ὅπερ ἀμφοτέροις ἐπίσης εἶναι τὴν ἔνστασιν, αὐτῆς τε περὶ τὸ εὐεργετεῖν, κἀκείνου περὶ τὸ μηδὲν πεισθῆναι λαβεῖν τῶν ἀνθρωπίνων, ἀκριβέστατα διεσάφησε· περιήρχετο γὰρ τὸν οἰκίσκον ἅπαντα δῆθεν ἀνερευνῶσα τὰ ἐν αὐτῷ σκεύη, καὶ μηδὲν ἕτερον ἰδοῦσα, εἰ μὴ ψιάθιον καὶ σπυρίδα βραχὺ ἅλας φέρουσαν, ὑπὸ τούτῳ τῷ ἅλατι χρυσίου τι μέρος καταθεῖσα καὶ περιχώσασα, ὡς δὴ λαθοῦσα, σπουδῇ τὴν εὐχὴν ἀπῄτει, καὶ τυχοῦσα ἐξῄει, ἀλλ' οὐδὲν ἀπώνατο τοῦ σοφίσματος.

4. Ὁ γὰρ ἱερὸς ἀνὴρ ἐκεῖνος γνούς, δρόμῳ τε ὡς εἶχεν ἐχρῆτο· καὶ τῇ φωνῇ πόῤῥωθεν αὐτοὺς ἀπεῖχεν· εἶτα καὶ ταῖς χερσὶν ἐπισείων τὸν χρυσὸν ἐδείκνυ, καὶ ὡς οὐκ ἔχει αὐτῷ κατὰ τὶ χρήσασθαι ἔλεγε· τῶν δὲ εἰπόντων ὡς μὴ σοί γε πάντως, ἀλλ' ἑτέροις χρήσιμος ἔσται· καὶ μήν, ἔφη, οὐδὲ ἔσται τις ὁ αἰτήσων ἐνταῦθα, ἄπορος γὰρ ὡς ὁρᾶτε ὁ τόπος, καὶ δεινῶς ἔρημος· ὡς δὲ μηδὲ οὕτως ἐδέχοντο ῥίψαντα κατὰ τοῦ ποταμοῦ τόν χρυσὸν ἀναχωρῆσαι τὸν Γέροντα.

5. Καὶ ἄλλοις δέ φασι τοιούτοις οὐκ ὀλίγοις περιτυχεῖν, οἷς καὶ τὸν χρυσὸν ὅλως τῇ χειρὶ παρὰ τοῦ λαβεῖν ἐπίσης πεφύλακτο, τῷ καὶ ἰὸν ὄφεως ἑκοντὶ ἢ ἄλλο τῶν θανασίμων καὶ φθαρτικῶν ἐκπιεῖν.

Ἑρμηνεία

Η ΑΓΙΑ Μελάνη μαζὶ μὲ τὸν σύζυγόν της, τὸν Ἀπελλιανόν, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου εἶχον ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν ματαιότητα τοῦ κοσμικοῦ βίου. Πρὸς τοῦτο ἐσκόρπισαν εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου τὴν μεγάλην των περιουσίαν καὶ ἐταξίδευσαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ γνωρίσουν τοὺς Ἁγίους Ἀσκητάς, ποὺ διέμενον ἐκεῖ, καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ νὰ σκορπίσουν καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς περιοχῆς τὰ δῶρα τῆς καλωσύνης των.

2. Καθὼς λοιπὸν ἐπεσκέπτοντο τοὺς διαφόρους Ἀσκητάς, ἔφθασαν καὶ εἰς μίαν πτωχικὴν σκηνήν, ἡ ὁποία ἐστέγαζε τὸν Ἡφαιστίωνα, ἄνδρα σπουδαῖον καὶ κατὰ τὴν ἀρετήν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ βάθος τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας.

Ἀφοῦ λοιπὸν εἰσῆλθον εἰς τὴν σκηνήν του καὶ τὸν ἐχαιρέτησαν, τὸν παρεκάλεσαν νὰ δεχθῇ κάτι, ἀπὸ αὐτά, ποὺ προσέφεραν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἐκεῖνος τοὺς ἀπαντοῦσε:

—Δὲν μοῦ χρειάζονται, εὐλογημένοι μου, τί νὰ τὰ κάμω τὰ χρήματα ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν;

Μὲ κανένα τρόπον δὲν ἠδυνήθη ἡ Μελάνη νὰ πείσῃ τὸν Ὅσιον νὰ δεχθῇ κάτι.

3. Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν τὸν ἔπειθεν, ἤρχισε νὰ σκέπτεται πῶς θὰ τοῦ ἄφηνε κάτι, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτή, διότι καὶ οἱ δύο ἐπέμεναν, ἐκείνη μὲν νὰ τοῦ προσφέρῃ κάτι, ἐκεῖνος δὲ νὰ ἀρνῆται νὰ τὸ δεχθῇ.

Ἐπὶ τέλους συνέλαβε τὸ σχέδιον της! Προσεποιήθη, ὅτι ἤθελε νὰ γνωρίσῃ τὸ πτωχικὸν σπιτάκι τοῦ Ἀσκητοῦ καὶ δι' αὐτὸ ἤρχισε νὰ τριγυρνᾷ καὶ νὰ τὸ ἐξετάζῃ μετὰ προσοχῆς. Τίποτε ὅμως δὲν ὑπῆρχε στὸ σπιτάκι μέσα, παρὰ ψαθιὰ γιὰ τὸ πλέξιμο τῶν ζεμπιλιῶν καὶ ἕνα μικρὸ σακκουλάκι, ποὺ εἶχε λίγο ἁλάτι.

Ἀμέσως λοιπὸν γρήγορα-γρήγορα διέφυγε τῆς προσοχῆς τοῦ Ἀσκητοῦ, ποὺ συνωμίλει μὲ τὸν σύζυγόν της, καὶ ἔχωσε κάτω ἀπὸ τὸ ἁλάτι μίαν ποσότητα χρυσοῦ. Φοβουμένη δὲ μήπως γίνῃ ἀντιληπτή, ζητεῖ τὴν εὐχὴν τοῦ Ἀσκητοῦ καὶ ἀφοῦ τὴν ἔλαβεν, ἀνεχώρησεν ἐσπευσμένως. Εἰς τίποτε ὅμως δὲν τὴν ὠφέλησε τὸ τέχνασμά της.

4. Ὁ Ἅγιος ἐκεῖνος Ἀσκητής, μόλις ἀντελήφθη τὸ τέχνασμα, ἔτρεξεν ὅσον ἠμποροῦσε, διὰ νὰ τοὺς προλάβῃ. Ἀπὸ μακρυὰ δὲ τοὺς ἐφώναζε καὶ ἐδείκνυε μὲ τὰς χεῖρας του τὸ χρυσάφι.

—Πάρετε τὸ χρυσάφι σας· δὲν μοῦ χρειάζεται. Τί νὰ τὸ κάνω ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημιά;

—Κράτησέ το, Γέροντα —εἶπον ἐκεῖνοι —καὶ ἐὰν δὲν σοῦ χρησιμεύσῃ, δῶσέ το εἰς ἄλλον ἔχοντα ἀνάγκην.

—Κανεὶς δὲν πρόκειται νὰ τὸ ζητήσῃ —λέγει πάλιν ὁ Γέρων —διότι ἀπὸ ἐδῶ, ποὺ εἶναι φοβερὴ ἐρημιά, κανεὶς δὲν περνᾷ.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐδέχοντο νὰ παραλάβουν πάλιν τὸ χρυσάφι, τότε ὁ Ἀσκητὴς τὸ ἔρριξεν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀνεχώρησε.

5. Καθὼς δὲ διηγοῦνται καὶ ἄλλους, οὐκ ὀλίγους, τοιούτους Ἀσκητὰς συνήντησαν, ποὺ ἀπέφευγαν τὸ χρυσάφι, ὡς τὸ νὰ πίουν θεληματικῶς δηλητήριον ὄφεως ἢ ἄλλο τι θανατηφόρον ποτόν.

θ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΗΡΩΤΗΣΕΝ Ἡγούμενος Κοινοβίου τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα λέγων· πῶς δύναμαι κτήσασθαι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· πῶς δυνάμεθα κτήσασθαι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἔσωθεν ἔχοντες γαστρία τυρίων καὶ κεράμια ταρίχων;

2. Γέρων τις σκητιώτης ἔμενεν εἰς τὸ ὄρος τὸ Παΐσιον, καὶ ἠνέχθη αὐτῷ τις δαιμονιζόμενος, καὶ ἰάσατο αὐτόν· ὁ δὲ προσήνεγκεν αὐτῷ θαλλὶν μεστὸν χρυσοῦ· ὁ δὲ Γέρων οὐκ ἤθελε δέξασθαι. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν λυπούμενον, ἐκράτησε τὸ θαλλὶν κοῦφον, καὶ λέγει αὐτῷ· τὸ χρυσίον δὸς τοῖς πτωχοῖς ἀγάπην.

3. Καὶ ἐποίησεν ὁ Γέρων τὸ θαλλὶν κολόβιν, ἦν γὰρ τρίχινον καὶ σκληρόν, καὶ ἐπὶ χρόνον πολὺν ἐφόρεσεν αὐτό, ἵνα κατατρίψῃ τὰς σάρκας αὐτοῦ.

Ἑρμηνεία

+ ΕΝΑΣ Ἡγούμενος Κοινοβίου ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα:
—Πῶς ἠμπορῶ, Γέροντα, νὰ ἀποκτήσω τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ;
Καὶ ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ἀπήντησε:
—Πῶς ἠμπορεῖ ὁ Μοναχὸς νὰ ἀποκτήσῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὸ κελλί του εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ πιθάρια μὲ τυρὶ καὶ διάφορα ἄλλα πήλινα δοχεῖα μὲ παστά;

2. Ἕνας Γέρων, ποὺ ἐμόναζεν εἰς Σκήτην, παρέμενεν εἰς τὸ Παΐσιον ὄρος. Μίαν ἡμέραν τοῦ ἔφεραν ἕνα δαιμονιζόμενον καὶ τὸν ἐθεράπευσε. Μετ' ὀλίγον ὁ θεραπευθεὶς προσέφερεν εἰς τὸν Γέροντα ἕνα σάκκον γεμᾶτον χρυσάφι. Ὁ Γέρων κατ' οὐδένα τρόπον ἤθελε νὰ τὸ δεχθῇ. Ἐπειδὴ ὅμως παρετήρησεν, ὅτι ὁ θεραπευθεὶς ἐλυπήθη ἀπὸ τὴν ἄρνησίν του αὐτήν, δι' αὐτὸ ἄδειασε τὸν σάκκον ἀπὸ τὸ χρυσάφι καὶ ἐκράτησε τὸν σάκκον κενόν. Εἰς τὸν ἄνθρωπον δὲ εἶπε:
—Πάρε τὸ χρυσάφι καὶ δῶσε το ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχούς.
3. Ὁ Γέρων ἀπὸ τὸν σάκκον ἔκαμεν ἕνα κολόβιον (χιτώνιον χωρὶς μανίκια), διότι ἦτο πλεγμένος ἀπὸ τρίχα καί, ὡς ἐκ τούτου σκληρός, καὶ τὸ ἐφοροῦσε πολὺν καιρόν, ἐσωτερικῶς, διὰ νὰ ταλαιπωρῇ τὸ σῶμα του.

Γ'. Ἀντιόχου τοῦ Παντέκτου.

Η ΑΚΤΗΜΟΣΥΝΗ εἰλικρινῆ τὴν πολιτείαν τοῦ Μοναχοῦ ἀποδείκνυσιν· ἀκτήμων Μοναχός, ἀετός ἐστιν ὑψιπέτης· ἀκτήμων Μοναχὸς ἐπιδείκνυσιν ὅτι πάροικός ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς· μηδὲν γὰρ ἐπιφερόμενος τῶν προσκαίρων, δῆλός ἐστιν ὅτι τῶν ἀϊδίων ὀρέγεται.
2. Ὁ ἀκτήμων μιμητὴς Ἠλιοῦ καὶ Ἰωάννου ὑπάρχει, καὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, λέγων καὶ αὐτὸς σὺν ἐκείνοις· ἰδοὺ ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι, τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; διὸ καὶ ἀκούει μετ' αὐτῶν παρὰ τοῦ Σωτῆρος, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀφήσαντες πάντα καὶ ἀκολουθήσαντές μοι ἑκατονταπλασίονα λήψεσθε, καὶ ζωὴν αἰώνιον.
3. Ὁ ἀκτήμων ἐπὶ γῆς δοκεῖ μὲν πολιτεύεσθαι, τὴν δὲ διατριβὴν ἐν οὐρανοῖς κέκτηται· διὰ γὰρ τῆς ἀκτημοσύνης τοῖς Ἀγγέλοις συναμιλλᾶται καὶ τοῖς δικαίοις συγχορεύει· καὶ ὁ τοιοῦτος κληρονόμος μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ γίνεται· πάντα γὰρ ἀποκτησάμενος μετὰ χαρᾶς, ἐκτήσατο ἀγρόν, ἐν ᾧ εὗρε τὸν θησαυρὸν τῆς ζωῆς κεκρυμμένον, καὶ τὸν Πολύτιμον Μαργαρίτην ἠγόρασεν.

Ἑρμηνεία

+ Η ΑΚΤΗΜΟΣΥΝΗ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ Μοναχοῦ, ποὺ τὴν ἐφαρμόζει, εἶναι εἰλικρινής. Ὁ Μοναχός, ποὺ δὲν ἔχει τίποτε ὡς περιουσίαν, ὁμοιάζει μὲ τὸν ἀετόν, ποὺ πετᾷ ὑψηλά. Ὁ Μοναχός, ποὺ δὲν ἔχει οὐδεμίαν περιουσίαν, δείχνει, ὅτι εἶναι πρόσκαιρος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν· ἀφοῦ δὲν ἀποκτᾷ τίποτε ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, μὲ τὴν ἀδιαφορίαν του αὐτὴν φανερώνει, ὅτι ἐπιθυμεῖ τὰ αἰώνια.

2. Ὁ ἀκτήμων μιμεῖται, μὲ τὴν ἀκτημοσύνην του, τὸν Ἠλίαν, τὸν Ἰωάννην (τὸν Βαπτιστὴν) καὶ τοὺς Μαθητὰς τοῦ Κυρίου. Δύναται νὰ λέγῃ καὶ αὐτός, ὅπως ἐκεῖνοι: «Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν»; (Ματθ. ιθ', 27). Δι' αὐτὸ καὶ θὰ ἀκούῃ μαζὶ μὲ ἐκείνους, αὐτὸ ποὺ εἶπεν ὁ Σωτήρ· Σεῖς οἱ ἀφήσαντες πάντα καὶ ἀκολουθήσαντές με, θέλετε λάβει ἑκατονταπλάσια καὶ θέλετε κληρονομήσει ζωὴν αἰώνιον(1).

3. Ὁ ἀκτήμων φαίνεται μέν, ὅτι ζῇ εἰς τὴν γῆν, πραγματικῶς ὅμως διαμένει εἰς τοὺς οὐρανούς· διότι μὲ τὴν ἀκτημοσύνην συναγωνίζεται μὲ τοὺς Ἀγγέλους καὶ εὐφραίνεται μαζὶ μὲ τοὺς Δικαίους. Ὁ εὐλογημένος αὐτὸς ἄνθρωπος, ποὺ πραγματοποιεῖ αὐτὸ τὸ κατόρθωμα, κληρονομεῖ τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ἀναδεικνύεται συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ (2). Διότι, ἀφοῦ ἔχασεν εὐχαρίστως καὶ ἑκουσίως ὅλα τὰ ὑλικὰ πράγματα, ἀπέκτησε, διὰ τῆς ἑκουσίου αὐτῆς ἀπωλείας, ἕνα χωράφι, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεκάλυψε τὸν θησαυρὸν τῆς ζωῆς, ποὺ εἶχε κρυβῇ, καὶ ἠγόρασε τὸν Πολύτιμον Μαργαρίτην.

ΙΑ'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΕΑΝ ᾖς ἐν Μοναστηρίῳ καὶ ἔχῃς δοῦλον, καὶ κρατήσῃς αὐτόν, ὑβρίζεις τὸ σχῆμα· ἐὰν δὲ χαρίσῃς αὐτὸν ἀδελφῷ, ἥμαρτες εἰς Θεόν· ἀλλ' ἢ ἀπόλυσον αὐτόν, καὶ ἀπέλθῃ, ἢ ποίησον ἐλεύθερον· ἐὰν δὲ θέλῃ Μοναχὸς γενέσθαι, αὐτὸς ὄψεται, σὺ δὲ μὴ ἐάσῃς αὐτὸν μετὰ σοῦ, οὐκ ὠφελεῖ γὰρ τὴν ψυχήν σου.

2. Σὺ δὲ ὅταν ἀποτάξῃ, μηδὲν ἐάσῃς σεαυτῷ ὅλως, ἐξ ὧν εἶχες, καὶ ἐὰν ὑποβάλλῃ σοι ὁ λογισμὸς περιελθεῖν, διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν, μὴ πεισθῇς αὐτῷ, ἀλλὰ μᾶλλον κοπίασον ἐν τῷ ἐργοχείρῳ σου, ἵνα ἡσυχάσῃς ἐν τῷ κελλίῳ σου, μετ' ἐπιεικείας ἐσθίων τὸν ἄρτον σου.

Ἑρμηνεία

ΕΑΝ πρόκειται νὰ ἀναχωρήσῃς ἐκ τοῦ κόσμου διὰ νὰ γίνῃς Μοναχὸς εἰς Μοναστήριον καὶ ἔχῃς δοῦλον, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖς νὰ τὸν κρατῇς, ὑβρίζεις τὸ μοναχικὸν σχῆμα· ἐὰν πάλιν τὸν χαρίσῃς εἰς ἄλλον ἀδελφόν, διέπραξες ἁμαρτίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ ἢ πρέπει νὰ τὸν ἀφήσῃς νὰ φύγῃ, ἢ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃς ἐπι-

---

1) «Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει» (Ματθ. ιθ' 28—29).

2) «Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ· εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι, κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ» (Ρωμ. η', 16—17).

σήμως. Ἐὰν πάλιν ἐπιθυμῇ νὰ γίνῃ Μοναχός, σὺ μὴ τὸν ἐπηρεάσῃς· μόνος του ἂς ἀποφασίσῃ. Πάντως μὴ τὸν ἀφήσῃς νὰ μείνῃ μαζί σου, διότι αὐτὴ ἡ συμβίωσις δὲν ὠφελεῖ τὴν ψυχήν σου.

2. Σύ, ὅταν ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ τὸν κόσμον, διὰ νὰ γίνῃς Μοναχός, πρόσεξε νὰ μὴ κρατήσῃς τίποτε ἀπὸ ὅσα εἶχες. Ἐὰν δὲ ὁ λογισμός σοῦ βάλῃ τὴν σκέψιν νὰ περιέλθῃς δι' ἐλεημοσύνην, διότι εἰς τὴν ἡσυχίαν δὲν ἔχεις τίποτα, σὺ νὰ μὴ τὸν ἀκούσῃς. Προσπάθησε νὰ κοπιάσῃς μὲ τὸ ἐργόχειρόν σου, διὰ νὰ ἡσυχάζῃς εἰς τὸ κελλίον σου καὶ νὰ τρώγῃς μὲ γαλήνην ψυχῆς τὸν ἄρτον σου.

ΙΒ΄. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΟΥΔΕΝ ὠφελήθης ἀποταξάμενος καὶ ἡδυπαθῶν· ὃ γὰρ ἐποίεις διὰ τῶν χρημάτων, τοῦτο καὶ μηδὲν ἔχων ἐργάζῃ. Πάλιν ὁ ἐγκρατής, ἐὰν κτήσηται χρήματα, ἀδελφός ἐστι τοῦ προτέρου κατὰ διάνοιαν, μητρὸς μὲν τῆς αὐτῆς κατὰ τὴν νοερὰν ἡδονήν, πατρὸς δὲ ἑτέρου διὰ τὴν τοῦ πάθους ἐναλλαγήν.

2. Ἔστιν ὁ περικόπτων πάθος διὰ μείζονα ἡδυπάθειαν ὡς καὶ οἱ νῦν ἐν τοῖς κοσμικοῖς Κοινοβίοις ἀποτασσόμενοι τῷ δοκεῖν καὶ ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων αὐτοῦ τὸν σκοπὸν δοξάζεται· τάχα δὲ καὶ ἑαυτὸν ἀγνοεῖ κοπιῶν ἀνόνητα.

3. Αἰτία πάσης κακίας, κενοδοξία καὶ ἡδονή ὁ δὲ μὴ μισήσας αὐτά, οὐ μὴ νικήσει πάθος· ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν εἴρηται ἡ φιλαργυρία, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ σαφῶς δι' ἐκείνων συνίσταται.

Ἑρμηνεία

ΤΙΠΟΤΕ δὲν θὰ σὲ ὠφελήσῃ, ἐὰν ἐξέλθῃς τοῦ κοσμικοῦ βίου καὶ διατηρήσῃς εἰς τὴν ψυχήν σου μίαν φιλήδονον σκέψιν πρὸς τὴν ὕλην. Διότι αὐτό, ποὺ ἔκανες μὲ τὰ χρήματα, ὅταν εὑρίσκεσο εἰς τὸν κόσμον, τώρα καὶ χωρὶς αὐτά, μὲ τὴν φιλήδονον αὐτὴν σκέψιν, τὸ ἐπιτυγχάνεις.

Ὁ ἐγκρατευόμενος πάλιν, λόγῳ ἀσκήσεως, ἐφ' ὅσον ἀποκτήσῃ χρήματα, εἶναι ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου κατὰ τὴν διάνοιαν. Ἔχει τὴν ἰδίαν μὲ ἐκεῖνον μητέρα, τὴν ἀνεκδήλωτον εἰς ἔργα, ἀλλὰ νοουμένην ἡδονήν, καὶ ἄλλον πατέρα, διότι ὑπὸ ἄλλου πάθους πολεμεῖται ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

2. Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἐκεῖνος, ποὺ περικόπτει ἕνα πάθος, διὰ μεγαλυτέραν τέρψιν, ὅπως καὶ αὐτοὶ ποὺ σήμερον ἔχουν καταφύγει εἰς κοσμικὰ Κοινόβια(1)· αὐτοὶ πετοῦν τὴν ὕλην καὶ τὰς ἡδονὰς αὐτῆς φαινομενικὰ καὶ ἐπαινοῦνται ἀπὸ αὐτούς, ποὺ ἀγνοοῦν τὸν σκοπόν τους. Ἴσως μάλιστα καὶ οἱ ἴδιοι νὰ μὴ ὑποπτεύωνται τὴν βαθυτέραν ῥοπὴν

---

1) Κοσμικὰ Κοινόβια ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Ἅγιος Μάρκος τὰ πλησίον τῶν πόλεων κείμενα Μοναστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ κατατασσόμενοι Μοναχοί, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἐρημίτας καὶ Ἀναχωρητάς, ζοῦν κοινοβιακῶς, χωρὶς μεγάλας στερήσεις περὶ τὴν τροφὴν καὶ τὰ ἐνδύματα.

καὶ κλίσιν τῆς ψυχῆς των καὶ τοιουτοτρόπως νὰ κοπιάζουν χωρὶς ὠφέλειαν καὶ γνῶσιν.

3. Αἰτία ὅλων τῶν κακιῶν εἶναι ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ἡδονή. Αὐτὸς δὲ ποὺ δὲν κατορθώνει νὰ μισήσῃ αὐτὰς τὰς κλίσεις καὶ ροπὰς τῆς ψυχῆς, κανένα πάθος δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ νικήσῃ ποτέ. Διότι ἔχει λεχθῆ, ὅτι ρίζα ὅλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία· αὐτὴ δὲ πάλιν συντηρεῖται ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν καὶ τὴν ἡδονήν.

ΙΓ'. Τοῦ 'Αββᾶ 'Ισαάκ.

Ο ΦΕΥΓΩΝ τοῦ παρόντος βίου τὴν ἀνάπαυσιν, τούτου ὁ νοῦς κατεσκόπευσε τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ὁ δὲ συνδεδεμένος τῇ φιλοκτημοσύνῃ, δοῦλος τῶν παθῶν πέφυκε. Μὴ νόμιζε φιλοκτημοσύνην μόνον εἶναι τὴν κτῆσιν τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργυρίου, ἀλλὰ πᾶν ὅ,τιοῦν ἐν ᾧ τὸ θέλημά σου κρέμαται.

2. 'Αγάπησον ἐν ὑπομονῇ τὴν πτωχείαν, ἵνα συναχθῇ ὁ νοῦς σου ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ.

3. Μίσησον τὸν πλατυσμόν, ἵνα φυλάττῃς τοὺς διαλογισμούς σου ἀταράχους. Σύστειλον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν, καὶ φρόντισον τῆς ψυχῆς σου, ἵνα σώσῃς αὐτὴν ἐκ τοῦ διασκορπισμοῦ τῆς ἐνδοτάτης γαλήνης.

4. 'Εκτὸς ἀκτημοσύνης, οὐ δύναται ψυχὴ ἐλευθερωθῆναι ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν· καὶ ἐκτὸς ἡσυχίας τῶν αἰσθήσεων, τῆς εἰρήνης τῆς διανοίας οὐκ αἰσθηθήσεται· ἐκτὸς δὲ γαλήνης λογισμῶν, ὁ νοῦς ἐν ἀποκρύφοις μυστηρίοις οὐ κινηθήσεται.

'Ερμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ, ποὺ ἐγκαταλείπει τὴν ἀνάπαυσιν τῆς παρούσης ζωῆς, ἔχει διὰ τοῦ νοός του ἐρευνήσει μετὰ προσοχῆς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ὡς ὁ κατάσκοπος τὴν ξένην χώραν. 'Αντιθέτως· ἐκεῖνος, ποὺ ἔχει συνδεθῆ μὲ ἀγάπην καὶ φιλίαν πρὸς τὰ κτήματα καὶ τὰ ὑλικὰ ἀγαθά, αὐτὸς κατέστη πλέον δοῦλος τῶν παθῶν. Μὴ νομίζῃς, ὅτι ἡ φιλοκτημοσύνη (ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ κτήματα) συνίσταται μόνον εἰς τὴν ἀπόκτησιν τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου· φιλοκτημοσύνη εἶναι ὅ,τι δήποτε αἰχμαλωτίζει τὸ θέλημά σου.

2. Νὰ ἀγαπήσῃς τὴν πτωχείαν καὶ ἀγογγύστως νὰ τὴν ὑπομένῃς, διὰ νὰ συγκεντρώνεται ὁ νοῦς σου ἀπὸ τὰς ἀσκόπους καὶ ἐπικινδύνους περιπλανήσεις.

3. Νὰ μισήσῃς τὴν καλοπέρασιν, ποὺ αὐξάνει τοὺς περισπασμούς, διὰ νὰ δυνηθῇς νὰ διαφυλάξῃς τὴν ἀταραξίαν καὶ τὴν γαλήνην τῶν ἐνδομύχων σκέψεών σου. Νὰ περιμαζεύσῃς τὸν ἑαυτόν σου ἀπὸ πολλὰς ἀσκόπους ἐνασχολήσεις καὶ νὰ φροντίσῃς μόνον διὰ τὴν ψυχήν σου, διὰ νὰ τὴν σώσῃς ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ τὸ σκόρπισμα τῆς ἐσωτερικῆς γαλήνης.

4. 'Εκτὸς ἀπὸ τὴν ἀκτημοσύνην, μὲ τίποτε ἄλλο δὲν ἠμπορεῖ ἡ ψυχὴ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ταραχὴν τῶν λογισμῶν. 'Εφ' ὅσον αἱ αἱ-

σθήσεις δὲν ἡσυχάζουν ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τῆς ὕλης καὶ τῆς ἡδονῆς καὶ δὲν εἰρηνεύει ἡ διάνοια ἀπὸ τὰ πάθη, ἡ ψυχὴ δὲν θὰ αἰσθανθῇ ποτὲ τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην καὶ τὴν συγκίνησιν· χωρὶς δὲ τὴν γαλήνην τῶν λογισμῶν, ἡ ψυχὴ ποτὲ δὲν θὰ κινηθῇ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν γνῶσιν καὶ τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν τῶν ἀποκρύφων μυστηρίων.

ΙΔ'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

ΑΚΤΗΜΩΝ ἐστὶν ὁ ἀποταξάμενος πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, καὶ μηδὲν τὸ σύνολον ἐπὶ γῆς κτησάμενος, πλὴν τοῦ σώματος· καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ δὲ σχέσιν διαῤῥήξας, τῷ Θεῷ καὶ τοῖς εὐσεβέσι τὴν ἑαυτοῦ κατεπίστευσεν οἰκονομίαν.

Ἑρμηνεία

ΑΚΤΗΜΩΝ εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ ἐγκατέλειψεν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του καὶ δὲν ἀπέκτησε τίποτε ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν γῆν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σῶμά του· κατώρθωσε δὲ νὰ διασπάσῃ καὶ αὐτὴν τὴν πρὸς τὸ σῶμά του σχέσιν, τὴν φυσικὴν δι' αὐτὸ φροντίδα, καὶ νὰ ἐμπιστευθῇ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν φροντίδα τῶν εὐσεβῶν.

ΙΕ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΗΣΘΕΝΗΣΕ ποτε ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος εἰς Σκῆτιν, καὶ ἔχρῃζε λύχνον, καὶ μὴ ἔχων ὅθεν ἀγοράσῃ, ἔλαβε παρά τινος ἀγάπην, καὶ εἶπεν· εὐχαριστῶ σοι, Κύριε, ὅτι ἠξίωσάς με λαβεῖν ἀγάπην διὰ τὸ ὄνομά σου.

2. Ἠρώτησε τὸν αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς Μάρκος λέγων· καλὸν τὸ μὴ ἔχειν τινὰ ἐν τῷ ἰδίῳ κελλίῳ τὴν οἱανοῦν παράκλησιν· εἶδον γάρ τινα ἀδελφὸν ἔχοντα μικρὰ λάχανα καὶ ἐκριζοῦντα αὐτά. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος· καλὸν μέν ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἕξιν τοῦ ἀνθρώπου, ἤτοι τὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν καὶ τὴν τῆς ἀρετῆς προκοπήν· ἐὰν γὰρ μὴ ἔχῃ ἰσχὺν ἐν τῷ τοιούτῳ τρόπῳ ἤγουν τῇ τῆς τελειότητος ἕξει, πάλιν φυτεύει ἄλλα.

3. Διηγήσαντο περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι ἔμεινε χρόνον ἱκανὸν οἰκοδομῶν κελλίον· ὡς ἦλθον λοιπὸν καθῆσαι, εἶδεν ὁ γέρων, ἐν τῇ πρώτῃ ἑβδομάδι τοῦ καθίσματος αὐτῶν, πρᾶγμα ἐν τῷ τόπῳ μὴ ὠφελοῦν αὐτόν, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐταράχθησαν καὶ εἶπον· εἰ ὅλως λογισμὸν εἶχες τοῦ μεταβῆναι, εἰς τί τοσοῦτον κόπον ὑπεμείναμεν οἰκοδομήσαντες τὸ κελλίον; μέλλουσι δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πάλιν σκανδαλισθέντες εἰς ἡμᾶς λέγειν· ἰδοὺ μετέβησαν πάλιν οἱ ἀκάθιστοι;

4. Ὁ δὲ Γέρων, ἰδὼν αὐτοὺς ὀλιγοψυχοῦντας, ἔφη· εἰ καὶ σκανδαλισθήσονταί τινες, ἀλλ' ἕτεροι οἰκοδομηθήσονται λέγοντες· μακάριοι οὗτοι, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν μετέβησαν πάντων καταφρονήσαντες· πλὴν ὁ θέλων ἐλθεῖν, ἐλθέτω· ἐγὼ τέως ὑπάγω· οἱ δὲ ῥίψαντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἔδαφος, ἤτουν συγχώρησιν, ἧς καὶ ἀξιωθέντες, σὺν αὐτῷ ὥδευσαν.

6. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Γελασίου, ὅτι νέος ὤν, τὸν ἀκτήμονα βίον καὶ ἀναχωρητικὸν μετήρχετο. Ἦσαν δὲ τότε καί τινες ἕτεροι κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους, τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ μετιόντες βίον, ἐν οἷς καὶ Γέρων τις ἦν εἰς ἄκρον ἁπλούστατος καὶ ἀκτήμων, ἐν μονοκελλίῳ οἰκήσας ἄχρι τελευτῆς, καίπερ μαθητὰς ἐσχηκὼς ἐν τῷ γήρᾳ αὐτοῦ. Οὗτος ἤσκησε φυλάξας τοῦ μὴ κτήσασθαι δύο χιτῶνας, μηδὲ μεριμνῆσαι περὶ τῆς αὔριον μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ μέχρι θανάτου.

7. Ὅτε οὖν συνέβη τὸν Ἀββᾶν Γελάσιον ἐκ θείας ἐνεργείας συστήσασθαι τὸ Κοινόβιον, προσέφερον αὐτῷ χωρία τινὰ καὶ ἐδέχετο· ἐκτήσατο δὲ καὶ βόας, καὶ ἀχθοφόρα κτήνη διὰ τὰς χρείας τοῦ Κοινοβίου· ὁ γὰρ τῷ θείῳ Παχωμίῳ πρότερον χρηματίσας συστήσασθαι Κοινόβιον, οὗτος καὶ τότε συνήργει τῷ Γέροντι, εἰς πᾶσαν τὴν τῆς μονῆς σύστασιν.

8. Ὁ οὖν προειρημένος Γέρων, βλέπων αὐτὸν ἐν τούτοις, καὶ γνησίαν σῴζων τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην καὶ παῤῥησίαν, ἔλεγεν αὐτῷ· φοβοῦμαι, Ἀββᾶ Γελάσιε, μὴ δεθῇ ὁ νοῦς σου εἰς τὰ χωρία καὶ τὴν λοιπὴν κτῆσιν τοῦ Κοινοβίου. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀνθυπέφερε· πλεῖον ὁ σὸς λογισμὸς δέδεται εἰς τὸ κεντητήριον μεθ' οὗ ἐργάζῃ, ἢ ὁ λογισμὸς Γελασίου εἰς τὰ τοῦ Κοινοβίου κτήματα.

9. Ἔλεγόν τινες Γέροντες περὶ τοῦ Ἀββᾶ Γεωργίου τοῦ Ἀναχωρητοῦ, ὅτι τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη ἐποίησε γυμνὸς περιερχόμενος εἰς τὰς ἐρήμους· τοῦτο δὲ καὶ ἕτεροι πολλοὶ τῶν Ἁγίων εὑρίσκονται κατορθώσαντες.

10. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Εὐτρόπιον· Πῶς δεῖ ἑαυτὸν εἰς τὰ σωματικὰ διοικεῖν; καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· χόρτον φάγε, χόρτον φόρεσον, εἰς χόρτον κοιμῶ· τὴν δὲ καρδίαν κέκτησο σιδηρᾶν, ἁπάντων καταφρονῶν. Ἤτοι πάντα ὁ Γέρων ὡς χόρτον ἡγεῖσθαι τῷ ἀδελφῷ παραινεῖ, ἢ γυμνητεύειν καὶ βοτάνοις τὴν χρείαν πληροῦν.

11. Ὁ αὐτὸς Γέρων εἶπε· τὰ σωματικὰ ὗλαι παθῶν καὶ φροντίδων εἰσίν ὁ ἐγαπῶν αὐτά, ἀγαπᾷ προσκόμματα· εἴποτε οὖν συμβῇ τι τοιοῦτον ἀπολέσθαι, ἐξομολογεῖσθαι δεῖ ἡμᾶς, καὶ χαίρειν ὡς φροντίδων ἀπαλλαγέντας.

Ἑρμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ἠσθένησεν ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος εἰς τὸ ἐρημητήριόν του καὶ εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ ἕνα λύχνον διὰ τὴν νύκτα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχε χρήματα νὰ τὸν ἀγοράσῃ, τοῦ ἔδωσε κάποιος ἐξ ἀγάπης. Εὐχαριστημένος τότε ὁ Ἀββᾶς εἶπε· «Σὲ εὐχαριστῶ, Κύριε, διότι μὲ ἠξίωσας νὰ δεχθῶ ἐλεημοσύνην διὰ τὸ ὄνομά Σου».

2. Ὁ Ἀββᾶς Μάρκος ἠρώτησε τὸν ἴδιον, τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον.

—Εἶναι καλὸν νὰ μὴ ἔχῃ κανεὶς καὶ τὴν παραμικροτέραν παράκλησιν εἰς τὸ κελλίον του; Τὸ λέγω αὐτό, διότι εἶδον ἕνα ἀδελφόν μας, ποὺ εἶχε εἰς τὸ κηπάριον του ὀλίγα κηπουρικὰ καὶ τὰ ἐξερρίζωνε.

Ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος τοῦ ἀπήντησε.

—Εἶναι καλόν, ἐφ' ὅσον τοῦτο βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν κατὰ Θεὸν συνήθειαν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῆς ψυχῆς, καὶ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀρετῆς. Διότι ἐὰν δὲν ἔχῃ δύναμιν ὁ Μοναχὸς νὰ συνηθίζῃ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς τελειότητος

καὶ νὰ ἐπιμένῃ εἰς αὐτόν, πάλιν θὰ φυτεύσῃ ἄλλα ἐκεῖ, ποὺ ἐξερρίζωσε τὰ προηγούμενα.

3. Διηγήθησαν διὰ τὸν Ἀββᾶν Ἀγάθωνα τὸ ἑξῆς περιστατικόν: Αὐτὸς μὲ τοὺς μαθητάς του ἐκοπίασαν ἀρκετὸν καιρὸν εἰς ἕνα μέρος, διὰ νὰ κτίσουν ἕνα κελλάκι. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ ἔκτισαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς αὐτό, ἀντελήφθη ὁ Γέρων, κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα, κάποιο πρᾶγμα, ποὺ δὲν τὸν ὠφέλει πνευματικῶς. Καὶ τότε ἀμέσως λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του.

—Ἐμπρός, σηκωθῆτε νὰ φύγωμεν ἀπὸ ἐδῶ.

Οἱ μαθηταὶ ἐταράχθησαν ἐκ τῆς ἀπροσδοκήτου αὐτῆς ἀποφάσεως τοῦ Γέροντός των καὶ τοῦ ἀπήντησαν:

—Ἐὰν εἶχες εἰς τὸν νοῦν σου νὰ φύγῃς, τότε πρὸς τί νὰ ὑποφέρωμεν τόσους κόπους, διὰ νὰ κτίσωμεν τὸ κελλίον; Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ θὰ τὸ μάθουν, ἀσφαλῶς θὰ σκανδαλισθοῦν καὶ θὰ εἴπουν· νὰ καὶ πάλιν ἀνεχώρησαν· εἶναι ἀκατάστατοι καὶ γυρολόγοι.

4. Ὁ Γέρων, βλέπων αὐτοὺς νὰ λιποψυχοῦν, τοὺς λέγει:

—Ἴσως βεβαίως σκανδαλισθοῦν μερικοί· ἀλλὰ καὶ ἀρκετοὶ θὰ οἰκοδομηθοῦν πνευματικῶς, διότι θὰ εἴπουν: αὐτοὶ εἶναι μακάριοι, διότι χάριν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, κατεφρόνησαν καὶ τὰ κτίσματα καὶ τοὺς κόπους, καὶ ἀνεχώρησαν. Πάντως ἐγὼ ἀναχωρῶ καὶ ὅποιος θέλει νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ, ἂς ἔλθῃ.

Τότε οἱ μαθηταὶ ἔβαλον ἐδαφιαίαν μετάνοιαν εἰς τὸν Γέροντα καὶ ἐζήτησαν συγχώρησιν, λαβόντες δὲ ταύτην ἀνεχώρησαν εὐθὺς μετὰ τοῦ Γέροντος.

5. Διὰ τὸν ἴδιον πάλιν Γέροντα, τὸν Ἀγάθωνα, διηγοῦντο, ὅτι πολλὰς φορὰς ἀνεχώρει ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, χωρὶς νὰ ἔχῃ τίποτε ἄλλο μαζί του, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σμίλην εἰς τὸ σακκούλι, μὲ τὴν ὁποίαν ἔπλεκε τὸ ἐργόχειρον.

6. Καὶ διὰ τὸν Ἀββᾶν Γελάσιον διηγοῦντο τὸ ἑξῆς: ὅταν ἦτο νέος ἠγάπησε τὴν ἀκτημοσύνην καὶ ἔζη ὡς Ἀναχωρητής. Μαζί του, εἰς τὸ ἴδιον μέρος, ἠσκήτευον μὲ τὸν αὐτὸν ἀναχωρητικὸν τρόπον καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Μεταξὺ αὐτῶν ἔζη καὶ ἕνας Γέρων πολὺ ἁπλοῦς καὶ τελείως ἀκτήμων. Αὐτός, ἂν καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἀπέκτησε καὶ μαθητάς, ἐν τούτοις ἔζησε μέχρι τοῦ θανάτου του, εἰς ἕνα μικρὸν μοναχικὸν κελλίον. Ἀκόμη ὁ Γέρων αὐτὸς ἐγύμνασε τὸν ἑαυτόν του νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἀποκτήσῃ δεύτερον χιτῶνα, οὔτε νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν ἑπομένην ἡμέραν· εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτὰς παρέμεινε συνεπὴς αὐτὸς καὶ ἡ συνοδεία του, μέχρι τοῦ θανάτου του.

7. Κάποτε λοιπὸν ὁ Ἀββᾶς Γελάσιος, ἐκ θείας ἐνεργείας συνέστησε Κοινόβιον· ἐξ εὐλαβείας οἱ ἄνθρωποι τοῦ προσέφερον καὶ διάφορα χωράφια διὰ τὸ Κοινόβιον, τὰ ὁποῖα ἐδέχθη. Διὰ τὰς ἀνάγκας

τοῦ Κοινοβίου ἀπέκτησε καὶ διάφορα ζῷα, βόδια, μεταφορικὰ κτήνη καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Εἰς τὴν σύστασιν τοῦ Κοινοβίου προέβη ὁ Ἀββᾶς Γελάσιος, οὐχὶ ἀπὸ προσωπικὸν θέλημα, ἀλλὰ ἀπὸ θείαν ἀποκάλυψιν Ἐκείνου, ποὺ προηγουμένως εἶχεν ὑποδείξει παρόμοιον καὶ εἰς τὸν θεῖον Παχώμιον, δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ.

8. Ὁ Γέρων ἐκεῖνος Ἀσκητής, περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρομεν ἀνωτέρω, βλέπων τὸν Ἀββᾶν Γελάσιον νὰ ἀσχολῆται εἰς αὐτὰ καὶ ἀγαπῶν εἰλικρινῶς αὐτόν, τοῦ ἔλεγε μὲ ἀδελφικὸν θάρρος:

—Φοβοῦμαι, Ἀββᾶ Γελάσιε, μήπως ὁ νοῦς σου δεθῇ εἰς τὰ χωράφια καὶ τὰ κτήματα τοῦ Κοινοβίου.

Ὁ Ἀββᾶς Γελάσιος τότε ἀπαντοῦσε.

—Περισσότερον ὁ λογισμὸς ὁ ἰδικός σου ἔχει δεθῆ εἰς τὸ κεντητήριον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐργάζεσαι, παρὰ ὁ λογισμὸς τοῦ Γελασίου εἰς τὰ κτήματα τοῦ Κοινοβίου.

9. Μερικοὶ Γέροντες διηγοῦντο, ὅτι ὁ Ἀββᾶς Γεώργιος ὁ Ἀναχωρητής, ἐπὶ τριάκοντα πέντε ἔτη περιήρχετο γυμνὸς εἰς τὰς ἐρήμους. Τὸ κατόρθωμα αὐτὸ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Ἁγίων τὸ ἐπέτυχαν.

10. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Εὐτρόπιον:

—Πῶς πρέπει, Ἀββᾶ, νὰ ρυθμίζω τὰ ἀφορῶντα τὴν συντήρησιν τοῦ σώματος ζητήματα;

Καὶ ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Χορτάρι νὰ τρώγῃς, χορτάρι νὰ φορῇς καὶ εἰς χορτάρι νὰ κοιμᾶσαι. Μόνον τὴν καρδιά σου νὰ κάμῃς σιδερένια, διὰ νὰ ἔχῃς τὴν δύναμιν νὰ τὰ περιφρονῇς ὅλα.

Μὲ τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν ὁ Γέρων συνεβούλευσε τὸν ἀδελφὸν νὰ θεωρῇ τὰ πάντα εὐτελῆ καὶ ἄνευ ἀξίας, ὅπως τὸ χορτάρι, νὰ γυμνητεύῃ καὶ νὰ ἱκανοποιῇ τὰς βιοτικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας μόνον μὲ τὸν χόρτον καὶ τὰς βοτάνας τῆς γῆς.

11. Ὁ ἴδιος Γέρων διδάσκων ἔλεγε: αἱ σωματικαὶ ἀνάγκαι (τροφή, ἐνδυμασία κ.λ.π.) εἶναι ὑλικά, ποὺ τροφοδοτοῦν τὰ πάθη καὶ τὰς ψυχοκτόνους φροντίδας. Αὐτὸς λοιπόν, ποὺ ἀγαπᾷ αὐτὰ τὰ ζητήματα, ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ εἰς τὴν πνευματικήν του προσπάθειαν ἐμπόδια καὶ δυσκολίας. Ἐὰν λοιπὸν κάποτε μᾶς συμβῇ νὰ χάσωμεν κάτι σωματικόν, πρέπει τότε νὰ ἐξομολογηθῶμεν καὶ νὰ χαίρωμεν, διότι ἀπηλλάγημεν ἀπὸ ἐνοχλητικὰς φροντίδας.

ΙϚ´. Τοῦ Ἀββᾶ Νείλου.

ΡΟΔΑ τοῦ βίου εἰσὶν ὑποκριταί, πλεονέκται, φιλήδονοι, ἀλλὰ μετὰ μικρόν, τὸν χόρτον θεωρεῖς πατούμενον.

2. Ἀμέλει δὲ πάντων ὅσα κτηνώδη κατασκευάζει τὸν ἄνθρωπον· ὅσον

γὰρ ὁ βίος ῥυπαρός, κτηνώδης εἰκότως ἡ ψυχή, καὶ πενθεῖν δεῖ, ὡς τὸ λογικὸν ὑφ' ἑαυτῶν ζημιωθέντες, ὀφείλουσι κόλασιν.

3. Μὴ βούλου οὖν πλουτεῖν μηδὲ δοξάζεσθαι, φθορὰ γὰρ ταῦτα τοῦ βίου, ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμεν ὡσεὶ φθειρόμενοι. Πάντα φθαρτὰ νόμιζε εἶναι, τὴν δὲ ἀρετὴν ἄφθαρτον· ταύτην ἀεὶ ἐπιμελοῦ· αὕτη γὰρ θεὸν διὰ φιλοσοφίας τὸν ἄνθρωπον ἀποδείκνυσιν.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α

ΟΙ ΥΠΟΚΡΙΤΑΙ, οἱ πλεονέκται καὶ οἱ φιλήδονοι ὁμοιάζουν εἰς τὴν ζωὴν αὐτήν, μὲ τριαντάφυλλα, τὰ ὁποῖα ἐλάχιστα διατηροῦνται, καὶ ἐντὸς ὀλίγου βλέπεις αὐτὰ νὰ καταπατοῦνται, ὡς χόρτα ἄνευ ἀξίας.

2. Νὰ περιφρονῇς ὅλα ὅσα μεταβάλλουν τὸν ἄνθρωπον εἰς κτῆνος· διότι ὅταν ἡ ζωὴ εἶναι ἐρρυπωμένη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, κατὰ φυσικὴν συνέπειαν καὶ ἡ ψυχὴ θὰ εἶναι ἡ ἰδία. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ πενθοῦν καὶ νὰ λυποῦνται, διότι ἀσφαλῶς θὰ κολασθοῦν, διὰ τὰς παραλόγους αὐτὰς πράξεις των.

3. Μὴ ἐπιθυμῇς λοιπὸν νὰ πλουτίζῃς, οὔτε νὰ δοξάζεσαι, διότι ὅλα αὐτὰ σὲ καταστρέφουν· ἐνῷ ἡμεῖς δὲν ἐπλάσθημεν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ νὰ καταστραφῶμεν. Ὅλα νὰ τὰ θεωρῇς, ὅτι εἶναι φθαρτά· μόνον ἡ ἀρετὴ παραμένει ἄφθαρτος καὶ αὐτὴν πάντοτε νὰ φροντίζῃς. Διότι ἡ ἀρετή, διὰ τῆς ὑψηλῆς φιλοσοφίας, ἀναδεικνύει τὸν ἄνθρωπον θεὸν κατὰ Χάριν.

ΙΖ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΟΝ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰουλιανοῦ, ὅτι περὶ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη ἐποίησεν εἰς ἓν σπήλαιον μικρόν, μὴ κτησάμενός τι τοῦ αἰῶνος τούτου, πλὴν στιχαρίου τριχίνου καὶ σαγίου καὶ καυκίου ξυλίνου καὶ βαυκαλίου.

2. Παρέβαλόν ποτε τῷ Ἀββᾷ Μακαρίῳ ἀδελφοὶ εἰς Σκῆτιν, καὶ οὐχ εὗρον ἐν τῷ κελλίῳ οὐδέν, εἰ μὴ ὕδωρ σαπρόν· καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἀββᾶ, δεῦρο ἄνω εἰς τὴν κώμην, καὶ ἀναπαύομέν σε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οἴδατε, ἀδελφοί, τὸ ἀρτοκοπεῖον τοῦ δεῖνος εἰς τὴν πόλιν; ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι· ναί· λέγει αὐτοῖς ὁ Γέρων· κἀγὼ οἶδα αὐτό· εἶτα πάλιν ἐρωτᾷ· οἴδατε καὶ τὸ χωρίον τοῦ δεῖνος, ὅπου ὁ ποταμὸς κρούει; καὶ εἶπον, ναί· λέγει αὐτοῖς ὁ Γέρων· κἀγὼ οἶδα αὐτό· ὅτε οὖν χρήζω τινὸς ὧν θέλω, οὐ χρήζω ὑμῶν, ἀλλ' ἑαυτὸν ἀναβιβάζω.

Τοῦ Πατρὸς

ΟΡΑΣ τὴν ἑκούσιον ἀκτημοσύνην καὶ κακουχίαν τοῦ Γέροντος, πῶς καὶ εὐχερῶς ἔχων τὰ ἀναγκαῖα πορίσασθαι, οὐκ ἠβούλετο, ἀλλ' ᾑρεῖτο μᾶλλον τῷ σαπρῷ ὕδατι, καὶ τοῖς ἀγρίοις τάχα βοτάνοις τὴν ἔνδειαν παραμυθεῖσθαι τοῦ σώματος;

3. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μεγεθίου, ὅτι ἐξήρχετο καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν, εἰ ἦλθεν αὐτῷ λογισμὸς ἀναχωρῆσαι πρὸς ἕτερον τόπον, εὐθὺς ἀπῄει, καὶ οὐκ ἀνέκαμπτεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ εἶχεν ἐν αὐτῇ τι τοῦ αἰῶνος τούτου,

εἰ μὴ μόνην ῥαφίδα, δι' ἧς τα θαλλία ἔσχιζεν· εἰργάζετο δὲ καθ' ἡμέραν τρία μαλάκια.

4. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Σιλουανοῦ, ὅτι ἐξῆλθεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ζαχαρίας ἄνευ βουλῆς αὐτοῦ, καὶ λαβὼν τοὺς ἀδελφούς, κατέστρεψε τὸν φραγμὸν τοῦ κήπου, καὶ μείζονα αὐτὸν ἐποίησεν, ἤτοι πλείονα τόπον περιλαβών. Μαθὼν δὲ ὁ Γέρων, ἔλαβε τὸ μηλωτάριον αὐτοῦ, καὶ ἐξελθών, λέγει τοῖς ἀδελφοῖς· εὔξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ· οἱ δὲ ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ λέγοντες· εἰπὲ ἡμῖν τί ἔχεις, ὦ Πάτερ; καὶ παρεκάλουν αὐτὸν εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ εἶπεν· οὐκ εἰσέρχομαι ἔσω, οὐ καταβαίνει τὸ μηλωτάριον ἀπ' ἐμοῦ, ἕως οὗ ἐνέγκητε τὸν φραγμὸν εἰς τὸν πρῶτον αὐτοῦ τόπον· οἱ δὲ πάλιν κατέστρεψαν τὸν φραγμὸν καὶ ἐποίησαν αὐτὸν ὡς ἦν τὸ πρότερον, καὶ οὕτως ὁ Γέρων ὑπέστρεψεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

5. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Σεραπίωνα λέγων· εἰπέ μοι λόγον· καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· τί σοι ἔχω εἰπεῖν, ὅτι ἔλαβες τὰ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ ἔθηκας εἰς τὴν θυρίδα ταύτην; Εἶδε γὰρ αὐτὴν μεστὴν βιβλίων· τῷ γὰρ μεμονωμένῳ, οὐ χρεία κτήσεως βιβλίων πολλῶν.

6. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ὑπερέχιος· θησαυρός ἐστι Μοναχῷ ἡ ἑκούσιος ἀκτημοσύνη· θησαύρισον, ἀδελφέ, ἐν οὐρανῷ· ἀπέραντοι γὰρ τῆς ἀναπαύσεως οἱ αἰῶνες.

7. Ἦλθε τις μέγας ἐκ τῆς ξένης, ἐνέγκας μεθ' ἑαυτοῦ πολὺ χρυσίον ἐν τῇ Σκήτει, καὶ παρεκάλει τὸν Πρεσβύτερον, ἵνα δοθῇ τοῖς ἀδελφοῖς· εἶπε δὲ ὁ Πρεσβύτερος· οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἀδελφοί· καὶ πολλὰ βιασάμενος αὐτόν, ἔβαλε τὸ χρυσίον εἰς σπυρίδα καὶ ἔθηκεν εἰς τὴν θύραν τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς οὖν ἦλθον οἱ ἀδελφοί, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πρεσβύτερος· ὁ χρείαν ἔχων, λαβέτω· καὶ οὐδεὶς ἤγγισεν αὐτῷ, τινὲς δὲ οὐδὲ προσέσχον. Λέγει δὲ πρὸς τὸν ἐνεγκόντα τὸ χρυσίον ὁ Πρεσβύτερος· ἐδέξατο ὁ Θεὸς τὴν ἀγάπην σου, λοιπὸν λάβε αὐτό, καὶ ὕπαγε διάδος πτωχοῖς. Καὶ ὠφεληθεὶς ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος.

8. Ἠρώτησέ τις ἀδελφὸς Γέροντα, λέγων· θέλεις ἵνα κρατήσω ἑαυτῷ δύο ὁλοκότινα εἰς λόγον ἀσθενείας σώματος; καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· οὐκ ἔστι καλὸν κρατῆσαι πλεῖον τῆς χρείας· τὰ οὖν δύο ὁλοκότινα ἐὰν κρατήσῃς, εἰς αὐτὰ εὑρίσκεται ἡ ἐλπίς σου· καὶ ἐὰν συμβῇ αὐτοῖς ἀπώλεια, οὐκέτι ὁ Θεὸς φροντίζει σου. Ἐπ' Αὐτὸν οὖν τὴν φροντίδα ἡμῶν ἐπιῤῥίψωμεν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν.

9. Ἦλθόν τινες τῶν Ἑλλήνων ἐν Ὀστρακίνῃ δοῦναι ἀγάπην· καὶ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν τοὺς οἰκονόμους, ἵνα δείξωσιν αὐτοῖς τοὺς χρείαν ἐπάναγκον ἔχοντας· καὶ ἀποφέρουσιν αὐτοὺς πρός τινα λελωβημένον καὶ ἐδίδουν αὐτῷ· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβεν εἰπών· ἰδοὺ τὰ μικρὰ ταῦτα βαΐα πλέκω κοπιῶν, καὶ ἐσθίω τὸν ἄρτον μου ἐξ αὐτῶν πορίζόμενος, καὶ πλείονος χρείαν οὐκ ἔχω.

10. Καὶ πάλιν ἀποφέρουσιν εἰς κελλίον χήρας τινὸς ἐχούσης θυγατέρα, καὶ ὡς ἔκρουσαν τὴν θύραν, ὑπήκουσεν αὐτῶν ἡ θυγάτηρ ἔνδον οὖσα, καὶ ἱμάτιον φοροῦσα διεῤῥωγός, καὶ μόλις τὰ ἀναγκαῖα μέρη καλύπτον τοῦ σώματος. Ὡς οὖν προελθοῦσαν αὐτὴν εἶδον, παρεῖχον αὐτῇ ἱμάτιον καὶ κέρμα, ἡ δὲ οὐ κατεδέξατο λαβεῖν εἰποῦσα, ὅτι εἰπέ μοι ἡ μήτηρ μου σήμερον, ὅτι εὗρον ἐργάσασθαι, θελήσαντος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχομεν τὴν τροφὴν ἡμῶν· ἦν δὲ ἡ μήτηρ αὐτῆς πλύντρια, καὶ ἀπῆλθεν ἐργάσασθαι. Ἐπανελθοῦσαν δὲ ταύτην ἐκ τοῦ ἔργου, παρεκάλεσαν αὐτὴν λαβεῖν, καὶ οὐκ ἠθέλησεν, εἰποῦσα· ἐγὼ ἔχω φροντιστήν μου τὸν Θεόν, ὑμεῖς δὲ βούλεσθε λαβεῖν Αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ; καὶ ἀκούσαντες, ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

11. Εἶπε Γέρων· ἄνθρωπος γευσάμενος τῆς γλυκύτητος τῆς ἀκτημοσύνης,

βαρεῖται καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἱμάτιον, ὃ φορεῖ, καὶ εἰς τὸ βαυκάλιον τοῦ ὕδατος· ὁ γὰρ νοῦς αὐτοῦ λοιπὸν ἀλλαχοῦ ἀδολεσχεῖ.

12. Εἶπε πάλιν· ὁ τὴν ὕλην μὴ μισήσας, πότε δύναται μισῆσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν; κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Δεσπότου.

13. Εἶπε Γέρων· μὴ ἔχῃς ἐν τῷ κελλίῳ σου ἱμάτιον κρεμάμενον ἀργόν, ὅτι θάνατός σοι ἐστί· πολλοὶ γὰρ ἄλλοι ῥιγῶσι, σοῦ ἴσως δικαιότεροι ὄντες· καὶ σὺ ἁμαρτωλὸς ὤν, διατὶ περισσὰ ἔχεις;

14. Εἶπε πάλιν· μὴ κτήσῃ σκεῦος περισσὸν κείμενον ἀργόν, ἐπεὶ οὐκέτι φροντίζει σου ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ σοι χρυσίον, εἰ μὲν δέῃ εἰς ἀναγκαίαν χρείαν σου, ἤτοι εἰς τροφήν, ἢ εἰς ἔνδυμα, εὐθὺς ἀγόρασον αὐτά· εἰ δὲ οὐ χρήζεις, μὴ κοιμηθῇ μετὰ σοῦ, τουτέστι μὴ παραμείνῃ σοι, ἀλλὰ δὸς αὐτὸ τοῖς χρήζουσι πρὸ τῆς ἑσπέρας.

15. Εἶπε πάλιν· ἐὰν ἔχῃς κελλίον χωροῦν μόνον τὴν κεφαλήν σου ἤτοι σκέπον σε, μὴ κτίσῃς ἄλλο τὸ σύνολον, ἵνα ἐκεῖθεν εὕρῃς τὴν εὐρυχωρίαν.

16. Εἶπε πάλιν· σκεῦος ἀργυροῦν, ἢ χρυσοῦν, μηδὲ ψηλαφήσωσιν αἱ χεῖρές σου ἐν τῷ κελλίῳ σου, ἕως μικροῦ τινος, ἤγουν μὴ μόνον μηδὲν ἐνθυμηθῇς κτήσασθαι, ἀλλὰ μηδὲ παρά τινος διά τινα χρείαν πρὸς σὲ τοιοῦτον σκεῦος ἀποσταλέν, ἀναψηλαφᾶν θέλῃς, ἕως καὶ σταυρίου μικροῦ, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατεσκευασμένου.

17. Εἶπε πάλιν· ἐγχείριον μὴ κρεμάσῃς ἐν τῇ ζώνῃ σου, ταῦτα γὰρ πάντα κωλύουσι τὴν κατάνυξιν καὶ τὸ πένθος ἀπὸ σοῦ, καὶ ἁπλῶς πάντα, καὶ ἡ στρωμνή σου, καὶ τὰ σκεύη σου καὶ τὰ ὑποδήματά σου, καὶ ἡ ζώνη σου, τοιαῦτα ἔστωσαν, οἷα κἄν τινες ἔλθωσι συλῆσαι, μὴ ἀρέσαι αὐτοῖς τι ἄρα ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ ἐκ τῶν ὄντων ἐν τῷ κελλίῳ σου.

18. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· εἰπέ μοι, πάτερ, πῶς σωθῶ; καὶ ἐκδυσάμενος ὁ Γέρων τὸν λεβήτωνα, καὶ ζωσάμενος τὴν ὀσφύν, καὶ κρεμάσας τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας, εἶπεν· οὕτως ὀφείλει ὁ Μοναχὸς εἶναι· γυμνὸς ἀπὸ τῆς ὕλης τοῦ κόσμου, καὶ ἐσταυρωμένος ἐν τοῖς παλαίσμασιν.

19. Εἶπε Γέρων· ἀγάπησον τὴν πτωχείαν πολύ, καὶ μὴ θέλε ἔχειν λεπτὰς ὕλας ἐν τῷ κελλίῳ σου· ὅτε γὰρ ζητεῖ πρᾶγμα ἡ ψυχὴ καὶ οὐχ εὑρίσκει, στενάζει καὶ ταπεινοῦται· καὶ τότε παρακαλεῖ αὐτὴν ὁ Θεὸς καὶ κατανύσσει, καὶ ἡ ψυχὴ ἐὰν γεύσηται τῆς γλυκύτητος τοῦ Θεοῦ, μισεῖ λοιπὸν σχεδὸν καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα αὐτῆς· ἐὰν γὰρ μὴ μισήσῃ ἄνθρωπος τὸ ἴδιον σῶμα ὡς ἐχθρὸν αὐτὸ καὶ ἀντίδικον λογιζόμενος, καὶ ἐν μηδενὶ ποιῶν τὴν θεραπείαν αὐτοῦ, ἄνευ τῆς ἀναγκαίας χρείας, οὐ δυνήσεται τότε ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τῆς παγίδος τοῦ διαβόλου.

Ἑρμηνεία

ΕΛΕΓΟΝ διὰ τὸν Ἀββᾶν Ἰουλιανόν, ὅτι περίπου ἑβδομῆντα χρόνια παρέμεινεν εἰς ἕνα μικρὸν σπήλαιον, χωρὶς νὰ ἀποκτήσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα τρίχινον χιτῶνα, μίαν εὐτελῆ τρίχινην στρωμνήν, ἕνα ξύλινον καυκὶ (εἶδος πιάτου) καὶ ἕνα σταμνί, διὰ νὰ πίνῃ νερό.

2. Μερικοὶ ἀδελφοὶ ἐπεσκέφθησαν κάποτε τὸν Ἀββᾶν Μακάριον εἰς τὸ ἀσκητήριόν του. Εἰς τὸ κελλί του δὲν ηὗραν τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ νερὸν ἀκατάλληλον πρὸς πόσιν. Ἀπὸ ἀγάπην τότε τοῦ εἶπον:

—Ἀββᾶ, ἔλα νὰ πᾶμε ἐπάνω εἰς τὸ χωριό, διὰ νὰ σὲ περιποιηθοῦμεν ὀλίγον.

Ἐκεῖνος ἀπήντησεν εἰς αὐτούς:

—Γνωρίζετε εἰς τὴν πόλιν τὸν φοῦρνον τοῦ τάδε;

Καὶ οἱ ἀδελφοί:

—Μάλιστα, τὸν γνωρίζομεν.

Ὁ Ἀββᾶς ἐκ δευτέρου:

—Καὶ ἐγὼ τὸν γνωρίζω.

Ἐρωτᾷ πάλιν ὁ Ἀββᾶς:

—Γνωρίζετε τὸ κτῆμα τοῦ τάδε, ποὺ τὸ ποτίζει ὁ ποταμός;

Καὶ πάλιν οἱ ἀδελφοί:

—Μάλιστα, γνωρίζομεν τὸ κτῆμα αὐτό.

Τότε πλέον ὁ Ἀββᾶς τοὺς εἶπε κατηγορηματικά:

—Καὶ ἐγὼ τὸ γνωρίζω· ὅταν λοιπὸν χρειασθῶ κάτι, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς κουράζω· πηγαίνω μόνος μου.

Τοῦ Πατρὸς

ΒΛΕΠΕΙΣ τὴν θεληματικὴν ἀκτημοσύνην καὶ κακοπέρασιν τοῦ Γέροντος; Πῶς, ἐνῷ ἠμποροῦσεν εὔκολα νὰ ἐξοικονομήσῃ τὰ ἀπαραίτητα, αὐτὸς δὲν ἤθελεν, ἀλλὰ ἐπροτιμοῦσεν εὐχαρίστως τὸ ἀκατάλληλον νερόν, καὶ προσπαθοῦσε μὲ ἄγρια χόρτα νὰ παρηγορῇ τὴν σωματικὴν πεῖναν;

3. Ἔλεγον διὰ τὸν Ἀββᾶν Μεγέθιον, ὅτι ὁσάκις ἔβγαινεν ἀπὸ τὸ κελλί του καὶ τοῦ ἤρχετο ἡ σκέψις νὰ φύγῃ εἰς ἄλλον τόπον, ἀμέσως ἀνεχώρει, χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ κελλί του. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν εἶχεν εἰς τὸ κελλί του τίποτα ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ μίαν μεγάλην βελόναν, ποὺ ἔσχιζε τοὺς κλάδους τῶν φοινίκων διὰ τὰ ζεμπίλια. Κατεσκεύαζε δὲ τρία ζεμπιλάκια τὴν ἡμέραν.

4. Διὰ τὸν Ἀββᾶν Σιλουανὸν διηγοῦντο τὸ ἑξῆς: Κάποτε ὁ μαθητής του Ζαχαρίας, χωρὶς τὴν γνώμην του, ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ κελλὶ καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν ἐχάλασε τὸν φράκτην τοῦ κήπου καὶ τὸν ἐμεγάλωσεν.

Μόλις τὸ ἔμαθεν αὐτὸ ὁ Γέρων, ἐπῆρε τὸ ράσον του καὶ ἀφοῦ ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ ἀσκητήριον του, λέγει πρὸς τοὺς ἀδελφούς:

— Τὴν εὐχήν σας· ἐγὼ θὰ φύγω.

Οἱ Μοναχοὶ ἐξεπλάγησαν καὶ πίπτοντες εἰς τοὺς πόδας τοῦ Γέροντος, τὸν ἠρώτων:

—Εἰπέ μας, Πάτερ, τί ἔχεις;—Καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ εἰσέλθῃ πάλιν εἰς τὸ κελλί του.

—Δὲν ξαναγυρίζω μέσα,—εἶπεν ὁ Γέρων,—οὔτε θὰ βγάλω τὸ ράσον μου, ἕως ὅτου ἐπαναφέρετε τὸν φράκτην ἐκεῖ ὅπου ἦτο πρῶτα.

Οἱ Μοναχοί, ἐκτελοῦντες τὴν ἐντολὴν τοῦ Γέροντος, ἐχάλασαν καὶ πάλιν τὸν φράκτην ποὺ εἶχον κατασκευάσει μόνοι των καὶ τὸν ἔκαμαν εἰς τὴν προηγουμένην του θέσιν. Τότε μόνον καὶ ὁ Γέρων ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κελλίον του.

5. Ἕνας ἀδελφὸς παρεκάλεσε κάποτε τὸν Ἀββᾶν Σεραπίωνα:

—Εἰπέ μου κανένα ὠφέλιμον λόγον.

Τότε ὁ Ἀββᾶς τοῦ ὑπέδειξε τὸ ράφι, ποὺ ἦτο γεμᾶτον βιβλία καὶ τοῦ ἀπήντησε:

—Τί ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἴπω; Σὺ ἐπῆρες τὰ χρήματα τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν χηρῶν καὶ τὰ ἐτοποθέτησες ἐδῶ. Εἰς τὸν Ἀσκητὴν δὲν χρειάζονται τόσα πολλὰ βιβλία.

6. Ὁ Ἀββᾶς Ὑπερέχιος ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς του: ὁ θησαυρὸς τοῦ Μοναχοῦ εἶναι ἡ θεληματικὴ ἀκτημοσύνη. Ἀδελφέ μου, θησαύρισε εἰς τὸν οὐρανὸν(1) τὰ ἀγαθά σου, διότι ἡ αἰωνιότης εἶναι ἀτελεύτητος.

7. Κάποτε ἕνας ἐπίσημος καὶ πλούσιος ἄνθρωπος, ἀπὸ ξένην χώραν, ἐπεσκέφθη Ἀσκητὰς εἰς τὴν ἔρημον· μαζί του ἔφερε καὶ ἀρκετὰ χρήματα. Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Ἱερέα τῆς Σκήτης τοῦ εἶπε:

—Σὲ παρακαλῶ, νὰ τὰ δώσῃς εἰς τοὺς Μοναχούς.

Ὁ Ἱερεὺς τοῦ ἀπήντησε:

—Δὲν ἔχουν ἀνάγκην οἱ Μοναχοὶ ἀπὸ χρήματα. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπέμενεν ὁ ἐπισκέπτης, ἔβαλεν εἰς ἕνα ζεμπίλι τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἔβαλεν ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅταν λοιπὸν ἦλθον οἱ ἀδελφοί, λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Πρεσβύτερος:

—Ὅποιοι ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ χρήματα, δύνανται νὰ λάβουν.

Παρ' ὅλην τὴν σύστασιν, κανεὶς δὲν ἐπλησίασε τὰ χρήματα. Μερικοὶ μάλιστα οὔτε κἂν τὰ ἐπρόσεξαν. Ἀπευθυνόμενος τότε ὁ Ἐφημέριος πρὸς τὸν πλούσιον καὶ γενναιόδωρον ἐπισκέπτην, τοῦ εἶπεν:

—Ὁ Θεὸς εἶδε τὴν ἀγαθήν σου πρόθεσιν καὶ τὴν ἐξετίμησε· πάρε λοιπὸν τὸ χρυσάφι σου καὶ πήγαινε νὰ τὸ μοιράσῃς εἰς τοὺς πτωχούς. Ὁ ἄνθρωπος ὠφελήθη πολὺ ἀπὸ τὴν θεληματικὴν αὐτὴν ἀκτημοσύνην καὶ ἀνεχώρησεν.

8. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:

---

1) «Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ...» (Ματθ. ς' 19—20).

—Μοῦ ἐπιτρέπεις νὰ κρατήσω δύο ὁλοκότινα[1], διὰ νὰ τὰ ἔχω εἰς περίπτωσιν, ποὺ θὰ ἀρρωστήσω;

Ὁ Γέρων τοῦ ἀπήντησε:

—Δὲν εἶναι καλὸν νὰ κρατήσῃς περισσότερα, ἀπὸ ὅσα ἔχεις ἀνάγκην διὰ σήμερον· ἐὰν λοιπὸν κρατήσῃς τὰ δύο ὁλοκότινα, τότε εἰς αὐτὰ ἐπάνω θὰ στηρίξῃς τὴν ἐλπίδα σου· ἐὰν δὲ συμβῇ νὰ τὰ χάσῃς, τότε οὔτε καὶ ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ διὰ σέ. Εἶναι λοιπὸν προτιμότερον νὰ ἀναθέσωμεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν φροντίδα τῆς συντηρήσεώς μας, διότι αὐτὸς φροντίζει δι' ἡμᾶς.

9. Κάποτε μερικοὶ Ἕλληνες ἦλθον εἰς Ὀστρακίνην[2], διὰ νὰ προσφέρουν ἐξ ἀγάπης βοηθήματα εἰς τοὺς πτωχούς. Ἐπῆραν λοιπὸν μαζί των τοὺς οἰκονόμους διὰ νὰ τοὺς ὑποδείξουν ποῖοι εἶχον ἄμεσον ἀνάγκην βοηθείας.

Οἱ οἰκονόμοι λοιπὸν τοὺς ὡδήγησαν εἰς ἕνα λεπρόν. Εὐχαρίστως τοῦ προσέφεραν. Ὁ λεπρὸς ὅμως ἠρνήθη νὰ πάρῃ τίποτε, λέγων εἰς τοὺς ἐπισκέπτας:

—Ἐγὼ πλέκω τὰ μικρὰ αὐτὰ κοφινάκια ἀπ' τὰ κλαδιὰ τῶν φοινίκων· μὲ αὐτὸ δὲ τὸ ἐργόχειρον βγάζω τὸ ψωμάκι μου, περισσότερα δὲν μοῦ χρειάζονται.

10. Τότε οἱ οἰκονόμοι ὁδηγοῦν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸ σπιτάκι μιᾶς χήρας, ποὺ ἔμενε μαζὶ μὲ τὴν ὀρφανὴν κόρην της. Μόλις ἐκτύπησαν τὴν θύραν, τοὺς ἤκουσεν ἡ κόρη ἀπὸ μέσα. Ἐφόρεσε λοιπὸν ἕνα καταξεσχισμένον φόρεμα, ποὺ μόλις ἠδύνατο νὰ ἀποκρύψῃ τὰ ἀπόκρυφα μέρη τοῦ σώματος, καὶ τοὺς ἤνοιξεν. Οἱ φιλάνθρωποι τότε ἐπισκέπται τῆς προσέφεραν ἐνδύματα καὶ χρήματα. Τὸ ὀρφανὸν καὶ πτωχὸν ἐκεῖνο κορίτσι δὲν ἐδέχθη νὰ τὰ κρατήσῃ καὶ μὲ εὐγένειαν εἶπε πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας:

—Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἡ μητέρα μου εὑρῆκε σήμερα ἐργασίαν, καὶ θὰ ἐξοικονομήσωμεν τὸ φαγητόν μας.

Ἦτο δὲ ἡ μητέρα τοῦ κοριτσιοῦ πλύστρα καὶ εἶχε πάει νὰ ἐργασθῇ. Ὅταν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν της, τὴν παρεκάλεσαν νὰ κρατήσῃ τὰ βοηθήματα. Καὶ ἡ μητέρα ὅμως ἠρνήθη λέγουσα:

—Δι' ἐμὲ φροντίζει ὁ Θεός· σεῖς τώρα θέλετε νὰ πάρετε αὐτὸν τὸν φροντιστὴν ἀπὸ κοντά μου;

Ἀφοῦ ἤκουσαν οἱ ἐπισκέπται τοιούτους λόγους ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἀνεχώρησαν δοξάζοντες τὸν Θεόν.

---

1) Ὁλοκότινα ὠνόμαζον οἱ Ἅγιοι αὐτοὶ Ἀσκηταὶ τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἐποχῆς των, ρωμαϊκὰ καὶ βυζαντινά, ὑπεδήλου δὲ ἡ λέξις τὴν πρὸς αὐτὰ ἀποστροφήν των· διότι κότος=ὀργή, μῖσος, ἔχθρα (κοτέω—ῶ=ὀργίζομαι).

2) Ἡ Ὀστρακίνη ἦτο περιοχὴ τῆς Αἰγύπτου, εἰς τὸ στόμιον τῆς Σιρβωνίτιδος λιμνοθαλάσσης, εἰς τὰ σύνορα Αἰγύπτου καὶ Πετραίας Ἀραβίας, ἀνατολι-

11. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς ἔλεγεν: Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ θὰ δοκιμάσῃ τὴν γλυκύτητα τῆς ἀκτημοσύνης, καὶ αὐτὸ τὸ ἱμάτιον, ποὺ καθημερινῶς φορεῖ, τὸ θεωρεῖ περιττὸν βάρος, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν στάμναν μὲ τὸ νερό. Καὶ εἶναι ἑπόμενον αὐτό, διότι ὁ νοῦς του ἀλλοῦ πλέον εἶναι ἀπησχολημένος.

12. Ὁ ἴδιος πάλιν εἶπεν: Ἐκεῖνος, ποὺ δὲν ἐμίσησε τὴν ὕλην, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ περιφρονήσῃ τὴν ζωήν του, συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Δεσπότου[1];

13. Ἕνας ἄλλος Γέρων ἔλεγεν: Εἰς τὸ κελλί σου νὰ μὴ ἔχῃς κρεμασμένον δεύτερον ἱμάτιον ἀχρησιμοποίητον, διότι αὐτὸ εἶναι διὰ σὲ θάνατος. Πολλοὶ ἄλλοι, ποὺ εἶναι ἴσως πλέον ἐνάρετοι ἀπὸ σέ, κρυώνουν· σὺ δέ, ἂν καὶ εἶσαι ἁμαρτωλός, διατί νὰ ἔχῃς περισσά;

14. Ὁ αὐτὸς Γέρων εἶπε πάλιν: Μὴ ἀποκτήσῃς πρᾶγμα περιττὸν καὶ νὰ τὸ ἀφήσῃς ἀχρησιμοποίητον, διότι ὁ Θεὸς δὲν θὰ φροντίσῃ πλέον διὰ σέ. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας σου χρυσάφι, ἐφ' ὅσον μὲν ἔχεις ἀπόλυτον ἀνάγκην τροφῆς ἢ ἐνδύματος, ἀμέσως ἀγόρασέ τα· ἄλλως μὴ κοιμηθῇς μαζὶ μὲ τὸ χρυσάφι, δηλαδὴ μὴ κρατήσῃς ἐπάνω σου χρήματα, ἀλλὰ ἀμέσως, μέχρι τὸ βράδυ, νὰ τὰ προσφέρῃς εἰς αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἄμεσον ἀνάγκην.

15. Καὶ ἄλλοτε πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπε: Ἐὰν ἔχῃς κελλί, ποὺ μόλις σὲ σκεπάζει, νὰ μὴ κτίσῃς ἄλλο πιὸ εὐρύχωρον, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃς τὴν ἄνεσίν σου.

16. Ὁ αὐτὸς εἶπε καὶ πάλιν: Ἀντικείμενα ἀσημένια ἢ χρυσᾶ οὔτε κἂν νὰ τὰ ἐγγίζουν τὰ δάκτυλά σου· ὄχι μονάχα, δηλαδή, νὰ μὴ σκεφθῇς νὰ τὰ ἀποκτήσῃς, ἀλλὰ οὔτε, καὶ ἂν ἀκόμη σοῦ στείλουν ἄλλοι, τοιαῦτα ἀντικείμενα, νὰ μὴ θέλῃς νὰ τὰ πολυχαϊδεύῃς μὲ τὰ δάκτυλά σου, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι ἕνας μικρὸς σταυρὸς ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλο μικροαντικείμενον ἀπὸ ἀσήμι ἢ χρυσάφι.

17. Εἶπε πάλιν: Εἰς τὴν ζώνην σου νὰ μὴ κρεμάσῃς μανδήλιον, Διότι ὅλα αὐτὰ σὲ ἐμποδίζουν νὰ αἰσθανθῇς κατάνυξιν καὶ πνευματικὸν πένθος. Τὸ στρῶμα σου, τὰ ἔπιπλά σου, τὰ ὑποδήματά σου, ἡ ζώνη σου νὰ εἶναι τόσον πενιχρά, ὥστε καὶ ἐὰν ἔλθουν νὰ τὰ κλέψουν, νὰ μὴ ἀρέσῃ εἰς τοὺς κλέπτας τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ νὰ πάρουν. Τόσον πενιχρὰ νὰ εἶναι ὅλα τὰ ἀντικείμενα τοῦ κελλίου σου.

κῶς τοῦ Πηλουσίου ὄρους. Σήμερον ἡ λιμνοθάλασσα αὐτὴ δὲν ὑπάρχει, διότι ἔχει καταχωσθῆ.

1) «Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν» (Ἰωάν. ιβ΄ 25).

18. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:

—Πάτερ μου, πῶς ἠμπορῶ νὰ σωθῶ;

Ὁ Γέρων, εἰς ἀπάντησιν, ἔβγαλε τὸν λεβήτωνα [1], ἐκάλυψε μὲ ἕνα ὕφασμα τὴν μέσην του καὶ ἥπλωσε τὰς χεῖρας του εἰς σχῆμα σταυροῦ. Εἰς τὴν στάσιν δὲ αὐτὴν εὑρισκόμενος εἶπεν εἰς τὸν ἀδελφόν:

—Ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι ὁ Μοναχός· τελείως γυμνὸς ἀπὸ τὰ ὑλικὰ ἐφόδια τοῦ κόσμου καὶ ὡς ἐσταυρωμένος νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰς ἐναντίον του ἐπιθέσεις τῆς ἁμαρτίας.

19. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς εἶπε:

—Νὰ ἀγαπήσῃς πάρα πολὺ τὴν πτωχείαν· νὰ μὴ ἐπιθυμήσῃς νὰ ἔχῃς εἰς τὸ κελλί σου πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ διάφορα ἄλλα ὑλικὰ ἀγαθά. Ὅταν ἡ ψυχή σου ζητῇ κάποιο πρᾶγμα καὶ δὲν τὸ εὑρίσκει, τότε στενάζει καὶ ταπεινώνεται. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν κατάστασιν ἐπεμβαίνει ὁ Θεὸς καὶ τὴν παρηγορεῖ, τῆς χαρίζει κατάνυξιν. Ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ δοκιμάσῃ τὴν γλυκύτητα ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτήν, τότε πλέον μισεῖ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον νὰ μισήσῃ τὸ σῶμα του καὶ νὰ τὸ θεωρήσῃ ἐχθρὸν καὶ ἀντίδικον, περιορίζων τὴν περιποίησιν του εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου.

ΙΗ΄. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΜΟΝΑΧΟΣ φιλοκτήμων, φοῖνιξ ἄκαρπος, ὁ δὲ ἀκτήμων, ὡς κεκαρμένος φοῖνιξ ἀνατρέχων εἰς ὕψος. Μοναχὸς φιλόϋλος, ἔοικεν ἱέρακι ἐκπετασθέντι, ἔχοντι λώρους εἰς τοὺς πόδας, καὶ ὅπου δ' ἂν καθίσῃ, ἐμπλακήσεται, ὁ δὲ ἄϋλος, ὥς περ εὔστολος ὁδοιπόρος.

Ἑρμηνεία

Ο ΜΟΝΑΧΟΣ, ποὺ ἀγαπᾷ τὰ ὑλικὰ πραγματα, ὁμοιάζει μὲ τὸ ἄκαρπον καὶ ἀκλάδευτον φοινικόδενδρον· ἀντιθέτως ὁ ἀκτήμων Μοναχὸς εἶναι ὡς τὸ καλοκλαδεμένο φοινικόδενδρον, ποὺ ὑψοῦται πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ὁ Μοναχός, ποὺ ἀγαπᾷ τὴν ὕλην ὁμοιάζει μὲ ἱέρακα, ποὺ πετᾷ καὶ ἔχει δεμένα λουριὰ εἰς τοὺς πόδας του καὶ ὅπου καὶ ἐὰν καθήσῃ ἀσφαλῶς θὰ μπερδευτῇ.

Ἐνῷ ὁ ἀδιάφορος πρὸς τὸν ὕλην Μοναχὸς εἶναι ὅπως ὁ ὁδοιπόρος, ποὺ βαδίζει εὐχάριστα, διότι δὲν ἔχει φορτίον ἐπάνω του.

---

1) Λεβήτων=τὸ ράσον ποὺ ἐφόρει ὁ Ἀσκητὴς εἰς τὴν σύναξιν.—Λεβίτων =πλεκτὸν μοναχικὸν ἔνδυμα.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ Β'.

Ὅτι ἡ σωματικὴ ἐλεημοσύνη, τοῖς κατὰ κόσμον ἀναγκαία ὡς οὐκ ἀκτήμοσιν, καὶ ὡς μυρία εὐεργετημένοις ὑπ' αὐτῆς· ἣν δεῖ καὶ τούτους ποιεῖν ἀφειδῶς, καὶ ἐκ τῶν προκρίτων ὧν ἔχουσιν.

Ἡ σωματικὴ ἐλεημοσύνη (1) εἶναι ἀναγκαία διὰ τοὺς κοσμικούς, ἐπειδὴ οὗτοι δὲν εἶναι ἀκτήμονες, καὶ ἐπειδὴ ἀπείρους εὐεργεσίας ἀπολαμβάνουν ἐξ αὐτῆς. Αὐτὴν τὴν ἐλεημοσύνην πρέπει καὶ οἱ ἁπλοῖ κοσμικοὶ νὰ ἀσκοῦν μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις, προσφέροντες τὰ ἐκλεκτότερα ἐξ ὅσων ἔχουν.

Α'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΠΑΡΕΒΑΛΟΝ ποτε τῷ Ἀββᾷ Ἰωσὴφ εἰς τὸ Ἔννατον, ἦν δὲ καὶ ὁ σοφιστὴς Σωφρόνιος, καὶ ὁμιλούντων ἡμῶν τῷ Γέροντι, ἰδού τις ἐλθὼν ἀπὸ Ἀϊλᾶ, ἐδίδου αὐτῷ τρία νομίσματα λέγων· δέξαι ταῦτα, Πάτερ τίμιε, ὅπως εὔξῃ ὑπὲρ τοῦ πλοίου μου, ὅτι ἐνεθηκίασα αὐτὸ καὶ ἀπέστειλα εἰς Αἰθιοπίαν. Ὁ δὲ Γέρων οὐδόλως προσέσχεν αὐτῷ.

2. Λέγει οὖν τῷ Γέροντι ὁ Σωφρόνιος· δέξαι ταῦτα, Πάτερ, καὶ δὸς ταῦτα πάλιν ἀδελφῷ χρήζοντι. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· διπλῆ αἰσχύνη, τέκνον, ἵνα λάβω ἅπερ μὴ χρήζω, καὶ ἰδίαις χερσὶ θερίσω ἀλλοτρίας ἀκάνθας· εἴθε τὰς τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀκάνθας ἠδυνήθην θερίσαι· γέγραπται γάρ· ἐὰν σπείρῃς τὰ σὰ σπεῖρον· τὰ γὰρ ἀλλότρια ζιζανίων πικρότερα καὶ μάλιστα, τέκνον, ὅτι οὐκ ἔστι περὶ ψυχῆς ἡ αἰτία.

3. Ἔφη αὐτῷ ὁ Σωφρόνιος· τί οὖν; ὅσα ποιεῖ ὁ ἄνθρωπος εἰς ελεημοσύνην, οὐ λογίζεται αὐτὰ ὁ Θεός; ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· τέκνον, πολλαί εἰσι διαφοραὶ καὶ ἐπὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐλεημοσύνης· ἔστι γὰρ ποιῶν ἐλεημοσύνην διὰ τὸ εὐλογηθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς εὐλογεῖ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἄλλος ποιεῖ ἐλεημοσύνην διὰ τὸ πλοῖον αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς εὐοδεῖ τὸ πλοῖον αὐτοῦ, ἄλλος διὰ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς φυλάσσει τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἄλλος διὰ τὸ δοξασθῆναι, καὶ ὁ Θεὸς δοξάζει αὐτόν, καὶ οὐκ ἀθετεῖ ὁ Θεός τινα, ἀλλ' ὃ θέλει ἕκαστος παρέχει αὐτῷ, ὅταν μὴ βλάπτηται ἐκ τούτου ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

4. Καὶ οὗτοι πάντες ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν· πρὸς γὰρ τὸν σκοπὸν

---

1) Σωματικὴ ἐλεημοσύνη ὀνομάζεται ἡ πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀσθενεῖς παροχὴ δωρεὰν τῶν εἰδῶν, τῶν ὁποίων ἔχουν ἀνάγκην καὶ τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι στεροῦνται· ὡς τοιαύτη λογίζεται καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς προσφορὰ χρημάτων. Ἡ τοιαύτη ἐλεημοσύνη ὀνομάζεται σωματική, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς καλουμένης ἐλεημοσύνης, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν διὰ νουθεσίας ἐνίσχυσιν τοῦ περὶ τὴν πίστιν καὶ τὰς δοκιμασίας ἀσθενοῦς καὶ ὀλιγοψύχου.

Ὁ ἈΒΒΑϹ
ἸΩϹΗΦ
Ἡ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ἘΝΝΑΤΟΥ
ΔΙΠΛΗ ΑΙϹΧΥ ΝΗ, ΤΕΚ ΝΟΝ, Ι ΝΑ ΛΑ ΒΩ Ἅ ΠΕΡ ΜΗ ΧΡΗΖΩ
ΜΡ ΘΥ
Ραλλης Κοψίδης 65

πρὸς ὃν τὴν ἐλεημοσύνην ἐποίησαν, ἀπέδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεός, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς εἰς τὸ μέλλον χρεωστεῖ. Σὺ οὖν, ἐὰν ποιῇς ἐλεημοσύνην, ποίησον διὰ τὴν ψυχήν σου, καὶ ὃ θέλεις παρέξει σοι ὁ Θεός· γέγραπται γάρ· δώῃ σοι Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου. Εἰσὶ δέ τινες οἳ καὶ δοκοῦντες ποιεῖν ἐλεημοσύνην, μᾶλλον παροργίζουσι τὸν Θεόν.

5. Καὶ ὁ Σωφρόνιος εἶπε· σαφήνισον ἡμῖν, Πάτερ, τὸν λόγον. Ὁ δὲ ἔφη· ὁ μὲν Θεὸς προσέταξε τὰς ἀπαρχὰς τῶν γεννημάτων καὶ πάντων τῶν καρπῶν καὶ ζῴων τῶν καθαρῶν προσφέρειν Αὐτῷ, ὑπὲρ εὐλογίας τῶν λοιπῶν καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων τὰ πρωτότοκα ἀφιεροῦν αὐτῷ· οἱ δὲ πλούσιοι τὸ ἐναντίον ποιοῦσι, τὰ μὲν χρήσιμα αὐτοὶ κατέχοντες, τὰ δὲ ἄχρηστα τοῖς πτωχοῖς καὶ ἀδελφοῖς αὐτῶν διαδύντες· οἷον, τὸν μὲν καλὸν οἶνον αὐτοὶ πίνοντες, τὸν δὲ ὀξίνην, ἢ δυσώδη, χήραις καὶ ὀρφανοῖς παρέχοντες καὶ ὀπώραν, τὴν μὲν φυλαχθεῖσαν, αὐτοὶ ἐσθίοντες, τὴν δὲ σεσηπυῖαν, ῥογεύοντες.

6. Καὶ ἱμάτια, τὰ μὲν πολυτελῆ καὶ εὔχρηστα ἑαυτοῖς ἀπονέμοντες, τὰ δὲ ῥακώδη καὶ παλαιὰ τοῖς πένησιν ἀποῤῥίπτοντες· καὶ τῶν παίδων δέ, τὰ μὲν ὑγιῆ καὶ εὔμορφα εἰς γάμους καὶ συνοικέσια εὐτρεπίζοντες, καὶ πολλὴν εἰς ταῦτα φροντίδα ποιούμενοι, τὰ δὲ ἀσθενῆ ἢ μονόφθαλμα, ἢ λειψόμελα, ἢ ἀειδῆ, τῷ Θεῷ ἀφιεροῦντες καὶ παραδίδοντες εἰς Μοναστήρια. Διὸ καὶ ἀπρόσδεκτα γίνονται τὰ ὑπ' αὐτῶν προσφερόμενα· οὕτω γὰρ ὁ Κάϊν προσενεγκών, οὐ μόνον οὐκ εὔφρανε τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ παρώξυνεν.

7. Ἐχρῆν δὲ τοὺς τοιούτους λογίσασθαι, ὅτι εἰ ἀνθρώπους θνητοὺς καθ' ἡμᾶς τιμῆσαι βουλόμενοι ἐκεῖνα προσφέρειν σπουδάζομεν, ἃ μάλιστα πάντων αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ τιμιώτερα, πόσῳ γε μᾶλλον τὸν Θεὸν τὸν πλάστην ἡμῶν, ἐξ οὗ ἔχομεν καὶ ἐκεῖνα αὐτά, ἃ προσφέρομεν; τοῦτον ὅτι διὰ τῆς ἐλεημοσύνης ἑαυτοῖς θελήσωμεν ἱλεώσασθαι, ὀφείλομεν προσενεγκεῖν αὐτῷ τὰ τιμιώτερα ὧν ἔχομεν, ἵνα μὴ ἡ προσαγωγὴ ἡμῶν εἰς κόλπον ἡμῶν μετὰ αἰσχύνης ἀποστραφῇ, καὶ ἡ θυσία ἡμῶν ἐβδελυγμένη γένηται καὶ ἀπρόσδεκτος

8. Ὥσπερ γὰρ ἡ τοῦ Νῶε θυσία, κνίσσα καὶ καπνὸς οὖσα, διὰ τὴν ἀγαθὴν τοῦ προσάγοντος πρόθεσιν, ὀσμὴ εὐωδίας τῷ Θεῷ ἐλογίσθη, καθὰ γέγραπται· «ὠσφράνθη Κύριος ὀσμὴν εὐωδίας», οὕτω καὶ ἡ ἐκ πονηρᾶς γνώμης προσφερομένη καρποφορία, κἂν καλὴ δοκεῖ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' οὖν γε βδέλυγμα τῷ Κυρίῳ λογίζεται, ὡς ἡ τῶν Ἰουδαίων θυσία, καὶ τὸ θυμίαμα· οὕτω γὰρ ὁ Θεὸς πρὸς αὐτοὺς ἔφη διὰ τοῦ Προφήτου· «τὸ θυμίαμα βδέλυγμά μοι ἐστί».

9. Ταῦτα εἶπεν ἡμῖν ὁ Γέρων, ἡμεῖς δὲ ὠφεληθέντες ἐξήλθομεν, καὶ προπέμπων ἡμᾶς ἔφη· τέκνα, τῷ ἐρχομένῳ Σαββάτῳ ἔλθετε πρός με, χρεωποιοῦμαι γὰρ ὑμῶν· ἐλθόντων οὖν τῷ Σαββάτῳ ὥρᾳ τρίτῃ, ὡς εἶπεν αὐτοῖς, εὗρον αὐτὸν τελειωθέντα, καὶ θάψαντες αὐτὸν ἀνεχώρησαν, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ τῷ ἀξιώσαντι αὐτοὺς κηδεῦσαι τοιοῦτον Ἅγιον.

10. Εἶπε Γέρων· ὅτι ἔστι τις ποιῶν καλά τινα, καὶ ὁ πονηρὸς ἐμβάλλει αὐτῷ ἀκριβολογίαν εἰς ἐλάχιστον πρᾶγμα, ἵνα τὸν μισθὸν ἀπολέσῃ πάντων ὧν ἐργάζεται ἀγαθῶν. Καθημένῳ γάρ μοί ποτε ἐν Ὀξυρύγχῳ παρὰ Πρεσβυτέρῳ ποιοῦντι ἐλεημοσύνην, ἦλθε χήρα αἰτοῦσα αὐτῷ μικρὸν σῖτον, καὶ λέγει αὐτῇ· φέρε ἱμάτιον, καὶ μετρῶ σοι.

11. Ἡ δὲ ἤνεγκε, καὶ ἀκριβώσας τὸ ἱμάτιον τῇ χειρί, εἶπε· μέγα ἐστί, καὶ κατήσχυνε τὴν χήραν. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Ἀββᾶ, πέπρακας τὸν σῖτον; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· οὐχί, ἀλλὰ ἀγάπην δέδωκα αὐτῇ. Ἐγὼ δὲ πάλιν· εἰ οὖν τὸ ὅλον δέδωκας αὐτῇ ἀγάπην, πῶς εἰς τὸ μέτρον ἠκριβώσω καὶ κατήσχυνας αὐτήν;

12. Ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Τιμόθεος ὁ Πρεσβύτερος τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα λέγων· ἔστι τις γυνὴ ἐν Αἰγύπτῳ, ἥτις πορνεύει, καὶ τὸν μισθὸν αὐτῆς δίδωσιν

λεημοσύνην· καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· οὐ μένει ἐν τῇ πορνείᾳ· φαίνεται γὰρ ἐν αὐτῇ καρπὸς πίστεως.

13. Ἐγένετο δὲ μετὰ μικρὸν ἐλθεῖν τὴν μητέρα τοῦ Τιμοθέου, καὶ ἠρώτησεν αὐτὴν λέγων· Ἐκείνη ἡ γυνὴ μένει πορνεύουσα; ἡ δὲ ἔφη· ναί, καὶ προσέθηκε καὶ τοὺς ἐραστὰς αὐτῆς, πλὴν καὶ εἰς τὴν ἐλεημοσύνην· καὶ ἀνήγγειλλεν ὁ Ἀββᾶς Τιμόθεος τῷ Ἀββᾷ Ποιμένι· ὁ δὲ εἶπεν· οὐ μένει ἐν τῇ πορνείᾳ.

14. Μετὰ ταῦτα ἐλθοῦσα πάλιν ἡ μήτηρ τοῦ Ἀββᾶ Τιμοθέου, εἶπεν αὐτῷ· οἶδας ὅτι ἡ πόρνη ἐκείνη ἐζήτει ἐλθεῖν μετ' ἐμοῦ ἵνα εὔξῃ ὑπὲρ αὐτῆς; ὁ δὲ ἀκούσας, ἀνήγγειλλε πάλιν τῷ Ἀββᾷ Ποιμένι· ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· μᾶλλον σὺ ἄπελθε, καὶ σύντυχε αὐτῇ.

15. Καὶ ἀναστὰς ἀπῆλθε, καὶ ἰδοῦσα αὐτὸν ἡ γυνή, καὶ ἀκούσασα παρ' αὐτοῦ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, κατενύγη, καὶ ἔκλαυσε, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ ἀπὸ τῆς σήμερον προσκολλῶμαι τῷ Θεῷ, καὶ οὐ προσθήσω ἔτι πορνεύειν. Καὶ εὐθέως ἐλθοῦσα εἰς Μοναστήριον, εὐηρέστησε τῷ Θεῷ.

16. Διηγήσατό τις τῶν Πατέρων, ὅτι ἦν τις μαγιστριανὸς πεμφθεὶς εἰς ἀπόκρισιν βασιλικήν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ εὗρε νεκρὸν πτωχὸν κείμενον γυμνόν, καὶ σπλαγχνισθείς, λέγει τῷ παιδὶ αὐτοῦ· λάβε τὸν ἵππον καὶ πρόελθε μικρόν· ἐκεῖνος δὲ κατῆλθε, καὶ ἀποδυσάμενος ἓν τῶν ἱματίων αὐτοῦ, ἐπέθηκε τῷ κειμένῳ καὶ ἀπῆλθεν.

17. Εἶτα μετὰ μικρὸν ἀποσταλεὶς εἴς τινα ἀπόκρισιν καὶ ἐξιὼν τὴν πόλιν, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ ἐκλάσθη ὁ ποὺς αὐτοῦ, καὶ ἀπενεχθεὶς εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, σφοδραῖς ὀδύναις ἐπάλαιεν· οἱ δὲ ἰατροὶ ἐπεμελοῦντο αὐτοῦ. Πέντε δὲ διελθουσῶν ἡμερῶν, ἐμελανώθη ὁ ποὺς αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἰδόντες οἱ ἰατροὶ ὡρίσαντο τῇ ἐπαύριον ἐκκοπῆναι τὸν πόδα αὐτοῦ, ἵνα μὴ καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα σήψῃ.

18. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ μαγιστριανός, σφόδρα ἠθύμει, καὶ τὴν συμφορὰν ἀπωδύρετο, καὶ ἐκ τῆς λύπης οὐδὲ ὑπνῶσαι ἠδύνατο, ἀλλ' ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἄγρυπνος ἦν. Φαινούσης οὖν τῆς φωταγωγίας, ὁρᾷ κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἄνθρωπον διὰ τῆς ἄνωθεν θυρίδος κατιόντα καὶ ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν· ὃς καὶ ἐπιστὰς αὐτῷ, εἶπε· τί κλαίεις; τί λυπῇ; ὁ δὲ ἀπεκρίθη· Κύριε, οὐ θέλεις με κλαίειν, ὅτι ἐκλάσθην καὶ αὔριον βούλονται οἱ ἰατροὶ ἐκκόψαι μου τὸν πόδα;

19. Ὁ δὲ ἔφη· δεῖξόν μοι τὸν πόδα σου· καὶ ὑποδείξαντος, ἀλείφει αὐτὸν ὁ φανείς, καὶ λέγει· ἀνάστα καὶ περιπάτει. Ὁ δὲ μαγιστριανὸς εἶπε· Κύριε, οὐ δύναμαι ὅτι κέκλασται· ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· ἐπιστηρίχθητι εἰς ἐμέ· καὶ ἐπιστηριχθείς, ἀνέστη καὶ περιεπάτησεν ὑγιῶς. Εἶτα πάλιν ὁ φανεὶς ἔφη· ἴδε ὑγιὴς γέγονας, πεσὼν οὖν ἀναπαύθητι, καὶ μὴ ἀθύμει. Εἶτα καὶ περὶ ἐλεημοσύνης λόγους αὐτῷ τινὰς προέτεινε φάσκων ὅτι εἶπεν ὁ Κύριος· Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται, καὶ ἀνέλεος ἡ κρίσις τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα.

20. Εἶτα λέγει αὐτῷ, σῴζου. Καὶ ὁ μαγιστριανός· ὑπάγεις; Ἔφη ἐκεῖνος· τί γὰρ θέλεις, ἐξ ὅτου ὑγίανας; καὶ πάλιν ὁ μαγιστριανός· διὰ τὸν Θεὸν τὸν πέμψαντά σε, εἰπέ μοι τίς εἶ; ἀπεκρίθη ὁ φανείς· βλέψον εἰς ἐμέ, καὶ βλέψαντος λέγει· ἐπιγινώσκεις τοῦτο τὸ ὀθώνιον, ὃ φορῶ; ὁ μαγιστριανὸς εἶπε· ναί, Κύριε, ἐμόν ἐστι. Καὶ πάλιν ἐκεῖνος· ἐγώ εἰμι, ὃν εἶδες νεκρὸν ἐῤῥιμμένον ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἔῤῥιψάς μοι τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀπέστειλέ με ὁ Θεὸς ἰάσασθαί σε· εὐχαρίστει οὖν διὰ παντὸς τῷ Θεῷ. Καὶ ταῦτα εἰπών, ἀνῆλθε πάλιν, δι' ἧς εἰσῆλθε θυρίδος, καὶ ὁ μαγιστριανὸς οὐκ ἐπαύσατο εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς δεομένοις ἀφθόνως ὧν εἶχε μεταδιδούς.

21. Ἔλεγέ τις τῶν φιλοχρίστων ὅτι ὀφείλει ὁ παρέχων ἐλεημοσύνην, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος λαμβάνων, οὕτω παρέχειν· ἡ γὰρ τοιαύτη ἐλεημοσύνη πλησιάζει πρὸς τὸν Θεόν.

22. Φιλόχριστός τις εἴς τινα χρείαν ἀπιών, περιέτυχεν ἐν τῇ ὁδῷ πτωχῷ τινι γυμνῷ, καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐπ' αὐτῷ, ἐχαρίσατο αὐτῷ τὸ ἑαυτοῦ ἱμάτιον, ὁ δὲ πτωχὸς ἀπελθών, πέπρακεν αὐτό· ὁ δὲ μαθὼν ὃ ἐποίησεν ὁ πτωχός, ἐλυπήθη. Παρέστη δὲ αὐτῷ κατ' ὄναρ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ φορῶν ἐκεῖνο τὸ ἱμάτιον, καὶ ὑποδεικνὺς αὐτῷ, εἶπε· μὴ λυποῦ, ἰδοὺ γὰρ φορῶ ὃ δέδωκάς μοι.

Ἑρμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ἐπεσκέφθην τὸν Ἀββᾶν Ἰωσὴφ εἰς τὸ Ἔννατον (1)· κατὰ σύμπτωσιν παρευρίσκετο καὶ ὁ σοφιστὴς Σωφρόνιος. Ἐνῷ δὲ συνωμιλούσαμεν μὲ τὸν Γέροντα, ἦλθεν ἕνας ἐπισκέπτης ἀπὸ Ἀϊλᾶ(2)· αὐτὸς ὁ ἐπισκέπτης προσέφερε τρία νομίσματα εἰς τὸν Γέροντα καὶ τοῦ εἶπε:

—Εὐχήσου, Πάτερ μου, νὰ ἔχῃ καλὸ ταξίδι τὸ πλοῖον μου, διότι τὸ ἐναύλωσα καὶ τὸ ἔστειλα εἰς Αἰθιοπίαν.

Ὁ Γέρων οὔτε κἂν ἐπρόσεξε τὴν προσφορὰν τοῦ χρήματος, οὐδὲ ἔδωσε σημασίαν.

2. Τότε ὁ Σωφρόνιος, βλέπων τὴν ἀδιαφορίαν αὐτήν, εἶπε πρὸς τὸν Γέροντα:

—Γέροντα μου, πάρε τὰ χρήματα, ποὺ σοῦ προσφέρουν, καὶ δῶσέ τα πάλιν εἰς κανένα ἀδελφόν, ποὺ νὰ ἔχῃ ἀνάγκην.

Εἰς τὴν πρότασιν αὐτὴν ἀπήντησεν ὁ Γέρων:

—Δηλαδὴ νὰ ὑποπέσω εἰς διπλῆν ἐντροπήν· ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ πάρω χρήματα, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχω ἀνάγκην, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ θερίσω μὲ τὰς ἰδίας μου χεῖρας ξένα ἀγκάθια. Εἴθε νὰ ἠμποροῦσα νὰ θερίσω τὰ ἀγκάθια τῆς ψυχῆς μου. Τὸ λέγω δὲ αὐτό, διότι ἕνα θεόπνευστον λόγιον λέγει, ἐὰν εἶσαι διατεθειμένος νὰ σπείρῃς, ἀπὸ τὰ ἰδικά σου νὰ σπείρῃς· διότι τὰ ξένα σπέρματα εἶναι πικρότερα καὶ ἀπὸ τὰ ζιζάνια (3), πρὸ παντὸς δέ, τέκνον μου, ὅταν αἰτία τῆς ἐλεημοσύνης δὲν εἶναι ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς.

---

1) Ἔννατον (ὀρθοτέρα γραφὴ ἔνατον) ἦτο Μοναστήριον τῆς Αἰγύπτου, τὸ ὁποῖον ἀπῆχεν ἐννέα «σημεῖα» ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν (βλέπε καὶ ἐν τόμῳ Γ', σελ. 458, ὑποσημείωσις 1η).

2) Ἀϊλᾶ=πόλις τῆς Πετραίας Ἀραβίας κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Αἰλανίτου κόλπου (Ἀκάμπας). Ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλεῖται Αἴλανα, ὑπὸ δὲ τῶν Ἀράβων Αἰλὰ ἢ Ἀϊλὲξ Σήμερον καλεῖται Χεδζάζ.

3) Ζιζάνιον ὀνομάζεται κάθε παράσιτον φυτόν, τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται εἰς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἐσπαρμένους μὲ σῖτον καὶ ὡριμάζει ὁμοῦ μετ' αὐτοῦ. Ἐὰν ὁ σῖτος δὲν καθαρισθῇ ἀπὸ τῶν ζιζανίων, ἀλλ' ἀλεσθῇ μετ' αὐτοῦ, τότε τὸ ἄλευρον, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἐξ αὐτοῦ ἄρτος, καθίσταται ἀκατάλληλος πρὸς βρῶσιν, διότι γίνεται πικρός. Εἶναι δὲ καὶ ἐπικίνδυνος, διότι εἰς τοὺς τρώγοντας προκαλεῖ σκοτοδίνην καὶ ἐμετόν, τόσον ἐντονώτερον, ὅσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ ἀναλογία τῶν μετὰ τοῦ σίτου ἀναμεμιγμένων κόκκων ζιζανίων. Συνηθέστερον ζιζάνιον εἶναι ἡ αἶρα κοινῶς ἦρα. Ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν τῶν ζιζανίων καλεῖται, μεταφορικῶς, ζιζάνιον ὁ ἄτακτος, ὁ ἀνήσυχος, ὁ ταραχοποιὸς καὶ πᾶς προκαλῶν αἰ-

† 3. Μὲ κάποιαν ἔκπληξιν ἐρωτᾶ ὁ Σωφρόνιος:

—Τί λοιπόν; ὅσα κάμνει ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐλεημοσύνην, ὁ Θεὸς δὲν τὰ λογαριάζει;

Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων:

—Ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, διὰ τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ ἐλεημοσύνη, διότι καὶ ἐπ' αὐτῆς ἔχομεν πολλὰς καὶ διαφόρους περιπτώσεις· κάμνει κανεὶς ἐλεημοσύνην διὰ νὰ εὐλογηθῇ τὸ σπίτι του καὶ ὁ Θεὸς τὸ εὐλογεῖ· ἄλλος κάμνει ἐλεημοσύνην διὰ τὸ πλοῖον του καὶ ὁ Κύριος καλοταξιδεύει τὸ πλοῖον· ἄλλος διὰ τὰ παιδιά του, καὶ ὁ Κύριος φυλάσσει τὰ τέκνα αὐτοῦ· ἄλλος διὰ νὰ δοξασθῇ, καὶ ὁ Θεὸς τὸν δοξάζει. Ὁ Θεὸς κανένα δὲν περιφρονεῖ. Αὐτὸ ποὺ θέλει ὁ καθένας, τοῦ τὸ παρέχει, ἐφ' ὅσον δὲν βλάπτεται ἐκ τῆς παροχῆς αὐτῆς ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ.

† 4. Συμφώνως λοιπὸν μὲ τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἔκαμαν τὴν ἐλεημοσύνην, ἱκανοποίησεν ὁ Θεὸς τὴν ἀνάλογον παράκλησίν των, καὶ οὕτω δὲν ὀφείλει τίποτε εἰς αὐτούς, κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωήν. Σὺ ὅμως, ὁσάκις κάμνεις ἐλεημοσύνην, νὰ τὸ κάμνῃς διὰ τὴν ψυχήν σου, καὶ ἐκεῖνο, ποὺ θέλεις, θὰ σοῦ τὸ προσφέρῃ ὁ Θεός. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ εἶναι γραμμένη καὶ εἰς τὸ θεόπνευστον λόγιον· «δῴη σοι (Κύριος) κατὰ τὴν καρδίαν σου» (Ψαλμ. ιθ', 5). Ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἄνθρωποι, ποὺ ἔχουν τὴν γνώμην, ὅτι προσφέρουν ἐλεημοσύνην· ἐν τούτοις ὅμως περισσότερον παροργίζουν τὸν Θεόν.

5. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ Σωφρόνιος δὲν ἀντελήφθη τὴν σημασίαν τῶν λεγομένων καὶ εἶπε:

—Πάτερ μου, ἀποσαφήνισέ μας τὶ ἐννοεῖς μὲ τοὺς λόγους αὐτούς.

Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων:

—Ὁ Θεός, ὅπως εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης [1], διέταξε νὰ προσφέρουν εἰς Αὐτὸν τοὺς πρώτους καρποὺς ἀπὸ τὰ γεωργικὰ προϊόντα τῆς γῆς καὶ τὰ πρῶτα ζῷα ἀπὸ τὰ ποίμνια, διὰ νὰ εὐλογοῦνται τὰ ὑπόλοιπα καὶ διὰ νὰ συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι. Ἀκόμη διέταξε νὰ ἀφιερώνουν εἰς Αὐτὸν καὶ τὰ πρῶτα ἀρσενικὰ παιδιά [2]. Οἱ πλούσιοι ὅμως, ἀπὸ δόλον καὶ πονηρίαν, κάμνουν ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον· κρατοῦν διὰ τὸν ἑαυτόν των τὰ χρήσιμα καὶ τὰ πολυτελῆ, ἐνῷ ὅσα εἶναι ἄχρηστα, διὰ πέταγμα, τὰ διαμοιράζουν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς. Ἐπὶ παραδείγματι, τὸν καλὸν οἶνον τὸν πίνουν μόνοι των· ἐνῷ τὸν ξυνισμένον κι' αὐτὸν ποὺ μυρίζει, τὸν προσφέρουν εἰς

τίας διαπληκτισμῶν καὶ ἐρίδων. Τὴν ἐν τῷ σίτῳ ἀνάπτυξιν τῶν ζιζανίων ἐχρησιμοποίησε καὶ ὁ Κύριος ἐν παραβολῇ (Ματθ. ιγ' 24—30). Ἐν ταύτῃ σπορέα μὲν τοῦ καλοῦ σίτου ὀνομάζει ὁ Κύριος ἑαυτόν, σπορέα δὲ τῶν ζιζανίων τὸν διάβολον, καλὸν σῖτον τοὺς δικαίους καὶ ζιζάνια τοὺς κακούς.

1) «Τὰς ἀπαρχὰς τῶν πρωτογεννημάτων τῆς γῆς σου εἰσοίσεις εἰς τὸν οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου» (Ἐξ. κγ' 19, Λευ. κγ' 10 καὶ ἀλλαχοῦ).

2) «Τὰ πρωτότοκα τῶν υἱῶν σου δώσεις ἐμοί» (Ἐξ. κβ' 29).

τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανά. Τοὺς καλλιτέρους καρποὺς τοὺς τρώγουν οἱ ἴδιοι, καὶ τοὺς σάπιους τοὺς δωρίζουν εἰς τοὺς πτωχούς.

6. Τὸ ἴδιον κάμνουν καὶ μὲ τὰ ἐνδύματα· ὅσα εἶναι χρήσιμα καὶ καινουργῆ, τὰ χρησιμοποιοῦν οἱ ἴδιοι, τὰ δὲ παλαιὰ καὶ καταξεσχισμένα, τὰ πετοῦν εἰς τοὺς πτωχούς. Ἐὰν ἔχουν παιδιά, περιποιοῦνται ἰδιαιτέρως τὰ εὔρωστα καὶ ὑγιῆ καὶ ὡραῖα καὶ τὰ προετοιμάζουν διὰ συνοικέσια καὶ γάμους, ἐνῷ τὰ ἄρρωστα, τὰ ἀνάπηρα, τὰ μονόφθαλμα, τὰ ἄσχημα, τὰ ἀφιερώνουν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὰ ὁδηγοῦν εἰς τὰ Μοναστήρια, διὰ νὰ γίνουν Μοναχοί. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰς καρδίας των, ἀπορρίπτει καὶ δὲν δέχεται τὴν προσφοράν των αὐτήν. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Κάϊν, ὅταν προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ὄχι μόνον δὲν τὸν ηὐχαρίστησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν παρώξυνεν.

7. Τοιουτοτρόπως οἱ ἄνθρωποι ἔπρεπε νὰ σκέπτωνται· ὅταν ἐπιθυμοῦμεν νὰ τιμήσωμεν θνητοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ἡμεῖς, προσέχομεν νὰ προσφέρωμεν εἰς αὐτούς, ὡς δῶρα, πράγματα, ποὺ αὐτοὶ θεωροῦν πολυτιμότερα ὅλων τῶν ἄλλων· πόσον λοιπὸν πρέπει εἰς τὸν Θεόν, τὸν πλάστην μας, τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς τὰ πάντα ἔχομεν καὶ ἐξ αὐτῶν προσφέρομεν, νὰ δωρίζωμεν τὰ πλέον ἐκλεκτὰ καὶ πολυτελῆ;

Τὸν Θεόν, ὅταν θέλωμεν νὰ τὸν ἐξευμενίσωμεν διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ προσφέρωμεν, χάριν Αὐτοῦ, τὰ ἐκλεκτότερα ἀγαθά, ἀπὸ ὅσα διαθέτομεν, διὰ νὰ μὴ ἐπιστραφῇ ἐπάνω μας, μετ' αἰσχύνης, ἡ προσφορὰ ἡμῶν καὶ βδελυχθῇ ὁ Θεὸς τὴν θυσίαν ἡμῶν καὶ τὴν ἀπορρίψῃ, ὡς ἀπαράδεκτον.

8. Ὅτι ὁ Θεὸς δέχεται ἢ ἀπορρίπτει τὴν θυσίαν, ἀναλόγως τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τοῦ προσφέροντος, τὸ συμπεραίνομεν ἀπὸ τὰ ἑξῆς περιστατικά: Τοῦ Νῶε ἡ θυσία ἐγένετο εὐπρόσδεκτος ἀπὸ τὸν Θεόν, ἂν καὶ ἦτο κνῖσα καὶ καπνός, διότι ἡ πρόθεσίς του ἦτο ἀγαθὴ καὶ ἐλογαριάσθη ἀπὸ τὸν Θεὸν εὐωδιασμένη μυρωδιά, καθὼς λέγει καὶ ἡ Γραφή· «Ὠσφράνθη Κύριος ὁ Θεὸς ὀσμὴν εὐωδίας» (Γεν. η', 21)· ἀντιθέτως τὴν προσφορὰν θυσίας πρὸς τὸν Θεόν, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ πονηρὰν προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἔστω καὶ ἐὰν περιέχῃ πολλοὺς καρπούς, ὥστε νὰ φαίνεται πλουσία καὶ ὡραία, ὁ Κύριος τὴν ἀποστρέφεται καὶ τὴν σιχαίνεται, ὅπως τὰς θυσίας τῶν Ἰουδαίων καὶ τὰ θυμιάματα. Ὁ Θεὸς εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διὰ τοῦ Προφήτου· «Μάταιον θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι» (Ἡσ. α', 13).

9. Αὐτὰ εἶπεν εἰς ἡμᾶς, κατὰ τὴν συνάντησιν ἐκείνην ὁ Γέρων Ἰωσήφ· οἱ λόγοι αὐτοὶ μᾶς ὠφέλησαν πολὺ καὶ ἀνεχωρήσαμεν εὐχαριστημένοι. Ἐνῷ δὲ ὁ μακάριος μᾶς προέπεμπεν εἰς τὴν ἐξώθυραν τοῦ κελλίου του, μᾶς εἶπε:

—Τέκνα μου, σᾶς χρειάζομαι τὸ ἑπόμενον Σάββατον· σᾶς παρακαλῶ νὰ ἔλθετε.

Πράγματι, ἐπανήλθομεν εἰς τὸ κελλίον του τὸ ἑπόμενον Σάβ-

βατον, ὅπως μᾶς εἶχε παρακαλέσει, κατὰ τὰς ἐννέα τὸ πρωΐ[1]. Τὸν ηὕραμεν ὅμως πλέον νεκρόν. Κατάπληκτοι ἀπὸ τὸ προορατικὸν αὐτὸ χάρισμα τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ Ἀσκητοῦ, τὸν ἐθάψαμεν καὶ ἀνεχωρήσαμεν, ἀφοῦ εὐχαριστήσαμεν τὸν Θεόν, διότι μᾶς ἠξίωσε νὰ κηδεύσωμεν ἕνα τοιοῦτον Ἅγιον.

10. Ἕνας Γέρων ἔλεγεν· ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ κάμνουν πολλὰ καλὰ εἰς τὴν ζωήν των· εἰς αὐτοὺς ὁ πονηρὸς τοὺς ἐμπνέει λογισμοὺς λεπτομεροῦς καὶ λεπτολόγου ἐξετάσεως δι' ἀσήμαντα πράγματα, διὰ νὰ χάσουν τὸν μισθὸν ὅλων τῶν καλῶν, ποὺ ἔπραξαν. Συγκεκριμένως—συνέχισε ὁ διδακτικὸς αὐτὸς Γέρων—μοῦ συνέβη τὸ ἑξῆς περιστατικόν: Κάποτε ἔμενα εἰς Ὀξύρυγχον, πλησίον ἑνὸς Πρεσβυτέρου, ποὺ ἔδιδεν ἐλεημοσύνας εἰς τοὺς πτωχούς. Μεταξὺ τῶν διαφόρων πτωχῶν, ἦλθε καὶ μία χήρα, ἡ ὁποία τοῦ ἐζήτησεν ὀλίγον σιτάρι. Ὁ Πρεσβύτερος τότε τῆς λέγει:

—Φέρε μου ἕνα σακκί, καὶ θὰ σοῦ δώσω ὅσον δύναμαι.

11. Ἡ χήρα, πράγματι, τοῦ ἔφερε τὸ σακκί. Ὁ Πρεσβύτερος τότε ἐμέτρησε διὰ τῆς χειρός του τὸ μέγεθος τοῦ σάκκου καὶ διὰ λόγων προσέβαλε τὴν χήραν, ὅτι ἔφερε μεγάλο.

Ὅταν ἐμείναμεν μόνοι—συνέχισεν ὁ διδακτικὸς Γέρων—ἠρώτησα τὸν ἐν λόγῳ Πρεσβύτερον:

—Ἐπώλησες εἰς τὴν χήραν τὸν σῖτον;

—Ὄχι, εὐλογημένε,—ἀπεκρίθη ἐκεῖνος—διὰ βοήθειαν τῆς προσέφερα μίαν ποσότητα.

Τότε τοῦ εἶπον πάλιν ἐγώ:

—Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁλόκληρον τὴν ποσότητα τοῦ σίτου τὴν προσέφερες εἰς αὐτὴν ὡς ἐλεημοσύνην, τότε διατί τὴν προσέβαλες, λέγων ὅτι τὸ σακκί, ποὺ ἔφερε, ἦτο μεγάλο;

12. Ὁ Ἀββᾶς Τιμόθεος ὁ Πρεσβύτερος, ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα λέγων:

—Εἰς τὴν Αἴγυπτον ζῇ μία πόρνη, ἡ ὁποία τὰ χρήματα τῆς ἁμαρτίας τὰ δίδει ἐλεημοσύνην.

Ἀπεκρίθη ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν:

—Ἡ γυναίκα αὐτὴ φαίνεται, ὅτι ἔχει μέσα της σπινθῆρα πίστεως· νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι δὲν θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν πορνείαν.

13. Μίαν ἡμέραν ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Τιμόθεον ἡ μητέρα του.

—Μητέρα,—τὴν ἐρωτᾷ ὁ Ἀββᾶς Τιμόθεος·—ἡ γυναίκα ἐκείνη ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ παραμένῃ εἰς τὴν πορνείαν;

—Μάλιστα,—εἶπεν ἐκείνη,—ἐπολλαπλασίασε μάλιστα καὶ τοὺς

---

1) Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ ἀναφερομένη τρίτη ὥρα τῆς ἡμέρας ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἰδικήν μας ἐνάτην πρωϊνήν.

ἐραστάς της· πλὴν ὅμως—συνέχισεν—ἐπολλαπλασίασε καὶ τὰς ἐλεημοσύνας της.

Τὴν εἴδησιν αὐτὴν ὁ Ἀββᾶς Τιμόθεος μετέδωσε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα.

Καὶ πάλιν ὅμως ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ἐπανέλαβεν:

—Ἡ γυναίκα αὐτὴ δὲν θὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ἁμαρτίαν τῆς πορνείας.

14. Μετὰ ἀπὸ ὀλίγον χρόνον ἐπεσκέφθη καὶ πάλιν τὸν Ἀββᾶν Τιμόθεον ἡ μητέρα του. Μεταξὺ ἄλλων, τοῦ εἶπε καὶ τὸ ἑξῆς:

—Ξεύρεις, ὅτι ἐκείνη ἡ πόρνη ἐζητοῦσε νὰ ἔλθῃ μαζί μου, διὰ νὰ προσευχηθῇς χάριν τῆς σωτηρίας της;

Τὴν πληροφορίαν αὐτὴν μετέδωσε καὶ πάλιν πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα ὁ Ἀββᾶς Τιμόθεος.

—Σὺ πήγαινε—εἶπε τότε ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν—νὰ τὴν συναντήσῃς.

15. Πράγματι ὁ Ἀββᾶς Τιμόθεος ἀνεχώρησε καὶ συνήντησε τὴν ἁμαρτωλὴν γυναῖκα. Ἐκείνη μόλις ἤκουσε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ Ἀσκητοῦ, συνεκινήθη, ἔκλαυσε καὶ διεκήρυξε συντετριμμένη ἐνώπιον τοῦ Ἀββᾶ Τιμοθέου:

—Ἀπὸ σήμερα μετανοῶ, σταματῶ τὴν πορνείαν καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἀφοσιωθῶ εἰς τὸν Θεόν.

Ἀμέσως δὲ ἔργον τὸν λόγον της κάμνουσα, εἰσῆλθεν εἰς Μοναστήριον καὶ εὐχαρίστησε μὲ τὴν μετάνοιάν της τὸν Θεόν.

16. Ἕνας ἀπὸ τοὺς Πατέρας διηγήθη τὸ ἑξῆς ἀξιοσημείωτον περιστατικόν. Κάποτε—εἶπε—ἔζη εἰς μίαν πόλιν ἕνας ἀξιωματοῦχος τῆς αὐλῆς. Μίαν ἡμέραν ἐστάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς κάποιαν ἀποστολήν. Καθ' ὁδὸν συνήντησεν ἕνα νεκρόν, ὁ ὁποῖος ἔκειτο γυμνός. Ὁ ἀξιωματοῦχος ἐπόνεσεν ἀπὸ τὴν θλιβερὰν αὐτὴν εἰκόνα τῆς δυστυχίας. Καὶ λέγει πρὸς τὸν ὑπηρέτην του:

—Κράτησε τὸ ἄλογο καὶ προχώρησε ὀλίγον.

Αὐτὸς δέ, ποὺ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀφιππεύσει, ἐπλησίασε τὸν νεκρόν, ἔβγαλε ἕνα ἀπὸ τὰ ἱμάτιά του καὶ ἐκάλυψε μὲ αὐτὸ τὸν νεκρόν.

17. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ἀπὸ τὸ περιστατικὸν αὐτό, ἐστάλη καὶ πάλιν εἰς ὑπηρεσίαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Μόλις ὅμως ἐξῆλθε τῆς πόλεως, ἔπεσεν ἀπὸ τὸ ἄλογόν του καὶ ἔσπασε τὸ πόδι του. Ἀμέσως τὸν μετέφεραν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου ἐβασανίζετο ἀπὸ φοβεροὺς πόνους. Οἱ ἰατροὶ ἐφρόντιζον διὰ τὸν ἀσθενῆ, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθοῦν νὰ φέρουν ἀποτέλεσμα. Μετὰ ἀπὸ πέντε ἡμέρας ἐμελάνιασεν ὁλόκληρον τὸ πόδι του. Ὅταν εἶδαν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα οἱ ἰατροί, ἀνησύχησαν, καὶ διὰ νὰ μὴ σαπίσῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα, ἀπεφάσισαν νὰ τοῦ κόψουν τὸ πόδι.

18. Ἀφοῦ ἔμαθεν ὁ ἀξιωματικὸς τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν τῶν ἰατρῶν, ἐστενοχωρήθη πάρα πολύ, ἔκλαιε τὴν συμφοράν του, καὶ ἀπὸ τὴν

λύπην του, οὔτε νὰ κοιμηθῇ δὲν ἠμποροῦσε. Τὴν νύκτα, ποὺ ἐπηκολούθησε μετὰ τὴν θλιβερὰν πληροφορίαν, παρέμεινε τελείως ἄγρυπνος.

Ἐνῷ λοιπὸν ἔφεγγαν τὰ φῶτα εἰς τὸ δωμάτιόν του, κατὰ τὰ μεσάνυκτα, βλέπει ἕνα ἄνθρωπον νὰ κατεβαίνῃ ἀπὸ τὸν φεγγίτην καὶ νὰ ἔρχεται πλησίον του. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τὸν ἐρωτᾷ:

—Διατί κλαίεις καὶ εἶσαι λυπημένος;

Ὁ ἀξιωματοῦχος τοῦ ἀπήντησε:

—Κύριε μου, εἶναι νὰ μὴ κλαίω; Εἰς τὰ καλὰ καθούμενα ἔσπασα τὸ πόδι μου καὶ αὔριον οἱ ἰατροὶ ἀπεφάσισαν νὰ μοῦ τὸ κόψουν.

19. Τότε ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος ἄνθρωπος λέγει πρὸς τὸν πάσχοντα:

—Δεῖξε μου τὸ πόδι σου.

Ἤρχισεν ἀμέσως ἐκεῖνος νὰ ἀλείφῃ τὸ πόδι τοῦ ἀσθενοῦς καὶ νὰ τὸ μαλάσσῃ· μετ' ὀλίγον λέγει πάλιν εἰς τὸν ἀσθενῆ:

—Σήκω καὶ περπάτησε.

Ὁ ἀξιωματοῦχος παρετήρησε:

—Δὲν ἠμπορῶ, Κύριε μου, διότι εἶναι σπασμένο.

—Μὴ φοβᾶσαι,—τοῦ εἶπεν ἐκεῖνος,—στηρίξου ἐπάνω μου.

Πράγματι! Ὁ ἀξιωματοῦχος τῆς αὐλῆς ἐσηκώθηκεν ἀπὸ τὸ κρεββάτι του καὶ ἐπερπάτησε· εἶχε γίνει τελείως καλά.

Κατόπιν τοῦ παραδόξου αὐτοῦ θαύματος, ὁ ἄγνωστος ἄνθρωπος εἶπε πάλιν εἰς τὸν θεραπευθέντα:

—Νά! ἔγινες πλέον καλά. Πέσε τώρα νὰ ξεκουρασθῇς ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν καὶ τὰς ταλαιπωρίας καὶ μὴ στενοχωρῆσαι.

Ἐν συνεχείᾳ τοῦ ὡμίλησεν ὀλίγα τινὰ διὰ τὴν ἀξίαν τῆς ἐλεημοσύνης, προσθέσας καὶ τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς· «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται» (Ματθ. ε', 7) καὶ «Ἡ γὰρ κρίσις ἀνέλεος, τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος» (Ἰακ. β', 13).

20. Μετὰ ἀπὸ τὴν σύντομον αὐτὴν διδασκαλίαν, ὁ ἄγνωστος ἀπεχαιρέτησε τὸν θεραπευθέντα.

—Χαῖρε· καὶ ὑγίαινε πάντοτε.

Λυπημένος ὁ ἀξιωματοῦχος διὰ τὴν ἐπικειμένην ἀναχώρησιν τοῦ εὐεργέτου του ἐρωτᾷ:

—Φεύγεις;

—Τί θέλεις;—εἶπεν ἐκεῖνος —τώρα πλέον ἔγινες καλά!

Λέγει πάλιν ὁ ἀξιωματοῦχος:

—Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ποὺ σὲ ἀπέστειλεν, εἰπέ μου ποῖος εἶσαι.

—Κοίταξέ με προσεκτικά —ἀπήντησε ὁ ἄγνωστος —γνωρίζεις αὐτὸ ποὺ φορῶ;

—Μάλιστα—ἀπήντησεν ἐκεῖνος—εἶναι ἰδικόν μου ἱμάτιον.

—Ἔ! λοιπόν – εἶπεν ὁ ἄγνωστος —ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος, ποὺ τὸ σῶμα μου ἦτο ριγμένον καὶ γυμνὸν εἰς τὸν δρόμον καὶ σὺ μὲ στοργὴν καὶ εὐσπλαγχνίαν τὸ ἐσκέπασες· μὲ ἔστειλε λοιπὸν ὁ Θεὸς νὰ σὲ θεραπεύσω, δι' αὐτὸ πάντοτε νὰ τὸν εὐχαριστῇς.

Ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἀνέβηκε καὶ πάλιν ἀπὸ τὸν φεγγίτην, ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἰσῆλθε καὶ ἔγινεν ἄφαντος. Ὁ θεραπευθεὶς ἀξιωματοῦχος δὲν ἔπαυσεν ἔκτοτε νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεὸν καὶ νὰ διαμοιράζῃ συνεχῶς ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχούς.

21. Ἕνας φιλόχριστος ἄνθρωπος ἔλεγεν: Αὐτός, ποὺ δίδει ἐλεημοσύνην, πρέπει νὰ τὴν προσφέρῃ μὲ τοιαύτην εὐχάριστον διάθεσιν, ὡς νὰ τὴν ἐλάμβανεν ὁ ἴδιος. Μόνον τότε ἡ ἐλεημοσύνη πλησιάζει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν.

22. Κάποτε ἕνας φιλόχριστος ἄνθρωπος ἐπήγαινεν εἰς τὴν ἐργασίαν του καὶ εἰς τὸν δρόμον συναντᾷ ἕνα δυστυχῆ, ὁ ὁποῖος ἦτο γυμνός. Τὸν ἐλυπήθη ἀπὸ καρδίας ὁ καλὸς αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ ἔνδυμά του. Ὁ πτωχός, μετ' ὀλίγον, ἐπώλησε τὸ ἔνδυμα. Αὐτό, ὅταν τὸ ἔμαθεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος, ἐλυπήθη.

Τί συνέβη τότε; Τὴν ἰδίαν νύκτα ἐμφανίζεται ὁ Χριστὸς ἐν ὀνείρῳ εἰς τὸν ἐλεήμονα, φορῶν τὸ ἔνδυμα τῆς ἐλεημοσύνης.

—Μὴ λυπῆσαι—τοῦ λέγει μὲ γλυκύτητα·—τὸ βλέπεις; Φορῶ τὸ ἔνδυμά σου, τὸ ὁποῖον μοῦ ἔδωσες.

Β'. Τοῦ Ἁγίου Ἰσαάκ.

ΕΑΝ ποιοῦντός σου ἐλεημοσύνην, τίς ἵππῳ ἐπιβεβηκὼς ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς σὲ τοῦ λαβεῖν, μὴ στρέψῃς αὐτὸν κενόν, ἀλλὰ δὸς αὐτῷ μετὰ ἱλαρότητος· διότι πάντως ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπιδεὴς ἦν, καὶ ὡς εἷς τῶν πτωχῶν, καὶ πλέον οὐ ἐζήτει, πάρασχε αὐτῷ· ἀπόστειλον γάρ, φησι, τὸν ψωμόν σου κατὰ πρόσωπον τοῦ ὕδατος καὶ μετὰ πολὺν καιρόν, εὑρήσεις τὴν ἀντίδοσιν.

2. Μὴ διαχωρίσῃς πλούσιον ἀπὸ πένητος, καὶ μὴ θέλε μαθεῖν τὸν ἄξιον ἐκ τοῦ ἀναξίου, ἀλλ' ἔστωσαν πρὸς σὲ πάντες πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἴσοι. Ὁ γὰρ Κύριος τελώναις καὶ πόρναις ἐκοινώνει ἐν τραπέζαις, καὶ οὐκ ἐχώριζε τοὺς ἀναξίους, ἵνα τῷ τρόπῳ τούτῳ ἑλκύσῃ πάντας πρὸς ἑαυτόν, καὶ διὰ τῶν σωματικῶν ἐγγίσωσι τοῖς πνευματικοῖς.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ἰσαὰκ ἔλεγε: Ὅταν κάνῃς ἐλεημοσύνην καὶ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν σου κάποιος ἔφιππος εἰς ὡραῖον ἵππον καὶ ἁπλώσῃ τὴν χεῖρα του δι' ἐλεημοσύνην, μὴ τὸν περιφρονήσῃς· πρόσφερέ του μὲ εὐχαρίστησιν βοήθημα. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁπωσδήποτε θὰ ἔχῃ ἀνάγκην . Θεώρησέ τον λοιπὸν ὡς ἕνα πτωχὸν καὶ δῶσε του περισσότερα, ἀπὸ ὅσα σοῦ ἐζήτησεν. Ἰδοὺ τί λέγει καὶ ἕνα θρησκευτικὸν λόγιον· «Ἀπόστειλον τὸν ψωμόν σου κατὰ πρόσωπον τοῦ ὕδατος καὶ μετὰ πολὺν καιρὸν εὑρήσεις τὴν ἀντίδοσιν» (1).

---

1) Πέταξε τὸ ψωμί σου εἰς τὸ νερὸν καὶ ὕστερα ἀπὸ πολὺν καιρὸν θὰ λά-

2. Ὅταν ἀσκῇς τὴν ἐλεημοσύνην, ποτὲ νὰ μὴ ξεχωρίσῃς, ἀπὸ τὰς προσφοράς σου, τὸν πλούσιον ἀπὸ τὸν πτωχόν, καὶ νὰ μὴ ἐπιζητήσῃς νὰ ἐξακριβώσῃς ποῖος πράγματι εἶναι ἄξιος νὰ λάβῃ ἐλεημοσύνην καὶ ποῖος ὄχι· ὡς πρὸς τὴν ἀγαθοεργίαν νὰ τοὺς θεωρῇς ὅλους ἴσους. Ἐνθυμήσου τὸν Κύριον, ὅστις ἄνευ διακρίσεως συναναστρέφετο, διὰ νὰ τοὺς εὐεργετήσῃ, τελώνας καὶ πόρνας καὶ παρεκάθητο μαζί των εἰς τὰς τραπέζας, χωρὶς νὰ διαχωρίζῃ ἀπὸ τὴν προσφορὰν τῆς ἀγάπης του τοὺς ἀξίους ἀπὸ τοὺς ἀναξίους. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τοὺς ἔφερνε κοντά του. Μὲ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτὴν συμπεριφοράν, δηλαδὴ τὴν σωματικήν του παρουσίαν, τοὺς ἀνεβίβαζεν εἰς τὰ ἀνώτερα πνευματικὰ ἐπίπεδα, ποὺ ἐπεδίωκε.

Γ'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

Ο ΚΑΤΑ μίμησιν Θεοῦ τὴν ἐλεημοσύνην ποιούμενος, οὐκ οἶδε διαφορὰν πονηροῦ καὶ ἀγαθοῦ, ἢ δικαίου καὶ ἀδίκου ἐν τοῖς τοῦ σώματος ἀναγκαίοις, ἀλλὰ πᾶσιν ἐξ ἴσου κατὰ τὴν χρείαν διανέμει, κἂν προτιμᾷ διὰ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τοῦ φαύλου τὸν ἐνάρετον.

Ἑρμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ, ποὺ θέλει νὰ ἐλεῇ κατὰ μίμησιν τοῦ Θεοῦ, δὲν ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν ἀγαθοεργίαν του τὸν καλὸν καὶ τὸν κακόν, τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἄδικον, εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν· εἰς ὅλους μετὰ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως προσφέρει τὰ ἀπαραίτητα, ἔστω καὶ ἐὰν εἰς τὴν ψυχήν του μέσα προτιμᾷ τὸν ἐνάρετον καὶ ὄχι τὸν κακόν.

βῃς τὴν ἀνταμοιβήν. Τὸ λόγιον αὐτὸ εἶναι ἀνάλογον τῆς παροιμίας: «Κάνε τὸ καλὸ καὶ ρίξ' το στὸ γιαλό».

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Γ'.

Ὅτι τὸ τῆς φιλαργυρίας πάθος, παθῶν πάντων ἐστὶ ὀλεθριώτερον.

Τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας εἶναι τὸ καταστρεπτικώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα πάθη.

Α'. Ἀντιόχου τοῦ Παντέκτου.

Τὸ τῆς φιλαργυρίας νόσημα πάνυ δεινὸν καὶ ὀλέθριον ὑπάρχει· ἀδύνατον γὰρ ζῆσαι κατὰ Θεὸν τὸν φιλήδονον ὄντα, καὶ φιλάργυρον. Αὕτη γὰρ ἡ νόσος, ὅταν χλιαρὰν καὶ ἄπιστον εὕρῃ τὴν ψυχήν, εὐλόγους αὐτῇ τινὰς ὑποβάλλει προφάσεις, οἷον γῆρας μακρόν, ἀσθένειαν σώματος καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ ὥσπερ ἡ θάλασσα οὐκ ἐμπίπλαται δεχομένη πλῆθος ποταμῶν, οὕτως ἐπιθυμία φιλαργύρου, οὐδέποτε πληροῦται χρημάτων.

2. Φιλάργυρος Μοναχὸς ἐργάζεται εὐτόνως, ὁ δὲ ἀκτήμων προσευχαῖς σχολάζει, καὶ ἀναγνώσμασιν. Ὁ φιλάργυρος θησαυρίζει βαλάντιον, ὁ δὲ ἀκτήμων συνάγει ἀρετάς. Λέγει ἡ Γραφή· ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν εἴδωλον καὶ τιθεὶς ἐν ἀποκρύφῳ· τούτῳ δὲ ὅμοιος ὁ φιλάργυρος· ὁ μὲν γὰρ προσκυνεῖ κιβδήλῳ ἀνωφελεῖ, ὁ δὲ ἀγαλματοφορεῖ φαντασίαν πλούτου· καὶ ὥσπερ γίνεται τοῖς κοιλιοδούλοις ἡ κοιλία θεός, οὕτω τοῖς φιλαργύροις θεὸς ὁ χρυσός.

3. Τοῦτο τὸ πάθος οἱ ἄπιστοι καὶ ἀνέλπιστοι, ὡς εἴρηται, νοσοῦσιν, οἵτινες καὶ εἰκότως εἰδωλολάτραι προσαγορεύονται· οὐκέτι γὰρ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα ἔχουσιν, ἀλλ' εἰς ζῷα βασιλικά. Οὕτως οὖν τοῦ φιλαργύρου, οὐδὲν ἀνομώτερον, ὥς φησιν ἡ Γραφή· οὕτω γὰρ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔκπρακτον ποιεῖ· πολλοὶ γὰρ ἐδόθησαν εἰς πτῶμα χάριν χρυσίου, ὡς καὶ Ἰούδας διὰ τῆς φιλαργυρίας, οὐ μόνον τοῦ χοροῦ τῶν Ἀποστόλων ἐξέπεσεν, ἀλλὰ καὶ προδότης γέγονε τοῦ Δεσπότου, καὶ δι' ἀγχόνης ἀπώλετο.

4. Λέπρα οὖν ψυχῆς ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ὡς διὰ τοῦ Γιεζῆ ἀποδέδεικται, λεπρωθέντος εὐθύς, ἡνίκα ταύτην ἠγάπησεν. Αὕτη καὶ σὴς ὀστέων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γίνεται, κατεσθίουσα αὐτὸν ἀεὶ διὰ τῆς μερίμνης καὶ τῆς ἀγρυπνίας· ὁ δὲ θέλων, εὐκόλως αὐτῆς περιγίνεται· οὐ γὰρ φυσικὸν πάθος ἐστί, ἀλλὰ προαιρετικόν. Διὸ καὶ εἴ τις ἀναλάβοι πίστιν εἰς Θεὸν καὶ ἐλπίδα ἀδίστακτον, εὐχερῶς καταπτύσει φιλαργυρίας, καὶ ἑαυτὸν μεγίστου κινδύνου ῥύσεται.

5. Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς εὑρέθη ἄμωμος καὶ ὀπίσω χρυσίου οὐκ ἐπορεύθη, κατὰ τὴν Γραφήν. Ὁ γὰρ Ἰάκωβος ἀπειλῶν τοῖς φιλαργύροις, φησίν· ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῶν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ.

6. Παραπλήσια δὲ τούτῳ καὶ ὁ Προφήτης Ἀββακοὺμ λέγει, ταλανίζων τοὺς φιλαργύρους· οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτῷ· ὄντως γὰρ ὁ χρήματα συνάγων, ἀποτίθησι τὰ μετὰ μικρὸν αὐτῷ οὐκ ἐσόμενα. Τούτοις δὲ καὶ ὁ

Δαβὶδ συνηγορῶν ἔφη· ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθὸν ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτοῦ, καὶ ἐνεδυναμώθη ἐπὶ τῇ ματαιότητι αὐτοῦ.

7. Φύγωμεν οὖν, ἀδελφοί, τὸ δεινὸν τοῦτο πάθος· τὸ ἀσυμπαθές, τὸ μισάνθρωπον, καὶ ἀνέλπιστον, καὶ πάντων τῶν κακῶν πρόξενον, τοῦ Ἀποστόλου ἀκούοντες λέγοντος· ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία· καὶ τὴν ἀκτημοσύνην ἀσπασώμεθα, τῷ Σωτῆρι πειθόμενοι παραγγέλλοντι· μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄγυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν· ἡ γὰρ ἀκτημοσύνη, εὐσταλὴς οὖσα καὶ κούφη, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάγει τὸν ταύτην κτησάμενον.

8. Διὸ ἐμπιστεύσωμεν τῷ Θεῷ τὴν χρείαν τοῦ σώματος, καὶ δῆλοι ἐσμέν, ὅτι καὶ τὴν τοῦ πνεύματος αὐτῷ ἐμπιστεύομεν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν, καὶ οἶδεν ὧν χρείαν ἔχομεν, πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν.

9. Ὁ γὰρ Θεὸς ἁπλοῦς ὢν ἁπλότητι χαίρει καὶ τοῖς ταύτῃ συζῶσι, χορηγός ἐστι διαψιλέστατος, καθὼς ἡ Σοφία φησί· ὃς πορεύεται ἁπλῶς, πορεύεται πεποιθώς. Καὶ πάλιν· τοῦ πιστοῦ, ὅλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων, τοῦ δὲ ἀπίστου, οὐδὲ ὀβολός. Καί· εὐλογία Κυρίου, ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου. Καί· ψυχὴ εὐλογουμένη πᾶσα ἁπλῆ. Καί· ὁ σπείρων δικαιοσύνην, λήψεται μισθὸν πιστοῦ. Καί· οὐ λιμοκτονήσει Κύριος ψυχὴν δικαίου. Καί· ὁ πεποιθὼς ἐπὶ πλούτῳ αὐτοῦ, οὗτος πεσεῖται.

10. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ψαλμῳδός· ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν· ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ διαθρέψαι αὐτοὺς ἐν λιμῷ· πλούσιοι γὰρ ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ. Καὶ πάλιν· οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους.

11. Καὶ αὐτὸς ὁ φιλάνθρωπος Δεσπότης ἡμῶν παραινεῖ ἡμᾶς λέγων· ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; καὶ ἐπάγει· μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα· οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων· ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Ἑρμηνεία

ΤΟ πάθος τῆς φιλαργυρίας εἶναι πάρα πολὺ φοβερὸν καὶ καταστρεπτικόν· διότι εἶναι τελείως ἀδύνατον, ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὰς ἡδονὰς καὶ τὸ χρῆμα νὰ ζήσῃ κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ πάθος, ὅταν εὕρῃ τὴν ψυχὴν χωρὶς τὸν θερμὸν ζῆλον τῆς ἀρετῆς καὶ χωρὶς τὴν πίστιν, ἀρχίζει νὰ τὴν ἐνοχλῇ μὲ ὡρισμένας εὐλόγους προφάσεις, διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν κλίσιν πρὸς τὰ χρήματα· τοιαῦται, παραδείγματος χάριν, προφάσεις εἶναι τὰ γηρατεῖα, ἡ σωματικὴ ἀσθένεια καὶ τὰ παρόμοια. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ θάλασσα δὲν γεμίζει, παρ' ὅλον ὅτι δέχεται πολλοὺς ποταμούς, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ φιλαργύρου οὐδέποτε ἱκανοποιεῖται ἀπὸ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα διαρκῶς ἐπιζητεῖ.

2. Ὁ φιλάργυρος Μοναχός, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ χρήματα, ἐργάζεται σκληρῶς, ἐνῷ ὁ ἀκτήμων εἶναι ἀφωσιωμένος εἰς προσευχὰς καὶ ὠφέλιμα ἀναγνώσματα. Ὁ φιλάργυρος μεταβάλλει, διὰ τῆς συστηματικῆς ἀποταμιεύσεως, εἰς θησαυρὸν τὸ βαλάντιόν του· ὁ δὲ ἀκτήμων

μόνον ἀρετὰς θησαυρίζει. Ἡ Ἁγία Γραφὴ λέγει· «Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, ὅστις ποιήσει γλυπτὸν καὶ χωνευτόν, βδέλυγμα Κυρίῳ, ἔργον χειρῶν τεχνιτῶν, καὶ θήσει αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ» (Δευτ. κζ', 15). Μὲ αὐτὸν ὁμοιάζει ὁ φιλάργυρος. Διότι ὁ μὲν εἰδωλολάτρης προσκυνεῖ ψευδῆ θεόν, ὁ ὁποῖος δὲν τὸν ὠφελεῖ, ὁ δὲ φιλάργυρος κάμνει, εἰς τὴν σκέψιν του, ἄγαλμα προσκυνουμένου θεοῦ, τὴν ὑλικὴν ὑπεροχὴν τοῦ πλούτου. Ὅπως δὲ ἀκριβῶς διὰ τοὺς κοιλιοδούλους γίνεται θεὸς ἡ κοιλία των, τοιουτοτρόπως καὶ διὰ τοὺς φιλαργύρους ὁ χρυσὸς γίνεται θεός των.

3. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας, ὅπως ἔχει λεχθῆ, ὑποφέρουν ὅσοι δὲν ἔχουν πίστιν καὶ ἐλπίδα· αὐτοὺς θὰ ἠμποροῦσε κανείς, πολὺ λογικῶς, νὰ τοὺς ὀνομάσῃ εἰδωλολάτρας, διότι δὲν στηρίζουν πλέον τὰς ἐλπίδας των εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ' εἰς βασιλικὰς εἰκόνας [1]. Ὥστε λοιπόν, ὅπως λέγει καὶ ἡ Γραφή, δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερος παράνομος ἀπὸ τὸν φιλάργυρον· διότι ὁ φιλάργυρος καὶ τὴν ψυχήν του ἀκόμα ἐκθέτει πρὸς πώλησιν διὰ τὸ χρῆμα· πολλοὶ δὲ ἀπέθανον πνευματικῶς διὰ τὸ χρῆμα. Παράδειγμα αἰώνιον ὁ Ἰούδας, ὁ ὁποῖος ἐξ αἰτίας τῆς φιλαργυρίας, ὄχι μόνον ἐξέπεσεν ἀπὸ τὸ Ἀποστολικὸν ἀξίωμα, ἀλλὰ κατέστη καὶ προδότης τοῦ Δεσπότου καί, εἰς τὸ τέλος, ἔχασε καὶ τὴν ζωήν του καὶ τὴν ψυχήν του, αὐτοκτονήσας δι' ἀγχόνης ἐξ ἀπελπισίας καὶ ἀπογνώσεως.

4. Ἡ φιλαργυρία λοιπὸν εἶναι λέπρα τῆς ψυχῆς· αὐτὸ ἔχει ἀποδειχθῆ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Γιεζῆ, ὁ ὁποῖος προσεβλήθη ἀπὸ λέπραν, μόλις ἠγάπησε τὴν φιλαργυρίαν. Ἀκόμη ἡ φιλαργυρία εἶναι σκώληξ, ποὺ κατατρώγει τὰ ὀστᾶ τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν μέριμναν τῶν χρημάτων καὶ τὴν ἀγρυπνίαν, πῶς νὰ κρύψῃ τὰ χρήματα.

Ἐκεῖνος ὅμως, ὁ ὁποῖος θέλει, μὲ εὐκολίαν τὴν κατανικᾷ, διότι ἡ φιλαργυρία δὲν εἶναι πάθος, ὀφειλόμενον εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ εἰς τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ δυνηθῇ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ στηρίξῃ εἰς Αὐτὸν καὶ μόνον, χωρὶς νὰ διστάσῃ, τὴν ἐλπίδα του, εὐκόλως θὰ ἀποβάλῃ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας καὶ θὰ σώσῃ τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ μέγιστον κίνδυνον.

5. Μακάριος καὶ εὐτυχὴς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, εὑρέθη καθαρὸς ἀπὸ τὸ μίασμα τῆς φιλαργυρίας καὶ δὲν ἐπεδίωξε νὰ ἀποκτήσῃ χρυσάφι [2]. Ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος ἀπειλῶν τοὺς φιλαργύρους λέγει· «Ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῶν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ» (Ἰακ. ε' 3).

---

1) Βασιλικὰ ζῷα (=βασιλικὰς εἰκόνας) ὀνομάζει ὁ Ἅγιος Ἀντίοχος κατὰ συνεκδοχὴν τὰ νομίσματα, διότι ἔφερον χαραγμένας τὰς εἰκόνας τῶν βασιλέων. Ἡ δὲ λέξις ζῷον σημαίνει καὶ εἰκών, μορφή, ζωγραφία.

2) «Μακάριος πλούσιος ὃς εὑρέθη ἄμωμος, καὶ ὃς ὀπίσω χρυσίου οὐκ ἐπορεύθη» (Σειρὰχ λδ' 8).

6. Τὰ ἴδια σχεδὸν λέγει καὶ ὁ Προφήτης Ἀββακούμ, ὅταν ἐλεεινολογῇ τοὺς φιλαργύρους· «Οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ» (Ἀββακ. β' 6)· διότι πράγματι ἐκεῖνος, ποὺ συγκεντρώνει χρήματα, θησαυρίζει πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐντὸς ὀλίγου, ὅταν ἀποθάνῃ, δὲν θὰ ἀνήκουν πλέον εἰς αὐτόν. Μὲ τοὺς δύο προηγουμένους ἄνδρας τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὸν Ἀπόστολον Ἰάκωβον καὶ τὸν Προφήτην Ἀββακούμ, συμφωνῶν καὶ ὁ Προφητάναξ Δαβὶδ λέγει: «Ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτοῦ καὶ ἐνεδυναμώθη ἐπὶ τῇ ματαιότητι αὐτοῦ» (Ψαλμ. να', 9).

7. Ἄς ἀποφύγωμεν λοιπόν, ἀδελφοί μου, τὸ φοβερὸν αὐτὸ πάθος, ποὺ κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ αἰσθάνεται συμπάθειαν, τοῦ ἐμπνέει μῖσος πρὸς τοὺς ἄλλους, τοῦ καταστρέφει ὅλας τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδας καὶ εἶναι ἡ αἰτία ὅλων τῶν κακῶν. Ἄς ἀκούσωμεν τὸν Ἀπόστολον, ποὺ λέγει· «Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία» (Α' Τιμοθ. ς' 10). Ἄς κλείσωμεν μέσα εἰς τὰ στήθη μας τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀκτημοσύνην ὑπακούοντες εἰς τὸν Σωτῆρα μας, ὁ ὁποῖος μᾶς παραγγέλλει· «Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν» (Ματθ. ι' 9). Ἡ ἀκτημοσύνη, ἐπειδὴ εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν ὕλην καὶ τὰς φροντίδας τῶν χρημάτων, καθιστᾷ τὸν ἀκτήμονα πρόθυμον εἰς τὰς πνευματικὰς ἀσκήσεις καὶ ἐλαφρόν, καὶ τὸν ἀναβιβάζει εἰς τὸν οὐρανόν.

8. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἂς ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν συντήρησιν τοῦ σώματος ἡμῶν· τοιουτοτρόπως ἀποδεικνύομεν, ὅτι ἐμπιστευόμεθα εἰς Ἐκεῖνον καὶ τὰς πνευματικάς μας ἀνάγκας, διότι Αὐτὸς φροντίζει καὶ μεριμνᾷ δι' ἡμᾶς καὶ γνωρίζει ἀπὸ ποῖα πράγματα ἔχομεν ἀνάγκην, πρὶν ἡμεῖς τὸ ζητήσωμεν ἀπὸ Αὐτόν.

9. Ὁ Θεός, ὡς ἁπλοῦς κατὰ τὴν οὐσίαν, ἰδιαιτέρως ἀγαπᾷ τὴν ἁπλότητα καὶ ἐκείνους, ποὺ ζοῦν μὲ ἁπλότητα· δι' αὐτὸ καὶ πλουτίζει μὲ τὰ ἀγαθά Του τοὺς ἁπλοῦς καὶ ἁπλῶς διάγοντας. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἀρκετὰς καὶ σημαντικὰς μαρτυρίας παρέχουν, εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, αἱ Παροιμίαι τοῦ Σολομῶντος. Ἰδοὺ μερικαὶ ἀπὸ αὐτάς· «Ὅς πορεύεται ἁπλῶς, πορεύεται πεποιθώς» (Παρ. ι' 9). «Τοῦ πιστοῦ ὅλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων, τοῦ δὲ ἀπίστου οὐδὲ ὀβολός» (Παρ. ιζ' 6). «Εὐλογία Κυρίου ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου» (Παρ. ι' 6). «Ψυχὴ εὐλογουμένη πᾶσα ἁπλῆ» (Παρ. ια' 25). «Ὁ δὲ σπείρων δικαιοσύνην λήψεται μισθὸν πιστόν» (Παρ. ια' 21). «Οὐ λιμοκτονήσει Κύριος ψυχὴν δικαίαν» (Παρ. ι' 3). «Ὁ πεποιθὼς ἐπὶ πλούτῳ, οὗτος πεσεῖται» (Παρ. ια' 28).

10. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς διδακτικοὺς λόγους τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος, λίαν ἀξιόλογοι καὶ λίαν διδακτικοὶ εἶναι καὶ οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ποὺ συναντῶμεν εἰς τοὺς Ψαλμούς· «Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους Αὐτόν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος Αὐτοῦ· ῥύσα-

σθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ διαθρέψαι αὐτοὺς ἐν λιμῷ» (Ψαλμ. λβ' 18—19) καὶ «Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ» (Ψαλμ. λγ' 11). Σχετικῶς πάλιν εἰς ἄλλο σημεῖον τοῦ βιβλίου τῶν Ψαλμῶν ἀναγράφεται «Οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους» (Ψαλμ. λς' 25).

11. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ φιλάνθρωπος ἡμῶν Δεσπότης μᾶς συμβουλεύει μὲ τὰς ἑξῆς χαρακτηριστικὰς φράσεις: «Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;» (Ματθ. ς' 26)· ἀμέσως δὲ προσθέτει τὶ πρέπει νὰ κάμνωμεν· «Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τὶ πίωμεν, ἢ τὶ περιβαλώμεθα· πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων· ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. ς' 31—33).

Β'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

ΠΑΣ φιλάργυρος δι' εὐλαβείας τὴν ἀρετὴν ὑποκρινόμενος, ἐπεὶ δ' ἂν εὕρῃ τὴν ποθουμένην ὕλην πορίσασθαι, τὸν τρόπον ἐξόμνυται καθ' ὃν μαθητὴς εἶναι τοῦ Λόγου τὸ πρὶν ἐνομίζετο.

Ἑρμηνεία

ΚΑΘΕ φιλάργυρος ὑποκρίνεται τὸν ἐνάρετον, παρουσιαζόμενος δῆθεν ὡς εὐλαβὴς εἰς τὰ μάτια τοῦ κόσμου· μόλις ὅμως κατορθώσῃ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ποθεῖ διὰ τοὺς σκοπούς του, τότε ἀμέσως ἀπαρνεῖται τὸν τρόπον τὸν ὁποῖον μετεχειρίζετο πρότερον καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐθεωρεῖτο ὡς μαθητὴς τοῦ Λόγου.

Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΗΡΩΤΗΘΗ Γέρων τί ἐστι φιλαργυρία; καὶ ἀπεκρίθη· τὸ μὴ πιστεῦσαι τῷ Θεῷ, ὅτι ποιεῖταί σου φροντίδα, καὶ τὸ ἀπελπίσαι τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ φιλεῖν τὰς ἡδονάς.

Ἑρμηνεία

ΤΙ πρᾶγμα εἶναι ἡ φιλαργυρία; ἠρώτησαν κάποτε ἕνα Γέροντα Ἀσκητήν. Ἐκεῖνος τότε ἔδωσε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν:

—Φιλαργυρία εἶναι τὸ νὰ μὴ ἔχῃς ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Θεόν, ὅτι φροντίζει διὰ σέ· τὸ νὰ μὴ ἐλπίζῃς πλέον εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ νὰ ἀγαπᾷς τὰς ἡδονάς.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Δ'

Πόθεν ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη ἐγγίνεται, καὶ πῶς δείκνυται, καὶ τίνα ἐργάζεται.

Ἀπὸ ποῦ ἀναπτύσσεται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη, πῶς ἐκφράζεται καὶ ποῖα τὰ ἔργα της.

Α'. Τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

ΟΙ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ἀγαπῶντες καθημέραν ἀποθνήσκουσι, τουτέστι πᾶσαν ἔννοιαν τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ὑπερβαίνουσι, μηδὲν ἕτερον ἐννοοῦντες, ἢ μόνον πότε καταντήσωσιν εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἐστὶν ἐνδότερον ἄνοιγμα τῆς καρδίας, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς διὰ τοῦ Βαπτίσματος.

2. Τοῦτο ζητῶν παρὰ τὰς ἀρχὰς ὁ Ἅγιος Παῦλος ἔλεγε· διώκω εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην· τουτέστι, ἵνα ἀγαπήσω, ὅσον ἠγαπήθην ὑπὸ Χριστοῦ. Μετὰ δὲ τὸ καταλαβεῖν ταύτην τὴν ἀγάπην, οὐκέτι οὐδὲν ἕτερον ἐννοεῖν κατεδέχετο· οὐ τὰ θλιβερὰ τούτου τοῦ σώματος, οὐ τὰ θαύματα τῆς κτίσεως, ἀλλὰ πᾶσαν σχεδὸν ἔννοιαν παρῃτεῖτο, μηδὲ πρὸς ὥραν τῆς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας στερηθῆναι καταδεχόμενος.

3. Ἐφανεροποίησε δὲ ὅσα διὰ τὴν πνευματικὴν ἀγάπην παρῃτεῖτο καὶ φησί· τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; Καὶ πάλιν· πέπεισμαι, φησίν, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωή, οὔτε Ἄγγελοι οὔτε Ἀρχαὶ οὔτε Ἐξουσίαι οὔτε Δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· καθότι οὐδὲν τούτων ἐννοῶν ἠνείχετο, ἢ μόνον ἐκεῖ παραμένειν.

4. Πᾶν ῥῆμα Χριστοῦ, ἔλεον καὶ δικαιοσύνην καὶ σοφίαν ἐμφαίνει Θεοῦ, καὶ τὴν τούτων δύναμιν διὰ τῆς ἀκοῆς ἐμβάλλει τοῖς ἡδέως ἀκούουσιν· ὅθεν οἱ ἀνελεήμονες, καὶ ἄδικοι, ἀηδῶς ἀκούοντες, τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν γνῶναι οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀλλὰ καὶ λαλοῦντα ἐσταύρωσαν.

5. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἴδωμεν εἰ ἡδέως αὐτοῦ ἀκούωμεν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν· ὁ ἀγαπῶν με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει· καὶ ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν· βλέπεις πῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐμφάνειαν ταῖς ἐντολαῖς ἐνέκρυψεν;

6. Ὁ τῆς κατὰ Θεὸν προκοπῆς ἐφιέμενος ὀφείλει τὴν ἀρχὴν ταύτης ἐντεῦθεν ποιεῖσθαι, ἀνεπίληστον καὶ ἀειμνημόνευτον· ἐν ἀδιαλείπτῳ μελέτῃ ἀναλογίζεσθαί σε χρὴ τὰς τοῦ Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου εἰς αὐτὸν γενομένας οἰκονομίας καὶ εὐεργεσίας ἐξ ἀρχῆς γενέσεως μέχρι τοῦ παρόντος, τάς τε σωματικὰς καὶ τὰς πνευματικάς, καὶ ταύτας πρὸ ὀφθαλμῶν τιθέμενον, ἐν αὐταῖς μελετᾶν καὶ ἀδολε-

σχεῖν, κατὰ τὸ εἰρημένον· μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ· καὶ μὴ λήθῃ καλυπτόμενον ἢ ῥαθυμίας αἰτίᾳ ἀμνημονεῖν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων αὐτοῦ εὐεργεσιῶν· καὶ διὰ τοῦτο ἀνωφελῶς καὶ ἀχαρίστως παρέρχεσθαι τὸν ὑπόλοιπον χρόνον.

7. Αἱ γὰρ τοιαῦται ἀδιάλειπτοι μνῆμαι ὥσπερ τι κέντρον νύττουσαι τὴν καρδίαν, κινοῦσιν αὐτὴν πάντοτε εἰς ἐξομολόγησιν, εἰς ταπείνωσιν, εἰς εὐχαριστίαν, μετὰ συντετριμμένης ψυχῆς, εἰς πᾶσαν σπουδὴν ἀγαθήν, καὶ ἀνταπόδοσιν τρόπων καὶ ἠθῶν χρηστῶν, καὶ πάσης τῆς κατὰ Θεὸν ἀρετῆς ἀεὶ μελετῶσαν εὐσυνειδήτῳ γνώμῃ τὸ προφητικὸν λόγιον· τὶ ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ, περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι;

8. Ὅταν γὰρ ἀναλογίσηται ἡ ψυχὴ τὰς ἀπὸ γενέσεως εὐεργεσίας τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ πόσων κινδύνων πολλάκις ἐῤῥύσθη, ἢ πόσοις κακοῖς ὑποπεσοῦσα, καὶ ἐν πλημμελείαις πολλάκις ὀλισθήσασα ἑκουσίως, οὐ παρεδόθη κατὰ τὸ δίκαιον κρῖμα τοῖς ἀπατήσασι πνεύμασιν εἰς ἀπώλειαν καὶ θάνατον, ἀλλὰ μακροθύμως ὁ φιλάνθρωπος Δεσπότης παρορῶν τὰ πλημμελήματα, διεφύλαξεν ἐκδεχόμενος τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῆς.

9. Καὶ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ πονηροῖς πνεύμασιν ἑκουσίως διὰ τῶν παθῶν δουλεύσασαν, Αὐτὸς διέτρεφε, σκέπων καὶ παντοίως προνοούμενος, καὶ τέλος ἀγαθῷ νεύματι εἰς ὁδὸν σωτηρίας ὡδήγησε, καὶ φίλτρον ἀσκητικοῦ βίου τῇ καρδίᾳ ἐνέθηκε, καὶ μετὰ χαρᾶς τὸν κόσμον καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀπάτην τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καταλιπεῖν ἐνεδυνάμωσε, καὶ Ἀγγελικῷ σχήματι τῆς ἀσκητικῆς τάξεως κατεκόσμησε, καὶ εὐχερῶς προσληφθῆναι παρὰ Ἁγίων Πατέρων ἐν συστήματι ἀδελφότητος παρεσκεύασε.

10. Τὶς εὐσυνείδητον ἔχων γνώμην, καὶ ταῦτα ἀναλογιζόμενος, οὐχὶ πάντοτε ἐν συντριμμῷ καρδίας διατελέσει, ἔχων τοσαῦτα ἐνέχυρα προλαβουσῶν εὐεργεσιῶν, μηδὲν ἀγαθὸν αὐτὸς πρότερον ἐργασάμενος; καὶ οὐχὶ πάντοτε βεβαίαν ἐλπίδα ἀναλάβῃ, τοῦτο βουλευσάμενος, ὅτι εἰ μηδὲν ἀγαθόν μου ποιήσαντος, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐνώπιον Αὐτοῦ ἁμαρτήσαντος, ἐν ἀκαθαρσίᾳ σαρκὸς καὶ ἄλλαις πολλαῖς κακίαις συλληφθέντος, οὐ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἐποίησεν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἀνομίας ἀνταπέδωκεν; ἀλλὰ τοσαύτας δωρεάς, καὶ χάριτας εἰς σωτηρίαν ᾠκονόμησεν· ἐὰν νῦν ὁλοτελῶς δῷ ἐμαυτὸν τοῦ λοιποῦ δουλεύειν αὐτῷ ἐν πάσῃ ἁγνῇ ἀναστροφῇ, καὶ ἀρετῶν κατορθώσει, πόσων ἀγαθῶν, καὶ πνευματικῶν χαρισμάτων ἀξιώσει, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν δυναμῶν καὶ κατευοδῶν;

11. Διόπερ ὁ πάντοτε τοιοῦτον λογισμὸν σῴζων, καὶ μὴ ἐπιλανθανόμενος τῶν τοσούτων εὐεργεσιῶν, εὐκόλως πρὸς ἔπειξιν καὶ ἀγάπην Θεοῦ τὴν καρδίαν ἔχει κινουμένην, εἰς τὸ ἀνταποδοῦναι, κατὰ δύναμιν, πολιτείαν ἐνάρετον, καὶ πᾶσαν ἄσκησιν ἀγαθήν, καὶ ἐργασίαν δικαιοσύνης, πάντοτε πρόθυμος καὶ ἕτοιμος ὤν, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιεῖν, δυσωπούμενος ὑπὸ τῆς μνήμης τῶν τοσούτων καλῶν ὧν πέπονθε ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου Δεσπότου· καὶ αὐτομάτῳ τινὶ τρόπῳ, μᾶλλον δὲ συνεργείᾳ τῆς ἄνωθεν Χάριτος, εἰς ἀγάπην Θεοῦ καὶ πόθον πλείονα τὴν καρδίαν ἀεὶ τιτρωσκόμενος.

Ἑρμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΙ, ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεόν, καθημερινῶς ἀποθνήσκουσι· δηλαδὴ προσπαθοῦν νὰ ἀνυψωθοῦν ὑπεράνω τῶν ὅρων τῆς παρούσης ἐπιγείου ζωῆς. Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι τίποτε ἄλλο δὲν σκέπτονται, παρὰ μόνον πότε θὰ φθάσουν εἰς τὴν τελείαν καὶ ὡλοκληρωμένην ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστόν, ἡ ὁποία εἶναι ἕνα βαθύτερον ἄνοιγμα τῆς καρδίας, εἰς τὸ ὁποῖον, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, εἰσῆλ-

θεν ὁ Ἰησοῦς, προκειμένου νὰ τὴν προπαρασκευάσῃ διὰ τὸν ὑψηλὸν αὐτὸν καὶ θεῖον ἔρωτα.

2. Αὐτὸ ἐπιδιώκων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ὅρους τῆς φυσικῆς ζωῆς, ὁ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος ἔλεγε: «Διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην» (Φιλιπ. γ' 12)· δηλαδὴ ἐπιδιώκω νὰ ἀγαπήσω τόσον τὸν Ἰησοῦν, ὅσον μὲ ἠγάπησεν Ἐκεῖνος. Τὴν κατάστασιν αὐτὴν τῆς απολύτου καὶ ἔξω παντὸς μέτρου ἀγάπης πρὸς τὸν Ἰησοῦν, τὴν ἐθεώρει ὡς τὸ ἰδανικώτερον πλήρωμα τῶν πόθων τῆς καρδίας του· δι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀγάπης αὐτῆς, τίποτε ἄλλο πλέον δὲν ἐπεθύμει νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ· οὔτε αἱ θλίψεις τοῦ σώματος, οὔτε τὰ θαύματα τῆς κτίσεως ἠδύναντο νὰ τὸν ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν ἀγάπην· ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας καταστάσεις εὐχαρίστως παρῃτεῖτο, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐστερεῖτο, οὔτε ἐπὶ μίαν ὥραν, τῆς γλυκυτάτης ἡδονῆς, ποὺ διεγείρει εἰς τὴν καρδίαν ἡ ἐπενέργεια τοῦ πνεύματος, ἐξ ἀφορμῆς τῆς παρουσίας τῆς ἀγάπης.

3. Πόσα δὲ πράγματα εἶχε τὴν δύναμιν νὰ περιφρονήσῃ, χάριν αὐτῆς τῆς πνευματικῆς ἀγάπης, μᾶς λέγει ὁ ἴδιος· «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα»; (Ρωμ. η' 35). Καὶ καταλήγει μὲ τὴν μεγαλοπρεπῆ διαβεβαίωσιν: «Πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωή, οὔτε Ἄγγελοι οὔτε Ἀρχαὶ οὔτε Δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (Ρωμ. η' 38—39). Τὰ ἔλεγε δὲ ὅλα αὐτά, διότι δὲν ἐπεθύμει ἡ σκέψις του νὰ αἰχμαλωτίζεται ἀπὸ τίποτε· ἤθελε πάντοτε νὰ σκέπτεται τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ μὲ αὐτὴν νὰ γεμίζῃ τὴν καρδιά του.

4. Κάθε λόγος, τὸν ὁποῖον εἶπεν ὁ Χριστός, φανερώνει τὴν εὐσπλαγχνίαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅσοι προθύμως καὶ εὐχαρίστως ἀκούουν τοὺς λόγους αὐτούς, δέχονται εἰς τὴν καρδίαν των τὴν δύναμιν, ποὺ ἐγκρύπτουν· διὰ τοῦτο οἱ ἄσπλαγχνοι καὶ ἄδικοι, ἐπειδὴ ἀκούουν μὲ δυσαρέσκειαν τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ καταλάβουν τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ· ὄχι δὲ μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐδίδασκε ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν ἐσταύρωσαν.

5. Ἂς ἴδωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἐὰν ἀκούωμεν τὸν Κύριόν μας μὲ εὐχαρίστησιν, διότι Αὐτὸς ἔχει εἰπεῖ· «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν» (Ἰωάν. ιδ' 21). Βλέπεις πῶς τὴν φανέρωσίν του εἰς τὰς ψυχάς μας, τὴν ἔκρυψεν μέσα εἰς τὰς ἐντολάς, ὥστε νὰ καθίσταται ἄξιος τῆς τοιαύτης θεωρίας μόνον ἐκεῖνος, ὅστις ἐκτελεῖ αὐτάς;

6. Αὐτός, ποὺ ἐπιθυμεῖ τὴν κατὰ Θεὸν προκοπὴν καὶ πρόοδον, πρέπει νὰ κάμῃ ἀρχὴν ἀπ' ἐδῶ· νὰ διατηρήσῃ δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἀ-

λησμόνητον καὶ νὰ τὴν ἐνθυμῆται διαρκῶς. Αὐταὶ δὲ εἶναι αἱ σκέψεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐπιβάλλεται νὰ ἀρχίσωμεν τὴν κατὰ Θεὸν προκοπήν μας: Χριστιανέ μου, πρέπει διαρκῶς νὰ μελετᾷς καὶ νὰ σκέπτεσαι τὰς ἐκδηλώσεις τῆς μερίμνης τοῦ Θεοῦ πρὸς σὲ καὶ τὰς εὐεργεσίας ἀπὸ τὴν γέννησίν σου μέχρι σήμερα, καὶ αὐτὰς ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸ σῶμα σου, ἀλλὰ καὶ αὐτάς, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸ πνεῦμα. Νὰ τὰς ἔχῃς διαρκῶς πρὸ ὀφθαλμῶν σου· μετὰ προσοχῆς νὰ τὰς μελετᾷς καὶ ὁ νοῦς σου διαρκῶς νὰ ὁμιλῇ δι᾿ αὐτάς, συμφώνως πρὸς τὸ ρητὸν τῆς Ἁγίας Γραφῆς· «Μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ» (Ψαλμ. ρβ´ 2). Πρόσεξε, μήπως σὲ σκεπάσῃ ἡ λησμοσύνη ἢ σὲ κατανικήσῃ ἡ ὀκνηρία καὶ τοιουτοτρόπως ξεχάσῃς τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, ὁπόταν θὰ περάσῃς τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς σου ὡς ἀχάριστος καὶ ἄχρηστος.

7. Διότι ἡ συνεχὴς αὐτὴ ἀνάμνησις τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ ὁμοιάζει μὲ ξίφος, ποὺ κεντᾷ τὴν καρδίαν καὶ τὴν παρακινεῖ πάντοτε νὰ ἐξομολογῆται τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, νὰ ταπεινώνεται, νὰ εὐχαριστῇ, με συντετριμμένην ψυχήν, τὸν Θεόν, νὰ κάμνῃ τὸ καλόν, νὰ συμπεριφέρεται μὲ καλοὺς τρόπους καὶ χριστιανικὰ ἤθη, νὰ ἐφαρμόζῃ ὅλας τὰς κατὰ Θεὸν ἀρετάς, καὶ νὰ μελετᾷ πάντοτε, μὲ βαθεῖαν ἐπίγνωσιν, τὸν λόγον τοῦ Προφήτου· «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ, περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι ;» (Ψαλμ. ριε´ 3).

8. Διότι ὅταν ἡ ψυχὴ σκεφθῇ τὰς εὐεργεσίας τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἀπὸ τότε ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη· ὅταν σκεφθῇ ἀπὸ πόσους κινδύνους διέφυγε πολλάκις ἢ πόσας φορὰς ὑπέπεσεν εἰς διάφορα κακά, καί, μὲ τὴν θέλησίν της, ὠλίσθησεν εἰς ἀρκετὰ σφάλματα, χωρὶς νὰ παραδοθῇ, ὅπως θὰ ἦτο τὸ δίκαιον, εἰς τὰ πονηρὰ πνεύματα, ποὺ τὴν ἐξηπάτησαν, διὰ νὰ καταστραφῇ ἢ νὰ ἀποθάνῃ πνευματικῶς· ἀλλά, ἀπ᾿ ἐναντίας μάλιστα, ὁ φιλάνθρωπος Δεσπότης, παραβλέπων τὰ σφάλματα, τὴν διεφύλαξεν, ἀναμένων τὴν ἐπιστροφήν της.

9. Ὅταν ἀκόμη ἡ ψυχή, σκεφθῇ, ὅτι, ὅταν εἶχε θεληματικὰ ὑποδουλωθῆ, διὰ τῶν παθῶν, εἰς τὰ ἐχθρικὰ καὶ πονηρὰ πνεύματα, ὁ Κύριος τὴν διέτρεφε, τὴν ἐσκέπαζε μὲ τὴν ἀγάπην Του καὶ παντοιοτρόπως ἐφρόντιζε δι᾿ αὐτήν· ὅταν, τέλος, σκεφθῇ, ὅτι ὁ Θεός, δι᾿ ἀγαθοῦ σημείου, τὴν ὡδήγησεν εἰς τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας καὶ ἔβαλε μέσα εἰς τὴν καρδίαν της τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἀσκητικὸν βίον καὶ τὴν ἐνίσχυσεν, ὥστε μετὰ χαρᾶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον, τὴν ἀπάτην τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καὶ τὴν ἐστόλισε μὲ τὸ Ἀγγελικὸν σχῆμα τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς, συνετέλεσε δὲ νὰ προσληφθῇ εὐκόλως ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρας τῆς ἀδελφότητος.

10. Ὅταν κανεὶς τὰ σκεφθῇ ὅλα αὐτά, μὲ βαθεῖαν ἐπίγνωσιν καὶ μὲ εὐσυνειδησίαν, πῶς νὰ μὴ αἰσθανθῇ πάντοτε συντριβὴν καρδίας, συγκίνησιν, ἐφ᾿ ὅσον ἔχει τόσας ἀποδείξεις ἀπὸ τὰς προηγηθείσας εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ; Πῶς, τότε, νὰ μὴ στηρίξῃ σταθερὰς ἐλπίδας

εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὅστις τόσον φιλοστόργως ἐνδιεφέρετο περὶ αὐτοῦ, ἐνῷ ὁ ἴδιος κανὲν ἀγαθὸν δὲν εἶχε προηγουμένως ἐπιτελέσει, ἀλλὰ μάλιστα καὶ κατὰ πολὺ ἐνώπιον Αὐτοῦ ἡμάρτησε; Τοῦτο θὰ πρέπει νὰ σκεφθῇς, εὐλογημένε μου ἀδελφέ: ἐὰν ὁ Θεὸς «οὐ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν» (Ψαλμ. ρβ' 10), ἐάν, ὅταν ἐγὼ ὄχι μόνον δὲν εἶχον ἐπιτύχει καμμίαν ἀγαθὴν πρᾶξιν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας εἶχον διαπράξει πολλὰς ἁμαρτίας ἐνώπιόν Του, συλληφθείς, ὑπὸ τῆς συνειδήσεως καὶ διὰ μολυσμὸν σαρκὸς καὶ δι' ἄλλα κακουργήματα καὶ ὅμως μὲ ἐπλούτισε μὲ τόσας ἀφθόνους δωρεὰς καὶ χάριτας, διὰ νὰ σωθῶ, τώρα λοιπόν, ἐφ' ὅσον ἀφιερωθῶ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς Αὐτόν, διὰ νὰ τὸν δουλεύω μὲ ἁγνὴν ζωὴν καὶ μὲ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀρετῶν, πόσα πνευματικὰ ἀγαθὰ καὶ πόσα χαρίσματα δὲν θὰ μοῦ προσφέρῃ, ὁδηγῶν με καὶ ἐνισχύων με διὰ τὴν ἐπιτυχίαν παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ;

11. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ποὺ συνεχῶς διατηρεῖ τὴν σωτηριώδη αὐτὴν σκέψιν καὶ οὐδέποτε λησμονεῖ τὰς τόσας εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, μὲ μεγάλην εὐκολίαν θὰ παρακινήσῃ τὴν καρδίαν του πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ ἀνταποδώσῃ, ὅσον δύναται, τὰς εὐεργεσίας αὐτάς, μὲ μίαν ἐνάρετον ζωὴν καὶ τὴν συνεχῆ ἐξάσκησιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἐργαζόμενος πάντοτε μὲ προθυμίαν τὴν δικαιοσύνην καὶ ἕτοιμος ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἐκτελέσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἡ ἀνάμνησις ὅλων αὐτῶν τῶν εὐεργεσιῶν, διὰ τῶν ὁποίων εὐηργετήθη ὑπὸ τοῦ φιλανθρώπου Δεσπότου, θὰ τὸν ἐνοχλῇ καὶ θὰ τὸν προτρέπῃ συνεχῶς εἰς τὸ δύσκολον ἔργον τῆς ἀρετῆς. Τοιουτοτρόπως αὐθορμήτως, ἢ μᾶλλον μὲ τὴν βοήθειαν τῆς θείας Χάριτος, ἡ καρδία καθημερινῶς θὰ καταθέλγεται καὶ θὰ ἀλλοιοῦται ἀπὸ τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀγάπην.

Β', Τοῦ Ἁγίου Διαδόχου.

ΟΥΔΕΙΣ δύναται ἀγαπῆσαι τὸν Θεὸν ἐν αἰσθήσει καρδίας, μὴ πρότερον φοβηθεὶς ἐν ὅλῃ καρδίᾳ· διὰ γὰρ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου ἁγνιζομένη καὶ ἁπαλυνομένη ὥσπερ ἡ ψυχή, εἰς ἀγάπην ἐνεργουμένην ἔρχεται· οὐ κἂν δέ τις εἰς φόβον ἔλθῃ ὅλως τοῦ Θεοῦ τῷ εἰρημένῳ τρόπῳ, εἰμὴ πασῶν τῶν βιοτικῶν ἔξω γένηται φροντίδων.

2. Ὅτε γὰρ ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ ἀμεριμνίᾳ γένηται ὁ νοῦς, τότε ὀχλεῖ αὐτῷ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καθαρίζων αὐτὸν ἐν αἰσθήσει πολλῇ ἀπὸ πάσης γεώδους παχύτητος, ἵν' οὕτως αὐτὸν εἰς πολλὴν ἀγάπην ἀγάγῃ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ· ὥστε ὁ μὲν φόβος τῶν ἔτι καθαριζομένων ἐστί, μετὰ μεσότητος ἀγάπης, ἡ δὲ τελεία ἀγάπη τῶν ἤδη καθαρισθέντων ἐστὶν ἐν οἷς οὐκ ἔστι λοιπὸν φόβος· ἡ γὰρ τελεία ἀγάπη, φησίν, ἔξω βάλλει τὸν φόβον.

3. Ἀμφότερα δὲ Δικαίων ἐστὶ μόνων, οἵτινες ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰς ἀρετὰς κατεργάζονται· καὶ διὰ τοῦτο, ποὺ μὲν λέγει ἡ Γραφή· φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ Ἅγιοι αὐτοῦ· ποὺ δέ, ἀγαπήσατε τὸν Κύριον πάντες οἱ Ὅσιοι αὐτοῦ· ἵνα μάθωμεν σαφῶς ὅτι τῶν μὲν ἔτι καθαριζομένων Δικαίων ἐστὶν ὁ φόβος μετὰ μεσότητος ἀγάπης, ὡς εἴρηται· τῶν δὲ καθαρισθέντων, ἡ τελεία ἀ-

γάπη, ἐν οἷς οὐκ ἔστιν ἔννοια φόβου τινός, ἀλλ' ἔκκαυσις ἄπαυστος, καὶ πόθος ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὸν λέγοντα· ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιά σου.

4. Ὥσπερ τὰ συμβαίνοντα τῷ σώματι τραύματα, ὅταν μὲν κεχερσωκότα, ὥσπερ ᾖ, καὶ ἀνεπιμέλητα, τοῦ προσαγομένου αὐτοῖς φαρμάκου ὑπὸ τῶν ἰατρῶν οὐκ αἰσθάνεται, καθαρθέντα δέ, τῆς ἰατρείας αἰσθάνεται τοῦ φαρμάκου, εἰς ἴασιν ταχεῖαν ἐντεῦθεν ἐρχόμενα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχή, ἕως μὲν ἀνεπιμέλητός ἐστι, καὶ ὑπὸ τῆς λέπρας τῆς φιληδονίας ὅλη κεκάλυπται, τοῦ εἰς Θεὸν φόβου οὐ δύναται αἰσθάνεσθαι, κἂν ἀπαύστως αὐτῇ τις τὸ φοβερὸν καὶ δυνατὸν καταγγέλλῃ τοῦ Θεοῦ.

5. Ἐπειδὰν δὲ ἄρξηται καθαίρεσθαι διὰ τῆς πολλῆς προσοχῆς, τότε ὡς φαρμάκου τινὸς ὄντος τῆς ζωῆς τοῦ θείου φόβου, αἰσθάνεται, καίοντος αὐτὴν ὥσπερ τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἐλέγχων, ἐν πυρὶ ἀπαθείας. Ὅθεν κατὰ μέρος λοιπὸν καθαριζομένη, εἰς τὸ τέλειον τοῦ καθαρισμοῦ φθάνει, τοσοῦτον τῇ ἀγάπῃ προστιθεῖσα, ὅσον ἐλαττοῦται τῷ φόβῳ· ἵν' οὕτως εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην φθάσῃ, ἐν ᾗ φόβος οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ πᾶσα ἀπάθεια διὰ δόξης ἐνεργουμένη Θεοῦ. Ἔστω οὖν ἡμῖν εἰς καύχημα καυχημάτων ἄπαυστον, πρῶτον μὲν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, λοιπὸν δὲ ἡ ἀγάπη, τὸ πλήρωμα τοῦ Νόμου τῆς ἐν Χριστῷ τελειότητος.

6. Ὁ ἑαυτὸν φιλῶν, τὸν Θεὸν ἀγαπᾶν οὐ δύναται· ὁ δὲ ἑαυτὸν μὴ φιλῶν ἕνεκεν τοῦ ὑπερβάλλοντος πλούτου τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, οὗτος τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ· διόπερ ὁ τοιοῦτος οὐ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἀγαπᾷ, ἢ ζητεῖ ποτέ, ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ· ὁ γὰρ ἑαυτὸν φιλῶν, τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ζητεῖ· ὁ δὲ τὸν Θεὸν φιλῶν, τὴν τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν δόξαν ζητεῖ καὶ ἀγαπᾷ.

7. Ψυχῆς γὰρ αἰσθητικῆς καὶ θεοφιλοῦς ἴδιον, τὴν μὲν δόξαν ἀεὶ ζητεῖν τοῦ Θεοῦ ἐν πάσαις αἷς ποιεῖ ἐντολαῖς, ἐπὶ δὲ τῇ ἑαυτῆς ταπεινώσει τέρπεσθαι· ὅτι τῷ μὲν Θεῷ δόξα διὰ μεγαλωσύνης πρέπει· τῷ δὲ ἀνθρώπῳ ταπείνωσις· ἵνα δι' αὐτῆς οἰκειωθῶμεν τῷ Θεῷ· ὅπερ ἐὰν ποιῶμεν καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, χαίροντες τῇ δόξῃ τοῦ Χριστοῦ, ἀπαύστως λέγειν ἀρξώμεθα· ἐκεῖνον δεῖ ὑψοῦσθαι, ἡμᾶς δὲ ἐλαττοῦσθαι.

8. Οἶδα ἐγώ τινα τοσοῦτον τὸν Θεὸν ἀγαπῶντα, καὶ ἔτι πενθοῦντα ὅτι οὐ καθὼς λέγει ἀγαπᾷ, ὥστε ἀπαύστως αὐτοῦ τὴν εὐχὴν ἐν τοιαύτῃ εἶναι θερμῇ ἐπιθυμίᾳ τινί, ὡς τὸν μὲν Θεὸν ἐν αὐτῷ δοξάζεσθαι, ἑαυτὸν δὲ οὔτε οἶδεν ὅπερ ἐστιν, οὐδὲ ἐν ἑαυτοῖς τοῖς ἐπαίνοις τῶν λόγων· τῇ γὰρ πολλῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς ταπεινώσεως τὴν ἑαυτοῦ οὐκ ἐννοεῖ ἀξίαν.

9. Ἀλλὰ λειτουργεῖ μὲν τῷ Θεῷ, ὡς νόμος Ἱερεῦσι, πολλῇ δέ τινι τῆς φιλοθεΐας διαθέσει, κλέπτει ἑαυτοῦ τὴν μνήμην τῆς ἀξίας, ἐν τῷ βάθει που τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τὸ ἐκ ταύτης ἐναποκρύπτων καύχημα ἐν πνεύματι ταπεινώσεως, ἵνα παῖς τις ἀχρεῖος παρ' ἑαυτῷ διὰ παντὸς τῇ διανοίᾳ φαίνηται, ὡς ἀλλότριος ὢν τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας, τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς ταπεινώσεως, ὅπερ δὴ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας, πᾶσαν τιμὴν ἀποφεύγειν καὶ δόξαν δεῖ, διὰ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ πλούτου τῆς ἀγάπης τοῦ ὄντως ἡμᾶς ἀγαπῶντος Κυρίου.

10. Ὁ ἐν αἰσθήσει καρδίας ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἐκεῖνος ἔγνωσται ὑπ' Αὐτοῦ· ὅσον γάρ τις ἐν αἰσθήσει τῆς ψυχῆς παραδέχεται τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον γίνεται ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ· διὸ λοιπὸν τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ἐν ἔρωτί τινι σφοδρῷ ὁ τοιοῦτος ὑπάρχει, ἄχρις ἂν αὐτῆς τῆς τῶν ὀστέων αἰσθήσεως αἴσθηται, οὐκέτι εἰδὼς ἑαυτόν, ἀλλ' ὅλως ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἠλλοιωμένος τοῦ Θεοῦ.

11. Ὁ τοιοῦτος δέ, καὶ πάρεστιν ἐν τῷ βίῳ, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ βίῳ· ἔτι γὰρ ἐνδημῶν τῷ ἑαυτοῦ σώματι, ἐκδημεῖ διὰ τῆς ἀγάπης τῇ κινήσει τῆς ψυχῆς ἀπαύστως πρὸς τὸν Θεόν· ἀνενδότως γὰρ λοιπὸν διὰ τῆς ἀγάπης τὴν καρδίαν καιόμενος, ἀνάγκῃ τινὶ πόθου κεκόλληται τῷ Θεῷ, ὡς ἐκστὰς ἅπαξ τῆς ἑαυτοῦ φιλίας,

τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ· εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, φησί, τῷ Θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν ὑμῖν.

12. Ὅταν ἄρξηταί τις αἰσθάνεσθαι πλουσίως τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τότε ἄρχεται ἐν αἰσθήσει πνεύματος καὶ τὸν πλησίον ἀγαπᾶν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη, περὶ ἧς πᾶσαι αἱ γραφαὶ διαλέγονται· ἡ γὰρ κατὰ σάρκα φιλία εὐχερῶς ἄγαν διαλύεται, βραχείας τινὸς εὑρεθείσης αἰτίας· αἰσθήσει γὰρ οὐ δέδεται πνεύματος.

13. Διὰ τοῦτο γοῦν κἂν συμβῇ τινα παροξυσμὸν γενέσθαι ἐπὶ τῆς ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ψυχῆς, οὐ λύεται παρ' αὐτῇ ὁ δεσμὸς τῆς ἀγάπης· τῇ γὰρ θέρμῃ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυροῦσα ἑαυτήν, εὐθέως εἰς τὸ ἀγαθὸν ἐπανακαλεῖται θᾶττον, καὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην, κἂν μεγάλως ὑπ' αὐτοῦ, ἢ καθύβρισται, ἢ ἐζημίωται· ἐν γὰρ τῇ γλυκύτητι τοῦ Θεοῦ, τὸ πικρὸν πάντως ἀναλίσκεται τῆς ἔριδος καὶ τῆς μάχης.

14. Ὥσπερ πρὸς τὰ φαινόμενα ἡμῖν καλά, βιαίως πως αἱ τοῦ σώματος προτρέπονται αἰσθήσεις, οὕτω πρὸς τὰ ἀόρατα ἡμῖν ἀγαθά, ἡ τοῦ νοῦ εἴωθε χειραγωγεῖν αἴσθησις, ὅταν τῆς θείας γεύσηται χρηστότητος· ἕκαστον γὰρ τῆς οἰκείας συγγενείας πάντως ὀρέγεται, ἡ μὲν ψυχή, ὡς ἀσώματος, τῶν οὐρανίων καλῶν· τὸ δὲ σῶμα, ὡς χοῦς, ἐπιγείου τροφῆς· εἴπερ οὖν τὴν ὕλην τοῖς πόνοις λεπτύνομεν, τῆς ἀΰλου αἰσθήσεως ἀπλανῶς εἰς πεῖραν ἐλευσόμεθα.

15. Μίαν μὲν εἶναι αἴσθησιν φυσικὴν τῆς ψυχῆς, αὐτὴ ἡ τῆς ἁγίας γνώσεως ἐνέργεια ἡμᾶς ἐκδιδάσκει· εἰς δύο λοιπὸν ἐνεργείας διαιρουμένην, διὰ τὴν παρακοὴν τοῦ Ἀδάμ, μίαν δὲ ἁπλῆν τὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτῇ ἐγγινομένην, ἥν τινα οὐδεὶς δύναται γνῶναι, εἰμὴ μόνοι οἱ τῶν τοῦ βίου καλῶν διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἡδέως ἀπαλλαττόμενοι, καὶ πᾶσαν τὴν τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων ὄρεξιν, διὰ τῆς ἐγκρατείας καταμαραίνοντες.

16. Ἐπὶ γὰρ τούτων μόνον εὐρώστως ὁ νοῦς διὰ τὴν ἀμεριμνίαν κινούμενος, τῆς θείας ἀρρήτως αἰσθάνεσθαι χρηστότητος δύναται· ὅθεν καὶ τῷ σώματι τότε κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἑαυτοῦ προκοπῆς, τῆς οἰκείας χαρᾶς μεταδίδωσιν, ἀπείρῳ τινὶ λόγῳ ἀγαλλιώμενος τῇ ἀγάπῃ τῆς ἐξομολογήσεως· ἐπ' αὐτῷ γάρ, φησιν, ἤλπισεν ἡ καρδία μου, καὶ ἐφοβήθην καὶ ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου, καὶ ἐκ θελήματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῷ· ἡ γὰρ τότε ἐγγινομένη ὄντως χαρὰ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι, ὑπόμνησίς ἐστιν ἀπλανὴς τῆς ἀφθάρτου βιότητος.

17. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, καὶ πιστεύων γνησίως, καὶ τὰ ἔργα τῆς πίστεως γνησίως ἐπιτελεῖ· ὁ δὲ πιστεύων μόνον καὶ μὴ ὢν ἐν τῇ ἀγάπῃ, οὐδὲ αὐτὴν τὴν πίστιν, ἣν δοκεῖ ἔχειν, ἔχει· ἐλαφρότητι γὰρ πιστεύει νοός, ὡς ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς δόξης τῆς ἀγάπης μὴ ἐνεργουμένης· πίστις οὖν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη, τὸ μέγα τῶν ἀρετῶν.

18. Οὐδεὶς δύναται ἢ ἀγαπᾶν, ἢ πιστεύειν γνησίως, εἰ ἑαυτὸν ἔχει κατήγορον· ὅταν γὰρ ἡ συνείδησις ἡμῶν ἑαυτὴν τοῖς ἐλέγχοις ταράττῃ, οὐκέτι τῆς ὀσμῆς τῶν ὑπερκοσμίων ἀγαθῶν παραχωρεῖται αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' εὐθὺς εἰς ἀμφιβολίας μερίζεται· θερμῇ μὲν κινήσει διὰ τὴν προλαβοῦσαν πεῖραν τῆς πίστεως ὀρεγόμενος, μηκέτι δὲ αὐτὴν ἐπιλαβέσθαι ἐν αἰσθήσει τῆς καρδίας διὰ τῆς ἀγάπης δυνάμενος, διὰ τοὺς νυγμούς, ὡς ἔφην, τῆς ἐλεγχούσης συνειδήσεως· πλὴν καθαρίσαντες ἑαυτοὺς θερμοτέρᾳ προσοχῇ, μετὰ πλείονος πείρας, ἐν Θεῷ τοῦ ποθουμένου τευξόμεθα.

19. Δύο ἡμῖν καλὰ ἡ ἁγία Χάρις διὰ τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς ἀναγεννήσεως περιποιεῖται, ὧν τὸ ἓν ἀπείρως τοῦ ἑνὸς ὑπερέχει· ἀλλὰ τὸ μὲν ἓν εὐθέως χαρίζεται· ἀνακαινίζει γὰρ ἡμᾶς ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι, καὶ πάσας τὰς γραμμὰς τῆς ψυχῆς, τουτέστι τὸ κατ' εἰκόνα λαμπρύνει, πᾶσαν τὴν ῥυτίδα τῆς ἁμαρτίας ἐξ ἡμῶν ἀπονίπτουσα· τὸ δὲ ἓν ἐκδέχεται ἵνα σὺν ἡμῖν ἐργάσηται, ὅπερ ἐστὶ τὸ καθ' ὁμοίωσιν.

20. Ὅταν οὖν ἄρξηται ὁ νοῦς ἐν πολλῇ αἰσθήσει γεύεσθαι τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χρηστότητος, τότε ὀφείλομεν εἰδέναι ὅτι ἄρχεται ἡ Χάρις ὥσπερ ἐπι-

ζωγραφεῖν εἰς τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν· ὃν γὰρ τρόπον οἱ ζωγράφοι, πρῶτον μὲν ἑνὶ χρώματι διαγράφουσι τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου, χροιᾷ δὲ τὴν χροιὰν ἐπανθίζοντες κατ' ὀλίγον, οὕτω τὸ τοῦ ὁμοιογραφομένου ἄχρι καὶ τῶν τριχῶν ἀποσῴζουσιν εἶδος. Οὕτω καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, πρῶτον μὲν διὰ τοῦ Βαπτίσματος, εἰς ὅπερ ἦν ὅτε ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος ῥυθμίζει τὸ κατ' εἰκόνα.

21. Ὅτε δὲ ἡμᾶς ἴδῃ ἐκ πάσης προθέσεως ἐπιθυμοῦντας τοῦ κάλλους τῆς ὁμοιώσεως, καὶ ἑστῶτας γυμνούς τε καὶ ἀπτοήτους εἰς τὸ ταύτης ἐργαστήριον, τότε ἀρετῇ τὴν ἀρετὴν ἐπανθίζουσα, καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος ἀναφέρουσα, τὸν χαρακτῆρα τῆς ὁμοιώσεως ἑαυτῇ περιποιεῖ· ὥστε οὖν, ἡ μὲν αἴσθησις δηλοῖ ἡμᾶς μορφοῦσθαι τὸ καθ' ὁμοίωσιν, τὸ δὲ τέλειον τῆς ὁμοιώσεως, ἐκ τοῦ φωτισμοῦ γνωσόμεθα.

22. Πάσας μὲν γὰρ τὰς ἀρετὰς διὰ τῆς αἰσθήσεως ὁ νοῦς κατὰ μέτρον τι καὶ ῥυθμὸν ἄῤῥητον προκόπτων ἀπολαμβάνει· τὴν δὲ πνευματικὴν ἀγάπην, οὐ δύναταί τις κτήσασθαι, εἰ μὴ ἐν πάσῃ πληροφορίᾳ φωτισθῇ παρὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου· ἐὰν γὰρ μὴ τελείως τὸ καθ' ὁμοίωσιν διὰ τοῦ θείου φωτὸς ἀπολαύῃ ὁ νοῦς, πάσας μὲν τὰς ἄλλας ἀρετάς, σχεδὸν ἔχειν δύναται· τῆς δὲ τελείας ἀγάπης, ἔτι ἄμοιρος μένει· ὅταν γὰρ ὁμοιωθῇ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀρετῇ, ὡς χωρεῖ δὲ ἄνθρωπος λέγω ὁμοιωθῆναι Θεῷ, τότε καὶ τῆς θείας ἀγάπης φέρει τὴν ὁμοίωσιν.

23. Ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ὁμοιογραφομένων, τὸ ἀνθηρότερον ὅλων τῶν χρωμάτων χρῶμα, προστεθὲν τῇ εἰκόνι ἄχρι καὶ τοῦ μειδιάσαι ἀποσῴζει τὴν τοῦ ὁμοιογραφομένου ὁμοιότητα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὴν θείαν ὁμοίωσιν παρὰ τῆς θείας Χάριτος ἀναζωγραφουμένων ὁ φωτισμὸς τῆς ἀγάπης προστιθείς, εἰς τὴν τοῦ καθ' ὁμοίωσιν εὐτρέπειαν, ὁλοκλήρως εἶναι δηλοῖ τὸ κατ' εἰκόνα· οὔτε γὰρ ἀπάθειαν ἄλλη ἀρετὴ δύναται περιποιῆσαι τῇ ψυχῇ, εἰμὴ ἀγάπη μόνη· πλήρωμα γὰρ Νόμου, ἡ ἀγάπη.

24. Ὥστε οὖν ἀνακαινοῦται μὲν ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος ἐν τῇ γεύσει τῆς ἀγάπης, πληροῦται δὲ ἐν τῇ αὐτῆς τελειότητι.

25. Γεύει μὲν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐν ἀρχαῖς τῆς προκοπῆς, εἴπερ θερμῶς ἐργασθῶμεν τῆς ἀρετῆς τοῦ Θεοῦ, τὴν ψυχὴν ἐν πάσῃ αἰσθήσει, καὶ πληροφορίᾳ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἔχῃ ὁ νοῦς ἐν ἀκριβεῖ ἐπιγνώσει τὸ τέλειον ἔπαθλον τῶν φιλοθέων πόνων· κρύπτει δὲ λοιπὸν ἐπὶ πολὺ τὴν τοῦ ζωοποιοῦ τοῦδε δώρου πολυτέλειαν, ἵνα κἂν πάσας τὰς ἀρετὰς κατεργαζώμεθα, μηδὲν ὅλως ἑαυτοὺς ὑπονοῶμεν εἶναι, διὰ τὸ μηδέπω ὥσπερ εἰς ἕξιν ἔχειν τὴν μακαρίαν ἀγάπην.

26. Οὕτως οὖν τότε πλέον ὁ τοῦ μίσους δαίμων, ταῖς τῶν ἀγωνιζομένων ψυχαῖς διοχλεῖ, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς πρὸς μῖσος διαβάλλειν, καὶ ἄχρι σχεδὸν τοῦ φιλήματος φέρειν τὴν φθοροποιὸν τοῦ μίσους ἐνέργειαν· ὅθεν πλέον ἀλγύνεται ἡ ψυχή, φέρουσα μὲν τὴν μνήμην τῆς πνευματικῆς ἀγάπης, μὴ δυναμένη δὲ αὐτὴν ἐν αἰσθήσει κτήσασθαι, διὰ τὴν τῶν τελειοτάτων πόνων ὑστέρησιν.

27. Χρεία οὖν ἐκ βίας αὐτὴν τέως κατεργάζεσθαι, ἵνα καὶ εἰς τὴν γεῦσιν αὐτῆς ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ καταφθάσωμεν· τὸ γὰρ τέλειον αὐτῆς, οὐδεὶς ἐν τῇ σαρκὶ ὢν ταύτῃ δύναται κτήσασθαι, εἰμὴ μόνοι οἱ ἄχρι μαρτυρίου καὶ τελείας ἀνθομολογήσεως ἐλθόντες Ἅγιοι· ἐπεὶ ὁ τούτου τυχὼν ἀλλάσσεται ὅλος καὶ οὔτε τροφῆς εὐχερῶς ὀρέγεται.

28. Τῷ γὰρ ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης διηνεκῶς τρεφομένῳ ποία ἔσται ἐπιθυμία τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καλῶν; Διὰ τοῦτο ὁ σοφώτατος Παῦλος, τὸ μέγα δοχεῖον τῆς γνώσεως, τὴν μέλλουσαν τρυφὴν τῶν Δικαίων, ἐκ τῆς αὐτοῦ πληροφορίας ἡμῖν εὐαγγελιζόμενος, οὕτω λέγει· «Οὐκ ἔστιν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις· ἀλλὰ δικαιοσύνη, καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ»· ἅτινα ἐστὶν ὁ καρπὸς τῆς τελείας ἀγάπης.

29. Ὥστε οὖν γεύεσθαι μὲν αὐτῆς ἐντεῦθεν συνεχῶς οἱ εἰς τὴν τελειότητα

προκόπτοντες δύνανται· τελείως δὲ αὐτὴν οὐδεὶς δύναται κτήσασθαι, εἰμὴ καταποθῇ τελείως τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.

30. Διηγήσατό μοί τις τῶν ἀπλήστῳ τινὶ γνώμῃ ἀγαπώντων τὸν Θεόν, ὅτι ἐπιθυμήσαντί μοι γνωστῶς γνῶναι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, παρέσχε τοῦτο ὁ ἀγαθὸς ἐν αἰσθήσει, καὶ πληροφορίᾳ, καὶ τοσοῦτον, φησί, τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ᾐσθόμην, ὥστε ἐπείγεσθαι μὲν τότε τὴν ψυχὴν μετὰ ἀνεκλαλήτου τινὸς χαρᾶς καὶ ἀγάπης ἐκβῆναι τοῦ σώματος καὶ ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Κύριον, ἀγνοεῖν δὲ ὥσπερ τῆς προσκαίρου ταύτης ζωῆς τὸν τρόπον.

31. Ὁ δὲ ταύτης τῆς ἀγάπης ἐν πείρᾳ γενόμενος, κἂν μυρία παρά τινος ὑβρισθῇ, ἢ ζημιωθῇ, οὐκ ὀργίζεται κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ μένει ὡσανεὶ κεκολλημένη τῇ τοῦ ὑβρίσαντος αὐτόν, ἢ καὶ ζημιώσαντος ψυχῇ· κατ' ἐκείνων δὲ μόνον ἀνάπτεται, οἵτινες, ἢ κατὰ πενήτων ἔρχονται, ἤ, ὡς λέγει ἡ Γραφή, κατὰ τοῦ Θεοῦ λαλοῦσιν ἀδικίαν, ἢ ἄλλως πως βιοῦσι πονηρῶς.

32. Ὁ γὰρ ὑπὲρ ἑαυτὸν λοιπὸν πολὺ φιλῶν τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ ὁ μηκέτι ἑαυτὸν φιλῶν, ἀλλὰ τὸν Θεὸν μόνον, οὐκέτι τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν ζητεῖ, ἀλλὰ μόνον τὴν τοῦ τιμήσαντος αὐτόν, ἐν τιμῇ αἰωνίᾳ θέλει τιμᾶσθαι δικαιοσύνην· τοῦτο δὲ οὐκέτι ὡς ἐκ θελήσεως τινὸς ὀλίγης ἔχει, ἀλλ' ὥσπερ λοιπὸν εἰς ἕξιν τὴν τοιαύτην ἔχει διάθεσιν, διὰ πολλὴν πεῖραν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης.

33. Πρὸς δὲ τούτοις δεῖ εἰδέναι, ὅτι ὁ εἰς τοιαύτην ἀγάπην ἐνεργούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐπάνω καὶ πίστεως γίνεται ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας· ὡς ἐν αἰσθήσει λοιπὸν τῆς τοιαύτης καρδίας κρατῶν διὰ τῆς πολλῆς ἀγάπης τὸν πίστει τιμώμενον, ὅπερ ἡμῖν σαφῶς κατασημαίνει ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος λέγων· νυνὶ δὲ μένει τὰ τρία ταῦτα, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη· ὁ γὰρ ἐν πλούτῳ ἀγάπης, ὡς ἔφην, κρατῶν τὸν Θεόν, μείζων ἐστὶ τότε τῆς ἑαυτοῦ πίστεως.

Ἑρμηνεία

ΚΑΝΕΙΣ δὲν δύναται νὰ ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸν καὶ νὰ θερμανθῇ ἡ καρδία του ἀπὸ τὴν συναίσθησιν τῆς ἀγάπης αὐτῆς, ἐὰν προηγουμένως δὲν αἰσθανθῇ φόβον Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν του. Διότι ἡ ἐνέργεια τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ ἐξαγνίζει καὶ μαλακώνει τὴν ψυχήν, ὥστε αὕτη νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἐνεργοῦ καὶ ζώσης πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης. Εἰς αὐτὸν ὅμως, τὸν διεγείροντα ἀγάπην καὶ κατάνυξιν φόβον, δὲν δύναται νὰ φθάσῃ κανεὶς οὐδέποτε, ἐφ' ὅσον προηγουμένως δὲν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ ὅλας τὰς βιοτικὰς μερίμνας.

2. Διότι ὅταν ὁ νοῦς ἡσυχάσῃ ἀπολύτως ἀπὸ τὸ θόρυβον τῶν μεριμνῶν καὶ δὲν ταράσσεται ἀπὸ αὐτάς, τότε μόνον αἰσθάνεται τὴν θείαν καὶ εὐεργετικὴν ἐνόχλησιν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ· καὶ τότε ὁ εὐεργετικὸς αὐτὸς φόβος, διὰ τῆς ἰσχυρᾶς συναισθήσεως τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ, καθαρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν ὑλικὸν ὄγκον καὶ τὴν γεώδη παχυλότητα, ἵνα ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἄμετρον ἀγάπην τῆς καλωσύνης τοῦ Θεοῦ. Ὥστε λοιπὸν ἐκ τούτου διδασκόμεθα, ὅτι ὁ μὲν φόβος τοῦ Θεοῦ παρατηρεῖται εἰς ψυχὰς ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται εἰς τὸ στάδιον τῆς καθάρσεως καὶ συναισθάνονται μίαν μετρίαν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν· ἡ δὲ ἀπόλυτος καὶ ἔξω παντὸς μέτρου ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν συναντᾶται πλέον εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐκαθαρίσθησαν ψυχικῶς

ἀπὸ πᾶσαν γηΐνην ἀδυναμίαν καί, ὡς ἐκ τούτου, ἔπαυσαν νὰ κατευθύνωνται εἰς τὴν πνευματικήν των ζωὴν ἀπὸ τὸν πρὸς τὸν Θεὸν φόβον. Διότι, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ ὡλοκληρωμένη καὶ ἀπόλυτος πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ψυχὴν τὸν φόβον(1).

3. Καὶ αἱ δύο ὅμως αὐταὶ καταστάσεις, ὁ φόβος δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀπόλυτος πρὸς Αὐτὸν ἀγάπη, ἀπαντῶνται μόνον εἰς ψυχὰς δικαίων, οἱ ὁποῖοι, μὲ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πραγματοποιοῦν εἰς τὴν ζωήν των τὰς ἀρετάς. Αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ὑποσημαίνει εἰς ἕνα σημεῖον καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, ὅταν λέγῃ: «Φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ Ἅγιοι Αὐτοῦ» (Ψαλμ. λγ' 10) καὶ «Ἀγαπήσατε τὸν Κύριον πάντες οἱ Ὅσιοι Αὐτοῦ» (Ψαλμ. λ' 24). Ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ῥητὰ πληροφορούμεθα λεπτομερῶς, ὅτι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, συνοδευόμενος ἀπὸ μετρίαν ἀγάπην, ὑπάρχει, ὅπως ἐλέχθη, εἰς τὰς ψυχὰς τῶν δικαίων τῶν καθαριζομένων ἀπὸ τὰς μερίμνας καὶ τὴν πολυπραγμοσύνην· ἐνῷ ἡ ὡλοκληρωμένη καὶ ἀπόλυτος ἀγάπη πληροῖ τὰς ψυχὰς τῶν καθαρισθέντων δικαίων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν συναντᾶται οὔτε ἡ παραμικροτέρα σκέψις φόβου, παρὰ μόνον συνεχὴς πυράκτωσις τοῦ πόθου πρὸς τὸν Θεόν, μὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, συμφώνως πρὸς τὸ θεῖον λόγιον· «Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιά σου (Ψαλμ. ξβ' 9).

4. Συμβαίνει μὲ τὴν ψυχήν, αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ σώματα· ὅπως δηλαδὴ τὰ τραύματα τοῦ σώματος, ἐφ' ὅσον εἶναι χωρὶς φαρμακευτικὴν φροντίδα καὶ παραμένουν σκληρά, δὲν αἰσθάνονται τὴν ἐνέργειαν τοῦ φαρμάκου, ποὺ τοποθετεῖ ἐπάνω ὁ ἰατρός· ὅταν ὅμως πλυθοῦν καὶ καθαρισθοῦν, τότε αἰσθάνονται τὴν ἐπενέργειαν τῆς ἰατρείας καὶ οὕτω προχωροῦν πρὸς ταχεῖαν θεραπείαν. Τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ψυχή· ἐφόσον παραμένει χωρὶς πνευματικὴν φροντίδα καὶ εἶναι σκεπασμένη ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὴν λέπραν τῆς φιληδονίας, δὲν εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ αἰσθανθῇ φόβον Θεοῦ, ἔστω καὶ ἐὰν κάποιος συνεχῶς τῆς ὑπενθυμίζῃ πόσον φοβερὰ εἶναι ἡ δικαία ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ τὴν παντοδυναμίαν Αὐτοῦ.

5. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ὅμως ποὺ ἡ ψυχή, μὲ μεγάλην προσοχήν, θὰ ἀρχίσῃ νὰ καθαρίζεται ἀπὸ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰ πάθη, τότε, μέσα εἰς τὴν φλόγα τῆς ἀπαθείας, ποὺ ἤναψεν, αἰσθάνεται πλέον, ὡς ἕνα φάρμακον ζωῆς, τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ νὰ τὴν κατακαίῃ διὰ τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως(2). Καθόσον λοιπὸν προχωρεῖ ὁ καθαρισμὸς τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, σκέψεις, λογισμοὺς καὶ φθάνει εἰς τὸν τέλειον καὶ ὡλοκληρωμένον καθαρισμόν, ὥστε τίποτε τὸ γήϊνον καὶ ὑλικὸν νὰ

---

1) «Φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον» (Α' Ἰωάν. δ' 18).

2) Τὸ νόημα εἶναι ὑψηλόν· ἡ συνείδησις ἐλέγχει τὸν ἄνθρωπον δι' ὅσα κακὰ διέπραξεν οὗτος καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἐλύπησε τὸν Θεὸν κατὰ τὸ παρελθόν·

μὴ ὑπάρχῃ, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ δίδει τὴν θέσιν του εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Τοιουτοτρόπως καταντᾷ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ὑπάρχει καθόλου φόβος, ἀλλ' ἐξασφαλίζει μίαν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη· ἡ ἀπάθεια δὲ αὐτὴ δίδει ἀφορμὴν νὰ δοξάζεται ὁ Θεός.

Ἂς θεωρῶμεν λοιπὸν ἡμεῖς ὡς καύχημα συνεχές, ἀνώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ καυχήματα, πρῶτον μὲν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, δεύτερον δὲ τὴν ἀγάπην, ἡ ὁποία εἶναι τὸ πλήρωμα τοῦ Νόμου(1) τῆς κατὰ Χριστὸν ἁγίας τελειότητος(2).

6. Ὁ φίλαυτος δὲν δύναται νὰ ἀγαπήσῃ τὸν Θεόν· ἐνῷ ἐκεῖνος, ποὺ δὲν εἶναι φίλος τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐπειδὴ ἡ καρδία του εἶναι πλημμυρισμένη ἀπὸ τὸν ἄμετρον πλοῦτον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς πράγματι ἀγαπᾷ τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ τοιοῦτος δὲν ἀγαπᾷ τὴν δόξαν τοῦ ἑαυτοῦ του, οὔτε τὴν ἐπιδιώκει, ἀλλὰ μόνον τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ὁ φίλαυτος τὴν ἰδικήν του δόξαν ἐπιζητεῖ· ἐνῷ ὁ φιλόθεος ἀγαπᾷ καὶ ἐπιζητεῖ τὴν δόξαν τοῦ Δημιουργοῦ του.

7. Διότι χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς ψυχῆς, ποὺ συναισθάνεται τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, εἶναι νὰ ἐπιζητῇ μὲν πάντοτε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ὅλων τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, νὰ εὐχαριστῆται δὲ διὰ τῆς ταπεινώσεώς της καὶ τοῦ αὐτομηδενισμοῦ της, ἐπειδὴ εἰς τὸν Θεὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλωσύνη, ἐνῷ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ ταπείνωσις, ἵνα δι' αὐτῆς γίνωμεν φίλοι τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν βεβαίως κάμωμεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τότε καὶ ἡμεῖς, ὅπως ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, θὰ χαίρωμεν διὰ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ λέγωμεν συνεχῶς· «Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι» (Ἰωάν. γ' 30).

8. Ἐγὼ γνωρίζω κάποιον, ποὺ ἀγαπᾷ τόσον πολὺ τὸν Θεὸν καὶ ποὺ συνεχῶς πενθεῖ, διότι, ὅπως λέγει, δὲν ἀγαπᾷ ὅπως πρέπει τὸν Θεόν, ὥστε ἡ ψυχή του εἶναι συνεχῶς διάθερμος ἀπὸ ἰσχυρὰν πρὸς τὸν Θεὸν ἐπιθυμίαν· αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, διὰ τῆς ψυχικῆς του διαθέσεως καὶ τῆς ἐν γένει συμπεριφορᾶς του, δοξάζει τὸν Θεόν, ἐνῷ τὸν ἑαυτόν του οὔτε τὸν ὑπολογίζει, ὅτι ὑπάρχει. Καὶ ὁ ἴδιος ἀκόμη δὲν γνωρίζει αὐτό, ποὺ πραγματικῶς εἶναι, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑψηλὴν πνευματικήν του κατάστασιν, οὔτε καὶ δίδει προσοχὴν εἰς τοὺς ἐπαινετικοὺς λόγους· διότι ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ἐπιθυμίαν τῆς ταπεινώσεως οὐδέποτε ἔχει σκεφθῆ τὴν ἀξίαν του.

9. Συμβαίνει δὲ αὐτό, ἐπειδή, λειτουργεῖ μὲν εἰς τὸν Θεόν, ὅπως ορίζῃ ὁ τελετουργικὸς νόμος τῆς Ἐκκλησίας, πλὴν ὅμως ὑποκλέπτει

ἡ λύπη ἐκ τοῦ ἐλέγχου αὐτοῦ γεννᾷ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἀποκαθαίρει τὴν ψυχήν.

1) «Πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη» (Ρωμ. ιγ' 10).

2) «Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος» (Κολ. γ' 14).

τὴν ἐνθύμησιν τῆς ἀξίας του ἀπὸ τὸν ψυχικόν του κόσμον καὶ τὸ καύχημα, ποὺ γεννᾶται εἰς πάντα ἄνθρωπον, ἀπὸ τὴν συναίσθησιν τῆς ἀξίας του, τὸ ἐγκρύπτει, μὲ ταπείνωσιν, μέσα εἰς τὰ βάθη τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης του. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του διαρκῶς ὡς ἕνα ἐλεεινὸν δοῦλον, ὡς τελείως ξένον πρὸς τὴν πραγματικήν του ἀξίαν. Εἰς αὐτὸν τὸν αὐτομηδενισμὸν τὸν ὁδηγεῖ ἡ ἐπιθυμία τῆς ταπεινώσεως. Αὐτὸ βεβαίως τὸ παράδειγμα πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ μιμούμεθα καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν δόξαν καὶ τὰς τιμὰς τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ ἐκχειλίζῃ ἡ καρδία μας ἀπὸ τὸν ἀπροσμέτρητον πλοῦτον τῆς ἀγάπης τοῦ πραγματικῶς ἀγαπῶντος ἡμᾶς Κυρίου μας.

10. Ἐκεῖνος, ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν μὲ ὅλην τὴν θερμότητα τῆς καρδίας του(1), ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὸν Θεὸν ὡς ἰδικός Του· διότι ὅσον περισσότερον ἡ ψυχὴ ἑνὸς ἀνθρώπου καταλαμβάνεται καὶ γεμίζει ἀπὸ τὴν συναίσθησιν τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν, ὅσον δηλαδὴ ἰσχυρότερον συναισθάνεται ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, κάτω ἀπὸ τὴν πλήμμυραν τοῦ φωτὸς τῆς θεογνωσίας, καταλαμβάνεται ἀπὸ ἰσχυρότατον θεῖον ἔρωτα, μέχρι ποὺ καὶ τὰ ὀστᾶ του ἀκόμη νὰ συναισθάνωνται τὰ ἱερὰ ρίγη αὐτοῦ τοῦ θείου ἔρωτος, ἐνῷ ὁ ἴδιος δὲν ἀναγνωρίζει πλέον τὸν προηγούμενον ἑαυτόν του, διότι εὑρίσκεται τελείως ἀλλοιωμένος, ἀλλαγμένος ἐσωτερικά, ἀπὸ τὴν ἐπενέργειαν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

11. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τὸν ὁποῖον ἠλλοίωσεν ὁ θεῖος ἔρως, καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν εὑρίσκεται, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς ἀπουσιάζει· διότι, ἐνῷ ἀκόμη ἡ ψυχή του παραμένει εἰς τὸ σῶμα, ἐν τούτοις ὁ ἴδιος μὲ τὴν κίνησιν τῆς ψυχῆς, ποὺ προκαλεῖ ἡ ἀγάπη, πτερυγίζει διαρκῶς πρὸς τὸν Θεὸν μακρὰν τῶν σωματικῶν καὶ ὑλικῶν, ἐν γένει, συνθηκῶν.

Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν ἐπιμόνως κατακαίει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ καὶ διαμορφώνει ἕνα ἰσχυρὸν καὶ ἀκατανίκητον πόθον, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἔχει προσκολληθῇ εἰς τὸν Θεόν, ἐφ' ὅσον πλέον ἀπηρνήθη τὸν ἑαυτόν του χάριν αὐτῆς ταύτης τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Διότι, ὅπως λέγει καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· «Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, Θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν· ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς» (Β' Κορ. ε' 13—14)(2).

---

1) «Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ ὅτι πρώτη πάντων ἐντολὴ . . . . . ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου» (Μάρκ. ιβ' 29—30). «Καὶ περικαθαριεῖ Κύριος τὴν καρδίαν σου . . . . . ἀγαπᾶν Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, ἵνα ζῇς σὺ» (Δευτερ. λ' 6).

2) Πρὸς εὐχερεστέραν κατανόησιν τοῦ ρητοῦ τούτου τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου παραθέτομεν ἐνταῦθα ἑρμηνείαν αὐτοῦ ληφθεῖσαν ἐκ τῆς, ὑπὸ τοῦ κ. Π. Τρεμπέλα, ἑρμηνείας εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην· «Ἡμεῖς ὅμως κάθε τι ποὺ πράττομεν, τὸ κάνομεν μὲ εἰλικρίνειαν καὶ χωρὶς ἰδιοτέλειαν καὶ συμφεροντολο-

ΧΕΙΡ
Φωτ. Κόντογλ

12. Ὅταν κανεὶς ἀρχίσῃ νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ πλημμυρίζῃ ἡ ψυχή του ἀπὸ αὐτήν, τότε ἀρχίζει νὰ ἀγαπᾷ καὶ τὸν πλησίον του μὲ τρόπον πνευματικόν· διότι μόνον αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀγάπη, περὶ τῆς ὁποίας ἀναφέρουν ὅλαι αἱ Ἱεραὶ Γραφαί· διότι ἡ ἄλλη, ἡ φιλία ποὺ συνδέει μόνον ἐξωτερικῶς τοὺς ἀνθρώπους, εὐκολώτατα διαλύεται ἀπὸ ἀσήμαντον, συνήθως, ἀφορμήν. Αὐτὸ δὲ συμβαίνει, διότι ὁ σύνδεσμος τῆς ἐξωτερικῆς φιλίας δὲν εἶναι πνευματικός, ἀλλ' ὑλικός, κοσμικὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου εὔθραυστος.

13. Ἀπ' ἐναντίας, ἡ πνευματικὴ ἀγάπη δὲν εἶναι εὔθραυστος, διότι καὶ ἐὰν ἀκόμη συμβῇ νὰ ἐνοχληθῇ ἀπὸ κάποιον ἡ ψυχή, ὅταν κατευθύνεται ἀπὸ τὸν Θεόν, δὲν καταργεῖται ἀπὸ αὐτὴν ὁ δεσμὸς τῆς ἀγάπης. Ἡ φιλόθεος ψυχὴ ἀναθερμαίνεται συνεχῶς ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ δι' αὐτὸ ἀμέσως, μετὰ συντομίας, ἐπανέρχεται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ μὲ μεγάλην χαρὰν ἐξακολουθεῖ νὰ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον, ἔστω καὶ ἐὰν καθ' ὑπερβολὴν ὑβρίσθη ἢ ἐζημιώθη ὑπ' αὐτοῦ. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς γλυκυτάτης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ χάνεται τελείως ἡ πικρότης τῆς φιλονικίας καὶ τῆς διαμάχης.

14. Ὅπως ἀκριβῶς τὰ πράγματα τοῦ παρόντος κόσμου, ποὺ φαίνονται εἰς ἡμᾶς καλὰ καὶ ὡραῖα, παρασύρουν πρὸς ἑαυτὰ μετὰ σφοδρότητος τὰς αἰσθήσεις μας, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ κατευθύνεται πρὸς τὰ ἐπουράνια καὶ ἀόρατα ἀγαθά, ὁδηγουμένη ἀπὸ τὴν ἐνόρασιν(1) τοῦ νοός, ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος δοκιμάσῃ τὴν θείαν καλωσύνην· διότι κάθε ἕνα ἀπὸ τὰ δύο συστατικὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιθυμεῖ μετὰ σφοδρότητος τὰς συγγενεῖς, τὰς ὁμοειδεῖς μὲ αὐτὸ καταστάσεις. Δηλαδὴ ἡ μὲν ψυχὴ ὡς ἀσώματος ἐπιθυμεῖ τὰ οὐράνια ἀγαθά, ἐνῷ τὸ σῶμα ἔχει ἀνάγκην ἐπιγείου τροφῆς. Ἐὰν λοιπὸν κατορθώσωμεν, μὲ τοὺς κόπους τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς, νὰ περιορίσωμεν τὸν ὄγκον τῆς ὕλης, τότε ἀσφαλῶς θὰ δοκιμάσωμεν, μετὰ σταθερότητος, τὴν ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν τῆς ὑψηλῆς καὶ πνευματικῆς αἰσθήσεως τοῦ Θεοῦ.

15. Ἡ θεία γνῶσις, ἡ ὁποία ἐνυπάρχει ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου, μᾶς διδάσκει, ὅτι ἡ ψυχὴ διαθέτει μίαν ἔμφυτον αἴσθησιν· ἡ αἴσθησις αὐτή, ἐξ αἰτίας τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀ-

---

γίαν. Καὶ εἴτε ἐκαταντήσαμεν εἰς τρέλλαν ἐπαινοῦντες τοὺς ἑαυτούς μας, πράττομεν τοῦτο πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, διότι ἀποβλέπομεν εἰς τὸ νὰ μὴ μειωθῇ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀποστόλου καὶ ἐμποδισθῇ ἡ πρόοδος τοῦ Εὐαγγελίου. Εἴτε μέτρια καὶ ταπεινὰ λέγομεν διὰ τοὺς ἑαυτούς μας, τὰ λέγομεν διὰ τὴν ἰδικήν σας ὠφέλειαν, διὰ νὰ διδάσκεσθε δηλαδὴ καὶ μὲ τὸ παράδειγμά μας τὴν ταπεινοφροσύνην. Καὶ ἔχομεν τὰ ἀνιδιοτελῆ αὐτὰ ἐλατήρια, διότι ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστός, μᾶς σφίγγει ὅλους μαζὶ καὶ μᾶς συγκρατεῖ προσκολλημένους εἰς Αὐτόν».

1) Ἐνόρασιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀποδίδομεν τὸ τοῦ κειμένου· «νοῦ αἴσθησις», ἐννοοῦμεν τὴν σύλληψιν τῆς πνευματικῆς πραγματικότητος, οὐχὶ διὰ τῆς λογικῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως, συμφώνως πρὸς τὴν περὶ πίστεως μεταφυσικὴν ἔννοιαν: «Ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων» (Ἑβρ. ια' 1).

δάμ, διῃρέθη εἰς δύο ἐνεργείας. Ἡ μία αἰσθητικὴ ἐνέργεια διαμορφοῦται εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ διακρίνεται διὰ τὴν ἁπλότητα τοῦ χαρακτῆρος της[1]. Αὐτὴν τὴν αἰσθητικὴν ἐνέργειαν οὐδεὶς δύναται νὰ γνωρίσῃ, ἐκτὸς ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εὐχαρίστως ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὰ φευγαλέα καλὰ τοῦ παρόντος κόσμου καὶ μὲ τὴν ἐγκράτειαν κατεμάραναν τὴν φιλήδονον διάθεσιν τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, χάριν τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τοῦ Παραδείσου.

16. Διότι μόνον εἰς αὐτούς, ἐπειδὴ ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τοὺς περισπασμοὺς τῶν βιοτικῶν μεριμνῶν, δύναται νὰ κινῆται ὁ νοῦς των μὲ ρωμαλεότητα πρὸς τὰ ὕψη τοῦ πνεύματος καὶ τοιουτοτρόπως νὰ αἰσθάνωνται τὴν θαλπωρὴν τῆς θείας καλωσύνης, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ μὲ λόγους αὐτὸς ὅστις τὴν δοκιμάζει.

Τότε μάλιστα ὁ νοῦς, ποὺ αἰσθάνεται τὴν θαλπωρὴν τῆς θείας καλωσύνης, μεταδίδει καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα τὴν ἀνεκλάλητον χαράν του, διὰ τὴν ἀπόλαυσιν μιᾶς τοιαύτης εὐτυχίας, ἀναλόγως βεβαίως τοῦ μέτρου τῆς προόδου του· ὁ τοιοῦτος δὲ ἄνθρωπος δοκιμάζει μίαν ἀνέκφραστον ἀγαλλίασιν, χωρὶς δὲ νὰ δύναται νὰ ἐξηγήσῃ, μὲ τὴν λογικήν, τὴν κατάστασίν του αὐτήν, ἐπιθυμεῖ νὰ διακηρύσσῃ συνεχῶς τὰ μεγαλεῖα αὐτὰ τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει καὶ ἡ Ἁγία Γραφή· «Ἐπ' αὐτῷ ἤλπισεν ἡ καρδία μου, καὶ ἐβοηθήθην, καὶ ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου, καὶ ἐκ θελήματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῷ» (Ψαλμ. κζ' 7). Ἡ πραγματικὴ λοιπὸν χαρά, ἡ ὁποία ἀναπτύσσεται τότε εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ὑπενθυμίζει εἰς τὴν ψυχήν, μὲ βεβαιότητα, τὸ μεγαλεῖον τῆς αἰωνίου καὶ ἀφθάρτου ζωῆς.

17. Ἐκεῖνος, ὅστις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ πιστεύει εἰς αὐτὸν πραγματικῶς, θὰ ἐκτελέσῃ ἀσφαλῶς καὶ τὰ ἔργα, ποὺ ἐπιβάλλει ἡ πραγματικὴ καὶ γνησία πίστις. Ἐκεῖνος ὅμως, ὅστις μόνον πιστεύει, χωρὶς νὰ ἔχῃ καὶ τὸ πλήρωμα τῆς ἀγάπης, ἀσφαλῶς καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν νομίζει, ὅτι ἔχει, πραγματικῶς δὲν ἔχει, διότι πιστεύει ἐπιπολαίως, ἐφ' ὅσον ἡ πίστις του αὐτὴ δὲν παρουσιάζει τὸ ἔνδοξον βάρος τῆς ἀγάπης, μετουσιωμένης ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἔργα ἀγαθά. Μόνον λοιπὸν ἡ πίστις, ἡ ὁποία διὰ τῆς ἀγάπης καθίσταται ἐνεργὸς καὶ ζῶσα, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα τῶν ἀρετῶν.

18. Κανεὶς δὲν δύναται νὰ πιστεύῃ εἰς τὸν Θεόν, ἢ νὰ ἀγαπᾷ Αὐτὸν εἰλικρινῶς, ἐφ' ὅσον ὁ ἐσωτερικὸς ἑαυτός του ταράσσεται ἀπὸ τοὺς ἐλέγχους τῆς συνειδήσεως, ὁπόταν οὗτος δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὴν

---

1. Ἡ ἐνέργεια αὕτη δὲν εἶναι μόνον ὑπερφυσική τις ἀντίληψις καὶ κατανόησις ὑψηλῶν καὶ ὑπερβατικῶν καταστάσεων, ἀλλὰ καὶ κίνησις τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτάς. Ἡ ἐνέργειὰ αὕτη συνιστᾶ τὴν ἀντίθετον κατάστασιν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ὑπαινίσσεται ὁ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν Β' πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολήν του (β' 11), λέγων· «καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν πλάνης» καὶ ἥτις αἰχμαλωτίζει τὴν ψυχὴν εἰς τὸ ψεῦδος.

ψυχὴν νὰ ἀπολαύσῃ τὴν εὐωδίαν τῶν ὑπερκοσμίων ἀγαθῶν, ἀλλ' ἀμέσως καταλαμβάνεται αὕτη ἀπὸ ἀμφιβολίας. Αἱ ἀμφιβολίαι αὐταὶ ὀφείλονται εἰς τὸ ἑξῆς· ἡ ψυχή, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀποκτηθείσης πείρας ἐκ τῆς πίστεως, διαθερμαίνεται ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ἐπιθυμίας τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, πρὸς τὰ ὁποῖα καὶ κινεῖται· πλὴν ὅμως, ἐξ αἰτίας τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως, ὅπως εἶπον, ποτὲ δὲν ἠμπορεῖ, διὰ τῆς ἀγάπης, νὰ μεταβάλῃ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν εἰς αἴσθησιν καρδίας [1]. Ὡς ἐκ τούτου ἂς προσπαθήσωμεν νὰ καθαρίσωμεν τὴν ψυχήν μας, μὲ μεγαλυτέραν προσοχήν, ἀπὸ τὰς διαφόρους αἰτίας τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως· λαμπρυνομένης οὕτω τῆς ψυχῆς, αὐξάνεται ἡ πεῖρα τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν, ὁπόταν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ παναγάθου Θεοῦ, θὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὸ ποὺ ποθοῦμεν.

19. Ἡ θεία Χάρις, διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ ἀναγεννήσεως, προσφέρει εἰς ἡμᾶς δύο καλά· ἐξ αὐτῶν τὸ ἓν εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερον τοῦ ἄλλου. Τὸ ἓν λοιπὸν αὐτὸ καλὸν μᾶς χορηγεῖται κατ' εὐθεῖαν μὲ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα· οὕτω μὲ τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας ἀνακαινιζόμεθα, φεύγει ἀπὸ ἐπάνω μας κάθε ἴχνος ἁμαρτίας καὶ ἡ ψυχή μας, καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς κινήσεις καὶ ἐνεργείας, ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς κατάστασιν, τὸ «κατ' εἰκόνα», λαμπρυνομένη καὶ ἀκτινοβολοῦσα. Τὸ ἕτερον καλόν, ποὺ προσφέρει ἡ θεία Χάρις εἰς τὸν ἄνθρωπον, παραμένει ὡς διάθεσις, ὥστε νὰ ὁλοκληρωθῇ διὰ τῆς ἐργασίας ἡμῶν καὶ τῆς συνεχοῦς προσπαθείας· αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ «καθ' ὁμοίωσιν».

20. Ὅταν λοιπὸν ἀρχίσῃ ὁ νοῦς μας, μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν, νὰ δοκιμάζῃ τὰς εὐεργετικὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τότε πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ἡ θεία Χάρις ἤρχισε πλέον νὰ φιλοτεχνῇ τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» ἐπάνω εἰς τὸ «κατ' εἰκόνα». Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ ἔργον τῆς θείας Χάριτος ὁμοιάζει μὲ τὸ ἔργον τῶν ζωγράφων· οὕτω οἱ ζωγράφοι, ὅταν ζωγραφίζουν ἄνθρωπον, εἰς τὴν ἀρχὴν μὲ ἕνα μόνον χρῶμα περιγράφουν τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐν συνεχείᾳ στολίζουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μὲ διάφορα χρώματα, τὸν πίνακά των καὶ τοιουτοτρόπως ἀποδίδουν τὴν μορφὴν τοῦ ζωγραφουμένου εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας, μέχρι ἀκόμη καὶ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς. Καὶ ἡ θεία Χάρις, πρῶτον μὲν διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, ἐπαναφέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀρχέγονον μακαριότητα, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ «κατ' εἰκόνα».

21. Ὅταν δὲ ἡ θεία Χάρις ἴδῃ, ἀπὸ τὰς διαφόρους προθέσεις τῆς ψυχῆς μας, ὅτι ἐπιθυμοῦμεν τὸ κάλλος τῆς ὁμοιώσεώς μας μὲ τὸν

---

1) Τὸ νόημα αὐτὸ θὰ τὸ ἴδωμεν σαφέστερον εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ χωρίου «Πίστις ἐστὶ ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων» (Ἑβρ. ια' 1) Ἡ ὑπόστασις αὕτη τῶν ἐλπιζομένων καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν οὐ βλεπομένων εἶναι αὐτά, ποὺ πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν εἰς τὴν φράσιν «αἴσθησιν καρδίας» (βλ. ὑποσημ. σελ. 72).

Θεὸν καὶ παραμένομεν γυμνοὶ καὶ χωρὶς φόβον εἰς τὴν ἐπίμονον αὐτὴν προσπάθειαν, τότε μᾶς κατακοσμεῖ μὲ τὰς διαφόρους ἀρετὰς καὶ ἐξυψώνει τὴν μορφὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, ἕως ὅτου ἀποτυπώση ὁριστικῶς τὸν χαρακτῆρα τῆς ὁμοιώσεως ἐπάνω μας, καθιστῶσα οὕτω τὸν ἄνθρωπον «καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ.

Ὥστε λοιπὸν ἡ μὲν συναίσθησις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς ὡραιότητος μᾶς φανερώνει, ὅτι ἤρχισε νὰ διαμορφοῦται ἐντὸς ἡμῶν τὸ «καθ' ὁμοίωσιν»· θὰ πληροφορηθῶμεν ὅμως τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς καταστάσεως αὐτῆς, τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν», μόνον διὰ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ ὁποῖος θὰ καταυγάση τὴν ψυχὴν ἡμῶν.

22. Οὕτω δέ πως τὰ πράγματα θὰ συμβοῦν· ὁ νοῦς δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀνακτᾷ μὲν ὅλας τὰς ἀρετὰς διὰ τῆς φυσικῆς αἰσθήσεως τῆς ψυχῆς, προαγόμενος εἰς τὴν πνευματικὴν τελειότητα μὲ μέτρον καὶ ρυθμὸν ἀνέκφραστον, τὴν πνευματικὴν ὅμως ἀγάπην δὲν δύναται νὰ ἀποκτήση ἄλλως, δι' ἰδίας προσπαθείας, παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον θὰ φωτισθῇ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ θὰ δεχθῇ τὴν πληροφορίαν τῆς Χάριτος. Ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἐναρμονίση τὴν βούλησίν του μὲ τὰς ὑψίστας ἀρετὰς τοῦ Θεοῦ, ἐξομοιούμενος, ὅσον εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, μὲ τὸν Θεόν, τότε πράγματι θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ καὶ τὴν ὁμοίωσιν τῆς θείας ἀγάπης.

23. Καὶ πάλιν θὰ ἀντιληφθῶμεν καλύτερον τὴν ἔννοιαν τῆς ὁμοιώσεως τῆς ψυχῆς μὲ τὴν θείαν ἀγάπην, βοηθούμενοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ ζωγράφου. Ὅπως λοιπὸν ἀκριβῶς εἰς τὴν φιλοτέχνησιν μιᾶς προσωπογραφίας, ὅταν προστεθῇ εἰς τὴν εἰκόνα τὸ ζωηρότερον καὶ λεπτότερον χρῶμα ἐξασφαλίζει εἰς τὸ ζωγραφιζόμενον πρόσωπον τοιαύτην ὁμοιότητα πρὸς τὸ πρωτότυπον, ὥστε νὰ ἀποδίδεται καὶ ἡ παραμικροτέρα λεπτομέρεια, τοῦ μειδιάματος παραδείγματος χάριν, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὴν ἀναζωγράφησιν ὑπὸ τῆς θείας Χάριτος ὅλων τῶν χαρακτήρων καὶ τῶν γνωρισμάτων ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῆς θείας ὁμοιώσεως, ὅταν προστεθῇ ὑπὸ τῆς θείας Χάριτος εἰς τὴν πλήρη πλέον κατάστασιν τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν» ὁ φωτισμὸς τῆς ἀγάπης, τότε καθίσταται φανερὸν ὅτι ἡ ψυχὴ ὡλοκλήρωσεν ἐπιτυχῶς τὴν θείαν ἐξέλιξίν της ἀπὸ «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ εἰς «καθ' ὁμοίωσιν». Τὴν ἀπάθειαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ σφραγὶς τῆς ὁμοιώσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν, οὐδεμία ἄλλη ἀρετὴ δύναται νὰ ἐξασφαλίση εἰς τὴν ψυχήν, παρὰ μόνον ἡ ἀγάπη· διότι ἡ πληρότης τοῦ Νόμου ἐπιτυγχάνεται μόνον μὲ τὴν ἀγάπην [1].

24. Ὥστε λοιπὸν ὁ ἐσωτερικὸς ἡμῶν ἄνθρωπος ἀνακτᾷ νέας δυνάμεις καὶ διαρκῶς ἀνακαινίζεται ἀπὸ τὴν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ἄλλην διὰ τῆς γεύσεως τῆς ἀγάπης, τελειοποιεῖται ὅμως μόνον ἐφόσον καὶ ἡ ἀγάπη λάβῃ τὴν ἁγίαν πληρότητα καὶ μὴ ὑστερῇ πουθενά.

25. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν

---

1) «Πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη» (Ρωμ. ιγ' 10).

πνευματικήν μας πρόοδον, καὶ ἐφ' ὅσον μὲ θερμότητα ἐργασθῶμεν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐνθέου ἀρετῆς, προσφέρει μὲν εἰς τὴν ψυχὴν τὴν θείαν γεῦσιν τῆς ἀγάπης, διὰ μέσου τῶν πνευματικῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς πληροφορίας τῆς θείας Χάριτος, πλὴν ὅμως ἀποκρύπτει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ πολὺ διάστημα, τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον καὶ τὴν οὐρανίαν ὡραιότητα τοῦ ζωοποιοῦ αὐτοῦ δώρου. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔχει σκοπὸν νὰ κατευθύνῃ τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ κατανοήσῃ ἐπακριβῶς ποῖον θὰ εἶναι τὸ ἀνεκτίμητον βραβεῖον τῶν κόπων διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μὴ νομίζωμεν, ὅτι εἴμεθα, τάχα, κάτι, ἔστω καὶ ἐὰν κατωρθώσαμεν ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐφθάσαμεν ἀκόμη εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἔχωμεν ὡς ἕξιν τὴν μακαρίαν ἀγάπην.

26. Τότε λοιπὸν περισσότερον ὁ δαίμων τοῦ μίσους ἐνοχλεῖ τὰς ψυχὰς τῶν ἀγωνιζομένων, ὥστε νὰ μισήσουν καὶ αὐτοὺς ἀκόμη ποὺ τοὺς ἀγαποῦν. Ἀλλὰ καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ χαιρετισμοῦ ἀκόμη φθάνει, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ δαίμονος, ἡ καταστρεπτικὴ δύναμις τοῦ μίσους καὶ δὲν χαιρετᾷ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἡ ψυχὴ πολὺ ὑποφέρει καὶ πονεῖ, διότι, ἐνῷ ἐνθυμεῖται τὴν πνευματικὴν ἀγάπην, ἐν τούτοις δὲν δύναται καὶ αἰσθητῶς νὰ τὴν ἀποκτήσῃ, ἐπειδὴ ὑπολείπεται καὶ ὑστερεῖ ἀκόμη εἰς σκληροτέρους κόπους καὶ ἀγῶνας.

27. Δι' αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ πιέσωμεν ἑαυτούς, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ δοκιμάσωμεν τὴν οὐρανίαν ἡδονὴν τῆς ἀγάπης δι' ὅλων τῶν πνευματικῶν ἡμῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐσωτερικῆς πληροφορίας τῆς Χάριτος· διότι τὴν τελείαν ἀγάπην κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἀποκτήσῃ, ἐφ' ὅσον περιβάλλεται ἀπὸ τὴν φθαρτὴν σάρκα. Ἐξαιροῦνται μόνον οἱ Ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν μέχρι τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς συνεχοῦς, κατὰ νύκτα καὶ ἡμέραν, λατρείας τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ φθάνει εἰς τὰ μέτρα αὐτά, μεταβάλλεται τελείως, κατὰ τὰς διαθέσεις καὶ τὴν ψυχικήν του κατάστασιν, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν ὑλικὴν τροφὴν νὰ μὴ ἐπιθυμῇ εὐκόλως.

28. Αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικόν· διότι αὐτός, ποὺ τρέφεται διαρκῶς ἀπὸ τὴν θείαν ἀγάπην, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιθυμήσῃ τὰ φθειρόμενα καλὰ τοῦ ματαίου καὶ προσωρινοῦ τούτου κόσμου; Δι' αὐτὸ καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος, τὸ μέγα αὐτὸ δοχεῖον τῆς ὑψηλῆς καὶ θείας γνώσεως, διακηρύσσων εἰς ἡμᾶς τὸ χαροποιὸν ἄγγελμα τῆς μελλούσης ἀπολαύσεως τῶν Δικαίων, τὴν ὁποίαν ἐγνώρισεν ἐξ ἰδίας ἐσωτερικῆς πληροφορίας, μᾶς λέγει: «Οὐ γάρ ἐστιν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» (Ρωμ. ιδ' 17), τὰ ὁποῖα εἶναι ὁ καρπὸς τῆς τελείας ἀγάπης.

29. Συμπεραίνομεν λοιπόν, ὅτι εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ γεύεται συνεχῶς τῆς θείας ἀγάπης, ἀπὸ τοῦ παρόντος κόσμου, οὐδεὶς ὅμως δύναται νὰ ἀποκτήσῃ τὴν τελειότητα καὶ πληρότητα αὐ-

τῆς, ἐὰν δὲν ἀπορροφηθῇ τελείως τὸ θνητὸν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν καὶ ἀθάνατον ζωήν.

30. Ἕνας ἀπὸ αὐτούς, ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεὸν καὶ δὲν χορταίνει ἡ ψυχή τους ἀπὸ τὴν ἀγάπην αὐτήν, μοῦ διηγήθη τὰ ἑξῆς σχετικῶς μὲ τὰ αἰσθήματα ποὺ ἐδοκίμαζε.

Ἐπεθύμησα—μοῦ εἶπε—μετὰ σφοδρότητος νὰ γνωρίσω τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ μόνος ἀγαθὸς Θεὸς μοῦ παρεχώρησε τὸ δῶρον αὐτό, ὥστε καὶ νὰ αἰσθανθῶ τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ βεβαιωθῶ διὰ τῆς ἐσωτερικῆς πληροφορίας τῆς Χάριτος. Τόσον δὲ ἰσχυρῶς ᾐσθάνθην τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε τότε, πλημμυρισμένος ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, ἔνοιωθα τὴν ψυχήν μου νὰ σκιρτᾷ ἀπὸ ἀνεκλάλητον χαρὰν καὶ ἀγάπην καὶ νὰ βιάζεται νὰ ἐξέλθῃ τοῦ σώματος, διὰ νὰ ἀπέλθῃ πρὸς τὸν Κύριον. Ὑπὸ τὸ κράτος δὲ τῶν συγκλονιστικῶν αὐτῶν βιωμάτων δὲν ἐνδιεφέρετο καθόλου διὰ τὸν τρόπον συντηρήσεως τῆς παρούσης ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἐφαίνετο ὡς νὰ ἀγνοῇ. Αὐτὰ μοῦ ἐξεμυστηρεύθη ὁ εὐλογημένος ἐκεῖνος ἄνθρωπος.

31. Αὐτὸς ποὺ θὰ ἀποκτήσῃ μίαν τοιαύτην ἐμπειρίαν τῆς ἀγάπης καὶ θὰ αἰσθάνεται ὅπως ὁ ἅγιος αὐτὸς ἄνθρωπος, δὲν ὀργίζεται κατὰ τοῦ πλησίον, ἔστω καὶ ἐὰν ἀφορήτως ὑβρισθῇ παρ' αὐτοῦ ἢ πάρα πολὺ ζημιωθῇ· ἡ ψυχή του παραμένει τελείως ἀπαθὴς καὶ ἀδιάφορος, ὡς νὰ ἦτο προσκεκολλημένη μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ ὑβρίσαντος καὶ ζημιώσαντος αὐτόν.

Ἡ ψυχή, ποὺ ἔχει πλημμυρίσει ἀπὸ τὴν ἀγάπην, κινεῖται μὲ ἀπαθῆ ἀγανάκτησιν μόνον ἐναντίον ἐκείνων, ποὺ καταπιέζουν τοὺς πτωχούς, ἢ κατ' ἐκείνων, ποὺ λαλοῦν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν(1), ἤ, τέλος, ἐναντίον ἐκείνων, ποὺ ζοῦν εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

32. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν περισσότερον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του ἢ μᾶλλον ποὺ ἀγαπᾷ μόνον τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτόν του, παύει πλέον νὰ ἐπιζητῇ τὴν τιμήν του, ἀλλ' ἐπιδιώκει μόνον τὴν τιμὴν τοῦ τιμήσαντος αὐτὸν διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος καὶ διὰ τῆς τιμῆς τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ὁ τοιοῦτος θεωρεῖ ὡς τιμὴν τοῦ τιμήσαντος τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην, δι' αὐτὸ καὶ θέλει Αὐτὸν νὰ τιμᾷ μὲ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν καὶ τὰ ἔργα του.

Τὸ νὰ ζητῇ καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν τιμὴν τοῦ τιμήσαντος καὶ ὄχι τὴν ἰδικήν του, δὲν ἀποτελεῖ συνέπειαν ὀλίγης θελήσεως, ἀλλὰ ψυχικὴν διάθεσιν, ὀφειλομένην εἰς σταθερὰν συνήθειαν, ἔχουσαν τὴν αἰτίαν της εἰς τὴν πλουσίαν πεῖραν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

33. Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ γνωρίζωμεν καὶ τοῦτο· ἐκεῖνος εἰς

---

1) «Εἶπα τοῖς παρανομοῦσι μὴ παρανομεῖτε, καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι· μὴ ὑψοῦτε κέρας, μὴ ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρας ὑμῶν καὶ μὴ λαλεῖτε κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν» (Ψαλμ. οδ' 5—6) καὶ «Ἄλαλα γενηθήτω τὰ χείλη τὰ δόλια τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐξουδενώσει» (Ψαλμ. λ' 19).

τοῦ ὁποίου τὴν ψυχὴν ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς μίαν τοιαύτην θερμὴν ἀγάπην, φθάνει εἰς ἐπίπεδον ἀνώτερον καὶ τῆς πίστεως ἀκόμη, κατὰ τὴν περίοδον τῆς τοιαύτης ἐνεργείας· διότι ἡ καρδία τοῦ φιλοθέου πλημμυρίζει ἀπὸ μίαν ἀνωτέραν καὶ ὑψηλὴν αἴσθησιν τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω διὰ τῆς πολλῆς ἀγάπης συγκρατεῖ σταθερῶς καί, τρόπον τινά, αἰχμαλωτίζει Αὐτὸν ποὺ διὰ τῆς πίστεως τιμᾷ. Αὐτὸ ὑπαινίσσεται καὶ ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν λέγῃ· «Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη» (Α΄ Κορ. ιγ΄ 13).

Ὥστε, ὅπως εἶπον, αὐτὸς ποὺ μὲ τὸν πλοῦτον τῆς ἀγάπης του κατέχει πλέον τὸν Θεόν, ὡς πραγματικότητα τῆς καρδίας του, αὐτὸς ὑπερέβη τὴν πίστιν, διότι ᾐσθάνθη ἐνεργῶς τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ [1].

Γ΄. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

ΑΓΑΠΗ μέν ἐστι διάθεσις ψυχῆς ἀγαθή, καθ' ἣν οὐδὲν τῶν ὄντων τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως προτιμᾷ· ἀδύνατον δὲ εἰς ἕξιν ταύτης ἐλθεῖν τῆς ἀγάπης, τὸν πρός τι τῶν ἐπιγείων ἔχοντα προσπάθειαν.

2. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων προτιμᾷ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ, ἤγουν τὸν φωτισμὸν τῆς γνώσεως, ὅς ἐστι ζωὴ τοῦ νοῦ, καὶ ἀδιαλείπτως διὰ τοῦ πόθου ταύτῃ προσκαρτερεῖ.

3. Ὁ τῇ εἰς Θεὸν ἀγάπῃ τὸν νοῦν ἔχων προσηλωμένον καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος ὡς ἀλλοτρίου καταφρονεῖ.

4. Εἰ κρείττων τοῦ σώματος ἡ ψυχή, καὶ κρείττων τοῦ κόσμου ἀσυγκρίτως ὁ κτίσας αὐτὸν Θεός. Ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα, καὶ τοῦ Θεοῦ τὸν ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντα κόσμον, οὐδὲν τῶν εἰδωλολατρούντων διενήνοχεν.

5. Ὁ τὸν νοῦν τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης καὶ προσεδρείας ἀποχωρίσας, καί τινι τῶν αἰσθητῶν προσδεδεμένον ἔχων, οὗτός ἐστιν ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα καὶ τοῦ κτίσαντος Θεοῦ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα.

6. Ὁ πιστεύων τῷ Κυρίῳ, φοβεῖται τὴν κόλασιν, ὁ δὲ φοβούμενος τὴν κόλασιν ἐγκρατεύεται ἀπὸ τῶν παθῶν· ὁ δὲ ἐγκρατευόμενος ἀπὸ τῶν παθῶν, ὑπομένει τὰ θλιβερά, ὁ δὲ ὑπομένων εἰς τὰ θλιβερά, ἕξει τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα· ἡ δὲ εἰς Θεὸν ἐλπίς, χωρίζει τὸν νοῦν πάσης γηΐνης προσπαθείας, ταύτης δὲ ὁ νοῦς χωρισθείς, ἕξει τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην.

7. Πᾶσαι μὲν αἱ ἀρεταὶ συνεργοῦσι τὸν νοῦν πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα, πλέον δὲ πάντων ἡ καθαρὰ προσευχή· διὰ ταύτης γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν ὁ νοῦς ἐκδημεῖ· τότε οὔτε ἑαυτοῦ οὔτε τινὸς τῶν ὄντων παντάπασιν αἰσθάνεται· ὑπὸ γὰρ τοῦ θείου καὶ ἀπείρου φωτὸς καταλαμπόμενος, ἀναισθητεῖ πρὸς πάντα τὰ γεγονότα, καθάπερ καὶ ὁ αἰσθητὸς ὀφθαλμὸς πρὸς τοὺς ἀστέρας, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος.

8. Ὅταν διὰ τῆς ἀγάπης ὑπὸ τῆς θείας γνώσεως ὁ νοῦς ἁρπαγῇ, καὶ ἔξω τῶν ὄντων γινόμενος τῆς θείας ἐπαισθάνηται ἀπειρίας, τότε, κατὰ τὸν θεῖον Ἡσαΐαν, εἰς συναίσθησιν τῆς ἑαυτοῦ ἐρχόμενος ταπεινότητος μετὰ διαθέσεως λέγει τὰ τοῦ Προφήτου ῥήματα· ὢ τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν καὶ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ οἰκῶ, καὶ τὸν Βασιλέα Κύριον Σαβαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.

9. Ὥσπερ μνήμη πυρὸς οὐ θερμαίνει τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ τὸν καθαρὸν νοῦν, φυσικῶς διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται. Νοῦς

1) Τὸ νόημα εἶναι ὑπέροχον· διὰ τῆς πίστεως ψηλαφίζομεν τὴν πραγματικότητα, ἐνῷ διὰ τῆς ἀγάπης τὴν ἀπολαμβάνομεν, τὴν ζῶμεν.

ἐστι καθαρός, ὁ τῆς ἀγνοίας χωρισθείς, καὶ ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς καταλαμπόμενος.

10. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν οὐ δύναται μὴ καὶ πάντα ἄνθρωπον ἀγαπῆσαι, ὡς ἑαυτόν, εἰ καὶ πρὸς τὰ πάθη δυσχεραίνει τῶν μήπω κεκαθαρμένων· διὸ καὶ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν βλέπων καὶ διόρθωσιν, ἀμετρήτῳ καὶ ἀνεκλαλήτῳ χαίρει χαρᾷ.

11. Ὁ ἴχνος μίσους βλέπων ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, διὰ οἱονδήποτε πταῖσμα πρὸς τὸν οἱονδήποτε ἄνθρωπον, ἀλλότριος τυγχάνει πάμπαν τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης· διότι ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη, τοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον μίσους παντελῶς οὐκ ἀνέχεται· «Ὁ ἀγαπῶν με, φησὶν ὁ Κύριος, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει· αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»· ὁ οὖν μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, τὴν ἐντολὴν οὐ τηρεῖ· ὁ δὲ τὴν ἐντολὴν μὴ τηρῶν, οὐδὲ τὸν Κύριον ἀγαπᾶν δύναται.

12. Ὁ Θεὸς φύσει ὢν ἀγαθὸς καὶ ἀπαθής, πάντας μὲν ἐξίσου ἀγαπᾷ ὡς ἔργα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸν ἐνάρετον δοξάζει, ὡς καὶ τῇ γνώμῃ οἰκειούμενον.

13. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἀγγελικὸν βίον βιοῖ ἐπὶ τῆς γῆς νηστεύων καὶ ἀγρυπνῶν, καὶ ψάλλων καὶ προσευχόμενος, καὶ περὶ παντὸς ἀνθρώπου ἀεὶ καλὰ λογιζόμενος.

14. Αἴκιζε τὴν σάρκα σου ἀσιτίᾳ καὶ ἀγρυπνίᾳ, καὶ σχόλασον ἀόκνως ψαλμῳδίᾳ καὶ προσευχῇ, καὶ ὁ ἁγιασμὸς τῆς σωφροσύνης ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ τὴν ἀγάπην φέρων.

15. Τῆς θείας καταξιωθεὶς γνώσεως, καὶ τὸν ταύτης φωτισμὸν διὰ τῆς ἀγάπης κτησάμενος, οὐ ῥιπισθήσεταί ποτε ὑπὸ τοῦ τῆς κενοδοξίας δαίμονος· ὁ δὲ ταύτης μήπω καταξιωθείς, εὐχερῶς ὑπ' αὐτῆς περιφέρεται, καὶ μέγα φρονεῖ ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ κατὰ Θεὸν πραττομένοις· ὁ δὲ ταύτης τυχών, μετὰ διαθέσεως λέγει τὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραὰμ ῥήματα, ἅπερ, ἡνίκα κατηξιώθη τῆς θείας ἐπιφανείας, εἶπεν· ἐγώ εἰμι γῆ καὶ σποδός.

16. Οὔπω ἔχει τελείαν ἀγάπην, ὁ ἐπὶ ταῖς γνώμαις τῶν ἀνθρώπων συνδιατιθέμενος· οἷον τὸν μὲν ἀγαπῶν, τὸν δὲ μισῶν, διὰ τόδε, ἢ τόδε, ἢ καὶ τὸν αὐτὸν ποτὲ μὲν ἀγαπῶν, ποτὲ δὲ μισῶν διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας.

17. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, οὐ λυπεῖ, οὐδὲ λυπεῖται πρός τινα διὰ πρόσκαιρα· μίαν δὲ λύπην καὶ λυπεῖ καὶ λυπεῖται σωτήριον, ἣν ὁ μακάριος Παῦλος καὶ ἐλυπήθη καὶ ἐλύπησε τοὺς Κορινθίους.

18. Οὗτινος ὁ νοῦς διὰ παντός ἐστι πρὸς τὸν Θεόν, τούτου καὶ ἡ ἐπιθυμία εἰς τὸν θεῖον ἐπηύξησεν ἔρωτα, καὶ ὁ θυμὸς ὅλως εἰς τὴν θείαν μετετράπη ἀγάπην· τῇ γὰρ χρονίᾳ τῆς θείας ἐλλάμψεως μετουσίᾳ ὅλως φωτοειδὴς γεγονώς, καὶ τὸ παθητικὸν αὐτοῦ μέρος συσφίγξας πρὸς ἑαυτόν, εἰς ἔρωτα θεῖον ὡς εἴρηται ἀκατάληκτον, καὶ ἀγάπην ἀκατάπαυστον ἔτρεψεν, ὅλως ἐκ τῶν ἐπιγείων ἐπὶ τὸ θεῖον μεταγαγών.

19. Νοῦς Θεῷ συναπτόμενος καὶ αὐτῷ ἐγχρονίζων διὰ προσευχῆς, καὶ ἀγάπης, σοφὸς γίνεται καὶ ἀγαθός, καὶ δυνατός, καὶ φιλάνθρωπος, καὶ ἐλεήμων καὶ μακρόθυμος, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πάντα σχεδὸν τὰ θεῖα ἰδιώματα περιφέρει· τούτῳ δὲ ἀναχωρῶν καὶ τοῖς ὑλικοῖς προσχρῶν, ἢ κτηνώδης γίνεται φιλήδονος γεγονώς, ἢ θηριώδης διὰ ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενος.

20. Ὅταν ἴδῃς τὸν νοῦν σου τοῖς ὑλικοῖς ἡδέως ἐνασχολούμενον, καὶ τοῖς τούτων νοήμασιν ἐμφιλοχωροῦντα, γίνωσκε ἑαυτὸν ταῦτα μᾶλλον ἢ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντα· ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός σου, φησὶν ὁ Κύριος, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου.

21. Ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη πάσης ἡδονῆς παρερχομένης, καὶ παντὸς πόνου, καὶ λύπης πείθει καταφρονεῖν τὸν μέτοχον αὐτῆς· καὶ πειθέτωσάν σε πάντες οἱ Ἅγιοι τοσαῦτα πεπονθότες διὰ Χριστὸν μετὰ χαρᾶς.

22. Ὁ τῆς γεέννης φόβος, κακίαν φεύγειν παρασκευάζει τοὺς εἰσαγομένους· ὁ δὲ πόθος τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀντιδόσεως τοῖς προκόπτουσι τὴν ἐπ' ἐνεργείᾳ τῶν ἀρετῶν χαρίζεται προθυμίαν.

23. Τὸ δὲ τῆς ἀγάπης μυστήριον, πάντων ὑπεραίρει τῶν γεγονότων τὸν νοῦν, πρὸς πάντα τὰ μετὰ Θεὸν τυφλὸν ἐργαζόμενον· μόνους γὰρ τυφλοὺς πρὸς πάντα τὰ μετὰ Θεὸν γεγενημένους ὁ Κύριος σοφίζει, δεικνὺς τὰ θειότερα.

Ἑρμηνεία

Η ΑΓΑΠΗ εἶναι μία διάθεσις τῆς ψυχῆς ἀγαθή, ἡ ὁποία παρακινεῖ τὸν ἄνθρωπον νὰ προτιμᾷ τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ ὑπεράνω τῶν ὄντων, ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν· εἶναι ὅμως ἀδύνατον νὰ καταστήσῃ ὁ ἄνθρωπος συνήθειαν του τὴν ἀγάπην αὐτήν, ἐφ' ὅσον εἶναι συνδεδεμένος μὲ κάτι ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πράγματα.

2. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ἀδιαφορεῖ δι' ὅλα ὅσα ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς καὶ προτιμᾷ μόνον Αὐτὸν νὰ γνωρίσῃ· δηλαδὴ ἐπιζητεῖ τὸν ἐσωτερικὸν φωτισμόν, ὁ ὁποῖος ἐκπηγάζει ἀπὸ τὴν γνῶσιν αὐτὴν καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ νοῦ μας. Ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐπιποθεῖ ἰσχυρῶς τὴν γνῶσιν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς αὐτὴν ἀκαταπαύστως προσκαρτερεῖ.

3. Αὐτός, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἀγάπης ἔχει προσηλωμένον τὸν νοῦν του εἰς τὸν Θεόν, καὶ δι' αὐτὸ ἀκόμη τὸ σῶμα του ἀδιαφορεῖ καὶ τὸ περιφρονεῖ ὡς ξένον.

4. Ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνωτέρα, εἰς ἀξίαν, ἀπὸ τὸ σῶμα, ἀσφαλῶς καὶ ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ἀπὸ τὸν κόσμον. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὁποῖος προτιμᾷ τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν δημιουργηθέντα κόσμον ἀπὸ τὸν Δημιουργόν, ἀσφαλῶς εἰς τίποτε δὲν διαφέρει ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας.

5. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀπεμάκρυνε τὸν νοῦν του ἀπὸ τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην καὶ ἀπὸ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ συνεχῆ πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν καὶ τὸν προσέδεσε μὲ ὑλικὰ καὶ γήϊνα πράγματα, αὐτὸς εἶναι ποὺ προτιμᾷ τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ κτίσματα ἀπὸ τὸν Δημιουργόν.

6. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πιστεύει πραγματικὰ εἰς τὸν Κύριον, φοβεῖται τὴν κόλασιν· αὐτὸς δὲ ποὺ φοβεῖται τὴν κόλασιν ἐγκρατεύεται καὶ δὲν περιπίπτει εἰς τὰ πάθη. Αὐτὸς πάλιν ποὺ ἐγκρατεύεται ἀπὸ τὰ πάθη, ὑπομένει τὰς θλίψεις· ὑπομένων δὲ τὰς θλίψεις στηρίζει τὴν ἐλπίδα του εἰς τὸν Θεόν. Ἡ ἐλπὶς πρὸς τὸν Θεὸν ἀποσπᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ κάθε ἐναγώνιον μέριμναν καὶ φιλόκοσμον προσπάθειαν. Ἐφ' ὅσον δὲ ἀπαλλαγῇ ὁ νοῦς ἀπὸ τὴν μέριμναν καὶ φροντίδα τοῦ κόσμου τούτου, τότε πλέον θὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν.

7. Ὅλαι αἱ ἀρεταὶ ἐνισχύουν τὸν ἔρωτα τοῦ νοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν βοηθοῦν νὰ τὸν ἀπολαύσῃ· περισσότερον ὅμως ἡ καθαρά, διὰ τοῦ νοῦ προσευχή. Μὲ τὴν βοήθειαν τῆς νοερᾶς προσευχῆς ὁ νοῦς μεταβαίνει πρὸς τὸν Θεόν, ὁπόταν δὲν αἰσθάνεται πλέον καθόλου οὔτε τὸν ἑαυτόν του, οὔτε τίποτε ἀπὸ τὰ διάφορα ὄντα. Ἀπὸ τὴν στιγμήν, ποὺ ὁ νοῦς θὰ καταυγασθῇ ἀπὸ τὸ θεῖον καὶ ἄπειρον φῶς, χάνει τελείως τὴν αἴσθησιν τῶν ὑλικῶν γεγονότων καὶ πραγμάτων, ὅπως ἀκριβῶς καὶ

ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ σώματος χάνει τοὺς ἀστέρας, ὅταν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος.

8. Ὅταν, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ἀγάπης, ἁρπαγῇ ὁ νοῦς πρὸς τὴν θείαν γνῶσιν, καὶ εὑρεθῇ ἔξω ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῶν ὑλικῶν ὄντων, τότε σαφῶς ἀντιλαμβάνεται τὴν θείαν ἀπεραντοσύνην καὶ συναισθάνεται τὴν ἰδικήν του μηδαμινότητα καὶ ταπεινότητα. Μὲ συντριβὴν δὲ καὶ κατάνυξιν ἐπαναλαμβάνει τοὺς λόγους τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου· «Ὦ τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν καὶ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ οἰκῶ, καὶ τὸν Βασιλέα Κύριον Σαβαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου» (Ἡσ. ς΄ 5).

9. Ὅπως ἀκριβῶς μόνη ἡ ἐνθύμησις τοῦ πυρὸς δὲν ζεσταίνει τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸ πῦρ ἕλκει καὶ θερμαίνει αὐτό, τοιουτοτρόπως καὶ μόνη ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ οὐδόλως ὠφελεῖ χωρὶς τὴν συνεργίαν τῆς πρὸς Αὐτὸν ἀγάπης. Ἡ γνῶσις[1] τοῦ Θεοῦ ἑλκύει φυσικῶς πρὸς ἑαυτὴν τὸν καθαρὸν νοῦν διὰ μέσου τῆς ἀγάπης. Καθαρὸς δὲ εἶναι ὁ νοῦς ἐφ' ὅσον ἀπεμάκρυνε τὴν ἄγνοιαν τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καὶ κατηυγάσθη ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς.

10. Αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν δὲν δύναται νὰ μὴ ἀγαπᾷ καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὡς τὸν ἑαυτόν του, ἔστω καὶ ἐὰν στενοχωρῆται ἀπὸ τὰ πάθη ἐκείνων, ποὺ δὲν εἶναι ἀκόμη καθαροί. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς αἰσθάνεται ἀπέραντον καὶ ἀνέκφραστον χαράν, ὅταν βλέπῃ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ διόρθωσίν των.

11. Ἐκεῖνος, ποὺ διατηρεῖ εἰς τὴν ψυχήν του ἔστω καὶ ἐλάχιστον ἴχνος μίσους πρὸς τὸν οἱονδήποτε ἄνθρωπον, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ οἱουδήποτε πταίσματός του, εἶναι τελείως ξένος τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης· διότι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη οὐδόλως ἀνέχεται μῖσος πρὸς τὸν συνάνθρωπόν μας. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε· «Ἐὰν ἀγαπᾶτε με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε» (Ἰωάν. ιδ΄ 15) καί· «Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» (Ἰωάν. ιε΄ 12). Αὐτὸς λοιπόν, ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του, δὲν ἐφαρμόζει τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνος πάλιν ποὺ δὲν ἐφαρμόζει τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, οὔτε τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν δύναται νὰ ἀγαπᾷ.

12. Ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἶναι ἐκ φύσεως ἀγαθὸς καὶ ἀπαθής, ὅλους μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπᾷ ὡς δημιουργήματά του· τὸν ἐνάρετον ὅμως τὸν δοξάζει, διότι ὁ ἐνάρετος, κατὰ τὴν προαίρεσιν καὶ διάνοιαν, καθίσταται φίλος τοῦ Θεοῦ καὶ προσαρμόζεται πρὸς τὰς ἐντολὰς καὶ τὸ θέλημά Του.

13. Ἐκεῖνος, ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ζῇ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ὡς Ἄγγελος· δηλαδὴ νηστεύει, ἀγρυπνεῖ, ψάλλει καὶ προσεύχεται καὶ σκέπτεται πάντοτε τὸ καλὸν δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

---

1) Ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἄγνοια δὲν ἔχουν, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν σημασίαν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀμαθείας, ἀλλὰ τῆς ἐσωτερικῆς πληροφορίας, τὴν ὁποίαν προσπορίζουν εἰς τὴν ψυχὴν ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη.

14. Νὰ βασανίζῃς τὴν σάρκα σου μὲ σκληρὰν νηστείαν καὶ μὲ ἀγρυπνίαν καὶ νὰ ἀφοσιώνεσαι, χωρὶς νὰ βαρυέσαι, εἰς τὴν ψαλμῳδίαν καὶ τὴν προσευχήν· ὅταν ταῦτα πράττῃς, τότε θὰ ἀξιωθῇς νὰ ἀπολαύσῃς τὸν ἁγιασμόν, ἐκ τῆς σωφροσύνης, ὁ ὁποῖος θὰ σὲ ἐπισκιάσῃ φέρων εἰς τὴν ψυχήν σου τὴν ἀγάπην.

15. Ἐφ᾽ ὅσον καταστῇς ἄξιος τῆς θείας γνώσεως καὶ ἀποκτήσῃς διὰ τῆς ἀγάπης τὸν φωτισμὸν αὐτῆς, ποτὲ πλέον ὁ δαίμων τῆς κενοδοξίας δὲν θὰ δυνηθῇ, διὰ τῶν βδελυρῶν φυσημάτων του, νὰ σὲ μετακινήσῃ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ἐνῷ, ἀπ᾽ ἐναντίας, αὐτὸς ποὺ δὲν ἠξιώθη ἀκόμη νὰ δεχθῇ τὸν φωτισμὸν τῆς θείας γνώσεως, εὐκόλως περιφέρεται ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν εἰς διαφόρους ὑπερηφάνους σκέψεις καὶ μεγαλοφρονεῖ δι᾽ ὅσα πράττει, σύμφωνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνος, ποὺ ἀπέκτησε τὴν θείαν γνῶσιν, ἐπαναλαμβάνει, μὲ ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν καὶ ἱκανοποίησιν, τοὺς λόγους τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ, τοὺς ὁποίους εἶπε, μόλις ἠξιώθη νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν· «Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδὸς» (Γεν. ιη΄ 27).

16. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀλλάσσει ψυχικὰς καταστάσεις, ἀναλόγως τῶν πρὸς αὐτὸν διαθέσεων τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἔχει ἀποκτήσει ἀκόμη τὴν τελείαν ἀγάπην· οὕτω ἄλλον μὲν ἀγαπᾷ, ἄλλον μισεῖ· ἢ τὸ ἴδιον πρόσωπον ἄλλοτε μὲν ἀγαπᾷ καὶ ἄλλοτε μισεῖ, ἐξ αἰτίας τῶν πρὸς αὐτὸν διαθέσεων τῶν συνανθρώπων του.

17. Αὐτός, ποὺ πραγματικῶς ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, οὔτε λυπεῖ, οὔτε αἰσθάνεται λύπην, ὅταν ἐνοχληθῇ ἀπὸ ἄλλους ἀνθρώπους, ἐξ ἀφορμῆς προσκαίρων ζητημάτων· ἀπὸ μίαν μόνον σωτηριώδη λύπην λυπεῖται καὶ στενοχωρεῖται· ἀπὸ αὐτήν, ἡ ὁποία ἐλύπησε τὸν μακάριον Ἀπόστολον Παῦλον καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐλύπησε τοὺς Κορινθίους (1).

18. Τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς εὑρίσκεται διαρκῶς ἐστραμμένος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία ἐπαυξάνεται εἰς τὴν ἀπεραντοσύνην τοῦ θείου ἔρωτος, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ βιαία κίνησις τῆς ψυχῆς, ὁ θυμός, μετατρέπεται καθ᾽ ὁλοκληρίαν εἰς ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν· διότι ἡ συνεχὴς καὶ χρονία συμμετοχὴ εἰς τὴν ἔκστασιν τῆς θείας ἐλλάμψεως, κατέστησε τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ὁλόφωτον καὶ ἀκτινοβολοῦντα, δι᾽ αὐτὸ καὶ περιώρισεν, εἰς τὸν ἐσωτερικόν του κόσμον, τόσον πολὺ τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς του, ὥστε νὰ τὸ μετατρέψῃ, ὅπως ἐλέχθη, εἰς ἀπέραντον θεῖον ἔρωτα καὶ εἰς ἀγάπην, ποὺ δὲν παύει πο-

---

1) Βλέπε περὶ τούτου ἐν ταῖς πρὸς Κορινθίους Α΄ καὶ Β΄ ἐπιστολαῖς τοῦ θείου Ἀποστόλου Παύλου. Ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος ἐν Ἐφέσῳ εὑρισκόμενος ἐπληροφορήθη ἀταξίας τινὰς καὶ σκάνδαλα, ἅτινα εἶχον συμβῇ μεταξὺ τῶν ἐν Κορίνθῳ Χριστιανῶν· ὅθεν ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς τὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολήν του μεταξὺ τῶν ἐτῶν 54—55 μ.Χ. Ἐν αὐτῇ ἐπιτιμᾷ αὐτοὺς καὶ προτρέπει εἰς διόρθωσιν. Γράφει δὲ πάλιν περὶ τούτου καὶ ἐν τῇ Β΄ πρὸς τοὺς αὐτοὺς Κορινθίους Ἐπιστολῇ του (β΄ 1—11 καὶ ἀλλαχοῦ).

τέ. Οὕτω μετέφερε τὸν ψυχικόν του κόσμον ὁλόκληρον ἀπὸ τὰ ἐπίγεια εἰς τὰ θεῖα καὶ οὐράνια.

19. Ὁ νοῦς, ὅταν ἑνωθῇ μὲ τὸν Θεὸν καὶ διέρχεται ὅλον τὸν χρόνον πλησίον Του διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀγάπης, γίνεται σοφὸς καὶ ἀγαθός, καὶ δυνατὸς καὶ φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων καὶ μακρόθυμος, καί, διὰ νὰ συντομεύσω, ἀποκτᾷ ὅλα σχεδὸν τὰ θεῖα ἰδιώματα. Ὅταν ὅμως ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀρχίσῃ νὰ ἀσχολῆται μὲ τὰ ὑλικὰ καὶ ἐφήμερα πράγματα, τότε ἢ ἐξομοιοῦται πρὸς τὰ κτήνη, διὰ τῆς φιληδονίας, ἢ γίνεται ὡς τὸ θηρίον, μαχόμενος μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

20. Ὅταν ἴδῃς, ὅτι ὁ νοῦς σου ἐνασχολεῖται μὲ εὐχαρίστησιν εἰς τὰ ὑλικὰ πράγματα καὶ ἐνδιατρίβει εἰς ὑλικοὺς καὶ φιλοκόσμους λογισμούς, τότε θὰ πρέπει νὰ ἀντιληφθῇς, ὅτι ὁ ἑαυτός σου τὴν ὕλην ἀγαπᾷ περισσότερον παρὰ τὸν Θεόν. Διότι ὁ Κύριος εἶπεν· «Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν» (Ματθ. ϛ΄ 21).

21. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν πείθει τὸν ἄνθρωπον, ποὺ τὴν αἰσθάνεται εἰς τὴν καρδίαν του, νὰ περιφρονῇ τὰς φευγαλέας ἡδονάς, τοὺς κόπους καὶ τὴν λύπην. Εἰς τοῦτο πρέπει νὰ πεισθῶμεν ἀπὸ τὸ παράδειγμα Πάντων τῶν Ἁγίων, οἱ ὁποῖοι ὑπέστησαν μὲ εὐχαρίστησιν τόσα διὰ τὸν Χριστόν.

22. Ὁ φόβος τῆς αἰωνίου κολάσεως κάμνει αὐτούς, ποὺ τὸν δοκιμάζουν, νὰ ἀποφεύγουν τὴν κακίαν· ὁ πόθος ὅμως τῆς ἀνταποδόσεως τῶν ἀγαθῶν εἰς αὐτούς, ποὺ προοδεύουν πνευματικῶς, χαρίζει προθυμίαν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀρετῶν.

23. Τὸ μυστήριον τῆς ἀγάπης ἀνυψώνει τὸν νοῦν ὑπεράνω ὅλων τῶν γεγονότων καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἀπορροφᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ θεῖον, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ καθίσταται τυφλὸς δι᾽ ὅλα τὰ ἄλλα, ποὺ ὑπάρχουν, ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ τότε ὁ Κύριος ἀποκαλύπτει πλέον τὰς ὑψηλοτέρας καὶ λεπτοτέρας περὶ Θεοῦ ἀληθείας εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, διότι ὁ Κύριος πλουτίζει μὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας Του μόνον ἐκείνους, ποὺ δὲν βλέπουν τίποτε μετὰ τὸν Θεὸν καὶ ἐκτὸς Ἐκείνου (1).

Δ΄. Τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαάκ.

Η ΑΓΑΠΗ τοῦ Θεοῦ, θερμή ἐστι τῇ φύσει, καὶ ὅταν ἀμέτρως ἐπιπέσῃ τινί, ποιεῖ αὐτὸν ἐκστατικὸν ὅλον, καὶ σύννουν, καὶ κατὰ μέτρον τῆς ποιότητος τῆς ἐπεισελθούσης αὐτῷ ἀγάπης, ὁρᾶται ἐν αὐτῷ ἀλλοίωσις ἀσυνήθης.

2. Καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα αὐτῆς τὰ αἰσθητά· γίνεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου πυρὸν καὶ περιχαρές, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ θερμαίνεται, ἀφίσταται ἀπ᾽ αὐτοῦ ὁ φόβος, καὶ ἡ αἰδώς, καὶ ἡ δύναμις ἡ συνάγουσα τὸν νοῦν πρὸς ἑαυτήν.

---

1) Ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς προσαρμόζει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀλληγορικῶς τὸ χωρίον· «Κύριος σοφοῖ τυφλοὺς» (Ψαλμ. ρμε΄ 8).

3. Καὶ γίνεται ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐκστατικός, καὶ ἔκφρων, καὶ τὸν φοβερὸν θάνατον ἡγεῖται χαράν, καὶ οὐδέποτε ἡ θεωρία τοῦ νοὸς αὐτοῦ διακοπήν τινα πάσχει ἐκ τῆς τῶν οὐρανίων διανοήσεως, καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ ἀεὶ ὡς μετὰ ἄλλου ἀδολεσχεῖ, καὶ οὐκ αἰσθάνεται αἰσθητῶς τῆς κινήσεως αὐτοῦ, ἧς ἐν τοῖς πράγμασι κινεῖται· κἂν γὰρ πράττῃ τι, οὐ τελείως αὐτοῦ αἰσθάνεται, ὡς τὸν νοῦν ἔχων ἐν τῇ θεωρίᾳ μετέωρον.

4. Ταύτην τὴν πνευματικὴν μέθην ἐμεθύσθησαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Μάρτυρες, καὶ οἱ μὲν ὅλον διῆλθον τὸν κόσμον κοπιῶντες καὶ ὀνειδιζόμενοι, οἱ δὲ τὰ μέλη κατακοπτόμενοι, καὶ τὰ δεινότατα πάσχοντες, οὐκ ὠλιγώρησαν, ἀλλὰ γενναίως ὑπήνεγκαν, καὶ ὄντες σοφοί, ὡς ἄφρονες ἐνομίσθησαν· ἧς τινος ἀνοίας καὶ ἡμεῖς ἀξιωθῆναι εὐξώμεθα.

5. Εἰς δὲ τὴν ἀγάπην ὁ φόβος ἡμᾶς ὁδηγεῖ, διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀνοίας εἰς τὸν πνευματικὸν παράδεισον εἰσάγων ἡμᾶς, καὶ προσεγγίζων τὸ τῆς ζωῆς ξύλον, ὅ ἐστιν ἡ ἀγάπη· ἀφ' ἧς ἐκπεσὼν ὁ Ἀδάμ, οὐκέτι εὗρεν ἐν ἑαυτῷ τὴν χαράν, ἀλλ' ἐν τῇ γῇ τῶν ἀκανθῶν εἰργάζετο καὶ ἐκοπία, ἄρτον ἱδρώτων ἐσθίων ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

6. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἕως εὕρωμεν τὴν ἀγάπην, ἐν τῇ γῇ τῶν ἀκανθῶν ἐργαζόμεθα, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν σπείρομεν καὶ θερίζομεν, ἐν πάσῃ ὥρᾳ κεντούμενοι ἐξ αὐτῶν, κἂν ὁ σπόρος ἡμῶν σπόρος εἴη δικαιοσύνης, καὶ ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου τὸν ἄρτον τῶν ἀρετῶνποριζόμεθα.

7. Ὅταν δὲ εὕρωμεν τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶν ἡ τροφὴ τῶν Ἀγγέλων, τότε καὶ αὐτοὶ οὐράνιον τρεφόμεθα ἄρτον, καὶ ἐνδυναμούμεθα ἐξ αὐτοῦ χωρίς τινος ἔργου καὶ κόπου. Ὁ οὖν εὑρὼν τὴν ἀγάπην, τὸν Χριστὸν ἐσθίει, ἐξ αὐτοῦ καὶ τρέφεται, καὶ ἀθάνατος γίνεται.

8. Ἐγὼ γάρ εἰμι, φησίν, ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. Καὶ πάλιν· ὁ τρώγων ἐκ τοῦ ἄρτου οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, θάνατον οὐκ ὄψεται εἰς τὸν αἰῶνα. Λοιπὸν οὖν ὁ ἐν τῇ ἀγάπῃ ζῶν, ἀπεντεῦθεν ἤδη τὴν αἰωνίαν ζωὴν ἐκληρώσατο· ὀσφραίνεται καὶ ὧδε ὤν, ἐκ τοῦ ἀέρος ἐκείνου τῆς ἐλευθερίας, ἐν ᾧ ἐν τῇ ἀναστάσει τρυφῶσιν οἱ Δίκαιοι, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μυστικὴ βρῶσις καὶ πόσις, ἧς ὁ Χριστὸς συμμετέχειν τοῖς Ἀποστόλοις ὑπέσχετο ἐν τῇ Βασιλείᾳ αὐτοῦ, λέγων· ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου.

9. Ἱκανὴ γὰρ ἡ ἀγάπη θρέψαι τὸν ἄνθρωπον ἀντὶ πάσης βρώσεως καὶ πόσεως. Εἰς τούτων δὲ τὸν ἀκύμαντον λιμένα καὶ γαληνόν, τὴν ἀγάπην λέγω, οὐ δυνατόν τινα φθάσαι, εἰμὴ πρότερον περάσῃ τὴν νοητὴν θάλασσαν τῶν παθῶν, τὴν τεθεῖσαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ σωτηρίου τούτου λιμένος, ἣν διὰ τοῦ πλοίου τῆς μετανοίας τῷ φόβῳ ἀσφαλῶς κυβερνώμενοι, περάσαι δυνάμεθα διὰ τῆς βοηθείας τοῦ πνεύματος.

10. Καὶ ὅτε εἰς τὸν ἄκλυστον τοῦτον, λιμένα, τῆς ἀγάπης φημί, καταντήσωμεν, οἱ μὲν ἀπαγαγόντες ἡμᾶς, ὑποστρέφουσιν· ἡ γὰρ ἀγάπη, φησίν, ἔξω βάλλει τὸν φόβον· ἡμεῖς δὲ ἀδεῶς λοιπὸν τῶν ἐν τούτῳ χαρίτων κατατρυφῶμεν ἐν Θεῷ ὄντες ἀεί, καὶ τῆς αὐτοῦ γλυκύτητος ἀκορέστως καταπολαύοντες.

11. Λέγουσι περὶ τοῦ ὀρνέου τοῦ λεγομένου σειρῆνος, ὅτι εἴ τις ἀκούσει τοῦ μέλους τῆς φωνῆς αὐτοῦ, οὕτως ὑπ' αὐτοῦ θέλγεται, καὶ ἑαυτοῦ ὅλως ἐξίσταται, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι πάντων τῶν ἐν χερσί, τῇ τοῦ μέλους ἡδύτητι, καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς, καὶ πίπτειν ἀποθνήσκειν.

12. Τὸ αὐτὸ πάσχει καὶ ἡ ψυχὴ ἡ ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἐνεργουμένη· ὅταν γὰρ ἐμπέσῃ ἐν αὐτῇ ἡ οὐράνιος γλυκύτης, ἀποκαλύπτουσα αὐτῇ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτο ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἐκείνης κατακρατεῖται, ὡς ἀπέρχεσθαι ὅλη ὀπίσω αὐτῆς ἐπιλανθανομένη τῆς σωματικῆς ταύτης ζωῆς, καὶ αὐτοῦ ἀκορέστως ἐφίεσθαι. Τότε δὲ καὶ τὸ σῶμα νεκροῦται ἐκ πασῶν τῶν οἰκείων ὀρέξεων, οὐ μόνον τῶν παρὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ φύσιν συνεζευγμένων αὐτῷ.

Ἑρμηνεία

Η ΑΓΑΠΗ, ποὺ αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, κατὰ τὴν φύσιν της, εἶναι θερμή, ὅταν δὲ πλουσίως ἐπιπέσῃ εἰς τὴν καρδίαν ἀνθρώπου τινός, τὸν ρίπτει εἰς μίαν θείαν ἔκστασιν καὶ εἰς βάθος ὑπερκοσμίων σκέψεων καὶ λογισμῶν· ἀναλόγως δὲ τῆς ἐντάσεως τῆς ἐπελθούσης ἀγάπης παρατηρεῖται εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν μία ἀσυνήθιστος ἀλλοίωσις καὶ μεταβολή(1).

2. Ἡ ἐσωτερικὴ αὐτὴ ἀλλοίωσις γίνεται αἰσθητὴ καὶ ἀπὸ ὡρισμένα ἐξωτερικὰ γνωρίσματα· οὕτω τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου καθίσταται φωτεινόν, ὡς νὰ εὑρίσκεται πλησίον ἀκτινοβολούσης φλογὸς καὶ διανθίζεται ἀπὸ χαράν· τὸ σῶμα του θερμαίνεται. Ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ κατελήφθη καὶ ᾐσθάνθη τὴν συντριπτικὴν αὐτὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, ἀναχωρεῖ πλέον ὁ φόβος καὶ ἡ ἐντροπή, διότι ἐφ' ὅσον ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ὁ ἄνθρωπος οὔτε τὸν φοβεῖται, οὔτε συστέλλεται πρὸ Αὐτοῦ· ὡσαύτως ἐξαφανίζεται ἐκ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ καὶ ἡ δύναμις ἡ περισπῶσα τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς ἄλλας σκέψεις, διότι ἔχει πλέον ἀπορροφηθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν.

3. Τότε ὁ ἄνθρωπος ἐξέρχεται τελείως τῶν ὅρων καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ὑπάρξεώς του ὑφιστάμενος θαυμαστὸν ἐκστασιασμόν, μὴ ἀνεχόμενος πλέον τὸν ἔλεγχον τῆς λογικῆς, ἀλλ' ὡς παράφρων σκεπτόμενος καὶ ἐνεργῶν(2)· οὕτω τὸν φοβερὸν θάνατον τὸν θεωρεῖ χαρὰν καὶ ποτὲ ὁ νοῦς του δὲν σταματᾷ ἀπὸ τοῦ νὰ σκέπτεται διαρκῶς τὰ οὐράνια καὶ νὰ τὰ βλέπῃ ὡς παρόντα. Ἡ διάνοια του εἶναι πάντοτε ἀπορροφημένη, ὡς νὰ συνομιλῇ συνεχῶς μετά τινος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ συναισθάνεται τὰς φυσιολογικὰς κινήσεις τοῦ σώματός του, διότι ὁ νοῦς του εὑρίσκεται ὑψηλά, ἐνασχολούμενος μὲ τὴν ὑπερφυσικὴν θεωρίαν τῶν θείων ἐννοιῶν.

4. Ἀπὸ αὐτὸν τὸν θεῖον ἐκστασιασμόν, τὴν πνευματικὴν αὐτὴν μέθην, κατελήφθησαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Μάρτυρες· καὶ οἱ μὲν Ἀπόστολοι διέτρεξαν ὁλόκληρον τὸν κόσμον ὑποβαλλόμενοι εἰς σκληροὺς κόπους καὶ ὑφιστάμενοι ἀγογγύστως ἐξευτελισμοὺς ὑπὸ τῶν ἀπίστων, οἱ δὲ Μάρτυρες κατατεμαχιζόμενοι καὶ φοβερὰ μαρτύρια πάσχοντες δὲν ἐδειλίασαν, ἀλλὰ μὲ γενναιότητα ὑπέφεραν τὰς δοκιμασίας αὐτάς. Ἐνῷ δὲ ἦσαν πράγματι σοφοί, ἐν τούτοις οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ εἰδωλολάτραι τοὺς ἐνόμιζαν παράφρονας. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ ἀξιώσῃ καὶ ἡμᾶς νὰ περιπέσωμεν εἰς τὴν νομιζομένην ὑπὸ τοῦ κόσμου τῆς ἁμαρτίας παραφροσύνην αὐτήν.

5. Εἰς τὴν ἀγάπην μᾶς ὁδηγεῖ ὁ φόβος (τοῦ Θεοῦ), καὶ διὰ μέσου τῶν ἔργων τῆς κατὰ Χριστὸν μωρίας εἰσερχόμεθα εἰς τὸν πνευμα-

1) «Ἔθελξας πόθῳ με, Χριστέ, καὶ ἠλλοίωσας τῷ θείῳ Σου ἔρωτι» (ὕμνος).

2) «Παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγὼ» (Β' Κορ. ια' 23) «Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν» (Α' Κορ. δ' 10).

τικὸν παράδεισον καὶ πλησιάζομεν τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀγάπην ἐξέπεσεν ὁ Ἀδὰμ καὶ οὐδέποτε πλέον ἠδυνήθη νὰ δοκιμάσῃ εἰς τὴν ψυχήν του τὴν χαράν, ἀλλ' εἰργάζετο καὶ ἐκοπίαζε σκληρῶς εἰς τὴν γῆν τῶν ἀκανθῶν, ἐσθίων, διὰ τῆς σκληρᾶς καὶ ἐπιπόνου ἐργασίας του, ἄρτον βρεγμένον μὲ ἱδρῶτα.

6. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν μέχρι νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀγάπην, ἐργαζόμεθα εἰς γῆν κατάσπαρτον ἀπὸ ἀκάνθας καὶ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτῶν σπείρομεν καὶ θερίζομεν, κεντριζόμενοι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπὸ τὰ ἀγκάθια· ἐὰν ὁ σπόρος θὰ εἶναι σπόρος δικαιοσύνης, τότε, μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου ἡμῶν, θὰ προμηθευθῶμεν τὸν ἄρτον τῶν ἀρετῶν.

7. Ὅταν δὲ κατορθώσωμεν καὶ εὕρωμεν τὴν ἀγάπην, ποὺ εἶναι ἡ τροφὴ τῶν Ἀγγέλων, τότε πλέον καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ τρεφώμεθα ἀπὸ οὐράνιον ἄρτον καί, χωρὶς καμμίαν προσπάθειαν καὶ κόπον, θὰ ἐνισχυώμεθα ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ οὐρανίου ἄρτου. Αὐτὸς λοιπόν, ποὺ εὗρε τὴν ἀγάπην, ἐσθίει τὸν Χριστόν, ἀπὸ Ἐκεῖνον τρέφεται καὶ καθίσταται ἀθάνατος.

8. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ στηρίζεται εἰς τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Κυρίου· «Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς» (Ἰωάν. ς' 51) «καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ» (Ἰωάν. ς' 33) «Ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἰωάν. ς' 58). Αὐτὸς λοιπόν, ποὺ κινεῖται ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ ζῇ εἰς αὐτὴν ἀπὸ τοῦ παρόντος ἤδη κόσμου, ἐκέρδισε τὴν αἰώνιον ζωήν. Εὑρισκόμενος δὲ ἀκόμη εἰς τὸν τόπον αὐτὸν τῆς ματαιότητος, αἰσθάνεται νὰ τὸν θωπεύουν αἱ αὖραι ἐκεῖναι τῆς ἐλευθερίας, ποὺ θὰ ἀπολαμβάνουν κατὰ τὴν Ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν οἱ Δίκαιοι. Αὐτὴ δὲ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν μυστικὴ ἐκείνη βρῶσις καὶ πόσις, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη ὁ Χριστὸς νὰ λάβουν μέρος οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅταν, ὡς γνωστόν, τοὺς εἶπε· «Ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ Βασιλείᾳ μου» (Λουκ. κβ' 30).

9. Εἶναι λοιπὸν ἱκανὴ ἡ ἀγάπη νὰ θρέψῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀποτελεσματικώτερον πάσης βρώσεως καὶ πόσεως. Εἰς αὐτὸν δὲ τὸν ἀκύμαντον καὶ γαληνὸν καὶ ὑπήνεμον λιμένα, δηλαδὴ τὴν μακαρίαν ἀγάπην, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ κανείς, ἐὰν προηγουμένως δὲν διαπλεύσῃ τὴν νοητὴν θάλασσαν τῶν παθῶν, ἡ ὁποία μεσολαβεῖ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς αὐτοῦ λιμένος τῆς σωτηρίας. Τὴν θάλασσαν αὐτὴν δυνάμεθα νὰ διαπλεύσωμεν καὶ ἡμεῖς ταξιδεύοντες ἐπὶ τοῦ πλοίου τῆς μετανοίας καὶ κατευθυνόμενοι ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν λιμένα τῆς ἀγάπης. Θὰ φέρωμεν δὲ εἰς πέρας τὸ ταξίδιον αὐτό, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

10. Ὅταν δὲ πλέον ἀγκυροβολήσωμεν εἰς τὸν ἀσφαλῆ αὐτὸν λιμένα τῆς ἀγάπης, ποὺ δὲν τὸν συνταράσσουν κύματα καὶ θύελλαι, τότε ἀναχωροῦν ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς μετέφεραν· διότι, ὅπως λέγει ὁ Κύριος· «Ἡ ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον», ὁπόταν ἡμεῖς, ἀφόβως πλέον, ἀπολαμ-

βάνομεν εἰς τὸν λιμένα αὐτὸν τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ ὡραιότητας καὶ Χάριτας, ἀλλὰ καὶ δὲν χορταίνομεν ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ πάντοτε διὰ τῆς ἀγάπης εὑρισκόμεθα.

11. Λέγουν δι' ἓν πτηνόν, τὴν σειρῆνα, ὅτι ὅποιος ἀκούσῃ τὸ μελῳδικόν του ᾆσμα, τόσον πολὺ καταθέλγεται ἀπ' αὐτό, ὥστε ἀφαιρεῖται τελείως καὶ ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τοῦ ᾄσματος λησμονεῖ τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, πίπτει δὲ ἕτοιμος νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν μέθην, ποὺ προκαλεῖ ἡ ἡδονὴ τοῦ ᾄσματος αὐτοῦ.

12. Τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν ψυχήν, ὅταν αὕτη δεχθῇ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀγάπης. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἡ ψυχὴ θὰ καταληφθῇ ἀπὸ τὴν οὐράνιον γλυκύτητα τῆς ἀγάπης, καὶ θὰ καταπλαγῇ ἀπὸ τὰς ἀποκαλύψεις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, τόσον πολὺ αἰχμαλωτίζεται ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἡδονήν, ὥστε δι' αὐτὴν μόνον ζῇ καὶ αὐτὴν ἀχόρταγα ἐπιποθεῖ. Τότε δὲ ὑπὸ τὸ κράτος καὶ τὴν καταληψίαν τῆς ἡδονῆς αὐτῆς τὸ σῶμα ἀπονεκρώνεται ἀπὸ τὰς ὁρμάς του, ὄχι μόνον τὰς παρὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰς τὰς κατὰ φύσιν, ποὺ εἶναι ἔμφυτοι, ὅπως ἡ πεῖνα, ἡ δίψα κ.λ.π.

Ε'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΟΝ περί τινος Γέροντος, ὅτι ἀπέθνησκεν εἰς Σκῆτιν, καὶ κυκλώσαντες οἱ ἀδελφοὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ, καὶ σχηματίσαντες αὐτόν, ἔβαλον κλαίειν· ἐκεῖνος δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ ἐγέλασεν· εἶτα μικρὸν ἐπισχὼν πάλιν ἐγέλασεν, ἐγέλασε δὲ καὶ ἐκ τρίτου.

2. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ λέγοντες· εἰπὲ ἡμῖν, Ἀββᾶ, διατί ἡμεῖς κλαίομεν καὶ σὺ γελᾷς; Ὁ δὲ ἀπεκρίθη αὐτοῖς· τὸ πρῶτον ἐγέλασα, ὅτι πάντες φοβεῖσθε τὸν θάνατον, τὸ δὲ δεύτερον, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἕτοιμοι, τὸ δὲ τρίτον ἐγέλασα, ὅτι ἀπὸ κόπου ὑπάγω εἰς ἀνάπαυσιν. Καὶ τοῦτο εἰπών, εὐθὺς ἐκοιμήθη.

3. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος· ἐγὼ οὐκέτι φοβοῦμαι τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἀγαπῶ αὐτόν· ἡ γὰρ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον.

4. Ὁ Ἀββᾶς Ἀμμοῦν ὁ Νιτριώτης παρέβαλε τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, καὶ λέγει αὐτῷ· ἐγὼ πλείονά σου κόπον ἔχω καὶ πῶς τὸ ὄνομά σου ἐμεγαλύνθη ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὑπὲρ ἐμέ; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος· ἐπειδὴ τὸν Θεὸν ἀγαπῶ ὑπὲρ σέ.

5. Ἔλεγον ὅτι τις τῶν Γερόντων παρεκάλεσέ ποτε τὸν Θεὸν ἰδεῖν τοὺς Πατέρας, καὶ εἶδεν αὐτοὺς χωρὶς τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου. Λέγει οὖν τῷ δεικνύοντι αὐτῷ· ποῦ ἐστιν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἰς τὸν τόπον ὅπου ὁ Θεός, ἐκεῖ ἐστι.

Ἑρμηνεία

ΔΙΗΓΟΥΝΤΟ δι' ἕνα Γέροντα Ἀσκητὴν τὸ ἑξῆς: Ὅταν ἀπέθνησκεν εἰς τὴν Σκήτην, περιεκύκλωσαν τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἀφοῦ ἡτοίμασαν τὰ εἰς τὸν θάνατον ἁρμόδια, ἤρχισαν νὰ κλαίουν.

Εἰς μίαν στιγμὴν ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς του ὁ ἑτοιμοθάνατος καὶ ἐγέλασεν· μετὰ ἀπὸ ὀλίγον πάλιν ἐγέλασεν ἐκ δευτέρου. Ἀλλὰ καὶ διὰ τρίτην φορὰν ἐγέλασε.

2. Αὐτὸ προεκάλεσε τὴν περιέργειαν τῶν ἀδελφῶν καὶ εἷς ἐξ αὐτῶν τὸν ἠρώτησεν:

—Εἰπέ μας, Ἀββᾶ, διατὶ σὺ γελᾷς, ἐνῷ ἡμεῖς κλαίομεν;

Ὁ ἑτοιμοθάνατος τοὺς ἀπήντησε:

—Τὴν πρώτην φορὰν ἐγέλασα, διότι ὅλοι σας φοβεῖσθε τὸν θάνατον· τὴν δευτέραν ,διότι δὲν εἶσθε ἕτοιμοι, νὰ τὸν ἀντιμετωπίσετε· τὴν δὲ τρίτην φοράν, διότι φεύγω ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ κόπου καὶ τῶν βασάνων καὶ μεταβαίνω εἰς τὴν ἀνάπαυσιν.

Μόλις ὁ Γέρων εἶπεν αὐτά, ἀμέσως ἐκοιμήθη.

3. Ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος ἔλεγεν: Ἐγὼ δὲν φοβοῦμαι πλέον τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸν ἀγαπῶ· ἔλεγε δὲ τοῦτο, διότι «ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον» (Α' Ἰωάν. δ' 18).

4. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Ἀμμοῦν ὁ Νιτριώτης ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον.

—Ἐγὼ—τοῦ λέγει—καταβάλλω περισσοτέρους ἀσκητικοὺς κόπους ἀπὸ σέ· διατὶ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι μεγαλύνουν περισσότερον τὸ ὄνομά σου ἀπὸ τὸ ἰδικόν μου;

Ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος ἀπήντησε:

—Ἐπειδὴ ἐγὼ ἀγαπῶ τὸν Θεὸν περισσότερον ἀπὸ σέ.

5. Διηγοῦντο οἱ Πατέρες, ὅτι εἷς ἐκ τῶν Γερόντων παρεκάλεσε κάποτε τὸν Θεόν, νὰ ἴδῃ τὰς ψυχὰς τῶν κεκοιμημένων Ἁγίων Πατέρων. Ὁ Θεὸς τὸν ἠξίωσε καὶ τοὺς εἶδεν (εἰς τὸν Παράδεισον) ὅλους, ἐκτὸς τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου.

—Ποῦ εἶναι ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος;—ἠρώτησεν αὐτὸν ποὺ τοῦ ὑπέδειξε τοὺς Πατέρας.

—Ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος εὑρίσκεται ἐκεῖ, ποὺ εἶναι ὁ Θεός,—ἀπήντησεν ὁ ὑπερκόσμιος συνοδός.

ΕΠΙΜΕΛΗΑ ΨΥΧΗΣ, ΚΑΚΟΠΑ'ΘΕΙΑ ΚΑΙ' ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ε'.

Ὅτι μέγιστον ἐν ἀρεταῖς τὸ ἡσυχάζειν ἐν λόγῳ καὶ μεγάλων ψυχῶν δεόμενον· τίς τε ἡ ἐν λόγῳ ἡσυχία καὶ πῶς κατορθοῦται.

Μέγιστον κατόρθωμα μεταξὺ τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ ἡσυχία, ὅταν ὁ ἡσυχάζων ἔχῃ πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς σημασίας της· ἔχει δὲ αὕτη ἀνάγκην μεγάλων ψυχῶν διὰ νὰ κατορθωθῇ. Ποία εἶναι ἡ μετ' ἐπιγνώσεως ἡσυχία καὶ πῶς κατορθώνεται αὕτη.

Α'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΡΣΕΝΙΟΣ ἐν τῷ κόσμῳ ὢν ἔτι, δεινῶς ὑπὸ τοῦ τῆς ἡσυχίας ἡλίσκετο ἔρωτος· διὸ καὶ τοῦ Θεοῦ θερμῶς ἐδεῖτο τυχεῖν τῆς ἐφέσεως. Ἐν μιᾷ οὖν εὐχομένου αὐτοῦ, φωνή τις ἄνωθεν ἠχεῖτο, Ἀρσένιε, λέγουσα· φεῦγε τοὺς θορύβους, καὶ σῴζῃ.

2. Ταύτης ἐκεῖνος ἀκούσας, οὐ μέλων ἦν, ἀλλ' αὐτίκα τῶν κοσμικῶν ἀπάρας, πρὸς τὴν Σκῆτιν ἀπαίρει, καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ ἀσκουμένοις συντάττεται καὶ πάντας αὐτοὺς ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἀτεχνῶς ὑπερέβαλεν· οὐδὲ γὰρ ἄγευστος ἦν πόνων οὐδ' ἀνομίλητος, οὐδὲ πρῶτον αὐτὸν ἡ Σκῆτις καὶ τὸ τῶν Μοναχῶν ἔθισμα πονοῦντα πρὸς ἀρετὴν ἔγνω.

3. Ἀλλὰ καὶ προτοῦ φόβῳ Θεοῦ ἐκεῖνος τὴν καρδίαν πεπέδητο, καὶ ἀρετῆς ἐπεμέλετο, καὶ πόνων ἀσκητικῶν ἐθὰς ἦν, ὥστε, κατὰ τὸν θεῖον Δαβίδ, ἐν τοσούτῳ πλήθει καὶ θορύβοις διάγοντα, κατὰ μόνας εἰμὶ ἐγὼ λέγειν θαρροῦντα. Διὸ καὶ ἐν τῇ Σκήτει γενόμενος, καὶ συναριθμηθεὶς τοῖς ἐκεῖσε Πατράσι, τῶν πρωτείων οὐκ εἰς μακρὰν ἐπελάβετο, οἳ καὶ ὡς διδασκάλῳ αὐτῷ προσεῖχον· καὶ περὶ ὧν ἕκαστος ἐδέετο πυνθανόμενος τὰ παρ' ἐκείνου λεγόμενα προθύμως ἐδέχοντο.

4. Ποτὲ οὖν παρά τινος περὶ τῶν ἐπὶ ξένῃ διατριβῶν ἐρωτώμενος, ἔλεγεν· ὅτι εἴπερ συμβαίη Μοναχῷ ἀλλοτρίαν εἰσελθεῖν χώραν, ἢ πόλιν, τούτῳ προηγουμένως φυλακτέον αὐτῷ, τὸ μηδενὶ γνώριμον ἑαυτὸν θέσθαι, τὸ μὴ παῤῥησίαν, μὴ οἰκείωσιν πρὸς μηδένα τῶν ἁπάντων κτήσασθαι· τοῦτο φυλαχθέν, τὰ μέγιστα αὐτὸν πάντως ὀνήσει.

5. Ἕτερος τῶν Μοναχῶν, τοὔνομα Μάρκος, τὴν ἀρετὴν ἐπίσημος, τὸ μοναδικὸν εἰδὼς Ἀρσενίου, καὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπων ὁμιλίαν ἀπόστοργον, καὶ ἵνα τί φεύγεις ἡμᾶς ἤρετο· αὐτὸς μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἡμῖν συγγίνεσθαί τε καὶ ὁμιλεῖν βλάπτῃ τὸ παράπαν οὐδέν, ἡμᾶς δὲ τὰ μεγάλα ὠφελεῖν δύνασαι.

6. Πρὸς ὃν ὁ θεῖος Ἀρσένιος· ὁ Θεὸς οἶδεν, ὅτι καὶ λίαν ὑμῶν, φησίν, ἐκκρέμαμαι τῆς ἀγάπης· ἀλλὰ τί πάθω; μερίζειν γὰρ ἐμαυτὸν Θεῷ καὶ ἀνθρώποις οὐ δύναμαι, ἐπεὶ ῥᾴδιον Αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ἐκείνοις ἀρέσκειν· καὶ γὰρ ταῖς μὲν χιλιάσι τῶν Ἀγγέλων καὶ μυριάσι, σκοπὸς εἷς καὶ θέλημα ἕν· τὸ ὑμνεῖν τὸν Θε-

όν, καὶ τοῖς Ἐκείνου ἐπιτάγμασι διακονεῖσθαι· ἀνθρώποις δὲ ἄλλοις ἄλλα θελήματα καὶ διαφέροντες οἱ σκοποί· διὰ τοῦτο γοῦν καὶ χαλεπώτερον, ὥσπερ ἔφην, αὐτοῖς ἀρέσκειν ἢ τῷ Θεῷ.

7. Τούτων οὖν χάριν ὁ Ἀρσένιος ἐκθύμως τῆς ἡσυχίας ἐρῶν, καὶ τὰς τῶν προσιόντων ἐδυσχέραινεν ὁμιλίας, Θεῷ ἐντυγχάνειν μόνῳ διηνεκῶς γλιχόμενος· διὸ καὶ τὸ ἐκείνου κελλίον, τριάκοντα μιλίους καὶ πρός, ἀπεῖχε τῶν ἄλλων.

8. Προσελθὼν οὖν αὐτῷ τις τῶν γεραιτέρων Πατέρων, οἱ λογισμοί με, ἔλεγε, συνθλίβουσι, Πάτερ, ὅτι ἐπεὶ τὸ νηστεύειν καὶ περὶ πόνους ἔχειν μοι ἀδύνατον ἤδη διὰ τὸ γῆρας, κἂν γοῦν τοὺς κάμνοντάς τε καὶ νοσοῦντας ἐπισκεπτέον· ἐπεὶ καὶ τοῦτο σύμβολον ἀγάπης οὐκ ἀμυδρόν· πρὸς ταῦτα ὁ θεῖος Ἀρσένιος (οὐδὲ γὰρ ἄδηλον ἐκείνῳ τὸ κακότεχνον τῶν δαιμόνων καὶ δολερόν)· ὕπαγε, φησίν, ἔσθιε καὶ πίνε, καὶ ὕπνου δὲ κατὰ τὸ αὔταρκες μὴ παραιτοῦ· μόνον ἀφίστασθαι τοῦ κελλίου σου μηδαμῶς πείθου.

9. Ἡνίκα δὲ καὶ ἡ Σκῆτις πρὸς τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς ἠρήμωτο, συνεξῆλθε καὶ αὐτὸς τοῖς ἄλλοις Πατράσι, δάκρυά τε τῶν ὀφθαλμῶν ἀφιείς, καὶ τῆς ἡσυχίας λίαν περικαιόμενος· ᾔδει γὰρ ὡς αἱ μεταθέσεις καὶ αἱ ἐκ τῶνδε τῶν τόπων εἰς ἑτέρους μεταβάσεις, τοῖς Μοναχοῖς αὐτόχρημα θάνατός εἰσι· καὶ ὧν ἐκ τῆς ἡσυχίας ἐπορίσαντο καλῶν, σκεδασμὸς καὶ ἀπώλεια· ἐντυγχάνουσι γὰρ οἷς οὐ βούλονται πολλάκις, καὶ βλέπουσιν ἃ μὴ δεῖ, καὶ ἀκούουσιν ὧν οὐ χρή.

10. Ἄλλοτε ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος παραβαλὼν πρός τινας Μοναχούς, ὧν πλησίον κάλαμοι ἦσαν, αὔραις ἠρέμα διασειόμενοι, ἔφη πρὸς αὐτούς· τίς ὁ σεισμὸς οὗτος; τῷ γὰρ ἡσυχίας ἐρῶντι πρὸς ἀλήθειαν, οὐδὲ στρουθίου φωνὴ πάντως ἀνεκτή· πῶς οὖν ἡμεῖς σεισμοῖς τοιούτοις κατακτυπούμενοι, καθαρῶς δυνήσεσθε ἠρεμεῖν;

11. Ποτὲ ἀδελφόν τινα γνοὺς ὁ μέγας ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, λίθοις βάλλειν ἤρξατο καὶ οὕτως ἀπωθεῖσθαι· οὐ μισῶν, ὡς ἄν τις εἴπῃ, τὸν ἀδελφόν· τὶς γὰρ ἐκείνου, μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὴν εἰς τὸν πλησίον ἀγάπην μᾶλλον κατώρθωσεν; ἀλλὰ τὸ ἤρεμον, ὥσπερ εἴρηται, καθαρὸν ἑαυτῷ φυλάττων· καὶ διὰ τούτου δὴ τὸ θεωρητικὸν ἀπερίσπαστον.

12. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐχ ἁπλῶς ἐποίει· ἀλλ' ᾔδει τίνας μὲν ἀπωθεῖσθαι δεῖ, ὡς τὸ ἥσυχον ἐπιταράττειν αὐτῷ δυναμένους, τίνας δὲ καὶ προσίεσθαι καὶ λόγου μεταδιδόναι· καὶ τίνας δ' αὖ προσίεσθαι μέν, οὐ μέντοι καὶ λόγου αὐτοῖς κοινωνεῖν, ἀλλὰ τὴν σιωπὴν ἐν τούτοις ἀσκεῖν, ὡς δηλώσει τὸ ῥηθησόμενον.

13. Ἀδελφὸν γάρ τινα πόθος εἷλε θεάσασθαι τὸν Ἀρσένιον· ἀφικόμενος τοιγαροῦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐδεῖτο τὸν Μέγαν ἰδεῖν· πέμπουσι τοίνυν ἕνα τῶν ἀδελφῶν ὑποδείξοντα τὸ κελλίον, καὶ κόπτουσι μὲν ἄμφω τὴν θύραν, Ἀρσένιος δὲ ἀνοίξας, εἰσήγαγέ τε καὶ ἠσπάσατο· εἶτα καὶ ἐκαθέζοντο σιωπῇ χρώμενοι, μηδὲν μήτε ἐκείνων, μήτε μὴν Ἀρσενίου φθεγγομένων· ἱκανοῦ τοίνυν διατριβέντος καιροῦ, καὶ λόγον οὐδένα προϊεμένου τοῦ Γέροντος, ὁ δοθεὶς εἰς δήλωσιν τοῦ κελλίου, φησὶ πρὸς τὸν ξένον· ἀλλ' ἐγὼ ἐπάνειμι· καὶ ὅς, συνέψομαί σοι καὶ αὐτὸς ἔφη, ἐπεὶ καὶ ματαία ἡ ἐνταῦθα διατριβή.

14. Ἀμφότεροι γοῦν ἐξελθόντες ἀπῄεσαν· ἠξίου δὲ τὸν ἀδελφὸν ὁ ξένος, πρὸς Μωσέα τοῦτον ἀπαγαγεῖν, ὃς ἐτύγχανε πρότερον ληστὴς ὤν· ἀπελθόντας οὖν καὶ λίαν ἱλαρῶς ἐδέξατο καὶ ἐξένισε· καὶ ὁμιλίας αὐτοῖς ἐκοινώνησεν ἐλευθέρας, ἀνέπαυσέ τε, καὶ οὕτως ἀνῆκε. Λέγει τοίνυν πρὸς τὸν ξένον ὁ ἀδελφός· τίς σοι τῶν δύο δοκεῖ τὴν ἀρετὴν ἀνώτερος; Ὁ δὲ ἔφη· ὁ ξενίσας ἡμᾶς καὶ ἀναπαύσας.

15. Ἠκούσθη τοῦτο τινὶ Γέροντι τῶν μεγάλων, ὃς καὶ ἄρα ἀπορούμενος καὶ μὴ ἔχων εἰδέναι τίνι τὴν νικῶσαν δεῖ παρασχεῖν, τὸν Θεὸν ἠξίου δηλῶσαι·

ὄναρ τοίνυν ὁρᾷ ἐν τῷ ποταμῷ δύο πλοῖα φερόμενα· ὧν θάτερον μέν, τὸν θεῖον εἶχεν Ἀρσένιον ἡσυχῇ πλέοντα, καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ θαλπόμενον πνεύματι· τὸ δ' ἄλλο, Μωσέα καὶ τοὺς Ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ συνόντας, μέλι τε καὶ κηρίον αὐτῷ ψωμίζοντας.

16. Ἔγνω τοιγαροῦν ὁ θεασάμενος ὅτι πλείστου μὲν ἄξιοι παρὰ τῷ Θεῷ καὶ ἀμφότεροι· πλὴν ἀλλὰ μείζω ἡ τοῦ Ἀρσενίου σιωπὴ τῆς τοῦ Μωσέως φιλοξενίας· ὅσῳ τῷ μέν, τὸ θεῖον πνεῦμα συνῆν· τῷ δὲ Μωσεῖ, Ἄγγελοι Θεοῦ παντοκράτορος· τὸ μέντοι ψωμίζεσθαι παρὰ τῶν Ἀγγέλων αὐτόν, τὸ τῆς φιλοξενίας ἀγαθὸν αἰνίττεται, ὅτι δὲ πλεῖον ἡ τοῦ θείου Πνεύματος Χάρις τῇ τοῦ Ἀρσενίου ἡσυχίᾳ ἐπανεπαύετο, δηλώσει καὶ τὸ ἐπαγόμενον.

17. Ἀφίκετό τις εἰς αὐτὸν Γέρων, ὁμιλῆσαι βουλόμενος καὶ ὠφελείας τυχεῖν· ἐπεὶ δὲ ἐπικλεισάμενον Ἀρσένιον εὗρε καὶ ἡσυχῇ μένοντα, οὐ προσέθετο μὲν κόψαι τὴν θύραν, ἵνα μὴ δι' ὄχλου αὐτῷ γένηται· πλὴν ἀλλὰ παρακύψας διὰ σμικροτάτης θυρίδος, ὁρᾷ τὸν Ὅσιον ὅλον πῦρ· πάντως δὲ καὶ ὁ θεασάμενος τοιούτων ἄρα θεαμάτων ὑπῆρχεν ἄξιος, τὸ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα κόψαντος ἐκείνου τὴν θύραν, ἔξεισιν Ἀρσένιος· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἔκπληκτον ὄντα, πόσος σοι ὁ καιρός, ἤρετο, ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐνταῦθα γέγονας; μήτι ἄρα καὶ ἐθεάσω; ὁ δ' ἀπηρνήσατο.

18. Καὶ τοῦτο δὲ τῷ θαυμαστῷ πεφύλακτο Ἀρσενίῳ, τὸ μήτε ζητήματα γραφικὰ προτείνειν, μήτε μὴν ἐπιστέλλειν, οὐχ ὡς ἀδυνάτως ἔχοντι, πῶς γάρ, ᾧ τινι τὸ εὖ λέγειν οὕτω ῥάδιον, ὡς τὸ ἁπλῶς λέγειν ἑτέροις; ἀλλ' ὁ πρὸς τὸ σιωπᾶν ἐθισμός, καὶ τὸ πρὸς ἐπίδειξιν ἐπαχθές, ταῦτα τῶν εἰρημένων αἴτια.

19. Διὰ τοῦτο γοῦν κἂν ταῖς Ἐκκλησίαις, κἂν ταῖς συνάξεσι, λίαν ἐσπουδασμένον ἦν αὐτῷ, τὸ μήτε τινὰς ὁρᾶν, μήθ' ὑφ' ἑτέρων αὐτὸν βλέπεσθαι, ἀλλ' ὀπίσω τινὸς ἢ κίονος, ἢ ἑτέρου προβλήματος ἵστασθαι, καὶ περικρύβειν ἑαυτόν, καὶ τῆς τῶν ἄλλων ἐπικρίνειν ἐπιμιξίας ἀθέατον, ἅτε δὴ προσέχειν ἑαυτῷ διὰ παντὸς βουλομένῳ, καὶ εἴσω τὸν νοῦν ἀθροίζειν καὶ πρὸς Θεὸν οὕτω ῥαδίως αἴρεσθαι.

20. Ἔθος δὲ Ἀρσενίῳ τοῦτο συνεχῶς ὑπᾴδειν ἑαυτῷ· Ἀρσένιε, διὸ ἐξῆλθες· ὅπερ ἐστί, δι' ὃν ἄρα σκοπὸν σεαυτὸν τῷ κόσμῳ ἀπέστησας· τὶς δὲ οὗτος; ἢ τὸ ἀρέσαι πάντως Θεῷ, οἷς ἐκεῖνος οἶδεν ἀρέσκεσθαι, τοῦτο ἐπιμελοῦ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἕτερον εἴθιστο αὐτῷ συνεχῶς ὑπᾴδεσθαι· πολλάκις εἰπὼν μετέγνων, σιωπήσας δὲ οὐδέποτε· οὗ χάριν καὶ τὰς μετὰ τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίας ἀπεστρέφετο, εἰ μήτοι γε, ἀναγκαία αὐτῷ καὶ θεάρεστος ἡ ἔντευξις ἔδοξε.

21. Ποτὲ γὰρ μαθών τινας ὡς αὐτὸν ἐλθόντας, αὐτίκα πρὸς τοὺς συνόντας· ἐρωτήσατε, εἶπεν, αὐτούς, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἀφίκοντο μάθετε· ἐπεὶ δὲ αὐτοὶ πυθόμενοι ἐπύθοντο, καὶ πρὸς Θηβαΐδα ἔμαθον καταδή τινα χρείαν αὐτοὺς ἀπιέναι, καὶ τοῦτο ἀπήγγειλαν Ἀρσενίῳ, αὐτὸς προφάσεως ὥσπερ λαβόμενος τοῦ μὴ διακοπῆναι τὴν ἡσυχίαν, ἐπεὶ μὴ δι' ἐμὲ παρεγένοντο, ἔφη, οὐδὲ θεάσονταί με· ἀλλὰ ἀναπαύσεως παρ' ὑμῶν τυχόντες, εἶτα καὶ τῆς ὁδοῦ ἐχέσθωσαν.

Ἑρμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ Ἀρσένιος, ὅταν ἀκόμη εὑρίσκετο εἰς τὸν κόσμον, ἐπεθύμει μετὰ σφοδρότητος τὴν ἡσυχίαν· δι' αὐτὸ καὶ θερμότατα παρεκάλει τὸν Θεόν, νὰ τὸν ἀξιώσῃ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του.

Μίαν ἡμέραν λοιπόν, ἐνῷ προσηύχετο, ἠκούσθη ἐξ οὐρανοῦ μία φωνή, ποὺ τοῦ ἔλεγεν.

—Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς θορύβους καὶ ἔτσι θὰ σωθῇς.

2. Μόλις ὁ Μέγας Ἀρσένιος ἤκουσε τὴν φωνὴν αὐτήν, δὲν ἔχασε καθόλου καιρόν. Ἀμέσως ἐγκατέλειψε τὰς κοσμικὰς μερίμνας καὶ τοὺς θορύβους καὶ ἀναχωρεῖ μετὰ σπουδῆς διὰ τὴν Σκήτην, ὅπου συντάσσεται μετὰ τῶν Πατέρων ποὺ ἠσκήτευον εἰς αὐτὴν καὶ τοὺς ὁποίους, ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος, ὑπερέβη εἰς τοὺς ἀγῶνας. Ἄλλωστε δὲν ἦτο ἄγευστος ἀπὸ κόπους πνευματικούς, καὶ πολλάκις εἶχε συναναστραφῆ μὲ Ἀσκητάς, οὔτε καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἡ Σκήτη καὶ ἡ μοναχικὴ ζωὴ τὸν ἐγνώριζον νὰ κοπιάζῃ διὰ τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς.

3. Ἀλλὰ καὶ πρὶν νὰ μεταβῇ ὁ Ὅσιος εἰς τὴν Σκήτην εἶχε συγκρατήσει τὰ σκιρτήματα τῆς καρδίας του, μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐφρόντιζε διὰ τὴν ἀρετήν, καὶ εἰς τοὺς ἀσκητικοὺς κόπους ἦτο συνηθισμένος, ὥστε, ἂν καὶ ἔζῃ μέσα εἰς τόσον πλῆθος (ἐπισήμων ἀνθρώπων) καὶ εἰς τόσους θορύβους, ἐν τούτοις ἠδύνατο, ὅπως καὶ ὁ Προφητάναξ Δαυΐδ, νὰ ἔχῃ τὸ θάρρος νὰ λέγῃ· «Κατὰ μόνας εἰμὶ ἐγώ» (Ψαλμ. ρμ' 10). Δι' αὐτὸ καὶ ὅταν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Σκήτην καὶ συνηριθμήθη μὲ τοὺς ἐκεῖ ἐνασκουμένους Πατέρας, δὲν ἤργησε νὰ ἀναδειχθῇ πρῶτος μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐπρόσεχον ὡς διδάσκαλον· δι' αὐτὸ καὶ ἐδέχοντο προθύμως τὰς συμβουλάς του, ἐπὶ πάντων τῶν ζητημάτων, περὶ τῶν ὁποίων ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλήν του.

4. Κάποτε λοιπὸν ἕνας ἐξ αὐτῶν ὑπέβαλε τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν εἰς τὸν Μέγαν Ἀρσένιον.

—Ποίαν γνώμην ἔχεις διὰ τοὺς Μοναχούς, ποὺ ταξιδεύουν εἰς ξένα μέρη καὶ παραμένουν, εἴτε ἐπ' ὀλίγον, εἴτε ἐπὶ πολύ, εἰς αὐτά;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπήντησεν ὁ Μέγας Ἀρσένιος:

—Ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη εἰς ἕνα Μοναχὸν νὰ μεταβῇ εἰς ξένον μέρος ἢ εἰς ξένην πόλιν, τοῦτο θὰ πρέπει μετὰ προσοχῆς νὰ τηρήσῃ· νὰ ἀποφύγῃ, πάσῃ θυσίᾳ, νὰ συνάψῃ γνωριμίας μεθ' οἱουδήποτε, νὰ μὴ ἀποκτήσῃ θάρρος, οὔτε νὰ ἐξοικειωθῇ μὲ κανένα. Ἐφ' ὅσον θὰ διαφυλάξῃ αὐτὰς τὰς συμβουλάς, ὁπωσδήποτε θὰ ὠφελήσῃ τὰ μέγιστα τὸν ἑαυτόν του.

5. Ἕνας ἄλλος Μοναχός, ὀνομαζόμενος Μᾶρκος, περιβόητος διὰ τὴν ἀρετήν του, ἀντελήφθη τὴν πρὸς μόνωσιν τάσιν τοῦ Μεγάλου Ἀρσενίου καὶ τὴν συστηματικὴν ἀποφυγὴν τῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων συναναστροφῆς. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν πλησιάζει τὸν Μέγαν Ἀρσένιον καὶ τὸν ἐρωτᾷ:

—Διατί μᾶς ἀποφεύγεις; Ἀπὸ τὴν συναναστροφήν σου μὲ ἡμᾶς σὺ δὲν διατρέχεις κανένα κίνδυνον νὰ ζημιωθῇς ψυχικῶς· ἀπεναντίας, δύνασαι πάρα πολὺ νὰ μᾶς ὠφελήσῃς.

6. Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπήντησεν ὁ Μέγας Ἀρσένιος μετὰ ταπεινοφροσύνης καὶ σεμνότητος.

—Ὁ Θεὸς γνωρίζει πόσον σᾶς ἀγαπῶ· κυριολεκτικῶς ἔχω κρεμασθῆ ἀπὸ τὴν ἀγάπην σας. Κάποιαν ὅμως ζημίαν θὰ ὑποστῶ, διότι μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ μοιράσω τὸν ἑαυτόν μου μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλωστε εἶναι εὐκολώτερον νὰ ἀρέσω εἰς τὸν Θεόν, παρὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τοῦτο διότι αἱ χιλιάδες καὶ αἱ μυριάδες τῶν Ἁγίων Ἀγγέλων ἕνα σκοπὸν ἔχουν καὶ ἕνα θέλημα, τὸ νὰ ὑμνοῦν τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἐκτελοῦν τὰ προστάγματά του. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως οὐδέποτε συμφωνοῦν ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἐπιδιώξεις των· δὲν γνωρίζουν τί γυρεύουν. Δι' αὐτό, ὅπως εἶπον καὶ προηγουμένως, εἶναι πολὺ δυσκολώτερον νὰ εὐχαριστήσῃς τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους, παρὰ τὸν πανάγαθον Θεόν.

7. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀρσένιος ἠγάπησε μὲ ὅλην του τὴν ψυχὴν τὴν ἡσυχίαν καὶ ἐστενοχωρεῖτο ὅταν ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν ἐπισκέπται, ἐπιθυμῶν νὰ ἐπικοινωνῇ διαρκῶς μετὰ μόνου τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ τὸ ἀσκητικόν του κελλίον ἀπεῖχεν ἀπὸ τὰ κελλία τῶν ἄλλων περισσότερον ἀπὸ τριάκοντα μίλια (1).

8. Κάποτε, λοιπόν, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἕνας ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους Πατέρας καὶ λέγει εἰς τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον.

—Πάτερ μου, οἱ λογισμοί μου μὲ στενοχωροῦν, διότι δὲν ἔχω πλέον δύναμιν, λόγῳ τοῦ γήρατος, νὰ νηστεύω καὶ νὰ ἀντέχω εἰς τοὺς κόπους καὶ τὰς ταλαιπωρίας τῆς ἀσκήσεως. Νομίζω, ὅτι θὰ εἶναι καλὸν νὰ ἐπισκέπτωμαι, τοὐλάχιστον, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ αὐτοὺς ποὺ ὑποφέρουν, διότι καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίσκεψις εἶναι ἕνα σημαντικὸν σύμβολον τῆς ἀγάπης. Σὺ τί μὲ συμβουλεύεις νὰ κάμω;

Ὁ Μέγας Ἀρσένιος, ποὺ ἐγνώριζε τὰς παγίδας καὶ τοὺς δολεροὺς σκοποὺς τῶν δαιμόνων, τοῦ ἀπήντησε:

—Πήγαινε, τρῶγε καὶ πίνε καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς ὅσον ὕπνον θεωρεῖς ἀρκετόν· μόνον πρόσεξε, νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃς οὔτε μίαν στιγμὴν τὸ κελλί σου.

9. Ὅταν δὲ κάποτε ἠρημώθη ἡ Σκήτη, λόγῳ ἐπικειμένης βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς, ἐγκατέλειψε καὶ αὐτός, μετὰ τῶν ἄλλων Πατέρων, τὴν ἐπικίνδυνον περιοχήν. Ἀναχωρῶν ἐκ τῆς Σκήτης ἔκλαιε καὶ διεφλέγετο ἀπὸ τὸν ἀκατανίκητον πόθον τῆς ἡσυχίας. Ἐγνώριζε καλῶς, ὅτι αἱ μετακινήσεις τῶν Μοναχῶν καὶ ἡ ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἡσυχίας ἀναχώρησίς των εἶναι δι' αὐτοὺς βέβαιος θάνατος. Ὅσα δὲ πνευματικὰ ἀγαθὰ ἐκέρδισαν οἱ Μοναχοὶ ἐκ τῆς ἡσυχίας, τὰ σκορποῦν καὶ τὰ χά-

---

1) Πρόκειται περὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ μιλίου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἴσον μὲ 100 βήματα, ἤτοι 8 στάδια, δηλαδὴ 1600 μέτρα περίπου.

νουν διὰ τῶν μετακινήσεων, διότι συναναστρέφονται μὲ ὅσους δὲν θέλουν, πολλάκις δὲ βλέπουν καὶ ἀκούουν ἐκεῖνα, ποὺ δὲν πρέπει.

10. Ἄλλοτε πάλιν ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος ἐπεσκέφθη μερικοὺς Μοναχούς. Πλησίον τῶν κελλίων τῶν Μοναχῶν αὐτῶν ὑπῆρχον φυτευμένα καλάμια, ποὺ τὰ ἐκινοῦσεν ἤρεμα ὁ ἄνεμος.

Πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς Μοναχοὺς εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος:

—Τί εἶναι αὐτὸς ὁ σεισμός (1); Δὲν γνωρίζετε, ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ ἀγαπᾷ ἀληθινὰ τὴν ἡσυχίαν, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀνεχθῇ οὔτε φωνὴν σπουργίτου; Πῶς λοιπὸν σεῖς, ἐνῷ ταράσσεσθε μὲ τοιούτους θορύβους, θὰ ἠμπορέσετε νὰ διατηρήσετε καθαρὰν τὴν διάνοιάν σας ἀπὸ πάντα θόρυβον, ὥστε νὰ ἠρεμήσετε;

11. Ἄλλοτε πάλιν ὁ Μέγας Ἀρσένιος ἀντελήφθη νὰ ἔρχεται πρὸς ἐπίσκεψίν του κάποιος ἀδελφός. Ἀμέσως τότε ἤρχισε νὰ τὸν πετροβολᾷ καὶ τοιουτοτρόπως τὸν ἀπεμάκρυνεν. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν δὲν θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ εἴπῃ, ὅτι προέβη ἀπὸ μῖσος πρὸς τὸν ἀδελφόν. Διότι ποῖος κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ μαζὶ μὲ τὰς ἄλλας ἀρετάς, καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην περισσότερον ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἀρσένιον; Ἐνήργησεν ὅμως τοιουτοτρόπως, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστροφήν, καὶ νὰ διατηρήσῃ, ὅπως ἐλέχθη, καθαρὰν μέσα εἰς τὴν ψυχήν του, τὴν ἠρεμίαν καὶ τὴν ἡσυχίαν. Μὲ τὴν ἡσυχίαν δὲ καὶ τὴν ἠρεμίαν ἐπεδίωκε νὰ διασώσῃ τὴν ἱκανότητα τῆς ψυχῆς του νὰ ἀπολαμβάνῃ θείας θεωρίας.

12. Ἐν τούτοις ὅμως καὶ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν δὲν τὴν ἔκαμεν ἀπερισκέπτως καὶ χωρὶς διάκρισιν· ἀλλ' ἐγνώριζεν, ἐξ ἐσωτερικῆς πληροφορίας τῆς θείας Χάριτος, ποίους ἔπρεπε νὰ ἀπομακρύνῃ, αὐτοὺς δηλαδὴ ποὺ ἦτο δυνατὸν νὰ τοῦ ταράξουν τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν, ὅπως ἐπίσης ἐγνώριζε καὶ ποίους ἔπρεπε νὰ δεχθῇ καὶ νὰ τοὺς μεταδώσῃ ὠφέλιμον λόγον διδασκαλίας ἢ παρακλήσεως. Ἀκόμη ἐγνώριζε καὶ ποίους ἔπρεπε νὰ δεχθῇ καὶ νὰ συναναστρέφεται, ὄχι διὰ νὰ ἀνταλλάσσουν ὠφελίμους λόγους καὶ πρὸς ψυχωφελῆ συζήτησιν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀσκῆται μαζί των εἰς τὴν σιωπήν, ὅπως θὰ φανερώσῃ τὸ ἑπόμενον περιστατικόν.

13. Κάποιος ἀδελφὸς κατελήφθη ἀπὸ πόθον νὰ ἴδῃ τὸν Μέγαν Ἀρσένιον. Ὅταν λοιπὸν ἔφθασεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σκήτης παρεκάλει τοὺς ἀδελφοὺς νὰ τοῦ ὑποδείξουν τὸν Μέγαν, διὰ νὰ τὸν ἴδῃ. Οἱ Μοναχοὶ ἔστειλαν τότε ἕνα ἐκ τῶν ἀδελφῶν νὰ τοῦ δείξῃ τὸ κελλὶ τοῦ Μεγάλου Ἀρσενίου. Μόλις ἔφθασαν εἰς τὸ κελλὶ ἐκτύπησαν καὶ

---

1) Σεισμὸν ὀνομάζει ὁ Ὅσιος τὸν προκαλούμενον θόρυβον ἐκ τῶν σειομένων ὑπὸ τοῦ ἀνέμου καλάμων, διὰ νὰ καταστήσῃ ἔτι περισσότερον ἔκδηλον τὴν ἀντίθεσιν παντὸς θορύβου πρὸς ὅ,τι καταστρέφει τὴν ἡσυχίαν.

οἱ δύο τὴν θύραν. Ὁ θεῖος Ἀρσένιος τοὺς ἤνοιξεν ἀμέσως, τοὺς ἐδέχθη μὲ χαρὰν καὶ τοὺς ἠσπάσθη, ὕστερον ἐκάθισαν καὶ οἱ τρεῖς σιωπῶντες, χωρὶς νὰ εἴπουν λέξιν οὔτε οἱ ἐπισκέπται, οὔτε ὁ Ἀρσένιος. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπέρασεν ἀρκετὴ ὥρα ἐν σιωπῇ καὶ οὐδεμίαν λέξιν εἶπεν ὁ Γέρων, ὁ Μοναχός, ποὺ συνώδευσε τὸν ξένον, διὰ νὰ τοῦ ὑποδείξῃ τὸ κελλίον, τοῦ λέγει σιγά· «Ἐγώ, ἀδελφέ, θὰ ἐπιστρέψω». Καὶ ὁ ξένος τοῦ ἀπήντησε· «Καὶ ἐγὼ θὰ σὲ ἀκολουθήσω, ἀφοῦ ἡ ἐδῶ παραμονή μου ἀποβαίνει ματαία».

14. Καὶ οἱ δύο λοιπὸν ἐξῆλθον ἐκ τοῦ κελλίου καὶ ἀνεχώρησαν. Καθ' ὁδὸν ὁ ξένος παρεκάλει τὸν συνοδὸν Μοναχόν, ποὺ τὸν ἐξενάγει, νὰ τὸν ὁδηγήσῃ πρὸς τὸν Ἀββᾶν Μωϋσέα, ὅστις προηγουμένως ἦτο ληστής.

Πράγματι λοιπὸν ἐπεσκέφθησαν τὸν Ἀββᾶν Μωϋσέα, ὅστις μετὰ χαρᾶς καὶ καλωσύνης τοὺς ὑπεδέχθη καὶ συνωμίλησε μαζί τους πνευματικὰ ζητήματα, χωρὶς περιορισμόν. Μὲ τὴν συμπεριφοράν του αὐτὴν ἀνέπαυσεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς τὸν ξένον, ὁ ὁποῖος εὐχαριστημένος καὶ ἐνθουσιασμένος ἀνεχώρησε. Καθ' ὁδὸν ὁ συνοδὸς Μοναχὸς ἐρωτᾷ τὸν ξένον:

—Ποῖος ἐκ τῶν δύο, ἀδελφέ μου, ἔχεις τὴν γνώμην, ὅτι εἶναι ἀνώτερος κατὰ τὴν ἀρετήν;

—Ἀσφαλῶς ἐκεῖνος, ποὺ μᾶς ἐφιλοξένησε καὶ μᾶς ἀνέπαυσε ψυχικά, δηλαδὴ ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

15. Τὸ περιστατικὸν αὐτὸ τὸ ἐπληροφορήθη κάποιος ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἀσκητικοὺς Γέροντας, ὅστις περιῆλθεν εἰς ἀπορίαν καὶ δὲν ἐγνώριζε ποῖον ἔπρεπε νὰ ἐπαινέσῃ, τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον μὲ τὴν αὐστηρὰν σιωπήν, ἢ τὸν Ἀββᾶν Μωϋσέα μὲ τὴν ψυχωφελῆ καὶ φιλόξενον ὁμιλίαν του. Παρεκάλει δὲ ἐνθέρμως τὸν Θεὸν νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ Ἐκεῖνος τὸ ζητούμενον.

Πράγματι, κατόπιν ἐπιμόνου προσευχῆς, εἶδε τὸ ἑξῆς ἀποκαλυπτικὸν ὄνειρον. Εὑρέθη εἰς τὴν ὄχθην ποταμοῦ καὶ βλέπει νὰ πλέουν μέσα εἰς τὸν ποταμὸν δύο πλοῖα· ἐξ αὐτῶν τὸ μὲν ἕνα εἶχε τὸν θεῖον Ἀρσένιον, πλέοντα ἡσύχως, λελαμπρυσμένον δὲ καὶ θαλπώμενον ὑπὸ τοῦ Παναγίου Πνεύματος· ἐπὶ τοῦ ἄλλου πλοίου ἐπέβαινεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς, τὸν ὁποῖον συνώδευον Ἄγγελοι καὶ τὸν ἔτρεφον μὲ μέλι καὶ κηρίον (μελόπιτταν).

16. Μὲ τὸ ὄνειρον αὐτὸ ἀντελήφθη ἀμέσως ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὅτι καὶ οἱ δύο Ἀββάδες, ὁ Ἀρσένιος καὶ ὁ Μωϋσῆς, ἦσαν κατὰ πολὺ ἄξιοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· πλὴν ὅμως περισσότερον εὐάρεστος ἐγένετο ἡ διὰ τὸν Θεὸν σιωπὴ τοῦ Ἀρσενίου, παρὰ ἡ χάριν τῶν ἀνθρώπων φιλοξενία τοῦ Μωϋσέως. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ μεγαλυτέρα, κατὰ τὸ ἀποκαλυπτικὸν ὄνειρον, ὑπῆρξεν ἡ σιωπὴ τοῦ Ἀρσενίου, καθ' ὅσον αὐτὸν μὲν συνώδευε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐνῷ τὸν Μωϋσέα Ἄγγελοι Θεοῦ Παντοκράτορος· τὸ ὅτι δὲ τὸν Ἀββᾶν Μωϋσέα ἔτρεφον Ἄγγελοι, αὐτὸ ση-

μαίνει τὸ ἀγαθὸν τῆς φιλοξενίας. Ὅτι δὲ ἡ Χάρις τοῦ Θείου Πνεύματος ἐπανεπαύετο περισσότερον εἰς τὴν σιωπὴν τοῦ Ἀρσενίου θὰ φανερώσῃ ἀκόμη ἐναργέστερον καὶ τὸ ἀκόλουθον παράδειγμα.

17. Κάποτε ἀφίχθη εἰς τὴν Σκήτην τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου ἕνας Γέρων, ἐπιθυμῶν νὰ συνομιλήσῃ μαζί του καὶ νὰ ὠφεληθῇ ψυχικῶς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος ἦτο κλεισμένος μέσα εἰς τὸ κελλί του καὶ ἤσκει τὴν κατὰ Θεὸν ἡσυχίαν, δὲν ἀπεφάσισε νὰ κτυπήσῃ τὴν θύραν τοῦ κελλίου, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλήσῃ. Ὡς τόσον ἔσκυψεν ἀπὸ μίαν μικρὰν θυρίδα διὰ νὰ ἴδῃ τὸ ἐσωτερικόν τοῦ κελλίου καὶ βλέπει, ὅτι ὁ Ὅσιος ἦτο ὅλος φωτιά. Βεβαίως καὶ ὁ ἐπισκέπτης, ποὺ παρετήρησε τὸ θαῦμα ἀπὸ τὴν θυρίδα, ἦτο ἄξιος, λόγῳ ψυχικῆς καθαρότητος, τοιούτων θεαμάτων. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ καταπληκτικὸν θέαμα, ἐκτύπησεν ὁ Γέρων τὴν θύραν τοῦ κελλίου καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἀρσένιος. Μόλις δὲ εἶδεν, ὅτι ὁ ἐπισκέπτης του εἶχεν εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐμφανῆ τὴν εἰκόνα τῆς καταπλήξεως, τὸν ἐρωτᾷ:

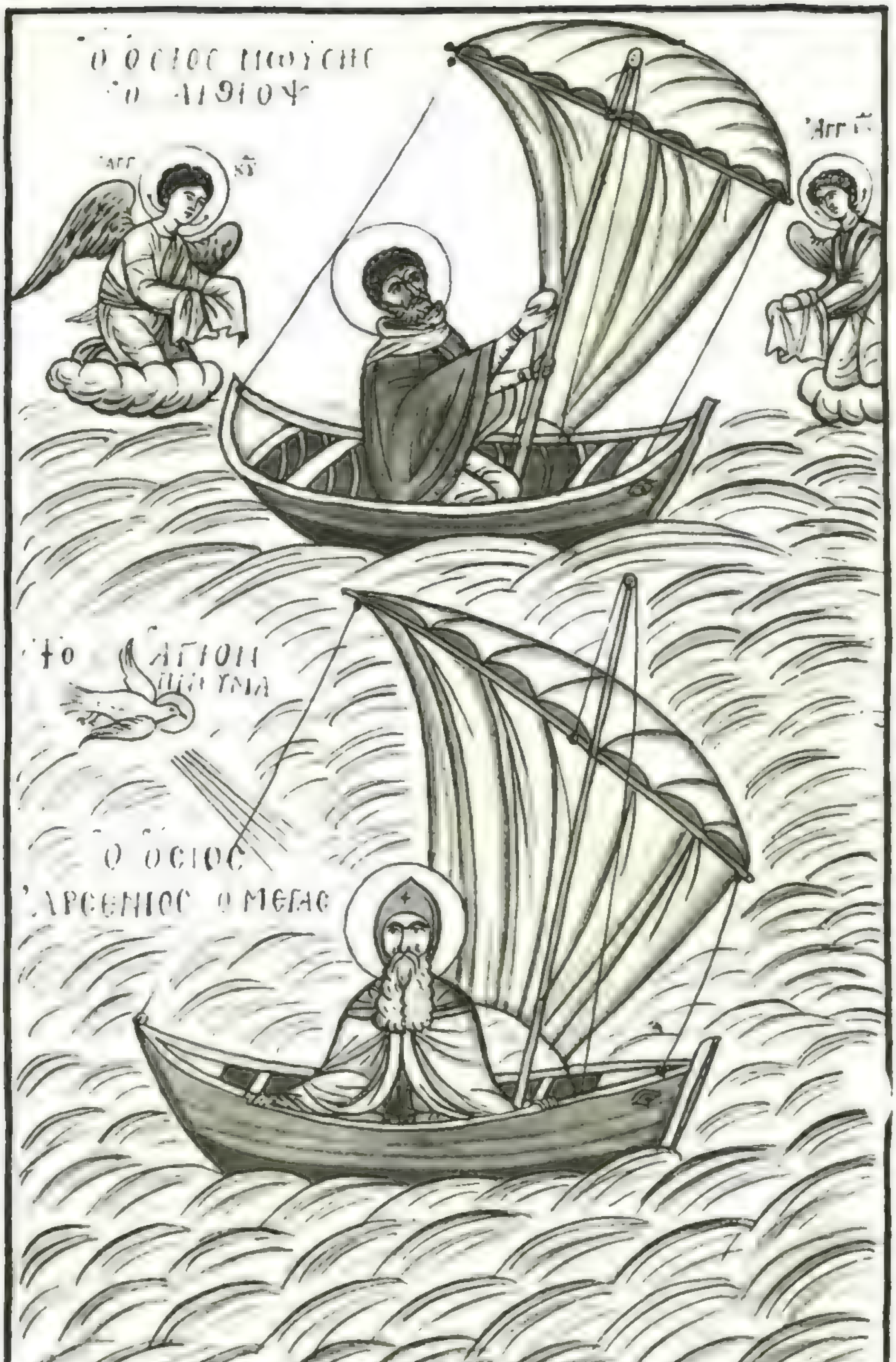
—Πρὸ πόσης ὥρας ἦλθες ἐδῶ; Μήπως εἶδες τίποτε;

Ὁ ἐπισκέπτης πάντως ἀπεσιώπησε ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἀρσένιον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶδε.

18. Καὶ τοῦτο ἀκόμη τὸ ἀξιοθαύμαστον ἐχαρακτήριζε τὴν συμπεριφορὰν τοῦ Μεγάλου Ἀρσενίου· ποτὲ δὲν ἐπρότεινε, πρὸς συζήτησιν, Γραφικὰ θέματα, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀλληλογράφει ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων. Τὸ ἔκανε δὲ αὐτό, ὄχι διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ ἢ νὰ γράφῃ (τοιαύτη ἀδυναμία ἦτο ἀνύπαρκτος εἰς ἕνα, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ βαθυστόχαστος ὡραιολογία ἦτο τόσον εὔκολος, ὅσον εἰς ἄλλους ἡ πρόχειρος καὶ συνήθης ὁμιλία), ἀλλὰ διότι εἶχε συνηθίσει νὰ σιωπᾷ καὶ ἀπεστρέφετο τὴν ἐπίδειξιν. Αὐτὰ τὰ δύο (ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἀποστροφή του πρὸς ἐπίδειξιν) ἦσαν τὰ αἴτια τῆς τοιαύτης συμπεριφορᾶς του.

19. Δι' αὐτό, εἴτε εἰς Ἐκκλησίαν εὑρίσκετο, εἴτε εἰς ἄλλας συνάξεις τῆς Σκήτης, ἀπέφευγεν ἐπιμελῶς καὶ νὰ βλέπῃ ἄλλους καὶ νὰ τὸν βλέπουν ἄλλοι· δι' αὐτὸ ἐφρόντιζε νὰ στέκῃ ὀπίσω ἀπὸ μίαν κολώναν ἢ ἄλλο ἐμπόδιον, διὰ νὰ κρύπτεται καὶ νὰ ἀποφεύγῃ νὰ συναντᾶται μὲ ἄλλους, παραμένων ἀθέατος ἀπὸ αὐτούς. Αὐτὰ ὅλα δὲ τὰ ἔκανε, διότι ἤθελε καὶ ἐπεδίωκε διαρκῶς νὰ προσέχῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ συγκεντρώνῃ τὴν σκέψιν του εἰς ἑαυτὸν, ὥστε εὐκόλως νὰ ἀνυψοῦται πρὸς τὸν Θεόν.

20. Ὁ Μέγας Ἀρσένιος συνήθιζε συνεχῶς νὰ ὑποψιθυρίζῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του: Ἀρσένιε, διὸ ἐξῆλθες· Ἀρσένιε, δηλαδή, δι' ἕνα πρᾶγμα ἐξῆλθες εἰς τὴν ἔρημον· δι' ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν ἀπεμακρύνθης τοῦ κόσμου. Ποῖος ἄραγε εἶναι ὁ σκοπὸς αὐτός; Τὸ νὰ ἀρέσῃς ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ νὰ φροντίζῃς νὰ ἐκτελῇς ὅσα εἰς Ἐκεῖνον ἀρέσουν καὶ εἰς ὅσα γνωρίζει Ἐκεῖνος νὰ ἐπαναπαύεται. Ἐκτὸς

Ο ΟCΙΟC ΜΩΥCΗC Ο ΑΙΘΙΟΨ
ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ
Ο ΟCΙΟC ΑΡCΕΝΙΟC Ο ΜΕΓΑC
Ράλλης Κοψίδης 65

ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἕνα ἄλλο συνήθιζεν ἀκόμη συνεχῶς νὰ ἐπαναλαμβάνῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὡς τροπάριον: Πολλάκις μετενόησα, ὅταν ὡμίλησα· οὐδέποτε ὅμως, ὁσάκις ἐσιώπησα.

Χάριν δὲ αὐτοῦ ἀκριβῶς ἀπεστρέφετο καὶ τὰς μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστροφάς· διέκοπτε δὲ τὴν γαλήνην τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς σιωπῆς, μόνον ἐφ' ὅσον ἐκρίνετο ὑπ' αὐτοῦ, φωτιζομένου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀναγκαία καὶ θεάρεστος ἡ μετὰ τῶν ἀνθρώπων συνάντησις.

21. Κάποτε, παραδείγματος χάριν, ἔμαθεν, ὅτι ἦλθον εἰς τὴν Σκήτην μερικοὶ ξένοι. Ἀμέσως τότε εἶπε πρὸς τοὺς ὑποτακτικούς του:

—Ἐρωτήσατε τοὺς ξένους καὶ πληροφορηθῆτε διὰ ποίαν αἰτίαν ἔφθασαν μέχρι τῆς Σκήτης μας.

Πράγματι οἱ ὑποτακτικοί του ἐξήτασαν τὸν σκοπὸν τῆς παρουσίας τῶν ξένων καὶ σπεύδουν νὰ τὸν πληροφορήσουν.

—Ἀββᾶ—τοῦ εἶπον—οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι περαστικοὶ καὶ μεταβαίνουν πρὸς τὴν Θηβαΐδα δι' ὑποθέσεις των.

Τὴν πληροφορίαν αὐτὴν ἔλαβεν ὡς ἀφορμήν, διὰ νὰ μὴ διακόψῃ τὴν προσφιλῆ του σιωπήν.

—Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν μὲ χρειάζονται—εἶπε πρὸς τοὺς ὑποτακτικούς του—δὲν εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ μὲ ἰδοῦν. Περιποιηθῆτε τους καὶ ἂς συνεχίσουν τὸν δρόμον των.

Β'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

Ο ΑΒΒΑΣ Ἀρσένιος, ἔτι ὢν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐδέετο θερμῶς τοῦ Θεοῦ λέγων· Κύριε, ὁδήγησόν με πῶς σωθῶ. Ἐν μιᾷ οὖν, εὐχομένῳ αὐτῷ, φωνή τις ἦλθεν ἄνωθεν λέγουσα· Ἀρσένιε, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σῴζῃ· ταύτης ἐκεῖνος ἀκούσας, εὐθὺς ἀπάρας τῶν κοσμικῶν, εἰς Σκῆτιν ἀναχωρεῖ, καὶ τοῖς ἐκεῖσε ἀσκουμένοις ἀνδράσι συντάττεται.

2. Πάλιν οὖν ηὔξατο τῷ Θεῷ τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών· καὶ πάλιν ἀκούει φωνῆς λεγούσης αὐτῷ· Ἀρσένιε· φεῦγε, σιώπα, ἡσύχαζε· αὗται γάρ εἰσιν αἱ ῥίζαι τῆς ἀναμαρτησίας· οὕτως οὖν ποιῶν ὁ Ἀρσένιος ἐν βραχεῖ μέγας γέγονε, καὶ πάντας σχεδὸν τοὺς ἐκεῖ Πατέρας, θεωρίᾳ καὶ γνώσει, ὑπερηκόντισεν.

3. Ἦλθόν ποτε Γέροντες πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον παρακαλοῦντες, ἵνα συντύχωσιν αὐτῷ· ὁ δὲ προσχὼν ταῖς πολλαῖς αὐτῶν παρακλήσεσιν, ἤνοιξεν· εἰσελθόντες οὖν ᾐτήσαντο εἰπεῖν αὐτοῖς περὶ τῶν ἡσυχαζόντων καὶ μηδενὶ ἀπαντώντων, κατὰ τίνα λόγον τοῦτο ποιοῦσι; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ὅταν ἡ παρθένος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ᾖ, πολλοὶ θέλουσιν αὐτῇ μνηστευθῆναι· ἐπὰν δὲ λάβῃ ἄνδρα, οὐ πᾶσιν ἀρέσκει, ἀλλ' οἱ μὲν ἐπαινοῦσιν, οἱ δὲ ἐξουθενοῦσι, καὶ οὐχ οὕτως ἔχει τιμὴν ὡς τὸ πρότερον, ὅτε ἦν κεκρυμμένη· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, ἐπὰν δημοσιεύηται, οὔτε πᾶσιν ἀρέσαι δύναται, καὶ τὴν παρὰ Θεοῦ τιμὴν ἀποβάλλει.

4. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς· ἐὰν ὁ ἐχθρὸς βιάζηται ἡμᾶς καταλιπεῖν τὴν ἡσυχίαν, προφάσεις τινὰς εὐλόγους, δῆθεν, ἢ ἀλόγους προτείνων, μὴ ἀκούσωμεν αὐτοῦ· εἰς γὰρ τὸ συνορᾶν τὰς μεθοδίας αὐτοῦ, καὶ μὴ κλέπτεσθαι ὑπ' αὐτῶν,

οὐδὲν ἡμῖν πρόσεστιν ἄλλο τοιοῦτον βοήθημα, οἷον ἡ ἡσυχία καὶ ἡ ἀσιτία παρέχουσιν· αὗται γὰρ ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς τοῖς ἔνδον ὀφθαλμοῖς ὀξυδερκίαν παρέχουσιν.

5. Εἶπεν ὁ αὐτός· κόπτε τὰς σχέσεις τῶν πολλῶν, μή σου ὁ νοῦς περισπαστικὸς γενόμενος καὶ ἐμμέριμνος θολωθῇ, καὶ οὐκέτι καθαρῶς ἀποβλέπειν δυνήσεται πρὸς τὸν τῆς ἡσυχίας ἀέρα τὸν ἐλευθέριον.

6. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ τῆς Φέρμης· εἴ τις ἄνθρωπος μαθὼν τὴν τοῦ κελλίου γλυκύτητα, ἐν αὐτῷ ἀεὶ φεύγει· οὐχ ὡς μισῶν τὸν πλησίον, ἢ ἀτιμάζων, ἀλλὰ τῆς ἡδονῆς τοῦ κελλίου μεταποιούμενος.

7. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰσιδώρου, ὅτι ὅτε παρέβαλέ τις αὐτῷ, εἰ προήσθετο ὁ Γέρων, ἔφευγεν εἰς τὸ ἐνδότερον κελλίον, ἵνα μὴ εὑρεθῇ· ἐρωτώμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, διατί φεύγει; ἀπεκρίνατο, ὅτι καὶ τὰ θηρία φεύγοντα εἰς τὰς κοίτας αὐτῶν σῴζονται. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν ὁ Γέρων, θέλων ὠφελῆσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζωνται καὶ διώκωσι καὶ τὸ ἀπερίσπαστον.

8. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς τῷ Ἀββᾷ Μακαρίῳ ὄντι εἰς Σκῆτιν· θέλω ἡσυχάσαι, καὶ οὐκ ἀφίουσί μοι οἱ ἀδελφοὶ πυκνῶς παραβάλλοντες· τί οὖν ποιήσω; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· θεωρῶ ὅτι ἡ φύσις σου ἁπαλή ἐστι, καὶ οὐ δύνασαι Μοναχὸν ἐλθόντα πρός σε ἀποστρέψαι· εἰ οὖν θέλεις ἡσυχάσαι, ὕπαγε εἰς τὴν ἔρημον, ἔσω εἰς τὴν Πέτραν, κἀκεῖ ἡσυχάζεις. Ὁ δὲ ἐποίησε τοῦτο καὶ ἀνεπαύθη.

9. Τὸν αὐτὸν Ἀββᾶν Μακάριον ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Ἀϊὼ λέγων· εἰπέ μοι ῥῆμα πῶς σωθῶ; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, κάθισον εἰς τὸ κελλίον σου καὶ κλαῦσον τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ μὴ ἀγαπήσῃς λαλιὰν ἀνθρώπου, καὶ σῴζῃ.

10. Εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς· ἄνθρωπος φεύγων, ἔοικε σταφυλῇ ὀπτῇ, ἤγουν ὡρίμῳ, καὶ μεστῇ γλυκύτητος, ὁ δὲ ἐν ἀνθρώποις ὤν, ὡς ὄμφαξ ἐστίν, ἤτοι ἄωρος, μὴ εὐφραίνων τὸν ἐκ τούτου ἐσθίοντα.

11. Ἠσθένησέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ, καὶ ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον λέγων· ἐλθέ, ἵνα σε ἴδω πρὸ τοῦ με ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος. Ἦν δὲ τὸ μέσον τῆς ἑβδομάδος, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν· ἐδήλωσε δὲ αὐτῷ λέγων· ἐὰν μείνῃς ἕως τοῦ Σαββάτου, ἔρχομαι· εἰ δὲ ἀπέλθῃς, εἰς ἐκεῖνον τὸν κόσμον βλέπομεν ἀλλήλους.

12. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ῥοῦφον, τί ἐστιν ἡσυχία; καὶ τίς ἡ ὠφέλεια αὐτῆς; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· ἡσυχία ἐστὶ τὸ καθεσθῆναι τινὰ ἐν τῷ κελλίῳ μετὰ γνώσεως, καὶ φόβου Θεοῦ, ἀπεχόμενον μνησικακίας καὶ ὑψηλοφροσύνης· ἡ τοιαύτη ἡσυχία, γεννήτρια οὖσα πασῶν τῶν ἀρετῶν, φυλάσσει τὸν Μοναχὸν ἀπὸ τῶν πεπυρωμένων βελῶν τοῦ ἐχθροῦ, μὴ ἐῶσα αὐτὸν τιτρώσκεσθαι ὑπ᾿ αὐτοῦ. Ταύτην οὖν, ἀδελφέ, κτῆσαι, μνημονεύων ἀεὶ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, ὅτι οὐκ οἶδας ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, καὶ νῆφε περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς.

13. Ἦλθέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Ἀμμοῦν ἀπὸ Ῥαϊθοῦ εἰς τὸ Κλύσμα παραβαλεῖν τῷ Ἀββᾷ Σισώῃ, καὶ βλέπων αὐτὸν θλιβόμενον, ὅτι ἀφῆκε τὴν ἔρημον, λέγει αὐτῷ· διατί θλίβει, Ἀββᾶ, τί γὰρ ἐδύνω ποιῆσαι εἰς τὴν ἔρημον ἀπ᾿ ἄρτι, οὕτω γηράσας; Ὁ δὲ Γέρων προσέσχεν αὐτῷ μετὰ στυφότητος λέγων· τί μοι λέγεις, Ἀμμοῦν; οὐκ ἤρκει γάρ μοι ἡ ἐλευθερία μόνη τοῦ λογισμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ; Ἐποίησε

δὲ οὗτος ὁ 'Αββᾶς Σισώης εἰς τὸ ὄρος τοῦ 'Αββᾶ 'Αντωνίου, μετὰ τὴν ἐκείνου ἀποβίωσιν, ἔτη ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἐν ἡσυχίᾳ, οὐκ ὀλίγα καὶ πρότερον ἀνύσας ἐν Σκήτει μετὰ τοῦ 'Αββᾶ "Ωρ. "Ιδε οὖν μετὰ τὴν τοσαύτην ἄσκησιν, πῶς ἐπόθει τὴν ἔρημον διὰ τὸ ἤρεμον.

14. Καθήμενός ποτε ὁ 'Αββᾶς Σισώης εἰς τὸ Κλύσμα νοῶν καὶ φρονῶν, λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· ἀπόλυσον τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς φοίνικας, τέκνον. 'Ο δὲ ἔφη· εἰς τὸ Κλύσμα ἐσμέν, 'Αββᾶ. Καὶ λέγει ὁ Γέρων· εἰς τὸ Κλύσμα τί ποιῶ; ἆρόν με πάλιν εἰς τὸ ὄρος.

15. Εἶπε Γέρων· τὸ καθέζεσθαι καλῶς ἐν τῷ κελλίῳ, ἐμπίπλησι τὸν Μοναχὸν παντὸς ἀγαθοῦ.

16. Εἶπεν ὁ αὐτός, ὅτι ὀφείλει ὁ Μοναχός, ἐάν ποτε καὶ σωματικὴ συμβῇ ζημία, καταφρονεῖν αὐτῆς, καὶ δι' αὐτῆς ἀγοράζειν τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ.

17. 'Αδελφὸς παρέβαλε Γέροντι δοκιμωτάτῳ, καὶ λέγει αὐτῷ· κάμνω, 'Αββᾶ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων· κάθου εἰς τὸ κελλίον σου καὶ ὁ Θεὸς παρέχει σοι ἄνεσιν.

18. Διηγήσατο ὁ 'Αββᾶς Δανιὴλ περὶ τοῦ 'Αββᾶ 'Αρσενίου, ὅτι ἦλθέ ποτε μαγιστριανὸς εἰς Σκῆτιν ἀπὸ 'Ρώμης, φέρων αὐτῷ διαθήκην τινὸς συγκλητικοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ, ὃς ἀποθνήσκων κατέλιπε τῷ 'Αββᾷ 'Αρσενίῳ κληρονομίαν πολλὴν σφόδρα· καὶ λαβὼν αὐτὴν ὁ Γέρων, καὶ ἀναγνοὺς τὰ ἐν αὐτῇ, ὥρμησεν αὐτὴν σχίσαι· ὁ δὲ μαγιστριανὸς ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ λέγων· δέομαί σου, μὴ σχίσῃς αὐτήν, ἐπεὶ αἴρεταί μου ἡ κεφαλή. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ 'Αββᾶς 'Αρσένιος· ἐγὼ πρὸ ἐκείνου ἀπέθανον, καὶ νῦν εἰς κληρονομίαν ἕλκομαι τοῦ ἄρτι ἀποθανόντος; Καὶ ταῦτα εἰπών, ἀπέπεμψε τὴν διαθήκην μηδὲν δεξάμενος.

19. 'Ο 'Αββᾶς Θεόδωρος ὁ τῆς Φέρμης, ἐκτήσατο τρία βιβλία καλὰ καὶ ὠφέλιμα· καὶ παρέβαλε τῷ 'Αββᾷ Μακαρίῳ, καὶ λέγει αὐτῷ· ἔχω τρία βιβλία καλὰ καὶ ὠφελοῦμαι ἐξ αὐτῶν, χρῶνται δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ ὠφελοῦνται· εἰπὲ οὖν μοι τί ὀφείλω ποιῆσαι; κατάσχω αὐτὰ εἰς τὴν ἐμήν, καὶ τὴν τῶν ἀδελφῶν ὠφέλειαν, ἢ πωλήσω αὐτὰ καὶ δώσω πτωχοῖς; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Γέρων εἶπε· καλαὶ μὲν αἱ πράξεις, ἀλλὰ μείζων πάντων ἡ ἀκτημοσύνη ἐστί· δηλονότι τοῖς τὴν πρακτικὴν ὑπερβᾶσιν ἤδη, καὶ εἰς θεωρίαν ἐν ἡσυχίᾳ προκόψασι. Καὶ τοῦτο ἀκούσας ὁ Γέρων, ἀπελθὼν ἐπώλησεν αὐτὰ καὶ διέδωκε πτωχοῖς.

20. Εἶπεν ὁ 'Αββᾶς Κασσιανός, ὅτι ἦν τις Μοναχὸς οἰκῶν ἐν σπηλαίῳ ἐν ἐρήμῳ· καὶ ἐδηλώθη αὐτῷ ὑπὸ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν, ὅτι ὁ πατήρ σου ἰσχυρῶς ἐνοχλεῖται, καὶ μέλλει τελευτᾶν· ἐλθὲ οὖν ἵνα κληρονομήσῃς αὐτόν. 'Ο δὲ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτούς· ἐγὼ πρὸ ἐκείνου ἀπέθανον τῷ κόσμῳ· καὶ πῶς νεκρὸς ζῶντα κληρονομῆσαι δύναται;

21. Διηγήσατό τις τῶν Πατέρων, ὅτι ἦν τις Γέρων, μεγάλων ἀξιωθεὶς χαρισμάτων παρὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ ἦν περιβόητος διὰ τὴν ἐνάρετον αὐτοῦ πολιτείαν. "Εφθασε δὲ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μέχρι καὶ τοῦ βασιλέως, καὶ μετεστείλατο αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸ ἀξιωθῆναι τῶν εὐχῶν αὐτοῦ· συντυχὼν οὖν αὐτῷ καὶ μέγα ὠφεληθείς, προσήνεγκεν αὐτῷ χρυσίον· ὁ δὲ ἐδέξατο, καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἴδια ἤρξατο φιλοκαλεῖν ἀγρόν, καὶ ἑτέραν κτῆσιν.

22. Κατὰ δὲ τὸ ἔθος προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιῶντα, καὶ λέγει ὁ Γέρων τῷ δαίμονι· ἔξελθε ἀπὸ τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶπεν ὁ δαίμων· οὐκ ἀκούω

σου. Λέγει ὁ Γέρων, διατί; Καί φησιν ὁ δαίμων· διότι γέγονας ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, καταλείψας τὴν μέριμναν τὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μερίμνῃ γηΐνῃ ἀπασχολήσας σεαυτόν.

23. Κοινοβιάρχης τις ἠρώτησε τὸν ἐν Ἁγίοις Πατέρα ἡμῶν Κύριλλον τὸν Πάπαν Ἀλεξανδρείας λέγων· τὶς μείζων ἐν πολιτείᾳ, ἡμεῖς οἱ ἔχοντες ἀδελφοὺς ὑφ' ἑαυτούς, καὶ διαφόρως ἕκαστον χειραγωγοῦντες εἰς σωτηρίαν. ἢ οἱ ἐν ἐρήμῳ ἑαυτοὺς μόνους σῴζοντες; Ἀπεκρίθη ὁ Πάπας· ἀνὰ μέσον Ἠλία καὶ Μωϋσέως, οὐκ ἔστι διακρῖναι, ἀμφότεροι γὰρ εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ.

24. Εἶπε Γέρων· ἐγὼ πιστεύω ὅτι οὐκ ἔστιν ἄδικος ὁ Θεός, ἀπὸ φυλακῆς ἆραι καὶ εἰς φυλακὴν ἐμβαλεῖν.

25. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ, ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰς Σκῆτιν, καὶ ἀκούσας ἀντιλογίας τινῶν ἀδελφῶν, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ, καὶ κυκλεύσας αὐτὴν τρίτον, οὕτως εἰσῆλθεν. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν τοῦτο ποιήσαντα ἀδελφοί τινες, ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, διατὶ τοῦτο ἐποίησας; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τὰ ὦτά μου εἶχον ἀπὸ τῆς ἀντιλογίας μεστά, καὶ ἐκύκλευσα ἵνα καθαρίσω αὐτά, καὶ οὕτως εἰσέλθω ἐν ἡσυχίᾳ τοῦ νοός μου εἰς τὸ κελλίον μου.

26. Ἔλεγεν ὁ αὐτός, ὅτι φυλακή ἐστι τὸ καθίσαι εἰς τὸ κελλίον καὶ μνημονεύειν τοῦ Θεοῦ πάντοτε, καὶ τοῦτο ἐστι τό· ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε πρός με.

27. Ἔλεγον περὶ τούτου, ὅτι ὡς ὑπέστρεφεν ἐκ τοῦ θέρους, ἢ παραβαλὼν Γέρουσιν, ἐσχόλαζεν εἰς τὴν εὐχὴν καὶ εἰς τὴν μελέτην, καὶ εἰς τὴν ψαλμῳδίαν, ἕως οὗ ἀποκατεστάθη ὁ λογισμὸς αὐτοῦ εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν.

28. Ὁ Ἀββᾶς Σισώης, πολλὰ παρακληθεὶς ὑπὸ ἀδελφοῦ λαλῆσαι αὐτῷ λόγον, εἶπε· κάθου εἰς τὸ κελλίον σου μετὰ νήψεως, καὶ παράθου ἑαυτὸν τῷ Θεῷ μετὰ πολλῶν δακρύων, καὶ ἀναπαύῃ.

29. Εἶπε Γέρων· ὥσπερ ὁ στρατιώτης καὶ ὁ κυνηγὸς ἀπερχόμενοι εἰς τὸν ἀγῶνα, οὐ φροντίζουσι περὶ ἄλλου εἰ τιτρώσκεται ἄλλος, ἢ σῴζεται, ἀλλ' ἕκαστος ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνον ἀγωνιᾷ, οὕτω χρὴ εἶναι τὸν Μοναχόν.

30. Ὁ αὐτὸς ἔφη· σιωπὴν ἄσκει, μηδενὸς φρόντιζε, πρόσεχε τῇ μελέτῃ σου, κοιταζόμενος καὶ ἀνιστάμενος μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ ἀσεβῶν ὁρμὰς οὐ φοβηθήσῃ.

31. Εἶπε Γέρων· εἰ καὶ ἐκοπίασαν ὧδε οἱ Ἅγιοι, ἀλλ' ἔλαβον ἤδη καὶ μέρος ἀναπαύσεως διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐλευθέρους ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου φροντίδος.

32. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἀλώνιος ὅτι, ἐὰν μὴ εἴπῃ ἄνθρωπος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι ἐγὼ μόνος καὶ ὁ Θεός ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, οὐχ ἕξει ἀνάπαυσιν.

33. Ἔσχε Παΐσιος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος, σχέσιν μετά τινος ἔξω τοῦ κελλίου αὐτοῦ. Ὁ Ἀββᾶς δὲ Ποιμὴν οὐκ ἤθελε, καὶ ἀναστὰς ἔφυγε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀμμωνᾶν, καὶ λέγει αὐτῷ· Παΐσιος ὁ ἀδελφός μου ἔχει πρός τινα σχέσιν, καὶ οὐκ ἀναπαύομαι. Ἔφη αὐτῷ ὁ Γέρων· Ποιμήν, ἀκμὴν ζῇς; ὕπαγε κάθου εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ θὲς εἰς τὴν καρδίαν σου ὅτι ἔχεις ἐνιαυτὸν ἐν τῷ μνήματι.

34. Εἶπε Γέρων· ἡ Σουμανῖτις τὸν Ἐλισαῖον ἐδέξατο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὴν σχέσιν μετά τινος ἀνθρώπου· λέγουσι δὲ τὴν Σουμανῖτιν πρόσωπον ἐπέχειν τῆς ψυχῆς, τὸν δὲ Ἐλισαῖον, πρόσωπον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οἵαν οὖν ὥραν ἡ ψυχὴ ἀφίσταται τῆς σωματικῆς σχέσεως, παραβάλλει αὐτῇ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε δυνήσεται τεκεῖν στεῖρα ὑπάρχουσα.

35. Ὁ Ἀββᾶς Σισώης καθήμενος εἰς τὸ κελλίον, πάντοτε τὴν θύραν ἔκλειε, καὶ πάντες δὲ οἱ Πατέρες τὸ αὐτὸ ἐποίουν.

36. Συμφωνηταὶ δύο ἐμόνασαν καὶ μεγάλην ἄσκησιν καὶ βίον ὑψηλὸν ἐπεδείξαντο· συνέβη δὲ τὸν ἕνα Κοινοβιάρχην γενέσθαι, ὁ δὲ ἄλλος ἐν τῇ ἀναχωρήσει μείνας, καὶ τελείως ἀσκήσας, θαύματα ἐποίει πολλὰ καὶ μεγάλα· ἰᾶτο γὰρ δαιμονιῶντας, καὶ νοσοῦντας ἐθεράπευε, καὶ τὰ μέλλοντα προέλεγεν.

37. Ὁ οὖν Κοινοβιάρχης, ἀκούσας ὅτι τοιούτων ἠξιώθη χαρισμάτων ὁ συμφωνητὴς αὐτοῦ, ἡσυχάσας ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τρεῖς ἑβδομάδας, ἐκτενῶς ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύψαι αὐτῷ, πῶς ἐκεῖνος μὲν θαυματουργεῖ, καὶ οὕτω παρὰ Θεοῦ ἐτιμήθη, αὐτὸς δὲ οὐδενὸς τοιούτου κατηξιώθη.

38. Καὶ ὤφθη αὐτῷ Ἄγγελος Κυρίου λέγων, ὅτι ἐκεῖνος τῷ Θεῷ καθέζεται στενάζων καὶ κλαίων ἡμέρας καὶ νυκτός, πεινῶν καὶ διψῶν διὰ τὸν Κύριον· σὺ δὲ πολλὰ μεριμνῶν, ἔχεις τὴν τῶν πολλῶν συντυχίαν, καὶ ἀρκεῖ σοι ἡ παράκλησις τῶν ἀνθρώπων.

39. Ἔλεγε Γέρων, ὅτι οὐ δεῖ μεριμνᾶν οὐδέν, εἰ μὴ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· ἐγὼ γάρ, φησί, κἂν ἀναγκασθῶ μεριμνῆσαι περὶ χρείας σαρκικῆς, οὐδέποτε πρὸ τοῦ καιροῦ ἐλογισάμην αὐτήν.

40. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Σισώης· ὅταν ἤ ἄνθρωπος τὴν φροντίδα σου ποιούμενος, οὐ δεῖ σε διατάξασθαι αὐτῷ.

41. Εἶπε Γέρων· ἡ ἀμεριμνία, καὶ τὸ σιωπᾶν, καὶ ἡ κρυπτὴ μελέτη, τίκτουσι τὴν ἁγνείαν.

42. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα· πῶς δεῖ εἶναι τὸν Μοναχὸν ἐν τῷ κελλίῳ; Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· ἀπέχεσθαι τῆς τῶν πολλῶν γνώσεως, ἵνα, τοῦ λογισμοῦ σχολάζοντος, ἡ γνῶσις κατοικήσῃ.

43. Λέγει ὁ ἀδελφός· εἰ δὲ ἐξέλθῃ ποτὲ τοῦ κελλίου, πῶς δεῖ ποεῖν; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ὁ Μοναχὸς περιστερά ἐστι, καὶ ὥσπερ ἡ περιστερὰ ἐξέρχεται τῷ καιρῷ αὐτῆς εἰς τὸν ἀέρα ἐκτινάξαι τὰς πτέρυγας αὐτῆς, καὶ ἐὰν βραδύνῃ ἔξω τῆς κοίτης ὑπὸ τῶν ἀγρίων πετεινῶν κολαφιζομένη ἀπόλλει τὴν εὐπρέπειαν ἑαυτῆς, οὕτω καὶ ὁ Μοναχός, ἐξέρχεται τῷ καιρῷ τῆς συνάξεως ἐκτινάξαι τοὺς λογισμοὺς ἑαυτοῦ, καὶ ἐὰν βραδύνῃ ἔξω τοῦ κελλίου, κολαφίζεται ὑπὸ τῶν δαιμόνων, καὶ σκοτίζονται οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ.

44. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· ποίῳ τρόπῳ ἐκφέρει ὁ διάβολος τὸν Μοναχὸν ἐκ τοῦ κελλίου; Ἔφη ὁ Γέρων· ὁ διάβολος ἐπαοιδῷ ἔοικεν· ὥσπερ γὰρ ὁ ἐπαοιδὸς ἁπλοῖς λόγοις ἐκφέρει τὸ θηρίον ἐκ τοῦ φωλεοῦ, καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ ἐκβάλλει εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως, καὶ ἀπολύει αὐτὸ ἐν ταύταις διακινεῖσθαι εἰς χλεύασμα τῶν ἀνθρώπων· ὅταν δὲ καταγηράσῃ μετ' αὐτοῦ τὸ θηρίον, ἢ πυρὶ αὐτὸ ἀναλίσκει, ἢ καταποντίζει. Οὕτω καὶ ὁ Μοναχὸς τὸν αὐτὸν τρόπον πάσχει, ὅταν ὑπὸ τῶν λογισμῶν ἑλκόμενος καταλίπῃ τὸ κελλίον αὐτοῦ.

45. Ἕτερος ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· πῶς δεῖ ἡσυχάζειν ἐν τῷ κελλίῳ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· τὸ μὴ ἔχειν μνήμην ἀνθρώπου τὸ σύνολον τὸν ἐν τῷ κελλίῳ καθεζόμενον.

46. Ἔφη ὁ ἀδελφός· καὶ ποίαν ὀφείλει ἐργασίαν ἡ καρδία ἔχειν, ἵνα εἰς αὐτὴν ἀσχολῆται; Λέγει ὁ Γέρων· αὕτη ἐστὶν ἡ τελεία ἐργασία τοῦ Μοναχοῦ, τὸ προσέχειν τῷ Θεῷ διαπαντὸς ἀπερισπάστως.

47. Ἀναχωρηταί τινες Ἅγιοι, τὸν ἀριθμὸν τρεῖς, συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτό, ἀπήτησαν ἀλλήλους ἕκαστος εἰπεῖν οἵαν νοερὰν ἐργασίαν ἔχει ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ.

48. Καὶ εἶπεν ὁ πρῶτος αὐτῶν· ἐγώ, ἀδελφοί, ἀφ' οὗ ἠρξάμην ἡσυχάζειν, ὅλον ἐσταύρωσα ἑαυτὸν τοῖς ἔξωθεν πράγμασιν, ἐννοῶν τὸ γεγραμμένον· «διαῤῥήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀποῤῥίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν», καὶ τεῖχος ποιήσας ἀνὰ μέσον τῆς ψυχῆς μου, καὶ τῶν σωματικῶν, εἶπον ἐν τῇ διανοίᾳ μου, ὅτι ὥσπερ ὁ ἔσω τοῦ τείχους οὐχ ὁρᾷ τὸν ἔξω ἑστῶτα, οὕτω μηδὲ σὺ θελήσῃς ὁρᾶν τὰ ἔξω πράγματα, ἀλλὰ σεαυτῷ πρόσεχε, ἐκδεχόμενος καθ' ἡμέραν τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἔσο ὡς ξένος καὶ πάροικος, καὶ αὔριον ἀπαλλασσόμενος.

49. Ἐννοῶν δὲ καὶ τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς κατὰ πᾶσαν ὥραν ἀνερχομένους, καὶ κατερχομένους εἰς τὴν κλῆσιν τῶν ψυχῶν, καὶ διαπαντὸς τὸ τέλος προσδοκῶν, λέγω· ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός. Θεωρῶ δὲ καὶ τὸν Ἄγγελον τὸν παραμένοντά μοι πλησίον μου ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν, καὶ τοῦτον ἐνώπιόν μου διαπαντὸς προορώμενος, τηρῶ ἐμαυτόν, φοβούμενος αὐτὸν ὡς ἐπιτηροῦντά μου τὰς ὁδούς· καὶ γὰρ βλέπω αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἀνερχόμενον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐμφανίζοντά μου τὰ ἔργα, καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὰ ἐνθυμήματα.

50. Ὁ δεύτερος εἶπεν· ἐγὼ ἀεὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν νοερῶν Δυνάμεων θεωρῶ, καὶ τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐν μέσῳ αὐτῆς ὑπὲρ πάντας λάμποντα· ὅταν δὲ ἀκηδιάσω, στραφεὶς κατανοῶ τὰ θαυμαστὰ κάλλη τῶν Ἀγγέλων, καὶ τοὺς ὕμνους, οὓς ἀναπέμπουσιν ἀπαύστως τῷ Θεῷ, καὶ τὰς μελῳδίας αὐτῶν καὶ μετεωρίζομαι ὑπὸ τῶν φθόγγων, καὶ τοῦ μέλους αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς σκύβαλα ἡγοῦμαι.

51. Ὁ τρίτος εἶπεν· ἐγὼ ἀπὸ πρωῒ ἀπέρχομαι πρὸς τὸν Κύριόν μου, καὶ προσκυνήσας Αὐτῷ, ῥίπτω ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον ἐξομολογούμενος τὰ παραπτώματά μου· εἶτα καταβαίνων προσκυνῶ τοὺς Ἀγγέλους Αὐτοῦ, παρακαλῶν αὐτοὺς δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ πάσης κτίσεως.

52. Καὶ ὅταν τοῦτο ποιήσω, κατέρχομαι ἐν τῇ ἀβύσσῳ, καὶ περιέρχομαι τὰς κολάσεις θεωρῶν τὰ ἴδια μέλη βασανιζόμενα καὶ κλαίων μετ' αὐτῶν, λογίζομαι σὺν αὐτοῖς κἀμὲ καταδικασθῆναι· καὶ βλέπω ἐκεῖ οἰμωγὰς καὶ δάκρυα ἄπαυστα, καὶ ἀνεκδιήγητα, καὶ θάλασσαν πυρὸς παφλάζουσαν, καὶ μυκωμένην δεινῶς, καὶ κύματα πυρὸς ἐπαιρόμενα ἐν αὐτῇ ὑπὲρ τὰ μέγιστα τῶν ὀρέων, καὶ ἔνδοθεν αὐτῆς ἀνθρώπους ἀναριθμήτους ἐῤῥιμμένους καὶ τηρουμένους ὑπὸ ἀγρίων καὶ ἀποτόμων Ἀγγέλων.

53. Καὶ ὥσπερ φρύγανα καιομένους πάντας καὶ μὴ ἐκλείποντας, ἀλλ' ἐν τῷ πυρὶ ἀεὶ μένοντας, καὶ τοὺς ὀδόντας τετρυγότας καὶ γοερὸν ἀνακλαιομένους καὶ ὀλολύζοντας, τοὺς δὲ οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ ἀποστρεφομένους ἀπ' αὐτῶν διὰ τὰς ἁμαρτίας καὶ ἀνομίας αὐτῶν, καὶ τούτοις συνοδυρόμενος, κρατῶ τὸ πένθος ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ὡς εἶναι κατὰ τὸ γεγραμμένον· κἀμοὶ τὰ δάκρυά μου ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός.

54. Ἀδελφὸς παρέβαλεν εἰς Σκῆτιν πρὸς τὸν Ἀββᾶν Μωϋσῆν αἰτούμενος παρ' αὐτοῦ λόγον. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· ὕπαγε, κάθησον εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ τὸ κελλίον σου διδάσκει σε πάντα.

55. Εἶπεν ὁ αὐτός· ὁ ἔχων ἔγγιστα αὐτοῦ τὸν Θεόν, καὶ ἀδολεσχῶν εἰς Αὐτόν, καλῶς ποιεῖ μὴ εἰσφέρων ἄνθρωπον εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ·

56. Εἶπε πάλιν· ἀδύνατον κτήσασθαι τὸν Ἰησοῦν, εἰμὴ διὰ κόπου πολλοῦ καὶ ταπεινώσεως, καὶ προσευχῆς ἀπαύστου.

57. Ἔλεγον περί τινος Γέροντος, ὄντος εἰς τὰ κελλία, ὅτι περικεκλεισμένος ἦν καὶ ἀπρόϊτον ὅλως εἶχε τὸν βίον, μηδὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐρχόμενος· εἶχε δὲ σαρκικὸν ἀδελφὸν εἰς ἄλλο κελλίον καθήμενον, καὶ ἀσθενήσας, ἔπεμψε πρὸς τὸν Γέροντα αἰτῶν, ἵνα ἔλθῃ καὶ ἴδῃ αὐτὸν πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος.

58. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη πρὸς τὸν πεμφθέντα· οὐ δύναμαι ἐλθεῖν, ὅτι σαρκικός μου ἀδελφός ἐστιν· ἐκεῖνος δὲ πάλιν ἀπέστειλε λέγων· κἂν ἐν τῇ νυκτὶ δεῦρο, ἵνα σε ἴδω. Καὶ ἀπεκρίθη πάλιν ὁ Γέρων· οὐ δύναμαι, ὅτι εἰ ἴδω σε, οὐχ εὑρίσκεται ἡ καρδία μου καθαρὰ πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἐκοιμήθη ὁ ἀσθενῶν, καὶ οὐκ εἶδον ἀλλήλους.

59. Ἔλεγον περὶ τῆς Ἀμμᾶς Σάῤῥας, ὅτι ἐπάνω τῆς τοῦ ποταμοῦ ὄχθης εἶχε τὸ σπήλαιον, κατοικήσασα ἐν αὐτῷ ἔτη ἑξήκοντα, καὶ οὐ παρέκυψεν ἰδεῖν τὸν ποταμόν.

60. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ τῆς Φέρμης· ἐὰν μὴ ἐκκόψω ἐμαυτὸν ἀπὸ τῶν οἰκτιρμῶν τούτων, οὐκ ἐῶσί με εἶναι Μοναχόν.

61. Ἀδελφὸς ἦλθε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον, ἵνα διδάξῃ αὐτὸν ῥάπτειν, ἐνέγκας καὶ τὴν σειρὰν πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ Γέρων ἀναστὰς ἔβρεξεν αὐτῷ τὴν σειράν, καὶ ἡτοίμασεν αὐτῷ τὴν προκαταῤῥαφὴν λέγων· οὕτω καὶ οὕτω ποίησον, καὶ ἀφῆκεν αὐτόν, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, ἐκάθισεν ὁ Γέρων. Καὶ εἰς τὴν ὥραν ἐποίησεν αὐτῷ φαγεῖν καὶ ἀπέπεμψεν.

62. Ἦλθε δὲ πάλιν πρωῒ καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· ἆρον τὴν σειράν σου ἔνθεν, καὶ ἀναχώρει· εἰς πειρασμὸν γὰρ ἦλθες βαλεῖν με καὶ εἰς φροντίδα, καὶ οὐκέτι ἀφῆκεν αὐτὸν ἔσω.

63. Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης, ὅτι ἐὰν ἔχῃ ἄνθρωπος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ σκεῦος τοῦ Θεοῦ, δύναται καθίσαι ἐν τῷ κελλίῳ, κἂν οὐκ ἔχῃ τὰ σκεύη τοῦ κόσμου τούτου· καὶ πάλιν· ἐάν τις ἔχῃ τὰ σκεύη τοῦ κόσμου τούτου, καὶ αὐτὸς κάθηται ἐν τῷ κελλίῳ· ὁ δὲ μὴ ἔχων ὅλως σκεύη μήτε τοῦ Θεοῦ, μήτε τοῦ κόσμου τούτου, οὐ δύναται καθίσαι ὅλως εἰς κελλίον.

64. Ἀδελφὸς ἦν ἐν Κοινοβίῳ μεγάλην κρατῶν ἄσκησιν· ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ εἰς Σκῆτιν περὶ αὐτοῦ, ἦλθον ἰδεῖν αὐτόν. Καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν τόπον ἔνθα αὐτὸς εἰργάζετο, ὁ δὲ ἀναστὰς καὶ ἀσπασάμενος αὐτούς, ἐπιστραφείς, ἤρξατο πάλιν ἐργάζεσθαι.

65. Καὶ ἰδόντες οἱ ἀδελφοὶ ὃ ἐποίησεν, εἶπον αὐτῷ· Ἰωάννη, τίς ἔβαλέ σοι τὸ σχῆμα ποιήσας σε Μοναχὸν καὶ οὐκ ἐδίδαξέ σε, ὅταν παραβάλῃ σοι ἀδελφὸς ὑπαντᾷν αὐτόν, καὶ λαμβάνειν ἀπ' αὐτοῦ τὸ μηλωτάριον, καὶ λέγειν αὐτῷ, εὔξασθαι ἢ καθίσαι; Ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ἁμαρτωλὸς Ἰωάννης, οὐ σχολάζει εἰς ταῦτα.

66. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· ποταποὺς λογισμοὺς ὀφείλω ἔχειν ἐν τῇ καρδίᾳ μου; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· πάντα ὅσα λογίζεται ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κάτω, ματαιότης ἐστίν, ὁ δὲ προσκαρτερῶν τῇ μνήμῃ τοῦ Ἰησοῦ, οὗτος ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἐστίν.

67. Ἠρωτήθη ὁ αὐτὸς Γέρων· ὁποῖος ὀφείλει εἶναι ὁ Μοναχός; Καὶ ἀπεκρίθη· ἐάν, ὡς κατ' ἐμέ, μόνος πρὸς μόνον, ἤτοι τὸν Θεὸν μόνον ἀεὶ φανταζόμενος, ὥσπερ γὰρ βότρυς συρόμενος εἰς γῆν ἄχρηστος γίνεται, οὕτω καὶ ὁ λογισμὸς ἡσυχάζοντος περισπώμενος περὶ γήϊνα.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ἀρσένιος, ὅταν εὑρίσκετο ἀκόμη εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Αὐτοκράτορος (1), παρεκάλει θερμότατα τὸν Θεὸν λέγων· «Κύριε, ὑπόδειξέ μου πῶς νὰ σωθῶ». Μίαν ἡμέραν λοιπόν, ἐνῷ προσηύχετο, ἤκουσε μίαν φωνὴν νὰ τοῦ λέγῃ· «Ἀρσένιε, φεῦγε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ θὰ σωθῇς». Μόλις ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος ἤκουσεν αὐτὴν τὴν ἀποκαλυπτικὴν φωνήν, ἀμέσως ἐγκαταλείπει τὰ κοσμικά, ἀναχωρεῖ εἰς Σκήτην καὶ συντάσσεται μὲ τοὺς ἄλλους Ἀσκητάς, ποὺ ἠσκήτευον εἰς ἐκείνην τὴν περιοχήν.

2. Ἀφοῦ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Σκήτην, προσηυχήθη καὶ πάλιν εἰς τὸν Θεὸν ἐπαναλαβὼν τοὺς ἰδίους, ὡς καὶ προηγουμένως, λόγους, κατὰ τὴν δέησιν του. Δὲν ἤργησε νὰ ἀκούσῃ ἐκ νέου τὴν ἀποκαλυπτικὴν φωνήν, λέγουσαν.

—Ἀρσένιε, φεῦγε, ἔχε σιωπὴν καὶ ἡσύχαζε, διότι μόνον οὕτω δὲν θὰ ἁμαρτήσῃς· ἡ φυγή, ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἡσυχία εἶναι αἱ ρίζαι τῆς ἀναμαρτησίας.

Ἐφαρμόσας λοιπὸν τὰς συστάσεις αὐτὰς ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος ἀνεδείχθη, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου, διάσημος ἀσκητικὸς πατὴρ καὶ ὅλους, σχεδόν, τοὺς ἐνασκουμένους εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην Πατέρας τοὺς ὑπερέβαλε κατὰ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν γνῶσιν.

3. Κάποτε ἦλθον πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον μερικοὶ Γέροντες, παρακαλοῦντες θερμῶς νὰ συνομιλήσουν μαζί του. Ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἀπέφευγε τὰς μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστροφάς, ὑπεχώρησε πρὸ τῶν ἐπιμόνων παρακλήσεων τῶν Γερόντων καὶ ἤνοιξεν εἰς αὐτοὺς τὴν θύραν τοῦ κελλίου του, ἀποδεχθεὶς τὴν μετ᾿ αὐτῶν συνομιλίαν. Ἀφοῦ ἐπ᾿ ὀλίγον ἐκάθισαν οἱ ἐπισκέπται τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου, τὸν ἐρωτοῦν ἀμέσως:

—Παρακαλοῦμέν σε, Ἀββᾶ, νὰ μᾶς εἴπῃς διὰ τοὺς ἡσυχάζοντας, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε συναντοῦν ἄνθρωπον, διατί τὸ κάμνουν αὐτό;

Ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος τοὺς ἀπαντᾷ:

—Ὅταν ἡ παρθένος κόρη παραμένῃ ἀνύπανδρος εἰς τὴν πατρικήν της οἰκίαν, πολλοὶ θέλουν νὰ τὴν ἀρραβωνιασθοῦν. Ἀφοῦ ὅμως ὑπανδρευθῇ, τότε δὲν ἀρέσει εἰς ὅλους· ἀλλ᾿ ἄλλοι μὲν τὴν ἐπαινοῦν, ἐνῷ ἄλλοι τὴν σχολιάζουν φιλοκατηγόρως. Τοιουτοτρόπως δὲν ἀπο-

---

1) Ὁ Μέγας Ἀρσένιος ἦτο Ρωμαῖος τὸ γένος, εἰς ἄκρον πεπαιδευμένος εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ φιλοσοφίαν τῆς ἐποχῆς του. Πρὶν δὲ εἰσέτι μονάσῃ, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου ὡς διδάσκαλος τῶν τέκνων αὐτοῦ καὶ μετέπειτα αὐτοκρατόρων Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου. Ἔκτοτε ἐγκατεστάθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐξ ἧς καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἔρημον (βλέπε τὸν Βίον αὐτοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ «Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», τόμ. Ε΄ ἔκδ. α΄ σελ. 187—204, ἔκδ. β΄ σελ. 199—216).

λαμβάνει τῆς γενικῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ποὺ ἀπελάμβανεν, ἐφ' ὅσον εὑρίσκετο κρυμμένη εἰς τοὺς πατρικούς της θαλάμους. Τὸ ἴδιον πρᾶγμα συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ψυχήν, ὅταν θὰ ἐξέλθῃ τῶν ὅρων τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἡσυχίας, καὶ ἀρχίσῃ τὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπαφὴν καὶ ἐπικοινωνίαν· τότε οὔτε εἰς ὅλους εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρέσῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν τιμὴν ποὺ εἶχεν ἀπὸ τὸν Θεὸν εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ χάσῃ.

4. Ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς εἶπεν· ἐὰν ὁ ἐχθρὸς τῆς ψυχῆς μας μᾶς παρακινῇ νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν ἡσυχίαν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα διαφόρων, δῆθεν, προφάσεων, εὐλόγων ἢ παραλόγων, ἂς μὴ δώσωμεν οὐδεμίαν προσοχὴν εἰς αὐτόν· διότι τίποτε ἄλλο δὲν θὰ μᾶς βοηθήσῃ τόσον ἀποτελεσματικῶς εἰς τὸ νὰ διακρίνωμεν καθαρὰ τὰς μεθόδους καὶ τὰς παγίδας του καὶ νὰ μὴ παρασυρώμεθα ἀπὸ αὐτάς, ὅσον ἡ βοήθεια ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν νηστείαν. Αὐταὶ αἱ δύο ἀρεταί, ἡ ἡσυχία καὶ ἡ νηστεία, περισσότερον ἀπὸ τὰς ὑπολοίπους, καθιστοῦν τοὺς ἐσωτερικοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς πλέον ὀξυδερκεῖς.

5. Ὁ ἴδιος Ἀββᾶς εἶπεν εἰς ἄλλην περίπτωσιν· νὰ προσπαθῇς νὰ κόπτῃς τὰς σχέσεις μὲ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, μὴ τυχὸν ὁ νοῦς σου, ἐμπλεκόμενος εἰς περιστάσεις καὶ μερίμνας, θολωθῇ καὶ δὲν θὰ δύναται, ὡς ἐκ τούτου, νὰ ἀπολαμβάνῃ, μετὰ καθαρότητος καὶ διαυγείας, τὸν ἐλεύθερον ἀέρα τῆς ἡσυχίας.

6. Ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος τῆς Φέρμης εἶπεν· ὅποιος ἄνθρωπος ἀντιληφθῇ τὴν γλυκύτητα τοῦ κελλίου του, πρὸς αὐτὸ διαρκῶς καταφεύγει· τὸ κάμνει δὲ αὐτό, ὄχι διότι μισεῖ τὸν πλησίον ἢ τὸν περιφρονεῖ, ἀλλὰ διότι ἐπιθυμεῖ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν ἡδονὴν τῆς ἡσυχίας τοῦ κελλίου.

7. Περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰσιδώρου διηγοῦνται τὰ ἑξῆς: Ὅταν τὸν ἐπεσκέπτετο κανείς, ἐφ' ὅσον προῃσθάνετο τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴν ὁ Γέρων, κατέφευγεν εἰς τὸ ἐσωτερικώτερον μέρος τοῦ κελλίου του, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῇ. Ὅταν δὲ ἠρωτᾶτο ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ κελλίου, διατὶ φεύγει κατὰ τὰς ἐπισκέψεις, ἀπαντοῦσε:

—Καὶ τὰ θηρία, ὅταν καταφεύγουν εἰς τὰς φωλεάς των, σῴζονται.

Αὐτὸ δὲ τὸ ἔλεγεν ὁ Γέρων ἐπιθυμῶν νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ὑποτακτικούς του, ὥστε καὶ αὐτοὶ νὰ ἀγαποῦν τὴν ἡσυχίαν καὶ νὰ ἐπιδιώκουν τρόπον ζωῆς, ἀπηλλαγμένον περισπασμῶν καὶ πνευματοκτόνων ἐνασχολήσεων.

8. Ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς ἔλεγε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Μακάριον, ποὺ παρέμενεν εἰς τὴν Σκήτην.

—Θέλω νὰ ἡσυχάσω καὶ δὲν μὲ ἀφήνουν οἱ ἀδελφοὶ μὲ τὰς συχνάς των ἐπισκέψεις· τί μὲ συμβουλεύεις νὰ κάμω;

Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος τοῦ ἀπήντησε:

—Βλέπω, ὅτι ἔχεις μαλακὸν χαρακτῆρα καὶ δὲν ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ ἀρνηθῆς τὴν συνάντησιν μὲ Μοναχόν, ποὺ θὰ σὲ ἐπισκεφθῆ. Ἐὰν λοιπὸν θέλῃς πράγματι νὰ ἡσυχάσῃς, νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν βαθυτέραν ἔρημον, εἰς τὴν Πέτραν, καὶ ἐκεῖ ἀσφαλῶς θὰ ἡσυχάσῃς.

Πράγματι ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς ἐφήρμοσε τὴν ὑπόδειξιν αὐτὴν καὶ εὗρεν ἀνάπαυσιν.

9. Τὸν ἴδιον Ἀββᾶν Μακάριον ἠρώτησε καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἀϊώ.

—Εἰπέ μου, Πάτερ, λόγον διδακτικὸν πῶς ἠμπορῶ νὰ σωθῶ;

Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος τοῦ ἀπήντησε:

—Νὰ ἀποφεύγῃς τὰς μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστροφάς, νὰ καθίσῃς εἰς τὸ κελλί σου, νὰ κλαύσῃς τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμήσῃς νὰ σοῦ ὁμιλήσῃ ἄνθρωπος· τότε ἀσφαλῶς θὰ σωθῆς.

10. Καὶ ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς εἶπε, σχετικῶς μὲ τὴν ἐκ τῶν ἀνθρώπων φυγὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν, τὰ ἑξῆς:

—Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἀποφεύγει τὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστροφὴν καὶ πολυλογίαν, ὁμοιάζει μὲ ὥριμον σταφύλι, γεμᾶτον εὐγευστον γλυκύτητα. Ἀντιθέτως, ὁ ἄνθρωπος, ποὺ εὐχαριστεῖται μὲ τὰς συναναστροφὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν πολυλογίαν, ὁμοιάζει μὲ ὄμφακα, δηλαδὴ μὲ ἄγουρο σταφύλι, τὸ ὁποῖον δὲν εὐφραίνει αὐτὸν ποὺ τὸ τρώγει.

11. Κάποτε ἠσθένησεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ καὶ ἔστειλεν ἕνα ὑποτακτικόν του πρὸς τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον μὲ τὴν ἑξῆς παραγγελίαν:

—Ἔλα, νὰ σὲ ἰδῶ, πρὶν ἐγκαταλείψω τὸ ἐπίγειον σκήνωμα.

Αὐτὸ συνέβη εἰς τὸ μέσον τῆς ἑβδομάδος. Ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος ὅμως δὲν μετέβη, ἀλλὰ μὲ τὸν ἴδιον ἀπεσταλμένον παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἀββᾶν Ἰωσήφ:

—Ἐὰν παραμείνῃς ἕως τὸ Σάββατον, θὰ ἔλθω· ἐὰν πάλιν ἀπέλθῃς τοῦ κόσμου τούτου ἐνωρίτερον τοῦ Σαββάτου, τότε θὰ ἰδωθῶμεν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον.

12. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ροῦφον:

—Πάτερ μου, ἐξήγησέ μου, παρακαλῶ, τί εἶναι ἡσυχία καὶ ποία ἡ ἐκ τῆς ἡσυχίας ὠφέλεια;

Ὁ Ἀββᾶς Ροῦφος τοῦ ἀπήντησε μετὰ προθυμίας:

—Ἡσυχία εἶναι τὸ νὰ παραμείνῃ ὁ Μοναχὸς εἰς τὸ κελλίον του μὲ ἐπίγνωσιν καὶ φόβον Θεοῦ, ἡ δὲ ψυχή του νὰ εἶναι μακρὰν τῆς μνησικακίας καὶ τῆς ὑψηλοφροσύνης. Ἡ κατὰ τοιοῦτον τρόπον τηρουμένη ἡσυχία εἶναι πηγὴ καὶ γεννήτρια ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ προφυλάσσει τὸν Μοναχὸν ἀπὸ τὰ καταφλογισμένα βέλη τοῦ ἐχθροῦ, χωρὶς νὰ

τὸν ἀφήσῃ ἐκτεθειμένον νὰ πληγώνεται ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Δι' αὐτὸ λοιπόν, ἀδελφέ μου,— συνέχισε λέγων ὁ 'Αββᾶς Ροῦφος,—φρόντισε νὰ ἀποκτήσῃς αὐτὴν τὴν ἡσυχίαν καὶ νὰ ἔχῃς πάντοτε εἰς τὴν μνήμην σου τὸν φόβον τοῦ θανάτου, διότι δὲν γνωρίζεις εἰς ποίαν ὥραν ἔρχεται ὁ κλέπτης. Πρόσεξε νὰ εἶσαι πάντοτε ἄγρυπνος διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς ἰδίας σου ψυχῆς.

13. Κάποτε ὁ 'Αββᾶς 'Αμμοῦν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ραϊθὼ εἰς τὸ Κλύσμα [1], διὰ νὰ συναντήσῃ τὸν 'Αββᾶν Σισώην. Τὸν εἶδε δὲ νὰ θλίβεται, διότι ἄφησε τὴν ἔρημον· δι' αὐτὸ τοῦ λέγει:

—Διατί στενοχωρεῖσαι, 'Αββᾶ; τί λοιπὸν ἠμποροῦσες νὰ κάμῃς εἰς τὴν ἔρημον ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα, ἀφοῦ πλέον ἔφθασες εἰς τόσον βαθὺ γῆρας;

'Ο Γέρων τὸν ἐκοίταξε τότε ἐπιτιμητικὰ καὶ τοῦ λέγει μετά τινος πικρίας:

—Τί μοῦ λέγεις, 'Αμμοῦν; δὲν μοῦ ἦτο ἀρκετὴ καὶ μόνη ἡ ἐλευθερία τοῦ λογισμοῦ εἰς τὴν ἔρημον;

'Ως γνωστὸν δὲ ὁ 'Αββᾶς Σισώης παρέμεινεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ 'Αββᾶ 'Αντωνίου, μετὰ τὸν θάνατόν του, ἑβδομήκοντα δύο ὁλόκληρα ἔτη ἀσκούμενος καὶ τηρῶν τὴν ἡσυχίαν, ἀφοῦ καὶ προηγουμένως ἔκαμεν ἀρκετὰ ἔτη εἰς Σκήτην μὲ τὸν 'Αββᾶν Ὧρ.

Εἶναι λοιπὸν σημαντικὸν καὶ ἀξιοπρόσεκτον, πῶς μετὰ ἀπὸ τόσον μακρὰν καὶ ἐπίπονον ἄσκησιν, ἐπόθει τὴν ἔρημον, διότι εἰς αὐτὴν ἀπελάμβανε τὴν ἠρεμίαν καὶ ἡσυχίαν.

14. Κάποτε ὁ 'Αββᾶς Σισώης ἐκάθητο εἰς τὸ Κλύσμα. Εἶχεν ἄριστα εἰς τὰ λογικά του καὶ διαυγῆ τὴν διάνοιαν. Εἰς μίαν στιγμὴν λοιπόν, ὡς νὰ ἐλησμόνησε ποῦ εὑρίσκετο, λέγει εἰς τὸν μαθητήν του:

—Τέκνον μου, ἄφησε τὸ νερὸ νὰ ποτίσῃ τοὺς φοίνικας.

'Ο ὑποτακτικὸς τοῦ ἀπήντησε:

—'Ελησμόνησες, Γέροντα, ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς τὸ Κλύσμα;

—Καὶ εἰς τὸ Κλύσμα τί γυρεύω; Πήγαινέ με πάλιν εἰς τὸ ὄρος, —εἶπεν ὁ Γέρων.

15. Ἕνας Γέρων εἶπεν: τὸ νὰ κάθεται ὁ Μοναχὸς εἰς τὸ κελλί του, τηρῶν σιωπὴν καὶ ἐργαζόμενος τὰς ἀρετάς, εἶναι προϋπόθεσις νὰ γεμίσῃ τὴν ψυχήν του μὲ κάθε πνευματικὸν ἀγαθόν.

16. 'Ο ἴδιος Γέρων εἶπεν· ὁ Μοναχὸς ἔχει ὑποχρέωσιν, καὶ ἐὰν κάποτε ἀκόμη τοῦ συμβῇ σωματικὴ ζημία, νὰ ἀδιαφορήσῃ· διὰ δὲ τῆς ἀδιαφορίας καὶ καταφρονήσεως αὐτῆς νὰ ἀγοράζῃ τὴν πνευματικήν του γαλήνην καὶ ἡσυχίαν.

---

1) Πόλις τῆς Αἰγύπτου εἰς τὸν 'Αραβικὸν κόλπον.

17. Ἕνας ἀδελφὸς ἐπεσκέφθη κάποτε ἕνα Γέροντα, ποὺ εἶχε φθάσει εἰς μέτρα τελειότητος, καὶ τοῦ λέγει:

—Ἀββᾶ, κουράζομαι.

Τότε ὁ Γέρων τοῦ ἀπήντησε.

-Νὰ κάθεσαι εἰς τὸ κελλίον σου καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ ξεκουράσῃ.

18. Ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ διηγήθη τὸ κατωτέρω περιστατικὸν περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου.

—Κάποτε ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ρώμην εἰς τὴν Σκήτην ἕνας μαγιστριανός[1], προσκομίζων εἰς τὸν Μέγαν Ἀρσένιον τὴν διαθήκην ἑνὸς συγκλητικοῦ συγγενοῦς του, ὅστις ἀποθνήσκων ἄφησεν εἰς τὸν Ἀρσένιον μίαν πολὺ μεγάλην κληρονομίαν.

Μόλις ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας του τὴν ἐν λόγῳ διαθήκην καὶ ἀνέγνωσε τὸ περιεχόμενόν της, ἐπεχείρησε, χωρὶς ἄλλην σκέψιν, νὰ τὴν καταξεσχίσῃ.

—Πρὸς Θεοῦ,—ἀνέκραξεν ὁ μαγιστριανὸς πίπτων εἰς τοὺς πόδας τοῦ Μεγάλου Ἀρσενίου·—σὲ παρακαλῶ μὴ τὴν σχίσῃς, διότι θὰ μοῦ κόψουν τὸ κεφάλι.

Συγκρατηθεὶς ὁ Μέγας Ἀρσένιος, διὰ νὰ μὴ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον τὸν κομιστὴν τῆς διαθήκης, τοῦ λέγει:

—Ἐγὼ ἀπέθανον ἐνωρίτερον ἀπὸ ἐκεῖνον· διατὶ λοιπὸν τώρα νὰ ἀσχολοῦμαι μὲ τὴν κληρονομίαν τοῦ προσφάτως ἀποθανόντος;

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὑπεχρέωσε τὸν μαγιστριανὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ρώμην, χωρὶς νὰ ἀποδεχθῇ διόλου τὴν διαθήκην.

19. Ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος τῆς Φέρμης ἀπέκτησε τρία βιβλία καλὰ καὶ ὠφέλιμα. Συναντήσας λοιπὸν μίαν ἡμέραν τὸν Ἀββᾶν Μακάριον τοῦ λέγει:

—Ἀββᾶ, ἔχω τρία βιβλία καλά, ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὁποίων ὠφελοῦμαι. Τὰ βιβλία αὐτὰ ἀναγιγνώσκουν καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ ὠφελοῦνται. Εἰπέ μου λοιπόν, τί πρέπει νὰ κάμω; Νὰ τὰ κρατήσω διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως πνευματικὴν ὠφέλειαν ἐμοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν ἢ νὰ τὰ πωλήσω καὶ νὰ δώσω τὸ ἀντίτιμον εἰς τοὺς πτωχούς;

Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος τοῦ ἀπήντησε:

—Καλὰ εἶναι τὰ διάφορα ἔργα, ὡς ἡ ἀνάγνωσις κ.τ.λ., μεγαλυτέραν ὅμως ἀξίαν ἔχει ἡ ἀκτημοσύνη. Αὐτὸ βεβαίως ἰσχύει, πρὸ παντός, δι' ὅσους ὑπερέβησαν τὸ ἐπίπεδον τοῦ πρακτικοῦ βίου καὶ προκόπτουν, διὰ τῆς ἡσυχίας, εἰς τὴν θείαν θεωρίαν.

Μόλις ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Γέρων Θεόδωρος τῆς Φέρμης ἔσπευσεν, ἐπώλησε τὰ βιβλία καὶ διεμοίρασε τὸ ἀντίτιμόν των εἰς τοὺς πτωχούς.

20. Ὁ Ἀββᾶς Κασσιανὸς διηγήθη τὸ ἑξῆς:

---

1) Ἀνώτερος ἀξιωματοῦχος τῆς πολιτείας.

—Έζη κάποτε εἰς ἕνα σπήλαιον τῆς ἐρήμου κάποιος Μοναχός. Οὗτος εἰδοποιήθη ἀπὸ τοὺς κατὰ σάρκα συγγενεῖς του, ὅτι ὁ πατήρ του ἀσθενεῖ βαρέως καὶ πρόκειται νὰ ἀποθάνη· τὸν ἐκάλεσαν λοιπὸν νὰ ἔλθη νὰ τὸν κληρονομήση.

Τότε ὁ Μοναχὸς ἀπεκρίθη πρὸς αὐτούς.

—Ἐγὼ ἀπέθανον διὰ τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ἐνωρίτερον· πῶς εἶναι δυνατὸν λοιπὸν ἕνας νεκρὸς νὰ κληρονομήση ἕνα ζωντανόν;

21. Ἕνας ἐκ τῶν ἀσκητικῶν Πατέρων διηγήθη τὴν ἑξῆς ἱστορίαν: Κάποτε ἔζη εἰς τὴν ἔρημον ἕνας περίφημος Ἀσκητής. Οὗτος εἶχεν ἀξιωθῆ πολλῶν χαρισμάτων παρὰ Θεοῦ· κατέστη δὲ διάσημος εἰς ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν διὰ τὴν ἐνάρετον ζωήν του. Ἡ φήμη του ἔφθασε μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος, ἐξ εὐλαβείας, ἔστειλε καὶ ἐκάλεσε πλησίον του τὸν Μοναχὸν αὐτόν, διὰ νὰ ἀξιωθῆ νὰ λάβη τὰς εὐχάς του.

Πράγματι λοιπὸν συνηντήθησαν· ἐκ τῆς συναντήσεως αὐτῆς ὠφελήθη πολὺ ὁ βασιλεὺς καί, ἐξ ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ κινούμενος, τοῦ προσέφερεν ἀρκετὸν χρυσόν. Ὁ Μοναχὸς τὸν ἐδέχθη εὐχαρίστως καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον του.

Μὲ τὰ χρήματα τοῦ βασιλέως ἤρχισε νὰ περιποιῆται τὸν κῆπον καὶ νὰ ἀποκτᾷ διάφορα ὑλικὰ ἀγαθά.

22. Μίαν ἡμέραν, λόγῳ τῆς φήμης τὴν ὁποίαν εἶχεν, ἔφεραν εἰς τὸ κελλί του κάποιον δαιμονισμένον, διὰ νὰ τὸν θεραπεύση.

Ἐπιτιμῶν ὁ Μοναχὸς τὸν ἐμφωλεύοντα εἰς τὸν ἀσθενῆ δαίμονα, τοῦ λέγει:

—Φύγε ἀπὸ τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ δαίμων μὲ ἀναίδειαν τοῦ ἀπαντᾷ:

—Δὲν σὲ λογαριάζω, δὲν σὲ ἀκούω.

—Διατί;—τὸν ἐρωτᾷ ὁ Μοναχός.

Καὶ ὁ δαίμων ἀπαντᾷ πάλιν:

—Διότι καὶ σὺ ἔγινες ὅπως ἡμεῖς· ἐγκατέλειψες τὴν μόνην μέριμναν καὶ φροντίδα, ποὺ εἶχες διὰ τὸν Θεόν, καὶ ἀπασχολεῖσαι μὲ ἐπιγείους φροντίδας καὶ ζητήματα.

23. Ἕνας Κοινοβιάρχης ἠρώτησε τὸν Ἁγιώτατον Πάπαν καὶ Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Κύριλλον.

—Παρακαλῶ σε, πληροφόρησε με· ποῖος εἶναι ὁ τελειότερος τρόπος μοναχικῆς πολιτείας· αὐτὸς ποὺ διάγομεν ἡμεῖς εἰς τὰ Κοινόβια, ἔχοντες ἀδελφοὺς εἰς τὴν ὑποταγήν μας καὶ φροντίζοντες διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν ἑνὸς ἑκάστου, ἢ ἐκεῖνος ποὺ ζοῦν οἱ Ἀναχωρηταὶ εἰς τὰς ἐρήμους, ἀπασχολούμενοι μόνον διὰ τὴν ἰδικήν των ψυχικὴν σωτηρίαν;

Ὁ Πατριάρχης Κύριλλος τοῦ ἀπήντησεν:

—Εἶναι δύσκολον νὰ ξεχωρίσωμεν μεταξὺ Ἠλιοῦ καὶ Μωϋσέως (1), διότι καὶ οἱ δύο εὐηρέστησαν τὸν Θεόν.

24. Ἕνας Γέρων εἶπεν: Ἐγὼ πιστεύω, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἄδικος, νὰ μᾶς πάρῃ ἀπὸ μίαν φυλακὴν καὶ νὰ μᾶς ρίψῃ εἰς ἄλλην.

25. Περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ διηγοῦνται τὸ ἑξῆς διδακτικὸν περιστατικὸν ἀπὸ τὴν ζωήν του.

Κάποτε προσῆλθεν εἰς τὸν Ναὸν τῆς Σκήτης, διὰ νὰ ἐκκλησιασθῇ· ἐκεῖ ἤκουσε ζωηρὰν φιλονικίαν μεταξὺ τῶν Μοναχῶν. Λυπημένος λοιπὸν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κελλί του. Πρὶν ὅμως εἰσέλθῃ, ἔκαμε τρεῖς γύρους γύρω ἀπὸ τὸ κελλί του καὶ κατόπιν εἰσῆλθε.

Μερικοί, ποὺ τὸν εἶδον, μὴ δυνηθέντες νὰ ἐξηγήσουν τὸ περίεργον αὐτὸ γεγονός, τὸν ἠρώτησαν μετὰ σεβασμοῦ:

—Διατί, Γέροντα, πρὶν εἰσέλθῃς, ἔκαμες τρεῖς φορὰς τὸν γῦρον τοῦ κελλίου σου;

Ὁ Γέρων Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς τοὺς ἀπήντησε:

- Τὰ αὐτιά μου ἐβομβοῦσαν ἀπὸ τὰς ζωηρὰς ἀντιλογίας τῶν ἀδελφῶν· ἔκαμα λοιπὸν τρεῖς κύκλους γύρω ἀπὸ τὸ κελλί μου, διὰ νὰ καθαρίσῃ ἡ σκέψις μου καὶ οὕτω ἀποκτῶν τὴν ἡσυχίαν καὶ γαλήνην τοῦ νοός, νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ κελλί μου.

26. Ὁ ἴδιος Ἀββᾶς, ὁ Ἰωάννης ὁ Κολοβός, ἔλεγεν:

—Εἶναι πράγματι φυλακὴ τὸ νὰ κάθεσαι ἔγκλειστος εἰς τὸ κελλί σου καὶ νὰ ἐνθυμῆσαι συνεχῶς τὸν Θεόν· αὐτὴν ὅμως τὴν φυλακὴν ὑπενόει ὁ Κύριος, ὅταν ἔλεγεν· «Ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε πρός με» (Ματθ. κε΄ 36).

27. Περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ ἔλεγον, ὅτι διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πλήρη αὐτοσυγκέντρωσιν καὶ τὴν συνεχῆ μνήμην τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ἑκουσίας αὐτοφυλακῆς, ὁσάκις ἐπέστρεφεν εἰς τὸ κελλίον του ἀπὸ θέρος ἢ ἀπὸ συναναστροφὴν μὲ διαφόρους ἄλλους Γέροντας Ἀσκητάς, ἀπεδύετο εἰς μίαν ἔντονον προσπάθειαν περισυλλογῆς τοῦ νοός, διὰ τῆς προσευχῆς, τῆς εὐσεβοῦς μελέτης καὶ τῆς ψαλμῳδίας, μέχρις ὅτου ὁ λογισμός του ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προηγουμένην κατάστασιν τῆς μακαρίας ἡσυχίας.

28. Ἕνας ἀδελφὸς παρεκάλεσε πάρα πολὺ τὸν Ἀββᾶν Σισώην νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ διδακτικὸν λόγον. Ὁ Ἀββᾶς Σισώης ἀπαντῶν εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν τοῦ εἶπε:

—Νὰ καθίσῃς εἰς τὸ κελλίον σου, διατηρῶν τὴν διάνοιάν σου

---

1) Ὁ Ἠλίας ἀντιπροσωπεύει τὸν τύπον τοῦ Ἀναχωρητοῦ, ἐνῷ ὁ Μωϋσῆς τὸν τύπον τοῦ φροντιστοῦ καὶ κηδεμόνος ψυχῶν.

καθαρὰν ἀπὸ πᾶσαν ἐπίγειον ἢ κοσμικὴν σκέψιν καὶ φροντίδα καὶ νὰ προσπέσῃς μὲ πολλὰ δάκρυα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· τότε ἀσφαλῶς θὰ ἀναπαυθῇς ψυχικῶς.

29. Ἕνας Γέρων ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς του:

—Ὅπως ἀκριβῶς ὁ στρατιώτης καὶ ὁ κυνηγός, ὅταν εὑρίσκωνται εἰς τὸν ἀγῶνα, δὲν ἠμποροῦν νὰ φροντίζουν διὰ κανένα ἄλλον ἂν πληγώνεται ἢ σῴζεται, ἀλλ' ὁ καθένας αἰσθάνεται μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν του ἀγωνίαν καὶ προσέχει, τοιουτοτρόπως πρέπει νὰ προσέχῃ καὶ νὰ ἀγωνιᾷ καὶ ὁ Μοναχὸς εἰς τὸν ἀγῶνα του ἐναντίον τῶν πειρασμῶν.

30. Ὁ ἴδιος εἰς ἄλλην περίπτωσιν εἶπε· νὰ ἀσκῆσαι εἰς τὴν σιωπήν, νὰ μὴ φροντίζῃς διὰ τίποτε τὸ κοσμικὸν καὶ μάταιον, νὰ προσέχῃς εἰς τὴν μελέτην σου, νὰ κοιμᾶσαι καὶ νὰ ἐξυπνᾷς μὲ φόβον Θεοῦ, καὶ τότε ποτὲ νὰ μὴ φοβηθῇς τὰς ὁρμητικὰς ἐπιθέσεις τῶν ἀσεβῶν καὶ τοῦ πειρασμοῦ.

31. Ἕνας ἄλλος Γέρων εἶπεν· ἂν καὶ οἱ Ἅγιοι Ἀσκηταὶ ἐκοπίασαν εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμον, ἐν τούτοις ἀπέλαβον καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἕνα μέρος τῆς αἰωνίας ἀναπαύσεως καὶ μακαριότητος τῆς ἐπουρανίου ζωῆς· τὸ μέρος δὲ αὐτὸ ὑπῆρξεν ἡ εὐκαιρία νὰ παραμείνουν ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν ἐπίπονον καὶ ἐξαντλητικὴν φροντίδα τοῦ κόσμου.

32 Ὁ Ἀββᾶς Ἀλώνιος διετύπωσε τὴν ἑξῆς διδακτικὴν γνώμην· «Ἐὰν δὲν εἰπῇ, μὲ τὴν καρδίαν του, ὁ ἄνθρωπος, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον μόνον ἐγὼ καὶ ὁ Θεὸς ὑπάρχομεν, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ εὕρῃ ἀνάπαυσιν ψυχῆς».

33. Ὁ Παΐσιος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος, ἐσχετίζετο μὲ κάποιον ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του. Ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν δὲν ἤθελεν αὐτὴν τὴν γνωριμίαν, δι' αὐτὸ ἐπῆγε καὶ ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Ἀμμωνᾶν. Μόλις συνηντήθησαν οἱ δύο Ἀββάδες, λέγει ὁ Ποιμὴν πρὸς τὸν Ἀμμωνᾶν.

—Ὁ ἀδελφός μου ὁ Παΐσιος σχετίζεται μὲ κάποιον· ἐγὼ ὅμως δὲν ἀναπαύομαι εἰς αὐτὴν τὴν γνωριμίαν.

Ἀφοῦ ἤκουσε μετὰ προσοχῆς, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς:

—Ποιμήν, ἀκόμα ζῇς κατὰ κόσμον; Πήγαινε, εὐλογημένε, εἰς τὸ κελλί σου καὶ βάλε εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν σου, ὅτι ἔχεις ὁλόκληρον χρόνον μέσα εἰς τὸ μνῆμα.

34. Ἕνας Γέρων ἀνέπτυξε τὴν κατωτέρω ἀλληγορικὴν ἑρμηνείαν περικοπῆς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, συσχετίσας αὐτὴν μὲ τὴν ἀνάγκην τῆς ἡσυχίας:

Ἡ Σωμανῖτις ἐδέχθη τὸν Ἐλισαῖον, ἂν καὶ ἔζη μόνη καὶ δὲν ἐσχετίζετο μὲ κανένα ἄλλον. Οἱ Πατέρες—εἶπεν ὁ Γέρων—θεωροῦν τὴν Σωμανίτιδα ὡς συμβολικὴν ἀλληγορίαν τῆς ψυχῆς, τὸν δὲ Ἐλι-

σαῖον ὡς συμβολικὴν ἀλληγορίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰς οἱανδήποτε λοιπὸν ὥραν ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται μακρὰν τῶν σωματικῶν μεριμνῶν καὶ ἐπιγείων φροντίδων, τὴν ἐπισκέπτεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε θὰ δυνηθῇ νὰ γεννήσῃ, ἐνῷ εἶναι στεῖρα [1].

35. Ὁ Ἀββᾶς Σισώης, ὅταν ἐκάθητο εἰς τὸ κελλίον του, πάντοτε ἔκλειε τὴν θύραν· τὸ ἴδιον ἔκαμνον καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Πατέρες.

36. Δύο γνωστοὶ καὶ φίλοι συνεφώνησαν νὰ μονάσουν. Ἐπραγματοποίησαν λοιπὸν τὴν συμφωνίαν των καὶ ἀπεδύθησαν εἰς σκληροὺς ἀγῶνας, ἐπιδείξαντες ὑψηλὴν καὶ ἐνάρετον μοναχικὴν πολιτείαν. Συνέβη κάποτε ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν νὰ γίνῃ Κοινοβιάρχης εἰς Μοναστήριον· ὁ ἄλλος παρέμεινεν Ἀναχωρητὴς τελειοποιηθεὶς εἰς τὴν ἄσκησιν. Τούτου ἕνεκεν ὁ Θεὸς τὸν ἐπλούτισε μὲ ὑπερφυσικὴν ἱκανότητα πολλῶν καὶ μεγάλων θαυμάτων· οὕτω ἀπεδίωκε δαίμονας ἀπὸ δαιμονιζομένους, ἐθεράπευεν ἀσθενεῖς, καὶ προέλεγε τὰ μέλλοντα.

37. Ὁ Κοινοβιάρχης λοιπὸν πληροφορηθεὶς τὴν πνευματικὴν πρόοδον τοῦ Ἀναχωρητοῦ καὶ τὰ θαύματα, ποὺ ἐπετέλει, ὡς καὶ τὰ χαρίσματα, μὲ τὰ ὁποῖα κατεπλουτίσθη ὁ πρῴην φίλος του, ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ παρέμεινε μόνος ἐν ἡσυχίᾳ ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτῆς τῆς ἀναχωρήσεως παρεκάλει μετὰ θερμότητος τὸν Θεὸν νὰ τοῦ φανερώσῃ διατὶ ὁ μὲν Ἀναχωρητὴς θαυματουργεῖ καὶ τοσαύτης τιμῆς ἠξιώθη ἀπὸ Θεοῦ, ἐνῷ αὐτὸς οὐδὲ καὶ τοῦ ἐλαχίστου χαρίσματος παρὰ Θεοῦ ἠξιώθη.

38. Ὁ Θεὸς ἱκανοποιῶν τὴν παράκλησιν αὐτὴν τοῦ Κοινοβιάρχου ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν Ἄγγελον, ὅστις τοῦ ἀπεκάλυψε τὰ ἑξῆς:

—Μάθε λοιπὸν—τοῦ λέγει ὁ ὀφθεὶς Ἄγγελος τοῦ Κυρίου—ὅτι ὁ Ἀναχωρητὴς κάθεται μόνος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ διαρκῶς, ἡμέραν καὶ νύκτα, ἀναστενάζει καὶ κλαίει ἀπὸ κατάνυξιν καὶ συντριβὴν καρδίας, χάριν δὲ τοῦ Κυρίου πεινᾷ, διψᾷ καὶ ὑποφέρει. Ἀντιθέτως, σὺ ἔχεις πολλὰς μερίμνας καὶ χαίρεις μὲ τὴν συντροφιὰν τῶν ἀνθρώπων. Σοῦ εἶναι λοιπὸν ἀρκετὴ ἡ παρηγορία, ποὺ σοῦ προσφέρουν οἱ ἄνθρωποι.

39. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς ἔλεγε· «Δὲν πρέπει νὰ μεριμνᾷ κανεὶς διὰ τίποτε, παρὰ μόνον πῶς νὰ φοβῆται τὸν Θεόν. Ἐγώ, τοὐλάχιστον, καὶ ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη νὰ φροντίσω διὰ σαρκικὴν χρείαν,

---

1) Τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύεται ἀλληγορικῶς, εἶναι ἐκ τῆς Δ' Βασιλειῶν (δ' 8—17). Ἡ ἀναλογία δὲ εἶναι ἡ ἑξῆς: ὡς ἡ στεῖρα Σωμανῖτις, καίτοι στεῖρα, ἠδυνήθη ὅμως νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ γεννήσῃ διὰ τῆς θαυματουργοῦ εὐχῆς τοῦ Προφήτου, ἐπειδὴ ἦτο σώφρων καὶ ἐνάρετος, οὕτω πως καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἡσυχαστοῦ καὶ ὑπεράνω τῶν σωματικῶν ἀδυναμιῶν Μοναχοῦ, δέχεται τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ πλουτίζεται τότε διὰ πολλῶν χαρισμάτων, ἐν οἷς ἡ ὑψηλὴ καὶ μυσταγωγὸς θεωρία.

ποτὲ δὲν μὲ ἀπασχολεῖ ἡ φροντὶς αὐτὴ ἀπὸ καιρόν, οὔτε τὴν σκέπτομαι ἐνωρίτερον τῆς ἐπιβαλλομένης στιγμῆς πρὸς ἱκανοποίησίν της».

40. Ὁ Ἀββᾶς Σισώης εἶπεν· «Ἐὰν εὑρεθῇ ἄνθρωπος νὰ φροντίσῃ διὰ σέ, σὺ δὲν πρέπει νὰ τὸν διατάξῃς πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσῃ».

41. Ἕνας ἄλλος Γέρων εἶπεν: ἡ περιφρόνησις τῶν βιοτικῶν μεριμνῶν (ἡ ἀμεριμνησία), ἡ σιωπὴ καὶ ἡ κρυπτὴ μελέτη [1] γεννοῦν τὴν ἁγνείαν καὶ καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

42. Μεταξὺ ἑνὸς νεωτέρου Μοναχοῦ καὶ ἑνὸς Γέροντος διημείφθη ὁ ἑξῆς ὠφέλιμος καὶ διδακτικὸς διάλογος:

Ἀδελφός: Πῶς πρέπει, Πάτερ μου, ὁ Μοναχὸς νὰ περνᾷ τὸν καιρόν του εἰς τὸ κελλίον του;

Γέρων: Νὰ ἀποφεύγῃ τὴν γνωριμίαν μὲ πολλοὺς ἀνθρώπους, ὥστε νὰ ἡσυχάζῃ ὁ λογισμός του, διὰ νὰ κατοικήσῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἀληθὴς καὶ σῴζουσα γνῶσις (ἡ νοερὰ δηλαδὴ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ).

43. Ἀδελφός: Ἐὰν κάποτε ὁ Μοναχὸς ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ κελλίον του, πῶς πρέπει νὰ ἐνεργῇ;

Γέρων: Ὁ Μοναχὸς εἶναι ἕνα περιστέρι· καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὸ περιστέρι, ὅταν ἐξέλθῃ εἰς τὸν καιρόν του ἀπὸ τὴν φωλεάν του, διὰ νὰ ἁπλώσῃ τὰ πτερά του, καὶ παραμείνῃ ἐπὶ πολὺ ἔξω καὶ βραδυάσῃ, τότε τὰ διάφορα ἄγρια πετεινὰ τὸ ῥαμφίζουν καὶ καταστρέφουν τὴν ὡραιότητά του, τοιουτοτρόπως συμβαίνει καὶ μὲ τὸν Μοναχόν· ἐξέρχεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ κελλί του, κατὰ τὴν ὥραν τῆς συνάξεως (συγκεντρώσεως) τῶν Μοναχῶν τῆς Σκήτης, διὰ νὰ ἁπλώσῃ τοὺς λογισμούς του. Ἐὰν λοιπὸν βραδύνῃ πολὺ ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του, τότε προσβάλλεται ἀπὸ τοὺς δαίμονας καὶ σκοτίζονται οἱ λογισμοί του [2].

44. Ἀδελφός: Μὲ ποῖον τρόπον, Πάτερ μου, ὁ διάβολος κατορθώνει νὰ βγάζῃ ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του τὸν Μοναχόν;

Γέρων: Ὁ διάβολος, τέκνον μου, ὁμοιάζει μὲ τὸν γητευτὴν τῶν ἀγρίων θηρίων· ὡς γνωστὸν ὁ γητευτὴς αὐτὸς μὲ ὀλίγα ἁπλᾶ καὶ ἀσήμαντα λόγια κατορθώνει νὰ βγάζῃ ἔξω ἀπὸ τὴν φωλεάν του τὸ θηρίον. Τότε, ἀφοῦ τὸ συλλάβῃ, τὸ ὁδηγεῖ εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως

---

1) Κρυπτὴν μελέτην ἐννοεῖ, προφανῶς, ἐνταῦθα ἢ τὴν ἐνασχόλησιν τοῦ νοὸς μὲ ὑψηλὰς θεωρίας, ὑπερκειμένας τῶν ὅρων τῆς φύσεως, καὶ τὴν δι' αὐτῶν μυστικὴν κατανόησιν ὑπερβατικῶν ἀληθειῶν, ἢ τὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὴν ἀλληγορικὴν αὐτῆς ἑρμηνείαν.

2) Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ παραδείγματος τῆς περιστερᾶς εἶναι ἐπιτυχής· διότι ἡ περιστερά, ὅσον καὶ ἐὰν ἀπομακρυνθῇ, ἐπανέρχεται εἰς τὴν φωλεάν της. Δι' αὐτὸ χρησιμοποιοῦν, ὡς γνωστόν, τὴν περιστερὰν καὶ ὡς ταχυδρόμον. Δέον ὅμως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ὅτι εἰς τὴν περιοχήν, περὶ ἧς ἐνταῦθα γίνεται λόγος, ὑπῆρχον πολλὰ ἄγρια πουλιά, τὰ ὁποῖα φυσικῷ τῷ λόγῳ κατεδίωκον τὰς περιστεράς, ὅταν αὗται εὑρίσκωντο ἐκτεθειμέναι εἰς τὸ ὕπαιθρον.

καὶ ἐκεῖ τὸ ὑποχρεώνει εἰς διαφόρους φαιδρὰς ἐκδηλώσεις, διὰ νὰ γελοῦν μὲ αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι. Ὅταν δὲ τὸ θηρίον αὐτὸ μεγαλώσῃ πλέον, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἐκμεταλλευτικὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου, τότε ὁ κάτοχός του, διὰ νὰ τὸ ξεφορτωθῇ, ἢ τὸ καίει ἢ τὸ πνίγει εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὰ ἴδια παθαίνει καὶ ὁ ταλαίπωρος Μοναχὸς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅταν οἱ λογισμοὶ τὸν ἐξαπατήσουν καὶ τὸν παρασύρουν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ κελλί του.

45. Ἕνας ἄλλος ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:

—Πάτερ μου, πῶς πρέπει νὰ ἀσκῶ τὴν ἡσυχίαν μέσα εἰς τὸ κελλίον μου;

Ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Νὰ κάθεσαι εἰς τὸ κελλίον σου καὶ νὰ μὴ ἐνθυμῆσαι καθ᾽ ὁλοκληρίαν ἄνθρωπον.

46. Ὁ ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἐκ δευτέρου:

—Καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐργάζεται ἡ καρδία τοῦ ἐγκλείστου Μοναχοῦ, διὰ νὰ ἀσχολῆται συστηματικῶς μὲ τὴν ἡσυχίαν [1];

Ὁ Γέρων ἀπήντησε πάλιν:

—Ἡ τελεία ἐργασία τοῦ Μοναχοῦ εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ ἐστραμμένην διαρκῶς καὶ ἀδιαλείπτως τὴν προσοχήν του πρὸς τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ περισπᾶται ἀπὸ οὐδεμίαν ἄλλην σκέψιν ἢ φροντίδα.

47. Τρεῖς Ἅγιοι Ἀναχωρηταὶ συνηντήθησαν κάποτε εἰς ἕνα μέρος. Χάριν δὲ ἀμοιβαίας πνευματικῆς οἰκοδομῆς καὶ ὠφελείας ἐζήτησαν, ὅπως ἕκαστος ἐκ τῶν τριῶν διηγηθῇ εἰς τοὺς ὑπολοίπους μὲ ποίαν νοερὰν ἐργασίαν ἀσχολεῖται, ὅταν εὑρίσκεται ἔγκλειστος εἰς τὸ κελλίον του.

48. Ὁ πρῶτος λοιπὸν ἤρχισε μὲ ταπείνωσιν νὰ διηγῆται: «Ἐγώ, ἀδελφοί μου, ἀπὸ τὴν στιγμήν, ποὺ ἤρχισα τὴν ἡσυχίαν, ἐσταύρωσα τελείως τὸν ἑαυτόν μου [2] ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν τῆς θεληματικῆς ἀσκήσεως καὶ αὐτοσυγκεντρώσεως, καὶ οὕτω ἀπεξενώθην ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐξωτερικοὺς περισπασμούς. Εἶχον διαρκῶς εἰς τὸν νοῦν μου τὴν βαθυτέραν σημασίαν τοῦ ῥητοῦ τῆς Ἁγίας Γραφῆς· «διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψωμεν ἀφ᾽ ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν» (Ψαλμ. β΄ 3), (δηλαδὴ «ἂς σπάσωμεν τὰ δεσμὰ αὐτῶν, ποὺ μᾶς κρα-

1) Καὶ ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ὅπου δήποτε συναντᾶται ἡ λέξις ἡσυχία, ἔχει τὴν εἰδικὴν σημασίαν τῆς αὐστηρᾶς αὐτοσυγκεντρώσεως καὶ περισυλλογῆς, ὥστε ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὁ Μοναχὸς εὑρισκόμενος μακρὰν τοῦ κόσμου νὰ σκέπτεται μόνον τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἐπικοινωνῇ νοερῶς μετ᾽ αὐτοῦ. Ἡ εἰδικὴ περὶ τούτου διδασκαλία καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς διαμορφωθὲν σύστημα ὀνομάζεται ἡσυχασμός.

2. Ἂς ἐνθυμηθῶμεν, διὰ νὰ κατανοήσωμεν βαθύτερον τὸ πνεῦμα τῆς εὐγενοῦς προσπαθείας τοῦ Ἀναχωρητοῦ, τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου· «Χριστῷ συνεσταύρωμαι, ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς» (Γαλ. β΄ 20).

τοῦν δεσμίους, καὶ ἂς τινάξωμεν ἀπὸ ἐπάνω μας τὸν ζυγόν τους»)· συγχρόνως δὲ ἀνήγειρα νοητὸν τεῖχος μεταξὺ τῆς ψυχῆς μου καὶ τῶν σωματικῶν μεριμνῶν καὶ τότε εἶπον εἰς τὸν ἑαυτόν μου· «Πρόσεξε! ὅπως ἀκριβῶς αὐτὸς ποὺ εὑρίσκεται πίσω ἀπὸ τὸ τεῖχος, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἴδῃ αὐτὸν ποὺ βαδίζει ἔξω ἀπὸ αὐτό, ἔτσι καὶ σὺ νὰ μὴ θελήσῃς νὰ βλέπῃς τίποτε ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ προσέχῃς ἀγρύπνως τὸν ἐσωτερικὸν ἑαυτόν σου, ἀναμένων καθημερινῶς τὴν ἐπιβράβευσιν τῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδων σου. Τοιουτοτρόπως δὲ νὰ ζῇς ὡς ξένος εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ ὡς πάροικος καί, πρὸ παντός, ὡς νὰ πρόκειται αὔριον νὰ ἀπαλλαγῇς αὐτοῦ τοῦ ματαίου κόσμου».

49. «Συλλογιζόμενος δὲ καὶ τοὺς Ἀγγέλους, οἱ ὁποῖοι διαρκῶς ἀνέρχονται καὶ κατέρχονται διὰ νὰ παραλαμβάνουν τὰς ψυχάς, καὶ διαρκῶς περιμένων τὸ τέλος μου, λέγω: Θεέ μου, εἶναι ἑτοίμη ἡ καρδία μου[1]. Μὲ τοὺς ψυχικούς μου ὀφθαλμοὺς βλέπω καὶ τὸν Ἅγιον Ἄγγελόν μου νὰ παραμένῃ πλησίον μου καὶ νὰ στέκῃ ἐκ δεξιῶν μου. Αὐτὸν λοιπὸν παρατηρῶν διαρκῶς ἔμπροσθέν μου ἐπιτηρῶ τὸν ἑαυτόν μου μὲ αὐστηρότητα, διότι τὸν φοβοῦμαι, ἐπειδὴ πιστεύω, ὅτι ἐλέγχει ὅλας τὰς πράξεις μου καὶ καθημερινῶς ἀνέρχεται εἰς τὸν Θεὸν καὶ τοῦ ἀποκαλύπτει τὰ ἔργα μου, τοὺς λόγους μου καὶ τὰς σκέψεις μου».

50. Ἀφοῦ ὁ πρῶτος Ἀναχωρητὴς ἐτελείωσε τὴν ἀφήγησίν του, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ δεύτερος, ὅστις εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἐγώ, ἀδελφοί μου, βλέπω ὡς πραγματικότητα τὴν ὑπεράνω τῆς ὕλης καὶ τῶν αἰσθήσεων εὑρισκομένην Ἐκκλησίαν τῶν Νοερῶν Δυνάμεων καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῆς τὸν Κύριον τῆς δόξης νὰ λάμπῃ περισσότερον ἀπὸ ὅλους. Ἐὰν δὲ τύχῃ νὰ καταληφθῶ ἀπὸ ἀκηδίαν, τότε στρέφω τὸν νοῦν καὶ ἀντιλαμβάνομαι τὰ θαυμαστὰ κάλλη τῶν Ἀγγέλων καὶ τοὺς ὕμνους, τοὺς ὁποίους ἀκαταπαύστως ἀποστέλλουν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὰς ριγηλὰς μελῳδίας των καὶ ἀμέσως ἀνυψώνομαι ἀπὸ τοὺς φθόγγους καὶ τὴν μουσικὴν τῶν Ἀγγέλων, ὁπόταν ἀπὸ τὸ ὕψος ἐκεῖνο ὅλα πλέον τὰ πράγματα, ποὺ εὑρίσκονται εἰς τὴν γῆν, τὰ βλέπω ὡς ἀνάξια λόγου σκύβαλα».

51. Ὁ τρίτος, τέλος, Ἀναχωρητὴς εἶπε καὶ αὐτὸς ποῖον εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς νοερᾶς του ἐργασίας. «Ἐγώ, ἀδελφοί μου, ἀπὸ πρωΐας ἀνέρχομαι νοερῶς πρὸς τὸν Κύριόν μου καὶ ἀφοῦ τὸν προσκυνήσω, ρίπτομαι ἐνώπιόν Του ἐξομολογούμενος τὰ παραπτώματά μου. Ἐν συνεχείᾳ κατέρχομαι ὀλίγον ἀπὸ τὸ δυσθεώρητον ἐκεῖνο ὕψος καὶ προσκυνῶ τοὺς Ἁγίους Ἀγγέλους παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ δεηθοῦν εἰς τὸν Θεὸν δι' ἐμὲ καὶ δι' ὅλην τὴν κτίσιν»[2].

---

1) «Ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός, ἑτοίμη ἡ καρδία μου» (Ψαλμ. νς' 8).

2) Αἱ ὑπὸ τῶν Ἀναχωρητῶν περιγραφόμεναι καταστάσεις δὲν ἀποτελοῦν εἰκόνας ζωηρᾶς φαντασίας, ἀλλὰ θεληματικὴν χαλιναγώγησιν καὶ καθοδήγησιν τοῦ νοὸς εἰς τὴν μελέτην τῶν ὑπερκοσμίων ἀληθειῶν καὶ ἀπόκρουσιν τῶν πονηρῶν καὶ ἐν γένει ψυχοφθόρων διαλογισμῶν. Ἐν πολλοῖς αἱ τοιαῦται καταστάσεις ἀποτελοῦν καὶ ἐκστασιασμοὺς καὶ ἰσχυρὰ βιώματα μιᾶς συγκλονιστικῆς ἐμπειρίας

52. «Όταν ἐκτελέσω καὶ αὐτὸ τὸ προσκύνημα, τότε κατέρχομαι εἰς τὴν ἄβυσσον καὶ περιέρχομαι τοὺς διαφόρους τόπους τῶν κολάσεων, βλέπων τοὺς συνανθρώπους μου νὰ βασανίζωνται, ὁπόταν καὶ ἐγὼ κλαίω μαζί των θεωρῶν καὶ τὸν ἑαυτόν μου συγκατάδικόν των. Ἐκεῖ, εἰς τὸν τόπον τῶν βασάνων, βλέπω τὰ ἀκατάπαυστα δάκρυα καὶ τοὺς θρήνους, ποὺ δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ διηγηθῇ, τὴν θάλασσαν τοῦ πυρὸς νὰ παφλάζῃ καὶ νὰ μουγγρίζῃ φοβερά, φλογισμένα κύματα νὰ ὑψώνωνται ὑπεράνω καὶ τῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων, καὶ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν συμφορὰν καὶ τὸν ὄλεθρον νὰ ἔχουν ριφθῆ ἀναρίθμητοι ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους φρουροῦν ἄγριοι καὶ ἀπότομοι ἄγγελοι (δαίμονες)».

53. «Οἱ κολασμένοι αὐτοὶ καίονται ὅπως ἀκριβῶς τὰ φρύγανα, χωρὶς νὰ καταναλίσκωνται, ἀλλὰ διαρκῶς μένοντες εἰς τὸ πῦρ μουγγρίζουν μὲ ἀπόγνωσιν καὶ τρίζουν τοὺς ὀδόντας των, ἀνακλαίουν γοερὰ καὶ θρηνοῦν. Ἀπὸ αὐτοὺς ἀποστρέφει ὁ Θεὸς τοὺς οἰκτιρμούς Του ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν των καὶ τῶν ἀνομιῶν των. Μαζὶ λοιπὸν μὲ αὐτοὺς θρηνῶ καὶ ἐγὼ καὶ τοιουτοτρόπως διατηρῶ τὸ πένθος εἰς τὴν καρδίαν μου, ὅπως ἀναφέρει καὶ τὸ σχετικὸν ῥητόν· «Ἐγενήθη τὰ δάκρυά μου ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτὸς» (Ψαλμ. μα΄ 4). (Τὰ δάκρυά μου, δηλαδή, κατήντησαν νὰ εἶναι δι᾿ ἐμὲ ὁ ἄρτος ἡμέραν καὶ νύκτα).

54. Ἕνας ἀδελφὸς ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Μωϋσῆν εἰς τὴν Σκήτην, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τοῦ εἴπῃ διδακτικὸν λόγον.

Ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς τοῦ λέγει:

—Πήγαινε, κλείσου μέσα εἰς τὸ κελλί σου καὶ τὸ κελλί σου θὰ σοῦ τὰ διδάξῃ ὅλα.

55. Ὁ ἴδιος Ἀββᾶς Μωϋσῆς εἶπεν· «Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει κοντά του τὸν Θεὸν καὶ συνεχῶς ἔχει πρὸς Αὐτὸν ἐστραμμένην τὴν σκέψιν του, πολὺ καλὰ κάμνει νὰ μὴ βάζῃ κανένα εἰς τὸ κελλί του».

56. Εἰς ἄλλην περίπτωσιν εἶπε πάλιν ὁ ἴδιος· «Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποκτήσῃ ἡ καρδία τὸν Ἰησοῦν, χωρὶς πολὺν κόπον καὶ ταπείνωσιν καὶ ἀκατάπαυστον προσευχήν».

57. Διηγοῦντο περὶ ἑνὸς Γέροντος Ἀσκητοῦ τὸ κατωτέρω περιστατικόν. Οὗτος παρέμενε τελείως ἔγκλειστος εἰς τὸ κελλίον του, ἀπὸ τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐξήρχετο· καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀκόμη δὲν μετέβαινεν, ἀλλ᾿ ἐπεκοινώνει νοερῶς μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Γέρων λοιπὸν αὐτὸς Ἀσκητὴς εἶχε καὶ ἕνα ἀδελφὸν σαρκικόν, ποὺ ἠσκήτευεν εἰς ἕνα κοντινὸν κελλὶ τῆς αὐτῆς Σκήτης. Ὁ σαρκικὸς αὐτὸς ἀδελφὸς τοῦ Γέροντος Ἀσκητοῦ ἀρρώστησε· προαισθανό-

---

ἀπὸ τὴν συνάντησιν τῆς ψυχῆς μὲ τὸ θεῖον, κατὰ τρόπον ὑπερυλικόν, ὑπερπραγματικόν, ὅμοιον ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἐξομολογεῖται καὶ ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος περὶ τῆς μεταβάσεώς του μέχρι τρίτου οὐρανοῦ (Β΄ Κορ. ιβ΄ 1—4).

μένος δὲ τὸν θάνατόν του ἔστειλεν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Γέροντα Ἀσκητὴν καὶ τοῦ ἐζήτει νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, διὰ νὰ τὸν ἴδῃ, πρὶν ἀποθάνῃ.

58. Ὁ Γέρων Ἀσκητὴς ἀπήντησε πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ σαρκικοῦ ἀδελφοῦ του:

—Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἔλθω, διότι εἶναι σαρκικός μου ἀδελφός [1].

Ὁ ἀσθενὴς ἀπέστειλε καὶ πάλιν ἄνθρωπον καὶ τοῦ μετεβίβασε τὴν παράκλησιν.

—Τοὐλάχιστον τὴν νύκτα ἔλα, διὰ νὰ σὲ ἴδω.

Καὶ εἰς τὴν δευτέραν προτροπὴν ἀπήντησεν ὁ Γέρων Ἀσκητὴς μετὰ τῆς αὐτῆς ἀποφασιστικότητος.

—Δὲν δύναμαι, διότι, ἐὰν σὲ ἴδω, ἡ καρδία μου δὲν θὰ παραμείνῃ καθαρὰ ἀπὸ γηΐνην σκέψιν καὶ συναισθήματα κατὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐπικοινωνίαν καὶ συνομιλίαν της.

Καὶ πράγματι ἐκοιμήθη τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου ὁ ἀσθενὴς σαρκικὸς ἀδελφός, χωρὶς νὰ συναντηθοῦν μεταξύ των.

59. Περὶ τῆς Ἀμμᾶς [2] Σάρρας ἔλεγον, ὅτι τὸ σπήλαιον, ὅπου ἠσκήτευεν, εὑρίσκετο ἐπάνω εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ· καίτοι δὲ παρέμεινεν εἰς τὸ σπήλαιον αὐτὸ ἑξήκοντα ὁλόκληρα ἔτη, ἐν τούτοις οὔτε μίαν ἡμέραν δὲν ἔσκυψε νὰ ἴδῃ τὸν ποταμόν.

60. Ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος τῆς Φέρμης εἶπεν· ἐὰν δὲν ἀποκοπῶ ἀπὸ τὰ συναισθήματα λύπης καὶ ἐπιθυμίας διὰ συναναστροφήν, αὐτὰ τὰ συναισθήματα, ὡς ἐπίγεια καὶ σαρκικά, δὲν θὰ μὲ ἀφήσουν νὰ εἶμαι Μοναχός.

61. Ἕνας ἀδελφὸς προσῆλθεν εἰς τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον διὰ νὰ διδαχθῇ ἀπὸ αὐτὸν νὰ ράπτῃ σπυρίδας (ζεμπίλια). Ἔφερε μάλιστα εἰς τὸν Ἀββᾶν καὶ τὴν σειράν [3]. Ὁ Γέρων Θεόδωρος ἐσηκώθη μὲ προθυμίαν, ἔβρεξε τὴν σειρὰν αὐτήν, διὰ νὰ εἶναι εὔχρηστος, καὶ τοῦ ἔρραψε τὴν ἀρχήν. Ἀφοῦ τοῦ ἔδωσε λεπτομερεῖς ὁδηγίας πῶς θὰ ἐργάζεται, τὸν ἄφησε μόνον καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλίον του καὶ ἐκάθισε διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν αὐτοσυγκέντρωσιν καὶ τὴν περισυλλογὴν τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἡσυχίας. Τὴν καθωρισμένην διὰ τοὺς Ἀσκητὰς ὥραν (τὴν ἐνάτην τῆς ἡμέρας) τοῦ ἔδωσε φαγητὸν καὶ κατόπιν τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ κελλίον του.

62. Τὴν ἑπομένην πρωΐαν, ὅταν προσῆλθεν ὁ μαθητευόμενος ἀδελφὸς διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐξάσκησιν εἰς τὸ ράψιμον τοῦ ζεμπιλιοῦ, τοῦ λέγει μὲ πραότητα ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος:

---

1) Προφανῶς διὰ τῆς ἀρνήσεώς του αὐτῆς ἐπεδίωκε νὰ κατανικήσῃ τὴν ἀπορρέουσαν ἐκ τοῦ φυσικοῦ συγγενικοῦ φίλτρου ἀδυναμίαν.

2) Ἀμμᾶ=Μήτηρ, Γερόντισσα.

3) Σειρά=στριμμένα καὶ πλεγμένα βλαστάρια φοινίκων, τὰ ὁποῖα συμ-

Ἡ ἈΜΜΑ
CÁΡΡΑ

—Πάρε, ἀδελφέ μου, ἀπ' ἐδῶ τὴν σειράν σου καὶ πήγαινε εἰς τὸ καλόν· διότι, ὅπως ἀντιλαμβάνομαι, ἦλθες ἐδῶ διὰ νὰ μὲ βάλης εἰς πειρασμὸν καὶ φροντίδα.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνακοίνωσιν, δὲν τὸν ἄφησε πλέον νὰ παραμείνῃ περισσότερον μέσα εἰς τὸ κελλί του(1).

63. Ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ἔλεγεν· ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ μέσα εἰς τὴν ψυχήν του σκεῦος τοῦ Θεοῦ, τότε θὰ δυνηθῇ νὰ καθίσῃ εἰς τὸ κελλίον του, ἔστω καὶ ἐὰν εἰς τὸ κελλίον του δὲν εὑρίσκωνται σκεύη τοῦ παρόντος κόσμου. Δύναται ἐπίσης νὰ παραμένῃ ἕνας ἄνθρωπος εἰς τὸ κελλίον, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν εἰς αὐτὸ σκεύη τοῦ παρόντος κόσμου. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ δὲν ἔχει καθ' ὁλοκληρίαν σκεύη, εἴτε τοῦ Θεοῦ, εἴτε τοῦ κόσμου τούτου, αὐτὸς ἀσφαλῶς οὔτε μίαν στιγμὴν δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ κελλίον του(2).

64. Ἕνας ἀδελφὸς παρέμενεν εἰς Κοινόβιον καὶ ἐφήρμοζεν εἰς τὸν ἑαυτόν του αὐστηρὰν ἄσκησιν.

Αὐτὸ τὸ ἐπληροφορήθησαν οἱ ἀδελφοί, ποὺ ἔζων εἰς τὴν Σκήτην, καὶ ἦλθον νὰ τὸν γνωρίσουν (διότι προφανῶς θὰ ἐφάνη εἰς αὐτοὺς περίεργον πῶς ἕνας κοινοβιάτης δύναται μέσα εἰς τὸ Κοινόβιον νὰ ὑποβάλλεται εἰς αὐστηρὰν ἄσκησιν).

Οἱ σκητιῶται λοιπὸν αὐτοὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ μέρος ποὺ εἰργάζετο ὁ κοινοβιάτης. Μόλις τοὺς εἶδεν ὁ κοινοβιάτης διέκοψε, πρὸς στιγμήν, τὴν ἐργασίαν του, ἔβαλεν εἰς αὐτοὺς μετάνοιαν, τοὺς ἐχαιρέτισε καὶ τοὺς ἠσπάσθη· ἐν συνεχείᾳ, χωρὶς ἄλλας συζητήσεις, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐργασίας του καὶ ἐπανέλαβε πάλιν τὸ ἐργόχειρόν του.

65. Ὅταν εἶδον οἱ ἀδελφοὶ αὐτό, ποὺ ἔκαμε, τοῦ εἶπον:

—Ποῖος, Πάτερ Ἰωάννη, ἔβαλεν ἐπάνω σου τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ σὲ ἐχειροτόνησε Μοναχόν; Θὰ ἔπρεπε νὰ σὲ διδάξῃ ὁ Γέροντάς σου, ὅτι, ὅταν σὲ ἐπισκέπτεται ἕνας ἀδελφός, πρέπει νὰ τὸν ὑποδεχθῇς μὲ φιλοφροσύνην, νὰ πάρῃς τὸ ἐπανωφόρι του καὶ νὰ τοῦ εἰπῇς· «Κάμε προσευχήν, Πάτερ μου, δι' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλόν, ἢ «Κάθισε, Πάτερ μου».

—Ὁ ἁμαρτωλὸς Ἰωάννης—ἀπήντησεν ἐκεῖνος—δὲν δαπανᾷ τὸν καιρόν του εἰς αὐτὰς τὰς ἀνθρωπαρέσκους φιλοφρονήσεις.

πλεκόμενα καὶ ῥαπτόμενα ἀπήρτιζον ἕνα ζεμπίλι ἢ καλάθι κ.λ.π.

1) Ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ τοῦ Ἀββᾶ Θεοδώρου, ἐνδεικτικὴ τοῦ ἡσυχαστικοῦ πνεύματος, δὲν ὠφείλετο εἰς ἔλλειψιν ἀγάπης, ἐφ' ὅσον μάλιστα, χάριν τῆς ἀγάπης ἐδέχθη τὸν μαθητευόμενον κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν καὶ τοῦ παρέθεσε καὶ φαγητόν. Ἀλλ' ὁ Ὅσιος, ἐπιθυμῶν νὰ διατηρήσῃ τὴν διάνοιάν του καθαρὰν καὶ ἐλευθέραν ἀπὸ πᾶσαν φροντίδα, ἀπέφευγε πάντα περισπασμόν.

2) Πραγματικὸν καὶ κρυστάλλινον ἀπόσταγμα πείρας· ὑφίσταται κανεὶς αὐτοπεριορισμόν, ἐφ' ὅσον ἔχει παρηγορίαν, εἴτε ἐκ τοῦ ἐφημέρου κόσμου, εἴτε ἐκ Θεοῦ. Ἐκεῖνος ὅμως, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τίποτε μέσα του, εἶναι ἀκατάστατος καὶ πουθενὰ δὲν ἀναπαύεται.

66. Ἕνας ἀδελφὸς ὑπέβαλε τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν εἰς ὀνομαστὸν καὶ πολύπειρον Γέροντα:

—Γέροντά μου, εἰπέ μου σὲ παρακαλῶ, ποίους λογισμοὺς πρέπει νὰ ἔχω εἰς τὴν καρδίαν μου;

Ὁ Γέρων τοῦ ἀπήντησεν:

—Ὅλα ὅσα σκέπτεται ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν (καὶ ἑπομένως ἀναφέρονται εἰς ἐφήμερα καὶ γήϊνα πράγματα), συνιστοῦν τὴν ματαιότητα. Ἐκεῖνος, ποὺ ἐπιμένει εἰς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Ἰησοῦ, μόνον αὐτὸς εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀλήθειαν.

67. Εἰς τὸν ἴδιον Γέροντα, ποὺ ἔδωσε τὴν προηγουμένην ἀπάντησιν, ὑπέβαλον καὶ μίαν ἄλλην ἐρώτησιν:

—Ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ Μοναχός;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς:

—Κατὰ τὴν γνώμην μου, ὁ Μοναχὸς πρέπει νὰ εἶναι τελείως μόνος, δηλαδὴ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε ὑλικὴν φροντίδα καὶ γήϊνον περισπασμόν, καὶ πρὸς μόνον τὸν Θεὸν νὰ ἀπευθύνεται· μὲ ἄλλους λόγους ὁ τέλειος Μοναχὸς θὰ πρέπει νὰ σκέπτεται πάντοτε καὶ ἀποκλειστικῶς μόνον τὸν Θεόν.

Ὅπως ἀκριβῶς ἕνα σταφύλι ποὺ σύρεται ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ κλήματος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἀχρηστεύεται τελείως, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ λογισμὸς τοῦ ἡσυχαστοῦ παύει πλέον νὰ ἀνατρέχῃ πρὸς τὸν Θεόν, ἐφ' ὅσον ἐνασχολεῖται μὲ τὰ γήϊνα.

Γ'. Ἀντιόχου τοῦ Παντέκτου.

Ἡ ΗΣΥΧΙΑ τῷ Μοναχῷ μεγάλα συμβάλλεται· οὐ μόνον γὰρ ἀργίαν τῶν κακῶν παρέχει, ἀλλὰ καὶ τὴν προσευχὴν καθαίρει, καὶ τῷ νοῒ πένθος καὶ κατάνυξιν ἐμποιεῖ, ἔχουσα δηλονότι μεθ' ἑαυτῆς τὰς τέσσαρας ταύτας ἀρετάς, τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν πραότητα, τὴν ἀγρυπνίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν· ὑπὸ τούτων γὰρ βοηθουμένη, καὶ τὴν προσευχὴν φυλάττουσα ἀδιάλειπτον, συντόμως προξενεῖ τῷ Μοναχῷ τὴν ἀπάθειαν.

2. Καλὴ οὖν ἡ εὔκαιρος σιωπή, μήτηρ γάρ ἐστιν ἐννοιῶν σοφωτάτων, ἐπειδὴ τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα φεύγει τὴν πολυλογίαν, ὡς ταραχῆς πάσης καὶ φαντασίας ἐκτὸς ὄν, ἀπογεννᾷ δὲ τὰς ἀρετὰς ἡ ἡσυχία, διὰ τῆς πρὸς Θεὸν διηνεκοῦς καὶ ἀπερισπάστου ἐντεύξεως.

3. Φιλήσυχος Μοναχὸς ἀγαπᾶται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἀγαπῶν τὸν Θεόν, αὐτῷ μόνῳ θέλει προσομιλεῖν διὰ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, καὶ ἐπὶ γῆς διάγων, τὰ οὐράνια ἀεὶ φαντάζεται, καὶ μεριμνᾷ ὅλος ὁ νοῦς αυτοῦ πῶς ἀρέσῃ τῷ Θεῷ, καὶ γένηται ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

4. Ὁ τοιοῦτος τοῖς Ἀγγέλοις τῷ βίῳ συναμιλλᾶται, πάντοτε τὰς ἐρήμους διώκων, ἵνα ἐν πολλῇ ἡσυχίᾳ καὶ ἀμεριμνίᾳ προσομιλῶν τῷ Θεῷ, τὸν ἑαυτοῦ νοῦν ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον ἀπεργάσηται, κατὰ τὸν μέγαν Ἠλίαν καὶ τὸν Πρόδρομον καὶ Βαπτιστὴν τοῦ Κυρίου.

5. Μακάριος ὁ τοιοῦτος ἐπὶ γῆς καὶ ἐν οὐρανῷ, ὃς πάντα ἡγήσατο σκύβαλα, ἵνα Χριστὸν κερδήσῃ, καὶ εὑρεθῇ ἐν τῷ πραέῳ καὶ ἡσυχίῳ βαδίζων πνεύματι.

Ἑρμηνεία

† Η ΗΣΥΧΙΑ βοηθεῖ πάρα πολὺ τὸν Μοναχόν· διότι ὄχι μόνον τὸν ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ πράξῃ κακόν τι, ἀλλὰ καὶ τὴν προσευχήν του ἐλευθερώνει ἀπὸ πᾶσαν γηΐνην σκέψιν, καθαίρουσα αὐτήν, καὶ εἰς τὸν νοῦν προξενεῖ τὸ κατὰ Θεὸν πένθος καὶ τὴν κατάνυξιν. Τὰ ἐπιτυγχάνει δὲ ὅλα αὐτὰ ἡ ἡσυχία, διότι συνοδεύεται ἀπὸ τὰς τέσσαρας αὐτὰς ἀρετάς, τὴν μακροθυμίαν, τὴν πραότητα, τὴν ἀγρυπνίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Ἀπὸ αὐτὰς λοιπὸν τὰς ἀρετὰς βοηθουμένη ἡ ἡσυχία καὶ διατηροῦσα τὴν προσευχὴν συνεχῆ καὶ ἀσταμάτητον, συντόμως ἐξασφαλίζει εἰς τὸν Μοναχὸν τὴν ποθητὴν ἀπάθειαν.

2. Καλὴ λοιπὸν καὶ ὠφέλιμος εἶναι διὰ τὸν ἡσυχάζοντα ἡ ἄσκησις τῆς σιωπῆς εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις (1). Ἡ χάριν τῆς ἡσυχίας σιωπὴ αὐτὴ εἶναι μητέρα σοφωτάτων ἐννοιῶν, ἐπειδὴ τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα, ποὺ ἀποτίκτει τὰς ἐννοίας αὐτάς, ἐνοχλεῖται καὶ ἀποδιώκεται ἀπὸ τὴν πολυλογίαν· αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα, ποὺ καταφαιδρύνει τὴν ψυχὴν καὶ καταυγάζει τὴν διάνοιαν, δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ καὶ νὰ ἐκδηλωθῇ ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει θόρυβος καὶ ταραχή, καταλαμβάνει δὲ τὴν ψυχὴν ἡ φαντασία (μὲ γήϊνα καὶ ἐγκόσμια ἀντικείμενα). Ἡ ἡσυχία, ὡς εὐγενὴς καὶ ὡραία μήτηρ, γεννᾷ τελείως καὶ ἀσφαλῶς τὰς ἀρετάς, διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ ἀδιαταράκτου ἐπικοινωνίας τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν.

3. Μοναχός, ποὺ ἀγαπᾷ καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἡσυχίαν, ἀγαπᾶται ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ καὶ αὐτός, ἀπὸ ἰσχυρὰν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, μόνον μὲ Αὐτὸν ἐπικοινωνεῖ διὰ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς· καίτοι δὲ ζῇ καὶ πορεύεται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἐν τούτοις ὁ εὐσεβὴς λογισμός του ἀνατρέχει συνεχῶς εἰς τὰ οὐράνια καὶ ὁ νοῦς του φροντίζει ἐξ ὁλοκλήρου πῶς νὰ ἀρέσῃ μόνον εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ καταστῇ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

4. Ὁ τοιοῦτος Μοναχὸς συναγωνίζεται κατὰ τὸν τρόπον ζωῆς, μὲ τοὺς Ἀγγέλους, ἐπιδιώκων πάντοτε τοὺς ἐρήμους καὶ ἡσυχαστικοὺς τόπους (ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀπομόνωσιν), διὰ νὰ κατορθώσῃ, μὲ τὴν πολλὴν καὶ ἀδιατάρακτον ἡσυχίαν καὶ τὴν ἀπελευθέρωσίν του ἀπὸ κάθε μέριμναν, νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς συνομιλίας μὲ τὸν Θεὸν καὶ τοιουτοτρόπως νὰ κάμῃ τὸν νοῦν του καθαρὸν πνευματικὸν καθρέπτην, χωρὶς καμμίαν κηλῖδα, συμφώνως πρὸς τὸ παράδειγμα τοῦ ἐνδόξου Προφήτου Ἠλιοῦ (2) καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ τοῦ Κυρίου.

---

1) «Εὔκαιρος σιωπὴ» δύναται νὰ νοηθῇ καὶ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «ἄκαιρος ὁμιλία», ἀλλὰ καὶ γενικώτερον ὡς συνεχὴς προσπάθεια πρὸς περισυλλογὴν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, αὐτοσυγκέντρωσιν· τούτου συνέπεια θὰ εἶναι ἡ συστηματικὴ ἀποφυγὴ πασης συνομιλίας, καταστρεφούσης τὴν περισυλλογὴν καὶ αὐτοσυγκέντρωσιν.

2) Ἂς ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἡ ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας χαρακτηρίζει τὸν Ἠλίαν «ἔνσαρκον Ἄγγελον».

5. Καλότυχος καὶ εὐτυχισμένος ὁ Μοναχός, ποὺ σκέπτεται καὶ ἐνεργεῖ οὕτω· καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν μακαρίζεται, διότι ὅλα τὰ ἐπίγεια τὰ ἐθεώρησεν ἄχρηστα σκύβαλα, διὰ νὰ κερδήσῃ μονάχα τὸν Χριστόν (1), καὶ διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ βαδίζῃ εἰς τὸν προσωρινὸν αὐτὸν βίον κατευθυνόμενος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς πραότητος καὶ τῆς ἡσυχίας.

Δ΄. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΕΙΠΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας· ὁ θέλων ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ κελλίου, καὶ μὴ πλεονεκτηθῆναι ὑπὸ τῆς ἔχθρας, ἀφιστᾷ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐν παντὶ πράγματι, τοῦ μὴ ψέξαι τινὰ ἢ δικαιῶσαι, ἢ ἐπαινέσαι ἢ μακαρίσαι, ἢ ἐξειπεῖν τὴν δικαιοσύνην τοῦ πλησίον, ἢ ἔν τινι λυπῆσαι αὐτόν, ἢ προσέχειν ἐλαττώματι αὐτοῦ καὶ μὴ ἐάσαι κέντημα ἐννοίας τῆς ἔχθρας ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀπολύειν τὴν γνῶσιν αὐτοῦ τῷ ἀγνοοῦντι, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ τῷ ἄφρονι, καὶ τότε ἐπιγνώσεται ἑαυτόν, καὶ κατανοήσει τὸ βλάπτον αὐτόν, καὶ οὕτως ἀναπαυθήσεται.

2. Εἶπε πάλιν, ὅτι χρὴ τὸν ἡσυχάζοντα ἐρευνᾶν ἑαυτὸν πᾶσαν ὥραν, εἰ παρῆλθε τοὺς κατέχοντας αὐτὸν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ εἰ ἠλευθερώθη ἀπ' αὐτῶν ἔτι περιών· ὅσον γὰρ ὑπόκειται τῇ δουλείᾳ αὐτῶν, οὔπω ἠλευθερώθη· λοιπὸν κόπος ἐστὶν ἕως οὗ τὸ ἔλεος γένηται.

3. Εἶπε πάλιν· ὁ ὢν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, ὀφείλει ἔχειν τὸν φόβον τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Θεοῦ, προλαμβάνοντα αὐτοῦ τὴν πνοήν· ὅσον γὰρ ἡ ἁμαρτία πείθει αὐτοῦ τὴν καρδίαν, οὔπω γέγονεν ἐν αὐτῷ φόβος καὶ ἀκμὴν μακράν ἐστι τοῦ ἐλέους.

4. Εἶπε πάλιν· ὁ Ἡσυχαστὴς χρείαν ἔχει τῶν τριῶν τούτων, φόβου ἀδιαλείπτου, καὶ τοῦ αἰτεῖν ἀεί, καὶ τοῦ μὴ ἀπολῦσαι ποτὲ τὴν καρδίαν αὐτοῦ· ὀφείλει δὲ καὶ φυλάξαι ἑαυτὸν τοῦ μὴ ἀκοῦσαι πάντα λόγον μὴ ὠφελοῦντα αὐτόν, ἐπεὶ ἀπόλλει τὸν κόπον αὐτοῦ.

5. Διηγεῖτο δὲ καὶ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Σεραπίωνος λέγων, ὅτι ἠρωτήθη ποτὲ ὁ Ἀββᾶς Σεραπίων παρὰ Γέροντος εἰπόντος, ὅτι ποίησον ἀγάπην, εἰπέ μοι πῶς βλέπεις σεαυτόν; Καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι ἔοικά τινι ὄντι ἐν πύργῳ καὶ προσέχοντι ἔξω, καὶ νεύοντι τοῖς παρερχομένοις μὴ ἐγγίσαι αὐτῷ.

6. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων, ὁ ἐρωτήσας αὐτόν· κἀγὼ βλέπω ἐμαυτῷ ὅτι ἐποίησα περιτείχισμα, καὶ ἐστήριξα αὐτὸ μοχλοῖς σιδηροῖς, ἵνα, ἐάν τις κρούσῃ, μὴ λάθω τίς ἐστιν, ἢ πόθεν ἦλθεν, ἢ τί θέλει, ἢ ποῖος ἐστί, καὶ οὐκ ἀνοίγω αὐτῷ ἕως οὗ ἀπέλθῃ.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ἡσαΐας εἶπε τὰ ἑξῆς: Ὁ θέλων νὰ εὕρῃ πνευματικὴν ἀνάπαυσιν εἰς τὸ κελλίον του καὶ νὰ μὴ κυριευθῇ ὑπὸ ἐχθρότητος πρὸς οὐδένα, θὰ πρέπει νὰ ἀπομακρυνθῇ τελείως διὰ κάθε περίπτωσιν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους· οὕτω θὰ πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ νὰ κα-

---

1) «Δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω» (Φιλιπ. γ 8).

τηγορήση ἢ νὰ δικαιώση συνάνθρωπόν του, νὰ ἐπαινέση ἢ νὰ μακαρίση, ἢ νὰ διαφημίση τὰς ἀρετὰς τοῦ πλησίον, ἢ νὰ τὸν λυπήση εἰς κανὲν μικρὸν ζήτημα ἢ νὰ προσέξῃ τὰ ἐλαττώματά του. Δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀφήση νὰ κεντήση τὴν καρδίαν του οὐδεμία ἔννοια ἢ ὑπόνοια ἔχθρας, οὔτε νὰ κάμη ἐπίδειξιν τῶν γνώσεών του εἰς αὐτὸν ποὺ ἀγνοεῖ, ἢ νὰ ἐπιβάλη τὸ θέλημά του εἰς τὸν ἀπερίσκεπτον. Τότε θὰ δυνηθῇ νὰ γνωρίση καλὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ θὰ ἀντιληφθῇ ἀσφαλῶς τὶ τὸν βλάπτει καὶ οὕτω θὰ ἀπολαύση τὴν ἐπιδιωκομένην ἀνάπαυσιν.

2. Ἄλλοτε πάλιν εἶπεν ὁ ἴδιος Ἀββᾶς Ἡσαΐας: Αὐτὸς ποὺ ἀσκεῖται εἰς τὴν ἡσυχίαν, πρέπει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἐρευνᾷ, ἐὰν διέφυγεν ἀπ' αὐτοὺς ποὺ κινοῦνται εἰς τὸν ἀέρα (τοὺς δαίμονας) καὶ ἐὰν ἠλευθερώθη ἀπὸ τὴν πονηράν των ἐπίδρασιν, εὑρισκόμενος ἀκόμη εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν· διότι ἐὰν ὑπόκειται εἰς τὴν δουλείαν των, δὲν κατώρθωσεν ἀκόμη νὰ ἐλευθερωθῇ (1). Εἶναι λοιπὸν φανερόν, ὅτι χρειάζεται κόπος ἕως ὅτου ἔλθη ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου.

3. Εἶπε πάλιν εἰς ἄλλην περίστασιν ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας· ὁ Ἡσυχαστὴς ὀφείλει νὰ κατέχεται ἀπὸ τὸν φόβον, ὅτι θὰ συναντήση τὸν Θεόν· τόσον μάλιστα συνεχὴς καὶ ἐπίμονος πρέπει νὰ εἶναι ὁ σωτήριος αὐτὸς φόβος, ὥστε νὰ προλαβαίνῃ, εἰς συχνότητα, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀναπνοήν του. Ὅσον ἀκόμη ἡ ἁμαρτία ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πείθῃ, μὲ τὰ φιλήδονα θέλγητρά της, τὴν καρδίαν τοῦ Ἡσυχαστοῦ, δὲν ἐθεμελιώθη ἀκόμη εἰς αὐτὸν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶναι ἀκόμη μακρὰν ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

4. Ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπε πάλιν καὶ αὐτὴν τὴν ὠφέλιμον νουθεσίαν: Ὁ Ἡσυχαστὴς ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τρία πράγματα: ἀπὸ τὸν ἀδιάλειπτον φόβον τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸ νὰ ζητῇ διαρκῶς καὶ ἐπιμόνως (τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ) καὶ ἀπὸ τὸ νὰ προσέχῃ νὰ μὴ ἀφήση ποτὲ ἐλευθέραν τὴν καρδίαν του (νὰ δοκιμάσῃ ἐφήμερα καὶ ἐγκόσμια συναισθήματα). Ἐπὶ πλέον ὁ Ἡσυχαστὴς πρέπει νὰ ἐπαγρυπνῇ, ὥστε νὰ μὴ ἀκούσῃ λόγον, ποὺ δὲν τὸν ὠφελεῖ, ἐπειδὴ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ χάσῃ τελείως τὸν κόπον του (2).

5. Σχετικῶς μάλιστα ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας διηγεῖτο καὶ τὸ ἑξῆς πε-

---

1) Ἡ ἄποψις αὐτὴ τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προηγουμένην, ἔχει τὸ ἑξῆς νόημα: καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος (ἡσυχαστὴς) ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς προσωπικὰς ἀφορμὰς τῆς ἐμπαθείας, ποὺ προέρχονται συνήθως ἀπὸ φιλάδελφον ἐνδιαφέρον, ἐξακολουθεῖ νὰ εὑρίσκεται εἰς κίνδυνον ἐξ αἰτίας πλέον τῆς ἐπηρείας τῶν δαιμόνων, ποὺ ἀόρατοι κινοῦνται εἰς τὸν ἀέρα.

2) Ἡ ψυχωφελὴς αὐτὴ σύστασις δὲν ἀφορᾷ μόνον τοὺς Ἡσυχαστάς, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Αἱ ἐπιβλαβεῖς καὶ καταστρεπτικαὶ συζητήσεις προ-

ρὶ τοῦ Ἀββᾶ Σεραπίωνος. Γέρων τις ἠρώτησε κάποτε τὸν Ἀββᾶν Σεραπίωνα, λέγων:

—Κάμε ἀγάπην καὶ εἰπέ μου, πῶς βλέπεις τὸν ἑαυτόν σου;

Ὁ Ἀββᾶς Σεραπίων ἀπήντησε:

—Θεωρῶ τὸν ἑαυτόν μου ὅμοιον μὲ κάποιον, ποὺ εἶναι κλεισμένος μέσα εἰς ἕνα πύργον καὶ βλέπει μετὰ προσοχῆς ἔξω, καὶ ὁ ὁποῖος διὰ νευμάτων εἰδοποιεῖ τοὺς διερχομένους νὰ μὴ τολμήσουν νὰ τὸν πλησιάσουν.

6. Τότε καὶ ἐκεῖνος, ποὺ ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Σεραπίωνα, εἶπε:

—Καὶ ἐγὼ βλέπω τὸν ἑαυτόν μου, ὅτι εὑρίσκομαι μέσα εἰς ἕνα ἀσφαλὲς περιτείχισμα, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασα, καὶ ἐστήριξα ἐπάνω εἰς τὸ περιτείχισμα αὐτὸ σιδηροῦς μοχλούς, ὥστε ἐὰν κτυπήσῃ κανεὶς νὰ μὴ κάμω λάθος, ἀλλὰ νὰ ἐξακριβώσω ποῖος εἶναι, ἢ ποία εἶναι ἡ μορφή του καὶ αἱ διαθέσεις του, καὶ δὲν τοῦ ἀνοίγω, μέχρις ὅτου προσπεράσῃ [1].

Ε΄. Τοῦ Ἁγίου Διαδόχου.

Ο ΕΝΔΗΜΩΝ ἀεὶ τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, ἐκδημεῖ πάντως τῶν ὡραίων τοῦ βίου· πνεύματι γὰρ περιπατῶν, τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας εἰδέναι οὐ δύναται· ἐπειδὴ λοιπὸν ἐν τῷ φρουρίῳ τῶν ἀρετῶν τοὺς περιπάτους ὁ τοιοῦτος ποιεῖται, αὐτὰς τὰς ἀρετάς, ὥσπερ πυλωροὺς ἔχει τοῦ τῆς ἁγνείας πολίσματος. Διὸ δὴ καὶ ἄπρακτοι λοιπὸν αἱ τῶν δαιμόνων τότε ἐπ' αὐτῷ γίνονται μηχαναί, κἂν ἄχρι τῶν θυρίδων τῆς φύσεως τὰ τοῦ πανδήμου ἔρωτος καταφθάνωσι βέλη.

2. Ὅταν μηκέτι τῶν τῆς γῆς ὡραίων ἄρξηται ἡμῶν ἐπιθυμεῖν ἡ ψυχή, τότε ἀκηδιαστής τις τὰ πολλὰ νοῦς αὐτῇ ὑπεισέρχεται, μήτε τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου συγχωρῶν αὐτὴν ἡδέως ὑπηρετεῖν, μήτε μὴν τρανὴν ἐπιθυμίαν τῶν μελλόντων αὐτῇ καταλιμπάνων ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν ὑπερβαλλόντως ἐξαχρειῶν, ὡς οὐκ ἔχουσαν ἔργον ἀρετῆς ἄξιον. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν γνῶσιν ἐξουθενῶν, ἢ καὶ ὡς ἄλλοις πολλοῖς παρασχεθεῖσαν, ἢ μηδέν τι τέλειον ἐπαγγελλομένην ἡμῖν.

3. Τοῦτο δὲ τὸ χλιαρὸν καὶ νωθροποιὸν ἐκφευξόμεθα πάθος, εἴγε εἰς στενοὺς ἄγαν ὅρους ἐπιστήσομεν ἡμῶν τὴν διάνοιαν, πρὸς μόνην τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἀφορῶντες· οὕτω γὰρ ἂν μόνον εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὁ νοῦς ἐπαναδραμὼν θέρμην τῆς ἀδιαφορήσεως ἐκείνης τῆς λοιμώδους ἀναχωρῆσαι δυνήσεται· ἀπαιτεῖ ἡμᾶς πάντως ὁ νοῦς, ὅταν αὐτοῦ πάσας τὰς διεξόδους τῇ μνήμῃ ἀποφράξωμεν τοῦ Θεοῦ, ἔργον ὀφεῖλον αὐτοῦ πληροφορεῖν τὴν ἐντρέχειαν.

4. Δεῖ οὖν αὐτῷ διδόναι τό, Κύριε Ἰησοῦ, μόνον, εἰς ὁλόκληρον πραγματείαν τοῦ σκοποῦ· οὐδεὶς γὰρ λέγει, φησί, Κύριον Ἰησοῦν, εἰμὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ἀλλ' οὕτω στενῶς τὸ ῥητὸν διαπαντὸς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ταμείοις ὁ νοῦς θεωρείτω, ἵνα μὴ εἰς φαντασίας ἐκτρέποιτό τινας· ὅσοι γὰρ τοῦτο τὸ Ἅγιον καὶ ἔνδοξον

διαθέτουν εἰς τὸ κακὸν τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει· «Μὴ πλανᾶσθε· φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί» (Α΄ Κορ. ιε΄ 33).

1) Μὲ τοὺς ἐπιτυχεῖς αὐτοὺς χαρακτηρισμοὺς οἱ Ἀσκηταὶ οὗτοι ἐπιθυμοῦν νὰ τονίσουν τὴν ἀνάγκην τοῦ αὐτοπεριορισμοῦ, τῆς ἐπαγρυπνήσεως ἐπὶ τῶν λογισμῶν καὶ τῆς ἐπιτυχοῦς ἀποκρούσεως τῶν κακῶν τοιούτων.

ὄνομα ἐν τῷ βάθει αὐτῶν μελετῶσιν ἀπαύστως τῆς καρδίας, οὗτοι καὶ τὸ φῶς αὐτῶν τοῦ νοὸς δύνανται ὁρᾶν ποτε· στενῇ γὰρ μερίμνῃ ὑπὸ τῆς διανοίας κρατούμενον, πάντα τὸν ἐπιπολάζοντα ῥύπον τῇ ψυχῇ ἐν αἰσθήσει ἱκανῇ καταφλέγει, καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν, φησί, πῦρ καναναλίσκον.

5. Ὅθεν εἰς ἀγάπην λοιπὸν πολλὴν τὴν ψυχὴν τῆς ἑαυτοῦ δόξης προσκαλεῖται ὁ Κύριος· ἐγχρονίζον γὰρ τὸ ἔνδοξον ἐκεῖνο καὶ πολυπόθητον ὄνομα τῇ θέρμῃ τῆς καρδίας διὰ τῆς μνήμης τοῦ νοῦ ἕξιν ἡμῖν πάντως ἐμποιεῖ, τοῦ ἀγαπᾶν τὴν Αὐτοῦ ἀγαθότητα, μηδενὸς λοιπὸν ὄντος τοῦ ἐμποδίζοντος· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ Μαργαρίτης ὁ πολύτιμος, ὅντινα πωλήσας τις, τὴν περιουσίαν αὐτοῦ πᾶσαν κτήσασθαι δύναται, καὶ ἔχειν ἀνεκλάλητον ἐπὶ τῇ εὑρέσει αὐτοῦ χαράν.

6. Ὅταν ὑπὸ ὀργῆς ἡ ψυχὴ ταράττηται, ἢ ὑπὸ κραιπάλης θολοῦται, ἢ ὑπὸ χαλεπῆς δυσθυμίας ὀχλῆται, οὐ δύναται ὁ νοῦς ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ μνήμης, κἂν ὅπως ἄν τις αὐτὸν βιάζοιτο· ἐσκοτωμένος γὰρ ὅλως ὢν ὑπὸ τῆς δεινότητος τῶν παθῶν, ἀλλότριος γίνεται πάντως τῆς οἰκείας αἰσθήσεως, διόπερ οὐκ ἔχει ποῦ ἡ ἐπιθυμία τὴν ἑαυτῆς ἐκτυπῶσαι σφραγῖδα, ἵνα φέρῃ ἄληστον ὁ νοῦς τὸ εἶδος τῆς μελέτης, σκληρᾶς τῆς μνήμης τῆς διανοίας ἐκ τῆς τῶν παθῶν γινομένης ὠμότητος.

7. Εἰ δὲ τούτων ἐκτὸς ᾖ, κἂν βραχὺ ὑπὸ τῆς λήθης ὑποκλαπῇ τὸ ποθούμενον, εὐθέως πάλιν ὁ νοῦς τῇ οἰκείᾳ ἐντρεχείᾳ χρησάμενος, θερμῶς ἐπιλαμβάνεται τοῦ πολυποθήτου ἐκείνου καὶ σωτηρίου θηράματος· ἔχει γὰρ αὐτὴν τὴν χάριν τότε καὶ συμμελετῶσαν αὐτῇ τῇ ψυχῇ καὶ συγκρατοῦσαν τό, Κύριε Ἰησοῦ, καθὼς ἂν μήτηρ διδάσκῃ, καὶ πάλιν συμμελετᾷ τῷ ἑαυτῆς βρέφει, τό, πάτερ, ὄνομα, ἄχρις οὗ εἰς ἕξιν αὐτὸ ἀγάγοι, τοῦ, ἀντ' ἄλλης οἱασδηποτοῦν βρεφοπρεποῦς ὁμιλίας, τρανῶς τὸν πατέρα κἂν ὑπνοῖ καλεῖν.

8. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος λέγει, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα συναντιλαμβάνεται τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν, τὸ γὰρ τὶ προσευξώμεθα, καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. Ἐπειδὴ ἡμεῖς νηπιάζομεν πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς τέλειον, τῆς Αὐτοῦ πάντως χρῄζομεν βοηθείας, ἵνα ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ ἀνεκλαλήτου γλυκύτητος τῶν λογισμῶν ἡμῶν πάντων συνεχομένων τε καὶ καθηδυνομένων, ἐξ ὅλης διαθέσεως πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν μνήμην τε καὶ ἀγάπην ἐλθεῖν δυνηθῶμεν.

9. Διόπερ ἐν αὐτῷ, ὡς αὐτὸς πάλιν ὁ Ἀπόστολος λέγει· κράζομεν, Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ, ὅτε Θεὸν Πατέρα καλεῖν ἀκαταπαύστως ὑπ' Αὐτοῦ ῥυθμιζόμεθα.

Ἑρμηνεία

✝ ΕΚΕΙΝΟΣ ὁ ὁποῖος ἐξετάζει διαρκῶς τὰς διαθέσεις καὶ τὰ συναισθήματα τῆς καρδίας του, ὁπωσδήποτε ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὰς ὡραιότητας τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς βίου. Διότι περιπατῶν μὲ ὁδηγὸν τὸ πνεῦμα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίσῃ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας, ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος τοὺς περιπάτους του τοὺς κάνει μέσα εἰς τὸ φρούριον τῶν ἀρετῶν, ὅπου τὰς ἀρετὰς ἔχει τοποθετήσει ὡς φρουροὺς τοῦ φρουρίου τῆς ἁγνείας. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον αἱ δολοπλοκίαι τῶν δαιμόνων ἐναντίον του γίνονται ἀνίκανοι νὰ τὸν βλάψουν, ἔστω καὶ ἂν μέχρι τῶν αἰσθήσεών του φθάνουν τὰ βέλη τοῦ σαρκικοῦ ἔρωτος.

2. Ὅταν ὅμως ἡ ψυχὴ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον νὰ μὴ ἐπιθυμῇ πλέον τίποτε ἀπὸ ὅσα ὡραῖα ἔχει ὁ ἐπὶ τῆς γῆς βίος, τότε ἀρχίζει νὰ ὑφίσταται ἰσχυροτέραν καὶ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, τότε ὁ

νοῦς μας καὶ τὸ σῶμα μας ὁλόκληρον καταλαμβάνεται ἀπὸ μίαν κατάστασιν ἀκηδίας, δηλαδὴ ὀκνηρίας καὶ ἀδιαφορίας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν οἱουδήποτε ἔργου(1). Ἡ κατάστασις αὐτὴ τῆς ἀκηδίας οὔτε τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς μεταδόσεως τοῦ θείου λόγου ἐπιτρέπει εἰς τὴν ψυχήν μας νὰ ἐκτελῇ μὲ εὐχαρίστησιν, οὔτε πάλιν ἀφήνει αὐτὴν νὰ κυριευθῇ ἀπὸ τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Ἀλλὰ καὶ τὴν διαγωγὴν ἡμῶν εἰς τὴν πρόσκαιρον αὐτὴν ζωὴν ἐξουθενώνει ὑπερβολικά, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν τίποτε ἄξιον ἀρετῆς νὰ ἐπιδείξωμεν. Ἀκόμη καὶ τὴν γνῶσιν ἡμῶν ἐξευτελίζει, εἴτε διότι τοιαύτη καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς ἐδόθη, εἴτε διότι δὲν εἴμεθα ἡμεῖς ἱκανοὶ νὰ ἀποκτήσωμεν κάτι τὸ τέλειον.

3. Αὐτὸ τὸ πάθος τῆς ἀκηδίας, τὸ ὁποῖον μᾶς καθιστᾷ πνευματικῶς χλιαροὺς καὶ νωθρούς, θὰ τὸ ἀποφύγωμεν, ἐὰν ἐπιβάλωμεν εἰς τὴν διάνοιάν μας πολὺ αὐστηροὺς ὅρους, ἀποβλέποντες μόνον πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ. Διότι μόνον κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον εἶναι δυνατὸν ὁ νοῦς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προηγουμένην θερμότητά του καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν καταστρεπτικὴν αὐτὴν (λοιμικὴν) ἀδιαφορίαν. Πάντως ὁ νοῦς ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἡμᾶς, ὅταν ἐμποδίσωμεν ὅλους τοὺς περισπασμούς του διὰ τῆς διαρκοῦς μνήμης τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐκτελοῦμεν ἔργα, τὰ ὁποῖα νὰ ἀποδεικνύουν τὴν διαρκῆ ἀναστροφήν του εἰς τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ.

4. Πρέπει λοιπὸν νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὸν τό· «Κύριε Ἰησοῦ» (τὴν ἀδιάλειπτον, δηλαδή, εὐχήν)· καὶ αὐτὸ μόνον, ὅταν εἶναι πλῆρες, εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἐξ ὁλοκλήρου ὁ σκοπός μας. Διότι, καθὼς λέγει ἡ Ἁγία Γραφή· «οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» (Α΄ Κορ. ιβ΄ 3). Ἀλλὰ τόσον συνεχῶς πρέπει ὁ νοῦς νὰ ἔχῃ ἐνώπιόν του τὸ ρητὸν αὐτό(2), ὥστε νὰ μὴ τοῦ μένῃ καιρὸς ἢ εὐκαιρία νὰ περισπᾶται εἰς ἄλλας φαντασίας. Ὅσοι δηλαδὴ μελετοῦν ἀκαταπαύστως εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας των τὸ Ἅγιον καὶ ἔνδοξον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, οὗτοι καὶ τὸ φῶς τοῦ νοῦ των

---

1) Ἀκηδιαστὴς νοῦς, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ κειμένῳ, εἶναι ὁ μὴ κηδόμενός τινος, ἤτοι ὁ μὴ φροντίζων διὰ τίποτε, ὁ ὀκνηρός, ἀμελὴς καὶ ἀδιάφορος. Τὸ πάθος τοῦτο ὀνομάζεται παρὰ τῶν Πατέρων ἀκηδία καὶ συμπεριλαμβάνεται μεταξὺ τῶν θανασίμων ἁμαρτημάτων. Οἱ ἀσκητικοὶ Πατέρες χαρακτηρίζουν τὴν ἀκηδίαν ὡς τὸ βλαβερώτερον καὶ βαρύτερον πάθος, καθόσον ἐπιδρᾷ ἐπὶ πασῶν τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς καὶ προκαλεῖ τὸν ὕπνον, ὁ δὲ ὕπνος τὸν θάνατον (Ἀμμώνιος εἰς Ματθαῖον ΚΛ΄ ἐν Migne 85, 1380 καὶ Θεοδώρητος εἰς Ψαλμὸν ριη΄, 28 ἐν Migne 80, 1829). Κατα τῆς ἀκηδίας γράφουν καὶ οἱ Εὐάγριος, Νεῖλος, Ἰωάννης τῆς Κλίμακος (βλέπε ἡμετέραν ἔκδοσιν τῆς «Κλίμακος» λόγος ιγ σελ. 155. Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα, ὅτι ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ὁ λόγος οὗτος ἐπιγράφεται περὶ Ἀκηδίας, ἐν δὲ ταῖς μεταφράσεσιν περι ὀκνηρίας) Ἀντίοχος, Κασσιανός, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Θεόδωρος ὁ Στουδίτης καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. (Βλ. καὶ ΙΓ΄ Ὑπόθεσιν τοῦ Γ΄ βιβλίου τοῦ «Εὐεργετινοῦ», ἡμετέρα ἔκδοσις, τόμ Γ΄ σελ. 149—177).

2) Τὴν ἀδιάλειπτον δηλαδή, ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

ἠμποροῦν κάποτε νὰ ἴδουν, ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, κρατούμενον μὲ συνεχῆ φροντίδα μέσα εἰς τὴν διάνοιάν μας, κατακαίει πᾶσαν τυχὸν ὑπάρχουσαν ρυπαρότητα τῆς ψυχῆς. Διότι ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, εἶναι πῦρ τὸ ὁποῖον κατακαίει(1).

5. Ὅθεν εἰς τὸ ἑξῆς ὁ Κύριος προσκαλεῖ τὴν ψυχὴν εἰς μεγάλην ἀγάπην τῆς δόξης Του. Ὅταν δηλαδὴ τὸ ἔνδοξον ἐκεῖνο καὶ πολυπόθητον ὄνομα εὑρίσκεται διαρκῶς εἰς τὴν σκέψιν μας μὲ τὴν θερμότητα τῆς καρδίας καὶ τὴν μνήμην τοῦ νοῦ μᾶς κάμνει νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν συνήθειαν νὰ ἀγαπῶμεν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, χωρὶς τίποτε πλέον νὰ μᾶς ἐμποδίζῃ. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ πολύτιμος Μαργαρίτης(2), τὸν ὁποῖον, ὅταν εὕρῃ τις, συμφέρει εἰς αὐτὸν νὰ πωλήσῃ ὅλον τὸν πλοῦτον του διὰ νὰ τὸν ἀποκτήσῃ καὶ θὰ ἔχῃ ἀνέκφραστον χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν διὰ τὴν εὕρεσίν του.

6. Ὅταν ἡ ψυχὴ ταράσσεται ἀπὸ ὀργήν, ἢ θολώνεται ἀπὸ κραιπάλην, ἢ ἐνοχλῆται ἀπὸ μεγάλην στενοχωρίαν, δὲν δύναται ὁ νοῦς νὰ μένῃ προσκεκολλημένος εἰς τὴν μνήμην τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ἔστω καὶ ἂν προσπαθῇ νὰ τὸν ἐκβιάσῃ κανείς. Διότι ὁ νοῦς θολώνεται τελείως ἀπὸ τὴν βιαιότητα τῶν παθῶν καὶ τότε χάνει τὴν αἴσθησιν τοῦ ἑαυτοῦ του· διὰ τοῦτο δὲ ἡ ἐπιθυμία δὲν ἔχει ποῦ νὰ ἐκτυπώσῃ τὴν σφραγῖδα, ὥστε νὰ συγκρατῇ ὁ νοῦς ἀνεξάλειπτον τὴν μορφὴν τῆς μελέτης, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν βιαιότητα τῶν παθῶν ἡ μνήμη γίνεται σκληρά(3).

7. Ὅταν ὅμως ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ αὐτὰ τὰ πάθη, ἔστω καὶ ἐὰν δι' ὀλίγον χρόνον ἡ λήθη ὑποκλέψῃ τὸ ποθούμενον (δηλαδὴ τὴν γλυκαίνουσαν τὸν νοῦν ἐπανάληψιν τοῦ θείου ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ), ἀμέσως πάλιν ὁ νοῦς, ἐξησκημένος διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ ἐπιπόνου ἀσκήσεως, ἀπασχολεῖται μὲ ἐκεῖνο τὸ πολυπόθητον καὶ σωτήριον κυνήγι· τότε μάλιστα ὁ νοῦς ἀπολαμβάνει καὶ τὴν χάριν, ὅτε ἡ ψυχὴ μελετᾷ μαζί του καὶ συγκρατεῖ τό· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ». Νοῦς δὲ καὶ ψυχή, εἰς τὴν ὡραίαν, πλὴν ἐναγώνιον προσπάθειαν τῆς συγκρατήσεως τοῦ θείου Ὀνόματος, μᾶς ὑπενθυμίζουν στοργικὴν μητέρα, ὅταν διδάσκῃ τὸ βρέφος της νὰ λέγῃ τὸ ὄνομα «πα-τέ-ρα»· μέχρις ὅτου συνηθίσῃ τὸ παιδὶ νὰ λέγῃ μόνον του δυνατὰ τὴν λέξιν αὐτήν, καὶ εἰς τὸν ὕπνον του ἀκόμη, ἀντὶ πάσης ἄλλης ὁμιλίας, ποὺ συνηθίζουν τὰ

---

1) «Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον» (Ἑβρ. ιβ' 29).

2) «Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε καὶ ἠγόρασεν αὐτὸν» (Ματθ. ιγ' 45—46).

3) Αἴσθησις, ἐπιθυμία, μνήμη. Τρεῖς ἱκανότητες τοῦ νοός, ποὺ ἔχουν μίαν συνάρτησιν καὶ ἀλληλουχίαν. Διὰ τῆς αἰσθήσεως ὁ νοῦς ἐνορᾷ, διὰ τῆς ἐπιθυμίας ἐπιθυμεῖ τὸ ἐνορώμενον καὶ κλίνει πρὸς αὐτό, διὰ δὲ τῆς μνήμης τὸ συγκρατεῖ καὶ τὸ αἰχμαλωτίζει ὡς πολύτιμον τούτου φίλτρον καὶ ἀντικείμενον θείου τῆς ψυχῆς ἔρωτος. Μετριασμὸς ἢ προσωρινὴ ἀχρήστευσις τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως, λόγῳ τῶν παθῶν, παραλύει καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν ἑπομένων ἱκανοτήτων.

μικρὰ παιδάκια, καὶ ἡ ἰδία ἡ μητέρα ἐπαναλαμβάνει μὲ τὸ βρέφος της τὴν λέξιν «πα-τέ-ρα» (1).

8. Τὸ νόημα τὸ ὁποῖον ἐνυπάρχει εἰς τὸ παράδειγμα αὐτό, ἐκφράζει παραστατικώτατα καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν λέγῃ ὅτι καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἔρχεται εἰς βοήθειαν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, διότι τὸ πῶς θὰ προσευχηθῶμεν, ὅπως πρέπει, ἡμεῖς δὲν τὸ γνωρίζομεν, ἀλλὰ τὸ ἴδιον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συμπαραστέκει χάριν ἡμῶν (συγκλονίζον τὴν ψυχὴν) μὲ ἀνεκφράστους στεναγμούς (2). Ἐπειδὴ ἡμεῖς εἴμεθα ὡς νήπια, σχετικῶς μὲ τὴν τελειότητα τῆς ἀρετῆς, ἔχομεν ὁπωσδήποτε ἀνάγκην ἀπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ νὰ γεμίσῃ ἡ ψυχή μας ἀπὸ τὴν ἀνεκλάλητον γλυκύτητα, ποὺ χαρίζει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ οἱ λογισμοί μας νὰ γλυκανθοῦν καὶ νὰ ἐνισχυθοῦν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ φθάσωμεν, μὲ ὅλην τὴν ψυχικήν μας διάθεσιν, εἰς τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάλειπτον μνήμην τοῦ Πατρὸς καὶ Θεοῦ ἡμῶν, προσφέροντες εἰς Αὐτὸν τὴν ἀποκλειστικήν μας ἀγάπην.

9. Δι' αὐτὸ βεβαίως, ὅπως λέγει πάλιν ὁ ἴδιος Ἀπόστολος Παῦλος, ἐμπνεόμενοι καὶ ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνακράζομεν Ἀ β β ᾶ ὁ π α τ ή ρ (3), ὁπόταν πλέον ὁ ψυχικός μας κόσμος ρυθμίζεται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὸ νὰ ἀποκαλῇ τὸν Θεὸν Πατέρα (4).

ϛ'. Τοῦ Ἁγίου Ἰσαάκ.

ΜΗ ΣΥΓΚΡΙΝῌΣ τοὺς ποιοῦντας σημεῖα καὶ τέρατα καὶ δυνάμεις ἐν κόσμῳ, τοῖς ἡσυχάζουσιν ἐν γνώσει.

2. Ἀγάπησον τὴν ἀργίαν τῆς ἡσυχίας, ὑπὲρ τὸ ἐμπλῆσαι τοὺς πεινῶντας τοῦ κόσμου, καὶ ἐπιστρέψαι πολλὰ ἔθνη εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ· κρεῖσσον γάρ σοι, σεαυτὸν λῦσαι τοῦ συνδέσμου τῆς ἁμαρτίας, ἢ ἐλευθερῶσαι δούλους ἐκ τῆς δουλείας.

3. Βέλτιόν σοι εἰρηνεύειν μετὰ τῆς ψυχῆς σου ἐν ὁμονοίᾳ τῆς ἐν σοὶ τριάδος, λέγω δὴ σώματος καὶ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἢ εἰρηνεύειν τῇ διδαχῇ σου τοὺς διεστῶτας.

4. Κρεῖσσόν σοι εἶναι βραχύγλωσσον γνωστικῷ ὄντι καὶ πεπειραμένῳ, τοῦ βρύειν ἐν ὀξύτητι νοὸς ποταμηδὸν τὴν διδασκαλίαν.

5. Συμφέρει σοι μεριμνᾶν ἀναστῆσαι τὸ τεθνεὸς τῆς ψυχῆς σου ὑπὸ τῶν

---

1) Εἰς τὸ ἐκφραστικὸν αὐτὸ παράδειγμα ὁ νοῦς χαρακτηρίζεται τέκνον τῆς ψυχῆς (αὐτόνομος) διατηρουμένης οὕτω τῆς ἑνότητος τοῦ ψυχικοῦ βίου καὶ τῆς αἰτιοκρατικῆς ἐξαρτήσεώς του ἐκ τοῦ Θεοῦ.

2) «Ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις» (Ρωμ. η' 26).

3) «Τὸ Πνεῦμα... εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον· Ἀββᾶ ὁ Πατὴρ» (Γαλ. δ' 6).

4) Ἀξιοπρόσεκτον εἶναι, ὅτι ἡ ἐξύψωσις τῆς ψυχῆς μέχρι τοῦ ἐπιπέδου νὰ δονῆται ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην καὶ νὰ συγκλονίζεται ἀπὸ τὸ βίωμα τῆς πατρότητος τοῦ Θεοῦ, εἶναι συνέπεια τῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τὴν θαυμαστὴν ὅμως αὐτὴν ἐπενέργειαν προϋπόθεσις τυγχάνει ἡ ψυχικὴ καθαρότης.

παθῶν, διὰ τῆς ἐν τοῖς θείοις κινήσεως τῶν ἐνθυμήσεων σου, ἢ ἀναστῆσαι τεθνεῶτας. (Ἴσως ταῦτα περὶ τοῦ Ὠριγένους λέγει).

6. Πολλοὶ δυνάμεις ἐπετέλεσαν, καὶ νεκροὺς ἀνέστησαν, καὶ ἐμόχθησαν τοῦ ἐπιστρέψαι πεπλανημένους, καὶ ἐποίησαν θαυμάσια μεγάλα, καὶ διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν πολλοὶ ὡδηγήθησαν πρὸς ἐπίγνωσιν Θεοῦ· καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοί, οἱ ἄλλους ζωοποιήσαντες, πεπτώκασιν εἰς μιαρὰ πάθη, καὶ ἑαυτοὺς ἐθανάτωσαν, καὶ σκάνδαλον τοῖς πολλοῖς ἐγένοντο, ἐν τῇ φανερωθείσῃ ὑπ' αὐτῶν πράξει.

7. Διότι ἐν ἀῤῥωστίᾳ ἦσαν ψυχῆς, καὶ οὐκ ἐφρόντισαν περὶ τῆς ἑαυτῶν ὑγείας, ἀλλὰ ἐκδέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου τοῦ ἄλλων ψυχὰς ἰάσασθαι, ἔτι ὄντες αὐτοὶ ἄῤῥωστοι, καὶ ἀπώλεσαν ἑαυτοὺς ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καθ' ὃν τρόπον ἔφην· ἡ γὰρ ἀσθένεια τῶν αἰσθήσεων οὐκ ἠδύνατο συναντῆσαι τῇ φλογὶ τῶν ἐχόντων συνήθειαν ἐξαγριοῦν τὸ δυσχερὲς τῶν παθῶν, οὔτε μὴν ἀντισχεῖν.

8. Ἔτι γὰρ ἐδέοντο παραφυλακῆς, λέγω δὴ τοῦ μὴ ἰδεῖν γυναῖκας, καὶ τοῦ μὴ ἀναπαύεσθαι, καὶ μὴ κτᾶσθαι ἀργύριον καὶ πράγματα, καὶ ἄρχειν ἑτέρων καὶ τιμῆς ἀπολαύειν, καὶ δόξης.

9. Ἔλεγξον τοὺς ἀκολάστους εὐγενείᾳ τῆς ἀναστροφῆς σου, καὶ τοὺς κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀναισχύντους, τῇ ἐποχῇ τῶν ὀμμάτων σου.

10. Καθάρισόν σου τὸ κελλίον ἀπὸ τῆς τρυφῆς καὶ τῶν περισσευμάτων, διότι τοῦτό σε ἄγει πρὸς ἐγκράτειαν ἄκοντα, καὶ μὴ βουλόμενον· ἐπεὶ ὅταν ἐν εὐθυνίᾳ τῶν χρειῶν ἐσμέν, οὐ δυνάμεθα ἑαυτοὺς κατέχειν.

11. Οἱ τὸν ἐξωτερικὸν πόλεμον νικήσαντες, ἐθάῤῥησαν ἀπὸ ἐνδοτάτου φόβου, καὶ οὐδὲν ἀναγκαστικῶς κατεπείγει αὐτούς, καὶ οὐσιαίνονται ἐν τῷ πολέμῳ τῶν παθῶν.

12. Ὅταν τις κλείσῃ τῆς πόλεως τὰς θύρας, τουτέστι τὰς αἰσθήσεις, τότε ἔσωθεν ὢν πολεμεῖ καὶ τοὺς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ τοὺς ἐνεδρεύοντας οὐ πτοεῖται.

13. Μακάριος ὁ πάσας τὰς σωματικὰς πράξεις μεταστρέψας εἰς τὸν κόπον τῆς προσευχῆς, καὶ πιστεύσας ὅτι ὅσον μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐργάζεται, καὶ ἔχει τὴν μέριμναν εἰς Αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας, οὐ μὴ λείψῃ αὐτῷ τι τῶν πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν, καθότι δι' Αὐτὸν τοῦ ἔργου ἀπέχεται.

14. Ἐὰν δέ τις μὴ ὑπομένῃ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἄνευ τοῦ ἐργοχείρου ἐργαζέσθω, χρώμενος μὲν οὖν αὐτῷ ὡς βοηθῷ, μὴ πλεονεκτῶν δὲ διὰ τὸ κέρδος· τοῖς μὲν γὰρ τελείοις τὸ ἔργον ταραχῶδες πέφυκε, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν, ἤγουν ἀτελέσιν ἔτι, βοήθημά ἐστι τῆς ἀσθενείας.

15. Οὐδὲν ἕτερον μεῖζον τοῦ ῥίψαι τινὰ ἑαυτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ δέεσθαι αὐτοῦ διαπαντός.

16. Πολλάκις γὰρ εὑρίσκεται ἄνθρωπος κεκυφὼς ἐπὶ γόνυ ἐν προσευχῇ, καὶ τὰς χεῖρας ἔχων τεταμένας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀτενίζων τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ συνάγων πάσας τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐν ὅσῳ δέεται τοῦ Θεοῦ μετὰ δακρύων καὶ ἐξομολογήσεως, καὶ κατανύξεως, ἐξαίφνης ἐγγίνεται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἡδονὴ ἄῤῥητος καὶ ἀνέκφραστος, καὶ ἐκ τῆς γλυκύτητος διαλύονται τὰ μέλη αὐτοῦ, καὶ συγκαλύπτονται αὐτοῦ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ νεύει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ αἱ ἐνθυμήσεις αὐτοῦ ἀλλοιοῦνται, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὸν κινῆσαί τι μέλος αὐτοῦ, ἢ ποιῆσαι μετάνοιαν, ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ ἡδονῆς τῆς συγκατασχούσης αὐτοῦ τὴν ψυχήν.

17. Φρόντισον οὖν τῶν λεγομένων σοι νυκτός καὶ ἡμέρας, καὶ μηδὲν ἕτερον μετ' αὐτῶν ζητήσῃς· ἐὰν γὰρ μὴ ἀγωνίσῃ, οὐ μὴ εὕρῃς, καὶ ἐὰν μὴ κρούσῃ οὐκ ἀνοιγήσεταί σοι.

18. Ἕως ἂν μὴ ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἔξω ἀπὸ πάσης ἐργασίας καὶ μερίμνης τοῦ κόσμου, καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν πονηρῶν διανοιῶν, καὶ ἐξα-

σθενήση ἡ φυσικὴ τοῦ σώματος κίνησις, τοῦ μὴ κινεῖν ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν ἡδονὴν τῆς ἁμαρτίας, ἡ γλυκύτης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οὐ κινηθήσεται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ τῆς πνευματικῆς μέθης οὐ πειραθήσεται, καὶ τῆς παραπληξίας ἐκείνης ἣν ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων ἐνεκαλοῦντο πρὶν οἱ Ἀπόστολοι.

19. Εἰ δέ τις μὴ δύναται τὴν τελείαν ταύτην ἐργασίαν τῆς ἡσυχίας ἐξασκῆσαι, τῆς ἔξωθεν δικαιοσύνης ἐπιμελείσθω, ἵνα μὴ γένηται ἄμοιρος τῶν δύο ὁδῶν τῆς ζωῆς· ἄνευ γὰρ Χάριτος τοῦ Θεοῦ, οὐ δύναται ἄνθρωπος ἔσω εἶναι τῆς θύρας.

Ἐρώτησις

20 **Τί ἐστι, κατὰ συντομίαν, ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας;**

Ἀπόκρισις

21. Ἡ ἡσυχία τὰς αἰσθήσεις τὰς ἔξω νεκροῖ, καὶ τὰς ἔσω κινήσεις τῆς ψυχῆς ἐγείρει καὶ ἀκμαιοτέρας ποιεῖ καὶ τὰς νοερὰς κινήσεις νεκροῖ.

Ἐρώτησις

22. Ποίαν μελέτην καὶ ἀδολεσχίαν δεῖ ἔχειν τὸν Ἡσυχαστὴν ἐν τῷ ἡσυχαστηρίῳ αὐτοῦ, ἵνα μὴ σχολάζῃ ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐν λογισμοῖς ματαίοις;

Ἀπόκρισις

23 Ἡ μελέτη τοῦ Μοναχοῦ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, εἰμὴ ὁ κλαυθμός, ἐξ οὗ οὐδὲ εὐκαιρεῖ πρὸς ἄλλον λογισμὸν ἀτενίσαι· αὐτὸ γὰρ τὸ κάθισμα αὐτοῦ, καὶ ἡ μόνωσις, διδάσκει αὐτὸν τὴν ὁμοίωσιν τῆς ἐν τῷ τάφῳ διαγωγῆς, τῆς κεχωρισμένης ἀπὸ τῆς χαρᾶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι τὸ πένθος ἐστὶν ἡ πρᾶξις αὐτοῦ. Ὁ γὰρ ἔχων τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ διηνεκῶς κείμενον, ἤγουν τὴν ἰδίαν ψυχὴν τὴν τεθανατωμένην ταῖς ἁμαρτίαις, πῶς οὐ πάντοτε κλαύσεται;

24. Ἐκ τοῦ πένθους οὖν ἔρχεταί τις εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ ἐὰν ἔλθῃ τις εἰς αὐτήν, κτᾶται τοῦ πνεύματος τὴν παράκλησιν διηνεκῆ, καὶ οὐκ ἔστι καιρὸς ἐν ᾧ οὐκ ἀπολαύει τῆς τρυφῆς ταύτης, δάκρυα χαρᾶς προϊέμενος, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς δάκρυσιν ἀξιοῦται τῆς θεωρίας τῶν τοῦ Κυρίου Ἀποκαλύψεων, ἐν τῷ ὕψει τῆς προσευχῆς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ εὐχὴ ἐκτὸς δακρύων, καὶ τοῦτο ἐστι τὸ εἰρημένον ὑπὸ Κυρίου: «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται».

25. Ὁ ἐρωδιὸς τὸ ὄρνεον, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ χαίρει καὶ ἀγάλλεται, κατὰ τὸν λόγον τῶν σοφῶν, ὅταν ἀφορίσῃ ἑαυτὸν ἐκ τῆς οἰκουμένης, καὶ ἀπελθὼν εἰς ἔρημον τόπον οἰκήσῃ ἐν αὐτῷ· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ μονάζοντος, τότε δέχεται τὴν χάριν τὴν οὐράνιον, ὅταν μακρυνθῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐν ἡσυχίᾳ διάγῃ, προσδοκῶσα ἐκεῖ τὸν καιρὸν τῆς ἐξόδου αὐτῆς.

26. Ἡ κλεὶς ἡ ἀνοίγουσα τῇ καρδίᾳ τὰ θεῖα νοήματα, ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ πλησίον δίδοται· καὶ καθ' ὅσον λέλυται ἡ καρδία ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος, κατὰ τοσοῦτον ἀνοίγεται αὐτῇ ἡ θύρα τῆς γνώσεως· τὶ ὡραία καὶ ἐπαινετή ἐστιν ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη; ἐὰν μὴ ἡ μέριμνα αὐτῆς περισπάσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

27. Τί ἡδεῖα ἐστὶν ἡ συντυχία τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, ἐὰν δυνηθῶμεν φυλάξαι μετὰ ταύτης καὶ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ; Λοιπὸν καλόν ἐστι φροντίσαι περὶ τούτων, ὅσον ἐπιτρέπει τὸ ἁρμόζον, ἤγουν σφόδρα παρατηρεῖν τὸ μὴ ἐκπεσεῖν, προφάσει τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, τῆς κρυπτῆς ἐργασίας καὶ ἀδιαλείπτου ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸν Θεόν· ἀλλὰ μετὰ διακρίσεως καὶ τοῖς ἀδελφοῖς πρὸς βραχὺ ἐν καιρῷ ὁμιλεῖν, τὸ δὲ πλεῖστον, τῇ πρὸς Θεὸν ὁμιλίᾳ διδόναι.

28. Ὁ γὰρ ὑπὲρ τὸ μέτρον τῷ προτέρῳ κεχρημένος, συγχέει τὸ δεύτερον· οὐχ ἱκανοὶ γὰρ ὁ νοῦς πρὸς δύο ἐν ταυτῷ ὁμιλίας, ἤγουν καὶ ἀνθρώποις καὶ Θεῷ ὁμοῦ ὁμιλεῖν· καὶ τῶν μὲν πνευματικῶν ἀδελφῶν ἡ ἀδιάλειπτος ὁμιλία βλάπτει, τῶν δὲ κοσμικῶν καὶ μόνη ἡ ἐξωτέρα θέα τῇ ψυχῇ τοῦ Μοναχοῦ σύγχυσιν ἐμποιεῖ.

29. Καὶ φωναὶ δὲ χωρὶς θεωρίας ταράττουσι τὴν καρδίαν τοῦ ἡσυχάζοντος· ὁ μετεωρισμὸς τῆς διανοίας πληθυνθείς, ἀνακαινίζει τὰ πάθη καὶ ἀναγεννᾷ, κἀκεῖνα αὐξηθέντα, τίκτουσι τὰς ἁμαρτίας, δι' ὧν ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος ὁ πνευματικός.

30. Ἀδελφοί, χρὴ καὶ διὰ τοῦτο ἡμᾶς εἶναι ἔσωθεν τῆς θύρας τοῦ κελλίου, ἵνα μὴ γινώσκωμεν τὰ πράγματα τῶν ἀνθρώπων τὰ κακά, καὶ τότε θεωροῦμεν πάντας ἁγίους καὶ καλοὺς ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τῆς διανοίας ἡμῶν· ἐὰν δὲ γενώμεθα ἐλέγχοντες καὶ κρίνοντες, ἐκδικοῦντες καὶ μεμψίμοιροι, τί λοιπὸν διαφέρει τὸ κάθισμα ἡμῶν τῆς ἐν πόλει διατριβῆς;

Ἑρμηνεία

ΝΑ μὴ συγκρίνῃς αὐτοὺς ποὺ πραγματοποιοῦν σημεῖα καὶ τέρατα καὶ δυνάμεις εἰς τὸν κόσμον, μὲ αὐτοὺς ποὺ ἡσυχάζουν εἰς τὴν ἔρημον μὲ σαφῆ ἐπίγνωσιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

2. Νὰ ἀγαπήσῃς τὴν ἀργίαν, ποὺ ὀφείλεται εἰς τὴν ἡσυχίαν, περισσότερον ἀπὸ τὸν χορτασμὸν τῶν πεινασμένων ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν πολλῶν ἐθνῶν εἰς θεογνωσίαν. Διότι εἶναι προτιμότερον εἰς σὲ νὰ ἀπαλλάξῃς τὸν ἑαυτόν σου ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας, παρὰ νὰ ἐλευθερώσῃς δούλους ἀπὸ δουλείαν.

3. Εἶναι πολὺ καλλίτερον διὰ σὲ νὰ εὑρίσκεσαι εἰς εἰρήνην μὲ τὴν ψυχήν σου καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος, παρά, μὲ τὴν διδασκαλίαν σου, νὰ εἰρηνεύῃς ὅσους φιλονεικοῦν (1).

4. Εἶναι προτιμότερον εἰς σέ, ἂν καὶ ἔχῃς γνῶσιν καὶ πεῖραν (2), νὰ εἶσαι ὀλιγόλογος, παρὰ νὰ ἐκπηγάζῃς, μὲ τὴν ὀξυτάτην δύναμιν τοῦ νοός σου, ὡς ποταμὸν τὴν διδασκαλίαν.

5. Σὲ συμφέρει νὰ φροντίζῃς νὰ ἀναστήσῃς, μὲ τὴν κίνησιν τῶν σκέψεων καὶ ἐνθυμήσεών σου πρὸς τὰ θεῖα, τὴν πεθαμένην ἀπὸ τὰ πάθη ψυχήν σου, παρὰ νὰ ἀναστήσῃς νεκρούς (3).

---

1) Μέγας εἶναι ὁ μισθὸς τῶν εἰρηνοποιῶν, δι' αὐτοὺς εἶπεν ὁ Κύριος· «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται» (Ματθ. ε' 9)· ὅμως καὶ τούτων μακαριώτεροι τυγχάνουσιν οἱ ἐν ἑαυτοῖς πρῶτον εἰρηνεύοντες, διότι, ἐάν τις δὲν ἀποκτήσῃ τὴν εἰρήνην, δὲν δύναται νὰ τὴν μεταδώσῃ καὶ εἰς ἄλλους.

2) Γνῶσις καὶ πεῖρα=Μυστικὴ γνῶσις δι' ἐνοράσεως καὶ ἐσωτερικὴ ἐμπειρία, ὀφειλομένη εἰς τὴν θεωρίαν.

3) Τὸ νόημα εἶναι, ὅτι προτιμότερον καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀνάστασιν νεκρῶν εἶναι ἡ ἐκ τῶν παθῶν ἀνάστασις· «Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι... δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς» (Ματθ. ζ' 22—23). Πιθανόν, ὡσαύτως, νὰ ὑπαινίσσεται ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ τὴν περὶ τῶν πάντων ἀποκατάστασιν τοῦ Ὠριγένους καὶ νὰ ἐλέγχῃ τούτου τὴν πολυμάθειαν καὶ ὀξύτητα τῆς σκέψεως,

6. Εἰς τὴν ἱστορίαν βλέπομεν, ὅτι πολλοὶ ἐπραγματοποίησαν καταπληκτικὰ θαύματα, ἀνέστησαν νεκροὺς καὶ ἐκοπίασαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν ὅσους εἶχον πλανηθῆ· ἔκαμαν θαύματα μεγάλα καὶ μὲ τὰς προσπαθείας των πολλοὶ ὡδηγήθησαν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ· ὕστερον ὅμως, αὐτοὶ ποὺ ἐζωοποίησαν ἄλλους, περιέπεσαν εἰς ἐλεεινὰ πάθη, καὶ ἐθανάτωσαν τοὺς ἑαυτούς των, καὶ ἐσκανδάλισαν πολλούς, ὅταν ἔγιναν φανεραὶ αἱ πράξεις των (ἀπὸ τὴν καθημερινὴν συμπεριφοράν των).

7. Συνέβη δὲ αὐτό, διότι ἡ ψυχή των ἦτο ἄρρωστη καὶ δὲν ἐφρόντισαν διὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς των, ἀλλ' ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου διὰ νὰ θεραπεύσουν ψυχὰς ἄλλων, ἐνῷ ἦσαν ἀκόμη οἱ ἴδιοι ἄρρωστοι καὶ ἐχάθησαν, διότι δὲν εἶχον εἰς τὰς ψυχάς των ἰσχυρὰν τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, κατὰ τὸν τρόπον, ποὺ ἀνέφερα προηγουμένως. Αἱ αἰσθήσεις των ἦσαν ἀκόμη ἀσθενεῖς καὶ εὐπρόσβλητοι καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν φλόγα ὅσων συνηθίζουν νὰ ἐξαγριώνουν τὰ δυσχαλιναγώγητα πάθη, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ἀντέξουν εἰς τοὺς πειρασμοὺς (ποὺ διεγείρουν τὰ πάθη).

8. Διότι ἔπρεπεν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀκόμη νὰ προφυλαχθοῦν· δηλαδὴ αὐτοὶ δὲν ἔπρεπεν ἀκόμη νὰ ἴδουν γυναῖκας, καὶ νὰ συνομιλοῦν μὲ αὐτάς, ἔπρεπε νὰ μὴ ἀπολαύσουν τὴν σωματικὴν ἀνάπαυσιν καὶ καλοπέρασιν, νὰ μὴ ἀποκτήσουν χρήματα καὶ διάφορα πράγματα καὶ νὰ μὴ ἀπολαύσουν τὴν ἐξ ἀνθρώπων τιμὴν καὶ δόξαν.

9. Νὰ ἐλέγχῃς τοὺς ἀκολάστους μὲ τὴν εὐγένειαν τῆς συμπεριφορᾶς σου, αὐτοὺς δὲ ποὺ εἶναι ἀδιάντροποι, καὶ προκαλοῦν τὸν ἐρεθισμὸν τῶν αἰσθήσεων, μὲ τὸ συγκράτημα τῶν βλεμμάτων σου.

10. Νὰ καθαρίσῃς τὸ κελλί σου ἀπὸ κάθε εἶδος, ποὺ διευκολύνει τὴν μαλθακότητα, ὅπως καὶ ἀπὸ τὰ περισσεύματα, διότι αὐτὸ θὰ σὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἐγκράτειαν, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ θέλῃς, ἐπειδή, ὅταν τὰ ἔχωμεν ὅλα καὶ καλοπερνοῦμεν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξουσιάζωμεν εὐκόλως τοὺς ἑαυτούς μας.

11. Αὐτοὶ ποὺ ἐνίκησαν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν πόλεμον, ἐπῆραν θάρρος καὶ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ ἕνα βαθύτατον ἐσωτερικὸν φόβον καὶ πλέον δὲν τοὺς ἐκφοβίζει τίποτε(1)· δι' αὐτὸ καὶ δυναμώνουν εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν παθῶν.

12. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος κλείσῃ τὰς θύρας τῆς πόλεως, δηλαδὴ τὰς αἰσθήσεις, τότε, εὑρισκόμενος μέσα, ἀντιπολεμεῖ μετ' ἀσφαλείας καὶ τοὺς ἔξω τῆς πόλεως εὑρισκομένους ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ δὲν φοβεῖται αὐτοὺς ποὺ ἐνεδρεύουν μέσα(2).

δι' ἧς περιέπεσεν εἰς αἵρεσιν καὶ νὰ ἀντιπαραβάλῃ αὐτὴν πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς μυστικῆς γνώσεως καὶ ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας.

1) Ἐδῶ ὁ ἅγιος Ἀσκητὴς ἐννοεῖ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν αἰτίων τῶν πειρασμῶν, περὶ ὧν ἀμέσως προηγουμένως ὡμίλησεν.

2) Οἱ ἐξωτερικοὶ ἐχθροὶ εἶναι ὅλοι οἱ πρὸς ἁμαρτίαν παράγοντες, ὅπως τὸ

13. Εἶναι εὐτυχὴς ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ποὺ μετέστρεψε κάθε σωματικὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν κοπιώδη προσπάθειαν τῆς συνεχοῦς καὶ ἐντεταμένης προσευχῆς καὶ ἐπίστευσεν, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐργάζεται μαζὶ μὲ τὸν Θεὸν καὶ ἔχει ἐπιρρίψει εἰς Αὐτὸν τὴν μέριμναν του ἡμέραν καὶ νύκτα, δὲν θὰ τοῦ λείψη τίποτε ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησιν του, ἀφοῦ πρὸς χάριν Του ἐγκατέλειψε κάθε βιοποριστικὴν ἐνασχόλησιν.

14. Ἐὰν πάλιν δὲν δύναται κανεὶς νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἡσυχίαν, χωρὶς ἐν τῷ μεταξὺ νὰ καταγίνεται καὶ μὲ ἐργόχειρον, τότε ἂς ἐργάζεται· ἂς χρησιμοποιῇ ὅμως τὴν ἐργασίαν ὡς μέσον βοηθητικὸν καὶ ὄχι διὰ νὰ κερδίζῃ πολλὰ χρήματα. Καὶ τοῦτο, διότι δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἔφθασαν εἰς τὴν τελειότητα, τὸ ἐργόχειρον τοὺς βοηθεῖ εἰς τὴν ἀσθένειαν των (διότι τοὺς ἀποσπᾷ ἀπὸ τοὺς ματαίους καὶ ἐφημέρους λογισμούς).

15. Δὲν ὑπάρχει καλλίτερον καὶ ἀνώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τοῦ νὰ προσπέσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐμπρὸς εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τὸν παρακαλῇ ἀδιακόπως, ἡμέραν καὶ νύκτα.

16. Τόσον ἀκατανίκητος εἶναι ἡ μυστικὴ δύναμις καὶ ἕλξις τοῦ Σταυροῦ, ὥστε πολλὰς φορὰς εὑρίσκεται ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ γονατίσει διὰ τὴν προσευχὴν καὶ νὰ ἔχῃ ὑψωμένας τὰς χεῖρας του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ ἐνατενίζῃ μὲ τὸ πρόσωπον του εἰς τὸν Σταυρόν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἔχῃ συγκεντρώσει ὅλας του τὰς σκέψεις πρὸς τὸν Θεόν· τότε εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν συμβαίνει, κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολυστενάκτου καὶ κατανυκτικῆς δεήσεως, νὰ ὑπερεκχειλίζῃ ἡ καρδία του ἀπὸ μίαν ἄρρητον καὶ ἀνέκφραστον ἡδονήν, καὶ ἀπὸ τὴν γλυκύτητα αὐτὴν νὰ παραλύουν τὰ μέλη του, νὰ σκεπάζωνται οἱ ὀφθαλμοί του καὶ νὰ πίπτῃ μὲ τὸ πρόσωπον ἐπὶ γῆς· ἀπὸ δὲ τὴν χαρὰν καὶ ἡδονήν, ποὺ κατέκτησαν τὴν ψυχήν του, τόσον πολὺ ἀλλοιοῦνται αἱ σκέψεις του καὶ τὰ διανοήματά του, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ κινήσῃ, ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, μέλος τοῦ σώματος του ἢ νὰ κάμῃ μίαν μετάνοιαν[1].

17. Φρόντισε λοιπὸν νὰ ἐλέγχῃς ἡμέραν καὶ νύκτα τὰς σκέψεις σου καὶ τοὺς λόγους σου καὶ τίποτε ἄλλο ἂς μὴ εἶναι τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν (παρὰ μόνον ἡ κατὰ τὰ προηγούμενα περιγραφεῖσα τελειότης). Πρόσεξε, διότι ἐὰν δὲν ἀγωνισθῇς, δὲν θὰ εὕρῃς, καὶ ἐὰν ἐπι-

---

χρῆμα, ποὺ γεννᾷ τὴν φιλαργυρίαν· ἐνεδρεύοντες δὲ ἐχθροὶ οἱ ἐφάμαρτοι λογισμοί.

1) Δὲν πρόκειται βεβαίως περὶ ἀσθενοῦς καταστάσεως, φέρ' εἰπεῖν λιποθυμίας, διότι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς (ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ ἴδιος, ὅστις εἰς γ' πρόσωπον περιγράφει τὴν ἐσωτερικήν του ἐμπειρίαν) ἔχει συνείδησιν τῶν ὑψηλῶν καὶ θείων συναισθημάτων, ὑφ' ὧν κατελήφθη ἡ καρδία του. Τὴν κατάστασιν αὐτὴν ὑπαινίσσεται καὶ ὁ ὕμνος· «Ἔθελξας πόθῳ με, Χριστέ, καὶ ἠλλοίωσας τῷ θείῳ σου ἔρωτι», ἀλλὰ καὶ ἡ ὁμολογία τῶν εἰς Ἐμμαοὺς συμπορευομένων μετὰ τοῦ Ἰησοῦ· «οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;» (Λουκ. κδ' 32).

μόνως δὲν κτυπήτῃ;, δὲν θὰ ἀνοίξῃ εἰς σὲ (ἡ θύρα τῆς τελειότητος) (1).

18. Ἐὰν δὲν ἀποθάνῃ ὁ ἔξω ἄνθρωπος, ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε ὑλικὴν προσπάθειαν καὶ βιοτικὴν μέριμναν καί, ἀντιστοίχως, ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς καὶ ἐὰν δὲν ἐξασθενήσῃ ἡ φυσικὴ τοῦ σώματος κίνησις (πρὸς μέριμναν καὶ ἁμαρτίαν), ὥστε νὰ μὴ κινῇ ἐντὸς τῆς καρδίας τὴν ἡδονὴν τῆς ἁμαρτίας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ἡ γλυκύτης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ δὲν θὰ λάβῃ πεῖραν, ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, τῆς πνευματικῆς μέθης καὶ ἐκείνης τῆς παραπληξίας, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀγνοοῦντες κατηγόρουν τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους (2).

19. Ἐὰν πάλιν κανεὶς δὲν ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ ἐξασκήσῃ αὐτὴν τὴν τελείαν ἐργασίαν τῆς ἡσυχίας, τότε ἂς φροντίζῃ διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐπιβαλλομένης εἰς πάντας τοὺς Χριστιανοὺς δικαιοσύνης, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῇ ἔξω ἀπὸ τοὺς δύο δρόμους, ποὺ ὁδηγοῦν εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν, τῆς ἡσυχίας δηλαδή, ἢ τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν.

Ἄς γνωρίζωμεν δέ, ὅτι χωρὶς τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ δυνηθῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ εὑρεθῇ μέσα ἀπὸ τὴν θύραν τῆς σωτηρίας (3).

Ἐρώτησις

20. Εἰπέ μου, παρακαλῶ, συντόμως, ποία εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας;

Ἀπάντησις

21. Ἡ ἡσυχία νεκρώνει τὰς ἐξωτερικὰς αἰσθήσεις, ἐνῷ, ἀντιθέτως, ζωογονεῖ τὰς ἐσωτερικὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς καὶ καθιστᾷ αὐτὰς ἀκμαιοτέρας· ὡσαύτως ἀπονεκρώνει καὶ τὰς ἀτάκτους περιπλανήσεις τοῦ νοῦ.

Ἐρώτησις

22. Ποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ μελέτη καὶ ἡ μυστικὴ ἐνασχόλησις (4) τῆς ψυχῆς τοῦ Ἡσυχαστοῦ εἰς τὸ ἡσυχαστήριόν του, ὥστε ὁ νοῦς του νὰ μὴ περισπᾶται περιπλανώμενος εἰς ματαίους λογισμούς;

Ἀπάντησις

23 Ἡ μελέτη τοῦ Μοναχοῦ εἰς τὸ κελλίον του δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ διαρκὲς πένθος καὶ κλαυθμός, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τοσοῦτον πρέ-

---

1) «Κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν» (Ματθ. ζ' 7).

2) «Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν» (Α' Κορ. δ' 10).

3) Ἡ Χάρις ὅμως τοῦ Θεοῦ ἐπευλογεῖ ἢ τὴν ἡσυχίαν ἢ τὸν ἐνάρετον βίον καὶ δὲν παρέχεται ἀσυδότως καὶ ἀκρίτως.

4) Μὲ τὰς λέξεις «Μυστικὴ ἐνασχόλησις» ἀποδίδομεν τὴν λέξιν ἀδολεσχία, ὑπὸ τὴν ὁποίαν κυρίως ἐννοεῖται ἐνέργεια ὁμιλητική. Ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ μυστικῶς ἐνασχολούμενος δὲν συνομιλεῖ, διὰ στεναγμῶν ἀλαλήτων, μετὰ τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ΘΕΩΡΕΙ προσεδρεύοντα ἐν τῇ καρδίᾳ του;

πει νὰ κατέχουν τὸν ψυχικόν του κόσμον, ὥστε νὰ μὴ εὐκαιρῇ νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς ἄλλον λογισμόν. Ἄλλωστε αὐτὴ αὕτη ἡ κατοίκησίς του καὶ ἡ ἀπομόνωσίς του ἐκ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, τὸν διδάσκουν πόσον ἡ ζωή του ὁμοιάζει μὲ παραμονὴν εἰς τάφον, ἡ ὁποία παραμονή, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, κρατεῖ τὸν διάγοντα εἰς τάφον μακρὰν ἀπὸ τὴν χαρὰν τῶν ἀνθρώπων· τοῦ δὲ κατοικοῦντος εἰς τάφον ἡ ἀποκλειστικὴ ἐνασχόλησις, ἡ καθημερινὴ πρᾶξις, θὰ εἶναι τὸ πένθος. Διότι αὐτὸς ποὺ ἔχει διαρκῶς ἐξηπλωμένον ἐνώπιον του τὸν νεκρόν του, δηλαδὴ τὴν ἰδίαν του ψυχήν, ἡ ὁποία ἔχει θανατωθῆ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ κλαίῃ πάντοτε;

24. Ἀπὸ αὐτὸ λοιπὸν τὸ πένθος φθάνει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας· ὅταν δὲ ἔλθῃ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, τότε ἀπολαμβάνει τὴν συνεχῆ παρηγορίαν τοῦ πνεύματος. Εἶναι δὲ ἡ παρηγορία αὐτὴ τόσον συνεχής, ὥστε δὲν ἀπομένει οὔτε μία στιγμή, χωρὶς ἡ ψυχὴ νὰ ἀπολαμβάνῃ αὐτὴν τὴν τρυφήν· εἶναι δὲ καὶ τόσον ἡδονικὴ καὶ γλυκεῖα ἡ ἀπόλαυσις αὐτή, ὥστε δάκρυα πλέον χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως πλημμυρίζουν τοὺς ὀφθαλμούς. Μὲ αὐτὰ δὲ τὰ δάκρυα ἀξιώνεται νὰ φθάσῃ εἰς τόσον ὑψηλὰ ἐπίπεδα, ὅταν προσεύχεται, ὥστε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προσευχῆς νὰ βλέπῃ, διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ὁράσεως τῆς ψυχῆς, νοερὰς παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ πρὸς αὐτὸν ἀποκαλύψεις τοῦ Κυρίου. Ὁ χαριτωμένος δὲ αὐτὸς ἄνθρωπος δὲν δύναται πλέον οὔτε μίαν εὐχὴν νὰ εἴπῃ, χωρὶς νὰ κατρακυλοῦν δάκρυα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του. Αὐτὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ σημασία τοῦ Μακαρισμοῦ, ποὺ εἶπεν ὁ Κύριος· «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται» (Ματθ. ε' 4).

25. Τὸ πτηνὸν ἐρωδιός, τότε μόνον χαίρεται καὶ εὐχαριστεῖται, ὅπως λέγουν οἱ φυσιοδίφαι, ὅταν φύγῃ μακρὰν ἀπὸ κατοικουμένας περιοχὰς καὶ ἔλθῃ νὰ κατοικήσῃ μόνον του εἰς ἐρημικὰ μέρη. Τοιουτοτρόπως συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ Μοναχοῦ· τότε δέχεται αὐτὴ τὴν οὐράνιον Χάριν, ὅταν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ περνᾷ τὸν καιρόν της μὲ τὴν κατανυκτικὴν ἡσυχίαν τῆς σιωπῆς ἀναμένουσα ἐκεῖ, χωρὶς ταραχὴν καὶ φόβον, τὴν στιγμὴν τῆς ἐκ τοῦ σώματος ἐξόδου.

26. Τὸ κλειδί, μὲ τὸ ὁποῖον ἀνοίγει ἡ εὐσεβὴς καρδία, διὰ νὰ δεχθῇ τὰ θεῖα νοήματα, δίδεται διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον· καθ' ὅσον δὲ ἡ καρδία ἀπαλλάσσεται καὶ ἀπελευθερώνεται ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ σώματος, ἐπὶ τοσοῦτον ἀνοίγει σιγὰ—σιγὰ εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἡ θύρα τῆς (μυστικῆς) γνώσεως. Πόσον, πράγματι, ὡραία καὶ ἀξιέπαινος εἶναι ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ ἐξ ἀγάπης μέριμνα καὶ φροντὶς διὰ τὸν πλησίον δὲν μᾶς ἀποσπᾶ ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην!

27. Πόσην πνευματικὴν ἡδονὴν προσφέρει εἰς τὴν ψυχὴν ἡ συναναστροφὴ μὲ τοὺς πνευματικούς μας ἀδελφούς, ἐὰν μαζὶ μὲ αὐτὴν

διατηρήσωμεν καὶ τὴν νοερὰν συναναστροφὴν μὲ τὸν Θεόν! Καλὸν λοιπὸν εἶναι νὰ φροντίζωμεν διὰ τοὺς ἀδελφούς, ὅσον ἁρμόζει· πρέπει δηλαδὴ νὰ προσέχωμεν πάρα πολύ, μὴ τυχὸν ἐκπέσωμεν ἀπὸ τὴν μυστικὴν ἐργασίαν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν συνεχῆ νοερὰν συνομιλίαν αὐτῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν πρόφασιν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Διὰ νὰ μὴ συμβῇ ἡ θανάσιμος αὐτὴ ἔκπτωσις, πρέπει νὰ ἐπικοινωνῶμεν, μετὰ διακρίσεως, πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ νὰ ὁμιλῶμεν ἐλάχιστα, τὸν δὲ περισσότερον χρόνον νὰ τὸν διαθέτωμεν εἰς τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ συναναστροφὴν καὶ συνομιλίαν.

28. Διότι ἐκεῖνος, ὅστις ὑπερμέτρως συνομιλεῖ μὲ τοὺς ἀδελφούς, ἐξασθενίζει τὴν συνομιλίαν του μὲ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ ὁ νοῦς μας δὲν ἀντέχει νὰ συνομιλῇ πρὸς δύο συγχρόνως, δηλαδὴ νὰ ὁμιλῇ, τὴν ἰδίαν στιγμήν, καὶ μὲ τὸν Θεὸν καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἡ μὲν συνεχὴς συναναστροφὴ μὲ πνευματικοὺς ἀδελφοὺς βλάπτει· ἀφαντάστως δὲ ζημιώνει ἡ συναναστροφὴ μὲ κοσμικούς, τῶν ὁποίων καὶ μόνη ἡ ἐξωτερικὴ θέα ἀναστατώνει τὴν ψυχὴν τοῦ Μοναχοῦ.

29. Καὶ φωναὶ μόναι (1), ἔστω καὶ χωρὶς θεωρίαν, ταράσσουν καὶ ἐνοχλοῦν τὴν καρδίαν τοῦ ἡσυχάζοντος· ὅταν δὲ ἡ ἄσκοπος ἀποπλάνησις τῆς διανοίας πολλαπλασιασθῇ, τότε δυναμώνουν καὶ πάλιν τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ νεκρωθέντα ἀναγεννῶνται· ἐφ' ὅσον δὲ πάλιν αὐξηθοῦν, τότε γεννοῦν τὰς ἁμαρτίας, αἱ ὁποῖαι θανατώνουν τὸν πνευματικὸν ἄνθρωπον.

30. Ἀδελφοί μου, δι' αὐτὸ πρέπει ἡμεῖς νὰ παραμένωμεν ἀσφαλεῖς ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ κελλίου, διὰ νὰ μὴ γνωρίζωμεν τὰ κακὰ πράγματα τῶν ἀνθρώπων. Τότε θὰ τοὺς θεωρῶμεν ὅλους ἁγίους καὶ καλούς, διότι ἡ διάνοιά μας θὰ ἀγνοῇ τὰς κακίας των. Ἐὰν ὅμως γίνωμεν ἐλεγκταὶ καὶ ἐπικριταὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐκδικηταὶ δι' ὅσα ἐξ αὐτῶν πάσχομεν καὶ μεμψίμοιροι, τότε λοιπόν, κατὰ τί διαφέρει τὸ ἐρημητήριόν μας, ἀπὸ τὴν πολυθόρυβον ζωὴν εἰς τὴν πόλιν;

1) Δὲν ἐννοεῖ μόνον τοὺς κοσμικοὺς θορύβους, ἀλλὰ καὶ τὰς διδακτικὰς φωνάς, τὰς κραυγαλέας ψαλμῳδίας, τὰς εὐσεβεῖς φλυαρίας, αἱ ὁποῖαι ἴσως καθηδύνουν τὰ ὦτα καὶ προκαλοῦν φευγαλέαν συγκίνησιν, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιφέρουν τὴν ἐπιδιωκομένην ἀλλοίωσιν, ἧς ἔσχατος καὶ κύριος σκοπὸς ἡ μυστικὴ θεωρία.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ Ϛ΄

Πῶς τις, καὶ πόθεν τῶν λογισμῶν περιγίνεται, καὶ μέχρι τίνος ἐπὶ τούτοις οὐκ εὐθυνόμεθα.

Μὲ ποῖον τρόπον καὶ ἀπὸ ποῦ ἀντλῶν δύναμιν νικᾷ κανεὶς τοὺς λογισμούς του καὶ μέχρι ποίου σημείου δὲν εἴμεθα ὑπεύθυνοι διὰ τοὺς λογισμούς, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἔρχονται.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΗΡΩΤΗΣΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα περὶ τῶν ῥυπαρῶν λογισμῶν, καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν· ὥσπερ κάμπτραν μεστὴν ἱματίων, ἐὰν ἀφῇ τις κεκλεισμένην, τῷ χρόνῳ σήπονται τὰ ἐν αὐτῇ, οὕτω καὶ οἱ λογισμοί, ἐὰν μὴ ποιήσωμεν αὐτοὺς σωματικούς, τῷ χρόνῳ ἀφ' ἑαυτῶν ἀφανίζονται.

2. Ὁ αὐτὸς ἔφη καὶ πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἰωσὴφ τὸν αὐτὸν λόγον ἐρωτήσαντα· ὥσπερ ἐάν τις ὄφιν καὶ σκορπίον εἰς ἀγγεῖον βάλῃ καὶ φράξῃ, πάντως τῷ χρόνῳ ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοί, ἀπὸ τῶν δαιμόνων βλαστάνοντες, διὰ τῆς ὑπομονῆς ψύγονται καὶ ἐκλείπουσι.

3. Καὶ ἕτερος ἀδελφὸς πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν εἶπε· δύναται ἄνθρωπος κατασχεῖν ὅλους τοὺς λογισμοὺς καὶ μηδένα ἐξ αὐτῶν δοῦναι τῷ ἐχθρῷ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἔστι ὁ λαμβάνων δέκα καὶ διδοὺς ἕνα.

4. Καὶ ἄλλος δέ τις ἀδελφὸς ἠρώτησεν αὐτὸν διὰ τὰς τῶν λογισμῶν ἐπηρείας, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· ἔστιν ὁ ἔχων πῦρ ἐκ δεξιῶν, καὶ κρατῆρα ὕδατος ἐξ εὐωνύμων· ὅταν οὖν ἀναφθῇ τὸ πῦρ, λαμβανέτω ἐκ τοῦ κρατῆρος ὕδωρ καὶ σβεσάτω αὐτό· ἔστιν οὖν τὸ πῦρ, ὁ σπόρος τοῦ ἐχθροῦ, τὸ δὲ ὕδωρ, τὸ ῥίψαι ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

5. Ἀδελφὸς εἶπε τῷ Ἀββᾷ Σισώῃ, πῶς οὐκ ἀναχωροῦσι τὰ πάθη ἀπ' ἐμοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· τὰ σκεύη αὐτῶν ἔνδοθέν σου εἰσί· δὸς αὐτοῖς τὸν ἀῤῥαβῶνα αὐτῶν καὶ ὑπάγουσι.

6. Τὸν αὐτὸν ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ λέγων· διὰ πόσου χρόνου ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ἐκκόπτειν τὰ πάθη; Ἔφη αὐτῷ ὁ Γέρων· τοὺς χρόνους θέλεις μαθεῖν; Ἀπεκρίθη ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ· ναί. Καὶ ὁ Γέρων· οἵαν ὥραν ἔρχεται τὸ πάθος, εὐθέως κόψον αὐτό.

7. Παρέβαλόν ποτε τῷ Ἀββᾷ Ἰωσὴφ εἰς τὸ Ἔννατον καὶ εἶπον αὐτῷ· ἆρα βλάπτεται ἡ ψυχὴ ἐκ τοῦ συνδυάσαι τῷ ἐμπαθεῖ λογισμῷ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων·

εἰ ἐκ τῶν καθαρῶν καὶ εὐσεβῶν λογισμῶν ὠφελεῖται ἡ ψυχή, δηλονότι καὶ ἐκ τῶν αἰσχρῶν καὶ πονηρῶν βλάπτεται, ὅταν ἐγχρονίζῃ αὐτοῖς.

8. Ἀδελφὸς εἶπέ τινι Γέροντι· οὐδένα βλέπω πόλεμον ἐν τῇ καρδίᾳ μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· σὺ τετράπυλος εἶ, καὶ ὁ θέλων εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται διὰ σοῦ, σὺ δὲ οὐ νοεῖς· ἐὰν δὲ ἔχῃς θύραν, καὶ κλείσῃς αὐτὴν καὶ μὴ συγχωρήσῃς εἰσελθεῖν δι' αὐτῆς τοὺς πονηροὺς λογισμούς, τότε βλέπεις αὐτοὺς ἔξω ἑστῶτας, καὶ πολεμοῦντάς σε.

9. Ἔλεγον οἱ Γέροντες, ὅτι δεῖ ἐνέχυρα μηδέποτε διδόναι τοῖς λογισμοῖς. Καὶ πάλιν εἶπον· παντὶ τῷ ἐπαναβαίνοντί σοι λογισμῷ, λέγε· ἡμέτερος εἶ ἢ τῶν ὑπεναντίων, καὶ πάντως ὁμολογήσει.

10. Ἀδελφὸς ἠρώτησέ τινα τῶν Πατέρων εἰπών· τί ποιήσω, ὅτι πολλοὶ οἱ λογισμοὶ οἱ πολεμοῦντές με; καὶ οὐκ οἶδα πῶς πολεμήσω πρὸς αὐτούς. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· μὴ πολεμήσῃς πρὸς πάντας, ἀλλὰ πρὸς ἕνα, πάντες γὰρ οἱ λογισμοὶ τῶν Μοναχῶν ἔχουσι μίαν κεφαλήν· χρὴ οὖν τὴν κεφαλὴν κατανοεῖν τίς ἐστι, καὶ πρὸς ἐκείνην πολεμεῖν, καὶ σὺν αὐτῇ καὶ οἱ λοιποὶ λογισμοὶ ταπεινοῦνται.

11. Εἶπε Γέρων· οὐ τὸ εἰσέρχεσθαι τοὺς λογισμοὺς εἰς ἡμᾶς, τοῦτό ἐστι τὸ κατάκριμα, ἀλλὰ τὸ κακῶς χρᾶσθαι τοῖς λογισμοῖς· ἔστι γὰρ ἐκ λογισμῶν ναυαγῆσαι, καὶ ἔστιν ἐκ λογισμῶν στεφανωθῆναι.

Οὗτος ὁ Ἅγιος τὸ δι' ἀντιῤῥήσεως αὐτοὺς ἀνατρέψαι διδάσκει· ἢ μεταβαλεῖν εἰς ἀγαθούς, ἐξ ἐκείνων λαβόντα τὰς ἀφορμάς.

12. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ εἰς Σκῆτιν· ἔρχεται ὁ λογισμός, καὶ ταράσσει με καὶ ἀσχολεῖ με, καὶ τὴν πρᾶξιν οὐκ ἰσχύω ποιῆσαι, ἀλλὰ μόνον ἐμποδίζει πρὸς τὴν ἀρετήν, ὁ δὲ νηφάλιος ἀνὴρ ἐκτιναξάμενος αὐτά, ἐγείρεται εἰς προσευχήν.

13. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κολοβός, ὅτι ὅμοιός εἰμι ἀνθρώπῳ καθημένῳ ὑποκάτω δένδρου μεγάλου, καὶ θεωροῦντι θηρία πολλὰ καὶ ἑρπετὰ ἐρχόμενα πρὸς αὐτόν, καὶ ὅταν μὴ δυνηθῇ στῆναι κατ' αὐτῶν, τρέχει ἄνω εἰς τὸ δένδρον καὶ σῴζεται· οὕτω κἀγὼ καθέζομαι εἰς τὸ κελλίον μου, καὶ θεωρῶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἐπάνω μου, καὶ ὅτε μὴ ἰσχύσω πρὸς αὐτούς, καταφεύγω πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς καὶ σῴζομαι ἐξ αὐτῶν.

14. Εἶπε Γέρων τινὶ ἀδελφῷ· ὁ διάβολός ἐστιν ὁ ἐχθρός, καὶ σὺ ὁ οἶκος· ὁ ἐχθρὸς οὖν οὐ παύεται ῥίπτων εἰς τὸν οἶκόν σου εἴ τι εὕροι, πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ἐπιχέων· σοῦ δέ ἐστι τὸ μὴ ἀμελῆσαι τοῦ ῥίπτειν ἔξω.

Ἐὰν δὲ ἀμελήσῃς, πληροῦται ὁ οἶκος πάσης ἀκαθαρσίας, καὶ οὐκέτι ἰσχύεις εἰσελθεῖν ἐκεῖ, ἀλλὰ τὰ πρῶτα ἃ ῥίπτει ἐκεῖνος ἔκβαλε κατὰ μικρόν, καὶ μένει ὁ οἶκός σου καθαρὸς διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ.

15. Ἔλεγον ὅτι ἐν τῷ ὄρει τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου ἐκάθηντο ἑπτὰ Μοναχοί, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν φοινίκων ἐφύλασσον τοῦ σοβεῖν τὰ πετεινὰ ἐκ διαδοχῆς, εἷς καθ' ἡμέραν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν Γέρων, ὅτε ἦν ἡ ἡμέρα αὐτοῦ καὶ ἐφύλασσεν, ἔκραζε λέγων· ὑπάγετε οἱ ἔσω πονηροὶ λογισμοί, καὶ τὰ πετεινά.

16. Εἶπε Γέρων, ὅτι ὁ σατανᾶς σχοινοπλόκος ἐστίν· ὅσον παρέχεις αὐτῷ λώματα, καὶ αὐτὸς πλέκει· τοῦτο δὲ ἔφη περὶ τῶν λογισμῶν, ὅτι ὅσον αὐτοὺς παραδέχει, τοσοῦτον πληθύνονται καὶ κατὰ σοῦ στερεοῦνται.

17. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· πῶς ὀφείλει ἐκδιώκειν ὁ νοῦς τοὺς

πονηροὺς λογισμούς; Καὶ ἀπεκρίθη· οὐ δύναται ὅλως ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῆσαι, οὔτε γὰρ ἔχει ἰσχὺν τοιαύτην, ἀλλ' ὅταν προσβάλλωσιν οἱ λογισμοὶ τῇ ψυχῇ, εὐθέως ὀφείλει καταφυγεῖν πρὸς τὸν ποιήσαντα αὐτὴν μετὰ δεήσεως, κἀκεῖνος διαλύει αὐτοὺς ὡς κηρόν.

18. Ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν τὸν Ἀββᾶν Ἰωσὴφ λέγων· τί ποιήσω, ὅταν προσεγγίζῃ τὰ πάθη; ἀντιστῶ αὐτοῖς μὴ εἰσελθεῖν, ἢ ἀφήσω αὐτοῖς εἰσελθεῖν; Ἔφη ὁ Γέρων· ἄφες αὐτὰ εἰσελθεῖν, καὶ πολέμησον μετ' αὐτῶν. Ὑποστρέψας οὖν, ἐκάθητο ἐν τῇ Σκήτει.

19. Εἶτα μετὰ μικρὸν ἐλθών τις τῶν Θηβαίων εἰς Σκῆτιν διηγεῖτο τοῖς ἀδελφοῖς λέγων, ὅτι ἠρώτησα τὸν Ἀββᾶν Ἰωσὴφ εἰπών· ἐὰν προσεγγίσῃ μοι πάθος τί ποιήσω, ἀντιστῶ αὐτῷ, ἢ ἀφήσω εἰσελθεῖν; Καὶ εἶπέ μοι· μὴ ἀφήσῃς ὅλως εἰσελθεῖν τὰ πάθη, ἀλλ' εὐθέως ἔκκοψον αὐτά.

20. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ὅτι οὕτως εἶπε τῷ Θηβαίῳ ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ, ἀναστὰς ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν εἰς Πανεφώ, καὶ λέγει αὐτῷ· ἐπίστευσά σοι τοὺς λογισμούς μου, καὶ ἰδοὺ ἄλλως εἶπας ἐμοί, καὶ ἄλλως τῷ Θηβαίῳ. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· οὐκ οἶδας ὅτι ἀγαπῶ σε; Ὁ δὲ εἶπε, ναί. Καὶ λέγει ὁ Γέρων· οὐ σὺ εἶπας ὡς σεαυτῷ εἰπέ μοι; Ἔφη ἐκεῖνος, οὕτως ἔχει.

21. Λέγει ὁ Γέρων· οὐκοῦν καλῶς εἰπόν σοι· ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ τὰ πάθη καὶ δῷς καὶ λάβῃς μετ' αὐτῶν δοκιμώτερόν σε καθιστῶσι, καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἐμαυτῷ ἐλάλησά σοι· εἰσὶ δέ τινες, οἷς οὐδὲ προσεγγίσαι τὰ πάθη συμφέρει διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, ἀλλ' εὐθὺς ἐκκόπτειν αὐτὰ χρείαν ἔχουσι.

22. Καὶ ἡμεῖς οὖν ὡς ἀσθενεῖς, ἀδελφοί, τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς προσιόντας εὐθὺς διὰ προσευχῆς ἐκδιώκομεν, εἰ δέ τις δυνατῶς ἔχει, ἀναιρείτω αὐτοὺς δι' εὐλόγου καὶ συνετῆς ἀντιῤῥήσεως.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ἠσαΐας παρεκάλεσε τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα νὰ τὸν πληροφορήσῃ περὶ τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν.

Καὶ ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν τοῦ ἀπήντησε:

—Μὴ ἀνησυχῇς διὰ τοὺς ρυπαροὺς λογισμούς· βάλε κατὰ νοῦν ἕνα κοφίνι γεμᾶτον ἀπὸ ροῦχα βρεγμένα (1). Ἐὰν ἀφήσωμεν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰ ροῦχα μέσα εἰς αὐτὸ τὸ κοφίνι, ἀσφαλῶς θὰ σαπίσουν· τοιουτοτρόπως θὰ συμβῇ καὶ μὲ τοὺς λογισμοὺς ἡμῶν· ἐὰν δὲν τοὺς μετατρέψωμεν εἰς συγκεκριμένας πράξεις, θὰ ἐξαφανισθῶσι μόνοι των σὺν τῷ χρόνῳ.

2. Ὁ ἴδιος Ἀββᾶς Ποιμήν, ὅταν τὸν ἠρώτησε περὶ τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ, εἶπεν:

—Ὅπως ἐὰν βάλῃ κανεὶς εἰς ἕνα δοχεῖον ἕνα ὄφιν καὶ ἕνα σκορπιὸν καὶ τὸ κλείσῃ καλά, ὁπωσδήποτε μὲ τὸν καιρὸν θὰ ἀποθάνουν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοί, προερχόμενοι ἀπὸ τὴν ἐπενέργειαν τῶν δαιμόνων, μὲ τὴν ὑπομονὴν ψυχραίνονται καὶ ἐξαφανίζονται.

1) Λέγομεν ἐνταῦθα ροῦχα βρεγμένα, διότι ἡ ἀναφερομένη ἐν τῷ κειμένῳ

3. Ἕνας ἄλλος ἀδελφὸς ἐπεσκέφθη κάποτε τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα καὶ τὸν ἠρώτησε.

—Πάτερ μου, εἶναι δυνατὸν ἕνας ἄνθρωπος νὰ κυριαρχήσῃ ἐφ' ὅλων τῶν λογισμῶν του καὶ νὰ μὴ παραδώσῃ κανένα ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὸν ἐχθρόν;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ἀπήντησεν:

—Εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ αὐτός, ποὺ λαμβάνει δέκα καὶ δίδει εἰς τὸν ἐχθρὸν ἕνα (1).

4. Ἕνας ἄλλος ἀδελφός, ἐπισκεφθεὶς καὶ αὐτὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα, τὸν ἠρώτησε:

—Πάτερ μου, πῶς θὰ ἀμυνθῶ ἀπὸ τὰς ἐπηρείας τῶν λογισμῶν;

Ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν τοῦ ἀπήντησεν:

—Εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ κανεὶς πῦρ εἰς τὰ δεξιὰ καὶ δοχεῖον ὕδατος εἰς τὰ ἀριστερά του. Ὅταν λοιπὸν δυναμώσῃ ἡ φωτιά, ἂς πάρῃ ἀπὸ τὸ δοχεῖον ὕδωρ, διὰ νὰ τὴν σβήσῃ. Ὑπὸ τὸ πῦρ ἐννοῶ—συνέχισεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν—τὸν σπόρον τοῦ ἐχθροῦ, δηλαδὴ τὸν αἰσχρὸν λογισμόν· ὑπὸ δὲ τὸ ὕδωρ τὴν δυνατότητα νὰ ριφθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐπιζητήσωμεν τὴν βοήθειάν Του.

5. Ἕνας Μοναχὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Σισώην:

—Διατί, Πάτερ μου, δὲν ἀναχωροῦσιν ἀπὸ ἐπάνω μου τὰ πάθη;

Ὁ Ἀββᾶς Σισώης ἀπήντησε:

—Πῶς νὰ ἀναχωρήσουν, ἐφ' ὅσον εὑρίσκονται μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου αἱ ἀποσκευαί των; Δῶσε τους ὀπίσω τὴν προκαταβολήν, τὴν ὁποίαν σοῦ ἔδωσαν ,καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ ἀναχωρήσουν (2).

6. Κάποτε, πάλιν, ἠρώτησε τὸν ἴδιον ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ λέγων:

—Πάτερ μου, εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ· εἰς πόσον χρόνον ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκόψῃ τὰ πάθη του;

Ἀββᾶς Σισώης: Θέλεις νὰ μάθῃς τὸ χρονικὸν διάστημα;

Ἀββᾶς Ἰωσήφ: Μάλιστα.

Ἀββᾶς Σισώης: Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ποὺ θὰ ἀντιληφθῇς τὴν ἐνέργειαν τοῦ πάθους, ἀμέσως πρέπει νὰ τὸ ἐκριζώσῃς καὶ νὰ μὴ τὸ ἀφήσῃς νὰ χρονίσῃ.

κάμπτρα ἦτο εἶδος πλεκτοῦ κοφινιοῦ (πανέρι),ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔβαζον τὰ πλυνόμενα ροῦχα προτοῦ τὰ ἁπλώσουν, διὰ νὰ στραγγίζουν.

1) Ὁ διδόμενος εἰς τὸν ἐχθρὸν λογισμὸς εἶναι ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐνοχλεῖται περισσότερον ὁ ἄνθρωπος. Κατὰ τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα λοιπόν, ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ὑφιστάμενοι τὰς ἐπιθέσεις δέκα διαφόρων λογισμῶν, μόλις ἀπὸ τὸν ἕνα εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνοχληθοῦν, ἐναντίον τοῦ ὁποίου καὶ ἀγωνίζονται.

2) Ἀρραβῶνα (προκαταβολὴν) ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Ὅσιος Σισώης τὰς γενεσιουργοὺς αἰτίας τῶν παθῶν, τὰς συγκαταβάσεις δηλαδὴ καὶ συγκαταθέσεις πρὸς τοὺς λογισμούς· ὅταν νικηθῶσιν οἱ αἰσχροὶ λογισμοί, τότε ἀσφαλῶς καὶ τὰ πάθη θὰ φυγαδευθῶσι.

7. Μερικοὶ ἀδελφοὶ ἐπεσκέφθησαν κάποτε τὸν Ἀββᾶν Ἰωσὴφ εἰς τὸ Ἔννατον (1) καί, μεταξὺ ἄλλων, τὸν ἠρώτησαν:

—Ἄραγε ἡ ψυχὴ βλάπτεται, ἐὰν δεχθῇ συζήτησιν μὲ τὸν πονηρὸν λογισμόν;

Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Γέρων ἀπήντησεν:

—Ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ ὠφελεῖται ἀπὸ τοὺς καθαροὺς καὶ εὐσεβεῖς λογισμούς, εἶναι ἑπόμενον, ὅτι καὶ θὰ βλάπτεται ἐκ τῶν αἰσχρῶν καὶ πονηρῶν, ὅταν ἡ ψυχὴ θὰ ἐνασχολεῖται μὲ αὐτοὺς ἐπὶ πολὺν χρόνον.

† 8. Ἕνας ἀδελφὸς εἶπεν εἰς ἕνα Γέροντα:

—Πάτερ μου, κανένα πόλεμον δὲν βλέπω εἰς τὴν καρδίαν μου.

Καὶ ὁ Γέρων ἀπήντησε στοχαστικώτατα:

—Σὺ ὁμοιάζεις μὲ φρούριον, ποὺ ἔχει τέσσαρας πύλας, ὅλας ἀνοικτάς· ὅποιος λοιπὸν θέλει εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται εἰς τὴν ψυχήν σου, χωρὶς δυσκολίαν. Σὺ αὐτὸ δὲν τὸ καταλαβαίνεις. Ἐὰν ὅμως τοποθετήσῃς εἰς τὰς εἰσόδους τῆς ψυχῆς σου θύραν, ποὺ νὰ κλείνῃ ἀσφαλῶς καὶ δὲν ἐπιτρέψῃς εἰς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτήν, τότε θὰ ἴδῃς ὅτι αὐτοὶ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ θὰ σταθοῦν ἔξω τῆς θύρας καὶ θὰ σὲ πολεμοῦν.

9. Οἱ παλαιοὶ Γέροντες ἔλεγον πρὸς τοὺς νεωτέρους:

—Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ παραχωροῦμεν εἰς τοὺς λογισμοὺς θέσεις μέσα εἰς τὸ ὀχυρὸν τῆς ψυχῆς μας, διὰ νὰ παραμείνουν εἰς αὐτό, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον.

Ἄλλοτε πάλιν εἶπον:

—Εἰς οἱονδήποτε λογισμόν, ποὺ ἀναβαίνει εἰς τὴν διάνοιάν σου, νὰ λέγῃς: «στάσου! εἶσαι ἰδικός μας ἢ προέρχεσαι ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ;» Καὶ ὁ λογισμός, ἐξεταζόμενος μετὰ προσοχῆς, ὁπωσδήποτε θὰ φανερώσῃ τὴν προέλευσίν του.

† 10. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα ἀσκητικὸν Πατέρα:

—Πάτερ μου, τί νὰ κάμω; διότι οἱ λογισμοὶ ποὺ μὲ πολεμοῦν εἶναι πολλοί, καὶ δὲν γνωρίζω πῶς νὰ ἀμυνθῶ εἰς τὰς ἐπιθέσεις των.

Ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Τέκνον μου, νὰ μὴ πολεμήσῃς ἐναντίον ὅλων μαζί, ἀλλὰ ἐναντίον ἑνός, τοῦ κυριωτέρου. Ὅλοι οἱ λογισμοί, ποὺ ἐνοχλοῦν τοὺς Μοναχούς, ἔχουν μίαν κοινὴν κεφαλήν, ἕνα ἀρχηγὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξαρτῶνται· πρέπει λοιπὸν νὰ μάθωμεν ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς καὶ ἐναντίον του νὰ πολεμήσωμεν μετὰ σφοδρότητος, ὁπόταν, νικωμένου αὐτοῦ, ταπεινώνονται μαζί του καὶ οἱ ὑπόλοιποι λογισμοί (2).

---

1) Βλέπε ὑποσημείωσιν σελ. 458, Τόμ. Γ'.

2) Ἀξιοπρόσεκτος ἡ σύστασις· ὅλοι οἱ λογισμοὶ εὑρίσκονται εἰς μίαν αἰτιώδη συνάρτησιν, παραγομένου τοῦ ἑνὸς ἐκ τοῦ ἑτέρου. Π.χ. ὁ λογισμὸς νὰ κατα-

11. Ἕνας Γέρων εἶπε περὶ τῶν λογισμῶν τὰ ἑξῆς:

—Τὸ νὰ εἰσέλθουν οἱ λογισμοὶ εἰς τὸν νοῦν μας δὲν εἶναι ἀξιοκατάκριτον. Ἀξιοκατάκριτος εἶναι ἡ κακὴ χρῆσις τῶν λογισμῶν. Εἶναι δυνατὸν ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς νὰ ναυαγήσῃ πνευματικῶς μία ψυχή, ὅπως ἐπίσης εἶναι δυνατὸν καὶ νὰ στεφανωθῇ ὡς νικήτρια (1).

Μὲ τὴν γνώμην του αὐτὴν ὁ ἅγιος αὐτὸς Γέρων διδάσκει, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀνατρέψωμεν τὸν κακὸν λογισμὸν δι᾽ ἀντιρρήσεως πρὸς αὐτόν· ἤ, ἀκόμη, νὰ μεταβάλωμεν τοὺς κακοὺς λογισμοὺς εἰς καλούς, λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἐπιτιθεμένους λογισμούς.

12. Ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος, ποὺ παρέμενεν εἰς Σκῆτιν, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του· «Ἔρχεται ὁ λογισμός, μὲ ταράσσει καὶ μὲ ἀπασχολεῖ· καὶ ναὶ μὲν δὲν ἐκτελῶ τὴν πρᾶξιν, ποὺ μοῦ ὑποδεικνύει, μὲ ἐμποδίζει ὅμως ἀπὸ τὴν καταβαλλομένην προσπάθειαν νὰ ἀσκῶ τὴν ἀρετήν. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔχει τὴν θέσιν της ἡ νηφαλιότης, ἡ ἄγρυπνος δηλαδὴ προσοχή. Ὁ νηφάλιος ἀνὴρ τινάζει ἀπὸ ἐπάνω του ὅλα αὐτὰ καὶ σηκώνεται μὲ ἀποφασιστικότητα νὰ προσευχηθῇ».

13. Ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς ἔλεγε χαρακτηριστικῶς: «Εἰς τὴν προσπάθειαν μου νὰ ἀποκρούσω τοὺς κακοὺς λογισμοὺς ὁμοιάζω μὲ ἄνθρωπον, ποὺ κάθεται κάτω ἀπὸ ἕνα μεγάλο δένδρον, καὶ βλέπει μὲ ἀγωνίαν νὰ ἔρχωνται ἐναντίον του πολλὰ θηρία καὶ ἑρπετά· ὁ ἄνθρωπος αὐτός, πρὸς τὸν ὁποῖον παρομοιάζω τὸν ἑαυτόν μου, ὅταν δὲν δυνηθῇ νὰ τὰ ἀντιμετωπίσῃ, τρέχει ἀμέσως, ἀναρριχᾶται ἐπάνω εἰς τὸ δένδρον καὶ σῴζεται. Τοιουτοτρόπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ ἐμένα: Κάθομαι εἰς τὸ κελλίον μου καὶ παρατηρῶ τοὺς πονηροὺς λογισμούς, ποὺ μοῦ ἐπιτίθενται· ὅταν λοιπὸν φθάσω εἰς τὸ σημεῖον νὰ μὴ ἠμπορῶ νὰ ἀντεπεξέλθω εἰς τὰς ἐπιθέσεις των, τότε καταφεύγω, διὰ τῆς προσευχῆς, πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τότε πλέον σῴζομαι ἀσφαλῶς ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμούς.

14. Ἕνας ἀσκητικὸς καὶ διακριτικὸς Γέρων, συμβουλεύων κάποτε ἕνα ἀδελφόν, τοῦ ἔλεγεν:

—Ὁ διάβολος εἶναι ὁ ἐχθρὸς καὶ ἡ ψυχή σου ὁ οἶκος, τὸν ὁποῖον ἐπιζητεῖ αὐτὸς νὰ μολύνῃ. Ὁ ἐχθρὸς λοιπὸν δὲν σταματᾷ νὰ ρίπτῃ ἐντὸς τοῦ οἴκου τῆς ψυχῆς σου ὅ,τι δήποτε εὕρῃ, σκορπίζων μέσα εἰς τὴν ψυχὴν παντὸς εἴδους ἀκαθαρσίαν. Σὺ ὅμως εἶσαι ὑπεύθυνος ἐὰν ἀμελήσῃς καὶ δὲν ρίψῃς ἔξω τὰς ἀκαθαρσίας αὐτάς, ποὺ σκορπᾷ εἰς

φρονήσω τὸν συνάνθρωπόν μου προέρχεται ἀπὸ τὸν λογισμὸν τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Νικωμένου τοῦ ἐγωϊσμοῦ, παύω νὰ καταφρονῶ καὶ τὸν συνάνθρωπόν μου.

(1) Ὁ λογισμὸς εἶναι ἁπλῆ σκέψις· ἡ σκέψις αὐτὴ δύναται νὰ μεταβληθῇ εἰς ἐνέργειαν, ἢ εἰς πειρασμόν, δοκιμασίαν τῆς ἠθικῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Π.χ. ἡ σκέψις ὡραίου τινὸς προσώπου εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ὁδηγήσῃ ἢ εἰς ἠθικὴν πτῶσιν, ἢ εἰς ἐπίμονον ἀγῶνα κατὰ τῆς πρὸς ἁμαρτίαν ἕλξεως. Νικωμένου οὕτω τοῦ κακοῦ λογισμοῦ, ἡ ψυχὴ ἀναδεικνύεται νικήτρια καὶ στεφανοῦται.

τὴν ψυχὴν ὁ διάβολος. Ἐὰν δὲν φροντίσῃς ἀμέσως νὰ ἐκτελέσῃς τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς καθαριότητος, τότε ὁ ἐσωτερικὸς οἶκος τῆς ψυχῆς γεμίζει ἀπὸ παντοειδεῖς ἀκαθαρσίας καὶ δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ παραμείνῃ ἀπὸ τὴν ἀφόρητον δυσοσμίαν. Ἂν ὅμως ἀμέσως ἀποφασίσῃς νὰ βγάλῃς ἔξω τὰς πρώτας ἀκαθαρσίας, ποὺ θὰ ρίψῃ ὁ διάβολος, τότε ὁ Θεός, ἐπιβραβεύων τὴν πρόθεσίν σου αὐτήν, θὰ διατηρήσῃ, μὲ τὴν Χάριν Του καθαρὸν τὸν ἐσωτερικὸν οἶκον τῆς ψυχῆς σου».

15. Οἱ παλαιοὶ ἀσκητικοὶ Πατέρες διηγοῦντο τὸ ἑξῆς περιστατικόν· «Εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου ἠσκήτευον ἑπτὰ Μοναχοί. Ὅταν λοιπὸν τὰ φοινικόδενδρα εἶχον ὡρίμους καρπούς, ἑτοίμους διὰ τὴν συγκομιδήν, οἱ Πατέρες αὐτοὶ ἐφύλασσον, ἐκ περιτροπῆς, τὰ φοινικόδενδρα, διὰ νὰ ἀποδιώκουν τὰ πτηνά, μέχρις ὅτου συγκεντρώσουν τὸν καρπόν. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν ἑπτά, ἐφύλασσε καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ἀπὸ ἕνας. Ἕνας ἐξ αὐτῶν, ὁ γεροντότερος, ὅταν ἦτο ἡ ἡμέρα του νὰ φυλάξῃ, ἐκραύγαζε: Φύγετε μακρὰν καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοί, ποὺ εἶσθε μέσα μου, καὶ τὰ πετεινά».

16. Ἕνας διδακτικὸς Γέρων διετύπωσε τὴν ἑξῆς ὠφέλιμον γνώμην· «Ὁ σατανᾶς, ὅσον τοῦ προσφέρῃς ὑφάδια πλέκει σχοινί, διότι εἶναι σχοινοπλόκος». Μὲ αὐτὸ δὲ ἐννοοῦσε τοὺς λογισμούς· ὅσον τοὺς δίδεις σημασίαν καὶ προσοχήν, ὅσον δηλαδὴ τοὺς παραδέχεσαι, τόσον πολλαπλασιάζονται καὶ στερεώνονται ἐναντίον σου.

17. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:

—Πάτερ μου, πῶς πρέπει ὁ νοῦς νὰ ἐκδιώκῃ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀκαθάρτους λογισμούς;

Καὶ ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Τέκνον μου, δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ νοῦς, ἐντελῶς μόνος του, νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, διότι δὲν ἔχει τόσην δύναμιν. Ὅταν προσβάλλουν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ τὴν ψυχήν, πρέπει αὐτὴ ἀμέσως νὰ καταφύγῃ πρὸς τὸν Δημιουργόν της, δεομένη ἐπιμόνως Αὐτοῦ νὰ τὴν βοηθήσῃ, ὁπόταν Ἐκεῖνος τοὺς διαλύει πάραυτα, ὅπως ἡ φωτιὰ τὸ κερί.

18. Ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ἐπεσκέφθη κάποτε τὸν Ἀββᾶν Ἰωσὴφ καὶ τὸν ἠρώτησε:

—Πάτερ μου, τί νὰ κάμω, ὅταν μὲ πλησιάζουν τὰ πάθη[1]; Νὰ ἀντισταθῶ καὶ νὰ μὴ τὰ ἀφήσω καθόλου νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ψυχήν μου, ἢ νὰ ἐπιτρέψω νὰ εἰσέλθουν;

Ὁ Γέρων, ἀφοῦ ἐσκέφθη, τοῦ ἀπήντησεν:

—Ἄφησέ τα νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν διάνοιάν σου, καὶ τότε πολεμεῖς ἐναντίον των.

---

1) Πάθη ἐδῶ ἐννοεῖ τοὺς λογισμούς.

Πράγματι ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ἐγύρισεν εἰς τὴν Σκῆτιν, ἐφαρμόζων τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἀββᾶ Ἰωσήφ.

19. Κατὰ σύμπτωσιν, μετὰ ἀπὸ ὀλίγον, ἦλθεν εἰς τὴν Σκῆτιν ἕνας ἐκ τῶν Μοναχῶν τῆς Θηβαΐδος καί, μεταξὺ ἄλλων, διηγήθη τὸ ἑξῆς εἰς τοὺς ἀδελφούς: «Τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἐπεσκέφθην τὸν Ἀββᾶν Ἰωσὴφ καὶ τὸν ἠρώτησα τί νὰ κάμω, ὅταν μὲ ἐνοχλήσῃ ἐμπαθὴς λογισμός, νὰ ἀντισταθῶ, ἢ νὰ τὸν ἀφήσω νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν διάνοιάν μου; Εἰς τὴν ἀπορίαν μου αὐτὴν ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ μοῦ ἀπήντησε: «Νὰ μὴ ἀφήσῃς καθόλου νὰ εἰσέλθουν ἐντός σου οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί, ἀλλὰ ἀμέσως νὰ τοὺς ἐμποδίσῃς καὶ νὰ τοὺς ἐκριζώσῃς».

20. Μόλις ἤκουσε τὴν ἀφήγησιν αὐτὴν τοῦ Μοναχοῦ τῆς Θηβαΐδος ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν, ἀμέσως μετέβη εἰς Πανεφώ(1), καὶ συναντήσας τὸν Ἀββᾶν Ἰωσὴφ τοῦ λέγει:

—Πάτερ μου, σοῦ ἐνεπιστεύθην τοὺς λογισμούς μου· καὶ σύ, διὰ τὸ αὐτὸ ζήτημα, ἄλλην συμβουλὴν ἔδωσες εἰς ἐμὲ καὶ ἄλλην εἰς τὸν Μοναχὸν τῆς Θηβαΐδος.

Ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ τὸν ἠρώτησε:

—Γνωρίζεις πόσον σὲ ἀγαπῶ;

—Βεβαίως, τὸ γνωρίζω·—ἀπήντησεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν.

Διὰ δευτέραν φορὰν τὸν ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ:

—Σὺ δὲν μοῦ εἶπες νὰ σοῦ δώσω τὴν συμβουλήν, ποὺ θὰ ἔδιδα εἰς τὸν ἑαυτόν μου;

Ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν τὸ ἐπεβεβαίωσε λέγων:

—Ἔτσι εἶναι, ὅπως λέγεις.

21. Καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ συνέχισε:

—Ἑπομένως σοῦ ἔδωσα τὴν συμβουλήν, ποὺ θὰ ἐθεώρουν ὀρθὴν διὰ τὸν ἑαυτόν μου. Καὶ πράγματι, ἐὰν οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοὶ εἰσέλθουν εἰς τὴν ψυχήν σου καὶ πολεμήσῃς μὲ αὐτούς, θὰ ἀναδειχθῇς ἀσφαλῶς ἱκανώτερος, διὰ τῆς δοκιμασίας αὐτῆς. Σοῦ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι σοῦ ὡμίλησα, ὅπως θὰ ὡμίλουν εἰς τὸν ἑαυτόν μου. Τώρα βεβαίως ὑπάρχουν μερικοί, ἀσθενεῖς ψυχικῶς, ποὺ δὲν συμφέρει οὔτε ἐξ ἀποστάσεως νὰ τοὺς πλησιάσουν οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη ἀμέσως νὰ τοὺς ἀποκόπτουν καὶ νὰ τοὺς ἀπορρίπτουν.

22. Σημείωσις τοῦ «Εὐεργετινοῦ». Καὶ ἡμεῖς λοιπόν, ἀδελφοί μου, ὡς ἀσθενεῖς, πρέπει ἀμέσως, μὲ τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς, νὰ ἀποδιώκωμεν τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς, ποὺ μᾶς πλησιάζουν· ἂν πάλιν κανεὶς ἔχῃ τὴν δύναμιν, ἂς τοὺς πολεμήσῃ μὲ εὔλογον καὶ συνετὸν ἀντίλογον.

Σημείωσις διασκευαστοῦ. Τὸ βαθύτερον νόημα τῶν πολυ-

---

1) Πανεφὼ ἢ Πανέφυσις. Ἀρχαία πόλις εἰς τὴν κάτω Αἴγυπτον. Σήμερον ὀνομάζεται Μεντζάλα ἐλ Χαγίτ.

τίμων αὐτῶν συμβουλῶν εἶναι τὸ ἑξῆς: Οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοὶ συνιστοῦν ἀκίνδυνον προσβολήν, ἀποκρουομένην ἢ δι' ἀντιρρήσεως, εἰς τὸν χῶρον τῆς διανοίας (κατάστασις τελείων), ἢ δι' ἀποδιώξεώς των μακρὰν τοῦ χώρου τῆς διανοίας διὰ προσευχῆς (κατάστασις ἀσθενῶν).

Β'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΑΔΕΛΦΕ· γίνωσκε ὅτι ἐφ' ὅσον ἐσμὲν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνομεν· διὸ προσέχωμεν ἀεὶ ἑαυτοῖς μὴ ἐμπεσεῖν εἰς παγίδα τοῦ θανάτου· πλήρεις γάρ εἰσι γλυκύτητος αἱ παγίδες τοῦ πονηροῦ, ἃς κρύπτει ἀεὶ ἐνώπιον τῆς ψυχῆς ἡμῶν, ἵνα, αὐτὴν παγιδεύσας, κατασπάσῃ εἰς κόλασιν αἰώνιον. Ὅτι βλαβερὸν λίαν τὸ χαυνοῦσθαι ἐν τῇ μελέτῃ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ δίδειν αὐτοῖς εἴσοδον ἐν τῇ ψυχῇ.

2. Μὴ οὖν τῇ γλυκύτητι τῶν παγίδων τοῦ θανάτου χαυνωθῶμεν, καὶ ἐκλυθῶμεν εἰς μελέτην τῶν πονηρῶν λογισμῶν. Ἐὰν γὰρ εὕρῃ ὁ πονηρὸς λογισμὸς εἴσοδον ἐν τῇ ψυχῇ, γλυκαίνει τὴν αἴσθησιν αὐτῆς εἰς τὴν μελέτην τὴν πονηράν, καὶ γίνεται αὐτῇ λοιπὸν ὡς παγὶς θανάτου, μὴ διωχθεὶς δι' εὐχῆς καὶ δακρύων.

3. Ἡμεῖς δὲ πρὸς μίαν ῥοπὴν μὴ χαυνωθῶμεν, εἰς μελέτην τῶν πονηρῶν λογισμῶν, ἀλλὰ φεύγωμεν ἀεὶ πρὸς τὸν Θεὸν δι' εὐχῆς καὶ στεναγμοῦ καὶ δακρύων, ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ πάντων τῶν σκανδάλων καὶ παγίδων τοῦ πονηροῦ.

4 Μηδὲ ἐκλύου, ἀδελφέ, ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων λογισμῶν· ἀρχὴ γὰρ ἀγῶνος ἐστί· κατάμαθε δὲ τὸ λεγόμενον ἐκ τοῦ ὑετίου λάκκου, ὅτι ὅτε βρέξῃ καὶ συναχθῇ ἡ εὐλογία τοῦ ὕδατος ἐν τῷ λάκκῳ, ἐν ἀρχῇ τεταραγμένον ὑπάρχει τὸ ὕδωρ, ὅσον δὲ ἐγχρονίζει, καθαρώτερον ἀποκαθίσταται· καὶ σὺ οὖν, ἀγαπητέ, ἴσθι μὴ ἐκλυόμενος.

5. Γέγραπται γάρ· χείμαῤῥοι ἀνομίας ἐξετάραξάν με· καὶ πάλιν· Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις· βοηθὸς ἐν θλίψεσι ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα· διὰ τοῦτο οὐ φοβηθησόμεθα ἐν τῷ ταράσσεσθαι τὴν γῆν.

6. Ὅταν οὖν ἔλθῃ εἰς τὴν διάνοιάν σου πονηρὸς λογισμός, βόησον πρὸς Κύριον μετὰ δακρύων λέγων· Κύριε, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, καὶ κατάργησον τὸν πονηρὸν ἀπ' ἐμοῦ· καρδιογνώστης γάρ ἐστιν ὁ Θεός, καὶ οἶδε τοὺς διαλογισμούς, τοὺς ἐκ τῆς κακοήθους γνώμης γινομένους, οἶδε καὶ τοὺς ἐκ τῆς πικρότητος τῶν δαιμόνων ἡμῖν προσγινομένους.

7. Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ὅσον ἀγωνίζῃ καὶ ὑπομένεις τῷ Κυρίῳ δουλεύων, τοσοῦτον καθαρεύει σου ἡ διάνοια καὶ οἱ διαλογισμοί· εἶπε γὰρ ὁ Κύριος· Ὅτι πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρω αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρω αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Μόνον θέλε σωθῆναι, ὅτι συνεργεῖ Κύριος τοῖς ἐπειγομένοις σωτηρίας τυχεῖν.

8. Ἄκουε δὲ καὶ παραβολὴν ἑτέραν περὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν· ὁ οἶνος ὁ νέος, ὅταν ἐκ τῆς ληνοῦ συναχθεὶς βληθῇ ἀγγείοις, ἐν ἀρχαῖς τοσοῦτον βράζει, ὡς ὑπὸ σφοδροτάτης φλογὸς ὑποκαιόμενος, ὡς καί τινα τῶν ἀγγείων, μὴ φέροντα τὴν ὁρμήν, ῥήγνυσθαι ἐκ τῆς βίας· εἶτα κατὰ μικρὸν ἀποκαθίσταται καὶ μένει ἀκίνητος καθαρθείς.

9. Οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν μετέλθῃ ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου εἰς τὸ δουλεύειν τῷ Θεῷ, καὶ ὑποταγῆναι καὶ θλιβῆναι διὰ τὸν Κύριον, οἱ δαίμονες φθονοῦντες ποικίλως ἐκταράσσουσι τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, ἀνατροπὴν θολερὰν συγκιρνῶντες αὐτῷ, ἵνα ἐὰν εὕρωσιν ἀγγεῖον παραίτιον λακκίσωσιν αὐτό, τουτέστι ψυχὴν ἄπιστον καὶ διστάζουσαν· εἰ δὲ στῇ στερρὸς τῇ πίστει, ἄρχονται οἱ λογισμοὶ κατὰ μικρὸν ἠρεμεῖν, καὶ οὕτως εἰς γαλήνην ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαθίσταται, καὶ καθαρθεῖσα δέχεται ἐν ἑαυτῇ τρανῶς τὰς ἐπισκιάσεις τοῦ Πνεύματος.

10. Ἄλλωστε οἱ δαίμονες ἐοίκασι λύκοις ἅρπαξι, καὶ περιέρχονται τὰς κέλλας τῶν Μοναχῶν ἐπιζητοῦντες θύραν ἀνεῳγμένην εὑρεῖν αὐτοῖς, ἵνα δι' αὐτῆς εἰσπηδήσαντες, διαφθείρωσι ψυχὴν πειθαρχοῦσαν αὐτοῖς· ἐὰν δὲ εὕρωσι θύραν κεκλεισμένην εἰς τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, περικακίσαντες, ἀναχωροῦσι· λέγω δὴ περὶ ψυχῆς τεθεμελιωμένης ἐν πίστει καὶ φυλαττούσης τὰ αἰσθητήρια.

11. Μὴ οὖν δειλία, μηδὲ φοβοῦ ἀπὸ τῆς κακουργίας αὐτῶν· βλάψαι σε οὐ δύνανται, εἰ μὴ σὺ προδῷς σεαυτόν, ἔχεις γὰρ τὸν Χριστὸν βοηθὸν τὸν εἰπόντα· Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ. Διό, ἀγαπητέ, ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε ἐν τῷ Θεῷ σου, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος Αὐτοῦ.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, γνώριζε, ὅτι ἐφ' ὅσον ζῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν προσωρινὴν ζωήν, διερχόμεθα διὰ μέσου πολλῶν παγίδων· δι' αὐτὸ πρέπει πάντοτε νὰ προσέχωμεν μήπως πέσωμεν εἰς καμμίαν θανατηφόρον παγίδα. Εἶναι δὲ φόβος νὰ πέσωμεν εἰς αὐτὰς τὰς παγίδας τοῦ πονηροῦ, διότι συγκαλύπτονται ἀπὸ παραπλανητικὴν γλυκύτητα, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἡ ψυχὴ νὰ ἀντιληφθῇ τὸν ἐνεδρεύοντα εἰς αὐτὰς ψυχικὸν θάνατον. Ἀποκρύπτει λοιπὸν αὐτὰς διαρκῶς ἀπὸ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὁ διάβολος, διὰ νὰ τὴν παγιδεύσῃ καὶ νὰ τὴν καταβαραθρώσῃ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν. Διότι εἶναι πάρα πολὺ βλαβερὸν καὶ ἐπικίνδυνον νὰ παραλύῃ ἡ πρὸς ἀντίστασιν διάθεσις τῆς ψυχῆς, ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιθυμίας ἡμῶν νὰ ἐξετάζωμεν φιληδόνως τοὺς ἐνοχλοῦντας ἡμᾶς πονηροὺς λογισμοὺς καὶ νὰ ἐπιτρέπωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ψυχήν μας.

2. Προσοχὴ λοιπόν, διὰ νὰ μὴ ἀποχαυνωθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀποπλανῶσαν γλυκύτητα τῶν παγίδων τοῦ θανάτου καὶ παρασυρθῶμεν εἰς προσεκτικὴν μελέτην τῶν πονηρῶν λογισμῶν. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ἐὰν ὁ πονηρὸς λογισμὸς κατορθώσῃ καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν, τότε γλυκαίνει τὴν αἴσθησιν τῆς ψυχῆς μὲ τὴν ἐνασχόλησιν εἰς πονηρὰν μελέτην, καί, ἐφ' ὅσον δὲν ἐκδιωχθῇ μὲ ἐπίμονον εὐχὴν(1) καὶ θερμὰ δάκρυα, ἀποβαίνει, διὰ τὴν ψυχὴν αὐτήν, θανατηφόρος παγίς(2).

3. Ἡμεῖς ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἀποχαυνωθῶμεν καὶ νὰ παραλύσωμεν, γλυκαινόμενοι εἰς τὴν μελέτην πονηρῶν λογισμῶν, ἐξ αἰτίας μιᾶς φιληδόνου ῥοπῆς καὶ κλίσεως εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν· ἀπ' ἐναντίας, ὅταν ἀντιληφθῶμεν μίαν τοιαύτην φιλήδονον ῥοπὴν καὶ κίνησιν, ἂς καταφεύγωμεν πάντοτε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἂς δεώμεθα πρὸς Αὐτόν, δι'

1) Ἀδιάλειπτος πρέπει νὰ εἶναι διὰ τὸν Μοναχὸν ἡ εὐχή· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλόν».

2) Λίαν ψυχολογημένη ἡ παρατήρησις: ἡ φιλήδονος σκέψις (πονηρὸς λογισμὸς) ἐξελίσσεται εἰς φιλήδονον ἐνασχόλησιν, ἥτις, κατακτῶσα τὴν ψυχήν, μεταβάλλεται εἰς ἐνέργειαν καὶ ῥοπὴν πρὸς οὐσιοποίησιν τῆς ἡδονῆς.

ἐπιμόνου εὐχῆς, στεναγμῶν καὶ θερμῶν δακρύων, νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ ὅλα τὰ σκάνδαλα καὶ τὰς παγίδας τοῦ πονηροῦ.

4. Ἐπίσης, ἀδελφέ μου, μὴ φοβῆσαι καὶ ἐξασθενίζῃς ἀπὸ τοὺς λογισμούς, οἱ ὁποῖοι σοῦ ἐπιτίθενται· εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀγῶνος.

Θὰ ἀντιληφθῇς καλλίτερα τὸ νόημα τῆς συμβουλῆς μου αὐτῆς ἀπὸ τὸν λάκκον μὲ τὸ βρόχινον νερόν· ὅταν δηλαδὴ βρέξῃ, ὅπως θὰ ἔχῃς προσέξει, καὶ γεμίσῃ ὁ λάκκος ἀπὸ τὸ εὐλογημένον ὕδωρ τῆς βροχῆς, εἰς τὰς ἀρχὰς τὸ νερὸ αὐτὸ εἶναι θολόν, ὅσον ὅμως περνᾷ ὁ καιρός, τόσον καὶ καθαρίζει περισσότερον. Καὶ σὺ λοιπόν, ἀγαπητέ, μὴ φοβᾶσαι ἀπὸ τοὺς λογισμούς.

5. Σχετικῶς μάλιστα καὶ εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἔχει γραφῆ: «Χείμαρροι ἀνομίας ἐξετάραξάν με» (Ψαλμ. ιζ΄ 5) καὶ «Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψεσι ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα, διὰ τοῦτο οὐ φοβηθησόμεθα ἐν τῷ ταράσσεσθαι τὴν γῆν» (Ψαλμ. με΄ 2—3), δηλαδὴ «Ὁ Θεὸς εἶναι δι' ἡμᾶς καταφύγιον καὶ πηγὴ δυνάμεως· εἶναι βοηθός μας εἰς τὰς φοβερὰς αὐτὰς θλίψεις, ποὺ μᾶς εὗρον, δι' αὐτὸ δὲν θέλομεν φοβηθῇ, ὅταν ἴδωμεν νὰ ταράσσεται ἡ γῆ».

6. Ὅταν λοιπὸν ἐνοχλήσῃ τὴν διάνοιάν σου πονηρὸς λογισμός, νὰ βοήσῃς μὲ δάκρυα καὶ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς σου πρὸς τὸν Θεὸν λέγων· «Κύριε, εὐσπλαγχνίσου με τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ δίωξον ἀπὸ κοντά μου τὸν πονηρὸν καταργῶν τὴν κατ' ἐμοῦ δύναμίν του». Ὁ Θεὸς εἶναι καρδιογνώστης καὶ ὡς ἐκ τούτου γνωρίζει ποῖαι ἐκ τῶν βαθυτέρων σκέψεών μας προέρχονται ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας θεληματικὴν κακοήθη γνώμην (ὁπόταν εἴμεθα καὶ ὑπεύθυνοι), καὶ ποῖαι ἐμβάλλονται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν, παρὰ τὴν θέλησίν μας, ἀπὸ τὴν κακίαν τῶν δαιμόνων (ὁπόταν εἴμεθα καὶ ἀνεύθυνοι, ἐφόσον δὲν συγκατατεθῶμεν εἰς αὐτούς).

7. Γνώριζε δὲ καὶ τοῦτο· ὅτι ἐφ' ὅσον ἀγωνίζεσαι καὶ ὑπομένεις νὰ δουλεύῃς εἰς τὸν Κύριον, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἡ διάνοιά σου θὰ ἀποβαίνῃ καθαρωτέρα, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ διαλογισμοί σου. Αὐτὸ στηρίζεται εἰς αὐτὸ ποὺ εἶπεν ὁ Κύριος· «Κάθε κλῆμα τῆς ἀμπέλου μου ποὺ δὲν καρποφορεῖ τὸ ἀποκόπτω· κάθε δὲ κλῆμα, ποὺ καρποφορεῖ, τὸ καθαρίζω, διὰ νὰ ἀποδώσῃ ἀκόμη περισσοτέρους καρπούς» (1).

Μόνον νὰ θέλῃς εἰλικρινῶς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, αὐτὸ εἶναι ἀρκετόν, διότι ὁ Κύριος, ὡς ἰσχυρὸς συνεργός, βοηθεῖ ὅσους ἐναγωνίως ἐπιζητοῦν τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των.

8. Ἄκουσε τώρα καὶ μίαν ἄλλην παραβολὴν διὰ τοὺς πονηροὺς λογισμούς. Τὸ καινούργιο κρασί, μόλις τὸ μαζεύσουν ἀπὸ τὸ πατητήρι καὶ τὸ βάλουν εἰς τὰ πιθάρια, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τόσον πο-

---

1) «Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ» (Ἰωάν. ιε΄ 1—2).

λὺ βράζει [1], ὡς νὰ καίεται ἀπὸ ἰσχυροτάτην φλόγα· μερικὰ μάλιστα πιθάρια δὲν ἀντέχουν αὐτὴν τὴν ὁρμὴν τοῦ βρασμοῦ καὶ ἀπὸ τὴν βίαν σπάζουν, ὕστερον ὅμως, ὅταν ὁλοκληρωθῇ ἡ ζύμωσις καὶ ὁ μοῦστος μεταβληθῇ εἰς κρασί, τότε παραμένει ἀκίνητον εἰς τὰ πιθάρια ἢ τὰ βαρέλια καὶ καθαρίζει.

9. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον· ὅταν ἀποφασίσῃ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν πρόσκαιρον καὶ μάταιον τρόπον ζωῆς, τῆς καθημερινῆς κοσμικῆς μερίμνης, διὰ νὰ δουλεύσῃ εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ ὑποταχθῇ καὶ νὰ στενοχωρηθῇ χάριν τοῦ Κυρίου, τότε οἱ δαίμονες, φθονοῦντες τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν ψυχοσωτήριον αὐτὴν ἀπόφασίν του, ἐκταράσσουν ποικιλοτρόπως τὴν διάνοιαν του, τὸν ἀνακατεύουν μὲ θολεροὺς λογισμούς, ἀνατρεπτικοὺς τῆς ἀποφάσεώς του, ὥστε, ἐὰν εὕρουν εὔθραυστον δοχεῖον, νὰ τὸ συντρίψουν· εἶναι δὲ εὔθραυστον δοχεῖον ἡ ὀλιγόπιστος καὶ διστακτικὴ ψυχή. Ὅταν ὅμως ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς σταθῇ ἀκλόνητος εἰς τὴν πίστιν, τότε καὶ οἱ λογισμοὶ ἀρχίζουν σιγὰ-σιγὰ νὰ ἠρεμοῦν καὶ οὕτως ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου γαληνεύει· ἀφοῦ δὲ καταστῇ τελείως καθαρά, δέχεται πλέον μέσα της, εἰς ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὸν βαθμόν, τὴν ἐπισκίασιν τῆς δυνάμεως τοῦ Παναγίου Πνεύματος.

10. Ἄλλωστε οἱ δαίμονες ὁμοιάζουν μὲ ἁρπακτικοὺς λύκους, οἱ ὁποῖοι τριγυρνοῦν τὰ κελλία τῶν Μοναχῶν ἀναζητοῦντες θύραν ἀνοικτὴν δι' αὐτούς, ὥστε νὰ πηδήσουν μέσα ἀπὸ αὐτὴν καὶ νὰ κατασπαράξουν τὴν ψυχὴν ἐκείνην, ποὺ θὰ πειθαρχήσῃ εἰς αὐτούς. Ἐὰν ὅμως εὕρουν θύραν ποὺ ἔχει κλεισθῆ κατὰ πρόσωπόν των, τότε πνέοντες ὀργὴν καὶ θυμόν, ἀναχωροῦν χωρὶς νὰ δυνηθοῦν νὰ κάμουν κανένα κακόν. Ὡς κλειστὴν δὲ θύραν ἐννοῶ τὴν ψυχήν, ποὺ ἔχει θεμελιωθῆ ἐπάνω εἰς τὴν πίστιν καὶ φρουρεῖ ἀγρύπνως τὰς αἰσθήσεις (διὰ νὰ μὴ εἰσέλθουν, δι' αὐτῶν, ἄτοποι παραστάσεις, ποὺ θὰ γεννήσουν πονηροὺς λογισμούς).

11. Μὴ δειλιάζῃς λοιπόν, οὔτε νὰ φοβᾶσαι τὰς κακουργίας τῶν δαιμόνων. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σὲ βλάψουν, ἐκτὸς ἐὰν σὺ προδώσῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τοὺς δαίμονας. Βοηθός σου εἶναι ὁ Χριστός, ποὺ εἶπεν· «Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ» (Λουκ. ι' 19).

Δι' αὐτό, ἀγαπητέ μου, νὰ ἀνδρίζεσαι καὶ νὰ δυναμώνῃς μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, διότι τὸ ἔλεός Του εἶναι παντοτεινὸν εἰς ὅσους τὸν ἀγαποῦν [2].

---

1) Πρόκειται περὶ τοῦ φαινομένου τῆς ζυμώσεως.

2) «Ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ» (Ψαλμ. ρε' 1, ρϛ' 1, ριζ' 1,2,3,4, 29, ρλε' 1—26). «Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους Αὐτόν» (Ψαλμ. ρβ' 17).

Γ'. Τοῦ Ἁγίου Ἡσαΐου.

ΤΡΙΑ εἰσὶ πράγματα τὰ κυριεύοντα τῆς ψυχῆς, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς μέγα μέτρον, καὶ αὐτά εἰσι τὰ μὴ συγχωροῦντα τὰς ἀρετὰς οἰκῆσαι μετὰ τοῦ νοῦ, ἡ αἰχμαλωσία, ἡ ὀκνηρία, καὶ ἡ λήθη· πολεμεῖ γὰρ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ λήθη, ἕως αὐτῆς τῆς ἀναπνοῆς εἰς ἀγωνίαν φέρουσα, καὶ ἰσχυροτέρα ἐστὶ πάντων τῶν λογισμῶν, καὶ γεννητική ἐστι πάντων τῶν πονηρῶν, καὶ τὰ οἰκοδομούμενα ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ἑκάστην ὥραν καταλύει.

2. Εἶπεν ὁ αὐτός· ἐὰν καθέζῃ ἐν τῷ κελλίῳ σου, καὶ ποιῇς τὴν λειτουργίαν σου ἐν σιωπῇ τῷ Θεῷ, καὶ πείθεταί σου ἡ καρδία εἰς τίποτε μὴ ὂν τοῦ Θεοῦ, λογίσῃ δὲ τοῦτο ἐν ἑαυτῷ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἁμαρτία, ἀλλὰ λογισμοί εἰσιν ἁπλῶς, λοιπὸν καὶ ἡ λειτουργία, ἣν ποιεῖς ἐν σιωπῇ, οὐκ ἔστιν ἀληθής, εἰ δὲ λέγεις ὅτι προσδέχεται τὴν λειτουργίαν τῆς καρδίας μου, ἣν ἐποίησα ἐν σιωπῇ· οὐκοῦν καὶ τὸ πεισθῆναί σου τὴν καρδίαν μετὰ τῆς κακίας ἐν σιωπῇ, καὶ χρονίσαι ἐν αὐτῇ, μετρεῖταί σοι ἡ σιωπὴ εἰς ἁμαρτίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

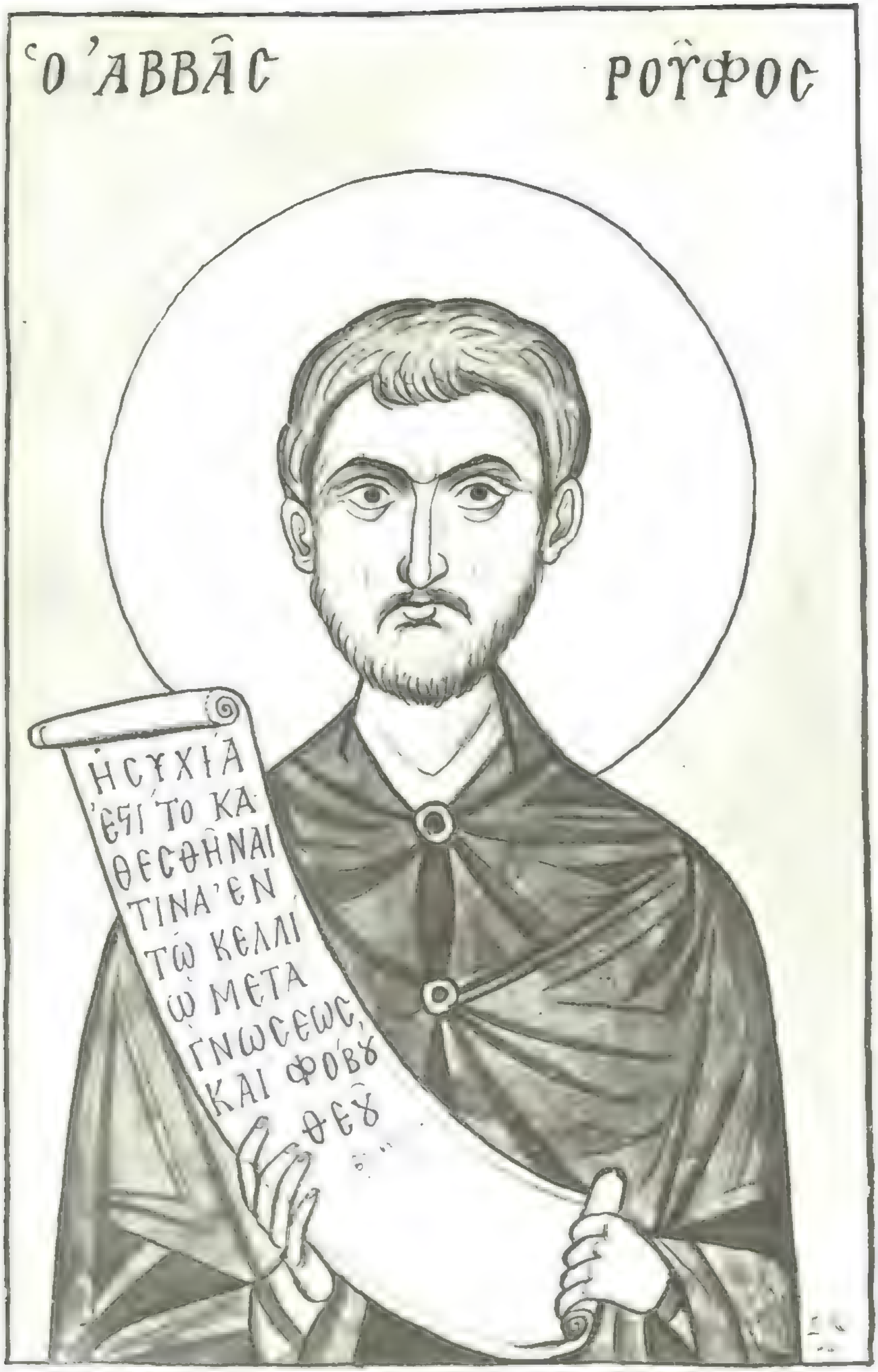
Ἑρμηνεία

ΤΡΙΑ εἶναι τὰ πάθη ποὺ κυριεύουν τὴν ψυχήν, μέχρις ὅτου φθάσῃ αὐτη εἰς μέγα μέτρον τελειότητος. Καὶ αὐτὰ τὰ τρία πάθη, ποὺ δὲν ἐπιτρέπουν εἰς τὸν νοῦν νὰ συγκρατηθῇ προσηλωμένος εἰς τὸν παντοτεινὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν, εἶναι ἡ αἰχμαλωσία τοῦ νοῦ ἀπὸ τοὺς φιληδόνους καὶ ἐμπαθεῖς λογισμούς, ἡ ὀκνηρία καὶ ἡ λήθη. Ἀπὸ τὰ πάθη αὐτὰ τὸ φοβερώτερον εἶναι ἡ λήθη(1), διότι ἡ λήθη πολεμεῖ τὸν ἄνθρωπον ὅσον ἀναπνέει, καὶ τὸν φέρει εἰς μεγάλην ἀγωνίαν.

Ἡ λήθη εἶναι πάθος ἰσχυρότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς λογισμούς, ποὺ πολεμοῦν τὸν ἄνθρωπον, αὐτὴ γεννᾷ ὅλας τὰς πονηρίας καὶ κρημνίζει καθ' ἑκάστην ὥραν ὅσα μετὰ κόπου κατορθώνει νὰ οἰκοδομήσῃ ὁ ἄνθρωπος.

2. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπεν: «Ἐὰν κάθεσαι εἰς τὸ κελλίον σου καὶ ἐκτελῇς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀναφοράν σου διὰ σιωπῆς καὶ

1) Φοβερώτερον πάθος ἐξ ὅσων πολεμοῦν τοὺς ἀγωνιζομένους τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς ὀνομάζει ἐνταῦθα ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας τὴν λήθην καὶ δικαίως, διότι ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἀγωνιζομένων διὰ τὴν τελειότητα. Ὁ ἐραστὴς τῆς τελειότητος δὲν ἀπέχει μόνον ἀπὸ τῶν κακῶν πράξεων, ἀλλ' ἀγωνίζεται νὰ συγκρατήσῃ καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀπείραστον ἀπὸ κάθε πονηρὰν ἐνθύμησιν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀγωνίζεται νὰ συγκρατῇ τὸν νοῦν αὐτοῦ προσηλωμένον εἰς τὴν ἀδιάλειπτον εὐχὴν καὶ τὴν ἐν γένει νοερὰν θεωρίαν. Ἡ λήθη ὅμως ὑποκλέπτει τὴν διάνοιαν καὶ τρέπει αὐτὴν εἰς κοσμικὰς καὶ ματαίας ἐνθυμήσεις, εἰς ἐπιδίωξιν ὑλικῶν συμφερόντων, εἰς πονηροὺς ἢ μνησικάκους λογισμοὺς καὶ εἰς πᾶσαν κακίαν. Ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ κυριεύουσα τοῦ νοὸς ἡ λήθη, ὁ Μοναχὸς ὁμοιάζει μὲ πλοῖον τὸ ὁποῖον ἔχασε τὸν προσανατολισμόν του ἢ μὲ ἄνθρωπον, ὅστις ἐξεκίνησε διὰ συγκεκριμένην τινὰ ὑπηρεσίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν φθάνει ποτέ, διότι ἐλησμόνησε τὸν προορισμόν του καὶ πλανᾶται τῇδε κἀκεῖσε. Προσεύχεται ἐπὶ παραδείγματι ὁ Μοναχός, ἢ μελετᾷ, καὶ φθάνει εἰς τὸ τέλος τῆς προσευχῆς ἢ

Ο ΑΒΒΑC
ΡΟΥΦΟC
ΗCΥΧΙΑ
ΕCΤΙ ΤΟ ΚΑ
ΘΕCΘΗΝΑΙ
ΤΙΝΑ ΕΝ
ΤΩ ΚΕΛΛΙ
Ω ΜΕΤΑ
ΓΝΩCΕΩC,
ΚΑΙ ΦΟΒΟΥ
ΘΕΟΥ

αὐτοσυγκεντρώσεως, καὶ συμβῇ ἡ καρδία σου νὰ προσέξῃ κάτι, ποὺ δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Θεοῦ (ἀλλ' εἶναι ἐπίγειον, πρόσκαιρον καὶ φθαρτὸν) καὶ ἀπασχολήσῃς τὴν σκέψιν σου μὲ αὐτό, πρόσεξε· μὴ εἴπῃς, ὅτι ἡ ἐνασχόλησις αὐτὴ δὲν εἶναι ἁμαρτία, ἀλλὰ ἁπλοῖ λογισμοί! Ἐὰν σχηματίσῃς εἰς τὴν ψυχήν σου τοιαύτην σκέψιν καὶ συγκατατεθῇς εἰς αὐτὴν τὴν παρέκκλισιν τοῦ νοῦ, τότε καὶ ἡ ἀναφορὰ ποὺ προσφέρεις εἰς τὸν Θεὸν δὲν εἶναι γνησία καὶ εἰλικρινής. Ἐὰν ἰσχυρίζεσαι, ὅτι ὁ Θεὸς προσδέχεται τὴν ἀναφορὰν τῆς καρδίας μου, τὴν ὁποίαν προσέφερα εἰς Αὐτὸν διὰ κατανυκτικῆς σιωπῆς, τότε, κατ' ἀναλογίαν, καὶ ἡ συγκατάθεσις τῆς καρδίας σου μὲ τὴν κακίαν, ποὺ καὶ αὐτὴ ἐπραγματοποιήθη σιωπηλῶς (χωρὶς αἰσθητὰς ἐκδηλώσεις) καὶ ἡ πάροδος χρόνου μὲ τὴν σιωπηλὴν αὐτὴν συγκατάθεσιν τῆς καρδίας, ἔχει ὡς συνέπειαν νὰ ὑπολογισθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς ἁμαρτία ἡ σιωπὴ αὐτή (1).

Δ'. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΤΙΝΕΣ φασίν, ὅτι εἰ τῷ Βαπτίσματι ἀναιρεῖται ἡ ἁμαρτία, διατί πάλιν ἐνεργεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ; Καὶ λέγομεν ὅτι οὐχ ἐγκαταλειφθεῖσα ἐνεργεῖ μετὰ τὸ Βάπτισμα, ἀλλ' ὑφ' ἡμῶν ἀγαπωμένη διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐλλείψεως.

2. Τὸ μὲν γὰρ Ἅγιον Βάπτισμα δίδωσι τελείαν λύσιν, δῆσαι δὲ πάλιν ἑαυτὸν διὰ τῆς προσπαθείας, ἢ λελυμένον εἶναι διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, τῆς αὐτεξουσίου ἐστὶ προαιρέσεως· ὁ γὰρ περί τινα ἡδονὴν ἢ θυμὸν ἐγχρονίζων λογισμός, οὐχ ἁμαρτίας ἐγκαταλειφθείσης, ἀλλ' αὐτεξουσίου προσπαθείας ἐστὶ τεκμήριον· διότι ἔχομεν ἐξουσίαν λογισμοὺς καθαιρεῖν καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν Γραφήν.

3. Λογισμὸς οὖν πονηρὸς τοῖς καθαιροῦσιν αὐτὸν ἐν ἑαυτοῖς, φιλοθείας οὐχ ἁμαρτίας ἐστὶ σημεῖον· οὐ γὰρ ἡ προσβολὴ τοῦ λογισμοῦ ἐστιν ἁμαρτία, ἀλλ' ἡ πρὸς αὐτὸν προσπάθεια· εἰ δὲ οὐ φιλοῦμεν, τίνος χάριν αὐτῷ συγχρονίζομεν; Ἀδύνατον γὰρ τὸ ἀπὸ καρδίας μισούμενον, τῇ καρδίᾳ παρατατικῶς ὁμιλεῖν ἐκτὸς ἡμετέρας κακοπραγίας.

4. Ἔχεις οὖν δύναμιν καὶ ὅπλα τοῦ καθαιρεῖν αὐτούς· τὰ γὰρ ὅπλα, φησί, τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ τὰ ἑξῆς· εἰ δὲ ἔχων τὴν κατ' αὐτῶν δύναμιν οὐ καθαιρεῖς αὐτοὺς ἐκ προσβολῆς, δηλονότι φιληδονεῖς ἐξ ἀπιστίας καὶ συνδυάζεις αὐτοῖς, σὺ αἴτιος εἶ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας, οὐχ ὁ Ἀδάμ.

τῆς μελέτης του, χωρὶς νὰ ἐνθυμεῖται τὶ πρὸ ὀλίγου ἐψιθύριζαν τὰ χείλη, διότι ὁ νοῦς ἁρπαγεὶς ὑπὸ τῆς λήθης περὶ ἄλλα ἐτύρβαζεν. Καὶ ἀρχικῶς μὲν εἶναι μικρὰ τὰ διαλείμματα τῆς λήθης, ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν καταπολεμηθῇ ἐγκαίρως, διὰ τῆς αὐστηρᾶς προσηλώσεως τοῦ νοὸς εἰς τὸ καθῆκον, τότε ὁ Μοναχὸς αὐτὸς κυριεύεται ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ξεχνᾷ τελείως τὸν προορισμόν του.

1) Θαυμασία καὶ ψυχολογικωτάτη τοποθέτησις τῆς ἁμαρτίας, τῆς ὁποίας ἐπίψογος μορφή, ἂν μὴ καὶ πρῶτον στάδιον, εἶναι ἡ σιωπηλὴ συγκατάθεσις τῆς καρδίας μὲ ἀντικείμενον ἢ σκέψιν ἀμφιβόλου πνευματικῆς καθαρότητος. Τοιοῦτόν τι δὲν μᾶς ὑπενθυμίζει ὁ Κύριος διὰ τὴν ἐφάμαρτον καὶ ἔνοχον θέαν, τὴν ἀπογεννῶσαν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, εἰπών· «Πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. ε' 28);

Ἐρώτησις

5. Πῶς δύναται ἐξ ἀπιστίας φιληδονεῖν ἢ συνδυάζειν τοῖς λογισμοῖς, ὁ ἑαυτὸν καθείρξας ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ καθημέραν νηστεύων καὶ ἐγκρατευόμενος καὶ πτωχεύων, καὶ ξενιτεύων, καὶ ἀγρυπνῶν, καὶ χαμευνῶν, καὶ προσευχόμενος καὶ πολλὰς τοιαύτας θλίψεις ὑποφέρων;

Ἀπόκρισις

6. Καλῶς εἶπας, ὅτι πολλὰς τοιαύτας θλίψεις ὁ ταῦτα ποιῶν ὑποφέρει· εἰ γὰρ ἀθλίπτως, καὶ μετὰ χαρᾶς, καὶ φιλοπονίας τὰς προειρημένας φανερὰς ἀρετὰς ἐπετελοῦμεν, οὐκ ἂν κατὰ νοῦν ἦμεν φιλήδονοι· ἀδύνατον γὰρ τὸν ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς πόνοις ἀλγυνόμενον, μὴ κατὰ ἀναλογίαν προσομιλεῖν ταῖς προσβολαῖς, καὶ παραμυθεῖσθαι τὴν ἐπὶ τοῖς πόνοις ἀηδίαν· εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἐβούλετο ὁ τοιοῦτος, οὐδ' ἂν ἐπὶ τοῖς πόνοις ἐθλίβετο· τοῦτο δὲ πάσχομεν, ἐπειδὴ οὐ πόθῳ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν κακοπαθοῦμεν, ἀλλὰ φόβῳ τῶν ἡμῖν νῦν ἐπερχομένων πειρασμῶν.

7. Ὅθεν τὴν κακὴν πρᾶξιν, ἑαυτῶν ἁμαρτίαν εἶναι νομίζομεν· τὸν δὲ πρὸ ταύτης λογισμόν, ἀλλοτρίαν εἶναι λέγομεν ἐνέργειαν· ἀδύνατον δὲ τὴν ἐνέργειαν ταύτην ἀποστραφῆναι, τοὺς μὴ ἰδίαν αὐτήν, ἀλλὰ ἀλλοτρίαν ἡγουμένους· ἔστι μὲν οὖν ὅτε καὶ δίχα συνδυασμοῦ λογισμός τις ἀηδής, καὶ μισούμενος, καθάπερ λῃστὴς ἀπροόπτως ἐπιβαλών, βίᾳ κατέχει τὸν νοῦν πρὸς ἑαυτόν.

8. Ὅμως μάθε ἀκριβῶς, ὅτι καὶ οὗτος ἐξ ἡμῶν ἔχει τὰς ἀφορμάς· ἢ γὰρ μετὰ τὸ Βάπτισμα τινὶ πονηρῷ λογισμῷ ἑαυτοὺς ἕως πράξεως ἐπιδεδώκαμεν, καὶ διὰ τοῦτο ὑπεύθυνοι καὶ παρὰ γνώμην γεγόναμεν, ἢ τινὰ σπέρματα ἑκουσίως κρατοῦμεν κακίας, καὶ διὰ τοῦτο ὠχύρωται ὁ πονηρός.

9. Καὶ ὁ μὲν διὰ σπερμάτων κρατήσας ἡμᾶς, οὐκ ἀναχωρεῖ ἕως ἂν αὐτὰ ῥίψωμεν· ὁ δὲ διὰ τῆς κακῆς πράξεως παραμένων, τότε φυγαδεύεται, ὅταν πόνους ἀξίους τῆς μετανοίας τῷ Θεῷ προσενέγκωμεν· ἀναιρεῖ γὰρ αὐτὸν ὁ Θεὸς δι' ἐλεημοσύνης καὶ προσευχῆς, καὶ τῆς τῶν ἐπερχομένων ὑπομονῆς παρακαλούμενος· διὸ οὐδὲ ταύτην ἐγὼ λέγω τοῦ Ἀδὰμ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλ' ἢ μᾶλλον τοῦ πράξαντος τὸ κακὸν καὶ τοῦ ἔχοντος τὰ σπέρματα.

10. Εἰ δὲ λέγεις μοι, ὅτι καὶ τῶν δύο τούτων λογισμὸς προηγήσατο, καὶ ζητεῖς τούτων τίς ἐστιν αἴτιος; κἀγώ σοι λέγω, ὅτι σὺ ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν καθαιρεῖν αὐτὸν ἐκ προσβολῆς καὶ μὴ καθαιρῶν, ἀλλ' ἕως πράξεως αὐτῷ προσομιλήσας· εἰ δὲ ὅλως πρὸ τῆς πράξεως οὐκ ἠδύνω αὐτὸν καταβαλεῖν διὰ τὴν τοῦ νοὸς ἀσθένειαν, πῶς μετὰ τὴν πρᾶξιν ἐπαγγέλλῃ ἐκκόπτειν αὐτόν, καίτοι διὰ τῶν πραγμάτων ὠχυρωμένον, καὶ βιαίως σε κατέχοντα;

11. Εἰ δὲ ὁμολογεῖς διὰ Θεοῦ βοηθείας ἐκκόπτειν αὐτόν, νόησον, ὅτι καὶ πρὸ τῆς πράξεως, εἰ ἤθελες, ὁ Θεὸς ἐβοήθει σοι, καὶ ὅταν ἴδῃς διὰ τῆς σῆς καρδίας γινομένην τὴν βοήθειαν, σύνες ἀκριβῶς, ὅτι οὐκ ἔξωθεν μεταβατικῶς ἐλήλυθεν ἡ Χάρις, ἀλλ' ἡ δεδομένη σοι διὰ τοῦ Βαπτίσματος κρυπτῶς νῦν ἐνήργησε τοσοῦτον, ὅσον καὶ σὺ μισήσας τὸν λογισμὸν ἀπεστράφης.

12. Διὰ τοῦτο πάσης βίας λύσας ἡμᾶς ὁ Χριστός, τὴν προσβολὴν τῶν λογισμῶν οὐκ ἀπεκώλυσε τῆς καρδίας, ἵνα οἱ μὲν μισούμενοι ἐκ καρδίας εὐθὺς ἀφανίζωνται, οἱ δὲ ἀγαπώμενοι, ὅσον ἂν ἀγαπῶνται, τοσοῦτον καὶ παραμένωσιν, ὅπως δειχθῇ καὶ ἡ Χάρις τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε ἀγαπᾷ τοὺς πόνους διὰ τὴν Χάριν, ἢ τοὺς λογισμοὺς διὰ τὴν ἡδονήν.

13. Καὶ μὴ ξενισθῶμεν, ὅτι οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀγαπωμένων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν μισουμένων βιαίως ἐνεργούμεθα, καθότι ὡσεὶ πονηρά τις συγγένεια, οὕτω ταῖς ἡμῶν ἐπιθυμίαις αἱ προσβολαὶ συνεργοῦσιν ἀλλήλαις, καὶ ἑκάστη τὸν ἑαυτῆς ἐργάτην συγχρονίσαντα, λοιπὸν τῇ πλησίον παραδίδωσιν, ὡς ὑπὸ τῆς δευτέρας καὶ παρὰ γνώμην ἴσως ἀπάγεσθαι, τῇ πρὸς τὴν πρώτην συνηθείᾳ βιαίως ἑλκόμενον.

14. Τίς γὰρ κενοδοξίας ἐμπλησθείς, ὑπερηφανίαν διαφυγεῖν δυνήσεται, ἢ

τὶς ὕπνου πλησθεὶς καὶ τρυφῆς ἀπολαύσας, λογισμοῖς πορνείας οὐ κρατηθήσεται; ἢ τὶς πλεονεξίᾳ ἑαυτὸν ἐκδοὺς ὑπὸ ἀσπλαγχνίας οὐ σφίγγεται; πῶς δὲ οἱ τούτων πάντων παρὰ γνώμην ἀποστερούμενοι, ὑπὸ θυμοῦ καὶ ὀργῆς οὐκ ἐλαθήσονται;

15. Διὸ χρὴ νοῆσαι, ὅτι κατὰ τὴν ἡμετέραν αἰτίαν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐνεργούμεθα· τῆς γὰρ κατὰ βίαν δουλείας ἠλευθερώθημεν· ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς, φησίν, ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας τοῦ θανάτου.

16. Καὶ ἐφ' ἡμῖν λοιπόν ἐστι τοῖς ἀκούσασι καὶ μαθοῦσι τὰς ἐντολὰς τοῦ πνεύματος, ἢ κατὰ σάρκα περιπατεῖν, ἢ κατὰ πνεῦμα· ἀδύνατον δὲ κατὰ πνεῦμα περιπατῆσαι, τοὺς ἔπαινον ἀνθρώπων καὶ ἄνεσιν σαρκὸς ἠγαπηκότας, καὶ ἀμήχανον κατὰ σάρκα βιῶσαι, τοὺς τὰ μέλλοντα τῶν παρόντων ἐνδιαθέτως προκρίναντας.

17. Διὸ χρὴ πολλὰ πλανηθέντας ἡμᾶς, λοιπὸν μισῆσαι ἔπαινον ἀνθρώπων καὶ ἄνεσιν σαρκός, δι' ὧν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ καὶ μὴ θελόντων ἡμῶν ἀναφύονται, καὶ ἐκ διαθέσεως εἰπεῖν τῷ Κυρίῳ τὸ τοῦ Προφήτου ῥητόν· Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην; τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι.

18. Καὶ γὰρ ὄντως ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ εἰσιν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ οἱ τὸ θέλημα αὐτοῦ γενέσθαι κωλύοντες, εἴπερ ὁ μὲν θέλει πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ἐκεῖνοι δὲ διὰ προσπαθείας ἀποπλανῶσιν ἡμᾶς καὶ τῆς σωτηρίας ἀπείργουσιν.

19. Ὅταν οὖν τούτους τελείως μισήσωμεν, καὶ περὶ πάντων τῷ Κυρίῳ πιστεύσωμεν, πάντα λογισμὸν διὰ καρδιακῆς καὶ μονολογίστου ἐλπίδος Αὐτῷ προσεγγίζοντες, τότε, καθὼς ἐν ἀρχῇ τῆς διὰ τοῦ Βαπτίσματος πίστεως ἐγένετο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ βρῶμα τοῦ πιστοῦ, οὕτως ἐν τῇ νοερᾷ ἐλπίδι καὶ ἀρνήσει τῶν λογισμῶν γίνεται ὁ βεβαιόπιστος καὶ καθαρὸς νοῦς, βρῶμα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ εἰπόντος· Ἐμὸν βρῶμα ἐστίν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου.

20. Τί δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ Πατρός; Τὸ πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Παύλου, ἀληθείας δέ, τῆς κατ' ἐλπίδα νοερὰν εὑρισκομένης, ἐξ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἥτις ἐστὶν ἐλπιζομένων ὑπόστασις.

21. Ἧς τινος ἀληθείας εἰς ἐπίγνωσιν ἀβάπτιστος ἢ κακόπιστος ἐλθεῖν οὐ δύναται· αὕτη γὰρ πρῶτον τοῖς πιστοῖς διὰ τοῦ Βαπτίσματος δίδοται μυστικῶς, καὶ ἐνοικεῖ κρυπτῶς· εἶθ' οὕτω κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ τῆς νοερᾶς ἐλπίδος ἀποκαλύπτεται τοῖς οὕτω πιστεύουσι τῷ Κυρίῳ εἰρηκότι· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος· τοῦτο δέ, φησιν, ἔλεγε, περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς Αὐτόν.

22. Καὶ τοῦτο δὴ χρὴ γινώσκειν, ὅτι τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδὰμ οὐ διεδεξάμεθα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀδὰμ οὐ κατ' ἀνάγκην ἔσχεν αὐτήν, ἀλλὰ κατὰ θέλημα· τὸν δὲ ἐκ τῆς παραβάσεως θάνατον, ὅς ἐστι Θεοῦ ἀλλοτρίωσις, ἐξ ἀνάγκης διεδεξάμεθα, ἐπειδὴ κἀκεῖνον ἐξ ἀνάγκης ἐκράτησεν· ἀποθανόντος γὰρ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τουτέστιν ἀλλοτριωθέντος ἀπὸ Θεοῦ, οὔτε ἡμεῖς ζῆν ἐν Θεῷ ἠδυνάμεθα, ἀλλ' ἐβασίλευεν ὁ θάνατος καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ· διὸ ἦλθεν ὁ Κύριος, ἵνα ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας ζωοποιήσῃ καὶ καταλλάξῃ τῷ Θεῷ, ὃ καὶ πεποίηκε.

23. Τρία οὖν συμβέβηκε τῷ Ἀδὰμ πράγματα, ἅτινά ἐστι, προσβολὴ κατ' οἰκονομίαν, παράβασις κατ' ἰδίαν ἀπιστίαν, ὁ θάνατος κατὰ δικαίαν κρίσιν Θεοῦ ἐπακολουθήσας οὐ τῇ οἰκονομικῇ προσβολῇ, ἀλλὰ τῇ ἐξ ἀπιστίας παραβάσει. Ἡμεῖς οὖν, ὡς ἔφην, μόνον τὸν θάνατον διεδεξάμεθα, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἐκ νεκρῶν ζῶντας γενέσθαι, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ Κύριος, καὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας ἐζωοποίησε.

24. Τὴν πρωτόνοιαν κατ' οἰκονομίαν ἔχομεν ὥσπερ κἀκεῖνος, καὶ πείθου-

σιν ἡμᾶς τοῦτο οἱ μὴ ἁμαρτήσαντες ἐν τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ· ἀλλὰ τὴν μὲν προσβολήν, ὡς ἐκεῖνος κατ' ἀνάγκην σχόντες, τὴν δὲ πρὸς αὐτὴν ὁμιλίαν καὶ προσπάθειαν καθόλου παραιτησάμενοι.

25. Ἡ τοῦ σατανᾶ οὖν προσβολή ἐστι μονολόγιστος ἐμφάνεια πράγματος πονηροῦ, ἥτις καὶ αὐτὸ τὸ προσεγγίσαι τῷ νῷ ἡμῶν δι' ὀλιγοπιστίας εὑρίσκει· ἐντολὴν γὰρ ἡμῶν λαβόντων μηδὲν μεριμνᾶν, ἀλλὰ πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν τὴν ἑαυτῶν καρδίαν, καὶ ζητεῖν ἐντὸς ἡμῶν οὖσαν τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅταν ἀποστῇ ὁ νοῦς τῆς καρδίας καὶ τῆς προειρημένης ζητήσεως, εὐθὺς δίδωσι τόπον τῇ τοῦ διαβόλου προσβολῇ, καὶ γίνεται δεκτικὸς τῆς πονηρᾶς ὑποθέσεως.

26. Ἀλλ' οὐδὲ τότε ὁ διάβολος κινεῖν ἡμῶν τοὺς λογισμοὺς κατ' ἐξουσίαν ἔχει, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἡμῶν ἐφείσατο πᾶσαν κακὴν ἔννοιαν ἀναγκαστικῶς ἐπιφέρων, καὶ μηδὲν ἀγαθὸν ἐννοεῖν συγχωρῶν, ἐξουσίαν δὲ μόνον ἔχει μονολογίστως ἐν πρωτονοίᾳ ὑποδεικνύειν τὰ πονηρὰ πράγματα τοῦ πειράζειν ἡμῶν τὸ ἐνδιάθετον, ποῦ ῥέπει· πρὸς τὴν ἐκείνου ὑποβολήν, ἢ πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ ταῦτα ἀλλήλοις ἀντίκεινται.

27. Ὅθεν ἡμεῖς ἐφ' οἷς μὲν ἀγαπῶμεν εὐθέως πρὸς τὸ ὑπόδειγμα ἀνακινοῦμεν τοὺς λογισμούς, καὶ ἐμπαθῶς προσομιλοῦμεν κατὰ διάνοιαν τῷ ὑποδειχθέντι πράγματι· ἐφ' οἷς δὲ μισοῦμεν, συγχρονίζειν οὐ δυνάμεθα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν μισοῦμεν τὴν προσβολήν· εἰ δὲ καὶ μισουμένη παραμένει, γίνεται γάρ, πλὴν οὐκ ἐκ διαθέσεως προσφάτου, ἀλλ' ἐκ παλαιᾶς προλήψεως ὠχύρωται.

28. Διὸ καὶ ἀπρόκοπος ἵσταται ἐν τῷ τόπῳ καὶ μονολόγιστος ὑπὸ τῆς καρδιακῆς ἀηδίας εἰς πολύνοιαν καὶ πάθος προβῆναι κωλυομένη· οὐ γὰρ ἔχει φύσιν ἡ μονοπρόσωπος ἐμφάνεια, μισουμένη παρὰ τοῦ προσέχοντος ἑαυτῷ, βίᾳ κατασύρειν τὸν νοῦν εἰς τὸ τῆς πολυνοίας πάθος, εἰμὴ διὰ ἡδυπαθείας καρδιακῆς μόνης.

29. Ὥστε εἰ ἡμεῖς τῆς ἡδυπαθείας παντελῶς ἀποστῶμεν, οὐδὲ ἡ τῶν προλήψεων μονολόγιστος ἐμφάνεια βλάψαι ἡμᾶς ἔτι δύναται, εἰ καὶ τὴν συνείδησιν πρὸς ἀσφάλειαν τῶν μελλόντων κατακρίνει.

30. Ἐπιγνόντος γὰρ τοῦ νοὸς τὴν ἀργὴν τῆς προλήψεως ἔνστασιν, καὶ ἐξομολογουμένου τῷ Θεῷ τὴν παλαιὰν ἁμαρτίαν, εὐθὺς ἀναιρεῖται καὶ οὗτος ὁ πειρασμός, καὶ πάλιν ὁ νοῦς ἐξουσίαν ἔχει προσέχειν τῇ καρδίᾳ, καὶ πάσῃ φυλακῇ διὰ προσευχῆς τηρεῖν αὐτήν, εἰς τὰ ἐνδότερα αὐτῆς καὶ ἀνενόχλητα ταμεῖα εἰσελθεῖν πειρώμενος.

31. Ἔνθα οὐκ εἰσὶ πονηρῶν λογισμῶν ἄνεμοι βιαίως ὠθοῦντες καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐπὶ τοὺς κρημνοὺς τῆς ἡδυπαθείας, οὔτε πλατεῖα τις καὶ εὐρύχωρος ὁδὸς ῥήμασί τε καὶ σχήμασι κοσμικῆς σοφίας κατεστρωμένη, καὶ δελεάζουσα τοὺς ἑπομένους αὐτῇ, κἂν λίαν τυγχάνωσι φρόνιμοι· τὰ γὰρ καθαρὰ τῆς ψυχῆς ἐνδότερα ταμεῖα καὶ ὁ οἶκος τοῦ Χριστοῦ, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε Χριστὸς διὰ τοῦ Βαπτίσματος, γυμνὸν νοῦν εἰσδέχονται μηδὲν ἐπιφερόμενον τοῦ αἰῶνος τούτου· μὴ εὔλογον, μὴ ἄλογον, εἰμὴ τὰ τρία μόνα, ἃ εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην.

32. Δύναται οὖν τις φιλαλήθης ὢν καὶ καρδιοπονεῖν βουλόμενος, μηδὲ ὑπὸ τῶν προλήψεων ἐξωθεῖσθαι, ἀλλὰ προσέχειν τῇ καρδίᾳ καὶ προκόπτειν εἰς τὸ ἐνδότερον καὶ ἐγγίζειν τῷ Θεῷ, μόνον ἵνα ἐπὶ τοῖς τῆς προσοχῆς καὶ παραμονῆς πόνοις μὴ ἀηδίζηται· ὁ γὰρ προσεκτικὸς οὐ δύναται μὴ καρδιοπονεῖν, τῶν λογιστικῶν μετεωρισμῶν καὶ σαρκικῶν ἡδονῶν καθ' ἡμέραν ἑαυτὸν οὐκ ἔξωθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ περιγράφων, ἐν οἷς πολλάκις καὶ ἐννοίᾳ καὶ πράξει ἀνεστράφη.

Ἐρώτησις

33. Διατί οὖν ἐγὼ ὁ βεβαπτισμένος καὶ τὸν Θεὸν παρακαλῶ, καὶ τὴν Χάριν Αὐτοῦ ἐπικαλοῦμαι, καὶ ὅλῳ θελήματι βούλομαι ῥυσθῆναι καὶ ἀπαλλαγῆναι τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ οὐ δύναμαι; ὁ γὰρ Κύριος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις κατε-

πηγγείλατο ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν τῶν βοώντων πρὸς Αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Ἀπόκρισις

34. Ὁ Κύριος οὐ πρὸς τοὺς ἐγκειμένους ταῖς ἡδυπαθείαις θελήματι τὴν παραβολὴν λέγει, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ μόνων τῶν προλήψεων πολεμουμένοις· διὸ τοὺς μέν, ὡς ὑπὸ ἐχθρῶν ἀδικουμένους, ἐκδικῆσαι ἐπηγγείλατο, ἐκείνοις δέ, ὡς τὴν βοηθοῦσαν ἐντολὴν ἀπωθουμένοις, ἐγκαλεῖ λέγων· τί με λέγετε, Κύριε, Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; οὓς καὶ παρεικάζει ἀνδρὶ μωρῷ, ἐπὶ ψάμμου τῶν ἰδίων θελημάτων οἰκοδομοῦντι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

35. Γνῶθι οὖν ἀκριβῶς, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι ὁ Κύριος ἐφορᾷ τὰς καρδίας πάντων· καὶ τοὺς μὲν μισοῦντας τῶν πονηρῶν ἐνθυμήσεων τὴν πρωτόνοιαν παραχρῆμα ἐκδικεῖ, καθὼς ἐπηγγείλατο, καὶ οὐκ ἀφίησι τὸν ἑσμὸν τῆς πολυνοίας ἐπαναστάντα, μολύνειν αὐτῶν τὸν νοῦν καὶ τὴν συνείδησιν.

36. Τοὺς δὲ τὰς πρώτας ἀναδόσεις μὴ διὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος ἀπολιπόντας, ἀλλ' ἐκ τοῦ καταμανθάνειν δῆθεν καὶ δοκιμάζειν πρὸς ἡδυπαθοῦντας, ἀφίησιν ὡς ἀπίστους καὶ αὐτοβοηθήτους περικρουσθῆναι ὑπὸ τῶν ἑπομένων λογισμῶν, οὓς διὰ τοῦτο οὐκ ἀναιρεῖ, ἐπειδὴ βλέπει τὴν πρὸ αὐτῶν προσβολὴν ὑφ' ἡμῶν ἀγαπωμένην, καὶ μὴ ἐκ πρώτης ἐμφανείας μισουμένην· εἰ δέ τις ἀπιστεῖ τοῖς εἰρημένοις, ἔργῳ ἐπιτηδεύσας μάθῃ τὴν ἀλήθειαν.

37. Μὴ καταφρονήσῃς ποτὲ ἐν λογισμῷ ἀμελείᾳ, ἀλάθητος γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς ἐπὶ πάσης ἐννοίας. Ἐπίσταται ὁ ἐχθρὸς τοῦ πνευματικοῦ νόμου τὸ δίκαιον, καὶ ζητεῖ μόνον τὴν νοερὰν συγκατάθεσιν· οὕτω γὰρ ἂν ἢ τοῖς τῆς μετανοίας πόνοις ὑπεύθυνον ποιήσῃ τὸν ὑποχείριον, ἢ μὴ μετανοοῦντα, ἀκουσίοις ἐπιφοραῖς ὀδυνήσῃ αὐτόν· ἔστι δὲ ὅτε καὶ πρὸς τὰς ἐπιφορὰς ἀντιμάχεσθαι παρασκευάσῃ, ὅπως καὶ ὧδε τὰς ὀδύνας πολυπλασιάσῃ, καὶ ἐν ἐξόδῳ διὰ τὴν ἀνυπομονησίαν ἄπιστον ἀποδείξῃ.

38. Ὥσπερ ἑκάστῳ ὁ Θεὸς ἀπονέμει τὸ προσφυές, οὕτω καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς, κἂν θέλωμεν κἂν μὴ θέλωμεν. Ἁμαρτήσας, μὴ αἰτιῶ τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ τὴν ἔννοιαν· εἰ μὴ γὰρ ὁ νοῦς προέδραμεν, οὐκ ἂν τὸ σῶμα ἐπηκολούθησε. Μέτρον ἔχει καὶ σταθμὸν πᾶσα ἔννοια, ἔστι γὰρ τὸ αὐτό, ἢ ἐμπαθῶς ἢ μονοτρόπως λογίσασθαι.

39. Ὅταν πᾶσαν ἑκούσιον ἀποβάλωμεν τῆς διανοίας κακίαν, τότε δυνησόμεθα ἂν πολεμῆσαι τοῖς κατὰ πρόληψιν πάθεσιν.

40. Πρόληψίς ἐστι τῶν προτέρων κακῶν μνήμη ἀκούσιος, παρὰ μὲν τῷ ἀγωνιστῇ προβῆναι εἰς πάθος κωλυομένη, παρὰ δὲ τῷ νικητῇ, ἕως προσβολῆς ἀνατρεπομένη.

41. Προσβολή ἐστιν ἀνείδωλον κίνημα καρδίας, κλεισούρας δίκην ὑπὸ τῶν ἐμπείρων προκατεχομένη· ὅπου εἰκόνες λογισμῶν, ἐκεῖ συγκατάθεσις γέγονε· κίνημα γάρ ἐστιν ἀνείδωλον, ἀναίτιος προσβολή· ἔστι δὲ ὁ ἐκ τούτων ἐκφεύγων, ὡς δαυλὸς ἀπὸ πυρὸς καὶ ἔστιν ὁ μὴ ἀναστρέφων ἕως ἂν ἐκκαύσῃ φλόγα.

42. Μὴ λέγε, ὅτι οὐ θέλω καὶ ἔρχεται· πάντως γὰρ κἂν μὴ αὐτό, τὰς αἰτίας ἀγαπᾷς τοῦ πράγματος. Ὁ λογισμοῖς συναπαγόμενος, ἐκτυφλοῦται ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὰς μὲν ἐργασίας βλέπει, τὰς δὲ αἰτίας αὐτῶν ἰδεῖν οὐ δύναται.

43. Ὅταν ὁ νοῦς ἔξω γένηται τῶν σωματικῶν φροντίδων, βλέπει κατὰ ἀναλογίαν τὰς τῶν ἐχθρῶν πανουργίας.

44. Ἔστι κακία καρδιακῶς κατέχουσα διὰ τὴν χρονίαν πρόληψιν, καὶ ἔστι κακία λογιστικῶς πολεμοῦσα διὰ τῶν καθημερινῶν πραγμάτων. Ἐὰν μηκέτι ποιῶμεν τὰ θελήματα τῆς σαρκός, κατὰ τὴν Γραφήν, ῥᾳδίως ὑπολήξει ἐν Κυρίῳ τὰ προεγκείμενα.

45. Ὥσπερ μόσχος ἄπειρος βοτάναις ἐπιτρέχων κατήντησεν εἰς ἀμφίκρημνον τόπον, οὕτως εὑρίσκεται ψυχὴ κατὰ μικρὸν ὑπὸ λογισμῶν ἀποβουκολουμένη.

46. Ὅταν ὁ νοῦς ἀνδρισάμενος ἐν Κυρίῳ ἀποσπᾷ τὴν ψυχὴν ἀπὸ χρονίας προλήψεως, τότε ἡ καρδια ὡς ὑπὸ δημίων κολάζεται, τεινόντων αὐτὴν ἔνθα καὶ ἔνθα τοῦ νοὸς καὶ τοῦ πάθους.

47. Τῶν ἀκουσίων λογισμῶν τὰς αἰτίας ἀγαπῶμεν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπέρχονται· τῶν δὲ ἑκουσίων, δηλονότι καὶ τὰ πράγματα. Εἰ πᾶν ἀκούσιον ἐκ τῶν ἑκουσίων τὴν αἰτίαν ἔχει, κατὰ τὴν Γραφήν, οὐδεὶς οὕτως ἐχθρὸς ἀνθρώπου, ὡς αὐτὸς ἑαυτοῦ τυγχάνει, ἑκούσιον μὲν τὸν λογισμόν, ἀκούσιον δὲ τὴν σύμβιωσιν.

48. Τρεῖς εἰσί νοητοὶ τόποι, εἰς οὓς ὁ νοῦς ἐκ μεταβολῆς εἰσέρχεται· κατὰ φύσιν, ὑπὲρ φύσιν, παρὰ φύσιν· καὶ ὅταν μὲν εἰς τὸν κατὰ φύσιν εἰσέλθῃ, εὑρίσκει ἑαυτὸν αἴτιον τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ ἐξομολογεῖται τῷ Θεῷ τας ἁμαρτίας, ἐπιγινώσκων τὰς τῶν παθῶν αἰτίας· ὅταν δὲ εἰς τὸν παρὰ φύσιν γένηται, ἐπιλανθάνεται τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις διαμάχεται, ὡς ἀδικοῦσιν αὐτόν· ὅταν δὲ εἰς τὸν ὑπὲρ φύσιν εἰσαχθῇ, εὑρίσκει τοὺς καρποὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὓς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, χαράν, εἰρήνην, ἀγάπην καὶ τὰ ἑξῆς.

49. Καὶ οἶδεν, ὅτι, ἐὰν προκρίνῃ τὰς σωματικὰς φροντίδας, ἐμμένειν ἐκεῖ οὐ δύναται, καὶ ὁ ἀναχωρῶν τοῦ τόπου ἐκείνου, ἐγγίζει καὶ ἐμπίπτει εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ εἰς τὰς ἐπακολουθούσας αὐτῇ δεινὰς συμβάσεις, κἂν μὴ προσφατον, ἀλλα τῷ ἰδίῳ καιρῷ, καθὼς οἶδεν ἡ τοῦ Κυρίου δικαιοσύνη

50. Ὅταν καὶ ἄκοντες ὑπὸ πονηρῶν λογισμῶν ἐνεργώμεθα μὴ ἄλλον αἰτιασώμεθα· ῥίζαι γὰρ λογισμῶν εἰσίν αἱ προφανεῖς κακίαι, ἃς χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ στόμασιν ἐκδικοῦμεν ἑκάστοτε· οὐκ ἔστι κατὰ διάνοιαν πάθει προσομιλεῖν, μὴ ἀγαπῶντα τὰς τούτου αἰτίας.

51. Τὶς γὰρ αἰσχύνης καταφρονήσας, κενοδοξίᾳ προσομιλεῖ; ἢ τὶς ἐξουδένωσιν ἀγαπῶν, ἐπὶ ἀτιμίᾳ ταράσσεται; τὶς δὲ καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ἔχων, ἡδονὴν σαρκὸς παραδέχεται; ἢ τὶς τῷ Χριστῷ τελείως πιστεύων, μεριμνᾷ περὶ προσκαίρων καὶ διαμάχεται;

52. Αἱ παλαιαὶ ἁμαρτίαι κατ' εἶδος μνημονευθεῖσαι, τῆς ἐλπίδος ἀφιστῶσιν, ἀλύπως δὲ ἐξεικονισθεῖσαι, τὸν παλαιὸν μολυσμὸν ἐναποτιθενται. Ὅταν ὁ νοῦς δι' ἀρνήσεως ἑαυτοῦ κρατήσῃ τὴν μονολόγιστον ἐλπίδα, τότε ὁ ἐχθρὸς προφάσει ἐξομολογήσεως τὰ προγεγενημένα κακὰ ἐξεικονίζει, ἵνα τὰ Χάριτι Θεοῦ ἐπιλησθέντα πάθη ἀναζωπυρήσῃ τότε, καὶ λεληθότως ἀδικήσῃ τὸν ἄνθρωπον.

53. Τότε γὰρ κἂν φαιδρὸς καὶ μισοπαθὴς ὑπάρχει, ἐξ ἀναγκης σκοτισθήσεται, συγχυθεὶς ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, κἂν ὁμιχλώδης ἔτι καὶ φιλήδονος εἴη, συγχρονίσει πάντως καὶ ἐμπαθῶς προσομιλήσει ταῖς προσβολαῖς, ὡς πρόληψιν εὑρεθῆναι τὴν τοιαύτην μνήμην καὶ ἐξομολόγησιν.

54 Ἐὰν θέλῃς Θεῷ προσφέρειν ἀκατάκριτον ἐξομολόγησιν, μὴ μνημόνευε κατ' εἶδος τὰς παρατροπας, ἀλλ' ὑπόμεινον γενναίως τὰς τούτων ἐπαγωγάς· τὰ γὰρ ἀνιαρά, διὰ τὰς προλαβούσας ἐπέρχεται, πάσης πλημμελείας τὸ προσφυὲς ἐπικομιζοντα.

55. Ὁ ἐκτὸς κακουχίας καὶ ἀτιμίας προσέχειν τῇ καρδίᾳ πειρώμενος, πλανᾶται κατὰ νοῦν, καὶ ἐμπίπτει εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδας τοῦ διαβόλου· οὔτε τοὺς κακοὺς λογισμοὺς ἐκτὸς τῶν αἰτιῶν, οὔτε τὰς αἰτίας ἐκτὸς τῶν λογισμῶν ἔστι πολεμοῦντα νικῆσαί ποτε· ὅταν γὰρ τὸ ἓν μονομερῶς ἀποβάλωμεν, μετ' οὐ πολὺ διὰ τοῦ ἑτέρου τοῖς ἀμφοτέροις ἐμφυρόμεθα.

56. Οἱ ἀκούσιοι λογισμοί, ἐκ προλαβούσης ἁμαρτίας ἀναφύονται, οἱ δὲ ἑκούσιοι, ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου θελήματος· ὅθεν αἴτιοι εὑρίσκονται ἐκ τῶν προτέρων οἱ δεύτεροι.

57. Ταῖς μὲν παρὰ πρόθεσιν καιναῖς ἐννοίαις, λύπη παρέπεται, διὸ καὶ συντόμως ἐξαφανίζονται, ταῖς δὲ κατὰ πρόθεσιν χαρά, ὅθεν καὶ δυσαπάλλακτοι γίνονται. Εἰ βούλει μὴ ἐνεργεῖσθαι ὑπὸ πονηρῶν λογισμῶν, ἐξουδένωσιν ψυχῆς καὶ

θλῖψιν σαρκὸς ὑποδέχου· καὶ τοῦτο οὐ μερικῶς, ἀλλ' ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ καιρῷ, καὶ πράγματι.

58. Ὁ τοῖς θλιβεροῖς ἑκουσίως ἐμπαιδευόμενος, ὑπὸ τῶν ἀκουσίων λογισμῶν οὐ κατέχεται, ὁ δὲ τὰ πρότερα μὴ καταδεχόμενος, ὑπὸ τῶν δευτέρων, καὶ μὴ βουλόμενος, αἰχμαλωτίζεται.

Ἑρμηνεία

ΜΕΡΙΚΟΙ ἐρωτοῦν: Ἐφ' ὅσον, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, παύει νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἡ ἁμαρτία, τότε διατὶ καὶ μετὰ τὸ Βάπτισμα ἐνεργεῖ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν; Εἰς τὴν ἀπορίαν αὐτὴν ἀπαντῶμεν: Ἡ ἁμαρτία δὲν ἐνεργεῖ ἐν ἡμῖν, μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, ἀφ' ἑαυτῆς, ὡς ἔχουσα ἰδίαν δύναμιν νὰ ἐνεργῇ καθ' ἡμῶν καὶ ἐγκαταλειφθεῖσα ἀκόμη, ἀλλὰ διότι ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν νὰ τὴν ἀγαπῶμεν καὶ νὰ παραλείπωμεν, χάριν αὐτῆς, τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

2. Τὸ μὲν ἅγιον Βάπτισμα δηλαδὴ δίδει τελείαν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας· ἡ ἐπανασύνδεσις ὅμως τοῦ ἀναγεννηθέντος ἀνθρώπου μὲ τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τῆς πρὸς κακίαν προσπαθείας, ἢ ἡ διατήρησις τῆς ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλαγῆς, διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν αὐτεξούσιον προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ νὰ ἀπασχολῆται δηλαδὴ ὁ λογισμός μας ἐπὶ πολὺν χρόνον μὲ κάποιαν ἡδονὴν ἢ μὲ τὸν θυμὸν εἶναι ἀπόδειξις τῆς προσπαθείας, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι κατάλοιπον ἐγκαταλειφθείσης, μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, ἁμαρτίας· διότι ἔχομεν ἐξουσίαν νὰ ἀποβάλωμεν ἀπὸ τὴν διάνοιαν ἡμῶν λογισμοὺς καὶ νὰ κατακρημνίζωμεν κάθε ἐμπόδιον ποὺ ὑψώνεται, διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει ἡ Ἁγία Γραφή(1).

3. Ὁ πονηρὸς λοιπὸν λογισμὸς δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐκμηδενίζουν καὶ τὸν ἀχρηστεύουν μέσα εἰς τὴν διάνοιάν των, εἶναι σημεῖον πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ ὄχι ἁμαρτίας. Διότι ἡ ἁπλῆ ἐπίθεσις τοῦ λογισμοῦ δὲν εἶναι ἁμαρτία, ἀλλὰ μόνον ἡ συγκατάθεσις τῆς διανοίας ἡμῶν μὲ τὸν ἐπιτεθέντα λογισμόν. Ἐὰν δὲ πράγματι καὶ εἰλικρινῶς δὲν ἀγαπῶμεν τὸν λογισμόν, ποὺ προσέβαλε τὴν ψυχήν μας, τότε διατὶ ἀπασχολούμεθα ἐπὶ πολὺν χρόνον μὲ τὸν λογισμὸν αὐτόν;

Εἶναι ἀδύνατον ἐκεῖνο ποὺ μὲ ὅλην ἡμῶν τὴν καρδίαν μισοῦμεν, νὰ παρατείνῃ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν τὴν παρουσίαν του· ἡ παράτασις αὐτὴ θὰ ὀφείλεται εἰς ἑκουσίαν προσωπικὴν ἡμῶν διάθεσιν νὰ διαπράττωμεν τὸ κακόν.

4. Ἔχεις λοιπόν, ἄνθρωπε, τὴν δύναμιν καὶ τὰ ὅπλα νὰ κατανικήσῃς τοὺς λογισμούς, ποὺ προσβάλλουν τὴν καρδίαν καὶ τὴν διά-

---

1) «Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων· λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορ. ι' 4—5).

νοιάν σου. Ἰδοὺ τί σχετικῶς γράφει καὶ ἡ Ἁγία Γραφή· «Τὰ ὅπλα τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ἐκστρατείας κατὰ τοῦ κακοῦ, δὲν εἶναι σαρκικά, ἀλλ' ἔχουν ἐκ Θεοῦ τὴν δύναμιν, νὰ κατακρημνίζουν ὀχυρώματα καὶ λογισμούς» (1).

Ἐὰν δέ, ἐνῷ ἔχεις εἰς τὴν διάθεσίν σου τοιοῦτον ἀποτελεσματικὸν εἰς δύναμιν ὁπλοστάσιον κατ' αὐτῶν, δὲν ἀχρηστεύῃς τοὺς πονηροὺς λογισμούς, εὐθὺς μόλις προσβάλλουν τὴν διάνοιάν σου, τότε φανερώνεις ὅτι, ἀπὸ ἀπιστίαν, ἀγαπᾷς τὴν ἡδονὴν καὶ συντροφεύεις μὲ τοὺς λογισμοὺς αὐτούς· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει σὺ εἶσαι ὑπαίτιος καὶ ἔνοχος τῆς τοιαύτης ἐφαμάρτου ἐνεργείας καὶ ὄχι κατάλοιπόν τι ἐκ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος.

Ἐρώτησις

5. Πληροφόρησόν με, παρακαλῶ· πῶς εἶναι δυνατόν, ἀπὸ ἀπιστίαν μάλιστα, νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἡδονὴν καὶ νὰ δίδῃ σημασίαν εἰς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἐκεῖνος, ὅστις ἐφυλακίσθη ἑκουσίως εἰς τὸ κελλίον του, καθημερινῶς νηστεύει καὶ ἐγκρατεύεται, πτωχεύει καὶ διάγει ὡς ξένος εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀγρυπνεῖ καθ' ἑκάστην νύκτα, κοιμᾶται εἰς τὸ ἔδαφος καὶ συνεχῶς προσεύχεται; Εἰπέ μου, λοιπόν, πῶς εἶναι δυνατὸν αὐτὸς ὅστις τοιαύτας θλίψεις ὑποφέρει, μὲ τὴν θέλησίν του, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, νὰ δοκιμάζῃ φιληδόνους σκέψεις καὶ νὰ ἐνοχλῆται ἀπὸ ταπεινοὺς λογισμούς;

Ἀπόκρισις

6. Καλῶς εἶπες, ὅτι ἐνοχλεῖται ἀπὸ φιληδόνους σκέψεις αὐτὸς ποὺ μὲ θλῖψιν ἐπιτελεῖ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα περιέγραψες, διότι ἐὰν ἐκτελῶμεν τὰς φανερὰς αὐτὰς ἀρετάς, χωρὶς ψυχικὴν κατάθλιψιν, χαρούμενοι καὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς πνευματικοὺς κόπους, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπασχολῇ τὸν νοῦν ἡμῶν φιληδονία. Ἀκόμη πρέπει νὰ γνωρίζῃς, ὅτι εἶναι ἀδύνατον, αὐτὸς ποὺ ὑποφέρει, ἐξ αἰτίας τῶν σωματικῶν κόπων, νὰ μὴ συγκατατίθεται, κατ' ἀναλογίαν, μὲ τὰς ἐπιθέσεις τῶν λογισμῶν, καὶ νὰ παρηγορῇ δι' αὐτῶν τὴν ἐκ τῶν κόπων δοκιμαζομένην ὑπ' αὐτοῦ πικρίαν· διότι ἐὰν ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος δὲν ἐπεθύμει, κατὰ βάθος, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἀσφαλῶς τότε οὔτε καὶ διὰ τοὺς κόπους, ἐκ τῆς ἐπιτελέσεως τῶν ἀσκητικῶν ἀρετῶν, θὰ ἐστενοχωρεῖτο. Συμβαίνει δὲ νὰ μᾶς κουράζουν οἱ κόποι διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀσκητικῶν καθηκόντων, καὶ ἡ ἐν γένει προσπάθεια διὰ τὴν ἀρετήν, ἐπειδὴ δὲν ταλαιπωρούμεθα σωματικῶς ἀπὸ τὸν πόθον διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν φόβον τῶν ἐπερχομένων εἰς ἡμᾶς, κατὰ τὴν παροῦσαν ζωήν, πειρασμῶν (2).

---

1) Ἐκ τῆς Β' πρὸς Κορινθίους (ι' 4-5) ἐπιστολῆς τοῦ θείου Παύλου, (βλ. ὑποσημ. σελ. 162).

2) Θαυμασία καὶ ἐξαιρετικὴ ἡ ἄποψις αὐτη. Τὸ ἀγαθὸν πρέπει νὰ τὸ ἐπι

7. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον τὴν κακὴν πρᾶξιν νομίζομεν ὅτι εἶναι ἰδική μας ἁμαρτία, ἐνῷ τὸν λογισμόν, ὅστις μᾶς ἐνέπνευσε τὴν πρᾶξιν αὐτήν, τὸν θεωροῦμεν, ὅτι εἶναι ξένη ἐνέργεια· εἶναι δὲ ἀδύνατον νὰ ἀποστραφοῦν τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν τῶν λογισμῶν, ὅσοι δὲν τὴν θεωροῦν ἰδικήν των, ἀλλὰ ξένην. Εἶναι δὲ δυνατὸν νὰ μᾶς ἐνοχλήση καὶ ἕνας σιχαμερὸς λογισμός, χωρὶς καμμίαν ἰδικήν μας συγκατάθεσιν ἢ ἔστω καὶ χωρὶς κανένα συνδυασμὸν τῆς διανοίας μας καὶ ὁ λογισμὸς αὐτὸς νὰ προκαλέσῃ τὸ μῖσος ἡμῶν. Ὅπως ἀκριβῶς θὰ συνέβαινεν, ἐὰν ἐνεφανίζετο ἐνώπιον ἡμῶν ἀπροόπτως ἕνας ληστής. Ὁ ληστρικὸς αὐτὸς λογισμὸς καταλαμβάνει, ὡς διὰ βίας, τὸν νοῦν ἡμῶν, καὶ τὸν κρατεῖ αἰχμάλωτον.

8. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως, σὲ πληροφορῶ, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ λογισμός, ποὺ διέρχεται ἀπὸ τὸν νοῦν ἡμῶν τόσον ἀπροσδοκήτως, ὅσον ὁ ἀποτόμως ἐμφανιζόμενος ληστής, ἔχει τὰς γενεσιουργοὺς ἀφορμάς του εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν· αὐταὶ δὲ αἱ ἀφορμαὶ ὀφείλονται ἢ εἰς τὸ γεγονός, ὅτι μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα ἀφήσαμεν τὸν ἑαυτόν μας νὰ παραδοθῇ εἰς κάποιον πονηρὸν λογισμὸν καὶ ἐπετελέσαμεν τὴν πρᾶξιν, ποὺ μᾶς ὑπέδειξε, ἢ εἰς τὸ γεγονός, ὅτι διατηροῦμεν θεληματικὰ εἰς τὴν ψυχήν μας μερικὰ σπέρματα κακίας· δι' αὐτὸ εὑρίσκει τόπον εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὁ πονηρὸς καὶ ὀχυρώνεται ἐναντίον μας.

9. Καὶ ὁ μὲν λογισμός, ὅστις προσωρινῶς μᾶς ἐπεβλήθη, λόγῳ τῶν ἐν ἡμῖν σπερμάτων τῆς κακίας, τότε μόνον ἀναχωρεῖ ἐξ ἡμῶν, ὅταν ἀπορρίψωμεν τὰ σπέρματα αὐτά· ὁ λογισμός, πάλιν, ποὺ παραμένει ἐξ ἀφορμῆς τῆς κακῆς πράξεως, τὴν ὁποίαν ἐπετελέσαμεν, τότε μόνον φυγαδεύεται, ὅταν προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν κόπους ἀξίους τῆς μετανοίας. Καὶ φυγαδεύεται, διότι τὸν διαλύει ὁ Θεὸς ἐκδυσωπούμενος πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ὑπομονήν, ποὺ πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωμεν διὰ τὰ κακά, ποὺ μᾶς εὑρίσκουν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ λέγω, ὅτι ἡ ἁμαρτία αὐτὴ δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ἐν ἡμῖν ἐνέργειαν τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος τοῦ Ἀδάμ, ἀλλ' εἶναι προσωπικὴ καὶ αὐτογενὴς ἁμαρτία ἐκείνου ποὺ διέπραξε, μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, τὸ κακόν, ἢ διατηρεῖ, θεληματικά, τὰ σπέρματα τοῦ κακοῦ.

10. Ἐὰν πάλιν μοῦ ἀντιτείνῃς, ὅτι ὁ φιλήδονος λογισμὸς προηγήθη καὶ τῶν δύο προσδιοριζομένων ἀφορμῶν, τῆς κακῆς πράξεως δηλαδὴ καὶ τῶν σπερμάτων τοῦ κακοῦ, καὶ ζητεῖς νὰ σὲ πληροφορήσω, ποία εἶναι τότε ἡ αἰτία τοῦ λογισμοῦ, σοῦ ἀπαντῶ: Ἡ αἰτία εἶσαι σὺ ὁ ἴδιος, ποὺ εἶχες ὅλην τὴν ἐξουσίαν νὰ τὸν ἀποκρούσῃς, μόλις σοῦ ἐπετέθη, καὶ δὲν τὸν ἀπέκρουσες, ἀλλὰ τὸν ἄφησες νὰ σὲ συντροφεύῃ

τελοῦμεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐξ ἀνωτέρας καὶ γνησίας ἀγάπης πρὸς αὐτό, καὶ οὐχὶ ἐκ φόβου. Ψυχή, ἥτις ἐκ φόβου ἐνεργεῖ τὸ ἀγαθόν, ἑπόμενον εἶναι νὰ ἀναζητήσῃ μίαν ἀνακούφισιν, διὰ τὴν κατάθλιψιν ὑφ' ἧς καταλαμβάνεται, μέσα εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ἰδίων αὐτῆς σκέψεων καὶ στοχασμῶν, φιληδόνων καὶ ἐφαμάρτων ἐνίοτε.

μέχρι τῆς ἐκτελέσεως τῆς κακῆς πράξεως, ποὺ σοῦ ὑπεδείκνυεν. Ἐὰν δὲ δὲν εἶχες τὴν δύναμιν, πρὸ τῆς πράξεως, νὰ τὸν κατανικήσῃς τελείως, λόγῳ τῆς ἀσθενείας τοῦ νοός, πῶς τώρα ὑπόσχεσαι νὰ τὸν ἐκριζώσῃς, μετὰ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας, ὅταν πλέον ἔχῃ ὀχυρωθῆ ἀπὸ τὰ γενόμενα καὶ σὲ κατέχῃ βιαίως;

11. Ἐὰν πάλιν ὁμολογῇς, ὅτι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ θὰ ἐκριζώσῃς τὸν πονηρὸν λογισμόν, κατάλαβε τότε, ὅτι καὶ πρὶν νὰ ἐκτελέσῃς τὴν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ ὑποβληθεῖσαν εἰς σὲ πρᾶξιν, θὰ σὲ ἐβοήθει ὁ Θεός, ἐὰν τὸ ἤθελες καὶ τὸ ἐπεζήτεις. Ὅταν, τέλος, ἀντιληφθῇς, μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου, τὴν προσγενομένην εἰς σὲ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, τότε ἀσφαλῶς θὰ ἐννοήσῃς, ὅτι ἡ χάρις αὐτὴ δὲν ἔχει ἐπέλθη εἰς σὲ ἀπ' ἔξω, κινουμένη ἔκ τινος πηγῆς, ἀλλ' ἔχει δοθῆ εἰς σέ, κατὰ τρόπον ἀνεξέλεγκτον ἀπὸ τὴν λογικήν, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Εἰς δὲ τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν ἐνήργησεν ἐπὶ σὲ τόσον, ὅσον καὶ σὺ ἀπεμακρύνθης ἀπὸ τὸν λογισμόν· ἡ ἐν σοὶ δηλαδὴ ἐκδήλωσις τῆς θείας βοηθείας ὑπῆρξεν ἀνάλογος τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀποστροφῆς σου πρὸς τὸν πονηρὸν λογισμόν.

12. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐλευθερώσας ἡμᾶς ἀπὸ πᾶσαν βίαν καὶ ἐξαναγκασμόν, δὲν ἠμπόδισε τὴν παρενόχλησιν τῆς καρδίας ἀπὸ τοὺς λογισμούς, ὥστε ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν λογισμῶν νὰ ἐξαφανίζωνται ἀμέσως, μισούμενοι ὑπὸ τῆς καρδίας, ἄλλοι δέ, ἀγαπώμενοι ὑπ' αὐτῆς, νὰ παραμένωσιν εἰς αὐτὴν ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ καὶ παραμένει καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀγάπη τῆς καρδίας, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ τοιουτοτρόπως καὶ ἡ Χάρις τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου· ἐὰν δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τοὺς κόπους διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν Χάριν ἢ προτιμᾷ τοὺς λογισμοὺς διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἡδονῆς.

13. Καὶ ἂς μὴ παραξενευώμεθα ἐὰν ἐνεργοῦν μετὰ σφοδρότητος καὶ βίας εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν τόσον οἱ ἀγαπώμενοι λογισμοί, ὅσον καὶ οἱ μισούμενοι, διότι αἱ προσβολαὶ τῶν λογισμῶν κατὰ τῆς καρδίας συνεργάζονται μὲ τὰς ἐπιθυμίας ἡμῶν, ὡς πονηροὶ συγγενεῖς· οὕτω καὶ κάθε μία ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν, ἀφοῦ συγχρονίσῃ τὴν προσβολήν της κατὰ τῆς καρδίας μας μὲ τὰς ἄλλας, παραδίδει τὸν λογισμόν μας εἰς τὴν ἐπιθυμίαν, ἡ ὁποία τὴν ἀκολουθεῖ, ὥστε νὰ παρασύρεται οὗτος ὑπὸ τῆς δευτέρας ταύτης ἐπιθυμίας εἰς πονηρὰς σκέψεις, ἔστω καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ σύρεται, κατ' ἀνάγκην πλέον, πρὸς τὴν πρώτην ἐπιθυμίαν διὰ τῆς συνηθείας.

14. Ἂς ἴδωμεν τοῦτο καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα· ποῖος, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ἀφοῦ ἐφούσκωσεν ἀπὸ κενοδοξίαν, θὰ δυνηθῇ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ὑπερηφάνειαν; Ἤ, ποῖος, ἀφοῦ ἐχόρτασεν ὕπνον καὶ ἀπήλαυσε καλοπέρασιν, δὲν θὰ αἰχμαλωτισθῇ ἀπὸ λογισμοὺς πορνείας; Ἢ ποῖος, ἀφοῦ κατελήφθη ἀπὸ πλεονεξίαν, δὲν κυριεύεται ἀπὸ ἀσπλαγχνίαν; Πῶς, τέλος, εἶναι δυνατόν, ὅλοι ὅσοι ἀποστεροῦνται ἀπὸ

ὅλα αὐτά, παρὰ τὴν γνώμην καὶ τὴν θέλησίν των, νὰ μὴ θυμώσουν καὶ νὰ μὴ ὀργισθοῦν;

15. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ καταλάβωμεν, ὅτι πειραζόμεθα ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐξ ὑπαιτιότητος ἡμῶν, διότι ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τὴν ἐξαναγκαστικὴν δουλείαν, κατὰ τὸ γραφικὸν «Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου» (Ρωμ. η' 2).

16. Κατὰ συνέπειαν εἶναι εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἡμῶν, ποὺ ἠκούσαμεν καὶ ἐμάθαμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ Πνεύματος, ἢ νὰ βαδίσωμεν τὸν δρόμον τῆς ζωῆς ἡμῶν ὑποτεταγμένοι εἰς τὴν σάρκα, ἢ συμφώνως πρὸς τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Πνεύματος. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ βαδίσουν ὡς πνευματικοὶ ἄνθρωποι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀγαπήσει τὸν ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπιθυμοῦν τὴν ἄνεσιν τῆς σαρκός· ὅπως, ἐπίσης, εἶναι ἀκατανόητον νὰ ζήσουν σαρκικῶς αὐτοί, ποὺ μὲ ὅλην των τὴν ψυχικὴν διάθεσιν προετίμησαν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ἀπὸ τὰ παρόντα καὶ πρόσκαιρα.

17. Δι' αὐτὸ λοιπὸν πρέπει ἡμεῖς, ποὺ ἀρκετὰ ἐπλανήθημεν, νὰ μισήσωμεν τὸν ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἄνεσιν τῆς σαρκός, διότι, δι' αὐτῶν, οἱ πονηροὶ λογισμοί, καὶ ὅταν ἀκόμη ἡμεῖς δὲν τὸ θέλωμεν, ξεφυτρώνουν (εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν) καὶ νὰ εἴπωμεν εἰς τὸν Κύριον, μὲ ὅλην τὴν ἁγνότητα τῆς διαθέσεως ἡμῶν, τὸ ῥητὸν τοῦ Προφήτου· «Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην; τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι» (Ψαλμ. ρλη' 21—22).

18. Καὶ πράγματι ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι οἱ πονηροὶ λογισμοί, ἐφ' ὅσον ἐμποδίζουν νὰ γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ὁ Θεὸς δηλαδὴ θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ σωθοῦν καὶ νὰ ἔλθουν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, ὡς διαβεβαιοῖ ὁ θεῖος Παῦλος, λέγων· «Ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. β' 4), ἐνῷ ἐκεῖνοι, οἱ λογισμοί, διὰ τῆς προσπαθείας των, μᾶς ἀποπλανοῦν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ μᾶς ἐμποδίζουν ἀπὸ τὴν σωτηρίαν μας.

19. Ὅταν λοιπὸν μισήσωμεν τελείως αὐτοὺς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς καὶ ἐμπιστευθῶμεν ὅλα ἡμῶν τὰ ζητήματα εἰς τὸν Κύριον, στρέφοντες πρὸς Αὐτὸν ἑκάστην μας σκέψιν καὶ λογισμόν, διὰ μιᾶς ἐγκαρδίου ἐλπίδος, κατεχούσης ἀποκλειστικῶς τὴν διάνοιαν ἡμῶν, τότε, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πίστεως, ἡ ὁποία ἐνεφυτεύθη εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἔγινε τροφὴ τοῦ πιστοῦ, τοιουτοτρόπως ὁ βεβαιόπιστος καὶ καθαρὸς νοῦς, διὰ τῆς νοερᾶς ἐλπίδος καὶ ἀρνήσεως τῶν πονηρῶν λογισμῶν, θὰ γίνῃ τροφὴ τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ εἶπεν· «Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με» (Ἰωάν. δ' 34)· ἰδική μου, δηλαδή, τροφὴ εἶναι νὰ ἐκτελῶ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου, ποὺ μὲ ἀπέστειλε.

20. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ *θέλημα τοῦ ἐπουρανίου Πατρός;*

Τὸ νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ ἔλθουν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος! (Α' Τιμ. β' 4.— βλέπε ἀνωτέρω παράγραφος 18).

Ἡ ἀλήθεια αὐτη, περὶ ἧς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει, ἀνευρίσκεται (ὑπὸ τοῦ νοὸς) κατὰ τὸ μέτρον τῆς νοερᾶς ἐλπίδος, διὰ τῆς (ἐν ἡμῖν) ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἡ αἰσθητοποίησις τῶν ἐλπιζομένων (ἀγαθῶν) (1).

21. Αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δεχθῇ ἡ διάνοια τοῦ ἀβαπτίστου ἢ τοῦ ἔχοντος ἐσφαλμένην πίστιν· διότι ἡ ἀλήθεια αὕτη, ὡς ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δίδεται, πρώτην φοράν, εἰς τοὺς πιστούς, κατὰ τρόπον μυστικόν, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος καὶ παραμένει ἐντὸς τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ πιστοῦ, κεκαλυμμένη ὅμως· ἐν συνεχείᾳ δὲ ἡ οὕτω πως κεκαλυμμένη ἀλήθεια ἀποκαλύπτεται (2) εἰς τὸν πιστὸν σιγὰ - σιγά, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑπὸ τοῦ πιστεύοντος ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ τῆς νοερᾶς ἐλπίδος. Αὐτὸ στηρίζεται εἰς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, εἰπόντος· «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος» (Ἰωάν. ζ' 38), ὑπ' αὐτὸ δὲ ὁ Κύριος ἠννόει, ὡς γνωστόν, τὸ Πνεῦμα, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ λαμβάνουν οἱ πιστεύοντες εἰς Αὐτόν· «Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς Αὐτὸν» (Ἰωάν. ζ' 39).

22. Καὶ τοῦτο ἀκόμη πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδάμ, αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, δὲν τὴν ἐκληρονομήσαμεν καὶ ἡμεῖς· τοῦτο δὲ διότι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀδὰμ περιέπεσεν εἰς παράβασιν, οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐξ ἐλευθέρας καὶ ἀβιάστου θελήσεως· τὸν θάνατον ὅμως, ὅστις προῆλθεν ἐκ τῆς παραβάσεως, καὶ ὁ ὁποῖος, κατ' οὐσίαν, εἶναι αἰωνία ἀποξένωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀναγκαστικῶς τὸν ἐκληρονομήσαμεν, ἐπειδὴ καὶ τὸν Ἀδὰμ ἀναγκαστικῶς τὸν ᾐχμαλώτισεν ὁ θάνατος. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἀπέθανεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀπεξενώθη δηλαδὴ αἰωνίως ἀπὸ τὸν Θεόν, οὔτε καὶ ἡμεῖς ἦτο δυνατὸν νὰ ζήσωμεν ἐν Θεῷ· «ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος.......καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ» (Ρωμ.

---

1) «Ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων» (Ἑβρ. ια' 1).

2) Δὲν πρόκειται περὶ ἀληθείας, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος οἰκειοῦται διὰ γνώσεως καὶ μαθήσεως (τοιαύτη, ἔν τινι μέτρῳ, εἶναι καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια, κατά τε τὴν δογματικὴν αὐτῆς μορφὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν διερεύνησιν τῆς ἐν χρόνῳ πορείας της)· πρόκειται περὶ ἀληθείας, τὴν ὁποίαν ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις, καὶ τὴν ὁποίαν κατέχει ὁ ἄνθρωπος ὡς εὐχάριστον καὶ ὡραῖον βίωμα ἐλπίδος. Δηλαδή, ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ὁ Θεὸς συνιστᾷ καὶ φιλοσοφικὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ φωτεινὴν πληρότητα εὐσεβοῦς καρδίας. Τοιοῦτόν τι ὑποσημαίνει καὶ ὁ Μακαρισμὸς «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται» (Ματθ. ε' 8).

ε΄ 14) (1). Διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ Κύριος, διὰ νὰ μᾶς δώσῃ νέαν ζωὴν διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς ἀναγεννήσεως, δηλαδὴ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ νὰ μᾶς συμφιλιώσῃ μὲ τὸν Θεόν, ὅπερ καὶ ἔπραξεν.

23. Εἰς τὴν περίπτωσιν λοιπὸν τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ τρία γεγονότα ἔχουν συντρέξει· καὶ αὐτὰ εἶναι: α) Κατ' οἰκονομίαν προσβολὴ τοῦ Ἀδὰμ (ὑπὸ τοῦ Διαβόλου). β) Παράβασις τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ, λόγῳ ἀπιστίας πρὸς τὸν Θεόν. γ΄) Ὁ ἐπακολουθήσας θάνατος τῶν Πρωτοπλάστων, κατὰ δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ θάνατος δὲ ποὺ ἐπηκολούθησε, δὲν εἶχεν ὡς αἰτίαν τὴν ἐξ οἰκονομίας προσβολὴν τῶν Πρωτοπλάστων, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἀπιστίας παράβασιν ὑπ' αὐτῶν τοῦ θείου θελήματος.

Ἡμεῖς λοιπόν, ὅπως ἀνέφερα ἀμέσως προηγουμένως, μόνον τὸν θάνατον ἐκληρονομήσαμεν, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατὸν ἀπὸ θνητοὺς νὰ προέλθωσιν ἀθάνατοι, μέχρις ὅτου ἦλθεν ὁ Κύριος καὶ ἐζωοποίησεν ὅλους, ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς Αὐτόν.

24. Τὴν πρώτην ἐκείνην διανοητικὴν κατάστασιν καὶ ἁπλότητα τῶν Πρωτοπλάστων ἔχομεν, κατ' οἰκονομίαν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἐκεῖνος, ὁ Ἀδάμ· καὶ τοῦ γεγονότος τούτου, ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχουν ἄνθρωποι μὲ τοιαύτην πρωτόπλαστον ἁπλότητα νοός, ἀπόδειξις «οἱ μὴ ἁμαρτήσαντες ἐν τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ» (Ρωμ. ε΄ 14)· ἀλλὰ τὴν μὲν προσβολὴν τοῦ λογισμοῦ κατ' ἀνάγκην δεχθέντες, ὡς ἐκεῖνος (ἐφ' ὅσον δὲν προήρχετο ἀπὸ τὴν θέλησίν των), τὴν συνομιλίαν ὅμως μὲ τὸν λογισμὸν καὶ τὴν ἐν γένει προσπάθειαν συγκαταθέσεως πρὸς αὐτὸν καὶ διαπράξεως τῆς προτεινομένης κακίας ἀποφυγόντες ἐξ ὁλοκλήρου.

---

1) Ἐνταῦθα ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς θίγει τὸ πλέον ἀκανθῶδες ζήτημα τῆς ὀρθοδόξου σκέψεως· τὸ ζήτημα τῆς ἠθικῆς σχέσεως τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα.

Λίαν εὐστόχως ὁ Ἀββᾶς Μᾶρκος διαστέλλει μεταξὺ οὐσίας τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καὶ συνεπειῶν αὐτοῦ. Τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα ὑπῆρξεν ἡ ἑκουσία παράβασις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα, ἡ παράβασις δηλαδή, ὡς συντελεσθὲν «κατὰ θέλημα» τῶν Πρωτοπλάστων, δὲν κληρονομεῖται ὡς ἠθικὴ κατάστασις, διότι συνιστᾷ προσωπικὸν ἁμάρτημα· κληρονομοῦν ὅμως οἱ ἄνθρωποι τὰς ἐκ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος συνεπείας, ἐν αἷς διακρίνομεν τὴν ῥοπὴν πρὸς ἁμαρτίαν καὶ τὸν θάνατον.

Ποία ὅμως εἶναι ἡ αἰτία τῆς τοιαύτης κληρονομικότητος καὶ ποία ἡ μορφή της, συνιστοῦν σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ πρύτανις τῶν συγχρόνων διδασκάλων τῆς Δογματικῆς, ἀείμνηστος καθηγητὴς Χρῆστος Ἀνδροῦτσος (1869—1935) λέγει· «Τὸ καθ' ἡμᾶς ἀντὶ πάσης τοιαύτης ἐξηγήσεως, σκοτιζούσης ἀντὶ νὰ διαφωτίζῃ τὸ δόγμα τῆς κληρονομικῆς ἁμαρτίας, προτιμοτέρα φαίνεται ἡ ἀποδοχὴ αὐτοῦ ἐν πίστει καὶ ἡ ὁμολογία, ὅτι εὑρισκόμεθα πρὸ μυστηρίου, ὑπερβαίνοντος τὴν ἀνθρωπίνην κατάληψιν ..» (Δογματική, σελ. 161—162). «Ἐν πίστει» θεωρῶν τὸ ζήτημα καὶ ὁ ἱερὸς ἡμῶν συγγραφεὺς παρεμβάλλει, σχεδὸν αὐτούσιον, τὸ περιλάλητον χωρίον (Ρωμ. ε΄ 14), τὸ ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἐκρίναμεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν ἐπὶ λέξει.

25. Ἡ προσβολὴ λοιπὸν τοῦ σατανᾶ εἶναι μία ἁπλῆ καὶ σύντομος ἐμφάνισις εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν ἑνὸς πονηροῦ πράγματος· καὶ αὐτὴ ὅμως ἡ ἁπλῆ καὶ φευγαλέα ἐμφάνισις, ἡ προσβολή, προσεγγίζει εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν, μόνον ἐξ αἰτίας τῆς ὀλιγοπιστίας ἡμῶν.

Καὶ ἰδοὺ πῶς δημιουργοῦνται αἱ εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς καθ' ἡμῶν προσβολῆς τοῦ σατανᾶ. Ὡς γνωστόν, ἔχομεν λάβει ἐντολὴν παρὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ νὰ μὴ μεριμνῶμεν καθόλου (1), ἀλλ' ἀγρύπνως νὰ περιφρουρῶμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν καὶ νὰ ἀναζητῶμεν τὴν ἐντὸς ἡμῶν ὑπάρχουσαν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (2). Ὅταν ὅμως ὁ νοῦς ἡμῶν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς καρδίας καὶ τὴν ἀναζήτησιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν ἀνέφερα προηγουμένως, ἀμέσως δίδεται τόπος εἰς τὸν διάβολον διὰ τὴν προσβολὴν καὶ ὁ νοῦς ἡμῶν γίνεται δεκτικὸς τῆς πονηρᾶς σκέψεως, τὴν ὁποίαν ὑποβάλλει ὁ διάβολος.

26. Ἀλλ' οὔτε ἀκόμη καὶ τότε ὁ διάβολος δύναται κατ' ἐξουσίαν νὰ κινήσῃ τοὺς λογισμοὺς ἡμῶν· ἀλλοίμονον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἰς ἡμᾶς, διότι δὲν θὰ μᾶς ἐλυπεῖτο, ἀλλὰ θὰ μᾶς ἐξηνάγκαζε νὰ ἔχωμεν πάντοτε κατὰ νοῦν ὅλας τὰς κακὰς σκέψεις καὶ ἐννοίας καὶ δὲν θὰ μᾶς ἐπέτρεπε νὰ ἐννοήσωμεν τίποτε τὸ ἀγαθόν.

Ἡ μόνη ἐξουσία, τὴν ὁποίαν ἔχει, εὑρίσκεται εἰς τὸ νὰ ὑποδεικνύῃ, ἁπλῶς καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀθώας ἀφελείας, εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν τὰ πονηρὰ πράγματα, διὰ νὰ δοκιμάζῃ πειράζων τὴν ἐσωτερικὴν ἡμῶν διάθεσιν ποῦ ρέπει· πρὸς τὴν ἰδικήν του ὑποβολὴν ἢ πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ αἱ δύο αὗται καταστάσεις (ἡ ὑποβολὴ τοῦ κακοῦ ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου) ἀντιμάχονται πάντοτε μεταξύ των.

27. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἡμεῖς ἀμέσως ἀνακινοῦμεν τοὺς λογισμοὺς ἡμῶν καὶ τὰς σκέψεις πρὸς τὸ ἀντικείμενον ποὺ μᾶς ὑπέδειξεν ὁ διάβολος, ἐφ' ὅσον βεβαίως ἀναφέρεται εἰς πράγματα, ποὺ ἀγαπῶμεν, ὁπόταν μετ' ἐμπαθείας πλέον σχετιζόμεθα καὶ ἐπικοινωνοῦμεν, κατὰ διάνοιαν, μὲ τὸ ὑποδειχθὲν πρᾶγμα· ἐφ' ὅσον πάλιν τὸ ὑπὸ τοῦ διαβόλου ὑποδεικνυόμενον ἀναφέρεται εἰς πράγματα, ποὺ μισοῦμεν, τότε οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀνεχόμεθα τὴν ὑπόδειξιν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν προσβολὴν μισοῦμεν· ἐὰν δὲ ἡ προσβολὴ ἐξακολουθῇ νὰ παραμένῃ εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν, παρὰ τὴν ἀποστροφήν μας, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ συμβῇ τοῦτο, τότε αὐτὸ θὰ ὀφείλεται οὐχὶ εἰς τὴν τελευταίαν ψυχικὴν ἡμῶν διάθεσιν, ἀλλ' ἡ τοιαύτη προσβολὴ θὰ ἔχῃ ὀχυρωθῇ εἰς παλαιὰν κατοχὴν τῆς ψυχῆς ὑπὸ παρομοίου λογισμοῦ.

---

1) «Μὴ οὖν μεριμνήσετε λέγοντες τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα» (Ματθ. ϛ' 31).

2) «Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν» (Λουκ. ιζ' 21). «Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. ϛ' 33).

28. Δι' αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ μισούμενος λογισμὸς παραμένει ἀκίνητος εἰς τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς, χωρὶς δυνατότητα προκοπῆς, ἁπλῆ σκέψις, ἐμποδιζομένη ἀπὸ τὴν ἀηδίαν, τὴν ὁποίαν τρέφει πρὸς αὐτὴν ἡ καρδία, νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ ἐξελιχθῇ εἰς (ἐφάμαρτον) σύμπλεγμα σκέψεων, εἰς πάθος. Καὶ τοῦτο, διότι ἡ ἁπλῆ καὶ φευγαλέα ἐντύπωσις, ἡ ὁποία προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν ἑνὸς λογισμοῦ, ὅταν μάλιστα μισηθῇ ὑπὸ τοῦ ἀγρύπνως προσέχοντος τὸν ἑαυτόν του, εἶναι τοιαύτης φύσεως, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ σύρῃ κάτω τὸν νοῦν καὶ νὰ τὸν ρίψῃ εἰς πάθος καὶ ἐφάμαρτον σύμπλεγμα σκέψεων· εἰς αὐτὴν τὴν κατάπτωσιν μόνον ἡ ἡδυπάθεια τῆς καρδίας δύναται νὰ συντελέσῃ.

29. Ὥστε ἐὰν ἡμεῖς ἀποφύγωμεν τελείως πᾶσαν ἡδυπάθειαν, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς βλάψῃ οὔτε καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἁπλόσκεπτος ἐμφάνισις εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν παλαιῶν παραστάσεων τοῦ νοὸς (ποὺ παραμένουν εἰς κατάστασιν ἐντυπώσεων, ὀφειλομένων εἰς ἀθέλητον ἀνάμνησιν προηγουμένων κακῶν), ἂν καὶ ἡ τοιαύτη διακίνησις τῶν σκέψεων ἐν τῇ διανοίᾳ κατακρίνῃ τὴν συνείδησιν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀσφάλειαν τῶν μελλόντων (ἀγαθῶν) (1).

30. Μόλις ὅμως ὁ νοῦς ἀντιληφθῇ τὴν ματαίαν ἀντιλογίαν ἐν ἑαυτῷ ἐκ τῆς ἀθελήτου ἐνθυμήσεως προηγουμένης κακῆς σκέψεως ἢ πράξεως καὶ σπεύσῃ ἀμέσως νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς τὸν Θεὸν αὐτὴν τὴν παλαιὰν ἁμαρτίαν, πάραυτα ἐκμηδενίζεται καὶ αὐτὸς ὁ πειρασμός, καὶ ἀνακτᾷ πάλιν ὁ νοῦς τὴν δύναμιν νὰ παρατηρῇ τὴν καρδίαν, καί, διὰ τῆς προσευχῆς, ἀγρύπνως νὰ φρουρῇ αὐτὴν προσπαθῶν μάλιστα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ βαθύτερα καὶ πλέον ἄδυτα σημεῖα αὐτῆς.

31. Ἐκεῖ δὲν πνέουν ἄνεμοι τῶν πονηρῶν λογισμῶν ἐξωθοῦντες μετὰ βιαιότητος ψυχὴν καὶ σῶμα εἰς τοὺς κρημνοὺς τῆς ἡδυπαθείας, οὔτε διανοίγεται καμμία πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ὁδὸς κατεστρωμένη ἀπὸ λόγους καὶ σχήματα κοσμικῆς σοφίας, καὶ δελεάζουσα αὐτούς, ποὺ τὴν ἀκολουθοῦν, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι συνετοὶ καὶ προσεκτικοί· διότι τὰ καθαρὰ καὶ βαθύτερα ταμιεῖα τῆς ψυχῆς καὶ ὁ (ἐν αὐτοῖς) οἶκος τοῦ Χριστοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, χάριν ἡμῶν, εἰσῆλθε διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ὁ Χριστός, ὡς πρόδρομος (τῆς σωτηρίας ἡμῶν), δέχονται μέσα μόνον γυμνὸν νοῦν, ποὺ δὲν φέρει μαζί του τίποτε ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ αἰῶνος τούτου, εἴτε εὔλογον εἴτε ἄλογον, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τρία λαμπρὰ μόνον, ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος· πίστιν, ἐλπίδα καὶ ἀγάπην· «Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη» (Α' Κορ. ιγ' 13).

32. Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν ἕνας ὁ ὁποῖος εἶναι φίλος τῆς ἀλη-

1) Ἡ συνείδησις, δηλαδή, ἐλέγχεται ἐκ τῶν τοιούτων σκέψεων καὶ τῆς παρουσίας παλαιῶν ἐντυπώσεων καὶ φοβεῖται μήπως αὗται, ἐξελισσόμεναι εἰς ἐπίμονα πάθη, ἀποσπάσουν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ μέλλοντα.

θείας καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἁγιάζῃ (καὶ νὰ ἐπαναπαύῃ) τὴν καρδίαν του, νὰ μὴ ἐνοχλῆται ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τῶν προτέρων κακῶν (καὶ νὰ μὴ ἐξωθῆται εἰς ἀπρεπεῖς λογισμούς), ἀλλὰ νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τῶν κινήσεων τῆς καρδίας, νὰ προσέχῃ, νὰ ἐπιδιώκῃ περισσοτέραν ἐπαγρύπνησιν εἰς τὰς κινήσεις αὐτῆς καὶ νὰ προσεγγίζῃ τὸν Θεόν, διὰ νὰ μὴ δοκιμάζῃ ἀποστροφὴν καὶ βδελυγμίαν ἐκ τῶν κόπων, ποὺ καταβάλλει, προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ περισσοτέραν ἔντασιν προσοχῆς καὶ νὰ παραμένῃ (διαρκῶς εἰς τὴν κατάστασιν τῆς πνευματικῆς περισυλλογῆς)· διότι ὁ μετὰ προσοχῆς ἐλέγχων τὰς κινήσεις τῆς καρδίας δὲν δύναται νὰ μὴ δοκιμάζῃ πόνον εἰς τὴν καρδίαν του, ὅταν καθημερινῶς ἀναστρέφῃ μέσα εἰς τὴν σκέψιν του ἀναμνήσεις ὑπερηφάνων ἐπιδείξεων καὶ σαρκικῶν ἀπολαύσεων, αἱ ὁποῖαι ὑποβάλλονται εἰς αὐτὸν ὄχι μόνον ἐκ τῶν ἔξω, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς, ὡς ἐνθυμήσεις, εἰς τὴν ψυχήν του, μὲ τὰς ὁποίας πολλὰς φορὰς ὄχι μόνον διὰ τῆς σκέψεως, ἀλλὰ καὶ ἐμπράκτως συνανεστράφη.

Ἐ ρ ώ τ η σ ι ς

33. Διατί λοιπὸν ἐγώ, ποὺ ἔχω βαπτισθῆ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, καὶ παρακαλῶ τὸν Θεὸν καὶ ἐπιζητῶ τὴν Χάριν Του, καὶ θέλω, μὲ ὅλην μου τὴν θέλησιν, νὰ ῥυσθῶ καὶ νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμούς, δὲν δύναμαι; Καθ' ὅσον μάλιστα ὁ Κύριος ὑπεσχέθη ῥητῶς, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὰ ἅγια Εὐαγγέλια, ὅτι θὰ βοηθήσῃ ἐκείνους ποὺ ἡμέραν καὶ νύκτα βοοῦν πρὸς Αὐτὸν ἐπικαλούμενοι τὸ ἔλεος Του [1];

Ἀ π ό κ ρ ι σ ι ς

34. Ὁ Κύριος λέγει, ὅτι θὰ βοηθήσῃ ὄχι ἐκείνους, ποὺ μὲ τὴν θέλησίν των παραμένουν εἰς τὰς ἡδυπαθείας, ἀλλὰ αὐτούς, ποὺ πολεμοῦνται ἀπὸ μόνας τὰς ἀθελήτους ἀναμνήσεις τῶν προτέρων των κακῶν· δι' αὐτὸ καὶ εἰς αὐτοὺς μέν, τοὺς πολεμουμένους δηλαδὴ ἀπὸ μόνας τὰς ἀθελήτους ἀναμνήσεις τῶν προτέρων των κακῶν, ὑπεσχέθη νὰ τοὺς ὑπερασπίσῃ, ὡς ἀδικουμένους ὑπὸ ἐχθρῶν· ἐνῷ, ἀντιθέτως, ἐκείνους, ποὺ παραμένουν εἰς τὰς ἡδυπαθείας, ἐπειδὴ ἀποκρούουν τὴν ἐντολήν Του, τοὺς κατηγορεῖ λέγων· «Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. ζ' 21)· ἐν συνεχείᾳ δὲ αὐτοὺς τοὺς παρομοιάζει μὲ ἀπερίσκεπτον ἄνθρωπον, ποὺ ἔκτισε τὴν οἰκίαν του ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον τῶν ἰδίων του θελημάτων. (αὐτ. 26).

35. Μάθε λοιπὸν ἐπακριβῶς, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι ὁ Κύριος ἐπιβλέπει τὰς καρδίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἐκείνους μὲν ποὺ μισοῦν ἀμέσως τὴν πρώτην σκέψιν, ποὺ τοὺς ἐμπνέουν αἱ πονηραὶ ἐνθυμήσεις,

---

[1] «Ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός»; (Λουκ. ιη' 7).

τοὺς περιβάλλει, χωρὶς ἀναβολήν, μὲ τὴν προστασίαν Του, ἐκδικούμενος τοὺς νοερούς των ἐχθροὺς (τοὺς λογισμούς), ὅπως ὑπεσχέθη, καὶ δὲν ἀφήνει νὰ ἐπαναστατήσῃ τὸ σμῆνος πολλῶν φιληδόνων καὶ ἐφαμάρτων σκέψεων, διὰ νὰ μολύνῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν συνείδησίν των.

36. Τοὺς ἄλλους πάλιν, ποὺ δὲν ἐγκαταλείπουν ἀμέσως, μὲ πίστιν καὶ ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν, τοὺς πρώτους ὑπόπτους ψιθύρους καὶ τὰς πρώτας ἀμφιβόλους ἐμπνεύσεις, ἀλλά, ὑπὸ τὸ πρόσχημα δῆθεν τῆς ἐξακριβώσεως καὶ δοκιμασίας τῶν σκέψεων καὶ λογισμῶν, ἀποκλίνοντας πρὸς μίαν συγκεκαλυμμένην ἡδυπάθειαν, ἐγκαταλείπει ὁ Θεὸς ὡς ἀπίστους καὶ ὡς φρονοῦντας ἐσφαλμένως, ὅτι ἠμποροῦν μόνοι των νὰ αὐτοβοηθηθῶσι, τοὺς ἐγκαταλείπει, λέγω, νὰ κτυπηθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀκολουθοῦντας λογισμούς· αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀκολουθοῦντας καὶ ἐπερχομένους λογισμοὺς ὁ Θεὸς δὲν ἐξαφανίζει σκοπίμως, ἐπειδὴ βλέπει, ὅτι ἀγαπῶμεν τὴν προσβολήν των καὶ δὲν σπεύδομεν νὰ τὴν μισήσωμεν ἀπὸ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἀμφιβάλλῃ εἰς τὰ λεγόμενά μου, ἂς δοκιμάσῃ ἐμπράκτως νὰ διαπιστώσῃ τὴν ἀλήθειαν.

37. Νὰ μὴ ἀδιαφορήσῃς ποτέ, ἀπὸ ἀμέλειαν, διὰ τοὺς λογισμούς, διότι οὐδεμία σκέψις σου διαφεύγει τὴν προσοχὴν τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἐχθρὸς τοῦ πνευματικοῦ νόμου γνωρίζει πολὺ καλῶς τὸ δίκαιον καὶ ἐπιζητεῖ μόνον τὴν συγκατάθεσιν τοῦ νοὸς τοῦ ἀνθρώπου· διότι τοιουτοτρόπως ἐνεργῶν ἢ θὰ τὸν καταστήσῃ ὑπεύθυνον καὶ θὰ τὸν κάμῃ νὰ πονέσῃ διὰ τῶν κόπων τῆς μετανοίας, ἤ, ἐφ' ὅσον δὲν μετανοεῖ, θὰ τὸν κάμῃ νὰ πονέσῃ ἐπιφέρων κατ' αὐτοῦ ἀθέλητα κτυπήματα. Κάποτε μάλιστα εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον πνεῦμα γογγυσμοῦ καὶ ἀντιδράσεως κατὰ τῶν ἀθελήτων αὐτῶν ἐπιφορῶν, ὥστε καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν νὰ πολλαπλασιάσῃ τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ κόσμου τούτου νὰ τὸν ἀποδείξῃ ἄπιστον διὰ τὴν ἀνυπομονησίαν του [1].

38. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Θεὸς προσφέρει εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον αὐτὸ ποὺ ἁρμόζει εἰς τὴν φύσιν του, τοιουτοτρόπως ἐνεργεῖ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμούς, εἴτε θέλομεν, εἴτε δὲν θέλομεν. Ὅταν ἁμαρτήσῃς, νὰ μὴ κατηγορῇς τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ τὴν σκέψιν· διότι, ἐὰν ὁ νοῦς δὲν προέτρεχε, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ σῶμα [2]. Κάθε σκέψις ἔχει μέτρον καὶ ζύγι, διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ ἀναλόγως·

---

1) Ἡ ἀναπτυσσομένη ἐδῶ θέσις εἶναι ἡ ἑξῆς: «Ὁ ἐχθρὸς τοῦ πνευματικοῦ νόμου», ὁ διάβολος, δὲν παραβιάζει τὸ αὐτεξούσιον. Ἐνεργεῖ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ἐλευθέρως συγκατατεθῇ ὁ ἄνθρωπος. Ἐν συνεχείᾳ βασανίζει τὸν ἄνθρωπον, ἐφ' ὅσον οὗτος δὲν ὑποβάλλεται εἰς τοὺς κόπους τῆς μετανοίας, μὲ ἀθέλητα κτυπήματα (ἀσθενείας κ.λ.π.). Διὰ νὰ πολλαπλασιάσῃ δὲ τὸν ἐκ τούτων πόνον, τοῦ ἐμπνέει σκέψεις γογγυσμοῦ, ὥστε, εἰς τὸ τέλος, νὰ χάσῃ καὶ τὴν ψυχήν του ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησίαν.

2) Πολὺ ὀρθῶς τὸ αἴτιον τῆς ἁμαρτίας τοποθετεῖται εἰς τὴν κίνησιν τοῦ νοὸς καὶ οὐχὶ εἰς τὰς ἐξ ἀντικειμένου ὑλικὰς συνθήκας. Πρῶτον θὰ σκεφθῶ τὴν

διότι εἶναι δυνατὸν τὸ ἴδιον πρᾶγμα νὰ τὸ σκεφθῇ κανεὶς ἢ μὲ ἐμπάθειαν ἢ μὲ ἁπλότητα.

39. Ὅταν βγάλωμεν ἀπὸ τὴν διάνοιαν ἡμῶν πᾶσαν θεληματικὴν κακίαν, τότε θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ πολεμήσωμεν ἐναντίον τῶν παθῶν, ποὺ καταλαμβάνουν ἡμᾶς ἀπὸ πρόληψιν.

40. Πρόληψις δὲ εἶναι ἡ ἀθέλητος ἐνθύμησις τῶν προηγουμένων κακῶν, ποὺ ἐπετελέσαμεν. Αὐτὴ ἡ πρόληψις ἀπὸ μὲν τὸν ἀγωνιστὴν ἐμποδίζεται νὰ ἀποβῇ εἰς πάθος· ἀπὸ δὲ τὸν νικητὴν ἀνατρέπεται καὶ ὡς ἁπλῆ προσβολὴ ἀκόμη.

41. Προσβολὴ εἶναι μία κίνησις τῆς καρδίας ἀκαθορίστου μορφῆς, ἕνας ἀβέβαιος ὑπαινιγμὸς τῆς καρδίας· αὐτὴν τὴν προσβολὴν εἶναι δυνατὸν ἐκ τῶν προτέρων νὰ καταλάβουν οἱ ἔμπειροι καὶ νὰ τὴν ἐκμηδενίσουν (ὅπως ἀκριβῶς οἱ στρατιῶται ἐλέγχουν μίαν στενὴν διάβασιν καὶ ἐμποδίζουν νὰ περάσουν ἀπ' ἐκεῖ ὕποπτα ἢ ἐχθρικὰ πρόσωπα). Ὅπου οἱ λογισμοὶ ἐμφανίζουν εἰς τὴν ψυχὴν νοερὰς εἰκόνας, ἐκεῖ συνέβη πλέον συγκατάθεσις τοῦ νοὸς πρὸς τοὺς λογισμούς, διότι ἡ προσβολή, ὅταν δὲν γίνεται αἰτία ἁμαρτωλῶν σκέψεων ἢ πράξεων (καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ θέλῃ ὁ ἄνθρωπος), παραμένει μία ἀκαθόριστος κίνησις τῆς καρδίας, χωρὶς συγκεκριμένην μορφήν.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ διαφεύγει ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ματαιόφρονας λογισμούς, εἶναι ὅπως ὁ δαυλὸς τὸν ὁποῖον ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν φωτιὰ διὰ νὰ μὴ καῇ, ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἀποσπᾶται ἀπὸ αὐτὰς τὰς σκέψεις, ὁμοιάζει μὲ τὸ ξύλον ποὺ μένει εἰς τὴν φωτιὰν καὶ καίεται.

42. Νὰ μὴ λέγῃς, ὅτι δὲν θέλω καὶ ὅμως ἔρχεται εἰς ἐμέ· πάντως καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀγαπᾷς τὰς ἐνοχλητικὰς αὐτὰς σκέψεις, τοὺς κακοὺς λογισμούς, ἀγαπᾷς ὅμως ὁπωσδήποτε τὰς αἰτίας ἢ τὸ ἀντικείμενον, ποὺ ἐγέννησαν τὰς σκέψεις αὐτάς.

Ἐκεῖνος ποὺ παρασύρεται ἀπὸ τοὺς λογισμούς, τυφλώνεται ἀπὸ αὐτούς, ὥστε ἀντιλαμβάνεται μὲν τὴν ἐνέργειαν τῶν λογισμῶν, δὲν δύναται ὅμως πλέον νὰ ἴδῃ τὰς αἰτίας, ποὺ τοὺς προκαλοῦν.

43. Ὅταν ὁ νοῦς ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὰς σωματικὰς φροντίδας καὶ εὑρεθῇ ἔξω τοῦ κύκλου αὐτῶν, τότε βλέπει, ἀναλόγως τοῦ μέτρου τῆς ἀπομακρύνσεώς του ἐκ τῶν σωματικῶν μεριμνῶν, τὰς πανούργους παγίδας τῶν ἐχθρῶν.

44. Ὑπάρχει κακία, ἡ ὁποία κατέχει τὴν καρδίαν, λόγῳ μακροχρονίου ἐπενεργείας της ἐπὶ τοῦ νοός· καὶ ὑπάρχει κακία, ἡ ὁποία διὰ τῶν λογισμῶν πολεμεῖ, ἐξ ἀφορμῆς τῶν καθημερινῶν πραγμάτων (1).

κλοπήν, καὶ μετὰ θὰ κλέψω. Ἡ κλοπή, ὡς σκέψις, εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας καὶ οὐχὶ ἡ κλοπὴ ὡς πρᾶξις.

1) Ἐξ αὐτῶν ἡ πλέον ἐπικίνδυνος εἶναι ἡ χρονίσασα κακία, διότι κατέστη συνήθεια καὶ δυσαπόβλητος ἕξις· ἡ δευτέρα κακία, ἐντελῶς συμπτωματική, ἀντιπολεμεῖται διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς ἀποκρούσεως τῶν λογισμῶν.

Ἐὰν πλέον δὲν ἐκτελῶμεν τὰ θελήματα τῆς σαρκός, ὅπως μᾶς συμβουλεύει ἡ Ἁγία Γραφή(1), εὐκόλως τότε, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου, θὰ σταματήσουν σιγὰ—σιγὰ καὶ αἱ ἐνέργειαι ὅλων τῶν κακῶν ποὺ προϋπάρχουν εἰς τὴν ψυχήν μας.

45. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ μικρὸν μοσχάρι, ἀναζητοῦν τρυφερὸν χόρτον διὰ νὰ βοσκήσῃ, ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ κοπάδι καὶ φθάνει, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ, εἰς ἀπόκρημνον καὶ ἐπικίνδυνον τόπον, τὸ ἴδιον παθαίνει καὶ ἡ ψυχή, ἡ ὁποία, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, δελεάζεται ἀπὸ τοὺς ἐπιβλαβεῖς λογισμούς.

46. Ὅταν ὁ νοῦς ἀνδρειωθῇ, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου, καὶ ἀποσπάσῃ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν καταθλιπτικὴν καὶ ἀθέλητον ἐνθύμησιν προηγουμένων κακῶν, ποὺ συνθέτουν πλέον μίαν ἐνοχλητικὴν καὶ κουραστικὴν καθημερινότητα, τότε ἡ καρδία ταλαιπωρεῖται ἀπὸ τὸ πάθος καὶ ἀπὸ τὸν νοῦν, οἱ ὁποῖοι ὡς σκληροὶ δήμιοι τὴν τραβοῦν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ(2).

47. Τῶν λογισμῶν, ποὺ χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν, μᾶς ἐνοχλοῦν, ἀγαπῶμεν τὰς γενεσιουργοὺς αἰτίας, δι' αὐτὸ καὶ ἐπέρχονται εἰς τὴν σκέψιν μας(3)· τῶν δὲ λογισμῶν, ποὺ μὲ τὴν θέλησίν μας ἐμφανίζονται εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν, ἀσφαλῶς ἀγαπῶμεν καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ πράγματα, ποὺ μᾶς ὑποβάλλουν(4).

Ἐὰν κάθε ἀθέλητον συμβὰν ἔχῃ τὴν αἰτίαν τῆς ὑποστάσεώς του εἰς τὰ κατὰ θέλησιν, τότε, κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, κανεὶς δὲν εἶναι τόσον ἐπικίνδυνος ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός του, ὅστις θεληματικῶς μὲν σχηματίζει καὶ δέχεται τὸν λογισμόν, χωρὶς τὴν θέλησίν του ὅμως παρασύρεται ἀπὸ αὐτόν.

48. Τρεῖς εἶναι αἱ νοεραὶ καταστάσεις εἰς τὰς ὁποίας ὁ νοῦς δύναται νὰ εἰσέλθῃ, μεταβαλλόμενος ἑκάστοτε κατὰ τὸ περιεχόμενόν του εἰς ἐννοίας· ἡ κατὰ φύσιν, ἡ ὑπὲρ φύσιν καὶ ἡ παρὰ φύσιν. Ὅταν ἔλθῃ εἰς τὴν κατὰ φύσιν, εὑρίσκει τὸν ἑαυτόν του αἴτιον τῶν πονηρῶν λογισμῶν, ἐξομολογεῖται εἰς τὸν Θεὸν τὰς ἁμαρτίας καὶ γνωρίζει ἐπακριβῶς τὰς αἰτίας τῶν παθῶν· ὅταν μετατοπισθῇ εἰς τὴν παρὰ φύσιν κατάστασιν, τότε λησμονεῖ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ φιλονικεῖ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, διότι δῆθεν τὸν ἀδικοῦν· ὅταν, τέλος, ἀνυψωθῇ εἰς τὴν ὑπὲρ φύσιν κατάστασιν, τότε συναντᾷ τοὺς καρποὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοὺς ὁποίους ἀπηρίθμησεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, δηλαδὴ

1) «Ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν....» (Ἐφεσ. β' 3).

2) Ἡ καρδία δηλαδὴ ἕλκεται ἐκ δύο ἀντιθέτων δυνάμεων· τοῦ νικητοῦ νοῦ, πρὸς τὰ ἄνω, καὶ τοῦ νικηθέντος πάθους πρὸς τὰ κάτω.

3) Οἱ ἀθέλητοι λογισμοὶ πιθανὸν νὰ ὀφείλωνται εἰς προσφιλεῖς ἀφορμάς· π.χ. ἡ ἀγάπη μου πρὸς τὴν δημοσιότητα γεννᾷ ἐν ἐμοὶ λογισμοὺς κενοδοξίας.

4) Οἱ κατὰ θέλησιν λογισμοὶ ἐπισυμβαίνουν, διότι ἀγαπῶ τὸ ὑπ' αὐτῶν ὑποδεικνυόμενον, ὡς λ.χ. ἡ εὐχάριστος καὶ φιλήδονος ἐνασχόλησις περί τι πρόσωπον.

ἀγάπην, χαράν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, χρηστότητα, ἀγαθωσύνην, πίστιν, πραότητα, ἐγκράτειαν [1].

49. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν εἰς τὴν ὑπὲρ φύσιν κατάστασιν, γνωρίζει καλῶς, ὅτι ἐὰν προτιμήσῃ τὰς μερίμνας τοῦ σώματος, δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ὑπὲρ φύσιν κατάστασιν. Ἐπίσης ὁ νοῦς γνωρίζει, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐκπέσῃ ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὑπὲρ φύσιν κατάστασιν, πλησιάζει τὴν ἐπικίνδυνον περιοχὴν καὶ τέλος πίπτει εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ἁμαρτίαν, καὶ εἰς τὰς φοβερὰς συνεπείας, ποὺ ἀκολουθοῦν τὴν ἁμαρτίαν, ἂν ὄχι ἀμέσως, πάντως εἰς κατάλληλον εὐκαιρίαν, ὅπως γνωρίζει ἡ ἀλάνθαστος δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ.

50. Καὶ ὅταν ἀκόμη, παρὰ τὴν θέλησίν μας, ἐνοχλούμεθα ἀπὸ πονηροὺς λογισμούς, κανένα ἄλλον ἂς μὴ θεωροῦμεν ὡς αἴτιον· διότι ρίζαι τῶν λογισμῶν εἶναι αἱ φανεραὶ κακίαι, τὰς ὁποίας διαπράττομεν ἑκάστοτε διὰ τῶν χειρῶν, τῶν ποδῶν, τοῦ στόματος κ.λ.π. Δὲν εἶναι ποτὲ δυνατὸν ἕνας ἄνθρωπος νὰ ἐνοχλῆται κατὰ διάνοιαν ἀπὸ κάποιο πάθος, ἐὰν δὲν ἀγαπᾷ τὰς αἰτίας ποὺ τὸ προκαλοῦν.

51. Ἐκεῖνος, ἐπὶ παραδείγματι, ποὺ κατεφρόνησε τὴν αἰσχύνην, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν κενοδοξίαν; ἢ ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὴν ἐξουθένωσιν, τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ ἑαυτοῦ του, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνοχληθῇ, ὅταν δὲν τὸν τιμοῦν οἱ ἄνθρωποι; Ποῖος, ὅταν ἔχῃ «καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην» [2], εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ συγκινηθῇ ἀπὸ σαρκικὴν ἡδονήν; Ἤ, τέλος, ποῖος τρέφων ἀπόλυτον καὶ εἰλικρινῆ πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, φροντίζει διὰ τὰ πρόσκαιρα καὶ φιλονικεῖ μὲ τοὺς συνανθρώπους του δι' αὐτά;

52. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐνθυμῆται τὰς παλαιὰς ἐξωμολογημένας ἁμαρτίας του ἁπλῶς μόνον καὶ ἄνευ τοῦ στοιχείου τῆς μετανοίας, μετριάζει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του· ὅταν ὅμως, ἀντὶ νὰ αἰσθάνεται λύπην δι' αὐτάς, τοὐναντίον ζωογονήσῃ τὴν ἐνθύμησιν τῶν παλαιῶν αὐτῶν ἁμαρτιῶν διὰ τῶν ἀναλόγων εἰκόνων καὶ παραστάσεων, τότε ἐναποθέτει πάλιν εἰς τὴν ψυχήν του τὸν παλαιὸν μολυσμόν [3]. Ὅταν ὁ νοῦς ἀρνηθῇ τὸν ἑαυτόν του καὶ παύσῃ νὰ ἐνθυμῆται τὸ ἐφάμαρτον παρελθόν, διατηρεῖ δὲ τὴν ἁπλῆν μόνον καὶ ὡραίαν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του, χάρις εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν

---

1) «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος» (Γαλατ. ε' 22—23).

2) «Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει» (Ψαλμ. ν' 19).

3) Ἡ ἁπλῆ ἀνάμνησις τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἐφάμαρτος, ἐφ' ὅσον αὕτη ἔχει ἐξομολογηθῆ, διαφέρει ὅμως ἀπὸ τὴν ἀναπαράστασιν· εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἐνυπάρχει τὸ στοιχεῖον τῆς δυσπιστίας διὰ τὴν ἄφεσιν τοῦ ἁμαρτήματος ἢ ὁ κίνδυνος ἀναζωπυρώσεως τοῦ πάθους, εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ὑπάρχει τὸ στοιχεῖον τοῦ ἡδονισμοῦ ἢ τοὐλάχιστον τῆς φιληδόνου διαθέσεως τῆς ψυχῆς.

ἐξομολόγησιν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἤδη κάμει, τότε ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου (ὁ διάβολος) ὑπὸ τὴν πρόφασιν, δῆθεν, ἐπαναλήψεως τῆς ἐξομολογήσεως, ἐπαναφέρει πάλιν εἰς αὐτὸν τὰς εἰκόνας τῶν περασμένων ἁμαρτιῶν, διὰ νὰ ξαναζωντανεύσῃ ἐκ νέου τὰ λησμονηθέντα καὶ συγχωρηθέντα, μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, πάθη καὶ τοιουτοτρόπως, χωρὶς νὰ καταστῇ ἀντιληπτὸς ὁ σκοπός του, νὰ ἀδικήσῃ τὸν ἄνθρωπον.

53. Διότι τότε ὁ νοῦς, ἔστω καὶ ἂν εἶναι λαμπρὸς καὶ μισῇ τὰ πάθη, κατ' ἀνάγκην θὰ σκοτισθῇ καὶ θὰ ταραχθῇ ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὅσων ἔχει διαπράξει κατὰ τὸ παρελθόν· ἂν πάλιν εἶναι ἀκόμη συννεφιασμένος καὶ αἰσθάνεται μίαν ἀσθενῆ ἀγάπην πρὸς τὴν ἡδονήν, ὁπωσδήποτε θὰ ἐπιταχύνῃ τὴν πρὸς τὸ κακὸν ῥοπὴν καὶ θὰ δεχθῇ μὲ ἐμπάθειαν τὰς προσβολάς. Καὶ εἰς τὰς δύο πάντως περιπτώσεις ἡ τοιαύτη ἐνθύμησις καὶ ἐξομολόγησις(1) παρέχει μίαν ἀφορμὴν ἀσκόπου καὶ ἐπικινδύνου ἀνακινήσεως, ἐν τῇ διανοίᾳ, τῶν προγενεστέρων κακῶν.

54. Ἐὰν θέλῃς νὰ προσφέρῃς εἰλικρινῆ καὶ ἀκατηγόρητον ἐξομολόγησιν εἰς τὸν Θεόν, νὰ μὴ ἐνθυμῆσαι τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφὴν τῶν διαφόρων παρεκτροπῶν σου, ἀλλὰ μὲ γενναιότητα νὰ ὑπομένῃς τὰς συνεπείας τῶν παρεκτροπῶν αὐτῶν· διότι ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν παρεκτροπῶν, ποὺ ἐγένοντο ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὸ παρελθόν, ἐπέρχονται εἰς ἡμᾶς διάφορα ἀνιαρὰ καὶ ἀνεπιθύμητα περιστατικά, προσφέροντα ἐκεῖνο ποὺ ἁρμόζει διὰ τὴν θεραπείαν καὶ τιμωρίαν παντὸς πλημμελήματος.

55. Ἐκεῖνος ποὺ προσπαθεῖ νὰ προσέχῃ τὰς κινήσεις τῆς καρδίας του καὶ νὰ τὴν ἐπιτηρῇ, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ δοκιμάζῃ συγχρόνως κακουχίαν καὶ περιφρόνησιν, ἀσφαλῶς αὐτὸς πλανᾶται κατὰ νοῦν καὶ πίπτει εἰς πειρασμὸν καὶ εἰς τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου· δὲν εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ νικήσῃ κανείς, ὅταν πολεμᾷ μονομερῶς ἢ τοὺς κακοὺς λογισμούς, χωρὶς τὰς αἰτίας ποὺ τοὺς προκαλοῦν, ἢ μόνον τὰς αἰτίας, χωρὶς τοὺς κακοὺς λογισμοὺς ποὺ γεννῶνται ἐξ αὐτῶν. Διότι καὶ ἐὰν ἀκόμη κατορθώσωμεν νὰ ἀποβάλωμεν τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο μονομερῶς (τὰς αἰτίας δηλαδὴ ἢ τοὺς λογισμούς), μετ' ὀλίγον θὰ ἐμπλακῶμεν καὶ πάλιν εἰς τὰ δύο, διὰ τοῦ ἄλλου ποὺ δὲν ἐφροντίσαμεν νὰ ἀποβάλωμεν.

56. Οἱ ἀθέλητοι λογισμοὶ ἀναφύονται εἰς τὴν σκέψιν μας ἐξ αἰτίας προηγουμένης ἁμαρτίας· οἱ δὲ κατὰ θέλησιν προέρχονται ἀπὸ τὸ

1) Ἡ ἐξομολόγησις τῶν πεπραγμένων ἁμαρτημάτων εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν παροχὴν τῆς ἀφέσεως. Ἡ ἐξομολόγησις ὅμως ἑκάστου ἁμαρτήματος πρέπει νὰ γίνεται ἐφ' ἅπαξ ἐνώπιον πνευματικοῦ Πατρός, μετὰ τῆς δεούσης συντριβῆς καὶ κατανύξεως. Ὁ ἐξομολογούμενος, ὅταν καθαρῶς καὶ ἐν μετανοίᾳ ἐξομολογεῖται, λαμβάνει εὐθὺς τὴν συγχώρησιν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐπανάληψις ἐξομολογήσεως τοῦ ἰδίου ἁμαρτήματος σημαίνει δυσπιστίαν ἢ καὶ τελείαν ἀπιστίαν, ἐπὶ τὴν παροχὴν τῆς ἀφέσεως. Διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ νοὸς ἀπὸ τὴν κατάθλιψιν, τὴν ὁποίαν προξενεῖ εἰς αὐτὸν ἡ μνήμη τῶν διαπραχθέντων ἁμαρτημάτων, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου ὑποτροπῆς ἐκ τῆς διαρκοῦς αὐτῶν ἀναμοχλεύσεως, παρέχει τὴν παροῦσαν διδασκαλίαν του ὁ Ὅσιος Πατήρ.

αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ συνέπειαν ὑπαίτιοι καὶ ὑπεύθυνοι καθιστάμεθα ὄχι διὰ τοὺς πρώτους, τοὺς ἀθελήτους λογισμούς, ἀλλὰ διὰ τοὺς δευτέρους, τοὺς κατὰ θέλησιν.

57. Αἱ κακαὶ σκέψεις ποὺ γεννῶνται εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν, χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν, συνοδεύονται ἀπὸ λύπην, δι' αὐτὸ καὶ εὐκόλως, μὲ πνευματικὴν δύναμιν, ἐξαφανίζονται. Ἀντιθέτως, αἱ σκέψεις ποὺ ἐπέρχονται εἰς τὸν νοῦν μας μὲ τὴν θέλησίν μας, προκαλοῦν χαράν, δι' αὐτὸ καὶ μὲ δυσκολίαν ἀπαλλασσόμεθα ἐξ αὐτῶν. Ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ ἐνοχλῆσαι ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμούς, νὰ ὑπομένῃς ἀγογγύστως τὴν περιφρόνησιν καὶ ἐξουδένωσιν τῆς ψυχῆς (1), ὡς ἐπίσης καὶ τὴν στενοχωρίαν τῆς σαρκός· καὶ ἡ ἀγόγγυστος αὐτὴ ὑπομονὴ θὰ πρέπει νὰ ἐπιδεικνύεται ὄχι ἐπ' ὀλίγον μόνον, ἀλλ' εἰς κάθε τόπον, εἰς κάθε στιγμὴν καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν.

58. Ἐκεῖνος ποὺ θεληματικῶς ἐκγυμνάζεται καὶ καταπονεῖται μὲ τὰ θλιβερά, δὲν κατακτᾶται ἀπὸ τοὺς ἀθελήτους λογισμούς· ἐκεῖνος ὅμως ποὺ δὲν δέχεται καὶ δὲν ὑπομένει τὰς στενοχωρίας (2), τότε, καὶ χωρὶς ἀκόμη νὰ θέλῃ, αἰχμαλωτίζεται ἀπὸ τοὺς (ἀθελήτους) λογισμούς.

Ε΄. Τοῦ Ἁγίου Διαδόχου.

ΤΙΝΕΣ ὑπενόησαν τὴν Χάριν ἅμα καὶ τὴν ἁμαρτίαν, τουτέστι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης ἐγκρύπτεσθαι εἰς τὸν νοῦν ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων, ὅθεν φασί· τὸ μὲν ἓν πρόσωπον πρὸς τὰ καλὰ παρακαλεῖν τὸν νοῦν, τὸ δὲ ἕτερον, εὐθέως πρὸς τὰ ἐναντία. Ἐγὼ ἐκ τῶν Γραφῶν, καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς τοῦ νοῦ αἰσθήσεως κατείληφα, ὅτι πρὸ μὲν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἔξωθεν ἡ Χάρις πρὸς τὰ καλὰ προετρέπετο τὴν ψυχήν, ὁ δὲ σατανᾶς ἐν τοῖς αὐτῆς ἐνεφώλευε βάθεσιν, ὅλας τὰς τοῦ νοῦ δεξιὰς διεξόδους ἀποφράττειν πειρώμενος.

2. Ἀπὸ δὲ αὐτῆς τῆς ὥρας ἐν ᾗπερ ἀναγεννώμεθα, ἔξωθεν μὲν ὁ δαίμων γίνεται, ἔσωθεν δὲ ἡ Χάρις εἰς αὐτὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς, τουτέστιν εἰς τὸν νοῦν κατασκηνοῖ· πᾶσα γὰρ ἡ δόξα, φησί, τῆς θυγατρὸς τοῦ Βασιλέως ἔσωθεν, οὐ φαινομένη τοῖς δαίμοσιν· ὅθεν εὑρίσκομεν, ὅτι ὡς πάλαι ἐκυρίευεν ἡ πλάνη τῆς ψυχῆς, οὕτω μετὰ τὸ Βάπτισμα κυριεύει αὐτῆς ἡ ἀλήθεια, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ βάθους τῆς καρδίας ἡμῶν αἰσθανόμεθα τοῦ θείου ὥσπερ ἀναβλύζοντος πόθου, ὅτε θερμῶς τοῦ Θεοῦ μεμνήμεθα, τὰ δὲ πονηρὰ πνεύματα λοιπὸν ταῖς αἰσθήσεσι τοῦ σώματος ἡμῶν ἐνάλλονταί τε καὶ ἐμφωλεύουσι, καπνίζοντα ὥσπερ τὸν νοῦν διὰ τῆς ὑγρότητος τοῦ σώματος, τὴν ἡδύτητα τῶν ἀλόγων ἡδονῶν.

3. Οὕτως οὖν ὁ μὲν νοῦς ἡμῶν ἀεί, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, συνήδεται τοῖς νόμοις τοῦ πνεύματος, τὰ δὲ αἰσθητήρια τῆς σαρκὸς τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς συναπάγεσθαι θέλει· ὅθεν ἡ μὲν Χάρις, διὰ τῆς τοῦ νοῦ αἰσθήσεως, τὸ σῶμα εἰς ἀγαλλίασιν ἄρρητον κατευφραίνει, ἐπὶ τῶν προκοπτόντων τῇ γνώσει, οἱ δὲ δαίμονες, διὰ τῶν αἰσθήσεων τοῦ σώματος, ὅταν ἡμᾶς εὕρωσι μάλιστα ὀλιγώρους τὸν δρόμον τῆς εὐσεβείας τρέχοντας, τὴν ψυχὴν αἰχμαλωτίζουσι, βιαίως αὐτὴν εἰς ἃ μὴ θέλει παρακαλοῦντες οἱ φόνιοι.

---

1) «Ὃς γὰρ ἂν θέλει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν» (Ματθ. ιϛ΄ 25).

2) Σχετικὴ καὶ ἡ αὐτοαγωγὴ τοῦ θείου Ἀποστόλου Παύλου «ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ» (Α΄ Κορ. θ΄ 27).

4. Τοῦτο δὲ ὁ Θεὸς παρεχώρησεν ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων γενέσθαι, ἵνα διὰ τῆς ζάλης καὶ τοῦ πυρὸς τῆς δοκιμασίας ὁ ἄνθρωπος διερχόμενος, οὕτως ἐν ἀπολαύσει εἰ θέλει τοῦ ἀγαθοῦ γένηται· «διήλθομεν γάρ, φησι, διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν»· ἅμα δέ, ἵνα καὶ ἡ ψυχὴ μάθῃ τὴν διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ, καὶ ταπεινοτέρα γένηται διὰ τὸ πολλὴν αὐτῇ αἰσχύνην ἐγγίνεσθαι ἐκ τῆς τῶν δαιμονικῶν λογισμῶν αἰσχρότητος, ὅτε καθάρεται· προσέτι καὶ ὅπερ οὐκ ἐφυλάξαμεν, φυσικοὶ ὑπάρχοντες, τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης λαβόντες, ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ τηρήσωμεν, καὶ ὑπὸ δοκιμὴν εἴη τὸ ἡμῶν αὐτεξούσιον.

5. Δύο οὖν ὥσπερ γένη εἶναι τῶν πονηρῶν πνευμάτων ὁ λόγος ἡμᾶς διδάσκει τῆς γνώσεως· τα μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσὶν ὥσπερ λεπτότερα, τὰ δὲ ὑλωδέστερα· τὰ οὖν λεπτότερα, τῇ ψυχῇ πολεμεῖ, τὰ δὲ ἄλλα τὴν σάρκα διὰ λιπαρῶν τινων παρακλήσεων αἰχμαλωτίζειν εἴωθε· διόπερ ἐναντίως ἔχουσιν ἀεὶ πρὸς ἑαυτούς, οἵ τε τῇ ψυχῇ προσπαλαίοντες δαίμονες καὶ οἱ τῷ σώματι, κἂν εἰς τὸ βλάπτειν τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἴσην ἔχωσι πρόθεσιν.

6. Ὅτε οὖν ἡ Χάρις οὐ κατοικεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας, ὡς εἶπον, δίκην ὄντως ὄφεων ἐμφωλεύουσι, μὴ συγχωροῦντες ὄντως διαβλέψαι τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ καλοῦ· ὅτε δὲ εἰς τὸν νοῦν ἡ Χάρις ἐγκρύπτεται, ὡσανεὶ νεφέλαι τινὲς ζοφώδεις λοιπὸν διὰ τῶν μερῶν τῆς καρδίας διατρέχουσιν εἰς τὰ πάθη τῆς ἁμαρτίας καὶ εἰς μετεωρισμοὺς ποικίλους σχηματιζόμενοι, ἵνα τὴν μνήμην μετεωρίζοντες τοῦ νοῦ, τῆς πρὸς τὴν Χάριν ὁμιλίας αὐτὸν ἀποσπῶσιν.

7. Ὅτε τοίνυν ὑπὸ τῶν διενοχλούντων τῇ ψυχῇ δαιμόνων, εἰς τὰ ψυχικὰ ἐκπυρούμεθα πάθη, καὶ μάλιστα εἰς τὴν οἴησιν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων τῶν κακῶν, τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος λογιζόμενοι καὶ τὸ φοβερὸν τῆς κρίσεως, τὸν ὄγκον τῆς φιλοδοξίας καταισχύνομεν καὶ συστέλλομεν· καὶ ὅταν οἱ τῷ σώματι προσπαλαίοντες δαίμονες δι' ὄχλου γίνωνται, τὸ αὐτὸ δεῖ ὁμοίως ποιεῖν· αὕτη γὰρ μόνη ἡ ἐνθύμησις πάσας τὰς διαφορὰς τῶν πονηρῶν πνευμάτων καταργεῖν δύναται ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ.

8. Ὅτι δὲ ἐκ τοῦ σώματος ὁ σατανᾶς πολεμεῖ τὴν ψυχήν, τὴν μετέχουσαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ Ἀπόστολος σαφῶς ἡμᾶς διδάσκει λέγων· «στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ»· καὶ μετ' ὀλίγα· «ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσησθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι»· δηλῶν, ὅτι ἔξωθεν λοιπὸν ὢν ὁ ἐχθρός, βέλεσι πεπυρωμένοις ταῖς χριστοφόροις ψυχαῖς ἐπέρχεται. Ὁ γὰρ μὴ ὢν ἐγκρατὴς τοῦ ἑαυτοῦ ἐχθροῦ, βέλεσι πάντως κατ' αὐτοῦ κέχρηται, ἵνα τὸν ἐκ μήκους αὐτῷ μαχόμενον τῷ πτερῷ τῶν βελῶν δυνηθῇ θηράσαι καὶ καταβαλεῖν.

9. Οὕτως οὖν καὶ ὁ σατανᾶς, ἐπειδὴ οὐ δύναται διὰ τὴν παρουσίαν τῆς Χάριτος ἐμφωλεῦσαι ὡς τὸ πρὶν τῷ τῶν ἀγωνιζομένων νοΐ, τῇ ὑγρότητι λοιπὸν τοῦ σώματος ἐφίπταται καὶ ἐμφωλεύει, ἵνα διὰ τῆς αὐτοῦ εὐχερείας, τὴν ψυχὴν δελεάζῃ· διόπερ δεῖ ἐκτήκειν αὐτὸ συμμέτρως, ἵνα μὴ διὰ τῆς αὐτοῦ ὑγρότητος ὀλισθαίνῃ ὁ νοῦς εἰς τὸ λεῖον τῶν ἡδονῶν· εἰ γάρ τις δυνηθείη ζῶν ἔτι διὰ τῶν πόνων ἀποθανεῖν, καὶ τὴν σάρκα τελείως νεκρῶσαι τῷ πνεύματι, ὅλος λοιπὸν γίνεται οἶκος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρὶν γὰρ ἀποθάνῃ ὁ τοιοῦτος, ἀνέστη. Ὥσπερ ἦν αὐτὸς ὁ μακάριος Παῦλος, καὶ ὅσοι τελείως ἠγωνίσαντο κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀγωνίζονται.

10. Πρῶτον μέν, ὡς ἀνωτέρω ἔφην, κρύπτει τὴν ἑαυτῆς παρουσίαν ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων ἡ Χάρις, ἐκδεχομένη τὴν τῆς ψυχῆς πρόθεσιν· ἐπειδὰν δὲ ὅλος ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν Κύριον, τότε ἀῤῥήτῳ τινὶ αἰσθήσει τὴν ἑαυτῆς παρουσίαν ἐμφαίνει τῇ καρδίᾳ, καὶ πάλιν ἐκδέχεται τὴν τῆς ψυχῆς κίνησιν, παραχωροῦσα μέντοι τὰ δαιμονικὰ βέλη ἄχρι τῆς βαθείας αὐτῆς καταφθάνειν αἰσθήσεως, ἵνα θερμοτέρᾳ προθέσει ἐκζητήσῃ τὸν Κύριον.

11. Ἐὰν οὖν λοιπὸν ἄρξηται προβαίνειν ὁ ἄνθρωπος τῇ τηρήσει τῶν ἐντολῶν, καὶ ἀπαύστως ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν, τότε καὶ ἐπὶ τὰ ἐξώτερα αἰσθητήρια τῆς καρδίας τὸ πῦρ τῆς ἁγίας ἐπινέμεται Χάριτος, τὰ ζιζάνια τῆς ἀνθρωπείας γῆς πληροφορητικῶς καταφλέγουσα· ὅθεν καὶ αἱ δαιμονικαὶ προσβολαὶ τότε πόῤῥω που ἐκείνων τῶν τόπων καταφθάνουσιν, ἠρέμα λοιπὸν νύττουσαι τὸ ἐμπαθὲς τῆς ψυχῆς.

12. Ὅτε δὲ πάσας τὰς ἀρετὰς ὁ τοῦ ἀγῶνος ἄνθρωπος ἐγκομβώσοιτο καὶ μάλιστα τὴν τελείαν ἀκτημοσύνην, τότε τὴν πᾶσαν αὐτοῦ φύσιν βαθυτέρᾳ τινὶ αἰσθήσει περιαυγάζει, εἰς ἀγάπην λοιπὸν πολλὴν περιθάλπουσα τοῦ Θεοῦ, διόπερ ἐξωτέρω τῆς τοῦ σώματος αἰσθήσεως τότε τὰ δαιμονικὰ ἀποσβέννυνται βέλη· ἡ γὰρ αὔρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς ἀνέμους εἰρηνικοὺς τὴν καρδίαν κινοῦσα, τὰ τοῦ πυρφόρου δαίμονος βέλη εἰς ἀέρα φερόμενα ἔτι κατασβέννυσι.

13. Πλὴν καὶ τὸν εἰς τοῦτο τὸ μέτρον φθάσαντα παραχωρεῖ ποτε τῇ κακίᾳ τῶν δαιμόνων ὁ Θεός, ἀφώτιστον αὐτοῦ τότε τὸν νοῦν καταλιμπάνων, ἵνα τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν μὴ ᾖ δεδεμένον εἰς τὸ πᾶν τῷ δεσμῷ τῆς Χάριτος, οὐ μόνον διὰ τὸ ἐξ ἀγῶνος ἡττηθῆναι τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὀφείλειν ἔτι προκόπτειν εἰς τὴν πνευματικὴν πεῖραν τὸν ἄνθρωπον· τὸ γὰρ τοῦ παιδευομένου νομιζόμενον τέλειον, ἀτελές ἐστιν, ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον τοῦ παιδεύοντος ἡμᾶς Θεοῦ, ἐν ἀγάπῃ φιλοτιμίας, κἂν ὅλην τὴν τῷ Ἰακὼβ δειχθεῖσαν κλίμακα ἀνελθεῖν τις δυνηθῇ τῇ προκοπῇ τῶν πόνων.

14. Ὥσπερ ὅταν τις χειμερινῇ ὥρᾳ ἐν ὑπαίθρῳ που ἑστηκὼς τόπῳ, ἀφορῶν δὲ τὰς ἀνατολὰς ὅλως ἐν ἀρχῇ τῆς ἡμέρας, τὰ ἐμπρόσθια αὐτοῦ μέρη ὑπὸ τοῦ ἡλίου θερμαίνοιτο, τὰ ὀπίσθια ὅμως αὐτοῦ πάντα, ἄμοιρα ᾖ τῆς θέρμης, διὰ τὸ μὴ εἶναι κατὰ κεφαλῆς αὐτοῦ τὸν ἥλιον.

15. Οὕτω καὶ οἱ εἰς τὴν ἀρχὴν ὄντες τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας, περιθάλπονται μὲν μερικῶς τὴν καρδίαν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διόπερ καὶ πνευματικὰ τότε φρονήματα ὁ νοῦς αὐτῶν καρποφορεῖν ἄρχεται, φανερὰ δὲ αὐτῆς μέρη μένουσι κατὰ σάρκα φρονοῦντα, διὰ τὸ μηδέπω ἅπαντα τὰ μέλη τῆς καρδίας, ἐν βαθείᾳ αἰσθήσει καταυγάζεσθαι ὑπὸ τῆς ἁγίας Χάριτος· ὅπερ τινὲς μὴ νοήσαντες, ἐνόμισαν τὴν Χάριν ἅμα καὶ τὴν ἁμαρτίαν, τουτέστι τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, ἐγκρύπτεσθαι εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀγωνιζομένων.

16. Οὕτως οὖν ἐν τῇ αὐτῇ ῥοπῇ καὶ καλὰ καὶ οὐ καλὰ συμβαίνει τὴν ψυχὴν ἐννοεῖν, ὃν τρόπον ὁ τοῦ ὑποδείγματος ἄνθρωπος, ἐν τῇ αὐτῇ θήξει, καὶ ῥιγοῖ καὶ θάλπεται· ἀφ' οὗ γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν εἰς τὸ διπλοῦν τῆς γνώσεως ἀπωλίσθησεν, ἀνάγκην ἔχει ἔκτοτε κἂν μὴ θέλῃ κατὰ τὴν αὐτὴν ῥιπήν, καλὰ καὶ φαῦλα φέρειν διανοήματα, μάλιστα ἐπὶ τῶν εἰς λεπτότητα διακρίσεως ἐρχομένων· ὡς γὰρ σπεύδει ἀεὶ τὸ καλὸν ἐννοεῖν, εὐθὺς καὶ τοῦ κακοῦ μέμνηται, ἐπειδὴ εἰς διπλῆν τινα ἔννοιαν ἔσχισται ἀπὸ τῆς Ἀδὰμ παρακοῆς ἡ τοῦ ἀνθρώπου μνήμη.

17. Ἐὰν οὖν ἀρξώμεθα θερμῷ ζήλῳ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ διαπράττεσθαι, ἅπαντα ἡμῶν λοιπὸν τὰ αἰσθητήρια ἐν βαθείᾳ τινὶ αἰσθήσει φωτίζουσα ἡ Χάρις, τὰ μὲν ἡμέτερα ὥσπερ καταφλέγει ἐνθυμήματα· ἡδύνουσα ἡμῶν δὲ τὴν καρδίαν ἐν εἰρήνῃ τινὶ φιλίας ἀνενδότου, πνευματικά τινα καὶ οὐκέτι σαρκικὰ ἡμᾶς λογίζεσθαι παρασκευάζει· τοῦτο δὲ τοῖς ἐγγίζουσι τῇ τελειότητι συνεχῶς ἄγαν συμβαίνει, οἵτινες ἔχουσιν ἄπαυστον ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν μνήμην τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

Ἑρμηνεία

ΜΕΡΙΚΟΙ ἐνόμισαν, ὅτι ἡ Χάρις καὶ ἡ ἁμαρτία, δηλαδὴ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, εἶναι μαζὶ κρυμμένα μέσα εἰς τὸν νοῦν τῶν βαπτιζομένων. Δι' αὐτὸ καὶ λέγουν· τὸ μὲν ἕνα πρόσωπον παρακινεῖ τὸν νοῦν πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν καλῶν, τὸ δὲ

ἄλλον, κατ' εὐθεῖαν, πρὸς τὰ ἀντίθετα. Ἐγὼ ὅμως, μὲ ὁδηγὸν τὰς θείας Γραφὰς καὶ τὴν διαίσθησιν τοῦ νοός, ἔχω καταλήξει εἰς τὸ ἑξῆς συμπέρασμα: Πρὸ μὲν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἡ Χάρις προέτρεπε τὴν ψυχὴν πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἀγαθοῦ ἐνεργοῦσα ἐκ τῶν ἔξω· ὁ δὲ σατανᾶς εἶχε κατασκευάσει τὴν φωλεάν του εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, ὅπου παραμένων ἐπροσπαθοῦσε νὰ φράττῃ ὅλας τὰς δεξιὰς εἰσόδους τοῦ νοῦ.

2. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν ὅμως ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἀναγεννώμεθα, ὁ δαίμων ἐγκαθίσταται πλέον ἀπ' ἔξω, ἐνῷ ἡ Χάρις εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ βάθος τῆς ψυχῆς, δηλαδὴ τὸν νοῦν, ὅπου καὶ κατασκηνώνει· «ὅλη ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως εὑρίσκεται ἀπὸ μέσα», ὅπως λέγει καὶ ὁ Ψαλμός (1), χωρὶς νὰ φαίνεται εἰς τοὺς δαίμονας. Ἐξ αὐτοῦ λοιπὸν συμπεραίνομεν, ὅτι ὅπως πρὸ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος τὴν ψυχὴν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἐκυρίευεν ἡ πλάνη, τοιουτοτρόπως μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα κυριεύει τὴν ψυχὴν ἡ ἀλήθεια· ἀπ' αὐτὸ δὲ τὸ ἄδυτον βάθος τῆς καρδίας ἡμῶν αἰσθανόμεθα τὸ θεῖον, ὡς ἱερὸν καὶ ἅγιον πόθον ποὺ ἀναβλύζει, ὁσάκις ἐνθυμούμεθα τὸν Θεὸν μετὰ θέρμης. Ἐνῷ δὲ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας ἡμῶν ἀναπτύσσεται τὸ αἴσθημα τοῦ θείου καὶ συνειδητοποιεῖται τὸ βίωμα τῆς παρουσίας Του, ἐντὸς τῶν σωματικῶν ἡμῶν αἰσθήσεων ἐμφωλεύουν τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ ὁρμοῦν ἐναντίον μας συσκοτίζοντα τὸν νοῦν μὲ τὴν πλαδαρότητα τοῦ σώματος καὶ τὴν παραπλανητικὴν γλυκύτητα τῶν ἀλόγων ἡδονῶν.

3. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν λαμβάνει χώραν ἐντὸς τοῦ ψυχικοῦ ἡμῶν κόσμου μία θλιβερὰ ἀντινομία· δηλαδὴ ὁ μὲν νοῦς ἡμῶν εὐχαριστεῖται καὶ χαίρεται ἐκ τῶν νόμων τοῦ πνεύματος κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (2), ἐνῷ, ἀντιθέτως, τὰ αἰσθητήρια ὄργανα τοῦ σώματος ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποπλανηθοῦν, συμπαρασύροντα τὴν ψυχὴν εἰς τὸν ὀλισθηρὸν κατήφορον τῆς ἡδονῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἡ μὲν Χάρις, διὰ τῆς ὑψηλῆς καὶ πέραν πάσης ἐμπειρίας αἰσθήσεως τοῦ νοῦ, διαποτίζει τὸ σῶμα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προκόπτουν εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ μὲ μίαν ἀνέκφραστον χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, ἐξ αἰτίας τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν σκέψεων, ποὺ ἐπαυξάνουν καὶ διευρύνουν τὴν ὑψηλὴν πνευματικὴν γνῶσιν, οἱ δὲ δαίμονες, ὅταν μάλιστα μᾶς εὕρουν νὰ τρέχωμεν μὲ ἀδιαφορίαν καὶ ἀνόρεχτα τὸν δρόμον τῆς εὐσεβείας, αἰχμαλωτίζουν βιαίως τὴν ψυχήν, διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, καὶ τότε αὐτοί, οἱ δολοφόνοι, τὴν ὑποχρεώνουν νὰ κάνῃ αὐτά, ποὺ δὲν θέλει.

---

1) «Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν» (Ψαλμ. μδ' 14).

2) «Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν· ὃ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ τοῦτο ποιῶ... συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου» (Ρωμ. ζ' 14–23).

4. Τοῦτο δὲ τὸ ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς νὰ συμβαίνῃ εἰς τοὺς βαπτιζομένους, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ, ἐὰν τὸ θελήσῃ, ὁ ἄνθρωπος τὸ ἀγαθόν, ἀφοῦ προηγουμένως διέλθῃ διὰ τῆς ζάλης καὶ τοῦ πυρὸς τῆς δοκιμασίας, καθὼς καὶ ὁ Προφητάναξ Δαβὶδ λέγει· «διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχὴν» (Ψαλμ. ξε' 12). Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτό, ἡ κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ ἀντινομία μεταξὺ νοὸς καὶ αἰσθήσεων ἔχει σκοπὸν νὰ κατευθύνῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ καὶ νὰ ταπεινώνεται περισσότερον ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐντροπὴν ποὺ ᾐσθάνθη ἐξ αἰτίας τῆς αἰσχρότητος τῶν δαιμονικῶν λογισμῶν· αὐτὰ δὲ τὰ αἰσθήματα τῆς ταπεινώσεως καὶ ἐντροπῆς τὴν βοηθοῦν νὰ ἐπιτύχῃ λαμπροτέραν κάθαρσιν. Τέλος, εἰς τὴν παραχώρησιν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ θὰ πρέπῃ νὰ διακρίνωμεν ἀκόμη καὶ αὐτὴν τὴν σκοπιμότητα τῆς Θείας Προνοίας· ὥστε αὐτὸ ποὺ δὲν ἐφυλάξαμεν, ὅτε εὑρισκόμεθα εἰς τὴν φυσικὴν κατάστασιν [1], τότε ποὺ ἐλάβαμεν τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης, νὰ τὸ τηρήσωμεν, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἑξῆς, καὶ οὕτω εὑρεθῇ τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν δεδικαιωμένον ἀπὸ τὴν δοκιμασίαν.

5. Ἀπὸ ὅσα εἴπομεν συμπεραίνομεν, ὅτι τὰ πονηρὰ πνεύματα διακρίνονται εἰς δύο γένη· τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι κάπως λεπτότερα, ἐνῷ τὰ ἄλλα εἶναι κάπως ὑλικώτερα. Τὰ λεπτότερα πολεμοῦν τὴν ψυχήν, ἐνῷ τὰ ἄλλα, τὰ ὑλικώτερα, συνηθίζουν νὰ αἰχμαλωτίζουν τὴν σάρκα μὲ διαφόρους ὑλικὰς ἀπολαύσεις. Δι' αὐτὸ καὶ εἶναι τελείως διαφορετικοὶ μεταξύ των οἱ δαίμονες ποὺ πολεμοῦν τὴν ψυχήν, ἀπὸ τοὺς δαίμονας ποὺ πολεμοῦν τὴν σάρκα, ἂν καὶ τὸν ἴδιον σκοπὸν ἐπιδιώκουν, νὰ βλάπτουν ἐξ ἴσου τοὺς ἀνθρώπους.

6. Ὅταν λοιπὸν ἡ Χάρις δὲν κατοικῇ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως εἶπον, τότε πράγματι τὰ πονηρὰ πνεύματα ἐμφωλεύουν πλέον εἰς τὴν καρδίαν, ὅπως τὰ φίδια εἰς ἕνα λάκκον, καὶ δὲν ἐπιτρέπουν καθόλου εἰς τὴν ψυχὴν νὰ ἴδῃ καθαρὰ καὶ νὰ συλλάβῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ καλοῦ. Ὅταν δὲ πάλιν ἡ Χάρις κρύπτεται ἐντὸς τοῦ νοός, τότε τὰ πονηρὰ πνεύματα, σὰν μαῦρα σύννεφα, διατρέχουν ἀνὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς καρδίας [2], καὶ μετασχηματίζονται εἰς διάφορα πάθη τῆς ἁμαρτίας καὶ εἰς διαφόρους ἀποπλανητικὰς φανταστικὰς παραστάσεις, διὰ νὰ αἰχμαλωτίσουν τοιουτοτρόπως τὴν μνήμην τοῦ νοὸς καὶ νὰ τὸν ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν μυστικήν του ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν Χάριν.

7. Δι' αὐτὸ λοιπὸν πρέπει, ὅταν οἱ παρενοχλοῦντες τὴν ψυχὴν δαίμονες μᾶς καταφλογίζουν εἰς τὰ ψυχικὰ πάθη, καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν οἴησιν [3], ποὺ εἶναι ἡ μητέρα ὅλων τῶν κακῶν, νὰ σκεπτώμεθα

---

1) Φυσικὴ κατάστασις εἶναι ἡ πρὸ τῆς πτώσεως κατάστασις.

2) Πιθανὸν νὰ ἐννοῇ τὰ διάφορα συναισθήματα.

3) Οἴησις=ἔπαρσις, φούσκωμα τοῦ νοός, πλάνη, καὶ ἰδίᾳ ἡ παρ' ἀξίαν μεγάλη ἰδέα, τὴν ὁποίαν ἔχει τις διὰ τὸν ἑαυτόν του.

τὴν ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς διάλυσιν τοῦ σώματος, καθὼς καὶ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως, καὶ νὰ ἐντρεπώμεθα καὶ νὰ περιμαζεύωμεν τὸν ὄγκον τοῦ νοσηροῦ πρὸς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ἔρωτος. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη οἱ πολεμοῦντες τὸ σῶμα μας δαίμονες μᾶς περιτριγυρίσουν ὡς ἀναρίθμητος ὄχλος, καὶ βασανιστικῶς μᾶς ἐνοχλοῦν, τὸ ἴδιον πρέπει νὰ κάμωμεν, διότι μονάχα ἡ ἐνθύμησις τοῦ θανάτου καὶ τῆς φοβερᾶς στιγμῆς τῆς κρίσεως, κατευθυνομένη ἀπὸ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ σκορπίσῃ τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ νὰ καταργήσῃ ὅλας των τὰς παγίδας.

8. Ὅτι δὲ πράγματι ὁ σατανᾶς διὰ μέσου τοῦ σώματος πολεμεῖ τὴν ψυχήν, ἡ ὁποία ἔχει τὸ προνόμιον νὰ δέχεται ἐν ἑαυτῇ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, μᾶς τὸ διδάσκει μετὰ πάσης λεπτομερείας καὶ σαφηνείας ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, διὰ τῶν ἑξῆς: «Σταθῆτε λοιπὸν καὶ περιζώσατε τὴν ὀσφύν σας μὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐνδυθῆτε τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης. Ὑποδέσατε τοὺς πόδας σας μὲ τὴν ἑτοιμασίαν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. Ἐπάνω δὲ ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐφόδια νὰ σηκώσετε ὑψηλὰ τὴν μεγάλην ἀσπίδα τῆς πίστεως, διὰ τῆς ὁποίας θὰ δυνηθῆτε νὰ ἀποκρούσετε ὅλα τὰ φλογισμένα βέλη τοῦ πονηροῦ»(1). Μὲ τὴν θαυμασίαν αὐτὴν περιγραφὴν φανερώνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν, ὁ διάβολος, ἔξωθεν ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν χριστοφόρων ψυχῶν μὲ καταφλογισμένα βέλη. Συμβαίνει δηλαδὴ καὶ μὲ τὸν διάβολον ὅ,τι καὶ μὲ τοὺς σωματικοὺς ἐχθρούς· εἶναι γνωστόν, ὅτι αὐτὸς ποὺ δὲν δύναται νὰ νικήσῃ τὸν ἐχθρόν του ἀπὸ κοντά, χρησιμοποιεῖ ὁπωσδήποτε βέλη ἐναντίον του, διὰ νὰ δυνηθῇ μὲ τὸ πτερὸν τῶν βελῶν νὰ κυνηγήσῃ καὶ νὰ καταβάλῃ αὐτόν, ποὺ ἐξ ἀποστάσεως πολεμεῖ (2).

9. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν καὶ ὁ σατανᾶς, ἐπειδὴ δὲν δύναται, λόγῳ τῆς παρουσίας τῆς Χάριτος, νὰ φωλιάσῃ, ὅπως πρίν, εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀγωνιζομένων, πετᾷ ἐπάνω ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ τελικῶς ἐμφωλεύει κρυφὰ μέσα εἰς τὴν εὐπάθειαντοῦ σώματος, ὥστε νὰ δελεάζῃ τὴν ψυχὴν μὲ τὴν εὐκολίαν τῶν σωματικῶν κινήσεων (3). Δι' αὐτὸ πρέπει ὁ Μοναχός, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐνάρετος ἀκόμη Χριστιανός, νὰ ἀδυνατίζῃ καταλλήλως τὸ σῶμα του μὲ τὴν νηστείαν διὰ νὰ μὴ γλυστρᾷ ὁ νοῦς, διὰ τῆς εὐταθείας τοῦ σώματος εἰς τὴν παραπλανητικὴν γλυκύτητα τῶν ἡδονῶν. Ἐὰν λοιπὸν κανεὶς δυνηθῇ, ἐνῷ ἀκόμη ζῇ, νὰ θανατώσῃ τὰς

---

1) «Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης· ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι» (Ἐφεσ. ς' 14—16).

2) Ὡς γνωστὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν εἶχον ἐφευρεθῆ τὰ πυροβόλα ὅπλα, ἐχρησιμοποιοῦντο δὲ διὰ τὰς ἐξ ἀποστάσεως μάχας τόξα καὶ βέλη.

3) Εἶναι καὶ ψυχολογικῶς ἀποδεδειγμένη ἡ ἐπίδρασις τῶν σωματικῶν καταστάσεων ἐπὶ τῆς ψυχῆς καὶ ἀντιστρόφως· π.χ. ἡ ἄμετρος πολυφαγία παγιδεύει εἰς πολλὰς ἀδυναμίας τὴν ψυχήν.

ἡδονὰς διὰ τῶν κόπων τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἐγκρατείας, καὶ νὰ ἀπονεκρώσῃ τελείως τὴν σάρκα διὰ τοῦ πνεύματος, θὰ κατορθώσῃ ὁλόκληρος νὰ γίνῃ οἶκος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· διότι ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, πρὶν ἀκόμη ἀποθάνῃ σωματικῶς, ἀνεστήθη ἤδη. Αὐτὸ ἀκριβῶς, ποὺ λέγω, συνέβη μὲ τὸν μακάριον Παῦλον καὶ μὲ ὅσους ἠγωνίσθησαν καὶ ἀγωνίζονται, μὲ τελειότητα, ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας.

10. Πρῶτον μέν, ὅπως ἀνέφερα προηγουμένως, ἡ θεία Χάρις ἀποκρύπτει τὴν παρουσίαν της εἰς τοὺς βαπτιζομένους, ἀναμένουσα νὰ ἐκδηλωθῇ ἐλευθέρως καὶ ἀβιάστως ἡ πρόθεσις τῆς ψυχῆς· ὅταν δὲ ὅλος πλέον ὁ ἄνθρωπος ἐπιστρέψῃ αὐτεξουσίως πρὸς τὸν Κύριον, τότε ἡ Χάρις φανερώνει τὴν παρουσίαν της εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τῆς παρουσίας αὐτῆς λαμβάνει πεῖραν ἡ ψυχὴ διά τινος ἀνεκφράστου καὶ λεπτοτάτης μυστικῆς αἰσθήσεως. Καὶ πάλιν ὅμως τότε ἡ φανερουμένη Χάρις ἀναμένει τὴν κίνησιν τῆς ψυχῆς, ἀνεχομένη μάλιστα, κατὰ παραχώρησιν, νὰ γίνωνται βαθύτατα αἰσθητὰ τὰ δαιμονικὰ βέλη ὑπὸ τῆς ψυχῆς, ὥστε μὲ θερμοτέραν διάθεσιν νὰ ἐκζητήσῃ τὸν Κύριον.

11. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἀρχίσῃ ἀποφασιστικὰ νὰ τηρῇ τὰς ἐντολὰς καὶ ἀκαταπαύστως νὰ ἐπικαλῆται τὸν Θεόν, τότε καὶ τὸ πῦρ τῆς ἁγίας Χάριτος παρουσιάζεται καὶ παραμένει σταθερῶς εἰς τὰ ἐξωτερικώτερα αἰσθητήρια τῆς καρδίας, καταφλέγον ὅλα τὰ ζιζάνια τῆς ἀνθρωπίνης γῆς(1). Αὐτὴ δὲ ἡ ἐνέργεια τῆς θείας Χάριτος εἶναι μία σαφὴς πληροφορία καὶ προειδοποίησις, δι᾽ αὐτὸ τότε καὶ αἱ δαιμονικαὶ προσβολαὶ ἀπομακρύνονται καὶ φθάνουν μακρυὰ ἀπὸ τοὺς χαριτωμένους ἐκείνους τόπους τῆς καρδίας καὶ ἐκεῖθεν πλέον ἐντελῶς ἀκίνδυνα καὶ μὲ ἠρεμίαν νύττουν τὸ ἐμπαθὲς μέρος τῆς ψυχῆς.

12. Ὅταν δὲ ὁ ἀγωνιστὴς ἄνθρωπος φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἐγκολπωθῇ ὅλας τὰς ἀρετάς, καὶ πρὸ παντὸς τὴν ἀπόλυτον ἀκτημοσύνην, τότε ὁλόκληρον αὐτοῦ τὴν φύσιν φωτίζει ὁλόγυρα μιὰ βαθυτέρα μυστικὴ αἴσθησις, ἡ ὁποία ζεσταίνει, εἰς τὰ βάθη τῆς ὑπάρξεώς του, τὴν πολλὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς θείας αὐτῆς ἀλλοιώσεως εἶναι ὅτι τὰ δαιμονικὰ βέλη σβύνουν καὶ χάνονται πολὺ μακρὰν καὶ αὐτῶν τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, διότι ἡ αὔρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ κινεῖ τὴν καρδίαν πρὸς εἰρηνικοὺς ἀνέμους, σβύνει τελείως καὶ ἀχρηστεύει τὰ πυρφόρα βέλη τοῦ δαίμονος, ἐνῷ ἀκόμη κινοῦνται εἰς τὸν ἀέρα.

13. Πλήν, καὶ αὐτὸν ποὺ ἔφθασεν εἰς αὐτὸ τὸ μέτρον, παραχωρεῖ κάποτε ὁ Θεὸς νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν κακίαν τῶν δαιμόνων, ἀφήνων τότε ἀφώτιστον τὸν νοῦν του, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῇ τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν τελείως δεμένον μὲ τὸν δεσμὸν τῆς Χάριτος, ὄχι μόνον διότι τελικῶς

1) Ἀνθρωπίνην γῆν ὀνομάζει ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, καὶ δὴ τὰς πέντε αἰσθήσεις τοῦ σώματος, δι᾽ ὧν καὶ ἐξ ὧν ὁ διάβολος πολεμεῖ τὴν ψυχήν.

ἡ ἁμαρτία θὰ πρέπει νὰ νικηθῇ δι' ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ διότι θὰ πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ προκόψῃ ἀκόμη εἰς τὴν πνευματικὴν πεῖραν· διότι ἐκεῖνο ποὺ νομίζει ὁ παιδευόμενος ὡς τέλειον, εἶναι ἀτελὲς ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον τοῦ παιδεύοντος ἡμᾶς ἀπὸ μεγάλην ἀγάπην Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν κανείς, κατὰ τὴν προκοπὴν τῶν ἀγωνιστικῶν κόπων, δυνηθῇ νὰ ἀνέλθῃ ὅλην τὴν ὑποδειχθεῖσαν εἰς τὸν Ἰακὼβ κλίμακα (1).

14. Ὅπως ἕνας ἄνθρωπος, ὅταν εὑρίσκεται ἐν καιρῷ χειμῶνος εἰς τὸ ὕπαιθρον, χωρὶς καμμίαν ἄλλην βοήθειαν, ἀναμένει τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου διὰ νὰ θερμανθῇ, ὅταν δὲ ἀνατείλῃ στρέφεται ὅλως πρὸς αὐτόν. Ὅμως ὅταν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, μόνον τὰ ἐμπρόσθια μέρη τοῦ σώματός του θὰ θερμανθοῦν· ἀντιθέτως τὰ ὀπίσθια θὰ εἶναι τελείως ἄμοιρα τῆς ἡλιακῆς θερμότητος, διότι ὁ ἥλιος δὲν ἔχει φθάσει ἀκόμη εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ (2).

15. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ ἐκείνους, ποὺ εὑρίσκονται εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πνευματικῆς των προκοπῆς· γλυκοζεσταίνεται μὲν ἐν μέρει ἡ καρδία των ἀπὸ τὴν θαλπωρὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δι' αὐτὸ καὶ ὁ νοῦς των τότε ἀρχίζει νὰ καρποφορῇ πνευματικὰ φρονήματα, ἐν τούτοις ὅμως ἀξιόλογα μέρη τῆς διανοίας παραμένουν μὲ σαρκικὰ φρονήματα, ἐπειδὴ δὲν κατηυγάσθησαν ἀκόμη ὅλα τὰ μέλη αὐτῆς διὰ βαθείας μυστικῆς αἰσθήσεως ὑπὸ τῆς ἁγίας Χάριτος. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν περίπτωσιν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀντιληφθοῦν μερικοὶ καὶ δι' αὐτὸ ἐνόμισαν, ἐσφαλμένως, ὅτι ἡ Χάρις καὶ ἡ ἁμαρτία, δηλαδὴ τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγκρύπτωνται ἀπὸ κοινοῦ καὶ συγχρόνως εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀγωνιζομένων.

16. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν συμβαίνει, κατὰ τὴν αὐτὴν ταχυτάτην κίνησιν τοῦ νοός, νὰ ἐννοῇ ἡ ψυχὴ ἡμῶν καὶ καλὰ καὶ ὄχι καλά, ὅπως καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ παραδείγματος εἰς τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς θέσιν ἱστάμενος εἶναι δυνατὸν καὶ νὰ κρυώνῃ καὶ νὰ ζεσταίνεται. Διότι ἀπὸ τότε ποὺ ὁ νοῦς ἡμῶν διωλίσθησεν εἰς τὴν διπλῆν μορφὴν τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἀναγκάζεται ἔκτοτε, καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν τὸ θέλῃ, κατὰ τὴν αὐτὴν νοητικὴν κίνησιν, νὰ φέρῃ καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ διανοήματα, πρὸ παντὸς δὲ εἰς ἐκείνους, ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ φθάσουν εἰς μέτρα λεπτοτάτης διακρίσεως. Ἐνῷ δὲ σπεύδει πάντοτε τὸ καλὸν νὰ σκέπτεται, ἀμέσως ἐνθυμεῖται καὶ τὸ κακόν, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς

---

1) «Καὶ ἐνυπνιάσθη· καὶ ἰδοὺ κλῖμαξ ἐστηριγμένη ἐν τῇ γῇ, ἧς ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανόν» (Γένεσ. κη' 12).

2) Πρὸς περισσοτέραν κατανόησιν τοῦ παρατιθεμένου παραδείγματος σημειοῦμεν, ὅτι εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ συγγραφεύς, κατὰ μὲν τὴν ἡμέραν ἐπικρατεῖ ἀφόρητος καύσων, κατὰ δὲ τὴν νύκτα παγερὸν ψῦχος. Κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες, καθὸ ἔτι ἀσθενεῖς, θερμαίνουν μὲν τὰς ἐπιφανείας τῶν σωμάτων ἐφ' ὧν πίπτουν, τὸ ψῦχος ὅμως καὶ ἡ ὑγρασία ἐξακολουθοῦν νὰ διαπερνοῦν τὰ ὑπὸ σκιὰν εἰσέτι εὑρισκόμενα σώματα.

ἐποχῆς τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ ἡ μνήμη[1] τοῦ ἀνθρώπου ἐδιχάσθη εἰς δύο ἀντίθετα ἐνθυμήματα, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

17. Ἐὰν λοιπὸν ἀρχίσωμεν, μὲ θερμὸν ζῆλον, νὰ ἐκτελῶμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, θὰ φωτίσῃ ἡ Χάρις ὅλα τὰ αἰσθητήρια μας, διά τινος μυστικῆς καὶ βαθείας αἰσθήσεως, καταφλέγουσα συγχρόνως τὰς προσωπικάς μας ἐνθυμήσεις. Παραλλήλως ἡ Χάρις αὕτη γλυκαίνει τὴν καρδίαν μας μὲ ἕνα αἴσθημα εἰρήνης, ποὺ σκορπίζει εἰς τὴν καρδίαν μας φιλίαν ἀνυποχώρητον. Ὑπέροχος δὲ συνέπεια τῆς θαυμαστῆς αὐτῆς ψυχικῆς μεταμορφώσεως εἶναι ὅτι ἡ καρδία μας διαμορφώνεται οὕτως, ὥστε νὰ σκέπτεται πλέον οὐχὶ σαρκικάς, ἀλλὰ πνευματικὰς σκέψεις. Αὐτὴ δὲ ἡ καταπληκτικὴ ψυχικὴ ἀνάτασις συμβαίνει κατὰ τρόπον ἀξιοθαύμαστον εἰς ὅσους συνεχῶς προσεγγίζουν πρὸς τὴν τελειότητα καὶ οἱ ὁποῖοι διατηροῦν ἀκατάπαυστον εἰς τὴν καρδίαν των τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ϛ'. Τοῦ Ἁγίου Κασσιανοῦ.

ΕΙΠΕΝ ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς, ἀδύνατον μὴ παρενοχλεῖσθαι ὅλως τὸν νοῦν φαύλαις ἐνθυμήσεσι, δέχεσθαι δὲ ταύτας καὶ ἐμμελετᾶν αὐταῖς, ἢ ἀποῤῥίπτειν αὐτάς, δυνατὸν παντὶ τῷ δεσπόζοντι· ὥσπερ γὰρ τὸ ἔρχεσθαι αὐτὰς οὐκ ἔστι τῶν ἐφ' ἡμῖν, οὕτω καὶ τὸ ἀποδιῶξαι τῶν ἐφ' ἡμῖν κεῖται, καὶ ἡ ἐπανόρθωσις δὲ τῆς ἡμετέρας διανοίας, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐστὶ προαιρέσει καὶ σπουδῇ.

2. Ὅταν γὰρ συνεχῶς μελετῶμεν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς ψαλμοὺς καὶ ᾠδὰς ἀδολεσχῶμεν, νηστείαις τε καὶ ἀγρυπνίαις προσασχολώμεθα, καὶ μνημονεύωμεν συνεχῶς τῶν μελλόντων, τῆς τε Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τῆς γεέννης τοῦ πυρός, καὶ πάντων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ἐλαττοῦνται, καὶ τόπον οὐχ εὑρίσκουσιν.

3. Ὅταν δὲ κοσμικαῖς φροντίσι καὶ σαρκικοῖς πράγμασιν ἐνασχολώμεθα, καὶ ὁμιλίαις ματαίαις καὶ ἀργαῖς ἑαυτοὺς ἐκδιδῶμεν, πλεονάζουσιν ἐν ἡμῖν οἱ φαῦλοι λογισμοί· ὥσπερ γὰρ μύλον ἐξ ὑδάτων κινούμενον ἀδύνατον ἀργῆσαι τῆς κινήσεως, ἐν ἐξουσίᾳ δέ ἐστι τοῦ ἐφισταμένου τῷ μύλῳ σῖτον ἀλῆσαι ἢ ζιζάνιον, οὕτως ἡ διάνοια ἡμῶν, ἀεικίνητος οὖσα, οὐ δύναται ἀργεῖν ἀπὸ λογισμῶν· ἐν ἡμῖν δέ ἐστι δοῦναι αὐτῇ ἢ πνευματικὴν μελέτην ἢ σαρκικὴν ἐργασίαν.

4. Καθὼς καὶ ὁ Ψαλμῳδὸς διδάσκει λέγων· «Μακάριος ἀνὴρ ᾧ ἐστιν ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ Σοὶ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο», ἰδού, καὶ διὰ τοῦ Προφήτου μανθάνομεν, ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐξουσίᾳ κεῖται εἴτε ἀναβάσεις θελήσωμεν, τουτέστιν ὑψηλὰς ἐννοίας καὶ πρὸς Θεὸν ἀναγούσας τὸν νοῦν, εἴτε καταβάσεις, ἤγουν σαρκικὰς καὶ γηΐνας ἐνθυμήσεις ἐν τῇ καρδίᾳ τίθεσθαι.

5. Εἰ μὴ γὰρ ἦν τοῦτο, οὐκ ἂν δικαίως ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὑπὲρ ἐνθυμήσεων λόγον ἀπητούμεθα· ἀλλ' οὐδὲ ἠδυνήθη τις ἄνθρωπος ἐκκλῖναι ἀπὸ ἁμαρτίας, εἴπερ ἴσχυον οἱ δαίμονες, ὥσπερ τὸ ὑποβάλλειν, οὕτω καὶ τὸ ἀναγκάζειν ἐπιτελεῖν τὰ ὑποβαλλόμενα.

6. Ὡμολόγηται τοίνυν μὴ δύνασθαί τινα ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἄλλως κυριεύεσθαι, εἰ μὴ ὁ ἄνθρωπος παρέχειν αὐτῷ βούλεται τῆς οἰκείας προαιρέσεως τὴν

---

1) Ἐνταῦθα ἡ μνήμη δέον νὰ ἐκληφθῇ ὑπὸ τὴν ἀρχικήν της σημασίαν, τῆς ἀναμνήσεως δηλαδὴ ὅλων τῶν σκέψεων καὶ ἰδεῶν ποὺ συμπλέκουν τὸ περιεχόμενον τῆς διανοίας.

συγκατάθεσιν, καθὰ καὶ ὁ Ἐκκλησιαστὴς λέγει· «Οὐκ ἔστιν ἀντίρρησις ἀπὸ τῶν ποιούντων τὸ κακὸν ταχύ». Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος· «ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν».

Ἑρμηνεία

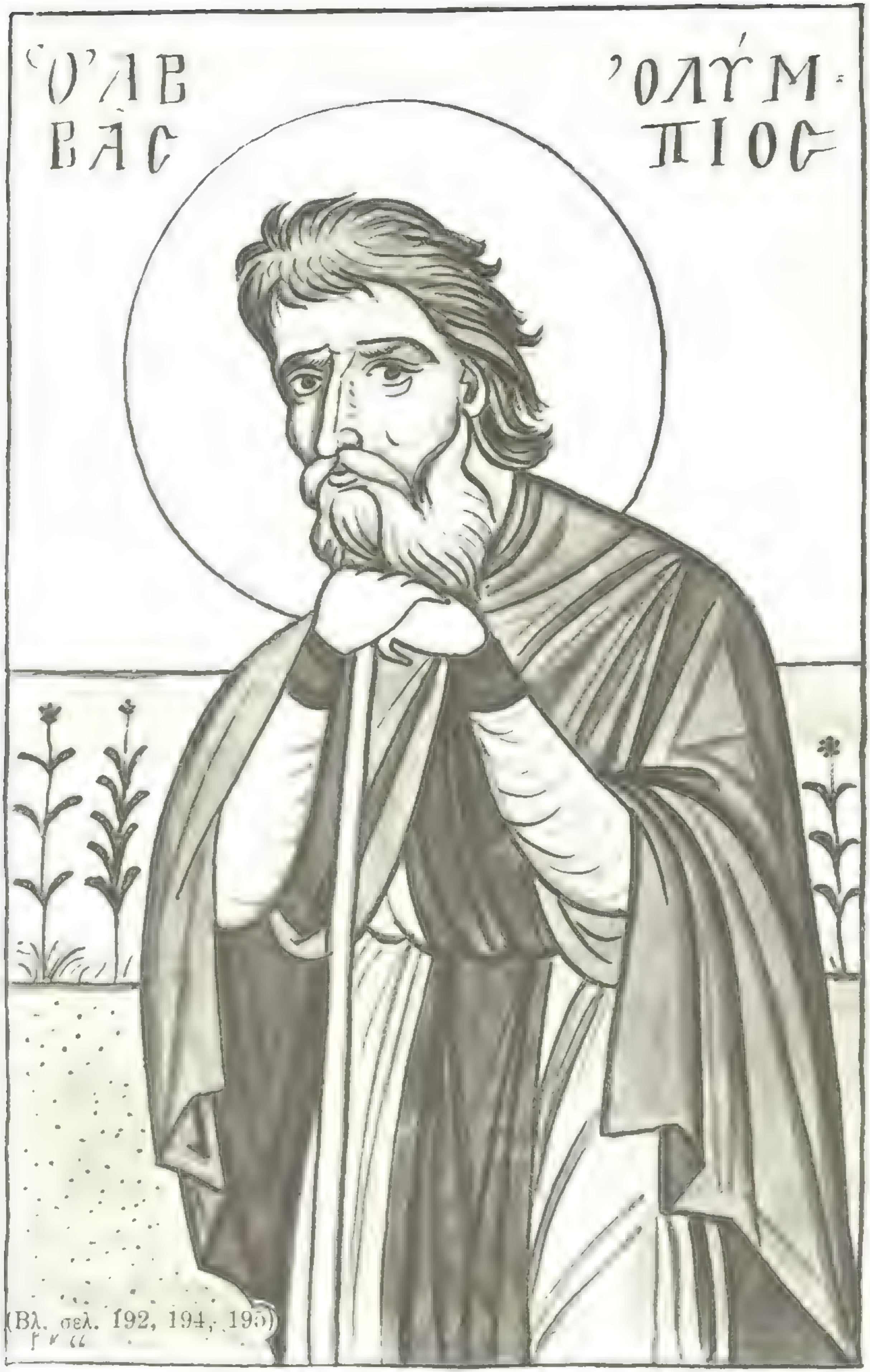
Ο ΑΒΒΑΣ Μωϋσῆς ἔλεγε τὰ ἑξῆς: Εἶναι τελείως ἀδύνατον νὰ μὴ παρενοχληθῇ ὁ νοῦς μας ἀπὸ αἰσχρὰς σκέψεις· τὸ νὰ δεχώμεθα ὅμως τὰς σκέψεις αὐτὰς καὶ νὰ ἀσχολούμεθα μετ' ἐνδιαφέροντος δι' αὐτὰς ἢ νὰ τὰς ἀπορρίπτωμεν εἶναι δυνατὸν εἰς κάθε ἕνα, ποὺ ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἑαυτόν του. Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ νὰ ἔρχωνται αὐταὶ αἱ σκέψεις δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, οὕτω καὶ τὸ νὰ ἐκδιώξωμεν αὐτὰς ἀπὸ τὸν νοῦν μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς. Ἡ ἐπανόρθωσις τῆς διανοίας μας εἶναι ἔργον τῆς ἐλευθέρας προαιρέσεώς μας καὶ τῆς ἀγρύπνου φροντίδος μας.

2 Ὅταν λοιπὸν συνεχῶς μελετῶμεν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ ψιθυρίζωμεν διαρκῶς ψαλμοὺς καὶ ᾠδάς, ἀσχολούμεθα ἐπὶ πλέον εἰς τὰς νηστείας καὶ τὰς ἀγρυπνίας, καὶ συνεχῶς ἐνθυμούμεθα τὰ μέλλοντα, τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν γέενναν τοῦ πυρός, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, τότε ἐλαττώνονται οἱ πονηροὶ λογισμοὶ καὶ δὲν εὑρίσκουν τόπον εἰς τὴν ψυχήν μας.

3. Ὅταν ὅμως, ἀντιθέτως, ἀπασχολούμεθα μὲ σαρκικὰς φροντίδας καὶ σαρκικὰ πράγματα καὶ λαμβάνωμεν μέρος εἰς συναναστροφὰς καὶ συνομιλίας ματαίας καὶ ἀσκόπους, τότε πληθύνονται μέσα εἰς τὸν νοῦν μας οἱ αἰσχροὶ λογισμοί. Ὅπως δηλαδὴ ἕνας νερόμυλος, ἐπειδὴ τὸ νερό, ποὺ τὸν κινεῖ, τρέχει διαρκῶς, εἶναι ἀδύνατον νὰ σταματήσῃ νὰ κινῆται, ὡστόσον ὅμως εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ μυλωνᾶ νὰ ἀλέθῃ σιτάρι ἢ ζιζάνια, τοιουτοτρόπως ἀεικίνητος εἶναι καὶ ἡ διάνοιά μας· ὡς ἐκ τούτου δὲν δύνανται νὰ παύσουν οἱ λογισμοί. Εἶναι ὅμως τελείως εἰς τὴν προαίρεσίν μας νὰ ἀπασχολήσωμεν τὴν διάνοιάν μας μὲ πνευματικὴν μελέτην, ἢ μὲ σαρκικὴν ἐργασίαν, ὁπόταν καὶ ἡ ποιότης τῶν λογισμῶν θὰ εἶναι ἀνάλογος.

4. Αὐτὸ μᾶς τὸ διδάσκει καὶ ὁ ψαλμῳδὸς λέγων: «Μακάριος ἀνήρ, ᾧ ἐστιν ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ Σοὶ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο» (Ψαλμ. πγ' 6). Μακάριος, δηλαδή, εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἡ σκέψις του εἶναι πάντοτε πλησίον Σου, Θεέ μου· αὐτὸς ἔχει εἰς τὴν καρδίαν του διάθεσιν δι' ὑψηλὰς πνευματικὰς ἀναβάσεις. Ἰδοὺ λοιπόν, ὅτι καὶ ἀπὸ τὸν Προφητάνακτα πληροφορούμεθα, ὅτι εἶναι ζήτημα τῆς προσωπικῆς μας ἐξουσίας νὰ θελήσωμεν εἴτε ἀναβάσεις, δηλαδὴ ὑψηλὰς ἐννοίας ποὺ ἀνυψώνουν τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν, εἴτε καταβάσεις, δηλαδὴ νὰ ἐμφυτεύσωμεν εἰς τὴν καρδίαν μας σαρκικὰς καὶ γηΐνας σκέψεις.

5 Ἐὰν δὲ πράγματι δὲν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν μας ἡ ἠθικὴ ποιότης τῶν σκέψεων, δὲν θὰ ἦτο δίκαιον, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως,

(Βλ. σελ. 192, 194, 195)

νὰ ἐζητεῖτο ἀπὸ ἡμᾶς εὐθύνη διὰ τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἐνθυμήσεις ἡμῶν. Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ, ἐὰν ἦσαν τόσον ἰσχυροὶ οἱ δαίμονες, καὶ δὲν εἶχεν οὐδεμίαν δύναμιν τὸ αὐτεξούσιον μας, τότε οὔτε ἕνας ἄνθρωπος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ ὑποβολὴ τῶν κακῶν λογισμῶν καὶ ὁ ἐξαναγκασμὸς πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν ὑποβαλλομένων θὰ ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν δαιμόνων.

6. Ἀποτελεῖ λοιπὸν κοινὴν ὁμολογίαν, ὅτι κανεὶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κυριευθῇ ἀπὸ τὸν διάβολον κατ' ἄλλον τρόπον, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος θελήσῃ νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐλευθέραν συγκατάθεσιν τῆς προαιρέσεώς του. Τὴν ἄποψιν αὐτὴν δέχεται καὶ ὁ Ἐκκλησιαστὴς λέγων· «ὅτι οὐκ ἔστι γινομένη ἀντίρρησις ἀπὸ τῶν ποιούντων τὸ πονηρὸν ταχὺ» (Ἐκκλ. η' 11). Δηλαδὴ δὲν ὑπάρχει ἀντίρρησις ἐκ μέρους αὐτῶν, ποὺ ἐκτελοῦν γρήγορα τὸ κακόν. Συμφωνεῖ σχετικῶς καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος λέγων· «ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν» (Ἰάκ. δ' 7), ἀντισταθῆτε, δηλαδή, εἰς τὸν διάβολον καὶ θὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ σᾶς.

Ζ'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

Η ΔΙΑ τῶν πραγμάτων οἱ δαίμονες πολεμοῦσιν ἢ διὰ τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμπαθῶν νοημάτων· καὶ διὰ μὲν τῶν πραγμάτων, τοῖς ἐν τοῖς πράγμασιν οὖσι, διὰ δὲ τῶν νοημάτων, τοὺς τῶν πραγμάτων κεχωρισμένους· ὅσον ἐστὶν εὐκοπώτερον τὸ κατὰ διάνοιαν ἁμαρτάνειν τοῦ κατ' ἐνέργειαν, τοσοῦτόν ἐστι βαρύτερος ὁ διὰ τῶν νοημάτων πόλεμος τοῦ διὰ τῶν πραγμάτων.

2. Μὴ παραχρῶ τοῖς νοήμασιν, ἵνα μὴ ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῖς πράγμασι παραχρήσῃ· ἐὰν γὰρ μή τις πρῴην κατὰ διάνοιαν ἁμάρτῃ, οὐκ ἂν ἁμάρτῃ ποτὲ κατ' ἐνέργειαν.

3. Διὰ τῶν τριῶν τούτων λαμβάνει ὁ νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, διὰ τῆς αἰσθήσεως, διὰ τῆς κράσεως, διὰ τῆς μνήμης.

4. Καὶ διὰ μὲν τῆς αἰσθήσεως, ὅταν, προσβάλλοντα αὐτῇ τὰ πράγματα πρὸς ἅπερ πάθη κεκρατήμεθα, κινεῖ αὐτὸν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

5. Διὰ δὲ τῆς κράσεως, ὅταν ἐξ ἀκολάστου διαίτης, ἢ ἐνεργείας δαιμόνων, ἢ νοσήματός τινος, ἀλλοιουμένη ἡ τοῦ σώματος κρᾶσις, κινεῖ αὐτὸν πάλιν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς, ἢ κατὰ τῆς Προνοίας.

6. Διὰ δὲ τῆς μνήμης, ὅταν τῶν πραγμάτων, εἰς ἅπερ πεπόνθαμεν, τὰ νοήματα ἡ μνήμη ἀναφέρει, καὶ κινεῖ αὐτὸν ὁμοίως πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

7. Τὰ τέσσαρα ταῦτα, φασίν, ἀλλοιοῦν τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος, καὶ διδόναι τῷ νῷ λογισμούς, εἴτε ἐμπαθεῖς, εἴτε ἀπαθεῖς δι' αὐτῆς, οἷον τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς δαίμονας, τοὺς ἀέρας, τὴν δίαιταν. Καὶ τοὺς μὲν Ἀγγέλους, λόγῳ φασὶν ἀλλοιῶσαι, τοὺς δὲ δαίμονας δι' ἐπαφῆς, τοὺς δὲ ἀέρας, ταῖς μεταβολαῖς, τὴν δὲ δίαιταν, ταῖς τῶν βρωμάτων καὶ πομάτων ποιότησι, καὶ πλεονασμῷ καὶ ἐλαττώσει.

8. Πάρεξ τῶν διὰ μνήμης καὶ ἀκοῆς καὶ ὁράσεως συμβαινουσῶν αὐτῇ ἀλλοιώσεων, πρωτοπαθούσης τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν συμπιπτόντων αὐτῇ λυπηρῶν ἢ χαροποιῶν· καὶ ἐκ τούτων μὲν προσπάσχουσα ἡ ψυχή, ἀλλοιοῖ τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος, ἐκ δὲ τῶν προειρημένων ἡ κρᾶσις ἀλλοιουμένη παρέχει τῷ νῷ λογισμούς.

9. Οἱ μὲν τῶν λογισμῶν ἁπλοῖ εἰσιν, οἱ δὲ σύνθετοι· καὶ ἁπλοῖ μέν εἰσιν οἱ ἀπαθεῖς, σύνθετοι δὲ οἱ ἐμπαθεῖς, ὡς ἐκ πάθους καὶ νοήματος συγκείμενοι.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, πολλοὺς τῶν ἁπλῶν ἔστιν ἰδεῖν, ἑπομένους τοῖς συνθέτοις, ὅταν ἄρξωνται κινεῖσθαι πρὸς τὸ κατὰ διάνοιαν ἁμαρτάνειν.

10. Οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ χρυσίου· ἀνέβη ἐπὶ τὴν μνήμην τινὸς λογισμὸς περὶ χρυσίου ἐμπαθής, καὶ ὥρμησε τῇ διανοίᾳ τοῦ κλέπτειν, καὶ ἐπετέλεσε κατὰ νοῦν τὴν ἁμαρτίαν· συνείποντο δὲ τῇ μνήμῃ τοῦ χρυσίου καὶ ἡ τοῦ βαλλαντίου καὶ τοῦ σκευαρίου καὶ τοῦ κουβουκλίου καὶ τῶν ἑξῆς.

11. Καὶ ἡ μὲν μνήμη τοῦ χρυσίου ἦν σύνθετος, εἶχε γὰρ τὸ πάθος· ἡ δὲ τοῦ βαλλαντίου, καὶ τοῦ σκευαρίου, καὶ τῶν ἑξῆς ἁπλῆ· οὐδὲ γαρ εἶχε πρὸς αὐτὰ τὸ πάθος ὁ νοῦς. Καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ λογισμοῦ ὁμοίως ἔχει, ἐπί τε κενοδοξίας, καὶ ἐπὶ γυναικὸς καὶ τῶν λοιπῶν· οὐ γὰρ πάντες οἱ συνεπόμενοι τῷ ἐμπαθεῖ λογισμῷ λογισμοὶ ἐμπαθεῖς εἰσιν, ὡς ἀπέδειξεν ὁ λόγος· ἐκ τούτου οὖν δυνάμεθα γνῶναι, ποῖα τὰ ἁπλᾶ.

12. Εἰ θέλεις τῶν λογισμῶν περιγενέσθαι, ἐπιμελοῦ τῶν παθῶν καὶ εὐχερῶς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νοῦ ἐξελαύνεις· οἷον ἐπὶ μὲν τῆς πορνείας, νήστευε, ἀγρύπνει, κοπίασον, ἰδίασον· ἐπὶ δὲ τῆς ὀργῆς, καὶ τῆς λύπης, καταφρόνει δόξης καὶ ἀτιμίας, καὶ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων· ὑπὲρ δὲ τῆς μνησικακίας, ὑπερεύχου ὑπερ τοῦ λυπήσαντος καὶ ἀπαλλάττῃ.

13. Μέγα μὲν τὸ μὴ πάσχειν πρὸς τὰ πράγματα, μεῖζον δὲ τούτου πολὺ τὸ πρὸς τὰ τούτων νοήματα ἀπαθῶς διαμεῖναι.

14. Ἅπας ὁ πόλεμος τοῦ Μοναχοῦ πρὸς τοὺς δαίμονας, ἵνα τὰ πάθη τῶν νοημάτων χωρίσῃ· ἄλλως γὰρ ἀπαθῶς τὰ πράγματα βλέπειν οὐ δύναται. Ἄλλο γάρ ἐστι πρᾶγμα, καὶ ἄλλο νόημα, καὶ ἄλλο πάθος· καὶ πρᾶγμα μέν ἐστιν, οἷον ἀνήρ, γυνή, χρυσός, καὶ τὰ ἑξῆς· νόημα δέ, οἷον μνήμη ψιλή τινος τῶν προειρημένων· πάθος δέ ἐστιν, ἐμπαθὴς λογισμὸς σύνθετος ἀπὸ πάθους καὶ νοήματος. Χωρίσωμεν οὖν τὸ πάθος ἀπὸ τοῦ νοήματος, καὶ ἀπομένει ὁ λογισμὸς ψιλός· χωρίζομεν δὲ δι' ἀγάπης πνευματικῆς καὶ ἐγκρατείας, ἐὰν θέλωμεν.

15. Αἱ μὲν ἀρεταὶ τῶν παθῶν τὸν νοῦν χωρίζουσιν, ἡ δὲ καθαρὰ προσευχή, Αὐτῷ αὐτὸν περίστησι τῷ Θεῷ· ἐὰν σχολαζοντες τῷ Θεῷ χρόνῳ πολλῷ, τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἐπιμελώμεθα, καὶ οὐκέτι πρὸς τας τῶν λογισμῶν προσβολὰς ἐξοκείλωμεν, ἀλλὰ καὶ ἀκριβεστερον τὰς τούτων αἰτίας κατανοοῦντες καὶ ἐκκόπτοντες διορατικώτεροι γινώμεθα, ὥστε πληρωθῆναι ἐφ' ἡμᾶς, τό, «Καὶ ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου, καὶ ἐν τοῖς ἐπανισταμένοις ἐπ' ἐμὲ πονηρευομένοις ἀκούσεται τὸ οὖς μου».

16 Ὅταν βλέπῃς τὸν νοῦν σου εὐσεβῶς καὶ δικαίως ἀναστρεφόμενον ἐν τοῖς τοῦ κόσμου νοήμασι, γίνωσκε καὶ τὸ σῶμά σου καθαρὸν καὶ ἀναμαρτητον διαμένειν· ὅταν δὲ τὸν νοῦν βλέπῃς κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαις σχολάζοντα, καὶ μὴ ἀνακόπτῃς, γίνωσκε καὶ τὸ σῶμα τοῖς αὐτοῖς περιπίπτειν.

17. Ὥσπερ τὸ σῶμα ἔχει κόσμον τὰ πράγματα, οὕτω καὶ ὁ νοῦς κόσμον ἔχει τὰ νοήματα.

18. Καὶ ὥσπερ τὸ σῶμα πορνεύει μετὰ τοῦ σώματος τῆς γυναικός, οὕτω καὶ ὁ νοῦς πορνεύει μετὰ τοῦ νοήματος τῆς γυναικὸς διὰ τῆς φαντασίας τοῦ ἰδίου σώματος· τὴν γὰρ μορφὴν τοῦ ἰδίου σώματος βλέπει μεμιγμένην μετὰ τῆς μορφῆς τῆς γυναικὸς κατὰ διάνοιαν.

19. Ὡσαύτως καὶ τὴν μορφὴν τοῦ λυπήσαντος, ἀμύνεται κατὰ διάνοιαν διὰ τῆς μορφῆς τοῦ ἰδίου σώματος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων ὅμοιως, ἅπερ πράττει τὸ σῶμα κατ' ἐνέργειαν εἰς τὸν κόσμον τῶν πραγμάτων.

20. Οἱ μὲν τῶν ἀγωνιζομένων ἀποκρούονται μόνον τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς, οἱ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ πάθη περικόπτουσι· καὶ ἀποκρούεται μέν τις, οἷον ἢ ψαλμῳδίᾳ, ἢ προσευχῇ, ἢ μετεωρισμῷ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τοπικῷ περισπασμῷ· ἐκκόπτει δὲ τα πάθη, ἐκείνων τῶν πραγμάτων περιφρονῶν, πρὸς ἅπερ αὐτὰ κέχρηται.

Ἑρμηνεία

† ΟΙ ΔΑΙΜΟΝΕΣ πολεμοῦν τοὺς ἀνθρώπους ἢ διὰ τῶν πραγμάτων, ἢ διὰ τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων, ποὺ ἐνυπάρχουν μέσα εἰς τὰ πράγματα. Καὶ διὰ μὲν τῶν πραγμάτων πολεμοῦν ὅσους συμφύρονται μὲ τὰ κοσμικὰ πράγματα· διὰ δὲ τῶν νοημάτων ὅσους ἔχουν ἀποχωρισθῆ ἀπ' αὐτῶν. Ὅσον εὐκολωτέρα εἶναι ἡ κατὰ διάνοιαν ἁμαρτία ἀπὸ τὴν ἔμπρακτον τοιαύτην, κατὰ τοσοῦτον εἶναι βαρύτερος ὁ διὰ νοημάτων πόλεμος τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τὸν πόλεμον, ποὺ διεξάγει ἐναντίον ἡμῶν διὰ τῶν πραγμάτων.

2. Μὴ συγκρατῇς ὑπερμέτρως εἰς τὸν νοῦν σου τὰ νοήματα, διὰ νὰ μὴ ἀσχοληθῇς ὑπερμέτρως καὶ μὲ τὰ πράγματα, ποὺ ἐγκρύπτουν τὰ νοήματα αὐτά· διότι ἐὰν κανεὶς δὲν ἁμαρτήσῃ προηγουμένως κατὰ διάνοιαν, ποτὲ δὲν θὰ ἁμαρτήσῃ καὶ ἐμπράκτως.

3. Ὁ νοῦς δέχεται τὰ ἐμπαθῆ νοήματα διὰ τῶν τριῶν τούτων (ὁδῶν)· διὰ τῆς αἰσθήσεως, διὰ τῆς κράσεως, καὶ διὰ τῆς μνήμης.

4. Καὶ διὰ μὲν τῆς αἰσθήσεως δέχεται ὁ νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, ὅταν τὴν αἴσθησιν τοῦ νοὸς προσβάλλουν τὰ πράγματα, ποὺ σχετίζονται μὲ τὰ πάθη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κυριευόμεθα, ὁπότε αὕτη κινεῖ τὸν νοῦν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

5. Διὰ δὲ τῆς κράσεως (ἰδιοσυγκρασίας) δέχεται ὁ νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, ὅταν ἢ ἀπὸ ἀκόλαστον ζωήν, ἢ ἀπὸ δαιμονικὴν ἐνέργειαν, ἢ ἀπὸ κάποιαν ἀρρώστειαν, ἀλλάζῃ ἡ σωματικὴ κρᾶσις, ὁπόταν ὁ νοῦς κινεῖται πάλιν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς, ἢ πρὸς ἀσεβεῖς λογισμοὺς κατὰ τῆς Θείας Προνοίας.

6. Τέλος, διὰ τῆς μνήμης δέχεται ὁ νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, ὅταν ἐνθυμούμεθα τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ὑπεπέσαμεν εἰς διάφορα πάθη· ἡ ἀνάμνησις δὲ αὐτὴ κινεῖ ὡσαύτως τὸν νοῦν ἡμῶν εἰς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

7. Λέγουν, ὅτι οἱ τέσσαρες ἑπόμενοι παράγοντες ἀλλοιώνουν τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος καὶ προκαλοῦν λογισμοὺς εἰς τὸν νοῦν, εἴτε ἐμπαθεῖς, εἴτε ἀπαθεῖς· οἱ τέσσαρες αὐτοὶ παράγοντες εἶναι οἱ Ἄγγελοι, οἱ δαίμονες, ὁ ἀὴρ καὶ ἡ δίαιτα. Καὶ οἱ μὲν Ἄγγελοι, καθὼς λέγουν, ἀλλοιώνουν διὰ λόγου, οἱ δαίμονες δι' ἐπαφῆς πρὸς τὸ σῶμα, οἱ ἀέρες διὰ τῶν καιρικῶν μεταβολῶν, τέλος δὲ ἡ δίαιτα διὰ τῆς ποιότητος τῶν τροφῶν καὶ ποτῶν, ὡς καὶ διὰ τοῦ κορεσμοῦ ἢ τῆς πείνης.

8. Ἐκτὸς ὅμως τῶν παραγόντων αὐτῶν, ἐπιδροῦν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀλλοιώνουν τὴν κρᾶσιν του ἡ μνήμη, ἡ ἀκοή, ἡ ὅρασις, ὅταν ἡ ψυχὴ ἔχῃ πρωτίστως πάθει ἀπὸ διαφόρους χαρὰς ἢ λύπας, ποὺ συνέβησαν εἰς αὐτήν. Παθοῦσα λοιπὸν ἐκ τῶν προτέρων ἡ ψυχὴ ἀπὸ αὐτὰ ὅλα, ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ ἀλλοιώνει τὴν κρᾶσιν αὐτοῦ· ἀλλοιουμένη δὲ ἡ κρᾶσις ἐξ ὅλων αὐτῶν προκαλεῖ ἐμπαθεῖς λογισμοὺς εἰς τὸν νοῦν.

9. Ἐκ τῶν λογισμῶν ἄλλοι μὲν εἶναι ἁπλοῖ, ἄλλοι δὲ σύνθε-

τοι· καὶ ἁπλοῖ μὲν λογισμοὶ εἶναι οἱ ἀπαθεῖς, σύνθετοι δὲ οἱ ἐμπαθεῖς, διότι ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὸ πάθος καὶ ἀπὸ τὸ νόημα. Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδη κανεὶς πολλοὺς ἐκ τῶν ἁπλῶν λογισμῶν νὰ διαδέχωνται τοὺς συνθέτους, ὅταν ἀρχίζουν νὰ κινοῦνται πρὸς τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν.

10. Ἂς λάβωμεν ἕνα συγκεκριμένον παράδειγμα, τὸν χρυσόν· ἔξαφνα ἀνῆλθεν εἰς τὴν μνήμην ἑνὸς ἀνθρώπου ἕνας ἐμπαθὴς λογισμὸς διὰ χρυσᾶ νομίσματα· οὗτος παρώρμησε τὴν διάνοιαν νὰ κλέψῃ καὶ οὕτω συνετελέσθη ἡ κατὰ νοῦν καὶ διάνοιαν ἁμαρτία. Μὲ τὴν ἀνάμνησιν ὅμως τῶν χρυσῶν νομισμάτων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προῆλθεν ὁ ἐμπαθὴς λογισμός, ἐπηκολούθησαν, ὡς φυσικαὶ συνέπειαι, καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ βαλλαντίου, καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ συρταριοῦ, καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ ντουλαπιοῦ, καὶ ἡ ἐνθύμησις ὅλων ἐν γένει τῶν ἀντικειμένων, ποὺ συνδέονται μὲ χρυσᾶ νομίσματα.

11. Ἐξ ὅλων ὅμως αὐτῶν τῶν ἐπὶ μέρους ἀναμνήσεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας διεμορφώθησαν ἀντίστοιχοι λογισμοί, μόνον ἡ μνήμη τοῦ χρυσοῦ νομίσματος ἦτο σύνθετος, διότι ἐνεῖχεν, ἐκτὸς τοῦ νοήματος τοῦ χρυσοῦ, καὶ τὸ πάθος τῆς κλοπῆς αὐτοῦ· ἐνῷ αἱ ἀναμνήσεις τοῦ βαλλαντίου, τοῦ συρταρίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀντικειμένων ἦσαν ἁπλαῖ, διότι ὁ νοῦς δὲν ἐδοκίμασεν οὐδὲν πάθος δι' αὐτά. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς πάντα λογισμόν, καὶ εἰς τὸν λογισμὸν τῆς κενοδοξίας, καὶ εἰς τὸν λογισμὸν τῆς γυναικὸς καὶ εἰς ὅλους τοὺς λογισμούς.

Ὅλοι οἱ λογισμοί, ποὺ συνακολουθοῦν τὸν ἐμπαθῆ λογισμόν, δὲν εἶναι ἐμπαθεῖς, ὅπως ἀπέδειξε προηγουμένως ὁ λόγος. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ποῖα εἶναι τὰ ἁπλᾶ.

12. Ἐὰν θέλῃς νὰ νικήσῃς τοὺς λογισμούς σου, φρόντισε διὰ τὰ πάθη σου, ὁπόταν εὐκόλως θὰ τοὺς ἀποδιώξῃς ἀπὸ τὸν νοῦν σου. Συγκεκριμένως, ὅταν ἐνοχλῆσαι ἀπὸ λογισμοὺς πορνείας, νὰ νηστεύῃς, νὰ ἀγρυπνῇς, νὰ κοπιάζῃς, νὰ ἀποφεύγῃς ἐπιβλαβεῖς συναναστροφάς· διὰ νὰ ἀποκρούσῃς τὴν ὀργὴν καὶ τὴν λύπην, νὰ μὴ σὲ ἐνδιαφέρῃ οὔτε ἡ δόξα οὔτε ἡ ἀτιμία καὶ τὰ ὑλικὰ πράγματα· διὰ νὰ κατανικήσῃς τὴν μνησικακίαν, νὰ προσεύχεσαι μετὰ θερμότητος, χάριν ἐκείνου ποὺ σὲ ἐλύπησε, καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἀπαλλαγῇς.

13. Εἶναι μεγάλο κέρδος τὸ νὰ μὴ πάσχῃς ἀπὸ τὰ πράγματα, μεγαλύτερον ὅμως καὶ ἀπὸ αὐτὸ εἶναι νὰ παραμείνῃς ἀπαθὴς ἀπὸ τὰ διανοήματα, ποὺ ἐνυπάρχουν μέσα εἰς τὰ πράγματα.

14. Ὁλόκληρος ὁ πόλεμος τοῦ Μοναχοῦ πρὸς τοὺς δαίμονας πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς σκοπὸν νὰ χωρίσῃ οὗτος τὰ πάθη ἀπὸ τὰ νοήματα· διότι κατ' ἄλλον τρόπον δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ βλέπῃ ἀπαθῶς τὰ πράγματα. Αἱ ἔννοιαι πρᾶγμα, νόημα καὶ πάθος εἶναι τελείως διαφορετικαὶ μεταξύ των· ἄλλο πρᾶγμα, ἄλλο νόημα καὶ ἄλλο πάθος. Καὶ πρᾶγμα μὲν εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀντικείμενον, ὅπως π.χ., ἄνδρας, γυναίκα,

χρυσάφι κ.λ.π.· νόημα εἶναι ἡ καθαρὰ σκέψις, ἡ ἀπηλλαγμένη πάσης ὑλικῆς βαρύτητος ἔννοια, ἑνὸς τῶν προειρημένων ἀντικειμένων· πάθος δὲ τέλος, εἶναι ἕνας ἐμπαθὴς λογισμός, ἀνάμεικτος ἀπὸ τὴν καθαρὰν ἔννοιαν καὶ ἐμπαθῆ σκέψιν. Ἂν χωρίσωμεν λοιπὸν τὸ πάθος ἀπὸ τὸ νόημα, παραμένει μία καθαρὰ σκέψις, μία ἀχρωμάτιστος ἠθικὴ ἔννοια. Ἐὰν δὲ θελήσωμεν, θὰ ἐπιτύχωμεν τὸν σωτήριον αὐτὸν χωρισμὸν διὰ τῆς πνευματικῆς ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας.

15. Αἱ ἀρεταὶ ἀποχωρίζουν τὸν νοῦν ἀπὸ τὰ πάθη· ἡ δὲ καθαρὰ καὶ ἀπηλλαγμένη περισπασμῶν προσευχὴ ἐμφανίζει τὸν νοῦν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν κατορθώσωμεν ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ ἐνδιατρίβωμεν πλησίον τοῦ Θεοῦ, καὶ φροντίζωμεν διὰ τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, ποτὲ πλέον δὲν θὰ παρασυρθῶμεν ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῶν λογισμῶν, ὅπως τὸ πλοῖον ποὺ ἐξώκειλεν εἰς τοὺς βράχους, ἀλλὰ θὰ καταστῶμεν προσεκτικώτεροι καὶ διορατικώτεροι καὶ ἀντιλαμβανόμενοι τὰς αἰτίας τῶν προσβολῶν αὐτῶν θὰ ἀποκόπτωμεν αὐτὰς μετὰ μεγαλυτέρας ἀκριβείας. Τότε, εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, θὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν τὸ ῥητὸν τοῦ Προφητάνακτος Δαβίδ· «Καὶ ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου, καὶ ἐν τοῖς ἐπανισταμένοις ἐπ' ἐμὲ πονηρευομένοις ἀκούσεται τὸ οὖς μου» (Ψαλμ. ϟα' 12). Δηλαδή: «Καὶ εἶδε καλὰ ὁ ὀφθαλμός μου εἰς τοὺς ἐχθρούς μου καὶ τὸ αὐτί μου θὰ διακρίνῃ εὐκρινῶς τοὺς πονηρούς, ποὺ συνωμοτοῦν ἐναντίον μου».

16. Ὅταν βλέπῃς, ὅτι ὁ νοῦς σου περιτριγυρίζει εὐσεβῶς καὶ δικαίως εἰς τὰ νοήματα τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ ἐνοχλῆσαι ἀπὸ αὐτά, νὰ γνωρίζῃς τότε ὅτι καὶ τὸ σῶμα σου παραμένει καθαρὸν καὶ ἀναμάρτητον· ὅταν, ἀντιθέτως, βλέπῃς τὸν νοῦν σου νὰ ἀσχολῆται, κατὰ διάνοιαν, εἰς ἁμαρτίας καὶ δὲν τὸν ἀποτρέπῃς, νὰ γνωρίζῃς, ὅτι καὶ τὸ σῶμα σου εἰς τὰς ἰδίας αὐτὰς ἁμαρτίας θὰ περιπέσῃ.

17. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα ἔχει τὸν κόσμον, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον κινεῖται, οὕτω πως ἔχει καὶ ὁ νοῦς τὸν ἰδικόν του κόσμον· τὸν ὑλικὸν κόσμον τοῦ σώματος ἀποτελοῦν τὰ πράγματα, ἐνῷ τὸν κόσμον τοῦ νοῦ ἀποτελοῦν τὰ νοήματα.

18. Κατὰ τὴν ἀναλογίαν αὐτήν, ὅπως τὸ ὑλικὸν σῶμα τοῦ ἀνδρὸς πορνεύῃ μὲ τὸ ὑλικὸν σῶμα τῆς γυναικός, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ νοῦς πορνεύει μὲ τὸ νόημα «γυναῖκα», τῆς ὁποίας τὸ σῶμα πλάθει ἡ φαντασία εἰς τὰ βάθη τοῦ νοῦ. Βλέπει τότε κατὰ διάνοιαν ὁ ἄνθρωπος νὰ συμπλέκεται πορνικῶς μετὰ γυναικείας μορφῆς.

19. Κατὰ παρόμοιον τρόπον, κατὰ διάνοιαν, διὰ τῆς «μορφῆς» τοῦ σώματός του, ἀντιμετωπίζει τὴν μορφὴν τοῦ λυπήσαντος· καὶ εἰς ὅλα τὰ κατὰ διάνοιαν ἁμαρτήματα τὸ ἴδιον συμβαίνει, μὲ ὅσα ἐνεργεῖ ἐμπράκτως τὸ σῶμα ἡμῶν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὑλικοῦ κόσμου.

20. Ἄλλοι ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων ἀποκρούουν μόνον τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· ἄλλοι πάλιν περικόπτουν καὶ τὰ ἴδια πάθη. Καὶ ἀποκρούει κανεὶς τοὺς λογισμοὺς ἢ διὰ ψαλμῳδίας, ἢ διὰ προσευχῆς, ἢ διὰ

προσηλώσεως τοῦ νοῦ του εἰς ὑψηλὴν πνευματικὴν παράστασιν· ἐκριζώνει δὲ τὰ πάθη ἀπὸ τὴν ψυχήν του, ὅταν περιφρονῇ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἡ πρὸς τὰ ὁποῖα σχέσις διεγείρει ἐν αὐτῷ τὰ πάθη.

Η'. Τοῦ Ἁγίου Βαρσανουφίου.

ΑΔΕΛΦΟΣ ἠρώτησε Γέροντα λέγων· ἐὰν προσβάλλῃ μοι ἐμπαθὴς λογισμός, διὰ τίνος ὀφείλω αὐτὸν ἀποκρούεσθαι; Διὰ τοῦ ἀντιλέξαι, ἢ διὰ τοῦ ἐπιτιμῆσαι καὶ ὥσπερ ὀργισθῆναι αὐτῷ; Ἢ διὰ τοῦ προσδραμεῖν τῷ Θεῷ καὶ ῥίψαι τὴν ἀδυναμίαν μου ἐνώπιον Αὐτοῦ;

2. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· Ἀδελφέ, τὰ πάθη, θλίψεις εἰσίν, οὐκ ἀφώρισε δὲ ὁ Κύριος, ἀλλ' εἶπεν· ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με. Οὐκ ἔστιν οὖν ἄλλως παντὸς πάθους περιγενέσθαι, εἰμὴ διὰ τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ ἀντιλέξαι, οὐκ ἔστι παντὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ τῶν δυνατῶν κατὰ Θεόν, οἷς ὑποτάσσονται οἱ δαίμονες.

3. Ἐὰν γάρ τις τῶν μὴ δυναμένων ἀντιλέξῃ, ἐκμυκτηρίζουσιν αὐτὸν οἱ δαίμονες, ὡς ὄντα ὑπ' αὐτοὺς καὶ ἀντιλέγοντα αὐτοῖς ὁμοίως καὶ τὸ ἐπιτιμῆσαι τῶν μεγάλων ἐστὶ καὶ ἐχόντων ἐξουσίαν.

4. Τίνα δὲ εἰς τοὺς Ἁγίους εὑρίσκεις, κατὰ τὸν Ἅγιον Μιχαήλ, ἐπιτιμήσαντα τὸν διάβολον, καὶ τοῦτο, ὅτι εἶχε τὴν ἐξουσίαν; Ἡμῶν οὖν τῶν ἀσθενῶν οὐκ ἔστι ἄλλο εἰμὴ τὸ φυγεῖν διὰ προσευχῆς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ· οἱ δαίμονες γάρ εἰσι τὰ πάθη, κατὰ τὴν Γραφήν, καὶ τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ ἐξέρχονται ἀφ' ἡμῶν.

5. Ἠρώτησε πάλιν ὁ ἀδελφός· Πάτερ, πόθεν τὸ πρωῒ αἰσθάνομαι λογισμῶν; πῶς δὲ καὶ δύναται δαίμων πρόσωπον γυναικὸς ἢ ἄλλου τινὸς ζωγραφῆσαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ἅμα τῷ λογισμῷ, καὶ τὸ πρόσωπον παριστάς, καὶ οὐ διῃρημένως; Καὶ τί ποιήσω ἵνα ἐλευθερωθῶ;

6. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· Ἀδελφέ, ὅταν ἀργῇ τις, σχολάζει τοῖς ἐρχομένοις πρὸς αὐτὸν λογισμοῖς· εἰ δὲ ἐργάζεται, οὐ σχολάζει δέξασθαι αὐτούς. Ὄρθρισον οὖν καὶ κράτει τὸ μυλάριον καὶ ἀλήθεις τὸν σῖτόν σου εἰς ἄρτου τροφήν, ἐὰν προσβάλῃ δὲ ζιζάνια ὁ ἀντίδικός σου, ἀντὶ σίτου ταῦτα ἀλήθεις.

7. Περὶ δὲ τῶν ζωγραφουμένων προσώπων, ἀδελφέ, τὰ ζωγραφούμενα πρόσωπα ὑπὸ τῶν ζωγράφων ἐν ταῖς σανίσι σὺν τοῖς βάμμασιν ἐγγίνονται· ἐὰν δὲ προγραφῇ τὸ σανίδιον, οὐκέτι δέχεται πρόσωπον ἐπιτελούμενον εἰς ἕν, οὐδὲ βάμματα· τὸ δὲ ἐλευθερωθῆναι ἐστί, τὸ προγράψαι σου τὸ σανίδιον.

8. Πυκτεύσωμεν οὖν τοῦ ποιῆσαι τὴν δύναμιν ἡμῶν, καὶ συναντιλαμβάνεται ἡμῖν ὁ Θεός. Ὅταν οὖν προσβάλλωσιν οἱ λογισμοί, φεῦγε γοργῶς πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀναπαύῃ.

9. Ἔφη ὁ ἀδελφός· τί δὲ ποιήσω περὶ τῶν μνημῶν ὧν ἔπραξα, ἢ ἐλάλησα, ἢ ἤκουσα, ὅτι ὀχλοῦμαι ὑπ' αὐτῶν; εἰπὲ δέ μοι καὶ πῶς τις τηρεῖ τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ; καὶ ποίῳ τρόπῳ γίνεται ὁ πόλεμος ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ; καὶ εἰ ὀφείλει τις ἀντιλέξαι πρὸς τὸν πολεμοῦντα;

10. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· τὰς μνήμας οὐδὲν ἄλλο κόπτει, εἰμὴ προσευχὴ μετὰ ταπεινώσεως, καὶ κόπου, καὶ δακρύων ἡ μὴ ἔχουσα θέλημα· τὸ δὲ τηρῆσαι τὴν καρδίαν ἐστί, τὸ ἔχειν νηφάλιον τὸν νοῦν καὶ καθαρὸν τοῦ πολεμουμένου, ἤτοι ἀπρόσδεκτον. Ὅταν δέ τις καταφρονήσῃ, βλέπει ὁ ἐχθρὸς τὴν καταφρόνησιν, καὶ σπουδάζει εἰσενεγκεῖν τὸν πόλεμον.

11. Σὺ δὲ εἰ μαθεῖν θέλεις, εἰ ἐχθρός ἐστιν, ἢ φίλος, βάλε εὐχὴν καὶ ἐρώτησον αὐτόν· ἡμέτερος εἶ, ἢ τῶν ὑπεναντίων; καὶ ἀποκρίνεταί σοι τὴν ἀλήθειαν. Ἡ οὖν προσφδία γίνεται ἀπὸ ἀμελείας, μὴ ἀντείπῃς δέ, τοῦτο γὰρ θέλουσι καὶ οὐ

παύσονται, ἀλλὰ πρόσελθε τῷ Θεῷ κατ' αὐτῶν, ῥίπτων τὴν ἀδυναμίαν σου ἐνώπιον Αὐτοῦ, καὶ Αὐτὸς δύναται οὐ μόνον ἀποστῆσαι, ἀλλὰ καὶ καταργῆσαι αὐτούς.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕναν Γέροντα:

—Ἐὰν μὲ προσβάλλῃ ἐμπαθὴς λογισμός, διὰ τίνος τρόπου πρέπει νὰ τὸν ἀποκρούσω; Νὰ καταρρίψω τὴν σύστασιν τοῦ λογισμοῦ μὲ λογικὴν ἀντίρρησιν; ἢ νὰ τὸν ἐπιτιμήσω ὡς νὰ ἔχω ὀργισθῆ ἐναντίον τοῦ λογισμοῦ; ἢ νὰ προστρέξω ἀμέσως εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ ρίψω ἐνώπιόν Του τὴν ἀδυναμίαν μου;

2. Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὁ Γέρων ἀπεκρίθη:

—Ἀδελφέ μου, τὰ πάθη εἶναι θλίψεις· ὁ Κύριος δὲν ἐξεχώρισε τὰ πάθη ἀπὸ τὰς θλίψεις, ἀλλὰ διὰ τοῦ Προφητάνακτος Δαβὶδ συνέστησε γενικῶς· «Καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με» (Ψαλμ. μθ' 15), δηλαδὴ «νὰ μὲ ἀναζητήσῃς κατὰ τὴν ἡμέραν, ποὺ θὰ αἰσθάνεσαι θλῖψιν καὶ ἐγὼ θὰ σὲ λυτρώσω καὶ θὰ μὲ δοξάσῃς». Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἄλλος ἀποτελεσματικώτερος τρόπος νὰ ταπεινώσωμεν τὰ διάφορα πάθη μας, ἀπὸ τὸ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἡ λογικὴ καὶ συνετὴ ἀντίρρησις πρὸς τὴν ὑπόδειξιν τοῦ λογισμοῦ, δὲν εἶναι ἴδιον τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἀλλὰ μόνον τῶν κατὰ Θεὸν δυνατῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ὑποτάσσονται καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες.

3. Διότι ἐὰν ἐπιχειρήσῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτούς, ποὺ δὲν ἔχουν τὴν κατὰ Θεὸν δύναμιν, νὰ διατυπώσῃ ἀντίρρησιν, τὸν κοροϊδεύουν οἱ δαίμονες, ὡς ἐπιχειροῦντα νὰ ἀντιμιλήσῃ εἰς αὐτούς, ἐνῷ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των. Ὁμοίως καὶ τὸ νὰ ἐπιτιμήσῃ κανεὶς τὸν διάβολον εἶναι ἴδιον τῶν μεγάλων κατὰ τὴν ἀρετήν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πνευματικὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν.

4. Ποῖον δὲ εὑρίσκεις μεταξὺ τῶν Ἁγίων νὰ ἐπιτιμήσῃ τὸν διάβολον, ὅπως ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ (1) καὶ νὰ προβῇ μάλιστα εἰς τοῦτο ὡς ἐξουσίαν ἔχων; Εἰς ἡμᾶς λοιπὸν τοὺς ἀσθενεῖς δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον νὰ ἀποφύγωμεν τὴν προσβολὴν τοῦ λογισμοῦ, παρὰ μόνον νὰ καταφύγωμεν διὰ προσευχῆς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Διότι τὰ πάθη εἶναι οἱ δαίμονες, κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, καὶ μόνον μὲ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ ἐξέρχονται ἀπὸ μέσα μας (2).

---

1) Ὁ θεῖος Ἀπόστολος Ἰούδας ὡς ἑξῆς γράφει περὶ τούτου· «Ὁ δὲ Μιχαὴλ Ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωϋσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν· ἐπιτιμήσαι σοι Κύριος» (Ἰούδα, 9). Βλέπε περὶ τούτου καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ «Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» τόμ. ΙΑ', ἔκδ. α' σελ. 204, ἔκδ. β' σελ. 219.

2) «Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ» (Ματθ. ιζ' 21).

5. Ἐν συνεχείᾳ ὁ ἀδελφὸς ἠρώτησε πάλιν:

—Πάτερ μου, πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ πρωῒ νὰ ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ λογισμούς; Πῶς εἶναι δὲ δυνατὸν ὁ δαίμων νὰ ζωγραφίζῃ εἰς τὴν καρδίαν μου πρόσωπον γυναικὸς ἢ ἄλλου τινός, συγχρόνως ὅμως μὲ τὴν προσβολὴν τοῦ λογισμοῦ νὰ παριστᾷ καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ οὐχὶ κεχωρισμένως; Τί πρέπει νὰ κάμω διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ;

6. Εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτὰς ὁ Γέρων ἀπήντησεν:

—Ἀδελφέ μου, ὅταν κανεὶς δὲν ἐργάζεται, ἐνασχολεῖται μὲ τοὺς ἐπερχομένους εἰς αὐτὸν λογισμούς· ἐὰν ὅμως ἐργάζεται, δὲν εὐκαιρεῖ νὰ δεχθῇ αὐτοὺς τοὺς λογισμούς. Ξύπνα λοιπόν, προτοῦ ἀκόμη νὰ ἐξημερώσῃ καλά, καὶ γύριζε τὸν χειρόμυλόν σου, διὰ νὰ ἀλέσῃς τὸ σιτάρι σου καὶ νὰ παρασκευάσῃς τὸν διὰ τὴν τροφήν σου ἄρτον· πρόσεξε ὅμως νὰ ἔχῃς τὸν νοῦν σου εἰς τὴν ἐργασίαν σου, μήπως εὕρῃ εὐκαιρίαν ὁ ἀντίδικός σου διάβολος καὶ ρίξῃ ζιζάνια εἰς τὸν χειρόμυλόν σου, ὁπόταν σὺ θὰ τὰ ἀλέσῃς ἀντὶ σίτου.

7. Ὅσον ἀφορᾷ, ἀδελφέ μου, τὰ ζωγραφούμενα εἰς τὴν καρδίαν σου πρόσωπα, πρέπει νὰ γνωρίζῃς τὰ ἑξῆς: Τὰ ζωγραφιζόμενα ἀπὸ τοὺς ζωγράφους πρόσωπα εἰς τὰ σανίδια μορφοῦνται μαζὶ μὲ τὰ διάφορα περιγράμματα καὶ χρώματα, ὥστε ἡ σχηματιζομένη εἰκὼν τοῦ προσώπου νὰ εἶναι ἀρτία. Δι' αὐτὸ καὶ ἐὰν τὸ σανίδι προζωγραφισθῇ, δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ δεχθῇ οὔτε ἄλλα σχήματα, οὔτε πρόσωπον, πού, μαζὶ μὲ τὰς προηγουμένας παραστάσεις, νὰ παρουσιάζῃ νέαν ἀποτελειωμένην εἰκόνα.

Τί σημαίνει αὐτό; Ὅταν θέλῃς νὰ διατηρῆται ἐλευθέρα ἡ καρδία σου ἀπὸ τὴν ἀναπαράστασιν εἰς αὐτὴν προσώπων ὑπὸ τοῦ διαβόλου, πρέπει νὰ ἔχῃς ἐκ τῶν προτέρων ζωγραφίσει εἰς τὸ σανίδιόν σου, δηλαδὴ εἰς τὴν καρδίαν σου, μορφήν τινα καὶ νὰ τὴν διατηρῇς ἐγκεχαραγμένην (1).

8. Ἄς ἀγωνιζώμεθα λοιπὸν διὰ νὰ δυναμώσωμεν ἐναντίον τοῦ διαβόλου καὶ ἀσφαλῶς ὁ Θεὸς θὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τὴν προσπάθειαν μας αὐτήν. Ὅταν δὲ προσβάλλουν τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν σου οἱ λογισμοί, νὰ καταφεύγῃς γοργά—γοργὰ πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀσφαλῶς θὰ εὕρῃς τὴν ψυχικὴν ἀνάπαυσιν.

9. Κατόπιν τῶν ἐποπτικῶν αὐτῶν ἐπεξηγήσεων τοῦ Γέροντος, ἠρώτησε πάλιν αὐτὸν ὁ ἀδελφός:

—Εἰπέ μοι, Γέροντα, τί νὰ κάμω διὰ τὰς ἐπερχομένας εἰς τὸν νοῦν μου ἀναμνήσεις ὅσων ἔπραξα, ἢ ἐλάλησα, ἢ ἤκουσα, διότι ἐνοχλοῦμαι ἀπὸ αὐτάς; Εἰπέ μου ἀκόμη, πῶς ἕνας ἄνθρωπος θὰ διατηρήσῃ καθαρὰν καὶ ἀνενόχλητον τὴν καρδίαν του; Καὶ μὲ ποῖον τρόπον διεξάγεται καθ' ἡμῶν ὁ πόλεμος ἀπὸ τὸν ἐχθρόν μας τὸν διάβο-

---

1) Ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὴν μορφὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν ἀποδιώκουσαν πᾶσαν κακογραφίαν τοῦ σατανᾶ.

λον; Ἀκόμη ἐὰν πρέπῃ κανεὶς νὰ ἀντιλέξῃ πρὸς τὸν πολεμοῦντα. Ἐξήγησέ μου, σὲ παρακαλῶ ὅλα αὐτά.

10. Εἰς τὰς ἀπορίας αὐτὰς τοῦ ἐρωτῶντος ἀδελφοῦ ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς ὁ Γέρων:

—Τὰς ἐνοχλητικὰς ἀναμνήσεις περασμένων κακῶν πράξεων μας, ἢ λέξεων, ἢ ἀκουσμάτων, τίποτε ἄλλο δὲν ἀποκόπτει, παρὰ μόνον ἡ προσευχὴ μὲ ταπείνωσιν, μὲ ἐπίμονον προσπάθειαν, μὲ δάκρυα· ἡ προσευχὴ ποὺ δὲν διατυπώνει πρὸς τὸν Θεὸν προσωπικὸν θέλημα.

Ἡ περιφρούρησις τῆς καρδίας (ὥστε νὰ μὴ μολύνεται ἀπὸ διαφόρους εἰκόνας) εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ, ἐφ' ὅσον ὁ νοῦς τοῦ πολεμουμένου θὰ παραμένῃ καθαρὸς καὶ νηφάλιος, δηλαδὴ ἀπρόθυμος να δεχθῇ κακοὺς λογισμούς. Ὅταν δὲ κανεὶς καταφρονήσῃ τὸν ἐχθρόν, βλέπει ὁ ἐχθρὸς τὴν καταφρόνησιν, καὶ φροντίζει μετὰ σπουδῆς νὰ φέρῃ τὸν πόλεμον.

11. —Σύ, ἐὰν θέλῃς νὰ μάθῃς— συνέχισε λέγων ὁ Γέρων— ἐὰν εἶναι ἐχθρὸς ἢ φίλος, αὐτὸς ὅστις ψιθυρίζει εἰς τὸν νοῦν σου, εἰπὲ τὴν εὐχὴν καὶ μὲ πίστιν πλέον ἐρώτησέ τον: Εἶσαι ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους ἢ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς; Νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ τὴν ἀλήθειαν. Ἡ ἀδυναμία νὰ διακρίνῃς τὴν ὁμιλίαν τοῦ ψιθυρίζοντος πνεύματος, τὸ ὁποῖον πλανᾷ μὲ τοὺς διαφορετικοὺς τόνους τῆς φωνῆς, ὀφείλεται εἰς τὴν ἀμέλειάν σου. Μὴ εἴπῃς δέ, διὰ νὰ δικαιολογήσῃς τὴν ἀμέλειάν σου, ὅτι αὐτὴν τὴν παραπλάνησιν ἐπιδιώκουν καὶ δι' αὐτὸ δὲν θὰ σταματήσουν. Ἀπ' ἐναντίας νὰ προσέλθῃς μετὰ ταπεινώσεως εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ σὲ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐναντίον αὐτοῦ πάλην, ρίπτων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν ἀδυναμίαν σου. Ὁ Θεὸς τότε, ἐκτιμῶν καὶ ἐπιβραβεύων τὴν στάσιν σου, δύναται ὄχι μόνον νὰ ἀπομακρύνῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ καταργήσῃ αὐτοὺς τοὺς κακοὺς λογισμούς.

Θ'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ἈΔΕΛΦΕ, μὴ δύναται νῆσος κειμένη μέσον θαλάσσης ἀποκόπτειν τὰ κύματα τοῦ μὴ προσκρούειν αὐτῇ; Πλήν, ὅτι ἡ νῆσος ἀντιδέρει τοῖς κύμασιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἀποκόψαι τοὺς λογισμοὺς οὐ δυνάμεθα, μάλιστα ἐμπαθεῖς ὄντες· ἀντιδέρειν δὲ αὐτοῖς, καὶ ἀπείργειν τὴν εἰς ἡμᾶς εἴσοδον ἰσχύομεν, εἰ δὲ ἀφίομεν αὐτοὺς ἔνδον εἰσιέναι, ἐκεῖνοι λοιπὸν νομὴν εὑρίσκοντες, κατὰ βραχὺ καταλύουσιν τὴν ψυχήν.

Ἑρμηνεία

ἈΔΕΛΦΕ μου, μήπως εἶναι δυνατὸν τὸ νησί, ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὸ μέσον τῆς θαλὰσσης, νὰ ἐμποδίσῃ τὰ κύματα, νὰ κτυποῦν ἐπάνω του; Τὸ μόνον ποὺ κατορθώνει τὸ νησὶ εἶναι νὰ ἀποκρούῃ τὰ κύματα εἰς τὰς ἀκτὰς του καὶ μὲ αὐτὰς νὰ τὰ ἀντικτυπᾷ.

Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ ἡμᾶς· νὰ ἀποκόψωμεν τὰ κύματα τῶν

λογισμῶν, νὰ μὴ μᾶς κτυποῦν, δὲν δυνάμεθα, ἐφ' ὅσον μάλιστα εἴμεθα ἐμπαθεῖς. Ὡστόσον ὅμως εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ ἀντικτυπῶμεν τοὺς λογισμοὺς καὶ νὰ ἐμποδίζωμεν αὐτοὺς νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ψυχήν μας.

Διαφορετικά, ἐὰν ἐπιτρέψωμεν τὴν εἴσοδόν των εἰς τὴν ψυχήν μας, θὰ τὴν ἐξουσιάσουν καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ τὴν καταστρέψουν.

Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕ Γέρων· οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ὅμοιοί εἰσι μυιῶν εἰσερχομένων εἰς οἰκίαν, ἃς εἰ μέν τις κατὰ μέρος φονεύει ὡς εἰσέρχονται, ἤτοι μίαν μίαν, οὐ κοπιᾷ· εἰ δὲ ἀφήσει γεμισθῆναι τὸν οἶκον, πολὺν κόπον εὑρίσκει εἰς τὸ ἀνελεῖν αὐτάς, ἢ ἐκβαλεῖν, καὶ ἢ ἰσχύσει, ἢ ἀκηδιάσας ἀφήσει λοιπὸν ἐρημωθῆναι τὸν οἶκον.

2. Ὁ Ἀββᾶς Γελάσιος πολλάκις ἐνοχληθεὶς ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἔρημον, ἐν μιᾷ λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· Ἀδελφέ, κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἑβδομάδα, εἴ τι ἂν ποιήσω, βάστασον καὶ μηδὲν λαλήσῃς μοι· καὶ λαβὼν βαΐνην ῥάβδον, ἤρξατο περιπατεῖν εἰς τὸ αὐλίδιον αὐτοῦ καὶ κοπιάσας, ἐκάθισε μικρόν, καὶ πάλιν ἀναστὰς περιεπάτει.

3. Γενομένης δὲ ἑσπέρας, λέγει τῷ λογισμῷ· ὁ εἰς τὴν ἔρημον περιπατῶν, ἄρτον οὐκ ἐσθίει, ἀλλὰ βοτάνας, σὺ δέ, διὰ τὴν ἀσθένειάν σου, φάγε λεπτολάχανα. Καὶ ποιήσας οὕτως, πάλιν λέγει τῷ λογισμῷ· ὁ εἰς τὴν ἔρημον, ὑπὸ στέγην οὐ κοιμᾶται, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ἀέρα, καὶ σὺ ποίησον οὕτως· καὶ κλίνας ἑαυτόν, κοιμᾶται εἰς τὸ αὐλίδιον.

4. Διανύσας οὖν οὕτω τρία νυχθήμερα, ἐκοπίασε, καὶ μηκέτι δυνάμενος, ἐπετίμα τῷ λογισμῷ τῷ ὀχλοῦντι αὐτῷ, καὶ ἤλεγχεν ἑαυτὸν λέγων· εἰ οὐ δύνασαι ποιῆσαι τὰ ἔργα τῆς ἐρήμου, κάθου εἰς τὸ κελλίον σου μεθ' ὑπομονῆς κλαίων τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ μηκέτι πλανῶ· πανταχοῦ γὰρ ὁ Θεὸς βλέπει τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἕκαστον τὸ κατὰ δύναμιν ἀπαιτεῖ.

5. Ἀδελφόν τινα ἐπολέμει ὁ λογισμὸς λέγων αὐτῷ· ὀφείλεις ἀπελθεῖν καὶ ἐπισκέψασθαι τὸν δεῖνα τὸν Γέροντα. Ὁ δὲ ὑπερετίθετο ἡμέραν εἰς ἡμέραν λέγων, ὅτι αὔριον ὑπάγω. Οὕτως ἐπὶ τρία ἔτη ἐπολέμει τῷ λογισμῷ.

6 Ὕστερον δέ φησι πρὸς ἑαυτόν· ἰδοὺ νόμισον, ὅτι ἀπῆλθες πρὸς τὸν Γέροντα. Καὶ λέγει δῆθεν πρὸς ἐκεῖνον τὸν Γέροντα· πῶς ἔχεις, Ἀββᾶ, ὑγιαίνεις; πόσον χρόνον ἐπεθύμουν ἰδεῖν τὴν ἁγιωσύνην σου. Εἶτα ἐπιφέρει, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Γέροντος· καλῶς ἦλθες, ἀδελφέ, συγχώρησόν μοι, ὅτι δι' ἐμὲ ἐκοπώθης, ὁ Κύριος δῴη σοι τὸν μισθόν· καὶ στήσας λεκάνην, ἔνιψεν ἑαυτόν, καὶ ποιήσας ἑψητὸν ἔφαγε καὶ ἔπιεν ἱκανῶς, καὶ εὐθέως ἀνεχώρησεν ὁ πόλεμος ἀπ' αὐτοῦ.

7. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· τί ποιήσω, ὅτι οἱ λογισμοὶ κυκλεύουσί μοι προφάσει τοῦ παραβάλλειν γέρουσιν; Ὁ δὲ Γέρων ἀπεκρίθη αὐτῷ· ἐὰν ἴδῃς τοὺς λογισμούς σου χάριν στενώσεως θέλοντας ἐξενεγκεῖν σε τοῦ κελλίου σου, ποίησον σεαυτῷ παράκλησιν ἐν τῷ κελλίῳ σου, καὶ μηκέτι θελήσεις ἐξελθεῖν· εἰ δὲ χάριν ὠφελείας ψυχῆς θέλεις ἀπελθεῖν, δοκίμασον τὸν λογισμόν σου, καὶ ἔξελθε.

8. Ἤκουσα γὰρ περί τινος Γέροντος, ὅτι ὅτε ἠνώχλουν αὐτῷ οἱ λογισμοὶ παραβαλλεῖν πρός τινα, ἠγείρετο καὶ ἐλάμβανε τὸ μηλωτάριον αὐτοῦ καὶ ἐξήρχετο, καὶ ἐκύκλευε τὸ κελλίον αὐτοῦ, καὶ εἰσήρχετο, καὶ ἐποίει ἑαυτῷ παράκλησιν τοῦ ξένου, καὶ ἀνεπαύετο ἐκ τῆς βίας τῶν λογισμῶν.

9. Ὁ Ἀββᾶς Ὀλύμπιος ὁ τῶν κελλίων, ἐπολεμήθη εἰς πορνείαν, καὶ ἔλεγεν αὐτῷ ὁ λογισμός· ὕπαγε λάβε γυναῖκα. Ὁ δὲ ἀναστὰς ἐποίησε πηλόν, καὶ ἔπλασεν ἐξ αὐτοῦ εἶδος ἀνθρώπου, ἤτοι γυναῖκα, καὶ λέγει πρὸς ἑαυτόν· ἰδοὺ ἡ γυνή σου, χρεία οὖν ἐργάζεσθαι πολλὰ ἵνα θρέψῃς αὐτὴν καὶ εἰργάζετο κοπιῶν σφόδρα.

10. Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας πάλιν ποιήσας πηλόν, ἔπλασεν ἑαυτῷ δῆθεν θυγατέρα, καὶ λέγει τῷ λογισμῷ· ἔτεκεν ἡ γυνή σου καὶ χρείαν ἔχεις ἐργάσασθαι περισσότερον, ἵνα τραφῇ τὸ τέκνον σου καὶ σκεπασθῇ, καὶ ἔτι ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔργον κατέτεινε, καὶ κατέτηξεν ἑαυτόν.

11. Ὡς οὖν κατεβλήθη αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις, λέγει αὐτῷ ὁ λογισμός, οὐκέτι δύναμαι· Καὶ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· εἰ οὐκ ἰσχύεις ὑποφέρειν τὸν κόπον, μηδὲ γυναῖκα ζητήσῃς· Καὶ ἰδὼν ὁ Θεὸς τὸν μόχθον αὐτοῦ, ἦρε τὸν πόλεμον ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀνεπαύθη.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων Ἀσκητὴς εἶπεν· οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ὁμοιάζουν μὲ μυίας, ποὺ εἰσέρχονται ἐντὸς τῆς οἰκίας· ἐὰν κανεὶς φονεύῃ αὐτὰς μίαν—μίαν, καθὼς εἰσέρχονται, δὲν θὰ κοπιάσῃ ἐπὶ πολύ. Ἐὰν ὅμως ἀμελήσῃ καὶ γεμίσῃ τὸ σπίτι ἀπὸ μυίας, τότε θὰ κοπιάσῃ πάρα πολὺ νὰ τὰς ἐξοντώσῃ ἢ νὰ τὰς ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν· καὶ ἢ θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐξόντωσίν των, ἢ θὰ βαρεθῇ καὶ θὰ ἀφήσῃ νὰ ἐρημωθῇ ὅλο τὸ σπίτι ἀπὸ τὰ ἐνοχλητικὰ καὶ βλαβερὰ αὐτὰ ἔντομα [1].

2. Ὁ Ἀββᾶς Γελάσιος πολλάκις ἠνωχλεῖτο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ κελλί του καὶ νὰ φύγῃ διὰ τὴν ἔρημον. Μίαν ἡμέραν λέγει εἰς τὸν μαθητήν του:

—Ἀδελφέ μου, αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα, ὅ,τι καὶ ἐὰν μὲ ἰδῇς νὰ κάμω, ἄντεξέ το μὲ ὑπομονὴν καὶ μὴ μοῦ ὁμιλήσῃς τίποτε.

Πράγματι, τὴν ἑπομένην ἡμέραν ἐπῆρε τὸ ραβδάκι του, καὶ ἤρχισε νὰ βηματίζῃ ἀδιακόπως εἰς τὸ μικρὸν προαύλιον τοῦ κελλίου του. Ἀφοῦ ἐκουράσθη, ἐκάθισεν ὀλίγον καὶ πάλιν ἐσηκώθη καὶ περιεπάτει.

3. Ὅταν ἐβράδυασε, λέγει εἰς τὸν λογισμόν του:

—Ἐκεῖνος ποὺ περιπατεῖ εἰς τὴν ἔρημον δὲν τρώγει ἄρτον, ἀλλὰ ἄγρια βότανα· σὺ ὅμως, διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, φάγε ὀλίγα λάχανα τοῦ κήπου.

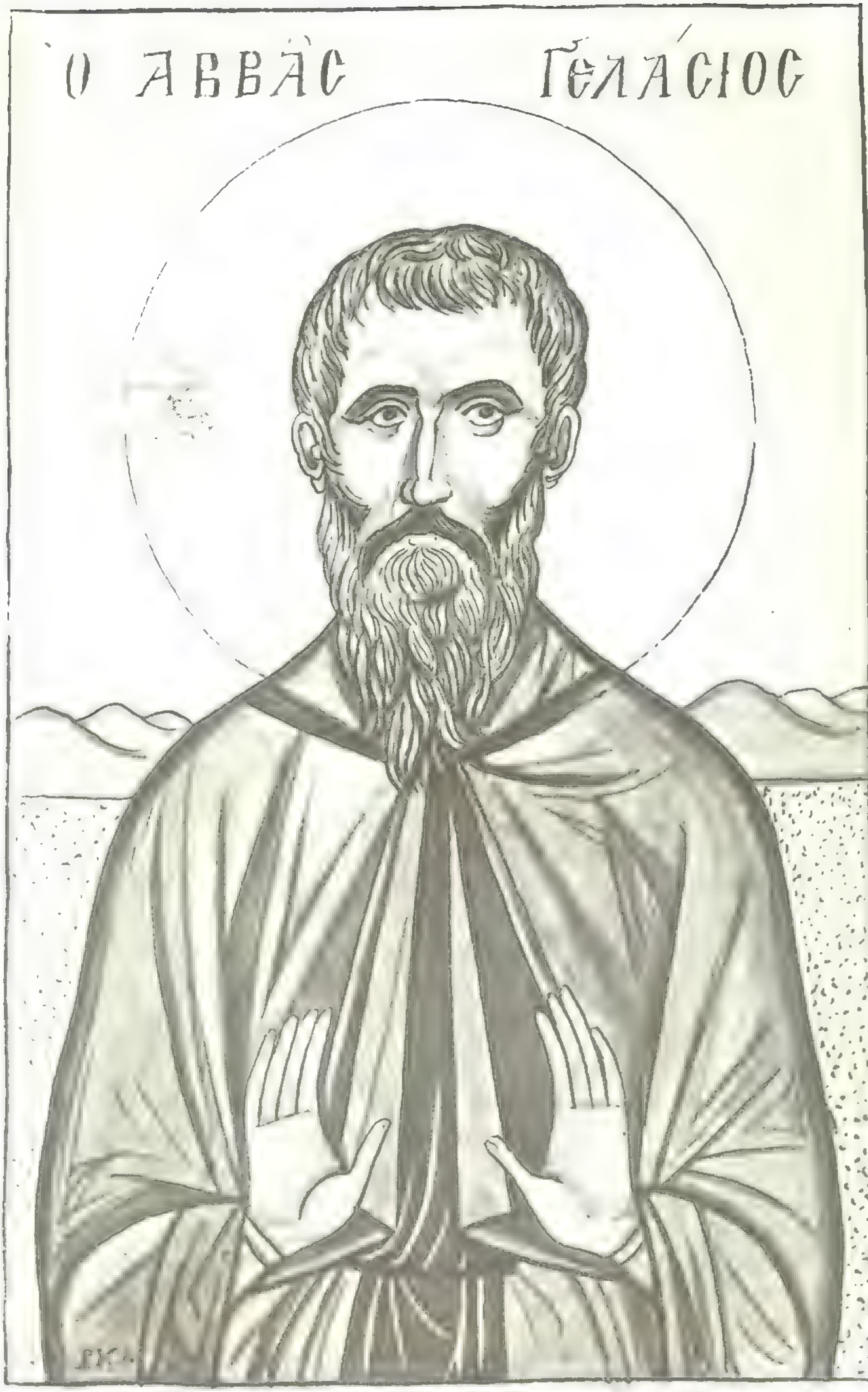
Ἀφοῦ ἔφαγε, λέγει πάλιν εἰς τὸν λογισμόν του:

—Ἐκεῖνος ποὺ βαδίζει εἰς τὴν ἔρημον, ὅταν νυκτώσῃ, δὲν κοιμᾶται κάτω ἀπὸ στέγην, ἀλλ' εἰς τὸ ὕπαιθρον· δι' αὐτὸ καὶ σὺ ἔτσι πρέπει νὰ κάμῃς.

Ἐξηπλώθη λοιπὸν κατὰ γῆς, καὶ ἐκοιμήθη εἰς τὴν αὐλήν.

---

1) Ἀκολουθήσαντες πιστῶς τὸ κείμενον ἀφήκαμεν τὰς μυίας (μυίγας), ὡς εἶχον ἐν αὐτῷ. Ἐν τούτοις τὸ νόημα τοῦ παραδείγματος εὐοδοῦται προσφορώτερον μὲ τοὺς μῦς (ποντικούς). Κατὰ τὴν γνώμην μας καὶ ὁ Γέρων ὡμίλησε περὶ μυῶν (ποντικῶν), ἐκ λάθους δὲ τῶν παλαιῶν ἀντιγραφέων ἐγράφη μυιῶν (μυιγῶν).

Ὁ ἈΒΒᾶC ΓΕΛάCΙΟC

4. Ἀφοῦ, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐπέρασε τρία ἡμερόνυχτα, ἐκουράσθη καὶ μὴ δυνάμενος νὰ συνεχίσῃ τὴν τακτικήν του αὐτήν, ἐπετίμησε τὸν ἐνοχλοῦντα λογισμόν του λέγων:

—Ἐφ' ὅσον δὲν ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ κάμῃς αὐτὰ ποὺ ἐπιβάλλονται εἰς τὴν ἔρημον, κάθισε ὑπομονετικὰ εἰς τὸ κελλίον σου, κλαῖε τὰς ἁμαρτίας σου καὶ μὴ πλανηθῇς πλέον ἀπὸ τὸν διάβολον. Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρὼν καὶ βλέπει ὅλα τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων· ἀπαιτεῖ δὲ ἀπὸ τὸν καθένα νὰ ἐκτελῇ τὸ κατὰ δύναμιν.

5. Ἕνα ἀδελφὸν ἐπολέμει ὁ λογισμὸς καὶ τοῦ ἔλεγε· «Πρέπει νὰ φύγῃς καὶ νὰ ἐπισκεφθῇς τὸν τάδε Γέροντα». Ὁ ἀδελφὸς ἀνέβαλεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, λέγων εἰς τὸν λογισμόν του: «αὔριον θὰ ὑπάγω». Τοιουτοτρόπως ἐπολέμει ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη τὸν λογισμόν του.

6. Μετὰ ἀπὸ τὰ τρία ἔτη λέγει πάλιν εἰς τὸν ἑαυτόν του· «νόμισε τώρα, ὅτι μετέβης πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Γέροντος». Ἔλεγε μάλιστα, ἀπευθυνόμενος δῆθεν πρὸς τὸν Γέροντα, ὁ ἀδελφός: «Πῶς εἶσαι, Γέροντα μου, ὑγιαίνεις; Πόσον καιρὸν ἐπεθυμοῦσα νὰ ἰδῶ τὴν ἁγιωσύνην σου». Μετά, ὡς νὰ τοῦ ἀπαντοῦσε δῆθεν ὁ Γέρων, ἔλεγε πάλιν ὁ ἀδελφός· «Καλῶς ἦλθες, ἀδελφέ μου, συγχώρεσέ με, διότι ἐξ αἰτίας μου ἐκοπίασες· εὔχομαι ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσῃ τὸν μισθὸν τοῦ κόπου σου». Ἐν συνεχείᾳ ἔβαλε νερὸν εἰς τὴν λεκάνην, ἐνίφθη, ἐμαγείρευσεν, ἔφαγε καὶ ἔπιε καλά, ὡς ταξειδιώτης, καὶ ἀμέσως, μὲ τὸν ἐμπαιγμὸν αὐτὸν τοῦ λογισμοῦ του, ἀνεχώρησεν ἀπ' ἐπάνω του ὁ πόλεμος.

7. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:

—Γέροντά μου, τί νὰ κάμω, διότι οἱ λογισμοὶ μὲ γυροφέρνουν, μὲ τὴν πρόφασιν νὰ ἐπισκεφθῶ Γέροντας;

Ὁ Γέρων τοῦ ἀπήντησε:

—Ἐὰν ἀντιληφθῇς, ὅτι οἱ λογισμοὶ θέλουν νὰ σὲ βγάλουν ἀπὸ τὸ κελλί σου, διότι τάχα εἶναι στενόχωρον, κάμε ὑπομονήν, πρότρεψε τὸν λογισμόν σου νὰ παραμείνῃς εἰς τὸ κελλί σου καὶ μὴ θελήσῃς ποτὲ πιὰ νὰ βγῇς ἀπὸ αὐτό· ἐὰν ὅμως θέλῃς νὰ φύγῃς πρὸς ὀλίγον, χάριν ψυχικῆς ὠφελείας, νὰ ἐλέγξῃς τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ λογισμοῦ σου, καὶ ἐφ' ὅσον διαπιστώσῃς τὴν εἰλικρίνειάν του, νὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ τὸ κελλί σου.

8. Ἤκουσα—συνέχισε λέγων ὁ αὐτὸς Γέρων—νὰ λέγουν διὰ κάποιον Γέροντα τὸ ἑξῆς: Ὅταν τὸν ἠνώχλουν οἱ λογισμοὶ νὰ ἐπισκεφθῇ κάποιον, ἐσηκώνετο, ἐφόρει τὸ χονδρὸν ράσον του, ἔβγαινεν ἀπὸ τὸ κελλί του καὶ ἐγύριζε γύρω - γύρω ἀπὸ αὐτό. Ὕστερον εἰσήρχετο πάλιν εἰς τὸ κελλί του, ἐπεριποιεῖτο τὸν ἑαυτόν του ὡς νὰ ἦτο ξένος, ποὺ τὸν ἐπεσκέπτετο, καὶ τοιουτοτρόπως ἠλευθερώνετο ἀπὸ τὴν βίαν τῶν λογισμῶν.

9. Ὁ Ἀββᾶς Ὀλύμπιος, ποὺ ἔμενεν εἰς τὰ κελλία, ἐπολεμήθη ἀπὸ πορνείαν· τοῦ ἔλεγεν ὁ λογισμός:

—Πήγαινε, πάρε γυναῖκα.

Ὡς ἑξῆς λοιπὸν ἐπολέμησε τὸν λογισμόν: Ἐσηκώθη, μίαν ἡμέραν, ἔκαμε λάσπη καὶ κατεσκεύασεν ἐξ αὐτῆς ἕνα ὁμοίωμα γυναικός. Ὕστερον λέγει εἰς τὸν ἑαυτόν του:

—Νά, ἡ γυναίκα σου, τώρα πρέπει νὰ ἐργάζεσαι πάρα πολύ, διὰ νὰ τὴν θρέψῃς.

Ἔκτοτε λοιπὸν ἤρχισε νὰ ἐργάζεται πάρα πολὺ κοπιαστικά.

10. Μετὰ ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἔκαμε πάλιν λάσπην καὶ κατεσκεύασεν ἄλλο ὁμοίωμα γυναικός, ἡ ὁποία ἦτο, δῆθεν, ἡ θυγατέρα του. Τότε λέγει πάλιν εἰς τὸν λογισμόν του:

—Ἡ γυναίκα σου ἐγέννησε καὶ πρέπει τώρα νὰ ἐργάζεσαι περισσότερον, διὰ νὰ τραφῇ καὶ σκεπασθῇ τὸ παιδί σου.

Εἰργάζετο λοιπὸν περισσότερον σκληρῶς, μέχρις ὅτου ἔλειωσε πράγματι εἰς τὰ πόδια του.

11. Ὅταν πλέον κατεξηντλήθη ἀπὸ τὴν ἐργασίαν καὶ ἐξέλιπον αἱ δυνάμεις του, τοῦ λέγει ὁ λογισμός:

—Δὲν ἔχω πλέον ἄλλην ἀντοχήν.

Τότε τοῦ ἀπήντησεν ὁ Ἀββᾶς Ὀλύμπιος:

—Ἀφοῦ δὲν ἠμπορεῖς νὰ ὑποφέρῃς τὸν κόπον, νὰ μὴ ζητῇς πλέον γυναῖκα.

Ἰδὼν ὁ Θεὸς τὸν κόπον του καὶ τὴν ἀντίστασίν του εἰς τὸν λογισμόν, ἐπῆρεν ἀπ᾽ ἐπάνω του τὸν λογισμὸν καὶ τὸν ἀνέπαυσε.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ζ'

"Οτι θάνατος τῷ πιστῷ ὁ μετεωρισμὸς καὶ ἡ λήθη· ὥσπερ ἡ διηνεκὴς τοῦ Θεοῦ μνήμη καὶ θεωρία, ζωὴ αὐτῷ γίνεται καὶ πάσης κακίας ἀναίρεσις.

Διὰ τὸν πιστὸν εἶναι θάνατος ἡ ἄσκοπος περιπλάνησις τοῦ νοῦ καὶ ἡ λήθη· ὅπως, ἀντιθέτως, ἡ συνεχὴς ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διαρκὴς παρουσία τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ καρδίᾳ εἶναι δι' αὐτὸν ζωὴ καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ πᾶσαν κακίαν.

Α'. Παλλαδίου.

ΔΙΟΚΛΗΤΟΣ ΤΙΣ ἦν Ἀσκητὴς ἐν Θηβαΐδι, ἀπὸ γραμματικῆς μὲν ἀχθεὶς τὰ πρῶτα, ὕστερον δὲ δεδωκὼς ἑαυτὸν εἰς φιλοσοφούμενα, τῆς θείας Χάριτος ἑλκυσάσης τῷ χρόνῳ αὐτὸν εἰς τὴν οὐράνιον φιλοσοφίαν· εἴκοσι καὶ ὀκτὼ γὰρ ὢν ἐτῶν ἀπετάξατο, εἶχε δὲ ἐν τῷ σπηλαίῳ τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη.

2 Ἔλεγεν οὖν ὁ μακάριος, ὅτι ὁ νοῦς ἀποστὰς τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας, ἢ δαιμονιώδης γίνεται, ἢ κτηνώδης.

3. Ἡμῶν δὲ φιλοπευστούντων εἰπεῖν τὸν τρόπον, ἀπεκρίνατο, ὅτι νοῦς θεωρίας Θεοῦ ἀναχωρήσας, ἐξ ἀνάγκης ἢ τῷ ἐπιθυμητικῷ ἀκολουθήσει, καὶ τῷ εἰς κτηνώδη ἀκολασίαν ἄγοντι περιπέσει δαίμονι, ἢ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ κυριευθήσεται, ὅθεν αἱ δαιμονιώδεις τῆς ἀκολασίας τίκτονται ὁρμαί.

4. Ἐμοῦ δὲ ἀντιλέγοντος, πῶς δύναται νοῦς ἀδιαλείπτως μετὰ Θεοῦ εἶναι, ἔλεγεν οὗτος ὅτι ἐν ᾧ δ' ἂν νοήματι, ἢ πράγματι, τυγχάνουσα ἡ ψυχὴ ἐν νόμῳ εὐσεβεῖ καὶ θείῳ λογισμῷ, μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐστιν.

Ἑρμηνεία

ΕΙΣ τὴν Θηβαΐδα ἔζη κάποτε ἕνας Ἀσκητής, ὀνομαζόμενος Διόκλητος· οὗτος κατ' ἀρχὰς ἠσχολήθη μὲ τὴν γραμματικήν, ἀργότερον ὅμως ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην φιλοσοφικῶν προβλημάτων, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἡ θεία Χάρις τὸν προσείλκυσεν εἰς τὴν μελέτην τῆς οὐρανίου φιλοσοφίας. Ὅθεν εἰς ἡλικίαν εἰκοσιοκτὼ ἐτῶν ἀπηρνήθη τὸν κόσμον, καὶ εἰσελθὼν εἰς ἕνα σπήλαιον παρέμεινεν εἰς αὐτὸ ἐπὶ τριάκοντα πέντε ἔτη.

2. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ μακάριος ἄνθρωπος ἔλεγεν, ὅτι ὅταν ὁ νοῦς ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν μυστικὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ, καταντᾷ νὰ γίνῃ ἢ δαιμονιώδης, ἢ κτηνώδης.

3. Ἡμεῖς. ἐπιθυμοῦντες νὰ πληροφορηθῶμεν τὸν τρόπον τῆς

τοιαύτης ὀλεθρίας μεταβολῆς τοῦ νοός, ὑπεβάλαμεν διαφόρους ἐρωτήσεις πρὸς αὐτόν. Οὗτος δὲ μᾶς ἔδωσε τὴν ἀκόλουθον ἐπεξήγησιν:

—Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν παύσῃ πλέον νὰ ἀσχολῆται διαρκῶς μὲ τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ(1), κατ' ἀνάγκην ἢ θὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θὰ περιπέσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ δαίμονος, ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν κτηνώδη ἀκολασίαν, ἢ θὰ κυριευθῇ ἀπὸ τὸ θυμικόν(2), ἀπὸ τὸ ὁποῖον γεννῶνται ὅλαι αἱ σατανικαὶ ὁρμαὶ τῆς ἀκολασίας.

4. Τότε ἐγὼ ἀπορῶν ὑπέβαλα τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν:

—Πῶς εἶναι δυνατόν, Πάτερ, ὁ νοῦς νὰ παραμένῃ συνεχῶς καὶ χωρὶς διακοπὴν πλησίον τοῦ Θεοῦ;

Καὶ πάλιν ὁ Γέρων μοῦ ἀπήντησεν:

—Ἐφ' ὅσον ἡ ψυχή, εἴτε ὅταν σκέπτεται ὁ ἄνθρωπος, εἴτε ὅταν ἐνεργῇ, κατευθύνεται ἀπὸ τὸν νόμον τῆς εὐσεβείας καὶ ἀπὸ θείους λογισμούς, ἀσφαλῶς τότε καὶ ὁ νοῦς μας εὑρίσκεται πλησίον τοῦ Θεοῦ.

Β'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ὁσίου Ἐφραίμ.

ΠΑΡΑΒΑΛΟΝΤΟΣ ποτὲ τοῦ Ὁσίου Ἐφραὶμ ἐν τῇ πόλει Ἐδέσσῃ καὶ παραμείναντος ἐν αὐτῇ, πόρνη τις γυνὴ ἐκ γειτόνων αὐτῷ οὖσα, ὄργανον εἰς κακίαν τῷ πονηρῷ γίνεται, καὶ δι' αὐτῆς, ὥσπερ διὰ τοῦ ὄφεως πρότερον, τῷ δικαίῳ προσβάλλει.

2. Ἐπεὶ οὖν βρῶσιν τινὰ ἐτύγχανεν ἕψων ὁ θεῖος Ἐφραίμ, ἐκείνη διανοίξασα τὴν θυρίδα, ἥτις ἄρα καὶ ἦν ἐπὶ τῆς μεταύλου, παρακύπτει τε ἀναισχύντως, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἑταιρικῶς, εἶτα καὶ ἀναιδῶς ἐμβλέψασα τῷ Ὁσίῳ, εὐλόγησον, Ἀββᾶ, λέγει· ὁ δὲ μετὰ τοῦ προσήκοντος αὐτῷ σχήματός τε καὶ φθέγματος, ὁ Κύριος, φησίν, εὐλογῆσαι σε. Αὐτὴ δὲ πάλιν μετὰ θερμοῦ τοῦ γέλωτος καὶ ἀσέμνου, ἀλλὰ τί, εἶπεν, ἐλλείπει τῷ βρώματί σου; καὶ ὅς· τρεῖς, ἔφη, λίθοι, καὶ ὀλίγη πηλός, ὥστε τὴν θυρίδα ταύτην ἀναφραγῆναι.

3. Ἐκείνη μηδὲν ὑπενδοῦσα τῆς ἀναιδείας, ὅτι σε προλαβόντες, ἔφη, προσηγορεύσαμεν, τοῦτό σοι τῦφον ἐνῆκεν; Ἐγὼ συγκοιμηθῆναι βούλομαί σοι, φησί, σὺ δέ μοι τὴν πρώτην φησίν, ἀπηγόρευσας; Πρὸς ταῦτα ὥσπερ ἐκείνη ῥη-

---

1) Ἡ θαυμασία αὐτὴ θέσις στηρίζεται εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ τὸ κέντρον, τὸ ὁρμητήριον, κινήσεως ἀνωτέρας τινὸς ὁρμῆς. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἡ κίνησις αὕτη θὰ τρέπεται ἢ πρὸς τὸ θεῖον καὶ ὑψηλὸν ἢ πρὸς τὸ ἐφήμερον καὶ ἐφάμαρτον, ἀκατανοήτου οὔσης τῆς ἀκινησίας καὶ στατικότητος τοῦ νοός.

2) Ὁ θεῖος Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς Λητόϊον κανονικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, κεκυρωμένῃ οὔσῃ ὑπὸ τοῦ Β Κανόνος τῆς Ἁγίας ς' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βλέπε ἐν Πηδαλίῳ σελ. 625, Πανδέκταις τόμ. β, Συνοδικοῖς, τόμ. α σελ. 349) λέγει ὅτι τρία εἶναι τὰ μέρη τῆς ψυχῆς (τοῦτο ἀναφέρει πρῶτος ὁ Πλάτων ἐν τῷ περὶ Πολιτείας), ἤτοι θυμικὸν (ἢ θυμοειδές), λογιστικὸν (ἢ λογικὸν) καὶ ἐπιθυμητικόν. Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα, ὡς ἐν συντομίᾳ, ὅτι θυμικὸν καλεῖται τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ψυχῆς, ὅπερ περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν ὁρμῶν πρὸς τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν, ἤτοι ἀνδρείαν, θάρρος, θυμόν, ὀργὴν κ.λ.π. Λογιστικὸν εἶναι ἡ γνῶσις, ἡ δύναμις τῆς διακρίσεως τοῦ καλοῦ ἀπὸ τοῦ κακοῦ, ἡ κατόπιν σκέψεως ἀπόφασις διὰ τὴν α ἢ β ἐνέργειαν κ.λ.π. Ἐπιθυμητικὸν δὲ εἶναι ἡ ἕδρα τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν συναισθημάτων ἀγαθῶν ἢ πονηρῶν.

μάτων σατανικῶν, οὕτω πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς πνευματικῶν οὐκ ἠπόρησε λόγων, καὶ οἵων αὐτόν τε ἔδει λέγειν, κἀκείνην ἀκούειν, εἰ βούλει γάρ, ἔφη, ἀμφοτέρους συγκαθευδῆσαι, ἔνθα ἂν εἴπω σοι, ἐκεῖσε δὴ καὶ κοινῇ συγκεισόμεθα.

4. Ὡς δὲ ἐκείνη τὸν λόγον ἥρπασε καὶ ἤρετο τὸν τόπον, ἵνα τοῦτο γενέσθαι δεῖ, οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ, ἔφη, ὅτι μὴ ἐν τῷ μέσῳ συνελεύσομαί σοι τῆς πόλεως. Καὶ αὐτή, ἀλλ' οὐκ αἰδώς, ἔφη, καὶ αἰσχύνη μεγίστη ἀπὸ τῶν ὁρώντων ἀνθρώπων, οὕτω γοῦν ἐν τῷ μέσῳ κειμένων ἡμῶν; Ἑάλω ἡ ἑλεῖν βουληθεῖσα γυνὴ τὴν ἀπαθῆ ψυχὴν καὶ ἀνάλωτον, οὐδὲ τοῦτο γνῶναι δυνηθεῖσα, ὅ φησιν ἡ Σοφία Σειράχ, ὅτι ὀφθαλμοὶ Κυρίου μυριοπλασίως ἡλίου φωτεινότεροι ἐπιβλέποντες πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων.

5. Αὐτίκα γοῦν οἷα ἀφορμῆς τοῦ ῥήματος ὁ γενναῖος δραξάμενος, ἀντεπῆγεν· εἰ οὖν ὀφθαλμοὺς ἀνθρώπων ἔκρινας ἱκανῶς ἔχειν ἐντρέψαι ψυχήν, καὶ πονηρᾶς ἀφελκύσαι πράξεως, τοὺς τοῦ Θεοῦ πάντα βλέποντας ὀφθαλμούς, ὅσα τε ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὅσα κατὰ τὸ φανερὸν πράττονται, οὐ πολλῷ μᾶλλον αἰδεσθησόμεθά τε καὶ ὑποπτύξομεν, καὶ πονηροῦ πράγματος ἀφεξόμεθα; Ὃς κατήγορον ἀεὶ σύνοικον τὸ συνειδὸς ἡμῖν ἐπεγείρει, καὶ βασάνους οὐδαμῶς ἐκεῖθεν πέρας ἐχούσας ταμιεύεται;

6. Ταῦτα ἱκανὰ γέγονεν οὐχ ἁπλῶς πεῖσαι τὴν πόρνην ἀπουχέσθαι τῆς πρὸς αὐτὸν φαύλης ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν προτέρων αὐτῇ μεταμελῆσαι κακῶν. Αὐτίκα γοῦν προσελθοῦσα καὶ εἰς γῆν πεσοῦσα, καὶ ποδῶν ἐκείνου τῶν ἱερῶν ἁψαμένη, συγγνώμην ᾐτεῖτο τῆς ἀλογωτάτης ἐπιθυμίας καὶ ἀκολάστου ῥοπῆς, καὶ ὅπως ἂν γνησίαν εἰσενεγκοῦσα τὴν μετάνοιαν, τῆς πρὸς σωτηρίαν φερούσης μὴ διαμάρτῃ, ὁδηγὸν αὐτὸν καὶ διδάσκαλον ἠξίου λαβεῖν.

7. Ὁ δέ, καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν Ἐφραὶμ ὢν ἐκεῖνος, αἰτήμασι τοιούτοις προθύμως ὑπηρετεῖν; Καὶ παραινεῖ τὰ δέοντα καὶ τὸ μὴ πορευθῆναι πάλιν τὸ τοῦ θείου φάναι Ἱερεμίου ὀπίσω τῶν πονηρῶν ἐπιθυμημάτων τῆς καρδίας αὐτῆς, μηδὲ καταφρονῆσαι ὁδοὺς αὐτῆς τοῦ δευτερῶσαι, ἀσφαλέστατα παραγγέλλει, εἰς Μοναστήριόν τε γυναικῶν εἰσάγει ἀρετῆς ἐπιμελουμένων.

8. Καὶ τέλος, τὴν ἐκεῖνον ὑποσκελίσαι τῆς εὐθείας ὁδοῦ βουληθεῖσαν, αὐτὸς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ μᾶλλον τῆς πονηρᾶς ἐπιστρέψας, καρπὸν ἔσχε δικαιοσύνης τὴν ἐκείνης ἐπιστροφήν.

Ἑρμηνεία

Ο ΟΣΙΟΣ Ἐφραὶμ ἦλθε κάποτε εἰς τὴν πόλιν Ἔδεσσαν [1] εἰς τὴν ὁποίαν καὶ παρέμεινεν ὀλίγον χρόνον διά τινα ἐργασίαν του. Εἰς μίαν γειτονικὴν πρὸς αὐτὸν οἰκίαν κατῴκει μία πόρνη· αὐτὴ λοιπὸν γίνεται ὄργανον τοῦ πονηροῦ διὰ τὴν κακίαν καὶ ὁ πονηρὸς ἐπιχειρεῖ διὰ μέσου αὐτῆς, ὅπως εἰς τὸν Παράδεισον διὰ τοῦ ὄφεως, νὰ προσβάλῃ τὸν δίκαιον Ἐφραίμ.

2. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν ὁ θεῖος Ἐφραὶμ ἠσχολεῖτο μὲ τὸ μαγείρευμα ὀλίγου φαγητοῦ· τότε ἐκείνη ἤνοιξε τὸ παραθυράκι, ποὺ ἔβλεπεν ἀπὸ τὸ δωμάτιόν της εἰς τὴν κοινὴν αὐλὴν καὶ σκύβει ἀδιάντροπα καὶ κατὰ τρόπον ἐντελῶς πορνικόν, ἀφοῦ ἐκοίταξε μὲ ἀναίδειαν τὸν Ὅσιον, τοῦ εἶπε:

—Εὐλόγησον, Ἀββᾶ.

---

1). Ἀρχαία πόλις τῆς Συρίας, καλουμένη νῦν Ὀρφὰ καὶ ἀνήκουσα εἰς τὴν Τουρκίαν.

Τότε ὁ Ὅσιος Ἐφραὶμ σοβαρὸς καὶ μὲ φωνὴν αὐστηράν, ὅπως ταιριάζει εἰς Ἀσκητήν, ἀπήντησεν:

—Ὁ Κύριος νὰ σὲ εὐλογήσῃ.

Ἐκείνη πάλιν γελῶσα ζωηρὰ καὶ ἀναιδέστατα ἐρωτᾷ:

—Τί χρειάζεσαι ἀκόμη διὰ τὸ φαγητόν σου;

—Τρεῖς πέτρας καὶ ὀλίγην λάσπην—ἀπήντησεν ὁ Ὅσιος—διὰ νὰ κλείσω αὐτὸ τὸ παραθυράκι.

3. Ἡ διεφθαρμένη ὅμως ἐκείνη γυναίκα, χωρὶς οὐδόλως νὰ μετριάσῃ τὴν ἀναίδειαν της, ἀπευθύνεται ἐκ νέου πρὸς τὸν Ὅσιον λέγουσα:

—Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔσπευσα καὶ σὲ ἐχαιρέτησα, τὸ ἐπῆρες ἐπάνω σου; Ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ κοιμηθῶμεν μαζὶ ἀπόψε καὶ σύ, ἐπειδὴ ὡμίλησα πρώτη, μοῦ κόβεις τὸ θάρρος;

Πρὸς τοὺς σατανικοὺς αὐτοὺς λόγους της, ὁ Ὅσιος ἀπαντοῦσε, δι' ὅσων ἐκεῖνος μὲν ἔπρεπε νὰ λέγῃ, ἐκείνη δὲ νὰ ἀκούῃ, χωρὶς καθόλου νὰ στενοχωρηθῇ.

Οὕτω μεταξὺ ἄλλων, τῆς εἶπεν:

—Ἐὰν λοιπὸν θέλῃς νὰ κοιμηθῶμεν μαζὶ ἀπόψε, ἐγὼ θὰ σοῦ ὑποδείξω τὸν τόπον, ποὺ θὰ ἐξαπλώσωμεν.

4. Μόλις ἡ πόρνη ἤκουσε τὸν λόγον τοῦ Ὁσίου, νομίσασα, ὅτι συγκατετέθη εἰς τὴν ἁμαρτίαν, μετὰ περιεργείας ἐρωτᾷ:

—Ποῦ λοιπὸν πρέπει νὰ συγκοιμηθῶμεν;

—Πουθενὰ ἀλλοῦ,—εἶπεν ὁ Ὅσιος,—ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως ταύτης!

—Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐντροπὴ καὶ αἰσχύνη μεγάλη—εἶπεν ἐκείνη—νὰ μᾶς βλέπουν οἱ ἄνθρωποι, ὅπως θὰ εἴμεθα ἐξαπλωμένοι εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως;

Ἐνικήθη τοιουτοτρόπως ἡ ἐπιθυμήσασα νὰ νικήσῃ τὴν ἀπαθῆ καὶ ἀνίκητον ψυχὴν τοῦ Ὁσίου, διότι οὔτε τὸ ρητὸν τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ, ποὺ λέγει· «ὀφθαλμοὶ Κυρίου μυριοπλασίως ἡλίου φωτεινότεροι ἐπιβλέποντες πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων» (Σειράχ, κγ' 19).

5. Ἀμέσως λοιπὸν ὁ γενναῖος κατὰ τὴν ψυχὴν Ὅσιος λαμβάνει ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ἀπορίαν τῆς γυναικὸς καὶ ἀρχίζει μίαν ὠφέλιμον δι' αὐτὴν διδασκαλίαν.

—Ἐὰν λοιπὸν ἔχῃς τὴν γνώμην, ὅτι οἱ ἀνθρώπινοι ὀφθαλμοὶ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἐμπνεύσουν ἐντροπὴν εἰς τὴν ψυχήν μας καὶ νὰ μᾶς ἀποτρέψουν ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν πονηρᾶς πράξεως, δὲν νομίζεις, ὅτι πρέπει νὰ ἐντραπῶμεν καὶ νὰ φοβηθῶμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ, ποὺ βλέπουν ὅλα, ὅσα γίνονται κρυφὰ καὶ φανερά, καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὸ πονηρόν; Καὶ ὁ Ὁποῖος ὄχι μόνον τὴν συνείδησιν μας ἐξεγείρει ἐναντίον μας, διὰ τὰς κακάς μας πράξεις, ἀλλὰ μᾶς ἐπιφυλάσσει καὶ φοβεράς, μετὰ θάνατον, τιμωρίας, ποὺ δὲν ἔχουν οὐδέποτε τέλος;

6. Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἤρκεσαν διὰ νὰ πείσουν τὴν πρώην πόρνην

ὄχι μόνον νὰ παραιτηθῇ τῆς αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ νὰ μετανοήσῃ καὶ διὰ τὰς προηγουμένας ἁμαρτίας της. Ἀμέσως λοιπὸν ἐπλησίασε τὸν Ὅσιον, προσέπεσεν ἐνώπιόν του καὶ κατασπαζομένη τοὺς ἱεροὺς πόδας του ἐζήτει, μετὰ δακρύων, συγγνώμην διὰ τὴν κτηνώδη ἐπιθυμίαν της καὶ τὴν ἀκόλαστον ῥοπήν της. Ἀκόμη παρεκάλει τὸν Ὅσιον νὰ μὴ ἀρνηθῇ νὰ τὴν κατευθύνῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, ἐφ' ὅσον εἰλικρινῶς μετενόει.

7. Ὁ Ἅγιος Ἐφραὶμ προθύμως ἐδέχθη· πῶς ἦτο δυνατὸν ἄλλωστε νὰ μὴ ἱκανοποιήσῃ τοιοῦτον ὑψηλὸν καὶ ψυχωφελὲς αἴτημα; Τὴν συμβουλεύει μὲ ἐκεῖνα, ποὺ πρέπει, καὶ ἐφιστᾷ τὴν προσοχήν της νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πλέον εἰς τὴν ἀτιμίαν, νὰ μὴ πορευθῇ καὶ πάλιν ὀπίσω τῶν πονηρῶν ἐνθυμημάτων τῆς καρδίας αὐτῆς, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Προφήτης Ἱερεμίας (1), οὔτε νὰ καταφρονήσῃ τὰς ὑποσχέσεις της καὶ νὰ δευτερώσῃ τὸ κακόν. Ἐν συνεχείᾳ τὴν ὁδηγεῖ εἰς Μοναστήριον γυναικῶν, ποὺ ἐφρόντιζον διὰ τὴν ἀρετήν.

8. Ἀπὸ τὸ περιστατικόν, τέλος, αὐτὸ βλέπομεν πῶς κατώρθωσεν ὁ Ἅγιος Ἐφραὶμ νὰ ἐπαναφέρῃ ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἁμαρτίας μίαν ἁμαρτωλὴν γυναῖκα, ποὺ ἠθέλησε νὰ τὸν παγιδεύσῃ καὶ νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Πράγματι ἡ ἐπιστροφὴ τῆς γυναικὸς αὐτῆς ὑπῆρξε καρπὸς τῆς ἀρετῆς του.

Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕ Γέρων· ταῦτα ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, τὸν νοῦν, καὶ τὸν λόγον, καὶ τὴν πρᾶξιν.

2. Εἶπέ τις τῶν Πατέρων, ὅτι δεῖ πάντως τὸν ἄνθρωπον ἔχειν ἐντὸς αὐτοῦ ἐργασίαν· ἐὰν μὲν οὖν εἰς ἐργασίαν Θεοῦ σχολάζῃ ὁ νοῦς αὐτοῦ, παραβάλλει μίαν ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ αὐτῷ, ἀλλ' οὐχ εὑρίσκει τόπον τοῦ μεῖναι· εἰ δὲ κυριευθῇ ὑπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἐχθροῦ, παραβάλλει αὐτῷ τὸ Θεοῦ πνεῦμα πυκνά, ἀλλ' οὐκ ἀφίεμεν αὐτῷ τόπον, καὶ διὰ τὴν κακίαν ἡμῶν ἀναχωρεῖ.

3. Ὥδευέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἀμμώης, καὶ λέγει ὁ Ἀββᾶς Ἀμμώης· πότε καὶ ἡμεῖς καθεζόμεθα ἐν τῷ κελλίῳ, Πάτερ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Ἀββᾶς Δανιήλ· τίς γὰρ ἀφαιρεῖται ἀφ' ἡμῶν τὸν Κύριον ἄρτι; Ὁ Θεός ἐστιν ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ πάλιν ἔξω ὁ Θεός ἐστιν.

4. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Θεωνᾶς, διὰ τὸ ἀπασχοληθῆναι ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς εἰς Θεὸν θεωρίας αἰχμαλωτιζόμεθα ὑπὸ τῶν σαρκικῶν παθῶν.

5. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ λόγον, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων· ὅση σοι δύναμίς ἐστιν, ἀγώνισαι, ἵνα ἡ ἔνδον ἐργασία σου κατὰ Θεὸν ᾖ, καὶ νικήσεις τὰ ἔξω πάθη.

---

1) «Καὶ οὐ πορεύσονται ἔτι ὀπίσω τῶν ἐνθυμημάτων τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονηρᾶς» (Ἱερ. γ' 17).

6. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ὑπερέχιος· ζωὴ Μοναχοῦ, κατὰ μίμησιν Ἀγγέλου γινέσθω, καταφλέγουσα τὴν ἁμαρτίαν.

7. Εἶπε Γέρων· ὥσπερ οὐδεὶς δύναται ἀδικῆσαι τὸν ἐγγὺς τοῦ Βασιλέως ἑστῶτα, οὕτως οὐδὲ ὁ σατανᾶς δύναταί τι ποιῆσαι ἡμῖν, ἐὰν ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐγγὺς ᾖ τοῦ Θεοῦ· ἐγγίσατε γάρ μοί, φησι, καὶ ἐγγιῶ ὑμῖν· ἀλλ' ἐπειδὴ συνεχῶς μετεωριζόμεθα, εὐχερῶς ὁ ἐχθρὸς ἁρπάζει τὴν ψυχὴν εἰς τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας.

8. Ἔλεγον οἱ Γέροντες, ὅτι τρεῖς εἰσι δυνάμεις τοῦ σατανᾶ, αἵτινες προπορεύονται πάσης ἁμαρτίας, ἡ λήθη, ἡ ἀμέλεια, καὶ ἡ ἐπιθυμία· ὅταν γὰρ ἔλθῃ ἡ λήθη, γεννᾷ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἡ ἀμέλεια τὴν ἐπιθυμίαν· ὁ γὰρ μὴ ἐλθὼν εἰς λήθην, οὐκ ἀμελεῖ, καὶ ὁ μὴ ἀμελήσας, οὐκ ἔρχεται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ ὁ μὴ ἐπιθυμήσας οὐ πίπτει ποτέ, Χάριτι Χριστοῦ.

9. Ἔλεγέ τις τῶν Γερόντων· ὅταν σκεπάσωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βοός, τότε περικάμπτει εἰς τὴν μηχανήν, ἐὰν δὲ μὴ σκεπάσωσιν, οὐ περικάμπτει· οὕτω καὶ ὁ δαίμων, ἐὰν φθάσῃ σκεπάσαι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀνθρώπου, ἐν παντὶ ἁμαρτήματι ταπεινοῖ αὐτόν, ἐὰν δὲ φωτισθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, εὐχερῶς δύναται φυγεῖν ἀπὸ τῶν μηχανημάτων τοῦ πονηροῦ.

10. Εἶπε Γέρων· γέγραπται· «Δίκαιος ὡς φοίνιξ ἀνθήσει», σημαίνει δὲ ὁ λόγος, τὸ ἐκ τῶν ὑψηλῶν πραξεων ὀρθὸν καὶ εὐθύ, ἔτι δὲ καὶ μία τοῦ φοίνικος ἡ καρδία, πᾶσαν ἔχουσα τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν Δικαίων ἐστὶν εὑρεῖν, μία γὰρ αὐτῶν καὶ ἁπλῆ ἡ καρδία, πρὸς Θεὸν μόνον ὁρῶσα, ἔστι δὲ καὶ λευκὴ τὸν ἐκ τῆς πίστεως φωτισμὸν ἔχουσα, καὶ πᾶσα δὲ ἡ ἐργασία τῶν Ἁγίων, ἐν καρδίᾳ αὐτῶν ἐστι, τὸ δὲ ὀξὺ τῶν σκολόπων, τὴν πρὸς τὸν διάβολον τῶν Δικαίων ἐμφαίνει ἀντίστασιν.

11. Ἐὰν αἰσχρότης σπαρῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καθημένου ἐν τῷ κελλίῳ σου, βλέπε ἀνθίστασο τῇ ψυχῇ σου, μήποτε ἄρξῃ σου· σπούδασον μνησθῆναι τοῦ Θεοῦ ὅτι προσέχει σοι, καὶ ἃ διαλογίζῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀποκεκαλυμμένα ἐνώπιον Αὐτοῦ ἐστιν. Εἰπὲ οὖν τῇ ψυχῇ σου εἰ φοβῇ ἁμαρτωλοὺς ὁμοίους σου τοῦ μὴ ἰδεῖν τὰς ἁμαρτίας σου, πόσῳ μᾶλλον τὸν Θεὸν τὸν προσέχοντα ἐπὶ πάντας; Καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς ταύτης ἀποκαλύπτεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ τῇ ψυχῇ.

12. Καὶ ἐὰν μείνῃς μετ' Αὐτοῦ, ἀκίνητος μένεις ἐν τοῖς πάθεσι, καθὼς γέγραπται· «Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον ὡς ὄρος Σιών, οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ». Καὶ ἐπὶ παντὶ δὲ πράγματι, ὃ ποιεῖς, ἔχε τὸν Θεον ὅτι βλέπει ἐν παντὶ λογισμῷ σου, καὶ οὐχ ἁμαρτήσεις ποτέ· ἃ γὰρ αἰσχύνῃ ποιῆσαι ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, πῶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἀγγέλων Αὐτοῦ οὐκ αἰσχυνθήσῃ ποιῆσαι;

13. Πρόσεχε οὖν, ἀδελφέ, τῇ ψυχῇ σου πᾶσαν ὥραν, μηδὲν ἐκτὸς τῶν κατὰ φύσιν πρᾶξαι, ἐπειδὴ τρεπτή ἐστι κατὰ φύσιν ἔοικε γὰρ ἡ ψυχὴ σιδήρῳ, ὅς ἐὰν ἀμεληθῇ, ἰοῦται· ἐπειδὰν δὲ πυρωθῇ, καθαρίζεται· καὶ ὅσον ἐστὶν εἰς τὸ πῦρ, ὅμοιος τοῦ πυρός ἐστι, καὶ οὐδεὶς δύναται αὐτὸν κατέχειν, ὅτι πῦρ ἐστι.

14. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ψυχή· ὅσον μέν ἐστι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδολεσχεῖ Αὐτῷ, πῦρ γίνεται, καὶ κατακαίει πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς τοὺς ποιήσαντας αὐτὴν ἰῶσαι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀμελείας, καὶ ἁγνισθεῖσα ἐν καινότητι ὡς ὁ σίδηρος, οὐκέτι ἡδύνεται ἔν τινι τῶν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ἀναπαύεται ἐν τῇ αὐτῆς φύσει, ἧς ἐξ ἀρχῆς ἠξιώθη· ἐὰν δὲ καταλείψῃ ταύτην τὴν φύσιν, ἀποθνήσκει.

15. Ὥσπερ γὰρ τὰ χερσαῖα ζῷα, ἐὰν βυθισθῇ εἰς τὸ ὕδωρ, ἀποθνήσκει, ἐπειδὴ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς γῆς ἐστι, καὶ οἱ ἰχθύες δέ, ἐὰν ἑλκυσθῶσιν εἰς τὴν γῆν,

ἀποθνήσκουσιν, ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ὕδατός εἰσιν· ὁμοίως καὶ τὰ πετεινὰ ἐν μὲν τῷ ἀέρι ὄντα ἀναπαύεται, ἐπὰν δὲ θελήσωσιν εἰς τὴν γῆν ἐλθεῖν, φοβοῦνται μήποτε θηρευθῶσι.

16. Τοιαύτη ἐστὶ καὶ ἡ τελεία ψυχή, ἡ τὰ παρὰ φύσιν ἀποβαλοῦσα, καὶ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐλθοῦσα· ἐφόσον μὲν μένει ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει, ζῇ τε καὶ ἀναπαύεται, ἐὰν δὲ καταλείψῃ τὴν ἑαυτῆς φύσιν, εὐθὺς ἀποθνήσκει.

17. Οἱ οὖν εἰς τοῦτο τὸ μέτρον φθάσαντες, βλέπουσι τὸν κόσμον ὡς φυλακήν, καὶ οὐ θέλουσιν ἀναμιγνῆναι μετ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν· ἀλλ' εἰ καὶ θελήσουσιν, οὐ δύνανται αὐτὸν ἀγαπῆσαι· μνημονεύουσι γὰρ τῆς πικρίας, ἧς εἶχον ἐν τῷ κόσμῳ πρὸ τοῦ μεῖναι ἐν τῷ Θεῷ, καὶ λοιπὸν φυσικῶς αὐτὸν μισοῦσι καὶ ἀποστρέφονται, καὶ θέλουσιν ἀεὶ μετέχειν ἀδιασπάστως τῆς γλυκυτάτης ἀναπαύσεως, ἧς ἐν τῷ Θεῷ μένοντες ἀπολαύουσι.

18. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, ἀδελφέ, μήπως τι τῆς ἀπωλείας ἀποστήσει σε τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἤγουν χρυσός, ἢ ἄργυρος, ἢ οἰκήματα, ἢ ἡδονή, ἢ μῖσος, ἢ ὀνειδισμός, ἢ ὕβρις, ἢ κάκωσις, ἢ πᾶς ἰὸς τοῦ δράκοντος τοῦ ἐμφυσῶντος ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν.

19. Εἰ οὖν πόλεμεῖ σε ὁ ἐχθρὸς διά τινος τούτων, σπούδασον ἀτενίσαι εἰς τὸν χαλκοῦν ὄφιν τὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου τεθέντα, καὶ σβέσει τὴν κακίαν τοῦ δράκοντος· γέγραπται γάρ, ὅτι ἐποίησε Μωϋσῆς ὄφιν χαλκοῦν, καθὰ προσέταξεν αὐτῷ ὁ Κύριος, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου ἐπὶ κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἵνα πᾶς ὁ δακνόμενος ὑπὸ ὄφεως, πάραυτα ἀτενίζῃ εἰς αὐτὸν καὶ ἰᾶται.

20. Οὗτος δὲ ὁ ὄφις ὁ χαλκοῦς, εἰς τύπον γέγονε τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἀκούσας τοῦ ἐχθροῦ ἐχθρὸς γέγονε καὶ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνανθρωπήσας δι' ἡμᾶς ἴσος ἡμῖν γέγονε κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας, διὰ τοῦτο ὁ χαλκοῦς ὄφις τύπον ἔσχεν Αὐτοῦ.

21. Ὄφει μὲν γὰρ παρεικάσθη, ὅτι ὅμοιος γέγονε τοῦ γενομένου ἐχθροῦ τοῦ Θεοῦ, πλὴν οὐκ ἰὸν ἔχοντι, ἀλλὰ χαλκόν, ὅτι λογισμὸν πονηρὸν οὐκ ἔχει, οὔτε κακίαν, οὔτε κάμπτεται, οὔτε φυσᾷ, οὔτε πνοὴν ἐχθροῦ ἔχει, ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησε, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι Αὐτοῦ.

22. Τοῦτον οὖν τὸν τύπον ἐποίησεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἕως ἔσβεσε τὸν ἰόν, ὃν ἔφαγεν ὁ Ἀδὰμ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐπεστράφη ἡ φύσις, ἡ γενομένη κατὰ φύσιν, εἰς παρὰ φύσιν.

23. Ἐὰν οὖν ὁ δράκων σπείρῃ τὸν ἰὸν αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, σπουδάσωμεν ἀτενίσαι εἰς τὸν κρεμασθέντα ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ὃς τοσαῦτα παθὼν δι' ἡμᾶς ὑπέμεινε πρᾴως μὴ ἀλλοιωθείς, ἢ λυπηθεὶς ἐπὶ κακοῦντας καὶ ἀναιροῦντας Αὐτόν, μηδὲ ἀποκριθεὶς λόγον σκληρόν, ἀλλὰ διαμείνας ἀκίνητος ὡς ὁ χαλκοῦς ὄφις. Εἰ οὖν πρόσχωμεν Αὐτῷ, ὑγιεῖς γινόμεθα ἐκ τῶν δηγμάτων τῶν κρυφίων ὄφεων.

24. Προσέχειν δὲ πῶς ; δηλονότι πιστεύοντες ὅτι δυνατός ἐστι· πρὸς γὰρ τοὺς δηχθέντας ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐκ αὐτὸς ὁ χαλκοῦς ὄφις ἤρχετο θεραπεύων αὐτούς, ἀλλ' ὁ δηχθεὶς ὑπὸ τοῦ ὄφεως διὰ πίστεως ἤρχετο, καὶ ἠτένιζεν εἰς αὐτόν, καὶ ὑγιὴς ἐγένετο.

25. Ἐπεὶ πολλοὶ ἦσαν ἀποθανόντες ὑπὸ τῶν ὄφεων, οἱ μὴ πιστεύσαντες εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· καὶ μὴ ἐκπειράσωμεν, καθὼς ἐκεῖνοι ἐπείρασαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ὄφεων· ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐστι, καὶ ἡ βοήθεια τοῦ εἰπόντος, «ὅτι καθάπερ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Αὐτὸν μὴ ἀπόλλυται, ἀλλ' ἔξῃ ζωὴν αἰώνιον».

26. Εἶπεν ὁ αὐτός· ἄνθρωπος πειθόμενος μὴ εἶναι μετὰ τοῦ Θεοῦ, οὗτος οὐκ ἔχει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, ἀδελφέ, ἀκριβῶς, ἵνα ὡς ἐνώπιον

τοῦ Θεοῦ πάντοτε μηδὲν ἄνευ γνώμης Αὐτοῦ ποιήσῃς, ἀλλ' ἕως ἐλαχίστου τινός· εἴ τι δ' ἂν θέλῃς ποιῆσαι, ἢ λαλῆσαι, ἢ φαγεῖν, ἢ κοιμηθῆναι, ἢ ἄλλο τι οἱονδήποτε πρᾶγμα, ἵνα δοκιμάσῃς πρῶτον, εἰ ἀρέσκει τῷ Θεῷ τῷ βλέποντι τὴν καρδίαν σου, καὶ ἐξομολογήσῃ Αὐτῷ τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος, καὶ τότε ποιήσεις ὃ πρέπει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ οὕτως ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις καὶ τοῖς λόγοις σου ἐξομολογοῦ τῷ Θεῷ, ἵνα πολλὴν σχέσιν καὶ παρρησίαν ἔχῃς πρὸς Αὐτόν.

27. Εἶπε πάλιν· οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτάνειν αἰδούμεθα, πρὸς δὲ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ τὰ κρύφια βλέποντος ἀσεβοῦντες καὶ ἁμαρτάνοντες, οὐ τρέμομεν οὐδὲ φοβούμεθα.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων εἶπεν· αὐτὰ ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον: τὸν νοῦν, τὸν λόγον καὶ τὴν πρᾶξιν. Τὰ τρία αὐτὰ νὰ εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ· δηλαδὴ ὁ νοῦς νὰ σκέπτεται πάντοτε τὸν Θεὸν καὶ νὰ μὴ ἀναστρέφεται εἰς τὰ ἔργα τοῦ σκότους· ὁ λόγος, προφορικὸς καὶ ἐνδιάθετος, νὰ ὁμιλῇ πάντοτε διὰ τὸν Θεὸν καὶ οὐδέποτε νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἀνθρώπου λόγος ψυχοβλαβής· αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἶναι πάντοτε σύμφωνοι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ οὐδέποτε ἐναντίον Αὐτοῦ.

2. Ἕνας ἐκ τῶν Πατέρων εἶπεν· ὁ ἄνθρωπος πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἀσχολῆται ἐσωτερικῶς μὲ κάποιαν ἐργασίαν, διότι ἡ ἀπραξία τοῦ νοῦ εἶναι τελείως ἀδύνατος· ἐὰν λοιπὸν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἀσχολῆται μὲ ἔργον Θεοῦ, ἀποπειρᾶται κατ' ἀρχὴν ὁ διάβολος νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκει τόπον νὰ ἐγκατασταθῇ, διὰ νὰ τὸν πολεμήσῃ· ἐὰν ὅμως ὁ νοῦς αἰχμαλωτισθῇ ἀπὸ τὸν διάβολον, ἐπανειλημμένως μᾶς πλησιάζει τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν τοῦ προσφέρομεν τόπον νὰ ἀναπαυθῇ, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς κακίας μας ἀναχωρεῖ πλέον ἀπὸ ἡμᾶς.

3. Κάποτε συνεβάδιζον ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἀμμώης. Εἰς μίαν στιγμὴν λέγει ὁ Ἀββᾶς Ἀμμώης:

—Πότε, Πάτερ μου, θὰ καθίσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ κελλί μας;

Ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ ἀπήντησε:

—Ποῖος τώρα δύναται νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὰς καρδίας μας τὸν Κύριον; Ὁ Θεὸς ὑπάρχει καὶ μέσα εἰς τὸ κελλίον μας καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ κελλίον μας!

4. Ὁ Ἀββᾶς Θεωνᾶς εἶπεν· ἐξ αἰτίας τῆς ἀποσπάσεως τοῦ νοός μας ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ αἰχμαλωτιζόμεθα ἀπὸ τὰ σαρκικὰ πάθη.

5. Ἕνας ἀδελφὸς παρεκάλεσε τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον νὰ τοῦ εἴπῃ μερικοὺς διδακτικοὺς λόγους· ἐκεῖνος τοῦ ἀπήντησε:

—Νὰ ἀγωνίζεσαι μὲ ὅσην δύναμιν ἔχεις, ὥστε ἡ ἐσωτερική σου ἐργασία (αἱ σκέψεις, οἱ λογισμοί, αἱ διαθέσεις) νὰ εἶναι σύμφωνος μὲ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ· τότε ἀσφαλῶς θὰ κατανικήσῃς καὶ τὰ ἐξωτερικὰ πάθη.

6. Ὁ Ἀββᾶς Ὑπερέχιος εἶπεν· ἡ ζωὴ τοῦ Μοναχοῦ πρέπει νὰ γίνῃ ἐφάμιλλος τοῦ Ἀγγέλου· τότε θὰ καταφλέξῃ τὴν ἁμαρτίαν.

7. Ἕνας Γέρων εἶπεν· ὅπως ἀκριβῶς δὲν δύναται κανεὶς νὰ βλάψῃ αὐτόν, ποὺ εὑρίσκεται πλησίον τοῦ βασιλέως, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ σατανᾶς τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς κάμῃ, ἐὰν ἡ ψυχή μας εἶναι πλησίον τοῦ Θεοῦ. Ἂς πλησιάσωμεν, ἂς ἐγγίσωμεν, ὡς λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος, καὶ ἡμεῖς τὸν Θεόν, διὰ νὰ ἐγγίσῃ καὶ ἡμᾶς ὁ Θεός (1). Ἐπειδὴ ὅμως συνεχῶς ἡ σκέψις μας πλανᾶται μακρὰν τοῦ Θεοῦ, δι' αὐτὸ εὐκόλως ὁ ἐχθρὸς ἁρπάζει τὴν ψυχήν μας καὶ τὴν ρίπτει εἰς τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας.

8. Οἱ Γέροντες Ἀσκηταὶ ἔλεγον· τρεῖς εἶναι αἱ δυνάμεις τοῦ σατανᾶ, ποὺ προπορεύονται ἐμπρὸς ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν· ἡ λήθη (λησμοσύνη τοῦ Θεοῦ), ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ ἐπιθυμία. Ὅταν λοιπὸν ἔλθῃ ἡ λήθη (λησμοσύνη) καὶ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν ψυχήν μας, τότε γεννᾷ τὴν ἀμέλειαν· καὶ ἡ ἀμέλεια, πάλιν, γεννᾷ τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν.

Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ δὲν λησμονεῖ τὸν Θεόν, δὲν περιπίπτει εἰς ἀμέλειαν· ἐφ' ὅσον δὲ δὲν ἀμελεῖ διὰ τὴν ψυχικήν του σωτηρίαν, δὲν καταλαμβάνεται ἀπὸ ματαίας ἐπιθυμίας· ἐφ' ὅσον δὲ δὲν νικᾶται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν, τότε, μὲ τὴν Χάριν τοῦ Χριστοῦ, ποτὲ δὲν πίπτει.

9. Ἕνας Γέρων ἔλεγεν· ὅταν σκεπάσουν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βοδιοῦ, τότε γυρίζει γύρω—γύρω ἀπὸ τὸ μαγγάνι· ἐὰν ὅμως δὲν σκεπάσουν τοὺς ὀφθαλμούς του, δὲν περιέρχεται. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὸν διάβολον· ἐὰν κατορθώσῃ καὶ σκεπάσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, τότε τὸν ρίπτει εἰς οἱονδήποτε ἁμάρτημα, ἐξευτελίζων αὐτόν· ἐὰν ὅμως φωτισθοῦν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τότε εὐκόλως ἠμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποφύγῃ τὰς δολοπλοκίας τοῦ πονηροῦ.

10. Ἕνας ἄλλος Γέρων εἶπεν· εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ὑπάρχει τὸ ρητόν· «Δίκαιος ὡς φοίνιξ ἀνθήσει» (Ψαλμ. ϟα' 13). Τὸ ρητὸν αὐτὸ σημαίνει τὴν ὀρθότητα καὶ εὐθύτητα, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς πράξεις τοῦ πνεύματος, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ φοίνιξ εἶναι εὐθὺ καὶ ὑψηλὸν δένδρον ἀνθοφοροῦν εἰς τὴν κορυφήν. Ἀκόμη σημαίνει

1) «Ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν» (Ἰακ. δ' 8)

τὸ ρητόν αὐτό, ὅτι ὅλαι αἱ ἐργασίαι (λειτουργίαι) τοῦ φοίνικος, δηλαδὴ τὸ ὕψος, ἡ θαλερότης, ἡ ἀνθοφορία, προέρχονται ἀπὸ μίαν καρδίαν. Αὐτὸ βλέπει κανεὶς καὶ εἰς τοὺς Δικαίους· μία δηλαδὴ καὶ ἁπλῆ εἶναι ἡ καρδία των, ὁραματιζομένη μόνον τὸν Θεόν, εἶναι δὲ καὶ λευκὴ ὡς ἔχουσα τὸν ἐκ τῆς πίστεως φωτισμόν, ἀλλὰ καὶ πλήρης τῶν ἀγαθῶν ἔργων τῶν Ἁγίων. Τὰ δὲ μυτερὰ ἀγκάθια, μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι ὡπλισμένον τὸ φοινικόδενδρον, σημαίνουν τὴν ἀντίστασιν τῶν Δικαίων κατὰ τοῦ ἀντιδίκου διαβόλου.

11. Ἐὰν φυτρώσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου αἰσχρότης, ὅταν θὰ κάθεσαι εἰς τὸ κελλί σου, πρόσεξε, νὰ ἀντισταθῇς μὲ ὅλην σου τὴν ψυχὴν διὰ νὰ μὴ σὲ κυριεύσῃ. Φρόντισε νὰ ἐνθυμηθῇς, ὅτι σὲ προσέχει ὁ Θεὸς καὶ ἐκεῖνα, ποὺ σκέπτεσαι εἰς τὴν καρδίαν σου, ἔχουν ἤδη φανερωθῆ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Νὰ εἰπῇς λοιπὸν εἰς τὴν ψυχήν σου: Ἐὰν φοβῆσαι τοὺς ὡσὰν καὶ σένα ἁμαρτωλοὺς νὰ μὴ μάθουν τὰς ἁμαρτίας σου, πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ φοβῆσαι τὸν Θεόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν δύναται νὰ διαφύγῃ τίποτε ἐξ ὅσων πράττουν οἱ ἄνθρωποι; Ἀπὸ τὴν συμβουλὴν αὐτὴν θὰ ἀποκαλυφθῇ εἰς τὴν ψυχήν σου ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ.

12. Ἐὰν λοιπὸν διατηρήσῃ ἡ ψυχή σου τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τότε ἀσφαλῶς θὰ παραμείνῃς ἀνίκητος ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν παθῶν, συμφώνως καὶ μὲ τὸ νόημα τοῦ ρητοῦ· «Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον ὡς ὄρος Σιών· οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ» (Ψαλμ. ρκδ΄ 1). Ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε ἔργον, ποὺ ἐκτελεῖς, ἔχε ὑπ᾽ ὄψιν σου, ὅτι σὲ βλέπει ὁ Θεὸς καὶ γνωρίζει αὐτὸ ποὺ πρόκειται νὰ πράξῃς, πρὶν ἀκόμη τὸ ἐκτελέσῃς, ὅπως ἐπίσης γνωρίζει καὶ ὅλους τοὺς λογισμούς σου. Τότε ἀσφαλῶς οὐδέποτε θὰ ἁμαρτήσῃς, διότι ὅσα ἐντρέπεσαι νὰ κάμῃς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, πῶς δὲν θὰ ἐντραπῇς νὰ τὰ κάμῃς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἀγγέλων Αὐτοῦ;

13. Πρόσεχε λοιπόν, ἀδελφέ μου, κάθε λεπτὸν τῆς ὥρας τὴν ψυχήν σου, καὶ μὴ κάμῃς τίποτε, ἐκτὸς ἐκείνων, ποὺ εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν φύσιν αὐτῆς καὶ τοῦτο, διότι εἶναι εὐμετάβολος, ἐκ φύσεως, ἡ ψυχή. Ἡ ψυχὴ ὁμοιάζει μὲ τὸν σίδηρον, ὁ ὁποῖος σκουριάζει, ἐὰν παραμεληθῇ· ὅταν ὅμως πυρακτωθῇ, τότε ἀμέσως καθαρίζεται. Καὶ ὅσον εὑρίσκεται εἰς τὴν φωτιάν, ὁμοιάζει μὲ τὸ πῦρ, καὶ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν πιάσῃ, διότι εἶναι πυρακτωμένος.

14. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ψυχήν· ἐφ᾽ ὅσον εὑρίσκεται πλησίον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπικοινωνεῖ μετ᾽ Αὐτοῦ, γίνεται πῦρ καὶ κατακαίει ὅλους τοὺς ἐχθρούς της, ποὺ τὴν ἔκαμαν νὰ σκουριάσῃ, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀμελείας· ἐξαγνισθεῖσα δέ, ὅπως ὁ σίδηρος εἰς τὴν φωτιάν, ἔγινε καὶ πάλιν νέα καὶ δὲν τὴν εὐχαριστεῖ τίποτε πλέον ἀπὸ τὰ θέλγητρα τοῦ κόσμου, ἀλλ᾽ ἀναπαύεται εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς περιοχὴν (τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνίαν), ὅπως ἐπλάσθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅταν δὲ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ φυσικὸν αὐτὸ περιβάλλον της, τότε ἀποθνήσκει.

15. Ὅτι πράγματι ἡ ψυχὴ ἀποθνήσκει ἀπομακρυνομένη τοῦ φυσικοῦ της περιβάλλοντος, δυνάμεθα νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν, κατ' ἀναλογίαν, παρατηροῦντες τὸ ζωϊκὸν βασίλειον. Τοιουτοτρόπως βλέπομεν, ὅτι τὰ ζῷα τῆς ξηρᾶς πνίγονται ὅταν βυθισθοῦν εἰς τὸ ὕδωρ, διότι ἐπλάσθησαν νὰ ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς· οἱ ἰχθύες, πάλιν, ἐφ' ὅσον ἐξέλθωσιν εἰς τὴν γῆν, ἀποθνήσκουν, διότι ἐπλάσθησαν νὰ ζῶσιν ἐντὸς τῶν ὑδάτων. Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὰ πτηνά· μένουν εὐχαριστημένα καὶ αἰσθάνονται ἀσφαλῆ, μόνον ἐφ' ὅσον πετοῦν ὑψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα. Ὁσάκις δὲ θελήσωσι νὰ παραμείνωσιν, ὀλίγον μόνον, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, φοβοῦνται μήπως συλληφθῶσιν ἀπὸ τοὺς κυνηγούς.

16. Τέτοια ἀκριβῶς εἶναι καὶ ἡ τελεία ψυχή, ἡ ὁποία ἀπέβαλεν ὅλα τὰ ἐναντία πρὸς τὴν φύσιν αὐτῆς, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν κατὰ φύσιν κατάστασιν· ἐφ' ὅσον παραμένει εἰς τὴν φυσικήν της κατάστασιν, ζῇ καὶ ἡσυχάζει· ἐφ' ὅσον ὅμως ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν φυσικήν της κατάστασιν, τότε ἀμέσως ἀποθνήσκει.

17. Ὅσοι λοιπὸν κατώρθωσαν νὰ φθάσουν εἰς τὸ μέτρον αὐτὸ τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς ψυχῆς, βλέπουν τὸν κόσμον αὐτὸν ὡς μίαν φυλακὴν καὶ δὲν θέλουν καθόλου νὰ ἀναμιχθοῦν μὲ αὐτόν, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνουν. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη ὑποχρεωθοῦν νὰ ἔλθουν εἰς μίαν πρόχειρον καὶ σύντομον συναναστροφὴν μὲ τὸν κόσμον, δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ τὸν ἀγαπήσουν, διότι ἐνθυμοῦνται τὴν πικρίαν, ποὺ ἐδοκίμαζαν εἰς τὸν κόσμον, πρὶν ἀκόμη πλησιάσουν τὸν Θεὸν καὶ παραμείνουν κοντά Του. Τὸ μῖσος λοιπὸν καὶ ἡ ἀποστροφή των πρὸς τὸν κόσμον ἔχουν τὸν χαρακτῆρα φυσικῆς ἰδιότητος πλέον, δι' αὐτὸ καὶ θέλουν πάντοτε ἀπερισπάστως νὰ ἀπολαμβάνουν τὴν γλυκυτάτην ἀνάπαυσιν, τὴν ὁποίαν ὅμως θὰ ἀπολαμβάνουν, μόνον ἐφ' ὅσον παραμένουν ἡνωμένοι μὲ τὸν Θεόν.

18. Πρόσεχε λοιπόν, ἀδελφέ μου, τὸν ἑαυτόν σου, μήπως κανένα αἴτιον τῆς ἀπωλείας σὲ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ· τοιαῦτα δὲ αἴτια ἀπωλείας εἶναι ἢ ὁ χρυσός, ἢ ὁ ἄργυρος, ἢ τὰ σπίτια, ἡ ἡδονὴ ἢ τὸ μῖσος, ὁ χλευασμὸς ἢ ἡ ὕβρις, ἡ κακομεταχείρισις ἤ, ἐν γένει, κάθε δηλητήριον, ποὺ φυσᾷ μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας ὁ νοητὸς δράκων, δηλαδὴ ὁ διάβολος.

19. Ἐὰν λοιπὸν σὲ πολεμῇ ὁ ἐχθρὸς δι' ἑνὸς ἐξ αὐτῶν τῶν δηλητηρίων, φρόντισε νὰ ρίψῃς τὸ βλέμμα σου ἐπάνω εἰς τὸν χαλκοῦν ὄφιν, ποὺ ἔχει ἁπλωθῆ ἐπάνω εἰς τὸ ξύλον, καὶ τότε θὰ ἐξουδετερωθῇ ἡ κακία τοῦ δράκοντος. Διότι θὰ ἐνθυμῆσαι τί ἔχει γραφῆ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην· «καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς ὄφιν χαλκοῦν» (Ἀριθμ. κα' 9) καθὼς προσέταξεν αὐτὸν ὁ Κύριος καὶ ἐτοποθέτησεν αὐτὸν ἐπὶ ξύλου, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ὥστε πᾶς ὁ δακνόμενος ὑπὸ ὄφεως, νὰ ἀτενίζῃ εὐθὺς εἰς αὐτὸν καὶ νὰ θεραπεύεται.

20. Αὐτὸς ὁ χαλκοῦς ὄφις ἀποτελεῖ τὴν προτύπωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἰδοὺ πως: Ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ τὴν στι-

γμήν, ποὺ ὑπήκουσεν εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἔγινεν ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ· ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν ἔγινεν ἄνθρωπος, διὰ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, κατέστη ἴσος καὶ ὅμοιος μὲ ἡμᾶς, κατὰ πάντα, ἐκτὸς τῆς ἁμαρτίας, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ χαλκοῦς ὄφις εἶναι ἡ προτύπωσις τοῦ Ἰησοῦ.

21. Παρωμοιάσθη, κατὰ τὴν προτύπωσιν αὐτήν, μὲ ὄφιν, διότι ἔγινεν ὅμοιος μὲ τὸν ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ τὸν ἄνθρωπον, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχῃ τὸ δηλητήριον τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ χαλκόν· συμβολίζει δὲ ὁ χαλκὸς τὸ ἄκαμπτον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Ἰησοῦ, τὴν καθαρότητα ἀπὸ παντὸς πονηροῦ λογισμοῦ, τὴν ἀπουσίαν τῆς κακίας, ὅτι δὲν φυσᾷ ὡς δράκων, οὔτε πνέει ὀργὴν καὶ φθόνον·ὡς ὁ ἐχθρός, διότι «ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν» (Ἡσ. νγ' 9), οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι Αὐτοῦ.

22. Αὐτὸν λοιπὸν τὸν τύπον ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἕως ὅτου ἐξεμηδένισε τὸ δηλητήριον, ποὺ ἔφαγεν ὁ Ἀδὰμ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ δράκοντος καὶ τοιουτοτρόπως ἐπανῆλθεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν πρὸ τῆς πτώσεως κατάστασιν, τὴν κατὰ φύσιν, ἡ ὁποία διὰ τῆς ἁμαρτίας εἶχε μετατραπῆ εἰς παρὰ φύσιν.

23. Ἐὰν λοιπὸν ὁ δράκων ἐνσταλλάξῃ εἰς τὴν καρδίαν μας τὸ δηλητήριόν του, ἂς τρέξωμεν νὰ ὑψώσωμεν τὸ βλέμμα μας εἰς τὸν κρεμασθέντα ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν, ὁ ὁποῖος τόσα ἔπαθε διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ὑπέμεινε τὰ πάθη μὲ πραότητα, δὲν ἐλυπήθη, οὔτε ἠλλοιώθη ἡ ψυχική του διάθεσις ἀπέναντι ἐκείνων, ποὺ τὸν ἐβασάνιζαν καὶ τὸν ἐσταύρωναν, ἀλλὰ παρέμεινεν ἄκαμπτος καὶ ἀκίνητος εἰς τὸ ἀγαθόν, ὅπως ὁ χαλκοῦς ὄφις ἐπάνω εἰς τὸ ξύλον. Ἐὰν λοιπὸν ὑψώσωμεν τὸ βλέμμα τῆς ψυχῆς μας πρὸς Αὐτόν, τότε ἀσφαλῶς θὰ θεραπευθῶμεν ἀπὸ τὰ δηλητηριώδη δαγκώματα τῶν ἀφανῶν ὄφεων, δηλαδὴ τῶν πονηρῶν πνευμάτων.

24. Ἡ ἐνατένισις τοῦ βλέμματος τῆς ψυχῆς μας πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον, δηλαδὴ ἡ πρὸς Αὐτὸν προσοχή μας, σημαίνει τὴν ἀκράδαντον πίστιν μας, ὅτι δύναται νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ οἱ δαγκωθέντες ἀπὸ τοὺς ὄφεις εἰς τὴν ἔρημον, δὲν ἀνέμενον νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ ὁ χαλκοῦς ὄφις, διὰ νὰ τοὺς θεραπεύσῃ, ἀλλ' ὁ κάθε ἕνας, ποὺ ἐδαγκώνετο, προσήρχετο μὲ πίστιν εἰς τὸ ὡρισμένον σημεῖον, ἐκοίταζε τὸν χαλκοῦν ὄφιν καὶ ἐθεραπεύετο.

25. Ἄλλωστε πολλοὶ ἀπέθανον ἀπὸ τὰ δαγκώματα τῶν ὄφεων, ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος· «μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο» (Α' Κορ. ι' 9). Ἡ δύναμις καὶ ἡ βοήθεια προέρχεται ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶπε· «καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωαν. γ' 14—15).

26. Ὁ ἴδιος Γέρων εἶπεν· ἄνθρωπος, ποὺ κατορθώνει νὰ πείσῃ

τὸν ἑαυτόν του, νὰ μὴ εὑρίσκεται κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, ἀσφαλῶς αὐτὸς δὲν αἰσθάνεται φόβον Θεοῦ. Πρόσεχε λοιπὸν πάντοτε μὲ ἀκρίβειαν τὸν ἑαυτόν σου, ἀδελφέ, τίποτε νὰ μὴ κάνῃς, ποὺ δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός· νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι εὑρίσκεται πάντοτε ἐνώπιόν σου. Δι' αὐτὸ νὰ ἐξετάζῃς, μέχρις ἀκόμη καὶ τῶν πλέον ἀσημάντων λεπτομερειῶν, ὅπως π.χ. ἐὰν θέλῃς νὰ κάμῃς κάτι, ἢ νὰ ὁμιλήσῃς, ἢ νὰ φάγῃς, ἢ ὅ,τι δήποτε ἄλλο πρᾶγμα σκεφθῇς, νὰ ἐξετάζῃς, λέγω, ἐὰν εἶναι ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεόν, ποὺ βλέπει τὴν καρδίαν σου· νὰ ἐξομολογῆσαι εἰς Αὐτόν, μὲ εἰλικρίνειαν, τὰς βαθυτέρας σκέψεις, ποὺ σὲ κατευθύνουν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς ἔργου, καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ ἐκτελέσῃς αὐτό, ποὺ πρέπει καὶ ποὺ θέλει ὁ Θεός. Διαρκῶς νὰ ἐξομολογῆσαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὰς σκέψεις σου καὶ τὰς πράξεις σου, διὰ νὰ ἔχῃς πολλὴν ἐπικοινωνίαν μετ' Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ θάρρος περισσότερον καὶ παρρησίαν νὰ ἀποκτήσῃς ἐνώπιόν Του.

27. Ὁ ἴδιος, πάλιν, εἶπεν: Ἀλλοίμονόν μας, διότι ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἐντρεπόμεθα νὰ ἁμαρτάνωμεν· ἐνώπιον ὅμως τῶν ὀφθαλμῶν Ἐκείνου, ποὺ βλέπει τὰ κρυπτὰ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οὔτε τρέμομεν, οὔτε φοβούμεθα νὰ ἀσεβῶμεν καὶ νὰ ἁμαρτάνωμεν.

Δ'. Τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

ΛΗΘΗ καθ' ἑαυτήν, οὐδὲ μίαν ἔχει δύναμιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀμελειῶν κατὰ ἀναλογίαν κρατύνεται· ἀπὸ φιληδονίας ἀμέλεια, καὶ ἀπὸ ἀμελείας, λήθη προσγίνεται· τῶν συμφερόντων γὰρ τὴν γνῶσιν ὁ Θεὸς πᾶσι δεδώρηται.

2. Μὴ λέγε τί ποιήσω ὅτι οὐ θέλω καὶ ἔρχεται, διότι μνημονεύων παρελογίσω τὸ ὀφειλόμενον· ὃ μνημονεύεις, ποίησον, καὶ ὃ ἀμνημονεῖς ἀποκαλύπτεται.

3. Μνήμη Θεοῦ ἐστι πόνος καρδίας ὑπὲρ εὐσεβείας γινόμενος· πᾶς δὲ ὁ ἐπιλανθανόμενος τοῦ Κυρίου, ἡδυπαθὴς καὶ ἀνάλγητος γίνεται. Μὴ λέγε ὅτι ἀπαθὴς θλίβεσθαι οὐ δύναται· κἂν γὰρ μὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ πλησίον τοῦτο κεχρεώστηκεν.

4. Ὅταν ὁ ἐχθρὸς τῶν ἐν τῇ λήθῃ ἁμαρτημάτων πολλὰ κρατήσῃ χειρόγραφα, τότε καὶ ἐν τῇ μνήμῃ τὰ αὐτὰ ποιεῖν τὸν χρεοφειλέτην ἀναγκάζει, τῷ τῆς ἁμαρτίας νόμῳ εὐλόγως ἀποχρώμενος.

5. Εἰ βούλει μνημονεύειν διηνεκῶς Θεοῦ, μὴ ἀπώθου ὡς ἀδίκους τὰς ἐπιφοράς, ἀλλ' ὡς δικαίως ἐπερχομένας ὑπόμενε· ἡ μὲν γὰρ ὑπομονὴ δι' ἑκάστης συμβάσεως, τὴν μνήμην ἀνακινεῖ, ἡ δὲ παραίτησις, μειοῖ τὸν ἔφεδρον τῆς καρδίας πόνον, καὶ διὰ τῆς ἀνέσεως τὴν λήθην ἐργάζεται.

Ἑρμηνεία

ΑΥΤΗ καθ' ἑαυτὴν ἡ λησμοσύνη δὲν ἔχει καμμίαν δύναμιν· ἀναλόγως ὅμως τῆς ἀδιαφορίας μας, διὰ τὴν πνευματικήν μας πρόοδον, αὐξάνεται. Ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν κλίσιν πρὸς τὰς ἡδονὰς γεννᾶται ἡ ἀδιαφορία διὰ τὴν πνευματικήν μας πρόοδον· καὶ ἀπὸ τὴν

ἀδιαφορίαν αὐτὴν προκύπτει ἡ λησμοσύνη. Ὁ Θεὸς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἔχει δωρήσει τὴν ἱκανότητα νὰ γνωρίζουν τὰ συμφέροντα εἰς τὴν ψυχήν των.

2. Νὰ μὴ λέγῃς, τί νὰ κάμω, ἀφοῦ ἔρχεται χωρὶς νὰ θέλω. Διότι φθάνεις εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν, νὰ μὴ συμβαδίζῃ ἡ θέλησις μὲ τὴν δύναμιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ συμφέροντος, ἐπειδὴ ἀναλογιζόμενος ἐλογάριασες ἐσφαλμένως αὐτό, ποὺ ὀφείλεις νὰ πράξῃς. Αὐτό, ποὺ ἔχεις εἰς τὴν σκέψιν σου, νὰ τὸ κάμῃς· καὶ θὰ σοῦ ἀποκαλυφθῇ αὐτό, ποὺ πρὸς στιγμήν, ἐλησμόνησες.

3. Μνήμη Θεοῦ εἶναι πόνος, ποὺ γεννᾶται εἰς τὴν καρδίαν χάριν τῆς εὐσεβείας· ἐκεῖνος δὲ ποὺ λησμονεῖ τὸν Κύριον καθίσταται ἄπονος [1] καὶ φιλήδονος. Νὰ μὴ λέγῃς ὅτι ὁ ἀπαθὴς δὲν δύναται νὰ στενοχωρῆται· διότι καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν στενοχωρεῖται διὰ τὸν ἑαυτόν του, λόγῳ τῆς ἀπαθείας, ἔχει ὅμως χρέος νὰ στενοχωρῆται διὰ τὸν πλησίον.

4. Ὅταν ὁ ἐχθρὸς τῆς ψυχῆς μας, ὁ διάβολος, κατορθώσῃ καὶ ἀποκρύψῃ μὲ τὴν λησμοσύνην (λόγῳ τῆς ἀμελείας μας) πολλὰ χειρόγραφα τῶν ἁμαρτημάτων μας, τότε ἐξαναγκάζει καὶ τὸν ὀφειλέτην τοῦ χρέους, δηλαδὴ τὸν ἁμαρτήσαντα ἄνθρωπον, κατὰ τὴν ἐνθύμησιν τῶν ἁμαρτημάτων, τὰ ἴδια νὰ κάμῃ καὶ νὰ μὴ τὰ ἐνθυμηθῇ (κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν) καταστρέφων οὕτω, δικαιολογημένα πλέον, διὰ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, τὸν ἄνθρωπον.

5. Ἐὰν ἐπιθυμῇς διαρκῶς νὰ ἐνθυμῆσαι τὸν Θεὸν νὰ μὴ ἀποδιώκῃς, ὡς ἀδίκους, τὰς αἰφνιδίας κατὰ σοῦ ἐπιθέσεις τοῦ διαβόλου, τῶν κακῶν ἀνθρώπων, ὡς καὶ τὰς διαφόρους δυστυχίας, ἀλλὰ νὰ τὰς ὑπομένῃς ὡς ἐπερχομένας δικαίως. Διότι, ἐφ' ὅσον ἐπιδείξωμεν ὑπομονὴν εἰς ἕκαστον περιστατικόν, ποὺ φαίνεται τυχαίως ἐπερχόμενον, τότε ἀνακινοῦμεν εἰς τὴν ψυχήν μας τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ· ἐνῷ, ἀπ' ἐναντίας, ὅταν ἐπιζητήσωμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὸ περιστατικὸν αὐτό, τότε μειώνομεν τὸν πόνον, ποὺ ἑδρεύει εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ διὰ τῆς ἀνέσεως καλλιεργοῦμεν τὴν ἐπικίνδυνον λησμοσύνην.

Ε'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕ Γέρων· καθεύδοντός σου, καὶ ἐγειρομένου, ἢ ἄλλο τι ποιοῦντος, ἐὰν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου εἴη, ἐν οὐδενὶ δύναται ὁ ἐχθρὸς ἐκφοβῆσαί σε· ἐφ' ὅσον γὰρ ὁ λογισμὸς οὗτος ἐν σοὶ παραμένει, καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ συμπαραμενεῖ σοι.

2. Εἶπε Γέρων· δύο λῆθαι εἰσὶ καὶ μία τῇ μιᾷ ἀντιτάσσεται· ὁ φθάνων οὖν ἐπιλαθέσθαι φαγεῖν τὸν ἄρτον αὐτοῦ ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ αὐτοῦ, οὐ κατακυριεύεται ὑπὸ τῆς λήθης τοῦ ἐχθροῦ.

3. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Κρόνιον εἰπών· τί ποιήσω, Πάτερ, τῇ

---

1) Δὲν ἐλέγχεται, δὲν πονᾷ ἡ συνείδησίς του διὰ τίποτε.

λήθη τῇ αἰχμαλωτιζούσῃ τὸν νοῦν μου, καὶ οὐκ ἐώσῃ με αἰσθάνεσθαι, μέχρις οὗ ἐνέγκῃ με εἰς αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν σχεδόν;

4. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ὅτε ἔλαβον οἱ ἀλλόφυλοι τὴν Κιβωτὸν διὰ τὴν κακὴν πρᾶξιν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ἤνεγκαν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον Δαγὼν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν, καὶ τότε ὁ Δαγὼν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ συνετρίβη.

5. Λέγει ὁ ἀδελφός· τί ἐστι τὸ ῥῆμα; Ἔφη ὁ Γέρων· τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ἐὰν φθάσωσιν οἱ δαίμονες αἰχμαλωτίσαι τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀφορμῶν, ὑποσύρουσιν αὐτόν, ἕως ἐνέγκωσιν ἐπάνω τοῦ ὁρατοῦ πάθους, καὶ τότε οὖν ἐὰν στραφῇ ὁ νοῦς καὶ ζητήσῃ τὸν Θεόν, μνημονεύσας τῆς αἰωνίου κολάσεως, εὐθὺς τὸ πάθος πίπτει, καὶ ἀφανίζεται· γέγραπται γάρ, ὅταν ἐπιστραφεὶς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ, καὶ γνώσῃ ποῦ ἦσθα.

6. Εἶπε Γέρων· θαῦμα πῶς τὰς μὲν εὐχὰς εὐχόμεθα ὡς καὶ παρόντος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούοντος ἃ λέγομεν, τὰς δὲ ἁμαρτίας οὕτως ἀδεῶς πράττομεν, ὡς Αὐτοῦ ἀπόντος, καὶ μὴ βλέποντος ἡμᾶς καὶ τὰ ἡμέτερα.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων εἶπεν· ἐάν, ὅταν κοιμᾶσαι, ὅταν ξυπνᾷς, ὅταν κάμῃς ὅ,τι δήποτε πρᾶγμα, ἔχῃς πρὸ ὀφθαλμῶν σου διαρκῶς τὸν Θεόν, ποτὲ δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ σὲ φοβίσῃ ὁ ἐχθρός· διότι ἐφ' ὅσον ἡ σκέψις αὐτὴ παραμένει εἰς τὴν ψυχήν σου, τότε καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ θὰ παραμείνῃ μαζί σου.

2. Ἕνας Γέρων εἶπεν· ὑπάρχουν δύο λησμοσύναι ἀντίθετοι μεταξύ των· ἡ μία εἶναι ἐκείνη ποὺ χαρακτηρίζει τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἐξέχασε νὰ φάγῃ τὸν ἄρτον του ἀπὸ τὴν ἐπίπονον φωνὴν τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν στεναγμοῦ του(1)· αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ καταληφθῇ ἀπὸ τὴν ἄλλην λησμοσύνην, ποὺ ἐμπνέει ὁ ἐχθρὸς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου.

3. Κάποτε ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Κρόνιον:

—Τί νὰ κάμω, Πάτερ μου, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσω τὴν λησμοσύνην, ποὺ αἰχμαλωτίζει τὸν νοῦν μου καὶ δὲν μὲ ἀφήνει νὰ αἰσθάνωμαι τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, μέχρις ὅτου μὲ παρασύρει μέχρι σχεδὸν καὶ αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας;

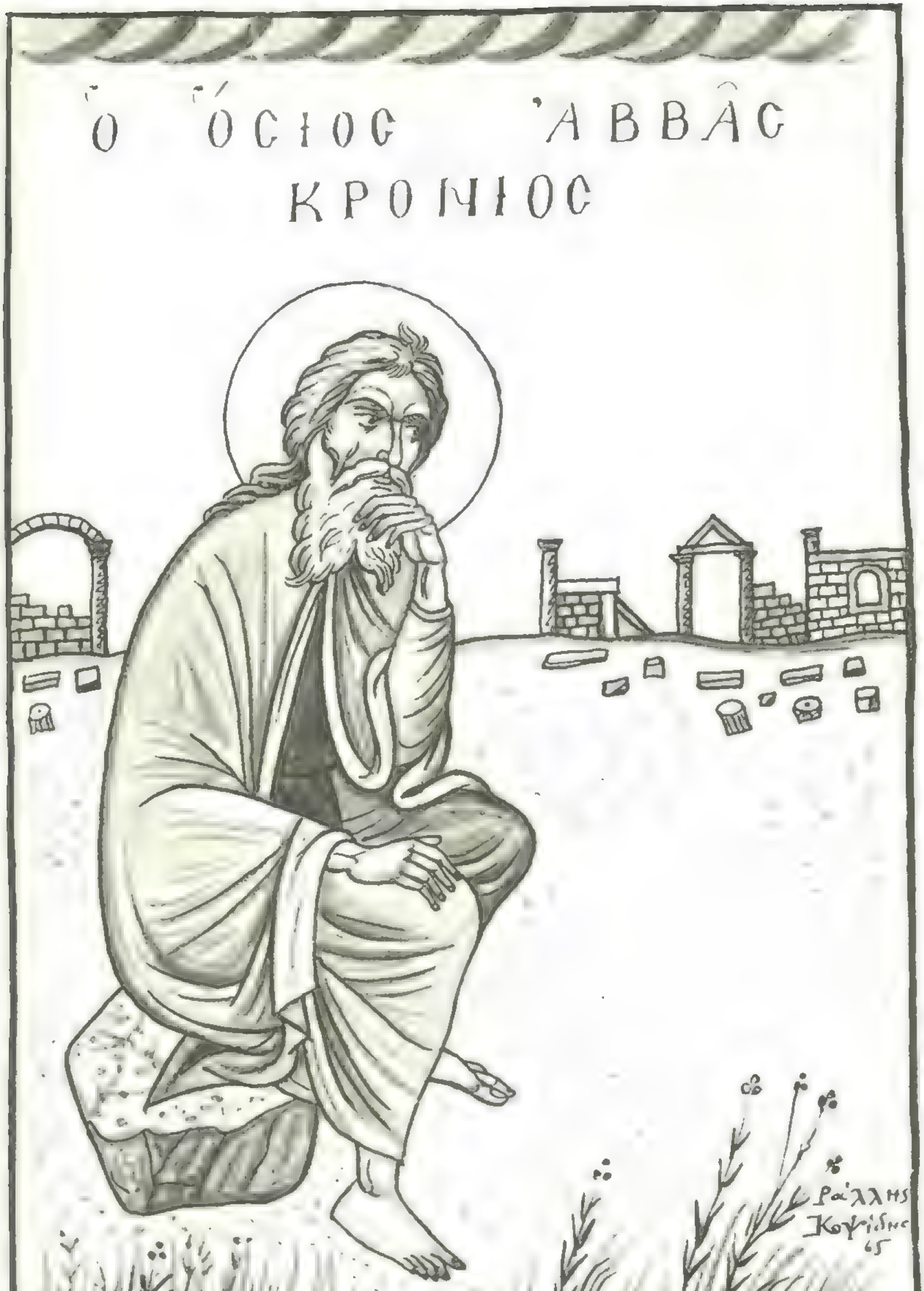
4. Ὁ Ἀββᾶς Κρόνιος ἀπήντησεν:

—Ὅταν οἱ ἐχθροὶ ἔλαβαν, ὡς πολεμικὸν λάφυρον, τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης, ἐξ αἰτίας τῶν κακῶν πράξεων τῶν Ἰσραηλιτῶν, τὴν ἔφεραν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ των Δαγών· ἀμέσως τότε τὸ ἄγαλμα τοῦ Θεοῦ Δαγὼν ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν καὶ συνετρίβη (2).

---

1) «Καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδία μου, ὅτι ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου· ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τὸ ὀστοῦν μου τῇ σαρκί μου» (Ψαλμ. ρα' 5—6).

2) «Καὶ ἔλαβον ἀλλόφυλλοι τὴν Κιβωτὸν Κυρίου καὶ εἰσήνεγκαν αὐτὴν

Ὁ ὍϹΙΟϹ ἈΒΒΑϹ
ΚΡΟΝΙΟϹ
Ῥάλλης
Κοψίδης
65

5. Μὲ περιέργειαν ὁ ἀδελφὸς ἐρωτᾷ ἐκ δευτέρου:

—Τί σημαίνει, Πάτερ μου, αὐτὸ ποὺ μοῦ ἐξιστόρησες;

—Αὐτό, τέκνον μου—ἀπήντησεν ὁ Γέρων—φανερώνει τὸ ἑξῆς: ἐὰν οἱ δαίμονες κατορθώσουν νὰ αἰχμαλωτίσουν τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ἰδίου, τὸν τραβοῦν σιγὰ—σιγὰ μὲ τέχνην, μέχρι νὰ τὸν φέρουν ἐπάνω εἰς ἕνα ὁρατὸν πάθος· τότε λοιπὸν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἐάν, εἰς τὸ κατάντημα αὐτό, στραφῇ καὶ ζητήσῃ τὸν Θεόν, ἐνθυμηθεὶς τὴν αἰώνιον κόλασιν, ἀμέσως πίπτει τὸ πάθος καὶ ἐξαφανίζεται. Ἔχει γραφῇ· «ὅταν ἀποστραφεὶς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ, καὶ γνώσῃ ποῦ ἦσθα» (Ἡσ. λ' 15).

6. Ἕνας ἄλλος Γέρων εἶπεν· εἶναι περίεργον καὶ ἀξιοθαύμαστον πῶς τὰς μὲν εὐχὰς τὰς ἀναπέμπομεν, ὡς νὰ εἶναι ὁ Θεὸς παρὼν καὶ νὰ ἀκούῃ ὅσα λέγομεν, ἐνῷ τὰς ἁμαρτίας τὰς διαπράττομεν τόσον ἀδιάντροπα καὶ ἄφοβα, ὡς νὰ εἶναι ἀπὼν ὁ Θεὸς καὶ νὰ μὴ βλέπῃ οὔτε τὰ ἔργα μας οὔτε καὶ ἡμᾶς.

εἰς οἶκον Δαγών, καὶ παρέστησαν αὐτὴν παρὰ Δαγών .... καὶ ἰδοὺ Δαγὼν πεπτωκὼς ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνώπιον Κιβωτοῦ τοῦ Θεοῦ...» (Α' Βασ. ε' 2—3)

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Η΄

Ὅτι ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι δεῖ, καὶ τί ἐστι τοῦτο, καὶ πῶς κατορθοῦται.

Πρέπει νὰ προσευχώμεθα ἀδιαλείπτως· τί εἶναι ἡ ἀδιάλειπτος προσευχὴ καὶ πῶς κατορθώνεται.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕ ΓΕΡΩΝ· ἐὰν Μοναχὸς ὅτε ἵσταται εἰς προσευχήν, τότε μόνον εὔχεται, ὁ τοιοῦτος ὅλως οὐκ εὔχεται.

2. Διηγήσαντο ἀδελφοὶ λέγοντες, ὅτι ποτὲ παρεβάλομεν Γέρουσι, καὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς γενομένης εὐχῆς, ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἐκαθέσθημεν, καὶ μετὰ τὸ λαλῆσαι μέλλοντες ἀναχωρεῖν, ἠτήσαμεν εὐχὴν γενέσθαι· εἶπε δέ τις τῶν Γερόντων πρὸς ἡμᾶς· τί γάρ, οὐκ ηὔξασθε; Καὶ εἴπομεν αὐτῷ ὅτε εἰσήλθομεν, Ἀββᾶ, ἐγένετο εὐχή, καὶ ὡμιλοῦμεν ἕως ἄρτι. Λέγει ὁ Γέρων· συγχωρήσατε, ἀδελφοί, μεθ' ὑμῶν καθεζόμενός τις ἀδελφὸς καὶ ὁμιλῶν, ἑκατὸν τρεῖς εὐχὰς ἐποίησε. Καὶ τοῦτο αὐτοῦ εἰπόντος, ἐποίησεν εὐχὴν καὶ ἀπέλυσεν ἡμᾶς.

3. Εἶπε Γέρων· χρήζει τούτων ὁ ἄνθρωπος, τοῦ φοβεῖσθαι τὸ τοῦ Θεοῦ κρῖμα καὶ μισῆσαι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀγαπῆσαι τὴν ἀρετήν, καὶ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ διὰ παντός.

4. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἰσίδωρος· ἐγώ, ὅτε ἤμην νεώτερος καὶ ἐκαθήμην εἰς τὸ κελλίον μου, μέτρον συνάξεως οὐκ εἶχον· ἡ γὰρ νύξ μοι καὶ ἡ ἡμέρα σύναξις ἦν.

5. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου, ὅτι ὀψὲ Σαββάτου ἐπιφωσκούσης Κυριακῆς, ἠφίει τὸν ἥλιον ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἔτεινε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εὐχόμενος, ἕως πάλιν ἔλαμψεν ὁ ἥλιος εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τότε ἐκαθέζετο.

6. Ἐδηλώθη τῷ μακαρίῳ Ἐπιφανίῳ τῷ Ἐπισκόπῳ Κύπρου, παρὰ τοῦ Ἀββᾶ τῆς Μονῆς ἧς εἶχεν ἐν Παλαιστίνῃ, ὅτι εὐχαῖς σου, οὐκ ἠμελήσαμεν τοῦ κανόνος ἡμῶν, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς καὶ τὴν τρίτην, καὶ τὴν ἕκτην, καὶ τὴν ἐνάτην ἐπιτελοῦμεν. Ὁ δὲ καταγνοὺς αὐτῶν, ἐδήλωσεν αὐτοῖς λέγων, ὅτι φανεροί ἐστε ἀμελοῦντες, τὰς ἄλλας ὥρας τῆς ἡμέρας ἀργοῦντες· δεῖ γὰρ τὸν ἀληθινὸν Μοναχόν, ἀδιαλείπτως ἔχειν καὶ τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ψαλμῳδίαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

7. Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι Δαβὶδ ὁ Προφήτης ἐν ἀωρίᾳ ηὔχετο, μεσονύκτιον ἐξηγείρετο, πρὸ τοῦ ὄρθρου παρεκάλει, ὄρθρου παρίστατο, πρωΐας ἐδέετο, ἑσπέρας

καὶ μεσημβρίας ἱκέτευε, καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν· ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ᾔνεσά σε.

8. Ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας ὁ Πρεσβύτερος τοῦ Πηλουσίου, γενομένης ἀγάπης, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐσθιόντων καὶ συλλαλούντων ἀλλήλοις, ἐπιτιμήσας αὐτοῖς εἶπε· σιωπᾶτε, ἀδελφοί, οἶδα ἐγὼ ἀδελφὸν ἐσθίοντα μεθ' ἡμῶν καὶ πίνοντα ποτήρια ὅσα ἡμεῖς, καὶ ἡ εὐχὴ αὐτοῦ ἀναβαίνει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς πῦρ.

9. Παρέβαλόν ποτέ τινες τῷ Ἀββᾷ Λουκίῳ εἰς τὸ Ἔνατον, οἱ λεγόμενοι Εὐχῖται Μοναχοί, καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς ὁ Γέρων· τί τὸ ἔργον ἡμῶν; Οἱ δὲ εἶπον· ἡμεῖς οὐ ψηλαφῶμεν ἐργόχειρον, ἀλλά, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἀδιαλείπτως προσευχόμεθα. Ἔφη ὁ Γέρων· οὐκ ἐσθίετε; Οἱ δὲ εἶπον· ναί· Καὶ ὁ Γέρων· οὐ κοιμᾶσθε; Καὶ πάλιν συνέθεντο. Καὶ ἠρώτησεν ὁ Γέρων· ὅταν οὖν κοιμᾶσθε, τίς εὔχεται ὑπὲρ ὑμῶν; Καὶ οὐχ εὗρον πρὸς τοῦτο ἀποκριθῆναι αὐτῷ.

10. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· συγχωρήσατέ μοι, ἰδοὺ οὐ ποιεῖτε καθὼς λέγετε, ἐγὼ δὲ δεικνύω ὑμῖν, ὅτι ἐργαζόμενος τὸ ἐργόχειρόν μου, ἀδιαλείπτως προσεύχομαι· καθέζομαι γὰρ σὺν Θεῷ βρέξας τὰ μικρά μου θαλλία, καὶ πλέκων αὐτὰ σειράν, λέγω· ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου· οὐκ ἔστιν οὖν τοῦτο εὐχή; Οἱ δὲ εἶπον· ναί.

11. Καὶ ὁ Γέρων· ὅταν οὖν ἐμμείνω δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐργαζόμενος, ποιῶ, πλέον ἢ ἔλαττον, δεκαὲξ νουμία, καὶ παρέχω ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν θύραν τινὶ ἀδελφῷ, τὰ δὲ λοιπὰ ἐσθίω καὶ εὔχεται ὑπὲρ ἐμοῦ ὁ λαμβάνων τὰ νουμία, ὅτε ἐσθίω ἢ κοιμῶμαι, καὶ διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ, πληροῦταί μοι τὸ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι.

Τοῦ Πατρός

> Οἶμαι τὸν Γέροντα πρὸς τὸν ἐκείνων σκοπὸν ἀποκριθῆναι αὐτοῖς, οὐ γὰρ πάντως προσευχὴν μόνην ἐνόμιζε τὴν διὰ τοῦ στόματος ἐνεργουμένην τε καὶ σωματικήν.

12. Ἔλεγον περί τινος Γέροντος, ὅτι ἐποίησε τετράμηνον παραβάλλων τινὶ ἀδελφῷ εἰς Σκῆτιν καθημέραν, καὶ οὔτε ἅπαξ εὗρεν αὐτὸν σχολάζοντα· παραβαλὼν οὖν αὖθις, καὶ σταθεὶς πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω, ἤκουσεν αὐτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ λέγοντος· Κύριε, εἰ οὐκ ἠχεῖ τὰ ὦτά μου κράζοντός μου πρὸς σὲ ἐλέησόν με διὰ τὰς ἁμαρτίας μου, οὔτε ἐγὼ κάμνω παρακαλῶν σε· ἤγουν, εἰ ποιεῖς σύ, Κύριε, μὴ βαρεῖσθαί μου τὰ ὦτα ἀπὸ τοῦ κράζειν με διηνεκῶς πρὸς σὲ τὸ ἐλέησόν με, εἰ τοῦτο σὺ ποιεῖς, ὥστε μὴ ἐμποδίζεσθαί με, οὐδὲ ἐγὼ κοπιῶ παρακαλῶν σε.

13. Εἶπε Γέρων· ἐὰν μὴ ἔχῃς ταπείνωσιν πνευματικήν, ἢ προσευχὴν πνευματικήν, κτῆσαι αὐτὰ κἂν σωματικά, καὶ δι' αὐτῶν ἔρχονταί σοι κἀκεῖνα.

14. Ἠρώτησέ τις Γέροντα λέγων· πῶς δύναταί τις πάντοτε προσεύχεσθαι; ἀσθενεῖ γὰρ τὸ σῶμα πρὸς λειτουργίαν. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· οὐ μόνον τὸ στῆναι ἐν καιρῷ προσευχῆς, ἐκεῖνο λέγεται προσευχή, ἀλλὰ τὸ πάντοτε.

15. Λέγει ὁ ἀδελφός, πῶς πάντοτε; Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· εἴτε ἐσθίεις, εἴτε πίνεις, εἴτε ἐν ὁδῷ περιπατεῖς, εἴτε ἔργον ποιεῖς, μὴ ἀποστῇς τῆς εὐχῆς.

16. Φησὶν ὁ ἀδελφός· ἐὰν δὲ μετά τινος ὁμιλῇ τις, πῶς δύναται τὸ πάντοτε προσεύχεσθαι πληρῶσαι; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως· ὅτε οὖν μετὰ ἄλλου ὁμιλῶν οὐ σχολάζεις προσεύξασθαι, διὰ δεήσεως προσεύχου.

17. Λέγει ὁ ἀδελφός, ποίαν δὲ εὐχὴν ὀφείλει τις προσεύχεσθαι; Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· τὸ Πάτερ ἡμῶν· πλὴν ὁ θέλων τοῦτο κατορθῶσαι, ὀφείλει τοὺς ἀνθρώπους πάντας ὡς ἕνα ὁρᾶν, καὶ καταλαλιᾶς ἀπέχεσθαι.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων Ἀσκητὴς εἶπεν· ἐὰν ὁ Μοναχὸς προσεύχεται πρὸς τὸν Θεὸν τότε μόνον, ὅταν ὁρίζουν τοῦτο αἱ τακταὶ ὧραι τῆς προσευχῆς, ὁ τοιοῦτος καθόλου δὲν προσεύχεται.

2. Μερικοὶ ἀδελφοὶ διηγήθησαν τὸ ἑξῆς περιστατικόν: Κάποτε —εἶπον—ἐπεσκέφθημεν Γέροντας Ἀσκητάς· καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν, ἀφοῦ ἐγένετο ἡ εὐχὴ καὶ ἐχαιρετήσαμεν ἀλλήλους, ἐκαθήσαμεν πλησίον τῶν Γερόντων. Ὅταν δὲ ἐτελειώσαμεν τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν θεμάτων, διὰ τὰ ὁποῖα προσήλθομεν, καὶ ἡτοιμάσθημεν νὰ ἀναχωρήσωμεν, ἐζητήσαμεν νὰ γίνῃ ἡ εὐχὴ κατὰ τὸν ἀποχαιρετισμόν. Τότε ἕνας ἐκ τῶν Γερόντων μᾶς λέγει:

—Τί λοιπόν; Δὲν ηὐχήθητε;

—Ἀββᾶ—ἀπηντήσαμεν ἡμεῖς— ὅταν εἰσήλθωμεν εἰς τὸ κελλί σας ἔγινεν εὐχή· καὶ μέχρι τώρα συνωμιλούσαμεν.

—Συγχωρήσατέ με, ἀδελφοί μου—εἶπε πάλιν ὁ Γέρων—ἕνας ἀδελφός, ποὺ ἐκάθητο μαζί σας καὶ συνωμίλει, εἶπεν ἑκατὸν τρεῖς φορὰς τὴν εὐχήν. Ἀφοῦ δὲ εἶπεν αὐτό, δι' οὗ συνέστησε τὴν ἀδιάλειπτον εὐχήν, μᾶς ἄφησε νὰ φύγωμεν.

3. Ἕνας Γέρων εἶπεν: Ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα ἔχει ἀνάγκην ὁ ἄνθρωπος· νὰ φοβῆται τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, νὰ μισήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, νὰ ἀγαπήσῃ τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ δέεται συνεχῶς καὶ πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν.

4. Ὁ Ἀββᾶς Ἰσίδωρος εἶπεν· ἐγώ, ὅταν ἤμουν νεώτερος καὶ παρέμενα εἰς τὸ κελλίον μου, δὲν εἶχον μέτρον, διὰ νὰ προσδιορίζω τὸν χρόνον τῶν ἀκολουθιῶν, διότι, δι' ἐμέ, καὶ ἡ νύκτα καὶ ἡ ἡμέρα ἦτο ἀδιαίρετος χρόνος διὰ συνεχῆ ἀκολουθίαν.

5. Διὰ τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον διηγοῦντο τὰ ἑξῆς:

Ἀργὰ τὸ Σάββατον, ὅταν ἐτελεῖτο ὁ ἑσπερινὸς διὰ τὴν Κυριακήν, ἤρχιζεν ἐντατικὴν προσευχὴν διὰ ἀνατάσεως τῶν χειρῶν πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ παρέμενεν εἰς τὴν στάσιν αὐτὴν τῆς ἐπιμόνου ἱκεσίας, ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἔδυεν ὁ ἥλιος ὀπίσω αὐτοῦ, μέχρι τῆς στιγμῆς ποὺ τὸ πρόσωπόν του ἐφωτίζετο ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου τῆς Κυριακῆς. Τότε μόνον ἐκάθητο.

6. Κάποτε ἕνας Ἀββᾶς, Ἡγούμενος μιᾶς Μονῆς εἰς Παλαιστίνην, ἐπεσκέφθη τὸν μακάριον Ἐπίσκοπον Κύπρου Ἐπιφάνιον καί, γενομένης συζητήσεως, τοῦ λέγει:

—Μὲ τὰς εὐχάς σου δὲν παρημελήσαμεν τὸν κανόνα μας· ἀλλὰ

μετὰ προθυμίας ἐπιτελοῦμεν τὰς καθιερωμένας ἀκολουθίας, ἀκόμη καὶ τῆς τρίτης, τῆς ἕκτης καὶ τῆς ἐνάτης ὥρας.

Ὁ Ἐπίσκοπος ὅμως, ἀντὶ νὰ τοὺς ἐπαινέσῃ, τοὺς κατηγόρησε καὶ ἐδήλωσε πρὸς αὐτοὺς αὐστηρῶς:

—Φαίνεται, ὅτι εἶσθε ἀμελεῖς, ἐφ' ὅσον τὰς ἄλλας ὥρας τῆς ἡμέρας ἀργεῖτε ἀπὸ τὴν προσευχήν. Διότι ὁ πραγματικὸς Μοναχὸς πρέπει νὰ ἔχῃ εἰς τὴν καρδίαν του συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ψαλμῳδίαν.

7. Ὁ ἴδιος, ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνιος Κύπρου, ἔλεγεν: Ὁ Προφήτης Δαυῒδ προσηύχετο κατὰ πᾶσαν ὥραν· οὕτως ἐσηκώνετο τὸ μεσονύκτιον διὰ προσευχήν· πρὸ τοῦ ὄρθρου παρεκάλει τὸν Θεόν· κατὰ τὸν ὄρθρον παρίστατο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς προσευχῆς· τὸ πρωῒ ἐδέετο, κατὰ τὴν ἑσπέραν καὶ μεσημβρίαν ἱκέτευε, καὶ δι' αὐτὸ ἔλεγε· Θεέ μου, ἑπτὰ φορὰς τὴν ἡμέραν σὲ δοξολογῶ «ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε» (ριη' 164).

8. Ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας ὁ Πρεσβύτερος τοῦ Πηλουσίου, ὅταν κάποτε ἔγινεν ἀγάπη (1) καὶ οἱ ἀδελφοὶ συνέτρωγον καὶ συνωμίλουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τοὺς ἤλεγξε διὰ τὰς ὁμιλίας καὶ τοὺς εἶπε· «Ἀδελφοί μου, σιωπᾶτε· ἐγὼ γνωρίζω ἀδελφόν, ποὺ τρώγει μαζί μας καὶ πίνει ὅσα ποτήρια καὶ ἡμεῖς πίνομεν, καὶ ὅμως ἐξέρχεται συνεχῶς ἀπὸ τὴν καρδίαν του ἡ εὐχὴ πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως τὸ πῦρ».

9. Κάποτε μερικοὶ Μοναχοί, ποὺ ἐλέγοντο Εὐχῖται, ἐπεσκέφθησαν τὸν Ἀββᾶν Λούκιον εἰς τὸ Ἔνατον. Ὁ Γέρων, ἀφοῦ ἀνεπαύθησαν ὀλίγον, τοὺς ἠρώτησε:

—Μὲ τί ἀσχολεῖσθε;

—Ἡμεῖς δὲν ἐγγίζομεν ἐργόχειρον—ἀπήντησαν—ἀλλά, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀδιαλείπτως προσευχόμεθα (2).

—Δὲν τρώγετε; —ἠρώτησε πάλιν ὁ Γέρων.

—Μάλιστα.

—Δὲν κοιμᾶσθε;

—Μάλιστα—ἀπήντησαν πάλιν ἐκεῖνοι.

—Ὅταν λοιπὸν κοιμᾶσθε, τότε ποῖος εὔχεται ἐξ ὀνόματός σας;

Οἱ Εὐχῖται αὐτοὶ Μοναχοὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τοῦ ἀπαντήσουν.

10. Τότε ὁ Ἀββᾶς Λούκιος τοὺς εἶπε συμβουλεύων αὐτούς:

—Συγχωρήσατέ με, διότι δὲν ἐνεργεῖτε συμφώνως πρὸς ὅσα λέ-

---

1) Ἀγάπη, ἐλέγετο, καὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀκόμη Χριστιανικοὺς χρόνους, ἡ μετὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν παρατιθεμένη Τράπεζα, εἰς ἥν παρεκάθηντο καὶ συνέτρωγον οἱ μεταλαβόντες.

2) «Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α' Θεσ. ε' 17).

γετε· ἐγὼ θὰ σᾶς ἀποδείξω, ὅτι καὶ τὸ ἐργόχειρόν μου ἐργάζομαι καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχομαι. Κάθομαι δηλαδή, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ βρέξω τοὺς μικροὺς βλαστοὺς τῶν φοινίκων, καὶ κατὰ τὸ διάστημα, ποὺ πλέκω αὐτοὺς εἰς σειράν, διὰ νὰ κατασκευάσω τὸ ζεμπίλι, λέγω· «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου» (Ψαλμ. ν' 3). Αὐτὸ λοιπὸν δὲν εἶναι εὐχή;

—Μάλιστα— ἀπήντησαν οἱ Μοναχοί.

11. Ὁ Γέρων συνέχισεν:

—Ὅταν δὲ ἐργασθῶ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν, κερδίζω περίπου δέκα ἕξ νομίσματα· μέρος ἀπ' αὐτὰ τὰ νομίσματα τὰ προσφέρω εἰς κάποιον ἀδελφόν, ρίπτων αὐτὰ εἰς τὴν θύραν τοῦ κελλίου του, διὰ νὰ μὴ μὲ ἴδῃ καὶ μὲ γνωρίσῃ. Μὲ τὰ ὑπόλοιπα διατρέφομαι. Ὁ ἀδελφὸς ποὺ λαμβάνει τὴν ἐλεημοσύνην εὔχεται, χωρὶς νὰ μὲ γνωρίζῃ, δι' ἐμέ, ὅταν ἐγὼ τρώγω ἢ κοιμᾶμαι. Τοιουτοτρόπως, μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐφαρμόζω τὴν ἀδιάλειπτον προσευχήν (1).

Τοῦ Πατρὸς (τοῦ ἐρανιστοῦ τοῦ Εὐεργετινοῦ)

Ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι ὁ Γέρων ἀπήντησε πρὸς τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτὸν Μοναχούς, ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, ποὺ ἐπεδίωκον διὰ νὰ τοὺς κατευθύνῃ ὀρθῶς εἰς τὴν ζωήν των· δηλαδὴ δὲν ἐθεώρει ὡς ἀποκλειστικὴν προσευχὴν ἐκείνην μόνον, ποὺ ἐκφράζει κανεὶς διὰ τοῦ στόματος, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκεται εἰς ὡρισμένην σωματικὴν στάσιν πρὸς προσευχήν, (ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἄλλων καθηκόντων, ὡς τῆς ἐργασίας, τῆς ἐλεημοσύνης).

12. Διηγοῦντο δι' ἕνα Γέροντα, ὅτι ἐπὶ τέσσαρας μῆνας ἐπεσκέπτετο καθημερινῶς εἰς Σκήτην ἕνα ἀδελφόν, καὶ οὔτε μίαν φορὰν τὸν εὗρε νὰ ἀναπαύεται καὶ νὰ παραμένῃ ἀργός.

Μίαν ἡμέραν λοιπὸν τὸν ἐπεσκέφθη κρυφίως καὶ ἐστάθη, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτός, ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του, κοντὰ εἰς τὴν θύραν. Ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἤκουσε νὰ λέγῃ κλαίων· «Κύριε, ἐὰν τὰ αὐτιά μου δὲν βουΐζουν ἀπὸ τὸν ἀντίλαλον τῆς ἀπεγνωσμένης πρὸς Σὲ κραυγῆς μου· «ἐλέησόν με διὰ τὰς ἁμαρτίας μου», οὔτε ἐγὼ κουράζομαι νὰ σὲ παρακαλῶ· δηλαδή, ἐὰν Σύ, Κύριε, κάμῃς νὰ μὴ βαρύνωνται τὰ ὦτα μου ἀπὸ τοῦ νὰ κράζω διαρκῶς πρὸς Σὲ τὸ ἐλέησόν με· ἐὰν τὸ κάμῃς Σὺ αὐτό, ὥστε νὰ μὴ ἐμποδίζωμαι, οὔτε καὶ ἐγὼ κουράζομαι νὰ Σὲ παρακαλῶ (2).

---

1) Κατὰ τὸν Ἀββᾶν Λούκιον ἡ κατὰ Θεὸν ἐργασία καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐλεημοσύνη ἀποτελεῖ μορφὴν ἀδιαλείπτου προσευχῆς.

2) Ὁ ἄγνωστος Ἀσκητής, διὰ τῶν λόγων αὐτῶν δηλοῖ τὸ ἔντονον καὶ δραματικὸν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν κραυγῆς. Ἡ ὑπερένταsις αὐτὴ ἐπιφέρει ἴλιγγον εἰς τὸν κραυγάζοντα μὲ συνέπειαν τὴν ἀναστολὴν τῆς γοερᾶς ἐπικλήσεως. Ἀπὸ

13. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς εἶπεν· ἐὰν δὲν ἔχῃς ταπείνωσιν πνευματικὴν καὶ προσευχὴν πνευματικήν, προσπάθησε νὰ ἀποκτήσῃς αὐτά, ἔστω καὶ εἰς τὸ χαμηλὸν σωματικὸν ἐπίπεδον· τότε δι' αὐτῶν θὰ ἔλθουν εἰς σὲ καὶ ἐκεῖνα, δηλαδὴ τὰ πνευματικά (1).

14. Ἕνας ἀδελφὸς ὑπέβαλεν εἰς ἕνα Γέροντα τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν:

—Γέροντά μου, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ προσεύχεται κανεὶς πάντοτε; Διότι συχνάκις τὸ σῶμα, ἀπὸ ἀσθένειαν, δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν στάσιν τῆς προσευχῆς ἢ τὴν ἀκολουθίαν.

Ὁ Γέρων ἀπήντησε;

—Προσευχὴ δὲν λέγεται τὸ νὰ προσεύχεσαι μόνον κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ τὸ νὰ προσεύχεσαι πάντοτε.

15. —Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ προσεύχεσαι πάντοτε;—ἠρώτησεν ἐκ δευτέρου ὁ ἀδελφός.

Ὁ Γέρων ἀπήντησε πάλιν:

—Εἴτε τρώγεις, εἴτε πίνεις, εἴτε περιπατεῖς εἰς τὸν δρόμον, εἴτε ἐργάζεσαι, νὰ μὴ ἀφήνῃς τὴν εὐχήν, ἀλλὰ νὰ προφέρῃς αὐτὴν ἐσωτερικῶς διὰ τῆς καρδίας σου.

16. Ὁ ἀδελφὸς καὶ πάλιν ἠρώτησε μὲ κάποιαν ἀπορίαν:

—Ἐὰν συνομιλῇς μὲ κάποιον, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμόσῃς τὴν ἐσωτερικὴν ἀδιάλειπτον προσευχήν;

Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων:

—Δι' αὐτὸ εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· «διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως» (Ἐφεσ. ς' 18)· ὁσάκις, δηλαδή, συνομιλεῖς μὲ ἄλλον καὶ δὲν εὐκαιρεῖς νὰ προσευχηθῇς, τότε ἡ καρδία σου νὰ ψιθυρίζῃ τὴν δέησιν «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» (2).

17. Ἠρώτησε καὶ ἐκ τρίτου ὁ ἀδελφός:

—Ποίαν δὲ προσευχὴν ὀφείλει κανεὶς νὰ ἀναπέμπῃ εἰς τὸν Θεόν;

Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν ὁ Γέρων ἀπήντησεν:

—Ἡ καταλληλοτέρα προσευχὴ εἶναι τὸ «Πάτερ, ἡμῶν». Πλὴν ὅμως ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ χρησιμοποιῇ συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως τὴν προσευχὴν αὐτήν, διὰ νὰ τὸ κατορθώσῃ, πρέπει ὅλους τοὺς ἀν-

---

τὴν ἀναστολὴν αὐτὴν παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ τὸν προφυλάξῃ, ὥστε ἡ προσευχή του νὰ παραμείνῃ ἀδιάλειπτος.

1) Σωματικὴ ταπείνωσις, καὶ σωματικὴ προσευχή, εἶναι αἱ ἐξωτερικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν ἀρετῶν αὐτῶν· δηλαδὴ ταπεινὴ συμπεριφορά, στάσις προσευχῆς κ.τ.λ. Πνευματικὴ δέ, ἡ ἐσωτερικὴ καὶ ἀδιάλειπτος κατάστασις τῆς ψυχῆς, ἡ βιουμένη ὡς διαρκὴς συντριβὴ καὶ συνεχὴς προσευχή.

2) Κατ' ἀρχὴν τὸ πλῆρες ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἶναι· «διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν Πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει» (Ἐφεσ. ς' 18). Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ τοῦ χωρίου γίνεται μία διάκρισις μεταξὺ προσευχῆς καὶ δεήσεως. Τόσον ἡ προσευχὴ ὅσον καὶ ἡ δέησις εἶναι ἐκδηλώσεις συνεχοῦς καὶ ἐπιμόνου ἀνατάσεως τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν· ἡ προσευχὴ ὅμως εἶναι ἐνέργεια περισ-

θρώπους νὰ τοὺς βλέπῃ ὅπως ἕνα ἄνθρωπον, καὶ νὰ μὴ κατηγορῇ τοὺς συνανθρώπους του.

Β'. Ἀντιόχου τοῦ Παντέκτου.

ΚΑΙΡΟΣ μὲν παντὶ πράγματι ἁρμόζει ὁ ἐπιτήδειος, καθὰ καὶ Σολομὼν ἀπεφήνατο· τῇ δὲ προσευχῇ, πᾶς καιρὸς ἐπιτήδειος, οὐκ ἀνάρμοστος· «Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἡ αἴνεσις Αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου»· διὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος ἀδιαλείπτως ἡμῖν προστάσσει προσεύχεσθαι, ὡς παντὸς καιροῦ ἐπιτηδείου ὄντος εἰς δέησιν, τὸ αὐτὸ δὲ παρακελεύεται καὶ ὁ Κύριος λέγων· «Ἀγρυπνεῖτε ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα ἀκατακρίτως στῆτε ἔμπροσθεν τοῦ Βήματος τοῦ Χριστοῦ».

2. Ὁ θέλων οὖν καθαρίσαι τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν τῇ μνήμῃ τοῦ Κυρίου διὰ παντὸς ἐκπυρούτω αὐτήν, τοῦτο μελέτην μόνον καὶ ἔργον ἄπαυστον ἔχων. οὐ γὰρ ποτὲ μὲν εὔχεσθαι δεῖ, ποτὲ δὲ μή, τοὺς τὴν ἑαυτῶν σαπρίαν ἀποβαλεῖν ἐθέλοντας, ἀλλ' ἀεὶ τῇ προσευχῇ σχολάζειν ἐν τῇ τηρήσει τοῦ νοῦ, κἂν ἔξω που τῶν εὐκτηρίων οἴκων αὐλιζώμεθα.

3. Ὃν τρόπον γὰρ ὁ θέλων καθαρίσαι χρυσίον, ἐὰν πρὸς βραχὺ τὸ πῦρ ἐάσῃ σχολάσαι τοῦ χωνευτηρίου, σκληρίαν πάλιν τῇ καθαιρουμένῃ ὕλῃ ἐμποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ ποτὲ μὲν μεμνημένος τοῦ Θεοῦ, ποτὲ δὲ μή, καὶ ὅπερ δοκεῖ κτᾶσθαι διὰ τῆς εὐχῆς, τοῦτο πάλιν ἀπόλλυσι διὰ τῆς χαυνότητος.

4. Καὶ καθὼς τὸν σίδηρον ἡ τοῦ πυρὸς διηνεκὴς συνάφεια ποιεῖ ἁλάφητον, οὕτω καὶ αἱ πυκναὶ προσευχαὶ ἐρρωμενέστερον τὸν νοῦν εἰς τὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ παρασκευάζουσι πόλεμον· καὶ ὥσπερ ὁ σίδηρος πυρούμενος μεταμορφοῦται εἰς τοῦ πυρὸς τὴν θέαν, οὕτω καὶ ὁ νοῦς φωτίζεται ἐκ τῆς αἴγλης τοῦ θείου πυρὸς καὶ φωτοειδὴς ὅλος καὶ ἐξαστράπτων γίνεται.

Ἑρμηνεία

ΔΙΑ κάθε ἐργασίαν ὑπάρχει καὶ ὁ ἁρμόδιος χρόνος, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Σολομών (1). Διὰ τὴν προσευχὴν ὅμως εἶναι κατάλληλος ἡ κάθε στιγμὴ τοῦ χρόνου. Δὲν ὑπάρχει δηλαδὴ καιρός, ποὺ νὰ μὴ ταιριάζῃ διὰ τὴν προσευχήν. Ὁ Δαυῒδ λέγει· «Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου» (Ψαλμ. λγ' 2). Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς διατάσσει νὰ προσευχώμεθα ἀδιακόπως, «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α' Θεσ. ε' 17), διότι ὁ κάθε καιρὸς εἶναι κατάλληλος πρὸς δέησιν. Τὸ ἴδιον πρᾶγμα μᾶς συμβουλεύει καὶ ὁ Κύριος λέγων εἰς ἡμᾶς· «Ἀγρυπνεῖτε ἐν παντὶ καιρῷ παρακαλοῦντες, ὅπως σταθῆτε ἀκατακρίτως ἔμπροσθεν τοῦ Βήματος τοῦ Χριστοῦ» (2).

σότερον νοητικὴ ὡς διατυπουμένη ὑπὸ ὡρισμένον φραστικὸν σχῆμα· ἐνῷ δέησις εἶναι αὐθορμητισμὸς καὶ ἀλάλητος ἐκφορὰ τῆς καρδίας πρὸς τὸν Θεόν, διὸ καὶ δύναται νὰ πραγματοποιῆται καὶ ὁσάκις ἀκόμη ὁ νοῦς εἶναι ἀπησχολημένος μὲ ἕτερόν τι ἀντικείμενον.

1) «Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι...» (Ἐκκλ. γ' 1—17).

2) «Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου» (Λουκ. κα' 36).

2. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ θέλει νὰ καθαρίσῃ τὴν καρδίαν του, πρέπει συνεχῶς νὰ διαφλέγεται μὲ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Κυρίου· αὐτὴ δὲ τὴν διαρκῆ καὶ ἐπίμονον ἐνθύμησιν τοῦ Κυρίου πρέπει νὰ κατάστήσῃ μοναδικὴν μελέτην καὶ ἀκατάπαυστον ἐνασχόλησίν του. Διότι αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ βγάλουν ἔξω ἀπὸ τὴν καρδίαν των τὴν σαπίλαν τῶν κακῶν λογισμῶν καὶ τῆς ἁμαρτίας, δὲν πρέπει ἄλλοτε μὲν νὰ προσεύχωνται, ἄλλοτε δὲ ὄχι, ἀλλὰ πάντοτε νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ πῶς ὁ νοῦς των θὰ εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἀκατάπαυστον διέγερσιν τῆς προσευχῆς, ἔστω καὶ ἐὰν εὑρισκώμεθα ἔξω ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς Ναούς.

3. Ὅπως ἀκριβῶς αὐτός, ποὺ θέλει νὰ καθαρίσῃ χρυσάφι, ἐὰν ἀφήσῃ, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον, νὰ σβύσῃ ἡ φωτιὰ εἰς τὸ καμίνι, σκληρύνει καὶ πάλιν τὸ καθαριζόμενον μῖγμα, ὥστε νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐκκαθάρισις, τὰ ἴδια παθαίνει καὶ ἐκεῖνος, ποὺ ἄλλοτε μὲν ἐνθυμεῖται τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς, ἄλλοτε δὲ ὄχι· καὶ ἐκεῖνο, ποὺ κερδίζει, διὰ τῆς προσευχῆς, τὸ χάνει πάλιν ἀμέσως κατὰ τὴν διακοπὴν αὐτῆς.

4. Καὶ ὅπως ἡ συνεχὴς ἐπαφὴ τοῦ σιδήρου μὲ τὴν φωτιὰ τὸν καθιστᾷ ἄπιαστον ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον χέρι, τοιουτοτρόπως καὶ αἱ πυκναὶ προσευχαὶ ἐνισχύουν τὸν νοῦν καὶ τὸν κάμνουν ἀκατανίκητον εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ὁ εὑρισκόμενος ἐπὶ τῆς πυρᾶς σίδηρος μεταμορφώνεται, καθιστάμενος πυρίμορφος, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ νοῦς, διὰ τῆς προσευχῆς, φωτίζεται ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῆς θεϊκῆς φωτιᾶς καὶ ἔτσι γίνεται ὁλόκληρος φωτόμορφος καὶ ἀκτινοβόλος.

Γ'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΤΟ συνεχῶς προσεύχεσθαι, ἀπόλλυσι τὴν αἰχμαλωσίαν, τὸ δὲ κατὰ μικρὸν ἀμελῆσαι, μήτηρ ἐστὶ τῆς λήθης.

2. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ τοῦ Ἐνάτου, ὅτι ἐὰν λογίσηται ἡμῖν ὁ Θεὸς τὰς ἐν ταῖς εὐχαῖς ἀμελείας, καὶ τὰς ἐν ταῖς ψαλμῳδίαις αἰχμαλωσίας, οὐ δυνάμεθα σωθῆναι.

Ἑρμηνεία

ΜΕ τὸ νὰ προσεύχεται ὁ ἄνθρωπος συνεχῶς προφυλάσσεται ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν παθῶν καὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν· ἡ δὲ παραμέλησις τῆς προσευχῆς, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον, εἶναι μητέρα τῆς λησμοσύνης (τοῦ Θεοῦ).

2. Ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος, ποὺ ἠσκήτευεν εἰς τὸ Ἔνατον[1], εἶπεν, ὅτι ἐὰν ὁ Θεὸς λογαριάσῃ τὴν ἀμέλειαν, ποὺ ἐπιδεικνύομεν εἰς τὰς προσευχὰς καὶ τὴν εὐχήν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ νοῦ μας ἀπὸ δια-

1) Βλέπε περὶ τούτου ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῆς σελ.. 458 τοῦ Γ' τόμου.

φόρους σκέψεις, κατὰ τὴν ὥραν τῆς ψαλμῳδίας, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ σωθῶμεν.

Δ΄. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

Ο ΣΥΝΙΩΝ εἰς τὸ τοῦ μακαρίου Ἀποστόλου εἰρημένον, μυστικῶς τὴν πάλην ἡμῶν πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας εἶναι φήσαντος, γνώσεται καὶ τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου, ἣν ἔλεγε πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν· τὸν παραλογιζόμενον τὴν περὶ προσευχῆς ἐντολήν, ἀτοπώτεραι ἀκοαὶ διαδέχονται, ἑτέρᾳ τῇ ἑτέρᾳ καθάπερ δέσμιον παραπέμπουσαι.

Ἑρμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ, ὁ ὁποῖος θὰ ἀντιληφθῇ τὸ βαθύτερον καὶ πραγματικώτερον νόημα τῆς φράσεως τοῦ μακαρίου Ἀποστόλου Παύλου, ὅτι ἡ πάλη ἡμῶν διεξάγεται ἐναντίον τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῆς πονηρίας (1), καὶ ὄχι πρὸς ὑλικὰς καὶ ἐνσάρκους ὑποστάσεις, θὰ ἐννοήσῃ καὶ τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου, διὰ τῆς ὁποίας συνιστᾷ, ὅτι πρέπει συνεχῶς νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ μὴ λιποψυχοῦμεν (2). Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παρερμηνεύει τὴν περὶ προσευχῆς ἐντολὴν καὶ δὲν προσεύχεται ἀδιαλείπτως, δέχεται ἀλληλοδιαδόχως ἀτοπωτέρους λογισμοὺς καὶ συμβουλὰς τοῦ πονηροῦ, καὶ μεταφέρεται ὡς αἰχμάλωτος ἀπὸ τοῦ ἑνὸς πονηροῦ ἀκούσματος εἰς τὸ ἄλλο.

Ε΄. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

Η ΣΥΝΕΧΗΣ προσευχὴ χωρίζει τὸν νοῦν πάντων τῶν νοημάτων, καὶ γυμνὸν αὐτὸν παρίστησι τῷ Θεῷ· τὰ γὰρ νοήματα, τῶν πραγμάτων εἰσὶ νοήματα.

2. Τῶν δὲ πραγμάτων, τὰ μέν εἰσιν αἰσθητά, τὰ δὲ νοητά· ἐν αὐτοῖς οὖν ὁ νοῦς διατρίβων τὰ νοήματα αὐτῶν περιφέρει.

3. Ἡ δὲ Χάρις τῆς προσευχῆς, τῷ Θεῷ συνάπτει τὸν νοῦν, τῷ δὲ Θεῷ συνάπτουσα, χωρίζει πάντων τῶν νοημάτων· τότε ὁ νοῦς γυμνὸς Αὐτῷ προσομιλῶν, θεοειδὴς γίνεται.

4. Τοιοῦτος δὲ γενόμενος, τὰ πρέποντα παρ' Αὐτοῦ αἰτεῖ, καὶ τῆς δεήσεως αὐτοῦ οὐ διαμαρτάνει ποτέ.

5. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ Ἀπόστολος ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι κελεύει, ἵνα τὸν νοῦν συνεχῶς τῷ Θεῷ συνάπτοντες, κατὰ μικρὸν ἀποῤῥήξωμεν τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας.

Ἐρώτησις

6. Καὶ πῶς ὁ νοῦς δύναται ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι; Καὶ γὰρ ψάλλοντες,

---

1) «Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» (Ἐφεσ. ϛ΄ 12).

2) «Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ἐκκακεῖν» (Λουκ. ιη 1).

καὶ ἀναγινώσκοντες, καὶ συντυγχάνοντες, καὶ διακονοῦντες, εἰς πολλὰ αὐτὸν περισπῶμεν νοήματά τε καὶ θεωρήματα.

Ἀπόκρισις

7. Οὐδὲν τῶν ἀδυνάτων ἡ θεία Γραφὴ προστάσσει, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος, καὶ ἔψαλλε, καὶ ἀνεγίνωσκε, καὶ ἐδίδασκε καὶ διηκόνει, καὶ ἔπασχε διωκόμενος, καὶ ἀδιαλείπτως προσηύχετο.

8. Ἀδιάλειπτος γάρ ἐστι προσευχή, τὸ τὸν νοῦν ἔχειν ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ, καὶ πόθῳ προσκείμενον τῷ Θεῷ, καὶ τῆς ἐλπίδος Αὐτοῦ ἀεὶ ἀποκρέμασθαι, καὶ εἰς Αὐτὸν θαῤῥεῖν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις, καὶ τοῖς συμβαίνουσιν οὕτω διακείμενος ὡς ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, θλῖψις; ἢ στενοχωρία; ἢ λιμός, ἢ μάχαιρα;» καὶ μετ' ὀλίγα· «πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε Ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν».

9. Οὕτως οὖν ὁ Ἀπόστολος διακείμενος, ἀδιαλείπτως προσηύχετο, ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς τε ἔργοις, ὡς εἴρηται, καὶ τοῖς συμβαίνουσιν αὐτῷ, τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ ἀπεκρέματο· διὰ τοῦτο ταῖς θλίψεσιν ἀεὶ ἔχαιρον πάντες οἱ Ἅγιοι, ἵνα εἰς ἕξιν ἔλθωσι τῆς ἐλπίδος.

10. Τὴν τῆς προσευχῆς ἀκράτητον κατάστασιν, ταύτην εἶναι λέγω τὸ ἔξω σαρκὸς καὶ κόσμου γενέσθαι τὸν νοῦν, καὶ ἄϋλον πάντῃ καὶ ἀνίδεον ἐν τῷ προσεύχεσθαι· ὁ οὖν ταύτην τὴν κατάστασιν ἀλώβητον διατηρῶν, οὗτος ὄντως ἀδιαλείπτως προσεύχεται.

Ἑρμηνεία

Η ΣΥΝΕΧΗΣ προσευχὴ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν νοῦν ὅλα τὰ νοήματα καὶ πᾶσαν ἄλλην σκέψιν καὶ τοιουτοτρόπως ἐμφανίζει τὸν νοῦν ἐλεύθερον καὶ γυμνὸν ἀπὸ περισπασμοὺς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· διότι τὰ νοήματα εἶναι αἱ νοητικαὶ εἰκόνες τῶν διαφόρων πραγμάτων εἰς τὴν διάνοιάν μας.

2. Τὰ πράγματα, ὡς γνωστόν, ἄλλα μὲν εἶναι αἰσθητά, ἄλλα πάλιν νοητά. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ νοῦς διακινεῖται μέσα εἰς τὴν περιοχὴν τῶν πραγμάτων αὐτῶν, συλλαμβάνει αὐτὰ καὶ περιφέρει ἐν ἑαυτῷ τὰς νοητικάς των εἰκόνας.

3. Ἡ χάρις τῆς προσευχῆς φέρει εἰς ἐπαφὴν τὸν νοῦν μὲ τὸν Θεόν· ἀπὸ τὴν στιγμὴν δὲ ποὺ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐπαφὴ αὐτή, ἀπαλλάσσεται αὐτομάτως ὁ νοῦς τῶν νοητῶν αὐτῶν εἰκόνων, τῶν νοημάτων, καὶ τότε ἐλεύθερος καὶ γυμνὸς παντὸς ἐμποδίου ἐπικοινωνεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ καθίσταται θεοειδὴς (δηλαδὴ Θεὸς κατὰ χάριν καὶ μέθεξιν).

4. Ἐφ' ὅσον δὲ καταστῇ τοιοῦτος, ζητεῖ πλέον παρ' Αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ, αὐτὰ ποὺ εἶναι ἀπαραίτητα καὶ πρέποντα διὰ τὴν ψυχήν, καὶ οὕτω ποτὲ δὲν σφάλλει εἰς τὰ αἰτήματά του, πραγματοποιουμένης πάντοτε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῆς παρακλήσεώς του.

5. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς διατάσσει νὰ προσευχώμεθα ἀδιαλείπτως (1), διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν διαρ-

1) «Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε...» (Α' Θεσ. ε' 17).

κῆ συνάφειαν τοῦ νοός μας μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, νὰ ἀποκοπῶμεν ἀπὸ κάθε προσπάθειαν, ἀποβλέπουσαν εἰς ὑλικὸν σκοπόν.

Ἐρώτησις

6. Καὶ πῶς ὁ νοῦς δύναται νὰ προσεύχεται συνεχῶς καὶ νὰ ἀφοσιώνεται τελείως εἰς τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς, ἐφ' ὅσον ὅταν ψάλλωμεν, ἢ ἀναγινώσκωμεν, ἢ συνομιλῶμεν, ἤ, ὁπωσδήποτε, εἴμεθα ἀπησχολημένοι εἰς ἕνα διακόνημα, τότε ἡ νοητικὴ ἐνέργεια, ὁ νοῦς, διαμοιράζεται εἰς πολλὰ νοήματα καὶ θεωρήματα;

Ἀπόκρισις

7. Ἡ Ἁγία Γραφὴ τίποτε τὸ ἀδύνατον δὲν προστάσσει, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἔψαλλε καὶ ἐδιάβαζε, καὶ ἐδίδασκε καὶ διακονοῦσε καὶ ὑπέφερεν ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς καὶ ὅμως προσηύχετο συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως.

8. Διότι ἀδιάλειπτος προσευχὴ εἶναι τὸ νὰ ἔχωμεν πάντοτε τὸν νοῦν μας προσηλωμένον μὲ πολλὴν εὐλάβειαν καὶ πόθον, κοντὰ εἰς τὸν Θεόν· νὰ ἐξαρτᾶται πάντοτε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδα καὶ νὰ στηρίζῃ τὸ θάρρος του, δι' ὅλα του τὰ ἔργα εἰς Αὐτόν. Τότε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς πράγματι ἀδιαλείπτως προσεύχεται. Ἐπιστέγασμα τῆς τοιαύτης ἀδιαλείπτου προσευχῆς εἶναι νὰ ἀντιμετωπίζῃ ὅλα τὰ συμβαίνοντα μὲ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὅστις εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις ἔλεγε· «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα;» (Ρωμ. η' 35). Καὶ μετ' ὀλίγον διακηρύσσει τὴν ὑπέροχον διαβεβαίωσιν· «Πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε Ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (αὐτόθι, 38—39).

9. Μὲ αὐτὴν λοιπὸν τὴν ψυχικὴν διάθεσιν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προσηύχετο συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως· διότι εἰς ὅλα του τὰ ἔργα, καὶ εἰς ὅλα, ὅσα συνέβαιναν εἰς αὐτόν, εἶχεν ἐξαρτήσει τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι ἔχαιρον πάντοτε εἰς τὰς θλίψεις ποὺ συνέβαινον εἰς αὐτούς, διὰ νὰ συνηθίσουν νὰ ἐλπίζουν διαρκῶς εἰς τὸν Θεόν.

10. Ἔχω λοιπὸν τὴν γνώμην, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀσυγκράτητος καὶ καθαρὰ κατάστασις τῆς προσευχῆς· νὰ κατορθώσῃ δηλαδὴ ὁ νοῦς νὰ εὑρεθῇ ἔξω ἀπὸ τὴν σάρκα καὶ τὸν κόσμον καὶ νὰ προσεύχεται τελείως ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ὕλης καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰς μορφὰς τοῦ παρόντος κόσμου. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ θὰ κατορθώσῃ νὰ διατηρήσῃ ἀκεραίαν καὶ καθαρὰν αὐτὴν τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς, αὐτὸς πράγματι προσεύχεται ἀδιαλείπτως.

ς'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΗΡΩΤΗΣΕΝ ἀδελφὸς Γέροντα λέγων· διατί, ὅτε ἐξέρχομαι εἰς ἔργον, ῥαθυμῶ περὶ τῆς ψυχῆς μου; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· οὐ θέλεις πληρῶσαι τὸ γεγραμμένον· λέγει γάρ· «Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἡ αἴνεσις Αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου»· Ἐάν τε οὖν ἔσω, ἐάν τε ἔξω ᾖς, μὴ ἀποστῇς εὐλογῶν τὸν Θεόν, οὐ στόματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καρδίᾳ, καὶ οὐ μή σου ῥαθυμία κατακυριεύσῃ ποτέ.

2. Ἔλεγον περί τινος τῶν Γερόντων, ὅτι ἦν μέγας πονικός· ποτὲ οὖν, ὡς ἐποίει τὴν σύναξιν αὐτοῦ, παρέβαλέ τις αὐτῷ τῶν Γερόντων, καὶ ἔξωθεν ὤν, ἤκουσεν αὐτοῦ μαχομένου ἔνδοθεν μετὰ τῶν οἰκείων λογισμῶν καὶ λέγοντος· ἕως πότε δι' ἕνα λόγον ὅλα ἐκεῖνα ἀπῆλθον;

3. Ὁ δὲ ὡς ἤκουσεν, ἐνόμισεν ὅτι μετὰ ἄλλου τινὸς μάχεται, καὶ ἔκρουσεν, ὥστε εἰσελθεῖν καὶ εἰρηνεῦσαι αὐτούς. Εἰσελθὼν οὖν καὶ εὑρὼν μόνον τὸν Γέροντα, εἶπεν αὐτῷ· μετά τινος ἐμάχου, Ἀββᾶ; ἦν γὰρ ἔχων πρὸς αὐτὸν παῤῥησίαν. Ὁ δὲ εἶπε· μετὰ τοῦ λογισμοῦ μου, ὅτι δεκατέσσαρας βίβλους οἶδα ἀπὸ στήθους, καὶ ἕνα λόγον ἀκούσας ἔξω, ὡς ἔστην βαλεῖν τὴν σύναξίν μου, ἤργησαν ὅλα ἐκεῖνα, καὶ ὁ εἷς λόγος ἐκεῖνος ἦλθεν ἔμπροσθέν μου, καὶ διὰ τοῦτο ἐμαχόμην τῷ λογισμῷ.

4 Καὶ ἡμεῖς, εἰ ἐπεμελούμεθα προσευχῆς, τοὺς ματαίους λόγους ἐφεύγομεν, καὶ τὸν νοῦν ἐνεκαλοῦμεν ῥεμβόμενον.

5. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας· ὀφείλει ἡ ψυχὴ τοὺς λογισμοὺς ἑαυτῆς ἐν ψαλμῳδίᾳ μετὰ κατανύξεως συνάγειν πάντοθεν ῥεμβομένους, ὡς ἴδια τέκνα, κἂν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας πάλιν σκορπίζωνται, καὶ προσδοκᾶν τὸν Κύριον ἐν πίστει βεβαίᾳ, ἵνα ἐλθὼν πρὸς αὐτήν, διδάξῃ αὐτὴν εὐχὴν ἀληθινὴν καὶ ἀπερίσπαστον, πρὸς τὴν Αὐτοῦ μόνον αἴτησιν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα:

—Διατί, ὅταν ἐξέρχωμαι εἰς ἐργασίαν, καταλαμβάνομαι ἀπὸ ὀκνηρίαν καὶ ἀδιαφορίαν διὰ τὰ ζητήματα τῆς ψυχῆς μου;

Ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Διότι δὲν θέλεις νὰ ἐφαρμόσῃς τὸ ἀναγραφόμενον εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν· «Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἡ αἴνεσις Αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου» (Ψαλμ. λγ' 2). Δι' αὐτὸ λοιπὸν εἴτε εὑρίσκεσαι μέσα εἰς τὸ κελλίον σου, εἴτε εὑρίσκεσαι ἔξω, μὴ σταματήσῃς ἀπὸ τοῦ νὰ εὐλογῇς τὸν Θεόν, ὄχι μόνον μὲ τὸ στόμα σου, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν καρδίαν σου, ὁπόταν οὐδέποτε θὰ σὲ κατακυριεύσῃ ραθυμία.

2. Δι' ἕνα Γέροντα διηγοῦντο ὅτι ἐκοπίαζεν ὑπερβολικὰ εἰς τοὺς ἀσκητικοὺς ἀγῶνας του. Κάποτε λοιπὸν ὁ Γέρων αὐτὸς ἐτέλει τὴν ἀκολουθίαν του καὶ τὸν ἐπεσκέφθη ἕνας ἄλλος Γέρων. Ἐνῷ δὲ ἀκόμη ἦτο ἀπ' ἔξω καὶ ἡτοιμάζετο νὰ κτυπήσῃ τὴν θύραν, τὸν ἤκουσε νὰ ἀγωνίζεται, ἀπὸ μέσα εἰς τὸ κελλί, μὲ τοὺς λογισμούς του καὶ νὰ λέγῃ μεγαλοφώνως· «Πόσον γρήγορα, δι' ἕνα μόνον λόγον, ὅλα ἐκεῖνα ἀπεχώρησαν καὶ ἔφυγαν;».

(Βλ. σελ. 96, 97, 104, 250, 252, 255, 259)

3. Μόλις ἤκουσεν αὐτὰ ὁ ἐπισκέπτης, ἐνόμισεν ὅτι ὁ Γέρων φιλονικεῖ μετ' ἄλλου τινὸς καὶ δι' αὐτὸ ἐκτύπησε, διὰ νὰ εἰσέλθῃ καὶ οὕτω νὰ εἰρηνεύσῃ τοὺς φιλονικοῦντας. Ὅταν λοιπὸν εἰσῆλθε καὶ εὗρε μόνον τὸν Γέροντα, εἶπε πρὸς αὐτόν:

—Μὲ ποῖον ἐμάλλωνες, Ἀββᾶ;

Τοῦ ὡμίλησε δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διότι εἶχε τὸ θάρρος μαζί του. Ὁ Γέρων ἀπήντησεν:

—Μὲ τὸν λογισμόν μου, διότι ἔχω ἀποστηθίσει δεκατέσσαρα βιβλία, καὶ ὅμως ἕνας μόνον λόγος, τὸν ὁποῖον ἤκουσα ἀπ' ἔξω, ἐστάθη ἱκανὸς νὰ ἐκδιώξῃ ἀπὸ τὴν διάνοιάν μου ὅλα ὅσα εἶχα μάθει καὶ νὰ παραμείνῃ κυρίαρχος, μόλις ἤρχισα τὴν ἀκολουθίαν μου· δι' αὐτὸ ἐπολέμουν μὲ τὸν λογισμόν μου.

4. Καὶ ἡμεῖς, ἐὰν πράγματι ἐφροντίζαμεν διὰ τὴν προσευχήν, θὰ ἀπεφεύγαμεν νὰ προσέχωμεν εἰς τοὺς ματαίους λόγους, καὶ θὰ κατηγορούσαμεν τὸν νοῦν, εὐθὺς ὡς περιεπλανᾶτο ἀσκόπως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

5. Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του:

—Ἔχει ὑποχρέωσιν ἡ ψυχή, κατὰ τὴν ὥραν τῆς ψαλμῳδίας, νὰ συγκεντρώσῃ μετὰ κατανύξεως τοὺς λογισμούς της, ποὺ περιπλανῶνται ἀσκόπως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὅπως ἡ μητέρα συγκεντρώνει τὰ παιδιά της, ἔστω καὶ ἐὰν πάλιν σκορπίζωνται ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· νὰ περιμένῃ δὲ μετ' ἀδιασείστου βεβαιότητος τὸν Κύριον, διὰ νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὴν καὶ νὰ τὴν διδάξῃ τὴν ἀληθινὴν εὐχήν, ὥστε ἀπερίσπαστος ἀπὸ τοὺς διαφόρους λογισμοὺς νὰ ζητῇ μόνον τὸν Κύριον.

Ζ'. Τοῦ Ἁγίου Ἡσαΐου.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ἐὰν μὴ καταλείψῃ πᾶσαν τὴν ἐργασίαν τοῦ κόσμου τούτου, οὐ δύναται λατρεῦσαι τῷ Θεῷ· ἡ γὰρ λατρεία τοῦ Θεοῦ ἐστι τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς ἐν τῷ νοῒ ἀλλότριόν τι ἐν τῷ προσεύχεσθαι, καὶ ἀδολεσχεῖν Αὐτῷ ἤγουν ἡδονήν, ἢ κακίαν, ἢ μῖσος, ἢ ζῆλον πονηρόν, ἢ φαντασίαν τινὰ καὶ μέριμναν τῶν τοῦ αἰῶνος τούτου.

2. Ταῦτα γὰρ σκοτεινὰ τείχη εἰσί, περιέχοντα τὴν ταλαίπωρον ψυχήν, καὶ κωλύοντα αὐτὴν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ μὴ ἐῶντα αὐτὴν ἀπαντῆσαι τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ εὐλογῆσαι Αὐτόν, καὶ προσεύξασθαι Αὐτῷ ἁγνῶς καὶ πεφωτισμένως, ἐν γλυκύτητι καρδίας καὶ ἀγάπης ἡδύτητι.

3. Ὅσον γὰρ ἡ ψυχὴ μεριμνᾷ τῶν ἔξωθεν, νεκροῦται ὁ νοῦς, καὶ λοιπὸν τὰ ἔνδοθεν πάθη πράττει τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἀδιαφόρως· εἰ δὲ ἀποστῇ ἡ ψυχὴ τῆς μερίμνης τῶν ἔξωθεν, τότε χαίρεται ὁ νοῦς καὶ ἵσταται.

4. Κατανοεῖ δὲ καὶ ἡ ψυχὴ τὰ ἔνδοθεν αὐτῆς πάθη διὰ τοῦ νοός· καὶ λοιπὸν ὁ νοῦς φροντίζει τῆς ψυχῆς ἕως οὗ ἀποῤῥίψῃ αὐτὰ ἐξ αὐτῆς, καὶ γεννήσῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκθρέψῃ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ τότε γίνονται ἀμφότεροι μία καρδία, καὶ ὑποτάσσεται ἡ ψυχὴ τῷ νοΐ, καθὼς ὑποτάσσεται ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί, καὶ γίνεται ὁ νοῦς αὐτῆς κεφαλή, καθὼς καὶ ὁ ἀνὴρ κεφαλή ἐστι τῆς γυναικός, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ ἓν γενόμενοι ἐν Κυρίῳ οὐκέτι διαίρεσιν ἔχουσιν.

5 Οἱ οὖν ἀξιωθέντες εἰς τὸ τοιοῦτον μέτρον φθάσαι, οὗτοί εἰσιν οἱ εὐχόμενοι τῷ Θεῷ ἐν ἁγνείᾳ, οὗτοί εἰσιν οἱ φωτισθέντες ἐκ Θεοῦ, οὗτοι εἰσὶν οἱ ἀλη-

θεῖς προσκυνηταί, οὓς ζητεῖ ὁ Θεός, οὗτοί εἰσιν ἐν οἷς ἐνοικεῖ καὶ ἐμπεριπατεῖ ὁ Ὕψιστος, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

6. Περὶ τούτων καὶ ὁ Σωτὴρ εἶπεν· «ὅτι ἐὰν συμφωνήσωσι δύο περὶ παντὸς οὗ ἐὰν αἰτήσωνται ἐν τῷ ὀνόματί μου, γενήσεται αὐτοῖς». Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ τῷ νοῒ συμφωνήσῃ καὶ ἑνοποιηθῇ, ἐν τῷ Κυρίῳ λοιπὸν μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ· καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἔφη· «μείνατε ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν».

7. Τῷ οὖν μένοντι ἐν τῷ Θεῷ διὰ τῆς πράξεως, μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ διὰ τῆς θεωρίας· ἐὰν γὰρ ἡ ψυχὴ ἐλευθερωθῇ, καὶ παρέλθῃ τὰ κωλύοντα αὐτὴν ἐν τῷ ἀέρι, τότε μένει ἐν τῷ Θεῷ καὶ δέγεται ἐκ τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμα ἐστί, καὶ ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, ἓν πνεῦμα ἐστί, πᾶσα δὲ παράφυσις, πόρνη ὀνομάζεται.

8. Ἡ οὖν ψυχὴ ἡ κολληθεῖσα τῷ Κυρίῳ διὰ τοῦ Πνεύματος, ἐν Αὐτῷ ἀεὶ μένει, καὶ διδάσκεται παρ' Αὐτοῦ πῶς δεῖ Αὐτῷ εὔχεσθαι, καὶ προσκυνεῖ Αὐτῷ ἀδιαλείπτως, οὖσα Αὐτοῦ ἀδιάσπαστος, καὶ Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος μένει ἐν αὐτῇ ἀναπαύων αὐτήν, καὶ χορηγῶν καὶ ἀποκαλύπτων αὐτῇ τὰς τιμὰς καὶ χαρίσματα Αὐτοῦ τὰ ἀνεκλάλητα.

9. Ὁ οὖν τοιοῦτος ἄνθρωπος οὐκέτι ἁμαρτάνει, οὐδὲ ἅπτεται αὐτοῦ ὁ πονηρός, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται, καθὼς γέγραπται, ὅτι ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει.

Ἑρμηνεία

+ ΕΑΝ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐγκαταλείψῃ πᾶσαν κοσμικὴν ἐργασίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λατρεύσῃ τὸν Θεόν· διότι πραγματικὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ νὰ μὴ ἔχωμεν, κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, εἰς τὸν νοῦν μας τίποτε ξένον πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὴν καθαρότητα τῆς προσευχῆς καὶ νὰ ἀπασχολούμεθα μὲ αὐτό· δηλαδὴ νὰ μὴ ἔχωμεν εἰς τὸν νοῦν μας οὔτε ἡδονήν, οὔτε κακίαν, οὔτε μῖσος, οὔτε φθόνον (ζῆλον πονηρόν), οὔτε φανταστικὴν εἰκόνα, οὔτε φροντίδα διὰ πράγματα ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου, τοῦ παρερχομένου.

2. Αὐτὰ ὅλα εἶναι σκοτεινὰ τείχη, ποὺ φυλακίζουν τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν καὶ ἐμποδίζουν αὐτὴν εἰς τὸν ἀέρα καὶ δὲν τὴν ἀφήνουν νὰ συναντήσῃ τὸν Θεόν, ὥστε μυστικῶς καὶ κρυφίως νὰ εὐλογήσῃ Αὐτὸν καὶ νὰ προσευχηθῇ πρὸς Αὐτὸν μὲ ἁγνότητα, μὲ θεῖον φωτισμόν, μὲ γλυκεῖαν καρδίαν καὶ νὰ δοκιμάσῃ τὴν πνευματικὴν ἡδονὴν τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θείου ἔρωτος.

3. Διότι ὅσον ἡ ψυχὴ μεριμνᾷ καὶ φροντίζει διὰ τὰ σωματικὰ καὶ κοσμικὰ ζητήματα, νεκρώνεται ὁ νοῦς καί, ὡς ἐκ τούτου, τὰ ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου πάθη ἐνεργοῦν χωρὶς ἔλεγχον· ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ ψυχὴ ἐγκαταλείψῃ τὴν πνευματοκτόνον μέριμναν τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, τότε χαίρεται ὁ νοῦς καὶ στέκει σταθερὸς καὶ ἀμετακίνητος (ἀνυψούμενος πρὸς τὸν Θεόν).

4. Καὶ ἡ ψυχὴ ἀντιλαμβάνεται πλήρως τὰ ἐντὸς αὐτῆς πάθη μὲ τὴν νοητικὴν δύναμιν τοῦ νοός· φροντίζει λοιπὸν ὁ νοῦς διὰ τὴν ψυχήν, μέχρις ὅτου ἡ ψυχὴ ἀπορρίψῃ τὰ πάθη ἐκτὸς αὐτῆς, καὶ μὲ τὴν γονιμοποιὸν δύναμιν τοῦ νοῦ γεννήσῃ καὶ ἐκθρέψῃ τὰ τέκνα αὐτῆς.

Καὶ τότε πλέον νοῦς καὶ ψυχὴ θὰ ἐναρμονισθοῦν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς κινήσεις καὶ ἐπιθυμίας, καὶ γίνονται οἱ δύο μία καρδία, ὁπόταν ἡ ψυχὴ ὑποτάσσεται εἰς τὸν νοῦν, ὅπως ἡ γυναίκα ὑποτάσσεται εἰς τὸν ἄνδρα καὶ ὁ νοῦς ἀποβαίνει κεφαλὴ τῆς ψυχῆς, ὅπως καὶ ὁ ἄνδρας εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὅπως εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (1). Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ αὐτήν, συνδεόμενοι ἐν Κυρίῳ, δὲν εἶναι πλέον διῃρημένοι, διϊστάμενοι καὶ ἀντιδικοῦντες.

5. Ὅσοι λοιπὸν ἠξιώθησαν νὰ φθάσουν εἰς τοιοῦτον ὑψηλὸν πνευματικὸν μέτρον, εἶναι αὐτοὶ ποὺ προσεύχονται εἰς τὸν Θεὸν μὲ ψυχικὴν ἁγνότητα, εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἐφωτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί, τοὺς ὁποίους ζητεῖ ὁ Θεός, αὐτοὶ εἶναι, τέλος, εἰς τὴν καρδίαν τῶν ὁποίων ὁ Ὕψιστος ἐνοικεῖ καὶ περιπατεῖ, ὅπως λέγει καὶ ἡ Ἁγία Γραφή (2).

6. Περὶ αὐτῶν εἶπε καὶ ὁ Σωτήρ, ὅτι ἐὰν εὑρεθοῦν δύο καὶ συμφωνήσουν περὶ παντὸς πράγματος, ποὺ ἤθελον ζητήσει παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ὀνόματί μου, θὰ πραγματοποιηθῇ τὸ αἴτημά των (3). Διότι ὅταν ἡ ψυχὴ συμφωνήσῃ μὲ τὸν νοῦν, καὶ γίνῃ ἕνα μαζί του, παραμένει πλέον ὁ νοῦς εἰς τὸν Κύριον καὶ ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν τὸν νοῦν, πραγματοποιουμένου οὕτω τοῦ λόγου, ποὺ εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον· «Μείνατε εἰς ἐμὲ καὶ ἐγὼ θὰ μείνω ἐντὸς ὑμῶν» (4).

7. Εἰς αὐτὸν λοιπόν, ποὺ μένει πιστὸς εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐναρέτου πράξεως, καὶ ὁ Θεὸς παραμένει εἰς τὴν καρδίαν του διὰ τῆς θεωρίας (5). Διότι ἐὰν ἡ ψυχὴ ἀπελευθερωθῇ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ κοσμικοῦ λογισμοῦ καὶ τῶν φροντίδων καὶ προσπεράσῃ τὰ ἐμπόδιά της εἰς τὸν ἀέρα, τότε μένει εἰς τὸν Θεὸν καὶ δέχεται τὰς ἀκτῖνας καὶ τὰς δωρεὰς τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ.

Τὸ ἀνωτέρω νόημα στηρίζεται καὶ εἰς τὸ Ἀποστολικὸν λόγιον, συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖον, ὁ προσκολλώμενος πρὸς τὴν πόρνην γίνεται ἕνα σῶμα μὲ αὐτήν, ἐνῷ ὁ προσκολλώμενος πρὸς τὸν Κύριον γίνεται ἕνα πνεῦμα μὲ Αὐτόν (6)· ὡς γνωστὸν δὲ πᾶσα σχέσις, συναπτομένη ἔξω τῶν ὅρων καὶ τῶν νόμων τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ὀνομάζεται πόρνη.

---

1) «Ὁ ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικὸς» (Ἐφεσ. ε' 23).

2) «Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω. . .» (Β' Κορ. ς' 16).

3) «Πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς» (Ματθ. ιη' 19).

4) «Μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν» (Ἰωαν. ιε' 4).

5) Ἐπὶ τοῦ προκειμένου θεωρία ἐννοεῖται ἡ πνευματικὴ καὶ ἄϋλος εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ἥτις σχηματίζεται εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ μετ' ἐπιμονῆς καὶ δι' αὐστηρᾶς περισυλλογῆς σκεπτομένου τὸν Θεόν· ἢ ἡ ὅρασις τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας.

6) «Οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμα ἐστιν ; ἔσονται γάρ, φησίν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὁ δὲ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἓν πνεῦμά ἐστι» (Α' Κορ. ς' 16—17).

8. Ἡ ψυχὴ λοιπόν, ποὺ προσεκολλήθη εἰς τὸν Κύριον, διὰ τοῦ πνεύματος, μένει πάντοτε εἰς Αὐτὸν καὶ διδάσκεται παρ' Αὐτοῦ πῶς πρέπει νὰ προσεύχεται εἰς Αὐτὸν καὶ τὸν προσκυνεῖ συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως, παραμένουσα ἀδιασπάστως ἡνωμένη μετ' Αὐτοῦ· ἀντιστοίχως καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος παραμένει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτὴν ἀναπαύων αὐτήν, ἐπιχορηγῶν καὶ ἀποκαλύπτων εἰς αὐτὴν τὰς οὐρανίους τιμὰς καὶ τὰ ἀνεκλάλητα Αὐτοῦ χαρίσματα.

9. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἁμαρτάνει πλέον, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν ἐγγίζει καθόλου ὁ πονηρός, διότι ἔχει ἀναγεννηθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως λέγει καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, ὅτι αὐτὸς ποὺ ἔχει γεννηθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν δὲν ἁμαρτάνει (1).

Η΄. Τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

ΠΟΛΛΟΙ μέν εἰσι προσευχῆς τρόποι, ἕτερος ἑτέρου διαφορώτερος· ὅμως οὔτε εἷς τρόπος προσευχῆς ἐπιβλαβὴς τυγχάνει, εἰ μή τι ἂν οὐκ ἔστιν εὐχή, ἀλλ' ἐργασία σατανική.

2. Τυφλός ἐστι κράζων καὶ λέγων· Υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με, ὁ προσευχόμενος σωματικῶς, καὶ μὴ ἔχων γνῶσιν πνευματικήν· ὁ ποτὲ τυφλὸς ἀναβλέψας καὶ ἰδὼν τὸν Κύριον, οὐκέτι Υἱὸν Δαβίδ, ἀλλ' Υἱὸν Θεοῦ ὁμολογήσας προσεκύνησεν· ἐν καιρῷ μνήμης Θεοῦ πολυπλασίασον δέησιν, ἵνα ὅταν ἐπιλάθῃ, ὁ Κύριος ὑπομνήσῃ σοι.

3. Οὐκ ἔστι τελεία προσευχή, χωρὶς νοητῆς ἐπικλήσεως· ἀπερισπάστως εὐχόμενος ἐννοίας, ἐπακούει ὁ Κύριος.

4. Νοῦς ἀπερισπάστως εὐχόμενος, θλίβει καρδίαν, «καρδίαν δὲ συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει». Προσευχὴ ἄῤῥεμβος, σημεῖον φιλοθεΐας τῷ παραμένοντι, ἀμέλεια δὲ αὐτῆς καὶ ῥεμβασμός, φιληδονίας τεκμήριον.

5. Ὁ ἀθλίπτως ἀγρυπνῶν, καὶ μακροθυμῶν καὶ προσευχόμενος, Πνεύματος Ἁγίου ἐναργῶς μέτοχος τυγχάνει, ὁ δὲ θλιβόμενος ἐν τούτοις καὶ θελήματι ὑπομένων, ταχέως καὶ οὗτος τυγχάνει τῆς ἀντιλήψεως.

6. Εἴποτε λάβῃς καθαρᾶς προσευχῆς καθαρὸν τόπον, τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων, ἀναδιδομένην παρὰ τῶν ἐχθρῶν, μὴ καταδέχου, ἵνα μὴ τὸ μεῖζον ἀπολέσῃς· κρεῖσσον γὰρ τοῖς τῆς προσευχῆς βέλεσι κατατοξεύειν αὐτόν, κάτω που συγκεκλεισμένον, ἢ προσομιλεῖν αὐτῷ τὰ σκῦλα προσφέροντι, καὶ ἀποσπᾶν ἡμᾶς τῆς κατ' αὐτοῦ δεήσεως μηχανωμένῳ.

7. Ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων γνῶσις ἐν καιρῷ πειρασμοῦ καὶ ἀκηδίας ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἐν καιρῷ δὲ καθαρᾶς προσευχῆς καταβλάπτειν εἴωθεν.

Ἑρμηνεία

ΠΟΛΛΟΙ τρόποι προσευχῆς ὑπάρχουν, ποὺ διαφέρουν μεταξύ των· ὅμως οὔτε ἕνας τρόπος προσευχῆς ὑπάρχει, ποὺ νὰ βλάπτῃ τὸν προσευχόμενον. Ἐκτὸς ἐὰν ὁ τρόπος αὐτὸς δὲν εἶναι προσευχή, ἀλλ' ἐργασία σατανική.

2. Ἐκεῖνος ποὺ προσεύχεται διὰ τοῦ ἀναλόγου σωματικοῦ σχή-

---

1) «Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ· ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει· καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται» (Α' Ἰωάν. γ' 9).

ματος, χωρὶς τὴν ἐσωτερικὴν πνευματικὴν γνῶσιν, ὁμοιάζει μὲ τὸν τυφλὸν τοῦ Εὐαγγελίου, ποὺ ἔκραζε καὶ ἔλεγεν· «Υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με» (Μάρκ. ι' 48, Λουκ. ιη' 38—39). Ὁ τέως ὅμως τυφλός, ὅταν ἀνέβλεψε καὶ ἐγνώρισε τὸν Κύριον τὸν ὡμολόγησε πλέον Υἱὸν Θεοῦ, χωρὶς νὰ τὸν ὀνομάζῃ Υἱὸν Δαβίδ, καὶ τὸν προσεκύνησεν (1). Ὅταν εὑρίσκεσαι ἀπορροφημένος ἀπὸ τὴν ἔντονον μνήμην τοῦ Θεοῦ, νὰ πολλαπλασιάζῃς τὴν πρὸς Αὐτὸν δέησίν σου, διὰ νὰ σοῦ ὑπενθυμίζῃ συνεχῶς καὶ ὁ Κύριος τὴν θείαν Αὐτοῦ παρουσίαν, ἐὰν τὸν ξεχάσῃς ἐπ' ὀλίγον (2).

3. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ τελεία προσευχή, ἐφ' ὅσον ὁ νοῦς μὲ τὸν ἰδικόν του τρόπον δὲν ἐπικαλεῖται τὸ Θεῖον ὄνομα. Ὅταν ὁ νοῦς προσεύχεται, μακρὰν παντὸς γηΐνου περισπασμοῦ, τότε καὶ ὁ Θεὸς προσέχει εἰς τὴν προσευχὴν αὐτήν.

4. Νοῦς ὁ ὁποῖος εὔχεται πρὸς τὸν Θεὸν ἀπηλλαγμένος πάσης γηΐνου ἐνασχολήσεως, συντρίβει τὴν καρδίαν (3), «καρδίαν δὲ συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει». Προσευχὴ ἀδιατάρακτος ἀπὸ ἀσκόπους περιπλανήσεις τοῦ νοῦ, εἶναι ἀπόδειξις φιλοθεΐας διὰ τὸν παραμένοντα εἰς αὐτήν· ἀπ' ἐναντίας, ἀμέλεια κατὰ τὴν προσευχήν, καὶ ἄσκοπος περιπλάνησις εἰς ἐπιγείους σκέψεις, εἶναι ἀπόδειξις φιληδονίας.

5. Ἐκεῖνος ποὺ ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἀγρυπνῇ, νὰ μακροθυμῇ καὶ νὰ προσεύχεται εὐχαρίστως, χωρὶς στενοχωρίαν, εἶναι ὁλοφάνερα μέτοχος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος, ποὺ στενοχωρεῖται διὰ νὰ τὰ ἐπιτύχῃ, ἀγωνιζόμενος πρὸς τὰ ἐμπόδια καὶ τὰς δυσκολίας τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, καὶ ὑπομένων, μὲ τὴν θέλησίν του, τὰς ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιμόνου προσπαθείας θλίψεις, γρήγορα καὶ αὐτὸς θὰ τύχῃ τῆς φροντίδος καὶ ἀντιλήψεως τοῦ Θεοῦ.

---

1) «Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε· καὶ τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἑώρακας αὐτὸν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. Ὁ δὲ ἔφη· πιστεύω, Κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ» (Ἰωάν. θ' 35—38). Σημείωσαι ὅτι ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς τυγχάνει ἡ βαθυτάτη καὶ ἀξιόλογος διάκρισις ἡ γενομένη ἐνταῦθα μεταξὺ σωματικῆς καὶ πνευματικῆς προσευχῆς. Ἡ διάκρισις αὐτὴ καθίσταται σαφὴς μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ τυφλοῦ. Ὁ τυφλὸς προσεύχεται σωματικῶς δι' ὑλικὰς ἀνάγκας ἐκ στιγμιαίας ἀφορμῆς, καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ περὶ τοῦ Σωτῆρος τὴν ὑψηλὴν πνευματικὴν γνῶσιν· τυχὼν ὅμως τοῦ ποθουμένου καὶ γνωρίσας τὸν Κύριον, οὐχὶ πλέον ὡς υἱὸν (ἀπόγονον) τοῦ Δαβὶδ κράζει Αὐτόν, ἀλλ' ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ προσκυνεῖ· οὐχὶ δηλαδὴ σωματικῶς ἀλλὰ πνευματικῶς πλέον προσεύχεται.

2) Δὲν πρόκειται διὰ τὴν ἐξ ἀπιστίας ἢ ἀδιαφορίας λησμοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ περὶ μιᾶς παροδικῆς καὶ φευγαλέας χαλαρώσεως τῆς ἐντατικῆς καὶ συνεχοῦς προσηλώσεως πρὸς τὸν Θεόν, τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς.

3) Νοῦς ἐννοεῖται ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κυρίαρχος νοητικὴ δύναμις, ἥτις καὶ μόνον συνδέει τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν. Ὡς τοιαύτη ὅμως πρέπει νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη πάσης ὑλικῆς αἰσθήσεως, παντὸς συναισθηματισμοῦ, ὧν κέντρον θεωρεῖται ἡ καρδία.

6. Ἐὰν κάποτε φθάσῃς εἰς τὸ μέτρον καθαρᾶς προσευχῆς, νὰ μὴ ἀπασχοληθῇς μὲ τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων, ποὺ ὑποβάλλει ὁ ἐχθρός, διὰ νὰ μὴ χάσῃς τὸ μεγαλύτερον κέρδος· διότι εἶναι προτιμότερον νὰ κατατοξεύωμεν αὐτὸν μὲ τὰ βέλη τῆς προσευχῆς, ὅταν κάπου κάτω ἔχει κλεισθῆ ἀσφαλῶς, παρὰ νὰ ἐρχώμεθα εἰς ἐπικοινωνίαν μαζί του, ὑπὸ τὸ πρόσχημα προσφορᾶς λαφύρων πρὸς ἡμᾶς· αὐτὸ εἶναι μία παγίδα του νὰ μᾶς ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν δέησιν πρὸς τὸν Θεόν, ποὺ στρέφεται ἐναντίον του.

7. Διότι ἡ ἐνασχόλησις μὲ τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς στιγμὰς πειρασμοῦ καὶ πνευματικῆς καταπτώσεως, συνήθως ὅμως τὸν βλάπτει σημαντικῶς κατὰ τὴν ὥραν τῆς καθαρᾶς προσευχῆς (1).

Θ'. Τοῦ Ἁγίου Ἰσαάκ.

ΕΙ ἐπιμελῇ κτήσασθαι καθαρὰν προσευχήν, μάκρυνον σεαυτὸν ἀπὸ τῆς θέας τοῦ κόσμου, καὶ ἔκκοψον τὰς συντυχίας, καὶ μὴ θέλε ὑποδέξασθαι εἰς τὸ κελλίον σου ἐν συνηθείᾳ φίλους, μηδὲ ἐν προσχήματι χρηστότητος, ἀλλὰ μόνους τοὺς σοὶ ὁμοτρόπους καὶ ὁμογνώμονας καὶ συμμύστας.

2. Καὶ φοβοῦ τὴν φύρσιν τῆς ψυχικῆς ὁμιλίας, μετὰ τὸ ἐκκόψαι τὴν ἔξωθεν συντυχίαν· πέφυκε γὰρ ἡ ψυχὴ ταχέως μεταλλάττειν συντυχίαν ἐκ συντυχίας, ἐὰν μὴ ἐπιδειξώμεθα μικρὰν ἐπιμέλειαν.

3. Σύζευξον δὲ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῇ προσευχῇ, ἥτις τὴν ἐξωτικὴν φύρσιν ἀναιροῦσα, ὕλη τῇ προσευχῇ γίνεται καὶ συνάγει τὸν νοῦν, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἐπιτεύξῃ τοῦ ποθουμένου.

Ἑρμηνεία

ΕΑΝ φροντίζῃς νὰ ἀποκτήσῃς τὴν καθαρὰν προσευχήν, νὰ ἀπομακρυνθῇς, ὅσον δύνασαι, ἀπὸ τὴν θέαν τοῦ κόσμου, νὰ κόψῃς τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἀποφεύγῃς νὰ ὑποδέχεσαι εἰς τὸ κελλί σου τοὺς συνηθισμένους φίλους σου, οὔτε καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι θὰ τοὺς κάμῃς καλό, ἀλλὰ νὰ παραμένῃς μόνον μὲ αὐτούς, ποὺ εἶναι ὁμότροποι μαζί σου, ποὺ ἔχουν τὴν ἰδίαν γνώμην μὲ σὲ καὶ ποὺ ἐνασχολοῦνται, μαζὶ μὲ σέ, μὲ τὴν μυστικὴν προσευχήν.

2. Ὅταν κατορθώσῃς νὰ ἀποκόψῃς ἐξωτερικὰς συναναστροφάς, νὰ φοβῆσαι τὴν σύγχυσιν τῆς ψυχικῆς ὁμιλίας· διότι ἡ ψυχὴ ἐκ φύσεως

---

1) Καίτοι τὸ νόημα εἶναι σαφές, ἐν τούτοις ὑποσημειοῦμεν τὰ ἑξῆς: κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς ὁ νοῦς πρέπει νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος καὶ ἀπ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν πρὸς γνῶσιν ὁρμὴν καὶ κίνησιν, ἥτις συνεχῶς στροβιλίζεται ἐντὸς τῆς διανοίας, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφὴν φιλοσοφικῆς διαθέσεως, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφὴν συγκεκριμένης περί τι ἀντικείμενον ἐρευνητικῆς σπουδῆς. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἡ εἰς ἄλλας στιγμὰς ὠφελοῦσα τοιαύτη διάθεσις καὶ γνωστικὴ κίνησις, κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς ἀποβαίνει παγὶς τοῦ διαβόλου διὰ νὰ ἀποσπᾷ τὸν προσευχόμενον.

εἶναι πλασμένη νὰ μεταλλάζῃ συζήτησιν ἀπὸ συζήτησιν (νὰ μεταπίπτῃ ἐκ τοῦ ἑνὸς θέματος εἰς τὸ ἄλλο), ἐὰν δὲν ἐπιδείξωμεν ὀλίγην φροντίδα (διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς καθαρᾶς προσευχῆς).

(3) Φρόντισε δὲ νὰ συνδέσῃς μὲ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ψυχωφελῆ ἀνάγνωσιν, ἡ ὁποία καταστρέφει πάντα σύνδεσμον τῆς διανοίας μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον καὶ τὰς πολυμόρφους σχέσεις του, μεταβάλλεται εἰς ὑλικὸν τῆς προσευχῆς καὶ συγκεντρώνει τὸν νοῦν· τοιουτοτρόπως, διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως, θὰ ἐπιτύχῃς ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοῦ ποθουμένου.

Γ'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

Ο,ΤΙΣ ἀγαπᾷ, τούτου καὶ ἀντέχεται πάντως· καὶ πάντων τῶν πρὸς τούτῳ ἐμποδιζόντων αὐτῷ καταφρονεῖ, ἵνα αὐτοῦ μὴ στερηθῇ· καὶ ὁ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν, ἐπιμελεῖται καὶ καθαρᾶς προσευχῆς· καὶ πᾶν πάθος πρὸς τοῦτο ἐμποδίζον αὐτῷ, ἀποβάλλει ἐξ αὐτοῦ.

2. Ὁ γνησίως τὸν Θεὸν ἀγαπῶν, οὗτος καὶ ἀπερισπάστως προσεύξεται πάντως· καὶ ὁ ἀπερισπάστως προσευχόμενος, οὗτος γνησίως τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ, οὐκ εὔχεται δὲ ἀπερισπάστως ὁ τινὶ τῶν ἐπιγείων ἔχων προσηλωμένον τὸν νοῦν.

3. Ὁ νοῦς πράγματι χρονίζων αἰσθητῷ, πάντως πάθος ἔχει πρὸς αὐτό, οἷον ἐπιθυμίας, ἢ λύπης, ἢ ὀργῆς, ἢ μνησικακίας, καὶ εἰ μὴ τοῦ πράγματος ἐκείνου καταφρονεῖ, τοῦ πάθους ἐλευθεροῦσθαι οὐ δύναται.

4. Ἔργον τῶν ἐντολῶν, ψιλὰ ποιεῖν τὰ τῶν πραγμάτων νοήματα· ἀναγνώσεως δὲ καὶ θεωρίας, ἄϋλον τὸν νοῦν ἀπεργάζεσθαι, ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει τὸ ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι.

5. Οὐκ ἀρκεῖ ἡ πρακτικὴ μέθοδος πρὸς τὸ τελείως τῶν παθῶν ἐλευθερωθῆναι, εἰμὴ καὶ διάφοροι αὐτὸν διαδέχονται πνευματικαὶ θεωρίαι· ἡ μὲν γὰρ ἀκρασίας καὶ μίσους τὸν νοῦν ἐλευθεροῖ, αἱ δὲ καὶ λήθης καὶ ἀγνοίας αὐτὸν ἀπαλλάττουσι, καὶ οὕτως δυνήσεται ὡς δεῖ προσεύξασθαι.

6. Τῆς καθαρᾶς προσευχῆς δύο εἰσὶν ἀκρότατοι καταστάσεις, ἡ μὲν τοῖς πρακτικοῖς, ἡ δὲ τοῖς θεωρητικοῖς ἐπισυμβαίνουσα· καὶ ἡ μὲν ἐκ φόβου Θεοῦ καὶ ἐλπίδος ἀγαθῆς τῇ ψυχῇ ἐγγίνεται, ἡ δὲ ἀπὸ θείου ἔρωτος καὶ ἀκροτάτης καθάρσεως.

7. Γνωρίσματα δὲ τοῦ μὲν πρώτου μέτρου, τὸ ἐντὸς συναγαγεῖν τὸν νοῦν ἐκ πάντων τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων, καὶ ὡς αὐτοῦ παρισταμένου τῷ Θεῷ, ὥσπερ καὶ πάρεστι, ποιεῖσθαι τὰς προσευχὰς ἀπερισπάστως καὶ ἀνενοχλήτως.

8. Τοῦ δὲ δευτέρου, τὸ ἐν αὐτῇ τῇ ὁρμῇ τῆς προσευχῆς ἁρπαγῆναι τὸν νοῦν ὑπὸ τοῦ θείου καὶ ἀπείρου φωτός, καὶ μήτε ἑαυτοῦ μήτε τινὸς ἄλλου τῶν ὄντων τὸ σύνολον ἐπαισθάνεσθαι, εἰμὴ μόνου τοῦ διὰ τῆς ἀγίας ἀγάπης ἐν ἑαυτῷ τὴν τοιαύτην ἔλλαμψιν ἐνεργοῦντος· τότε δὲ καὶ τοὺς περὶ Θεοῦ λόγους κινούμενος, καθαρὰς καὶ τρανὰς τὰς περὶ Αὐτοῦ λαμβάνει ἐμφάσεις.

9. Δυνατὸς ἀνὴρ ὁ τῇ πράξει τὴν γνῶσιν συζεύξας· τῇ μὲν γάρ, τὴν ἐπιθυμίαν μαραίνει καὶ τὸν θυμὸν ἡμεροῖ, τῇ δὲ τὸν νοῦν πτεροῖ καὶ πρὸς Θεὸν ἐκδημεῖ.

10. Ὥσπερ τὸ σῶμα ἀποθνῆσκον πάντων χωρίζεται τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἐν τῷ ἄκρως προσεύχεσθαι ἀποθνήσκων, πάντων χωρίζεται τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων· ἐὰν γὰρ μὴ τὸν τοιοῦτον ἀποθάνῃ θάνατον, μετὰ Θεοῦ εὑρεθῆναι καὶ ζῆσαι ἀδύνατον.

11. Τοὺς μὲν ἄκρως προσευχομένους, πολεμοῦσιν οἱ δαίμονες, ἵνα τὰ νο-

ήματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ψιλὰ ἀναλάβωσι· τοὺς δὲ γνωστικούς, ἵνα ἐγχρονίζωσι πρὸς αὐτοὺς οἱ πονηροὶ λογισμοί· τοὺς δὲ περὶ τὴν πρᾶξιν ἀγωνιζομένους, ἵνα πείσωσιν αὐτοὺς κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτάνειν· παντὶ δὲ τρόπῳ πρὸς πάντας ἀγωνίζονται, ἵνα τοῦ Θεοῦ οἱ δείλαιοι τοὺς ἀνθρώπους χωρίσωσι.

12. Τὸν εὐχόμενον, οὐ δεῖ στῆναι ποτὲ τῆς ἐπὶ Θεὸν ἀγούσης ψιλῆς ἀναβάσεως· ὡς γὰρ ἀναβάσεις χρὴ ποιεῖσθαι κατὰ τὴν ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν ἀρετῶν προκοπῇ, καὶ τὴν ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν τῶν πνευματικῶν τῆς θεωρίας γνώσεων ἐπανάβασιν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ τῆς θείας Γραφῆς ἐπὶ τὸ πνεῦμα μετάβασιν, οὕτω καὶ περὶ εὐχῶν τόπῳ γινομένους χρὴ ποιεῖν.

13. Ἐπαίρειν τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ θειότερα, ἵνα δυνηθῇ ὁ νοῦς ἀκολουθῆσαι τῷ διεληλυθότι τοὺς οὐρανοὺς Ἰησοῦ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, πανταχοῦ ὄντι καὶ πάντα διερχομένῳ δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες Αὐτῷ, πάντα διέλθωμεν τὰ μετ' Αὐτόν, καὶ γενώμεθα πρὸς Αὐτόν, ἐάν γε νοῶμεν Αὐτόν, οὐ κατὰ τὴν σμικρότητα τῆς οἰκονομικῆς συγκαταβάσεως, ἀλλὰ κατὰ τὴν μεγαλειότητα τῆς φυσικῆς ἀριστείας.

14. Ἔλεγέ τις τῶν Γερόντων, ὅτι τὸ συνεχῶς προσεύχεσθαι, ταχὺ φέρει εἰς κατόρθωσιν τὸν νοῦν.

15. Εἶπεν ὁ αὐτός· ὥσπερ ἀδύνατόν τινα θεωρῆσαι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν τεθολωμένῳ ὕδατι, οὕτω καὶ ἡ ψυχή, ἐὰν μὴ καθαρεύσῃ ἀπὸ λογισμῶν ἀλλοτρίων, θεωρητικῶς προσεύξασθαι οὐ δύναται.

Ἑρμηνεία

ΟΤΑΝ κανεὶς ἀγαπᾷ κάτι, εἰς αὐτὸ προσηλοῦται ἀπολύτως καὶ καταφρονεῖ ὅλα ὅσα τὸν ἐμποδίζουν νὰ τὸ ἀπολαύσῃ, ἀπὸ φόβον μὴ τυχὸν τὸ χάσῃ. Κατ' ἀναλογίαν καὶ ἐκεῖνος, ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, φροντίζει νὰ ἀσχολῆται ὁ νοῦς του εἰς τὴν καθαρὰν προσευχήν, διὰ τῆς ὁποίας συνομιλεῖ μὲ τὸν Θεόν, τὸ ἀντικείμενον τοῦ πνευματικοῦ του ἔρωτος, κάθε δὲ πάθος ποὺ τὸν ἐμποδίζει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν νοερὰν αὐτὴν συνομιλίαν, διὰ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, τὸ ἀποβάλλει ἀπὸ τὴν ψυχήν του.

2. Αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ γνησίως τὸν Θεόν, ὁπωσδήποτε θὰ προσευχηθῇ χωρὶς νὰ ἐμπλακῇ ἡ διάνοιά του εἰς κάποιον βιοτικὸν περισπασμόν· καὶ ἀντιθέτως αὐτὸς ποὺ ἀπερίσπαστα προσεύχεται εἰς τὸν Θεόν, ἀποδεικνύει, ὅτι ἀγαπᾷ εἰλικρινῶς καὶ γνησίως τὸν Θεόν. Αὐτὸς τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς εἶναι προσηλωμένος εἰς ἐπίγειον πρᾶγμα ἢ βιοτικὴν μέριμναν, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀφιερωθῇ εἰς ἀπερίσπαστον εὐχὴν καὶ ἀδιατάρακτον προσευχήν.

3. Ὅταν ἐπὶ πολὺ χρονικὸν διάστημα ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου προσηλωθῇ εἰς κάτι αἰσθητόν, ὁπωσδήποτε εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ὑπάρχει πάθος δι' αὐτὸ τὸ αἰσθητὸν πρᾶγμα· ἢ δηλαδὴ τὸ ἐπιθυμεῖ, ἢ ἐξ αἰτίας του λυπεῖται, ἢ ὀργίζεται, ἢ τοῦ γίνεται ἀφορμὴ νὰ μνησικακῇ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν δύναται νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, ἐφ' ὅσον δὲν καταφρονήσῃ τὴν αἰτίαν τοῦ πά-

θους, δὲν ἀπομακρυνθῆ, δηλαδή, ἀπὸ τὸ αἰσθητὸν ἐκεῖνο πρᾶγμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσηλώθη ὁ νοῦς.

4. Ἔργον τῶν ἐντολῶν εἶναι νὰ ἀπογυμνώνῃ τὰ διάφορα πράγματα ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων (δηλαδὴ νὰ ἀφαιρῇ ἀπὸ τὰ διάφορα πράγματα τὴν ἱκανότητα νὰ ἐμπνέουν πάθη, ὅπως, παραδείγματος χάριν, ἀπὸ τὸ χρῆμα τὴν πλεονεξίαν, ἀπὸ τὸ φαγητὸν τὴν λαιμαργίαν, ἀπὸ τὰ εὐειδῆ πρόσωπα τὸν ἁμαρτωλὸν ἔρωτα)· τῆς ψυχωφελοῦς ὅμως ἀναγνώσεως καὶ τῆς νοερᾶς ἐποπτείας θείων εἰκόνων, ἔργον εἶναι νὰ ἀπαλλάξουν τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς ὕλης καὶ νὰ τὸν καταστήσουν τοιουτοτρόπως ἄϋλον· οὕτω δὲ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀπερίσπαστος πρὸς τὸν Θεὸν καθαρὰ προσευχή.

5. Δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ πρακτικὴ μέθοδος· διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ κανεὶς τελείως ἀπὸ τὰ πάθη, ὥστε ὁ νοῦς του νὰ ἠμπορέσῃ νὰ προσευχηθῇ ἀπερίσπαστος, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ διέρχωνται διαδοχικῶς ἐξ αὐτοῦ καὶ διάφοροι πνευματικαὶ θεωρίαι (δηλαδὴ νοεραὶ εἰκόνες θείων καταστάσεων). Καὶ τοῦτο διότι ἡ πρακτικὴ μέθοδος (δηλαδὴ ὁ κατὰ τῶν παθῶν ἀγὼν) ἐλευθερώνει τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν (1) καὶ τὸ μῖσος, ἐνῷ αἱ πνευματικαὶ θεωρίαι τὸν ἀπαλλάσσουν ἀπὸ τὴν λησμοσύνην καὶ τὴν ἄγνοιαν. Τοιουτοτρόπως δὲ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ προσευχηθῇ ὅπως πρέπει (2).

6. Τῆς καθαρᾶς προσευχῆς δύο εἶναι αἱ τελειόταται καταστάσεις· ἡ μὲν μία ἐπισυμβαίνει εἰς τοὺς πρακτικούς, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τοὺς θεωρητικούς. Καὶ ἡ μὲν μία, ἡ πρώτη, διαμορφοῦται εἰς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα, ἡ δὲ ἄλλη, ἡ δευτέρα, ἀπὸ τὸν θεῖον ἔρωτα καὶ τὴν ἀκροτάτην κάθαρσιν τοῦ νοῦ.

7. Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς πρώτης καταστάσεως εἶναι ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ νοῦ ἀπὸ ὅλας τὰς κοσμικὰς σκέψεις καὶ τὰ νοήματα καὶ ἡ αὐτοσυγκέντρωσις, ὥστε νὰ γίνωνται αἱ προσευχαὶ ἀπερίσπαστοι καὶ ἀνενόχλητοι, ὡς νὰ παρευρίσκεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅπως καὶ πράγματι παρευρίσκεται.

8. Τῆς δὲ δευτέρας καταστάσεως γνώρισμα εἶναι τὸ νὰ ἀναρπαγῇ ὁ νοῦς, ἀπ' αὐτὴν ταύτην τὴν ὁρμὴν τῆς προσευχῆς, καὶ νὰ ἀπορροφηθῇ ὑπὸ τοῦ θείου καὶ ἀπείρου φωτός, ὥστε νὰ μὴ ἀντιλαμβάνεται πλέον οὔτε τὸν ἑαυτόν του, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ περιβάλλοντα πράγματα, παρὰ μόνον Ἐκεῖνον, πού, διὰ τῆς ἁγίας ἀγάπης, ἐνεργεῖ εἰς τὸν ψυχικόν του κόσμον τὴν τοιαύτην ἔλλαμψιν. Τότε δὲ ὁ νοῦς κινούμενος πλησίον τῶν περὶ Θεοῦ ἐκφραστικῶν παραστάσεων λαμβάνει,

---

1) Κατάστασις ἀνεξελέγκτου κινήσεως παθῶν.

2) Τὸ ἔργον τῆς ἐσωτερικῆς καθάρσεως, κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον, εἶναι ἀρνητικὸν καὶ θετικόν· ἤτοι ἀποτοξίνωσις ἀπὸ τὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ ἐξυγίανσις μὲ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μυστικὴν γνῶσιν. Πρόκειται περὶ τῶν δύο μορφῶν τοῦ πνευματικοῦ βίου, τῆς πράξεως καὶ τῆς θεωρίας.

ἐκ τῆς νοερᾶς αὐτῆς ἐνεργείας, καθαρὰς καὶ τρανὰς τὰς περὶ Αὐτοῦ ἀκτινοβόλους ἀνταυγείας (1).

9. Δυνατὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ποὺ κατώρθωσε νὰ συνδυάσῃ ἁρμονικῶς τὴν γνῶσιν μὲ τὴν πρᾶξιν· διότι διὰ μὲν τῆς πράξεως μαραίνει πᾶσαν κακὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἡμερώνει τὸν θυμόν, διὰ δὲ τῆς γνώσεως δίδει πτερὰ εἰς τὸν νοῦν καὶ οὗτος ἀναβαίνει πρὸς τὸν Θεόν.

10. Ὅπως τὸ σῶμα, ὅταν ἀποθνήσκῃ, ἀποχωρίζεται ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἀποθνήσκων, κατὰ τὴν περίοδον τῆς τελειοτάτης καθαρᾶς προσευχῆς, ἀποχωρίζεται ἀπὸ ὅλας τὰς σκέψεις καὶ τὰ νοήματα τοῦ κόσμου· διότι ἐὰν δὲν ἀποθάνῃ ἑκουσίως τὸν τοιοῦτον πνευματικὸν θάνατον, δηλαδὴ τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τὰς σκέψεις καὶ τὰ νοήματα τοῦ κόσμου, εἶναι ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ μαζὶ μὲ τὸν Θεὸν καὶ νὰ ζήσῃ κοντά Του.

11. Οἱ δαίμονες πολεμοῦν αὐτοὺς ποὺ προσεύχονται κατὰ τρόπον τελειότατον, μήπως κατορθώσουν νὰ τοὺς κάμουν νὰ ἐπαναφέρουν εἰς τὴν διάνοιάν των, ἔστω καὶ δι' ὀλίγον, τὰς σκέψεις καὶ τὰ νοήματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων. Τοὺς ἐπιθυμοῦντας τὴν γνῶσιν τοὺς πολεμοῦν οἱ δαίμονες, διὰ νὰ χρονίζουν εἰς τὴν διάνοιάν των οἱ πονηροὶ λογισμοί· τέλος πολεμοῦν καὶ αὐτοὺς ποὺ ἀγωνίζονται διὰ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, διὰ νὰ τοὺς πείσουν νὰ ἁμαρτήσουν ἐμπράκτως. Γενικῶς δὲ οἱ φοβεροὶ καὶ ἀπαίσιοι δαίμονες παντοιοτρόπως ἀγωνίζονται διὰ νὰ χωρίσουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν Θεόν.

12. Ἐκεῖνος, ποὺ ἐπαναλαμβάνει σιωπηρῶς τὴν εὐχὴν «Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με», δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἐπιδιώξῃ κατ' εὐθεῖαν καὶ ἀμέσως τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὁδηγοῦσαν καθαρὰν νοερὰν ἀνάβασιν· διότι ὅπως ἀκριβῶς κατὰ τὸν πρακτικὸν βίον, ὁ ἀγωνιζόμενος διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρετῶν, πρέπει νὰ ἐπιχειρῇ ἐξελικτικῶς τὰς ἀναβάσεις, ἀρχόμενος ἀπὸ τὰ εὐκολώτερα πρὸς τὰ δυσκολώτερα κατορθώματα, καί, κατὰ τὴν θεωρίαν, ἀπὸ τὴν ἁπλουστέραν δόξαν εἰς τὴν μεγαλοπρεπεστέραν τῶν πνευματικῶν γνώσεων πρέπει νὰ πραγματοποιεῖται ἡ ἀνυψοῦσα ἀνάβασις, καὶ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς πρέπει ἀπὸ τὴν λεκτικὴν σημασίαν τοῦ ῥητοῦ νὰ μεταβαίνῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ῥητοῦ, τοιουτοτρόπως πρέπει νὰ κάμωμεν καὶ ὅταν εὑρισκώμεθα εἰς τὸν τόπον τῆς προσευχῆς.

13. Πρέπει δηλαδή, κατ' ἀρχήν, νὰ ἀνυψώνωμεν τὸν νοῦν ὑπε-

---

1) Κατὰ τὴν θαυμασίαν αὐτὴν ἄποψιν τοῦ Ἁγίου Μαξίμου, ὁ νοῦς τελεῖ εἰς μίαν ὑπερλογικὴν κατάστασιν, καθ' ἣν δὲν κινεῖται πλέον μέσα εἰς τὴν ἀσφυκτικὴν περιοχὴν τῶν συμβόλων καὶ τῶν σχημάτων, ἀλλ' εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἑνὸς μυστικοῦ Θαβώρ, ὅπου αἱ περὶ Θεοῦ ἔννοιαι καὶ ὀνόματα γίνονται πλέον ἀφετηρίαι μιᾶς ἀλλοιώσεως καὶ μεταμορφώσεως, πληρούσης τὴν διάνοιαν μὲ τὴν ἀπαστράπτουσαν ἀνταύγειαν τῆς θεϊκῆς παρουσίας.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν αἱ ἔννοιαι καὶ τὰ ὀνόματα εἶναι ἀναγωγικὰ μέσα, καὶ ὄχι γραμματικοὶ τύποι ἢ φιλοσοφικὰ σχήματα.

ράνω τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς νὰ ἀνέρχεται σιγὰ —σιγὰ πρὸς τὰ θειότερα, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ ὁ νοῦς νὰ ἀκολουθήσῃ Αὐτὸν ποὺ ἔχει περάσει τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται παντοῦ καὶ ὅλα τὰ ὑποφέρει, κατ' οἰκονομίαν πρὸς ἡμᾶς, διὰ νὰ Τὸν ἀκολουθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ περάσωμεν ὅλα ὅσα καὶ Ἐκεῖνος ἐπέρασε καὶ φθάσωμεν κοντά Του, ἐφ' ὅσον βεβαίως τὸν ἐννοῶμεν, ὄχι κατὰ τὸ ταπεινὸν σχῆμα τῆς οἰκονομικῆς συγκαταβάσεως, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀπροσπέλαστον μεγαλεῖον τῆς φυσικῆς του ὑπερφυσικῆς πληρότητος καὶ ἀριστείας [1].

14. Ἕνας ἐκ τῶν Γερόντων Ἀσκητῶν ἔλεγε, ὅτι ἡ συνεχὴς προσευχὴ ὁδηγεῖ τὸν νοῦν εἰς τὴν ταχεῖαν κατόρθωσιν τῆς τελειότητος.

15. Ὁ ἴδιος πάλιν Γέρων ἔλεγεν· «ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἴδῃ κανεὶς τὸ πρόσωπόν του εἰς ἐπιφάνειαν θολωμένου νεροῦ, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ προσευχηθῇ θεωρητικῶς, ἐὰν δὲν καθαρθῇ ἀπὸ τοὺς ἐπιβλαβεῖς λογισμούς».

1) Καὶ ἡ προσευχὴ πρέπει νὰ διέλθῃ ἀπὸ ὡρισμένα στάδια ἀνυψώσεως τοῦ νοῦ. Τὰ στάδια αὐτὰ πρέπει νὰ παρουσιάζουν μίαν ἀναλογίαν πρὸς τὸν ἐπίγειον βίον τοῦ Σωτῆρος, τὸν ὁποῖον, ἐν τέλει, ὁ νοῦς τοῦ προσευχομένου πρέπει νὰ τὸν συλλάβῃ, κατὰ τὸ ὑπερφυσικόν του ἐξαστράπτον μεγαλεῖον καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ ταπεινὸν ἱστορικὸν σχῆμα τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας του. Αὐτὴν τὴν ἐξελικτικὴν ἀνάβασιν ὑποσημαίνει καὶ ὁ Θεολόγος Ἰωάννης γράφων· «Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος» (Ἰωάν. α' 16).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Θ'.

Ὅτι ὁ τῇ προσευχῇ ἀεὶ τειχιζόμενος, ἀνάλωτός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς, διὸ δεῖ ταύτης ἐπιμελεῖσθαι.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος περιφρουρεῖται πάντοτε ἀπὸ τὴν προσευχήν, δὲν κυριεύεται ἀπὸ τοὺς νοητοὺς ἐχθρούς· δι' αὐτὸ πρέπει διαρκῶς νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν προσευχήν.

Α'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Παχωμίου.

ΤΟΙΣ συνελθοῦσιν ἀδελφοῖς ἔλεγεν ὁ Ἅγιος Παχώμιος, ὅτι πολλάκις ἀκούω τῶν πονηρῶν δαιμόνων ὀλολυζόντων καὶ βοώντων, ὁ δεῖνα ἔστη εἰς προσευχὴν ἐκτενῶς, καὶ μὴ φέροντες τὴν καῦσιν ἀνεχωρήσαμεν.

2. Τοιγαροῦν, ἀδελφοί, τηρήσατε ἑαυτοὺς πάντοτε, καὶ τειχίζεσθε τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ· τῷ γὰρ θελήματι Αὐτοῦ ἐξακολουθούντων ἡμῶν, οἱ ἐχθροὶ πρὸς ἡμᾶς οὐκ ἰσχύουσι· τέφρα γάρ εἰσι καὶ καπνός, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ὑπόστασις, ἀπὸ προσώπου τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον.

3. Καὶ πάλιν ἔλεγε· τέκνα, ὅση ἐστὶν ἰσχὺς ἐν ὑμῖν, ἀγωνίσασθε ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὑμῶν πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν καιρόν, ἐν ᾧ μέλλομεν, εἴ γε ἀμελήσομεν, ἑαυτοὺς ταλανίζειν.

4. Φιλοσοφείτω οὖν καθ' ἑκάστην ἡ ψυχή, ἀδελφοί, πρὸς τὸ παχὺ τοῦτο σῶμα καὶ λεγέτω πρὸς ἕκαστον μέλος αὐτοῦ· «Ἕως εἰμὶ μετὰ σοῦ, ἱκετεύσωμεν προθύμως τὸν Κύριον ἡμῶν, πρὸς μὲν τὰς χεῖρας, ὅτι ἔσται ὥρα ἡνίκα παύσηται ὑμῶν τὰ σκιρτήματα, καὶ οὐκέτι πυγμὴ πρὸς θυμὸν ὑπουργήσει, οὐδὲ ἁπλωθήσεσθε πρὸς ἁρπαγὴν ἑτοιμαζόμεναι· πρὸς δὲ τοὺς πόδας, ἔστω καιρός, ὅτε οὐ δραμεῖσθε ἄδικα».

5. «Πρὶν οὖν ἡμᾶς ὁ θάνατος χωρίσῃ καὶ διαζεύξῃ, ἡ ἐκ τῆς ἁμαρτίας γενέσθω διάλυσις· ἀγωνισώμεθα, στῶμεν γενναίως, καὶ ἀόκνως προσκυνήσωμεν τῷ Δεσπότῃ, ἕως ἂν Αὐτὸς πάλιν παραγενόμενος, καὶ ἐπὶ τῷ προσκαίρῳ πόνῳ ἀποδεξάμενος ἡμᾶς, εἰς τὴν ἀθάνατον παραπέμψῃ ζωήν».

6 «Δεῖξόν σου τὴν αἴσθησιν ἐκ τῶν δακρύων, γνώρισον τῷ Δεσπότῃ τὴν εὐγενῆ σου δουλείαν, βάστασόν με προθύμως τῷ Θεῷ ἐξομολογουμένην, καὶ μὴ βουλόμενος ὑπνοῦν καὶ ἀναπαύεσθαι, εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν ἀγάγῃς με».

7. «Ἔσται γάρ σοι νήφοντι καιρός, ὅτε ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀνταπόδοσις διαψιλὴς ἥξει, ἢ πάλιν κρίσις καὶ κόλασις· εἰ νῦν ῥαθυμήσωμεν, καὶ τότε ὀδυρομένη λέξω πρὸς σέ, οἴμοι ὅτι συνεδέθην σοι, καὶ σοῦ ἕνεκεν ἐγὼ κατάδικος γίνομαι».

8. Εἰ οὖν οὕτως, ἀδελφοί, καθ' ἑκάστην ἑαυτοὺς διεγείρομεν, ἀληθῶς ναὸς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξομεν, καὶ ἐνοικήσει ἐν ἡμῖν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ οὐδεμία σατανικὴ μεθοδία δυνήσεται ἡμᾶς ἀπατῆσαι.

9. Μυρίων γὰρ παιδαγωγῶν καὶ διδασκάλων ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ὑπάρχει κρείττων, καὶ ὅσα ὁ ἀνθρώπινος νοῦς καταλαβεῖν οὐκ ἰσχύει, ταῦτα τὸ Πανάγιον καὶ Σεβάσμιον καὶ Θεῖον τῆς Ἀχράντου Φύσεως Πνεῦμα ὑποδείκνυσι· τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΓΙΟΣ Παχώμιος ἔλεγε πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας ἀδελφούς: Ἀδελφοί μου, πολλὰς φορὰς ἀκούω τοὺς πονηροὺς δαίμονας νὰ θρηνοῦν καὶ νὰ κραυγάζουν ἀπαίσια, λέγοντες, ὅτι ὁ τάδε προσηυχήθη μὲ πνευματικὴν ἔντασιν καὶ θερμότητα, ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τὴν τοιαύτην προσευχήν του ἐκαιόμεθα, δι' αὐτὸ ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ πλησίον του.

2. Δι' αὐτὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, παραμείνατε πάντοτε ἄγρυπνοι διὰ τῆς προσευχῆς καὶ νὰ περιφρουρῆσθε μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, διότι ἐφ' ὅσον θὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὸ θέλημά Του, οἱ ἐχθροὶ τῆς ψυχῆς μας θὰ εἶναι ἀνίσχυροι νὰ μᾶς βλάψουν. Κατὰ τὴν δύναμιν εἶναι στάκτη καὶ καπνὸς καὶ τίποτε δὲν δύνανται νὰ ἐπιτύχουν ἐναντίον ἐκείνων, ποὺ φοβοῦνται καὶ σέβονται τὸν Θεόν.

3. Ἄλλοτε πάλιν ἔλεγε· τέκνα μου, μὲ ὅλην τὴν δύναμίν σας νὰ ἀγωνίζεσθε διὰ τὴν σωτηρίαν σας, πρὶν ἔλθῃ ὁ καιρός, κατὰ τὸν ὁποῖον πρόκειται, ἐφ' ὅσον ἀμελήσωμεν, νὰ θρηνήσωμεν καὶ νὰ ἐλεεινολογήσωμεν τοὺς ἑαυτούς μας.

4. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἀδελφοί μου, ἂς φιλοσοφῇ ἡ ψυχή μας περὶ τοῦ φθαρτοῦ τούτου καὶ ὑλικοῦ σώματος καὶ ἂς λέγῃ πάντοτε πρὸς ἕκαστον μέλος αὐτοῦ: «Ἐφ' ὅσον εὑρίσκομαι μαζί σου, ἂς ἱκετεύσωμεν μὲ προθυμίαν τὸν Κύριόν μας· πρὸς τὰς χεῖρας μέν, ὅτι θὰ ἔλθῃ κάποτε ἡ ὥρα, ποὺ θὰ σταματήσουν τὰ σκιρτήματά σας· καὶ ἡ πυγμή σας δὲν θὰ ὑπηρετήσῃ πλέον τὸν θυμόν, οὔτε θὰ ἁπλωθῆτε διὰ νὰ ἁρπάξετε ξένα ἀγαθά· πρὸς δὲ τοὺς πόδας, ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρός, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἠμπορῆτε πλέον νὰ τρέχετε εἰς τὸν ὀλισθηρὸν δρόμον τῆς ἀδικίας».

5. «Πρὶν λοιπὸν νὰ μᾶς χωρίσῃ ὁ θάνατος, ἂς πραγματοποιηθῇ ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἂς ἀγωνισθῶμεν δι' αὐτό, ἂς σταθῶμεν γενναίως, καὶ ἂς προσκυνήσωμεν τὸν Δεσπότην μας, μέχρις ὅτου εὑρεθῇ πάλιν πλησίον μας καί, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ προσκαίρου πόνου, μᾶς ὑποδεχθῇ καὶ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀθάνατον ζωήν».

6. «Δεῖξε, μὲ τὰ δάκρυα, ὅτι συναισθάνεσαι αὐτά, γνώρισε εἰς τὸν κοινόν μας Δεσπότην τὴν ἑκουσίαν σου δουλείαν, ἡ ὁποία σὲ καθιστᾷ εὐγενῆ καὶ ἔντιμον· βάσταξέ με πρόθυμα, διὰ νὰ ἐξομολογοῦμαι συνεχῶς εἰς τὸν Θεὸν καὶ μὴ μὲ ὁδηγήσῃς εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν σου νὰ κοιμᾶσαι καὶ νὰ ἀναπαύεσαι».

7. «Μὴ λησμονῇς, ὅτι ἐφ' ὅσον θὰ ἀγρυπνῇς καὶ θὰ φροντίζῃς

διὰ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, θὰ ἔλθῃ καιρὸς πλουσίας ἀπολαύσεως τῶν ἀγαθῶν· ἐνῷ, εἰς τὴν ἀντίθετον περίπτωσιν, θὰ ἔλθῃ πάλιν καιρὸς κρίσεως καὶ κολάσεως, ἐφ' ὅσον τώρα θὰ ἐπιδείξωμεν ὀκνηρίαν καὶ πνευματικὴν ἀδιαφορίαν· τότε θὰ σοῦ εἴπω μὲ θρήνους καὶ ἐγώ, ὦ σῶμα, ἀλλοίμονον, διότι συνεδέθην μαζί σου καὶ ἐξ αἰτίας σου καταδικάζομαι».

8. Ἐὰν λοιπόν, ἀδελφοί, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐπιστρατεύωμεν τὴν προσοχήν μας καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ἀγωνιζώμεθα, ἀσφαλῶς θὰ ἀναδειχθῶμεν ναὸς τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ κατοικήσῃ μέσα μας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν καμμία σατανικὴ μέθοδος δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ.

9. Ἀπὸ μυρίους παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους ὁ σημαντικώτερος καὶ πλέον ἀποτελεσματικὸς διὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Ὅσα δὲ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ, τὰ ἀποκαλύπτει τὸ Πανάγιον καὶ Θεῖον τῆς Ἀχράντου Φύσεως Πνεῦμα. Διότι συμφώνως μὲ τὴν ἀληθῆ γνώμην τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, δὲν γνωρίζομεν πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα· δι' αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατὰ μυστηριώδη τρόπον ἐνεργεῖ ὑπὲρ ἡμῶν, ὄχι μὲ λόγους ἢ φράσεις, ἀλλὰ μὲ ἀλαλήτους ἀναστεναγμοὺς τῆς καρδίας (1).

Β'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ.

ΤΟΥ κατὰ τῆς εὐσεβείας διωγμοῦ σφοδρὸν ἀναρριπισθέντος, καὶ πᾶσαν σχεδὸν διαλαβόντος τὴν οἰκουμένην, ὁ θαυμάσιος Γρηγόριος ἔρημόν τινα καταλαβὼν λοφιάν, ἐν ταύτῃ διῆγεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἐκ νεωκόρου κατ' ἀρχὰς προσαχθέντα τῇ πίστει, ἤδη τῇ Χάριτι τῆς διακονίας ὑπηρετούμενον.

2. Τῶν δὲ διωκόντων κατ' ἴχνος ἑπομένων ἐν πλήθει πολλῷ, μηνύσαντος αὐτοῖς τὸν τόπον τινὸς ἐν ᾧ κατεκρύπτετο, οἱ μὲν ἐν κύκλῳ τὴν ὑπώρειαν τῆς λοφιᾶς διαλαβόντες ἐφύλαττον, ὅπως ἂν μηδαμόθεν αὐτῷ γένοιτο διαφυγεῖν, εἴπερ εἰς τοῦτο τραπείη, οἱ δὲ προσβάντες τῷ ὄρει κατὰ πᾶν μέρος διερευνώμενοι, ἤδη καταφανεῖς γίνονται τῷ Μεγάλῳ, κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτὸν ἀνατρέχοντες.

3. Ἐκεῖνος δὲ διακελευσάμενος τῷ μεθ' αὐτοῦ στεῤῥᾷ τε καὶ ἀδιστάκτῳ τῇ πεποιθήσει στῆναι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πιστεῦσαι τὴν σωτηρίαν, ὁμοίως αὐτῷ τὰς χεῖρας εἰς Θεὸν ἀνατείναντι, μηδὲ εἰ πλησίον γένωνται οἱ διώκοντες, ἐκκρουσθῆναι τῷ φόβῳ τὴν πίστιν.

4. Ὑπόδειγμα τῆς παραγγελίας ἑαυτὸν ἐποιεῖτο τῷ Διακόνῳ, βλέπειν τε πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀμεταστρέπτῳ τῷ ὄμματι, καὶ τεταμέναις ταῖς χερσὶν ἐν ὀρθίῳ τῷ σχήματι. Καὶ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν.

5. Οἱ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἀναδραμόντες πανταχῇ τὸν τόπον περισκεψάμενοι, καὶ πᾶσαν ἔνστασιν θάμνου, καὶ πᾶσαν πέτρας προσβολήν, καὶ πᾶσαν χαράδρας κοιλότητα μετὰ πάσης ἀκριβείας διερευνήσαντες, τὴν ὑπώρειαν πάλιν καταλαμβάνουσιν, ὑπολαβόντες, ὡς φόβῳ τῶν διερευνωμένων αὐτοὺς εἰς φυγὴν τραπέντας, τοῖς κάτω περιεστοιχισμένοις ὑπὸ χεῖρα γενέσθαι.

6. Ὡς οὖν οὐδὲν παρὰ τούτων εὑρέθη, καὶ παρ' ἐκείνοις οὐκ ἦν, ὁ τὸν

---

1) «Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις» (Ρωμ. η' 26).

τόπον τῆς τοῦ Μεγάλου διαγωγῆς κατασκεψάμενος σημείῳ ὑπέγραφεν, ἐν ᾧ διεβεβαιοῦντο οἱ ζητηταί, μηδένα ἑωρακέναι, πλὴν δύο μόνα δένδρα μικρὸν ἀπ' ἀλλήλων διεστηκότα.

7. Ἀνακεχωρηκότων δὲ τῶν ζητούντων, ὑπολειφθεὶς ὁ μηνυτής, καὶ καταλαβὼν ἐν προσευχῇ αὐτόν τε τὸν μέγαν καὶ τὸν σὺν αὐτῷ, καὶ γνοὺς τὴν θείαν φρουρὰν δι' ἧς ἐκεῖνοι δένδρα τοῖς διώκουσιν ἐνομίσθησαν, προσπίπτει τε αὐτῷ καὶ πιστεύει τῷ λόγῳ, καὶ ὁ πρὸ βραχέος διώκτης, εἷς τῶν φευγόντων ἐγένετο.

Ἑρμηνεία

ΟΤΑΝ ἠγέρθη καὶ πάλιν ὁ διωγμὸς ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐξηπλώθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὁ ἀξιοθαύμαστος Γρηγόριος κατέφυγεν εἰς μίαν ἔρημον λοφοσειρὰν καὶ ἐκρύπτετο εἰς αὐτὴν ἔχων μαζί του καὶ τὸν Διάκονόν του, τὸν ὁποῖον ἔκαμε Χριστιανόν, ἑλκύσας αὐτὸν ἀπὸ τῆς λατρείας τῶν εἰδώλων, τῶν ὁποίων ἦτο νεωκόρος (1), ἤδη δὲ ἐστολισμένον μὲ τὴν Χάριν τῆς Ἱεροδιακονίας.

2. Ἐν τῷ μεταξὺ κάποιος ἐπρόδωσε τὸ κρησφύγετον καὶ πολυπληθεῖς διῶκται εὑρίσκοντο ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν κρυπτομένων· ἡ σύλληψις τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου καὶ τοῦ συνοδοῦ του ἐπέκειτο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Οἱ διῶκται κατενεμήθησαν εἰς δύο ὁμάδας· ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἐφρούρουν κυκλικῶς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ διαφύγῃ ἀπὸ πουθενὰ ὁ Ἅγιος, ἐὰν τὸ ἀπεφάσιζε, καὶ ἄλλοι ἀνήρχοντο πρὸς τὴν κορυφὴν ἐρευνῶντες μετὰ προσοχῆς τὸν λόφον. Αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἀνήρχοντο τὸ ὄρος, ἔτρεχον κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ κρησφύγετον τοῦ Ἁγίου, ὅστις τοὺς ἀντελήφθη καὶ τοὺς παρηκολούθει.

3. Εἰς αὐτὴν τὴν κρίσιμον στιγμὴν ὁ Ἅγιος Γρηγόριος διέταξε τὸν συνοδόν του νὰ ἔχῃ ἀκλόνητον καὶ ἀδίστακτον πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ εἶναι βέβαιος διὰ τὴν σωτηρίαν των· νὰ ὑψώσῃ δὲ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως αὐτός, διὰ νὰ προσευχηθοῦν. Τέλος—ὑπέδειξεν ὁ Ἅγιος—ἡ προσευχὴ νὰ εἶναι τόσον θερμή, ὥστε ὁ φόβος νὰ μὴ κατανικήσῃ τὴν πίστιν, ἔστω καὶ ἐὰν πλησιάσουν οἱ διῶκται.

4. Τὰς συμβουλάς του αὐτὰς πρὸς τὸν Διάκονον ἐπεκύρωσε καὶ μὲ τὸ προσωπικόν του παράδειγμα. Ὕψωσε τὸ βλέμμα ἀμεταστρόφως πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ὄρθιος, μὲ ὑψωμένας τὰς χεῖρας, προσηύχετο θερμῶς. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος λοιπὸν καὶ ὁ Διάκονός του κατέφυγαν εἰς τὸ μέσον τῆς θερμῆς καὶ ἐλπιδοφόρου προσευχῆς.

5. Οἱ δὲ διῶκται ἀναζητοῦντες αὐτοὺς πανταχοῦ ἠρεύνησαν μετὰ μεγίστης προσοχῆς ὁλόκληρον τὴν περιοχήν· ἔψαξαν θάμνους, βραχάκια, κοιλότητας βράχων, χαράδρας, ὅλα ἐν γένει τὰ σημεῖα τῆς περιοχῆς, χωρὶς νὰ εὕρουν οὐδένα. Ἡ ἔρευνα δὲν ἔφερε κανένα ἀποτέλεσμα· δι' αὐτὸ οἱ διῶκται, σχηματίσαντες τὴν γνώμην, ὅτι ἐκ φόβου θὰ ἔ-

---

1) Βλέπε ἐν τῷ ἡμετέρῳ «Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» τόμ. ΙΑ' ἔκδ. α' σελ. 438, 439 καὶ 444, ἔκδ. β' σελ. 509, 510 καὶ 515.

φυγον οἱ καταζητούμενοι, κατέβησαν νὰ συναντήσουν τοὺς ἄλλους εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας των ὁ Ἅγιος μὲ τὸν συνοδόν του.

6. Κατάπληκτοι ὅμως διεπίστωσαν, ὅτι οὔτε οἱ φρουροῦντες τοὺς πρόποδας εἶχον συλλάβει τοὺς ἀναζητουμένους. Διηρωτῶντο δὲ μεταξύ των τί συνέβη. Ὁ καταδότης τότε περιέγραφε λεπτομερῶς τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶδε τὸν Ἅγιον.

—Ἀλλά—ἔλεγον οἱ ἐρευνήσαντες διῶκται—εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ποὺ λέγετε, δὲν εἴδαμεν τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ δύο δένδρα, ὀλίγον ἀπέχοντα ἀλλήλων.

Ἐπὶ τέλους ἔφυγαν ἄπρακτοι οἱ διῶκται.

7. Ἀφοῦ ἀνεχώρησαν οἱ διῶκται καὶ ἔμεινε μόνος ὁ καταδότης, ἀνῆλθεν εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου ἀρχικῶς εἶδε τὸν Μέγαν μὲ τὸν συνοδόν του. Ἐκεῖ δὲ ὅπου ἰσχυρίζοντο οἱ διῶκται, ὅτι εἶδον τὰ δύο δένδρα, εὑρίσκοντο ὁ Ἅγιος Γρηγόριος καὶ ὁ Διάκονός του εἰς στάσιν θερμῆς προσευχῆς!

Ἀμέσως ἀντελήφθη τὸν θαυμαστὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς τοὺς ἐφρούρησε, μεταμορφώσας αὐτούς, εἰς τὰ ὄμματα τῶν διωκτῶν των, εἰς δύο δένδρα!

Κατάλαβε τὸ ἔγκλημά του, καὶ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἁγίου ἐζήτησε συγγνώμην καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν.

Οὕτω ὁ πρὸ ὀλίγου διώκτης ἐγένετο εἷς ἐκ τῶν διωκομένων, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ.

Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς περὶ ψυχῆς τῆς μετανοούσης, ὅτι εἰ διὰ παντὸς καταφεύγει πρὸς τὸν Θεὸν διὰ προσευχῆς, οὐδέποτε οἱ δαίμονες ἢ τὰ πάθη ἰσχύσουσι κατ' αὐτῆς. Καὶ προσετίθει τοιαύτην παραβολήν.

2. Ὅτι πόρνη τις ἦν ὡραία ἐν τῇ πόλει, ἣ πολλοὺς εἶχε τοὺς ἐραστάς· ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ τῆς πόλεως ἄρχων, εἶπεν αὐτῇ· σύνθου μοι σωφρονεῖν, κἀγώ σε λαμβάνω εἰς γυναῖκα, ἡ δὲ συνέθετο, καὶ λαβὼν αὐτὴν ἀπήγαγεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

3. Οἱ δὲ ἐρασταὶ αὐτῆς ζητοῦντες αὐτήν, καὶ μὴ δυνάμενοι εὑρεῖν, εἶπον· ἀπέλθωμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἐκεῖ μὲν μὴ εἰσέλθωμεν, εἰ γὰρ μάθοι, τιμωρεῖται ἡμᾶς, ἀλλὰ στάντες ὄπισθεν τῆς οἰκίας, συρίσωμεν αὐτῇ, καὶ ἴσως γνωρίσασα τὴν φωνὴν τοῦ συριγμοῦ, καταβήσεται πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς ἀναίτιοι εὑρισκόμεθα.

4. Ἀπῆλθον οὖν καὶ ἐσύριζον· ἡ δὲ ἀκούσασα τοῦ συριγμοῦ, ἐσφράγισε τὰ ὦτα αὐτῆς, καὶ εἰσεπήδησεν εἰς τὸν ἐνδότερον κοιτῶνα, καὶ ἔκλεισε τὰς θύρας· οἱ δέ, ὡς οὐχ ὑπήκουεν αὐτοῖς, ὑπέστρεψαν ἄπρακτοι.

5. Ἔλεγεν οὖν τὴν πόρνην εἶναι τὴν ψυχήν, ἐραστὰς δὲ αὐτῆς τοὺς δαίμονας, ἄρχοντα δὲ τὸν Χριστόν· οἰκίαν δὲ ἐνδοτέραν, τὸν ἔνδον συγκλεισμὸν τοῦ νοός.

6. Εἰ οὖν ἡ ψυχὴ ὑπὸ τῶν δαιμόνων πολεμουμένη διὰ τῶν παθῶν εἰς ἑαυτὴν συστέλληται, καὶ διὰ προσευχῆς καταφεύγῃ πρὸς τὸν Θεόν, οὐδέποτε κατ' αὐτῆς ἰσχύσουσιν οἱ πολέμιοι.

7. Ἠρώτησαν ἀδελφοὶ τὸν Ἀββᾶν Ἀγάθωνα λέγοντες, ποία ἀρετή ἐστι, Πάτερ, ἐν ταῖς πολιτείαις, ἔχουσα πλείονα κάματον; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Γέρων· συγχωρήσατέ μοι, λογίζομαι ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερος κάματος, ὡς τὸ εὔξασθαι τῷ Θεῷ· πάντοτε γὰρ ὅτε μέλλει ὁ ἄνθρωπος προσεύξασθαι, βούλονται οἱ ἐχθροὶ ἐκκόψαι αὐτόν· οἴδασι γὰρ ὅτι οὐδαμόθεν ἐμποδίζονται, εἰμὴ ἀπὸ τοῦ εὔξασθαι. Καὶ πᾶσαν δὲ πολιτείαν ἣν ἂν μετέλθῃ ὁ ἄνθρωπος ἐγκαρτερῶν ἐν αὐτῇ, κτᾶται ἀνάπαυσιν, τὸ δὲ εὔξασθαι, ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἀγῶνος χρήζει.

8. Ἀδελφόν τινα ἱστάμενον εἰς προσευχήν, ἔκρουσε σκορπίος εἰς τὸν πόδα, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἥψατο τῆς καρδίας αὐτοῦ ἡ ὀδύνη, ὥς παρ' ὀλίγον ἀποδοῦναι καὶ τὴν ψυχήν· αὐτὸς δέ, καίπερ οὕτως ἔχων, καὶ ἀλγήσας, οὐ πρότερον ἀπέστη, πρὶν ἢ πληρώσῃ τὴν εὐχήν.

9. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Εὐάγριος· ὅταν ἀθυμῇς, προσεύχου καθὼς γέγραπται· προσεύχου δὲ μετὰ φόβου καὶ τρόμου νηφαλέως, καὶ ἐγρηγορότως, οὕτω γὰρ προσεύχεσθαι δεῖ, μάλιστα διὰ τοὺς κακοτρόπους, καὶ κακυσχόλους, τοὺς ἐπηρεάζειν ἡμᾶς θέλοντας ἐν τούτῳ ἀοράτους ἐχθρούς.

10. Εἶπε πάλιν· ὅταν λογισμὸς ἐπιστῇ τῇ καρδίᾳ σου πολέμιος, μὴ ἄλλα τινὰ τότε δι' εὐχῆς ἐπιζήτει, κατὰ δὲ τοῦ πολεμίου τὸ ξίφος τῶν δακρύων ἀκόνα.

11. Ἠρώτησάν τινες τὸν Ἀββᾶν Μακάριον λέγοντες, πῶς ὀφείλομεν προσεύχεσθαι; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Γέρων· οὐκ ἔστι χρεία βαττολογεῖν, ἀλλ' ἐκτείνειν τὰς χεῖρας, καὶ λέγειν· Κύριε, ὡς θέλεις, καὶ ὡς οἶδας, ἐλέησόν με· ἐὰν δὲ ἐπίκειται πόλεμος· Κύριε, βοήθησον, καὶ αὐτὸς οἶδε, καὶ τὰ συμφέροντα ποιεῖ μεθ' ἡμῶν.

12. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· διατί ὅτε ἵσταμαι εἰς προσευχήν, πλειόνως ἀσχολεῖ με ὁ λογισμός; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων, ὅτι ὁ διάβολος ἐξ ἀρχῆς, μὴ θέλων προσκυνῆσαι τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, ἐσφενδονίσθη ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ ἀλλότριος γέγονε τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς ἀσχολεῖν σπουδάζει ἀπὸ τῆς προσευχῆς, τὸ αὐτὸ ὃ ἐκεῖνος ἔπαθε καὶ ἐν ἡμῖν κατεργάσασθαι βουλόμενος.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς ἔλεγεν, ὅτι τὴν ψυχήν, ποὺ μετανοεῖ, ἐφ' ὅσον καταφεύγει συνεχῶς πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τῆς προσευχῆς, ποτὲ οἱ δαίμονες ἢ τὰ πάθη δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ τὴν κατανικήσουν. Διὰ νὰ κάμῃ δὲ περισσότερον ἀντιληπτὴν τὴν διδασκαλίαν του αὐτήν, ἐχρησιμοποίει καὶ τὴν ἑξῆς παραβολήν.

2. Κάποτε—ἔλεγεν—εἰς μίαν πόλιν ἔζη μία πόρνη ὡραία, ἡ ὁποία εἶχε πολλοὺς ἐραστάς. Μίαν ἡμέραν τὴν ἐπεσκέφθη ὁ ἄρχων τῆς πόλεως καὶ τῆς λέγει:

—Δῶσε μου τὸν λόγον σου, ὅτι θὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν πορνείαν καὶ θὰ ζήσῃς ἀπὸ ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς μὲ σωφροσύνην, καὶ ἐγὼ θὰ σὲ πάρω νόμιμον γυναῖκα μου.

Ἐκείνη τὸ ὑπεσχέθη καὶ ὁ ἄρχων τὴν κατέστησε νόμιμον σύζυγόν του, ἐγκαταστήσας αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον του.

3. Οἱ ἐρασταί της τὴν ἀνεζήτουν καὶ δὲν τὴν ἀνεύρισκον. Τότε

συνεφώνησαν τὰ ἑξῆς μεταξύ των: «Νὰ πᾶμε μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ ἄρχοντος· ἀλλὰ νὰ μὴ εἰσέλθωμεν μέσα, διότι ὅταν τὸ μάθῃ θὰ μᾶς τιμωρήσῃ, μόνον νὰ σταθῶμεν ὄπισθεν τῆς οἰκίας καὶ νὰ σφυρίζωμεν πρὸς αὐτήν. Ἴσως ἀναγνωρίσῃ τὰ σφυρίγματά μας καὶ καταβῇ νὰ μᾶς συναντήσῃ, ὁπόταν ἡμεῖς δὲν θὰ ἔχωμεν εὐθύνην, ἀλλ' ἐκείνη».

4. Πράγματι λοιπὸν ἐπῆγαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἄρχοντος καὶ ἐσφύριζαν. Ἐκείνη, μόλις ἤκουσε τὰ σφυρίγματα, ἔκλεισε τὰ αὐτιά της καὶ εἰσῆλθε, διὰ περισσοτέραν της ἀσφάλειαν, εἰς τὰ βάθη τοῦ κοιτῶνος καὶ ἔκλεισε καλὰ τὰς θύρας.

Οἱ πρώην ἐρασταί της, ἀφοῦ δὲν ἔδιδε σημασίαν εἰς τὰ σφυρίγματά των, ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι.

5. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ἐπεξήγησε τὴν παραβολήν: Πόρνη εἶναι ἡ ψυχή, ποὺ μετανοεῖ. Ἐρασταὶ αὐτῆς ἦσαν οἱ δαίμονες. Ἄρχων τῆς πόλεως εἶναι ὁ Χριστός. Ἐνδότεροι κοιτῶνες τῆς οἰκίας ὁ αὐτοπεριορισμὸς τῆς διανοίας, ὥστε νὰ μὴ ἐνοχλῆται ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμούς.

6. Ἐὰν λοιπὸν ἡ ψυχή—συνεπέρανεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης—πολεμεῖται ἀπὸ τοὺς δαίμονας διὰ τῶν παθῶν καὶ καταφύγῃ εἰς τὸν Θεὸν διὰ θερμῆς προσευχῆς, ποτὲ δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ τὴν κατανικήσουν οἱ δαίμονες.

7. Μερικοὶ ἀδελφοὶ ἠρώτησαν τὸν Ἀββᾶν Ἀγάθωνα:

—Πάτερ, ποία ἀρετὴ ἔχει τὸν μεγαλύτερον κόπον, διὰ νὰ τὴν ἐπιτύχουν οἱ κατὰ διαφόρους τρόπους ἀγωνιζόμενοι εἰς τὴν Μοναχικὴν Πολιτείαν;

—Μὲ συγχωρεῖτε· ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερος κόπος καὶ μεγαλυτέρα προσπάθεια ἀπὸ τὴν προσευχὴν πρὸς τὸν Θεόν. Διότι, ὁσάκις ὁ ἄνθρωπος πρόκειται νὰ προσευχηθῇ, οἱ δαίμονες ἐπιθυμοῦν καὶ ἐπιδιώκουν νὰ τὸν ἐμποδίσουν ἀπὸ αὐτὴν τὴν προσπάθειαν. Γνωρίζουν πολὺ καλά, ὅτι δὲν τοὺς ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ καταστρεπτικὸν ἔργον των τίποτε ἀποτελεσματικώτερον ἀπὸ τὴν προσευχήν. Οἱονδήποτε δὲ ἄλλον ἔργον τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας καὶ ἐὰν ἐπιδιώξῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιτύχῃ, ἀναπαύεται καὶ ἡσυχάζει. Μόνον ἡ προσευχὴ ἀπαιτεῖ διαρκῆ ἔντασιν καὶ πρέπει νὰ ἀγωνίζεται ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον ἀναπνέει.

8. Κάποτε προσηύχετο ἕνας ἀδελφός· εἰς μίαν στιγμὴν ἕνας σκορπιὸς τὸν ἐδάγκωσεν εἰς τὸ πόδι· τόσον ἰσχυρὸς ἦτο ὁ πόνος, ποὺ τοῦ ἐτρύπησε τὴν καρδιά. Ἂν καὶ ἐκόντεψε νὰ ξεψυχήσῃ ἀπὸ τὸν πόνον, ἐν τούτοις δὲν ἐγκατέλειψε τὴν στάσιν τῆς προσευχῆς, πρὶν τελειώσῃ, ὅπως ἔπρεπε, τὴν προσευχήν.

9. Ὁ Ἀββᾶς Εὐάγριος εἶπεν· ὅταν εἶσαι λυπημένος, νὰ προσεύ-

χεσαι, ὅπως εἶναι γραμμένον εἰς τὴν Ἁγ. Γραφήν [1]. Νὰ προσεύχεσαι μὲ φόβον καὶ τρόμον καὶ νὰ εἶσαι, κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, νηφάλιος, ἔχων ἀφυπνισμένην καὶ εἰς πνευματικὴν ἐπιφυλακὴν τὴν διάνοιάν σου· διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὀφείλεις νὰ προσεύχεσαι, ὁσάκις μάλιστα ἐπιζητεῖς νὰ ἀντιμετωπίσῃς τοὺς κακοτρόπους καὶ εἰς τὸ κακὸν ἀσχολουμένους νοητοὺς ἐχθρούς, ποὺ ἐπιζητοῦν νὰ μᾶς ἐνοχλοῦν.

10. Ὁ ἴδιος, ὁ Ἀββᾶς Εὐάγριος, εἰς ἄλλην περίπτωσιν εἶπεν· ὅταν ἐπιτεθῇ εἰς τὴν καρδίαν σου κακὸς καὶ πονηρὸς λογισμός, τότε τίποτε ἄλλο νὰ μὴ ἐπιζητῇς διὰ τῆς προσευχῆς, παρὰ μόνον τὴν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισίν του. Κατὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου ἐχθροῦ τῆς ψυχῆς νὰ ἀκονίζῃς τὸ ξίφος τῶν δακρύων.

11. Μερικοὶ ἀδελφοὶ ἠρώτησαν τὸν Ἀββᾶν Μακάριον:

—Πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα;

Ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ φλυαρῶμεν [2]· νὰ ἐκτείνωμεν τὰς χεῖράς μας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ λέγωμεν μετὰ θερμότητος πρὸς Αὐτόν· «Κύριε, ὅπως θέλεις καὶ ὅπως γνωρίζεις, νὰ μὲ ἐλεήσῃς». Ἐὰν δὲ εὑρίσκεσαι εἰς πνευματικὸν πόλεμον κατὰ τῶν παθῶν, νὰ λέγῃς· «Κύριε, βοήθησέ σε». Ὁ Κύριος, ὡς καρδιογνώστης, γνωρίζει νὰ κάμῃ αὐτὰ ποὺ συμφέρουν εἰς τὴν ψυχήν μας.

12. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:

—Διατί, ὅταν στέκωμαι νὰ προσευχηθῶ, μὲ ἀπασχολοῦν περισσότερον οἱ διάφοροι λογισμοί;

Ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ διάβολος, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ προσκυνήσῃ τὸν Θεὸν τῶν ὅλων, ἐξεσφενδονίσθη ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἀπεξενώθη τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἀπασχολῇ, μὲ λογισμούς, κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ καὶ εἰς βάρος μας αὐτὸ ποὺ ἔπαθεν ἐκεῖνος, δηλαδὴ νὰ μᾶς ἀποξενώσῃ ἀπὸ τὸν Θεόν.

Δ'. Τοῦ Ἁγίου Ἠσαΐου.

Μὴ καταφρονήσῃς τῆς λειτουργίας σου, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν σου.

2. Ἀνάγκασον σεαυτὸν εἰς τὴν μελέτην τῶν ψαλμῶν, διότι σὲ φυλάττει ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ μιασμοῦ.

---

1) «Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω· εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω» (Ἰακ. ε' 13). «Ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐπεκαλεσάμην τὸν Κύριον, καὶ πρὸς τὸν Θεόν μου ἐκέκραξα...» (Ψαλμ. ιζ' 7).

2) «Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε

Ο ΟCΙ ΟC ΑΒΒΑC
ΕΥΑ ΓΡΙ ΟC
ΟΤΑΝ ΑΘΥ
ΜΗC ΠΡΟ
CΕΥΧΥ ΚΑ
ΤΑ ΔΕ ΤΥ
ΠΟΛΕΜΙΥ
ΤΟ ΞΙΦΟC
ΤΩΝ ΔΑ
ΚΡΥΩΝ
ΡΑΚΟΝΑ

3. Ἀγάπα τὸ συνεχῶς προσεύχεσθαι, ἵνα φωτισθῇ σου ἡ καρδία.
4. Μὴ γοργεύου ἐν ταῖς λειτουργίαις σου, ἵνα μὴ καταφάγεταί σε τὰ θηρία.
5. Βλέπε μὴ καταφρονήσῃς τὰς λειτουργίας σου ἐπιτελεῖν· αὗται γὰρ φέρουσι τὸν φωτισμὸν τῇ ψυχῇ.

Ἑρμηνεία

ΝΑ μὴ ἀδιαφορήσῃς διὰ τὰ πνευματικά σου καθήκοντα, διὰ νὰ μὴ σὲ κυριεύσουν οἱ ἐχθροί σου.
2. Νὰ ἐπιμείνῃς εἰς τὴν μελέτην τῶν ψαλμῶν, διότι αὐτὸ θὰ διασφαλίσῃ τὴν ψυχήν σου ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν της ὑπὸ τῶν κακῶν λογισμῶν καὶ τοῦ μολυσμοῦ.
3. Νὰ ἀγαπᾷς νὰ προσεύχεσαι συνεχῶς, διὰ νὰ λάβῃ θεῖον φωτισμὸν ἡ καρδία σου.
4. Μὴ βιάζεσαι νὰ τελειώσῃς τὰ πνευματικά σου καθήκοντα, διὰ νὰ μὴ σὲ καταφάγουν τὰ νοητὰ θηρία.
5. Πρόσεχε νὰ μὴ καταφρονήσῃς τὰ πνευματικά σου καθήκοντα καὶ νὰ τὰ ἐκτελῇς πάντοτε, διότι αὐτὰ θὰ φέρουν τὸν θεῖον φωτισμὸν εἰς τὴν ψυχήν σου.

Ε'. Τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

ΑΔΕΛΦΕ, γίνωσκε ὅτι οἱ προσευχῆς καὶ ταπεινοφροσύνης ἐπιμελούμενοι, οὐ πίπτουσιν, οἱ δὲ τούτων ἀμελήσαντες, ὑπὸ κενοδοξίας καὶ μερίμνης βιοτικῆς κλαπέντες, εὐχερῶς πίπτουσιν.
2. Ὅθεν καὶ ὁ διάβολος πάντα τὰ βιοτικὰ ἐννοεῖν ἡμᾶς καὶ πράττειν οὐκ ἀποτρέπει, μόνον ἵνα προσευχῆς καὶ ταπεινοφροσύνης ἀποπλανήσῃ· οἶδε γὰρ ὅτι τὰ ἐκτὸς τῶν δύο τούτων γινόμενα, κἂν καλὰ τυγχάνῃ, ὀψέποτε ἀφαιρεθήσεται ὑπ' αὐτοῦ.
3. Προσευχὴν δὲ λέγομεν, οὐ μόνον τὴν διὰ σαρκὸς ἐπιτελουμένην, ἀλλὰ καὶ δι' ἐννοίας ἀπερισπάστου τῷ Θεῷ προσφερομένην.
4. Ἐὰν γὰρ ἓν ἐξ αὐτῶν ἀχαίρως περισπασθῇ, οὐδὲ τὸ ἕτερον κατὰ μόνας παρίσταται τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ θελήματι.
5. Ὅθεν οὐ μόνον οἱ ἀμελοῦντες προσευχῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ τῇ διανοίᾳ μὴ προσέχοντες, ἐπηρεάζονται.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, γνώριζε, ὅτι ὅσοι φροντίζουν νὰ ἐκτελοῦν μετὰ προθυμίας τὴν προσευχὴν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὴν ταπεινοφροσύνην, δὲν πίπτουν.
Αὐτοὶ ὅμως, ποὺ ἀδιαφοροῦν δι' αὐτά, καταλαμβάνονται σιγά—σιγά, χωρὶς καὶ οἱ ἴδιοι νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν, ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν καὶ

ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γάρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται» (Ματθ. ϛ' 6—7).

τὴν βιοτικὴν μέριμναν, ὁπόταν εὐκόλως πλέον πίπτουν εἰς διάφορα ἁμαρτήματα.

2. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ διάβολος δὲν μᾶς ἀποτρέπει ἀπὸ τοῦ νὰ σκεπτώμεθα ὅλα τὰ βιοτικὰ καὶ νὰ ἀσχολούμεθα μὲ αὐτά, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μᾶς ἀποπλανήσῃ ἀπὸ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην· διότι γνωρίζει πολὺ καλά, ὅτι ὅσα γίνονται, χωρὶς προσευχὴν καὶ ταπεινοφροσύνην, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι καλὰ ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως, κάποτε θὰ δυνηθῇ νὰ τὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ τὰ ἐπετέλεσε χωρὶς προσευχὴν καὶ ταπεινοφροσύνην.

3. Ὅταν δὲ λέγωμεν προσευχήν, δὲν ἐννοοῦμεν μόνον ἐκείνην, ποὺ γίνεται μὲ τὴν ἀνάλογον σωματικὴν στάσιν, κατὰ τὰς ὡρισμένας ὥρας, ἀλλὰ καὶ τὴν συνεχῆ πρὸς τὸν Θεὸν ἀνάτασιν τῆς ψυχῆς, ποὺ προσφέρεται ἀπὸ ἀπερίσπαστον νοῦν.

4. Σωματικὴ δὲ στάσις καὶ ἀνάτασις τῆς ψυχῆς πρέπει νὰ συνυπάρχουν, διότι ἐὰν ἓν ἐκ τῶν δύο περισπασθῇ, τότε καὶ τὸ ἄλλο δὲν δύναται, μόνον του, νὰ παρίσταται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁπόταν ὁ ἄνθρωπος κατευθύνεται πλέον ἀπὸ τὸ προσωπικόν του θέλημα.

5. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὸν διάβολον, ὄχι μόνον ὅσοι ἀμελοῦν τὴν προσευχήν των, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ δὲν προσέχουν τὰς κινήσεις τῆς διανοίας των.

ϛ'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΟΠΡΟΣΕΥΧΟΜΕΝΟΣ νηφόντως καίει τοὺς δαίμονας, ὁ δὲ μετεωριζόμενος ἐμπαιχθήσεται ὑπ' αὐτῶν.

Ἑρμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ ποὺ προσεύχεται μὲ νηφαλιότητα καίει τοὺς δαίμονας· ἐκεῖνος ὅμως, τοῦ ὁποίου ἡ σκέψις, ἐνῷ προσεύχεται, περιπλανᾶται ἀσκόπως εἰς μάταια πράγματα, θὰ γίνῃ περίγελως τῶν δαιμόνων.

Ὑπόθεσις Ι΄

Τίς ἡ τῆς προσευχῆς δύναμις, καὶ ὅτι διὰ τῆς προσευχῆς πᾶν ἀγαθὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ δίδοται, καὶ Θεῷ ἑνοῦται ὁ ἄνθρωπος.

Ποία εἶναι ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς· διὰ τῆς προσευχῆς δίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πᾶν ἀγαθόν· διὰ τῆς προσευχῆς ἑνοῦται ὁ ἄνθρωπος μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Α΄. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος.

ΔΥΟ τινὲς κληρικοὶ τῆς κατὰ τὸν μέγαν Ἰωάννην Ἐκκλησίας σκυτοτομικὴν μετιόντες τέχνην, ἐν γειτόνων ἀλλήλοις ἔμενον· ὧν ὁ μὲν γυναικὶ συνεζευγμένος καὶ τέκνα ἔχων, πατέρα καὶ μητέρα συνοικοῦντας αὐτῷ, οὓς πάντας, ἐκ τῶν χειρῶν ἔτρεφε τῶν ἰδίων, ὅμως τῶν συνάξεων οὐκ ἠμέλει.

2. Θάτερος δέ, καίτοι μόνος ὢν τὴν τέχνην τε ἀκριβέστερος καὶ τὴν ἐργασίαν ἐπιμελέστερος, οὐδὲ ἑαυτῷ πορίζειν μόνῳ τὰ πρὸς τὴν χρείαν δυνατὸς ἦν. Τῷ οὖν ὁμοτέχνῳ αὐτοῦ διαφθονούμενος, καὶ μηκέτι ἀντιφέρειν δυνάμενος τὴν ὠδῖνα τῆς βασκανίας, ἐντυχὼν αὐτῷ κατὰ μόνας· ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἔφη, μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλὰ φανερόν μοι τοῦτο θέσθαι, πόθεν αὐτὸς μὲν πλουτῶν διατελεῖς, καὶ ταῦτα γε ὅσα εἰς τὴν ἐργασίαν ῥάθυμος ὤν, ἐμοὶ δὲ ἐπιμελεῖ ὄντι, καὶ φιλοπόνῳ, τοὐναντίον συμβαίνει καὶ εἰς ἐσχάτην περιέστηκα πενίαν;

3. Ὁ δὲ βουλόμενος αὐτὸν ἐπιμελέστερον θέσθαι περὶ τὰς συνάξεις ὀλιγώρως ἔχοντα, κἀμὲ πρότερον, εἶπεν, ἀδελφέ, πολλὴ στένωσις εἶχεν· ἀφ' οὗ δὲ σχολάζειν πρὸς τὰς συνάξεις ἐμαυτὸν ἔπεισα, ἔστιν ἑαυτῷ πορίζειν ὅτε καὶ χρυσίον εὑρίσκω κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπιών. ὅθεν δὴ καὶ ἐπισυνῆκταί μοι πᾶσα, ἣν ὁρᾷς, εὐπορία· ἀλλ' εἴ τι ἐμοὶ πείθει, ἕπου καὶ αὐτὸς ἀπιόντι μοι, καὶ παραμυθίαν ἐντεῦθεν ἕξεις οὐ τὴν τυχοῦσαν.

4. Πείθεται τοῖς αὐτοῦ λόγοις, καὶ καθ' ἑκάστην σύναξιν φοιτῶν σὺν αὐτῷ, ᾔσθετο, μετ' οὐ πολύ, εὐλογίας παρὰ Θεοῦ γινομένης εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ τῷ ἀγαθῷ συμβούλῳ τὴν χάριν ἀνωμολόγει.

5. Ὁ δὲ εὐθὺς τὴν σκηνὴν διάρας, λέγει τῷ ὁμοτέχνῳ, ὡς οὐδέποτε χρυσίον αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν εὑρεθείη, ἀλλὰ βουλόμενος, φησί, διαναστῆσαί σε πρὸς τὰς θείας ἀφικνεῖσθαι συνάξεις, τὴν τοῦ χρυσίου εὕρεσιν ἐπλασάμην.

6. Τοῦτο εἰς ὦτα τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ ἐλθόν, τῆς τε ἀγαθῆς προθέσεως αὐτὸν ἀποδέχεται, καὶ τῆς τοῦ Πρεσβυτέρου χειροτονίας καταξιοῖ.

Ἑρμηνεία

ΕΙΣ ΤΗΝ Ἀλεξάνδρειαν, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, ἔζων δύο κληρικοί[1]. Οὗτοι ἤσκουν τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἐπεξεργασίας δερμάτων καὶ ἦσαν γείτονες. Ἐξ αὐτῶν ὁ ἕνας ἦτο ἔγγαμος, εἶχε παιδιά, συνετήρει καὶ τοὺς γονεῖς του, οἱ ὁποῖοι διέμενον εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν. Ὅλους αὐτοὺς τοὺς συνετήρη διὰ τῆς προσωπικῆς του χειρωνακτικῆς ἐργασίας· ὡς τόσον ἦτο καὶ τακτικώτατος, εἰς τὰς συνάξεις, εἰς τὰς ἀκολουθίας καὶ εἰς τὰς προσευχάς.

2. Ὁ ἄλλος, καίτοι ἦτο μόνος καὶ ἐγνώριζε καλύτερα τὴν τέχνην καὶ εἰργάζετο μετὰ μεγαλυτέρας φροντίδος, ἐν τούτοις δὲν ἠδύνατο οὔτε τὸν ἑαυτόν του νὰ συντηρήσῃ. Βλέπων λοιπὸν τὴν ἐπάρκειαν τοῦ ὁμοτέχνου του καὶ ζηλοτυπῶν δι' αὐτήν, μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ὑποφέρῃ καὶ τὸν φθόνον, τὸν ὁποῖον ᾐσθάνετο, τὸν συνήντησε κάποτε ἰδιαιτέρως καὶ τοῦ εἶπε:

—Σὲ ὁρκίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, νὰ μοῦ εἴπῃς, χωρὶς νὰ μοῦ ἀποκρύψῃς τὸ μυστικόν, πῶς τὰ καταφέρνεις νὰ ἐξοικονομῇς τόσον πλουσίως τὴν ζωήν σου, ἐνῷ εἶναι γνωστόν, ὅτι δὲν εἶσαι ἄριστος τεχνίτης, ἐνῷ ἐγώ, ποὺ γνωρίζω καλύτερα τὴν τέχνην καὶ ἐργάζομαι περισσότερον, ὑποφέρω καὶ κινδυνεύω ἀπὸ πεῖναν;

3. Ὁ ἄλλος, ἐπιθυμῶν νὰ τὸν καταστήσῃ φιλακόλουθον, διότι ἦτο ἀμελὴς εἰς τὰς συνάξεις τῆς ἀκολουθίας, εἶπε πρὸς αὐτόν:

—Καὶ ἐγὼ προηγουμένως, ἀδελφέ μου, ὑπέφερα πάρα πολὺ ἀπὸ οἰκονομικὴν στενοχωρίαν· ἀπὸ τῆς στιγμῆς, ὅμως, ποὺ ἀπεφάσισα νὰ παρευρίσκωμαι τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς εἰς τὰς ἀκολουθίας, ἠδυνήθην νὰ ἐπιτύχω μίαν οἰκονομικὴν ἄνεσιν· συμβαίνει μάλιστα πολλάκις, ἀπερχόμενος διὰ τὴν ἀκολουθίαν, νὰ εὑρίσκω, εἰς τὸν δρόμον, χρήματα μὲ τὰ ὁποῖα ἐπιτυγχάνω αὐτὴν τὴν εὐπορίαν, ποὺ βλέπεις. Ἐὰν λοιπὸν θέλῃς νὰ μὲ ἀκούσῃς, ἀκολούθησέ με νὰ πηγαίνωμεν μαζὶ εἰς τὰς ἀκολουθίας καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι θὰ εὕρῃς μεγάλην ἀνακούφισιν.

4. Ὁ ὁμότεχνος, ποὺ δὲν ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιηθῇ ἐκ τῆς ἐργασίας του, δίδει ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς λόγους του, καὶ καθημερινῶς πλέον ἐσύχναζεν εἰς τὴν ἀκολουθίαν μαζὶ μὲ αὐτόν. Ἐξ αὐτοῦ ἤρχισε νὰ δοκιμάζῃ μεγάλην ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ καὶ διεπίστωσε τοὺς ὑλικοὺς πλέον καρποὺς ἐκ τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ σπίτι του. Συγκεκινημένος δὲ καὶ εὐγνώμων ηὐχαρίστει τὸν καλὸν ὁμότεχνόν του, διὰ τὰς πολυτίμους συμβουλάς του.

---

1) Κληρικοὶ νοοῦνται ἐνταῦθα, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, οὐχὶ μόνον οἱ κεχειροτονημένοι εἰς ἱερατικόν τινα βαθμόν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀναγνῶσται καὶ ψάλται καὶ ἐφορκισταὶ καὶ θυρωροὶ καὶ ἅπαν τὸ κατώτερον ὑπηρετικὸν προσωπικὸν τὸ ὑπηρετοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας, ἕως καὶ αὐτῶν τῶν φροντιστῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων.

5. Τότε καὶ ἐκεῖνος ἐθεώρησε κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀφήσῃ τὴν σκηνοθεσίαν καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν.

—Ἀδελφέ μου—τοῦ εἶπε—ποτὲ δὲν ηὗρα εἰς τὸν δρόμον χρήματα· τὸ εἶπα αὐτό, διὰ νὰ διεγείρω τὸν ζῆλον σου, νὰ ἔρχεσαι εἰς τὰς ἀκολουθίας καὶ τὰς συνάξεις.

6. Αὐτὸ τὸ τέχνασμα τῆς εὐσεβείας τὸ ἐπληροφορήθη ὁ μακάριος Ἰωάννης καὶ ἐξετίμησε τὴν καλὴν πρόθεσιν τοῦ κληρικοῦ· δι᾽ αὐτὸ καὶ τὸν ἀξιώνει τῆς εἰς Πρεσβύτερον χειροτονίας.

Β'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΜΟΝΑΖΩΝ τις ἦν μὴ ἐργαζόμενος τὸ σύνολον, ἀλλὰ ἀδιαλείπτως προσευχόμενος· καθ' ἑσπέραν δὲ εἰσῄει εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ καὶ εὕρισκε τὸν ἄρτον αὐτοῦ καὶ ἤσθιεν.

2. Ἐν μιᾷ οὖν παρέβαλεν ἀδελφός τις ἔχων σεβέννια, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἐργάσασθαι· ἑσπέρας δὲ γενομένης, εἰσῆλθε κατὰ τὴν συνήθειαν φαγεῖν, καὶ οὐδὲν εὗρεν· ἐκοιμήθη οὖν λυπούμενος καὶ ἀπεκαλύφθη αὐτῷ, ὅτι· ὅτε μετ' ἐμοῦ ἐσχόλαζες, ἔτρεφόν σε· ὅτε δὲ ἤρξω ἐργάζεσθαι, ἐκ τοῦ ἐργοχείρου σου ζήτησον τὴν τροφήν σου.

3. Ἦν τις Γέρων ποτὲ εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος, καὶ ὡς ἐξήρχετο ἐκεῖθεν, συνήντησεν αὐτῷ ἀδελφός, καὶ στενάξας εἶπε τῷ Γέροντι· Πάτερ, θλιβόμεθα διὰ τὴν ἀβροχίαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· διατὶ οὐκ εὔχεσθε καὶ παρακαλεῖτε τὸν Θεόν, ἵνα βρέξῃ; Ἔφη ὁ ἀδελφός· καὶ εὐχόμεθα καὶ λιτανεύομεν, καὶ οὐ βρέχει. Καὶ λέγει ὁ Γέρων· πάντως οὐκ εὔχεσθε ἐκτενῶς· θέλεις δὲ γνῶναι ὅτι οὕτως ἐστί; στῶμεν εἰς προσευχήν.

4. Καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, ηὔξατο, καὶ εὐθέως κατέβη ἡ βροχή. Ἰδὼν δὲ ὁ ἀδελφὸς ἐφοβήθη, καὶ πεσὼν προσεκύνησεν αὐτῷ, ὁ δὲ Γέρων ἔφυγε παραχρῆμα ἐκεῖθεν.

5. Ἀδελφοὶ παρέβαλον τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτῷ ῥῆμα τοῦ Λευϊτικοῦ· ἐξῆλθεν οὖν ὁ Γέρων εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἠκολούθησεν αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς κρυφῇ, εἰδὼς τὴν συνήθειαν αὐτοῦ.

6. Καὶ μακρύνας οὐ πολὺ ὁ Γέρων στὰς εἰς προσευχήν, ἔκραξε λέγων· ὁ Θεὸς ἀπόστειλόν μοι τὸν Μωϋσῆν, καὶ διδάξει με τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λαλοῦσα μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς, ὅτι τὴν μὲν φωνὴν ἤκουσα τὴν λαλοῦσαν μετ' αὐτοῦ, τὴν δὲ δύναμιν τοῦ λόγου οὐκ ἔμαθον.

7. Διηγήσατο ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς, ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Βησσαρίωνος, ὅτι ἦλθον εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ καὶ εὗρον αὐτὸν ἑστῶτα εἰς εὐχήν, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐκτεταμέναι εἰς τὸν οὐρανόν, ἔμεινε δὲ ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας τοῦτο ποιῶν· καὶ μετὰ τοῦτο ἐφώνησέ με καὶ εἶπέ μοι· ἀκολούθει μοι.

8. Καὶ ἐξελθόντες, ἐπορεύθημεν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ διψήσας, εἶπον· Ἀββᾶ, διψῶ. Καὶ λαβὼν τὸ μηλωτάριόν μου, ἀπῆλθεν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ ποιήσας εὐχήν, ἤνεγκέ μοι αὐτὸ μεστὸν ὕδατος.

9. Καὶ ὁδεύσαντες, ἤλθομεν εἰς τὴν Λυκὼ πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἰωάννην, καὶ ἀσπασάμενοι αὐτόν, ἐποιήσαμεν εὐχήν· εἶτα ἐκάθισαν λαλεῖν περὶ τῆς θεωρίας ἣν εἶδεν ἐν τῇ προσευχῇ ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων, καὶ εἶπεν ὅτι· ἀπόφασις ἐξῆλθεν, ἵνα καθαιρεθῶσι τὰ ἱερά. Ἐγένετο δὲ οὕτω, καὶ καθῃρέθησαν.

10. Παρέβαλεν ὁ Ἀββᾶς Λὼτ τῷ Ἀββᾷ Ἰωσήφ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, κατὰ δύναμίν μου ποιῶ τὴν μικράν μου σύναξιν, καὶ τὴν μικράν μου νηστείαν καὶ τὴν εὐχήν, καὶ τὴν μελέτην καὶ τὴν ἡσυχίαν· καί, τὸ κατὰ δύναμίν μου, καθαρεύω τοῖς λογισμοῖς· τί οὖν ἔχω ποιῆσαι λοιπόν;

11. Ἀναστὰς οὖν ὁ Γέρων, ἥπλωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ γεγόνασιν οἱ δάκτυλοι αὐτοῦ ὡς δέκα λαμπάδες πυρός· καὶ λέγει αὐτῷ· εἰ θέλεις, γενοῦ ὅλος ὡς πῦρ.

12. Ἦλθέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς ἀντλῆσαι ὕδωρ, καὶ εὗρε τὸν Ἀββᾶν Ζαχαρίαν εὐχόμενον ἐπὶ τοῦ λάκκου, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καθήμενον ἐπάνω αὐτοῦ.

13. Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ἰάκωβος, ὅτι τις τῶν Γερόντων εἶπεν· ὡς ὅτε ἤμην νεώτερος ἐν τῇ ἐρήμῳ μένων, εἶχον πλησίον παῖδα ἰδίᾳ σχολάζοντα, καὶ ἐπισκοπὴν ποιούμενος· εἶδον αὐτὸν εὐχόμενον, καὶ ἀξιοῦντα τὸν Θεόν, ἵνα εἰρηνεύσῃ μετὰ τῶν θηρίων, καὶ μετὰ τὴν εὐχήν, οὔσης πλησίον ὑαίνης, καὶ θηλαζούσης τὰ ἑαυτῆς παιδία, ὑπέθηκεν ὁ παῖς ἑαυτόν, καὶ ἤρξατο θηλάζειν μετ' ἐκείνων.

14. Πάλιν ἔφη, ὅτι· ἄλλοτε εἶδον αὐτὸν εὐχόμενον, καὶ ἀξιοῦντα τὸν Κύριον καὶ λέγοντα· δός μοι χαρίσματα, Δέσποτα, τῷ πυρὶ φιλιάσαι· καὶ ποιήσας πυρὰν ἐν μέσῳ ταύτης γόνατα ἔκλινε προσευχόμενος.

15. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Σισώην, λέγων· πῶς σωθῶ; Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων· εἰ βούλει εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ, ἔκστηθι κόσμου, ἀπόστηθι τῆς γῆς, ἄφες τὴν κτίσιν, καὶ πρὸς τὸν Κτίστην μετάβηθι, καὶ διὰ προσευχῆς καὶ πένθους σύναψον σεαυτὸν τῷ Θεῷ, καὶ εὑρήσεις καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀνάπαυσιν.

16. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Τιθόη, ὅτι εἰ μὴ ταχέως κατέφερε τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὅτε ἵστατο εἰς προσευχήν, ἡρπάζετο ὁ νοῦς αὐτοῦ ἄνω· εἰ οὖν συνέβη ἀδελφοὺς συνεύχεσθαι αὐτῷ, ἐσπούδαζε ταχέως καταφέρειν τὰς χεῖρας, ἵνα μὴ ἁρπαγῇ ὁ νοῦς αὐτοῦ καὶ χρονίσῃ.

17. Ἔλεγον οἱ Γέροντες ὅτι ἔσοπτρόν ἐστι τοῦ Μοναχοῦ ἡ εὐχή.

18. Ἐγένετό ποτε τὸν Ἀββᾶν Παμβὼ ὁδεύειν μετὰ ἀδελφῶν εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἰδὼν κοσμικοὺς καθημένους λέγει αὐτοῖς· ἀναστάντες, ἀσπάσασθε τοὺς Μοναχούς, ἵνα εὐλογηθῆτε, συνεχῶς γὰρ τῷ Θεῷ λαλοῦσι, καὶ τὰ στόματα αὐτῶν ἅγιά εἰσιν.

19. Ἀπῆλθεν ἀδελφός τις εἰς τὸ κελλίον τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου εἰς Σκῆτιν, καὶ προσχὼν διὰ τῆς θυρίδος θεωρεῖ τὸν Γέροντα ἑστῶτα εἰς προσευχὴν ὅλον ὡς πῦρ, πάντως δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς ἄξιος ἦν τοῦ ἰδεῖν.

20. Εἶτα κρούσαντος αὐτοῦ, ἐξῆλθεν ὁ Γέρων, καὶ ἰδὼν τὸν ἀδελφὸν ἔκθαμβον λέγει αὐτῷ· ἔχεις πολλὴν ὥραν κρούων; μὴ τίποτε εἶδες; Ὁ δὲ ἔφη· οὐχί, καὶ λαλήσας αὐτῷ ἀπέλυσεν αὐτόν.

21. Γέρων τις εἰς τὰ κάτω μέρη τῆς Αἰγύπτου καθήμενος, ἔλεγεν ἐν ἀφελότητι, ὅτι ὁ Μελχισεδὲκ υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ.

22. Καὶ ἀνηγγέλη τῷ μακαρίῳ Κυρίλλῳ τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀλεξανδρείας περὶ αὐτοῦ· καὶ ἔπεμψεν ἐπ' αὐτόν· εἰδὼς δὲ ὅτι σημειοφόρος ἐστὶν ὁ Γέρων καὶ εἴ τι αἰτεῖ τῷ Θεῷ, ἀποκαλύπτει αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐν ἀφελότητι λέγει τὸν λόγον,

ἐχρήσατο τοιαύτῃ σοφίᾳ λέγων· Ἀββᾶ, παρακαλῶ σε, ἐπειδὴ ὁ λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι ὁ Μελχισεδὲκ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐστι, ἄλλος δὲ πάλιν λογισμὸς λέγει μοι, ὅτι οὔ, ἀλλ' ἄνθρωπός ἐστιν Ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ διστάζων περὶ τούτου, ἀπέστειλα πρὸς σὲ ἵνα δεηθῇς τοῦ Θεοῦ, ὅπως σοι ἀποκαλύψῃ περὶ τούτου.

23. Ὁ δὲ Γέρων, τῇ εἰς Θεὸν αὐτοῦ παρρησίᾳ θαρρῶν, εἶπεν· ἔνδος μοι τρεῖς ἡμέρας, κἀγὼ ἐρωτῶ τὸν Θεὸν περὶ τούτου, καὶ ἀναγγελῶ σοι τίς ἐστιν. Ἀπελθὼν οὖν ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ὁ Γέρων ἀποκαλυφθῆναι αὐτῷ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Καὶ δεξάμενος ἄνωθεν ἀποκάλυψιν, ἦλθε μετὰ τρεῖς ἡμέρας, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ὁ Μελχισεδέκ.

24. Ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος ἠρώτησεν αὐτόν· πῶς οἶδας, Ἀββᾶ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ὡς ἐδεόμην τοῦ Θεοῦ, ἀπεκάλυψέ μοι ὅλους τοὺς Πατριάρχας, καὶ παρήρχετο ἕκαστος ἐνώπιόν μου ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως Μελχισεδέκ· καὶ παριόντος ἐκείνου, λέγει μοι ὁ Ἄγγελος· οὗτός ἐστιν ὁ Μελχισεδέκ· θάρσει οὖν ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ ἀληθές. Ἔκτοτε δὲ δι' ἑαυτοῦ ἐκήρυττεν ὁ Γέρων ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ὁ Μελχισεδέκ.

25. Εἰσῆλθε ποτὲ ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Σιλουανοῦ Ζαχαρίας καὶ εὗρεν αὐτὸν ἐν ἐκστάσει, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἡπλωμέναι καὶ κλείσας τὴν θύραν ἐξῆλθεν· εἰσελθὼν δὲ περὶ ὥραν ἕκτην καὶ ἐνάτην, εὗρεν αὐτὸν οὕτως.

26. Ἐλθὼν δὲ καὶ περὶ ὥραν δεκάτην, εὗρεν αὐτὸν ἡσυχάζοντα καὶ λέγει αὐτῷ· τί ἔχεις σήμερον, Πάτερ; Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· ἠσθένησα σήμερον, τέκνον· ἐκεῖνος δὲ πεσὼν καὶ κρατήσας τοὺς πόδας αὐτοῦ εἶπεν· οὐ μή σε ἐάσω, ἐὰν μὴ εἴπῃς τί εἶδες. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· ἐγὼ εἰς τὸν οὐρανὸν ἡρπάγην, καὶ εἶδον τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκεῖ ἱστάμην ἕως ἄρτι, καὶ νῦν ἀπελύθην.

27. Ἔλεγον οἱ Γέροντες τῷ Ἀββᾷ Ἠλίᾳ εἰς Αἴγυπτον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι καλὸς ἀδελφός ἐστιν. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Γέρων, ὅτι κατὰ τὴν γενεὰν αὐτοῦ καλός ἐστιν.

28 Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· κατὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους, τί; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὅτι εἶπον ὑμῖν, ὅτι κατὰ τὴν γενεὰν αὐτοῦ καλός ἐστιν, εἰς δὲ τῶν ἀρχαίων τὰ μέτρα οὐκ ἔφθασεν· ἐγὼ γὰρ ἑώρακα ἄνθρωπον ἐν Σκήτει, ὃς ἠδύνατο διὰ προσευχῆς τὸν ἥλιον στῆσαι ἐν τῷ οὐρανῷ, καθάπερ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

29. Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς, ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Βησσαρίωνος, ὅτι ποτὲ ὑπαγόντων ἡμῶν εἴς τινα Γέροντα ἦλθεν ὁ ἥλιος εἰς τὸ δῦναι, καὶ στὰς εἰς προσευχὴν ὁ Γέρων εἶπε· δέομαί σου, Κύριε, στήτω ὁ ἥλιος ἕως οὗ φθάσω εἰς τὸν δοῦλόν σου, καὶ ἐγένετο οὕτως.

30 Ὁ αὐτὸς εἶπεν ὅτι ἄλλοτε πάλιν ὁδευόντων ἡμῶν εἰς ὄχθην τῆς θαλάσσης, ἐδίψησα, καὶ εἶπον τῷ Γέροντι· Ἀββᾶ, διψῶ πάνυ· καὶ ποιήσας εὐχὴν ὁ Γέρων λέγει μοι· πίε ἐκ τῆς θαλάσσης· καὶ ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ καὶ ἔπιον, ἤντλησα δὲ ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγγεῖον.

31. Καὶ ἰδὼν ὁ Γέρων λέγει μοι· διατί ἤντλησας; Καὶ εἶπον αὐτῷ· συγχώρησόν μοι, μήποτε παρεκεῖ διψήσω. Ἔφη δὲ ὁ Γέρων· ὁ ὧδε Θεὸς καὶ ἐν παντὶ Θεός ἐστιν.

32. Ἄλλοτε χρείας αὐτῷ γενομένης, ἐποίησεν εὐχὴν καὶ διέβη τὸν χρυσοῤῥόαν πεζῇ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν· ἐμοῦ δέ, φησι, βαλόντος αὐτῷ μετάνοιαν, καὶ εἰπόντος πῶς ᾐσθάνου τοὺς πόδας σου ἐν τῷ περιπατεῖν σε εἰς τὸ ὕδωρ; ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἕως τῶν ἀστραγγάλων ᾐσθανόμην τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ λοιπὸν ἦν στερεόν.

33. Ἀπιὼν ποτε ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον, ἐπλα-

νήθη τὴν ὁδόν· ηὔξατο δὲ τῷ Θεῷ λέγων· Κύριε ὁ Θεός μου, μὴ ἀπολέσῃς τὸ πλάσμα σου, καὶ εὐθὺς ὤφθη αὐτῷ χεὶρ ἀνθρώπου κρεμαμένη ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, δεικνύουσα αὐτῷ τὴν ὁδόν, ἕως ἦλθε καὶ ἔστη ἔξωθεν τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου.

34. Παρερχόμενός ποτε ὁ Ἀββᾶς Μίλης διά τινος τόπου, εἶδέ τινα κρατούμενον ὡς φόνον ποιήσαντα, καὶ προσεγγίσας ὁ Γέρων ἐπηρώτησε τὸν ἀδελφόν, καὶ μαθὼν ὅτι συκοφαντεῖται, λέγει πρὸς τοὺς κατέχοντας αὐτόν· ποῦ ἐστιν ὁ φονευθείς; Καὶ ὑπέδειξαν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον· παρήγγειλεν οὖν πᾶσι προσεύξασθαι.

35. Ἐκπετάσαντος δὲ αὐτοῦ χεῖρας πρὸς τὸν Θεὸν ἀνέστη ὁ νεκρός. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων ἐπὶ πάντων· εἰπὲ ἡμῖν τίς ἐστιν ὁ φονεύσας σε; Ὁ δὲ ἀποκριθείς, εἶπεν· εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δέδωκα χρήματα τῷ Πρεσβυτέρῳ· ὁ δὲ ἀναστάς, ἔσφαξέ με, καὶ ἀπενέγκας ἔῤῥιψεν εἰς τὸ κελλίον τοῦ Ἀββᾶ τούτου· ἀλλὰ παρακαλῶ ὑμᾶς, ληφθῆναι τὰ πράγματά μου καὶ δοθῆναι τοῖς τέκνοις μου.

36. Εἶπε δὲ πάλιν πρὸς αὐτὸν ὁ Γέρων· ἄπελθε λοιπὸν καὶ κοιμῶ, ἕως ἂν ἐλθὼν ὁ Κύριος ἐγείρῃ σε.

37. Διηγήσατο ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος καὶ εἶπε· καθημένου μου ποτὲ ἐν Σκήτει ἦλθον δύο νεώτεροι ἀπὸ ξένης, καὶ ὁ μὲν εἷς εἶχε γένειον, ὁ δὲ ἕτερος ἀρχὴν ἔβαλε γενείου. Καὶ προσελθόντες εἶπον· Ἀββᾶ, ποῦ ἐστιν ἡ κέλλα τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου; Ἔφη δὲ αὐτοῖς· τί θέλετε αὐτόν; Οἱ δὲ λέγουσιν· ἀκούοντες περὶ αὐτοῦ, ἤλθομεν ἰδεῖν αὐτόν. Καὶ λέγω αὐτοῖς· ἐγώ εἰμι. Καὶ ἔβαλον μετάνοιαν λέγοντες· ὧδε θέλομεν μεῖναι.

38. Ἐγὼ δὲ βλέπων αὐτοὺς τρυφεροὺς καὶ ὡς ἀπὸ πλούτου, εἶπον αὐτοῖς· οὐ δύνασθε καθίσαι ὧδε. Ἀπεκρίθη ὁ μείζων καὶ ἐὰν μὴ δυνάμεθα καθίσαι ὧδε, ὑπάγομεν ἀλλαχοῦ. Ἐγὼ δὲ λέγω πρὸς ἐμαυτόν· διατὶ διώκω αὐτοὺς καὶ σκανδαλίζονται, ὁ κόπος ποιεῖ αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν φυγεῖν.

39. Εἶπον οὖν αὐτοῖς· εἰ δύνασθε, δεῦτε ποιήσατε ἑαυτοῖς κελλίον. Καὶ λέγουσι· δεῖξον ἡμῖν τόπον καὶ ποιοῦμεν. Ἔδωκα δὲ αὐτοῖς πέλεκυν καὶ ἀναβολίδιον μεστὸν ψωμίων καὶ ἅλας, καὶ ἔδειξα αὐτοῖς πέτραν σκληράν. Καὶ εἶπον· λατομήσατε ὧδε, καὶ φέρετε ξύλα ἐκ τοῦ ἕλους καὶ στεγάσαντες καθίσατε.

40. Ἠρώτησαν δὲ ἐκεῖνοι, τί ἐργάζονται ὧδε; Καὶ λέγω αὐτοῖς· τὴν σειράν. Καὶ λαμβάνω βαΐα ἐκ τοῦ ἕλους, καὶ δεικνύω αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν τῆς σειρᾶς, καὶ πῶς ῥάπτειν δεῖ. Καὶ εἶπον· ποιεῖτε σπυρίδας καὶ παρέχετε τοῖς φύλαξι, καὶ φέρουσιν ὑμῖν ψωμία.

41. Λοιπὸν οὖν ἐγὼ ἀνεχώρησα παραδοὺς αὐτοῖς τὸν κανόνα τοῦ καθίσματος, ἐκεῖνοι δὲ μεθ' ὑπομονῆς πάντα ἐποίησαν ὅσα εἶπον αὐτοῖς, καὶ οὐ παρέβαλόν μοι ἐπὶ τρία ἔτη. Καὶ ἔλεγόν μοι οἱ λογισμοί, τίς ἄρα ἐστὶν ἡ ἐργασία αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦλθον ἐρωτῆσαι λογισμόν; Οἱ ἀπὸ μήκοθεν ἔρχονται πρός με, καὶ οὗτοι οἱ ἐγγὺς οὐκ ἦλθον; Οὐδὲ πρὸς ἄλλον τινὰ ἀπήρχοντο, εἰμὴ μόνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σιωπῶντες λαβεῖν τὴν προσφοράν.

42. Νηστεύσας οὖν ἑβδομάδα, ηὐξάμην τῷ Θεῷ, ἵνα δείξῃ μοι τὴν ἐργασίαν αὐτῶν καὶ μετὰ τὴν ἑβδομάδα ἀναστὰς ἀπῆλθον πρὸς αὐτοὺς ἰδεῖν πῶς κάθηνται. Καὶ κρούσαντός μου, ἀνέῳξαν καὶ ἠσπάσαντό με σιωπῶντες, καὶ ποιήσας εὐχὴν ἐκάθισα· νεύσας δὲ ὁ μείζων τῷ μικροτέρῳ ἐξελθεῖν, ἐκάθισε πλέκειν τὴν σειράν, λαλήσας μηδέν.

43. Καὶ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐνάτης ἔκρουσε, καὶ ἦλθεν ὁ νεώτερος καὶ ἐποίησε μικρὸν ἕψημα, καὶ νεύσαντος αὐτῷ τοῦ μειζοτέρου, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἔθηκεν εἰς αὐτὴν τρεῖς παξαμάτας καὶ ἔστη σιωπῶν. Ἐγὼ δὲ εἶπα· ἐγείρεσθε φάγωμεν. Καὶ ἀναστάντες ἐφάγομεν, καὶ ἤνεγκαν τὸ βαυκάλιον καὶ ἐπίομεν.

44. Ὡς δὲ ἐγένετο ἑσπέρα, λέγει μοι ὁ εἷς· ὑπάγεις; Ἐγὼ δὲ εἶπον· οὐχί,

ἀλλ' ὧδε κοιμῶμαι. Καὶ ἔθηκάν μοι ψιάθιον παραμέρος, καὶ ἦραν τὰς ζώνας αὐτῶν καὶ τοὺς ἀναλάβους, καὶ ἔθηκαν ἑαυτοὺς ὁμοῦ εἰς τὸ ψιάθιον· ἐγὼ δὲ ηὐξάμην τῷ Θεῷ, ἵνα ἀποκαλύψῃ μοι τὴν ἐργασίαν αὐτῶν.

45. Καὶ ὡς ἐνόμιζον ὅτι κοιμῶμαι, ἐγείρονται, καὶ ἐκτείνουσι τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶδον τοὺς δαίμονας ἐρχομένους ὥσπερ μυίας εἰς τὸ στόμα τοῦ μικροτέρου ἀδελφοῦ, καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Εἶδον δὲ καὶ Ἄγγελον κατέχοντα ῥομφαίαν πυρὸς καὶ διώκοντα τοὺς δαίμονας, τῷ δὲ μειζοτέρῳ οὐκ ἠδύναντο προσεγγίσαι.

46. Περὶ δὲ τὴν πρωΐαν, ἔθηκαν ἑαυτούς, κἀγὼ ἐποίησα ἐμαυτόν, ὅτι διϋπνίσθην. Καὶ εἶπέ μοι ὁ μείζων· θέλεις βάλωμεν τοὺς δώδεκα ψαλμούς; Ἐγὼ δὲ ἔφην, ναί. Ἤρξατο οὖν ὁ μικρότερος ψάλλων πέντε ψαλμοὺς ἀπὸ ἓξ στίχων, καὶ ἓν ἀλληλούϊα· καὶ κατὰ στίχον, λαμπὰς πυρὸς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀνέβαινεν εἰς τὸν οὐρανόν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μείζων, ὅτε ἔψαλλεν, ὡς σχοινίον πυρὸς ἐξήρχετο, καὶ ἔφθανεν ἕως τοῦ οὐρανοῦ. Κἀγὼ εἶπον μικρὸν ἀπὸ στήθους.

47. Καὶ ἐξελθὼν εἶπον· εὔξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ· οἱ δὲ ἔβαλον μετάνοιαν σιωπῶντες. Καὶ μετὰ μικρὸν ἐκοιμήθη ὁ μειζότερος ἀδελφός, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐκοιμήθη καὶ ὁ μικρότερος.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Μοναχὸς δὲν εἰργάζετο καθόλου, ἀλλὰ διαρκῶς καὶ χωρὶς νὰ σταματᾷ προσηύχετο. Κάθε βράδυ, ὅταν εἰσήρχετο εἰς τὸ κελλίον του, εὕρισκεν ἕτοιμον τὸν ἄρτον καὶ τὸν ἔτρωγεν.

2. Μίαν ἡμέραν τὸν ἐπεσκέφθη ἕνας ἀδελφός, ποὺ εἶχε μαζί του τρυφεροὺς βλαστοὺς φοινίκων· ὁ Μοναχὸς τότε ἔλαβε καὶ ἤρχισε νὰ ἐργάζεται πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπισκέπτου του. Μόλις ἐβράδυασεν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλί του, ὡς συνήθως, διὰ νὰ φάγῃ τὸ οὐρανόπεμπτον φαγητόν· δὲν εὗρεν ὅμως τίποτε.

Ἐκοιμήθη λοιπὸν λυπημένος. Εἰς τὸν ὕπνον του ἐδέχθη τὴν ἑξῆς ἐκ Θεοῦ ἀποκάλυψιν: Ὅταν ἐπερνοῦσες ὅλον τὸν καιρὸν εἰς τὴν μετ' Ἐμοῦ ἐπικοινωνίαν, Ἐγὼ σὲ διέτρεφον· τώρα ὅμως ποὺ ἤρχισες νὰ ἐργάζεσαι, νὰ ἐξοικονομῇς τὴν τροφήν σου ἐκ τοῦ κόπου τοῦ ἐργοχείρου σου.

3. Κάποτε εἰς τὸ Σινᾶ ἠσκήτευεν ἕνας Γέρων Ἀσκητής· μίαν ἡμέραν λοιπόν, καθὼς ἐξήρχετο ἀπὸ ἐκεῖ, τὸν συνήντησεν ἕνας ἀδελφὸς καὶ μὲ ἀναστεναγμὸν τοῦ εἶπε:

—Πάτερ μου, στενοχωρούμεθα ἐξ αἰτίας τῆς ἀνομβρίας.

—Διατί—ἐρωτᾷ ὁ Γέρων—δὲν προσεύχεσθε καὶ δὲν παρακαλεῖτε τὸν Θεὸν νὰ βρέξῃ;

—Καὶ προσευχόμεθα—ἀπήντησεν ὁ ἀδελφός—καὶ λιτανείας κάμνομεν, ἀλλὰ δὲν βρέχει.

—Ἀσφαλῶς—λέγει πάλιν ὁ Γέρων—δὲν θὰ προσεύχεσθε ἐντατικῶς καὶ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς σας· θέλεις δὲ νὰ τὸ διαπιστώσῃς καὶ σύ; Ἂς προσευχηθῶμεν μαζί.

4. Τότε ὁ Γέρων Ἀσκητὴς ὕψωσε τὰς χεῖρας του πρὸς τὸν οὐ-

ρανὸν καὶ ἤρχισε νὰ προσεύχεται. Ἀμέσως ἤρχισε νὰ βρέχῃ!

Μόλις εἶδεν αὐτὸ τὸ θαῦμα ὁ ἀδελφὸς ἐφοβήθη καὶ ἔπεσε νὰ προσκυνήσῃ τὸν Ἀσκητήν· πλὴν ὁ Γέρων ἀνεχώρησεν ἀμέσως ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν τόπον.

5. Κάποτε μερικοὶ ἀδελφοὶ ἐπεσκέφθησαν τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ ἕνα χωρίον τοῦ Λευϊτικοῦ [1]. Ὁ Γέρων τότε, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε, ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ κελλὶ καὶ μετέβη εἰς τὴν ἔρημον. Ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς, ὁ ὁποῖος ἦτο παρών, γνωρίζων τὴν συνήθειαν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου (νὰ προσεύχεται κατὰ μόνας), τὸν παρηκολούθησε κρυφά, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ ὁ Ἅγιος.

6. Κατάπληκτος τότε διεπίστωσε τὰ ἑξῆς:

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος, ἀφοῦ ἐπροχώρησεν ὀλίγον εἰς τὴν ἔρημον, ἐστάθη εἰς προσευχὴν καὶ ἔκραξε μετὰ πεποιθήσεως εἰς τὸν Θεόν· «Θεέ μου, στεῖλε μου τὸν Μωϋσῆν, νὰ μὲ διδάξῃ τὴν σημασίαν τοῦ χωρίου αὐτοῦ».

Ἀμέσως δὲ ἠκούσθη φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ συνομιλοῦσα μὲ τὸν Μέγαν Ἀντώνιον.

Ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς μετὰ ταῦτα ἐβεβαίωνεν, ὅτι τὴν μὲν ἐξ οὐρανοῦ φωνὴν ἤκουσε, τὶ ὅμως τοῦ εἶπε δὲν ἀντελήφθη.

7. Ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς διηγήθη τὸ ἑξῆς περιστατικὸν διὰ τὸν Ἀββᾶν Βησσαρίωνα, τοῦ ὁποίου ἦτο μαθητής. Κάποτε—διηγεῖται ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς—ἦλθον εἰς τὸ κελλὶ καὶ τὸν εὗρηκα νὰ στέκεται εἰς προσευχὴν καὶ νὰ ἔχῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὑψωμένας πρὸς τὸν οὐρανόν. Εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν παρέμεινεν ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας. Μετά, ὡς νὰ συνῆλθεν ἀπὸ ὀπτασίαν, μὲ ἐκάλεσε καὶ μοῦ εἶπε:

—Ἀκολούθησέ με.

8. Ἀπὸ κοινοῦ ἐξήλθομεν καὶ ἐπορεύθημεν πρὸς τὴν ἔρημον. Ἀπὸ τὴν κόπωσιν τῆς ἐρήμου ἐδίψησα καὶ τοῦ εἶπα:

—Ἀββᾶ, διψῶ.

Τότε ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων ἐπῆρε τὸ ἐπανωφόρι μου καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ κοντά μου εἰς τόσην ἀπόστασιν, εἰς ὅσην ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ μία πέτρα, ποὺ θὰ πετάξῃ κανείς. Ἀφοῦ δὲ προσηυχήθη, ἐπέστρεψε μὲ τὸ ἐπανωφόριόν μου γεμᾶτον ὕδωρ.

9. Ἐν συνεχείᾳ βαδίσαντες ἐπ᾽ ἀρκετὸν ἤλθομεν εἰς Λυκώ [2],

---

1) «Λευϊτικὸν» εἶναι τὸ τρίτον βιβλίον τῆς Πεντατεύχου τοῦ Μωϋσέως, λέγεται δὲ οὕτω, διότι περιέχει κυρίως τὴν πνευματικὴν καὶ ἱερατικὴν (λευϊτικὴν) νομοθεσίαν τῶν Ἑβραίων.

2) Ἡ Λυκὼ ἦτο πόλις τῆς Θηβαΐδος τῆς Αἰγύπτου. Πλησίον αὐτῆς, ἐπί τινος ὄρους, ἠσκήτευεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης, ἐπιλεγόμενος ὁ ἐν Λυκῷ. Αὕτη σήμερον λέγεται Ἀσσιούτ.

ὅπου συνηντήσαμεν τὸν Ἀββᾶν Ἰωάννην· ἀφοῦ τὸν ἐχαιρετήσαμεν ἐκάμαμεν εὐχήν.

Μετὰ ἐκαθήσαμεν καὶ ἤρχισαν οἱ Γέροντες νὰ συζητοῦν. Κατὰ τὴν συνομιλίαν αὐτὴν ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων ἀνέφερε τὴν ὀπτασίαν, τὴν ὁποίαν εἶδε κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς. Εἶπε δηλαδή, ὅτι ἐβγῆκεν ἀπόφασις νὰ καταστραφοῦν τὰ εἰδωλολατρικὰ ἱερά (1). Πράγματι ἐντὸς ὀλίγου κατεστράφησαν ἅπαντες οἱ βωμοὶ τῶν εἰδώλων.

10. Ὁ Ἀββᾶς Λὼτ ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Ἰωσὴφ καὶ τοῦ λέγει:

—Ἀββᾶ, κατὰ τὴν δύναμίν μου κάμνω τὴν ὀλίγην ἀκολουθίαν μου, τὴν ὀλίγην μου νηστείαν, τὴν εὐχήν, καὶ τὴν ἡσυχίαν· ἐπίσης, κατὰ τὴν δύναμίν μου, προσπαθῶ νὰ ἐξαγνίσω τοὺς λογισμούς μου· τί μοῦ ὑπολείπεται ἀκόμη νὰ κάμω;

11. Ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ ἠγέρθη ἐκ τῆς θέσεώς του, ἤπλωσε τὰς χεῖρας του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ δάκτυλά του ἔγιναν ὡσὰν δέκα λαμπάδες ποὺ ἐκαίοντο.

Τότε εἶπε:

—Ἐὰν θέλῃς, γίνε ὁλόκληρος ὡς φωτιά, ἀπὸ τὴν θερμότητα τῆς προσευχῆς καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης.

12. Κάποτε ἦλθεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς νὰ βγάλῃ νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι· ἐκεῖ συνήντησε τὸν Ἀββᾶν Ζαχαρίαν νὰ προσεύχεται ἐπάνω εἰς τὸ πηγάδι· ἐπάνω δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀββᾶ Ζαχαρίου εἶδε νὰ ἀναπαύεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

13. Ὁ Ἀββᾶς Ἰάκωβος ἔλεγεν, ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς Γέροντας τοῦ εἶπε τὰ ἑξῆς: Ὅταν ἤμουν νεώτερος καὶ ἔμενα εἰς τὴν ἔρημον, εἶχον πλησίον μου ἕνα παιδί, κατὰ μόνας ἀγωνιζόμενον. Κάποτε λοιπὸν τὸ ἐπεσκέφθην χάριν ἐπιβλέψεως καὶ τὸ εἶδα νὰ προσεύχεται καὶ νὰ ζητῇ ἐπιμόνως ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ζῇ εἰρηνικῶς μὲ τὰ θηρία τῆς ἐρήμου· μετὰ τὴν θερμὴν αὐτὴν προσευχήν, ὢ τοῦ θαύματος! συνέβη τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν· ἐκεῖ πλησίον ἔζη μία ὕαινα καὶ ἐθήλαζε τὰ μικρά της· κοντά της ἐκάθησε καὶ τὸ παιδὶ καὶ ἤρχισε καὶ αὐτὸ νὰ θηλάζῃ, χωρὶς νὰ ἐξαγριωθῇ τὸ ἄγριον θηρίον.

14. Ὁ ἴδιος πάλιν συνέχισεν· ἄλλοτε εἶδον τὸ παιδὶ αὐτὸ νὰ προσεύχεται καὶ νὰ ζητῇ ἐπιμόνως ἀπὸ τὸν Κύριον, λέγον· «Δῶσε μου, Δέσποτα, τὸ χάρισμα νὰ μὴ μὲ βλάπτῃ ἡ φωτιά». Ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν

---

1) Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης ἤκμασε κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ἐνταῦθα, εἶναι ἡ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, ὁ ὁποῖος πράγματι διέταξε τὴν καταστροφὴν τῶν εἰδωλολατρικῶν ἱερῶν.

προσευχήν, ἤναψε φωτιὰν καὶ εἰσελθὸν εἰς τὸ μέσον τῆς φλογὸς ἐγονάτισε προσευχόμενον.

15. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶ Σισώην:

—Πῶς δύναμαι νὰ σωθῶ;

Ὁ Ἀββᾶς Σισώης ἀπήντησεν:

—Ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ εὐαρεστήσῃς τὸν Θεόν, στάσου μακρὰν ἀπὸ τὸν κόσμον, ὑψώσου ὑπεράνω τῆς γῆς, ἄφησε τὴν κτίσιν καὶ μετάστηθι πρὸς τὸν Κτίστην· φρόντισε δὲ τότε μὲ τὴν προσευχὴν καὶ τὸ πνευματικὸν πένθος νὰ ἑνωθῇς μὲ τὸν Θεόν, ὁπότε ἀσφαλῶς θὰ εὕρῃς ἀνάπαυσιν καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν.

16. Ἔλεγον διὰ τὸν Ἀββᾶν Τιθόην, ὅτι ἐὰν δὲν κατεβίβαζε ταχέως τὰς χεῖρας του, ὅταν προσηύχετο, ἡρπάζετο ὁ νοῦς του καὶ ἀνυψοῦτο εἰς ἄλλους πνευματικοὺς κόσμους· ἐὰν λοιπὸν συνέβαινε νὰ συμπροσεύχεται μετ' ἄλλων ἀδελφῶν, ἐφρόντιζε συντόμως νὰ καταβιβάζῃ τὰς χεῖρας του, διὰ νὰ μὴ ἁρπαγῇ ὁ νοῦς του καὶ χρονίσῃ εἰς τὴν προσευχὴν (ὁπότε θὰ ἐπῃνεῖτο ὑπὸ τῶν παρευρισκομένων).

17. Οἱ Γέροντες ἔλεγον, ὅτι ὁ ψυχικὸς καθρέπτης τοῦ Μοναχοῦ εἶναι ἡ προσευχή.

18. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Παμβὼ ἐπεριπατοῦσε μὲ μερικοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰγύπτου· βλέπων δέ, κατὰ τὴν διέλευσιν, μερικοὺς κοσμικοὺς νὰ κάθωνται, τοὺς λέγει: «Σηκωθῆτε νὰ ἀσπασθῆτε τοὺς Μοναχούς, διὰ νὰ εὐλογηθῆτε, διότι οὗτοι συνομιλοῦν συνεχῶς μὲ τὸν Θεὸν καὶ δι' αὐτὸ τὰ στόματά των εἶναι ἅγια».

19. Ἕνας ἀδελφὸς μετέβη εἰς τὴν Σκήτην, εἰς τὸ κελλίον τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου, διὰ νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ· πρὶν κτυπήσῃ, διὰ νὰ τοῦ ἀνοίξῃ, ἔσκυψε νὰ ἰδῇ ἀπὸ ἕνα μικρὸν παράθυρον, καὶ κατάπληκτος βλέπει τὸν Γέροντα νὰ ἵσταται εἰς στάσιν προσευχῆς καὶ νὰ εἶναι ὅλος ὡσὰν φωτιά. Ἦτο δὲ βεβαίως καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτὸς ἄξιος διὰ νὰ ἰδῇ τοιαύτην ἀποκάλυψιν.

20. Μετὰ ἀπὸ ὀλίγον ἐκτύπησε καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος. Μόλις εἶδε κατάπληκτον καὶ θαμβωμένον τὸν ἀδελφόν, τὸν ἐρωτᾶ:

—Ἐπὶ πολλὴν ὥραν κτυπᾷς; Μήπως εἶδες τίποτε;

—Ὄχι—ἀπήντησεν ὁ ἀδελφός.

Κατόπιν αὐτοῦ, ἀφοῦ τοῦ ἀπηύθυνεν ὡρισμένους διδακτικοὺς λόγους, τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ.

21. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς ἐκάθητο εἰς τὰ κάτω μέρη τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Γέρων λοιπὸν αὐτός, ἔλεγεν ἀπὸ ἁπλότητα, ὅτι ὁ Μελχισεδὲκ εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

22. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀνηγγέλθη εἰς τὸν μακάριον Κύριλλον

τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας. Θέλων δὲ ὁ μακάριος Κύριλλος νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα τοῦ Γέροντος, τὸν ἐκάλεσε νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. Ἀφοῦ δὲ ἦλθεν ὁ Γέρων καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὁ θεῖος Κύριλλος, ὅτι ὁ Γέρων ἦτο ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καὶ ἔκαμνε πολλὰ θαύματα καὶ σημεῖα καὶ δι' ὅ,τι ζήτημα παρεκάλει τὸν Θεόν, τοῦ ἀπεκάλυπτεν ὁ Θεὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐπὶ πλέον δὲ ὅτι αὐτὸ ποὺ ἔλεγε διὰ τὸν Μελχισεδὲκ τὸ ἔλεγεν ἐξ ἀφελείας καὶ ἁπλότητος, μετεχειρίσθη τὸ ἑξῆς τέχνασμα καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν:

—Ἀββᾶ, σὲ παρακαλῶ, ἄκουσέ με· ἕνας λογισμός μοῦ λέγει ὅτι ὁ Μελχισεδὲκ εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἄλλος δὲ πάλιν λογισμός μοῦ λέγει, ὄχι, δὲν εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ Ἀρχιερεὺς καί, ὡς ἐκ τούτου, ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν γνωρίζω ποῖον ἐκ τῶν δύο εἶναι τὸ ἀληθές, καὶ ἔχω ἀμφιβολίας καὶ δισταγμούς, δι' αὐτὸ σὲ ἐκάλεσα ἐδῶ καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ δεηθῇς τοῦ Θεοῦ νὰ σοῦ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν.

23. Ὁ Γέρων ἔχων θάρρος καὶ παρρησίαν εἰς τὸν Θεόν, λόγῳ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀσκήσεώς του, ἀπεκρίθη πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον:

—Δῶσε μου τρεῖς ἡμέρας καιρὸν καὶ θὰ παρακαλέσω τὸν Θεὸν νὰ μοῦ ἀποκαλύψῃ αὐτὸ τὸ ζήτημα διὰ νὰ λυθῇ ἡ ἀπορία σου.

Ἀνεχώρησε λοιπὸν ὁ Γέρων καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἀφοῦ δὲ ἐδέχθη τὴν ἀποκάλυψιν, ἦλθε τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον:

—Ὁ Μελχισεδὲκ εἶναι ἄνθρωπος.

24. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύριλλος, μὲ εὔλογον περιέργειαν, ἠρώτησε τὸν Γέροντα:

—Πῶς ἐπληροφορήθης, Ἀββᾶ, τὴν ἀλήθειαν;

Ὁ Γέρων ἀπεκρίθη:

—Καθὼς προσηυχόμην, ὁ Θεὸς μοῦ ἀπεκάλυψεν ὅλους τοὺς Πατριάρχας, ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ Μελχισεδέκ· εἶδον ὅλους νὰ περνοῦν ἔμπροσθέν μου. Ὅταν λοιπὸν διήρχετο ἐνώπιόν μου ὁ Μελχισεδέκ, Ἄγγελος Κυρίου μοῦ λέγει:

—Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἀρχιερεὺς Μελχισεδέκ· ἔχε λοιπὸν θάρρος· αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Ἀπὸ τότε ὁ Γέρων ἐκήρυττε μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ὁ Μελχισεδὲκ εἶναι ἄνθρωπος.

25. Κάποτε ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Σιλουανοῦ Ζαχαρίας εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλὶ τοῦ Ἀββᾶ καὶ τὸν εὗρε προσευχόμενον ἐν ἐκστάσει, μὲ τὰς χεῖρας του ὑψωμένας πρὸς τὸν οὐρανόν. Διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλήσῃ, ἔκλεισε μετὰ προσοχῆς τὴν θύραν καὶ ἐξῆλθε. Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλί, ἐκ νέου, περὶ ὥραν ἕκτην, ὡς καὶ περὶ ὥραν ἐνάτην [1], ὁ Ἀβ-

1) Ἡ ἕκτη ὥρα ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν σημερινὴν 12ην μεσημβρινὴν περίπου, ἡ δὲ ἐνάτη πρὸς τὴν 3ην μ.μ. ὥραν. Βλέπε καὶ ὑποσημ. σελ. 48.

βᾶς Σιλουανὸς εὑρίσκετο εἰς τὴν αὐτήν, ὡς καὶ πρότερον, κατάστασιν.

26. Κατὰ τὴν δεκάτην πλέον ὥραν, εἰσελθὼν καὶ πάλιν, τὸν εὗρε νὰ ἡσυχάζῃ.

Τὸν ἐρωτᾷ λοιπόν:

—Τί ἔχεις σήμερον, Πάτερ μου;

—Σήμερον—ἀπεκρίθη ὁ Γέρων—ἠσθένησα, τέκνον μου.

Τότε ὁ ὑποτακτικός του, ὁ Ζαχαρίας, πίπτων πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἀββᾶ καὶ θερμῶς ἐναγκαλιζόμενος αὐτούς, τοῦ λέγει:

—Δὲν πρόκειται νὰ σὲ ἀφήσω, ἐὰν δὲν μοῦ εἰπῇς τὶ εἶδες!

Ὁ Γέρων, ἐνδώσας εἰς τὴν φιλόθεον αἴτησιν τοῦ λέγει:

—Ἀνηρπάγην εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶδον τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ· εἰς τὴν στάσιν αὐτὴν παρέμενα μέχρι τώρα, ὅτε ἐπανῆλθον.

27. Οἱ Γέροντες ἔλεγον εἰς τὸν Ἀββᾶν Ἠλίαν, εἰς Αἴγυπτον, περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὅτι εἶναι καλὸς καὶ ἐνάρετος ἀδελφός.

Ὁ Ἀββᾶς Ἠλίας ἀπήντησεν:

—Εἶναι καλὸς καὶ ἐνάρετος, ἀναλόγως μὲ τὴν ἐποχήν του.

28. Τότε οἱ Γέροντες ἐρωτοῦν:

—Κατὰ τοὺς ἀρχαίους Πατέρας τί θὰ ἦτο;

Ἀπεκρίθη πάλιν ὁ Γέρων:

—Σᾶς ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἀναλόγως μὲ τὴν ἐποχήν, ποὺ ζῇ, εἶναι καλὸς καὶ ἐνάρετος· δὲν ἔφθασεν ὅμως εἰς τὰ μέτρα τελειότητος τῶν ἀρχαίων Πατέρων. Ἐγὼ ἐγνώρισα, εἰς παλαιὰν ἐποχήν, ἕνα ἄνθρωπον εἰς τὴν Σκήτην, ποὺ ἠδύνατο, διὰ τῆς προσευχῆς του, καὶ αὐτὴν τὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου νὰ σταματήσῃ, ὅπως ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ (1).

Ἐθαύμασαν οἱ Γέροντες ἀπὸ τὴν πληροφορίαν αὐτὴν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

29. Ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς, ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Βησσαρίωνος, διηγεῖτο τὰ ἑξῆς θαυμαστὰ γεγονότα διὰ τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς τοῦ Ἀββᾶ Βησσαρίωνος.

—Κάποτε—λέγει—ἐπηγαίναμεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν ἕνα Γέροντα· ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἥλιος ἐπλησίαζε νὰ δύσῃ, πρὶν ἀκόμη φθάσωμεν εἰς τὸ κελλὶ τοῦ Γέροντος. Τότε ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων μετὰ θέρμης καὶ βεβαιότητος προσηυχήθη εἰς τὸν Θεόν· «Σὲ παρακαλῶ, Κύριέ μου, νὰ μὴ δύσῃ ὁ ἥλιος πρὶν φθάσω εἰς τὸν δοῦλον σου». Ἡ προσευχή του εἰσηκούσθη καὶ τὸ θαῦμα ἔγινε.

30. Ἄλλοτε—συνέχισεν ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς — ἐβαδίζαμεν πλη-

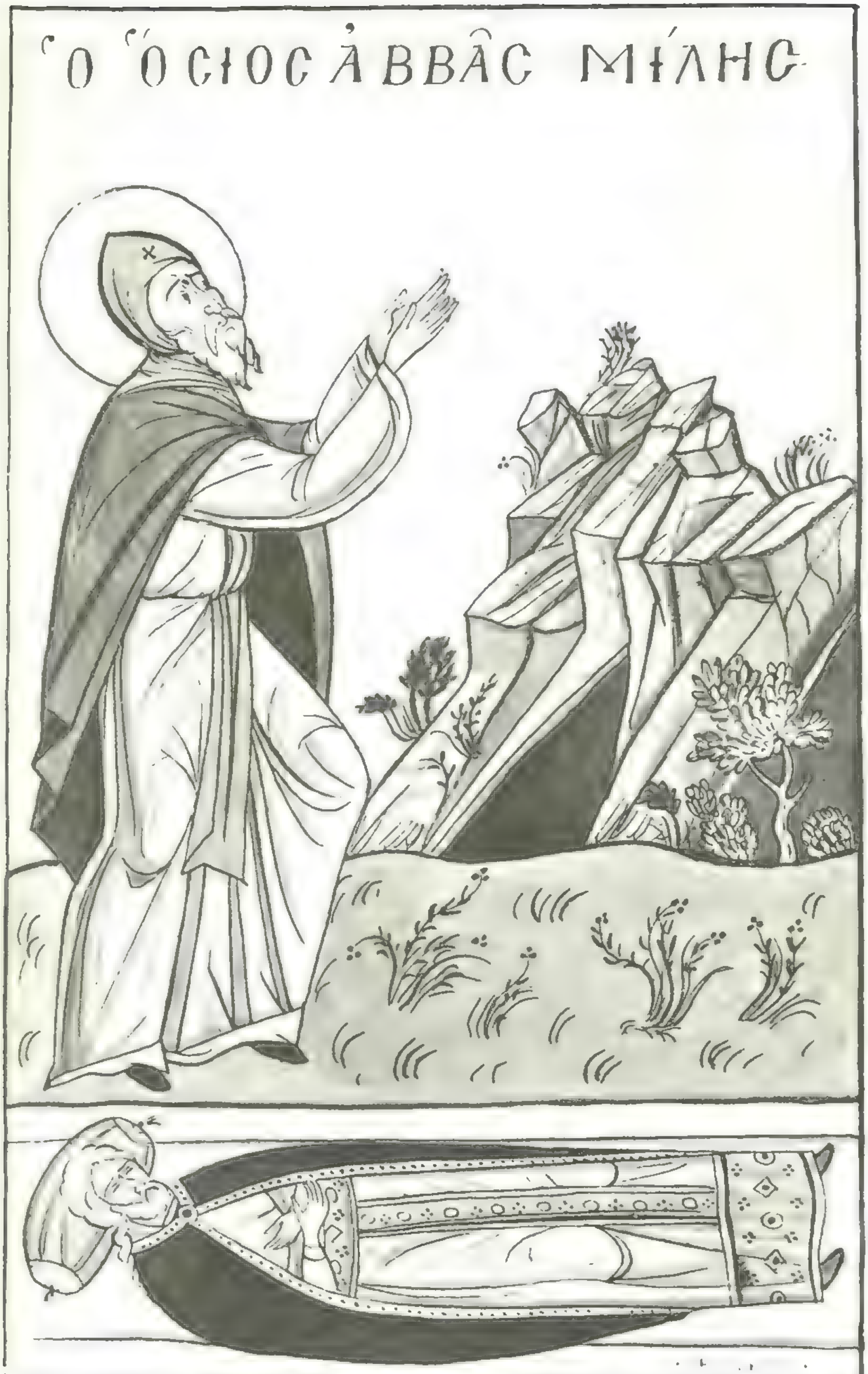
1) «Καὶ εἶπεν Ἰησοῦς· στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαών, καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλών. Καὶ ἔστη ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐν στάσει. . .» (Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ι' 12—13).

σίον τῆς παραλίας. Ἐγὼ ἐδίψασα πολὺ καὶ λέγω εἰς τὸν Γέροντα
—Ἀββᾶ, διψῶ πάρα πολύ.
Ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων, ἀφοῦ προσηυχήθη θερμῶς, μοῦ λέγει:
—Πίε ἀπὸ τὴν θάλασσαν.
Καὶ ὤ, τοῦ θαύματος! τὸ θαλασσινὸν νερὸ εἶχε γίνει γλυκὺ καὶ οὕτω ἔσβεσα τὴν δίψαν μου. Ἐγὼ μάλιστα ἐγέμισα καὶ ἕνα ἀγγεῖον, διὰ νὰ τὸ ἔχω ὡς ἐφόδιον εἰς τὴν ὁδοιπορίαν μας.
31. Βλέπων αὐτὸ ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων μὲ ἠρώτησε:
—Διατὶ ἐγέμισας μὲ νερὸ αὐτὸ τὸ ἀγγεῖον;
—Συγχώρησόν με, Πάτερ μου—ἀπήντησα—μήπως διψάσω πάλιν εἰς τὸν δρόμον μας.
Καὶ τότε μοῦ εἶπε, πλήρης ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν Θεόν.
—Ὁ Θεὸς ποὺ εἶναι ἐδῶ καὶ ἔκαμε τὸ θαῦμα αὐτό, εὑρίσκεται παντοῦ.

32. Ἄλλοτε—ἐξηκολούθησε διηγούμενος ὁ Ἀββᾶς Δουλᾶς—παρέστη ἀνάγκη ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων νὰ διαβῇ τὸν Νεῖλον· προσηυχήθη λοιπὸν καὶ διέβη τὸν ποταμὸν πεζῇ μέχρι τῆς ἀντικρυνῆς ὄχθης.
Μόλις τὸν εἶδα, ἀφοῦ τοῦ ἔκαμα μετάνοιαν, τὸν ἠρώτησα·
—Πῶς ᾐσθάνεσο, Πάτερ μου, καθὼς περιεπάτεις ἐπὶ τοῦ ὕδατος;
—Τὸ νερὸ - ἀπήντησεν ὁ Ἀββᾶς Βησσαρίων—τὸ ἔνοιωθα ἕως τοὺς ἀστραγάλους· κατὰ τὸ ὑπόλοιπον εἶχα τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἐβάδιζα ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους.

33. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς μετέβη διὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον εἰς τὴν ἔρημον· ἔχασεν ὅμως τὸν δρόμον καὶ περιεπλανᾶτο εἰς τὴν ἔρημον. Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν κατάστασιν εὑρισκόμενος ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς προσηυχήθη θερμῶς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἶπε: «Κύριε καὶ Θεέ μου, μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ χαθῇ τὸ πλάσμα σου ἐδῶ εἰς τὴν ἔρημον».
Ἀμέσως τότε ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν του ἕνα ἀνθρώπινον χέρι, ὡς νὰ ἐκρέματο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοῦ ὑπεδείκνυε τὸν δρόμον, μέχρις ὅτου ἦλθεν ἔξω ἀπὸ τὸ σπήλαιον τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου.

34. Ὁ Ἀββᾶς Μίλης διήρχετο κάποτε ἀπὸ ἕνα τόπον. Εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον εἶχον συλλάβει κάποιον, τὸν ὁποῖον ἐσυκοφάντουν ὡς φονέα. Ὁ Γέρων ἐπλησίασε τὸν κρατούμενον καὶ τὸν ἠρώτησε, τὶ τοῦ συμβαίνει. Ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη:
—Μὲ συκοφαντοῦν ἀδίκως, Ἀββᾶ μου.
Ὁ Ἀββᾶς ἀπευθύνεται τότε πρὸς ἐκείνους, ποὺ τὸν εἶχον δεμένον, καὶ τοὺς ἐρωτᾷ:
—Ποῦ εἶναι ὁ σκοτωμένος;
Πράγματι τοῦ ὑπέδειξαν τὸν φονευθέντα.

Ὁ ὍϹΙΟϹ ἈΒΒΑ͂Ϲ ΜΊΛΗϹ

Τότε ὁ Ἀββᾶς Μίλης διέταξεν ὅλους τοὺς παρισταμένους νὰ προσευχηθοῦν, διὰ νὰ δείξῃ ὁ Θεὸς τὸ θαῦμα του.

35. Ἐνῷ δὲ ὅλοι μετὰ θερμότητος προσηύχοντο, ὁ Ἀββᾶς ὕψωσε τὰς χεῖρας του πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀμέσως, ὢ τοῦ θαύματος! ἀνεστήθη ὁ νεκρός!

Ἐνώπιον ὅλων τῶν παρευρισκομένων ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Μίλης τὸν ἀναστηθέντα νεκρόν:

—Εἰπὲ εἰς ἡμᾶς, ἀδελφέ, ποῖος σὲ ἐφόνευσε;

Καὶ ὁ ἀναστηθεὶς νεκρὸς ἀπήντησεν:

—Εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἔδωσα χρήματα εἰς τὸν Πρεσβύτερον. Τότε ὁ Πρεσβύτερος, ὅλως ἀναιτίως, ἠγέρθη καὶ μὲ ἐφόνευσε. Ἀμέσως ἔσυρε τὸ πτῶμά μου καὶ τὸ ἐγκατέλειψεν ἐμπρὸς εἰς τὸ κελλὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀββᾶ, ὅστις κατηγορεῖται τώρα ὡς φονεύς. Καὶ τώρα, σᾶς παρακαλῶ, νὰ συγκεντρώσετε τὰ πράγματά μου καὶ νὰ τὰ στείλετε εἰς τὰ παιδιά μου.

36. Κατόπιν τῆς ἐξηγήσεως αὐτῆς ὁ Ἀββᾶς Μίλης εἶπεν εἰς τὸν ἀναστηθέντα νεκρόν :

—Πήγαινε τώρα νὰ κοιμηθῇς, μέχρι νὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος νὰ σὲ ἀναστήσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως.

37. Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος διηγήθη τὴν κατωτέρω κατανυκτικὴν ἱστορίαν:

—Κάποτε ἐκαθήμην εἰς τὴν Σκήτην καὶ ἦλθον δύο νέοι ἄνδρες ἀπὸ ξένον μέρος· ἐξ αὐτῶν ὁ ἕνας εἶχε γένειον, τοῦ ἄλλου μόλις ἤρχισε νὰ χνοάζῃ τὸ πρόσωπον. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ δύο προσῆλθον εἰς τὸν Ἀββᾶν Μακάριον καὶ τὸν ἠρώτησαν, ἀγνοοῦντες προφανῶς αὐτόν.

—Ἀββᾶ, ποῦ εἶναι τὸ κελλὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου;

—Τί τὸν θέλετε;—ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος.

—Ἔχομεν ἀγαθὰς πληροφορίας περὶ αὐτοῦ—ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι—καὶ ἤλθομεν νὰ τὸν γνωρίσωμεν.

—Ἐγὼ εἶμαι—τοὺς λέγει ὁ Ἀββᾶς Μακάριος.

Τότε οἱ δύο ξένοι τοῦ ἔβαλον μετάνοιαν καὶ τοῦ εἶπον:

—Θέλομεν νὰ μείνωμεν ἐδῶ, εἰς τὴν Σκήτην.

38. Ἐγώ—συνέχισεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος—βλέπων αὐτοὺς νὰ εἶναι καλομαθημένοι καὶ πλούσιοι, εἶπον πρὸς αὐτούς:

—Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ παραμείνετε ἐδῶ.

Ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς ξένους, μοῦ ἀπήντησεν:

—Ἐὰν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ παραμείνωμεν ἐδῶ, τότε θὰ πᾶμε εἰς ἄλλο μέρος.

Κατόπιν τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς τῶν δύο φίλων, ἐσκέφθην· «διατί νὰ τοὺς διώξω καὶ νὰ σκανδαλίζωνται; Ἂς τοὺς ἀφήσω· ὁ κόπος καὶ ἡ ταλαιπωρία θὰ τοὺς κάμουν νὰ φύγουν μόνοι των».

39. Εἶπον λοιπὸν τότε πρὸς αὐτούς:

—Ἐφ' ὅσον ἠμπορεῖτε, ἐλᾶτε νὰ κτίσετε μόνοι σας τὸ κελλί σας.

—Δεῖξε μας, Ἀββᾶ, τὸν τόπον—μοῦ λέγουν ἐκεῖνοι—καὶ ἡμεῖς τὸ κτίζομεν.

Τοὺς ἔδωσα ἕνα τσεκούρι, ἕνα σακκουλάκι μὲ ξεροκόμματα καὶ ἁλάτι, τοὺς ἔδειξα ἕνα ἀπότομον βράχον καὶ τοὺς εἶπα:

—Λαξέψατε τὸν βράχον, φέρετε ξύλα ἀπὸ τὸν βάλτον καὶ κατασκευάσατε ἕνα κελλὶ διὰ νὰ καθίσετε.

40. Ἐν συνεχείᾳ ἠρώτησαν οἱ δύο αὐτοὶ ξένοι:

—Μὲ ποῖον ἐργόχειρον ἀσχολοῦνται ἐδῶ οἱ Πατέρες;

—Μὲ τὸ πλέξιμον ζεμπιλιῶν—ἀπαντῶ.

Ἐπῆρα μάλιστα τρυφερὰ βλαστάρια φοινίκων ἀπὸ τὸν βάλτον, καὶ τοὺς ἔδειξα πῶς νὰ ἀρχίζουν τὸ πλέξιμον, πῶς πρέπει νὰ τὸ ράψουν καὶ τοὺς ἐξήγησα:

—Θὰ κάμετε τὰ ζεμπίλια, θὰ τὰ παραδίδετε εἰς τοὺς ἐπιτηρητὰς καὶ ἐκεῖνοι θὰ σᾶς φέρουν ἄρτους.

41. Ἀφοῦ τοὺς παρέδωσα καὶ τὸν ἀσκητικὸν κανόνα, τοὺς ἄφησα μόνους καὶ ἔφυγα.

Ἐκεῖνοι, μὲ ὑπομονήν, ἔκαμαν ὅσα τοὺς παρήγγειλα καὶ δὲν μὲ ἐπεσκέφθησαν ἐπὶ τρία ἔτη.

Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ἐσκεπτόμην· «μὲ ποίαν ἄραγε πνευματικὴν ἐργασίαν νὰ ἀσχολοῦνται καὶ δὲν ἦλθον ἐπὶ τόσον διάστημα, νὰ μὲ συμβουλευθοῦν, νὰ μοῦ εἴπουν τοὺς λογισμούς των; Ἄλλοι ἀπὸ μακρὰν ἔρχονται· αὐτοί, τόσον κοντά, διατί νὰ μὴ ἔλθουν»; Ἀλλὰ καὶ οὐδένα ἄλλον ἐπεσκέπτοντο. Μόνον εἰς τὸν Ναὸν τῆς Σκήτης προσήρχοντο σιωπῶντες, διὰ νὰ μεταλάβουν καὶ νὰ πάρουν ἀντίδωρον.

42. Διὰ νὰ μὲ φωτίσῃ ὁ Θεὸς νὰ διαλευκάνω τὰς ἀπορίας μου αὐτάς, ἐνήστευσα ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα καὶ παρεκάλεσα τὸν Θεόν, προσευχόμενος μετὰ θέρμης, νὰ μοῦ ἀποκαλύψῃ τὴν ἐργασίαν τῶν ξένων αὐτῶν ἀδελφῶν.

Μόλις ἐτελείωσεν ἡ ἑβδομὰς τῆς πνευματικῆς αὐτῆς προετοιμασίας, μετέβην εἰς τὸ κελλί των, διὰ νὰ ἴδω πῶς πορεύονται. Ἐκτύπησα, μοῦ ἤνοιξαν, μὲ ἠσπάσθησαν σιωπῶντες καὶ ἀφοῦ ἔκαμα εὐχήν, ἐκάθισα. Ὁ μεγαλύτερος ἔκαμε νόημα εἰς τὸν μικρότερον καὶ ἐξῆλθεν. Ἐκεῖνος παρέμεινε, καὶ ἐκάθισε τελείως σιωπηλός, πλέκων ζεμπίλι. Δὲν εἶπε λέξιν μέχρι τῆς ἐνάτης ὥρας.

43. Κατὰ τὴν ἐνάτην, ἐκτύπησε συνθηματικὰ ὁ μεγαλύτερος καὶ προσῆλθεν ὁ νεώτερος καὶ ἔψησεν ὀλίγον φαγητόν. Εἰς νεῦμα τοῦ μεγαλυτέρου ἔστρωσεν ὁ μικρότερος τράπεζαν, ἐτοποθέτησε τρία παξιμάδια καὶ παρέμεινε σιωπῶν. Τότε εἶπα ἐγώ:

—Ἐμπρός, σηκωθῆτε νὰ φάγωμεν.

Ἀφοῦ ἐφάγομεν, ἔφεραν καὶ τὸ δοχεῖον καὶ ἤπιαμεν νερό.

44. Κατὰ τὸ δειλινὸν μὲ ἠρώτησεν ὁ πρῶτος:

—Θὰ φύγῃς;

—Όχι—απήντησα εγώ—θὰ κοιμηθῶ ἐδῶ.

Μοῦ φέρουν τότε μίαν ψάθαν, διὰ νὰ κοιμηθῶ εἰς μίαν ἄκρην τοῦ κελλίου.

Αὐτοὶ ἐτακτοποίησαν τὰς ζώνας των καὶ τὰ πολυσταύρια καὶ ἔπεσαν μαζὶ εἰς μίαν ἄλλην ψάθαν.

Διαισθανόμενος τὴν ἀξίαν τῶν δύο αὐτῶν ξένων, παρεκάλεσα τὸν Θεὸν νὰ μοῦ ἀποκαλύψῃ τὴν ἐργασίαν των.

45. Καὶ πράγματι δὲν ἤργησα νὰ πληροφορηθῶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς πνευματικῆς των ἐργασίας. Ἐνῷ ἐκεῖνοι ἐνόμιζον, ὅτι κοιμοῦμαι, ἐσηκώθησαν σιγά—σιγὰ καὶ ὕψωσαν τὰς χεῖρας των πρὸς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ προσευχηθοῦν. Ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν εἶδον τοὺς δαίμονας νὰ ἔρχωνται ὡς μυῖαι καὶ νὰ τριγυρίζουν εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ μικροτέρου· συγχρόνως ἕνας Ἄγγελος ἀπεδίωκε μὲ φλογίνην ρομφαίαν τοὺς δαίμονας, οἱ ὁποῖοι, ὡς τόσον, δὲν ἐτόλμων νὰ πλησιάσουν τὸν μεγαλύτερον.

46. Περὶ τὰ ἐξημερώματα, ἐκάθησαν καὶ ἀνέμενον· ἐκείνην τὴν στιγμήν, προσεποιήθην ὅτι ἀφυπνίσθην ἐκ τοῦ ὕπνου.

Ὁ μεγαλύτερος μοῦ εἶπε:

—Εἶναι εὐλογημένον νὰ ἀναγνώσωμεν τοὺς δώδεκα ψαλμοὺς ἐκ τοῦ Ψαλτηρίου;

—Μάλιστα ἀπήντησα.

Ἤρχισε λοιπὸν ὁ μικρότερος νὰ ψάλῃ πέντε ψαλμοὺς ἀπὸ ἓξ στίχους καὶ ἕνα ἀλληλούϊα. Ὁσάκις δὲ ἐτελείωνεν ἀπὸ ἕνα στίχον, ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ μικροτέρου καὶ ἀνήρχετο εἰς τὸν οὐρανὸν μία φλόγα πυρός. Τὸ ἴδιον συνέβαινε καὶ μὲ τὸν μεγαλύτερον· ὅταν ἔψαλλεν, ἕνα πύρινο σχοινὶ ἔβγαινεν ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ ἔφθανεν ἕως τὸν οὐρανόν. Εἶπον καὶ ἐγὼ μερικοὺς ψαλμοὺς ἀπὸ στήθους καὶ ἐσηκώθηκα νὰ φύγω.

47. Ἐξερχόμενος καὶ ἀποχαιρετῶν τοὺς ξένους αὐτοὺς ἀδελφούς, τοὺς εἶπα:

—Νὰ εὔχεσθε καὶ δι' ἐμέ.

Ἐκεῖνοι μὲ ἠσπάσθησαν, χωρὶς νὰ εἴπουν λέξιν.

Μετὰ ἀπὸ ὀλίγον ἐκοιμήθη ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ ὁ μικρότερος.

Γ'. Ἀντιόχου τοῦ Παντέκτου.

ΕΙ οἱ δαίμονες παρεκάλεσαν τὸν Κύριον, ἵνα μὴ τῇ ἀβύσσῳ παραπεμφθῶσι, καὶ ἔτυχον τοῦ αἰτήματος, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς εἰσακουσθησόμεθα, οἱ τὸν Χριστὸν ἐνδεδυμένοι, δεόμενοι ἐλευθερίας τυχεῖν τοῦ νοητοῦ θανάτου; διὸ σχολάζωμεν τῇ προσευχῇ, μεγάλη γὰρ ἡ αὐτῆς δύναμις.

Ἑρμηνεία

† ΕΑΝ ὁ Κύριος ἱκανοποίησε τὴν αἴτησιν τῶν δαιμόνων, ὅταν τὸν παρεκάλεσαν νὰ μὴ ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν ἄβυσσον, πό-

σον περισσότερον θὰ εἰσακουσθῶμεν ἡμεῖς, ποὺ ἔχομεν, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἐνδυθῆ τὸν Χριστόν;

Ἀσφαλῶς θὰ πραγματοποιήσῃ τὸ αἴτημα ἡμῶν, δεομένων νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὸν νοητὸν θάνατον. Δι' αὐτὸ ἂς προσευχώμεθα συνεχῶς, διότι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς.

Δ΄. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΟΥ δεῖ τὴν προσευχήν, ἐκτὸς ἀνάγκης καὶ ἀσθενείας, ὥραις καὶ καιροῖς περιορίζειν, τὸν εἰς τὸ τέλειον φθάσαι ἐπειγόμενον, τοῦ μὲν Κυρίου πάντοτε νυκτὸς καὶ ἡμέρας, τοῦ δὲ Ἀποστόλου ἀδιαλείπτως αὐτὴν προσφέρειν τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ νομοθετήσαντος.

2. Καὶ γὰρ πᾶν ἀγαθόν, διὰ προσευχῆς τοῖς πιστοῖς γίνεται, οὐ μόνον ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, ἀλλὰ καὶ βεβαία πίστις καὶ ἀνυπόκριτος ἀγάπη, καὶ ἀμνησικακία, καὶ φιλαδελφία, καὶ ἐγκράτεια, καὶ ὑπομονή, καὶ γνῶσις ἐσωτέρα, καὶ πειρασμῶν λύτρωσις, καὶ ἐξομολόγησις καρδιακή, καὶ δάκρυον ἐκτενές, καὶ τῶν θλιβερῶν ὑπομονή, καὶ εἰλικρινὴς τοῦ πλησίον ἄφεσις, καὶ νόμου πνευματικοῦ ἐπίγνωσις, καὶ δικαιοσύνης Θεοῦ εὕρεσις, καὶ Πνεύματος Ἁγίου ἐπιφοίτησις, καὶ πάντα ὅσα ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς παρέχειν τοῖς πιστοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὧδε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι.

3. Καὶ ἁπαξαπλῶς κατ' εἰκόνα φανῆναι Θεοῦ τὴν ψυχὴν ἀδύνατον, εἰμὴ διὰ Χάριτος Θεοῦ καὶ πίστεως ἀνθρώπου, μετὰ πολλῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἀμετεωρίστου προσευχῆς τῇ διανοίᾳ παραμένοντος.

4. Ἐπικαλοῦ τὸν Θεὸν ἵνα ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας σου καὶ ἴδῃς τὴν ὠφέλειαν τῆς προσευχῆς, καὶ τῆς νοουμένης ἀναγνώσεως. Καὶ ἡ προσευχὴ ἀρετὴ λέγεται, καὶ μήτηρ πασῶν τυγχάνει· ἀπογεννᾷ γὰρ αὐτὰς διὰ τῆς εἰς Χριστὸν συναφείας. Ὃ ἐὰν πράξωμεν, χωρὶς προσευχῆς καὶ ἐλπίδος ἀγαθῆς, ὕστερον ἐπιβλαβὲς καὶ ἀτελὲς τυγχάνει.

5. Ὅταν ἴδῃ ὁ διάβολος, ὅτι ὁ νοῦς ἐκ καρδίας προσηύξατο, τότε μεγάλους καὶ κακοτέχνους λογισμοὺς ἐπιφέρει· μικρὰς γὰρ ἀρετὰς μεγάλαις ἐπιφοραῖς ἀναιρεῖν οὐκ ἀνέχεται.

6. Οὐδὲν προσευχῆς εἰς συνεργίαν δυνατώτερον, καὶ πρὸς εὐδοκίαν Θεοῦ οὐδὲν αὐτῆς ὠφελιμώτερον. Καλὸν τὸ διὰ λόγων ὠφελεῖν τοὺς πυνθανομένους, κρεῖσσον δὲ τὸ δι' ἀρετῆς καὶ προσευχῆς συνεργεῖν αὐτοῖς. Ὁ γὰρ διὰ τούτων ἑαυτὸν προσφέρων Θεῷ, βοηθεῖ καὶ τῷ πέλας διὰ τοῦ ἰδίου βοηθήματος.

7. Εἰ θέλεις συντόμῳ λόγῳ ὠφελῆσαι τὸν φιλομαθῆ, ὑπόδειξον αὐτῷ προσευχήν, πίστιν ὀρθήν, καὶ τῶν ἐπερχομένων ὑπομονήν· πάντα γὰρ τὰ καλὰ λοιπόν, διὰ τούτων εὑρίσκεται.

8. Καλὸν μὲν τὴν κεφαλαιωδεστέραν κρατεῖν ἐντολήν, καὶ μηδὲν κατ' εἶδος προσεύχεσθαι, ἀλλὰ μόνον ζητεῖν τὴν Βασιλείαν κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.

9. Εἰ δὲ περὶ ἑκάστης χρείας ἔτι φροντίζομεν, ὀφείλομεν περὶ ἑκάστης προσεύχεσθαι· ὁ γὰρ ἐκτὸς προσευχῆς τι ποιῶν ἢ φροντίζων, οὐκ εὐοδοῦται ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ πράγματος, καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι οὐ δύνασθε χωρὶς ἐμοῦ ποιεῖν οὐδέν.

Ἑρμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ, ποὺ ἀγωνίζεται νὰ φθάσῃ εἰς μέτρα τελειότητος, δὲν πρέπει νὰ περιορίζῃ τὴν προσευχὴν εἰς ὡρισμένας ὥρας καὶ εἰς ὡρισμένας ἐποχάς, ἀλλὰ νὰ προσεύχεται διαρκῶς· ἐκτὸς ἐὰν ὑφί-

σταται σοβαρὰ ἀνάγκη ἢ ἀσθένεια καὶ τότε μόνον περιορίζει τὴν προσευχήν. Ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιάκοπος προσευχὴ ἀποτελεῖ καὶ ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἀπαιτοῦντος νὰ προσευχώμεθα «ἡμέρας καὶ νυκτός» (1), ἀλλὰ καὶ θεμελιώδη σύστασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, νομοθετήσαντος «ἀδιαλείπτως» (2) νὰ προσευχώμεθα εἰς τὸν Παντοδύναμον Θεόν.

2. Οἱ πιστοὶ διὰ τῆς προσευχῆς ἀποκτοῦν ὅλα τὰ ἀγαθά· ὄχι μόνον τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα, ἀλλὰ καὶ τὴν βεβαίαν πίστιν, καὶ τὴν ἀνυπόκριτον ἀγάπην, καὶ τὴν ἀμνησικακίαν, καὶ τὴν φιλαδελφίαν, καὶ τὴν ἐγκράτειαν, καὶ τὴν ὑπομονήν, καὶ τὴν μυστικωτέραν γνῶσιν, καὶ τὴν λύτρωσιν ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, καὶ τὴν ἀπὸ καρδίας ἐξομολόγησιν, καὶ τὸ συνεχὲς δάκρυον, καὶ τὴν ὑπομονὴν εἰς τὰς θλίψεις, καὶ τὴν εἰλικρινῆ συγχώρησιν τῶν σφαλμάτων τοῦ πλησίον, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ πνευματικοῦ νόμου, καὶ τὴν εὕρεσιν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὅσα ἐν γένει ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ εἰς τοὺς πιστοὺς ἀνθρώπους, καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωήν· ὅλα αὐτὰ τὰ ἀποκτοῦν διὰ τῆς προσευχῆς οἱ Χριστιανοί.

3. Μὲ μίαν λέξιν· εἶναι ἀδύνατον ἡ ψυχὴ νὰ ἀναδειχθῇ «κατ' εἰκόνα» Θεοῦ, ἐὰν δὲν συνεργήσουν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ Θεία Χάρις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ πίστις τοῦ ἀνθρώπου· διὰ τὴν καρποφόρον αὐτὴν συνεργασίαν ἀπαιτεῖται μεγάλη ταπεινοφροσύνη, διάθερμος προσευχή, καὶ συγκέντρωσις καὶ περισυλλογὴ τῆς διανοίας, ὥστε νὰ μὴ σκορπᾷ αὕτη εἰς ἐφήμερα καὶ ἐφάμαρτα πράγματα.

4. Νὰ ἐπικαλεῖσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας σου, ὥστε νὰ ἀντιληφθῇς τὴν ὠφέλειαν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως, τὴν ὁποίαν πρέπει καλῶς νὰ κατανοῇ ὁ ἀναγινώσκων. Καὶ ἡ προσευχὴ εἶναι ἀρετή· δύναται μάλιστα νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἡ μήτηρ ὅλων τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἐφ' ὅσον γεννᾷ αὐτάς, συνάπτουσα τὴν ψυχὴν μὲ τὸν Χριστόν. Ὅ,τιδήποτε καὶ ἐὰν πράξωμεν, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ εἶναι ἀποτέλεσμα προσευχῆς καὶ ἀγαθῆς ἐλπίδος, ἀσφαλῶς δὲν θὰ εἶναι τέλειον καί, ἀργότερον, θὰ ἀποβῇ ἐπιβλαβές.

5. Ὅταν ἴδῃ ὁ διάβολος, ὅτι ὁ νοῦς μας προσηυχήθη πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ καρδίας, χωρὶς τίποτε νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ, τότε ἐπιχειρεῖ νὰ τὸν συγκλονίσῃ μὲ ἐπιθέσεις τρομακτικῶν καὶ κακῶν λογισμῶν, ἐνῷ τὰς μικρὰς ἀρετὰς δὲν στέργει νὰ τὰς καταστρέφῃ μὲ τρομακτικοὺς πειρασμοὺς καὶ δοκιμασίας.

6. Δὲν ὑπάρχει δυνατώτερον μέσον ἀπὸ τὴν προσευχήν, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς συνεργασίας Θείας Χάριτος καὶ ἀνθρωπίνης προσπαθείας· ἀλλὰ καὶ τίποτε δὲν ὠφελεῖ ἀποτελεσματικώτερον τὴν ψυχήν,

---

1) «Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ... βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός» (Λουκ. ιη' 1—7).
2) «Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α' Θεσ. ε' 17).

διὰ νὰ καταστῇ ἀξία τῆς εὐδοκίας τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν προσευχήν. Ὡραῖον πρᾶγμα εἶναι νὰ ἱκανοποιῶμεν τὴν φιλομαθῆ περιέργειαν τῶν ἐρωτώντων μὲ λόγους· ἀναμφισβητήτως ὅμως ἄριστον εἶναι νὰ συντελῶμεν, διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς προσευχῆς, ὥστε νὰ σχηματίζουν μόνοι των ἐσωτερικὴν βεβαιότητα καὶ πληροφορίαν.

Ὅποιος προσφέρει τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν Θεόν, διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀρετῆς, ὁ τοιοῦτος ἀσφαλῶς, διὰ τῶν ἰδίων μέσων βοηθεῖ καὶ αὐτὸν ποὺ εὑρίσκεται μακράν.

7. Ἐὰν θέλῃς νὰ ὠφελήσῃς, μὲ ὀλίγας λέξεις, τὸν φιλομαθῆ, νὰ τοῦ ὑποδείξῃς προσευχήν, ὀρθὴν πίστιν καὶ ὑπομονὴν τῶν ὅσων μᾶς εὑρίσκουν εἰς τὴν ζωήν· διότι μὲ αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτύχῃ ὅλα τὰ κατὰ Θεὸν καλά.

8. Εἶναι καλὸν νὰ ἐφαρμόζωμεν τὴν ἀνωτέραν ὅλων τῶν ἄλλων ἐντολὴν καὶ νὰ μὴ προσευχώμεθα διὰ τὰς ἐπὶ μέρους ἀνάγκας τοῦ βίου, ἀλλὰ μόνον, ὅπως διέταξεν ὁ Κύριος, νὰ ἐπιζητῶμεν τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ (1).

9. Ἐὰν ὅμως δὲν ἔχωμεν εἰσέτι ἀνέλθει εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτὸ ὕψος, ὥστε νὰ μὴ ἀπασχολούμεθα ἀπὸ βιοτικὰ προβλήματα, τότε ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ προσευχώμεθα διὰ τὴν κατὰ Θεὸν λύσιν τῶν διαφόρων αὐτῶν προβλημάτων· διότι ἐκεῖνος ποὺ φροντίζει ἢ κάμνει κάτι, χωρὶς προσευχήν, δὲν τοῦ ἔρχονται καλὰ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὑποθέσεως, ποὺ ἐπιδιώκει. Αὐτὸ δὲ εἶναι καὶ τὸ νόημα τῆς συστάσεως του Κυρίου· «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰωάν. ιε΄ 5).

1) «Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Δικαιοσύνην Αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. ς΄ 33).

·Ὑπόθεσις ΙΑ'·

Ὅτι δεῖ τὸν αἰτοῦντα, μὴ τὸ ἑαυτῷ ἀρέσκον αἰτεῖν, ἀλλὰ τὸ συμφέρον ὡς δοκεῖ τῷ Θεῷ.

Ὅτι πρέπει ὁ ζητῶν τι παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ ζητῇ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀρέσκει εἰς αὐτόν, ἀλλ' ὅ,τι εἶναι συμφέρον εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

Α'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΑΔΕΛΦΟΣ ὀχλούμενος ὑπὸ πονηρῶν λογισμῶν ἐθλίβετο, καὶ ἀπὸ πολλῆς ταπεινώσεως ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ, τοιαῦτα λογιζόμενος, μέτρον σωτηρίας οὐκ ἔχω.

2. Ἀπελθὼν οὖν πρὸς Γέροντα μέγαν, παρεκάλεσεν αὐτόν, ἵνα εὔξηται καὶ κουφισθῶσιν οἱ λογισμοὶ ἀπ' αὐτοῦ· εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Γέρων· οὐ συμφέρει σοι, τέκνον· ὁ δὲ ἐπέμενε βιαζόμενος τὸν Γέροντα.

3. Καὶ δεηθέντος τοῦ Γέροντος, ἦρεν ὁ Θεὸς τὸν πόλεμον ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ εὐθέως ἐνέπεσεν εἰς ὑψηλοφροσύνην καὶ ὑπερηφανίαν.

4. Καὶ ἀπελθών, παρεκάλεσε τὸν Γέροντα, ἵνα ἔλθωσιν αὐτῷ πάλιν οἱ λογισμοί, καὶ ἣν εἶχε πρῶτον ταπείνωσιν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ἠνωχλεῖτο ἀπὸ πονηροὺς λογισμοὺς καὶ ἐστενοχωρεῖτο πάρα πολύ. Ἀπὸ πολλὴν δὲ ταπείνωσιν, ἐξ αἰτίας τῶν λογισμῶν, ἔλεγεν· ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ, μὲ τοιούτους λογισμοὺς εἰς τὴν καρδίαν μου, δὲν δύναμαι νὰ ἐλπίζω εἰς σωτηρίαν.

2. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν ἐπεσκέφθη ἕνα μεγάλον Γέροντα καὶ τὸν παρεκάλεσε θερμότατα, νὰ προσευχηθῇ εἰς τὸν Θεὸν διὰ νὰ φύγουν οἱ κακοὶ λογισμοὶ καὶ νὰ ἐλαφρώσῃ ἀπὸ τὸ βάρος των.

—Δὲν εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον σου αὐτό, τέκνον μου—ἀπήντησεν ὁ Γέρων.

Ὁ ἀδελφὸς ὅμως δὲν ἐπείθετο, ἀλλ' ἐπίεζε τὸν Γέροντα νὰ προσευχηθῇ διὰ τὴν ἀπαλλαγήν του ἐκ τῶν λογισμῶν.

3. Πράγματι ὁ Γέρων παρεκάλεσε τὸν Θεόν, εἰσηκούσθη ἡ δέησίς του καὶ ἀπηλλάγη ὁ ἀδελφὸς ἐκ τοῦ πολέμου τῶν λογισμῶν.

Ἀμέσως ὅμως ὁ ἀδελφὸς περιέπεσεν εἰς ὑψηλοφροσύνην καὶ ὑπερηφανίαν.

4. Ἔτρεξε λοιπὸν καὶ πάλιν πρὸς τὸν Γέροντα καὶ τὸν παρεκά-

λεσε νὰ ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν καρδίαν του ὁ πόλεμος τῶν λογισμῶν, καὶ ἡ ταπείνωσις τὴν ὁποίαν εἶχε προηγουμένως.

Β'. Τοῦ Ἁγίου Ἡσαΐου.

ΕΑΝ εὔχῃ τῷ Θεῷ περὶ πολέμου, ἵνα λάβῃ αὐτὸν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ εἰσακούει σου, μὴ ἐκκακίσῃς· γινώσκει γὰρ τὸ συμφέρον σοι· περισσόν σου μὴ οὖν εἴπῃς, λάβε ἀπ' ἐμοῦ τόδε, ἢ δός μοι τόδε, ἀλλ' εὖξαι λέγων οὕτω:

2. «Δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθει μοι, καὶ μὴ ἐάσῃς με ἁμαρτῆσαι, ὅτι πεπλανημένος εἰμί, καὶ μὴ ἐάσῃς με ἀπολέσθαι ἐν ταῖς ἁμαρτίαις μου· οἰκτείρησόν με τὸ πλάσμα σου, μὴ ὑπερίδῃς με ὅτι ἀσθενής εἰμι, μὴ ἐγκαταλίπῃς με ὅτι πρὸς σὲ κατέφυγον, ἴασαι τὴν ψυχήν μου, ὅτι ἥμαρτόν σοι, ἐνώπιόν σού εἰσι πάντες οἱ θλίβοντές με, καὶ οὐκ ἔστι μοι καταφυγή, εἰμὴ πρὸς σέ, Κύριε. Κύριε, σῶσόν με ἕνεκεν τῶν οἰκτιρμῶν σου, αἰσχυνθήτωσαν πάντες οἱ ἐπανιστάμενοι ἐπ' ἐμέ, οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτήν, ὅτι σύ, Κύριε, δυνατὸς εἶ ἐν πᾶσι, καὶ διὰ Σοῦ ἐστιν ἡ δόξα τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

3. Καὶ τότε ἡ συνείδησις λαλεῖ μετὰ τῆς καρδίας σου κρυπτῶς, ἕνεκεν ποίου πράγματος οὐκ εἰσακούει σου ὁ Θεός· σὸν δέ ἐστι λοιπὸν μὴ καταφρονῆσαι, ἀλλ' εἴ τι σοι λέγοι ποιῆσαι.

4. Ἀδύνατον γάρ ἐστι τὸν Θεὸν μὴ εἰσακοῦσαι τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν ἀκούσῃ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστι γὰρ μακρὰν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὰ θελήματα ἡμῶν οὐκ ἐῶσιν Αὐτὸν ἀκοῦσαι ἡμῶν.

Ἑρμηνεία

ΕΑΝ προσεύχεσαι εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ πάρῃ ἀπὸ ἐπάνω σου κάποιον πόλεμον, ποὺ σὲ ἐνοχλεῖ, καὶ δὲν εἰσακούεσαι, μὴ λιποψυχήσῃς, διότι ὁ Θεὸς γνωρίζει καλύτερα ἀπὸ σὲ τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου. Μὴ εἴπῃς λοιπὸν πρὸς τὸν Θεόν: πάρε, Θεέ μου, ἀπὸ ἐμὲ αὐτὸ ἢ δός μου ἐκεῖνο, ἀλλὰ ὡς ἑξῆς νὰ προσεύχεσαι:

2. «Δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθει μοι καὶ μὴ μὲ ἀφήσῃς νὰ ἁμαρτήσω, διότι ἔχω πλανηθῆ. Μὴ μὲ ἀφήσῃς νὰ χαθῶ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας μου. Λυπήσου με, διότι εἶμαι πλάσμα σου· μὴ μὲ παραβλέψῃς, διότι εἶμαι ἀσθενής· μὴ μὲ ἐγκαταλείπῃς, διότι πρὸς Σὲ κατέφυγον. Θεράπευσον τὴν ψυχήν μου, διότι ἔχω ἁμαρτήσει ἐνώπιόν Σου. Ὅλοι ὅσοι μὲ θλίβουν εὑρίσκονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν Σου καὶ δὲν ἔχω ἄλλο καταφύγιον, ἐκτὸς ἀπὸ Σέ, Κύριέ μου. Κύριε, σῶσον με, χάριν τῆς εὐσπλαγχνικῆς πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀγάπης Σου. Ἂς καταντροπιασθοῦν ὅλοι, ὅσοι ἐξεγείρονται ἐναντίον μου καὶ ζητοῦν τὴν ψυχήν μου, διὰ νὰ τὴν καταστρέψουν, ἐπειδὴ Σύ, Κύριέ μου, εἶσαι Παντοδύναμος, καὶ διὰ Σοῦ δοξάζεται ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

3. Τότε λοιπόν, ὅταν προσευχηθῇς μὲ τοιαύτην ἁπλότητα καὶ ταπείνωσιν, ἡ συνείδησίς σου θὰ συνομιλήσῃ κρυπτῶς μετὰ τῆς καρ-

δίας σου, διὰ νὰ τὴν πληροφορήση ἐξ αἰτίας ποίου πράγματος δὲν εἰσακούει τὴν προσευχήν σου ὁ Θεός. Κατόπιν αὐτοῦ πλέον θὰ εἶσαι σὺ ὑπεύθυνος, ἐὰν ἀγνοήσης τὰς ὑποδείξεις τῆς συνειδήσεώς σου, καὶ δὲν τὰς ἐκτελέσης.

4. Διότι εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν Θεὸν νὰ μὴ ἀκούη τὸν ἄνθρωπον, ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος, προηγουμένως, ἀκούση τὸν Θεόν. Ὁ Θεὸς δὲν εὑρίσκεται μακρὰν τοῦ ἀνθρώπου (1)· τὰ προσωπικά μας ὅμως θελήματα, τὰ μὴ κατὰ Θεόν, δὲν ἀφήνουν νὰ γίνη εὐπρόσδεκτος ἡ προσευχή μας ἀπὸ τὸν Θεόν.

Γ'. Τοῦ Ἁγίου Βαρσανουφίου.

ΑΔΕΛΦΟΣ ἠρώτησε Γέροντα λέγων· ἐὰν ἐρωτήσω τοὺς Ἁγίους περὶ ἀπαλλαγῆς πάθους ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ, καὶ πιστεύσω ὅτι παραχρῆμα θεραπεύομαι, ἄρα οὕτω γίνεται κἂν μὴ συμφέρη μοι ἡ παραχρῆμα θεραπεία;

2. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἀδελφέ, οὐ καλόν ἐστι τὸ ἐξ αὐθεντίας τινὰ εὔξασθαι ἰαθῆναι ἀπὸ πάθους, μὴ εἰδότα εἰ συμφέρει, ἢ οὐ συμφέρει αὐτῷ, ἀλλὰ μεμνῆσθαι τοῦ εἰπόντος· οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος, ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ αἰτῆσαι Αὐτόν.

3. Σὺ οὖν οὕτως εὖξαι τῷ Θεῷ λέγων· Δέσποτα, εἰς τὰς χεῖράς σου εἰμί, ἐλέησόν με, κατὰ τὸ θέλημά σου, καὶ εἰ συμφέρει μοι, διὰ τάχους θεράπευσόν με.

4. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοὺς Ἁγίους αἴτησιν εὔξασθαι, καὶ ἀδιστάκτως πίστευσον, ὅτι τὸ ὠφελοῦν σε ποιεῖ ὁ Θεός, καὶ εὐχαρίστησον ἐν πᾶσιν αὐτῷ, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν παράγγελμα, τὸ λέγον· ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε, καὶ ὠφελῇ ψυχῇ καὶ σώματι.

5. Καὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός· οἱ δὲ Πατέρες αἰτούμενοι εὔξασθαι ὑπέρ τινος πειρασμοῦ, τί αἰτοῦσιν; ἀπαλλαγὴν τοῦ πειρασμοῦ, ἤτοι τοῦ πάθους, ἢ τὸ συμφέρον; καὶ εἰ τὸ συμφέρον αἰτοῦσι, πῶς ὁ Ἀββᾶς Σισώης ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ καὶ ἄλλοι Πατέρες ἀπαλλαγὴν ᾔτησαν τὸν Θεόν;

6. Πῶς δὲ νοήσωμεν ὅτι πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι; ἔτι δὲ εἰ οὐδεὶς πειράζεται παρ' ὃ δύναται, καὶ εἰ οἱ πειρασμοὶ κατὰ τὸ συμφέρον γίνονται, καὶ εἰ ὠφελοῦσιν αἱ εὐχαὶ τῶν Ἁγίων;

7. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἀδελφέ, οἱ Πατέρες οἱ τέλειοι εὔχονται ἵνα τὸ συμφέρον ποιήση ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου· ἐὰν οὖν συμφέρη αὐτῷ, ἀφίησιν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ πάθος δι' ὑπομονήν, εἰ δὲ συμφέρει ἀπαλλαγῆναι, καὶ τοῦτο τῇ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἐπιγράφομεν.

8. Ὁ δὲ Ἀββᾶς Σισώης ἐπληροφορήθη πρότερον ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ εὔξασθαι, καὶ οὕτως ηὔξατο· καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ τῶν Γερόντων οὕτω κατὰ πληροφορίαν ηὔχοντο· ὅτι δὲ πρὸς τὸ συμφέρον τὰ συμβαίνοντα τῷ ἀνθρώπῳ γίνονται, φανερόν ἐστιν ἐκ τοῦ τὸν Ἀπόστολον λέγειν· ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε.

9. Τὸ δέ, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, ἐστὶ τὸ ἐπ' ἐλπίδι βαστάσαι τὴν θλῖψιν τῶν παθῶν, τὸ ὑπομένειν, τὸ μακροθυμεῖν, τὸ πάντα φέρειν γενναίως ὡς ὁ Ἰώβ. Οὐ πειράζει δὲ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ ὃ δύναται, ἀλλ' εἰ μὴ βοηθοῦσιν αἱ εὐχαὶ τῶν Ἁγίων· ἐνίοτε ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν αὐτοῦ χαυνότητα προδότης γίνεται.

---

1) «Οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα· ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν» (Πράξ. ιζ' 27—28).

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ὑπέβαλεν εἰς ἕνα Γέροντα τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν:
—Ἐὰν παρακαλέσω τοὺς Ἁγίους νὰ μεσιτεύσουν, διὰ νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ ἕνα σωματικὸν ἢ ψυχικὸν πάθος καὶ πιστεύσω, ὅτι θὰ θεραπευθῶ ἀμέσως, ἆραγε, θὰ συμβῇ ἔτσι, κατὰ τὴν πίστιν μου, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν συμφέρῃ ἡ ἄμεσος αὐτὴ θεραπεία;

2. Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὁ Γέρων ἀπήντησε:
—Καλὸν θὰ εἶναι νὰ μὴ ζητῇ κανείς, διὰ τῆς προσευχῆς του, ἀπαιτητικῶς ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἕνα πάθος, ἐνῷ δὲν γνωρίζει ἐὰν συμφέρῃ ἢ δὲν συμφέρῃ ἡ ἀπαλλαγὴ αὐτή. Ἀλλὰ νὰ ἐνθυμῆται τὴν σύστασιν τοῦ Σωτῆρος· «οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν, ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι Αὐτόν» (Ματθ. ϛ' 8).

3. Σὺ λοιπὸν κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον νὰ προσεύχεσαι εἰς τὸν Θεόν· «Δέσποτα, εἰς τὰς χεῖρας Σου εὑρίσκομαι· ἐλέησόν με, ὅπως Σὺ θέλεις καὶ γνωρίζεις καὶ ἐὰν εἶναι συμφέρον μου, θεράπευσόν με συντόμως ἀπὸ τὸ πάθος, ποὺ ὑποφέρω».

4. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον νὰ παρακαλέσῃς καὶ τοὺς Ἁγίους νὰ μεσιτεύσουν διὰ σέ, μὲ τὴν ἀδίστακτον πεποίθησιν ὅμως, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὸ ποὺ σὲ ὠφελεῖ ψυχικῶς. Εἰς ὅλας δὲ τὰς περιπτώσεις, εἴτε πραγματοποιηθῇ τὸ αἴτημά σου εἴτε ὄχι, νὰ εὐχαριστήσῃς τὸν Θεόν, συμφώνως πρὸς τὴν ἀποστολικὴν παραγγελίαν· «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε» (Α' Θεσ. ε' 18). Ἀσφαλῶς δὲ οὕτω φρονῶν καὶ οὕτω προσευχόμενος θὰ ὠφεληθῇς ψυχικῶς καὶ σωματικῶς.

5. Εἰς αὐτὰ παρετήρησεν ὁ ἀδελφός:
—Ὅταν οἱ Πατέρες ζητοῦν νὰ προσευχηθοῦν χάριν ἑνὸς πειρασμοῦ, τί ζητοῦν: ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὸν πειρασμόν, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ πάθος, ἢ τὸ ψυχικὸν συμφέρον; Καὶ ἐὰν ζητοῦν τὸ πνευματικὸν συμφέρον, τότε πῶς ὁ Ἀββᾶς Σισώης καὶ ἄλλοι Πατέρες παρεκάλεσαν τὸν Θεὸν νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς μαθητάς των ἀπὸ πειρασμούς;

6. Πῶς δὲ πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ῥητόν· «Πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι»; (Μάρκ. θ' 23)· ὅπως καὶ τὸ ἄλλο ῥητόν, κατὰ τὸ ὁποῖον «οὐδεὶς πειράζεται περισσότερον ἀπ' ὅσον δύναται νὰ ὑπομείνῃ»; [1]. Ἐπίσης, παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς, ἐὰν οἱ πειρασμοὶ συμβαίνουν πρὸς τὸ συμφέρον μας καὶ ἐὰν ὠφελοῦν αἱ προσευχαὶ τῶν Ἁγίων.

7. Εἰς αὐτὰς τὰς ἀπορίας ὁ Γέρων ἀπήντησεν:
—Οἱ τέλειοι Πατέρες προσεύχονται εἰς τὸν Θεὸν νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς αὐτό, ποὺ συμφέρει ψυχικὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν λοιπὸν συμφέρῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ παράτασις τοῦ πειρασμοῦ, διὰ νὰ ἀσκηθῇ εἰς τὴν ὑπομονήν, τὸν ἀφήνει· ἐὰν πάλιν συμφέρῃ ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τοῦ πά-

---

1) «Πιστὸς δὲ ὁ Θεός ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε» (Α' Κορ. ι' 13).

θους, τότε σηκώνει ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸν πειρασμόν. Αὐτὸ εἶναι ζήτημα τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ.

8. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Ἀββᾶν Σισώην, περὶ τοῦ ὁποίου ἀνέφερες, οὗτος ἐπληροφορήθη προηγουμένως ὑπὸ τῆς Χάριτος, νὰ προσευχηθῇ ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ του καὶ δι᾽ αὐτὸ προσηυχήθη, διὰ τὴν ἀπαλλαγήν του ἐκ τοῦ πάθους. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Γερόντων, κατὰ πληροφορίαν ηὔχοντο. Ὅτι δὲ ὅσα συμβαίνουν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὰ παραχωρεῖ ὁ Θεὸς πρὸς τὸ ψυχικόν του συμφέρον, ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ ἀποστολικὸν ρητόν· «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε» (Α´ Θεσ. ε´ 18).

9. Τὸ ρητόν, πάλιν, «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι» (Μάρκ. θ´ 23), περὶ τοῦ ὁποίου μὲ ἠρώτησας, σημαίνει: νὰ σηκώνωμεν τὰς ἐκ τῶν παθῶν θλίψεις μὲ ἐλπίδα, νὰ ὑπομένωμεν, νὰ εἴμεθα μακρόθυμοι, νὰ φέρωμεν μὲ γενναιότητα τὸν Σταυρὸν ὅλων τῶν δοκιμασιῶν, ὅπως ἔκαμεν ὁ Ἰώβ. Ὁ Θεὸς δὲν παραχωρεῖ νὰ πειράζεται ὁ ἄνθρωπος περισσότερον ἀπὸ ὅσον δύναται· ἐὰν δὲ δὲν ἐβοήθουν αἱ εὐχαὶ τῶν Ἁγίων, τότε ὁ ἄνθρωπος, ἐξ αἰτίας τῆς χαυνότητός του, ἐκινδύνευε νὰ γίνῃ προδότης τοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ καθήκοντος.

ὙΠΟΘΕϹΙϹ ΙΒ΄

Ὅτι δεῖ τὸν αἰτοῦντα ἐκ Θεοῦ τὰ συμφέροντα, τὰ ἐκ τῆς Προνοίας ἐπαγόμενα, εὐχαρίστως καταδέχεσθαι, κἂν ἀπεναντίας τῷ ἐκείνου θελήματι ἀποβαίνωσιν.

Αὐτὸς ποὺ ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸν τὰ συμφέροντα εἰς τὴν ψυχήν του, πρέπει εὐχαρίστως νὰ δέχεται καὶ τὰ ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας παραχωρούμενα, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ θέλημα τοῦ αἰτοῦντος.

Α΄ Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος.

ΠΟΛΛΟΙ τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὰ ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων ἐκεῖνα ζηλοῦντες, καὶ τὰ προσόντα αὐτοῖς διαπιπράσκοντες, τὰς τιμὰς φέροντες ταῖς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου χερσὶ κατετίθουν, ἀξιοῦντες ὑπ' αὐτοῦ τοῖς πένησι διανεμηθῆναι.

2. Μεθ' ὧν εἷς τις προσελθών, ἑπτὰ ἥμισυ λίτρας χρυσίου προσήγαγεν, ἐπιβεβαιῶν μηδὲν αὐτῷ εἰς χρυσὸν ἔτι λελεῖφθαι· δύο δὲ παρ' αὐτοῦ χάριτας ᾐτεῖτο λαβεῖν, σωθῆναι μὲν τὸν αὐτοῦ παῖδα ταῖς τούτου εὐχαῖς, ἀνακομισθῆναι δὲ καὶ τὸ πλοῖον ἀκίνδυνον, ὅπερ ἔτυχεν εἰς Ἀφρικὴν ἐκπεμφθέν.

3. Ἐπεὶ οὖν μετὰ τὴν εὐχὴν τριάκοντα παρῆλθον ἡμέραι, θνήσκει ὁ υἱός, τρίτην δὲ ἡμέραν μετὰ τὸν θάνατον, τὸ πλοῖον ἐξ Ἀφρικῆς ἀναγόμενον, εἶτα τῷ Φάρῳ ἀπεναντίας γενόμενον, ναυαγίῳ δεινῷ περιπίπτει, ὡς πάντα μὲν τὸν φόρτον ἀπολέσθαι, μόνον δὲ σὺν ἐπιβάταις τὸ πλοῖον διασωθῆναι.

4. Ὡς οὖν τῆς περὶ τοῦ παιδὸς ἀγγελίας πρότερον ἀκουσθείσης, καὶ τοῦ πάθους ἔτι κρατοῦντος, εὐθὺς καὶ τὸ περὶ τοῦ πλοίου σκυθρωπὸν ἐπῆλθε, τέλειον αὐτὸν κατεβάπτισε τῇ ἀθυμίᾳ καὶ λύπῃ, ὅπερ γνόντα τὸν Πατριάρχην, οὐδὲν ἔλαττον ἐκείνου ἀθυμεῖν ἐποίει, δεῖσθαί τε τοῦ Θεοῦ ἀοράτως ἐφάψασθαι τῆς ἐκείνου ψυχῆς, ἐπιτιμῆσαί τε τῇ ζάλῃ τῆς ἀθυμίας, καὶ εἰς γαλήνην μεταβαλεῖν.

5. Ὄναρ τοίνυν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἐφίσταται τῷ ἀνθρώπῳ ἀνὴρ τῷ τοῦ Πατριάρχου ἐοικὼς σχήματι· τί οὕτως ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ τυγχάνεις; πρὸς αὐτὸν λέγων· οὐχὶ σύ με ἠξίωσας δέησιν τοιαύτην δεηθῆναι Θεοῦ σωθῆναί σου τὸν υἱόν; Καὶ ἰδοὺ Χάριτι Θεοῦ σέσωσται, τῶν τοῦ βίου κακῶν ἀπήμαντος ἀφεθείς. Εἰ γὰρ μακροτέρας ἔτυχε τῆς ζωῆς, οὐκ ἀγαθὸς ἀλλὰ μοχθηρὸς ἔμελλεν ἀποβήσεσθαι, καὶ τοῦ πεποιηκότος ἀνάξιος.

6. Χάριν δὲ τοῦ πλοίου, μηδὲν ἔσο ἐπιδοιάζων, ὡς, εἰ μὴ Θεὸς ὁ πανάγαθος παρεκέκλητο ὑπὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος, αὔτανδρον ἂν ἔμελλε τῷ βυθῷ παραπεμφθήσεσθαι, καὶ πρὸς τῷ φόρτῳ, καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἀπώλεσας ἄν, οὔκουν ἀθυμεῖν δέον, ἀλλ' αὐτῷ τούτῳ μᾶλλον εὐχαρίστως τὰ προσπίπτον-

τα ὑπομονητέον· οὐδὲν γὰρ τῶν γινομένων παρὰ Θεοῦ ἄκριτον, κἂν ἡμῖν ἄγνωστα τὰ πολλὰ τῶν Ἐκείνου κριμάτων.

7. Ἐπεὶ οὖν ἀνῆκε τὸν ἄνδρα ὁ ὕπνος, ἤσθετο τῆς ἑαυτοῦ καρδίας ἱκανῶς παρακεκλημένης, καὶ πορευθεὶς αὐτίκα τοῖς ποσὶ προσπίπτει τοῦ μακαρίου, πολλὰς αὐτῷ καθομολογῶν τὰς χάριτας, καὶ τὴν ὄψιν ἣν ἑώρακε διηγούμενος. Ὁ δὲ οὐκ αὐτῷ μᾶλλον, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ πάντα ἐπὶ τῷ συμφέροντι οἰκονομοῦντι λογίζεσθαι παρῄνει τὴν χάριν.

Ἑρμηνεία

ΠΟΛΛΟΙ ἐκ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιζητοῦντες, ἐκ θείου ζήλου, νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν ζωήν των τὰ ἔθιμα τῆς Ἀποστολικῆς ἐποχῆς(1), ἐπώλουν τὴν περιουσίαν των καὶ παρέδιδον τὰ χρήματα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου (τοῦ Ἐλεήμονος) μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τὰ μοιράσῃ εἰς τοὺς πτωχούς.

2. Μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, ποὺ προσήρχοντο εἰς τὸν Ἅγιον προσῆλθε καὶ κάποιος ὁ ὁποῖος διέθεσε, διὰ τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης, ἑπτὰ καὶ ἡμίσειαν λίτρας χρυσοῦ, διαβεβαιῶν, ὅτι τίποτε δὲν ἐκράτησε διὰ τὸν ἑαυτόν του. Ἐζήτει δὲ ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ἐλεήμονα νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν νὰ τοῦ κάμῃ δύο εὐεργεσίας· ἡ μία ἦτο νὰ σωθῇ τὸ παιδί του ἀπὸ μίαν σοβαρὰν ἀσθένειαν· ἡ δὲ ἄλλη, νὰ ἐπανέλθῃ τὸ πλοῖον του σῶον ἀπὸ ταξείδιόν του εἰς τὴν Ἀφρικήν.

3. Πράγματι ἐγένετο ἡ πρὸς τὸν Θεὸν προσευχή. Τί συνέβη ὅμως; Μετὰ ἀπὸ τριάκοντα ἡμέρας ἀποθνήσκει ὁ υἱός του· τὴν τρίτην δὲ ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ του, τὸ πλοῖον, ἐπιστρέφον ἐκ τοῦ ταξειδίου του, μόλις ἔφθασεν ἀπέναντι τοῦ Φάρου τῆς Ἀλεξανδρείας, ἠπειλήθη ἀπὸ σοβαρὸν ναυάγιον, λόγῳ σφοδρᾶς θαλασσοταραχῆς· μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας διεσώθη μὲ τοὺς ἐπιβάτας του, ἐνῷ τὸ φορτίον ἄλλο κατεστράφη καὶ ἄλλο ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν.

4. Ἀμέσως λοιπόν, μετὰ τὴν εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ τέκνου του, καὶ ἐνῷ ἀκόμη ἐπεκράτει εἰς τὴν ψυχήν του τὸ πάθος τοῦ πένθους, ἔρχεται καὶ ἡ πληροφορία διὰ τὴν ἐκ τῆς θαλασσοταραχῆς ζημίαν τοῦ πλοίου· κατόπιν τῆς διπλῆς αὐτῆς θλιβερᾶς εἰδήσεως ὁ ἐλεήμων ἐκεῖνος Χριστιανὸς κατελήφθη ἀπὸ ἄμετρον μελαγχολίαν καὶ λύπην. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πατριάρχης ὅταν ἐπληροφορήθη τὰς δυσαρέστους αὐτὰς εἰδήσεις δὲν ἐλυπήθη ὀλιγώτερον τοῦ δυστυχοῦς πατρὸς καὶ ἀτυχοῦς πλοιοκτήτου· παρεκάλει δὲ τὸν Θεὸν νὰ θωπεύσῃ μὲ στοργήν, διὰ τῆς ἀοράτου χειρός Του, τὴν ψυχὴν τοῦ θλιβομένου καὶ πονεμένου Χριστιανοῦ, νὰ ἐπιτιμήσῃ τὴν τρικυμίαν τῆς ψυχῆς του καὶ νὰ φέρῃ τὴν γαλήνην.

---

1) «Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε» (Πράξ. β' 44—45). «Ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων» (Πράξ. δ' 34).

5. Τὴν ἰδίαν λοιπὸν ἐκείνην νύκτα, ἐμφανίζεται εἰς τὸ ὄνειρον τοῦ δοκιμασθέντος Χριστιανοῦ ἕνας ἄνθρωπος, ὅμοιο, μὲ τὸν Πατριάρχην καὶ μὲ γλυκύτητα τοῦ λέγει:

—Διατί εἶσαι τόσον πολὺ μελαγχολικὸς καὶ λυπημένος; Δὲν μὲ παρεκάλεσες νὰ σωθῇ ὁ υἱός σου; Ἰδοὺ λοιπόν, ὅτι ὁ υἱός σου ἐσώθη, μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὰ κακὰ τοῦ βίου, ἀπελθὼν ἀβλαβὴς ἐκ τοῦ κόσμου αὐτοῦ· διότι, ἐὰν ἔζη περισσότερον, δὲν θὰ παρέμενεν ἀγαθός· θὰ μετεβάλλετο καὶ θὰ ἐγίνετο κακός, ἀνάξιος τῆς ἀγάπης τοῦ Δημιουργοῦ καὶ τοῦ πατρός του.

6. Ὡς πρὸς τὸ πλοῖον νὰ μὴ εἶσαι καθόλου λυπημένος· ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν εἶχε παρακληθῇ ἀπὸ τὴν μετριότητά μου, θὰ ἐβυθίζετο αὔτανδρον· οὕτω ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν τοῦ φορτίου θὰ εἶχες χάσει εἰς φοβερὸν ναυάγιον καὶ τὸν ἀδελφόν σου καὶ τὸ ἄλλο πλήρωμα. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ λυπῆσαι καὶ νὰ μελαγχολῇς, ἀλλὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃς μὲ ὑπομονὴν τὰ συμβάντα, διότι ὁ Θεὸς δὲν ἐνεργεῖ τίποτε, χωρὶς αὐστηρὰν καὶ δικαίαν κρίσιν, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν κατορθώνωμεν νὰ μάθωμεν τὰς βαθυτέρας αἰτίας πολλῶν ἐκ τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ.

7. Μόλις λοιπὸν ἐξύπνησεν ἀπὸ τὸ ὄνειρον ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ᾐσθάνθη βαθυτάτην παρηγορίαν εἰς τὴν καρδίαν του καὶ ἀμέσως μετέβη εἰς τὸν Πατριάρχην· ἔπεσεν εὐγνώμων εἰς τοὺς πόδας του καὶ τὸν εὐχαριστοῦσε μὲ ὅλην τὴν θερμότητα τῆς ψυχῆς του διηγούμενος τὸ ἀποκαλυπτικὸν ὄνειρον, ποὺ εἶδεν.

Ὁ Πατριάρχης ἀκούων μὲ συγκίνησιν αὐτὴν τὴν διήγησιν τὸν συνεβούλευσε:

—Πρέπει, τέκνον μου, εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἀποδώσῃς τὴν χάριν, ποὺ ἐξοικονομεῖ ὅλα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς μας.

Β'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Οὐάρου.

ΓΥΝΗ τις θεοφιλὴς καὶ πλουσία, Κλεοπάτρα τοὔνομα, τελειωθέντος ἤδη τοῦ Μάρτυρος, τὸ αὐτοῦ σῶμα ἀνελομένη καὶ πρὸς τὴν ἑαυτῆς πατρίδα τὴν Παλαιστίνην μετακομίσασα, ἤδη τοῦ διωγμοῦ ἀρξαμένου μαραίνεσθαι, Ναὸν αὐτῷ ἐκεῖσε περικαλλῆ ἀνεγείρει.

2. Ἔχουσα δὲ καὶ παῖδα μονογενῆ, καὶ ἐπὶ αὐτῷ μόνῳ τὰ τῶν ἐλπίδων σαλεύουσα, τὸν γὰρ ἄνδρα πρὸ πολλοῦ θανάτῳ ἐζημιώθη, τοῖς κρατοῦσι τότε χρήματα πέμπει τιμῆς ἀξιῶσαι τὸν παῖδα της παρ' αὐτοῖς αἰτουμένη. Καὶ παραχρῆμα βασιλικαὶ πρὸς αὐτὴν συλλαβαὶ βεβαιοῦσαι τῷ παιδὶ τὸ ἀξίωμα. Ἡ δὲ τέως μὲν ἀναβολὴν τῷ πράγματι δίδωσι, περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Ναοῦ τοῦ Μάρτυρος ἐμμελέστατα διαπονουμένη.

3. Ἐπεὶ δὲ τὰ τοῦ Ναοῦ πέρας εἶχε, συγκαλεῖ μὲν τοὺς τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπους καὶ Πρεσβυτέρους ἐπὶ τῇ τοῦ Ναοῦ καθιερώσει, συγκαλεῖ καὶ ὅσους τῶν Μοναχῶν ἐπὶ τῷ κατ' ἀρετὴν βίῳ διέλαμπον, καὶ τῆς σοροῦ τὸ ἱερὸν σῶμα τοῦ Μάρτυρος ἐκκομίσασα, λαμπρῶς ἐπὶ πολυτελοῦς κατέθετο κλίνης, ἐπέθηκέ τε καὶ ἣν ὁ παῖς χλαμύδα καὶ ζώνην τοῦ ἀξιώματος ἐνδῦναι ἔμελλεν, εὐλογηθῆναί τε παρὰ τῶν ἐκεῖσε συνελθόντων. Εἶθ' οὕτω περιβαλέσθαι τοῦτον ἑκάτερα παρεσκεύασεν.

4. Ἔπειτα πάννυχον δοξολογίαν ὁμοῦ παντὶ τῷ πλήθει ποιησαμένη, αὐτή τε καὶ ὁ παῖς ὑπελθόντες πρῶτοι τὸ σῶμα τοῦ Μάρτυρος, καὶ τοῦτο διαβαστάσαντες, ἐν τῷ τοῦ Ναοῦ ἱερῷ θυσιαστηρίῳ ἱερῶς κατατίθενται· εἶτα καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ φιλομάρτυς Κλεοπάτρα προσκειμένη θερμῶς καὶ δακρύουσα, τῷ παιδί τε καὶ ἑαυτῇ τὰ ἀγαθὰ ᾔτει παρὰ τοῦ Μάρτυρος.

5. Ἐν τούτῳ δὲ τῆς θείας λειτουργίας τελεσθείσης, ποικίλῃ μὲν καὶ λαμπρᾷ τῇ τραπέζῃ τοὺς ἐκεῖσε συνελθόντας εἱστία, τὰ δὲ περὶ τὴν διακονίαν ταύτην τῷ τε υἱῷ καὶ ἑαυτῇ ἀνετίθει· ἦν δὲ παρηγγελμένον τὸ παιδίον παρὰ τῆς μητρός, μηδοπωσοῦν βρωτοῦ τινος ἢ ποτοῦ μεταλαβεῖν, πρὶν ἢ τὰ τῆς εὐωχίας εἰς πέρας ἐλθεῖν.

6. Εἶτα τῶν περὶ τὴν εὐωχίαν πέρας ἐχόντων, τῆς ἡμέρας ἤδη κλινούσης, κατάκοπος ὁ παῖς γεγονώς, τῇ ἑαυτοῦ κλίνῃ προσανεκλίνετο, λαύρῳ τε καὶ ὀξεῖ πυρετῷ κάτοχος ὤν· ἡ δὲ μήτηρ ἄτροφος καὶ αὐτὴ τῷ παιδὶ παρακαθίσασα, ἄϋπνος διετέλει, τὸν ἐκ τῆς νόσου φλογμόν, ὥσπερ ἦν δυνατόν, ἀναψύχουσα· καὶ περὶ μέσας νύκτας, οἷα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, ὁρᾷ τὸν παῖδα τῇ νόσῳ κατεργασθέντα καὶ νεκρὸν κείμενον.

7. Ὡς οὖν εἶδε τοῦτο, πρῶτον μὲν ὑπὸ ἰλίγγου πρὸς γῆς ἄφωνος καταπίπτει, εἶτα μικρὸν ἀνανήψασα, καὶ τὸ τοῦ παιδὸς σῶμα ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνελομένη, καὶ τὸν Ναὸν εἰσελθοῦσα, ὃν ἐδείματο τῷ Μάρτυρι, τῷ ἱερῷ Θυσιαστηρίῳ τοῦτο φέρουσα παρατίθεται, καὶ ὡς ἐμψύχῳ ἔτι τῷ τοῦ Μάρτυρος σώματι διελέγετο.

8. Τί τοσοῦτον, ὦ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἠδικήσαμεν, λέγουσα, ὡς πικρᾷ τοιαύτῃ περιπεσεῖν συμφορᾷ; οὐκ ἐν ἀλλοτρίᾳ τὸν ἄνδρα καταλιποῦσα, τὴν τοῦ σώματος ἐκφορὰν περὶ παντὸς ἐθέμην τοῦ σοῦ; οὐκ ἐκ τῶν κρηπίδων ἐδειμάμην σοι τὸν Ναόν; οὐκ εἰμή τι ἄλλο, τὴν γοῦν ἀπὸ ψυχῆς εἰσήνεγκα πρόθεσιν;

9. Τί δέ μοι ταῦτα ἐβούλετο; τί τὸ ἀντ' αὐτῶν ἠλπίζετο ἀγαθόν; οὐχ ἡ τοῦ παιδὸς σωτηρία; οὐ τὸ μέχρι γήρως τῇ τεκούσῃ συμπαραμεῖναι; φεῦ οἵων ἐσφάλην τῶν ἐλπίδων, οἷα ἀνθ' οἵων εἶδον ἐγώ! Ἀλλ' ὦ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἢ μοι τὸν παῖδα κατὰ τὸν Ἐλισαῖον ἀνάδος περιόντα τῇ Σουμανίτιδι, ἢ θανάτου μὴ φθονήσῃς σχεσιτελοῦς, ἀλλὰ τὴν οὕτω δυστυχῶς τεκοῦσαν καὶ θρεψαμένην ἐμὲ συνοιχέσθαι τῷ παιδὶ παρασκεύασον.

10. Οὕτω τὴν Κλεοπάτραν θερμῶς ἀνακλαιομένην, ὑπελθὼν ὕπνος, μικρὸν ἀνέπαυσε, καὶ πάντα ἦν ὁ παῖς αὐτῆς φανεὶς σὺν τῷ Μάρτυρι, παρεστηκότα τε γὰρ ὁρᾶν ἐδόκει τὸν Ἀθλητήν, καὶ ὡς υἱὸν ἴδιον τὸν αὐτῆς υἱὸν ἐγκεκολπωμένον, ἡ ἀναβολὴ δὲ ἀμφοτέροις ἐξ ὑπερφυοῦς ἄγαν καὶ ὑπερλάμπρου, στέφανοί τε τὰς αὐτῶν ἐκόσμουν ἥδιστα κεφαλάς, τῶν δὲ στεφάνων τὸ κάλλος θεῖόν τι καὶ ἄῤῥητον ἦν.

11. Καὶ ἵνα τί μὴ χαίροις, ὦ γύναι, λέγειν ὁ Μάρτυς ἐῴκει, ἀλλά σοῦ λύπη δεινὴ διέσεισε τὴν καρδίαν; μὴ γὰρ οὕτως ἀγνώμων ἐγώ, καὶ μηδενὸς τῶν γινομένων ὑπὸ σοῦ αἰσθανόμενος; ἢ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν ἀμοιβὰς φιλοτίμως οὐκ ἀπέδωκα; οὐχ ὁρᾷς οἵας ὁ σὸς παῖς ἠξίωται δόξης; οἵα χάρις ἀστράπτει περὶ αὐτόν; Τί οὖν; οὐ τὸ στυγνὸν τοῦτο λιποῦσα, καὶ αὐτὴ μεταχωρεῖς πρὸς τὸ εὔθυμον; ἀλλ' εἰ δοκεῖ, ἐγγισάτω, καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ παῖς, καί σοι κατ' ὀφθαλμοὺς ἀκριβῶς γενέσθω, ἵνα καὶ αὐτὴ καλῶς ἀναμάθῃς τὰ κατ' αὐτόν.

12. Οὕτως ἔφη, καὶ ἐῴκει τὸν παῖδα μετακαλεῖν· γενοῦ, λέγων, ὦ παῖ, παρὰ τῇ μητρὶ τά τε ἄλλα καὶ ἵν' ὥσπερ ἔχεις ὀφθείς, παρηγορήσῃς αὐτῇ τὸ πολὺ δακρυ· ὁ δὲ παῖς ἔτι μᾶλλον τοῦ Μάρτυρος εἴχετο, μὴ ἀπολιπεῖν ὅλως μηδὲ ἀφικέσθαι πρὸς τὴν μητέρα τὸ παράπαν βουλόμενος, ἀλλ' ἄπιθι, μῆτερ ἐμή, ἄπιθι πρὸς αὐτὴν ἀντιτείνων ἔφη, ἐφ' ἑαυτῆς μένουσα καὶ τοῖς θρήνοις τούτοις μηδὲν προσέχουσα, ἐν ἴσῳ γὰρ ἡγοῦμαι ἄτοπον εἶναι ζωῆς ἀλλάξασθαι θάνατον, καὶ λύπην ἡδονῆς ἀλήκτου, καὶ παντὸς αἰῶνος ζωὴν πρόσκαιρον προτιμῆσαι.

13. Τούτων παρὰ τοῦ παιδὸς καὶ ἡ μήτηρ ἀκούσασα, προσληφθῆναι καὶ αὐτὴν τῷ παιδί, καὶ παρακληθῆναι πρὸς τὰ ὁρώμενα ἰσχυρῶς ἐδεῖτο τοῦ Μάρτυ-

ρος καὶ ὃς τῆς ἐπὶ σωτηρίαν ἀγούσης ἐπὶ πλέον ἔχεσθαι αὐτὴν παρήνει· τέλος εἰρήνην δούς, αὐτὸς μετὰ τοῦ παιδὸς πρὸς τὰς οἰκείας ἐχώρει διατριβάς.

14. Ἡ δὲ εὐθέως διϋπνισθεῖσα, μεγάλα τῷ Θεῷ καὶ τῷ Μάρτυρι ηὐχαρίστει, εἶτα καὶ τὸ τοῦ παιδὸς σῶμα παραθεμένη τῷ Μάρτυρι, καὶ πάννυχον σὺν τοῖς συνοῦσι τὴν εὐχαριστίαν ποιησαμένη, τῇ ἑξῆς, μετὰ τὴν μυστικὴν ἱερουργίαν, λαμπρῶς εἱστία τοὺς τῶν ἱερῶν ὕμνων αὐτῇ κοινωνήσαντας.

15. Μετὰ δὲ ταῦτα, πάντα τὰ ὄντα πένησι διαδιδοῦσα, καὶ λιτὸν ἐνδῦσα χιτώνιον, τῷ τάφῳ διηκονεῖτο τοῦ Μάρτυρος, νηστείαις καὶ προσευχαῖς ἀδιαλείπτως σχολάζουσα, ὑφ' ὧν τοσοῦτον τὸν ἐντὸς ἐκαθήρατο ἄνθρωπον, ὥστε ἑκάστην κυρίαν τῶν ἡμερῶν τὸν Μάρτυρα μετὰ τοῦ παιδὸς αὐτῇ ἐφίστασθαι, ἐστολισμένους ὡς τὸ πρότερον καὶ παραψυχὴν τῇ λύπῃ διδόντας ἑώρα, καὶ οὕτως ἔτη ἑπτὰ διανύσασα, πρὸς τὴν ἐκεῖθεν μεταβαίνει μακαριότητα.

Ἑρμηνεία

ΚΑΤΑ τοὺς χρόνους τῶν Ἁγίων Μαρτύρων ἔζη μία γυνὴ πλουσία, ὀνομαζομένη Κλεοπάτρα. Αὐτὴ ἠγάπα πολὺ τὸν Θεόν· μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἀρετῶν της ὑπῆρχε καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ τίμια λείψανα τῶν Ἁγίων Μαρτύρων. Εὑρίσκετο δὲ τότε εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐμαρτύρησε διὰ τὸν Χριστὸν ὁ Μάρτυς Οὔαρος[1]. Ὅταν λοιπόν, μετὰ τὰ φρικτὰ μαρτύρια, ἐκοιμήθη ὁ Μάρτυς καὶ ἠξιώθη μαρτυρικῶν στεφάνων, παρέλαβε τὸ σῶμα τοῦ Μάρτυρος καὶ τὸ μετέφερεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν της πατρίδα, τὴν Παλαιστίνην. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμὸς ἤρχισε νὰ περιορίζεται καὶ σιγά—σιγὰ νὰ διαλάμπῃ ἡ εἰρήνη τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ Μάρτυρος ἡ εὐσεβὴς Κλεοπάτρα ἀνοικοδομεῖ ὡραιότατον Ναόν.

2. Ἡ γυναίκα αὐτὴ εἶχεν ὡς μόνον στήριγμα διὰ τὰ γηρατεῖα της καὶ θεμέλιον τῶν ἐλπίδων της εἰς τὴν ζωὴν ἕνα μόνον υἱόν, διότι πρὸ πολλοῦ εἶχε παραμείνει χήρα. Ἔτρεφε λοιπὸν διὰ τὸν υἱόν της αὐτὸν τὰς εὐγενεστέρας ἐλπίδας. Οὕτως ἀπέστειλεν ἀρκετὰ χρήματα πρὸς τοὺς κρατοῦντας, ζητοῦσα παρ' αὐτῶν νὰ ἀξιώσουν τὸ τέκνον της μὲ τὴν τιμὴν ἑνὸς ἀξιώματος. Τὸ αἴτημά της ἀμέσως ἐγένετο δεκτὸν καὶ ἐπίσημα βασιλικὰ ἔγγραφα τὴν ἐβεβαίωνον, ὅτι εἰς τὸν υἱόν της ἀπενεμήθη τίτλος καὶ ἀξίωμα. Ἡ εὐσεβὴς ὅμως αὐτὴ γυνὴ ἀνέβαλε, πρὸς στιγμήν, τὴν λαμπρὰν αὐτὴν τακτοποίησιν τοῦ υἱοῦ της, τὴν ὁποίαν μετὰ τόσου ζήλου ἐπεδίωξεν, ἀσχολουμένη μὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἀνοικοδομουμένου Ναοῦ τοῦ Μάρτυρος.

3. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπερατώθη ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ Ναοῦ, προσ-

---

1) Ὁ μακάριος Οὔαρος ἠξιώθη τοῦ στεφάνου τοῦ Μαρτυρίου κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μαξιμιανοῦ, ἐν ἔτει 304. (Βλέπε τὸ Μαρτύριον αὐτοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ «Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», τόμ. Ι' ἔκδ. α' σελ. 324—331, ἔκδ. β' σελ. 420—427). Ἐν τῷ Μαρτυρίῳ τοῦ Ἁγίου Οὐάρου ἀναγράφονται καὶ τὰ περὶ τῆς ἐνταῦθα ἀναφερομένης καὶ ἐν ὁσιότητι βιωσάσης, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της, Ὁσίας Κλεοπάτρας.

καλεῖ τοὺς Ἐπισκόπους καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους τῆς Ἐπαρχίας διὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τοῦ Ναοῦ. Ὡσαύτως εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν τελετὴν καλεῖ καὶ τοὺς εὐσεβεστέρους Μοναχούς. Κατὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων μετέφερε τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Μάρτυρος καὶ τὸ ἐτοποθέτησε, μὲ πᾶσαν λαμπρότητα, ἐπάνω εἰς πολυτελῆ κλίνην. Ἐπάνω εἰς τὸ τίμιον λείψανον τοῦ Μάρτυρος, ἐπὶ τῆς κλίνης, ἔθεσε τὴν χλαμύδα καὶ τὴν ζώνην τοῦ ἀξιώματος, τὰς ὁποίας μετ' ὀλίγον ἐπρόκειτο νὰ φορέσῃ ὁ υἱός της, διὰ νὰ εὐλογηθοῦν ἀπὸ τοὺς παρευρεθέντας Κληρικούς. Μετὰ τὴν εὐλογίαν αὐτὴν ἡ εὐσεβὴς μήτηρ ἐβοήθησε τὸν υἱόν της νὰ περιβληθῇ τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντα ἐνδεικτικὰ τοῦ ἀξιώματος, τὴν χλαμύδα δηλαδὴ καὶ τὴν ζώνην.

4. Ἐν συνεχείᾳ ἐτέλεσε, μαζὶ μὲ τὸ πλῆθος, λαμπρὰν καὶ κατανυκτικὴν ἀγρυπνίαν δοξολογοῦσα τὸν Θεὸν καὶ τὸν Μάρτυρα. Περὶ τὸ τέλος τῆς ἀγρυπνίας ἡ μητέρα καὶ ὁ υἱός της ἔρχονται πρῶτοι πρὸ τοῦ τιμίου λειψάνου, τὸ ἀσπάζονται μὲ κατάνυξιν καὶ ἀφοῦ τὸ ἐβάστασαν μετ' εὐλαβείας μόνοι των, τὸ μεταφέρουν εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα τοῦ Ναοῦ, ὅπου μετὰ πάσης ἱεροπρεπείας τὸ τοποθετοῦν. Ἡ φιλομάρτυς Κλεοπάτρα γονατιστὴ πρὸ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου μετὰ θερμῶν δακρύων ἐζήτει, μὲ πίστιν, ἀπὸ τὸν Μάρτυρα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Κυρίου διὰ τὸ παιδί της καὶ τὸν ἑαυτόν της.

5. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐτελείωσε καὶ ἡ Θεία Λειτουργία. Τότε ἡ εὐσεβὴς Κλεοπάτρα παραθέτει εἰς τοὺς προσελθόντας πλουσιωτάτην καὶ λαμπρὰν τράπεζαν. Τὴν περιποίησιν τῶν προσκυνητῶν ἀνέλαβε προσωπικῶς ἡ ἰδία μετὰ τοῦ υἱοῦ της. Ὁ νεανίσκος μάλιστα εἶχεν ἐντολὴν ἀπὸ τὴν μητέρα του νὰ μὴ φάγῃ, οὔτε νὰ πιῇ τίποτε, μέχρις ὅτου νὰ τελειώσῃ ἡ περιποίησις τῶν προσκυνητῶν.

6. Πρὸς τὸ ἀπόγευμα ἐτελείωσε πράγματι ἡ περιποίησις τῶν ξένων. Κατάκοπος δὲ ὁ υἱὸς ἐξηπλώθη εἰς τὸ κρεββάτι του καὶ αἰφνιδίως κατελήφθη ἀπὸ ὑψηλὸν πυρετόν! Ἡ μητέρα του, τελείως νηστική, παρεκάθισε πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς καί, ἐντελῶς ἄγρυπνος, προσεπάθει, ὅσον τῆς ἦτο δυνατόν, νὰ τὸν δροσίσῃ ἀπὸ τὴν φλόγα τοῦ πυρετοῦ.

Παρὰ τὰς θυσίας της ὅμως καὶ τὴν τραγικήν της ἀγωνίαν, κατὰ τὰ μεσάνυκτα, ὢ τῶν ἀνεξερευνήτων σου κριμάτων, Θεέ! βλέπει τὸ παιδί της τελείως ἐξηντλημένον ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καί, εἰς ὀλίγα λεπτά, νεκρόν!

7. Μόλις διεπίστωσε τὸ τραγικὸν αὐτὸ γεγονὸς κατελήφθη ἀπὸ λιποθυμίαν καὶ ἔπεσε κάτω, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἀρθρώσῃ λέξιν. Ἀφοῦ, μετ' ὀλίγον, συνῆλθε, σηκώνει τὸν νεκρὸν υἱὸν εἰς τοὺς ὤμους της καὶ τὸν μεταφέρει εἰς τὸν Ναόν, τὸν ὁποῖον πρὸς τιμὴν τοῦ Μάρτυρος Οὐάρου ἔκτισε. Τοποθετεῖ τὸν νεκρὸν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα καὶ ἤρχισε νὰ συνομιλῇ μὲ τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ Μάρτυρος, ὡς νὰ ἦτο ἐν τῇ ζωῇ ὁ Μάρτυς καὶ νὰ τὴν ἤκουε. Διακοπτομένη δὲ ἀπὸ λυγμοὺς καὶ θρήνους ἔλεγε πρὸς τὸν Μάρτυρα:

8. —Τόσον πολὺ ἡμαρτήσαμεν ἐνώπιόν σου, Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, ὥστε νὰ περιπέσωμεν εἰς μίαν τοιαύτην πικρὰν συμφοράν; Μήπως δὲν ἄφησα τὸ λείψανον τοῦ ἀνδρός μου εἰς ξένον μέρος, καὶ δὲν ἐφρόντισα μὲ ἔντονον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν μετακομιδὴν τοῦ ἰδικοῦ σου λειψάνου; Μήπως δὲν ἀνήγειρα ἐκ θεμελίων τὸν Ναόν σου; Καὶ ἐὰν ὄχι τίποτε ἄλλο, δὲν σοῦ προσέφερα τὴν ἀφοσίωσιν τῆς ψυχῆς μου καὶ τὸν θερμὸν ζῆλον μου;

9. Τί ἤθελα δι' ὅλα αὐτά; Ποῖον ἀγαθὸν ἤλπιζα; Τί ἄλλο ἀπὸ τὴν σωτηρίαν τοῦ παιδιοῦ μου; Ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν μου νὰ μείνῃ κοντὰ εἰς τὴν μητέρα του ὥσπου νὰ γηράσω;

Ἀλλοίμονον πόσον διεψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες μου, πόσον ἀντίθετα τῶν ὅσων ἀνέμενον εἶδον! Ὢ Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ...!!!

Καὶ τώρα τὴν τελευταίαν χάριν σοῦ ζητῶ, ὦ Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Οὔαρε· ἢ δῶσε μου ξανὰ τὸ παιδί μου ζωντανόν, ὅπως ὁ Ἐλισαῖος εἰς τὴν Σουμανίτιδα[1], ἢ μὴ φειδωλευθῇς ἀπολυτρωτικὸν δι' ἐμὲ θάνατον, καὶ κάμε ὥστε, ἐγὼ ἡ δυστυχισμένη μητέρα, νὰ φύγω τώρα ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν μαζὶ μὲ τὸ παιδί μου.

10. Κλαίουσα καὶ θρηνοῦσα γοερῶς ἡ Κλεοπάτρα ἀπεκοιμήθη ὀλίγον καὶ ἡσύχασεν. Εἰς αὐτὸ τὸ ἐλάχιστον διάστημα ἐμφανίζεται ἐνώπιόν της ὁ υἱός της μαζὶ μὲ τὸν Ἅγιον Μάρτυρα Οὔαρον. Ὁ Ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ ἐκράτει ὡσὰν ἰδικόν του υἱὸν τὸν υἱόν της καὶ ἦσαν καὶ οἱ δύο ὁλόλαμπρα ἐνδεδυμένοι εἰς μίαν ὑπερφυσικὴν στάσιν· δύο στέφανοι ἀπὸ ἀμάραντα καὶ πανευώδη ἄνθη, ποὺ δὲν συναντᾷ κανεὶς εἰς τὴν γῆν, κατεκόσμουν τὰς κεφαλάς των.

11. Ὁ Μάρτυς Οὔαρος μὲ ὑπερκόσμιον γλυκύτητα τῆς λέγει:

—Διατί δὲν χαίρεσαι, ἀλλὰ φοβερὰ λύπη κατετάραξε τὴν καρδίαν σου; Τόσον ἄραγε ἀγνώμων θὰ ἤμουν καὶ θὰ παρέμενα ἀναίσθητος εἰς ὅλα ὅσα προσέφερες δι' ἐμέ; Εἶχες τὴν γνώμην, ὅτι δὲν θὰ σοῦ ἀνταπέδιδα τὰς θυσίας σου; Δὲν βλέπεις πόσον ἐδοξάσθη ὁ υἱός σου; Ποίαν χάριν ἐξαστράπτει τὸ πρόσωπόν του; Διατί λοιπὸν καὶ σὺ δὲν ἀφήνεις τὴν λύπην, διὰ νὰ χαρῇς; Ἐὰν ἀμφιβάλλῃς, πλησίασε, ὥστε νὰ ἴδῃς ἀκόμη περισσότερον, μὲ τοὺς ἰδίους σου ὀφθαλμούς, τὴν λαμπρότητα τοῦ υἱοῦ σου.

12. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Μάρτυς ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν υἱόν:

—Πλησίασε τὴν μητέρα σου, τέκνον μου, καὶ φανερώσου της ὅπως εἶσαι, διὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃς καὶ νὰ τῆς σταματήσῃς τὰ δάκρυα. Πήγαινε κοντά.

Ὁ νέος ὅμως περισσότερον συνεσπειροῦτο πρὸς τὸν Μάρτυρα καὶ οὐδόλως ἤθελε νὰ πλησιάσῃ τὴν μητέρα του, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔλεγε:

—Μητέρα μου, πήγαινε εἰς τὸ καλό, πήγαινε νὰ ζήσῃς μόνη σου· καθόλου πλέον νὰ μὴ θρηνήσῃς, διότι τὸ θεωρῶ ἐξ ἴσου παράλογον νὰ

1) Βλέπε ἐν Δ' Βασιλειῶν, δ' 8—37.

ἀνταλλάξω τὴν ζωὴν μὲ τὸν θάνατον, τὴν ἀτελείωτον ἡδονὴν μὲ τὴν πρόσκαιρον αὐτὴν λύπην, καὶ νὰ προτιμήσω τὴν ἐφήμερον ζωὴν ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα.

13. Μόλις ἡ εὐσεβὴς μητέρα ἤκουσεν αὐτὰ ἀπὸ τὸ παιδί της, παρεκάλει πλέον τὸν Μάρτυρα νὰ τὴν πάρῃ καὶ αὐτὴν μαζὶ μὲ τὸ παιδί της, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὰ ὑπερκόσμια ἀγαθά, τὰ ὁποῖα ἔβλεπε.

—Δὲν εἶναι ἀκόμη καιρός—τῆς ἔλεγεν ὁ Μάρτυς— βάδιζε προθύμως τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας καὶ θὰ ἔλθῃς ἐδῶ, ὅταν ὁ Θεὸς θελήσῃ.

Τέλος, ἀφοῦ τῆς ηὐχήθη τὴν κατὰ Θεὸν εἰρήνην, ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ νέου εἰς τὰ ἐπουράνια σκηνώματα.

14. Ἐκείνη, ἀφοῦ ἐξύπνησεν ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀποκαλυπτικὸν ὄνειρον, εὐχαριστοῦσε θερμῶς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Μάρτυρα καὶ ἔκαμε πάλιν ὁλονύκτιον εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεόν. Τὴν δὲ ἐπομένην, μετὰ τὴν Θείαν Μυσταγωγίαν, παρέθεσε λαμπρὰν τράπεζαν πρὸς τοὺς συμμετασχόντας εἰς τὴν ἀγρυπνίαν.

15. Μετὰ ταῦτα ἐπώλησεν ὅλα της τὰ ὑπάρχοντα καὶ διένειμε τὰ χρήματα εἰς τοὺς πτωχούς. Ἡ ἰδία περιεβλήθη ἕνα πενιχρὸν ἱμάτιον καὶ ἠσχολεῖτο καθημερινῶς μὲ τὴν περιποίησιν τοῦ τάφου τοῦ Μάρτυρος. Διήνυε δὲ τὸν καιρόν της προσευχομένη καὶ νηστεύουσα.

Τόσον δὲ ἐκαθάρισε τὸν ἐσωτερικόν της ἄνθρωπον, ὥστε ἠξιώθη, καθ᾽ ἑκάστην Κυριακήν, νὰ βλέπῃ τὸν Μάρτυρα μετὰ τοῦ υἱοῦ της εἰς μίαν ἀσυνήθη λαμπρότητα καὶ νὰ παρηγορῆται ὀλίγον.

Οὕτω ζήσασα ἑπτὰ ἔτη ἀπῆλθε πρὸς τὴν αἰωνίαν μακαριότητα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΓ΄.

Ὅτι δεῖ τὴν προσευχὴν βοηθεῖσθαι ὑπὸ τῆς πράξεως, καὶ τίνα εἰσὶ τὰ τὴν προσευχὴν ἀπρόσδεκτον ἀποφαίνοντα.

Πρέπει ἡ προσευχὴ νὰ ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν καλῶν ἔργων· ποῖα πράγματα καθιστοῦν τὴν προσευχὴν ἀπρόσδεκτον ἀπὸ τὸν Θεόν.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΗΡΩΤΗΘΗ Γέρων εἰ ὠφελοῦνται οἱ τὰς τῶν Πατέρων εὐχὰς ἐξαιτούμενοι, αὐτοὶ δὲ ἀμελοῦντες. Καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι πολὺ μὲν ἰσχύει δέησις δικαίου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, πλὴν ἐνεργουμένη, ἤγουν βοηθουμένη παρ᾿ αὐτοῦ τοῦ αἰτοῦντος τὴν εὐχήν, ἐν τῷ φυλάττειν ἑαυτὸν ἐκεῖνον σπουδῇ πάσῃ μετὰ πόνου καρδίας ἀπὸ πονηρῶν πράξεων καὶ λογισμῶν.

2. Ἐπεί, ἐὰν ἀδιαφόρως διάγῃ, οὐδὲ μία ὠφέλεια ἔσται, κἂν Ἅγιοι εὔχωνται περὶ αὐτοῦ· εἷς γάρ, φησιν, οἰκοδομῶν, καὶ εἷς καθαιρῶν, τί ὠφέλησαν, ἀλλ᾿ ἢ κόπους; Ἐπέφερε δὲ καί τι τοιοῦτο διήγημα εἰπών.

3. Ἦν τις Ἅγιος Πατὴρ Κοινοβίου, ἀρετῇ πάσῃ κεκοσμημένος, μάλιστα δὲ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ ἐπιεικείᾳ, καὶ τῷ πρὸς τοὺς δεομένους οἴκτῳ, καὶ τῇ ἀγάπῃ.

4. Οὗτος ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ἐπὶ πολὺ λέγων· Κύριε, οἶδα ἐμαυτὸν ἁμαρτωλὸν ὄντα, ἀλλ᾿ εἰς τοὺς οἰκτιρμούς σου ἐλπίζω σωθῆναι διὰ τοῦ ἐλέους σου· δέομαι οὖν τῆς ἀγαθότητός σου, Δέσποτα, μὴ χωρίσῃς με τῆς συνοδίας μου, ἀλλὰ μετ᾿ ἐμοῦ κἀκείνους ἀξίωσον τῆς Βασιλείας Σου διὰ τὴν ἄφατόν Σου ἀγαθότητα. Ταύτην οὖν τὴν εὐχὴν αὐτοῦ ἀδιαλείπτως ποιουμένου, τοιούτῳ τινὶ τρόπῳ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς τοῦτον ἐπληροφόρησεν.

5. Ἔμελλεν ἐπιτελεῖσθαι μνήμην Ἁγίων ἐν ἑτέρῳ Μοναστηρίῳ, οὐ πολὺ αὐτῶν ἀπέχοντι, καὶ ἐκάλουν αὐτὸν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ οἱ τῆς Μονῆς ἐκείνης· αὐτὸς δὲ παρῃτεῖτο, ἀλλ᾿ ἀκούει καθ᾿ ὕπνους ὅτι, ἄπελθε, προαπόστειλον δὲ τοὺς μαθητάς σου, καὶ τότε μόνος ἀπελεύσῃ.

6. Ἀπερχομένων οὖν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἄγγελος ἐν πτωχοῦ σχήματι ἀσθενοῦς κατὰ μέσον ἔκειτο τῆς ὁδοῦ· ἐλθόντες οὖν κατ᾿ ἐκεῖνον τὸν τόπον οἱ μαθηταὶ καὶ ἰδόντες αὐτὸν ὀδυρόμενον, ἠρώτων τὴν αἰτίαν. Ὁ δὲ ἔφη· ἀσθενής εἰμι καὶ ἐπὶ ζῴου ἐκαθεζόμην, καὶ ῥίψαν με ἔφυγε, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔχω τὸν ἀντιλαμβανόμενόν μου. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τί σοι ἔχομεν ποιῆσαι, Ἀββᾶ; ἡμεῖς πεζοὶ ἐσμέν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

7. Εἶτα ἔρχεται μετὰ μικρὸν καὶ ὁ Ἀββᾶς αὐτῶν, καὶ εὑρίσκει αὐτὸν κείμενον, καὶ στένοντα, καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν, λέγει αὐτῷ· οὐκ ἦλθον τινὲς Μοναχοί, καὶ εὗρόν σε οὕτως; Ὁ δέ, ναί, φησιν, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν μαθόντες, παρῆλθον εἰπόντες, ἡμεῖς πεζοὶ ἐσμέν, τί σου ἔχομεν ποιῆσαι;

8. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς· δύνασαι μικρὸν περιπατῆσαι, καὶ ὑπάγομεν; Οὐ δύναμαι, ἔφη. Καὶ ὁ Ἀββᾶς εἶπε· δεῦρο οὖν βαστάσω σε, καὶ βοηθεῖ ὁ Θεὸς καὶ ἀπερχόμεθα. Ὁ δέ φησι· πῶς δύνασαι τοσοῦτον διάστημα βαστάσαι με; ἀλλ᾿ ὑ-

παγε, εὔχου ὑπὲρ ἐμοῦ. Καὶ ὁ Ἀββᾶς, οὐ μή σε ἀφήσω, εἶπεν, ἀλλ' ἰδοὺ ἡ πέτρα καὶ τιθῶ σε ἐν αὐτῇ, καὶ ὑπεισέρχομαι, καὶ βαστάζω σε, καὶ ἐποίησεν οὕτως.

9. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ᾔσθετο ὅσον ἀνθρώπου ἔχοντα βάρος, εἶτα κουφότερος καὶ ἐλαφρότερος ἐγίνετο, καὶ πλέον κοῦφος, ὥστε καὶ διαπορεῖσθαι τὸν βαστάζοντα, καὶ ἀφανὴς ἐγένετο ἄφνω.

10. Ἦλθε δὲ φωνὴ πρὸς αὐτόν· ἐπειδὴ ἀεὶ παρεκάλεις ὑπὲρ τῶν μαθητῶν σου, ὥστε σὺν σοὶ ἀξιωθῆναι τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἰδού, ἄλλα τὰ μέτρα τὰ σά, καὶ ἄλλα τὰ ἐκείνων· πεῖσον οὖν αὐτοὺς ἐλθεῖν εἰς τὴν ἐργασίαν σου, καὶ λήψει τὴν αἴτησιν, δικαιοκρίτης γάρ εἰμι, ἀποδίδων ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

11. Ἀδελφὸς παρέβαλέ τινι τῶν Γερόντων ἐν τῇ Λαύρᾳ τοῦ Σουκᾶ, ἄνωθεν τῆς Ἱεριχώ, καὶ λέγει αὐτῷ· πῶς ἔχεις, Πάτερ; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων, κακῶς. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός, διατί, Ἀββᾶ; Ἔφη ὁ Γέρων ἰδοὺ τριάκοντα χρόνους ἔχω καθ' ἡμέραν ἱστάμενος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ εὐχῇ μου, καὶ ποτὲ μὲν καταρῶμαι ἑαυτὸν καὶ λέγω τῷ Θεῷ· μὴ οἰκτειρήσῃς πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν, καὶ ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου· ἀφ' ὧν ἐγὼ ἀεὶ ἐκκλίνω καὶ τὴν ἀνομίαν ἐργάζομαι.

12. Ποτὲ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν πάλιν λέγω· ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος· καὶ καθ' ἑκάστην ψεύδομαι. Ἐν τῇ καρδίᾳ μου λογιζόμενος πονηρὰ λέγω τῷ Θεῷ· ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου ἐνώπιόν σου διὰ παντός. Καὶ νηστείαν ὅλως μὴ ἔχων, λέγω· τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας. Μνησικακῶ δὲ πάλιν τῷ ἀδελφῷ μου, καὶ λέγω τῷ Θεῷ· ἄφες ἡμῖν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν.

13. Καὶ πᾶσαν μέριμναν ἔχων εἰς τὸ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου, λέγω· καὶ ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου. Καὶ κοιμώμενος ἕως πρωΐ, ψάλλω· μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι. Κατάνυξιν ὅλως μὴ ἔχων, λέγω· ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, καὶ ἐγενήθη τὰ δάκρυά μου ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός.

14. Καὶ ὅλος γέμων ὑπερηφανίας καὶ ἀνέσεως σαρκός, ἑαυτῷ ἐμπαίζω, καὶ ψάλλω· ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. Καὶ ἀνέτοιμος ὑπάρχων, λέγω· ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός. Καὶ ἁπλῶς πᾶσα ἡ λειτουργία μου καὶ ἡ εὐχή μου εἰς ἔλεγχον καὶ αἰσχύνην μοι κατεστάθη.

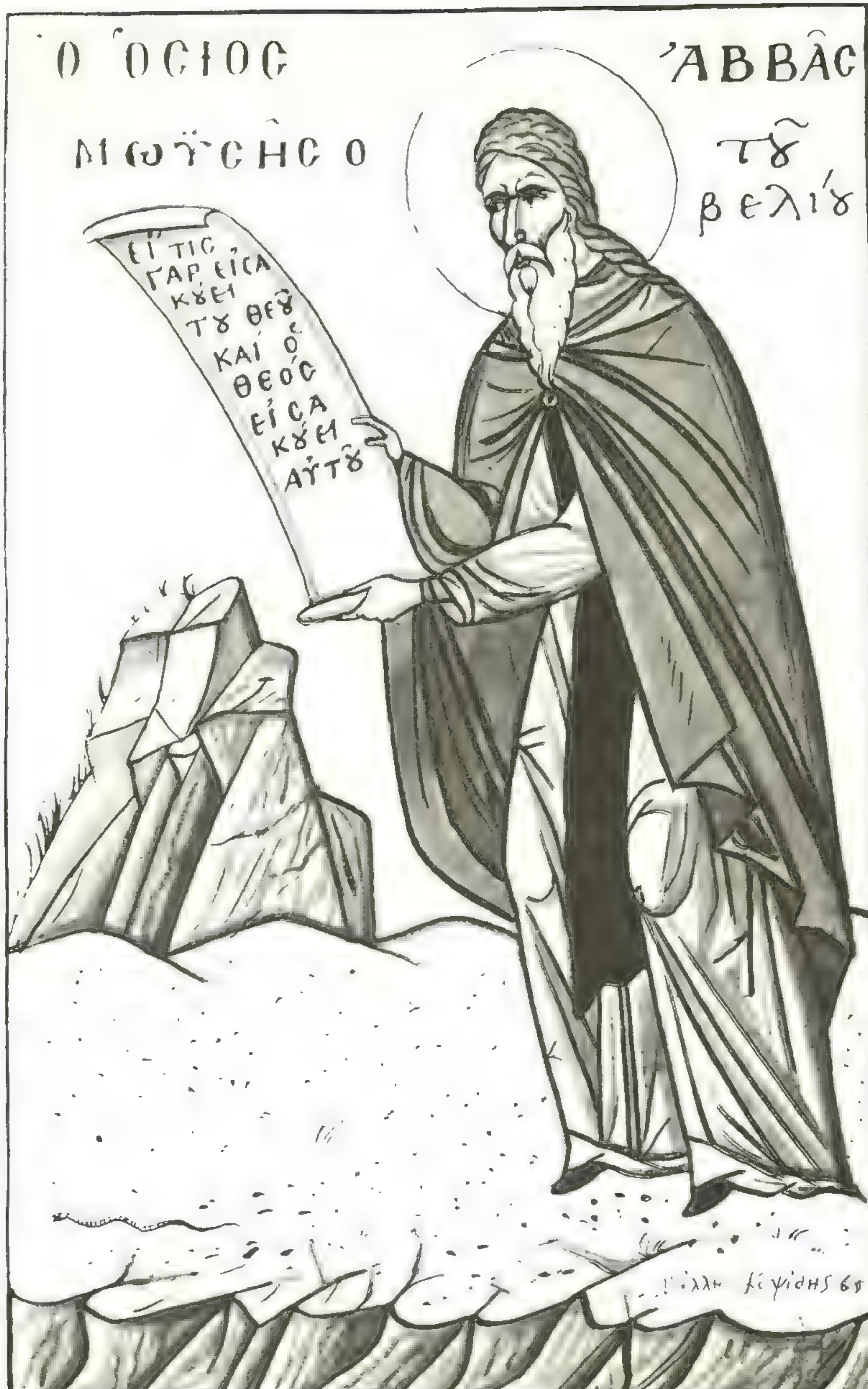
15. Λέγει ὁ ἀδελφός· νομίζω, Πάτερ, ὅτι περὶ ἑαυτοῦ ὁ Δαβὶδ ταῦτα εἴρηκεν. Ὁ δὲ Γέρων στενάξας εἶπε· τί λέγεις ἀδελφέ; φύσει ἐὰν μὴ φυλάξωμεν ἅπερ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ψάλλομεν, εἰς ἀπώλειαν ὑπάγομεν.

16. Εἶπε Γέρων· ἐν Σκήτει ἦν τις ἀδελφός, σπουδαῖος εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, ἀμελὴς δὲ εἰς τὰ λοιπά. Καὶ ἐν μιᾷ φαίνεται ὁ σατανᾶς τινὶ τῶν Γερόντων, καὶ λέγει αὐτῷ· ὢ θαῦμα ὁ δεῖνα ὁ Μοναχός, ἐν τῇ μάλῃ αὐτοῦ σφίγγει με, ἵνα μὴ ἀναχωρήσω ἐξ αὐτοῦ, ποιῶν τὰ θελήματά μου, καὶ καθ' ὥραν λέγει τῷ Θεῷ· Κύριε, ῥῦσαί με ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

17. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς· ἐὰν μὴ συμφωνήσῃ ἡ πρᾶξις μετὰ τῆς εὐχῆς, εἰς μάτην κοπιᾷς. Καὶ ἠρώτησεν αὐτόν τις λέγων· τί ἐστι συμφώνησις πράξεως μετὰ εὐχῆς; Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· ἵνα ὑπὲρ ὧν εὐχόμεθα, μηκέτι ποιῶμεν αὐτά· ὅταν γὰρ ἄνθρωπος ἀφήσῃ τὰ θελήματα αὐτοῦ, τότε καταλλάσσεται αὐτῷ ὁ Θεὸς καὶ δέχεται τὴν εὐχὴν αὐτοῦ.

18. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς ὁ τοῦ Βελίου· ὑπακοὴ ἀνθ' ὑπακοῆς ἐστιν· εἴ τις γὰρ εἰσακούει τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούει αὐτοῦ.

19. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας· ποιῶν τὰς λειτουργίας σου, ἐὰν ποιῇς ἐν ταπεινοφροσύνῃ ὡς ἀνάξιος ὤν, δυναταί εἰσι τῷ Θεῷ· εἰ δὲ ἀναβῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου

Ο ΟϹΙΟϹ ΑΒΒΑϹ
ΜΩΫϹΗϹ Ο ΤΥ ΒΕΛΙΥ
ΕΙ ΤΙϹ ΓΑΡ ΕΙϹΑ ΚΥΕΙ ΤΥ ΘΕΥ ΚΑΙ Ο ΘΕΟϹ ΕΙϹΑ ΚΥΕΙ ΑΥΤΥ

καὶ μνησθῇς τινος κοιμωμένου, ἢ ἀμελοῦντος καὶ κατακρίνῃς αὐτόν, ἀργός ἐστιν ὁ κόπος σου.

20. Εἶπε πάλιν· εἴ τις ζητεῖ τὸν Κύριον ἐν γνώσει καρδίας, εἰσακούει αὐτοῦ ὁ Κύριος, ἐὰν ἐν γνώσει αἰτῇ, καὶ μὴ ᾖ δεδεμένος ἔν τινι τῶν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ φροντίζει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν φόβῳ στῆσαι αὐτὴν ἐν τῷ Βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἀπρόσκοπτον κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ἐκτὸς γὰρ κόπου καὶ μόχθου καὶ πόνου, οὐκ εἰσακούεται ἄνθρωπος παρὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ πάσας τὰς Γραφάς.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων Ἀσκητὴς ἠρωτήθη, ἐὰν ὠφελοῦνται αὐτοὶ ποὺ ζητοῦν τὰς εὐχὰς τῶν Πατέρων, ὅταν οἱ ἴδιοι ἀμελοῦν διὰ τὴν σωτηρίαν των. Ὁ Γέρων εἰς τὴν ἀπορίαν αὐτὴν ἀπήντησε:

—Πράγματι ἡ Ἁγία Γραφὴ μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου»· πλὴν ὅμως συμπληρώνει· «ἐνεργουμένη» (Ἰακ. ε΄ 16). Τί σημαίνει αὐτό; Ἡ εὐχὴ τοῦ δικαίου πρέπει νὰ βοηθῆται ἀπὸ αὐτόν, ποὺ ζητεῖ τὴν εὐχήν· βοήθεια δὲ εἶναι ἡ ἄγρυπνος προσπάθεια νὰ διαφυλαχθῇ, μετὰ πόνου καρδίας, ἀβλαβὴς ἀπὸ κακὰς πράξεις καὶ πονηροὺς λογισμούς.

2. Ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ζῇ ἀπρόσεκτα, καθόλου δὲν ὠφελεῖται καὶ ἐὰν Ἅγιοι ἀκόμη εὔχωνται δι' αὐτόν. Διότι, ὅπως λέγει καὶ τὸ ρητόν, εἰς τί θὰ ὠφελήσῃ, ὅταν ἕνας κτίζῃ καὶ ὁ ἄλλος γκρεμίζῃ; Τὸ κέρδος τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἶναι ὁ ἄσκοπος κόπος. Πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς ἀπόψεως αὐτῆς διηγήθη καὶ τὴν ἑξῆς ἱστορίαν.

3. Εἰς ἕνα Κοινόβιον ἔζη ἕνας Ἅγιος Πατήρ, ἐστολισμένος μὲ ὅλας τὰς ἀρετάς, πρὸ παντὸς δὲ μὲ τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἐπιείκειαν πρὸς τοὺς ἁμαρτήσαντας, τὴν συμπάθειαν πρὸς τοὺς δυστυχεῖς καὶ τὴν ἀγάπην.

4. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἅγιος παρεκάλει ἐπιμόνως τὸν Θεόν· «Κύριέ μου, γνωρίζω, ὅτι εἶμαι ἁμαρτωλός· ἀλλὰ ἐλπίζω νὰ σωθῶ, χάρις εἰς τοὺς οἰκτιρμούς σου καὶ τὰ ἐλέη σου. Παρακαλῶ, Δέσποτά μου, τὴν Ἀγαθότητά Σου, νὰ μὴ ἀποχωρισθῶ τῆς συνοδείας μου, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἀξιώσῃς ὅλους, ὅσοι συνασκητεύομεν, νὰ κερδίσωμεν ὁμοῦ τὴν Βασιλείαν Σου, ὄχι διότι τὸ ἀξίζομεν, ἀλλὰ μόνον χάρις εἰς τὴν ἀγαθότητά Σου». Αὐτὴν τὴν προσευχὴν συνεχῶς ἀνέπεμπε πρὸς τὸν Θεόν· ἰδοὺ ὅμως ὁ Θεὸς πῶς τὸν ἐπληροφόρησεν.

5. Εἰς ἕνα γειτονικὸν Μοναστήριον ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῇ πανήγυρις πρὸς τιμὴν ἑορταζομένων Ἁγίων. Ἐκάλεσαν λοιπὸν ἀπὸ τὸ γειτονικὸν αὐτὸ Μοναστήριον καὶ τὸν Ἡγούμενον μὲ τοὺς ὑποτακτικούς του. Ὁ Ἡγούμενος κατ' ἀρχὴν παρῃτεῖτο τῆς προσκλήσεως καὶ ἀπέφευγε νὰ μεταβῇ. Πλὴν ὅμως ἀκούει εἰς τὸν ὕπνον του· «Νὰ μεταβῇς εἰς τὴν πανήγυριν, ποὺ σὲ καλοῦν· νὰ ἀποστείλῃς ὅμως προηγου-

μένως τοὺς μαθητάς σου καὶ ὕστερον νὰ ἀκολουθήσῃς καὶ σὺ μόνος σου, χωρὶς συνοδοιπόρον».

Κατόπιν αὐτῆς τῆς ἀποκαλυπτικῆς φωνῆς ἐδέχθη νὰ μεταβῇ.

6. Ἐνῷ οἱ ὑποτακτικοί του μετέβαινον, ἕνας Ἄγγελος Κυρίου, κρυπτόμενος ὑπὸ τὸ σχῆμα πτωχοῦ ἀσθενοῦς, ἐξηπλώθη εἰς τὴν μέσην τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸ Μοναστήριον.

Μόλις ἐπλησίασαν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο οἱ ὑποτακτικοὶ τοῦ Ἡγουμένου, εἶδον τὸν πτωχὸν ἀσθενῆ νὰ βογγᾷ ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ νὰ κλαίῃ. Φιλευσπλάγχνως τὸν ἠρώτησαν:

—Τί σοῦ συμβαίνει, Ἀββᾶ;

—Εἶμαι ἀσθενὴς—ἀπήντησε—καὶ ἐκαθήμην ἐπάνω εἰς ζῷον, διὰ νὰ μεταβῶ εἰς ὑπόθεσίν μου. Τὸ ζῷον ἀφηνίασε καὶ μὲ ἔρριψε κατὰ γῆς. Τώρα δὲ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὑρισκόμενος, δὲν ἔχω κανένα νὰ μὲ βοηθήσῃ.

Οἱ Μοναχοὶ ἀπήντησαν:

—Τί ἠμποροῦμεν νὰ σοῦ κάμωμεν, Ἀββᾶ; Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα πεζοί, δὲν ἔχομεν ζῷον, διὰ νὰ σὲ μεταφέρωμεν.

Τὸν ἄφησαν δὲ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν καὶ ἀνεχώρησαν.

7. Μετ' ὀλίγον φθάνει εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ ὁ Ἡγούμενός των. Συναντᾷ καὶ αὐτὸς τὸν πτωχὸν ἀσθενῆ ἐξηπλωμένον, νὰ ἀναστενάζῃ καὶ νὰ κλαίῃ. Μόλις ἐπληροφορήθη τὴν ἱστορίαν του κατάπληκτος τὸν ἐρωτᾷ:

—Προηγουμένως δὲν ἐπέρασαν ἀπὸ τὸν τόπον αὐτὸν μερικοὶ Μοναχοί; Σὲ εὗρον λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν καὶ σὲ ἄφησαν;

—Μάλιστα, Ἀββᾶ μου,—ἀπήντησεν ὁ ἀσθενής—μόλις ὅμως ἔμαθαν τὴν περιπέτειάν μου, ἐπροσπέρασαν, ἀφοῦ μοῦ εἶπαν: εἴμεθα πεζοί, τί ἠμποροῦμεν νὰ σοῦ κάμωμεν;

8. Ἐρωτᾷ πάλιν ὁ φιλεύσπλαγχνος Ἡγούμενος:

—Μήπως ἠμπορεῖς νὰ βαδίσῃς ὀλίγον, διὰ νὰ φύγωμεν;

—Δὲν ἠμπορῶ, Γέροντά μου—ἀπήντησεν.

—Ἔλα λοιπὸν νὰ σὲ σηκώσω—λέγει ὁ Γέρων—καὶ θὰ μᾶς βοηθήσῃ ὁ Θεὸς νὰ προχωρήσωμεν.

—Πῶς ἠμπορεῖς νὰ μὲ σηκώσῃς τόσον διάστημα;—ἀπήντησεν ὁ ἀσθενής—Δὲν πειράζει· πήγαινε καὶ προσευχήσου μόνον δι' ἐμέ.

—Δὲν πρόκειται νὰ σὲ ἀφήσω—εἶπε πάλιν ὁ Γέρων—ἀλλὰ νά ἐκείνη ἡ πέτρα· θὰ σὲ βάλω ἐκεῖ ἐπάνω καὶ ἐγὼ θὰ σκύψω ὀλίγον, διὰ νὰ σὲ πάρω εἰς τὴν ράχιν μου. Πράγματι ἔτσι καὶ ἔκαμεν.

9. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ φιλάνθρωπος Ἡγούμενος ᾐσθάνετο ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸ φυσιολογικὸν βάρος ἑνὸς ἀνθρώπου. Καθόσον ὅμως ἐβάδιζε, φέρων τὸν ἀσθενῆ ἐπὶ τῶν ὤμων του, ᾐσθάνετο νὰ ἐλαφρώνῃ τὸ βάρος τοῦ μεταφερομένου. Ἡ μείωσις τοῦ βάρους ἔκαμε τὸν βαστάζοντα τὸν ἀσθενῆ νὰ ἀπορῇ. Ἡ ἀπορία μετεβλήθη εἰς κατάπληξιν, ὅταν ἔξαφνα διεπίστωσεν, ὅτι ἔγινεν ἄφαντος ὁ περίεργος ἐκεῖνος ἀσθενής.

10. Κατάπληκτος τότε ἀκούει μίαν φωνήν, ποὺ τοῦ ἔλεγε: «Ἐπειδὴ πάντοτε μὲ παρακαλοῦσες διὰ τοὺς ὑποτακτικούς σου, νὰ ἀξιωθοῦν νὰ ἀπολαύσουν, μαζὶ μὲ ἐσένα, τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, βλέπεις καὶ μόνος σου τώρα, ὅτι ἄλλα εἶναι τὰ μέτρα τῆς ἰδικῆς σου ἀρετῆς καὶ ἄλλα τὰ μέτρα τῶν ὑποτακτικῶν σου. Πεῖσε τους λοιπὸν νὰ ἐργάζωνται τὸ ἀγαθόν, ὅπως σύ, καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ αἴτησίς σου, διότι ἐγὼ εἶμαι Δίκαιος Κριτὴς καὶ ἀποδίδω εἰς ἕνα ἕκαστον τὴν ἀξίαν του, ἀναλόγως τῶν ἔργων του».

11. Κάποτε ἕνας ἀδελφὸς ἐπεσκέφθη ἕνα Γέροντα Ἀσκητήν, ποὺ παρέμενεν εἰς τὴν Λαύραν τοῦ Σουκᾶ, πέραν ἀπὸ τὴν Ἱεριχώ. Ἀφοῦ ἀντήλλαξαν τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν, τοῦ λέγει:

—Πῶς εἶσαι, Πάτερ;

—Δὲν εἶμαι καλά—ἀπεκρίθη ὁ Γέρων.

—Διατί, Ἀββᾶ μου;—ἐρωτᾷ ὁ ἀδελφός.

—Ἄκουσε—ἀπεκρίθη ὁ Γέρων—ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἵσταμαι, καθ' ἑκάστην, ἐπὶ τριάκοντα συνεχῆ ἔτη καὶ προσεύχομαι. Δυστυχῶς ὅμως, ἄλλοτε μὲν καταρῶμαι τὸν ἑαυτόν μου, διότι λέγω εἰς τὸν Θεόν· «Μὴ οἰκτειρήσῃς πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν» (Ψαλμ. νη' 6)· ἄλλοτε δὲ λέγω· «Ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν Σου» (Ψαλμ. ριη' 21)· ἐνῷ ἀπὸ τὰς ἐντολὰς πάντοτε ἐγὼ παρεκκλίνω καὶ διαπράττω τὴν ἀνομίαν.

12. Ἄλλοτε πάλιν λέγω πρὸς τὸν Θεόν· «ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος» (Ψαλμ. ε' 7), ἐνῷ κάθε ἡμέραν ψεύδομαι. Ἂν καὶ ἡ καρδία μου μολύνεται ἀπὸ πονηρὰς σκέψεις, ἐν τούτοις ἐγὼ λέγω πρὸς τὸν Θεόν· «Ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου ἐνώπιόν σου διὰ παντός» (Ψαλμ. ιη' 15). Χωρὶς νὰ νηστεύω, λέγω· «Τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας» (Ψαλμ. ρη' 24). Παρ' ὅλον, ὅτι παρακαλῶ τὸν Θεὸν λέγων· «καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. ς' 12), ἐν τούτοις κρατῶ κακίαν ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ μου.

13. Ἐνῷ ἐπιμελῶς φροντίζω νὰ φάγω τὸν ἄρτον μου, παρ' ὅλα ταῦτα λέγω· «ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου» (Ψαλμ. ρα' 5). Ἂν καὶ κοιμᾶμαι ἕως τὸ πρωΐ, ψευδόμενος ψάλλω· «μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαι σοι» (Ψαλμ. ριη' 62). Χωρὶς νὰ αἰσθάνωμαι οὐδεμίαν κατάνυξιν, ἔχω τὴν ἀναίδειαν νὰ λέγω· «ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου» καὶ «ἐγενήθη τὰ δάκρυά μου ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός» (Ψαλμ. μα' 4).

14. Γεμᾶτος ἀπὸ ὑπερηφάνειαν καὶ σαρκικὴν ἄνεσιν ἐμπαίζω τὸν ἑαυτόν μου ψάλλων· «ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου» (Ψαλμ. κδ' 18). Ἀπαράσκευος διὰ κάθε πνευματικὴν προετοιμασίαν ψάλλω «ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός» (Ψαλμ. νς' 8). Καὶ ἐν γένει, διὰ νὰ μὴ πολυλογῶ, ὅλη μου ἡ πνευ-

ματικὴ λειτουργία καὶ ἡ εὐχή μου εἶναι δι' ἐμὲ ἔλεγχος καὶ ἐντροπή, λόγῳ τῶν ἀντινομιῶν αὐτῶν.

15. Εἰς τὸ αὐτοκατηγορητήριον αὐτὸ ἀπήντησεν ὁ ἀδελφός:

—Πάτερ μου, νομίζω, ὅτι ὁ Προφήτης Δαβὶδ ὅλα αὐτὰ τὰ λέγει διὰ τὸν ἑαυτόν του.

Ἀφοῦ ἀνεστέναξεν ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Τί λέγεις, ἀδελφέ μου; ἐὰν δὲν προσπαθήσωμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας ὅσα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ψάλλομεν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ λάβωμεν τὸ ἔλεός Του καὶ θὰ κολασθῶμεν.

16. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς εἶπε, ὅτι εἰς μίαν Σκήτην ἔζη ἕνας Μοναχός· οὗτος ἐξετέλει μετ' ἀκριβείας τὰς προσευχάς του καὶ τὴν ἀκολουθίαν του· ἦτο ὅμως ἀμελὴς εἰς τὰ ὑπόλοιπα καθήκοντά του. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν ἐμφανίζεται ὁ σατανᾶς εἰς ἕνα Γέροντα καὶ τοῦ λέγει σαρκαστικά· «Εἶδες ἕνα περίεργον; Ὁ τάδε Μοναχὸς μὲ κρατᾷ κάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην του, διὰ νὰ μὴ τοῦ φύγω καὶ κάμνει ὅλα τὰ θελήματά μου· ἐν τούτοις ἀνὰ πᾶσαν ὥραν λέγει πρὸς τὸν Θεόν· «Κύριε, ῥῦσαί με ἀπὸ τοῦ πονηροῦ».

17. Ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς εἶπεν· ἐὰν δὲν συμφωνήσῃ ἡ πρᾶξις μὲ τὴν προσευχήν, ματαίως κανεὶς κοπιάζει. Ἕνας ἐξ αὐτῶν, ποὺ τὸν ἤκουον, ἠρώτησε:

—Τί ἐννοεῖς συμφωνίαν πράξεως καὶ προσευχῆς;

Ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς ἀπήντησε:

—Νὰ κατορθώσωμεν νὰ μὴ κάμνωμεν πλέον αὐτά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα προσευχόμεθα νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ὁ Θεός. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀφήσῃ τὰ θελήματά του, τότε συμφιλιώνεται μαζί του ὁ Θεὸς καὶ δέχεται τὴν προσευχήν του.

18. Ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς τοῦ Βελίου εἶπεν: ἡ ὑπακοὴ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ὑπακοήν· δηλαδὴ ὅποιος ὑπακούει εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούει τῆς προσευχῆς του.

19. Ὁ Ἀββᾶς Ἠσαΐας εἶπεν: ὅταν κάμῃς τὴν ἀκολουθίαν σου καὶ λέγῃς τὰς προσευχάς σου, νὰ αἰσθάνεσαι ταπεινοφροσύνην, ὡσὰν νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι εἶσαι ἀνάξιος· τότε μόνον αἱ προσευχαί σου ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν ὅμως τὴν ὥραν ποὺ ἀγρυπνεῖς εἰς τὴν ἀκολουθίαν σου ἐνθυμηθῇς κάποιον, ποὺ κοιμᾶται, ἢ κάποιον ποὺ δὲν φροντίζει διὰ τὰ καθήκοντά του, καὶ τοὺς κατακρίνεις, τότε ὁ κόπος σου ἐπῆγε χαμένος.

20. Ὁ ἴδιος πάλιν εἶπεν· ὅποιος ζητεῖ τὸν Κύριον ἔχων ἐπίγνωσιν τῶν ἐνδομύχων σκέψεών του, αὐτὸν τὸν εἰσακούει ὁ Κύριος. Ἐὰν

γνωρίζη καλῶς τὶ ζητεῖ καὶ δὲν εἶναι προσκεκολλημένος εἰς κάποιαν κοσμικὴν ματαιότητα, ἀλλὰ συνεχῶς φροντίζει, μὲ φόβον Θεοῦ, διὰ τὴν ψυχήν του, πῶς θὰ τὴν ἐμφανίση ἀνεμπόδιστον ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ Βήματος τοῦ Χριστοῦ, ὅσον τοὐλάχιστον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν δύναμίν του, καὶ αὐτὸν τὸν εἰσακούει ὁ Θεός. Εἶναι γεγονός, ποὺ τὸ ἐπιβεβαιοῦν καὶ αἱ Γραφαί, ὅτι χωρὶς κόπον καὶ μόχθον καὶ χωρὶς πόνον δὲν εἰσακούεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Θεόν.

Β'. Τοῦ Ἁγίου Βαρσανουφίου.

ΑΔΕΛΦΟΣ ἠρώτησε Γέροντα λέγων· ἆρα δύναται ἡ πίστις τινὸς ὠφελῆσαι ἕτερον, μὴ εἰσενεγκόντα πίστιν, καθὼς τὸν παραλυτικὸν ἡ πίστις τῶν βαστασάντων αὐτόν;

2. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· εἰ μὴ πιστὸς ἦν καὶ ὁ παραλυτικός, οὐκ εἴα αὐτοὺς βαστάσαι καὶ χαλάσαι αὐτόν, ὥστε ἡ πίστις τῶν ἀμφοτέρων ἔσωσεν αὐτόν· ἐὰν γὰρ μὴ εἰσενέγκη ἄνθρωπος πίστιν τῷ Θεῷ, οὐδὲν ὠφελεῖται.

3. Λοιπὸν μὴ προφασίση τοῦ μηδὲν ποιῆσαι ῥίπτων ἐπάνω ἄλλου τὸ φορτίον σου ὅλον· καὶ γὰρ Ἱερεμίας πιστεύων ὅτι ἐλεεῖ ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ηὔχετο ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ ἐπειδὴ οὐ συνεισήνεγκεν ὁ λαὸς τῷ Προφήτη πίστιν, οὐκ εἰσηκούσθη· ἆρα γὰρ οὐκ εἶχεν ὁ Προφήτης πίστιν κατὰ τοὺς βαστάζοντας τὸν παραλυτικόν; Τὸ αὐτὸ οὖν καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων.

4. Εἶπεν ὁ ἀδελφός· αἰτῶ σε, Πάτερ, εἰπέ μοι εἰς τὶ συνήργησεν ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας, καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἑκατοντάρχου, ὅτι ἐθεραπεύθησαν; Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλος παραλυτικὸς περὶ ὑγείας μόνης αἰτήσας σώματος, ἔλαβε πρῶτον ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· ἐν τίνι οὖν ἐνταῦθα ἡ συνεργία; Καὶ ὁ Κύριος δὲ λέγων τοῖς Ἀποστόλοις· «ὃ ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ», καὶ «ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς», ἐὰν συνεργήσωσιν οὐκ εἶπε· σαφήνισόν μοι οὖν ταῦτα, παρακαλῶ.

5. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἀδελφέ, τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ πράγματα πῶς εἰσι, θλῖψις ἐστίν· ἡ γὰρ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας, καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἑκατοντάρχου παρεφρόνουν, ἡ μὲν ὑπὸ τῆς μανίας, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ κινδύνου τῆς ἀσθενείας, καὶ οὐκ ἠδύναντο τῇ πίστει συνεργῆσαι τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν δεομένοις.

6. Ὁ δὲ παραλυτικὸς τὴν περὶ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος πίστιν συνεισενεγκών, ἠξιώθη καὶ τοῦ μείζονος, τῇ τοῦ Δεσπότου φιλανθρωπίᾳ. Ἐπὶ γὰρ τοῦ Σωτῆρος, ἵνα πιστεύσωσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἦλθε, σημεῖα ἐκτὸς συνεργίας ἐξ ἀρχῆς ἐγίνοντο, καὶ ἐθεραπεύοντο οἱ ἄνθρωποι δωρεάν, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικὸν λόγιον, ὅτι αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

7. Ἀνεύθυνοι οὖν γινόμενοι οἱ ἄνθρωποι, τῇ Αὐτοῦ Χάριτι, ἐθεραπεύοντο, μὴ ἀπαιτούμενοι συνεργίαν, εἰμὴ εἰς τὸ φυλάξαι μετὰ ταῦτα, καθώς φησιν· ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρον τί σοι γένηται.

8. Καὶ ὁ Ἰωάννης περὶ Αὐτοῦ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οἱ δὲ μὴ δεξάμενοι Αὐτὸν οὐκ ἔτυχον θεραπείας, καὶ πληροῦται εἰς αὐτοὺς τὸ τοῦ Ἀποστόλου· εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω.

9. Ὅτι δὲ ἔδωκε τοῖς Ἀποστόλοις ἐξουσίαν θεραπεύειν καὶ ἀφιέναι ἁμαρτίας τῶν συνεργούντων τῇ δεήσει αὐτῶν, αὐτὸς Ἰάκωβος ὁ λαβὼν τὴν ἐξουσίαν, πεισάτω σε λέγων, πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη· ἐπὶ δὲ τοῦ Σωτῆρος, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὅσοι ἐδέξαντο Αὐτὸν ἐθεραπεύοντο, καὶ ἐσῴζοντο, οἱ δὲ μὴ δεξάμενοι Αὐτόν, ἀπώλοντο.

10. Στερεωθῶμεν οὖν τῇ πίστει, καὶ σωθησόμεθα ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:

—Ἡ πίστις ἑνὸς ἀνθρώπου ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ὠφελήσῃ ἄλλον, ποὺ δὲν προσφέρει προσωπικὴν πίστιν, ὅπως εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ παραλυτικοῦ, ποὺ τὸν ὠφέλησεν ἡ πίστις ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐβάσταζαν;

2. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων:

—Πρόσεξε· ἐὰν καὶ ὁ παραλυτικὸς δὲν ἐπίστευε, δὲν θὰ τοὺς ἄφηνε νὰ τὸν βαστάσουν, οὔτε νὰ τὸν ταλαιπωρήσουν κατεβάζοντες αὐτὸν ἀπὸ τὴν στέγην. Ὥστε ὅλων ἡ πίστις συνήργησεν. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν προσφέρῃ προσωπικὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, εἰς τίποτε δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τὴν πίστιν τῶν ἄλλων.

3. Λοιπὸν μὴ προφασισθῇς, τάχα, τὴν πίστιν τῶν ἄλλων, ποὺ εἶναι ἄξιοι, διὰ νὰ ρίψῃς ἐπάνω των τὸ φορτίον, χωρὶς νὰ κάμῃς σὺ οὐδεμίαν προσπάθειαν. Πάρε ὡς παράδειγμα τὸν Προφήτην Ἱερεμίαν· οὗτος ἐπίστευεν, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἐλεήσῃ τὸν λαόν του καὶ προσηύχετο ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ λαὸς δὲν προσέφερε καὶ ὁ ἴδιος πίστιν εἰς τὸν Θεόν, δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς δὲν εἰσήκουσε τὸν Προφήτην. Μήπως καὶ ὁ Προφήτης δὲν εἶχε τὴν πίστιν ἐκείνων, ποὺ ἐβάσταζαν τὸν παραλυτικόν; Αὐτὸ ἰσχύει εἰς ὅλας τὰς ὁμοίας περιπτώσεις.

4. Ὁ ἀδελφός, ἐν συνεχείᾳ, προέβαλε τὴν ἑξῆς ἀπορίαν: Σὲ παρακαλῶ, Πάτερ μου, ἐξήγησέ μου εἰς τί συνήργησεν ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας (Ματθ. ιε' 22—28) καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἑκατοντάρχου (Λουκ. ζ' 2 - 10), διὰ νὰ θεραπευθοῦν; Ἐπίσης πῶς θὰ ἐξηγήσωμεν τὸ ὅτι ὁ ἄλλος παραλυτικός, ἐνῷ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Χριστὸν τὴν σωματικήν του ὑγείαν, ἔλαβε πρῶτον τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν; ποῦ λοιπὸν ὑπάρχει ἡ συνεργασία τῶν ἐνδιαφερομένων; Ὡσαύτως, παρακαλῶ, ἐξήγησέ μου, ποῖον εἶναι τὸ νόημα τῶν συστάσεων τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητάς Του· «ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ματθ. ιη' 18)· καὶ «ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς» (Ἰωάν. κ' 23), χωρὶς νὰ προσθέσῃ «ἐφ' ὅσον θὰ συνεργήσωσιν»; Ἐξήγησέ μου λοιπόν, σὲ παρακαλῶ, αὐτὰ τὰ ζητήματα.

5. Εἰς τὰς ἀπορίας αὐτὰς ὁ Γέρων ἀπήντησεν:

—Ἀδελφέ μου, μόνον ὅσοι δὲν γνωρίζουν κατὰ βάθος τὰ πράγματα, στενοχωροῦνται καὶ ἀποροῦν. Ἡ θυγάτηρ τῆς Χαναναίας καὶ ὁ δοῦλος τοῦ Ἑκατοντάρχου παρεφρόνουν· ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ τὴν μανίαν, ὁ δὲ δεύτερος ἀπὸ τὸν ἐπιθανάτιον κίνδυνον τῆς ἀσθενείας. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν δὲν ἐλειτούργει, ὅπως ἔπρεπε, τὸ λογικόν των, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συνεργήσουν μὲ τὴν πίστιν των καὶ νὰ βοηθήσουν οὕτω ἐκείνους, ποὺ ηὔχοντο δι' αὐτούς.

6. Ὁ παραλυτικὸς πάλιν προσέφερε τὴν πίστιν του πρὸς τὸν Χριστόν, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος· ἀπὸ φιλανθρωπίαν

ὅμως τοῦ Δεσπότου ἠξιώθη καὶ τῆς μεγαλυτέρας Χάριτος, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν του.

Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς πάλιν τοῦ Σωτῆρος συνέβη τὸ ἑξῆς: Ὁ Σωτὴρ ἔκαμε θαύματα καὶ ἐθεράπευεν ἀσθενεῖς, χωρὶς τῆς διὰ πίστεως συνεργασίας τῶν δεομένων, διὰ νὰ πιστεύσουν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ἦλθεν ὁ Λυτρωτής. Οὕτω ἐξεπληρώθη ἡ περὶ τοῦ Σωτῆρος προφητεία τοῦ Ἡσαΐου· «Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν» (Ματθ. η' 17) (1).

7. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ἐγίνετο διὰ τῆς δυνάμεως τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ ἀναζητῆται εἰς αὐτοὺς ἡ εὐθύνη τῆς ἐν πίστει συνεργίας των· μόνον μετὰ ἀπὸ τὴν τοιαύτην θεραπείαν ἐζητεῖτο παρ' αὐτῶν νὰ τηρήσουν εἰς τὴν ζωήν των τὰ παραγγέλματα τῆς Πίστεως, συμφώνως μὲ τὴν σύστασιν τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὸν θεραπευθέντα παραλυτικόν· «ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοι τι γένηται» (Ἰωάν. ε' 14).

8. Αὐτὸ διαβλέπων καὶ ἐν τῷ προφητικῷ του ἐκστασιασμῷ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἔλεγε περὶ τοῦ Σωτῆρος· «ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. α' 29).

Ὅσοι δέ, εἴτε προγενεστέρως, εἴτε μετὰ ταῦτα, δὲν παρεδέχοντο διὰ πίστεως τὸν Χριστόν, δὲν ἐθεραπεύοντο· εἰς αὐτοὺς ἐφηρμόσθη τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου· «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω» (Α' Κορ. ζ' 15).

9. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ πάλιν τοὺς Ἀποστόλους, πρέπει νὰ γνωρίζῃς τοῦτο· ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἐξουσίαν νὰ θεραπεύουν καὶ νὰ συγχωροῦν ἁμαρτίας, μὲ τὴν πνευματικὴν ὅμως συνεργασίαν τῆς δεήσεως τῶν ἐχόντων ἀνάγκην. Περὶ αὐτοῦ ἂς σὲ πείσῃ ὁ λαβὼν τοιαύτην ἐξουσίαν Ἀπόστολος Ἰάκωβος, ποὺ λέγει· «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη» (Ἰακ. ε' 16). Διὰ τὸν Σωτῆρα ὅμως δὲν συνέβαινεν αὐτό· ὅσοι διὰ τῆς πίστεως παρεδέχθησαν Αὐτὸν ἐθεραπεύοντο καὶ ἐσῴζοντο, ἐνῷ αὐτοὶ ποὺ δὲν τὸν παρεδέχθησαν ἀπωλέσθησαν.

10. Ἂς στερεωθῶμεν λοιπὸν εἰς τὴν Πίστιν, καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ σωθῶμεν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομά Του.

1) «Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται» (Ἡσ. νγ' 4).

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΙΔ΄

Ὅτι τοῦ ἔχοντος κατά τινος, ἢ τὸν κατ᾽ αὐτοῦ ἔχοντα μὴ θεραπεύοντος, ἡ προσευχὴ ἀπρόσδεκτος.

Ἡ προσευχή μας δὲν γίνεται δεκτὴ ὅταν ἔχωμεν ἔχθραν ἐναντίον ἄλλου, ἢ ὅταν ἄλλοι ἔχουν ἔχθραν ἐναντίον μας καὶ δὲν φροντίζωμεν νὰ συμφιλιωθῶμεν.

Α΄. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος.

Ο ΜΕΓΑΣ Ἰωάννης, ὁ Πατριάρχης ὢν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, δύο τινὰς τῶν αὐτοῦ Κληρικῶν, ἀλλήλοις ἐπιμανέντας, ἀφορισμῷ καθυπέβαλεν· ὧν ὁ μὲν εἷς ἄσμενος ἐδέξατο τὴν ἐπιτίμησιν, θάτερος δέ, πρόφασιν ὥσπερ τῆς ἑαυτοῦ ῥαθυμίας αὐτὴν εὑρηκώς, εὐχῶν καὶ συνάξεων τὸ παράπαν ἠμέλει, ἐπιθυμίαις δὲ ταῖς ἰδίαις διὰ παντὸς ἐσχόλαζεν, εἶτα προσηπείλει καὶ τῷ μεγάλῳ καταπανουργεύσασθαι τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ μεγάλης ἁπλότητος.

2. Ἐπεὶ δὲ ἔγνω τοῦτο ὁ Ἅγιος, λογισάμενος μήποτε καὶ τῷ διαβόλῳ παρανάλωμα γένηται, καλεῖν ἔμελλε τοῦτον καὶ συμπαθείας ἀξιοῦν. Προυθίᾳ δὲ κρείττονι λήθῃ παραιρεῖται τὸ μελετώμενον, ὥστε τὸ ὑπὲρ μέγα τῆς αὐτοῦ ταπεινώσεως, μείζονι συμπαθείᾳ γενέσθαι καταφανές.

3. Ὡς γὰρ ἡ Κυρία τῶν ἡμερῶν παρῆν, αὐτὸς δὲ τῷ βήματι τὴν ἀναίμακτον ἐτύγχανε προσφέρων θυσίαν, κατ᾽ αὐτὴν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ τὸ ἱερὸν καταπέτασμα τῶν θείων δώρων ἀφαιρεῖται, εἰς μνήμην τοῦ μνησικακοῦντος ἐλθὼν καὶ τῆς δεσποτικῆς ἐπιμνησθεὶς ἐντολῆς, ἣ τὸ μὲν δῶρον ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἀφεῖναι κελεύει, πρὸς καταλλαγὰς δὲ πρότερον χωρῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τότε τὸ δῶρον προσενεγκεῖν, δηλοῖ τῷ Διακόνῳ τὴν συναπτὴν αἴτησιν καὶ πολλάκις εἰπεῖν, μέχρις ἂν αὐτὸς ἐπανέλθῃ. Αὐτὸς δὲ τὴν γαστέρα προφασισάμενος ὑπεξῆλθε τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πέμπει πολλῷ τάχει τὸν Κληρικὸν ἐκεῖνον ἐκκαλούμενος.

4. Καὶ ὅς αὐτίκα παρῆν· ὁ δὲ τοῖς αὐτοῦ προσπίπτει ποσίν, οὐδὲν ὅλως τοὺς τῶν παρόντων διατραπεὶς ὀφθαλμοὺς συγχώρησιν ἐξαιτούμενος· εἶτα ὁ πρὶν ἀσύνετος ἐκεῖνος, τὴν ἱερὰν ταύτην ὁρῶν κεφαλὴν τῶν αὐτοῦ ποδῶν προκειμένην, κατεκλάσθη τε εὐθὺς τὴν ψυχήν, τὸ ἐξ οὐρανοῦ δείσας πῦρ, καὶ τοὺς ἐκεῖθεν πρηστῆρας, καὶ πρηνὴς καὶ αὐτὸς πεσὼν ἐδεῖτο συγγνώμης τυχεῖν. Ὁ δὲ μακάριος, ὁ Θεὸς ἀμφοτέροις συγχωρήσοιε τέκνον ἐμόν, ἔφησεν.

5. Ἔπειτα λαμβάνει τοῦτον μεθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ μετ᾽ εὐφροσύνης καὶ ὅσης οὐκ ἄν τις εἴπῃ τῆς ἡδονῆς εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσελθών, τότε δὴ μετὰ παῤῥησίας ἐθάῤῥησεν εἰπεῖν τῷ Θεῷ, «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς

ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν». Τοσοῦτον οὖν ἀπὸ τοῦδε συνεσταλμένος κατέστη καὶ μέτριος ὁ Κληρικὸς οὗτος, ὥστε καὶ τῆς τοῦ Πρεσβυτέρου χειροτονίας ἄξιος ἀναφανῆναι.

Ἑρμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ Ἰωάννης (ὁ Ἐλεήμων), ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἐτιμώρησε κάποτε μὲ αὐστηρὸν ἐπιτίμιον δύο Κληρικούς του, οἱ ὁποῖοι εἶχον περιέλθει εἰς ἔχθραν μεταξύ των. Ὁ ἕνας ἐξ αὐτῶν ἐδέχθη μὲ εὐχαρίστησιν τὸ ἐπιτίμιον, διότι ἀνεγνώρισε τὴν εὐθύνην του καὶ ἤθελε νὰ διορθωθῇ· ὁ ἄλλος ὅμως παρέμεινε τελείως ἀδιάφορος καὶ τὸ ἐθεώρησεν ὡς πρόφασιν, ἕνεκα τῆς πνευματικῆς του νωθρότητος, διὰ νὰ παραμελήσῃ τελείως τὰς συνάξεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰς προσευχὰς καὶ τὰ διάφορα θρησκευτικὰ καθήκοντα τοῦ Κληρικοῦ. Οὕτω ἐφρόντιζε μόνον διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν διαφόρων ἐπιθυμιῶν του καί, ἐπὶ πλέον, ἠπείλει νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν μεγάλην καλωσύνην τοῦ Ἁγίου.

2. Μόλις ἀντελήφθη ὁ Ἅγιος τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν πνευματικήν του κατάστασιν, ἐσκέφθη μήπως τὸν κερδίσῃ ἐξ ὁλοκλήρου ὁ διάβολος· δι' αὐτὸ ἀπεφάσισε νὰ τὸν καλέσῃ πλησίον του καὶ νὰ τὸν ἀξιώσῃ συγχωρήσεως. Κατ' οἰκονομίαν ὅμως τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ τὸ ἀσύγκριτον μεγαλεῖον τῆς ταπεινώσεώς του καὶ ἡ μεγίστη πρὸς τὸν ἁμαρτάνοντα συμπάθειά του, λησμονεῖ, ἐπ' ὀλίγον, τὸ σχέδιόν του.

3. Τὴν ἑπομένην, ἀπὸ τῆς ἀποφάσεώς του, Κυριακήν, ἐτέλει τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

Ἀκριβῶς δὲ τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὰ θεῖα δῶρα τὸ ἱερὸν κάλυμμα, ἐνεθυμήθη τὸν μνησίκακον Κληρικόν. Συγχρόνως δὲ μὲ τὴν ἀνάμνησιν αὐτὴν ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν του καὶ ἡ Δεσποτικὴ ἐντολή, ποὺ διατάσσει πρῶτον νὰ συγχωρῶμεν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν καὶ νὰ συμφιλιωνώμεθα μὲ αὐτούς, καὶ μετὰ νὰ προσφέρωμεν τὸ δῶρον μας εἰς τὸ θυσιαστήριον (Ματθ. ε΄ 23—24). Ἀμέσως τότε παραγγέλλει εἰς τὸν Διάκονον νὰ ἐπαναλάβῃ πολλὰς φορὰς τὴν συναπτὴν αἴτησιν, ἕως ὅτου ἐπανέλθῃ εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα. Ὁ ἴδιος δέ, προφασισθείς, ὅτι τὸν ἐπόνεσεν ἡ κοιλιά του, ἐξέρχεται, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτός, ἀπὸ τὸ Ἱερὸν Βῆμα, στέλλει δὲ ἄνθρωπον νὰ φέρῃ πλησίον του, ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα, τὸν μνησίκακον Κληρικόν.

4. Πράγματι, ἐντὸς ὀλίγου, προσῆλθεν ὁ Κληρικὸς ἐκεῖνος. Τότε συνέβη ἕνα ἄκρως καταπληκτικὸν περιστατικόν. Ὁ Πατριάρχης, χωρὶς καθόλου νὰ ἐντραπῇ αὐτούς, ποὺ τὸν ἔβλεπαν, πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ μνησικάκου Κληρικοῦ καὶ τοῦ ζητεῖ συγχώρησιν. Μόλις εἶδε αὐτὸ τὸ θέαμα, τῆς ἄκρας ταπεινώσεως τοῦ Πατριάρχου, ὁ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀσύνετος Κληρικὸς καὶ γονατιστὸν ἐμπρός του τὸν Ἅγιον ἐκεῖνον ἄνδρα, ἐκάμφθη ἡ ἀντίστασις τῆς ψυχῆς του καὶ φοβηθεὶς τὸ ἐξ οὐρανοῦ πῦρ καὶ τὰς τιμωρίας τοῦ Θεοῦ, ἔπεσε καὶ αὐτὸς πρηνὴς καὶ ἐζήτει συγχώρησιν.

Ὁ Μακάριος Πατριάρχης συγκεκινημένος εἶπε:

—Ὁ Θεός, τέκνον μου, νὰ μᾶς συγχωρήσῃ καὶ τοὺς δύο.

5. Ἐν συνεχείᾳ τὸν παίρνει κοντὰ καὶ μὲ ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν, ποὺ κανεὶς δὲν δύναται νὰ περιγράψῃ, εἰσῆλθον ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα. Τότε μὲ ψυχικὸν θάρρος καὶ ἄνεσιν εἶπε πρὸς τὸν Θεόν: «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. ϛ' 12). Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ περιστατικὸν τοῦ Ἁγίου, τόσον πολὺ συνετίσθη καὶ ὠφελήθη ψυχικῶς ὁ Κληρικὸς ἐκεῖνος, ὥστε ἐκρίθη ἄξιος, ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Πατριάρχου, νὰ χειροτονηθῇ καὶ Πρεσβύτερος.

Β'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΟΝ οἱ Γέροντες, ὅτι ἔσοπτρον τοῦ Μοναχοῦ ἡ εὐχή· καὶ πάλιν ἔλεγον, ὅτι ὥσπερ ἀδύνατόν ἐστί τινα, τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον θεωρῆσαι ἐν ὕδατι θολώδει, οὕτω ψυχή, ἐὰν μὴ καθαρεύῃ τῶν ἀλλοτρίων, εὔξασθαι οὐ δύναται.

2. Εἶπε Γέρων· ὅταν ὁ ἄνθρωπος φυλάξῃ τοῦ μὴ ἀδικῆσαι τὸν πλησίον, τότε θαρσεῖ τῷ λογισμῷ, ὅτι ἡ προσευχὴ αὐτοῦ ἐδέχθη πρὸς τὸν Θεόν· ἐὰν δέ τις ἀδικήσῃ τὸν πλησίον, ἡ εὐχὴ αὐτοῦ βδελυκτὴ καὶ ἀπρόσδεκτός ἐστιν, ὁ γὰρ στεναγμὸς τοῦ ἀδικουμένου οὐκ ἐᾷ τὴν προσευχὴν τοῦ ἀδικήσαντος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.

3. Εἶπε πάλιν· ἐὰν ἀκούσῃς περί τινος ὑβρίσαντός σε, καὶ ἔλθῃ πρὸς σέ, μὴ δείξῃς αὐτῷ ὅτι ἔμαθες, ἀλλὰ χαριεντίσθητι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀγάθυνον τὸ πρόσωπόν σου πρὸς αὐτόν, ἵνα ἔχῃς παῤῥησίαν ἐν τῇ εὐχῇ σου.

4. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς· ἐὰν μὴ ἔχῃ ἄνθρωπος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν, ὁ Θεὸς οὐκ εἰσακούει αὐτοῦ· ὁ γὰρ βαστάζων τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, οὐ βλέπει τὰς τοῦ πλησίον.

5. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ζήνων, ὅτι ὁ θέλων ἵνα ταχὺ ἀκούῃ ὁ Θεὸς τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, ἡνίκα ἀναστῇ καὶ ἐκτείνῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ εὐχέσθω ἀπὸ ψυχῆς, καὶ τότε, εἴ τι ἂν καὶ αὐτὸς παρακαλέσῃ τὸν Θεόν, ὑπακούει αὐτοῦ.

6. Διηγήσαντό τινες τῶν Πατέρων, ὅτι εἰς τὴν Σκῆτιν, ὅτε προσέφερον οἱ Κληρικοί, κατέβαινεν ὡς ἀετὸς ἐπὶ τὴν προσφοράν, οὐδεὶς δὲ αὐτὸν ἔβλεπεν, εἰμὴ οἱ Κληρικοί.

7. Ἐν μιᾷ οὖν ᾔτησέ τις τὸν Διάκονον τίποτε, ὁ δὲ λέγει αὐτῷ, οὐ σχολάζω ἄρτι· εἶτα ἐλθόντος τοῦ Διακόνου εἰς τὴν προσφοράν, οὐ κατῆλθε τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἀετοῦ κατὰ τὸ ἔθος, καὶ εἶπεν ὁ Πρεσβύτερος τῷ Διακόνῳ· διατὶ οὐ παραγέγονεν ὁ ἀετὸς κατὰ τὸ ἔθος; πάντως διότι ἐν ἐμοί, ἢ ἐν σοὶ ἔστι τις πλημμέλεια, ἢ τὴν Χάριν ἐκώλυσεν. Ἀπόστηθι οὖν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἰ μὲν καταβῇ, γνωσθήσεται ὅτι διὰ σὲ οὐ κατῆλθε.

8. Καὶ ἀποστάντος τοῦ Διακόνου, εὐθέως κατῆλθεν ὁ ἀετός. Τελεσθείσης δὲ τῆς συνάξεως, εἶπεν ὁ Πρεσβύτερος τῷ Διακόνῳ· εἰπέ μοι, τί ἐποίησας; Ὁ δὲ ἔφη· οὐ σύνοιδα ἐμαυτὸν ἁμαρτήσαντα, εἰμὴ ὅτι ἐλθόντος ἀδελφοῦ, καὶ αἰτήσαν-

τός με τόδε, ἀπεκρίθην αὐτῷ οὐ σχολάζω. Καὶ λέγει αὐτῷ· οὐκοῦν διὰ σὲ οὐ κατῆλθε, τοῦ ἀδελφοῦ λυπηθέντος κατὰ σοῦ, καὶ ἀπελθὼν ὁ Διάκονος μετενόησε τῷ ἀδελφῷ.

Ἑρμηνεία

† ΟΙ ΓΕΡΟΝΤΕΣ ἔλεγον· καθρέπτης τοῦ Μοναχοῦ εἶναι ἡ εὐχή· ὅπως δὲ ἀκριβῶς, ἔλεγον πάλιν, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἰδῇ κανεὶς τὸ πρόσωπόν του ἐντὸς θολοῦ ὕδατος, τοιουτοτρόπως εἶναι ἀδύνατον καὶ ψυχή, ποὺ δὲν ἐκαθαρίσθη ἀπὸ κακοὺς λογισμοὺς καὶ πάθη, νὰ προσεύχεται πρὸς τὸν Κύριον.

2. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς εἶπεν· ὅταν ὁ ἄνθρωπος φυλαχθῇ νὰ μὴ ἀδικήσῃ τὸν πλησίον, τότε νὰ εἶναι βέβαιος, ὅτι θὰ εἰσακουσθῇ ἡ προσευχή του ἀπὸ τὸν Θεόν· ἐὰν ὅμως κανεὶς ἀδικήσῃ τὸν πλησίον του, τότε καὶ ἡ προσευχή του καθίσταται βδελυκτὴ καὶ δὲν τὴν δέχεται ὁ Θεός, διότι ὁ ἀναστεναγμὸς τοῦ ἀδικηθέντος δὲν ἀφήνει τὴν προσευχὴν τοῦ ἀδικήσαντος νὰ ἀνέβῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

3. Ὁ ἴδιος πάλιν Γέρων εἶπεν· ἐὰν πληροφορηθῇς διὰ κάποιον ὅτι σὲ ὕβρισε, καὶ σὲ ἐπισκεφθῇ, πρόσεξε νὰ μὴ τοῦ δείξῃς, ὅτι τὸ ἔμαθες· ἀπ᾽ ἐναντίας νὰ ἐκδηλώσῃς χαρὰν ἀπέναντί του, τὸ πρόσωπόν σου νὰ εἶναι γελαστὸν καὶ ἡ διάθεσίς σου εὐχάριστος· τότε μόνον ἡ προσευχή σου θὰ ἔχῃ παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

4. Ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς εἶπεν· ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν σκέπτεται διαρκῶς, ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός, δὲν εἰσακούει ὁ Θεὸς τὴν προσευχήν του· διότι ἐκεῖνος, ποὺ σκέπτεται διαρκῶς τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν του, δὲν παρατηρεῖ τὰς ἁμαρτίας τοῦ πλησίον του.

5. Ὁ Ἀββᾶς Ζήνων εἶπεν· αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ ἀκούσῃ ἀμέσως ὁ Θεὸς τὴν προσευχήν του, μόλις θὰ ὑψώσῃ τὰς χεῖρας του πρὸς ἱκεσίαν, πρέπει πρῶτον, μὲ ὅλην του τὴν ψυχήν, νὰ προσευχηθῇ διὰ τοὺς ἐχθρούς του· τότε μόνον, ἐὰν καὶ αὐτὸς παρακαλέσῃ διὰ κάτι τὸν Θεόν, θὰ εἰσακουσθῇ.

6. Μερικοὶ ἐκ τῶν Πατέρων διηγήθησαν τὴν ἑξῆς διδακτικὴν ἱστορίαν. Ὅταν οἱ Κληρικοὶ ἐτέλουν εἰς τὴν Σκήτην τὴν Θείαν Λειτουργίαν, κατήρχετο, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς προσφορᾶς, ἕνας ἀετὸς ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης· τὸν ἀετὸν αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ὑλικὸν ἐνυπόστατον πτηνόν, ἀλλὰ προσωποποίησις τῆς Χάριτος, οὐδείς, ἐκτὸς τῶν λειτουργούντων Κληρικῶν, τὸν ἔβλεπεν.

7. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν ἕνας ἀδελφὸς ἀπὸ τὴν Σκήτην ἐζήτησεν ἕνα πρᾶγμα ἀπὸ τὸν Διάκονον. Ὁ Διάκονος ὅμως δὲν τὸν ἐξυπηρέτησε μετὰ προθυμίας.

—Δὲν εὐκαιρῶ τώρα, τοῦ εἶπε.

Μετὰ ἀπὸ τὴν ἄρνησιν αὐτὴν ἦλθεν ὁ Διάκονος νὰ ἐπιτελέσῃ, μετὰ τοῦ Πρεσβυτέρου, τὴν Λειτουργίαν. Δὲν κατήρχετο ὅμως ἡ προσωποποίησις τῆς Χάριτος, ὁ ἀετός, κατὰ τὴν συνήθειαν.

—Διατὶ δὲν κατῆλθε σήμερα, κατὰ τὴν συνήθειαν, ὁ ἀετός;—ἠρώτησεν ὁ Πρεσβύτερος τὸν Διάκονον.—Ἀσφαλῶς—συνέχισεν ὁ Πρεσβύτερος—κάποια ἁμαρτία ἢ ἰδική μου, ἢ ἰδική σου, θὰ ἠμπόδισε τὴν Χάριν νὰ κατέλθῃ. Φύγε λοιπὸν ὀλίγον ἀπὸ κοντά μου, καὶ ἐὰν τότε καταβῇ, ἀσφαλῶς ἡ αἰτία θὰ εὑρίσκεται εἰς σέ.

8. Πράγματι, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Διακόνου, κατῆλθεν ὁ ἀετός. Ὅταν ἐτελείωσεν ἡ Ἱερὰ Λειτουργία καὶ ἔμειναν μόνοι ὁ Πρεσβύτερος καὶ ὁ Διάκονος, ἠρώτησεν ὁ πρῶτος τὸν δεύτερον:

—Εἰπέ μου, τί ἔκαμες;

—Δὲν μὲ πληροφορεῖ ἡ συνείδησίς μου, ὅτι ἔχω κάμει τίποτε, —ἀπεκρίθη ὁ Διάκονος—. Μόνον ὅταν ἦλθεν ἕνας ἀδελφός, νὰ μοῦ ζητήσῃ μίαν ἐξυπηρέτησιν, τοῦ ἀπήντησα, ὅτι δὲν εὐκαιρῶ.

Τότε ὁ Πρεσβύτερος ἀπήντησεν:

—Ἐξ αἰτίας σου λοιπὸν δὲν κατῆλθεν ὁ ἀετός, διότι ἐλυπήθη ὁ ἀδελφὸς ἐναντίον σου.

Ἀμέσως ὁ Διάκονος ἐπῆγε καὶ ἐζήτησε συγχώρησιν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν.

Γ'. Ἀντιόχου τοῦ Παντέκτου.

ΦΥΓΩΜΕΝ, ἀδελφοί, τὸ δεινὸν καὶ ὀλέθριον πάθος τῆς μνησικακίας, ἵνα μὴ ἀλλοτριώσῃ ἡμᾶς τῆς πρὸς Θεὸν παῤῥησίας· οὐ γὰρ δυνήσεταί τις, τὸ χαλεπὸν τοῦτο πάθος νοσῶν, παραστῆναι τῷ Θεῷ ἐν καθαρᾷ προσευχῇ.

2. Κωλύεται γὰρ ὑπ' Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου εἰπόντος, «ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου», καὶ τὰ ἑξῆς.

3. Ὥσπερ γὰρ ἀνὴρ σεμνὸς καταγώγιον φεύγει αἰσχρόν, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς μνησικάκου ψυχήν· καὶ ὃν τρόπον καπνὸς ταράσσει ὀφθαλμόν, οὕτω καὶ μνησικακία τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἐν καιρῷ προσευχῆς.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΟΥ, ἂς ἀποφύγωμεν τὸ φοβερὸν καὶ καταστρεπτικὸν πάθος τῆς μνησικακίας, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀποξενώσῃ ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν καὶ μετὰ παρρησίας ἀναφοράν μας πρὸς τὸν Θεόν· διότι δὲν εἶναι δυνατὸν αὐτός, ποὺ ὑποφέρει ἀπὸ τὸ φρικτὸν αὐτὸ πάθος, νὰ ἐμφανισθῇ, διὰ καθαρᾶς προσευχῆς, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

2. Διὰ τὴν μετὰ παρρησίας ἐπικοινωνίαν ἐμποδίζεται ὑπ' Αὐτοῦ τούτου τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶπε· «Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρον σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κἀκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ

σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου» (Ματθ. ε' 23—24).

3. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἠθικὸς καὶ ἐνάρετος ἄνθρωπος ἀπομακρύνεται ἀπὸ ἕνα κακόφημον τόπον, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ μνησικάκου. Καθ' ὃν τρόπον δὲ ὁ καπνὸς ἐνοχλεῖ καὶ ταλαιπωρεῖ τὸν ὀφθαλμόν, τοιουτοτρόπως ἐνοχλεῖ καὶ ἡ μνησικακία τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς.

Δ'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΜΗ ΕΧΗΣ ἔχθραν πρὸς ἄνθρωπον, ἐπειδὴ οὐ δεκτή ἐστιν ἡ προσευχή σου· εἰρήνευε δὲ μετὰ πάντων, ἵνα παῤῥησιάσῃ εὐχόμενος· λέγει γὰρ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος· «Ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος τὰ παραπτώματα ὑμῶν· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν».

2. Φοβερὸν τὸ ῥῆμα τοῦ Κυρίου· λέγει γὰρ ὅτι ἐὰν μὴ ἴδῃς τὴν καρδίαν σου καθαρὰν πρὸς πάντας, μηδὲν αἰτήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἰ δὲ μή, ὕβριν Αὐτῷ προσάγεις, ὅτι ἁμαρτωλὸς ὢν καὶ ἔχων λύπην κατὰ τοῦ ὁμοίου σου ἀνθρώπου, λέγεις τῷ ἐρευνῶντι τὰς καρδίας, ὅτι ἄφες μοι τὰ παραπτώματά μου.

3. Ὁ τοιοῦτος οὐκ εὔχεται τῷ νοΐ, ἀλλὰ τοῖς χείλεσιν ἐν ἀγνοίᾳ πολλῇ· οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἀκούων αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ εὐχὴ ὄντως ἐστὶν ἡ τοιαύτη εὐχή, ἀλλὰ συνήθεια μόνη τῶν ὡρῶν τοῦ κανόνος.

4. Ὁ δὲ θέλων ἐν ἀληθείᾳ τῷ νοΐ εὔχεσθαι τῷ Θεῷ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ ἐρευνᾷ πρῶτον τὸν νοῦν αὐτοῦ τί ἔχει, ἵνα, ἐὰν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν· ἐλέησόν με, ἐλεήσῃ καὶ αὐτὸς πρότερον τὸν ἁμαρτήσαντα εἰς αὐτόν· καὶ ἐὰν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν· συγχώρησόν μοι, συγχωρήσῃ καὶ αὐτὸς τῷ ὁμοιοπαθεῖ αὐτοῦ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐὰν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν· μὴ μνησθῇς τῶν κακῶν, ὧν ἐποίησα εἴτε ἄκων εἴτε ἑκών, μηδὲ αὐτὸς μνησθῇ ὧν ἔπταισεν εἰς αὐτὸν ὁ πλησίον.

5. Εἰ γάρ ἐστι βία καὶ πάντες ὑπ' αὐτῆς τυραννούμεθα, οὐκ ὀφείλομεν λογίσασθαί τι κατά τινος ἀνθρώπου.

6. Εἰ οὖν οὐκ ἔφθασας ταῦτα ποιῆσαι, εἰς μάτην εὔχῃ, ἀδελφέ· ὁ γὰρ Θεὸς οὐκ εἰσακούει σου κατὰ πάσας τὰς Γραφάς. Ὅλην γοῦν τὴν ἀγάπην δέδωκέ σοι, ἵνα ὃ θέλεις παρὰ τοῦ Θεοῦ γενέσθαι σοι, τοῦτο πρῶτον ποιήσῃς, καὶ τότε ἐλευθερωθήσῃ κατὰ τὸ μέτρον ὃ φθάσας ἐποίησας μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ γὰρ Θεὸς ἀκρίβεια ἐστί, καὶ οὐ λόγοι μόνον γλώσσης.

7. Πᾶς οὖν ἄνθρωπος ἑαυτὸν δεσμεῖ εἰς γέενναν, καὶ ἑαυτὸν λύει· οὐδὲν γὰρ δυνατώτερον θελήματος, εἴτε εἰς θάνατον (τ)ρέψει εἴτε εἰς ζωήν· μακάριοι δέ εἰσιν οἵτινες ἠγάπησαν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ὅτι οὐ προσκόπτουσιν.

Ἑρμηνεία

ΝΑ ΜΗ ἔχῃς ἔχθραν ἐναντίον οὐδενὸς ἀνθρώπου, ἐπειδὴ δὲν θὰ εἶναι δεκτὴ ἡ προσευχή σου ἀπὸ τὸν Θεόν. Νὰ εἰρηνεύῃς μὲ ὅλους, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς παρρησίαν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν θὰ προσεύχεσαι. Μὴ λησμονῇς, ὅτι ὁ Κύριος λέγει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον· «ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώμα-

τα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν» (Ματθ. ϛ' 14—15).

2. Εἶναι πράγματι φοβερὸς αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, διότι λέγει, ὅτι ἐὰν δὲν ἰδῇς, ὅτι ἡ καρδία σου εἶναι καθαρά, νὰ μὴ ζητήσῃς τίποτε ἀπὸ τὸν Θεόν· ἐάν, παρὰ ταῦτα, μὲ βεβαρημένην τὴν καρδίαν σου ἀπὸ μνησικάκους λογισμούς, ζητήσῃς κάτι ἀπὸ τὸν Θεόν, εἶναι ὡς νὰ τὸν ὑβρίζῃς, διότι ἂν καὶ ἁμαρτωλὸς καὶ λυπούμενος ἐναντίον τοῦ ὁμοίου σου ἀνθρώπου, λέγεις πρὸς Αὐτόν, ποὺ γνωρίζει τὰ βάθη τῶν καρδιῶν· «ἄφες μοι τὰ παραπτώματά μου».

3. Ὁ τοιοῦτος δὲν προσεύχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, μὲ τὴν διάνοιάν του, ἀλλὰ μόνον μὲ τὰ χείλη του, εὑρισκόμενος εἰς πολλὴν ἄγνοιαν· αὐτὸν δὲν τὸν ἀκούει ὁ Θεὸς προσευχόμενον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ προσευχή του δὲν εἶναι πραγματικὴ προσευχή, ἀλλὰ μόνον μία τυπικὴ συνήθεια κατὰ τὰς ὥρας τοῦ κανόνος.

4. Ἐκεῖνος, ποὺ θέλει νὰ προσεύχεται εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς διανοίας του, νὰ εἶναι ἀληθὴς καὶ γνησία ἡ προσευχή του, νὰ ἐκπορεύεται ἀπὸ καθαρὰν καρδίαν καὶ νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔχει ὑποχρέωσιν πρῶτον νὰ ἐρευνᾷ τὸν νοῦν του τί σκέψεις ἔχει, ὥστε, ὅταν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν· «ἐλέησόν με», νὰ ἔχῃ ἐλεήσει αὐτὸς προηγουμένως ἐκεῖνον, ποὺ τὸν ἔβλαψεν· ὅταν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν· «συγχώρησόν μοι», νὰ ἔχῃ συγχωρήσει τὸν ὁμοιοπαθῆ συνάνθρωπόν του. Ὅταν λέγῃ πρὸς τὸν Θεόν· «μὴ μνησθῇς τῶν κακῶν, ὧν ἐποίησα εἴτε ἄκων εἴτε ἑκών», οὔτε καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἐνθυμῆται τὰ ἐναντίον του πταίσματα τοῦ πλησίον.

5. Διότι ἐφ' ὅσον ὅλοι τυραννούμεθα ἀπὸ τὴν βίαν τῆς ἁμαρτίας, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ σκεπτώμεθα κάτι ἐναντίον οὐδενὸς ἀνθρώπου.

6. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἔφθασες εἰς τὸ σημεῖον νὰ κάμῃς αὐτά, ματαίως, ἀδελφέ μου, προσεύχεσαι, διότι ὁ Θεός, συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Γραφῶν, δὲν σὲ ἀκούει. Ὁ Θεὸς λοιπὸν ὅλην τὴν ἀγάπην ἔχει δώσει εἰς σέ, ὥστε αὐτό, ποὺ θέλεις νὰ σοῦ κάμῃ ὁ Θεός, νὰ τὸ κάμῃς σὺ πρῶτος εἰς τὸν συνάνθρωπόν σου· ἀναλόγως δὲ τοῦ μέτρου τῆς ἀνεξικακίας, ποὺ ἐπέτυχες πρὸς τὸν συνάνθρωπόν σου, θὰ σὲ ἐλευθερώσῃ καὶ σὲ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰς διαφόρους ἀνάγκας, ποὺ σὲ αἰχμαλωτίζουν. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀκρίβεια ζωῆς καὶ ὄχι μόνον λόγοι γλώσσης.

7. Εἰς τὴν ἐξουσίαν λοιπὸν παντὸς ἀνθρώπου εὑρίσκεται νὰ δέσῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός, ἢ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ, διότι δὲν εἶναι τίποτε ἰσχυρότερον τῆς θελήσεως, εἴτε αὐτὴ ῥέπει πρὸς τὸν θάνατον, εἴτε πρὸς τὴν ζωήν. Εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ ἠγάπησαν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ αὐτὴν ἐπιποθοῦν, διότι εἰς τίποτε δὲν θὰ σκοντάψουν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΕ΄

Ὅτι ἀναγκαία τῷ πιστῷ τῶν Γραφῶν ἡ ἀνάγνωσις, καὶ πολλὴ ἡ ἐκ ταύτης ὠφέλεια.

Διὰ τὸν πιστὸν εἶναι ἀναγκαία ἡ ἀνάγνωσις τῶν Γραφῶν καὶ μεγάλη ἡ ἐξ αὐτῆς ὠφέλεια.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕ Γέρων· οἱ Προφῆται βιβλία ἐποίησαν, καὶ ἦλθον οἱ Πατέρες ἡμῶν καὶ εἰργάσαντο αὐτά· οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς ἐξέλαβον αὐτὰ ἐκ στήθους· ἦλθε δὲ ἡ γενεὰ αὕτη καὶ ἔγραψεν αὐτά, καὶ ἔθηκεν εἰς τὰς θυρίδας ἀργά.

2. Ἠρωτήθη Γέρων· καλόν ἐστιν ἐκλαβεῖν τὰς θείας Γραφάς; Καὶ ἀπεκρίθη· τὸ πρόβατον παρὰ τοῦ ποιμένος λαμβάνει καλὴν βοτάνην φαγεῖν, ἐσθίει δὲ καὶ τὴν τῆς ἐρήμου ὕλην· ὅταν οὖν καίηται ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν τῆς ἐρήμου, ἀναμαρυκᾶται τὴν βοτάνην, καὶ γλυκαίνεται τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ παύεται ὁ ὀπὸς τῶν ἀκανθῶν. Οὕτω καὶ τῷ ἀνθρώπῳ, καλὴ ἡ τῶν Γραφῶν μελέτη πρὸς τὴν τῶν δαιμόνων ἐπιβουλήν.

3. Εἶπε Γέρων· τὸ καθαρὸν ζῶον διώνυχόν ἐστι καὶ ἀναμαρυκᾶται καὶ τὴν τροφήν· καὶ ἡμεῖς οὖν οἱ πιστεύσαντες καλῶς, τὰς δύο Διαθήκας δεξάμενοι, ὀφείλομεν τὴν μὲν καλὴν τροφὴν ἀναμαρυκᾶσθαι, τὴν δὲ φαύλην οὐχί. Ἔστι δὲ ἡ ἐπωφελὴς τροφὴ λογισμοὶ ἀγαθοὶ ἐκ παραδόσεως διδασκάλων ἁγίων, καὶ ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν χορηγούμενοι, οἷς δεῖ ἀεὶ ἐμμελετᾶν τὴν τοῦ φιλοθέου ψυχήν· ἡ δὲ πονηρὰ τροφή ἐστι, λογισμοὶ ἀκάθαρτοι, ἐξ ἐπιβουλῆς δαιμόνων ὑποβαλλόμενοι, οὓς ἐξ αὐτῆς προσβολῆς ἀπωθεῖσθαι δεῖ καὶ μὴ ἐγχρονίζειν ἐν αὐτοῖς.

4. Ἔλεγε Γέρων διορατικός, ὅτι εἶδον ἀδελφὸν μελετῶντα ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ μελετᾶν τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἴσχυεν εἰσελθεῖν, ὡς δὲ ἐπαύετο μελετῶν, τότε εἰσήρχετο ὁ δαίμων εἰς τὸ κελλίον καὶ ἐπολέμει αὐτόν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ ΓΕΡΩΝ εἶπεν: οἱ Προφῆται συνέγραψαν βιβλία θεόπνευστα· οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐφήρμοσαν εἰς τὴν ζωήν των τὰς ὑποδείξεις τῶν βιβλίων αὐτῶν. Ἐκεῖνοι δὲ ποὺ διεδέχθησαν τοὺς Πατέρας ἡμῶν, ἐκ σεβασμοῦ, τὰ ἀπεστήθισαν. Ἡ γενεὰ ὅμως ἡ ἰδική μας τὰ ἀντέγραψε καλλιτεχνικὰ καὶ τὰ ἐτοποθέτησεν εἰς τὰς βιβλιοθήκας, χωρὶς νὰ τὰ χρησιμοποιῇ πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν.

2. Ἠρώτησαν ἕνα Γέροντα:

—Εἶναι καλὸν νὰ ἀναγιγνώσκωμεν τὰς Ἁγίας Γραφάς;

Ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Τὸ πρόβατον λαμβάνει ἀπὸ τὸν βοσκὸν καλὸ χορτάρι διὰ νὰ φάγῃ· τρώγει ὅμως καὶ τὰ ξηρὰ φύλλα καὶ διάφορα ἄλλα εἴδη, χωρὶς θρεπτικὰς οὐσίας, ἀπὸ ἀγόνους καὶ χέρσους τόπους. Ὅταν λοιπὸν τὸ στομάχι του καίεται ἀπὸ τὰ ἀγκάθια, ἀναμηρυκάζει τὴν καλὴν τροφὴν τοῦ χόρτου καὶ τότε γλυκαίνεται τὸ στόμα του καὶ ἐκμηδενίζεται ἡ ἐνοχλητικὴ στιφάδα ἀπὸ τὰ ἀγκάθια. Τοιουτοτρόπως συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἄνθρωπον· ἡ μελέτη τῶν Ἁγίων Γραφῶν ἀνατρέπει τὴν ἐπιβουλὴν τῶν δαιμόνων.

3. Ἕνας ἄλλος Γέρων εἶπε· τὸ καθαρὸν ζῷον ἔχει δύο ὄνυχας καὶ ἀναμηρυκάζει τὴν τροφήν του· καὶ ἡμεῖς λοιπόν, ποὺ ἐπιστεύσαμεν ὀρθῶς καὶ παραδεχόμεθα τὰς δύο Διαθήκας, τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινήν, ἔχομεν ὑποχρέωσιν τὴν μὲν ὠφέλιμον τροφὴν νὰ ἀναμηρυκάζωμεν, οὐχὶ ὅμως τὴν κακὴν καὶ ἐπιβλαβῆ. Ὠφέλιμος δὲ τροφὴ εἶναι αἱ ἀγαθαὶ σκέψεις, αἱ ὁποῖαι διαμορφώνονται εἰς τὴν ψυχήν μας ἀπὸ τὴν παράδοσιν Ἁγίων Διδασκάλων καὶ ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν Γραφῶν· μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις πρέπει διαρκῶς νὰ ἐνασχολῆται ἡ φιλόθεος ψυχὴ καὶ αὐτὰς νὰ μελετᾷ συνεχῶς. Κακὴ δὲ τροφὴ εἶναι οἱ ἀκάθαρτοι λογισμοί, τοὺς ὁποίους μᾶς ὑποβάλλει ἀπὸ κακίαν ὁ Διάβολος καὶ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀπομακρύνωμεν, μόλις μᾶς ἐνοχλήσουν, καὶ οὔτε λεπτὸν νὰ μὴ παραμένωμεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασίν των.

4. Ἕνας διορατικὸς Γέρων ἔλεγε: Κάποτε ἐγνώρισα ἕνα ἀδελφόν, ποὺ ἐμελέτα, μετὰ προσοχῆς καὶ σεβασμοῦ, εἰς τὸ κελλί του τὴν Ἁγίαν Γραφήν· κατὰ τὸ διάστημα τῆς μελέτης δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ εἰσέλθῃ ὁ διάβολος εἰς τὸ κελλί. Εἰσήρχετο δὲ καὶ τὸν ἐπολέμει μόλις ἐσταματοῦσεν ἡ μελέτη.

Β'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ἈΔΕΛΦΕ, πρόσεχε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου τῇ ἀναγνώσει τῶν θείων Γραφῶν, καὶ σύμπινε τὴν ἐξ αὐτῶν γινομένην πιότητα ἐν τῇ ψυχῇ, ὥσπερ νήπιον θηλάζον μαστόν· ἐξ αὐτῶν γὰρ μαθήσῃ τὰ ἆθλα τῶν ἀρετῶν, καὶ ἔσται χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις τῇ καρδίᾳ σου.

2. Εἰ γὰρ οἱ τοῦ κόσμου τούτου ἐξηγηταὶ ἐπιμελῶς κέχρηνται τῇ ἀναγνώσει τῆς μὴ οὔσης σοφίας, ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστι, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς χρὴ μελετᾶν καὶ ἐκμανθάνειν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν· καὶ γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μακαρίζει τοὺς ἐξερευνῶντας τὰ μαρτύρια Αὐτοῦ, ὅτι ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσωσιν Αὐτόν.

3. Τίς πονηρότερος τοῦ ἔχοντος ὕδωρ γλυκύ, καὶ μὴ ποτίζοντος ψυχὴν διψῶσαν; ἢ τίς φθονερώτερος τοῦ κεκτημένου βιβλίον ὠφέλιμον, καὶ μὴ μεταδιδόντος τῷ ἀδελφῷ πρὸς οἰκοδομήν; τίς ὀκνηρότερος τοῦ διψῶντος, καὶ καθημέ-

νου πλησίον πηγῆς, καὶ τὰς χεῖρας μὴ ἐκτείνοντος ἵνα, λαβὼν ὕδωρ, παύσῃ τὴν δίψαν; ἢ τίς ἀμελέστερος τοῦ ἔχοντος, ἢ λαμβάνοντος βιβλίον, καὶ τῆς ἀναγνώσεως ἀμελοῦντος;

4. Ἀδελφέ, συγκοπίασον τῷ ἐπιδεομένῳ ἀδελφῷ μαθεῖν γράμματα, ὅπως ἀναγινώσκων τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ εὐλογῇ τὸ μεγαλοπρεπὲς Αὐτοῦ ὄνομα, καὶ Αὐτὸς ἔσται σοι μισθαποδότης.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, πρόσεχε μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν, ὅταν μελετᾷς τὰς θείας Γραφάς, νὰ πίνῃς μὲ ἀπληστίαν τὴν γλυκερὰν παχύτητα, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν μελέτην, εὐχαριστῶν τὴν ψυχήν σου, ἀπαράλλακτα ὅπως τὸ νήπιον πίνει τὸ γάλα ἀπὸ τὸν μητρικὸν μαστόν. Ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν θείων Γραφῶν θὰ πληροφορηθῇς τὰ λαμπρὰ κατορθώματα τῶν ἀρετῶν καὶ οὕτω ἡ καρδία σου θὰ γεμίσῃ ἀπὸ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην.

2. Ἐὰν οἱ ἑρμηνευταὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου τούτου μὲ μεγάλην φροντίδα μελετοῦν τὴν ἀνύπαρκτον σοφίαν, διότι ἡ σοφία τοῦ παρόντος κόσμου «μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστι» (Α΄ Κορ. γ΄ 19), μὲ πολὺ περισσότερον ἐνθουσιασμὸν πρέπει ἡμεῖς νὰ μελετῶμεν καὶ νὰ ἀποστηθίζωμεν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας· καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐπαινεῖ καὶ μακαρίζει τοὺς ἐξερευνῶντας «τὰ μαρτύρια Αὐτοῦ» (Ψαλμ. ριη΄ 2), διότι οἱ τοιοῦτοι θὰ ἀναζητήσουν τὸν Θεὸν μὲ ὅλην των τὴν καρδίαν.

3. Ὑπάρχει περισσότερον διεστραμμένος ἀπὸ αὐτόν, ποὺ διαθέτει γλυκὺ καὶ εὔγευστον ὕδωρ καὶ δὲν ποτίζει διψασμένην ψυχήν; Ὑπάρχει πλέον φθονερὸς ἀπ᾿ αὐτόν, ποὺ κατέχει ὠφέλιμον βιβλίον καὶ δὲν δίδει καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν του, διὰ νὰ οἰκοδομηθῇ πνευματικῶς; Ἀλλὰ καὶ δύνασαι νὰ φαντασθῇς περισσότερον ὀκνηρὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ αὐτὸν ποὺ διψᾷ καὶ ἐνῷ κάθεται πλησίον πηγῆς, δὲν ἁπλώνει τὰς χεῖρας του, διὰ νὰ πάρῃ νερὸ καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν δίψαν του; Ὑπάρχει περισσότερον ἀπρόκοπτος καὶ πνευματικῶς ἀδιάφορος, ἀπὸ ἐκεῖνον, ποὺ ἐνῷ ἔχει ἢ λαμβάνει θρησκευτικὸν βιβλίον, ἐν τούτοις δὲν φροντίζει νὰ τὸ μελετήσῃ;

4. Ἀδελφέ μου, κοπίασε καὶ σὺ μαζὶ μὲ ἐκεῖνον, ποὺ σὲ παρακαλεῖ νὰ τὸν μάθῃς γράμματα, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ μελετήσῃ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω νὰ εὐλογῇ τὸ μεγαλοπρεπὲς Αὐτοῦ ὄνομα. Νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὸν μισθόν σου διὰ τὸν κόπον σου αὐτόν.

Γ΄. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΕΠΙΚΑΛΟΥ τὸν Θεόν, ἵνα ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, καὶ ἴδῃς τὴν ὠφέλειαν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως.

Ἑρμηνεία

ΝΑ ΠΑΡΑΚΑΛῌΣ τὸν Θεόν, νὰ διανοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, ὥστε νὰ ἀντιληφθῇς, ἐξ ἰδίας πείρας, τὴν ὠφέλειαν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως.

Δ΄. Τοῦ Ἁγίου Ἰσαάκ.

ΑΝΑΓΝΩΘΙ συνεχῶς καὶ ἀκορέστως ἐν ταῖς βίβλοις τῶν διδασκάλων, περὶ Προνοίας Θεοῦ, διότι αὗται καθοδηγοῦσι τὸν νοῦν εἰς τὸ ἰδεῖν τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν γνῶσιν τῶν ἔργων Αὐτοῦ, καὶ ἐνδυναμοῦσιν αὐτὸν ἐξ ἑαυτῶν, καὶ κατασκευάζουσι κεκτῆσθαι νοήματα φωτολαμπῆ ἐκ τῆς λεπτότητος αὐτῶν, καὶ ὁδεῦσαι ποιοῦσι μετὰ καθαρότητος πρὸς κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ.

2 Ἔστω σου ἡ ἀνάγνωσις ἐν ἠρεμίᾳ ἀπὸ πάντων, καὶ γενοῦ ἐλεύθερος ἀπὸ τῆς πολλῆς μερίμνης τοῦ σώματος, καὶ τῆς ταραχῆς τῶν πραγμάτων, ἵνα γεύσεως ἡδίστης τῇ ψυχῇ σου γεύσῃ διὰ γλυκείας κατανοήσεως, καὶ αἰσθηθῇ αὐτῶν ἡ ψυχή, καὶ ἐν τῇ διαμονῇ αὐτῶν εὐφρανθῇ εἰς αὐτά.

3. Μὴ ἔστωσαν πρὸς σὲ οἱ λόγοι τῶν δοκίμων ὡς οἱ τῶν ἐπιπλάστων καὶ ἀπεμπολούντων τὰ θεῖα λόγια, ἵνα μὴ μείνῃς ἐν τῷ σκότει μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου, καὶ στερηθῇς τοῦ κέρδους αὐτῶν.

4. Σχόλασον τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν τῇ ἐμφανιζούσῃ τὴν ὁδὸν τῆς λεπτοτάτης θεωρίας, κἂν μὴ ἀπαρχῆς αἰσθάνῃ τῆς γλυκύτητος, διὰ τὸ μήπω κεκαθάρσαι σου τὸν νοῦν καὶ ἀποστῆναι τῆς ὕλης.

5. Καὶ ὅταν ἀναστῇς εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὸν κανόνα, ἀντὶ τῆς κοσμικῆς μελέτης, ἣν εἶδες καὶ ἤκουσας, εὑρεθήσῃ εἰς τὴν μελέτην τῶν Γραφῶν, ὧν ἀνέγνως, καὶ ἐπιλανθάνῃ τῆς μερίμνης ἐκείνων, καὶ οὕτως ἄρχεται ὁ νοῦς καθαίρεσθαι, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ γεγραμμένον, ὅτι ψυχὴ βοηθεῖται ὑπὸ τῆς ἀναγνώσεως, ὅταν στῇ εἰς προσευχήν, καὶ πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς φωτίζεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ ἡ ἀνάγνωσις, ὡς εἴρηται, ἀντὶ τῆς ἐξωτικῆς φύρσεως, ὕλη εὑρίσκεται τῷ τρόπῳ τῆς προσευχῆς.

6. Ἕως οὗ δέξηται ὁ ἄνθρωπος τὸν Παράκλητον, δέεται τῶν θείων Γραφῶν, ἵνα ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ἐντυπωθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου ἀναγνώσεως ἀνακαινίζεται ἐν αὐτῷ ἡ πρὸς τὸ ἀγαθὸν κίνησις, καὶ φυλάττει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς λεπτότητος τῶν ὁδῶν τῆς ἁμαρτίας, διότι οὔπω ἐκτήσατο τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος τὴν μακρύνουσαν ἀπὸ τοῦ νοὸς τὴν λήθην, ἥτις λήθη ἐξαλείφει ἐξ αὐτοῦ τὰς ψυχωφελεῖς μνήμας, καὶ ποιεῖ αὐτὸν σκορπίζεσθαι καὶ πλανᾶσθαι.

7. Ὅτε γὰρ ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος ἐπιβῇ ἐπὶ τὴν ψυχικὴν δύναμιν τὴν δι' αὐτοῦ ἐνεργοῦσαν, τότε, ἀντὶ τοῦ νόμου τῶν Γραφῶν, ῥιζοῦνται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ μανθάνει κρυπτῶς ἐκ τοῦ Πνεύματος, καὶ οὐ δέεται τῆς βοηθείας τῆς αἰσθητῆς ὕλης· ἐν ὅσῳ γὰρ ἡ καρδία ἐκ τῆς ὕλης μανθάνει, ἀκολούθως ἕπεται τῇ μαθήσει ἡ πλάνη καὶ ἡ λήθη· ὅταν δὲ ἡ διδασκαλία τοῦ πνεύματος ᾖ τότε ἡ μνήμη ἀσφαλῶς φυλάττεται.

Ἑρμηνεία

ΜΕΛΕΤΑ συνεχῶς καὶ ἀχόρταγα εἰς τὰ βιβλία τῶν ἱερῶν διδασκάλων περὶ τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ, διότι τοιουτοτρόπως καθοδηγεῖται ὁ νοῦς νὰ ἀντιληφθῇ τὴν θαυμαστὴν τάξιν τῶν

κτισμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὰ ἔργα Αὐτοῦ. Τότε ὁ νοῦς δυναμώνει καὶ διαμορφώνει, διὰ τοῦ βάθους τῆς μελέτης, νοήματα καὶ σκέψεις, ποὺ ἀπαστράπτουν ἀπὸ φῶς· ἐν τέλει ἡ μελέτη τῶν βιβλίων τῶν ἱερῶν διδασκάλων βοηθεῖ τὸν νοῦν νὰ προχωρήσῃ μετὰ πνευματικῆς καθαρότητος εἰς τὴν βαθυτέραν γνῶσιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ.

2. Ὅταν μελετᾷς, νὰ φροντίζῃς νὰ εἶσαι ἤρεμος εἰς ὅλα, νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν βιοτικὴν μέριμναν καὶ ἀπὸ τὴν ταραχήν, ποὺ δημιουργοῦν εἰς τὴν ψυχὴν τὰ διάφορα πράγματα τῆς ζωῆς· τότε μόνον θὰ δυνηθῇς νὰ ἀπολαύσῃς εἰς τὴν ψυχήν σου μίαν γλυκυτάτην γεῦσιν ὀφειλομένην εἰς τὴν γλυκεῖαν πνευματικὴν ἡδονὴν ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν ἀναγιγνωσκομένων· ἡ ψυχὴ θὰ αἰσθανθῇ τὸ βαθύτερον νόημα τῶν ἀναγιγνωσκομένων καὶ ἀποτυπώνουσα σταθερῶς αὐτὰ θὰ εὐχαριστῆται εἰς αὐτά.

3. Νὰ σέβεσαι τὰ συγγράμματα καὶ τὰς διδασκαλίας τῶν γνησίων συγγραφέων καὶ νὰ μὴ θεωρῇς αὐτὰ ὅπως τὰ ἔργα, ποὺ ἔχουν μόνον ἐξωτερικὴν ἀξίαν καὶ περιφρονοῦν τὰ θεῖα λόγια, διὰ νὰ μὴ παραμείνῃς τυφλὸς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου καὶ στερηθῇς ἀπὸ τὸ θεοφιλὲς κέρδος των.

4. Νὰ ἀφοσιωθῇς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, ποὺ ἀποκαλύπτουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν δρόμον πρὸς τὴν πλέον ἐναργεστάτην ὀπτασίαν τοῦ θείου μεγαλείου, ἔστω καὶ ἐάν, ἀμέσως, δὲν δοκιμάσῃς τὴν γλυκύτητα τῶν νοημάτων, ἐπειδὴ ἀκόμη ὁ νοῦς σου δὲν ἔχει καθαρισθῆ καὶ δὲν ἔχει ἀπομακρυνθῆ τῆς ὕλης.

5. Ὅταν σηκωθῇς δὲ διὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὸν κανόνα, ἀντὶ τῆς κοσμικῆς ἐνασχολήσεως τοῦ νοῦ σου εἰς ὅσα εἶδες καὶ ἤκουσες, νὰ ἐνδιατρίβῃς εἰς τὴν βαθυτέραν κατανόησιν τῶν νοημάτων, ποὺ ἀνέγνωσες εἰς τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ νὰ λησμονῇς τὴν μέριμναν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων. Τοιουτοτρόπως ὁ νοῦς σου θὰ ἀρχίσῃ νὰ καθαρίζεται· αὐτὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ σημασία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ρητοῦ· «ψυχὴ βοηθεῖται ὑπὸ τῆς ἀναγνώσεως ὅταν στῇ εἰς προσευχὴν καὶ πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς φωτίζεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν».

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ἀνάγνωσις, ὅπως ἐλέχθη, ἀντὶ νὰ ἀπασχολῇ τὸν νοῦν μας μὲ ὑλικὰ πράγματα, γίνεται ὑλικὸν διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον προσευχόμεθα.

6. Μέχρις ὅτου δεχθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ψυχήν του τὸν Παράκλητον, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, διὰ νὰ ἐντυπωθῇ εἰς τὴν καρδίαν ἡ ἐνθύμησις τῶν ἀγαθῶν καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς ἀναγνώσεως νὰ ἀνανεώνεται μέσα του ἡ κίνησις καὶ ἡ ροπὴ πρὸς τὸ ἀγαθόν· τοιουτοτρόπως δὲ θὰ προφυλάσσεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰ δυσδιάκριτα μονοπάτια τῆς ἁμαρτίας, ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν ἀπέκτησε τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος, νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸν νοῦν τὴν λησμοσύνην, ποὺ σβύνει τὰς ψυχωφελεῖς ἐνθυμήσεις καὶ ἐξαναγκάζει τὸν νοῦν νὰ σκορπίζῃ καὶ νὰ περιπλανᾶται εἰς ἄσκοπα πράγματα.

(7) Διότι ὅταν πλέον ἡ δύναμις αὐτὴ τοῦ Πνεύματος ἐπικαθήσῃ εἰς τὴν ψυχικὴν δύναμιν, ἡ ὁποία ἐνεργεῖ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Πνεύματος, τότε εἰς τὴν καρδίαν ριζώνονται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Πνεύματος, ἀντὶ τοῦ νόμου τῶν Γραφῶν, καὶ οὕτω ὁ ἄνθρωπος πληροφορεῖται μυστικῶς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ τὴν αἰσθητὴν ὕλην, εἰς τὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς του οἰκοδομῆς.

Ἐφ' ὅσον ἡ καρδία μὲ τὴν βοήθειαν μόνον τῆς ὕλης, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν λέξεων, πληροφορεῖται τὰ δέοντα, ἀκολουθοῦν τὴν ἐνέργειαν αὐτήν, ὡς φυσικὰ ἐνδεχόμενα, ἡ πλάνη καὶ ἡ λησμοσύνη.

Ὅταν ὅμως ἡ διδασκαλία προέρχεται κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος, τότε καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ ἀγαθοῦ διατηρεῖται ἀσφαλῶς.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΙϚ΄

Ὅτι ὀφείλομεν ἃ ἀναγινώσκομεν καὶ ποιεῖν, οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ σωτηρία, ἀλλ' ἐν ἔργῳ· διὸ ἡ ψιλὴ γνῶσις ἀνωφελής ἐστι. Καὶ ὅτι δεῖ τὸν πνευματικὸν μὴ ἐναπομένειν τῷ γράμματι, ἀλλὰ ἀγωνίζεσθαι καὶ εἰς τὸ πνεῦμα διαβαίνειν.

Αὐτὰ ποὺ διαβάζομεν πρέπει καὶ νὰ τὰ ἐκτελῶμεν· διότι ἡ σωτηρία ἐπιτυγχάνεται μὲ ἔργα καὶ ὄχι μὲ λόγους. Διὰ τοῦτο ἡ ἁπλῆ γνῶσις δὲν ὠφελεῖ. Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς τὸ γράμμα τοῦ κειμένου, ἀλλὰ νὰ ἀναζητῇ τὴν ὑψηλοτέραν ἔννοιαν, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.

Α΄. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΕΑΝ ΤΙΣ σκεῦος κτήσηται πρὸς τὴν ἑαυτοῦ χρείαν, καὶ ἐν καιρῷ τῆς χρείας μὴ εὕρῃ αὐτό, εἰς μάτην αὐτὸ κέκτηται.

2. Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ λέγων ὅτι φοβοῦμαι τὸν Θεόν, καὶ οἶδα τὰς Γραφάς, ἐπὰν δὲ φθάσῃ εἰς τὴν ὥραν τῆς χρείας, μὴ εὕρῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν καιρῷ ἢ θυμοῦ, ἢ παῤῥησίας, ἢ τοῦ διδάξαι ἕτερον εἰς ὃ μὴ ἔφθασεν, ἢ ἀνθρωπαρεσκείας καὶ τῶν ἑτέρων παθῶν.

3. Ἐὰν οὖν μὴ εὕρῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, μάτην πέποιθεν ἐπὶ τῇ γνώσει τῶν θείων Γραφῶν.

Ἑρμηνεία

ΕΑΝ ΕΝΑΣ ἄνθρωπος ἀποκτήσῃ ἕνα σκεῦος καὶ δὲν τὸ εὕρῃ εἰς τὴν ὥραν τῆς ἀνάγκης του, διὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ, ματαίως τὸ ἀπέκτησεν.

2. Ἀκριβῶς τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ λέγει, ὅτι φοβοῦμαι τὸν Θεὸν καὶ γνωρίζω τὰς Γραφάς· ὅταν ὅμως ἔλθῃ εἰς ὥραν ἀνάγκης δὲν ἐνεργεῖ μὲ φόβον Θεοῦ.

Δηλαδή, ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, εἰς στιγμὴν θυμοῦ, ἢ ἐλευθεροστομίας, ἢ διδασκαλίας ἄλλου περὶ ἐκείνου εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἔφθασεν ἀκόμη, ἢ ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ τέλος ἄλλων παθῶν, κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τῆς ἐξάψεως τοῦ πάθους δὲν ὁδηγεῖται εἰς τὰς σκέψεις καὶ ἐνεργείας του, ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ.

3. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν εὕρῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀναγκαίαν περίστασιν, ματαίως καυχᾶται διὰ τὴν γνῶσιν τῶν θείων Γραφῶν.

Β'. Τοῦ 'Αββᾶ Μάρκου.

Ο ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΩΝ καὶ ἔργον ἔχων πνευματικόν, ἀναγινώσκων τὰς θείας Γραφάς, πάντα εἰς ἑαυτὸν νοήσει, καὶ οὐκ εἰς ἕτερον· τὰ παρὰ τῆς Γραφῆς εἰρημένα, οὐχ ἵνα νοήσωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ποιήσωμεν αὐτὰ εἴρηται.

2. Τινὲς γὰρ ψιλὰ νοήματα ταῦτα νομίσαντες, καὶ διὰ τοῦτο βίβλους κτησάμενοι, καὶ γνόντες τὴν τῶν γεγραμμένων δύναμιν, μηδὲν δὲ τούτων ἐργασάμενοι, ὑπερφυσσῶνται ἐπὶ ψιλοῖς τοῖς νοήμασι, καὶ διὰ λόγων καὶ ζητημάτων συνιστῶντες ἑαυτούς, μέγαν παρὰ τοῖς ἀπείροις τῆς κατὰ Θεὸν φιλοσοφίας φέρουσιν ἔπαινον, τῆς φιλοπονίας ὡς εἴρηται μὴ ἁψάμενοι, μηδὲ τὸ ἔργον ὅλως μνησθέντες.

3. Οὗτοι δὲ πολλὴν παρὰ Θεοῦ καὶ τῶν φιλοπόνων καὶ εὐσεβῶν ἀνδρῶν ἀποφέρονται τὴν κατάγνωσιν, διότι τῇ εἰσαγωγικῇ γνώσει τῶν Γραφῶν, οὐ πρὸς ἔργον, ἀλλὰ πρὸς ἐπίδειξιν ἀποχρησάμενοι, τῆς κατ' ἐνέργειαν γνώσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐστερήθησαν, οἵ, κατὰ τὴν Γραφήν, οὐκ ἐν καρδίᾳ, ἀλλ' ἐν προσώπῳ καυχῶνται, καὶ δικαίως ὑπ' αὐτῆς ἀνακόπτονται, λεγούσης· «ἴσθι πεποιθὼς ἐπὶ Κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, ἐπὶ δὲ σῇ σοφίᾳ μὴ ἐπαίρου».

4. Μὴ ἐπαρθῇς τῇ καρδίᾳ σου ἐπὶ νοήμασι γραφικοῖς, μήποτε τῷ πνεύματι τῆς βλασφημίας περιπέσῃς κατὰ νοῦν. Ἀναγινώσκων τὰς θείας Γραφὰς νόει τὰ κεκρυμμένα, ὅσα γὰρ προεγράφη, φησίν, εἰς ἡμετέραν διδασκαλίαν πάντως προεγράφη. Τῆς Γραφῆς τὰ ῥήματα, διὰ τῶν πράξεων ἀναγίνωσκε, καὶ μὴ πλατυλόγει ἐπὶ ψιλοῖς τοῖς νοήμασι φυσιούμενος.

5. Ὁ γὰρ ἀφεὶς τὴν πρᾶξιν, καὶ γυμνῇ τῇ γνώσει ἐπερειδόμενος, ἀντὶ διστόμου μαχαίρας, καλαμίνην ῥάβδον κρατεῖ, ἥτις ἐν καιρῷ πολέμου, κατὰ τὴν Γραφήν, τρήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὴν ἐλεύσεται, τὸν ἰὸν τῆς φύσεως πρὸ τῶν πολεμίων ἐμβάλλουσα.

6. Ὅσοι, προφάσει ἀγώνων, τῶν ἀμελεστέρων κατεπαίρονται, οὗτοι ἐξ ἔργων σωματικῶν δικαιοῦσθαι νομίζουσιν· ὅσοι δὲ ἐπαιρόμενοι ψιλῇ τῇ γνώσει τοὺς ἀγνοοῦντας εὐτελίζουσιν, οὗτοι ἐκείνων πολὺ ἀφρονέστεροι τυγχάνουσιν.

7. Ἐκτὸς τῶν κατ' αὐτὴν ἔργων, οὔπω βεβαία ἡ γνῶσις, κἂν ἀληθὴς τυγχάνῃ, διότι παντὶ πράγματι τὸ ἔργον ἐστὶ βεβαίωσις· πολλάκις ἐκ τῆς κατὰ τὴν πρᾶξιν ἀμελείας, καὶ ἡ γνῶσις σκοτίζεται, ὧν γὰρ αἱ ἐργασίαι καθόλου παρελογίσθησαν, τούτων αἱ μνῆμαι κατὰ μέρος οἰχήσονται.

8. Σοφία ἐστίν, οὐ μόνον τὸ διὰ φυσικῆς ἀκολουθίας εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπομένειν ὡς ἰδίαν τὴν τῶν ἀδικούντων πονηρίαν· οἱ μὲν γὰρ τῇ προτέρᾳ ἐναπομείναντες, πρὸς ὑπερηφανίαν ἐπήρθησαν· οἱ δὲ ἐπὶ τὴν δευτέραν φθάσαντες, ταπεινοφροσύνην ἐκτήσαντο.

Ἑρμηνεία

Ο ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΩΝ καὶ ἀσχολούμενος μὲ ἔργα πνευματικά, ὅταν διαβάζῃ τὰς θείας Γραφάς, ὅλα τὰ νοήματα αὐτῶν θὰ τὰ προσαρμόσῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἄλλους. Τὰ γραφόμενα εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, δὲν ἔχουν γραφῆ διὰ νὰ τὰ ἐννοῶμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὰ ἐφαρμόζωμεν.

2. Μερικοὶ ἐνόμισαν, ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶναι μόνον σύνολον ξηρῶν καὶ ἀσχέτων πρὸς τὴν ζωὴν νοημάτων· καὶ δι' αὐτὸ ἀποκτήσαντες βίβλους καὶ ἀποστηθίσαντες τὴν σημασίαν τῶν γραφομένων, χω-

ρὶς νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν ζωήν των τίποτε ἀπὸ αὐτά, ὑπερηφανεύονται ὅτι, τάχα, γνωρίζουν τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτὰ νοήματα, καὶ ἐπιδεικνύονται ὁμιλοῦντες περὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ σχολιάζοντες αὐτήν· οἱ τοιοῦτοι ἐπαινοῦνται πάρα πολὺ ἀπὸ τοὺς ἀγεύστους τῆς κατὰ Θεὸν φιλοσοφίας, χωρὶς νὰ κοπιάσουν διόλου νὰ ἐφαρμόσουν τὰ διδάγματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ χωρὶς κἂν νὰ σκεφθοῦν ποῖον εἶναι τὸ ἔργον, τὸ πραγματικόν, τοῦ μελετητοῦ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

3. Οἱ τύποι αὐτοί, τῆς ἐπιφανειακῆς μελέτης, εἶναι ἄξιοι περιφρονήσεως ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς Πατέρας καταδικάζονται, διότι τὴν ὁδηγοῦσαν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς γνῶσιν ἀπέκτησαν, ὄχι διὰ νὰ τὴν ἐφαρμόσουν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιδειχθοῦν ἐγωϊστικῶς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὡς σοφοὶ ἐξηγηταὶ καὶ τοιουτοτρόπως ἀπεστερήθησαν τῆς ὑψηλῆς πνευματικῆς γνώσεως, ἡ ὁποία μορφοῦται εἰς τὴν καρδίαν μὲ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· οὗτοι, κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, δὲν καυχῶνται διὰ τὴν καρδίαν των, ἀλλὰ διὰ τὸ πρόσωπόν των καὶ δικαίως ἀπορρίπτονται ὑπὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ ὁποία λέγει· «ἴσθι πεποιθὼς ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐπὶ Θεῷ, ἐπὶ δὲ σῇ σοφίᾳ μὴ ἐπαίρου» (Παροιμ. γ' 5), δηλαδή, νὰ στηρίζῃς τὰς ἐλπίδας σου εἰς τὸν Θεόν, διὰ δὲ τὴν σοφίαν σου νὰ μὴ ὑπερηφανεύεσαι.

4. Πρόσεχε νὰ μὴ ὑπερηφανευθῇ ἡ καρδία σου, ἐξ αἰτίας μόνον τῆς ἑρμηνείας τῶν γραφικῶν νοημάτων, μὴ τυχὸν ὁ νοῦς σου περιπέσῃ εἰς πνεῦμα βλασφημίας. Ὅταν διαβάζῃς τὰς Ἁγίας Γραφάς, νὰ προσπαθῇς νὰ συλλαμβάνῃς τὰ βαθύτερα νοήματα, διότι «ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη» (Ρωμ. ιε' 4). Φρόντιζε νὰ μελετᾷς τὰ λόγια τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ ρυθμίζῃς, κατὰ Θεόν, τὰς πράξεις σου καὶ νὰ μὴ ἀπεραντολογῇς εἰς ὑψηλὰς σκέψεις καὶ ὑπερβατικὰ νοήματα, διότι ὑπάρχει κίνδυνος νὰ φουσκώσῃς ἀπὸ ὑπερηφάνειαν.

5. Ἐκεῖνος, ποὺ ἐγκαταλείπει τὴν προσπάθειαν νὰ ἐπιτύχῃ ἕνα τέλειον καὶ ἀκριβῆ, κατὰ Χριστόν, πρακτικὸν βίον καὶ στηρίζεται μόνον ἐπὶ τῆς γυμνῆς γνώσεως, αὐτός, ἀντὶ διστόμου μαχαίρας, κρατεῖ ράβδον ἀπὸ καλάμι, ἡ ὁποία εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πολέμου, ὅπως λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, θὰ τρυπήσῃ τὴν χεῖρα του καὶ θὰ χύσῃ μέσα εἰς τὴν πληγὴν τὸ δηλητήριον ποὺ ἔχει ἐκ φύσεως τὸ καλάμι, πρὶν προφθάσουν νὰ τὸν βλάψουν οἱ ἐχθροί [1].

6. Ὅσοι ἐξ αἰτίας, δῆθεν, τῶν ἀγώνων των, ὑπερηφανεύονται ἀπέναντι τῶν ἀμελεστέρων, αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἐσφαλμένην γνώμην, ὅτι θὰ δικαιωθοῦν ἀπὸ τὰ σωματικὰ ἔργα. Ὅσοι δὲ καυχῶνται διὰ τὰς ὑψηλὰς θεολογικάς των γνώσεις ἐξευτελίζοντες αὐτούς, ποὺ δὲν γνωρίζουν, οὗτοι ἀσφαλῶς εἶναι περισσότερον ἀνόητοι ἐκείνων.

---

1) Βλέπε Δ' Βασιλειῶν ιη' 21, Ἠσαΐα λς' 6 καὶ Ἰεζεκιὴλ κθ' 6.

7. Χωρὶς τὰ ἔργα, μὲ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ εἶναι σύμφωνος ἡ γνῶσις, αὕτη δὲν ἔχει κανένα κῦρος, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι ἀληθινή, διότι εἰς ἑκάστην περίπτωσιν μόνον τὰ ἔργα ἐπικυρώνουν τὸ φρόνημα καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Πολλὰς φορὰς ἡ ἀμέλεια διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιβαλλομένων πράξεων συσκοτίζει καὶ αὐτὴν τὴν γνῶσιν· διότι ὅσων ἀνθρώπων αἱ ἐργασίαι παρεξέκλιναν ἀπὸ τὸν ὀρθὸν δρόμον, αὐτῶν ἀσφαλῶς καὶ αἱ ἐνθυμήσεις τοῦ ἀγαθοῦ, ἐν μέρει, θὰ φυγαδευθοῦν ἀπὸ τὴν ψυχήν.

8. Σοφία δὲν εἶναι μόνον ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, τὴν ὁποίαν γεννᾷ ἡ διερεύνησις τῆς φυσικῆς σχέσεως πραγμάτων καὶ ἐννοιῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις νὰ ὑπομένῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν κακίαν τῶν ἀδικούντων, ὡς νὰ πρόκειται περὶ ἰδικῆς του κακίας.

Ὅσοι παρέμειναν εἰς τὴν πρώτην κατάστασιν τῆς σοφίας, τὴν θεωρητικὴν οὕτως εἰπεῖν, κατελήφθησαν ἀπὸ ὑπερηφάνειαν· ὅσοι ὅμως ἔφθασαν καὶ εἰς τὸ δεύτερον στάδιον τῆς σοφίας, τὸ πρακτικόν, αὐτοὶ ἀπέκτησαν τὴν τόσον ἀπαραίτητον ταπεινοφροσύνην.

Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕ Γέρων· εἰσί τινες ἐν ἀμελείᾳ τὰς ἑαυτῶν ἡμέρας δαπανῶντες καὶ λόγῳ μὲν καὶ λογισμῷ ζητοῦσι σωθῆναι, ἔργῳ δὲ οὐκ ἐπιτηδεύουσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν Βίους τῶν Πατέρων ἀναγινώσκουσι, τὴν δὲ ταπείνωσιν τούτων καὶ ἀκτημοσύνην, ἐγκράτειάν τε καὶ ἀγρυπνίαν, καὶ εὐχὴν καὶ γονυκλισίαν, καὶ χαμευνίαν, καὶ ἡσυχίαν, καὶ λοιπὴν ἄσκησιν οὐ μιμοῦνται.

2. Ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν οἰήσει καὶ ἀμελείᾳ ψευδεῖς ποιοῦσι τοὺς τῶν Πατέρων Βίους, ἀδύνατον, λέγοντες, τινὰ ἄνθρωπον τοιαῦτα ὑπομεῖναι, μὴ λογιζόμενοι ὅτι ὅπου ὁ Θεὸς κατοικήσει διὰ τῆς τοῦ Βαπτίσματος Χάριτος καὶ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, ὑπὲρ φύσιν τὰ πράγματα καὶ τὰ χαρίσματα γίνονται.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων εἶπεν· ὑπάρχουν μερικοί, ποὺ σπαταλοῦν τὰς ἡμέρας των εἰς ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν. Αὐτοί, ἐνῷ ζητοῦν νὰ σωθοῦν μὲ τὰ λόγια καὶ τοὺς λογισμούς των, ἐν τούτοις οὐδεμίαν ἔμπρακτον προσπάθειαν καταβάλλουν· οὗτοι μελετοῦν μὲν τοὺς Βίους τῶν Ἁγίων Πατέρων, δὲν μιμοῦνται ὅμως τὴν ταπείνωσίν των, τὴν ἀκτημοσύνην, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν εὐχήν, τὴν γονυκλισίαν, τὴν εἰς τὸ ἔδαφος ἐπίπονον κατάκλισιν, τὴν ἡσυχίαν, ὡς καὶ ὅλας τὰς ἀσκήσεις των.

2. Τοὐναντίον αὐτοὶ μὲ τὴν ὑπερηφάνειάν των καὶ τὴν ἀμέλειάν των διαψεύδουν τοὺς Βίους τῶν Πατέρων καί, δικαιολογούμενοι, λέγουν, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ ὑπομείνῃ ἕνας ἄνθρωπος. Αὐτοὶ δὲν σκέπτονται, ὅτι ἐκεῖ ποὺ θὰ κατοικήσῃ ὁ Θεός, διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν καὶ νὰ πραγματοποιηθοῦν ὑπερφυσικὰ γεγονότα καὶ χαρίσματα.

Δ'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

Η ΧΑΡΙΣ τῆς Νέας Διαθήκης μυστικῶς τῷ τῆς Παλαιᾶς κέκρυπται γράμματι· διὸ φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ὁ οὖν νόμος, τῷ μὲν γράμματι παλαιοῦται καὶ γηράσκει καταργούμενος, τῷ δὲ πνεύματι νεάζει διὰ παντὸς ἐνεργούμενος· ἡ γὰρ Χάρις διὰ παντὸς ἀπαλαίωτος.

2. Τὴν Ἁγίαν ὅλην Γραφήν, σαρκὶ διαιρεῖσθαι λέγομεν, καθάπερ τινὰ οὖσαν πνευματικόν· ὁ γὰρ τὸ ῥητὸν τῆς Γραφῆς εἰπὼν εἶναι σάρκα, τὸν δὲ ταύτης νοῦν πνεῦμα, ἤτοι ψυχήν, τῆς ἀληθείας οὐχ ἁμαρτήσεται, σοφὸς δὲ προδήλως, ὁ τὸ μὲν φθειρόμενον ἀφείς, ὅλος δὲ τοῦ ἀφθάρτου γενόμενος.

3. Τοῖς σπουδαιοτέροις τῶν θείων Γραφῶν ἐπιμεληταῖς δύο ἔχων ἀναφαίνεται μορφὰς ὁ κατὰ τὸν Κύριον λόγος, τὴν μὲν κοινὴν καὶ δημωδεστέραν, καὶ πολλοῖς θεατήν, καθ' ἣν λέγεται, τό, εἴδομεν Αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, τὴν δὲ κρυφιωτέραν καὶ ὀλίγοις ἐφικτήν, τοῖς ἤδη κατὰ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους γεγονόσιν, ἐφ' ὧν ὁ Κύριος μετεμορφώθη, πρὸς δόξαν νικῶσαν τὴν αἴσθησιν, καθ' ἣν ἐστιν ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

4. Τούτων δὲ τῶν δύο μορφῶν, ἡ μὲν προτέρα τοῖς εἰσαγομένοις ἐστὶν ἁρμόδιος, ἡ δὲ δευτέρα τοῖς κατὰ γνῶσιν, ὡς ἐφικτόν, τελειωθῶσιν ἀνάλογος.

5. Καὶ ἡ μὲν τῆς πρώτης παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐστὶν εἰκών, ἐφ' ἧς τὸ ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου θετέον, τῆς διὰ παθημάτων καθαιρούσης τοὺς πρακτικούς.

6. Ἡ δὲ τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου Παρουσίας ἐστὶ προδιατύπωσις, ἐφ' ἧς τὸ πνεῦμα νοεῖται, τῆς διὰ σοφίας τοὺς γνωστικοὺς μεταμορφούσης πρὸς θέωσιν, ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ τοῦ Λόγου Μεταμορφώσεως ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου κατοπτριζομένους.

7. Ὅταν περιφανὴς καὶ λαμπρὸς ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ γένηται Λόγος, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ λάμψει καθάπερ ὁ ἥλιος, τότε καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ φαίνεται λευκά, τουτέστι τὰ ῥήματα τῆς Ἁγίας τῶν Εὐαγγελίων Γραφῆς τρανὰ καὶ σαφῆ, καὶ μηδὲν ἔχοντα κεκαλυμμένον, ἀλλὰ καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας μετ' αὐτοῦ παραγίνονται, ἤγουν οἱ τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν πνευματικώτεροι.

Ἑρμηνεία

Η ΧΑΡΙΣ τῆς Καινῆς Διαθήκης εὑρίσκεται κεκρυμμένη, κατὰ τρόπον μυστικόν, εἰς τὰς σελίδας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει, ὅτι ὁ νόμος εἶναι πνευματικός. Ὁ Νόμος λοιπόν (τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ οἱ Προφῆται), καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικήν γραμματικὴν διατύπωσιν παλαιοῦται καὶ γηράσκει, καταργούμενος (ὑπὸ τῆς Νέας Χάριτος, τῆς Καινῆς Διαθήκης)· καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸ πνεῦμα, ἤτοι τὸ ὑπερφυσικὸν στοιχεῖον, παραμένει πάντοτε νέος καί, ὡς ἐκ τούτου, συνεχὴς πηγὴ πνευματικῆς ἐνεργείας. Διότι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ διὰ τοῦ Νόμου ἐκδηλουμένη εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ποτὲ δὲν παλαιώνει.

2. Ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι ὁλόκληρος ἡ Ἁγία Γραφὴ διακρίνεται εἰς σάρκα καὶ εἰς πνεῦμα· αὐτὸς λοιπόν, ποὺ θὰ εἴπῃ, ὅτι αἱ λέξεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι ἡ σάρκα, τὸ δὲ νόημα τῶν λέξεων αὐτῶν εἶναι τὸ πνεῦμα, ἡ ψυχὴ δηλαδὴ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, θὰ ἔχῃ διατυπώσῃ μετὰ βεβαιότητος τὴν ἀλήθειαν. Χωρὶς δὲ οὐδεμίαν ἀντίρρησιν σο-

φὸς εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ παραβλέπει τὸ φαινόμενον, δηλαδὴ τὴν λέξιν καὶ τὸ ξηρὸν γράμμα, καὶ στρέφει ὁλόκληρον τὴν προσοχήν του εἰς τὸ ἄφθαρτον στοιχεῖον τῆς Ἁγίας Γραφῆς, δηλαδὴ τὸ πνεῦμα.

3. Εἰς τοὺς σπουδαιοτέρους ἑρμηνευτὰς τῶν θείων Γραφῶν ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Κύριον λόγος (=διδασκαλία) τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀποκαλύπτεται νὰ ἔχῃ δύο μορφάς. Ἡ μία εἶναι ἡ κοινή, ἡ δημώδης, καὶ τὴν βλέπουν οἱ πολλοί· κατὰ τὴν μορφὴν αὐτὴν ὁ Κύριος «οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος» (Ἠσ. νγ΄ 2). Ἡ ἄλλη μορφὴ εἶναι ἡ μυστικωτέρα, ἡ προσιτὴ μόνον εἰς τοὺς ὀλίγους, ποὺ ἠδυνήθησαν νὰ ὑψωθῶσιν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς χάριτος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ δὴ τοῦ Πέτρου, τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωάννου, ἐνώπιον τῶν ὁποίων μετεμορφώθη ὁ Κύριος· ἡ ἐξαισία αὐτὴ μορφὴ νικᾷ τὴν δύναμιν τῶν αἰσθήσεων καὶ καταυγάζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸ φῶς τῆς δόξης τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὴν μορφὴν αὐτὴν ὁ Κύριος ἀποκαλύπτεται «ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων» (Ψαλμ. μδ΄ 3).

4. Ἐξ αὐτῶν τῶν δύο μορφῶν ἡ μὲν πρώτη προσαρμόζεται πρὸς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τῶν ἀρχαρίων εἰς τὴν πνευματικὴν ζωήν· ἡ δευτέρα πάλιν μορφὴ προσιδιάζει εἰς ὅσους ἐτελειώθησαν κατὰ τὴν μυστικὴν γνῶσιν, ὅσον τὸ δυνατόν, καὶ οὕτως ἐπέτυχον τὴν ἀνωτάτην ἐπιθυμίαν των νὰ ἴδουν τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ζῶσιν εἰς αὐτήν.

5. Ἡ πρώτη μορφὴ εἶναι συμβολικὴ εἰκὼν τῆς πρώτης ἐπὶ γῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία διὰ τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου ἐπέτυχε νὰ καθαρίσῃ ἀπὸ πάντα ἐσωτερικὸν ῥύπον τὰς ψυχὰς τῶν ἐνασχολουμένων μὲ τὴν πρᾶξιν τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς.

6. Ἡ δευτέρα πάλιν μορφὴ εἶναι εἰκὼν καὶ προδιατύπωσις τῆς ἀναμενομένης δευτέρας ἐνδόξου Παρουσίας τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία διὰ τῆς ἄνωθεν σοφίας ὁδηγεῖ τοὺς μυηθέντας εἰς τὴν ὑψηλὴν γνῶσιν πρὸς τὴν θέωσιν, κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὸ μέτρον τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν, οἱ ὁποῖοι εἶδον εἰς τὸ Θαβώρ, ὡς εἰς κάτοπτρον, μὲ ἀκάλυπτον τὸ πρόσωπον, τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μεταμορφωθέντος Λόγου. Ἡ πρώτη μορφὴ συνιστᾷ τὴν ἐξωτερικὴν ἱστορίαν (πλοκὴ γεγονότων καὶ παθημάτων τοῦ Σωτῆρος) καὶ εἶναι ἡ σ ὰ ρ ξ τοῦ Εὐαγγελίου· ἡ δευτέρα συνιστᾷ τὸ π ν ε ῦ μ α τοῦ Εὐαγγελίου.

7. Ὅταν πλέον ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθῇ λαμπρὸς καὶ ἔνδοξος εἰς τὰς ψυχάς μας καὶ τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ λάμψῃ ὡς ὁ Ἥλιος, τότε καὶ τὰ ἱμάτιά του ἀναφαίνονται λευκά· ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἱμάτια αὐτά; Αὐταὶ αὗται αἱ λέξεις τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων, τὰς ὁποίας ἀντιλαμβανόμεθα διὰ τοῦ ἐν ἡμῖν θείου φωτισμοῦ, χωρὶς πλέον νὰ ὑπάρχουν εἰς αὐτὰς σκιερὰ ἢ ἀκατάληπτα στοιχεῖα. Εἰς τὴν θείαν αὐτὴν ἀλλοίωσιν τῆς ψυχῆς μας, τὴν ὁμοιάζουσαν μὲ τὴν Μεταμόρφωσιν, καταφθάνουν ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας, δηλαδὴ οἱ πνευματικώτεροι ἄνδρες τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν.

Ε'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΟΝ οἱ Γέροντες, ὅτι ταῦτα ἐστὶν ἃ ζητεῖ ὁ Θεὸς παρὰ Χριστιανοῖς· ἵνα τις ὑποταγῇ ταῖς θείαις Γραφαῖς, καὶ τὰ λεκτέα πρακτέα σπουδάσῃ ἐνδείξασθαι, καὶ πείθηται τοῖς Ἡγουμένοις καὶ τοῖς πνευματικοῖς πατράσιν.

2. Ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Ἀμμοῦν ὁ τῆς Ῥαϊθοῦ, τὸν Ἀββᾶν Σισώην λέγων· ὅταν ἀναγινώσκω τὴν Γραφήν, θέλει ὁ λογισμός μου φιλοκαλῆσαι λόγον, ἵνα ἔχω εἰς ἐπερώτημα. Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· οὐκ ἔστι χρεία, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγώνισαι ἐκ τῆς καθαρότητος τοῦ νοὸς κτήσασθαι σεαυτῷ καὶ τὸ ἀμεριμνεῖν καὶ τὸ λέγειν.

Ἑρμηνεία

ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ Γέροντες ἔλεγον, ὅτι αὐτά, ποὺ ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς εἶναι τὰ ἑξῆς: Νὰ ὑποταχθῇ ὁ Χριστιανὸς εἰς τὰς θείας Γραφάς, διότι δι' αὐτῶν ἐκφράζεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· νὰ φροντίσῃ νὰ μεταβάλῃ εἰς ἔργα αὐτά, ποὺ μελετᾷ εἰς τὰς θείας Γραφάς. Καί, τέλος, νὰ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς Ἡγουμένους καὶ πνευματικοὺς Πατέρας.

2. Ὁ Ἀββᾶς Ἀμμοῦν, ποὺ ἠσκήτευεν εἰς Ραϊθώ, ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Σισώην:

—Ὅταν μελετῶ ἕνα ἱερὸν βιβλίον, ὁ λογισμός μου μὲ προτρέπει νὰ συνθέσω ὡραῖον λόγον, διὰ νὰ τὸν ἔχω ὡς ἀπάντησιν, ὅταν μὲ ἐρωτοῦν. Τί νὰ κάμω;

Ὁ Ἀββᾶς Σισώης ἀπήντησεν:

—Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀσχοληθῇς μὲ αὐτά· ἀπ' ἐναντίας νὰ ἀγωνισθῇς, ὥστε μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ νοός σου νὰ ἀποκτήσῃς καὶ τὴν ἀνωτέραν πνευματικὴν γαλήνην καὶ ἠρεμίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄνωθεν σοφίαν, διὰ νὰ ὁμιλῇς καὶ νὰ ἀπαντᾷς ψυχωφελῶς.

ς'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΑΔΕΛΦΕ, γνωστικὸν σεαυτὸν ἀποκαλεῖς; ἐκ τῶν ἔργων σου ἐπίγνωθι σαυτόν· ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ γνῶσις χωρὶς ἐργασίας νεκρά ἐστι. Καὶ πλάνη μὲν ἀνδρί, τὸ μὴ εἰδέναι τὰς Γραφάς, δισσῶς δὲ πλανᾶται, ἐπιστάμενος καὶ καταφρονῶν.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, ὀνομάζεις τὸν ἑαυτόν σου γνωστικὸν (μορφωμένον πνευματικῶς); Ἀπὸ τὰ ἔργα σου θὰ ἀντιληφθῇς τὴν πραγματικότητα αὐτοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ· διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα εἶναι νεκρόν, χωρὶς τὸ πνεῦμα, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ξηρὰ γνῶσις,

χωρὶς τὰ ἀνάλογα πνευματικὰ ἔργα, εἶναι νεκρὰ καὶ ἀνωφελής. Ἐὰν δὲ εἶναι πλάνη δι' ἕνα Χριστιανὸν νὰ μὴ γνωρίζῃ τὴν Γραφήν, εἶναι διπλῆ πλάνη, ὅταν γνωρίζῃ μὲν τὴν Γραφήν, πλὴν ὅμως τὴν καταφρονεῖ, μὴ ἐφαρμόζων τὰ διδάγματα αὐτῆς εἰς τὴν ζωήν του.

Ζ'. Τοῦ Ἁγίου Ἰσαάκ.

ΤΟΙΣ λόγοις τῶν μυστηρίων, τῶν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ μὴ προσεγγίσῃς, χωρὶς εὐχῆς καὶ αἰτήσεως τῆς παρὰ Θεοῦ βοηθείας, ἀλλ' εὐχόμενος λέγε, Κύριε, δός μοι λαβεῖν αἴσθησιν τῆς δυνάμεως τῆς ἐν αὐτοῖς. Τὴν γὰρ εὐχὴν λογίζου εἶναι κλεῖδα τῶν νοημάτων τῶν ἀληθινῶν τῶν ἐν ταῖς θείαις ἠσφαλισμένων Γραφαῖς.

Ἑρμηνεία

ΝΑ ΜΗ ἐπιχειρῇς νὰ κατανοήσῃς τὴν διδασκαλίαν τῶν μυστηρίων καὶ τῶν δογμάτων τῆς Ἁγίας Γραφῆς δι' ἁπλῆς ἀναγνώσεως, χωρὶς προηγουμένως νὰ προσεύχεσαι καὶ νὰ ἐπιζητῇς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ λέγων· «Κύριέ μου, χάρισέ μου τὴν ἱκανότητα νὰ ἀντιληφθῶ τὴν πνευματικὴν δύναμιν, ποὺ ἐμπεριέχεται εἰς αὐτά». Νὰ ἔχῃς ὑπ' ὄψιν σου πάντοτε, ὅτι ἡ εὐχή, πρὸ τῆς ἀναγνώσεως, εἶναι τὸ κλειδὶ τῶν ἀληθινῶν νοημάτων, ποὺ εὑρίσκονται ἀσφαλισμένα ὑπὸ τὸ γράμμα τῶν θείων Γραφῶν.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΙϚʹ

"Οτι οὐ δεῖ ἐξ ὑπερηφανίας πολυπραγμονεῖν τὰ ὑψηλὰ τῆς Γραφῆς, καὶ τὰ δογματικὰ καὶ ἀπόκρυφα ἢ τὰ τοῦ Θεοῦ περιεργάζεσθαι κρίματα.

Δὲν πρέπει κινούμενοι ἀπὸ ὑπερηφάνειαν νὰ πολυπραγμονῶμεν περὶ τὰ ὑψηλὰ νοήματα τῆς Γραφῆς καὶ περὶ τὰ δογματικὰ καὶ ὑπέρτερα τῆς λογικῆς ἢ νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἐννοήσωμεν τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ.

Αʹ. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΗΛΘΟΝ ποτε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ζήνωνα ἀδελφοί, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν εἰπόντες· τί ἐστι τὸ ἐν Ἰὼβ γεγραμμένον· «οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐναντίον Αὐτοῦ» ;

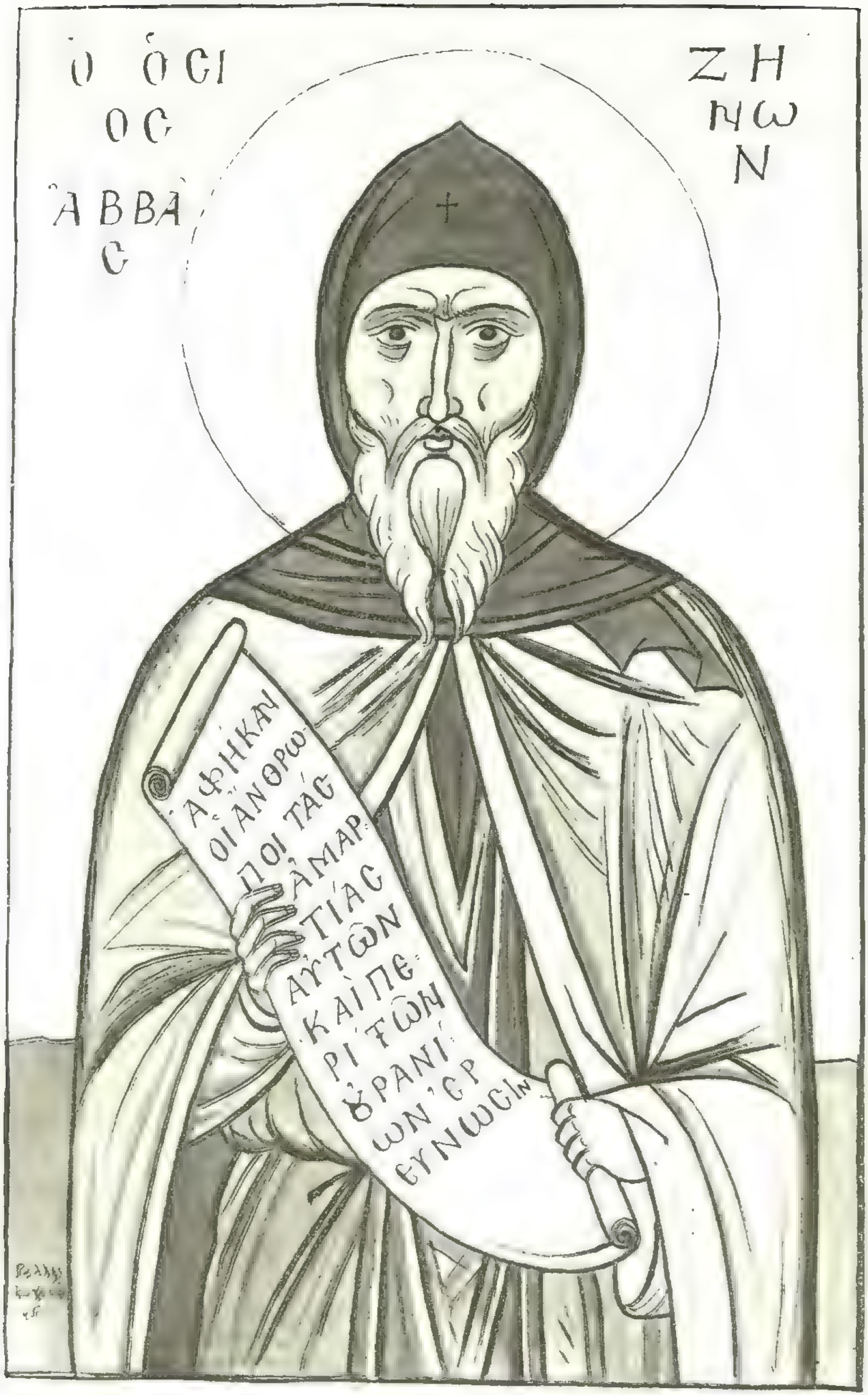
2. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἀφῆκαν οἱ ἄνθρωποι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν οὐρανίων ἐρευνῶσιν, αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἑρμηνεία τοῦ λόγου· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μόνος ἐστὶ καθαρός, διὰ τοῦτο εἶπεν ἡ Γραφή, οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐνώπιον αὐτοῦ.

3. Ἀδελφός τις ἐξ Αἰγύπτου διά τινα χρείαν ἀπῆλθεν ἐπὶ ξένης, καὶ κατέλυσε πρός τινα Ἀναχωρητὴν ἔχοντα ἀγάπην καὶ δεχόμενον πολλούς. Καὶ ἀνήγγειλεν ὁ ἀδελφὸς τῷ Ἀναχωρητῇ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος· ὁ δὲ ἀκούσας, ἐπεθύμησε τοῦτον ἰδεῖν.

4. Καὶ μετὰ τὸ ὑποστρέψαι τὸν ἀδελφόν, ἦλθε κἀκεῖνος μετ' ὀλίγον εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐκεῖνον· ὁ δὲ ἀπήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα. Καὶ πρῶτον εἰσελθὼν ὁ ἀδελφὸς ἀνήγγειλεν αὐτῷ περὶ τοῦ Ἀναχωρητοῦ, εἰπών, ὅτι μέγας ἄνθρωπός ἐστι, καὶ πολλὴν ἀγάπην καὶ τιμὴν ἔχει εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ· ἐδέξατο οὖν αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν μετὰ χαρᾶς, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐκάθισαν.

5. Ἤρξατο οὖν λαλεῖν ὁ Ἀναχωρητὴς ἀπὸ τῆς Γραφῆς περὶ πνευματικῶν καὶ οὐρανίων, ὁ δὲ Γέρων ἔστρεφε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ. Ὁ δὲ ἱκανὴν ὥραν προσκαθεσθεὶς καὶ ἰδὼν ὅτι οὐ λαλεῖ μετ' αὐτοῦ, λυπηθεὶς ἐξῆλθε, καὶ λέγει τῷ ἀδελφῷ, τῷ ἐνεγκόντι αὐτόν· εἰς μάτην ἐποίησα ὅλην τὴν ἀποδημίαν ταύτην, ἦλθον γὰρ πρὸς τὸν Γέροντα καὶ ἰδοὺ οὐ θέλει λαλῆσαι μετ' ἐμοῦ.

6. Εἰσῆλθε δὲ ὁ ἀδελφὸς πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, εἰπόν σοι ὅτι διὰ σὲ ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὁ μέγας, καὶ διατί οὐκ ἐλάλησας μετ' αὐτοῦ ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· αὐτὸς ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ οὐράνια λαλεῖ, ἐγὼ δὲ ἐκ τῶν κάτω εἰμί, καὶ ἐπίγεια λαλῶ· εἰ οὖν ἐλάλησέ μοι περὶ παθῶν ψυχῆς, ἐγὼ ἂν ἀπεκρινάμην αὐτῷ, εἰ δὲ περὶ πνευματικῶν, ἐγὼ ταῦτα οὐκ ἐπίσταμαι.

Ὁ ὉϹΙ ΟϹ ἈΒΒΑϹ
ΖΗΝΩΝ
ἈΦΗΚΑΝ
ΟἹ ἈΝΘΡΩ
ΠΟΙ ΤΑϹ
ἉΜΑΡ
ΤΙΑϹ
ΑΥΤΩΝ
ΚΑΙ ΠΕ
ΡΙ ΤΩΝ
ΟΥΡΑΝΙ
ΩΝ ΕΡ
ΕΥΝΩϹΙΝ

7. Ἐξελθὼν οὖν ὁ ἀδελφὸς εἶπε τῷ Ἀναχωρητῇ· ὁ Γέρων οὐ ταχέως ἀπὸ Γραφῆς λέγει, ἀλλ' ἐάν τις περὶ παθῶν ψυχῆς αὐτὸν ἐρωτᾷ, ἀποκρίνεται αὐτῷ· ὁ δὲ κατανυγείς, εἰσῆλθε πάλιν πρὸς τὸν Γέροντα καὶ λέγει αὐτῷ· τί ποιήσω, Ἀββᾶ, ὅτι κυριεύουσί μου τὰ πάθη τῆς ψυχῆς;

8. Τότε ὁ Γέρων προσέσχεν αὐτῷ καὶ εἶπε· νῦν καλῶς ἦλθες, νῦν ἄνοιξόν σου τὸ στόμα περὶ τούτων καὶ πληρώσω ἀγαθῶν· καὶ ὡμίλησαν ἱκανῶς. Ὁ δὲ Ἀναχωρητής, πολλὰ ὠφεληθείς, εἶπεν· ὄντως αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδός, καὶ εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ ὅτι τοιούτῳ Ἁγίῳ συντυχεῖν ἠξιώθην· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν.

9. Εἶπε Γέρων· ἐὰν ῥῆμα τῆς Γραφῆς ἀνέλθῃ ἐπὶ καρδίαν ἀδελφοῦ, καθημένου ἐν τῷ κελλίῳ, καὶ ἐπιδράμῃ τῷ ῥήματι μήπω φθάσας εἰς μέτρον μέγα, μηδὲ ὑπὸ Θεοῦ ἑλκόμενος, δεικνύουσιν αὐτῷ οἱ δαίμονες τὸ ῥητὸν ὡς βούλονται, ἵνα ἢ εἰς αἵρεσιν ἢ εἰς οἴησιν αὐτὸν ἐμβάλωσιν.

10. Ἠρώτησέ τις τὸν Ἀββᾶν Σωσίπατρον λέγων· δός μοι ἐντολήν, Ἀββᾶ, καὶ φυλάξω αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· μὴ εἰσέλθῃ γυνὴ εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ μὴ ἀναγνῷς ἀπόκρυφα.

11. Ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος, ἀτενίσας πρὸς τὸ βάθος τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων, ᾔτησε λέγων· Κύριε, πῶς τινες μὲν ὀλιγόβιοι ἀποθνήσκουσι, τινὲς δὲ ὑπεργηρῶσι; καὶ διατί τινὲς μὲν πένονται, ἄλλοι δὲ πλουτοῦσι; καὶ πῶς ἄδικοι μὲν πλουτοῦσι, δίκαιοι δὲ πένονται;

12. Ἦλθε δὲ αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· Ἀντώνιε, σεαυτῷ πρόσεχε, ταῦτα δὲ κρίματα τοῦ Θεοῦ εἰσι καὶ οὐ συμφέρει σοι αὐτὰ μανθάνειν.

13. Παρέβαλόν ποτε Γέροντες τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, ἦν δὲ ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ μετ' αὐτῶν· θέλων δὲ ὁ Γέρων δοκιμάσαι αὐτούς, παρεβάλλετο ῥῆμα ἐκ τῆς Γραφῆς, καὶ ἤρξατο ἀπὸ τῶν μικροτέρων ἐρωτᾶν τί ἐστι τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἕκαστος ἔλεγε κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, ὁ δὲ Γέρων ἀπεκρίνατο πρὸς ἕκαστον, οὔπω εὗρες.

14. Ὕστερον δὲ πάντων λέγει καὶ τῷ Ἀββᾷ Ἰωσήφ· σὺ πῶς λέγεις εἶναι τὸν λόγον τοῦτον; Καὶ ἀπεκρίθη· ἐγὼ οὐκ οἶδα. Λέγει ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος· ὄντως ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ εὗρε τὴν ὁδόν, ὅτι εἶπεν οὐκ οἶδα.

15. Διηγήσατο ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου, ὅτι οὐδέποτε ἤθελε λαλῆσαι τίποτε ζήτημα γραφικόν, καίπερ δυνάμενος λαλῆσαι, εἰ ἤθελεν· ἀλλ' οὐδὲ ἐπιστολὴν ταχέως ἔγραφεν. Ὅτε δὲ ἤρχετο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ χρόνου, ὀπίσω τοῦ στύλου ἐκαθέζετο, ἵνα μηδεὶς ἴδῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἢ αὐτὸς πρόσχῃ τινί.

16. Συνήχθησάν ποτε οἱ Πατέρες τῆς Σκήτεως περὶ τοῦ Μελχισεδέκ, καὶ ἐπελάθοντο καλέσαι καὶ τὸν Ἀββᾶν Κόπριν· ὕστερον δὲ καλέσαντες αὐτόν, ἠρώτων περὶ τούτου.

17. Ὁ δὲ τύψας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπὶ τρεῖς, εἶπεν· οὐαί σοι, Κόπρι, οὐαί σοι, Κόπρι, ὅτι ἃ ἐνετείλατό σοι ὁ Θεὸς ἐγκατέλιπες, καὶ ἃ οὐ ζητεῖ παρὰ σοῦ ἐρευνᾷς. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοὶ ταῦτα ἔφυγον εἰς τὰ κελλία αὐτῶν.

18· Ἀδελφός τις ἦλθε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν τῆς Φέρμης, καὶ ἤρξατο λαλεῖν καὶ ἐξετάζειν πράγματα, ὧν οὔπω τὴν ἐργασίαν ἐποίει. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· οὔπω εὗρες τὸ πλοῖον, οὐδὲ τὰ σκεύη ἔλαβες, καὶ πρὸ τοῦ πλεῦσαι, ἤδη εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἀπῆλθες; πρῶτον ποίησον τὸ ἔργον καὶ τότε ἔρχῃ εἰς ἃ νῦν λαλεῖς.

Ἑρμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ἐπεσκέφθησαν τὸν Ἀββᾶν Ζήνωνα μερικοὶ ἀδελφοὶ καὶ τοῦ ὑπέβαλαν τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν:

—Τί σημαίνει, Ἀββᾶ, αὐτὸ ποὺ γράφεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ· «οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐναντίον Αὐτοῦ»; (Ἰὼβ ιε' 15).

2. Ὁ Γέρων ἀπήντησεν:

—Οἱ ἄνθρωποι ἔπαυσαν νὰ φροντίζουν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας των καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἔρευναν τῶν οὐρανῶν. Ἡ ἑρμηνεία τοῦ ρητοῦ, ποὺ ἐζητήσατε, εἶναι: «μόνον ὁ Θεὸς εἶναι καθαρός». Δι' αὐτὸ εἶπεν ἡ Γραφή, ὅτι ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι καθαρὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

3. Ἕνας ἀδελφὸς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐπῆγεν εἰς ξένον μέρος διὰ μίαν ὑπόθεσίν του. Εἰς τὸ ξένον αὐτὸ μέρος παρέμεινε φιλοξενούμενος ἑνὸς Ἀναχωρητοῦ, ποὺ διεκρίνετο διὰ τὴν ἀγάπην του καὶ ἐφιλοξένει πολλούς. Κατὰ τὴν συζήτησιν ὁ ἀδελφὸς ὡμίλησεν εἰς τὸν Ἀναχωρητὴν περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος. Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Ἀναχωρητὴς ἐπεθύμησε νὰ γνωρίσῃ τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα.

4. Ἀφοῦ ἐπέστρεψεν ὁ ἀδελφὸς εἰς τὴν χώραν του, ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν ἦλθε καὶ ὁ Ἀναχωρητὴς εἰς τὴν Αἴγυπτον, πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐκεῖνον. Ὁ ἀδελφὸς τὸν ἐφιλοξένησε καὶ τὸν ὡδήγησε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα. Ἀφοῦ εἰσῆλθε πρῶτος εἰς τὸ κελλὶ τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος, τοῦ ἀνέφερε περὶ τοῦ Ἀναχωρητοῦ, ὅτι εἶναι σπουδαῖος ἄνθρωπος, ὅτι τὸν ἀγαποῦν καὶ τὸν τιμοῦν εἰς τὴν χώραν του καὶ τὰ τοιαῦτα. Κατόπιν τῶν συστάσεων αὐτῶν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ἐδέχθη μὲ χαρὰν τὸν Ἀναχωρητὴν καὶ ἀφοῦ ἀντήλλαξαν τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἐκάθισαν.

5. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀναχωρητὴς ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ, ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, περὶ πνευματικῶν καὶ οὐρανίων ζητημάτων. Ἐνῷ ὡμίλει ὁ Ἀναχωρητής, ὁ Γέρων ἔστρεφεν ἀλλοῦ τὸ πρόσωπόν του καὶ δὲν τοῦ ἔδιδεν οὐδεμίαν ἀπάντησιν. Ὁ Ἀναχωρητής, ἀφοῦ παρέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα, χωρὶς νὰ τοῦ εἴπῃ οὔτε μίαν λέξιν ὁ Γέρων, ἐλυπήθη καὶ ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ κελλίον καὶ λέγει εἰς τὸν ἀδελφόν, ὁ ὁποῖος τὸν ὡδήγησεν ἕως ἐκεῖ:

—Ματαίως ἔκαμα ὅλο αὐτὸ τὸ ταξίδι, διότι ἦλθα πρὸς τὸν Γέροντα καὶ δὲν θέλει νὰ συζητήσῃ μαζί μου.

6. Λυπημένος ὁ ἀδελφὸς εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὸ κελλίον καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα:

—Ἀββᾶ, σοῦ ἐτόνισα, ὅτι πρὸς χάριν σου ἦλθεν αὐτὸς ὁ σπουδαῖος ἄνθρωπος· διατί λοιπὸν δὲν συνωμίλησες μαζί του;

—Τέκνον μου—ἀπήντησεν ὁ Γέρων— ὁ Ἀναχωρητὴς εἶναι ἐκ τῶν σπουδαίων ἀνθρώπων καὶ ὁμιλεῖ περὶ οὐρανίων πραγμάτων· ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀπὸ χαμηλὰ καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁμιλῶ δι' ἐπίγεια πράγματα.

Ἐὰν λοιπὸν μοῦ ὡμίλει περὶ παθῶν ψυχῆς, ἐγὼ θὰ ἠμποροῦσα νὰ τοῦ ἀπαντήσω. Τὰ πνευματικὰ ὅμως, περὶ τῶν ὁποίων μοῦ ὡμίλησε, ἐγώ, ὡς ὑψηλά, δὲν τὰ γνωρίζω.

7. Μετὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτὴν ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς καὶ λέγει εἰς τὸν Ἀναχωρητήν:

—Ὁ Γέρων δὲν συζητεῖ εὐκόλως διὰ ζητήματα τῆς Γραφῆς· ὅταν ὅμως τὸν ἐρωτοῦν περὶ παθῶν τῆς ψυχῆς, τότε προθύμως ἀπαντᾷ.

Κατόπιν τῆς πληροφορίας αὐτῆς τοῦ ἀδελφοῦ κατενύγη ὁ Ἀναχωρητής, καὶ εἰσῆλθεν ἐκ δευτέρου εἰς τὸ κελλὶ τοῦ Γέροντος, ἐρωτῶν αὐτὸν μὲ ταπείνωσιν:

—Τί νὰ κάμω, Ἀββᾶ, διότι μὲ κυριεύουν τὰ πάθη τῆς ψυχῆς;

8. Ὁ Γέρων μὲ ἐνθουσιασμὸν λέγει:

—Τώρα ἦλθες, ὅπως πρέπει· ὁμίλησέ μου δι' αὐτὰ καὶ θὰ σὲ πλουτίσω μὲ πνευματικὰ ἀγαθὰ (δηλαδὴ μὲ ψυχωφελεῖς ἀπαντήσεις).

Πράγματι λοιπὸν ἤρχισε μεταξὺ τῶν δύο μία μακρὰ καὶ ὠφέλιμος συζήτησις περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀντιμετωπίσεώς των. Κατὰ τὸ τέλος τῆς συζητήσεως αὐτῆς κατευχαριστημένος ὁ Ἀναχωρητὴς καὶ ὠφελημένος ἐξ αὐτῆς εἶπε:

—Πράγματι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς καὶ εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, διότι ἠξιώθην νὰ συναντήσω ἕνα τοιοῦτον Ἅγιον. Οὕτω δὲ ἱκανοποιημένος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του.

† 9. Ἕνας Γέρων εἶπεν: Ἐὰν ἕνας ἀδελφός, τὴν στιγμὴν ποὺ κάθεται εἰς τὸ κελλίον του, ἐνθυμηθῇ ἕνα ρητὸν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ προσπαθήσῃ μόνος του νὰ τὸ ἑρμηνεύσῃ, περιστρέφων αὐτὸ εἰς τὴν σκέψιν του, χωρὶς νὰ ἔχῃ φθάσει εἰς μέτρον τελειότητος, ἢ νὰ τὸν ἔχῃ τραβήξει ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, διατρέχει μέγιστον κίνδυνον· οἱ δαίμονες παρουσιάζουν τὸ ρητόν, ὅπως αὐτοὶ θέλουν, καὶ ρίπτουν οὕτω τὸν τοιοῦτον ἢ εἰς αἵρεσιν ἢ ὑπέρμετρον ὑπερηφάνειαν.

10. Παρεκάλεσε κάποιος τὸν Ἀββᾶν Σωσίπατρον:

—Ἀββᾶ μου, δῶσέ μου μίαν ἐντολήν, διὰ νὰ τὴν ἐφαρμόσω εἰς τὴν μοναχικήν μου ζωήν.

Καὶ ὁ Ἀββᾶς Σωσίπατρος ἀπήντησε:

—Νὰ προσέξῃς νὰ μὴ εἰσέλθῃ γυναίκα εἰς τὸ κελλί σου καὶ νὰ μὴ διαβάσῃς ποτὲ Ἀπόκρυφα βιβλία.

11. Ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος, ἀναλογισθεὶς μετὰ δέους τὸ βάθος τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ, παρεκάλεσε τὸν Θεὸν νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ μερικὰς ἀπορίας.

—Κύριε—ἔλεγε—διατὶ μερικοὶ ἀποθνήσκουν εἰς μικρὰν ἡλικίαν, ἐνῷ ἄλλοι εἰς βαθύτατον γῆρας; Διατί ἄλλοι εἶναι πτωχοὶ καὶ ἄλ-

λοι πλούσιοι; Διατί οἱ μὲν ἄδικοι πλουτοῦν καὶ εὐτυχοῦν, ἐνῷ οἱ δίκαιοι πεινοῦν καὶ ὑποφέρουν;

12. Ἦλθε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν φωνὴ λέγουσα:

—Ἀντώνιε, πρόσεχε τὸν ἑαυτόν σου, διότι αὐτὰ εἶναι ἀνεξερεύνητοι κρίσεις τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν εἶναι ψυχικόν σου συμφέρον ἡ ἐνασχόλησις μὲ αὐτά.

13. Μερικοὶ Γέροντες Ἀσκηταὶ ἐπεσκέφθησαν κάποτε τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον· μαζί των ἦτο καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ. Θέλων ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος νὰ τοὺς δοκιμάσῃ, τοὺς εἶπε μίαν φράσιν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἤρχισε νὰ τοὺς ἐρωτᾷ, ἀπὸ τοὺς νεωτέρους πρὸς τοὺς μεγαλυτέρους, ποία εἶναι ἡ σημασία τῆς φράσεως. Ἕκαστος λοιπὸν ἀπαντοῦσε διαφορετικά, ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς του ἱκανότητος. Εἰς ὅλους ὁ Γέρων ἀπαντοῦσε· «δὲν εὗρες τὴν σημασίαν του ἀκόμη».

14. Τελευταῖον ἐξ ὅλων ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἰωσήφ:

—Σύ, πῶς ἑρμηνεύεις τὴν φράσιν αὐτήν, Ἀββᾶ;

Ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ ἀπήντησεν:

—Ἐγὼ δὲν γνωρίζω.

Καὶ τότε, μὲ ἐνθουσιασμόν, προσέθεσεν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος:

—Πράγματι ὁ Ἀββᾶς Ἰωσὴφ ἀνεκάλυψε τὴν ὁδὸν τῆς τελειότητος, διότι εἶπε «δὲν γνωρίζω».

15. Ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ διηγήθη περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου ὅτι ἀπέφευγε πάντοτε νὰ ὁμιλῇ περὶ ζητημάτων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἂν καὶ εἶχε τὴν δύναμιν, ἐὰν ἤθελεν, οὔτε καὶ εὐκόλως ἔγραφεν ἐπιστολήν (εἰς ὅσους ἐζήτουν τὴν ἐπίλυσιν ἀποριῶν). Ὅταν δὲ ἤρχετο, κατ' ἀραιὰ διαστήματα, εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς Σκήτης, παρέμενε κρυμμένος, πίσω ἀπὸ μίαν κολώναν, διὰ νὰ μὴ τὸν ἴδῃ κανεὶς καὶ τὸν προσέξῃ ἐκ σεβασμοῦ, ἢ καὶ αὐτὸς προσέξῃ κανένα ἀποσπώμενος ἀπὸ τὴν ἱερότητα τῆς ἀκολουθίας.

16. Κάποτε συνεκεντρώθησαν οἱ Πατέρες τῆς Σκήτης, διὰ νὰ ἀσχοληθοῦν περὶ τὴν μελέτην τοῦ Μελχισεδέκ, περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρει, ὡς γνωστόν, ἡ Ἁγία Γραφή (Γεν. ιδ' 18—20, Ψαλμ. ρθ' 4, Ἑβρ. ζ' 1—20). Ἐλησμόνησαν ὅμως νὰ καλέσουν καὶ τὸν Ἀββᾶν Κόπριν. Ὕστερον τὸν ἐκάλεσαν, ὅταν δὲ προσῆλθε τὸν ἠρώτησαν σχετικῶς.

17. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Ἀββᾶς Κόπρις ἐκτύπησε τρεῖς φορὰς τὸ στόμα του, καὶ εἶπεν· «ἀλλοίμονόν σου, Κόπρι, ἀλλοίμονόν σου Κόπρι, διότι ἄφησες αὐτά, ποὺ σὲ διέταξεν ὁ Θεός, καὶ ἐρευνᾷς αὐτά, ποὺ δὲν σοῦ ζητεῖ». Μόλις τὸν ἤκουσαν οἱ ἄλλοι Πατέρες, ἀντελήφθησαν τὴν σημασίαν των καὶ ἔφυγον διὰ τὰ κελλία των.

18. Κάποτε ἕνας ἀδελφὸς ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον, ποὺ

ἠσκήτευεν εἰς τὴν Φέρμην. Ἀμέσως δὲ ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ ἐρευνᾷ ζητήματα, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἐφήρμοσεν εἰς τὴν ζωήν του. Τότε ὁ Γέρων τοῦ λέγει:

—Σύ, τέκνον μου, δὲν εὑρῆκες ἀκόμη τὸ πλοῖον οὔτε ἔχεις ἑτοιμάσει τὰς ἀποσκευάς σου· πρὶν λοιπὸν ἀκόμη ταξιδεύσῃς, πῶς ὁμιλεῖς, ὡς νὰ εὑρίσκεσαι εἰς τὴν πόλιν, διὰ τὴν ὁποίαν προορίζεσαι; Κάμε πρῶτα τὸ ἔργον σου, ὡς Μοναχοῦ, καὶ τότε ἔρχεσαι εἰς αὐτά, ποὺ τώρα συζητεῖς.

Β'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΤΟ ἀγαπῆσαι τὸ περιεργάζεσθαι τὴν Γραφήν, τίκτει τὴν ἔχθραν καὶ τὴν ἔριν· τὸ δὲ κλαίειν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν, φέρει τὴν εἰρήνην.

2. Ἁμαρτία γάρ ἐστι Μοναχῷ καθημένῳ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ καταλιμπάνοντι τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας, καὶ περιεργαζομένῳ τὴν Γραφήν.

3. Ὅστις παρέχει τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ, ὅτι πῶς εἶπεν ἡ Γραφὴ οὕτως ἢ οὕτως, πρὶν ἑαυτὸν κτήσηται, ὁ τοιοῦτος καρδίαν περίεργον ἔχει καὶ αἰχμαλωσίαν σφοδράν.

4. Ὅστις γρηγορεῖ περὶ τοῦ μὴ αἰχμαλωτισθῆναι, ἀγαπᾷ τὸ παραῤῥίπτειν ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀεί.

5. Μὴ ζητήσῃς τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ, ἐν ὅσῳ εὔχῃ Αὐτῷ περὶ βοηθείας, ἵνα ἔλθῃ σοι καὶ σώσῃ σε ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας· τὰ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἀφ' ἑαυτῶν ἔρχονται, ἐὰν ὁ τόπος ἀκίβδηλος καὶ ἁγνὸς γένηται.

6. Ὅστις στηρίζει ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ γνώσει, καὶ κατέχει τὸ θέλημα αὐτοῦ, κτᾶται τὴν ἔχθραν, καὶ ἐκτὸς τοῦ πνεύματος, τοῦ φέροντος τὴν λύπην τῇ καρδίᾳ, οὐ δύναται εἶναι.

7. Ὅστις ὁρᾷ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς κατὰ τὴν ἰδίαν γνῶσιν, καὶ ἐπιστηρίζει ἑαυτὸν ἐπ' αὐτῆς, ὅτι οὕτως ἐστίν, ὁ τοιοῦτος ἀγνοεῖ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν πλοῦτον Αὐτοῦ.

8. Ὁ δὲ βλέπων καὶ λέγων· οὐκ οἶδα, ἄνθρωπός εἰμι, τὴν δόξαν τῷ Θεῷ παρέχει, καὶ εἰς τὸν τοιοῦτον ὁ πλοῦτος τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ, κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν λογισμόν.

Ἑρμηνεία

Η ΕΠΙΘΥΜΙΑ διὰ τὴν φιλοπερίεργον ἔρευναν τῆς Ἁγίας Γραφῆς γεννᾷ τὴν ἔχθραν καὶ τὴν φιλονικίαν μεταξὺ τῶν παρερμηνευόντων αὐτήν· τὸ νὰ κλαίῃ ὅμως κανεὶς διὰ τὰς ἁμαρτίας του φέρει τὴν εἰρήνην.

2. Εἶναι ἁμαρτία νὰ κάθεται ὁ Μοναχὸς εἰς τὸ κελλίον του, νὰ παραμένῃ ἀμετανόητος διὰ τὰς ἁμαρτίας του καὶ νὰ ἐνασχολῆται μόνον μὲ τὴν φιλοπερίεργον ἔρευναν τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

3. Ὁποιος ἀφήνει ἐλευθέραν τὴν καρδίαν του εἰς τὴν διερεύνησιν καὶ ἑρμηνείαν τῶν διαφόρων χωρίων τῆς Γραφῆς, διερωτώμενος τί σημαίνει τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο, πρὶν ἀκόμη κερδίσῃ εἰς Χριστὸν τὸν ἑαυτόν του, ὁ τοιοῦτος πάσχει ἀπὸ ἄσκοπον καὶ ἀνωφελῆ περιέργειαν καὶ εἶναι ἀξιολύπητος αἰχμάλωτος.

4. Ὅποιος ἀγρυπνεῖ, διὰ νὰ μὴ αἰχμαλωτισθῇ, προτιμᾷ νὰ ρίπτῃ μὲ ταπείνωσιν τὸν ἑαυτόν του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐπιζητῶν πάντοτε τὸ ἔλεός Του.

5. Μὴ ζητήσῃς νὰ κατανοήσῃς τὰς ὑψηλὰς λεπτομερείας τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὸν παρακαλῇς νὰ σὲ βοηθήσῃ καὶ νὰ ἔλθῃ νὰ σὲ σώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν· διότι ὅλα τὰ ἀφορῶντα τὸν Θεὸν ἔρχονται μόνα των, ἐὰν ὁ τόπος, ποὺ θὰ τὰ δεχθῇ, δηλαδὴ ἡ καρδία, καταστῇ ἁγνὴ καὶ καθαρά.

6. Ὅποιος στηρίζεται εἰς τὰς γνώσεις του καὶ κάμνει τὸ θέλημά του, ἀποκτᾷ ἔχθραν εἰς τὴν ψυχήν του καὶ δὲν δύναται νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ πνεῦμα, ποὺ φέρει λύπην εἰς τὴν καρδίαν του.

7. Ἐκεῖνος, ποὺ μελετᾷ ἐπιφανειακῶς τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς καὶ τοὺς ἑρμηνεύει κατὰ τὴν γνώμην του καὶ κρίνει τὸν ἑαυτόν του, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἑρμηνευομένων, ὅτι εἶναι ἐν τάξει, ὁ τοιοῦτος ἀσφαλῶς δὲν γνωρίζει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, οὔτε τὸν πλοῦτον τῆς καλωσύνης του.

8. Ἀντιθέτως, αὐτὸς ποὺ ἐγκολποῦται τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ λέγει, μὲ ταπείνωσιν· δὲν γνωρίζω νὰ τοὺς ἑρμηνεύσω, εἶμαι ἄνθρωπος, ὁ τοιοῦτος δοξάζει τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν καρδίαν του ἀποθησαυρίζεται ὁ πλοῦτος τοῦ Θεοῦ, ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς του δυνάμεως καὶ τοῦ λογισμοῦ του.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΨΥΧΗΣ, ΚΑΚΟΠΑΘΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΗ΄

Ὅτι δεῖ τὸν πιστὸν ἀπέχεσθαι ὅλως τῆς ψευδωνύμου γνώσεως καὶ τοῦ αἱρετικοῖς ὁμιλεῖν, καὶ τίς ἡ κατὰ Θεὸν σοφία, καὶ ὅτι τισὶ καὶ ἡ ἰδιωτεία συμβάλλεται.

Ὁ πιστὸς πρέπει νὰ ἀπέχῃ τελείως ἀπὸ τὴν ψευδώνυμον γνῶσιν καὶ νὰ μὴ συναναστρέφεται μὲ αἱρετικούς. Ποία εἶναι ἡ πραγματικὴ κατὰ Θεὸν σοφία· μερικοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὠφελεῖ νὰ ζοῦν ἐν ἁπλότητι μακρὰν τῶν συζητήσεων αὐτῶν.

Α΄. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΑΔΕΛΦΕ, φύλαξον σεαυτόν, μὴ διαλέγεσθαι μετὰ τῶν αἱρετικῶν, θέλων, δῆθεν, στῆσαι τὴν πίστιν. μήποτε ὁ ἰὸς τῶν θανατηφόρων αὐτῶν λόγων πλήξῃ σε, ἀλλὰ μηδὲ βιβλίον αἱρετικῶν θελήσῃς ἀναγνῶναι, μήποτε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν θανατώσῃς.

2. Εἰς ὃ δὲ ἐφωτίσθης, τοῦτο κάτεχε, καὶ μὴ προσθῇς ἢ ἀφέλῃς ἀπ' αὐτοῦ, ἀπόσχου δὲ τελείως καὶ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἥτις ἀνθίσταται τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, ὥς ὁ Ἀπόστολος ἀπεφήνατο.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ, φύλαξε τὸν ἑαυτόν σου νὰ μὴ συνομιλῇς μὲ αἱρετικούς, ἐπιθυμῶν δῆθεν νὰ τοὺς στηρίξῃς εἰς τὴν πίστιν, μήπως τὸ δηλητήριον τῶν θανατηφόρων λόγων των τραυματίσῃ τὸ πνεῦμα σου καὶ τὸ φρόνημά σου· ἀλλ' οὔτε ἀκόμη καὶ βιβλίον αἱρετικῶν νὰ μὴ θελήσῃς νὰ μελετήσῃς, μήπως θανατώσῃς τὴν ψυχήν σου.

2. Εἰς τὴν διδασκαλίαν ποὺ ἐφωτίσθης, κατὰ τὴν ἱερὰν κατήχησιν καὶ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα, νὰ παραμένῃς σταθερῶς, ἀποστρεφόμενος τελείως τὴν ψευδώνυμον γνῶσιν (1), ἡ ὁποία ἀντιστρατεύεται πρὸς τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Α΄ Τιμ. α΄ 10).

---

1) Ψευδώνυμος γνῶσις ἐκαλεῖτο κυρίως ἡ αἵρεσις τῶν Γνωστικῶν, οἵτινες συνεδύαζον φιλοσοφικὰ καὶ χριστιανικὰ στοιχεῖα, διακηρύσσοντες, ὅτι αὐτοὶ μόνον κατέχουν τὴν ἀληθῆ γνῶσιν, ἐξ οὗ καὶ Γνωστικοί. Τοιοῦτοι αἱρετικοὶ ἦσαν ὁ Μαρκίων, ὁ Βασιλείδης καὶ ἄλλοι.

Β'. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

Η ΤΟΥ κόσμου τούτου σοφία, μωρία ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ, ὥς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἡ δὲ ἐκ Θεοῦ, ἄνωθέν ἐστι παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, ἧς τεκμήριον ἡ ταπεινοφροσύνη.

2. Οἱ ἀνθρωπαρεσκεῖν βουλόμενοι, ἀντὶ τῆς θείας, τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν προσεδέξαντο, καὶ ἐν ταύτῃ φυσιούμενοι καὶ ἐγκαυχώμενοι, πολλοὺς τῶν ἁπλουστέρων ἠπάτησαν, πείσαντες οὐκ ἐν πόνοις εὐσεβείας καὶ προσευχῆς, ἀλλ' ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις φιλοσοφεῖν, ἣν καὶ ὁ Ἀπόστολος συνεχῶς μέμφεται, κένωσιν τοῦ Σταυροῦ ὀνομάζων.

3. Φησὶ γὰρ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ· «Οὐκ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ»· καὶ πάλιν, «τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ἵνα μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ».

4. Εἰ οὖν ὁ Θεὸς οὐκ ἐν ῥήμασιν ἑλληνικῆς σοφίας, ἀλλ' ἐν πονήμασι προσευχῆς καὶ ταπεινοφροσύνης εὐδοκεῖ, καθὼς ἀποδέδεικται, ἀπεχώμεθα καὶ ἡμεῖς παντελῶς τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἵνα μὴ τῆς παρὰ Θεοῦ σοφίας ἐκπέσωμεν.

5. Εἶδον ἰδιώτας ἔργῳ ταπεινοφρονήσαντας, καὶ ἐγένοντο τῶν σοφῶν σοφώτεροι. Ἕτερος ἰδιώτης ἀκούσας, τὴν ταπείνωσιν οὐκ ἐμιμήσατο, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἰδιωτείᾳ κενοδοξῶν, ὑπερηφανίαν προσελάβετο.

6. Ὁ σύνεσιν ἐξουθενῶν, καὶ εἰς ἀμαθίαν ἐγκαυχώμενος, οὐκ ἔστιν ἰδιώτης μόνον τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ γνώσει.

7. Ὥσπερ ἄλλο ἐστὶ σοφία λόγου καὶ ἄλλο φρόνησις, οὕτως ἕτερόν ἐστιν ἰδιωτεία λόγου, καὶ ἕτερον ἀφροσύνη· οὐδὲν βλάψει ἀμαθία λόγου τὸν εὐλαβέστατον, ὡς οὐδὲ σοφία λόγου τὸν ταπεινόφρονα.

8. Μὴ λέγε οὐκ ἐπίσταμαι τὸ δέον, καὶ ἀναίτιός εἰμι μὴ ποιήσας αὐτό· εἰ γὰρ ἐποίεις καλὰ ὅσα ἐπίστασαι, καὶ τὰ λοιπά σοι ἀκολούθως ἀπεκαλύπτετο, οἰκίσκων τρόπῳ, ἓν δι' ἑνὸς κατανοούμενα.

9. Οὐ συμφέρει σοι πρὸ ἐργασίας τῶν προτέρων εἰδέναι τὰ δεύτερα· ἡ γὰρ γνῶσις φυσιοῖ διὰ τὴν ἀργίαν, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ διὰ τὸ πάντα ὑπομένειν.

10. Ἓν δι' ἑνὸς τὰ κακὰ λαμβάνει τὴν δύναμιν, ὁμοίως καὶ τὰ ἀγαθὰ δι' ἀλλήλων αὐξάνονται, καὶ τὸν ἑαυτῶν μέτοχον ἐπὶ τὰ πρόσω μειζόνως προτρέπονται.

11. Χωρὶς μνήμης Θεοῦ, γνῶσις ἀληθὴς εἶναι οὐ δύναται, ἐκτὸς γὰρ τῆς προτέρας, ἡ δευτέρα νόθος ὑπάρχει.

12. Τὸν σκληροκάρδιον ὠφελεῖ λεπτοτέρας γνώσεως λόγος, διότι ἐκτὸς φόβου, μετανοίας πόνους οὐ καταδέχεται.

13. Τῷ πραεῖ ἀνθρώπῳ πιστολογία συμβάλλεται, καθότι οὐ πειράζει μακροθυμίαν Θεοῦ, καὶ οὐ τύπτεται ἐν τῇ πυκνῇ παραβάσει.

Ἑρμηνεία

Η ΣΟΦΙΑ τοῦ κόσμου αὐτοῦ εἶναι μωρία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. γ' 19)· ἀντιθέτως ἡ σοφία, ποὺ προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀπὸ ἄνωθεν, ἀπὸ τὸν πατέρα τῶν Φώτων, ὡς λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος (α' 17), καὶ ἔχει ὡς γνώρισμα τὴν ταπεινοφροσύνην.

2. Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀρέσουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, παρεδέχθησαν, ἀντὶ τῆς Θείας σοφίας, τὴν ἀνθρωπίνην· ἐξ αἰτίας λοιπὸν τῆς ἀνθρωπίνης αὐτῆς σοφίας καυχῶνται καὶ ὑπερηφανεύονται ἐξαπατήσαντες πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἁπλουστέρους Χριστιανούς. Αὐτοὺς τοὺς ἁπλοῦς ἀνθρώπους τοὺς ἔπεισαν νὰ χάνουν τὸν χρόνον των εἰς φιλοσοφικὰς ἀναζητήσεις, στηριζόμενοι εἰς λόγους ἀνθρωπίνης σοφίας, ἀντὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ σωθοῦν μὲ τοὺς κόπους τῆς εὐσεβείας καὶ τὴν προσευχήν (Α΄ Κορ. β΄ 4). Τοῦτο κατηγορεῖ συνεχῶς καὶ ὁ Ἀπόστολος ἀποκαλῶν κένωσιν (=κατάργησιν) τοῦ Σταυροῦ.

3. Ἰδοὺ τί γράφει σχετικῶς εἰς τὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν· «οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ᾿ εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ» (Α΄ Κορ. α΄ 17). Ἀλλοῦ πάλιν λέγει· «τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σάρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» (Α΄ Κορ. α΄ 27—29).

4. Ἐφ᾿ ὅσον λοιπὸν ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ τοὺς λόγους τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας, ἀλλὰ τοὺς κόπους τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης, ὅπως ἔχει ἀποδειχθῆ, καὶ ἡμεῖς ἂς ἀπέχωμεν τελείως ἀπὸ τὴν ψευδώνυμον γνῶσιν, διὰ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἐπικινδύνως ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ.

5. Ἐγνώρισα ἁπλοϊκοὺς ἀνθρώπους, ποὺ μὲ τὴν ταπεινοφροσύνην των ἀνεδείχθησαν σοφώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς σοφούς. Ἕνας ἄλλος ἰδιώτης, ποὺ ἤκουσε τὴν ἀξίαν τῆς ἁπλότητος, δὲν τὴν ἐμιμήθη μὲ ταπείνωσιν, ἀλλὰ καυχηθεὶς διὰ τὴν ἁπλότητά του, περιέπεσεν εἰς τὴν θεομίσητον ὑπερηφάνειαν.

6. Ἐκεῖνος, ποὺ κατεξευτελίζει τὴν σύνεσιν καὶ καυχᾶται διὰ τὴν ἀμάθειάν του, δὲν εἶναι μόνον ἀμαθὴς κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν γνῶσιν.

7. Ὅπως ἀκριβῶς ἄλλο πρᾶγμα εἶναι σοφία λόγου καὶ ἄλλο φρόνησις, τοιουτοτρόπως ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἁπλότης τοῦ λόγου, ἄλλο δὲ ἡ ἔλλειψις φρονήσεως. Εἰς τίποτε δὲν θὰ βλάψῃ ἡ ἀμάθεια τοῦ λόγου τὸν εὐλαβέστατον ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τὸν ταπεινόφρονα δὲν θὰ ζημιώσῃ ἡ σοφία τοῦ λόγου.

8. Νὰ μὴ λέγῃς δὲν γνωρίζω τί πρέπει νὰ κάμω, καὶ δι᾿ αὐτὸ δὲν εὐθύνομαι ἐφ᾿ ὅσον δὲν ἐκτελῶ τὸ πρέπον· διότι ἐὰν ἐξετέλεις ὅσα καλὰ σαφῶς ἐγνώριζες, θὰ σοῦ ἀπεκαλύπτοντο, ἐν συνεχείᾳ, καὶ τὰ ὑπόλοιπα· ἡ μία πρᾶξις, ἡ ἄγνωστος, θὰ κατενοεῖτο διὰ τῆς ἄλλης τῆς γνωστῆς, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς οἰκίσκους τῶν ἀγροτικῶν οἰκισμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους μετὰ τὸν ἕνα ἀνακαλύπτομεν τὸν ἄλλον.

9. Δὲν εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον σου νὰ γνωρίζῃς τὰ ἑπόμενα, πρίν, προηγουμένως, δι᾿ ἐπιπόνου ἐργασίας ἐκτελέσῃς τὰ προηγούμε-

να, διότι ἡ γνῶσις, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀργίας, φουσκώνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, ἐνῷ ἡ ἀγάπη οἰκοδομεῖ μὲ τὸ νὰ ὑπομένωμεν τὰ πάντα, ὅπως καὶ ὁ οὐρανοβάμων Ἀπόστολος διδάσκει (Α'Κορ. ιγ' 1-8).

10. Τὸ ἓν μὲ τὸ ἄλλο τὰ ἁμαρτήματα ἐνισχύουν τὴν δύναμιν τοῦ κακοῦ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ ἀγαθὰ αὐξάνονται διὰ τῆς μεταξύ των συναφείας καὶ ὑποβοηθοῦν τὸν μέτοχον αὐτῶν εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ ἄνοδον.

11. Χωρὶς τὴν διαρκῆ ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀδύνατος ἡ πραγματικὴ καὶ γνησία γνῶσις· διότι ἡ γνῶσις, χωρὶς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Θεοῦ, εἶναι νόθος.

12. Αὐτὸν τοῦ ὁποίου ἡ καρδία δὲν ἔχει μαλακώσει ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὠφελεῖ ὁ λόγος τῆς ὑψηλοτέρας καὶ λεπτοτέρας γνώσεως, διότι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν δύναται, χωρὶς φόβον, νὰ ἀναλάβῃ τοὺς κόπους τῆς μετανοίας.

13. Εἰς τὸν πρᾶον ἄνθρωπον ταιριάζει ἡ ἐνασχόλησις μὲ τὰ ζητήματα τῆς πίστεως, διότι ὁ πρᾶος ἄνθρωπος δὲν ἐνοχλεῖ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐξ ἀφορμῆς συνεχῶν παραβάσεων.

Γ'. Τοῦ Ἁγίου Διαδόχου.

ΤΟΥ μὲν ἑνὸς Ἁγίου Πνεύματος χαρίσματα ἥ τε σοφία, καὶ ἡ γνῶσις, ὥς καὶ πάντα τὰ θεῖα χαρίσματα, ἰδίαν δὲ ὥσπερ ἕκαστον τὴν ἐνέργειαν ἔχει· διόπερ ἄλλῳ μὲν δίδοσθαι σοφίαν, ἄλλῳ δὲ γνῶσιν κατὰ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα ὁ Ἀπόστολος διαμαρτυρεῖ· ἡ μὲν γὰρ γνῶσις, πείρᾳ συνάπτει τὸν ἄνθρωπον τῷ Θεῷ, εἰς λόγους πραγμάτων τὴν ψυχὴν μὴ κινοῦσα, διὸ καί τινες τῶν τὸν μονήρη βίον φιλοσοφούντων, φωτίζονται μὲν ὑπ' αὐτῆς ἐν αἰσθήσει, εἰς λόγους δὲ θείους οὐκ ἔρχονται.

2. Ἡ δὲ σοφία, εἴπερ μετ' αὐτῆς ἐν φόβῳ δοθῇ τινι, (σπάνιον δὲ τοῦτο), αὐτὰς τὰς ἐνεργείας φανεροῖ τῆς γνώσεως, ἐπειδὴ ἡ μὲν τῇ ἐνεργείᾳ, ἡ δὲ τῷ λόγῳ φωτίζειν εἴωθεν, ἀλλὰ τὴν μὲν γνῶσιν εὐχὴ φέρει καὶ ἡσυχία πολλὴ ἐν ἀμεριμνίᾳ παντελεῖ, τὴν δὲ σοφίαν ἀκενόδοξος μελέτη τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, καὶ πρῶτον πάντων ἡ Χάρις τοῦ διδόντος Θεοῦ.

3. Ὁ πνευματικὸς λόγος, ἀκενόδοξον ἀεὶ τὴν ψυχὴν διατηρεῖ, αἰσθήσει γὰρ φωτὸς ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη εὐεργετῶν, ποιεῖ αὐτὴν οὐ χρείαν ἔχειν τῆς ἐξ ἀνθρώπων τιμῆς, διόπερ καὶ ἀφάνταστον ἀεὶ φυλάττει τὴν διάνοιαν, ὥς ἀλλοιῶν αὐτὴν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

4. Ὁ δὲ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας λόγος, εἰς φιλοδοξίαν ἀεὶ προσκαλεῖται τὸν ἄνθρωπον· ἐπειδὴ γὰρ πείρᾳ αἰσθήσεως εὐεργετεῖν οὐ δύναται, ἔπαίνων φιλίαν τοῖς ἑαυτοῦ χαρίζεται, ὥς πλάσμα ὢν κενοδόξων ἀνθρώπων. Τὴν τοίνυν τοῦ θείου λόγου διάθεσιν ἀπλανῶς ἐπιγνωσόμεθα, εἴπερ ἀμερίμνῳ σιωπῇ τὰς τοῦ λέγειν ὥρας ἀναλίσκομεν ἐν θερμῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ.

Ἑρμηνεία

ΚΑΙ ἡ σοφία καὶ ἡ γνῶσις, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα θεῖα χαρίσματα, προέρχονται ἀπὸ τὸ ἴδιον, τὸ ἓν Ἅγιον Πνεῦμα· ἕ-

καστον ὅμως ἐξ αὐτῶν εἶναι, κατά τινα τρόπον, αὐτόνομον καὶ ἔχει ξεχωριστὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τῆς ψυχῆς. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον εἰς ἄλλον μὲν ἔχει δοθῆ σοφία, εἰς ἄλλον δὲ γνῶσις, κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ θεῖος Παῦλος (Α' Κορ. ιβ' 4—11). Ἡ γνῶσις λοιπὸν συνδέει τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας, χωρὶς νὰ κινῇ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν αἰτιῶν τῶν διαφόρων πραγμάτων καὶ νὰ ἐξοπλίζῃ αὐτὴν μὲ τὴν ἐκφραστικὴν δύναμιν τοῦ λόγου· ὡς ἐκ τούτου καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν φιλοσόφων τῆς ἐρήμου (τῶν Ἀσκητῶν) φωτίζονται μὲν ἀπὸ τὴν ἔλλαμψιν τῆς Θείας γνώσεως, τῆς ὁποίας τὴν ἐπενέργειαν αἰσθάνονται ἐσωτερικῶς, χωρὶς ὅμως νὰ ἐνασχολοῦνται μὲ θείας καὶ ὑψηλὰς πνευματικὰς διδασκαλίας.

2. Τὸ ἕτερον πάλιν χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ σοφία, ἐφ' ὅσον δοθῆ εἰς κάποιον μαζὶ μὲ τὴν ἐσωτερικὴν γνῶσιν (ἂν καὶ εἶναι σπάνιον τὸ τοιοῦτον), συνοδευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου (τοῦ Θεοῦ) ἀποκαλύπτει αὐτὰς ταύτας τὰς ἐνεργείας τῆς γνώσεως, ἐπειδή, ἐκ φύσεως, ἡ μὲν γνῶσις μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας, ἡ δὲ σοφία μὲ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου φωτίζουν τὴν ψυχήν. Τὴν γνῶσιν φέρει εἰς τὴν ψυχὴν ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς, ἡ πολλὴ ἡσυχία καὶ ἡ παντελὴς ἀμεριμνησία· τὴν σοφίαν πάλιν φέρει ἡ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν μελέτη τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸ παντὸς ἡ Χάρις Αὐτοῦ προσφέροντος δωρεὰν τὸ χάρισμα τῆς σοφίας Του.

3. Ὁ πνευματικὸς λόγος προστατεύει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας, διότι πλουτίζει ὅλα τὰ μέλη αὐτῆς μὲ τὴν ἐσωτερικὴν αἴσθησιν τοῦ Θείου φωτός, καὶ τὴν καθιστᾷ τόσον εὐτυχῆ, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ τὴν τιμὴν τῶν ἀνθρώπων· ἐξ αἰτίας δὲ αὐτοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ φωτὸς ὁ πνευματικὸς λόγος διαφυλάσσει πάντοτε καὶ τὴν διάνοιαν ἀπὸ τὰς ἐπικινδύνους πλάνας τῆς φαντασίας, διότι τὴν μεταμορφώνει, ὥστε νὰ εἶναι διαρκῶς προσανατολισμένη πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

4. Ἐξ ἀντιθέτου, ὁ λόγος ὁ στηριζόμενος εἰς τὴν κοσμικὴν σοφίαν προκαλεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ ἀγαπᾷ πάντοτε τὴν ματαίαν δόξαν τοῦ παρόντος κόσμου· διότι χαρίζει εἰς τοὺς θαυμαστάς του τὴν φιλίαν τῶν ἐπαίνων, ἐπειδὴ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ εὐεργετήσῃ τὴν ψυχὴν μὲ τὴν ἐσωτερικὴν αἴσθησιν τῆς μυσταγωγικῆς ἐμπειρίας, ἐφ' ὅσον εἶναι δημιούργημα κενοδόξων ἀνθρώπων.

Θὰ διακρίνωμεν λοιπὸν ἀσφαλῶς τὴν μυστικὴν παρουσίαν τοῦ Θείου λόγου εἰς τὴν ψυχήν μας, ἐφ' ὅσον διαθέτομεν τὰς ὥρας τῶν φιλοσοφικῶν συζητήσεων εἰς θερμὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, διὰ σιωπῆς, ἀπηλλαγμένης πάσης κοσμικῆς φροντίδος καὶ σκέψεως (1).

1) Ἡ ἄποψις αὐτὴ ὑπενθυμίζει ἀνάλογον γνώμην τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καθ' ἣν «τὸ θεῖον σιγῇ βιοῦται».

Δ'. Τοῦ 'Αββᾶ Ἰσαάκ.

ΠΑΡΑΦΥΛΑΤΤΟΥ μὴ ἀναγνῶναι τὰ δόγματα τῶν αἱρετικῶν, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἐρεθίζον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ σοῦ τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας.

2. Ἐκεῖνός ἐστιν ἀξίως ὀνομαζόμενος συνετός, ὁ ἐν ἀληθείᾳ συνείς, ὅτι τῆς ζωῆς ταύτης ὅρος ἐστί, καὶ σπεύδων ποιῆσαι ὅρον ταῖς πλημμελείαις αὐτοῦ· ποία γὰρ γνῶσις ἢ σύνεσις μείζων ταύτης, τοῦ σοφίσασθαί τινα ἐξελθεῖν ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς ἐν ἀφθαρσίᾳ, μὴ ἔχοντα μέλος μεμιασμένον ἐκ τῆς ὀσμῆς τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ κόσμου, μηδὲ ῥύπον ψυχῆς ἐκ τῆς γλυκύτητος αὐτοῦ;

3. Ἄνθρωπος δὲ λεπτύνων τὰ νοήματα αὐτοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὰ μυστήρια ὅλων τῶν φύσεων, καὶ πλουτῶν ἐν ἐφευρέσει καὶ κατανοήσει τῶν φαινομένων, τὴν δὲ ψυχὴν ἔχων κεκαλυμμένην τῷ ῥύπῳ τῆς ἁμαρτίας, καὶ μὴ κτησάμενος μαρτυρίαν τινὰ ἐν ἑαυτῷ τοῦ συνειδότος, ἐλπίδι καὶ γεύσει τῶν μελλόντων, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ κόσμου ἐλπίδος, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ γνώσεων δοκῶν φθάσαι καλῶς εἰς τὸν λιμένα τῆς ἐν τελειότητι πεποιθήσεως, ὁ τοιοῦτος πάντων ἀνθρώπων ἐστὶν ἀφρονέστερος, καὶ παρὰ τῶν ὁμοίων ἀνθρώπων συνετὸς ὀνομάζεται.

Ἐρώτησις, τοῦ αὐτοῦ.

4. Τίς ἐστιν ὁ πεφωτισμένος ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις

5. Ὅστις ἔφθασεν εὑρεῖν τὴν πικρίαν τὴν κεκρυμμένην ἐν τῇ γλυκύτητι τοῦ κόσμου καὶ ἐκώλυσε τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ μὴ πιεῖν ἐκ τούτου τοῦ ποτηρίου, καὶ ἀεὶ ἐρευνᾷ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ οὐ παύεται ἐκ τοῦ δρόμου, ἕως ἂν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου λυθῇ, καὶ κλείει τὰς θύρας τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, ἵνα μήποτε δι' αὐτῶν εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ ὁ πόθος τοῦ βίου τούτου, καὶ κλέψῃ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ.

Ἑρμηνεία

ΠΡΟΣΕΧΕ νὰ μὴ διαβάζῃς τὰ δόγματα τῶν αἱρετικῶν, διότι αὐτὸ παρακινεῖ τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας νὰ σὲ ἐνοχλῇ.

2. Ὁ πραγματικῶς συνετὸς καὶ μυαλωμένος ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ ἀντελήφθη καλῶς, ὅτι ὑπάρχει τέρμα τῆς παρούσης ζωῆς καὶ σπεύδει νὰ θέσῃ καὶ αὐτὸς τέρμα εἰς τὰ σφάλματα καὶ ἐλαττώματά του. Διότι ποία γνῶσις ἢ σύνεσις εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ αὐτήν, τὸ νὰ σοφισθῇ δηλαδὴ κανεὶς νὰ ἐξέλθῃ τῆς παρούσης ζωῆς πρὸς τὴν αἰωνιότητα, χωρὶς νὰ ἔχῃ φθαρῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, χωρὶς νὰ ἔχῃ μιανθῇ κανένα μέλος του ἀπὸ τὴν ὀσμὴν τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ κόσμου αὐτοῦ καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ ρυπανθῇ ἡ ψυχή του ἀπὸ τὴν φαινομένην καὶ ἐξωτερικὴν αὐτοῦ γλυκύτητα;

3. Ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει ἐκλεπτύνει τὰ διανοήματά του, καὶ κατώρθωσε νὰ κατανοήσῃ ὅλα τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, ἐπέτυχε δὲ πολλὰς ἐφευρέσεις καὶ ἡρμήνευσεν ἐπιτυχῶς τὰ διάφορα φαινόμενα, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὴν ψυχήν του σκεπασμένην ἀπὸ τὸν ρύπον τῆς ἁμαρτίας καὶ δὲν τὸν ἐπληροφόρησεν ἡ συνείδησίς του δι' ἀγαθόν τι, ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ποὺ ἐπιδιώκει νὰ κατακτήσῃ τὴν τελειότητα

μὲ τὰς γνώσεις του καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου, εἶναι ἀπ᾿ ὅλους ὁ πλέον ἀπερίσκεπτος, διότι οὔτε ποτὲ ἐγεύθη, οὔτε ἐλπίζει εἰς τὰ μέλλοντα ἀγαθά· ὁ τοιοῦτος μόνον ἀπὸ τοὺς ὁμοίους του δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς συνετός.

Ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ

4. Ποῖος εἶναι αὐτός, ποὺ ἔχει φωτισθῆ εἰς τὰς σκέψεις του καὶ τοὺς σκοπούς του;

Ἀπόκρισις

5. Ἐκεῖνος ποὺ ἀνεκάλυψε τὴν πικρίαν, ἡ ὁποία κρύπτεται εἰς τὴν γλυκύτητα τοῦ κόσμου καὶ ἠμπόδισε τὸ στόμα του ὥστε νὰ μὴ πίῃ ἀπὸ τὸ ποτήρι αὐτό· ἐκεῖνος ποὺ πάντοτε φροντίζει διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του καὶ δὲν σταματᾷ τὸν δρόμον τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς μέχρις ὅτου φύγῃ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν, αὐτός—τέλος—ποὺ κλείει τὰς θύρας τῶν αἰσθήσεών του, διὰ νὰ μὴ εἰσέλθῃ ποτέ, δι᾿ αὐτῶν, ὁ πόθος τοῦ παρόντος βίου καὶ κλέψῃ τοὺς θησαυρούς του.

Ε΄. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΑΔΕΛΦΕ, οὐκ ἐν πολυμαθίᾳ γραμμάτων ἐστὶν ἡ σοφία, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται: ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου· τὸ δὲ γνῶναι νόμον, διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς· πίστις γὰρ τίκτει διάνοιαν ἀγαθήν, διάνοια δὲ ἀγαθὴ ποταμὸς ὕδατος ζῶντος, καὶ ὁ κτησάμενος αὐτήν, ἐμπλησθήσεται τῶν ὑδάτων αὐτῆς.

2. Οὐκ ἔστι σοφία, οὐκ ἔστι φρόνησις ἔνθα φόβος Κυρίου οὐχ ὑπάρχει· πλησμονὴ γὰρ σοφίας, τὸ φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, ἡ σοφία δὲν εὑρίσκεται εἰς τὰς πολλὰς γνώσεις καὶ τὰ πολλὰ γράμματα, ἀλλ᾿ ὅπως λέγει ἡ Ἁγία Γραφή· «ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου, καὶ βουλὴ ἁγίων σύνεσις, τὸ γὰρ γνῶναι νόμον, διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς» (Παρ. θ΄ 10). Εἶναι ὀρθὸν αὐτό, διότι ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν γεννᾷ ἀγαθὴν διάνοιαν, ἡ δὲ ἀγαθὴ διάνοια εἶναι ποταμὸς ὕδατος ζῶντος, καὶ αὐτὸς ποὺ τὴν ἀπέκτησε, θὰ γεμίσῃ ἀπὸ τὰ εὐεργετικὰ καὶ ζωογόνα αὐτῆς ὕδατα.

2. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ πραγματικὴ σοφία, οὔτε φρόνησις, ἐκεῖ ποὺ δὲν ὑπάρχει φόβος Κυρίου· διότι ὁ πλοῦτος τῆς σοφίας εἶναι νὰ σέβεσαι τὸν Κύριον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει πάντοτε ἡ δόξα. Ἀμήν.

+ Ματαιότης ματαιοτήτων τὰ πάντα ματαιότης ∴

ὙΠΟΘΕϹΙϹ ΙΘʹ

Ὅτι κατὰ τῶν πιστῶν οὐδὲν οἱ δαίμονες δύνανται, διὸ δεῖ καταφρονεῖν αὐτῶν καὶ μὴ δειλιᾶν μηδὲ προσέχειν ὅλως αὐτοῖς, εἴ τι ἂν καὶ ποιῶσι· πῶς τε τὴν ὀπτασίαν τῶν πονηρῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν διακρίνει τις, πολλάκις γὰρ καὶ φαντασίας δεικνύουσι πρὸς πλάνην τῶν ἁπλουστέρων, καὶ τὴν ψυχὴν παρακαλοῦσι· τίς τε ἡ θεία, καὶ τίς ἡ δαιμονιώδης.

Τίποτε δὲν ἠμποροῦν νὰ κάμουν οἱ δαίμονες ἐναντίον τῶν πιστῶν· δι' αὐτὸ πρέπει νὰ τοὺς καταφρονῶμεν, νὰ μὴ δειλιάζωμεν ἐξ αἰτίας των, καὶ νὰ μὴ τοὺς δίδωμεν καμμίαν σημασίαν, ὅ,τι καὶ ἂν κάμουν. Πῶς πρέπει νὰ διακρίνῃ ὁ ἄνθρωπος μίαν ὀπτασίαν, ἐὰν δηλαδὴ προέρχεται ἀπὸ τοὺς δαίμονας ἢ ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους, διότι πολλὰς φορὰς οἱ δαίμονες δεικνύουν καὶ φαντασίας διὰ νὰ πλανήσουν τοὺς ἁπλουστέρους καὶ παρηγοροῦν τὴν ψυχήν. Ποία εἶναι ἡ θεία καὶ ποία ἡ σατανικὴ ὀπτασία.

Αʹ. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου.

ΕΛΕΓΕΝ ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, ὅτι οὐ δεῖ φοβεῖσθαι τοὺς δαίμονας, κἂν ἐπέρχεσθαι δοκῶσι, κἂν θάνατον ἀπειλῶσιν, ἀσθενεῖς γάρ εἰσι, καὶ οὐδὲν δύνανται εἰμὴ μόνον ἀπειλεῖν· ἐπιδημήσαντος γὰρ τοῦ Κυρίου, πέπτωκεν ὁ ἐχθρὸς καὶ ἠσθένησαν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ.

2. Διὰ τοῦτο γὰρ ὡς ἀσθενήσας καὶ μηδὲν δυνάμενος, μόνον ὡς τύραννος καὶ πεσὼν οὐκ ἠρεμεῖ, ἀλλὰ κἂν λόγοις ἀπειλῇ, καὶ τοῦτο ἕκαστος ὑμῶν οὕτω λογιζέσθω, καὶ δύναται καταφρονεῖν τῶν δαιμόνων.

3. Εἰ μὲν οὖν τοιούτοις σώμασιν ἦσαν ἐνδυθέντες, ὥσπερ ἐσμὲν ἡμεῖς, δυνατὸν ἦν αὐτοῖς λέγειν, ὅτι κρυπτομένους μὲν τοὺς ἀνθρώπους οὐχ εὑρίσκομεν, εὑρόντες δὲ ἐβλάπτομεν ἄν· ἠδυνάμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς λανθάνειν αὐτοὺς κρυπτόμενοι, κλείοντες κατ' αὐτῶν τὰς θύρας.

4. Οἱ δέ, οὐκ εἰσὶν οὕτως, ἀλλὰ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν εἰσελθεῖν δύνανται καὶ ἐν τῷ παντὶ ἀέρι τυγχάνουσιν αὐτοί τε καὶ ὁ τούτων πρῶτος διάβολος. Εἰσὶ δὲ καὶ κακοθελεῖς, καὶ εἰς τὸ βλάπτειν ἕτοιμοι, καὶ ὡς εἶπεν ὁ Σωτὴρ ἐξ ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος ἐστὶν ὁ τῆς κακίας πατὴρ διάβολος.

5. Ζῶμεν δὲν νῦν ἡμεῖς καὶ μᾶλλον κατ' αὐτῶν πολιτευόμεθα· δειλοὶ γάρ εἰσι μηδὲν ἰσχύοντες, ὅτι οὔτε τόπος αὐτοὺς εἰς τὸ ἐπιβουλεύειν κωλύει, οὔτε ὡς φίλους ἡμᾶς ὁρῶσιν, ἵνα φείσωνται, οὔτε φιλάγαθοί εἰσιν ἵνα διορθώσωνται.

6. Ἀλλὰ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰσὶ πονηροί, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἄλλο ἐστὶ περισπούδαστον, ὡς τὸ βλάπτειν τοὺς φιλαρέτους καὶ θεοσεβοῦντας· διὰ δὲ τὸ μὴ δύνασθαί τι ποιεῖν, διὰ τοῦτο οὐδὲν ποιοῦσιν, ἢ μόνον ἀπειλοῦσιν· εἰ γὰρ ἠδύναντο, οὐκ ἂν ἔμελον, ἀλλ' εὐθὺς ἐνήργουν τὸ κακόν, ἑτοίμην ἔχοντες εἰς τοῦτο τὴν προαίρεσιν, καὶ μάλιστα καθ' ἡμῶν.

7. Ἰδοὺ γὰρ καὶ νῦν συνελθόντες κατ' αὐτῶν λαλοῦμεν, καὶ οἴδασιν ὅτι προκοπτόντων ἡμῶν ἀσθενοῦσιν αὐτοί· εἰ εἶχον ἐξουσίαν τοίνυν, οὐδένα ἂν ἀφῆκαν ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ζῆν, βδέλυγμα γὰρ ἁμαρτωλῷ θεοσέβεια· ἐπειδὴ δὲ οὐ δύνανται, διὰ τοῦτο μᾶλλον ἑαυτοὺς τιτρώσκουσιν, ὅτι οὐδὲν δύνανται ποιεῖν, ὧν ἀπειλοῦσι.

8. Κἀκεῖνο δὲ λογίζεσθαι χρὴ πρὸς τὸ μὴ φοβεῖσθαι αὐτούς, ὅτι εἰ δυνατὸν ἦν αὐτοῖς, οὐκ ἐπήρχοντο μετὰ τῶν ὄχλων τοῖς καθ' ἡσυχίαν οὖσιν, οὐδὲ φαντασίαν ἐποίουν, οὐδὲ μετασχηματιζόμενοι ἐμεθόδευον, ἀλλ' ἤρκει ἕναν μόνον ἐλθεῖν καὶ ποιῆσαι τοῦτο, ὅπερ δύναται καὶ βούλεται, καὶ μάλιστα ὅτι πᾶς ὁ ἐξουσίαν ἔχων, οὐ μετὰ φαντασίας ἀναιρεῖ, οὐδὲ τοῖς ὄχλοις ἐκφοβεῖ, ἀλλ' εὐθέως ὡς βούλεται τῇ ἐξουσίᾳ κατακέχρηται.

9. Οἱ δὲ δαίμονες μηδὲν δυνάμενοι παίζουσιν ὡς ἐπὶ σκηνῆς, ἀλλάττοντες τὰς μορφάς, καὶ τοὺς παῖδας ἐκφοβοῦντες τῇ τῶν ὄχλων φαντασίᾳ καὶ τοῖς σχηματισμοῖς, ἐξ οὗ μᾶλλον καταφρονητέοι ὡς ἀσθενεῖς δείκνυνται.

10. Ὁ γοῦν ἀληθινὸς Ἄγγελος ὁ ἀποσταλεὶς παρὰ Κυρίου κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, οὐ χρείαν εἶχεν ὅπλων, οὐ φαντασίας ἔξωθεν, οὐκ ὄχλου, οὐ κτύπων, οὐ κρότων, ἀλλ' ἠρέμα τῇ ἐξουσίᾳ ἐκέχρητο, καὶ ἀνεῖλεν εὐθὺς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας. Οἱ δὲ μηδὲν δυνάμενοι, οἷοι εἰσὶν οἱ δαίμονες, οὗτοι κἂν ταῖς φαντασίαις πειράζουσιν ἐκφοβεῖν.

11. Καὶ κατὰ τοῦ Ἰὼβ δὲ οὐκ ἦν ὁ διάβολος ὁ ἰσχύων, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ παραδοὺς αὐτῷ πρὸς πεῖραν τὸν Ἰώβ, ἀμέλει μὴ δυνάμενος ποιῆσαι, ᾔτησε καὶ λαβὼν πεποίηκεν· εἰ γὰρ μὴ ἔλαβεν, οὐκ ἂν ἴσχυσεν· ὅπου γε οὐδὲ κατὰ τῶν κτηνῶν αὐτοῦ ἠδυνήθη ἄν, εἰ μὴ συγχωρήσας ἦν ὁ Θεός.

12. Ἀλλ' οὐδὲ κατὰ χοίρων ἔχει τὴν ἐξουσίαν, πολλῷ μᾶλλον κατὰ ἀνθρώπων τῶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονότων· παρεκάλουν γὰρ τὸν Κύριον, ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γέγραπται, λέγοντες· ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν κἂν εἰς τοὺς χοίρους· εἰ δὲ μὴ κατὰ χοίρων ἔχουσιν ἐξουσίαν, πολλῷ μᾶλλον κατὰ ἀνθρώπων τῶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονότων.

13. Τὸν Θεὸν ἄρα δεῖ φοβεῖσθαι. τούτων δὲ καταφρονεῖν· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὅσῳ περ ἂν ταῦτα ποιῶσιν, ἐπιτείνωμεν ἡμῶν τὴν ἄσκησιν. Μέγα γὰρ ὅπλον ἐστὶ κατ' αὐτῶν βίος ὀρθὸς καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις· φοβοῦνται γοῦν τῶν Ἀσκητῶν τὴν νηστείαν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν εὐχήν, τὸ πρᾶον, τὸ ἥσυχον, τὸ ἀφιλάργυρον, τὸ ἀκενόδοξον, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὸ φιλόπτωχον, τὰς ἐλεημοσύνας, τὸ ἀόργητον, καὶ προηγουμένως τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν.

14. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πάντα ποιοῦσιν, ἵνα μὴ ἔχωσι τοὺς πατοῦντας αὐτούς· ἴσασι γὰρ τὴν κατ' αὐτῶν δοθεῖσαν Χάριν τοῖς πιστοῖς παρὰ τοῦ Σωτῆρος λέγοντος αὐτοῖς· «Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ».

15. Εἴποτε οὖν ἐπέλθωσιν ὑμῖν νυκτός, σφραγίζετε ἑαυτούς, καὶ τὸν οἶκον, καὶ εὔχεσθε, καὶ ὄψεσθε τούτους γινομένους ἀφανεῖς· δειλοὶ γάρ εἰσι καὶ πάνυ φοβοῦνται τὸ σημεῖον τοῦ Κυριακοῦ Σταυροῦ, ἐπειδήπερ ἀποδυσάμενος ἐν αὐτῷ τούτους παρεδειγμάτισεν ὁ Σωτήρ· ἂν δὲ ἀναιδέστερον ἐνστήκωσιν ἐξορχούμεμενοι, καὶ ποικιλλόμενοι ταῖς φαντασίαις, μὴ δειλιάσητε, μηδὲ πτήξητε, οὐδὲν γάρ εἰσιν, ἀλλὰ ταχέως ἀφανίζονται.

16. Πολλάκις δὲ ψάλλειν μετ' ᾠδῆς προσποιοῦνται μὴ φαινόμενοι, καὶ μνημονεύουσι τῶν ἀπὸ τῶν Γραφῶν λέξεων, καὶ κοιμωμένους ἡμᾶς ἐγείρουσιν εἰς προσευχήν, καὶ σχεδὸν μήτε κοιμᾶσθαι ἡμᾶς συγχωροῦσιν· ἀλλ' οὐ χρὴ προσέχειν αὐτοῖς κἂν συμβουλεύωσι μηδόλως ἐσθίειν, κἂν κατηγορεῖν καὶ ὀνειδίζειν προσποιοῦνται, ἐν οἷς ποτε συνέγνωσαν ἡμῖν. Οὐδὲ γὰρ δι' εὐλάβειαν, ἢ ἀλήθειαν τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλ' ἵνα τοὺς ἀκεραίους εἰς ἀπόγνωσιν φέρωσι, καὶ ἀνωφελῆ τὴν ἄσκησιν εἴπωσι, ναυτιάσαι τε ποιήσωσι τοὺς ἀνθρώπους, ὡς φορτικοῦ καὶ βα-

ρυτάτου ὄντος τοῦ μονήρους βίου, καὶ ἐμποδίσωσι τοὺς κατ' αὐτῶν πολιτευομένους.

17. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος, καίτοι ἀληθῆ λέγοντας τοὺς δαίμονας, ἀληθῆ γὰρ ἔλεγον, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅμως ἐφίμου, καὶ λαλεῖν ἐκώλυε, μήποτε μετὰ τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἰδίαν κακίαν ἐπισπείρωσι καὶ ἵνα καὶ ἡμᾶς συνετίσῃ μηδέποτε τοῖς τοιούτοις προσέχειν· καὶ γὰρ ἀπρεπὲς ἔχοντας ἡμᾶς τὰς Γραφάς, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἔλευσιν, διδάσκεσθαι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, τοῦ μὴ τηρήσαντος τὴν ἰδίαν τάξιν, ἀλλ' ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων φρονήσαντος. Διὰ τοῦτο καὶ λαλοῦντα τοῦτον τὰς τῶν Γραφῶν λέξεις, κωλύει λέγων· «τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου;».

18. Πάντα γὰρ ποιοῦσι καὶ λαλοῦσι, καὶ θορυβοῦσι, καὶ πράττουσι καὶ ὑποκρίνονται, πρὸς ἀπάτην τῶν ἀκεραίων, κτύπους ποιοῦσι, καὶ κροτοῦσι, καὶ γελῶσιν ἀφρόνως, καὶ συρίττουσιν· ἐὰν δὲ μηδεὶς αὐτοῖς προσέχῃ, λοιπὸν κλαίουσιν ὡς ἡττηθέντες.

19. Ὁ μὲν οὖν Κύριος ἐφίμου τοὺς δαίμονας, ἡμεῖς δὲ μαθόντες ἀπὸ τῶν Ἁγίων, πρέπει κατ' ἐκείνους ποιεῖν, καὶ μιμεῖσθαι τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν, καὶ γὰρ κἀκεῖνοι ταῦτα βλέποντες ἔλεγον· «ἐν τῷ συστῆναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου, ἐκωφώθην καὶ ἐταπεινώθην καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν»· καὶ πάλιν, «ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον, καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἐγενήθην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων».

20. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς μήτε ἀκούωμεν αὐτῶν, ὡς ἀλλοτρίων ὄντων ἡμῶν, μήτε ὑπακούωμεν αὐτῶν, κἂν εἰς προσευχὴν ἐγείρωσι καὶ λαλῶσι περὶ νηστείας· τῇ προθέσει δὲ τῆς ἀσκήσεως ἡμῶν προσέχωμεν, καὶ μὴ παρ' ἐκείνων ἀπατώμεθα πάντα πραττόντων μετὰ δόλου, μηδὲ ὡς καλοῖς αὐτοῖς προσέχωμεν, καὶ γὰρ τήν τε τῶν φαύλων καὶ τῶν ἀγαθῶν παρουσίαν εὐχερὲς καὶ δυνατόν ἐστι, τοῦ Θεοῦ διδόντος, διαγνῶναι.

21. Ὅτι ἡ μὲν τῶν Ἁγίων ὀπτασία οὐκ ἔστι τεταραγμένη· «οὐ κεκράξεται γάρ, φησιν, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀνήσει, οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἡ φωνὴ αὐτοῦ» Ἡσύχως δὲ καὶ πράως γίνεται οὕτως, ὡς εὐθὺς χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν γίνεσθαι καὶ θάρσος τῇ ψυχῇ· ἔστι γὰρ μετ' αὐτῶν ὁ Κύριος, ὅς ἐστιν ἡμῶν μὲν χαρά τοῦ δὲ Θεοῦ Πατρὸς ἡ δύναμις· οἵ τε λογισμοὶ αὐτῆς ἀτάραχοι καὶ ἀκύμαντοι διαμένουσιν, ὥστε αὐγαζομένην αὐτήν, δι' ἑαυτῆς τοὺς φαινομένους θεωρεῖν, καὶ γὰρ πόθος τῶν θείων καὶ τῶν μελλόντων αὐτῇ ἐπεισέρχεται, καὶ θελήσει πάντως συναφθεῖσα τούτοις, εἰ ἀπήρχετο μετ' αὐτῶν.

22. Ἐὰν δὲ καὶ ἄνθρωποί τινες φοβηθῶσι τὴν τῶν καλῶν ὀπτασίαν, ἀφαιροῦσιν οἱ φαινόμενοι τὸν φόβον πάραυτα τῇ ἀγάπῃ, ὡς ἐποίησε Γαβριὴλ τῷ Ζαχαρίᾳ καὶ ὁ φανεὶς Ἄγγελος ἐν τῷ θείῳ μνημείῳ ταῖς γυναξί, καὶ ὁ τοῖς ποιμέσι, λέγων ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· μὴ φοβεῖσθε· ἔστι γὰρ ὁ φόβος ἐκείνων, οὐ κατὰ δειλίαν ψυχῆς, ἀλλὰ κατ' ἐπίγνωσιν τῆς τῶν κρειττόνων παρουσίας.

23. Τοιαύτη μὲν ἡ τῶν Ἁγίων ὀπτασία· ἡ δὲ τῶν φαύλων ἐπιδρομὴ μετὰ κτύπου, καὶ ἤχου, καὶ κραυγῆς, οἷα ἂν γένοιτο νεωτέρων ἀπαιδεύτων, καὶ ληστῶν κινήματα, ἐξ ὧν εὐθὺς γίνεται δειλία, ψυχῆς τάραχος, καὶ ἀταξία, λογισμῶν κατήφεια, μῖσος πρὸς τοὺς Ἀσκητάς, ἀκηδία, λύπη τῶν οἰκείων, καὶ φόβος θανάτου, καὶ λοιπῶν ἐπιθυμία κακῶν, καὶ ὀλιγωρία πρὸς τὴν ἀρετήν, καὶ τοῦ ἤθους ἀκαταστασία.

24. Ὅταν τοίνυν θεωρήσαντές τινας φοβηθῆτε, ἂν μὲν ὁ φόβος εὐθὺς ἀφαιρεθῇ, καὶ ἀντ' ἐκείνου γένηται χαρὰ ἀνεκλάλητος καὶ εὐθυμία, καὶ θάρσος, καὶ ἀνάκτησις, καὶ τῶν λογισμῶν ἀταραξία, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα προεῖπον, ἀνδρεία τε καὶ ἀγάπη εἰς τὸν Θεόν, θαρσεῖτε καὶ εὔχεσθε· ἡ γὰρ χαρά, καὶ ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς δείκνυσι τῶν παρόντων τὴν ἁγιότητα. Οὕτως Ἀβραὰμ ἰδὼν ἠγαλλιάσατο, καὶ γενομένης τῆς φωνῆς παρὰ τῆς Θεοτόκου Μαρίας, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλ-

λιάσει τὸ βρέφος, καὶ τὰ λοιπὰ ἅπερ ἔφην.

25. Ἂν ἐπιμένῃ δέ τινων ἡ ψυχὴ δειλιῶσα, παρουσία ἐχθρῶν ἐστιν, οὐ γὰρ ἀφαιροῦνται τὴν δειλίαν ἀπὸ τῶν τοιούτων οἱ δαίμονες, ὥσπερ οἱ Ἅγιοι ποιοῦσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅταν ἴδωσι δειλιῶντας, αὐξάνουσι τὰς φαντασίας, ἵνα μειζόνως αὐτοὺς καταπτήξωσι, καὶ λοιπὸν ἐπιβάντες, προσπαίξωσι λέγοντες, πεσόντες προσκυνήσατε.

26. Τοὺς μὲν Ἕλληνας οὕτως ἠπάτησαν, καὶ ἐνομίσθησαν παρ' αὐτοῖς θεοί, ἡμᾶς δὲ οὐκ ἀφῆκεν ὁ Κύριος ἀπατηθῆναι παρὰ τοῦ διαβόλου ἐπιτιμήσας αὐτῷ ἡνίκα τὰς τοιαύτας φαντασίας καὶ πρὸς Ἐκεῖνον ἐποίει, ἵνα καὶ Αὐτὸν ὡς ᾤετο καταπτήξῃ, εἰπών· «ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, γέγραπται γὰρ Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις καὶ Αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις»· ὃ γὰρ εἴρηκεν ὁ Κύριος, τοῦτο ὑπὲρ ἡμῶν πεποίηκεν, ἵνα ἀκούοντες οἱ δαίμονες τὰς τοιαύτας φωνάς, ἀνατρέπονται διὰ τὸν Κύριον τὸν ἐν αὐταῖς αὐτοῖς ἐπιτιμήσαντα.

27. Ἔκρουσέ ποτέ τις ἐν τῇ κέλλῃ τὴν ἐμὴν θύραν, καὶ ἐξελθών, εἶδον τινὰ μακρὸν καὶ ὑψηλὸν φαινόμενον, εἶτα πυθομένῳ μοι· τίς εἶ; ἔφη· ἐγώ εἰμι ὁ σατανᾶς, εἶτα εἰπόντος ἐμοῦ· τί οὖν ἐνταῦθα πάρει; ἔλεγεν ἐκεῖνος· τί μέμφονταί με μάτην οἱ Μοναχοί; καὶ οἱ ἄλλοι πάντες Χριστιανοί; τί με καταρῶνται καθ' ὥραν;

28. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος· τί γὰρ αὐτοῖς ἐνοχλεῖς; ἔφη· οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' αὐτοὶ ταράσσουσιν ἑαυτούς, ἐγὼ γὰρ ἀσθενὴς γέγονα, οὐκ ἀνέγνωσαν ὅτι τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος, καὶ πόλεις καθεῖλες; οὐκέτι τόπον ἔχω οὐ βέλος, οὐ πόλιν, πανταχοῦ Χριστιανοὶ γεγόνασι, καὶ ἡ ἔρημος δὲ πεπλήρωται Μοναχῶν. Λοιπὸν ἑαυτοὺς τηρείτωσαν, καὶ μὴ μάτην ἐμὲ καταράσθωσαν.

29. Τότε θαυμάσας ἐγὼ τοῦ Χριστοῦ τὴν Χάριν, εἶπον αὐτῷ· ἀεὶ ψεύστης ὤν, καὶ μὴ θέλων νῦν εἴρηκας τὴν ἀλήθειαν· ὁ γὰρ Χριστὸς ἐλθὼν ἀσθενῆ σε πεποίηκε, καὶ καταβαλὼν ἐγύμνωσεν. Ἀκούσας δὲ ἐκεῖνος τὸ τοῦ Σωτῆρος ὄνομα, καὶ μὴ φέρων τὴν ἐκ τούτου καῦσιν, γέγονεν ἀφανής.

30. Εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ὁμολογεῖ μηδὲν δύνασθαι, ὀφείλομεν παντελῶς καταφρονεῖν αὐτοῦ τε καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ. Μὴ οὖν καταπίπτωμεν τῇ διανοίᾳ, μηδὲ λογιζώμεθα ἐν τῇ ψυχῇ δειλίας, μηδὲ ἀναπλάττωμεν ἑαυτοῖς φόβους λέγοντες, μὴ ὁ δαίμων ἐλθὼν ἀνατρέψῃ με, μὴ διαβαστάξας καταβάλῃ, ἢ ἐξαίφνης ἐπιστὰς ἐπιταράξῃ.

31. Μηδόλως ἐνθυμώμεθα τοιαῦτα, μηδὲ λυπώμεθα ὡς ἀπολλύμενοι, θαῤῥῶμεν δὲ μᾶλλον καὶ χαίρωμεν ὡς σῳζόμενοι, καὶ λογιζώμεθα τῇ ψυχῇ, ὅτι ὁ Κύριος μεθ' ἡμῶν ἐστιν, ὁ τροπώσας καὶ καταργήσας αὐτούς, καὶ ἐνθυμώμεθα ἀεί, ὅτι ὄντος τοῦ Κυρίου μεθ' ἡμῶν, οὐδὲν ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ποιῆσαι δύνανται.

32. Ἐλθόντες οὖν, εἰ ἐν τοῖς τοιούτοις εὕρωσιν ἠσφαλισμένην τὴν ψυχὴν καὶ λογιζομένην περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἀποστρέφονται κατῃσχυμμένοι· εἰ δὲ δειλιῶντας εὕρωσι καὶ ταραττομένους, καὶ φόβους ἐν ἑαυτοῖς ἀναπλάττοντας, καὶ αὐτοὶ αὐξάνουσι τὰς δειλίας ἐν ταῖς φαντασίας καὶ ταῖς ἀπειλαῖς, καὶ ὅπερ ἐφ' ἑαυτοῖς λογιζόμεθα, τοῦτο μετὰ προσθήκης ἐκεῖνοι ποιοῦσιν.

33. Ἡμεῖς οὖν, εἰ θέλομεν καταφρονεῖν τοῦ ἐχθροῦ, ὡς πολλάκις εἶπον, λογιζώμεθα τὰ τοῦ Κυρίου, καὶ χαιρέτω ἀεὶ ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ἐλπίδι, καὶ ὀψόμεθα ὡς καπνὸν τὰ τῶν δαιμόνων παίγνια, καὶ μᾶλλον φεύγοντας αὐτοὺς ἢ διώκοντας· εἰσὶ γὰρ οὗτοι λίαν, καθὰ προεῖπον, δειλοί, προσδοκῶντες ἀεὶ τὸ ἡτοιμασμένον αὐτοῖς πῦρ.

34. Καὶ τοῦτο δὲ πρὸς ἀφοβίαν ἔχετε παρ' ἑαυτοῖς τὸ τεκμήριον· ὅταν τις φαντασία γένηται, μὴ προκαταπιπτέτω τις ἐν δειλίᾳ, ἀλλ' ὁποία ἐὰν ᾖ, θαῤῥῶν ἐρωτάτω πρῶτον· τίς εἶ σύ; καὶ πόθεν; κἂν μὲν ᾖ Ἁγίων ὀπτασία, πληροφοροῦσί σε, καὶ τὸν φόβον σου εἰς χαρὰν μεταβάλλουσιν· ἐὰν δὲ διαβολική τις ᾖ, ἐξασθενεῖ βλέπουσα ἐῤῥωμένην τὴν διάνοιαν.

35. Ἀταραξίας γὰρ τεκμήριον τὸ ὅλως πυνθάνεσθαι τίς εἶ, καὶ πόθεν; Οὕτως ὁ μὲν Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἐρωτήσας ἔμαθεν, ὁ δὲ ἐχθρὸς οὐκ ἔλαθεν ἐρωτήσαντα τὸν Δανιήλ.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΓΙΟΣ Ἀντώνιος ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς του:
—Τέκνα μου, δὲν πρέπει νὰ φοβῆσθε τοὺς δαίμονας, καὶ ἐὰν ἀκόμη φαίνωνται ὡς νὰ ἐπιτίθενται, καὶ ἐὰν μᾶς ἀπειλοῦν μὲ θάνατον· διότι εἶναι ἀσθενεῖς καὶ τίποτε δὲν ἠμποροῦν νὰ κατορθώσουν, παρὰ μόνον νὰ ἀπειλοῦν. Μετὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Κυρίου κατέρρευσε πλέον ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐξησθένησαν αἱ δυνάμεις του.

2. Ἐξ αἰτίας λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου θαύματος, τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος, ὁ διάβολος ἐξεμηδενίσθη καὶ παραμένει ἀσθενὴς μὴ δυνάμενος νὰ ἐνεργήσῃ τίποτε. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ εἶναι τύραννος, παρ' ὅλον ὅτι κατέπεσε, δὲν ἡσυχάζει, ἀλλ', ἔστω καὶ μὲ λόγους ἀκόμη, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀπειλῇ. Αὐτὸ ἂς σκέπτεται ἕκαστος ἀπὸ σᾶς καὶ τοιουτοτρόπως θὰ ἠμπορῇ νὰ καταφρονῇ τοὺς δαίμονας.

3. Ἐὰν οἱ δαίμονες εἶχον σώματα, ὅπως ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λέγουν· «ὅταν κρύπτωνται οἱ ἄνθρωποι, δὲν τοὺς εὑρίσκομεν· ἐφ' ὅσον ὅμως τοὺς ἀνακαλύψωμεν, τότε θὰ ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς βλάψωμεν». Καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διαφύγωμεν τὴν προσοχήν των κρυπτόμενοι, κλείοντες τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν μας.

4. Οἱ δαίμονες ὅμως δὲν εἶναι κατεσκευασμένοι, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ ὑλικὰ σώματα· ἐπειδὴ εἶναι ἄϋλα ὄντα, ἠμποροῦν νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰς οἰκίας μας, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι κλεισταὶ αἱ θύραι· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἀέρα ὑπάρχουν καὶ κινοῦνται καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ ἀρχηγός των ὁ διάβολος. Θέλουν δὲ τὸ κακὸν καὶ εἶναι ἕτοιμοι νὰ βλάπτουν· ὅπως δὲ εἶπεν ὁ Σωτήρ, ὁ τῆς κακίας πατὴρ διάβολος ἐξ ἀρχῆς εἶναι ἀνθρωποκτόνος, «ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς» (Ἰωάν. η' 44).

5. Μὲ τὴν δύναμιν ὅμως καὶ τὴν Χάριν τοῦ Σωτῆρος, ἡμεῖς τώρα ζῶμεν ἐλεύθεροι καὶ μάλιστα, διὰ τῆς ἐναρέτου πολιτείας ἡμῶν, τοὺς πολεμοῦμεν. Διότι εἶναι δειλοὶ καὶ δὲν ἠμποροῦν τίποτε νὰ κάμουν, ἐπειδὴ οὔτε τόπος τοὺς ἐμποδίζει εἰς τὸ νὰ μᾶς ἐπιβουλεύωνται (ἐφ' ὅσον εἶναι ἄϋλα ὄντα), οὔτε ὡς φίλους μᾶς βλέπουν διὰ νὰ μᾶς λυπηθοῦν, οὔτε ἀγαποῦν τὸ ἀγαθὸν διὰ νὰ διορθωθοῦν.

6. Ἀπ' ἐναντίας εἶναι πολὺ πονηροὶ καὶ τὸ μόνον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρονται, εἶναι τὸ πῶς θὰ βλάψουν τοὺς φίλους τῆς ἀρετῆς καὶ τοὺς σεβομένους τὸν Θεὸν ἀνθρώπους. Ἐπειδὴ δὲ ἀκριβῶς δὲν ἠμποροῦν τίποτε νὰ κάμουν, δι' αὐτὸ δὲν κάμνουν τίποτε, παρὰ μόνον ἀπειλοῦν. Διότι ἐὰν ἠμποροῦσαν, δὲν θὰ ἐδίσταζαν, ἀλλ' ἀμέσως θὰ διέπραττον τὸ κακόν, ἐφ' ὅσον ἡ προαίρεσίς των εἶναι πρὸς τὸ κακὸν καὶ μάλιστα ἐναντίον ἡμῶν.

7. Αὐτὰ ποὺ σᾶς λέγω, ἀποδεικνύονται καὶ ἀπὸ τὴν παροῦσαν

σύναξιν ἡμῶν· διότι νά! ἡμεῖς συνεκεντρώθημεν τώρα καὶ καταφερόμεθα ἐναντίον τῶν δαιμόνων· γνωρίζουν δὲ πολὺ καλά, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡμεῖς προκόπτομεν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐσέβειαν, αὐτοὶ ἐξασθενοῦν. Ἐὰν λοιπὸν εἶχον τὴν δύναμιν, κανένα ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς δὲν θὰ ἄφηναν νὰ ζήσῃ, διότι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπεχθάνεται ὁ ἁμαρτωλός, καὶ ἑπομένως καὶ ὁ διάβολος, εἶναι ἡ θεοσέβεια. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠμποροῦν νὰ μᾶς κάμουν τίποτε, δι' αὐτὸ ἀφρίζουν ἀπὸ τὸ κακόν τους, διότι τίποτε δὲν ἠμποροῦν νὰ κάμουν ἀπὸ ὅσα ἀπειλοῦν.

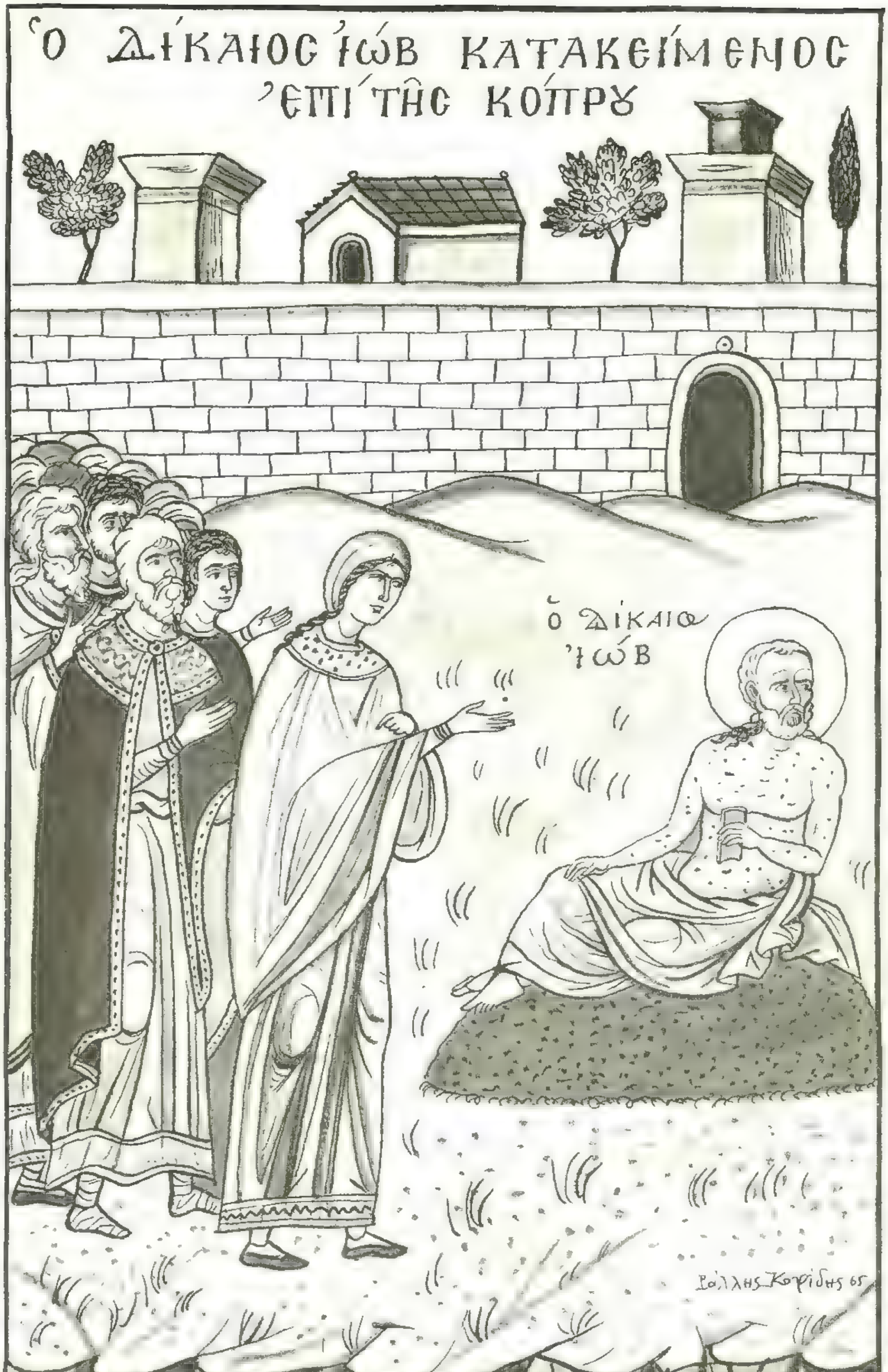
8. Ἀκόμη καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ σκεφθῶμεν, διὰ νὰ μὴ φοβούμεθα τοὺς δαίμονας· ἐὰν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ μᾶς κακοποιήσουν, δὲν θὰ ἤρχοντο ἐναντίον τῶν Ἡσυχαστῶν τῆς ἐρήμου μετὰ πλήθους, οὔτε θὰ ἐσκηνοθετοῦσαν φαντασίας, οὔτε θὰ μετεσχηματίζοντο διὰ νὰ ἀποπλανήσουν· θὰ ἦτο ἀρκετὸν νὰ ἔλθῃ ἕνας καὶ μόνος, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ αὐτό, ποὺ ἠμπορεῖ καὶ θέλει. Καὶ πράγματι· διότι αὐτὸς ποὺ ἔχει ἐξουσίαν δὲν καταστρέφει μὲ τὴν φαντασίαν, οὔτε δι' ἀπατηλῶν τεχνασμάτων, οὔτε φοβίζει μὲ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἀμέσως χρησιμοποιεῖ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ἐξουσίαν του, ὅπως θέλει.

9. Οἱ δαίμονες ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦν νὰ κάμουν τίποτε, παίζουν ὡς ἠθοποιοὶ ἐπάνω εἰς τὴν σκηνήν, ἀλλάζοντες μορφὰς καὶ φοβερίζοντες, ὅπως οἱ μεγάλοι τὰ παιδιά, μὲ τὴν φαντασίαν τοῦ πλήθους καὶ τοὺς διαφόρους μετασχηματισμούς των· ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύονται μᾶλλον ἀξιοκαταφρόνητοι καὶ ἀδύνατοι.

10. Ὁ πραγματικὸς Ἄγγελος, ποὺ ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν Κύριον ἐναντίον τῶν Ἀσσυρίων, δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ ὅπλα, οὔτε ἀπὸ ἐξωτερικὴν φαντασίαν, οὔτε ἀπὸ πλήθη, οὔτε ἀπὸ κτύπους καὶ κρότους, ἀλλὰ ἥσυχα καὶ ἀθόρυβα ἐχρησιμοποίησε τὴν δύναμίν του καὶ ἐφόνευσεν ἀμέσως ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας (Δ' Βασιλ. ιθ' 35 καὶ Ἡσ. λζ' 36). Οἱ δαίμονες ὅμως, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ κάμουν κανένα κακόν, προσπαθοῦν, τοὐλάχιστον, μὲ τὴν φαντασίαν νὰ ἐκφοβίζουν τοὺς ἀνθρώπους.

11. Καὶ κατ' αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Ἰώβ, ποὺ τόσον ἐβασανίσθη, δὲν ἦτο ὁ διάβολος ποὺ ἐπροξένησε τόσας συμφοράς· ὁ Θεὸς παρέδωσε τὸν Ἰὼβ εἰς τὸν διάβολον, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἐμπράκτως ἡ ἀρετή του καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὑπομονῆς του. Ἐπειδὴ τίποτε ἀπολύτως δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ ὁ διάβολος ἐναντίον τοῦ Ἰώβ, δι' αὐτὸ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ἄδειαν τοῦ πειρασμοῦ καὶ ἀφοῦ τὴν ἔλαβε, τότε μόνον προεκάλεσε τὰς κατὰ τοῦ δικαίου θλίψεις καὶ συμφοράς. Ὄχι μόνον ἐναντίον τοῦ Ἰώβ, ἀλλὰ οὐδὲ ἐναντίον τῶν κτηνῶν του δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τίποτε, ἐὰν δὲν τοῦ ἐπέτρεπεν ὁ Θεός (Ἰώβ, κεφ. α' καὶ β').

12. Ἀλλὰ οὔτε ἐναντίον τῶν χοίρων δὲν ἔχει ἐξουσίαν ὁ διάβολος νὰ κάμῃ κακόν, πολλῷ δὲ μᾶλλον δὲν ἔχει τοιαύτην ἐξουσίαν ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔχουν πλασθῆ κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Ὅπως ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, οἱ δαίμονες παρεκάλουν τὸν

Ὁ ΔΙΚΑΙΟϹ ἸΩΒ ΚΑΤΑΚΕΙΜΕΝΟϹ
ἘΠΙ ΤΗϹ ΚΟΠΡΟΥ
Ὁ ΔΙΚΑΙΟϹ
ἸΩΒ
Ράλλης Κοψίδης 65

Σωτῆρα λέγοντες· ἐπίτρεψέ μας τοὐλάχιστον φεύγοντες ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, νὰ εἰσέλθωμεν «εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων» (Ματθ. η' 31).

Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἔχουν ἐξουσίαν νὰ κάμουν κακὸν εἰς τοὺς χοίρους, πολὺ περισσότερον δὲν ἔχουν τοιαύτην ἐξουσίαν ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔχουν γίνει κατ' εἰκόνα Θεοῦ.

13. Ἄρα τὸν Θεὸν μόνον πρέπει νὰ φοβούμεθα, τοὺς δαίμονας δὲ νὰ καταφρονῶμεν. Ὅσον δὲ προσπαθοῦν νὰ μᾶς ἐκφοβίσουν, τόσον περισσότερον καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐπιτείνωμεν τὴν ἄσκησιν. Διότι μέγα ὅπλον ἐναντίον τοῦ διαβόλου εἶναι ὁ ὀρθὸς βίος καὶ ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεόν. Πολὺ φοβοῦνται τὴν νηστείαν τῶν Ἀσκητῶν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν συνεχῆ εὐχήν, τὴν πραότητα, τὸ φιλήσυχον, τὴν ἀφιλαργυρίαν, τὴν ἀποστροφὴν τῆς κενοδοξίας, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς πτωχούς, τὰς ἐλεημοσύνας, τὸ εἰρηνικὸν καὶ ἀόργητον, καὶ ὑπεράνω ὅλων τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν.

14. Δι' αὐτὸ καὶ κάμνουν τὰ πάντα, διὰ νὰ ἐξουδετερώσουν αὐτοὺς ποὺ τοὺς καταπατοῦν, διότι γνωρίζουν πάρα πολὺ καλὰ τὴν Χάριν ποὺ ἐδόθη παρὰ τοῦ Σωτῆρος εἰς τοὺς πιστούς. Τὴν Χάριν αὐτὴν μετέδωσεν ὁ Σωτὴρ μὲ τοὺς ἑξῆς λόγους· «ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ» (Λουκ. ι' 19).

15. Ἐὰν λοιπὸν σᾶς ἐπιτεθοῦν τὴν νύκτα, μὴ φοβηθῆτε· σφραγισθῆτε μὲ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, σταυρώσατε καὶ τὸν οἶκον ποὺ διαμένετε καὶ εἴπατε τὴν εὐχήν. Τότε θὰ ἴδῆτε νὰ ἐξαφανίζωνται, διότι εἶναι δειλοὶ καὶ φοβοῦνται πάρα πολὺ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ βεβαίως ἐπάνω εἰς τὴν Σταυρὸν ὁ Κύριος τελείως τοὺς ἐξεμηδένισεν.

Ἐὰν ὅμως, παρὰ ταῦτα, ἐξακολουθοῦν μετ' ἀναιδείας νὰ παραμένουν χορεύοντες καὶ σχηματίζοντες διαφόρους φανταστικὰς σκηνάς, πρὸς ἐκφοβισμόν, νὰ μὴ δειλιάσετε, οὔτε νὰ τρομάξετε· τίποτε δὲν εἶναι καὶ γρήγορα ἐξαφανίζονται.

16. Πολλάκις πάλιν, πρὸς ἀποπλάνησιν, προσποιοῦνται ὅτι ψάλλουν χωρὶς νὰ φαίνωνται, ἀναφέρουν λέξεις ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφάς, καὶ ὅταν κοιμώμεθα, μᾶς ἐξυπνοῦν, διὰ νὰ προσευχηθῶμεν. Καί, σχεδόν, δὲν μᾶς ἀφήνουν νὰ κοιμηθῶμεν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τοὺς προσέχωμεν, ἔστω καὶ ἐὰν μᾶς συμβουλεύουν νὰ μὴ τρώγωμεν τελείως, ἔστω καὶ ἐὰν ἀκόμη προσποιοῦνται, ὅτι μᾶς ὀνειδίζουν καὶ μᾶς κατηγοροῦν, δι' ὅσα, κατὰ γνώμην καὶ συμβουλὴν τῶν δαιμόνων, ἐπράξαμεν. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν τὸ κάμνουν αὐτὸ ἀπὸ εὐλάβειαν ἢ ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπογοητεύσουν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀκεραίους Ἀσκητάς, νὰ παρουσιάσουν ἀνωφελῆ τὴν ἄσκησιν, νὰ τοὺς ζαλίσουν καὶ νὰ τοὺς κάμουν νὰ πιστεύσουν ὅτι ὁ μοναχικὸς βίος εἶναι πράγματι βαρύτατος καὶ φορτικὸς καί, ὡς ἐκ τούτου, νὰ τοὺς ἐμποδίσουν νὰ ἀγωνίζωνται ἐναντίον των.

17. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν οἱ δαίμονες ἔλεγον πρὸς Αὐτόν· «οἶδά σε τίς εἶ, ὁ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ» (Μαρκ. α΄ 23—25), ἂν καὶ ὡμολόγουν τὴν ἀλήθειαν, ἐν τούτοις ὅμως τοὺς ἐφίμωνε καὶ τοὺς ἠμπόδιζε νὰ ὁμιλοῦν, μὴ τύχῃ κάποτε καὶ σπείρουν κρυφίως, μαζὶ μὲ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν ἰδικήν των κακίαν, καὶ διὰ νὰ μᾶς καταστήσῃ προσεκτικοὺς νὰ μὴ προσέχωμεν ποτὲ εἰς τοὺς λόγους τοῦ διαβόλου. Καὶ πολὺ σωστά· διότι εἶναι ἀπρέπεια, ἐνῷ ἔχομεν τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος, νὰ διδασκώμεθα ἀπὸ τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐκράτησε τὴν θέσιν του, καὶ ἄλλα ἀντὶ ἄλλων καὶ ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του καὶ ἔπραξε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἐμποδίζει τὸν διάβολον νὰ λαλῇ λέξεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καθὼς καὶ ὁ Προφητάναξ Δαβὶδ λέγει· «εἰς δὲ τὸν ἁμαρτωλὸν εἶπεν ὁ Θεός, μὲ ποῖον δικαίωμα σὺ ἀναπτύσσεις τοὺς νόμους μου καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου;» (Ψαλμ. μθ΄ 16).

18. Κάμνουν λοιπὸν ὅλα αὐτὰ καὶ λαλοῦν καὶ θορυβοῦν καὶ πράττουν καὶ ὑποκρίνονται, διὰ νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς ἀκεραίους. Κτυποῦν καὶ κροτοῦν, καὶ γελοῦν ἀνοήτως καὶ σφυρίζουν· ἐὰν δὲ δὲν τοὺς δώσῃ κανεὶς σημασίαν, τότε κλαίουν ὡς νικημένοι.

19. Ὁ μὲν Κύριος λοιπὸν ἐφίμωνε τοὺς δαίμονας· ἡμεῖς δέ, διδασκόμενοι ἀπὸ τοὺς Ἁγίους, πρέπει νὰ ἐνεργῶμεν σύμφωνα μὲ ἐκείνους, καὶ νὰ μιμούμεθα τὴν ἀνδρείαν των· διότι καὶ ἐκεῖνοι, βλέποντες τὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐνεργείας τῶν δαιμόνων, ἔλεγον· «ὅταν ὁ ἁμαρτωλὸς ἔλαβε θέσιν ἐναντίον μου, τότε ἐγὼ ἔγινα κουφός» «καὶ ἐταπεινώθην καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν» (Ψαλμ. λη΄ 2—3). Καὶ πάλιν· «ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον, καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων» (Ψαλμ. λζ΄ 14—15).

20. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν οὔτε νὰ ἀκούωμεν τοὺς δαίμονας, διότι εἶναι τελείως ξένοι ἀπὸ ἡμᾶς, οὔτε καὶ νὰ ὑπακούωμεν εἰς αὐτούς, ἔστω καὶ ἐὰν μᾶς σηκώνουν εἰς προσευχήν, καὶ μᾶς ὁμιλοῦν περὶ νηστείας· ἂς προσέχωμεν μόνον νὰ παραμένῃ σταθερὰ ἡ πρόθεσίς μας δι᾿ ἄσκησιν, καὶ ἂς μὴ ἐξαρτώμεθα ἀπὸ τοὺς δαίμονας, οἱ ὁποῖοι ὅλα τὰ κάμνουν δολίως, καὶ οὔτε νὰ τοὺς δίδωμεν σημασίαν, ὡς νὰ ἦσαν καλοί. Εἶναι δὲ εὔκολον, ὅταν ὁ Θεὸς μᾶς δώσῃ φώτισιν, νὰ διακρίνωμεν τὴν παρουσίαν τῶν καλῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν πονηρῶν δαιμόνων.

21. Διότι ἡ ὀπτασία τῶν Ἁγίων δὲν παρουσιάζει οὐδεμίαν ταραχήν, ὅπως δὲ ἀναφέρει τὸ ρητόν «δὲν θὰ κραυγάσῃ, οὔτε τὴν φωνὴν αὐτοῦ θὰ ὑψώσῃ, οὔτε θὰ ἀκουσθῇ ἔξω ἡ φωνὴ αὐτοῦ» (Ἡσ. μβ΄ 2)· ἐμφανίζεται δὲ μὲ ἡσυχίαν καὶ πραότητα, ὥστε ἀμέσως νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν ψυχὴν χαρά, ἀγαλλίασις καὶ θάρρος. Συμβαίνει δὲ αὐτό, διότι μαζὶ μὲ τοὺς Ἁγίους εὑρίσκεται ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ χαρά μας, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ Πατρός· καὶ οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς, κατὰ τὰς ὀπτασίας αὐτάς, παραμένουσιν ἀτάραχοι καὶ δὲν διαταράσσονται, ὅπως τὰ κύματα τρικυμισμένης θαλάσσης. Κατὰ τὰς καλὰς

καὶ ἀπὸ Θεοῦ ὀπτασίας ἡ ψυχὴ θεωροῦσα τοὺς ἐμφανιζομένους Ἀγγέλους ἢ καὶ Ἁγίους αὐτοκαταυγάζεται, διότι εἰσέρχεται εἰς αὐτὴν ὁ πόθος τῶν θείων καὶ μελλόντων ἀγαθῶν καὶ ὁπωσδήποτε θέλει νὰ γίνῃ ἕνα μὲ τὰ ἐμφανιζόμενα πρόσωπα, ἀναχωροῦσα, ἐὰν ὑπῆρχε τρόπος, μαζὶ μὲ αὐτά.

22. Ἐὰν δὲ συμβῇ, ὥστε μερικοὶ ἄνθρωποι νὰ φοβηθοῦν ἀπὸ τὴν ὀπτασίαν τῶν καλῶν Ἀγγέλων, οἱ ἐμφανιζόμενοι ἀφαιροῦν ἀμέσως, μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης, τὸν τοιοῦτον φόβον ἀπὸ τὴν ψυχήν, ὅπως ἔκαμεν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ εἰς τὸν Ζαχαρίαν (Λουκ. α΄ 13) καὶ ὁ ἐμφανισθεὶς εἰς τὰς Μυροφόρους ἐπὶ τὸ Μνημεῖον τῆς Ἀναστάσεως Ἄγγελος (Ματθ. κη΄ 5), καὶ ὁ Ἄγγελος, ποὺ εἶπεν εἰς τοὺς ποιμένας, κατὰ τὴν Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος «μὴ φοβῆσθε» (Λουκ. β΄ 10). Διότι ὁ φόβος, ποὺ ἐνδεχομένως προκαλοῦν αἱ ὀπτασίαι τῶν καλῶν, δὲν ὀφείλεται εἰς ψυχικὴν δειλίαν, ἀλλ᾽ εἰς ἐπίγνωσιν τῆς παρουσίας ὑψηλῶν καταστάσεων.

23. Αὐτὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ὀπτασίας τῶν Ἁγίων. Τελείως διαφορετικὴ εἶναι ἡ ἐπιδρομὴ τῶν φαύλων καὶ πονηρῶν πνευμάτων· συνοδεύεται ἀπὸ τρομακτικοὺς κτύπους, περιέργους ἤχους καὶ κραυγάς, ποὺ ἐνθυμίζουν ἄτακτα κινήματα ληστῶν ἢ νέων ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐκπαιδευθῇ. Αὐτὰ δὲ ὅλα τὰ συμπτώματα προκαλοῦν εἰς τὸν ἄνθρωπον δειλίαν, ψυχικὴν ταραχήν, ἀταξίαν, μελαγχολικὰς σκέψεις καὶ κατάπτωσιν λογισμῶν, μῖσος πρὸς τοὺς Ἀσκητάς, ἀποστροφὴν πρὸς τὰ πνευματικὰ καθήκοντα, λύπην, ἐνθύμησιν τῶν συγγενῶν καὶ φόβον θανάτου, ἐπιθυμίαν διαφόρων κακῶν πράξεων, ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν ἀρετὴν καί, τέλος, ἀκαταστασίαν εἰς τὴν καθημερινὴν τακτικήν.

24. Ὅταν λοιπὸν ἰδῆτε διαφόρους ὀπτασίας καὶ φοβηθῆτε, προσέξατε· ἂν μὲν ὁ φόβος ἀμέσως ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὴν ψυχήν, καὶ ἀντ᾽ ἐκείνου καταλάβῃ τὴν ψυχὴν ἀνεκλάλητος χαρὰ καὶ εὐθυμία, καὶ θάρρος, καὶ ἀνάκτησις ψυχικῶν δυνάμεων, καὶ ἀταραξία λογισμῶν, καὶ τὰ ἄλλα ὅλα ὅσα προεῖπον, καὶ ἀνδρεία καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, τότε λάβετε θάρρος καὶ εὐχαριστήσατε τὸν Θεόν, διότι ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἐν γένει κατάστασις τῆς ψυχῆς φανερώνουν τὴν τελειότητα τῶν παρόντων ποὺ συνθέτουν τὴν ὀπτασίαν. Τοιουτοτρόπως ὁ Ἀβραάμ, μόλις εἶδε θείαν ὀπτασίαν, ἐδοκίμασε μίαν ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν (Γεν. ιη΄ καὶ ἀλλαχοῦ)· ὅταν δὲ ἡ Θεοτόκος Μαρία ὡμίλησε πρὸς τὴν Ἐλισάβετ, ἐσκίρτησε τὸ ἀγέννητον εἰσέτι βρέφος εἰς τοὺς μητρικοὺς κόλπους «ἐν ἀγαλλιάσει» (Λουκ. α΄ 44). Ἐξ αὐτῶν τῶν ὀλίγων ἐπιβεβαιοῦνται τὰ ὅσα ἀνωτέρω εἶπον.

25. Τελείως ἀντίθετα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς δαιμονικῆς ὀπτασίας καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ πονηροῦ. Ἂν δηλαδὴ ἡ ψυχὴ μερικῶν ἀνθρώπων ἐξακολουθῇ νὰ φοβῆται ἀπ᾽ ὅσα βλέπει ἢ αἰσθάνεται, εἶναι ἔνδειξις παρουσίας ἐχθρῶν· διότι οἱ δαίμονες δὲν ἀφαιροῦν τὴν δειλίαν

ἀπὸ τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, ὅπως κάμνουν οἱ Ἅγιοι. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα, ὅταν ἴδουν, ὅτι μερικοὶ δειλιάζουν, αὐξάνουν τὰς φαντασίας, διὰ νὰ τοὺς τρομάξουν περισσότερον. Ἀφοῦ δὲ γίνουν κύριοι τῆς ψυχῆς, διὰ τῆς φαντασίας, τότε πλέον προσεμπαίζουν τὸν ἄνθρωπον λέγοντες πρὸς τοὺς δεσμώτας των· «πέσατε τώρα νὰ μᾶς προσκυνήσετε».

26. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηπάτησαν τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ ἐνομίσθησαν ἀπ' αὐτοὺς ὡς θεοί· ἡμεῖς δὲν ἐπέτρεψεν ὁ Κύριος νὰ ἀπατηθῶμεν ὑπὸ τοῦ διαβόλου, διότι τὸν ἐξώρκισεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅταν ἐπεχείρησε καὶ τὸν ἴδιον τὸν Κύριον νὰ παρασύρῃ μὲ τοιαύτας φαντασίας καὶ νὰ τὸν τρομάξῃ, ὅπως ἐνόμιζε. Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ ὁ Κύριος «ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, διότι εἶναι γραμμένον εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν· Κύριον τὸν Θεόν σου νὰ προσκυνήσῃς καὶ Αὐτὸν μόνον νὰ λατρεύσῃς» (Ματθ. δ' 10), ἡμᾶς ἐβοήθησε καὶ κατωχύρωσεν, ἐπειδὴ τοῦ λοιποῦ οἱ δαίμονες, ἀκούοντες τὰς φωνὰς αὐτάς, θὰ ἀνετρέποντο μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου, ποὺ τοὺς ἐπετίμησε καὶ τοὺς ἐξώρκισε μὲ τοὺς λόγους αὐτούς. Αὐτὸ λοιπὸν ποὺ εἶπε τότε ὁ Κύριος, δι' ἡμᾶς τὸ ἔκαμε.

27. Ἀκούσατε τώρα τὶ συνέβη καὶ εἰς ἐμὲ προσωπικῶς: κάποτε ἐκτύπησε κάποιος τὴν θύραν τοῦ κελλίου μου. Ἐβγῆκα καὶ ἤνοιξα. Ἀμέσως τότε εἶδον ἐνώπιόν μου ἕνα μακρὸν καὶ ὑψηλὸν κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν φαινόμενον. Τοῦ λέγω:

—Ποῖος εἶσαι;

Καὶ μοῦ ἀπαντᾷ:

—Ἐγὼ εἶμαι ὁ σατανᾶς.

—Τί ζητεῖς ἐδῶ;—τὸν ἐρωτῶ.

—Διατί—μοῦ ἀπαντᾷ—μὲ μέμφονται ἀδίκως οἱ Μοναχοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Χριστιανοί; Διατί μὲ καταρῶνται κάθε ὥραν;

28. Τοῦ εἶπον τότε ἐγώ:

—Διατί καὶ σὺ τοὺς ἐνοχλεῖς;

—Δὲν τοὺς ἐνοχλῶ ἐγώ—μοῦ ἀπαντᾷ—μόνοι των ταράσσονται. Ἐγὼ πλέον τελείως ἐξησθένησα. Δὲν ἐδιάβασαν αὐτὸ ποὺ ἀναφέρει ἡ Ἁγία Γραφή· «τοῦ ἐχθροῦ ἐτελείωσαν πλέον τὰ σπαθιὰ καὶ τὰς πόλεις κατεκρήμνισες;» (Ψαλμ. θ' 7). Δὲν ἔχω πλέον τόπον, δὲν ἔχω βέλος, οὔτε πόλιν. Παντοῦ εὑρίσκονται Χριστιανοὶ καὶ ἡ ἔρημος ἀκόμη ἐγέμισεν ἀπὸ Μοναχούς. Λοιπὸν ἂς περιφρουροῦν τοὺς ἑαυτούς των καὶ ἂς μὴ μὲ καταρῶνται ἄδικα.

29. Τότε ἐγώ, ποὺ ἤκουον κατάπληκτος τοὺς λόγους τοῦ διαβόλου, ἐθαύμασα τὴν Χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εἶπον πάλιν:

—Πάντοτε εἶσαι ψεύστης· τώρα ὅμως εἶπες τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς· διότι ὁ Χριστὸς μετὰ τὸν θεῖον ἐρχομόν Του εἰς τὸν κόσμον σὲ ἐξησθένησε καὶ σὲ ἀπεγύμνωσεν, ἀφοῦ σὲ κατετρόπωσε.

Μόλις ἤκουσεν ὁ διάβολος τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἐ-

πειδὴ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀκόμη μόνου κατεκαίετο, ἐξηφανίσθη ἀμέσως.

30. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν καὶ ὁ ἴδιος ὁ διάβολος ὁμολογεῖ, ὅτι τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ, ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ καταφρονήσωμεν τελείως αὐτὸν καὶ τοὺς δαίμονάς του. Ἂς μὴ χάνωμεν λοιπὸν τὸ ἠθικόν μας, ἂς μὴ δειλιάζῃ ἡ ψυχή μας, καὶ ἂς μὴ δημιουργῶμεν φανταστικοὺς φόβους λέγοντες· «μὴ τυχὸν ἔλθῃ ὁ δαίμων καὶ μὲ ἀνατρέψῃ, μὴ τυχὸν μὲ ἁρπάξῃ καὶ μὲ καταβάλῃ, ἢ ἐμφανισθῇ τελείως ἔξαφνα καὶ μὲ συνταράξῃ».

31. Μὲ τὰς τοιαύτας σκέψεις καθόλου νὰ μὴ ἀσχολούμεθα, οὔτε νὰ λυπούμεθα ὡς νὰ εἴμεθα χαμένοι· ἀπεναντίας, νὰ ἔχωμεν θάρρος καὶ νὰ χαίρωμεν ὡς διασῳζόμενοι ἀπὸ προφανῆ κίνδυνον. Ἡ ψυχή μας ἂς ἑδραιώνεται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι κοντά μας εἶναι ὁ Κύριος, ποὺ τοὺς κατετρόπωσε καὶ κατήργησε τὴν ἐξουσίαν των. Ἂς μὴ λησμονῶμεν ποτέ, ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ Κύριός μας εἶναι μαζί μας, τίποτε δὲν ἠμποροῦν νὰ μᾶς κάμουν οἱ ἐχθροί μας.

32. Ἐὰν λοιπὸν ἔλθουν καὶ εὕρουν τὴν ψυχήν μας ἀσφαλισμένην μὲ αὐτὰ καὶ νὰ σκέπτεται τὰ μέλλοντα ἀγαθά, φεύγουν καταντροπιασμένοι. Ἐὰν ὅμως, ἀντιθέτως, μᾶς εὕρουν νὰ δειλιάζωμεν, νὰ ταρασσώμεθα καὶ νὰ ἐπηρεαζώμεθα ἀπὸ φανταστικοὺς φόβους, τότε καὶ οἱ ἴδιοι αὐξάνουν τὰ φόβητρα μὲ τὰς φαντασίας καὶ τὰς ἀπειλὰς καὶ αὐτό, ποὺ ἡμεῖς δειλά—δειλὰ σκεπτόμεθα, ἐκεῖνοι μετὰ προσθήκης τὸ πραγματοποιοῦν, εἰς βάρος μας.

33. Ἡμεῖς λοιπόν, ἐὰν θέλωμεν νὰ καταφρονῶμεν τὸν ἐχθρόν, ἂς σκεπτώμεθα πάντοτε τὰ τοῦ Κυρίου, καὶ ἂς χαίρῃ πάντοτε ἡ ψυχή μας μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἐλπίδος. Τότε θὰ ἴδωμεν τὰ παιγνίδια τῶν δαιμόνων νὰ χάνωνται ἀπ' ἐμπρός μας ὅπως ὁ καπνὸς καὶ οἱ ἴδιοι μὲ σπουδὴν νὰ φεύγουν μᾶλλον παρὰ νὰ καταδιώκουν· διότι, ὅπως σᾶς εἶπον, οἱ δαίμονες εἶναι πάρα πολὺ δειλοί, ἀναμένοντες πάντοτε τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, ποὺ ἔχει ἑτοιμασθῇ δι' αὐτούς.

34. Αὐτὸ δὲ τὸ γνώρισμα νὰ ἔχετε, διὰ νὰ μὴ φοβῆσθε· ὅταν παρουσιασθῇ ἐνώπιόν σας κάποια φανταστικὴ εἰκόνα ἢ ὀπτασία, νὰ μὴ καταπέσῃ ἀμέσως καὶ ἐκ τῶν προτέρων τὸ ἠθικόν σας ἀπὸ δειλίαν, ἀλλὰ ὅποια καὶ ἂν εἶναι ἡ ὀπτασία αὐτή, ἂς ἐρωτήσητε πρῶτον μὲ θάρρος· «ποιὸς εἶσαι σύ; καὶ ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι;» Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ὀπτασία αὐτὴ εἶναι θεϊκὴ καὶ προέρχεται ἀπὸ Ἁγίους, πληροφορεῖται ἡ ψυχή σου καὶ αὐτοὶ μεταβάλλουν τὸν φόβον σου εἰς χαράν. Ἐὰν πάλιν εἶναι διαβολικὴ ἡ ὀπτασία αὐτή, τότε ἐξασθενεῖ, διότι ὁ διάβολος βλέπει, ὅτι ἡ διάνοιά σου ἔχει θάρρος.

35. Εἶναι ἀπόδειξις ἀταραξίας τὸ νὰ ζητῇ κανεὶς μὲ θάρρος πληροφορίας περὶ τοῦ ποῖος εἶναι ὁ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ φαινόμενος καὶ ἀπὸ ποῦ προέρχεται. Οὕτω πως βλέπομεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἔμαθε μόλις ἠρώτησεν (Ἰησ. Ναυῆ ε' 13—15), καὶ ὁ διάβολος δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τοῦ Δανιήλ, ὅταν τὸν ἠρώτησε ποῖος εἶναι.

Β΄. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Παχωμίου.

ΤΩ ΑΓΙΩ Παχωμίῳ συνήθειαν ἔχοντι, ἐπέκεινα τῆς κέλλης περὶ τὰ ἐρημικώτερα ἀπιέναι εἰς προσευχήν, καὶ μετὰ τὸ προσεύξασθαι πάλιν ἐπανέρχεσθαι, πολλάκις ὑποστρέφοντι αὐτῷ, ὡσανεὶ ἐμπαίζοντες οἱ πονηροὶ δαίμονες, προέφθανον παρακελευόμενοι ἀλλήλοις, ὡς ἐπ' ἄρχοντος, καὶ λέγοντες· δότε τόπον τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ.

2. Ὁ δὲ Παχώμιος, τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι τῇ εἰς Χριστὸν πεποιθώς, κατεγέλα αὐτῶν, ὡς ἀγρίων κυνῶν ὑλακὴν τὰ τούτων ἡγούμενος παίγνια. Ὁρῶντες δὲ τὸ γενναῖον τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀκατάπληκτον, συναθροίζονται πάλιν ἐπ' αὐτὸν ἐν ταράχῳ πολλῷ, καὶ τοῦ οἰκήματος ἐπιλαβόμενοι, σείειν τοῦτο ἐφάνταζον, ὡς νομίζειν τὸν Ἅγιον ἐκ θεμελίων τὸν τόπον σαλεύεσθαι.

3. Αὐτὸς δὲ ἀτρέμας ὑπάρχων, τὴν πνευματικὴν πάλιν ἐκρούετο νευράν, καὶ μετὰ φωνῆς ἔψαλλε λέγων, ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, ὡσεὶ καπνὸς ἐκεῖνοι ἐξέλιπον, καὶ γέγονεν ἡσυχία πολλή, καὶ μετ' ὀλίγον καθάπερ κύνες ἐλαυνόμενοι ὑποχωροῦσι, καὶ πάλιν ἀναιδῶς ἐπέρχονται, οὕτω καὶ οὗτοι ἑτέρως αὐτὸν ἀπατᾶν ἐπεχείρουν.

4. Γενόμενοι γὰρ ὁμοθυμαδὸν πολλοί, καὶ σχοινία βαστάσαντες παχέα, φύλλον δένδρου μετ' ἀσφαλείας ἐδέσμουν, εἶτα στάντες ἑκατέρωθεν ἀλλήλοις προέτρεπον σύρειν τὸ φύλλον, ὡσανεὶ λίθον παμμεγέθη· τοῦτο δὲ ἐποίουν, ἐκλύειν πρὸς γέλωτα τὴν καρδίαν οἰόμενοι τοῦ Ἁγίου, ὅπως κἂν ἐν τούτῳ κατακαυχήσωνται αὐτοῦ. Ὁ δὲ Παχώμιος, βλέπων τὴν ἀναίδειαν αὐτῶν, ἐστέναξε κατ' αὐτῶν πρὸς Κύριον, καὶ παραχρῆμα ἄφαντος αὐτῶν ἡ φάλαγξ γέγονε.

5. Πάλιν δὲ ὁρῶν ἐπὶ πλεῖον αὐτοὺς προσβάλλοντας καὶ ἀνενδότως πολεμοῦντας ᾐτεῖτο τὸν Κύριον ἀποστῆναι τὸν ὕπνον ἀπ' αὐτοῦ, πρὸς τὸ αὐτὸν νύκτωρ τε, καὶ μεθ' ἡμέραν, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτόν, ἄϋπνον διαμένοντα, δυνηθῆναι τροπώσασθαι τοὺς ὑπεναντίους, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «καὶ οὐκ ἀποστραφήσομαι, ἕως ἂν ἐκλίπωσιν, ἐκθλίψω αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ δύνωνται στῆναι, πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου».

6. Καὶ ἄλλοτε δὲ πάλιν ὕστερον, σχολάζοντι τῷ Ἁγίῳ, πρόσεισιν ὁ δαίμων, καὶ στὰς ἐξεναντίας αὐτοῦ, χαίροις, ἔφη, Παχώμιε, ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ ἦλθον πρὸς σέ, τὸν ἐμὸν φίλον. Αὐτὸς δὲ τῇ διακρίσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰς τοῦ πονηροῦ εἰδὼς μηχανάς, διελογίζετο καθ' ἑαυτὸν λέγων· ἡ ἐπιστασία τῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγιότητος, πλήρης ὑπάρχει χαρᾶς καὶ φόβου παντὸς ἐλευθέρα, παραυτίκα τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν ἀφανιζομένων ἁπάντων τῇ θεωρίᾳ τοῦ φαινομένου, ἐγὼ δὲ νῦν, θορύβου τε μεστός εἰμι καὶ διαλογίζομαι.

7. Παραχρῆμα οὖν ἀναστάς, καὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει θαῤῥήσας, ἀναλαβὼν ἐξέτεινε τοῦ κρατῆσαι αὐτόν, καὶ ἐμφυσήσας τῷ πνεύματι ἔλεγεν· ἄπελθε ἀπ' ἐμοῦ, διάβολε, ἐπικατάρατος σὺ καὶ ἡ ὅρασίς σου, καὶ ἡ τέχνη τῶν βουλευμάτων σου.

8. Γενόμενος δὲ ὡσεὶ κονιορτός, ἐπλήρωσεν ἀηδίας τὸ οἴκημα, καὶ αὐτὸν τὸν ἀέρα συνέχεε, κράζων πρὸς αὐτὸν φωνῇ μεγάλῃ, ἄρτι ἂν σε ἐκέρδησα πρὸς τοῖς ἐμοῖς ποσὶ καταῤῥάξας, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐστί, καὶ παίζομαι ὑφ' ὑμῶν καθ' ἑκάστην, ἀλλ' οὐ παύσομαι πολεμῶν· δεῖ γάρ με τὸ ἐμὸν ἔργον ἐπιτελεῖν.

9. Ὁ δὲ Παχώμιος, ἰσχυροποιηθεὶς τῷ πνεύματι, ἀνθωμολογεῖτο τῷ Θεῷ εὐχαριστῶν ἐπὶ ταῖς ἐξαισίαις Αὐτοῦ δωρεαῖς

Ἑρμηνεία

Ο ΑΓΙΟΣ Παχώμιος εἶχε συνήθειαν νὰ ἀναχωρῇ μακρυὰ ἀπὸ τὸ κελλί του, εἰς ἐρημικωτέραν περιοχήν, διὰ νὰ προσευχη-

θῇ, καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν νὰ ἐπανέρχεται πάλιν. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του λοιπὸν οἱ πονηροὶ δαίμονες, ὡς νὰ τὸν ἐνέπαιζον, τὸν προϋπαντοῦσαν καὶ ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἄρχοντος, ἔλεγον ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον· «Κάμετε τόπον νὰ περάσῃ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ».

2. Ὁ Παχώμιος ὅμως, στηριγμένος εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ Χριστοῦ, ἐκαυτηρίαζε τοὺς δαίμονας καὶ ἐθεώρει τὰ παιγνίδιά των ὡς γαυγίσματα ἀγρίων σκύλων. Βλέποντες οἱ δαίμονες τὴν γενναιότητα τοῦ Ἁγίου ἀνδρὸς καὶ ὅτι δὲν κατώρθωναν νὰ τὸν κατατρομάξουν, συναθροίζονται πάλιν ἐναντίον του, προκαλοῦντες μεγάλην ταραχήν· κρατοῦντες δὲ τὸ κελλί του μὲ τὰς χεῖρας των, ἐδημιουργοῦσαν τὴν φανταστικὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὸ σείουν, ὥστε ὁ Ἅγιος νὰ νομίζῃ, ὅτι ὁ τόπος σαλεύεται ἐκ θεμελίων.

3. Καὶ κατὰ τὴν ἐπίθεσιν αὐτὴν ὁ Ἅγιος παρέμεινεν ἀτρόμητος καὶ τανύων πάλιν τὸ πνευματικὸν τόξον ἔψαλλε μεγαλοφώνως· «Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψεσι, ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα» (Ψαλμ. με' 2). Ἐνῷ δὲ ἀπήγγελλε τὸν ψαλμὸν αὐτόν, ἐκεῖνοι ἐχάθησαν ὡς καπνὸς καὶ ἐπῆλθε πολλὴ ἡσυχία. Δὲν παρῃτήθησαν ὅμως οἱ δαίμονες τῶν προσπαθειῶν των· μετ' ὀλίγον ἀρχίζει νέα ἐπίθεσις, ὅπως κάμνουν τὰ σκυλιά, ποὺ διωκόμενα ὑποχωροῦν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπιτίθενται μὲ ἀναίδειαν, τοιουτοτρόπως ἐνήργουν καὶ αὐτοὶ ἐναντίον τοῦ Ἁγίου ἐπιχειροῦντες νὰ τὸν ἐξαπατήσουν κατ' ἄλλον τρόπον.

4. Τί κάμουν λοιπόν; Συνεκεντρώθησαν πολλοὶ δαίμονες εἰς ἕνα μέρος, ἐπῆραν χονδρὰ σχοινιὰ καὶ ἔδεσαν καλὰ ἕνα φύλλον δένδρου· μετά, ἀφοῦ ἐσχημάτισαν δύο ζυγοὺς ἀπέναντι ἀλλήλων, προέτρεπον ὁ ἕνας τὸν ἄλλον νὰ σύρουν τὸ φύλλον, σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ τραβήξουν τεράστιον βράχον. Αὐτὸ δὲ τὸ ἔκαμαν, νομίζοντες, ὅτι θὰ ἐγελοῦσεν ὁ Ἅγιος καὶ τοιουτοτρόπως θὰ εἶχον κάτι νὰ καυχηθοῦν ἐναντίον του. Ὁ μακάριος Παχώμιος ὅμως, βλέπων τὴν ἀναίδειαν τῶν δαιμόνων, ἀνεστέναξε πρὸς τὸν Κύριον ἐναντίον των· κατόπιν αὐτοῦ ἐξηφανίσθη ἀμέσως ἡ φάλαγξ τῶν δαιμόνων.

5. Βλέπων πάλιν ὁ Ἅγιος Παχώμιος τοὺς δαίμονας νὰ τὸν πολεμοῦν μετὰ περισσοτέρας σφοδρότητος καὶ νὰ τοῦ ἐπιτίθενται ἀδιακόπως, ἐζήτει ἀπὸ τὸν Κύριον νὰ τοῦ πάρῃ τὸν ὕπνον, ὥστε νὰ παραμένῃ, ὅσον τὸ δυνατόν, ἄϋπνος καὶ οὕτω νὰ δύναται, νύκτα καὶ ἡμέραν, νὰ κατατροπώνῃ τοὺς ἀντιθέτους, συμφώνως πρὸς τὸ ῥητὸν τῆς Ἁγίας Γραφῆς· «δὲν θὰ στραφῶ πρὸς τὰ ὀπίσω, παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον ἐξαφανισθοῦν τελείως, θὰ τοὺς λειώσω καὶ δὲν θὰ ἠμποροῦν νὰ σταθοῦν καὶ θὰ πέσουν νικημένοι εἰς τοὺς πόδας μου» (Ψαλμ. ιζ' 38—39).

6. Μίαν ἄλλην φοράν, ἐνῷ ἀνεπαύετο ὀλίγον ὁ Ἅγιος, ἦλθε πλησίον του ὁ δαίμων καὶ ἀφοῦ ἐστάθη ἀπέναντί του, τοῦ εἶπε· «Χαῖρε, Παχώμιε· ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστὸς καὶ ἦλθον πρὸς σὲ τὸν φίλον μου». Ὁ Ἅγιος Παχώμιος ὅμως, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ διακριτικοῦ φωτισμοῦ

τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀφοῦ ἀντελήφθη τὰς μηχανὰς τοῦ πονηροῦ, ἐσκέπτετο καὶ ἔλεγε καθ' ἑαυτόν· «Ἡ μυστικὴ καὶ ὑπὲρ φύσιν παρουσία τοῦ Χριστοῦ, ἡ πλήρης ἁγιότητος, γεμίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ χαρὰν καὶ τὴν ἀπελευθερώνει ἀπὸ κάθε φόβον· συγχρόνως δὲ μὲ τὴν ὑπερφυσικὴν θεωρίαν τοῦ φαινομένου ἐξαφανίζονται ὅλοι οἱ ἀνθρώπινοι λογισμοί. Ἐγὼ ὅμως τώρα, ἀντιθέτως πρὸς ὅσα ἔπρεπε νὰ μοῦ συμβοῦν, ἐὰν ἡ ὀπτασία θὰ εἶχε θεϊκὸν χαρακτῆρα, ἔχω θορυβηθῆ καὶ ἡ διάνοιά μου εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀνθρωπίνας σκέψεις».

7. Ἀμέσως λοιπὸν ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ ἀναθαρρήσας μὲ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ ἐκινήθη διὰ νὰ συλλάβῃ μὲ τὰς χεῖρας του τὸν ἐμφανισθέντα· φυσήσας δὲ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ἔλεγε πρὸς αὐτόν:

—Φύγε ἀπὸ ἐμέ, διάβολε, ἐπικατάρατος νὰ εἶσαι σὺ καὶ τὸ ὅραμά σου καὶ τὰ σατανικά σου σχέδια.

8. Μόλις εἶπε τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Ἅγιος, ἀμέσως ἔγινε σκόνη ὁ διάβολος, ποὺ ὑπεκρύπτετο εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς ὀπτασίας, καὶ ἐγέμισε δυσοσμίαν τὸ κελλί, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα ἀκόμη. Συγχρόνως ἠκούσθη κραυγὴ τοῦ διαβόλου, ποὺ ἔλεγε· «Ἂν ἠμποροῦσα νὰ σὲ κερδίσω, θὰ ἐσπάραζες τώρα εἰς τοὺς πόδας μου· ἀλλὰ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ εἶναι μεγάλη καὶ οὕτω ἐμπαίζομαι ἀπὸ σᾶς καθημερινῶς. Ὡς τόσον δὲν θὰ σταματήσω νὰ σᾶς πολεμῶ, διότι πρέπει νὰ ἐπιτελῶ τὴν ἐργασίαν μου».

9. Ὁ Ἅγιος ὅμως Παχώμιος ἐνισχυθεὶς μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος ηὐχαρίστει τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἐξαιρετικάς Του δωρεάς.

Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΑΔΕΛΦΟΙ τινες παρέβαλον τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, ἀναγγεῖλαι αὐτῷ φαντασίας, ἃς ἔβλεπον, καὶ μαθεῖν παρ' αὐτοῦ εἰ ἀληθιναί εἰσιν, ἢ ἀπὸ δαιμόνων· εἶχον δὲ ὄνον καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ ὁδῷ.

2. Ὡς οὖν ἀπῆλθον πρὸς τὸν Γέροντα, προλαβὼν εἶπεν αὐτοῖς· πῶς ἀπέθανεν ὁ μικρὸς ὄνος ἐν τῇ ὁδῷ; Λέγουσιν αὐτῷ· πῶς οἶδας, Ἀββᾶ; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οἱ δαίμονες ἔδειξάν μοι. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· ἡμεῖς διὰ τοῦτο ἤλθομεν ἐρωτῆσαί σε, ὅτι βλέπομεν φαντασίας, καὶ πολλάκις γίνονται ἀληθιναί, μήπως πλανώμεθα.

3. Καὶ ἐπληροφόρησεν αὐτοὺς ὁ Γέρων ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ὄνον ὑποδείγματος, ὅτι ἀπὸ δαιμόνων εἰσίν.

4. Ἀδελφὸς ἐκάθητο ἡσυχάζων, καὶ ἤθελον αὐτὸν οἱ δαίμονες πλανῆσαι προφάσει Ἀγγέλων. Καὶ ἤγειραν αὐτὸν εἰς σύναξιν, καὶ φῶτα ἐδείκνυον αὐτῷ. Παρέβαλε δέ τινι Γέροντι καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀββᾶ, οἱ Ἄγγελοι ἔρχονται μετὰ φωτὸς καὶ ἐγείρουσί με εἰς τὴν σύναξιν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· μὴ ἀκούσῃς αὐτῶν, δαίμονες γάρ εἰσιν, ἀλλ' ὅτε ἔρχονται ἐξυπνῆσαι σε, λέγε· ἐγὼ ὅτε θέλω ἐγείρομαι, ὑμῶν δὲ οὐκ ἀκούω.

5. Λαβὼν δὲ ὁ ἀδελφὸς τὴν παραγγελίαν τοῦ Γέροντος, ἀπῆλθεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. Καὶ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ πάλιν, κατὰ τὸ ἔθος, ἐλθόντες οἱ δαίμονες ἤγειρον αὐτόν. Ὁ δέ, καθὼς παρηγγέλθη, αὐτοῖς εἰπών, ὅτι ὅτε θέλω ἐγείρομαι, ὑμῶν

δὲ οὐκ ἀκούω, εἶπον αὐτῷ· ὁ κακόγηρος ἐκεῖνος ὁ ψεύστης ἐπλάνησέ σε, καὶ γὰρ ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἀδελφὸς χρήσασθαι κέρμα, καὶ ἔχων ἐψεύσατο καὶ οὐκ ἔδωκεν· ἐκ τούτου μάθε ὅτι ψεύστης ἐστίν.

6. Ὀρθρίσας δὲ ὁ ἀδελφός, ἦλθε πρὸς τὸν Γέροντα καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ ταῦτα. Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· ὅτι μὲν εἶχον κέρμα, ὁμολογῶ, οὐκ ἔδωκα δὲ τῷ ζητοῦντι ἀδελφῷ, ὅτι ᾔδειν ὅτι εἰς ζημίαν ψυχῆς ἐρχόμεθα· ἐλογισάμην οὖν παραβῆναι μίαν ἐντολήν, καὶ μὴ δέκα. Σὺ δὲ τῶν δαιμόνων τῶν θελόντων σε πλανῆσαι μὴ ἀκούσῃς. Καὶ πολλὰ στηριχθεὶς ὁ ἀδελφὸς ὑπὸ τοῦ Γέροντος, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ.

7. Δύο ἀδελφοὶ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν ἐσωτέραν ἔρημον καὶ ἦσαν τὰς μὲν ἓξ ἡμέρας ἀπ' ἀλλήλων χωριζόμενοι, τῇ δὲ ἑβδόμῃ συνερχόμενοι ὁμοῦ, ἐπετέλουν τὰς εὐχάς, καὶ ἐγεύοντο, μηδὲν πλέον ἀλλήλοις διαλεγόμενοι.

8. Ἀπερχόμενοι οὖν οἱ δαίμονες πρὸς τὸν ἕνα αὐτῶν, ἠπάτουν αὐτὸν ἐν πολλοῖς, καὶ προεσήμαινον εἰσόδους ἀδελφῶν, καὶ τὰ γινόμενα ἐν πολλοῖς τόποις. Ταῦτα ὁρῶν, καὶ ἀκούων ὁμοίως γινόμενα, ἐπίστευεν αὐτοῖς, νομίζων Ἀγγέλους εἶναι τοὺς ταῦτα αὐτῷ προμηνύοντας, ἐκώλυσαν δὲ αὐτὸν ἀπέρχεσθαι καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τῇ τεταγμένῃ ἡμέρᾳ.

9. Ποτὲ οὖν ἀπῆλθεν ἐπισκέψασθαί τινα ἀδελφὸν ἐν Μοναστηρίῳ, καὶ ὑπέβαλέ τισι τῆς Μονῆς ὡς περὶ ἄλλου ἐρωτῶν· εἰ δυνατόν ἐστί τινα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ γινώσκειν; Οἱ δὲ ἀκούσαντες, καὶ γνόντες, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἀπατώμενος, ἐπετίμησαν αὐτὸν εἰπόντες· εἰ τοιούτοις σχολάζεις, μηκέτι ἡμῖν παραβάλλῃς. Καὶ εὐθὺς μετενόησεν ἀπαρνησάμενος πάντα ἐκεῖνα.

10. Ὑποστρέψαντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν ἴδιον τόπον, ἦλθον πάλιν οἱ δαίμονες, κατὰ τὸ σύνηθες, αὐτὸν ἀπατῆσαι. Ὁ δὲ ψεύστας ἀπεκάλει, καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς· εὐθὺς δὲ μετεβλήθησαν εἰς ἄλογα ζῷα, καὶ ἀπειλήσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

11 Ἔλεγον περί τινος Γέροντος, ὅτι καθήμενος ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ καὶ ἀγωνιζόμενος, ἔβλεπε τοὺς δαίμονας φανερῶς, καὶ ηὐτέλιζεν αὐτούς. Βλέπων δὲ ὁ διάβολος ἑαυτὸν ἡττώμενον ὑπὸ τοῦ Γέροντος, ἐλθὼν ἐνεφάνισεν αὐτῷ λέγων· ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός.

12. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Γέρων, ἐκάμμυσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, εἶπε δὲ ὁ διάβολος· τί καμμύεις τοὺς ὀφθαλμούς σου; ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἐγὼ τὸν Χριστὸν ὧδε οὐ θέλω ἰδεῖν. Ἀκούσας δὲ τοῦτο ὁ δαίμων, ἀφανὴς ἐγένετο.

13. Ἄλλῳ Γέροντι εἶπον οἱ δαίμονες· θέλεις ἰδεῖν τὸν Χριστόν; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς· ἀνάθεμα ὑμῖν, καὶ ᾧ λέγετε, τῷ γὰρ ἐμῷ Χριστῷ πιστεύω εἰπόντι, ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δαίμονες ἀφανεῖς ἐγένοντο.

Ἑρμηνεία

ΜΕΡΙΚΟΙ ἀδελφοὶ ἐπεσκέφθησαν τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον, διὰ νὰ τοῦ ἀναφέρουν ὡρισμένας φανταστικὰς παραστάσεις, ποὺ ἔβλεπον, καὶ νὰ πληροφορηθοῦν παρ' αὐτοῦ ἐὰν εἶναι ἀληθιναὶ ἢ προέρχονται ἀπὸ τοὺς δαίμονας· μαζί των εἶχον καὶ ἕνα γαϊδουράκι, τὸ ὁποῖον, καθ' ὁδόν, ἐψόφησε.

2. Μόλις συνηντήθησαν οἱ ἀδελφοὶ μὲ τὸν Ὅσιον Ἀντώνιον, καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐχαιρέτησε, τοὺς εἶπε:

—Πῶς ἐψόφησε τὸ γαϊδουράκι σας εἰς τὸν δρόμον;

Κατάπληκτοι οἱ ἀδελφοὶ τὸν ἠρώτησαν:
—Πῶς τὸ γνωρίζεις, Ἀββᾶ, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;
Καὶ ὁ Ὅσιος Ἀντώνιος τοὺς ἀπαντᾷ:
—Μοῦ τὸ ἐφανέρωσαν οἱ δαίμονες.
—Μὰ καὶ ἡμεῖς—εἶπον ἐν συνεχείᾳ οἱ ἀδελφοί—δι' αὐτὸ ἤλθομεν νὰ σὲ ἐρωτήσωμεν, διότι βλέπομεν μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ὅμως βγαίνουν ἀληθινά· μήπως πλανώμεθα;

3. Τότε ὁ Ὅσιος Ἀντώνιος, μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ ὄνου, τοὺς ἐπληροφόρησεν, ὅτι αἱ εἰκόνες, τὰς ὁποίας ἔβλεπον, ἦσαν φαντασίαι καὶ τεχνουργήματα τοῦ διαβόλου, τὰ ὁποῖα κατασκεύαζε χρησιμοποιῶν πρὸς τοῦτο τὴν ἰδικήν των φαντασίαν.

4. Ἕνας ἀδελφὸς ἠσκήτευε μόνος του. Κάποτε λοιπὸν ἦλθον νὰ τὸν πειράξουν οἱ δαίμονες, ὑπὸ τὸ σχῆμα Ἀγγέλων. Τὸν ἐσήκωσαν δὲ διὰ τὴν νυκτερινὴν ἀκολουθίαν καὶ τοῦ ἐπεδείκνυον φῶτα.

Ὁ Ἀσκητὴς αὐτὸς ἐπεσκέφθη ἕνα Γέροντα, διὰ νὰ ἐξιστορήσῃ τὸ φαινόμενον καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην του. Τοῦ λέγει:
—Ἀββᾶ, εἰς τὸ κελλί μου ἔρχονται Ἄγγελοι μὲ φῶτα καὶ μὲ σηκώνουν διὰ τὴν ἀκολουθίαν.
Ὁ Γέρων τοῦ ἀπήντησε:
—Πρόσεξε, μὴ τοὺς ἀκούσῃς, διότι εἶναι δαίμονες· ὅταν ἔλθουν νὰ σὲ ἐξυπνήσουν, σὺ νὰ εἰπῇς πρὸς αὐτούς· «Ἐγὼ δὲν σᾶς ἀκούω, θὰ σηκωθῶ ὁπόταν θελήσω».

5. Πράγματι ὁ ἀδελφὸς ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τὴν παραγγελίαν τοῦ Γέροντος καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὴν ἐκτελέσῃ. Ἐπῆγε καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ κελλίον του. Τὴν ἐπομένην νύκτα ἦλθον πάλιν, κατὰ τὴν συνήθειάν των, οἱ δαίμονες καὶ τὸν ἐξύπνησαν. Τότε ὁ ἀδελφός, κατὰ τὴν παραγγελίαν, ποὺ εἶχεν, εἶπε πρὸς τοὺς δαίμονας:
—Δὲν σᾶς ἀκούω, ὅποτε θέλω ἐγὼ θὰ σηκωθῶ.
Οἱ δαίμονες εἰς ἀπάντησιν τοῦ εἶπον:
—Σὲ ἐπλάνησεν ἐκεῖνος ὁ ψεύστης, ὁ κακόγηρος; Μάθε ποῖος εἶναι· πρὸ ἡμερῶν τὸν ἐπεσκέφθη ἕνας ἀδελφὸς διὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ ἕνα νόμισμα. Καὶ ἐκεῖνος, ἐνῷ εἶχε, τοῦ εἶπε ψεύματα, ὅτι δὲν εἶχε καὶ δὲν τοῦ ἔδωσε. Ἐξ αὐτοῦ μάθε ὅτι εἶναι ψεύστης.

6. Μόλις ἐξημέρωσε, μετέβη ὁ ἀδελφὸς πρὸς τὸν Γέροντα καὶ τοῦ ἀνέφερε τί τοῦ εἶπον οἱ δαίμονες.
Ὁ Γέρων ἀπήντησεν:
—Ὁμολογῶ, ὅτι πράγματι εἶχον νόμισμα· δὲν ἔδωσα ὅμως εἰς τὸν ἀδελφόν, ποὺ τὸ ἐζήτει, διότι μὲ ἐπληροφόρει ἡ συνείδησίς μου, ὅτι θὰ προέκυπτε ψυχικὴ ζημία. Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ παραβῶ ἐγὼ μίαν ἐντολὴν διὰ νὰ μὴ ζημιωθῇ ὁ ἀδελφός, ὁπότε θὰ παρεβαίναμεν δέκα ἐντολάς. Σὺ πάντως νὰ μὴ δίδῃς προσοχὴν εἰς τοὺς δαίμονας, ποὺ θέλουν νὰ σὲ πλανήσουν.

Οὕτω ὁ ἀδελφός, ἐνδυναμωθεὶς ἐξ ὅσων ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Γέροντα, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κελλίον του.

7. Δύο ἀδελφοὶ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν βαθυτέραν ἔρημον. Συνεφώνησαν δὲ τὰς μὲν ἕξ ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος νὰ παραμένουν ἕκαστος κατὰ μόνας ἀγωνιζόμενοι, τὴν δὲ ἑβδόμην νὰ συναντῶνται, νὰ προσεύχωνται ἀπὸ κοινοῦ καὶ νὰ τρώγουν ὀλίγον, χωρὶς νὰ ἀνταλλάσσουν λέξιν. Πράγματι αὐτὸ ἐγίνετο.

8. Τὴν ὡραίαν ὅμως αὐτὴν ἄσκησιν ἐσκέφθησαν οἱ δαίμονες νὰ τὴν καταστρέψουν. Μετέβησαν λοιπὸν εἰς τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν ἐξηπάτουν μὲ πολλοὺς τρόπους· τοῦ προέλεγον δηλαδὴ ἐπισκέψεις ἀδελφῶν, ὡς καὶ περιστατικά, ποὺ συνέβαινον εἰς ἄλλους τόπους. Ὁ Ἀσκητής, βλέπων καὶ ἀκούων ὅτι αὐτὰ ἐπραγματοποιοῦντο, δὲν ἀντελήφθη τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου, ἀλλ' ἐνόμισεν, ὅτι ἦσαν Ἄγγελοι αὐτοί, ποὺ τοῦ προέλεγον αὐτά. Μετ' ὀλίγον μάλιστα τὸν ἠμπόδισαν καὶ νὰ φεύγῃ τὴν καθωρισμένην ἡμέραν, διὰ νὰ συναντᾷ τὸν ἄλλον ἀδελφόν.

9. Κάποτε λοιπὸν ὁ ἐμπαιζόμενος ὑπὸ τῶν δαιμόνων Μοναχὸς ἐπεσκέφθη ἕνα ἀδελφὸν εἰς τὸ Μοναστήριον. Εἰς μίαν στιγμὴν ἐρωτᾷ μερικοὺς ἀδελφούς, ἐὰν εἶναι δυνατὸν ἕνας ἄνθρωπος νὰ γνωρίζῃ τὶ συμβαίνει εἰς ἀπομεμακρυσμένα ἀπὸ τὸν τόπον του σημεῖα. Οἱ συνομιληταί του ὅμως ἀντελήφθησαν, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σατανικῆς ἀπάτης, τῆς ὁποίας θῦμα ἦτο ὁ ἴδιος καὶ τοῦ εἶπον μὲ ἐπιτιμητικὴν αὐστηρότητα:

—Πρόσεξε, ἐὰν ἐξακολουθῇς νὰ δίδῃς σημασίαν εἰς τὰ σατανικὰ αὐτὰ τεχνουργήματα, νὰ μὴ ξαναεπισκεφθῇς τὸ Μοναστήριον.

Ἡ ἀδελφικὴ αὐτὴ ἀπειλὴ τὸν συνέτισε καὶ ἀμέσως μετενόησεν, ἀπαρνηθεὶς ὅλας ἐκείνας τὰς ἐπικινδύνους πλάνας.

10. Μόλις ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀσκήσεώς του, ἦλθον πάλιν οἱ δαίμονες, ὡς συνήθως, διὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσουν. Τότε ὁ ἀνανήψας Μοναχὸς τοὺς ἐξώρκισε καὶ τοὺς ἀπεκάλει ψεύστας· οἱ δαίμονες παρευθὺς μετεβλήθησαν εἰς ἄλογα ζῷα καὶ ἀφοῦ τὸν ἠπείλησαν, ἀνεχώρησαν ἀπὸ κοντά του.

11. Διὰ κάποιον Γέροντα Ἀσκητὴν διηγοῦντο τὸ ἑξῆς: Ὁσάκις παρέμενεν εἰς τὸ κελλίον του καὶ ἠγωνίζετο, ἔβλεπεν ὀφθαλμοφανῶς τοὺς δαίμονας καὶ τοὺς κατεξηυτέλιζεν. Βλέπων ὁ διάβολος νὰ νικᾶται ὑπὸ τοῦ Γέροντος, μετεμορφώθη καὶ ἐνεφανίσθη ἐκ νέου ἐνώπιόν του, καὶ τοῦ λέγει:

—Ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστός.

12. Μόλις τὸν εἶδεν ὁ Γέρων ἀμέσως ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς του. Ὁ διάβολος τοῦ λέγει ἐκ νέου:

—Διατί κλείνεις τοὺς ὀφθαλμούς σου; ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστός.

Τότε καὶ ὁ Γέρων μετὰ θάρρους ἀπήντησεν:

—Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ ἰδῶ τὸν Χριστὸν εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμον. Μόλις ἤκουσε τὴν ἀπάντησιν ὁ δαίμων ἐξηφανίσθη ἀμέσως.

13. Εἰς ἕνα ἄλλον Γέροντα εἶπον οἱ δαίμονες:

—Θέλεις νὰ ἰδῇς τὸν Χριστόν;

Ὁ Γέρων μετ' ἀγανακτήσεως ἀπήντησε:

—Ἀνάθεμα εἰς σᾶς καὶ εἰς αὐτό, ποὺ μοῦ προτείνετε· διότι ἐγὼ πιστεύω εἰς τὸν Χριστόν μου, ποὺ μοῦ εἶπε, διὰ τοῦ ἱεροῦ Του Εὐαγγελίου, «ἐὰν σᾶς εἰπῇ κανείς, ὅτι νά, ἐδῶ εἶναι ὁ Χριστὸς ἢ ἐκεῖ, νὰ μὴ πιστεύσητε» (Ματθ. κδ' 23). Ὅταν ἤκουσαν αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ δαίμονες ἐξηφανίσθησαν.

Δ'. Τοῦ Ἁγίου Διαδόχου.

ΟΤΑΝ ὁ νοῦς ἄρξηται τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αἰσθάνεσθαι παρακλήσεως, τότε καὶ ὁ σατανᾶς ἐν ἡδυφανεῖ τινι αἰσθήσει ἐν ταῖς νυκτεριναῖς ἡσυχίαις ὅτε τις ὥσπερ εἰς ὕπνου λεπτότητα ἔρχεται, τὴν ψυχὴν παρακαλεῖ.

2. Ἐὰν οὖν ἐν θερμῇ λίαν μνήμῃ εὑρεθῇ κρατῶν ὁ νοῦς τὸ ὄνομα τὸ Ἅγιον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ὥσπερ ὅπλῳ κέχρηται κατὰ τῆς ἀπάτης τῷ Ἁγίῳ καὶ ἐνδόξῳ ἐκείνῳ Ὀνόματι, ἀναχωρεῖ μὲν ὁ πλάνος τοῦ δούλου, εἰς πόλεμον δὲ λοιπὸν ἀνυπόστατον ἐξάπτεται τῆς ψυχῆς.

3. Ὅθεν ἐπιγινώσκων ὁ νοῦς τὴν ἀπάτην τοῦ πονηροῦ, πλέον εἰς πεῖραν προκόπτει τῆς διακρίσεως. Ἡ ἀγαθὴ παράκλησις ἐγρηγορότος τοῦ σώματος γίνεται, ἢ καὶ εἰς ὕπνου τινὸς ἔμφασιν μέλλοντος ἔρχεσθαι, ὅτε τις ἐν θερμῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, τῇ Αὐτοῦ ἀγάπῃ, κεκόλληται.

4. Ἡ δὲ τῆς πλάνης, εἰς λεπτόν τινα ἀεὶ ὡς ὕπνον ἐλθόντος τοῦ ἀγωνιστοῦ, μετὰ μέσης μνήμης τοῦ Θεοῦ, ἡ μὲν γὰρ ὡς ἐκ Θεοῦ οὖσα φανερῶς τὰς ψυχὰς τῶν τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστῶν, ἐν ἐκχύσει πολλῇ τῆς ψυχῆς παρακαλεῖν πρὸς τὴν ἀγάπην θέλει.

5. Ἡ δὲ ἐπειδὴ ἐν ἀνέμῳ τινὶ πλάνης ῥιπίζειν τὴν ψυχὴν εἴωθε, βλέπειν ἐπιχειρεῖ διὰ τοῦ ὕπνου τοῦ σώματος τὴν πεῖραν τῆς αἰσθήσεως, τοῦ ὑγιαίνοντος νοῦ περὶ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ.

6. Ἐὰν οὖν εὑρεθῇ ὁ νοῦς, ὡς εἶπον, προσεχῶς μεμνημένος τοῦ Θεοῦ, σκορπίζει μὲ τὴν αὔραν ἐκείνην τὴν ἡδυφανῆ τοῦ ἐχθροῦ, χαίρων δὲ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ κινεῖται πόλεμον, ὡς ὅπλον ἔχων λοιπὸν δεύτερον, μετὰ τὴν Χάριν, τὸ ἐκ τῆς πείρας καύχημα.

7. Ἐὰν ἀναμφιβόλῳ καὶ ἀφαντάστῳ κινήσει ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν ἀγάπην ἐξάπτηται τοῦ Θεοῦ, ἕλκουσα ὥσπερ καὶ τὸ σῶμα εἰς βάθος τῆς ἀγάπης ἐκείνης τῆς ἀῤῥήτου, ἢ ἐγρηγορότος, ἢ ᾧ εἴρηκα τρόπῳ, εἰς ὕπνον ἐρχομένου τοῦ ὑπὸ τῆς Χάριτος ἐνεργουμένου μηδὲν ἄλλο τότε ὅλως ἐννοοῦσα, ἢ τοῦτο μόνον εἰς ὅπερ κεκίνηται, εἰδέναι δεῖ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι τὴν ἐνέργειαν· ἡδυνομένη γὰρ ὅλη ὑπ' ἐκείνης τῆς ἀφράστου γλυκύτητος, οὐδὲν ἕτερον τότε δύναται ἐννοεῖν, ἐπειδὴ ἀνενδότῳ εὐφραίνεται χαρᾷ

8. Ἐὰν δὲ ἀμφιβολίαν ὅλως, ἢ ῥυπαράν τινα ἔννοιαν ὁ νοῦς ἐν τῷ ἐνεργεῖσθαι συλλάβοι, ἢ καὶ τῷ Ἁγίῳ κέχρηται Ὀνόματι πρὸς ἄμυναν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον πρὸς ἀγάπην μόνον τοῦ Θεοῦ, δεῖ νοεῖν, ὅτι ἐκ τοῦ ἀπατεῶνος ἐστὶν ἐκείνη ἡ παράκλησις, χαρᾶς ἐμφάσει θέλοντος μοιχεῦσαι τὴν ψυχήν, ἡ δὲ

χαρὰ ἐκείνη, ἄποιός ἐστιν ὅλη καὶ ἀμετάθετος, μᾶλλον δὲ ἀδιάθετος.

9. Ὅταν γὰρ ἴδῃ τὸν νοῦν τῇ πείρᾳ τῆς ἑαυτοῦ αἰσθήσεως ἀκριβῶς καυχώμενον, τότε παρακλήσεσί τισιν, ὡς ἔφην, χριστοφανέσι προσκαλεῖται τὴν ψυχήν, ἵνα διαφορουμένης αὐτῆς ὑπὸ τῆς χαύνης ἐκείνης καὶ καθύγρου ἡδύτητος, ἀγνώριστος αὐτῇ γένοιτο ἡ μῖξις τοῦ δολίου.

10. Ἐκ τούτου οὖν γνωσόμεθα τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης· ἀδύνατον μέντοι ἢ τῆς θείας χρηστότητος ἐν αἰσθήσει γεύσασθαί τινα, ἢ τῆς τῶν δαιμόνων πικρίας αἰσθητῶς πειραθῆναι, εἰ μή τις ἑαυτὸν πληροφορήσει.

11. Τὴν μὲν Χάριν εἰς τὸ βάθος τοῦ νοῦ κατεσκηνωκέναι, τὰ δὲ πονηρὰ πνεύματα περὶ τὰ μέλη τῆς καρδίας ἐνδιατρίβειν, ὅπερ οὐ θέλουσί ποτε οἱ δαίμονες παρὰ ἀνθρώποις πιστευθῆναι, ἵνα μὴ ὁ νοῦς τοῦτο εἰδὼς ἀκριβῶς, τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ὁπλίζεται.

12. Μηδεὶς ἀκούων αἴσθησιν νοός, ὁρατῶς αὐτῷ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ὀφθῆναι ἐλπιζέτω· αἰσθάνεσθαι μὲν γάρ φαμεν, τὴν ψυχὴν ὅταν καθαρεύῃ, ἀῤῥήτῳ τινὶ γεύσει τῆς θείας παρακλήσεως, οὐ φαίνεσθαι δὲ αὐτῇ τι τῶν ἀοράτων, ἐπειδὴ νῦν «διὰ πίστεως περιπατοῦμεν» καὶ «οὐ διὰ εἴδους», ὡς ὁ μακάριος Παῦλος λέγει.

13. Ἐὰν οὖν ὀφθῇ τινι τῶν ἀγωνιζομένων, ἢ φῶς, ἢ σχῆμα πυροειδές, μηδαμῶς καταδεξάσθω τὸ τοιοῦτον ὅραμα· ἀπάτη γάρ ἐστι φανερὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅπερ πολλοὶ παθόντες ἐξ ἀνοίας, ἐξετράπησαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας· ἡμεῖς δὲ ἴσμεν, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐνδημοῦμεν ἐν τῷ φθαρτῷ τούτῳ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ὁρατῶς, ἢ αὐτόν, ἢ τι τῶν ἐπουρανίων Αὐτοῦ θαυμάτων ὁρᾶν οὐ δυνάμεθα.

Ἑρμηνεία

ΟΤΑΝ ὁ νοῦς θὰ ἀρχίσῃ νὰ δοκιμάζῃ τὴν γλυκεῖαν εὐχαρίστησιν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀκτινοβολίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τότε καὶ ὁ σατανᾶς ἔρχεται νὰ ἀντιδράσῃ κατὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς. Κατὰ τὴν ὥραν δηλαδὴ τῆς νυκτερινῆς ἡσυχίας, καὶ μόλις κανεὶς καταληφθῇ ἀπὸ ὀλίγον ὕπνον, τότε καὶ ὁ σατανᾶς πλησιάζει τὴν ψυχὴν καὶ τῆς προσφέρει, πρὸς εὐχαρίστησιν, αἴσθησίν τινα, ἐξωτερικῶς μόνον γλυκαίνουσαν.

2. Ἐὰν λοιπὸν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ νοῦς ἐνθυμηθῇ μὲ φλογερὰν θερμότητα τὸ Ἅγιον Ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ χρησιμοποιῇ τὸ Ἅγιον καὶ ἔνδοξον αὐτὸ Ὄνομα κατὰ τῆς ἀπάτης, ἀναχωρεῖ μὲν ἀμέσως ὁ πλάνος ἀπὸ τὸν γρηγοροῦντα δοῦλον, ἀνάβει ὅμως φοβερὸν πόλεμον εἰς τὴν ψυχήν.

3. Ἀπὸ αὐτὸ ὅμως ὁ νοῦς ἀντιλαμβάνεται πλέον σαφῶς τὴν ἀπάτην τοῦ πονηροῦ καὶ πλουτίζει τὴν πεῖραν του εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Ἡ εὐχάριστος παρηγορία τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία, ὡς δῶρον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι καλὴ καὶ ἀγαθή, ἐπισυμβαίνει ὅταν τὸ σῶμα εὑρίσκεται ξυπνητόν· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὕπνου, εἶναι δυνατὸν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα νὰ παρατηρήσῃ μίαν ἀνταύγειαν τοῦ μέλλοντος, τοῦτο ὅμως συμβαίνει ὅταν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχῃ κυριολεκτικῶς προσκολληθῇ εἰς τὴν θερμὴν ἀνάμνησιν τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῆς πρὸς Αὐτὸν ἀγάπης του.

4. Ἡ παρηγορία ὅμως τῆς ψυχῆς, ποὺ ἀποβλέπει εἰς ἀποπλάνησιν, ἐπισυμβαίνει πάντοτε, ὅταν ὁ ἀγωνιστὴς καταληφθῇ ἀπὸ ὀλίγον ὕπνον, ὁπόταν ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ εἶναι μετρία ἢ καὶ ἀνύπαρκτος (λόγῳ τῆς ἐκ τοῦ ὕπνου ἀδρανείας τῶν νοητικῶν λειτουργιῶν)· διότι ἡ μὲν ἀγαθὴ παρηγορία τῆς ψυχῆς, ὡς προερχομένη ἐκ Θεοῦ, θέλει καὶ ἐπιδιώκει φανερῶς, ἐν ἐγρηγόρσει τοῦ νοῦ καὶ τοῦ σώματος, νὰ εὐχαριστῇ καὶ καθηδύνῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀγωνιστῶν τῆς εὐσεβείας, κατευθύνουσα καὶ ὁδηγοῦσα αὐτὰς πρὸς τὸ βίωμα καὶ τὸ πλήρωμα τῆς ἀγάπης, εἰς μίαν ἀφειδώλευτον ἔκχυσιν τῆς ἀγάπης.

5. Ἡ ἐκ τοῦ διαβόλου πάλιν τεχνευομένη πρὸς παραπλάνησιν παρηγορία, ἐπειδὴ ὁ διάβολος συνηθίζει νὰ παρασύρῃ καὶ νὰ μετακινῇ τὴν ψυχὴν μὲ τὸν ἄνεμον τῆς πλάνης, ἐπιχειρεῖ νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τὴν πεῖραν τῆς πρὸς παρηγορίαν αἰσθήσεως (ὡς ἐνύπνιον κ.λ.π.), ὅταν τὸ σῶμα κοιμᾶται καὶ αἱ νοητικαὶ λειτουργίαι ἀδρανοῦν· τοῦτο δὲ διότι ὁ ὑγιὴς νοῦς, ἐν ἐγρηγόρσει εὑρισκόμενος, κινεῖται συνεχῶς περὶ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ.

6. Ἐὰν λοιπὸν ὁ νοῦς διατηρῇ ζωηρὰν καὶ συνεχῆ τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶπον καὶ προηγουμένως, τότε, ἀφ' ἑνὸς μὲν διασκορπίζει τὸ παραπλανητικὸν ἐκεῖνο ἀεράκι τοῦ πειρασμοῦ, ποὺ ἐπιφέρει ἐξωτερικὴν καὶ φευγαλέαν εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀποδύεται μετὰ χαρᾶς εἰς τὸν ἐναντίον τοῦ διαβόλου πόλεμον, ἔχων ὡς δεύτερον ὅπλον, μετὰ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, τὸ καύχημα, ποὺ ἀπέκτησεν ἀπὸ τὴν πεῖραν τῶν, πρὸς ἀποπλάνησιν τῆς ψυχῆς, σατανικῶν παγίδων.

7. Ἐὰν ἡ ψυχὴ διὰ μιᾶς κινήσεως σαφοῦς καὶ ἀναμφισβητήτου, ἐλευθέρας δὲ ἐκ πάσης ἐπιρροῆς τῆς φαντασίας, ἐξαφθῇ ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ σύρῃ καὶ τὸ σῶμα εἰς τὸ βάθος τῆς πέραν πάσης περιγραφῆς ἀγάπης ἐκείνης, εἴτε τὸ σῶμα εὑρίσκεται ἐξυπνητὸν εἴτε ὑπνωμένον ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν ὅμως τῆς Χάριτος, διὰ τοῦ τρόπου ποὺ περιέγραψα, καὶ δὲν σκέπτεται τίποτε ἄλλο ἀπολύτως παρὰ μόνον ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὁποῖον ἔχει κινηθῆ, τότε πρέπει νὰ γνωρίζῃ κανεὶς ὅτι εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι γλυκαινομένη ἡ ψυχὴ ὑπὸ τῆς ἀπεριγράπτου ἐκείνης γλυκύτητος, τίποτε ἄλλο δὲν ἠμπορεῖ νὰ σκεφθῇ, ἐπειδὴ κατεπλημμύρισεν ἀπὸ τὴν ἔντονον καὶ ἁγίαν χαράν.

8. Ἐὰν ὅμως κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ νοῦς προσβληθῇ ὑπό τινος ἀμφιβολίας, ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐνεργήματος, ἢ ὑπό τινος ῥυπαρᾶς ἐννοίας, ἢ καὶ ἀκόμη χρησιμοποιῇ τὸ Ἅγιον Ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, οὐχὶ ὅμως πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, ἀλλὰ πρὸς ἄμυναν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, τότε πρέπει νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς ὅτι ἡ προσγενομένη πρὸς τὴν ψυχὴν παρηγορία προέρχεται ἐκ τοῦ ἀπατεῶνος, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ μοιχεύσῃ τὴν ψυχὴν μὲ τὴν ἐπίδειξιν τῆς ἀβαθοῦς καὶ ὅλως ἐξωτερικῆς χαρᾶς. Δι' αὐτὸ καὶ αὐτὴ ἡ χαρά, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὁποίας ὁ διά-

βολος ἀποπειρᾶται νὰ ἐνοχλήσῃ τὴν ψυχήν, εἶναι τελείως ἀδρανής, μὴ διακινοῦσα τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ ἄκρον ἐπιθυμητόν, τελείως ἀκίνητος.

9. Διότι ὅταν ὁ διάβολος ἴδῃ ὅτι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καυχᾶται πράγματι ἐναντίον του, ἐξ αἰτίας τῆς διὰ συνεχοῦς μνήμης τοῦ Θεοῦ αὐτοσυναισθήσεως τῆς δυνάμεώς του, τότε, ὅπως ἀνέφερα προηγουμένως, ἀποπειρᾶται νὰ διεγείρῃ τὴν ψυχὴν μὲ παρηγορίας, φαινομενικῶς καλάς, ὥστε ἡ ψυχὴ μεταβαλλομένη, κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς αὐτῆς κλίσεις καὶ ἐπιθυμίας, ἀπὸ τὴν πλαδαρὰν καὶ ἀποχαυνοῦσαν ἐκείνην γλυκύτητα, νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν σύγχυσιν ποὺ ἐπιφέρει ὁ δόλιος.

10. Πῶς ὅμως θὰ γνωρίσωμεν ποῖον εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ ποῖον εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης; (Διότι βεβαίως εἶναι ἀδύνατον ἢ νὰ δοκιμάσῃ κανεὶς τὴν θείαν γλυκύτητα καὶ καλωσύνην διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως τῆς ψυχῆς, ἢ νὰ πειρασθῇ αἰσθητῶς ἀπὸ τὴν πικρίαν τῶν δαιμόνων, ἐὰν δὲν πληροφορηθῇ περὶ τούτου ἐσωτερικῶς). Ἀπὸ αὐτὸ λοιπὸν θὰ διακρίνωμεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἢ τῆς πλάνης, ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν πληροφορίαν.

11. Εἰς περίπτωσιν ἐνεργείας Πνεύματος ἀληθείας ἡ χάρις ἔχει κατασκηνώσει εἰς τὸ βάθος τοῦ νοῦ, ἐνῷ τὰ πονηρὰ πνεύματα παραμένουν καὶ κινοῦνται γύρω ἀπὸ τὰ μέλη τῆς καρδίας, διότι οἱ δαίμονες δὲν θέλουν ποτὲ νὰ ἀναγνωρισθοῦν, κατὰ τὰς σατανικάς των ἐνεργείας, ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, μὴ τυχὸν ἀντιληφθῇ τοῦτο ἐπακριβῶς ὁ νοῦς καὶ ὁπλισθῇ ἐναντίον των διὰ τῆς μνήμης τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ.

12. Ὅταν κανεὶς ἀκούῃ αἴσθησιν νοός, ἃς μὴ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ὁρατῶς, ὡς αἰσθητὴ πραγματικότης· διότι λέγομεν, ὅτι, ὅταν ἡ ψυχὴ εἶναι καθαρά, αἰσθάνεται, δηλαδὴ δοκιμάζει χαρὰν καὶ ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν, ὀφειλομένην εἰς μίαν ἀπερίγραπτον μυστικὴν γεῦσιν μιᾶς γλυκείας παρηγορίας ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ὑπερφυσικὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, χωρίς, βεβαίως, νὰ φαίνεται εἰς τὴν ψυχὴν τίποτε ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ ἀοράτου κόσμου, ἐπειδὴ τώρα ἐδῶ, εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, βαδίζομεν πρὸς τὴν τελειότητα διὰ τῆς Πίστεως καὶ ὄχι διὰ τῆς αἰσθητῆς ὁράσεως τῶν μορφῶν, ποὺ ἀποτελοῦν τὰ ἀντικείμενα τῆς Πίστεως, ὅπως λέγει καὶ ὁ μακάριος Ἀπόστολος Παῦλος (Β' Κορ. ε' 7).

13. Ἐὰν λοιπὸν φανερωθῇ εἰς κάποιον ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων ἢ φῶς ἢ σχῆμα πυρίμορφον, νὰ μὴ δώσῃ ὁ ἄνθρωπος σημασίαν εἰς ἕνα τοιοῦτον ὅραμα, διότι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι φανερὰ ἀπάτη τοῦ ἐχθροῦ· πολλοὶ πεσόντες εἰς τὴν ἀπάτην αὐτήν, ἀπὸ ἀνοησίαν, ἐξεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀληθείας. Ἡμεῖς ὅμως γνωρίζομεν, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ ἡμῶν παραμένει εἰς αὐτὸ τὸ φθαρτὸν σῶμα, εὑρισκόμεθα μακρὰν τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅσον βεβαίως ἀφορᾷ τὴν δυνατότητα νὰ ἴδωμεν τὸν Θεὸν ἢ κάτι ἀπὸ τὰ ἐπουράνια Αὐτοῦ θαύματα δι' αἰσθητῶν ὀφθαλμῶν, διότι οἱ ὑλικοί μας ὀφθαλμοὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ συλλάβουν πνευματικὰς καταστάσεις.

Ε'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΓΕΡΩΝ τις ἔμεινεν εἰς ἱερὸν εἰδώλων, καὶ ἐλθόντες οἱ δαίμονες λέγουσιν αὐτῷ· ἄπελθε ἐκ τοῦ τόπου ἡμῶν. Ὁ δὲ ἔφη· ὑμεῖς οὐκ ἔχετε τόπον. Καὶ ἤρξαντο σκορπίζειν τὰ βαΐα αὐτοῦ καθάπαξ.

2. Ὁ δὲ Γέρων ἐπέμενε συλλέγων αὐτά. Ἔπειτα ὁ δαίμων κρατήσας αὐτοῦ τὴν χεῖρα, ἔσυρεν αὐτὸν ἔξω. Καὶ ὡς ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν ὁ Γέρων τῇ ἄλλῃ χειρὶ κατέσχε τὴν θύραν κράζων· Ἰησοῦ, βοήθει μοι· καὶ εὐθὺς ὁ δαίμων ἔφυγεν ἐάσας αὐτόν.

3. Ὁ δὲ Γέρων ἤρξατο κλαίειν, καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ ἄνωθεν λέγουσα· τί κλαίεις; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ὅτι τολμῶσι κρατῆσαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ οὕτω ποιῆσαι. Καὶ πάλιν ἡ φωνὴ λέγει αὐτῷ· σὺ ἠμέλησας, ὅτε γὰρ ἐζήτησάς με, εἶδες πῶς παραχρῆμα εὑρέθην σοι; Καὶ εὐχαριστήσας ὁ Γέρων, εἴχετο τῆς κατὰ Θεὸν ἐργασίας.

4. Ἀνέβαινέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ ἀπὸ Σκήτεως εἰς Τερεμοῦθιν· κατὰ δὲ τὴν ὁδόν, εἰσῆλθεν εἰς εἰδωλεῖον κοιμηθῆναι· ἦσαν δὲ ἐκεῖ σκηνώματα Ἑλλήνων παλαιά, καὶ λαβὼν ἕν, ὑπέθηκε τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ ὡς ἐμβρίνιον.

5. Οἱ οὖν δαίμονες ὁρῶντες αὐτοῦ τὸ θαρσαλαῖον καὶ θέλοντες αὐτὸν πτοῆσαι, ἐφώνουν πρὸς γυναῖκα τινὰ ἐξ ὀνόματος καλοῦντες, καὶ λέγοντες· ἡ δεῖνα δεῦρο μεθ' ἡμῶν εἰς τὸ βαλανεῖον. Ἕτερος δὲ δαίμων ὑπακούσας, ἀπεκρίνατο ὡς ἐκ τοῦ σκηνώματος τοῦ ὑποκάτωθεν κειμένου τῆς τοῦ Γέροντος κεφαλῆς, καὶ ἔλεγε· ξένον ἔχω ἐπάνω μου καὶ οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

6. Ὁ δὲ Γέρων οὐκ ἐπτοήθη, ἀλλὰ θαῤῥῶν, ἔτυπτε τὸ σκήνωμα λέγων· Ὕπαγε εἰς τὸ σκότος, εἰ οὐ δύνασαι· καὶ ἀκούσαντες οἱ δαίμονες ἐβόησαν, φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· ἐνίκησας ἡμᾶς. Καὶ ἔφυγον κατησχυμμένοι.

7. Ἠρωτήθη Γέρων· διατὶ εἰς τὴν ἔρημον περιπατῶν φοβοῦμαι; Καὶ ἀπεκρίθη· ἀκμὴν ζῇς.

8. Ἠρώτησέ τις τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν τῆς Φέρμης λέγων· ἐὰν ἄφνω γένηταί τις πτῶσις, καὶ σὺ φοβῇ, Ἀββᾶ; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· ἐὰν κολληθῇ ὁ οὐρανὸς τῇ γῇ, Θεόδωρος οὐ φοβεῖται· ἦν γὰρ δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀρθῇ ἀπ' αὐτοῦ ἡ δειλία, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ Θεός, διὸ καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ ἀδελφός.

9. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· τί ποιήσω Πάτερ, ὅτι δειλιῶ τὰς νύκτας; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἕως τότε φοβοῦνται οἱ τῆς πόλεως τοὺς βαρβάρους, ἕως οὐκ ἔχουσι τὴν τοῦ Βασιλέως βοήθειαν, ἐπὰν δὲ πληροφορηθῶσιν ὅτι ἔφθασεν ἐν τῇ πόλει, ἢ Δούξ, ἢ Στρατηλάτης, οὐκέτι φροντίζουσιν, εἰδότες ὅτι ἐκεῖνοι φροντίσουσιν ὑπὲρ αὐτῶν· ἀλλὰ κἂν ἀκούσωσιν, ὅτι ἐπέστησαν βάρβαροι, οὐ μεριμνῶσιν ἔχοντες τὸν ὑπὲρ αὐτῶν πολεμοῦντα.

10. Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἐὰν πιστεύωμεν εἰς τὸν Θεόν, οὐ φοβούμεθα τοὺς δαίμονας· πέμπει γὰρ ἡμῖν τὴν βοήθειαν Αὐτοῦ, καὶ διασκορπίζει πάντας τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων Ἀσκητὴς παρέμεινεν εἰς ἕνα ναὸν τῶν εἰδώλων. Μόλις ἦλθον οἱ δαίμονες καὶ τὸν εἶδον, τοῦ λέγουν:

—Φύγε γρήγορα ἀπὸ τὸν τόπον μας.

Ὁ Γέρων τοὺς εἶπε:

—Δὲν ἔχετε κανένα τόπον ἰδικόν σας.

Εἰς ἀπάντησιν οἱ δαίμονες ἤρχισαν νὰ τοῦ διασκορπίζουν ἀμέσως τὰ φοινικόκλαδα, μὲ τὰ ὁποῖα εἰργάζετο.

2. Ὁ Γέρων ἐπέμενε νὰ τὰ μαζεύῃ πάλιν· ἔπειτα ὁ δαίμων τὸν ἔπιασεν ἀπὸ τὴν χεῖρα καὶ τὸν ἔσυρε πρὸς τὰ ἔξω· μόλις ὅμως ἔφθασεν οὕτω συρόμενος εἰς τὴν θύραν, τὴν ἐκράτησε μὲ τὴν ἄλλην του χεῖρα καὶ ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ:

—Ἰησοῦ, βοήθησέ με.

Ὅταν ὁ δαίμων ἤκουσε τὸ θεῖον Ὄνομα τὸν ἄφησε καὶ ἔφυγε.

3. Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Γέρων ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Τότε ἠκούσθη μία φωνὴ ἀπὸ ἐπάνω, ποὺ ἔλεγε:

—Διατί κλαίεις;

—Διότι—ἀπεκρίθη ὁ Γέρων—τολμοῦν οἱ δαίμονες νὰ κρατήσουν τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ κάμουν αὐτά.

Ἠκούσθη πάλιν ἐκ δευτέρου ἡ φωνὴ λέγουσα:

—Σὺ ἠμέλησας, διότι, ὅταν μὲ ἐζήτησες, εἶδες πῶς ἀμέσως εὑρέθηκα κοντά σου.

Μετὰ τοὺς ἀποκαλυπτικοὺς αὐτοὺς λόγους ηὐχαρίστησεν ὁ Γέρων τὸν Θεόν, καὶ ἠσχολεῖτο πάλιν μὲ τὴν κατὰ Θεὸν ἐργασίαν.

4. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ ἀνέβαινε ἀπὸ τὴν Σκήτην εἰς Τερεμοῦθιν (1). Εἰς τὸν δρόμον ἐνύκτωσε καὶ ἐμπῆκε εἰς ἕνα εἰδωλεῖον, διὰ νὰ κοιμηθῇ. Μέσα εἰς ἐκεῖνο τὸ εἰδωλεῖον εὑρίσκοντο διάφοροι σκελετοὶ εἰδωλολατρῶν, ἀπὸ τὸν παλαιὸν καιρόν. Ὁ Ἀββᾶς Δανιὴλ λοιπὸν ἔλαβεν ἕνα ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν ἐτοποθέτησε κάτω ἀπὸ τὴν κεφαλήν του, ὡσὰν μαξιλάρι.

5. Οἱ δαίμονες, θαυμάζοντες διὰ τὸ θάρρος του καὶ θέλοντες νὰ τὸν τρομάξουν, ἐφώναζον, τάχα, μίαν γυναῖκα μὲ τὸ ὄνομά της.

—Ἔλα—ἔλεγον—ἡ τάδε ,νὰ πᾶμε μαζὶ εἰς τὸ λουτρόν.

Τότε ἕνας ἄλλος δαίμων ἀπήντησεν, ὡς νὰ εὑρίσκετο μέσα εἰς τὸ κρανίον, ποὺ ἦτο κάτω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ Γέροντος:

—Ἔχω ἕνα ξένον ἀπὸ ἐπάνω μου καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ ἔλθω.

6. Ὁ Γέρων ὅμως δὲν ἐφοβήθη, ἀλλὰ μὲ θάρρος ἐκτυποῦσε τὸν σκελετόν, λέγων πρὸς τὸν ἀόρατον δαίμονα:

—Πήγαινε εἰς τὸ σκοτάδι, ἐφ' ὅσον δὲν ἠμπορεῖς.

Μόλις ἤκουσαν τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν οἱ δαίμονες, ἐκραύγασαν μὲ μεγάλην φωνήν:

—Μᾶς ἐνίκησες.

Κατόπιν αὐτῶν ἔφυγαν ἐντροπιασμένοι.

---

1) Τερεμοῦθιν· πόλις τῆς Ἀφρικῆς. Πρόκειται πιθανῶς περὶ τῆς νῦν καλουμένης Ντούγκας, μεσογείου πόλεως τοῦ Ἀλγερίου.

7. Εἷς Γέροντα ὑπέβαλον κάποτε τὴν ἐρώτησιν:
—Διατί φοβοῦμαι, ὅταν περιπατῶ εἰς τὴν ἔρημον;
—Διότι ἀκόμη ζῇς—ἀπήντησεν ὁ Γέρων. (Ἐὰν δηλαδὴ ἐθεώρῃς τὸν ἑαυτόν σου ὡς νεκρόν, δὲν θὰ ἐφοβῆσο).

8. Ἕνας Μοναχὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Θεόδωρον τῆς Φέρμης.
—Ἐὰν ἔξαφνα ἀκουσθῇ θόρυβος ἀπὸ ἀπροσδόκητον πτῶσιν σώματος, σύ, Ἀββᾶ, θὰ φοβηθῇς;
Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπήντησεν ὁ Γέρων:
—Καὶ ἐὰν ἀκόμη συγκρουσθῇ ὁ οὐρανὸς μὲ τὴν γῆν, ὁ Θεόδωρος δὲν φοβεῖται.
Πράγματι δὲ ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος εἶχε παρακαλέσει μετὰ θερμότητος τὸν Θεὸν νὰ πάρῃ ἀπ' ἐπάνω του τὴν δειλίαν καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἤκουσε. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἠρώτησεν ὁ ἀδελφός.

9. Ἕνας ἀδελφὸς προσῆλθεν εἰς ἕνα Γέροντα καὶ τοῦ λέγει:
—Πάτερ μου, τί νὰ κάμω, διότι δειλιάζω κατὰ τὰς νύκτας;
Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὁ Γέρων ἀπήντησεν:
—Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως φοβοῦνται τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχουν ἐξασφαλίσει τὴν βοήθειαν τοῦ βασιλέως· μόλις ὅμως πληροφορηθοῦν, ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν των ἢ Δοὺξ ἢ Στρατηλάτης, διὰ νὰ τοὺς προστατεύσῃ, δὲν φοβοῦνται πλέον διὰ τὴν ἀσφάλειάν των, διότι γνωρίζουν, ὅτι ἐκεῖνοι φροντίζουν δι' αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκούσωσιν, ὅτι οἱ βάρβαροι ἐπέδραμον, δὲν ἀνησυχοῦν, διότι ἔχουν προστάτην τὸν πολεμοῦντα ὑπὲρ αὐτῶν.
10. Καὶ ἡμεῖς λοιπόν, ἐὰν πιστεύωμεν εἰς τὸν Θεόν, δὲν φοβούμεθα τοὺς δαίμονας, διότι ὁ Θεὸς μᾶς στέλλει τὴν βοήθειάν του καὶ διασκορπίζει ὅλους τοὺς ἐχθρούς μας.

·ὙΠΟΘΕΣΙΣ Κ΄·

Ὅτι πολυτρόπως δείκνυται τὰ ἐνύπνια, διὸ καὶ τὸ ἀπιστεῖν αὐτοῖς ἀσφαλέστερον, καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν μελλόντων οἱ δαίμονες οἴδασι, κἂν προσποιῶνται εἰδέναι τινά, καὶ προλέγουσι στοχαζόμενοι.

Κατὰ πολλοὺς τρόπους παρουσιάζονται τὰ ὄνειρα, διὰ τοῦτο ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ μὴ δίδωμεν πίστιν εἰς αὐτά, καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τὰ μέλλοντα γνωρίζουν οἱ δαίμονες, ἔστω καὶ ἂν προσποιοῦνται ὅτι γνωρίζουν μερικὰ καὶ τὰ προλέγουν δῆθεν ἀπὸ ἰδικήν των γνῶσιν.

Α΄. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

Πέτρος

ΠΑΡΑΚΑΛΩ σε πληροφόρησόν με, εἰ τὰ ἐνύπνια παραφυλάττεσθαι δεῖ.

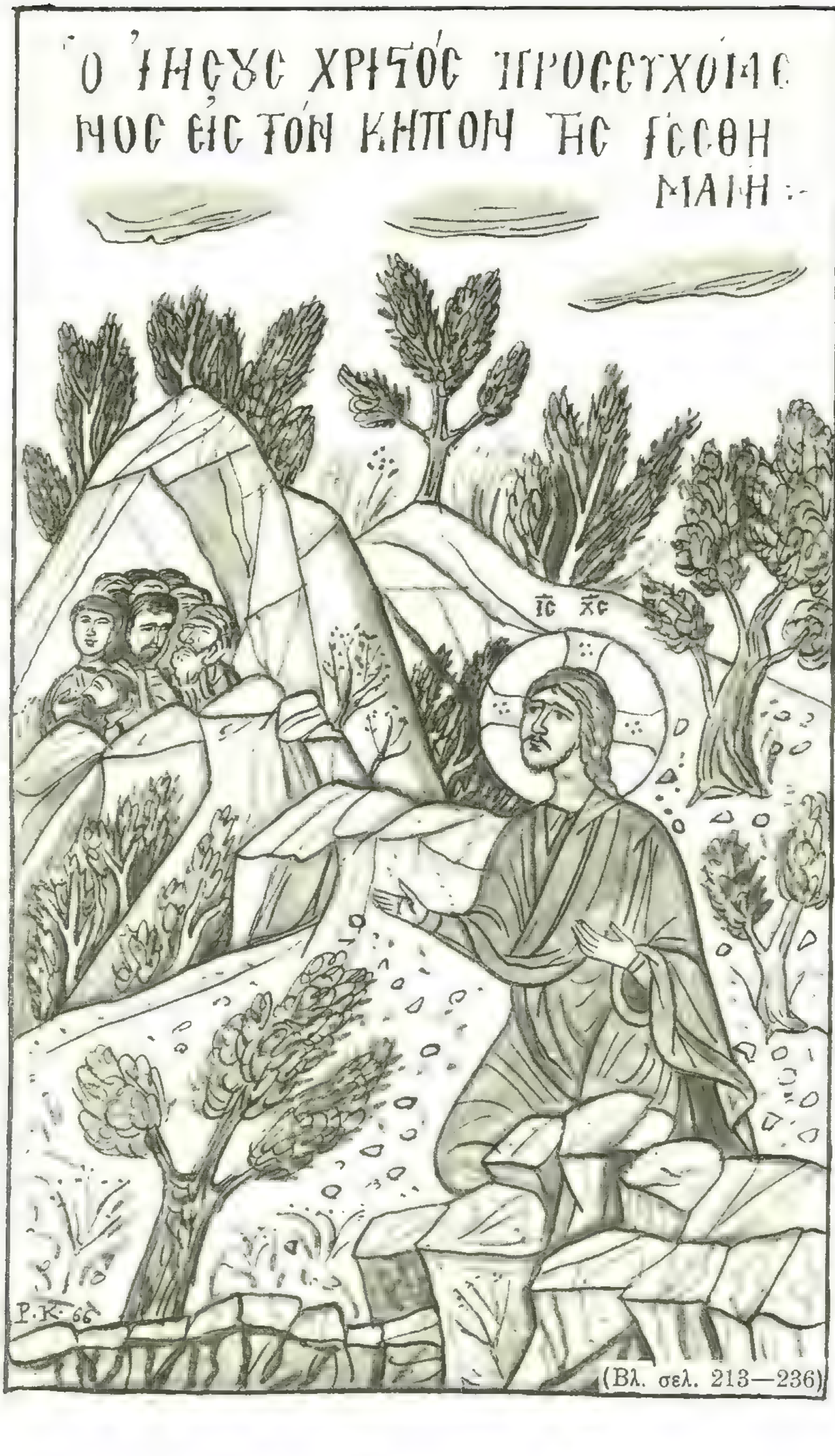
Γρηγόριος

2. Ἰστέον ὅτι κατὰ ἓξ τρόπους ἅπτονται τῆς ψυχῆς αἱ τῶν ἐνυπνίων εἰκόνες· ποτὲ γὰρ τῆς κοιλίας πεπληρωμένης ἢ καὶ ἀδυνατούσης τὰ ἐνύπνια γίνονται, ποτὲ διὰ τῶν λογισμῶν, ποτὲ δὲ δι᾿ ἐμπαιγμοῦ, ποτὲ δὲ πάλιν διὰ τῶν λογισμῶν ὁμοῦ καὶ ἐμπαιγμοῦ, ἄλλοτε δι᾿ ἀποκαλύψεως· καὶ τὰ δύο τὰ πρότερα, πάντες διὰ πείρας γινώσκομεν ὑπεζεῦχθαι ἡμῖν, τὰ δὲ τέσσαρα καὶ ἐν ταῖς δέλτοις τῆς θείας Γραφῆς ἀναγεγραμμένα εὑρίσκομεν.

3. Τὰ γὰρ ἐνύπνια, εἰ ἐν ἀσφαλείᾳ παρὰ τοῦ κρυπτοῦ ἐχθροῦ εὑρίσκετο, οὐκ ἂν ἀνὴρ σοφὸς τοῦτο ἐδήλωσε λέγων, ὅτι πολλοὺς τὰ ἐνύπνια πλανηθῆναι πεποιήκασι, καὶ ἀπώλοντο ἐλπίζοντες ἐπ᾿ αὐτοῖς· ὡσαύτως παραγγέλλει, μήτε μαντεύεσθαι, μήτε παραφυλάττειν ἐνύπνια· εἰδὼς δὲ ὁ αὐτὸς σοφὸς ὅτι ποτὲ καὶ ἐκ τῶν διαλογισμῶν ὁμοῦ καὶ ἐμπαιγμοῦ προέρχονται τὰ ἐνύπνια, διδάσκει λέγων, πολλαὶ μέριμναι ἀκολουθοῦσι τοῖς ἐνυπνίοις.

4. Ὅτι δέ ποτε καὶ δι᾿ ἀποκαλύψεως τὰ ἐνύπνια γίνονται, μάρτυς ὁ Ἰωσήφ, ὃς ἑαυτὸν προβιβασθέντα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ δι᾿ ἐνυπνίου θεασάμενος, τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων ἐγνώρισε. Καὶ τῷ Ἰωσὴφ δέ, τῷ τῆς Παρθένου Μνηστῆρι, δι᾿ ἐνυπνίων ὁ Ἄγγελος ἐχρημάτισεν ἐπᾶραι τὸ παιδίον, καὶ φυγεῖν εἰς Αἴγυπτον.

5. Ἔτι δὲ ὅτι καὶ διὰ τῶν λογισμῶν ὁμοῦ καὶ δι᾿ ἀποκαλύψεως τὰ ἐνύπνια προέρχονται, διδάσκει Δανιὴλ ὁ Προφήτης· τὴν γὰρ τοῦ Ναβουχοδονόσορ ὅρασιν ἑρμηνεύων, ἀπὸ τῆς ῥίζης τοῦ διαλογισμοῦ ἤρξατο λέγων· σύ, βασιλεῦ, ἐπὶ τῆς κοίτης σου ἤρξω διαλογίζεσθαι τί μέλλει ἔσεσθαι· εἶτα ἐπάγει· καὶ ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια ἐφανέρωσέ σοι τὰ μέλλοντα. Καὶ μετ᾿ ὀλίγον· ἰδοὺ ἐθεώρεις ὅτι εἰκὼν ἵστατο ἐναντίον σου, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ὀνείρου· καὶ τὸ τέλος ἀσφαλῶς ὁ

(Βλ. σελ. 213—236)

Δανιὴλ ἀναγγέλλει, καὶ ἐκ ποίου λογισμοῦ καὶ ἀποκαλύψεως ὁ ὄνειρος ἐγενήθη.

6. Ἐπεὶ οὖν τοσούτοις εἴδεσι πραγμάτων τὰ ὀνείρατα ἀμφιβάλλονται, οὐκ ὀφείλει τις αὐτοῖς πιστεύειν, ἐν τῷ μὴ διαγινώσκειν εὐκόλως ἐκ ποίας ὑποβολῆς ἔρχονται· οἱ δὲ Ἅγιοι ἄνδρες μεταξὺ τῶν ἐμπαιγμῶν καὶ τῶν ἀποκαλύψεων αὐτὰς τὰς τῶν ὁράσεων εἰκόνας, ἐνδοτάτῃ τινὶ διακρίσει, δι' ἧς ἐπιγινώσκουσι, τί μὲν παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος λαμβάνουσι, τί δὲ παρὰ τοῦ πλανῶντος ὑπομένουσιν.

7. Ἐὰν γὰρ ὁ νοῦς ἐν ἀσφαλείᾳ περὶ τῶν τοιούτων διαγινώσκῃ, ἐν πολλαῖς αὐτὸν ἀπάταις τὸ παραδειγματίζον πνεῦμα οὐ καταποντίσει· πολλάκις γὰρ αὐτῷ ἀληθινὰ πλεῖστα προλέγει, ἵνα τὰ ἔσχατα δυνηθῇ ἐκ μιᾶς οἱασοῦν πλάνης τὴν ψυχὴν παγιδεῦσαι.

8. Τινὶ γὰρ τῶν ἡμετέρων, νεωστὶ τοιοῦτον συνέβη, σφόδρα τοῖς ἐνυπνίοις προσέχοντι· δι' ὀνείρου γὰρ ἐπιμήκη μέτρα ζωῆς ὑπεσχέθησαν· πολλὰ οὖν χρήματα διὰ τὸ τῆς ζωῆς μῆκος συνάξας, αἰφνίδιον τῷ θανάτῳ ἀπήχθη, τὰ χρήματα σῶα καταλείψας ἐνταῦθα, καὶ μηδὲν ἐξ αὐτῶν δι' ἔργον ἀγαθοῦ μεθ' ἑαυτοῦ κομισάμενος.

Ἑρμηνεία

Πέτρος

ΣΕ παρακαλῶ νὰ μὲ διδάξῃς, ἐὰν πρέπει νὰ δίδωμεν σημασίαν εἰς τὰ ὄνειρα.

Γρηγόριος

2. Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι αἱ εἰκόνες τῶν ὀνείρων ἀπὸ ἓξ αἰτίας ἐμφανίζονται εἰς τὴν ψυχήν: α') τὰ ὄνειρα παράγονται, ὅταν τὸ στομάχι εἶναι γεμᾶτο· β') ὅταν τοῦτο εἶναι ἄδειο· γ') αἱ διάφοροι σκέψεις καὶ οἱ διάφοροι λογισμοὶ μεταβάλλονται, ὅταν κοιμώμεθα, εἰς ὄνειρα· δ') εἰς ἄλλας περιπτώσεις ὁ διάβολος μᾶς ἐμπαίζει διὰ τῶν ὀνείρων· ε') συνήθως τὰ ὄνειρα ὀφείλονται καὶ εἰς ἕνα συνδυασμὸν τῶν σκέψεων καὶ τῶν λογισμῶν μας μὲ τὸν ἐμπαιγμὸν τοῦ διαβόλου· στ') διὰ τῶν ὀνείρων ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει τὰς βουλάς Του εἰς τὸν ἄνθρωπον. Αἱ δύο πρῶται αἰτίαι τῶν νυκτερινῶν παραστάσεων εἰς τὰ ὄνειρα, ἐκ πείρας γνωρίζομεν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅτι προέρχονται ἀπὸ ἡμᾶς· διὰ τὰς ἑπομένας τέσσαρας αἰτίας ὁμιλοῦν καὶ μᾶς πληροφοροῦν αἱ Ἅγιαι Γραφαί.

3. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ στηριζώμεθα εἰς τὰς παραστάσεις τῶν ὀνείρων καὶ νὰ ἐξάγωμεν συμπεράσματα ἀπὸ αὐτά, διότι ἐὰν τὰ ὄνειρα ἦσαν ἐξησφαλισμένα ἀπὸ κινδύνους παγιδεύσεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ διαβόλου, δὲν θὰ ἐφιστοῦσε τὴν προσοχήν μας ὁ σοφὸς Σειρὰχ λέγων· «πολλοὺς ἐπλάνησε τὰ ἐνύπνια, καὶ ἐξέπεσον ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτοῖς» (Σειρὰχ λα' 7). Ἐπίσης ὁ ἴδιος αὐτὸς σοφὸς μᾶς παραγγέλλει, οὔτε νὰ μαντευώμεθα, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ προσέχωμεν εἰς τὰ ὄνειρα «μαντεῖαι καὶ οἰωνισμοὶ καὶ ἐνύπνια μάταιά ἐστι» (Σειρὰχ λα' 5). Γνωρίζων δὲ ὁ αὐτὸς σοφὸς (βλ. Σοφ. Σειρὰχ κεφ. λα'), περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλοῦμεν, ὅτι τὰ ὄνειρα προέρχονται συνήθως ἀπὸ ἀπατηλὴν καὶ

ἐμπαικτικὴν πρόθεσιν τοῦ διαβόλου, μᾶς διδάσκει, ὅτι πολλαὶ φροντίδες ἀκολουθοῦν εἰς τὰ ὄνειρα (δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ ἐξηγήσῃ τὰ ὄνειρα ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸν βασικὸν σκοπὸν τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του καὶ γίνεται ὄργανον τοῦ ἐχθροῦ).

4. Ἀλλ' ὅτι πάλιν τὰ ὄνειρα ὀφείλονται καὶ εἰς ἀποκαλυπτικὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ δηλώνει ἡ προσωπικὴ ἱστορία τοῦ Ἰωσήφ. Οὗτος δηλαδή, ὡς γνωστόν, εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του, ὅτι θὰ ἐγίνετο κύριος τῶν ἀδελφῶν του (βλ. Γεν. λζ' 5—8). Τὸ ὄνειρον αὐτὸ δὲν ἤργησε νὰ ἐπαληθεύσῃ διὰ τῶν ὅσων ἐπηκολούθησαν. Ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰωσήφ, τὸν Μνηστῆρα τῆς Παρθένου, δι' ὀνείρων ἐπληροφόρησεν ὁ Ἄγγελος νὰ παραλάβῃ τὸ θεῖον Βρέφος καὶ νὰ φύγουν εἰς τὴν Αἴγυπτον (βλ. Ματθ. β' 13).

5. Ἀκόμη εἶναι δυνατὸν τὰ ὄνειρα νὰ προέρχωνται καὶ ἀπὸ προσωπικὰς ἡμῶν σκέψεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀποκαλυπτικὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς. Τοῦτο διδάσκει ἐναργέστατα ὁ Προφήτης Δανιήλ, κατὰ τὴν στιγμήν, ποὺ ἐξηγεῖ τὸ ὄνειρον τοῦ Ναβουχοδονόσορ. Λέγει, ὡς γνωστόν, ὁ Προφήτης Δανιὴλ εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορ: «Σέ, βασιλεῦ, μόλις ἔπεσες εἰς τὸ κρεββάτι σου, διὰ νὰ κοιμηθῇς, ἤρχισε νὰ σὲ ἀπασχολῇ ἡ σκέψις, τί θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον». Καὶ προχωρεῖ ὁ Δανιήλ· «καὶ Αὐτός, ποὺ ἀποκαλύπτει μυστήρια, σοῦ ἐφανέρωσε τὰ μέλλοντα». Ἀμέσως δέ, μετ' ὀλίγον, προσθέτει· «Νά! ἔβλεπες μίαν εἰκόνα νὰ στέκῃ ἐνώπιόν σου», καὶ προχωρεῖ ἐξιστορῶν λεπτομερῶς τὸ ὄνειρον τοῦ βασιλέως. Ἐν συμπεράσματι, ὁ Δανιὴλ ἐξηγεῖ καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ὀνείρου, καὶ τὴν σκέψιν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποκαλυπτικὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παρήχθη ἡ παράστασις τοῦ ὀνείρου (βλ. Δανιὴλ β' 27—45).

6. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ ὄνειρα γεννοῦν ἀμφιβολίας, ἐξ ἀφορμῆς τῶν τόσων διαφορετικῶν, μεταξύ των, αἰτίων, ποὺ τὰ παράγουν εἰς τὴν ψυχήν μας, δι' αὐτὸ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ τὰ πιστεύῃ, διότι δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἐξακριβώσῃ ἀπὸ ποῦ προέρχονται. Οἱ Ἅγιοι ἄνδρες ὅμως κατορθώνουν νὰ διακρίνουν τὰς παραστάσεις τῶν ὀνείρων, ἐὰν προέρχονται ἀπὸ ἐμπαιγμὸν τοῦ διαβόλου ἢ ἀπὸ ἀποκάλυψιν Θεοῦ, ἀπὸ κάποιαν ἱκανότητα διακρίσεως, διὰ τῆς ὁποίας ξεχωρίζουν τί λαμβάνουν παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος καὶ τί ὑποφέρουν ἐκ μέρους τοῦ πλανῶντος.

7. Διότι, ἐὰν ὁ νοῦς ἐξετάζῃ μετὰ προσοχῆς τὴν προέλευσιν τῶν ὀνείρων, τὸ πνεῦμα ποὺ πειράζει καὶ παραπλανᾷ τὸν ἄνθρωπον δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ τὸν καταβυθίσῃ εἰς πολλὰς ἀπάτας, δεδομένου, ὅτι αὐτὸ τὸ πνεῦμα προλέγει συνήθως εἰς τὸν ἄνθρωπον πολλὰ πράγματα, ποὺ ἐπαληθεύουν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ δυνηθῇ, εἰς τὸ τέλος νὰ παγιδεύσῃ ὁριστικῶς μὲ μίαν ὁποιανδήποτε πλάνην τὸν ἄνθρωπον.

8. Τώρα τελευταίως τοιοῦτον τι συνέβη εἰς κάποιον ἰδικόν μας, ποὺ ἔδιδε μεγάλην προσοχὴν εἰς τὰ ὄνειρα. Εἶδε λοιπὸν αὐτὸς εἰς τὸ

ὄνειρόν του, ὅτι, δῆθεν, θὰ ζήσῃ πολλὰ χρόνια· πρὸς τοῦτο συνεκέντρωσε πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ τοῦ φθάσουν μέχρι τῶν γηρατείων του. Ἔξαφνα ὅμως ἀποθνήσκει μὲ αἰφνίδιον θάνατον, ἀφήσας ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ἀνέπαφα τὰ χρήματά του, καὶ χωρὶς νὰ πάρῃ μαζί του, ὡς ἐφόδιον, διὰ τὴν ἄλλην ζωήν, καμμίαν καλὴν πρᾶξιν ἀπὸ τὰ χρήματα αὐτὰ (π.χ. ἐλεημοσύνην κ.τ.λ.).

Β' Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου.

ΕΛΕΓΕΝ ὁ Μέγας Ἀντώνιος πρὸς τοὺς ἐλθόντας πρὸς αὐτὸν Μοναχούς, ὅτι οὐ δεῖ τοῖς δαίμοσι πιστεύειν, ἂν καὶ προλέγειν τινὰ ὑποκρίνωνται. Πρὸ ἡμερῶν γὰρ πολλάκις λέγουσι τοὺς καθ' ἡμέραν ἀπαντῶντας ἀδελφούς, καὶ ἔρχονται μὲν ἐκεῖνοι, ποιοῦσι δὲ τοῦτο οὗτοι, οὐ κηδόμενοι τῶν ἀκουόντων, ἀλλ' ἵνα πιστεύειν αὐτοῖς τούτους πείσωσι, καὶ τότε λοιπὸν ὑποχειρίους ἔχοντες ἀπολέσωσιν.

2. Ὅθεν οὐ δεῖ προσέχειν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ λέγοντας ἀνατρέπειν χρή, ὅτι μὴ χρείαν ἔχομεν ἡμεῖς τούτων· τί γὰρ θαυμαστὸν εἰ οἱ δαίμονες, ἡμῶν μᾶλλον τοὺς ἀρξαμένους τῶν ἀνθρώπων ὁδεύειν ἑωρακότες, προλαμβάνουσι τῷ δρόμῳ καὶ ἀπαγγέλλουσι; τοῦτο καὶ ἵππῳ τις ἐπικαθήμενος ποιῆσαι δύναται, προοδεύων τοῦ ὁδεύοντος τοῖς ποσίν.

3. Ὥστε οὐ χρὴ θαυμάζειν αὐτοὺς ἐν τούτῳ, οὐδὲν γὰρ τῶν μὴ γινομένων προγινώσκουσι πρὶν γενέσεως αὐτῶν· οὗτοι δὲ ἃ βλέπουσιν, ὡς κλέπται προτρέχοντες ἀπαγγέλλουσι.

4. Τοῦτο καὶ πᾶς τις ταχυδρόμος ποιῆσαι δύναται, καὶ προδραμεῖν τὸν βραδύνοντα. Ὃ δὲ λέγω τοιοῦτον ἐστίν, ἄν τις μὴ ἄρξηται περιπατεῖν, οὐκ ἴσασιν εἰ περιπατήσει, περιπατοῦντα δὲ τοῦτον ἑωρακότες, τρέχουσι, καὶ πρὶν ἐλθεῖν αὐτὸν ἀπαγγέλλουσι, καὶ οὕτω συμβαίνει τοῦτον μεθ' ἡμέρας ἐλθεῖν.

5. Πολλάκις δὲ τοῦ περιπατοῦντος ὑποστρέψαντος, ἢ καὶ τῆς Προνοίας μεταξύ τι βουλευσαμένης, ἐψεύσαντο οἱ δαίμονες, καὶ ἠπατήθησαν οἱ προσεσχηκότες αὐτοῖς. Οὕτω συνέστη τὰ τῶν Ἑλλήνων μαντεῖα, καὶ οὕτως ἐπλανήθησαν παρὰ τῶν δαιμόνων τὸ πρίν. Νῦν δὲ πέπαυται αὐτῶν ἡ πλάνη τελείως. Ἦλθε γὰρ ὁ Κύριος ὁ σὺν αὐτῇ τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν καὶ αὐτοὺς καταργήσας.

6. Οὐδὲν ἄρα γινώσκουσιν ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ὡς κλέπται, ἃ παρ' ἄλλοις ὁρῶσι ταῦτα διαβάλλουσι, καὶ μᾶλλον στοχασταί εἰσιν, ἢ προγνῶσται· διὸ κἂν ἀληθῆ ποτε τοιαῦτα λέγουσι, μηδὲ οὕτως αὐτοὺς θαυμαζέτω τις, ἢ ὅλως προσεχέτω. Καὶ γὰρ καὶ ἰατροὶ πεῖραν ἔχοντες τῶν νοσημάτων, ἐπειδὰν θεωρήσωσιν ἐν ἄλλοις τὴν αὐτὴν νόσον, πολλάκις στοχαζόμενοι ἀπὸ τῆς συνηθείας προλέγουσι.

7. Καὶ κυβερνῆται καὶ γεωργοὶ πάλιν ἀπὸ τῆς συνηθείας βλέποντες τὴν τοῦ ἀέρος κατάστασιν, προλέγουσι χειμῶνα, ἢ εὔδιον ἀέρα ἔσεσθαι, καὶ οὐ διὰ τοῦτο ἐκ θείας ἐπιπνοίας ἄν τις εἴποι προλέγειν αὐτούς, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πείρας καὶ τῆς συνηθείας.

8. Ἄλλωστε, τί χρησιμεύει τοῖς ἀκούουσι τὸ εἰδέναι παρὰ τούτων πρὸ ἡμερῶν τὰ ἐρχόμενα; ἢ ποία σπουδὴ τὰ τοιαῦτα γινώσκειν; οὐ γὰρ ἀρετῆς ἐστι τοῦτο ποιητικόν, οὐδὲ ἤθους ἀγαθοῦ γνώρισμα πάντως. Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν μακαρίζεται ὅτι τοῦτο μεμάθηκε καὶ ἔγνω, ἀλλ' ἐν τούτοις ἕκαστος ἔχει τὴν κρίσιν εἰ τὴν πίστιν τετήρηκε, καὶ τὰς ἐντολὰς γνησίως ἐφύλαξεν. Ὅθεν οὐ δεῖ περὶ πολλοῦ ταῦτα ποιεῖσθαι, οὐδὲ διὰ τοῦτο ποιεῖν, ἵνα προγινώσκωμεν, οὐδὲ τοῦτον τῆς ἀσκήσεως ἀπαιτεῖν μισθόν. Εὔχεσθαι δὲ μᾶλλον, ἵνα συνεργὸς ἡμῖν εἰς τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νίκην ὁ Κύριος γένηται.

9. Καθαρεύωμεν οὖν τῇ διανοίᾳ καὶ πιστεύω, ὅτι καθαρεύουσα ἡ ψυχὴ

πάντοθεν, καὶ κατὰ φύσιν ἑστῶσα, δύναται, διορατικὴ γενομένη, πλείονα καὶ μακρότερα βλέπειν τῶν δαιμόνων, ἔχουσα τὸν ἀποκαλύπτοντα Κύριον αὐτῇ, οἵα ἦν ἡ τοῦ Ἐλισαίου, βλέπουσα τὰ κατὰ Γιεζί, καὶ ὁρῶσα τὰς περὶ αὐτὴν ἑστώσας δυνάμεις.

10. Οἱ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ ἐμφαινόμενοι τῇ ψυχῇ ὄνειροι, ὑγιαινούσης ψυχῆς πως εἰσὶν ἀπλανεῖς κατήγοροι· διόπερ οὔτε ἀπὸ ἑτέρου σχήματος εἰς ἕτερον σχῆμα μεταβάλλονται, οὔτε μὴν πτοοῦσι τὴν αἴσθησιν, οὔτε γελῶσιν ἢ στυγνάζουσιν ἀθρόως, ἀλλὰ μετὰ πάσης ἐπιεικείας τῇ ψυχῇ προσεγγίζουσι, πνευματικῆς αὐτὴν θυμηδίας καταγεμίζοντες· ὅθεν καὶ μετὰ τὸ διϋπνισθῆναι τὸ σῶμα, πολλῷ τῷ πόθῳ ζητεῖ ἡ ψυχὴ τὴν χαρὰν τοῦ ὀνείρου.

11. Αἱ δὲ τῶν δαιμόνων φαντασίαι, διὰ πάντων ἐναντίως ἔχουσιν· οὔτε γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ μένουσι σχήματι, οὔτε μορφὴν ἐπὶ πολὺ ἀτάραχον ἐπιδείκνυνται· ὃ γὰρ ἐκ προαιρέσεως μὲν οὐκ ἔχουσιν ἐκ δὲ τῆς οἰκείας κεχρῶνται μόνον πλάνης, ἀρκεῖν αὐτοῖς ἐπιπλεῖστον οὐ δύνανται, ἀλλὰ καὶ μεγάλα λέγουσι, καὶ ἀπειλοῦσι πλεῖστα, εἰς στρατιωτῶν εἶδος πολλάκις ἑαυτοὺς σχηματίζοντες, ποτὲ δὲ καὶ προσψάλλουσι μετὰ κραυγῆς τῇ ψυχῇ. Ὅθεν ἐπιγινώσκων αὐτοὺς ὁ νοῦς, ὅτε καθαρεύει, πεφαντασμένως διϋπνίζει τὸ σῶμα.

12. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ χαίρει ὡς συνεθισθεὶς ἐπιγνῶναι τὸν δόλον αὐτῶν, διόπερ ἐν αὐτῷ τῷ ὀνείρῳ πλειστάκις ἐλέγχων αὐτούς, εἰς ὀργὴν μεγάλην κινεῖ· πλὴν ἔστιν ὅτε καὶ τὰ χρηστὰ ἐνύπνια χαρὰν μὲν οὐ φέρουσι τῇ ψυχῇ, λύπην δὲ αὐτῇ ἡδεῖαν ἐμποιοῦσι καὶ δάκρυον· τοῦτο δὲ γίνεται ἐπὶ τῶν εἰς πολλὴν ταπεινοφροσύνην προκοπτόντων.

13. Εἰρήκαμεν μὲν ἡμεῖς, ὡς παρὰ τῶν ἐν πείρᾳ γεγονότων ἠκούσαμεν, καλῶν τε καὶ φαύλων διάκρισιν· ἀρκείτω δὲ ἡμῖν πρὸς ἀρετὴν μεγάλην, τὸ μηδὲ μιᾷ ὅλως πείθεσθαι φαντασίᾳ, οἱ γὰρ ὄνειροι, οὐδὲν ἕτερον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰσίν, ἢ εἴδωλα λογισμῶν πλανωμένων, ἢ πάλιν, ὡς ἔφην, δαιμόνων ἐμπαίγματα.

14. Ὁπότε οὖν κἂν ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος καταπεμφθῇ ἡμῖν ὅραμα, καὶ μὴ αὐτὸ καταδεξώμεθα, οὐκ ἂν ἡμῖν ὀργισθείη διὰ τοῦτο ὁ πολυπόθητος ἡμῶν Κύριος Ἰησοῦς· οἶδε γὰρ ὅτι διὰ τοὺς δόλους τῶν δαιμόνων τοῦτο οὐ κατεδεξάμεθα· ἡ μὲν γὰρ προειρημένη διάκρισις ἀκριβής ἐστι· συμβαίνει δέ, ἐκ συναρπαγῆς τινος, ἀνεπαισθήτως ῥυπωθεῖσαν τὴν ψυχήν, οὗπερ ἐκτὸς οὐδείς, ὡς οἶμαι, εὑρίσκεται, ἀπολέσαι τὸ ἴχνος τῆς ἀκριβοῦς διαγνώσεως, καὶ πιστεῦσαι τοῖς καλοῖς, ὡς μὴ καλοῖς.

15. Ἤτω πρὸς ὑπόδειγμα ἡμῖν τοῦ πράγματος δοῦλος ὑπὸ δεσπότου νύκτωρ, καὶ μετὰ πολλὴν ἀποδημίαν, πρὸ τῶν περιβόλων τῆς οἰκίας καλούμενος, ᾧ τινι τὴν ἄνοιξιν τῶν θυρῶν διόλου ὁ οἰκέτης ἠρνήσατο, ἐδεδίει γὰρ μὴ ὁμοιότης αὐτὸν φωνῆς συναρπάσασα, προδότην αὐτὸν παρασκευάσῃ γενέσθαι, ὧν περ παρ' αὐτοῦ πεπίστευται πραγμάτων.

16. Ὧ τινι ἡμέρας γενομένης, οὐ μόνον οὐκ ὠργίσθη ὁ κύριος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἐπαίνων ἠξίωσεν αὐτόν, ὅτι καὶ τὴν τοῦ δεσπότου φωνὴν πλάνην εἶναι ἐνόμισε μὴ θέλων τι τῶν αὐτοῦ ἀπολέσαι πραγμάτων.

Ἑρμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ Ἀντώνιος ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτὸν Μοναχούς:

—Τέκνα μου, δὲν πρέπει νὰ πιστεύητε ὅσα λέγουσιν οἱ δαίμονες, ἔστω καὶ ἐὰν ὑποκρίνωνται, ὅτι προλέγουν μερικά. Πολλὰς φοράς, ἐπὶ παραδείγματι, προαναγγέλλουν τὴν ἄφιξιν ἐρχομένων ἀδελ-

φῶν, προσδιορίζοντες τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεως. Καὶ πράγματι ἔρχονται οἱ ἀδελφοί· πλὴν ὅμως οἱ δαίμονες προλέγουν αὐτὰ τὰ πράγματα, ὄχι διότι ἐνδιαφέρονται δι' αὐτούς, ποὺ τοὺς ἀκούουν, ἀλλὰ διὰ νὰ πείσουν τοὺς ἀκούοντας νὰ τρέφουν πρὸς αὐτοὺς ἐμπιστοσύνην, καὶ ἀφοῦ τοιουτοτρόπως τοὺς καταστήσουν ὑποχειρίους, νὰ τοὺς καταστρέψουν.

2. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν πρέπει νὰ προσέχωμεν εἰς αὐτούς· ὄχι δὲ μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὅταν μᾶς λέγουν κάτι, διὰ τὸ μέλλον, ἐπιβάλλεται νὰ τοὺς ἀντικρούωμεν καὶ νὰ τοὺς ἀνατρέπωμεν, διότι δὲν ἔχομεν τὴν ἀνάγκην των. Τί τὸ ἀξιοθαύμαστον δηλαδή, ἐὰν οἱ δαίμονες, ἐπειδὴ ἔχουν ἴδει τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ἀρχίσουν νὰ βαδίζουν, τοὺς προσπερνοῦν καθ' ὁδόν, ὡς περισσότερον ταχεῖς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μεταβαίνουν καὶ τὸ ἀναγγέλλουν; Αὐτὸ δύναται νὰ τὸ ἐπιτύχῃ καὶ ἕνας ἱππεύς, ἐφ' ὅσον αὐτὸς τρέχει ταχύτερον τοῦ πεζοπόρου.

3. Ὥστε λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ θαυμάζωμεν τοὺς δαίμονας δι' αὐτὸ τὸ κατόρθωμα, διότι τίποτε δὲν δύνανται νὰ γνωρίζουν ἐκ τῶν προτέρων, ἀπὸ αὐτὰ ποὺ δὲν συνέβησαν ἀκόμη, πρὶν νὰ συμβοῦν. Οἱ δαίμονες μόνον αὐτά, ποὺ βλέπουν, τὰ ἁρπάζουν ὡς κλέπται καὶ ὡς κατάσκοποι, τρέχοντες γρηγορώτερα, τὰ ἀναγγέλλουν.

4. Αὐτὸ τὸ κατόρθωμα δύναται νὰ τὸ ἐπιτύχῃ καὶ ἕνας, ποὺ τρέχει γρήγορα καὶ προσπερνᾷ τὸν βραδυποροῦντα. Αὐτὸ δέ, ποὺ λέγω, ἔχει τὴν ἑξῆς σημασίαν καὶ ἔννοιαν: Πρὶν ἀκόμη κανεὶς ἀρχίσῃ νὰ βαδίζῃ, δὲν γνωρίζουν οἱ δαίμονες ἐὰν πρόκειται νὰ περπατήσῃ. Μόλις δὲ τὸν ἰδοῦν, ὅτι ἤρχισε νὰ βαδίζῃ, τρέχουν, καὶ πρὶν νὰ φθάσῃ ὁ ὁδοιπόρος εἰς τὸ σημεῖον, ποὺ κατευθύνεται, ἀναγγέλλουν καὶ γνωστοποιοῦν τὸν μελλοντικὸν ἐρχομόν του εἰς αὐτούς, ποὺ εὑρίσκονται εἰς τὸν τόπον τοῦ προορισμοῦ του· καὶ πράγματι, μετὰ ἀπὸ μερικὰς ἡμέρας ἔρχεται αὐτός, περὶ τοῦ ὁποίου προανήγγειλαν!

5. Πολλὰς φορὰς μάλιστα διεψεύσθησαν οἱ δαίμονες καὶ ἐξηπατήθησαν ὅσοι εἶχον πιστεύσει εἰς αὐτούς, διότι, ἐν τῷ μεταξύ, ξαναγύρισε πίσω ὁ ὁδοιπόρος ἢ καὶ διότι κάτι ἄλλο ἀπεφάσισεν ἡ Θεία Πρόνοια. Ἐπάνω λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν πονηρίαν τῶν δαιμόνων ἐστηρίχθησαν τὰ εἰδωλολατρικὰ μαντεῖα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ τοιουτοτρόπως ἐπλανῶντο ἀπὸ τοὺς δαίμονας οἱ πρὸ Χριστοῦ ἄνθρωποι. Τώρα ὅμως ἔχουν τελείως παύσει νὰ πλανοῦν τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἦλθεν ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος, μαζὶ μὲ τὴν πανουργίαν τῶν μαντείων, κατήργησε καὶ τοὺς πανούργους δαίμονας.

6. Τίποτε λοιπὸν δὲν γνωρίζουν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ δαίμονες, ἀλλ' ὡς κατάσκοποι, ὅσα βλέπουν εἰς τοὺς ἄλλους, τὰ διαβιβάζουν. Δὲν προγνωρίζουν λοιπὸν τὰ συμβαίνοντα οἱ δαίμονες, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ συμπεραίνουν· δι' αὐτὸ καὶ ἐὰν καμμιὰ φορὰ βγαίνουν ἀληθῆ αὐτά, ποὺ προλέγουν, δὲν πρέπει, ἐξ αὐτοῦ, νὰ τοὺς θαυμάζῃ κανεὶς ἢ νὰ τοὺς προσέχῃ. Τοιαύτην ἱκανότητα, παραδείγματος χάριν, παρατηροῦμεν καὶ εἰς τοὺς ἰατρούς· οὗτοι δηλαδή, ἐκ πείρας γνωρίζουν τὴν φύσιν καὶ

ἐξέλιξιν τῶν νοσημάτων· μόλις λοιπὸν ἐξακριβώσουν ἕνα νόσημα, τὸ ὁποῖον συχνάκις εἶδον, νὰ ἐμφανίζεται καὶ εἰς ἄλλον ἄνθρωπον, ἀμέσως συμπεραίνουν τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀσθενείας καὶ τὴν προλέγουν.

7. Ἀλλὰ καὶ οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ γεωργοὶ πάλιν ἐσχημάτισαν πεῖραν, ἐκ τῶν συχνῶν παρατηρήσεων τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν σημείων αὐτοῦ, δι' αὐτὸ καὶ μόλις ἴδουν τὴν κατάστασιν τοῦ καιροῦ, προλέγουν ἂν θὰ γίνῃ χειμὼν ἢ καλωσύνη. Ἀσφαλῶς δὲ κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι τὰ ὅσα προλέγουν ὀφείλονται εἰς θεϊκὴν ἔμπνευσιν, ἀλλ' οἱ πάντες γνωρίζουν, ὅτι ἡ πρόβλεψίς των αὐτὴ εἶναι ἀποτέλεσμα συνηθείας καὶ ἐμπειρίας.

8. Ἄλλωστε εἰς τί εἶναι χρήσιμον, διὰ τοὺς ἀκούοντας, τὸ νὰ πληροφορηθοῦν ἀπὸ τοὺς δαίμονας ἐνωρίτερον, αὐτὰ ποὺ πρόκειται νὰ συμβοῦν μετά τινας ἡμέρας; Ἢ ποία ἡ ἀνάγκη νὰ βιαζώμεθα νὰ γνωρίσωμεν αὐτά; Διότι ἡ τοιαύτη γνῶσις τῶν μελλόντων νὰ συμβοῦν δὲν ἀποτελεῖ ποιητικὴν αἰτίαν τῆς ἀρετῆς, οὔτε εἶναι χαρακτηριστικὸν γνώρισμα καλοῦ καὶ ἐναρέτου βίου· δι' αὐτὸ καὶ κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἐπαινεῖται, ἐπειδὴ τυχὸν ἔχει μάθει κάτι μέλλον νὰ συμβῇ. Ἀπεναντίας ὁ καθεὶς θὰ κριθῇ, ἐὰν ἐτήρησε τὴν πίστιν, καὶ ἐὰν ἐξετέλεσε τὰς ἐντολάς, ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ οὐχὶ ἔκ τινος ταπεινοῦ ἐλατηρίου. Δι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ δίδωμεν σημασίαν εἰς αὐτά, οὔτε νὰ φροντίζωμεν νὰ προγιγνώσκωμεν τὰ μέλλοντα, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ περιμένωμεν ἀνταμοιβὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν δι' αὐτὴν τὴν προσπάθειαν. Προτιμότερον εἶναι νὰ εὐχώμεθα εἰς τὸν Θεὸν νὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νίκην.

9. Ἂς ἐξαγνίζωμεν λοιπὸν τὴν διάνοιάν μας καὶ πιστεύω, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ θὰ εἶναι καθαρά, ἱσταμένη εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς κατάστασιν, δηλαδὴ τὴν πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ἀδάμ, τότε δύναται νὰ γίνῃ διορατικὴ καὶ νὰ προβλέπῃ μακρύτερα ἀπὸ τοὺς δαίμονας, ἀλλὰ καὶ περισσότερα ἐκείνων, διότι θὰ ἔχῃ ἐν ἑαυτῇ τὸν Κύριον, ὅστις εἶναι ἡ πηγὴ καὶ αἰτία πάσης ἀποκαλύψεως καὶ προγνώσεως, ὅπως ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Ἐλισαίου, ὅταν ἔβλεπε τὰ ὑπὸ τοῦ Γιεζὶ τελούμενα (βλ. Δ' Βασ. ε' 20—27). Ὅταν ἡ ψυχὴ φθάσῃ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἁγνότητος, ἀσφαλῶς θὰ βλέπῃ πλέον ἐναργῶς τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, ποὺ τὴν περιτριγυρίζουν.

10. Τὰ ὄνειρα, ποὺ ἐμφανίζονται εἰς τὴν ψυχήν μας, ἀπὸ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἔχουν τὰ ἑξῆς γνωρίσματα· εἶναι σταθεροὶ καὶ ἀκριβεῖς φορεῖς ἀποκαλύψεως εἰς ὑγιαίνουσαν ψυχήν, δι' αὐτὸ δὲν ἀλλάζουν σχῆμα, οὔτε μεταβάλλονται ἀπὸ μιᾶς ψυχικῆς εἰκόνος εἰς ἄλλην, οὔτε βεβαίως ἐκφοβίζουν τὴν ψυχήν, οὔτε προκαλοῦν, συγχρόνως, γέλωτας καὶ σκυθρωπότητα· πλησιάζουν τὴν ψυχὴν ἐλαφρὰ καὶ μὲ ἠπιότητα, καὶ τὴν γεμίζουν μὲ πνευματικὴν εὐχαρίστησιν καὶ χαράν. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ὁσάκις ἡ ψυχὴ ἴδῃ τοιαῦτα ἀπὸ Θεοῦ ὄνειρα, ὅταν τὸ σῶμα ἐξυπνήσῃ ἀπὸ τὸν ὕπνον, μὲ ηὐξημένον

πόθον καὶ πολλὴν θερμότητα ἀναζητεῖ ἡ ψυχὴ τὴν χαρὰν τοῦ ὀνείρου.

11. Τελείως ἀντίθετοι πρὸς αὐτὰ εἶναι αἱ φαντασίαι τῶν δαιμόνων· οὔτε δηλαδὴ παραμένουν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐπ' ἀρκετὸν φανερώνουν εἰκόνα, ποὺ δὲν ταράσσει τὴν ψυχήν, διότι αὐτὸ ποὺ δὲν ἔχουν ἀπὸ προαίρεσίν των, ἀλλὰ τὸ χρησιμοποιοῦν ἀπὸ τὴν ἰδικήν των πλάνην, δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸ καταστήσουν διαρκὲς εἰς τὰ ὄνειρα. Εἰς τὰ τοιαῦτα ὄνειρα οἱ δαίμονες λέγουν πράγματα πομπώδη καὶ μεγάλα. Πολλάκις πάλιν, μετασχηματιζόμενοι εἰς στρατιωτικούς, ἀπειλοῦν μὲ σκληρότητα, ἄλλοτε πάλιν κραυγάζοντες ψάλλουν πρὸς τὴν ψυχήν. Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μετασχηματισμοὺς δύναται ὁ νοῦς, ἐφ' ὅσον εἶναι ἁγνός, νὰ τοὺς ἀντιληφθῇ καλῶς καὶ οὕτω, διὰ τῆς εὐσεβοῦς φαντασίας, διεγείρει τὸ σῶμα ἐκ τοῦ ὕπνου, διὰ νὰ ἀποφύγῃ ἡ ψυχὴ τὴν πλάνην τῶν ὀνείρων.

12. Ἡ ἄμυνα αὐτὴ τῆς ψυχῆς προκαλεῖ χαρὰν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι συνήθισε νὰ ἀντιλαμβάνεται τοὺς δολίους σκοποὺς τῶν δαιμόνων· δι' αὐτὸ μάλιστα, πολλὰς φοράς, ἐξοργίζει ἐναντίον του τοὺς δαίμονας, ἐπειδή, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἰδίου ὀνείρου, δι' οὗ ἐπιδιώκουν νὰ παγιδεύσουν τὴν ψυχήν, ἐλέγχει οὗτος τὴν ἀπάτην τοῦ δαίμονος. Πλὴν ὅμως εἶναι δυνατὸν καὶ τὰ ἀπὸ Θεοῦ ψυχωφελῆ ὄνειρα νὰ μὴ προκαλέσουν χαρὰν εἰς τὴν ψυχήν, ἀλλὰ νὰ ἐπιφέρουν μίαν γλυκεῖαν λύπην καὶ δάκρυα· αὐτὸ συμβαίνει εἰς ἐκείνους ποὺ προκόπτουν πολὺ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην.

13. Ἡμεῖς, δι' ὅσων μέχρι τώρα ἐξεθέσαμεν, ἀνεπτύξαμεν πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν ὀνείρων, ὅπως ἐδιδάχθημεν ἀπὸ τοὺς πεπειραμένους Γέροντας· μᾶς φθάνει δέ, διὰ νὰ κατορθώσωμεν μεγάλην ἀρετήν, τὸ νὰ μὴ ἐμπιστευώμεθα καθόλου εἰς τὴν φαντασίαν, διότι τὰ ὄνειρα, τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι, παρὰ εἰκόνες σχηματιζόμεναι ἀπὸ τοὺς περιπλανωμένους εἰς τὴν διάνοιάν μας λογισμοὺς ἤ, ὅπως πάλιν εἶπα, ἐμπαιγμοὶ τῶν δαιμόνων, διὰ νὰ μᾶς παγιδεύσουν.

14. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἀκόμη ἤθελεν ἔλθει εἰς τὴν ψυχήν μας ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυπτικὸν ὅραμα καὶ δὲν τὸ δεχθῶμεν, δὲν θὰ ὀργισθῇ ἐναντίον ἡμῶν ὁ πολυπόθητός μας Ἰησοῦς Χριστός, διότι γνωρίζει, ὅτι δὲν ἐδώσαμεν σημασίαν εἰς αὐτὸ τὸ ὅραμα φοβούμενοι τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου. Ἡ διάκρισις, περὶ τῆς ὁποίας ὡμίλησα, εἶναι ἀκριβής· συμβαίνει ὅμως κάποτε, ἐκ συναρπαγῆς τοῦ διαβόλου, νὰ ρυπανθῇ ἡ ψυχή μας, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν, (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν γνώμην μου, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀποφύγῃ), ὁπόταν χάνει, πρὸς στιγμήν, τὴν ἱκανότητα τῆς ἀκριβοῦς διαγνώσεως, καὶ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ θεωρήσῃ τὰ καλὰ καὶ ἀποκαλυπτικὰ ὄνειρα, ὡς ἐπισφαλῆ καὶ διαβολικά.

15. Τοῦτο θὰ προσπαθήσω νὰ τὸ καταστήσω ἀντιληπτὸν καὶ σαφὲς μὲ τὸ ἑξῆς παράδειγμα· ἕνας κύριος, μετὰ ἀπὸ πολλὴν παραμονὴν

εἰς ξένα μέρη, ἐπιστρέφει εἰς τὸν οἶκον του, κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτός. Εὑρισκόμενος λοιπὸν εἰς τὴν ἐξώθυραν τῆς ἐπαύλεώς του, φωνάζει τὸν δοῦλον του, διὰ νὰ τοῦ ἀνοίξῃ. Ὁ δοῦλος ὅμως δὲν πείθεται εἰς τὴν φωνὴν τοῦ καλοῦντος καὶ δὲν ἀνοίγει, διότι φοβεῖται, μήπως εἶναι ἄλλη φωνή, ποὺ ὁμοιάζει μὲ τὴν τοῦ κυρίου του, διὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσῃ καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ τοιουτοτρόπως ἀθέλητον προδότην τῶν θησαυρῶν τοῦ κυρίου του.

16. Ἐναντίον λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ δούλου, ὅταν ἐξημέρωσεν, ὁ κύριος, ὄχι μόνον δὲν ὠργίσθη, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπήνεσε πάρα πολύ, διότι καὶ αὐτὴν τὴν φωνήν του ἐνόμισεν, ὅτι ἦτο πλάνη, ἐπιθυμῶν νὰ μὴ χάσῃ τίποτ' ἀπὸ τὰ πράγματα, ποὺ ἀνῆκον εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ κυρίου του.

Γ΄. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

ΩΣΠΕΡ τοῦ πεινῶντος ὁ νοῦς ἄρτον φαντάζεται, καὶ τοῦ διψῶντος ὕδωρ, οὕτω καὶ ἡ τοῦ γαστριμάργου φαντασία ποικιλίας ἐδεσμάτων, καὶ τοῦ φιληδόνου μορφὰς γυναικῶν, καὶ τοῦ κενοδόξου τὰς ἐξ ἀνθρώπων τιμάς, καὶ τοῦ φιλαργύρου τὰ κέρδη, καὶ τοῦ μνησικάκου τὴν ἄμυναν τοῦ λυπήσαντος, καὶ τοῦ φθονεροῦ, τὴν κάκωσιν τοῦ φθονουμένου.

2. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν ὁμοίως· ἐκ γὰρ τῶν παθῶν ὀχλούμενος, λαμβάνει τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, καὶ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους, ὅταν ἡ ἐπιθυμία αὔξῃ τὰς ποιητικὰς ὕλας, ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζεται.

3. Ὅταν δὲ ὁ θυμός, τὰ τῶν φόβων ποιητικὰ πράγματα βλέπῃ, αὔξουσι μέντοι τὰ πάθη οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, συνεργὸν τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν λαμβάνοντες, καὶ ταῦτα ἐρεθίζοντες, ἐλαττοῦσι δὲ οἱ Ἄγγελοι πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν ἡμᾶς κινοῦντες ἐργασίαν.

Ἑρμηνεία

ΟΠΩΣ ὁ νοῦς τοῦ πεινασμένου φαντάζεται ἄρτον καὶ τοῦ διψασμένου νερό, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ φαντασία τοῦ γαστριμάργου προβάλλει ποικιλίας φαγητῶν, τοῦ φιληδόνου μορφὰς γυναικῶν, τοῦ κενοδόξου τὰς ἐκ τῶν ἀνθρώπων τιμάς, τοῦ φιλαργύρου κέρδη, τοῦ μνησικάκου τὴν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ λυπήσαντος, καὶ τοῦ φθονεροῦ τὴν δυστυχίαν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ φθονουμένου.

2. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν τὸ αὐτὸ συμβαίνει· ἡ φαντασία τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν ἀνωτέρω φυσικὴν συνέπειαν, συνδυάζει παραστάσεις καὶ εἰκόνας ἐκ τῶν ἐνοχλούντων αὐτοὺς παθῶν, τὰς ὁποίας προβάλλει εἰς τὴν διάνοιαν. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ ἐνοχλεῖται ἀπὸ τὰ πάθη, δέχεται εἰς τὴν ψυχήν του τὰ ἐμπαθῆ νοήματα (σκέψεις) καὶ ὅταν εἶναι ξυπνητός, ἀλλὰ καὶ ὅταν κοιμᾶται.

3. Τοιουτοτρόπως, ὅταν εἰς τὴν ψυχήν μας αὐξηθῇ ἡ ἐπιθυμία, τότε ὁ νοῦς μας, εἰς τὸν ὕπνον, φαντάζεται τὸ ὑλικόν, ποὺ σχηματίζει ἡ ἐπιθυμία, καὶ μεταβάλλεται εἰς ἐπιθυμητὰς μορφάς· ὅταν πάλιν αὐξηθῇ ὁ θυμός, τότε, εἰς τὸν ὕπνον, ὁ νοῦς μας, μὲ τὴν φαντασίαν, βλέ-

πει ἀντικείμενα καὶ περιστατικά, ποὺ προξενοῦν φόβους καὶ ἀνησυχίας. Τὰ πάθη βεβαίως τὰ αὐξάνουν οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, ἔχοντες ὅμως, πρὸς τοῦτο, συνεργάτην καὶ τὴν ἀμέλειάν μας· δηλαδὴ οἱ μὲν δαίμονες ἐρεθίζουν τὰ πάθη, διεγείροντες αὐτὰ διὰ τῶν ἐμπαθῶν σκέψεων καὶ νυκτερινῶν παραστάσεων, οἱ δὲ Ἄγγελοι τὰ κατευνάζουν, παρακινοῦντες ἡμᾶς πρὸς ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν.

Δ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ἈΔΕΛΦΟΣ ἠρώτησε Γέροντα λέγων· τί εἰσι τὰ νυκτερινὰ φαντάσματα, Πάτερ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ὥσπερ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἀλλοτρίοις λογισμοῖς ἀσχολεῖ ἡμᾶς ὁ διάβολος, ἵνα μὴ σχολάζωμεν τῇ προσευχῇ καὶ ταῖς ἀγαθαῖς ἐννοίαις, οὕτω καὶ ἐν τῇ νυκτὶ φαντάσμασι μεγάλοις καὶ ποικίλοις ἐκταράσσει ἡμῶν τὴν διάνοιαν, ὡς ἂν ἀχρειώσῃ καὶ τὴν νυκτερινὴν προσευχὴν ὁ μισάνθρωπος· διὸ οὐ δεῖ προσέχειν ὅλως αὐτοῖς.

Ἑρμηνεία

ἝΝΑΣ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:

—Πάτερ μου, τί εἶναι τὰ νυκτερινὰ φαντάσματα;

Ὁ Γέρων τοῦ ἀπεκρίθη:

—Τέκνον μου, ὅπως ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ὁ διάβολος μᾶς ἀπασχολεῖ μὲ διαφόρους ξένους, πρὸς τὸ πνευματικὸν ἔργον, λογισμούς, διὰ νὰ μὴ ἀπασχολούμεθα μὲ τὴν προσευχὴν καὶ τὰς ἀγαθὰς σκέψεις, τοιουτοτρόπως, καὶ τὴν νύκτα, ἐπιδιώκει μὲ διάφορα σοβαρὰ φαντάσματα νὰ διαταράξῃ τὴν διάνοιάν μας, ἕως ὅτου κατορθώσῃ ὁ μισάνθρωπος νὰ ἀχρηστεύσῃ καὶ τὴν νυκτερινήν μας προσευχήν. Δι' αὐτὸ δὲν πρέπει καθόλου νὰ προσέχωμεν εἰς αὐτὰ τὰ φαντάσματα.

Ε'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ἈΓΑΠΗΤΕ, μὴ πίστευε τοῖς ἀπατηλοῖς ἐνυπνίοις· πολλοὺς γὰρ ἐπλάνησαν τὰ ἐνύπνια, καὶ ἐξέπεσον ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτά· εἰς ποῖα μέτρα ἐφθάσαμεν ἵνα ὀπτασίας Ἀγγέλων ἴδωμεν;

Ἑρμηνεία

ἈΓΑΠΗΤΕ, νὰ μὴ πιστεύῃς εἰς τὰ ἀπατηλὰ ὄνειρα, διότι πολλοὺς παρεπλάνησαν αὐτὰ τὰ ὄνειρα καὶ ἐξέπεσαν ὅσοι ἐστήριξαν τὰς ἐλπίδας των εἰς αὐτά. Ἂς σκεφθῶμεν εἰς ποῖα μέτρα ἀρετῆς ἐφθάσαμεν, διὰ νὰ ἴδωμεν ὀπτασίας Ἀγγέλων;

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΚΑʹ

Ὅτι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου οὐδαμῶς οἱ δαίμονες οἴδασιν, οὐδὲ ποίοις ἡττώμεθα πάθεσιν· ἐξ ὧν δὲ λαλοῦμεν ἢ πράττομεν ταῦτα μανθάνουσιν.

Οἱ δαίμονες καθόλου δὲν γνωρίζουν τί ἔχει εἰς τὴν καρδίαν του ὁ ἄνθρωπος, οὔτε ἀπὸ ποῖα πάθη νικώμεθα. Τὰς διαθέσεις καὶ τὰς ἀδυναμίας ἡμῶν πληροφοροῦνται μόνον ἀπὸ ὅσα λέγομεν ἢ πράττομεν.

Αʹ. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ματόης, ὅτι οὐκ οἶδεν ὁ σατανᾶς ποίῳ πάθει ἡττᾶται ἡ ψυχή· σπείρει μὲν γὰρ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς, οἷον περὶ πορνείας, περὶ καταλαλιᾶς, ὁμοίως καὶ περὶ τῶν ἄλλων παθῶν, ἀλλ' οὐκ οἶδε εἰ θερίσει, ἤγουν εἰ τούτους παραδεξόμεθα ἢ πράξομεν· εἰς οἷον δὲ πάθος ἴδῃ διὰ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν κλίνασαν, τοῦτο χορηγεῖ αὐτῇ.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ματόης εἶπεν, ὅτι ὁ σατανᾶς δὲν γνωρίζει ἀπὸ ποῖον πάθος νικᾶται ἡ ψυχή· σπείρει μὲν βέβαια τοὺς λογισμοὺς τῶν διαφόρων παθῶν, ὅπως τῆς πορνείας, τῆς καταλαλιᾶς καὶ ἐν γένει τοὺς λογισμοὺς ὅλων τῶν παθῶν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζει ἐὰν θὰ θερίσῃ, ἐὰν δηλαδὴ θὰ τοὺς παραδεχθῶμεν καὶ ἂν θὰ πράξωμεν τὰς ἀντιστοίχους ἁμαρτίας. Μόλις δὲ διαπιστώσῃ, ἀπὸ τὰς κινήσεις τοῦ σώματος, εἰς ποῖον πάθος κλίνει ἡ ψυχή, μὲ αὐτὸ τὴν πολεμεῖ.

Βʹ. Τοῦ Ἀββᾶ Κασσιανοῦ.

ΑΔΕΛΦΟΣ ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον λέγων· παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι, τὶς ἡ ἕνωσις τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἐν τῇ ψυχῇ, ἡ οὕτως ἀφανής, ὥστε καὶ προσομιλεῖν αὐτῇ ἀνεπαισθήτως, καὶ συνάπτεσθαι, καὶ ἐμπνέειν αὐτῇ ἅπερ ἂν βουληθῶσι; καὶ τὶς τῆς διανοίας ἡ πρὸς αὐτοὺς συνάφεια,ὡς μηδὲ δύνασθαι ἄνευ Χάριτος Θεοῦ διακρίνειν, τί μὲν ἐκ τῆς ἐκείνων ἐπιβουλῆς, τί δὲ ἐκ τῆς ἡμῶν προθέσεως προέρχεται;

2. Ὁ δὲ Γέρων εἶπεν· οὐκ ἔστι θαυμαστόν, εἰ πνεῦμα πνεύματι ἀνεπαισθήτως συνάπτεται, καὶ ἀόρατον ὄν, προσεγγίζον ὑποβάλλει τὰ ἤδοντα τῇ ψυχῇ,

ἔστι γὰρ μεταξὺ τῶν πνευμάτων τούτων καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, κατὰ τὸ νοερόν τε καὶ λογικόν, ὁμοίωσις καὶ συγγένεια, καὶ ὁ αὐτὸς ὅρος ἀποδέδοται, περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ψυχῆς, καὶ τῆς ἐκείνων νοερᾶς οὐσίας, ὅθεν καὶ συνάπτεσθαι ἀλλήλοις διὰ τῶν λογισμῶν δύνανται.

3. Οὐ κατ' οὐσίαν, ὥστε ἕτερον τοῦ ἑτέρου εἶναι δεκτικόν· τοῦτο γὰρ μόνῃ τῇ Θεότητι δυνατὸν ὑπάρχει, ἥτις μόνη ἀσώματος καὶ ἁπλῆ τῇ φύσει κυρίως ἐστί, διὸ καὶ πάσῃ τῇ νοερᾷ φύσει ἐνυπάρχει, δι' ὅλης τῆς ὑποστάσεως αὐτῆς καὶ οὐσίας διήκουσα, καὶ τὰ ἀφανῆ αὐτῆς περιλαμβάνουσα, καὶ διερευνῶσα, ὡς μόνη ἀληθῶς οὖσα ἁπλῆ καὶ ἀσώματος.

4. Εἰ γὰρ καὶ λέγομεν πνευματικὰς εἶναι φύσεις, οἷον Ἀγγέλων καὶ δαιμόνων, καὶ αὐτῆς ὁμοίως τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ὅμως γυμνὰς ὅλως σωμάτων ταύτας οὐχ ὑπολαμβάνομεν· ἔχουσι γὰρ καὶ αὗται σῶμα εἰ καὶ τὰ μάλιστα πολλῷ τοῦ ἡμετέρου λεπτότερον, καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «σώματα ἐπουράνια καὶ σώματα ἐπίγεια». Καὶ πάλιν· «σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν».

5. Ἐκ τούτων οὖν σαφῶς μανθάνομεν, μηδένα κυρίως ὑπάρχειν ἀσώματον, εἰ μὴ τὸν Θεὸν μόνον, ὃς δύναται ἐρευνᾶν τὰ κρύφια καὶ διήκειν πάσας τὰς νοερὰς οὐσίας, διότι μόνος, καὶ ὅλος, πανταχοῦ, καὶ ἐν πᾶσιν ὑπάρχει· διὸ καὶ τὰς ἐνθυμήσεις τῶν ἀνθρώπων μόνος Ἐκεῖνος θεωρεῖ, καθά φησιν ὁ Ἀπόστολος· «Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργής, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον Αὐτοῦ». Καὶ ὁ Προφητάναξ Δαβὶδ φησίν· «Ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν». Ὁ δὲ Ἰὼβ κράζει· «Ὁ ἐπιστάμενος τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων».

6. Μόνῳ οὖν, ὡς εἶπον, τῷ Θεῷ δυνατὸν γινώσκειν τὰ ἡμέτερα ἐνθυμήματα, ὡς ἀσωμάτῳ μόνῳ κυρίως, καὶ δι' ὅλης τῆς ψυχικῆς οὐσίας διήκοντι, τὰ δὲ ἀκάθαρτα πνεύματα, οὐκ ἐκ τοῦ ἐνυπάρχειν τῇ ψυχῇ τὰς ποιότητας τῶν ἡμετέρων καταλαμβάνουσιν ἐνθυμήσεων, ἀλλὰ μηνύμασι τισί, καὶ σημείοις σωματικοῖς ἔξωθεν κεχρημένοι· ἢ γὰρ ἐκ τῆς ἡμετέρας διαθέσεως, ἢ ἐκ τῶν ῥημάτων, ἢ ἐκ τῶν σπουδασμάτων, πρὸς ἅπερ ῥέποντας ἡμᾶς καὶ ἐπικλινομένους ἴδωσι, τὰς ἐνθυμήσεις τῆς διανοίας καταστοχάζονται· ἐκείνας δὲ τὰς ἐννοίας, ἃς οὐδέπω ἐκ τοῦ ἐνδοτάτου τῆς ψυχῆς ταμείου προεληλύθασιν, οὐδαμῶς καταλαβεῖν δύνανται.

7. Καὶ τοὺς πονηροὺς δὲ λογισμούς, οὓς ἐν ἡμῖν αὐτοὶ ὑποσπείρουσιν, εἰ παρεδεξάμεθα, οὐκ ἄλλως διαγινώσκουσιν, εἰμὴ ἐκ τῶν σωματικῶν, ὡς εἶπον, κινήσεων, καὶ τῶν μηνυμάτων τοῦ ἔξω ἀνθρώπου, οἷον ὅταν γαστριμαργίαν τινὶ ὑποβάλλωσιν, ἐὰν θεάσωνται αὐτὸν συνεχῶς πρὸς τὸν ἥλιον ἀτενίζοντα, καὶ ἐμμερίμνως περὶ τῆς ὥρας τῆς τροφῆς διακείμενον, μανθάνουσιν, ὅτι ἐδέξατο τὴν προσβολὴν τῆς γαστριμαργίας.

8. Ὅταν πορνείαν ὑποβάλλωσιν, ἢ ἐὰν θεάσωνται τοὺς ὀφθαλμοὺς ῥεμβομένους, καὶ περιεργότερον ἐνορῶντας, οἷς οὐ δεῖ, ἢ κίνησιν τοῦ σώματος αἴσθωνται, καὶ μὴ ἴδωσιν ἀνθισταμένην γενναίως τὴν ψυχὴν ταῖς τοιαύταις ὑποβολαῖς, ἐπιγινώσκουσιν αὐτὴν τετρωμένην ὑπὸ τῶν βελῶν τῆς ἐπιθυμίας.

9. Λύπην ἢ ὀργὴν ἡνίκα ἂν ἐπισπείρωσιν, ἐγκαθήμενοι ἐν τοῖς τῆς καρδίας μέλεσι, τὴν παραδοχὴν διὰ τῶν κινημάτων τοῦ σώματος ἐπαισθάνονται, θεωροῦντες τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνδιαστρόφους, καὶ τεταραγμένους, καὶ τὸ πρόσωπον ἀλλοιωθὲν τῆς συνήθους ἰδέας, καὶ ἢ ὕπωχρον τῇ συστολῇ καὶ ὑποχωρήσει τοῦ αἵματος, ἢ ἐρυθρὸν ἐξαίφνης γινόμενον τῇ ζέσει τοῦ περικαρδίου αἵματος ἀναδοθέντος, ἐπὶ τὴν τοῦ προσώπου ἐπιφάνειαν.

10. Καὶ οὕτω λεπτῶς ἐκζητοῦσι, καὶ περισκοποῦσι τίνι ἐλαττώματι ἥττηται, καὶ γὰρ ἐκείνῳ τῷ πάθει ἕκαστον ἡμῶν τέρπεσθαι προδήλως ἐπιγινώσκουσιν, οὗτινος πρὸς τὴν ὑποβολὴν μὴ θεάσωνται ἡμᾶς δυσχεραίνοντας, ἀλλὰ διὰ τῆς σιωπῆς καὶ ἡσυχίας, τὴν πρὸς αὐτὸ φιλίαν καὶ ἀδολεσχίαν ἐμφαίνοντας, καὶ θαυ-

μαστὸν οὐδέν, εἰ οἱ δαίμονες ἀερίοις σώμασι κεχρημένοι διὰ τοῦ σώματος τὰς τῆς ψυχῆς διαθέσεις καταλαμβάνουσι· τοῦτο γὰρ καὶ ἄνθρωποι ἔμπειροι πολλάκις ἐξακριβοῦσι, καὶ τὴν τοῦ ἐντὸς ἀνθρώπου κατάστασιν καὶ διάθεσιν, ἐκ τοῦ σχήματος ἢ τοῦ χαρακτῆρος, ἢ τῆς ποιότητος τοῦ ἔξω ἀνθρώπου διαγινώσκουσι.

11. Χρὴ δὲ καὶ τοῦτο γινώσκειν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἐνεργουμένων οὐ δεῖ νομίζειν τοὺς δαίμονας οὕτως ἐνεργεῖν, ὡς εἰς τὴν οὐσίαν αὐτὴν τῆς ψυχῆς ἐνδομυχοῦντας καὶ ἐγκαθημένους, ὁμιλίας καὶ ῥήματα, ἃ βούλονται ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐκπέμπειν στόματος· οὐδενὶ γὰρ τρόπῳ τοῦτο αὐτοῖς δυνατόν ἐστι, καθὰ εἴρηται, ἀλλ' οὔτε διά τινος ἐλαττώματος τῆς ψυχῆς τὸ ἀκάθαρτον ἐνεργεῖ πνεῦμα, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ σώματος ἀσθενείας, ὅταν ἐκείνοις τοῖς μέλεσιν ἐγκαθήμενον, ἐν οἷς ἡ τῆς ψυχῆς συνέχεται δύναμις, ἀβάστακτον καὶ ἀμέτρητον βάρος ἐπιβαλόν, ἀμαυρώσῃ καὶ σκοτώσῃ τὰς νοητὰς τούτου αἰσθήσεις, ὃ δὴ πολλάκις ἀπὸ οἴνου, καὶ πυρετοῦ, καὶ πολλοῦ ψύχους, καὶ ἄλλων ἔξωθεν προσγινομένων νοσημάτων συμβαῖνον βλέπομεν.

12. Ὅπερ ἵνα μὴ καὶ τῷ μακαρίῳ Ἰὼβ ὁ διάβολος ἐπενέγκῃ, δεξάμενος τὴν κατὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐξουσίαν, τῷ τοῦ Κυρίου παραγγέλματι κωλύεται· «Ἰδοὺ γάρ, φησι, παραδίδωμί σοι αὐτόν, μόνον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διαφύλαξον», τουτέστιν ἄφρονα αὐτὸν μὴ ποιήσῃς, πληγέντος τοῦ τῆς ψυχῆς καταγωγίου τῷ πολλῷ σου βάρει, καὶ καταχωσθείσης τῆς νοήσεως καὶ σοφίας τοῦ ἡγεμονικοῦ, τῆς ἀνθισταμένης τῇ κακίᾳ σου.

13. Οὐ γὰρ ὥσπερ τῇ παχείᾳ ταύτῃ καὶ ὑλικῇ σαρκὶ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα μίγνυται, καί, τρόπον τινά, ἐνδύεται ταύτην, οὕτω καὶ τῇ ψυχῇ ἑνοῦται, ὡς εἶναι νομίζειν πνεῦμα, πνεύματος δεκτικόν· τοῦτο γὰρ τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι μόνῃ δυνατόν ἐστιν, ὡς εἴρηται· ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ σώματος εὐχερείας, τῇ ψυχῇ οἱ δαίμονες ἐπιτίθενταί τε καὶ προσπαλαίουσιν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον:

—Πάτερ μου, σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ εἴπῃς πῶς ἐπιτυγχάνεται ὁ σύνδεσμος τῶν πονηρῶν πνευμάτων μὲ τὴν ψυχήν, χωρὶς νὰ γίνεται ἀντιληπτός, καὶ πῶς τὰ πονηρὰ πνεύματα κατορθώνουν νὰ συνομιλοῦν μὲ τὴν ψυχήν, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεται, καὶ νὰ συνδέωνται μαζί της, καὶ νὰ ἐπιβάλλουν εἰς αὐτὴν τὰ θελήματά των; Ἐπίσης σὲ παρακαλῶ, νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς ποία ἡ σχέσις τῆς διανοίας μὲ τὰ πονηρὰ αὐτὰ πνεύματα, διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι χωρὶς τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται ἡ διάνοια νὰ ξεχωρίσῃ ποῖον εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιβουλῆς τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ τί προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν πρόθεσίν μας.

2. Ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς: Δὲν εἶναι περίεργον καὶ ἀξιοθαύμαστον, ἐὰν ἕνα πνεῦμα ἐπικοινωνῇ μὲ ἕνα ἄλλο, χωρὶς νὰ γίνεται ἀπὸ ἡμᾶς ἀντιληπτὴ ἡ ἐπικοινωνία αὐτή· οὔτε καὶ τὸ πῶς τὸ πνεῦμα αὐτό, κατὰ τρόπον ἀόρατον, πλησιάζει τὴν ψυχήν, καὶ τῆς ψιθυρίζει τὰ προκαλοῦντα ἡδονήν· τοῦτο συμβαίνει, διότι μεταξὺ τῶν πνευμάτων αὐτῶν καὶ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει μία ὁμοιότης καὶ συγγένεια, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ οἱ ἴδιοι ὅροι ὑπάρξεως μεταξὺ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς νοερᾶς οὐσίας τῶν πνευ-

μάτων ἐκείνων· δι' αὐτὸ καὶ δύνανται νὰ ἐπικοινωνῶσι μεταξύ των διὰ τῶν λογισμῶν.

3. Ἐκτὸς τῆς ἐπικοινωνίας αὐτῆς τῶν λογισμῶν, δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ἄλλης μορφῆς ἐπικοινωνία, ὡς ἔξαφνα, τῆς κατ' οὐσίαν παρουσίας ἑνὸς πνεύματος εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἑτέρου, διότι αὐτὸ μόνον εἰς τὴν Θεότητα εἶναι δυνατόν, ἡ ὁποία εἶναι τελείως ἀσώματος καὶ ἁπλῆ κατὰ τὴν φύσιν καὶ ὡς ἐκ τούτου δύναται νὰ ὑπάρχῃ εἰς πᾶσαν νοερὰν φύσιν, διαπερῶσα αὐτὴν δι' ὅλης τῆς ὑποστάσεως καὶ οὐσίας καὶ περιλαμβάνουσα ὅλα τὰ ἀφανῆ αὐτῆς μέρη, διερευνῶσα αὐτά, διότι μόνον ἡ Θεότης εἶναι κατ' ἀλήθειαν ἁπλῆ καὶ ἀσώματος.

4. Διότι ἂν καὶ λέγωμεν, ὅτι ὑπάρχουν πνευματικαὶ φύσεις, ὡς οἱ Ἄγγελοι, οἱ δαίμονες καὶ αὐτή, ὁμοίως, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ τὰς θεωρήσωμεν τελείως ἀσωμάτους· καὶ αὗται ἔχουν σῶμα, τελείως βεβαίως διάφορον καὶ λεπτότερον τοῦ ἡμετέρου, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος· «σώματα ἐπουράνια καὶ σώματα ἐπίγεια» (Α´ Κορ. ιε´ 40). Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος λέγει· «σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν» (Αὐτόθι 44).

5. Ἐξ ὅλων αὐτῶν συμπεραίνομεν, ὅτι οὐδεμία νοερὰ φύσις, οὐδὲν πνεῦμα, εἶναι τελείως ἀσώματον, παρὰ μόνον ὁ Θεός. Μόνον λοιπὸν ὁ Θεὸς δύναται νὰ ἐρευνᾷ τὰ κρύφια καὶ νὰ διέρχεται τὰ βάθη τῶν καρδιῶν καὶ νὰ γνωρίζῃ ὅλας τὰς νοερὰς οὐσίας.

Μόνος ὁ Θεὸς δύναται ὅλος νὰ ὑπάρχῃ παντοῦ καὶ εἰς ὅλα τὰ ὄντα. Δι' αὐτὸ καὶ μόνον ὁ Θεὸς δύναται νὰ γνωρίζῃ τὰς σκέψεις καὶ τὰ διανοήματα τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ βλέπῃ ἐπακριβῶς τὰς κινήσεις τῆς διανοίας, συμφώνως καὶ μὲ αὐτά, ποὺ λέγει ὁ Ἀπόστολος· «Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διικνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ» (Ἑβρ. δ´ 12—13). Καὶ ὁ Προφητάναξ Δαβὶδ λέγει σχετικῶς· «ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν» (Ψαλμ. λβ´ 15), ὁ δὲ Ἰὼβ ἀνακράζει· «ὁ ἐπιστάμενος τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων» (Ἰὼβ ζ´ 20).

6. Εἰς μόνον λοιπὸν τὸν Θεόν, ὅπως εἶπον, εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ τὰς σκέψεις μας καὶ τὰ διανοήματά μας, διότι Αὐτὸς μόνον εἶναι ἀσώματος καὶ διέρχεται διὰ μέσου τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς· τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα δύνανται νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν ποιότητα τῶν σκέψεων καὶ λογισμῶν μας, ὄχι ὅμως διότι ἐνυπάρχουν ἐντὸς τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ διότι παρατηροῦν μετὰ προσοχῆς ὡρισμένας ἐκδηλώσεις μας, ἢ σωματικὰς κινήσεις, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὴν διάθεσίν μας πρός τι, τοὺς λόγους μας, τὰ ἐνδιαφέροντά μας· δι' ὅλων αὐτῶν κατασκοπεύουν τὰ διανοήματα καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς διανοίας καὶ ἐξάγουν τὰ συμπεράσματά των. Ἐκείνας ὅμως τὰς ἐννοίας καὶ τὰς σκέψεις, αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε ἔχουν ἐξέλθει ἀπὸ τὰ ἐσώτατα βάθη τῆς ἀνθρωπίνης

ψυχῆς, οὐδέποτε τὰ πονηρὰ πνεύματα δύνανται νὰ τὰς ἀντιληφθοῦν[1].

7. Καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς πονηροὺς λογισμούς, ποὺ κρυφίως σπείρουν εἰς τὴν ψυχήν μας, δὲν δύνανται τὰ πονηρὰ πνεύματα κατ᾿ ἄλλον τρόπον νὰ γνωρίζουν, ἐὰν τοὺς ἐδέχθημεν, παρὰ μόνον, ὅπως εἶπον, ἐκ τῶν κινήσεων τοῦ σώματος καὶ τῶν ἐν γένει ἐξωτερικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἀνθρώπου. Παραδείγματος χάριν, ὅταν ὑποβάλλουν εἰς τὸν ἄνθρωπον λογισμοὺς γαστριμαργίας, θὰ ἀντιληφθοῦν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐδέχθη τὴν προσβολὴν τῆς γαστριμαργίας, ἐὰν τὸν ἴδουν νὰ παρακολουθῇ συνεχῶς τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου καὶ μετ᾿ ἐνδιαφέροντος νὰ ἀναμένῃ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ.

8. Ὅταν σπείρουν εἰς τὴν ψυχὴν λογισμοὺς πορνείας, θὰ ἀντιληφθοῦν τὴν συγκατάθεσίν μας, ἐὰν μᾶς ἴδουν νὰ περιφέρωμεν φιληδόνως τοὺς ὀφθαλμούς μας καὶ μετὰ περιεργείας βλέποντας τὰ διάφορα πρόσωπα, ποὺ δὲν πρέπει, ἢ ἐὰν ἀντιληφθοῦν φιλήδονον σωματικὴν κίνησιν καὶ δὲν ἴδουν τὴν ψυχὴν μετὰ γενναιότητος νὰ ἀντιστέκεται εἰς αὐτὰς τὰς ὑπόπτους εἰσηγήσεις. Ἐξ αὐτῶν θὰ καταλάβουν ὅτι ἡ ψυχὴ ἐτραυματίσθη ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν.

9. Ὅταν πάλιν σπείρουν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου λύπην ἢ ὀργήν, καὶ ἡ ψυχὴ δεχθῇ τὰ σπέρματά των, οἱ δαίμονες τὸ αἰσθάνονται ἀπὸ τὰς κινήσεις τοῦ σώματος· ἐὰν δηλαδὴ ἴδουν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀγριεμένους καὶ περιφερομένους ἐναγωνίως, τὸ πρόσωπον ἀλλαγμένον ἀπὸ τὴν συνηθισμένην του μορφήν, ἄλλοτε κίτρινον ἀπὸ τὴν συστολὴν καὶ ὑποχώρησιν τοῦ αἵματος, καὶ ἄλλοτε κατακόκκινον ἀπὸ τὴν ἐπιτάχυνσιν τοῦ περικαρδίου αἵματος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ προσώπου, ἀπὸ τὰς σωματικὰς αὐτὰς ἐκδηλώσεις θὰ ἀντιληφθοῦν οἱ δαίμονες, ὅτι παρεδέχθημεν τοὺς λογισμοὺς τῆς ὀργῆς καὶ τῆς λύπης.

10. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν λεπτομερῶς ἐρευνοῦν καὶ κατασκοπεύουν ἀπὸ ποῖον ἐλάττωμα νικᾶται εὐκολώτερον ἡ ψυχή· ὁλοφάνερα δὲ ἀντιλαμβάνονται πρὸς ποῖον πάθος ἔχει ἀδυναμίαν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν, ὅταν μᾶς παρατηρήσουν νὰ μὴ δυσφορῶμεν ἐκ τῆς ὑποβολῆς τοῦ γενεσιουργοῦ λογισμοῦ, ἀλλ᾿ ἀπ᾿ ἐναντίας, μὲ τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν μας, νὰ δείχνωμεν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην μας καὶ εὐχάριστον ἐνασχόλησίν μας. Καὶ μὴ σοῦ φαίνεται αὐτὸ περίεργον καὶ θαυμαστόν, ἐὰν δηλαδὴ οἱ δαίμονες, ὡς ἄϋλα καὶ ἀερικὰ σώματα, ἀντιλαμβάνωνται τὰς ψυχικάς μας διαθέσεις ἀπὸ τὰς σωματικὰς ἐκδηλώσεις· καὶ τοῦτο διότι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἔμπειροι, ποὺ πολλὰς φορὰς ἐξακριβώνουν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν τῶν συνανθρώπων των καὶ τὰς ψυχικάς των διαθέσεις, ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν, τὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἐξωτερικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἀνθρώπου.

11. Πρέπει δὲ καὶ αὐτὸ ἀκόμη νὰ γνωρίζῃς· ὅτι καὶ εἰς ὅσα κα-

---

1) Τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν διαισθάνεται πᾶς τις Χριστιανός, διότι καὶ περὶ ἀγαθῆς τινος προαιρέσεως λέγομεν· «νὰ μὴ τὸ ἀκούσῃ ὁ διάβολος καὶ φθονήσῃ».

κὰ ἐνεργοῦμεν, δὲν πρέπει νὰ θεωρῶμεν αἰτίαν αὐτῶν τοὺς δαίμονας, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὰ βάθη τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς καὶ ἐγκατεστάθησαν καὶ ἐκπέμπουν λέξεις καὶ φράσεις, ποὺ θέλουν, διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου στόματος· αὐτό, ὅπως ἔχει λεχθῆ, μὲ κανένα τρόπον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀπὸ τοὺς δαίμονας· οὔτε ἀκόμη τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐνεργεῖ δι' ἑνὸς ὡρισμένου ἐλαττώματος τῆς ψυχῆς. Πῶς λοιπὸν ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁ δαίμων; Μόνον διὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος· ρίπτει δηλαδὴ ἀσήκωτον βάρος εἰς ἐκεῖνα τὰ μέλη, ποὺ ἀποτελοῦν ὄργανον ἑνὸς πάθους καὶ οὕτω αἰχμαλωτίζει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς, καὶ συσκοτίζει καὶ παραλύει τὰς νοητικὰς αἰσθήσεις τοῦ μέρους ἐκείνου. Ἀπαράλλακτα δηλαδή, ὅπως βλέπομεν νὰ συμβαίνῃ συνήθως καὶ ἀπὸ τὸ κρασί, τὸν πυρετὸν καὶ τὸ πολὺ κρύο καὶ ἀπὸ τὰς συνεπείας διαφόρων ἀσθενειῶν.

12. Αὐτὴν τὴν παράλυσιν τῆς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς διὰ νὰ μὴ ἐπιφέρῃ ὁ διάβολος εἰς τὸν μακάριον Ἰώβ, ὅταν ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν νὰ πειράξῃ τὴν σάρκα του, ἔλαβε παράγγελμα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ θίξῃ τὴν ψυχήν του. Νὰ τὶ λέγει· «ἰδοὺ παραδίδωμί σοι αὐτόν, μόνον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διαφύλαξον» (Ἰὼβ β' 6). Δηλαδὴ μὴ τὸν κάμῃς τρελλόν, διάβολε,—λέγει ὁ Θεός—καταστρέφων τὸ ὑπόβαθρον τῆς ψυχῆς του ἀπὸ τὸ πολὺ βάρος καὶ τοιουτοτρόπως σκεπασθῆ ἡ νόησις καὶ ἡ σοφία τοῦ ἡγεμονικοῦ τῆς ψυχῆς, μὲ τὴν ὁποίαν θὰ ἀντιστέκεται εἰς τὴν πολλήν σου κακίαν.

13. Ὥστε δὲν ἑνοῦται μὲ τὴν ψυχὴν ὁ δαίμων, ὅπως ἀναμιγνύεται τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα μὲ τὴν παχεῖαν καὶ ὑλικὴν σάρκα, ὡς νὰ ἦτο δυνατὴ ἡ εἰσδοχὴ τοῦ ἑνὸς πνεύματος (τοῦ κακοῦ) εἰς τὸ ἄλλο (τῆς ψυχῆς)· διότι αὐτό, ὅπως ἐλέχθη, μόνον εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα εἶναι δυνατόν. Οἱ δαίμονες ἐπιτίθενται κατὰ τῆς ψυχῆς καὶ παλαίουν κατ' αὐτῆς, διὰ τῆς σωματικῆς ῥοπῆς πρὸς τὰ πάθη καὶ τῆς σαρκικῆς ἀδυναμίας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΒ'

Τί τὸ τῆς ἀπαθείας μέτρον, καὶ τίνα ταύτης τὰ ἰδιώματα, καὶ πόθεν τῷ ἀνθρώπῳ προσγίνονται.

Ποῖον εἶναι τὸ μέτρον τῆς ἀπαθείας, ποῖαι αἱ ἰδιότητές της καὶ πῶς ἀποκτῶνται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον.

Α'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΓΕΡΩΝ τις ἐποίησε πεντήκοντα ἔτη, μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων ταχύ, καὶ ἔλεγεν ὅτι ἀπέκτεινα τὴν πορνείαν, καὶ τὴν φιλαργυρίαν, καὶ τὴν κενοδοξίαν.

2. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἀββᾶς Ἀβραὰμ περὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο εἶπεν, ἦλθε πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας τοῦτο; Ὁ δὲ ἔφη· ναί. Ἠρώτησεν οὖν αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς Ἀβραὰμ καὶ εἶπεν· ἰδοὺ εἰσέρχῃ εἰς τὸ κελλίον σου καὶ εὑρίσκεις εἰς τὸ ψιάθιόν σου γυναῖκα· δύνασαι λογίσασθαι ὅτι οὐκ ἔστι γυνή; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· οὔ, ἀλλὰ πολεμῶ τῷ λογισμῷ μὴ ἅψασθαι αὐτῆς. Λέγει ὁ Ἀβραάμ· ἰδοὺ οὐκ ἀπεκτάνθη, ἀλλὰ ζῇ τὸ πάθος, δέδεται δέ.

3. Πάλιν, ὡς περιπατεῖς, βλέπεις λίθους καὶ ὄστρακα, μέσον δὲ τούτων χρυσόν δύναται ἡ διάνοιά σου λογίσασθαι τὸν χρυσὸν ὥσπερ ἐκεῖνα; Ὁ δὲ ἔφη· οὐδαμῶς, ἀλλὰ πολεμῶ τῷ λογισμῷ μὴ λαβεῖν αὐτόν. Εἶτα ὁ Ἀββᾶς Ἀβραάμ· ἰδοὺ καὶ τοῦτο ζῇ, ἀλλὰ δέδεται.

4. Πάλιν ἠρώτησεν· ἰδοὺ ἀκούεις περὶ δύο ἀδελφῶν, ὅτι ὁ εἷς ἀγαπᾷ σε, καὶ ὁ ἄλλος μισεῖ καὶ κακολογεῖ σε· ἐὰν οὖν ἔλθωσιν οἱ δύο πρός σε, ἀμφοτέρους ἐπίσης ἔχεις; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· οὐχί, ἀλλὰ πολεμῶ τῷ λογισμῷ ἀγαθοποιῆσαι τῷ μισοῦντί με. Λέγει ὁ Ἀββᾶς Ἀβραάμ· ἰδοὺ καὶ αὐτὸ ζῇ, δέδεται δὲ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις· ὥστε δηλονότι ζῶσι τὰ πάθη, δεσμοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν ἀγωνιστῶν.

5. Εἶπε Γέρων· οὐ δύναται ἄνθρωπος εἶναι καλός, κἂν θελήσῃ εἶναι καλός, κἂν πάνυ σπουδάσῃ, ἐὰν μὴ ὁ Θεὸς οἰκήσῃ ἐν αὐτῷ· «οὐδεὶς γὰρ ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός».

6. Εἶπε Γέρων· εἰ γέγονεν ἐν σοὶ ἡ ἐξουδένωσις ὡς ὁ ἔπαινος, καὶ ἡ πενία ὡς ὁ πλοῦτος, καὶ ἡ ἔνδεια ὡς ἡ δαψίλεια, οὐκ ἀποθνήσκεις· ἀμήχανον γὰρ τὸν ταῦτα κατορθώσαντα, πεσεῖν εἰς ἀκαθαρσίαν παθῶν ἢ δαιμόνων πλάνην.

7. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Λογγῖνος τῷ Ἀββᾷ Ἀκακίῳ· ἡ γυνὴ τότε γινώσκει ὅτι συνέλαβεν, ὅταν σταλῇ τὸ αἷμα αὐτῆς· οὕτως οὖν καὶ ἡ ψυχή, τότε γινώσκει ὅτι συνέλαβε Πνεῦμα Ἅγιον, ὅταν σταλῇ τὰ ῥέοντα ἀπ' αὐτῆς κάτωθεν πάθη· ἐν ὅσῳ δὲ ἐνέχεται ἐν αὐτοῖς, πῶς δύναται κενοδοξεῖν ὡς ἀπαθής; Δὸς αἷμα καὶ λάβε πνεῦμα.

8. Μοναχὸς ὑπαντήσας Κανονικαῖς, ὑπεχώρησεν ἐκ τῆς ὁδοῦ· ἰδοῦσα δὲ ἡ Ἡγουμένη ὃ ἐποίησεν ὁ ἀδελφός, λέγει πρὸς αὐτὸν ἀπιδοῦσα· καλῶς ἐποίησας, τέκνον, διὰ τὴν ἀσθένειάν σου, πλὴν εἰ ἧς τέλειος Μοναχός, ἡμῖν οὐκ ἂν προσέσχες ὡς γυναιξίν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων ἠσκήτευεν ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη, χωρὶς νὰ φάγῃ ἄρτον καὶ χωρὶς νὰ πίνῃ οἶνον, παρὰ μόνον σπανιώτατα. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔφθασεν εἰς ἀπάθειαν ἔλεγεν: ἐφόνευσα τὴν πορνείαν, τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν κενοδοξίαν.

(2.) Ὅταν ὁ Ἀββᾶς Ἀβραὰμ ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ Γέρων εἶπεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τὸν ἐπεσκέφθη καὶ τοῦ λέγει:

—Σὺ εἶπες αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;

—Ναί—ἀπήντησεν ὁ Γέρων.

—Δὲν μοῦ λέγεις—ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Ἀβραάμ—ἔξαφνα εἰσέρχεσαι εἰς τὸ κελλί σου καὶ εὑρίσκεις ἐπάνω εἰς τὴν ψάθαν σου μίαν γυναῖκα· ἠμπορεῖς νὰ σκεφθῇς, ὅτι δὲν εἶναι γυναῖκα;

—Ὄχι βεβαίως—ἀπεκρίθη ὁ Γέρων—ἀλλὰ θὰ ἀγωνισθῶ ἐναντίον τοῦ λογισμοῦ μου νὰ μὴ τὴν ἐγγίσω.

—Ἄρα δὲν ἐφονεύθη τὸ πάθος, ἀλλὰ ζῇ—εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἀβραὰμ—ἁπλῶς εἶναι δεμένον.

(3.) Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀββᾶς Ἀβραὰμ ἠρώτησε τὸν Γέροντα:

—Καθὼς περιπατεῖς εἰς τὸν δρόμον, βλέπεις λίθους καὶ διάφορα ὄστρακα· εἰς τὸ μέσον δὲ αὐτῶν χρυσόν. Εἶναι δυνατὸν ποτὲ ἡ σκέψις σου νὰ ἐξισώσῃ, κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν φύσιν, τὸν χρυσὸν μὲ τὰ εὐτελῆ αὐτὰ πράγματα;

—Ἀσφαλῶς ὄχι—ἀπήντησεν ὁ Γέρων—ἀλλὰ πολεμῶ μὲ τὸν λογισμόν μου, νὰ μὴ πάρω τὸν χρυσόν.

—Ἰδοὺ λοιπόν—συνεπέρανεν ὁ Ἀββᾶς Ἀβραάμ—ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ πάθος ζῇ, πλὴν εἶναι δεμένον.

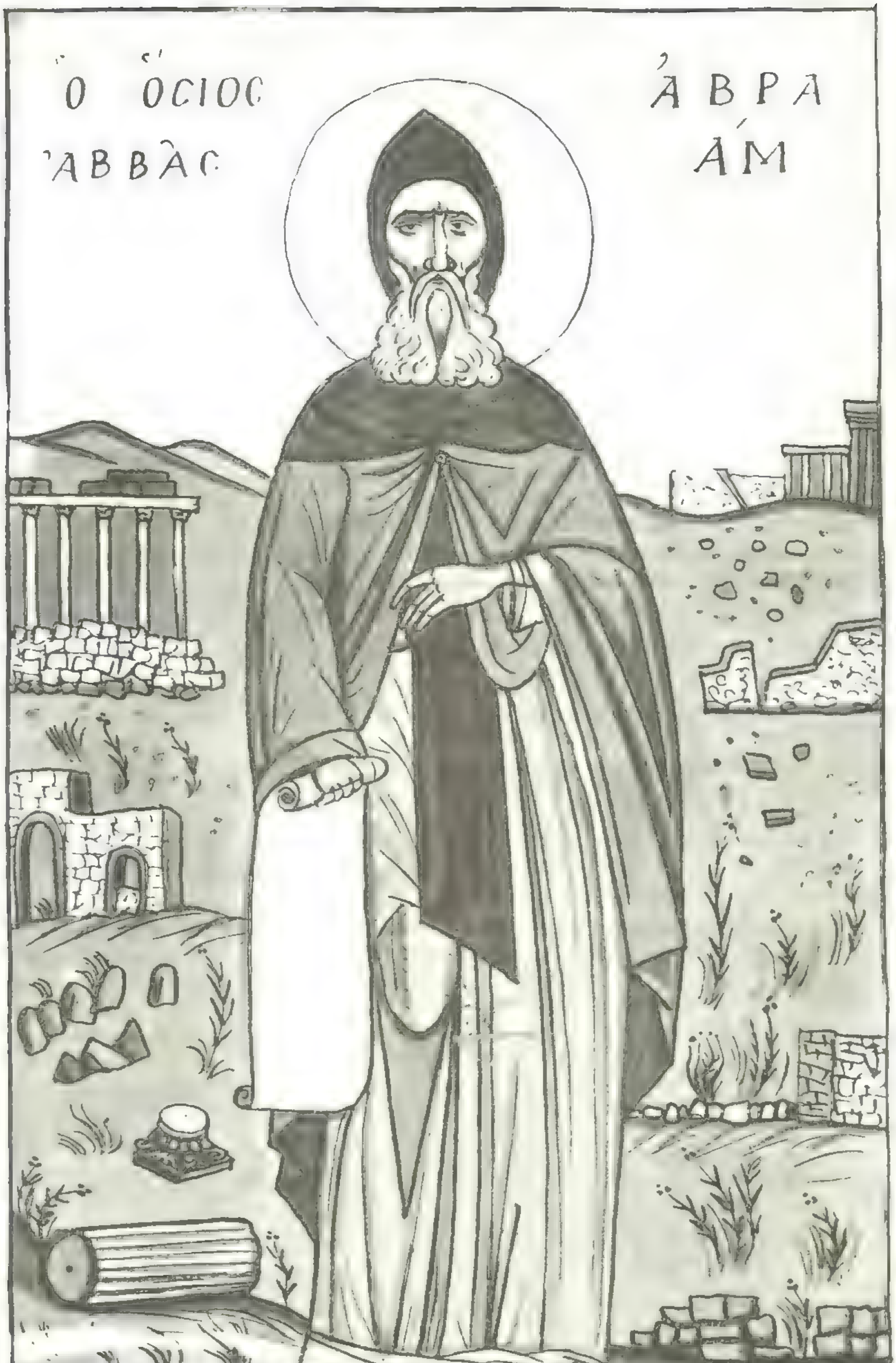
(4.) Ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ ὁ Ἀββᾶς Ἀβραάμ, ἠρώτησε καὶ πάλιν:

—Πρόσεξε τώρα, νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς καὶ εἰς τὸ ἑξῆς: Πληροφορεῖσαι περὶ δύο ἀδελφῶν, ὅτι ὁ ἕνας σὲ ἀγαπᾷ καὶ ὁ ἄλλος σὲ μισεῖ καὶ σὲ κακολογεῖ· ἐὰν λοιπὸν σὲ ἐπισκεφθοῦν καὶ οἱ δύο, τὴν αὐτὴν ψυχικὴν διάθεσιν θὰ δείξῃς ἀπέναντι καὶ τῶν δύο;

—Βεβαίως ὄχι—ἀπήντησεν ὁ Γέρων—ἀλλὰ θὰ πολεμήσω τὸν λογισμόν μου, διὰ νὰ περιποιηθῶ καὶ νὰ κάμω καλὸν εἰς τὸν ἀδελφὸν ἐκεῖνον, ποὺ μὲ μισεῖ.

—Ἄρα—εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἀβραάμ—καὶ αὐτὸ ζῇ ὅπως καὶ τὰ ἄλλα· μόνον ποὺ εἶναι δεμένον. Ὥστε εἶναι ὁλοφάνερον, πὼς τὰ πάθη ζοῦν, δεσμεύονται ὅμως ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστάς.

5. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς εἶπεν: ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ

Ὁ ὍCΙΟC
ἈΒΒᾶC
ἈΒΡΑ
ἌΜ

εἶναι καλός, ἔστω καὶ ἐὰν θελήσῃ νὰ εἶναι, ἢ καὶ ἀκόμη ἐὰν φροντίσῃ πάρα πολύ, ἐφ' ὅσον δὲν κατοικήσῃ ὁ Θεὸς εἰς τὴν ψυχήν του, διότι κανεὶς δὲν εἶναι ἀγαθός, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Θεόν· «οὐδεὶς ἀγαθός, εἰμὴ εἷς ὁ Θεός» (Μάρκ. ι' 18).

6. Ἕνας ἄλλος Γέρων εἶπεν: ἐὰν ἔφθασες εἰς τὸ σημεῖον νὰ θεωρῇς τὴν περιφρόνησιν ὡς ἔπαινον, τὴν πενίαν ὡς τὸν πλοῦτον, τὴν ἀνέχειαν ὅπως τὴν ἀφθονίαν, τότε ἀσφαλῶς δὲν κινδυνεύεις νὰ ἀποθάνῃς ψυχικῶς· διότι εἶναι ἀδύνατον εἰς αὐτόν, ποὺ κατώρθωσεν αὐτὴν τὴν ἀρετήν, νὰ πέσῃ εἰς ἀκάθαρτα πάθη, ἢ εἰς τὴν πλάνην τοῦ διαβόλου.

7. Ὁ Ἀββᾶς Λογγῖνος εἶπεν εἰς τὸν Ἀββᾶν Ἀκάκιον: Ἡ γυναῖκα τότε μόνον ἀντιλαμβάνεται, ὅτι παρέμεινεν ἔγκυος, ὅταν σταματήσουν τὰ καταμήνια αὐτῆς· τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ τότε μανθάνει, ὅτι συνέλαβεν ἐντὸς αὐτῆς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅταν σταματήσουν νὰ ρέουν ἀπὸ αὐτὴν τὰ πάθη τὰ παρασύροντα αὐτὴν πρὸς τὰ κάτω. Ἐφ' ὅσον ὅμως αἰχμαλωτίζεται ἀκόμη ἀπὸ τὰ πάθη αὐτά, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερηφανεύεται, ὅτι τάχα εἶναι ἀπαθής; Δῶσε αἷμα καὶ πάρε πνεῦμα· δηλαδὴ ἀγωνίσου μὲ ὅλας σου τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ γίνῃς ἄνθρωπος πνευματικός.

8. Ἕνας Μοναχὸς συνήντησε κάποτε εἰς τὸν δρόμον Μοναχάς, ἐκ φόβου δὲ μήπως τὸν πειράξῃ ὁ λογισμὸς ἀπεμακρύνθη ὀλίγον ἀπὸ τὸ σημεῖον διελεύσεως αὐτῶν. Ἡ Ἡγουμένη τῶν Μοναχῶν, μόλις ἀντελήφθη αὐτό, ποὺ ἔκαμεν ὁ ἀδελφός, ἔστρεψε πρὸς τὸ μέρος, ὅπου εὑρίσκετο καὶ τοῦ λέγει:

—Τέκνον μου, καλὰ ἔκαμες, διὰ νὰ προφυλαχθῇς ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν σου· ἐὰν ὅμως ἤσουν τέλειος Μοναχός, δὲν θὰ μᾶς ἔβλεπες ὡς γυναῖκας.

Β'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΕΙΠΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας· ἐὰν ποιῆτε τὰς λειτουργίας ὑμῶν, καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι κινηθῇ τι πάθος ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, πάντες οἱ κόποι ὑμῶν εἰς μάτην εἰσίν· ὁ γὰρ Θεὸς οὐ προσδέχεται αὐτούς.

2. Εἶπεν οὖν αὐτῷ τις τῶν Πατέρων· τί οὖν, οὐ κρούουσι, Πάτερ; Καὶ εἶπεν· ὅταν βρέξῃ ἐπὶ τὴν γῆν, τὴν σπόρον ἔχουσαν, φύει· ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ σπέρμα, πῶς ἔχει βλαστῆσαι; οὕτω καὶ ἐάν τις ἀγωνίσηται ἐκβαλεῖν τὰς παραφύσεις ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ, οὐκέτι κινοῦνται ἐν αὐτῷ.

3. Ὁ γὰρ Θεὸς θέλει τὸν ἄνθρωπον ὅμοιον Αὐτοῦ εἶναι ἐν πᾶσι, καὶ διὰ τοῦτο ἐπεδήμησε καὶ ἔπαθεν, ἵνα βάλῃ τὴν φύσιν ἡμῶν τὴν σκληρὰν κάτω, καὶ κόψῃ τὰ θελήματα ἡμῶν καὶ τὴν ψευδῆ γνῶσιν τὴν κατακυριεύουσαν ἡμῶν τῆς καρδίας· καὶ γὰρ τὰ ἄλογα ζῷα τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἐφύλαξαν, ὁ δὲ ἄνθρωπος τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνήλλαξεν.

4. Ἀπαρχῆς γάρ, ὅτε ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ

Παραδείσῳ, σώας ἔχοντα τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἑστηκυίας ἐν τῷ φυσικῷ· ὡς δὲ ἤκουσε τοῦ ἀπατήσαντος αὐτόν, μετεστράφησαν πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις αὐτοῦ εἰς παραφύσιν, καὶ τότε ἐῤῥίφθη ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

5. Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν ἐποίησε τὸ ἔλεος Αὐτοῦ μετὰ τοῦ γένους ἡμῶν, διὰ τὴν πολλὴν Αὐτοῦ ἀγάπην, ἣν ἠγάπησε τοὺς ἀχαρίστους ἡμᾶς, καὶ ἐνανθρωπήσας μετήλλαξε τὴν παρὰ φύσιν εἰς τὴν κατὰ φύσιν, διὰ τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ Σώματος, Οὗ τὴν κοινωνίαν ἡμῖν διὰ τῆς Μεταλήψεως ἐχαρίσατο, καὶ ἐπέστρεψεν ἡμᾶς πάλιν εἰς τὸν Παράδεισον, δοὺς ἡμῖν καὶ ἐντολὰς ἁγίας, αἷς ἐξακολουθοῦντες, δυνησόμεθα νικῆσαι τοὺς ἐκβάλλοντας ἡμᾶς ἐκ τῆς δόξης ἡμῶν, καὶ σταθῆναι πάλιν ἐν τῷ φυσικῷ, ἐν ᾧ ἀπαρχῆς γεγόναμεν.

6. Ἔστι γὰρ ἡ ἐπιθυμία τοῦ κατὰ φύσιν, ἵνα ἐπιθυμῶμεν τῶν ἄνω, καὶ χωρὶς ἐπιθυμίας οὐδὲ ἀγάπη εἰς Θεὸν γίνεται· διὸ καὶ Δανιὴλ ἐκλήθη ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν· καὶ μετήλλαξεν ὁ ἐχθρὸς αὐτὴν εἰς ἐπιθυμίαν αἰσχράν, τοῦ ἐπιθυμεῖν πάσης ἀκαθαρσίας.

7. Τοῦ νοῦ ἐστιν ὁ ζῆλος κατὰ φύσιν, καὶ χωρὶς ζήλου οὐδὲ προκοπὴ εἰς Θεόν, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἀποστόλῳ· «ζηλοῦ δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα», καὶ μετηλλάγη ἡμῖν ὁ ζῆλος ὁ εἰς Θεόν, εἰς παρὰ φύσιν, εἰς τὸ ζηλοῦν ἀλλήλους, καὶ φθονεῖν καὶ ψεύδεσθαι ἀλλήλοις.

8. Τοῦ νοός ἐστιν ἡ ὀργὴ κατὰ φύσιν, καὶ δίχα ταύτης οὐδὲ ἁγνεία προσγίνεται τῷ ἀνθρώπῳ, ἐὰν μὴ ὀργισθῇ εἰς πάντα τὰ σπειρόμενα εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ μετηλλάγη ἡμῖν ἡ ὀργὴ εἰς τὸ ὀργίζεσθαι τῷ πλησίον περὶ πάντων τῶν ἀνωφελῶν.

9. Τοῦ νοός ἐστι τὸ μῖσος κατὰ φύσιν, εἰς τὸ μισεῖν τὴν ἔχθραν, καὶ χωρὶς τούτου οὐκ ἀποκαλύπτεται τιμὴ τῇ ψυχῇ· καὶ μετηλλάγη ἡμῖν τὸ μῖσος εἰς παρὰ φύσιν, τὸ μισεῖν τὸν πλησίον, καὶ βδελύττεσθαι αὐτόν, ὃ καὶ ἐκδιώκει πάσας τὰς ἀρετάς.

10. Τοῦ νοός ἐστιν ἡ ὑψηλοφροσύνη κατὰ φύσιν, ἐπὶ τῆς ἔχθρας αὐτοῦ εἰς τὸ μὴ ὑπακούειν αὐτῇ καὶ δουλεύειν τοῖς ἀτίμοις πάθεσι· μετηλλάγη δὲ ἡμῖν ἡ ὑψηλοφροσύνη εἰς τὸ κατ' ἀλλήλων ἐπαίρεσθαι, καὶ δικαιοῦν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοὺς πλησίον, διὸ καὶ ἐχθροὶ γεγόναμεν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐταπεινώθημεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν. Ἰδοὺ ταῦτα οὕτως ἀπαρχῆς ἐκτισμένα ἦσαν τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς δὲ ἔφαγεν ἐκ τῆς παρακοῆς, μετηλλάγη αὐτῷ εἰς παρὰ φύσιν, καὶ ἐδούλευσε τοῖς αἰσχίστοις πάθεσιν.

11. Ὁ θέλων οὖν ἐλθεῖν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἐκκόπτει πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ, τὰ κατὰ σάρκα, ἀγωνιζόμενος ἕως οὗ στήσῃ ἑαυτὸν ἐν τῷ κατὰ φύσιν· τότε ὁ τοιοῦτος ἀπαθής τε ἐστι καὶ ἀψευδῶς ὀνομάζεται, καὶ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἤδη ἐκληρονόμησε, καθὼς εἶπεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, οὐκ ἔστιν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὧδε ἢ ἐκεῖ, ἀλλ' ἔσωθεν ὑμῶν ἐστιν.

12. Εἰσὶ μὲν οὖν τινες λαλοῦντες τὰ τῆς Βασιλείας, μὴ ἐργαζόμενοι δὲ αὐτά, καὶ εἰσὶν ἕτεροι, ἐργαζόμενοι μὲν τὰ τῆς Βασιλείας, ἀλλ' οὐκ ἐν φυλακῇ, οὐδὲ ἐν γνώσει. Ἐν οἷς δὲ γέγονεν ὁ λόγος τοῦ Σωτῆρος, τό, «ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν», ὀλίγοι εἰσὶ καὶ δυσεύρετοι. Τούτοις ἐπεδήμησε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄντως «ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν», κατὰ τὸν λόγον Ἰωάννου τοῦ Ἀποστόλου, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ ἀποβαλόντες, τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου ἐφόρεσαν μεταμορφούμενοι ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καὶ τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτοῖς κατοικοῦντα διὰ τῆς πίστεως ἔχοντες.

13. Τούτων «τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχή, καὶ τὸ σῶμα, ἀμέμπτως» ἡνώθησαν διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, καὶ ἀνέγκλητοι καὶ ἀκατάγνωστοι ὑπὸ τῆς συνειδήσεως μένουσι, τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ βραβευούσης ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τούτους οὐκέτι οἱ ἐχθροὶ βλάψαι δύνανται.

14. Ἐὰν γὰρ φθάσῃ ὁ νοῦς θεωρῆσαι τὴν γλυκύτητα τῆς Θεότητος, οὐκέ-

τι τὰ βέλη τῶν ἐναντίων εἰσέρχεται ἐν αὐτῷ· ἐνδεδυμένος γάρ ἐστι τὴν πανοπλίαν τῶν ἀρετῶν, ἥτις φυλάσσει αὐτὸν καὶ φροντίζει αὐτοῦ, καὶ οὐ συγχωρεῖ αὐτὸν ἔν τινι ταράσσεσθαι, ἀλλὰ δίδωσιν αὐτὸν ἀδεῶς σχολάζειν τῇ ἰδίᾳ θεωρίᾳ.

15. Ἐν γὰρ τῇ ὁδῷ τῶν ἀρετῶν ἔστι πτώματα, ἔστι καὶ ἀνόρθωσις, πόλεμος γάρ ἐστιν ἔστιν ἀλλαγή, ἔστιν ἐλάττωσις, ἔστι πλεονασμός· ἔστιν ἐπιθυμία, ἔστι χαρά· ἔστι πόνος, ἔστιν ἀνάπαυσις, ἔστι βία, ἔστι προκοπή· ὁδοιπορία γάρ ἐστιν ἕως φθάσῃ εἰς τὴν κατάπαυσιν.

16. Ἡ δὲ ἀπάθεια μακράν ἐστιν ἀπὸ τούτων πάντων, καὶ οὐ χρείαν ἔχει τινός, ἔστι γὰρ ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῇ· ἔχθραν οὐκέτι ἔχει, πτῶμα οὐκέτι ἔχει, οὐκ ἀπιστίαν, οὐ κόπον φυλακῆς, οὐ φοβον πάθους, οὐκ ἐπιθυμίαν τινὸς ὑλικοῦ πράγματος, οὐ πόνον περί τινος ἔχθρας, μεγάλαι γάρ εἰσὶν αἱ δόξαι αὐτῆς καὶ ἀναρίθμητοι.

17. Ἐν ὅσῳ δὲ ἔστι φόβος περί τινος πάθους, μακράν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐν ὅσῳ κατηγόρησις ἀνέρχεται ἀπὸ τῆς καρδίας, ξένος ἐστὶν ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐν ὅσῳ ἡ ἀριστερὰ πράττει τι τῶν ἑαυτῆς, οὔπω ἀπέθανεν ἡ ἁμαρτία, οὐδὲ τῆς δεξιᾶς αἱ ἀρεταὶ εἰρηνεύουσι μετ' αὐτοῦ· γέγραπται γάρ, ὅτι «ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοι ἐστὲ ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην», καὶ γὰρ δύο ὁδοί εἰσι, μία τῆς ζωῆς, καὶ μία τοῦ θανάτου.

18. Ὁ οὖν πορευόμενος ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ζωῆς, οὐ περιπατεῖ ἐν τῇ ἑτέρᾳ, ὁ δὲ περιπατῶν εἰς τὰς δύο, οὔπω οὐδ' εἰς μίαν ἐλογίσθη, ἀλλ' οὐδὲ ἐπέγνω αὐτὰς τοῦ διακρῖναι ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε τὴν μὲν μίαν φεύγειν, τὴν δὲ ἑτέραν ἀγαπᾶν.

19. Εἴ τις γὰρ ἔγνω τὴν γλυκύτητα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἔγνω τὴν πικρίαν τοῦ ἐχθροῦ· εἴ τις ἔγνω τὴν Βασιλείαν, αὐτὸς ἔγνω τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν δυσωδιῶν· εἴ τις ἔγνω τὸν καρπὸν τῶν ἀρετῶν, αὐτὸς ἔγνω τὶς ὁ καρπὸς τῆς κακίας· ἐὰν γὰρ μὴ φάγῃ τις ἐξ ἀμφοτέρων, οὐ δύναται ἐπιγνῶναι τὴν διαφορὰν αὐτῶν.

20. Πῶς γάρ τις ἐπιγνώσεται τὴν μανίαν τῆς φιλαργυρίας, ἐὰν μὴ γεύσηται τῆς ἀναπαύσεως τῆς κατὰ Θεὸν πτωχείας; πῶς ἐπιγνώσεται τὴν πικρίαν τῆς ὀξυχολίας, ἐὰν μὴ κτήσηται τὴν γαλήνην τῆς πραότητος; πῶς ἐπιγνώσεται τὴν ταραχὴν τῆς ὀργῆς, ἐὰν μὴ κτήσηται τὴν εἰρήνην τῆς μακροθυμίας; πῶς ἐπιγνώσεται τὴν ἀναίδειαν τῆς ὑπερηφανείας, ἐὰν μὴ κτήσηται τὴν προσοχὴν τῆς ταπεινοφροσύνης; πῶς ἐπιγνώσεται τὴν ταραχὴν τῆς ἀκηδίας, ἐὰν μὴ κατασταθῶσιν αἱ αἰσθήσεις αὐτοῦ, καὶ κατανοήσῃ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ;

21. Καὶ τὰ λοιπὰ δὲ πάθη οὐδαμῶς τις ἐπιγνῶναι δυνήσεται, εἰ μὴ τὰς ἀρετὰς κτήσηται τὰς ἐναντιουμένας αὐτοῖς, καὶ ἀναιρούσας αὐτά· διὰ τοῦτο πολλοὶ ἰδιῶται ἐνόμισαν ἑαυτοὺς φθάσαι εἰς ἀπάθειαν, ἔτι τῶν παθῶν ὄντων ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τοῦ σώματος μὴ παντελῶς καθαρεύοντος.

22. Εἶπεν ὁ αὐτός, ὅτι τοῦτό ἐστι κόπος, ὅτι τὴν ἀπάθειαν ἔχομεν ἐν τῷ στόματι, τὴν δὲ κακίαν καὶ ἀνομίαν ἐν τῇ καρδίᾳ.

23. Πάλιν εἶπεν· ὅτι ἐὰν μὴ ἀγωνίσηται ἄνθρωπος ἕως θανάτου, τοῦ ποιῆσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ οἷον ἦλθε φορῶν ὁ ἀγαπητὸς Ἰησοῦς, οὐκ ἀπαντᾷ Αὐτῷ μετὰ χαρᾶς, οὐδὲ ἐξηλᾷ ἀπὸ τῆς πικρᾶς δουλείας.

24. Εἶπε πάλιν· ὁ μὴ εὑρὼν βοήθειαν ἐν καιρῷ πολέμου, οὐδὲ τὴν εἰρήνην πιστεῦσαι δύναται.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ἠσαΐας εἶπεν: Ἐὰν ἐκτελῆτε τὰ θρησκευτικά σας καθήκοντα, καὶ ἀφοῦ τελειώσετε, κινηθῇ εἰς τὴν καρδίαν σας

κάποιο πάθος, τότε ὅλοι οἱ κόποι σας ἐπῆγαν χαμένοι, διότι ὁ Θεὸς δὲν τοὺς δέχεται εὐχαρίστως.

2. Μόλις ἤκουσεν αὐτὰ ἕνας ἐκ τῶν Πατέρων, ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ἠσαΐαν:

—Τί λοιπόν, Ἀββᾶ, αἱ ἐξωτερικαὶ ἀφορμαὶ δὲν κεντοῦν τὴν καρδίαν, ὥστε νὰ κινηθοῦν ἐν αὐτῇ πάθη;

Ὁ Ἀββᾶς Ἠσαΐας ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς:

—Ὅταν βρέξῃ, ἐφ' ὅσον ἡ γῆ ἔχει ἐντὸς αὐτῆς σπόρους, βλαστάνουν· ἐὰν ὅμως οἱ σπόροι δὲν ἔχουν σπέρμα, τότε πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ βλαστήσουν; Τοιουτοτρόπως λοιπὸν συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν· ἐὰν κανεὶς ἀγωνισθῇ καὶ ἀποβάλῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν του τὰς παρὰ φύσιν καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὰ σπέρματα τῶν παθῶν, παύουν πλέον αἱ κινήσεις τῶν παθῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν.

3. Εἰς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου βοηθεῖ καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ· διότι ὁ Θεὸς θέλει νὰ εἶναι εἰς ὅλα ὁ ἄνθρωπος ὅμοιός Του, καὶ δι' αὐτὸ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔπαθεν ὡς ἄνθρωπος, διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν σκληρὰν ἡμῶν φύσιν, καὶ κόψῃ τὰ θελήματα ἡμῶν, καὶ νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ψευδῆ γνῶσιν, ποὺ κατακυριεύει τὰς καρδίας ἡμῶν. Διότι ἐνῷ τὰ ἄλογα ζῷα διετήρησαν τὴν φύσιν των, ὁ ἄνθρωπος, ἀντιθέτως, παρήλλαξε τὴν φύσιν του.

4. Ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ὅταν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸν Παράδεισον· εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ Παραδείσου ὁ ἄνθρωπος εἶχε σώας τὰς αἰσθήσεις του καὶ ἑδραιωμένας εἰς τὴν φυσικήν των κατάστασιν. Μόλις ὅμως ἐδέχθη τὴν συμβουλὴν τοῦ διαβόλου, ποὺ τὸν ἐξηπάτησε, διεστράφησαν ὅλαι αἱ αἰσθήσεις αὐτοῦ ἀπὸ τὴν κατὰ φύσιν κατάστασιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὁπόταν ἐξέπεσε καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν δύναμιν.

5. Ὁ Κύριός μας ὅμως ἠλέησε τὸ γένος ἡμῶν, ἀπὸ τὴν πολλήν Του ἀγάπην, διὰ τῆς ὁποίας ἠγάπησεν ἡμᾶς τοὺς ἀχαρίστους, καὶ διὰ τῆς θείας Αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως ἤλλαξε καὶ πάλιν τὴν παρὰ φύσιν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν κατὰ φύσιν.

Τὴν μεταστροφὴν καὶ μεταλλαγὴν αὐτὴν ἐπέτυχε διὰ τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ Σώματος· ἐχάρισε δὲ εἰς ἡμᾶς τὴν δυνατότητα νὰ ἐπικοινωνῶμεν μὲ τὸ Ἅγιον Αὐτοῦ Σῶμα διὰ τῆς Θείας Μεταλήψεως. Τοιουτοτρόπως μᾶς ἐπανέφερε καὶ πάλιν εἰς τὸν Παράδεισον καὶ μᾶς ἔδωσεν ἐντολὰς ἁγίας, τὰς ὁποίας, ἐφ' ὅσον θὰ ἐφαρμόσωμεν, θὰ δυνηθῶμεν νὰ νικήσωμεν αὐτούς, ποὺ μᾶς βγάζουν ἔξω ἀπὸ τὴν δόξαν ἡμῶν, καὶ νὰ ἐγκατασταθῶμεν καὶ πάλιν εἰς τὸ φυσικὸν πνευματικὸν περιβάλλον, εἰς τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐτοποθετήθημεν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ.

6. Διότι ἡ κατὰ φύσιν ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου συνίσταται εἰς τὴν ἐπιπόθησιν τῶν ἄνω· χωρὶς δὲ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς, οὔτε ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Δανιὴλ ὠνομάσθη ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν (διότι ἡ ἐπιθυμία του ἐφέρετο πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὄχι

πρὸς τὰ γήϊνα). Αὐτὴν ὅμως τὴν ἐπιθυμίαν ὁ ἐχθρός, ὁ διάβολος, τὴν μετέβαλεν εἰς αἰσχράν, διὰ νὰ ἐπιθυμῇ ὁ ἄνθρωπος τὰς διαφόρους ἀνηθίκους ἀκαθαρσίας.

7. Κατὰ φύσιν κατάστασις τοῦ νοῦ εἶναι ὁ ζῆλος· καὶ χωρὶς αὐτὸν τὸν ζῆλον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ κατὰ Θεὸν προκοπή· δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει· «ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα» (Α' Κορ. ιβ' 31), ἐπιποθήσατε δηλαδὴ σφοδρῶς τὰ χαρίσματα τὰ ἀνώτερα. Αὐτὸς ὅμως ὁ ζῆλος πρὸς τὸν Θεὸν μετεστράφη εἰς παρὰ φύσιν καὶ ἐγένετο ζηλοτυπία, διὰ νὰ ζηλεύωμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ νὰ ἀλληλοφθονούμεθα, καὶ νὰ ψευδώμεθα μεταξύ μας.

8. Φυσικὴ κατάστασις τοῦ νοῦ εἶναι ἡ ὀργή· χωρὶς αὐτὴν δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἁγνότητα τῆς ψυχῆς, διότι ἐπιβάλλεται νὰ ὀργισθῇ δι' ὅλα ὅσα ὁ ἐχθρὸς ἐμβάλλει εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Αὐτὴ ὅμως ἡ φυσικὴ ὀργὴ κατὰ τοῦ διαβόλου, μετεστράφη καὶ οὕτως ὀργιζόμεθα ἐναντίον τῶν συνανθρώπων μας δι' ὅλα ὅσα δὲν μᾶς ὠφελοῦν.

9. Φυσικὴ κατάστασις τοῦ νοῦ εἶναι τὸ μῖσος, διὰ νὰ μισῶμεν τὴν ἔχθραν, χωρὶς δὲ αὐτὸ τὸ μῖσος δὲν ἀποκαλύπτεται τιμὴ εἰς τὴν ψυχήν μας. Αὐτὸ ὅμως τὸ κατὰ τῆς ἔχθρας μῖσος μετεστράφη εἰς παρὰ φύσιν μῖσος, διὰ νὰ μισῶμεν καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα τὸν πλησίον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδιώκει ἐκ τῆς ψυχῆς μας ὅλας τὰς ἀρετάς.

10. Φυσικὴ κατάστασις τοῦ νοῦ εἶναι ἡ ὑψηλοφροσύνη ποὺ στηρίζεται εἰς τὴν ἔχθραν αὐτοῦ ἐναντίον τῶν παθῶν, διὰ νὰ μὴ ὑπακούῃ αὐτὸς καὶ ὑπηρετῇ ὡς δοῦλος εἰς τὰ ἄτιμα πάθη. Μετεστράφη ὅμως ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἐντὸς ἡμῶν ἡ ὑψηλοφροσύνη καὶ μετεβλήθη εἰς ἀδικαιολόγητον κατὰ τῶν συνανθρώπων μας ἔπαρσιν καὶ εἰς ἀστήρικτον δικαίωσιν τῶν ἑαυτῶν μας εἰς βάρος τοῦ πλησίον· δι' αὐτὸ καὶ ἐγίναμεν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐταπεινώθημεν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν. Τοιουτοτρόπως εἶχον ἐξ ἀρχῆς τεθῆ αἱ καταστάσεις αὐταὶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου· μόλις ὅμως ἐγεύθη τὸν πικρὸν καρπὸν τῆς παρακοῆς, ὅλα αὐτὰ μετεστράφησαν εἰς παρὰ φύσιν καταστάσεις καὶ παρέσυραν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ ὡς δοῦλος τὰ αἰσχρότατα πάθη.

11. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν κατὰ φύσιν κατάστασιν, πρέπει νὰ κόψῃ ὅλα τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ νὰ ἀγωνισθῇ, μέχρις ὅτου σταθῇ ἀμετακινήτως εἰς τὴν κατὰ φύσιν κατάστασιν. Τότε, ὁ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἀγωνισθεὶς ἄνθρωπος, εἶναι πράγματι ἀπαθής, καὶ δικαίως χαρακτηρίζεται τοιοῦτος, ἀπὸ δὲ τὴν παροῦσαν ζωὴν ἐκληρονόμησε τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, συμφώνως καὶ μὲ τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος, ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εὑρίσκεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλ' ὑπάρχει μέσα μας· «ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστιν» (Λουκ. ιζ' 21).

12. Ὑπάρχουν μερικοὶ ἄνθρωποι, ποὺ ὁμιλοῦν καὶ λέγουν διὰ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐκτελοῦν ὅμως ὅσα πρέπει, διὰ τὴν κλη-

ρονομίαν αὐτῆς· καὶ ὑπάρχουν πάλιν ἄλλοι, ποὺ ἐργάζονται διὰ τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, χωρὶς ὅμως νὰ ἀσφαλίζωνται καὶ νὰ ἔχουν ἐπίγνωσιν τῆς ἐργασίας των αὐτῆς. Πολὺ δὲ ὀλίγοι καὶ δυσκολοεύρετοι εἶναι ἐκεῖνοι, περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Σωτήρ· «ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν» (Λουκ. ιζ' 21). Εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐπεδήμησε πράγματι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀληθῶς ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν, συμφώνως μὲ τὸν λόγον τοῦ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ «... ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν» (Ἰωάν. α' 13)· οἱ τοιοῦτοι ἠδυνήθησαν νὰ ἀποβάλλουν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ φορέσουν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου (Α' Κορ. ιε' 49), μεταμορφούμενοι ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καὶ ἔχοντες, διὰ τῆς πίστεως, κάτοικον τῆς ψυχῆς των τὸν Χριστόν.

13. Τούτων τῶν ἀνθρώπων καὶ «τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως», καθὼς ὁ θεῖος Παῦλος λέγει (Α' Θεσ. ε' 23), ἡνώθησαν, διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἀνταγωνίζωνται μεταξύ των· δι' αὐτὸ καὶ ἡ συνείδησίς των οὔτε τοὺς ἐλέγχει, οὔτε τοὺς κατηγορεῖ, ἡ δὲ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ κυβερνᾷ τὰς καρδίας των καὶ τοὺς ἐπιβραβεύει μὲ τὴν γαλήνην· αὐτοὺς πλέον δὲν δύνανται νὰ τοὺς βλάψουν οἱ ἐχθροὶ τῆς ψυχῆς, οἱ δαίμονες.

14. Διότι ὅταν φθάσῃ ὁ νοῦς νὰ ἀπολαμβάνῃ διὰ τῶν ψυχικῶν ὀφθαλμῶν τὴν γλυκύτητα τῆς Θεότητος, δὲν δύνανται πλέον τὰ βέλη τῶν ἐχθρῶν νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ ἔχει ἐνδυθῆ τὴν πανοπλίαν τῶν ἀρετῶν, ἡ ὁποία τὸν φρουρεῖ, τὸν φροντίζει, καὶ δὲν ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸν νὰ ταράσσεται διὰ τίποτε τὸ πρόσκαιρον καὶ γήϊνον, ἀλλὰ τοῦ ἐξασφαλίζει τὴν δωρεὰν νὰ ἀφοσιώνεται ἀφόβως καὶ ἀπερισπάστως εἰς τὴν ζωηρὰν μελέτην τῆς πνευματικῆς εἰκόνος τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν.

15. Ἂς μὴ λησμονῶμεν, ὅτι εἰς τὴν ὁδὸν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀρετῶν ὑπάρχουν πτώσεις, ὑπάρχει καὶ ἀνόρθωσις, ἐφ' ὅσον εἶναι πόλεμος τῆς ψυχῆς ἐναντίον τοῦ κακοῦ καὶ προσπάθεια ἀλλαγῆς ζωῆς· εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τῆς ψυχῆς, διὰ τὴν ἀρετήν, εἶναι ἐνδεχόμενον ὁ ἄνθρωπος νὰ ζημιωθῇ, ἢ νὰ κερδίσῃ· εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν ὑπάρχει ἡ ἐπιθυμία τῆς τελειότητος καὶ ἡ χαρὰ διὰ τὸν διεξαγόμενον ἀγῶνα· ὑπάρχει κόπος, ὑπάρχει καὶ ἀνάπαυσις· ὑπάρχει σκληραγωγία, ὑπάρχει καὶ προκοπή, διότι εἶναι μία ὁδοιπορία μέχρις ὅτου φθάσῃ κανεὶς εἰς τὸν τελικὸν προορισμὸν καὶ νὰ σταματήσῃ πᾶσαν προσπάθειαν καὶ πάντα ἀγῶνα.

16. Ἡ ἀπάθεια εὑρίσκεται μακρὰν ὅλων αὐτῶν τῶν ψυχικῶν μεταλλαγῶν καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε, διότι ὁ ἀπαθὴς εὑρίσκεται ἐν τῷ Θεῷ καὶ ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἀπαθεῖ· ἡ ἀπάθεια τίποτε δὲν ἐχθρεύεται πλέον, δὲν κινδυνεύει νὰ πέσῃ πτῶμα, δὲν ταλαντεύεται ἀπὸ ἀμφιβολίας, δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὸν κόπον τῆς ἐπαγρυπνήσεως, δὲν φοβεῖται πάθος, δὲν ἐπιθυμεῖ ὑλικὸν πρᾶγμα, δὲν αἰσθάνεται τὸν ἐκ τῆς

ἔχθρας τῶν ἄλλων πόνον καὶ τὸ ἔνδοξον αὐτῆς μεγαλεῖον εἶναι μέγα καὶ ἀσύγκριτον.

17. Ἐφ᾽ ὅσον ὅμως ὑπάρχει φόβος διὰ τὴν ὕπαρξιν ἔστω καὶ ἑνὸς πάθους, τότε ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκεται μακρὰν ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς ἀπαθείας, καὶ ἐφ᾽ ὅσον κατηγορεῖ ἡ καρδία, τότε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι τελείως ξένος πρὸς τὴν ἀπάθειαν· ἀλλὰ καὶ ἐφ᾽ ὅσον ἡ ἀριστερὰ κάμνει κάτι ἀπὸ τὰ ἰδικά της, δὲν ἀπέθανεν ἀκόμη ἡ ἁμαρτία, ἀλλ᾽ οὔτε καὶ αἱ ἀρεταί, τὰς ὁποίας πραγματοποιεῖ ἡ δεξιά, δύνανται νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου τὴν γαλήνην καὶ τὴν εἰρήνην. Διότι εἶναι γραμμένον εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν· «δὲν γνωρίζετε ὅτι εἶσθε πράγματι δοῦλοι ἐκείνου εἰς τὸν ὁποῖον προσφέρετε τοὺς ἑαυτούς σας, ὑποτασσόμενοι εἰς τὰ θελήματά του, ὅτι δηλαδὴ εἶσθε ἢ δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς πνευματικὸν θάνατον, ἢ δοῦλοι τῆς ὑπακοῆς εἰς Χριστόν, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὴν αἰωνίαν ζωήν»; (Ρωμ. ϛ΄ 16). Καὶ τοῦτο, διότι δύο μόνον δρόμοι ὑπάρχουν, ποὺ ὁδηγοῦν ὁ ἕνας πρὸς τὴν ζωὴν καὶ ὁ ἄλλος πρὸς τὸν θάνατον.

18. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἀκολουθεῖ τὸν δρόμον τῆς ζωῆς, δὲν θὰ περιπατήσῃ ποτὲ εἰς τὸν ἄλλον δρόμον· ἐκεῖνος πάλιν ποὺ περιπατεῖ πότε εἰς τὸν ἕνα δρόμον καὶ πότε εἰς τὸν ἄλλον, δὲν ὑπολογίζεται νὰ βαδίζῃ κανένα δρόμον ἀκόμη, ἀλλ᾽ οὔτε καὶ ἐγνώρισε βαθέως αὐτούς, ὥστε νὰ τοὺς ξεχωρίσῃ μεταξύ των, νὰ ἀποφύγῃ τὸν ἕνα δρόμον (τοῦ θανάτου) καὶ νὰ ἀγαπήσῃ τὸν ἄλλον (τῆς ζωῆς).

19. Διότι ὅποιος ἐγνώρισε τὴν γλυκύτητα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ἐγνώρισε καὶ τὴν πικρίαν τοῦ ἐχθροῦ· ὅποιος ἐγνώρισε τὴν καθαρότητα τῆς Βασιλείας, αὐτὸς ἐγνώρισε τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν βρωμερῶν παθῶν· ὅποιος ἐγνώρισε τὸν καρπὸν τῶν ἀρετῶν, αὐτὸς ἐγνώρισε καὶ ποιὸς εἶναι ὁ καρπὸς τῆς κακίας· διότι ἐὰν κανεὶς δὲν φάγῃ καὶ ἀπὸ τοὺς δύο, δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὴν διαφορὰν αὐτῶν.

20. Διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ κατανοήσῃ κανεὶς τὴν μανίαν τῆς φιλαργυρίας, ἐὰν δὲν γευθῇ ὁ ἴδιος τὴν ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεως, ποὺ χαρίζει ἡ κατὰ Θεὸν πτωχεία; πῶς θὰ κατανοήσῃ πόσην πικρίαν δοκιμάζει ὁ εὐέξαπτος καὶ εὐερέθιστος, ἐὰν δὲν ἀποκτήσῃ εἰς τὴν ψυχήν του τὴν γαλήνην τῆς πραότητος; πῶς θὰ διαπιστώσῃ τὴν ταραχήν, ποὺ προκαλεῖ ἡ ὀργή, ἐὰν δὲν ἀποκτήσῃ τὴν εἰρήνην, ποὺ προσφέρει ἡ μακροθυμία; πῶς θὰ καταλάβῃ τὴν ἀδιαντροπιὰν τῆς ὑπερηφανείας, ἐὰν δὲν ἀποκτήσῃ τὴν συστολὴν καὶ τὴν προσοχὴν τῆς ταπεινοφροσύνης; πῶς θὰ ἐννοήσῃ τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς, ποὺ γεννᾷ ἡ ἀκηδία, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἠρεμήσουν αἱ αἰσθήσεις του καὶ δὲν δυνηθῇ οὕτω νὰ ἴδῃ διὰ τῶν ὀμμάτων τῆς διανοίας τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ;

21. Κατ᾽ ἀναλογίαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα πάθη οὐδόλως θὰ δυνηθῇ νὰ ἀντιληφθῇ κανείς, ἐὰν δὲν ἀποκτήσῃ τὰς ἀντιθέτους πρὸς τὰ πάθη αὐτὰ ἀρετάς, ποὺ τὰ καταργοῦν. Δι᾽ αὐτὸ καὶ πολλοὶ ἀμαθεῖς εἰς τὰ πνευματικὰ ἐνόμισαν, ὅτι ἔφθασαν εἰς ἀπάθειαν, ἐνῷ ἀκόμη τὰ

ψυχοφθόρα πάθη ὑπῆρχον εἰς τὴν ψυχήν των καὶ τὸ σῶμα των δὲν ἐκαθάρευε τελείως.

22. Ὁ ἴδιος εἶπεν: αὐτὸ εἶναι τὸ δύσκολον, ὅτι δηλαδὴ ἔχομεν τὴν ἀπάθειαν εἰς τὸ στόμα, ἐνῷ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν βασιλεύει ἡ ἀνομία καὶ ἡ κακία.

23. Πάλιν εἶπεν: Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀγωνισθῇ μέχρι θανάτου, διὰ νὰ ἐξαγνίσῃ τὸ σῶμα του καὶ νὰ τὸ καταστήσῃ ὅπως ἐκεῖνο, ποὺ ἐφόρει ὁ ἀγαπητὸς Ἰησοῦς, ὅταν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, δὲν συναντᾷ τὸν Ἰησοῦν χαρούμενος, οὔτε ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν πικρὰν δουλείαν (τῶν παθῶν).

24. Εἶπε πάλιν: ἐκεῖνος ποὺ δὲν εὗρε βοήθειαν κατὰ τὴν περίοδον τοῦ πολέμου, δὲν δύναται οὔτε εἰς τὴν εἰρήνην νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην.

Γ'. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

Ὁ ΔΙΑΠΕΡΑΣΑΙ θέλων τὴν νοητὴν θάλασσαν ταπεινοφρονεῖ, μακροθυμεῖ, ἀγρυπνεῖ, ἐγκρατεύεται· ἐκτὸς δὲ τῶν τεσσάρων τούτων ἐὰν εἰσελθεῖν βιάσηται, θορυβεῖ μὲν τὴν καρδίαν, περάσαι δὲ οὐ δύναται.

2. Ἡσυχία ὠφελεῖ, τῶν κακῶν ἀργήσασα· ἐὰν δὲ καὶ τὰς τέσσαρας ἀρετὰς ἐν προσευχῇ προσλάβηται, βοήθημα πρὸς ἀπάθειαν οὐδὲν αὐτῆς συντομώτερον.

3. Οὐκ ἔστιν ἡσυχάσαι τὸν νοῦν ἄνευ σώματος, οὔτε λύσαι τὸ τούτων μεσότοιχον ἄνευ ἡσυχίας καὶ προσευχῆς.

4. «Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός»· οἱ δὲ πνεύματι περιπατοῦντες ἐπιθυμίας σαρκὸς οὐ μὴ τελέσωσι.

Ἑρμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ ποὺ θέλει νὰ περάσῃ τὴν νοητὴν θάλασσαν, ταπεινοφρονεῖ, μακροθυμεῖ, ἀγρυπνεῖ, ἐγκρατεύεται· ἐὰν δὲ κανεὶς ἐξαναγκάσῃ τὸν ἑαυτόν του νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν θάλασσαν αὐτήν, χωρὶς τὰ τέσσαρα αὐτὰ ἐφόδια, δηλαδὴ τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν μακροθυμίαν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν ἐγκράτειαν, θορυβεῖ μὲν τὴν καρδίαν του, διὰ τῆς προσπαθείας, δὲν δύναται ὅμως νὰ περάσῃ.

2. Ἡ ἡσυχία τότε μόνον ὠφελεῖ, ὅταν ἀδρανήσουν τὰ κακὰ καὶ τὰ πάθη. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος προσλάβῃ, μαζὶ μὲ τὴν ἡσυχίαν, διὰ τῆς προσευχῆς, καὶ τὰς τέσσαρας ἀρετάς, ἀσφαλῶς τότε ἀποκτᾷ πολύτιμον βοήθημα πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀπαθείας. Ἡ ἐνισχυμένη, διὰ τῶν ἀρετῶν αὐτῶν, ἡσυχία ἀποβαίνει τὸ συντομώτερον μέσον διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀπαθείας.

3. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἡσυχάσῃ ὁ νοῦς, χωρὶς τὸ σῶμα· ἀλλ' οὔτε νὰ κατακρημνισθῇ τὸ τεῖχος ποὺ τὰ χωρίζει, χωρὶς τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν προσευχήν.

4. «Διότι ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ τὰ ἀντίθετα τοῦ πνεύματος· τὸ δὲ

πνεῦμα τὰ ἀντίθετα πρὸς τὴν σάρκα» (Γαλ. ε' 17), ἐκεῖνοι δὲ ποὺ περιπατοῦν κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ ἐπιταγὰς τοῦ πνεύματος, δὲν θὰ ἐκπληρώσουν ποτὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός.

Δ'. Τοῦ Ἁγίου Διαδόχου.

ΑΠΑΘΕΙΑ ἐστιν οὐ τὸ μὴ πολεμεῖσθαι ὑπὸ τῶν δαιμόνων, ἐπεὶ ἄρα ὀφείλομεν ἐξεληλυθέναι ἐκ τοῦ κόσμου, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀλλὰ τὸ πολεμουμένους ὑπ' αὐτῶν, ἀπολεμήτους μένειν· καὶ γὰρ οἱ σιδηροφόροι πολεμισταὶ τοξεύονται μὲν παρὰ τῶν ἀντιπάλων, καὶ τοῦ ἤχου τῆς τοξίας ἀκούουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ βλέπουσι τὰ πεμπόμενα κατ' αὐτῶν βέλη σχεδὸν ἅπαντα, οὐ πλήττονται δὲ διὰ τὴν τῶν πολεμικῶν ἐνδυμάτων στεῤῥότητα.

2. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν σιδήρῳ φραττόμενοι, ἐν τῷ πολεμεῖσθαι τὸ ἀπολέμητον ἔχουσιν, ἡμεῖς δὲ τῇ τοῦ φωτὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πανοπλίᾳ, καὶ τῇ τοῦ Σωτῆρος περικεφαλαίᾳ, διὰ πάντων τῶν καλῶν ἔργων καθοπλιζόμενοι, τὰς σκοτεινὰς τῶν δαιμόνων κόψωμεν φάλαγγας· οὐ γὰρ τὸ μηκέτι μόνον πρᾶξαι τὰ κακὰ καθαρότητα φέρει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιμελείᾳ τῶν καλῶν, κατὰ κράτος ἀθετῆσαι τὰ κακά.

Ἑρμηνεία

ΑΠΑΘΕΙΑ εἶναι ὄχι τὸ νὰ μὴ πολεμούμεθα ὑπὸ τῶν δαιμόνων, ἐπειδὴ ἔχομεν ὑποχρέωσιν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, νὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τοῦ κόσμου (βλ. Α' Κορ. ε' 10 καὶ Β' Κορ. ς' 17), ἀλλὰ τὸ νὰ παραμείνωμεν ἀνίκητοι κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου αὐτοῦ. Ἄς παραδειγματισθῶμεν ἀπὸ τοὺς φέροντας σιδηρᾶς πανοπλίας πολεμιστάς· οὗτοι δηλαδὴ τοξεύονται μὲν ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους καὶ ἀκούουσι τὸν συριγμὸν τοῦ ριπτομένου κατ' αὐτῶν βέλους, ἀκόμη δὲ βλέπουν καὶ τὰ κατ' αὐτῶν στελλόμενα βέλη, δὲν πληγώνονται ὅμως ἀπὸ αὐτὰ ἐξ αἰτίας τῆς στερεότητος τῶν πολεμικῶν ἐνδυμάτων.

2. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ πολεμισταὶ περικλειόμενοι διὰ τοῦ σιδήρου, ἐνῷ πολεμοῦν, παραμένουν ἀκατάβλητοι· καὶ ἡμεῖς ἐξοπλιζόμενοι μὲ τὴν πανοπλίαν τοῦ φωτὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν περικεφαλαίαν τοῦ Σωτῆρος (βλ· Ἐφεσ. ς' 13—17), ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλα τὰ καλὰ ἔργα, ἀσφαλῶς θὰ κατακόψωμεν, ὡς γενναῖοι πολεμισταί, τὰς σκοτεινὰς φάλαγγας τῶν δαιμόνων. Διότι τὴν καθαρότητα δὲν τὴν φέρει τὸ νὰ μὴ πράξωμεν ποτὲ τὰ κακά, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἀπορρίψωμεν τελείως πᾶσαν κακότητα, διὰ τῆς ἀντιστοίχου φροντίδος τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῶν ἀρετῶν· «ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν», καθὼς λέγει ὁ Προφητάναξ Δαβίδ (Ψαλμ. λγ' 15)·

Ε'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαάκ.

Ἐρώτησις

ΠΟΘΕΝ τις ἐπιγινώσκει εἰ ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ τῆς καρδίας καθαρότης τί ἐστιν;

Ἀπόκρισις

2. Ὅταν πάντας ἀνθρώπους καλοὺς θεωρῇ, καὶ οὐχ ὁρᾶται τις αὐτῷ ἀκά-

θαρτος καὶ βέβηλος, τότε ἐστὶν ἀληθῶς καθαρὸς τῇ καρδίᾳ. Πᾶς γάρ τις ἐν αἰσθήσει καὶ εἰλικρινεῖ διαθέσει καρδίας, πάντας ὑπερέχοντας ἑαυτοῦ ἐπίσης ἡγεῖσθαι δύναται, κατὰ τὸ τοῦ Ἀποστόλου παράγγελμα, εἰ φθάσῃ εἰς ἐκεῖνο τὸ εἰρημένον· καθαρὸς ὁ ὀφθαλμός του μὴ ὁρᾶν πονηρά.

3. Ἡ οὖν καθαρότης ἐστὶ ἡ παντελὴς λήθη καὶ ἄγνοια τῶν τρόπων τῆς παραφύσεως, ὧν ἔκ τε τῆς παρακοῆς καὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων ἐφεῦρεν ἡ φύσις καὶ ηὔξησεν· ὁ οὖν ἔξω αὐτῶν γεγονώς, μᾶλλον δὲ ὁ ἐξ ἑαυτοῦ πάντα τὰ παρὰ φύσιν ἀποβαλών, καὶ λήθην αὐτῶν διὰ τὴν ἀπραξίαν καὶ ἄγνοιαν σχών, δῆλός ἐστιν, ὡς τὴν πρώτην τῆς φύσεως ἁπλότητα καὶ ἀκακίαν ἀπέλαβε καὶ γέγονεν ὡς τὸ νήπιον τὸ ἀκέραιον, χωρὶς τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ νηπίου.

Ἐρώτησις

4. Ἐνδέχεταί τινα ἐλθεῖν εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην;

Ἀπόκρισις

5. Ναί· ἰδοὺ ὁ Ἀββᾶς Σισώης ἦλθεν εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ὡς καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ ἐρωτᾶν περὶ ἑαυτοῦ εἰ ἔφαγεν ἢ οὔ.

6. Καὶ ἕτερος δέ τις τῶν Πατέρων εἰς τοιαύτην ἦλθεν ἁπλότητα, καὶ ἐξέστη παντελῶς τῶν ἐνταῦθα, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι καὶ ἐσθίειν πρὸ τῆς ἁγίας Μεταλήψεως, εἶτα προσιέναι τῇ Κοινωνίᾳ, ἀγνοοῦντα εἰς ὅλως ἔφαγεν, εἰ μήτοιγε ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐκωλύετο, οἳ καὶ ἦγον αὐτὸν ὡς νήπιον ἐπὶ τὴν Κοινωνίαν. Καὶ τῷ μὲν κόσμῳ νήπιος ἦν, τῇ δὲ ψυχῇ πρὸς Θεὸν τέλειος.

Ἑρμηνεία

Ἐρώτησις

ΑΠΟ ποῦ καταλαβαίνει κανείς, ἐὰν ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας; Καὶ τί εἶναι αὐτὴ ἡ καθαρότης τῆς καρδίας;

Ἀπάντησις

2. Ὅταν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς θεωρῇ καλούς, κανένα δὲ ἀκάθαρτον καὶ βέβηλον, τότε ὁ τοιοῦτος εἶναι πράγματι καθαρὸς τῇ καρδίᾳ. Διότι ὁ κάθε ἕνας εἶναι δυνατὸν νὰ φρονῇ, μὲ ἐπίγνωσιν καὶ εἰλικρινῆ διάθεσιν καρδίας, ὅτι ὅλοι εἶναι ἀνώτεροί του, συμφώνως πρὸς τὸ Ἀποστολικὸν παράγγελμα (Φιλιπ. β' 3), ἐὰν κατορθώσῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελείαν ἐκείνην κατάστασιν, ποὺ μᾶς ὑπενθυμίζει τὸ ῥητόν· «ὁ ὀφθαλμός του εἶναι καθαρὸς καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδῃ πονηρὰ πράγματα» (Ἀββακ. α' 13).

3. Ἡ καθαρότης λοιπὸν εἶναι ἡ τελεία λησμοσύνη καὶ ἄγνοια τῶν τρόπων τῆς δευτέρας φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, οἱ ὁποῖοι προέρχονται ἀπὸ τὴν παρακοὴν καὶ τοὺς ὁποίους ἐφεῦρε καὶ ηὔξησεν ἡ φύσις ἡμῶν (μετὰ τὴν ἁμαρτίαν) ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ παρόντος κόσμου. Ἐκεῖνος λοιπόν, ποὺ θὰ κατορθώσῃ νὰ εὑρεθῇ ἔξω ἀπὸ αὐτά, ἢ μᾶλλον ἐκεῖνος ποὺ θὰ βγάλῃ ἔξω ἀπὸ τὴν ψυχήν του ὅλας τὰς παρὰ φύσιν καταστάσεις καὶ ἀσχημίας καὶ θὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον λησμοσύνης ὅλων αὐτῶν, ἐξ αἰτίας τῆς ἠθελημένης ἀγνοίας αὐτῶν καὶ τῆς περὶ αὐτὰ ἀπραξίας, εἶναι φανερόν, ὅτι ἐπανέκτησε τὴν πρὸ τῆς πτώσε-

ως τοῦ ἀνθρώπου ἁπλότητα καὶ ἀκακίαν καὶ ἔγινε, κατὰ τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν, ἕνα πραγματικὸν ἀθῶον νήπιον, χωρὶς νὰ ἔχῃ καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ νηπίου.

Ἐρώτησις

4. Εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ κανεὶς εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν;

Ἀπάντησις

5. Βεβαίως· ὡς παράδειγμα ἀναφέρω τὸν Ἀββᾶν Σισώην· αὐτὸς ἔφθασεν εἰς τὸ μέτρον αὐτὸ τῆς νηπιακῆς ἀγνότητος καὶ ἀθωότητος, τὴν καθαρότητα δηλαδή, ὥστε νὰ ἐρωτᾷ τὸν μαθητήν του, διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἐὰν ἔφαγεν ἢ ὄχι.

6. Ἕνας ἄλλος πάλιν ἐκ τῶν Πατέρων τῆς ἐρήμου εἰς τοιαύτην ἁπλότητα ἔφθασεν, καὶ τόσον πολὺ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς καθημερινότητος ἑνὸς ὡρίμου ἀνθρώπου, ὥστε νὰ λησμονῇ καὶ νὰ τρώγῃ πρὶν τῆς θείας Μεταλήψεως καὶ μετὰ νὰ προσέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν, χωρὶς καθόλου νὰ ἐνθυμῆται, ἐὰν ἔφαγε· δι' αὐτὸ καὶ οἱ μαθηταί του τὸν ἠμπόδιζον πρὸ τῆς θείας Μεταλήψεως καὶ τὸν ὡδήγουν ὡς νήπιον, διὰ νὰ μεταλάβῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων· οὗτος, κατὰ κόσμον, ἐθεωρεῖτο νήπιος, ἐνῷ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ ἦτο εἰς τὴν ψυχὴν τέλειος.

ϛ'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

ΨΥΧΗ ἐστι καθαρά, παθῶν ἐλευθερωθεῖσα καὶ ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης ἀδιαλείπτως εὐφραινομένη. Ἀπάθεια ἐστὶν εἰρηνικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς, καθ' ἣν δυσκίνητος γίνεται πρὸς κακίαν. Ὅταν ὁ νοῦς τῶν παθῶν τελείως ἐλευθερωθῇ, τότε καὶ ἐπὶ τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων ἀμεταστρεπτεὶ ὁδεύει, ἐπὶ τὴν γνῶσιν τῆς Ἁγίας Τριάδος τὴν πορείαν ποιούμενος.

2. Σημεῖον ἄκρας ἀπαθείας τὸ ψιλὰ τὰ νοήματα τῶν πραγμάτων ἀεὶ ἀναβαίνειν ἐπὶ τὴν καρδίαν, καὶ γρηγοροῦντος τοῦ σώματος καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους, καθαρὸς ὑπάρχων ὁ νοῦς, τὰ νοήματα τῶν πραγμάτων ἀναλαμβάνων, εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν θεωρίαν κινεῖται· ἀκάθαρτος δὲ ἐκ ῥαθυμίας γεγονώς, τὰ μὲν τῶν λοιπῶν πραγμάτων νοήματα ψιλὰ φαντάζεται, τὰ δὲ ἀνθρώπινα δεχόμενος εἰς αἰσχροὺς καὶ πονηροὺς λογισμοὺς μετατρέπει.

3. Ὁ τέλειος ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς ἄκρον ἐλθὼν ἀπαθείας οὐκ ἐπίσταται διαφορὰν ἰδίου καὶ ἀλλοτρίου, ἢ πιστοῦ καὶ ἀπίστου, ἢ δούλου καὶ ἐλευθέρου, ἢ ὅλως ἄῤῥενος καὶ θηλείας, ἀλλ' ἀνώτερος τῆς τῶν παθῶν τυραννίδος γενόμενος, καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων βλεπόμενος, πάντα ἐξ ἴσου θεωρεῖ καὶ πρὸς πάντας ἴσος διάκειται· οὐκ ἔστι γὰρ ἐν αὐτῷ Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, οὐδὲ ἄρσεν καὶ θῆλυ, οὐδὲ δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, ἀλλὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.

4. Ἄλλο ἐστὶ λογισμῶν ἀπαλλαγῆναι, καὶ ἄλλο παθῶν ἐλευθερωθῆναι· καὶ πολλάκις τις λογισμῶν ἀπαλλάττεται, μὴ παρόντων τῶν πραγμάτων ἐκείνων, πρὸς ἅπερ τὰ πάθη κέκτηται· κέκρυπται δὲ τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἀναφαινόντων τῶν πραγμάτων ἐλέγχεται· χρὴ οὖν τηρεῖν τὸν νοῦν ἐπὶ τῶν πραγμάτων, καὶ γνῶναι πρὸς ποῖον ἔχει τὸ πάθος.

5. Ψυχή ἐστι τελεία, ἧς ἡ παθητικὴ δύναμις νένευκε πρὸς τὸν Θεὸν ὁλοτελῶς.

6. Νοῦς ἐστι τέλειος, ὁ διὰ πίστεως ἀληθοῦς τὸν Ὑπεράγνωστον ὑπεραγνώστως ὑπερεγνωκώς, καὶ τῶν Αὐτοῦ δημιουργημάτων τὰ καθόλου θεασάμενος, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς Προνοίας καὶ κρίσεως τὴν περιληπτικὴν γνῶσιν παρὰ Θεοῦ εἰληφώς, ὡς ἐν ἀνθρώποις δέ φημι.

7. Ὅταν μηδὲν εἴπῃς ἢ πράξῃς αἰσχρὸν κατὰ διάνοιαν, καὶ ὅταν τῷ ζημιώσαντι ἢ κακολογήσαντι μὴ μνησικακήσῃς, καὶ ὅταν ἐν καιρῷ προσευχῆς ἄϋλον καὶ ἀνίδεον ἀεὶ ἔχῃς τὸν νοῦν, τότε γνῶθι ὅτι ἔφθασας εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀπαθείας καὶ τῆς τελείας ἀγάπης.

8. Μὴ νόμιζε τελείαν ἔχειν ἀπάθειαν, τοῦ πράγματος μὴ παρόντος· ὅταν δὲ φανῇ καὶ μείνῃς ἀκίνητος πρός τε τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν μετὰ ταῦτα μνήμην αὐτοῦ, τότε γνῶθι σεαυτὸν τὸν ὅρον αὐτῆς ἐπιβεβηκέναι· πλὴν μηδὲ οὕτω καταφρονήσῃς, διότι ἀρετὴ μὲν χρονίζουσα νεκροῖ τὰ πάθη, ἀμελουμένη δὲ πάλιν ἐγείρει αὐτά.

9. Ὁ τὸν νόμον διὰ βίου καὶ πολιτείας ἐπιτελῶν, μόνον τῶν τῆς καρδίας ἢ τῆς κακίας ἀργεῖ συμπερασμάτων, καταθύων τῷ Θεῷ τῶν ἀλόγων παθῶν τὴν ἐνέργειαν, καὶ τούτῳ πρὸς σωτηρίαν ἀρκεῖται τῷ τρόπῳ, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ πνευματικὴν νηπιότητα.

10. Ὁ τῷ Προφητικῷ λόγῳ παιδαγωγούμενος, πρὸς τῇ ἀποβολῇ τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καὶ τὰς κατὰ ψυχὴν συνισταμένας αὐτῷ ἀποτίθεται συγκαταθέσεις, ἵνα μὴ τῇ σαρκὶ δοκῶν κακίας ἀπέχεσθαι, τῇ ψυχῇ λάθῃ ταύτην δαψιλῶς ἐνεργῶν.

11. Ὁ τὴν Εὐαγγελικὴν ζωὴν γνησίως ἀσπαζόμενος, καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος αὐτοῦ τῆς κακίας ἐξέτεμε, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔργῳ τε καὶ λόγῳ μετέρχεται, θυσίαν θύων αἰνέσεως καὶ ἐξομολογήσεως, πάσης τε τῆς κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτίας τῶν παθῶν ἀπηλλαγμένος, καὶ τῆς κατὰ νοῦν πρὸς αὐτὰ μάχης ὑπάρχων ἐλεύθερος, καὶ μόνην ἔχων τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὴν ψυχὴν διατρέφουσαν ἀκόρεστον ἡδονήν.

12. Καρδία καθαρά ἐστιν ἡ παντάπασιν ἀνίδεον τῷ Θεῷ καὶ ἀδιαμόρφωτον παραστήσασα τὴν μνήμην, μόνοις τοῖς Αὐτοῦ ἕτοιμον ἐνσημανθῆναι τύποις, δι' ὧν ἐμφανὴς πέφυκε γενέσθαι ὁ τοῦ Χριστοῦ νοῦς, ὃν λαμβάνουσιν οἱ Ἅγιοι, κατὰ τὸν εἰπόντα· «ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν», οὐ κατὰ στέρησιν τῆς ἐν ἡμῖν νοερᾶς δυνάμεως ἐπιγίνεται, οὐδὲ ὡς συμπληρωτικὸς τοῦ ἡμετέρου νοός, οὐδὲ ὡς μεταβαίνων οὐσιωδῶς εἰς τὸν ἡμέτερον νοῦν καθ' ὑπόστασιν, ἀλλ' ὡς τῇ οἰκείᾳ ποιότητι, τὴν τοῦ ἡμετέρου νοὸς λαμπρύνων δύναμιν, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν ἑαυτῷ φέρων ἐνέργειαν.

13. Νοῦν γὰρ ἔχειν Χριστοῦ ἔγωγέ φημι, τὸν κατ' Αὐτὸν νοοῦντα, καὶ διὰ πάντων Αὐτὸν νοοῦντα.

14. Σῶμα Χριστοῦ εἶναι λεγόμεθα, κατὰ τό· «Ὑμεῖς δε ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους», οὐ κατὰ στέρησιν τῶν ἡμετέρων σωμάτων, ἐκεῖνο τὸ σῶμα γινόμενον, οὐδ' αὖ πάλιν Ἐκείνου καθ' ὑπόστασιν εἰς ἡμᾶς μεταβαίνοντος, ἢ μεληδὸν διατεμνομένου, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα τῆς τοῦ Κυρίου σαρκὸς τὴν φθορὰν ἀποσείεσθαι τῆς ἁμαρτίας.

15. Ὡς γὰρ ὁ Χριστὸς κατὰ φύσιν σαρκὶ νοεῖται καὶ ψυχῇ, ἄνθρωπος ἀναμάρτητος ὤν, οὕτω καὶ ἡμεῖς οἱ πεπιστευκότες Αὐτῷ, καὶ διὰ πνεύματος Αὐτὸν ἐνδυσάμενοι κατὰ προαίρεσιν, ἐν Αὐτῷ χωρὶς ἁμαρτίας εἶναι δυνάμεθα.

Ἑρμηνεία

Η ΨΥΧΗ εἶναι καθαρά, ὅταν ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ἀκατάπαυστα εὐφραίνεναι ἀπὸ τὴν θείαν ἀγάπην. Ἀπάθεια εἶναι μία ειρηνικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ψυχὴ με-

τὰ δυσκολίας κινεῖται πρὸς τὴν κακίαν. Ὅταν ὁ νοῦς ἐλευθερωθῇ τελείως ἀπὸ τὰ πάθη, τότε βαδίζει σταθερῶς καὶ χωρὶς ἐπιστροφὴν πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ψυχικὴν θεωρίαν τῶν ὄντων καὶ ἀνέρχεται πρὸς τὴν ὑπερφυσικὴν γνῶσιν τῆς Ἁγίας Τριάδος.

2. Σημεῖον ἄκρας ἀπαθείας εἶναι τὸ ἑξῆς· τὸ νὰ ἀναβαίνουν διαρκῶς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ σῶμα εἶναι ξυπνητόν, νοήματα καθαρά, ἀπηλλαγμένα ἀπὸ τὴν ὑλικότητα τῶν πραγμάτων· κατὰ τὸ διάστημα πάλιν τοῦ ὕπνου, ἐπειδὴ ὁ νοῦς ἔχει καθαρθῇ ἀπὸ τὰ νοήματα τῆς ἡμέρας, διασκευάζει αὐτὰ εἰς μίαν πνευματικὴν εἰκόνα καὶ κινεῖται εἰς τὴν ἐνόρασιν καὶ ἀπόλαυσιν αὐτῆς. Ὅταν ὅμως ὁ νοῦς, νικώμενος ἀπὸ πνευματικὴν νωθρότητα καὶ ὀκνηρίαν, καταστῇ ἀκάθαρτος, τότε τὰ μὲν νοήματα, ποὺ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰ διάφορα πράγματα τῆς φύσεως, τὰ φαντάζεται γυμνά, τὰ δὲ νοήματα, ποὺ ἀντιστοιχοῦν εἰς ἀνθρώπους, δεχόμενος, τὰ μετατρέπει εἰς αἰσχροὺς καὶ πονηροὺς λογισμούς.

3. Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ κατέστη τέλειος διὰ τῆς ἀγάπης καὶ ἔφθασεν εἰς πλήρη ἀπάθειαν, δὲν ξεχωρίζει τὸ ἰδικόν του ἀπὸ τὸ ξένον, τὸν πιστὸν ἀπὸ τὸν ἄπιστον, τὸν δοῦλον ἀπὸ τὸν ἐλεύθερον, ἀρσενικὸν ἢ θηλυκόν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔγινεν ἀνώτερος ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν παθῶν καὶ παρατηρῶν μόνον τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, θεωρεῖ ὅλους ἴσους καὶ πρὸς ὅλους συμπεριφέρεται μὲ τὴν ἰδίαν διάθεσιν, διότι δι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ Ἰουδαίου καὶ Ἕλληνος, οὔτε ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ, οὔτε δούλου καὶ ἐλευθέρου· ἀλλὰ παντοῦ καὶ εἰς ὅλα βλέπει τὸν Χριστόν (Γαλ. γ' 28).

4. Ἄλλο πρᾶγμα εἶναι τὸ νὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς καὶ ἄλλο τὸ νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὰ πάθη. Πολλὰς φορὰς ἀπαλλάσσεται κανεὶς ἀπὸ τοὺς λογισμούς, ἐπειδὴ δὲν εἶναι παρόντα τὰ πράγματα ἐκεῖνα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἔχει ἀποκτήσει τὰ πάθη· τότε τὰ πάθη ἔχουν ἀποκρυβῆ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ὁσάκις ἐμφανίζονται τὰ ἀντικείμενα, ποὺ τὰ προκαλοῦν, διαπιστοῦται καὶ ἡ παρουσία τῶν παθῶν. Πρέπει λοιπὸν ὁ νοῦς νὰ παρατηρῇ μετὰ προσοχῆς τὰ διάφορα πράγματα καὶ νὰ ἀντιληφθῇ πρὸς ποῖα ἐξ αὐτῶν τρέφει ἡ ψυχὴ πάθος.

5. Ἡ ψυχὴ τότε εἶναι τελεία, ὅταν ἡ παθητικὴ αὐτῆς δύναμις στρέφεται διαρκῶς πρὸς τὸν Θεόν, ὅταν δηλαδὴ τίποτε ἄλλο δὲν ποθεῖ παρὰ τὸν Θεὸν μόνον.

6. Τέλειος νοῦς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει συλλάβει τὴν ὑπερφυσικὴν γνῶσιν τοῦ πέραν πάσης νοήσεως καὶ ὑπεράνω πάσης γνωστικῆς δυνατότητος ὑπάρχοντος Θεοῦ, καὶ ὅστις νοῦς μετ' ἐκπλήξεως παρετήρησε τὸ σύνολον τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπληροφορήθη σαφῶς καὶ διὰ τὴν περὶ αὐτὰ Πρόνοιαν καὶ κρίσιν τοῦ Θεοῦ· ὅλα δὲ αὐτὰ βεβαίως λέγω, ὅτι δύνανται νὰ συμβοῦν, ἐν τῷ μέτρῳ τῆς ἀνθρωπίνης δυνατότητος.

7. Ὅταν κατορθώσῃς καὶ δὲν εἴπῃς ἢ δὲν διαπράξῃς ἐν τῇ δια-

νοίᾳ σου αἰσχρόν, καὶ ὅταν δὲν κρατήσῃς κακίαν ἐναντίον ἐκείνου ποὺ σὲ ἐζημίωσε, ἢ σὲ ἐκακολόγησε, καὶ ὅταν κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς διατηρῇς πάντοτε τὸν νοῦν σου ἐλεύθερον ἀπὸ ὑλικὰ πράγματα καὶ καθαρὸν ἀπὸ ψυχοβλαβεῖς εἰκόνας, τότε μάθε, ὅτι ἔφθασες εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀπαθείας καὶ τῆς τελείας ἀγάπης.

8. Μὴ νομίζῃς ὅτι ἔχεις τελείαν ἀπάθειαν, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἐνώπιόν σου πρᾶγμα, δυνάμενον νὰ κινήσῃ πρὸς αὐτὸ πάθος τῆς ψυχῆς· ὅταν ὅμως ἐμφανισθῇ πρᾶγμα τι ἐνώπιόν σου καὶ παραμείνῃ ἡ ψυχή σου ἀπαθὴς καὶ πρὸς τὸ πρᾶγμα καὶ πρὸς τὴν μετέπειτα ἀνάμνησιν αὐτοῦ, τότε μάθε, ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀπαθείας· ἀλλὰ καὶ τότε ἀκόμη, ὅταν δηλαδὴ οὐδὲν πάθος θὰ σοῦ διεγείρουν τὰ πράγματα, νὰ μὴ ἀδιαφορήσῃς καὶ ὑπερηφανευθῇς, διότι ὅταν μὲν ἡ ἀρετὴ διαρκῇ, ζωογονουμένη ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου, νεκρώνει τὰ πάθη, ὅταν πάλιν δὲν φροντίζῃ νὰ ἀσκῇ αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, τότε ἀναζωογονοῦνται τὰ πάθη.

9. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἰς τὴν ζωήν του καὶ τὴν συμπεριφοράν του ἐκτελεῖ τὸν νόμον μόνον, ἀποτρέπει τὴν ἐκδήλωσιν κακῶν σκέψεων εἰς τὴν καρδίαν του, θυσιάζων τοιουτοτρόπως διὰ τὸν Θεὸν τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀλόγων παθῶν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δύναται νὰ ἀρκῆται καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ἠθικῆς δραστηριότητος διὰ τὴν σωτηρίαν του, χάριν τῆς πνευματικῆς νηπιότητος, τὴν ὁποίαν, διὰ τῆς τοιαύτης θυσίας, ἀπέκτησεν.

10. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατευθύνεται ἀπὸ τὸν προφητικὸν λόγον, πέραν τῆς ἀποβολῆς τῆς ἐνεργείας τῶν παθῶν, ἀποθέτει καὶ τὰς βαθυτέρας τῆς ψυχῆς του σκέψεις, τὰς συμφωνίας αὐτοῦ πρὸς τὰς προσβολὰς τῶν λογισμῶν, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῇ, ὅτι μόνον σαρκικῶς ἀπέχει ἀπὸ τὴν κακίαν, ἐνῷ κρυφίως, διὰ τῆς ψυχῆς του, ἐνεργεῖ ἀφθόνως τὰ ἔργα τῆς κακίας.

11. Ἐκεῖνος, τέλος, ὁ ὁποῖος ἀσπάζεται εἰλικρινῶς καὶ γνησίως τὴν Εὐαγγελικὴν ζωήν, ἐξερρίζωσεν ἀπὸ μέσα του τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς κακίας· ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς προσεγγίζει ἀποτελεσματικῶς, δι' ἔργων καὶ λόγων, ὅλας τὰς ἀρετάς, προσφέρων, διὰ τῆς τοιαύτης ψυχικῆς του καταστάσεως, θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἐξομολογήσεως εἰς τὸν Θεόν· ἀκόμη ὁ τοιοῦτος ἀπηλλάγη πάσης ἐπικτήτου ἁμαρτίας, προσγενομένης κατ' ἐνέργειαν τῶν παθῶν, καὶ ἀπηλευθερώθη ἀπὸ τῆς κατὰ νοῦν μάχης πρὸς τὰ πάθη, ἔχων ὡς μόνην διατρέφουσαν τὴν ψυχήν του ἀκόρεστον ἡδονὴν τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν.

12. Καρδία καθαρὰ εἶναι ἐκείνη, ποὺ παρουσιάζει εἰς τὸν Θεὸν τὴν μνήμην καθαράν, ἀπηλλαγμένην πάσης εἰκόνος καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας οὐδεμία μορφὴ ἔχει σχηματισθῆ, ἑτοίμην δὲ νὰ ἀποτυπώσῃ ἐν αὐτῇ τὰ σημεῖα τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ, διὰ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται ὁλοφάνερα ὁ χριστοφόρος νοῦς, τὸν ὁποῖον λαμβάνουσιν οἱ Ἅγιοι, συμφώνως πρὸς τὸ ἀποστολικὸν ῥητόν· «ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν»

(Α' Κορ. β' 16). Ὁ νοῦς Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον φέρουν οἱ Ἅγιοι, καὶ τὸν ὁποῖον δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ ἀποκτήσωμεν, ἐμφανίζεται ἐν ἡμῖν οὐχὶ κατὰ στέρησιν τῆς ἐν ἡμῖν νοητικῆς δυνάμεως, οὔτε ὡς παράγων συμπληρωματικὸς τοῦ νοός μας, οὔτε ὡς ὑπεισερχόμενος ὑποστατικῶς (πραγματικῶς) εἰς τὸν ἡμέτερον νοῦν· ἀλλ' ἐμφανίζεται ὡς ἐξ ἰδίας φωτιστικῆς ποιότητος λαμπρύνων τὴν δύναμιν τοῦ νοός μας, καὶ φέρων αὐτὸν πρὸς Αὐτόν.

13. Κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ νὰ ἔχωμεν νοῦν Χριστοῦ σημαίνει τὸ νὰ σκεπτώμεθα ὅπως θέλει ὁ Χριστὸς καὶ πάντοτε νὰ σκεπτώμεθα τὸν Χριστόν.

14. Λεγόμεθα, ὅτι εἴμεθα σῶμα Χριστοῦ, σύμφωνα μὲ τὸ Ἀποστολικόν· «Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους» (Α' Κορ. ιβ' 27), ὄχι διότι στερούμεθα τὰ σώματά μας, καὶ διὰ τῆς στερήσεως αὐτῆς διαμορφοῦται ἐκεῖνο τὸ σῶμα, ἀλλ' οὔτε πάλιν ἐννοοῦμεν, ὅτι τὸ Δεσποτικὸν Σῶμα μεταβαίνει ὑποστατικῶς, κατὰ τὴν οὐσίαν, εἰς ἡμᾶς, ἢ ὅτι τεμαχίζεται εἰς μικρὰ μέλη καὶ οὕτω διανέμεται εἰς τοὺς εὐσεβεῖς· ἀλλ' ἐννοοῦμεν, ὅτι δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ ἀποσείσωμεν τὴν φθορὰν τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας, ὅπως ἡ ὁμοία μὲ τὴν ἀνθρωπίνην Σάρξ τοῦ Κυρίου.

15. Ὅπως δηλαδὴ ἀκριβῶς ὁ Χριστὸς νοεῖται, ὅτι εἶναι ἀναμάρτητος, ὡς ἄνθρωπος κατὰ φύσιν, εἰς τὴν σάρκα καὶ τὴν ψυχήν, τοιουτοτρόπως καὶ ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔχομεν πιστεύσει εἰς Αὐτόν, καὶ κατ' ἐλευθέραν θέλησιν ἐνεδύθημεν Αὐτόν, δυνάμεθα, μὲ τὴν δύναμίν Του καὶ τὴν Χάριν Του, νὰ εἴμεθα χωρὶς ἁμαρτίας, δηλαδὴ νὰ μὴ ἁμαρτάνωμεν.

Ζ'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαάκ.

ΠΡΟ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν τῆς ταπεινώσεως, ἐὰν ἴδῃς σαυτόν, ὅτι ἀνεπαύθης ἐκ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ πιστεύσῃς σαυτῷ· ἐνέδραν γάρ τινα ἐνεδρεύει σοι ὁ ἐχθρός, καὶ ἐκδέχου μετὰ τὴν ἀνάπαυσιν πολλὴν ταραχήν· ὅταν γὰρ διέρχῃ τὰ καταλύματα τῶν ἀρετῶν, οὐχ εὑρίσκεις ἀνάπαυσιν ἐκ τοῦ μόχθου σου, οὐδὲ ἐκ τῶν ἐπιβούλων ἄνεσιν, ἕως ἂν φθάσῃς τὸ κατάλυμα τῆς ταπεινώσεως.

2. Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ἡ ταπείνωσις βασιλεύει ἐν τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν τῇ διαγωγῇ σου ὑποτάσσεται ἡ ψυχή σου, μετ' αὐτῆς ὑποταγήσεταί σοι τὰ πάντα, διότι γεννᾶται ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰρήνη ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὅτε δὲ σὺ ἔξωθεν τῆς ταπεινώσεως εἶ, οὐ μόνον ἐκ τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν συμβάσεων μέλλεις καταδιωχθῆναι· ἀληθῶς γὰρ εἰμὴ αὐτοὶ ἑκουσίως ταπεινωθῶμεν, οὐ παύεται ὁ Θεὸς ταπεινῶν ἡμᾶς· ἡ ἀληθινὴ ταπείνωσις, γέννημα τῶν πειρασμῶν.

3. Δύο τρόποι εἰσὶ τῆς σταυρώσεως· ὁ εἷς ἡ σταύρωσις τοῦ σώματος καὶ ὁ ἕτερος ἡ εἰς θεωρίαν ἄνοδος· καὶ ὁ μὲν πρῶτος, ἐκ τῆς τῶν παθῶν ἐλευθερίας, ὁ δὲ δεύτερος γίνεται ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ἔργων τοῦ πνεύματος, ᾧ τινι ὁ νοῦς οὐχ ὑποτάσσεται, εἰ μὴ τὸ σῶμα πρότερον ὑποταγῇ τῷ νοΐ.

4. Ἡ βασιλεία τοῦ νοῦ, ἡ σταύρωσις ἐστὶ τοῦ σώματος· καὶ οὐχ ὑποτάσσεται ὁ νοῦς τῷ Θεῷ, εἰ μὴ ὑποταγῇ τὸ αὐτεξούσιον τῷ λογικῷ. Ὅστις ὑποτάξει

ἑαυτόν, ἤγουν τὸ αὐτεξούσιον, τῷ λογικῷ τῆς ψυχῆς μέρει, ἐγγύς ἐστιν εἰς τὸ ἐλθεῖν τοῦ ὑποταγῆναι αὐτῷ τὰ πάντα.

5. Ὁ γνοὺς ἑαυτόν, τὴν γνῶσιν τῶν πάντων ἔλαβε· τὸ γὰρ γινώσκειν ἑαυτόν, πλήρωμα τῆς γνώσεως τῶν πάντων ἐστί, καὶ ἐν τῇ ὑποταγῇ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὑποτάσσεται αὐτῷ τὰ πάντα· ταῦτα δὲ δύσκολον ἐκδοῦναι τινὶ ἀρχαρίῳ ὄντι, καὶ νηπίῳ τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν· «οὐαὶ» γάρ «σοι πόλις», φησίν, «ἧς ὁ βασιλεύς σου νεώτερος».

6. Ἡ κάθαρσις τοῦ σώματός ἐστιν ὁσιότης ἐκ τοῦ μολυσμοῦ τῆς σαρκός· ἡ δὲ τῆς ψυχῆς κάθαρσις, ἐλευθερία τῶν κρυπτῶν παθῶν τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ συνισταμένων· ἤγουν ἄϋλος θεωρία ἡ ἐκτὸς τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων γινομένη ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος, καὶ τὰ αἰσθητὰ πάντα περάσασα.

7. Κάθαρσιν μὲν σώματος καὶ ψυχῆς τὰ νεογνὰ βρέφη ἔχουσιν, ὡς τῶν παθῶν καθαρεύοντα· κάθαρσις δὲ νοὸς τοῖς τελείοις μόνοις παρὰ τοῦ πνεύματος δέδοται.

Ἑρμηνεία

ΠΡΙΝ νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν πόλιν τῆς ταπεινώσεως, ἐὰν ἴδῃς τὸν ἑαυτόν σου, ὅτι ἀπηλλάγη ἀπὸ τὴν ἐνόχλησιν τῶν παθῶν, μὴ σιγουρευθῇς, διότι κάποιαν ἐνέδραν σοῦ ἔχει στήσει ὁ ἐχθρός· περίμενε, μετὰ ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσιν, πολλὴν ταραχήν. Ἐφ' ὅσον περνᾷς ἕνα πρὸς ἕνα τὰ σκαλοπάτια τῶν ἀρετῶν, δὲν θὰ ἀναπαυθῇς ἀπὸ τὸν κόπον τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἀναβάσεως, ἀλλ' οὔτε καὶ θὰ σὲ ἀφήσουν νὰ ἀνασάνῃς οἱ φθονεροὶ ἐχθροί, μέχρις ὅτου φθάσῃς καὶ εἰσέλθῃς εἰς τὸν οἶκον τῆς ταπεινώσεως.

2. Κατὰ τὸ διάστημα, ποὺ βασιλεύει εἰς τὴν ψυχήν σου ἡ ταπείνωσις, καὶ ἡ ψυχή σου ὑποτάσσεται εἰς αὐτήν, τότε μαζὶ θὰ ὑποταχθοῦν εἰς σὲ καὶ ὅλα, διότι εἰς τὴν καρδίαν σου γεννᾶται ἐκ Θεοῦ ἡ εἰρήνη· ὁσάκις ὅμως εὑρίσκεσαι σὺ ἔξω ἀπὸ τὸν πνευματικὸν χῶρον τῆς ταπεινώσεως, ἀσφαλῶς θὰ καταδιωχθῇς, ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ πάθη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τυχαῖα περιστατικά· διότι πράγματι ἐφ' ὅσον δὲν ταπεινωθῶμεν οἱ ἴδιοι θεληματικῶς, δὲν θὰ σταματᾷ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ταπεινώνῃ καὶ χωρὶς νὰ θέλωμεν· ἡ ἀληθινὴ ταπείνωσις εἶναι γέννημα τῶν διαφόρων πειρασμῶν καὶ δοκιμασιῶν.

3. Ὑπάρχουν δύο τρόποι τῆς σταυρώσεως· ὁ ἕνας ἡ σταύρωσις τοῦ σώματος, καὶ ὁ ἄλλος ἡ ἄνοδος τῆς ψυχῆς εἰς κατάστασιν τοιαύτης καθαρότητος, ὥστε ὁ νοῦς νὰ ἐνορᾷ ἀΰλους εἰκόνας θείου μεγαλείου· καὶ ὁ μὲν πρῶτος τρόπος σταυρώσεως, δηλαδὴ τοῦ σώματος, εἶναι συνέπεια τῆς ἐλευθερώσεως ἐκ τῶν παθῶν, ὁ δὲ δεύτερος προέρχεται ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων τοῦ πνεύματος. Εἰς οὐδένα δὲν ὑποτάσσεται ὁ νοῦς, ἐφ' ὅσον προηγουμένως δὲν ὑποταχθῇ τὸ σῶμα εἰς τὸν νοῦν.

4. Ἡ σταύρωσις τοῦ σώματος εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ νοῦ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ νοῦς δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὸν Θεόν, ἐὰν προηγουμένως δὲν ὑποταχθῇ τὸ αὐτεξούσιον εἰς τὸ λογικόν. Ὅποιος ὑποτάξῃ τὸν ἑαυτόν του, δηλαδὴ τὸ αὐτεξούσιον, εἰς τὸ λογικὸν μέρος τῆς ψυ-

χῆς του, ἐπλησίασεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ ὑποταχθοῦν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.

5. Ἐκεῖνος ποὺ ἐγνώρισε τὸν ἑαυτόν του, ἐγνώρισε τὰ πάντα· διότι ἡ αὐτογνωσία εἶναι πλήρωμα τῆς γνώσεως ὅλων· ὅταν δὲ ὑποτάσσῃ τὴν ψυχήν του (εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ) τότε ὑποτάσσονται εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Αὐτὰ ὅμως εἶναι δύσκολον νὰ τὰ ἐμπιστευθῇ κανεὶς εἰς ἕνα ἀρχάριον καὶ νήπιον κατὰ τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν, διότι, ὅπως λέγει τὸ ρητόν, «ἀλλοίμονον εἰς τὴν πόλιν, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς εἶναι νεώτερος» (Ἐκκλ. ι' 16).

6. Ἡ κάθαρσις τοῦ σώματος εἶναι ἐξαγνισμὸς ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς σαρκός· ἡ δὲ κάθαρσις τῆς ψυχῆς εἶναι ἐλευθερία ἀπὸ τὰ κρυπτὰ καὶ ἀφανῆ πάθη, ποὺ σχηματίζονται εἰς τὴν διάνοιαν· ἡ ἐλευθερία αὐτή, κατὰ τὴν οὐσίαν της, εἶναι ἐνόρασις ἀΰλων εἰκόνων θείου μεγαλείου, πραγματοποιουμένη πέραν καὶ ἐκτὸς τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, ἐνεργουμένη διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος, ἡ ὁποία ἐξεπέρασεν ὅλα τὰ αἰσθητὰ πράγματα.

7. Κάθαρσιν σώματος καὶ ψυχῆς ἔχουν τὰ νεογέννητα βρέφη, διότι δὲν ἔχουν ἀκόμη μολυνθῆ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ ὡς ἐκ τούτου καθαρεύουν· ἡ κάθαρσις ὅμως τοῦ νοὸς δίδεται ὑπὸ τοῦ πνεύματος εἰς μόνους τοὺς τελείους (1).

ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΔΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΘΥΜΙΑΣ Η ΑΣΚΗΣΙΣ

---

1) Καίτοι βεβαίως εἶναι δύσκολον νὰ συλλάβῃ κανεὶς τοὺς ὑψηλοὺς καὶ θεοπνεύστους στοχασμοὺς ἐναρέτου καὶ ἀσκητικοῦ Πατρός, ὡς ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ, ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ ἐντοπίσωμεν κεντρικὰ τοὐλάχιστον σημεῖα αὐτῶν. Οὕτω διαγράφει τρία στάδια ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς τελειώσεως· τὴν σωματικὴν κάθαρσιν, τὴν ψυχικὴν καὶ τὴν πνευματικήν, ἥτις ὁλοκληροῦται καὶ ἐπιστέφεται διὰ τῆς ὑψηλῆς θεωρίας. Προϋποθέσεις τῆς τοιαύτης ἀναβάσεως θεωρεῖ τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν αὐτογνωσίαν. Αἱ δύο, πάλιν, αὗται προϋποθέσεις εἶναι συνέπειαι τῆς ὑποταγῆς ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν πεφωτισμένον ὑπὸ θείας ἐλλάμψεως νοῦν. Δι' ὅλων αὐτῶν διαγράφεται ὁ κύκλος μιᾶς ἐπιπόνου, πλὴν ἀπαραιτήτου προσπαθείας, δι' ἧς ἀνάγεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ὕψος τῆς Χάριτος. Ἄραγε ἡ τοιαύτη ἐνασχόλησις ὀφείλει νὰ εἶναι ἔργον καὶ μέλημα μόνον τῶν Μοναχῶν;

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΓ΄.

Πότε καὶ πῶς δεῖ Θεολογίας ἐφάπτεσθαι, καὶ τίς ὁ τῆς πνευματικῆς σοφίας λόγος· καὶ τίς ὁ τῆς γνώσεως, καὶ τί διαφέρει καὶ πόθεν ὁ νοῦς αὐτῶν ἀξιοῦται.

Πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐγγίζῃ κανεὶς πρὸς τὴν Θεολογίαν· ποῖος εἶναι ὁ λόγος τῆς πνευματικῆς σοφίας καὶ ποῖος ὁ λόγος τῆς γνώσεως· ποία ἡ μεταξύ των διαφορὰ καὶ πῶς ὁ νοῦς γίνεται ἄξιος αὐτῶν.

Α΄. Τοῦ Ἁγίου Διαδόχου.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ λόγος τὴν νοερὰν αἴσθησιν πληροφορεῖ· ἐνεργείᾳ γὰρ ἀγάπης ἐκ τοῦ Θεοῦ φέρεται, διόπερ καὶ ἀβασανίστως ἡμῶν ὁ νοῦς διαμένει ἐν τοῖς τῆς Θεολογίας κινήμασιν· οὐ γὰρ πάσχει τότε πενίαν, τὴν μέριμναν φέρουσαν, ἐπειδὴ τοσοῦτον ταῖς θεωρίαις πλατύνεται, ὅσον τῆς ἀγάπης ἡ ἐνέργεια θέλει.

2. Καλὸν οὖν ἀεὶ πίστει περιμένειν, δι' ἀγάπης ἐνεργουμένης, τὸν φωτισμὸν τοῦ λέγειν· οὐδὲν γὰρ πτωχότερον διανοίας ἐκτὸς Θεοῦ, φιλοσοφούσης τὰ τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἀφώτιστον ὄντα δεῖ ἐπιβάλλειν τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασιν, οὔτε μὴ πλουσίως καταλαμπόμενον ὑπὸ τῆς χρηστότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τὸ λέγειν ἔρχεσθαι.

3. Ὅπου μὲν γὰρ πενία, φέρει τὴν ἄγνοιαν, ὅπου δὲ πλοῦτος, οὐ συγχωρεῖ τὸ λέγειν· μεθύουσα γὰρ τότε ἡ ψυχὴ τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, σιγώσῃ φωνῇ θέλει κατατρυφᾶν τῆς δόξης τοῦ Κυρίου· τὴν οὖν μεσότητα δεῖ ἐπιτηροῦντα τῆς ἐνεργείας, εἰς λόγους ἔρχεσθαι τοὺς θεηγόρους.

4. Τοῦτο μὲν γὰρ τὸ μέτρον, εἶδός τι λόγων ἐνδόξων τῇ ψυχῇ χαρίζεται, ἡ δὲ τῆς ἐλλάμψεως πολυτέλεια, τὴν πίστιν τρέφει τοῦ λέγοντος ἐν πίστει, ἵνα πρῶτος ὁ διδάσκων τὸν καρπὸν γεύσηται δι' ἀγάπης καὶ γνώσεως· «τὸν κοπιῶντα» γάρ, φησι, «γεωργόν, δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν».

5. Ὁ νοῦς ἡμῶν τὰ πολλὰ περὶ τὴν προσευχὴν δυσανασχέτως ἔχει, διὰ τὸ στενὸν ἄγαν καὶ περιεσταλμένον τῆς εὐκτικῆς ἀρετῆς, εἰς δὲ τὴν Θεολογίαν χαίρων ἑαυτὸν ἐπιδίδωσι, διὰ τὸ πλατὺ καὶ ἀπολελυμένον τῶν θείων θεωρημάτων.

6. Ἵνα οὖν μὴ ὁδὸν αὐτῷ δῶμεν τοῦ πολλὰ θέλειν λέγειν, ἢ καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον πτεροῦσθαι, παραχωρῶμεν τῇ χαρᾷ, τῇ προσευχῇ τὰ πλεῖστα καὶ ψαλμῳδίᾳ, καὶ τῇ τῶν Ἁγίων Γραφῶν ἀναγνώσει σχολάζωμεν, μήτε τῶν φιλολόγων ἀνδρῶν παρορῶντες τὰ θεωρήματα, ὧν ἡ πίστις διὰ τῶν λόγων γνωρίζεται.

7. Τοῦτο γὰρ ποιοῦντες, παρεσκευάσομεν αὐτόν, οὔτε ἴδια ῥήματα ἐπιμιγνύναι τοῖς λόγοις τῆς Χάριτος, οὔτε μὴν ὑπὸ τῆς κενοδοξίας ὑποσυρῆναι, διαφορηθέντα διὰ τῆς πολλῆς χαρᾶς καὶ πολυλογίας, ἀλλὰ καὶ φαντασίας πάσης ἐκτὸς αὐτὸν ἐν τῷ καιρῷ τῆς θεωρίας φυλάξομεν, καὶ δακρυώδεις αὐτῷ σχεδὸν τὰς πάσας ἐννοίας ἐκ τούτου περιποιήσομεν.

8. Ἀναπαυόμενος γὰρ ἐν τοῖς καιροῖς τῆς ἡσυχίας, καὶ καθηδυνόμενος ὑπὸ

τοῦ τῆς εὐχῆς μάλιστα γλυκάσματος, οὐ μόνον τῶν προειρημένων αἰτιῶν ἐκτὸς γίνεται, ἀλλὰ καὶ πλέον ἀνανεοῦται εἰς τὸ ὀξέως καὶ δίχα πόνων ἐπιβάλλειν τοῖς θείοις θεωρήμασι, μετὰ καὶ τοῦ εἰς τὴν θεωρίαν αὐτὸν τῆς διακρίσεως, ἐν πολλῇ προκόπτειν ταπεινώσει.

9. Ὁ Θεολόγος, ὑπ' αὐτῶν τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ καθηδυνόμενος τὴν ψυχὴν καὶ διαπυρούμενος, τοῖς τῆς ἀπαθείας προβάλλει εὐκαίρως πλάτεσι, «τὰ λόγια» γάρ, φησι, «Κυρίου, λόγια ἁγνά, ἀργύριον πεπυρωμένον δοκίμιον τῇ γῇ».

10. Ὁ δὲ γνωστικός, ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἐνέργειαν πείρας βεβαιούμενος, ἐπάνω τῶν παθῶν γίνεται, γεύεται δὲ καὶ ὁ Θεολόγος εἴπερ ταπεινὸν ἑαυτὸν διάθοιτο, τῆς πείρας τῆς γνωστικῆς, καὶ ὁ γνωστικός, εἴπερ ἄπταιστον τὸ διακριτικὸν τῆς ψυχῆς μέρος ἔχει, τῆς θεωρητικῆς πρὸς ὀλίγον ἀρετῆς.

11. Τὰ γὰρ δύο χαρίσματα, ἑκάστῳ οὐ συμβαίνει προσγίνεσθαι ἐξ ὁλοκλήρου, ἵνα τῶν ἀμφοτέρων θαυμαζόντων, εἰς ὃ ἕκαστος ἑκάστου περισσεύει, ἡ ταπεινοφροσύνη ἐν αὐτοῖς πλεονάζῃ μετὰ ζήλου δικαιοσύνης· διὰ τοῦτο οὖν, ὥς προεῖπον, ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Ὧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα».

Ἑρμηνεία

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ λόγος (¹) πληροφορεῖ τὴν νοερὰν αἴσθησιν, διότι προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς ἀγάπης· δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ νοῦς μας διαμένει, χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ τὸ ζήτημα, εἰς τὰ ἐσωτερικὰ αὐτὰ κινήματα τῆς Θεολογίας, διότι τότε δὲν ὑποφέρει ἀπὸ πτωχείαν, ἡ ὁποία φέρει τὴν μέριμναν. Ἐπειδὴ ὁ νοῦς ἐπὶ τοσοῦτον πλατύνεται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὅρασιν, ὅσον ἐπιτρέπει ἡ ἐνέργεια τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

2. Καλὸν εἶναι λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ προσδοκᾷ μετὰ πίστεως, ἐνεργουμένης δι' ἀγάπης, τὸν ἐκ Θεοῦ φωτισμόν, διὰ νὰ ὁμιλῇ· διότι δὲν ὑπάρχει πτωχότερον πρᾶγμα ἀπὸ διάνοιαν, ποὺ φιλοσοφεῖ περὶ Θεοῦ καὶ εὑρίσκεται μακρὰν τοῦ Θεοῦ, οὔτε πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀσχολῆται μὲ πνευματικὰ θεωρήματα χωρὶς τὸν θεῖον φωτισμόν. Ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ἀποφασίζῃ νὰ λέγῃ, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἔχῃ πλουσίως καταυγασθῆ ἀπὸ τὴν χρηστότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

3. Διότι ὅπου ὑπάρχει πενία ἐκεῖ παρατηρεῖται καὶ ἄγνοια· ὅπου πάλιν ὑπάρχει πλοῦτος, ἐμποδίζει τὴν ὁμιλίαν, ἐπειδὴ τότε ἡ ψυχή, μεθυσμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, θέλει νὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου, χωρὶς νὰ ἐκφράζῃ διὰ λόγων τὴν εὐτυχίαν της αὐτήν (²). Πρέπει λοιπὸν νὰ αἰσθανθῇ κανεὶς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἁρμονίαν τῆς ἐνεργείας, διὰ νὰ διατυπώσῃ λόγους περὶ τοῦ Θεοῦ.

4. Αὐτὸ τὸ μέτρον χαρίζει εἰς τὴν ψυχὴν μίαν μορφὴν λόγων πε-

---

1) Πνευματικὸς λόγος καὶ Θεολογία σημαίνουν τὴν ὑπὸ τοῦ νοῦ κατ' εὐθεῖαν κατανόησιν τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ, ἄνευ ἀνθρωπίνης τινὸς διδασκαλίας. Ἡ τοιαύτη, ὑπεράνω πάσης γνώσεως, κατανόησις ὀφείλεται εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, συνιστᾷ μίαν ἀποκάλυψιν καὶ πληροῖ χαρᾶς καὶ εὐτυχίας τὴν ψυχήν.

2) Ἡ ἄποψις αὐτὴ μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν παρατήρησιν τοῦ Γρηγορίου τοῦ

Ὁ ἈΒΒᾶΣ ΝΕῖΛΟΣ
ὁ ἀσκητής

ριφήμων, ἐκφραζόντων τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ· ἡ δὲ πλησμονὴ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ νοῦ, ὑπὸ τοῦ θείου φωτισμοῦ, τρέφει τὴν πίστιν τοῦ ὁμιλοῦντος ἐν πίστει, ὥστε πρῶτος ὁ διδάσκων νὰ δοκιμάσῃ, μὲ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπὲρ λόγον γνώσεως, τὸν γλυκὺν καρπὸν τῆς μυστικῆς ἐμπειρίας τοῦ νοῦ· διότι ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος· «ὁ γεωργός, ποὺ κοπιάζει πρέπει πρῶτος νὰ δοκιμάζῃ τοὺς καρποὺς τῶν κόπων του» (Β' Τιμ. β' 6).

5. Ὁ νοῦς ἡμῶν περισφίγγεται πολὺ ὅταν προσεύχεται, διότι εἶναι ὑποχρεωμένος, ἐὰν θέλῃ νὰ προσεύχεται ὅπως πρέπει, νὰ περιορίζεται εἰς ὀλίγας ἐννοίας καὶ παραστάσεις· ἀντιθέτως, θεολογῶν, ἐπεκτείνεται, δι' αὐτὸ καὶ μετὰ χαρᾶς ἐπιδίδεται εἰς τὴν Θεολογίαν, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀπεριορίστου ἐκτάσεως τῶν θείων θεωρημάτων.

6. Διὰ νὰ μὴ δώσωμεν λοιπὸν εἰς τὸν νοῦν ἀνεξέλεγκτον διέξοδον τοῦ νὰ θέλῃ νὰ λέγῃ πολλά, ἤ, ἀκόμη, καὶ διὰ νὰ μὴ ἀναπτερωθῇ εἰς πτήσεις ὑψηλοτέρας τοῦ μέτρου, παραχωροῦμεν τὸ περισσότερον μέρος τῶν ψυχικῶν ἐνασχολήσεων εἰς τὴν πνευματικὴν χαράν, τὴν προσευχήν, τὴν ψαλμῳδίαν καὶ διερχόμεθα ἀρκετὸν χρόνον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ὑποτιμῶμεν τὰς ὑψηλὰς διδασκαλίας τῶν δυναμένων νὰ ἔχωσι λόγον εὐσεβῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ὁποίων τὸ ἀξιόπιστον ἐλέγχεται μόνον ἐξ ὅσων οὗτοι λέγουν.

7. Ἐνεργοῦντες κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ διαμορφώσωμεν οὕτω τὸν νοῦν, ὥστε οὔτε φράσεις τῆς ἰδικῆς του ἐμπνεύσεως νὰ ἀναμιγνύῃ εἰς τοὺς λόγους τῆς Χάριτος, οὔτε καὶ νὰ διατρέχῃ τὸν κίνδυνον νὰ παρασυρθῇ ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν, ἐπειδὴ ἠλλοιώθη ἀπὸ τὴν πολλὴν χαρὰν καὶ τὰ κύματα τοῦ πνευματικοῦ λόγου· ἀλλά, καὶ ἀκόμη, θὰ τὸν προφυλάξωμεν, κατὰ τὴν περίοδον τῆς θεωρίας ἀπὸ πᾶσαν φαντασίαν ([1]), καί, ὡς ἐκ τούτου, θὰ ἐπιτύχωμεν ὥστε ὅλαι αἱ θεῖαι συλλήψεις του (κατὰ τὴν ὥραν τῆς Θεολόγου ἐκστάσεως) νὰ συνοδεύωνται ἀπὸ δάκρυα κατανύξεως.

8. Διότι ἀναπαυόμενος (ὁ νοῦς) κατὰ τὰ διαστήματα τῆς ἡσυχίας καὶ καταγλυκαινόμενος ἀπὸ τὴν κατ' ἐξοχὴν γλυκύτητα τῆς εὐχῆς, ὄχι μόνον παραμένει ἔξω ἀπὸ τὰς ἐπικινδύνους αἰτίας, ποὺ ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, ἀλλ', ἐπὶ πλέον, ἀποκτᾷ τοιαύτην πνευματικὴν δύναμιν, ὥστε μὲ εὐκινησίαν καὶ χωρὶς κόπους νὰ ἐπιλαμβάνεται τῶν θείων θεωρημάτων· παραλλήλως δὲ νὰ προκόπτῃ, μετὰ πολλῆς τῆς ταπεινώσεως, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν γνῶσιν τῆς διακρίσεως.

9. Ὁ Θεολόγος, ἐπειδὴ ἡ ψυχή του γλυκαίνεται ἀπὸ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, καὶ πυρακτοῦται ὑπ' αὐτῶν, δι' αὐτὸ καὶ εὐκόλως πλη-

---

Θεολόγου, καθ' ἣν «τὸ θεῖον σιγῇ βιοῦται» καὶ τὸ τοῦ Παύλου «αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις» (Ρωμ. η' 26).

[1]) Θεωρία=ἐσωτερικὴ ὅρασις θείων εἰκόνων, φαντασία=ἐσωτερικὴ ὅρασις ἀπατηλῶν, πρὸς παγίδευσιν, εἰκόνων.

σιάζει εἰς τὰ πλάτη τῆς ἀπαθείας· διότι ὅπως λέγει καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· «τὰ λόγια τοῦ Κυρίου εἶναι λόγια ἁγνά, ποὺ ὁμοιάζουν σὰν τὸ ἀσήμι, ποὺ τὸ πυρακτώνομεν, διὰ νὰ τὸ διαχωρίσωμεν ἀπὸ τὸ χῶμα» (Ψαλμ. ια' 7).

10. Ὁ γνωστικὸς ἀποκτῶν βεβαιότητα ἐκ τῆς πείρας, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν, ἀνέρχεται ὑπεράνω τῶν παθῶν· ἀλλὰ καὶ ὁ Θεολόγος, ἐὰν διατηρηθῇ ταπεινός, δοκιμάζει τὴν γνωστικὴν πεῖραν· καὶ ὁ γνωστικὸς πάλιν, ἐὰν βεβαίως ἔχῃ τὴν διακριτικὴν ἱκανότητα τῆς ψυχῆς καθαράν, χωρὶς νὰ ὑποπέσῃ εἰς πταίσματα ἢ πλάνας, δοκιμάζει καὶ αὐτός, ὀλίγον, τὴν θεωρητικὴν ἀρετήν.

11. Διότι καὶ τὰ δύο χαρίσματα εἶναι ἀδύνατον νὰ συνυπάρξουν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἄτομον· τοῦτο δὲ διὰ νὰ θαυμάζουν καὶ οἱ δύο χαρισματοῦχοι αὐτό, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἕνας ὑπερτερεῖ τοῦ ἄλλου καί, τοιουτοτρόπως, νὰ πλεονάζῃ ἡ ταπεινοφροσύνη εἰς αὐτοὺς μαζὶ μὲ τὸν ζῆλον, διὰ τὴν ὡλοκληρωμένην καὶ πλήρη ἀρετήν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει πᾶσαν δικαιοσύνην. Δι' αὐτό, ὅπως ἀνέφερον καὶ προηγουμένως, ὁ Ἀπόστολος εἶπεν· «εἰς ἄλλον μὲν δίδεται λόγος σοφίας, διὰ τοῦ Πνεύματος, εἰς ἄλλον δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἰδίου Πνεύματος» (Α' Κορ. ιβ' 8).

Β'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

ΠΡΑΚΤΙΚΗΝ μὲν ὁ νοῦς κατορθῶν, εἰς φρόνησιν προκόπτει. θεωρητικὴν δέ, εἰς γνῶσιν· τῆς μὲν γάρ ἐστιν εἰς διάκρισιν ἀρετῆς καὶ κακίας φέρειν τὸν ἀγωνιζόμενον, τῆς δὲ εἰς ἀσωμάτων τε καὶ σωμάτων λόγους εἰσάγειν τὸν μέτοχον· τῆς δὲ θεολογικῆς Χάριτος τηνικαῦτα ἀξιοῦται ὁπηνίκα τὰ προειρημένα ἅπαντα διὰ τῶν τῆς ἀγάπης πτερῶν περάσας, καὶ ἐν Θεῷ γενόμενος, τὸν περὶ Αὐτὸν λόγον διὰ τοῦ πνεύματος ὡς ἀνθρωπίνῳ νῷ δυνατὸν διασκοπήσῃ.

2. Θεολογεῖν μέλλων, μὴ τοὺς κατ' Αὐτὸν ζητήσῃς λόγους, οὐ μὴ γὰρ εὕρῃ ἀνθρώπινος νοῦς, ἀλλ' οὐδ' ἄλλου τινὸς τῶν μετὰ Θεόν, ἀλλὰ τοὺς περὶ Αὐτὸν ὡς οἷόν τε διασκόπει, οἷον τοὺς περὶ ἀϊδιότητος, ἀπειρίας τε, καὶ ἀοριστίας, ἀγαθότητός τε, καὶ σοφίας, καὶ δυνάμεως, δημιουργικῆς τε, καὶ προνοητικῆς, καὶ κριτικῆς τῶν ὄντων· οὗτος γὰρ ἀνθρώποις μέγας Θεολόγος, ὁ τούτων τοὺς λόγους κἂν ποσῶς ἐξευρίσκων, οἱ δὲ περὶ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, ἀγνώριστοί εἰσιν ἐξίσου πάσῃ γεννητῇ φύσει.

3. Οἱ τῶν ἡδονῶν καταφρονοῦντες, ἢ φόβῳ καταφρονοῦσιν, ἢ ἐλπίδι, ἢ γνώσει καὶ τῇ εἰς Θεὸν ἀγάπῃ. Ὁ γνώσεως Θεοῦ καταξιωθείς, καὶ τῆς ἐκ ταύτης ἡδονῆς πλουσίως ἀπολαύσας, οὗτος καταφρονεῖ τῶν ἐκ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τικτομένων πασῶν ἡδονῶν.

4. Ὁ ἐπιθυμῶν τῶν ἐπιγείων, ἢ βρωμάτων ἐπιθυμεῖ, ἢ τῶν τὰ ὑπογάστρια θεραπευόντων, ἢ δόξης ἀνθρωπίνης, ἢ χρημάτων, ἤ τινὸς τῶν τούτοις ἑπομένων, εἰ καὶ μή τι τούτων εὕρῃ κρεῖττον ὁ νοῦς, ἐφ' ᾧ τὴν ἐπιθυμίαν μετενέγκῃ, οὐκ ἂν τούτων καταφρονεῖν εἰς τέλος πεισθήσεται· κρεῖττον δὲ τούτων ἀσυγκρίτως ἡ τοῦ Θεοῦ γνῶσις, καὶ τῶν θείων ὑπάρχει.

5. Ἡ ἄνευ πάθους τῶν θείων γνῶσις, οὐ πείθει τὸν νοῦν καταφρονεῖν τῶν προσύλων, ἀλλ' ἔοικε λογισμῷ ψιλῷ πράγματος αἰσθητοῦ· διὸ πολλούς ἐστιν εὑ-

ρεῖν τῶν ἀνθρώπων γνῶσιν ἔχοντας πολλήν, καὶ ἐν τοῖς τῆς σαρκὸς παθήμασι, δίκην χοίρων, ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένους· πρὸς ὀλίγον γὰρ ἐξ ἐπιμελείας προκαθαρθέντες, καὶ τῆς γνώσεως ἐπιτυχόντες, ὕστερον ἀμελήσαντες, ὡμοιώθησαν τῷ Σαούλ, ὃς βασιλείας καταξιωθεὶς καὶ ἀναξίως πολιτευσάμενος, μετ' ὀργῆς ἐξ αὐτῆς ἀπεβλήθη.

6. Ὥσπερ ὁ ψιλὸς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων λογισμός, οὐκ ἀναγκάζει τὸν νοῦν καταφρονεῖν τῶν θείων, οὕτως οὐδὲ ἡ ψιλὴ γνῶσις τῶν θείων, πείθει εἰς τέλος καταφρονεῖν τῶν ἀνθρωπίνων, διότι ἐν σκιαῖς νῦν ὑπάρχει καὶ εἰκασμοῖς ἡ ἀλήθεια, διὰ τοῦτο δεῖται τοῦ μακαρίου πένθους τῆς ἁγίας ἀγάπης τῆς συνδεσμούσης τὸν νοῦν τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασι, καὶ πειθούσης προτιμᾶν τῶν ὑλικῶν τὰ ἄϋλα, καὶ τῶν αἰσθητῶν, τὰ νοητὰ καὶ θεῖα.

7. Οὐ πάντως ὁ τὰ πάθη ἐκκόψας καὶ ψιλοὺς τοὺς λογισμοὺς ἐργασάμενος, ἤδη αὐτὰ καὶ ἐπὶ τὰ θεῖα ἔτρεψεν, ἀλλὰ δύναται μήτε πρὸς τὰ ἀνθρώπινα πάσχειν, μήτε πρὸς τὰ θεῖα, ὅπερ ἐπὶ τῶν πρακτικῶν μόνον ἐπισυμβαίνει, καὶ μήπω γνώσεως καταξιωθέντων, ἢ φόβῳ κολάσεως, ἢ ἐλπίδι Βασιλείας τῶν παθῶν ἀπέχονται.

8. «Διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους», καὶ ἐν ἐσόπτροις τὴν γνῶσιν ἔχομεν, καὶ αἰνίγμασι, διὰ τοῦτο πολλῆς δεόμεθα τῆς ἐν αὐτοῖς ἀσχολίας, ἵνα τῇ χρονίᾳ τούτων μελέτῃ καὶ ἀδολεσχίᾳ, ἕξιν δυσαπόσπαστον ἐμποιήσωμεν.

9. Ἐὰν γὰρ πρὸς ὀλίγον τὰς αἰτίας τῶν παθῶν ἐκκόψαντες τοῖς πνευματικοῖς ἐνασχοληθῶμεν θεωρήμασι, μὴ ἐν αὐτοῖς δὲ ἀεὶ διατρίψωμεν αὐτὸ τοῦτο ἔχοντες ἔργον, εὐχερῶς πάλιν ἐπὶ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη περιτρεπόμεθα, μηδὲν ἄλλο ἐκεῖ καρπωσάμενοι, ἢ ψιλὴν γνῶσιν μετὰ οἰήσεως ᾗ τινι ἕπεται σκότωσις, καὶ ἡ παντελὴς τοῦ νοῦ ἐπὶ τὰ ὑλικὰ ἐκτροπή.

10. Πάθος ἀγάπης ἐστὶ ψεκτόν, εἰ τοῖς ὑλικοῖς πράγμασι τὸν νοῦν ἐνασχολεῖ· πάθος ἀγάπης ἐπαινετόν, τὸ τοῖς θείοις αὐτὸν συνδεσμεῖν. Εἴωθε γὰρ ὁ νοῦς ἐν οἷς χρονίζει πράγμασιν, ἐν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀγάπην τρέψαι, εἴτε ἐν τοῖς θείοις καὶ οἰκείοις καὶ νοητοῖς, εἴτε ἐν τοῖς τῆς σαρκὸς πράγμασι καὶ πάθεσιν.

11. Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἀόρατον κόσμον καὶ τὸν ὁρώμενον, καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα δηλονότι αὐτὸς ἐποίησεν· εἰ ὁ ὁρώμενος κόσμος τοιοῦτος ἐστὶ καλός, ποῖος ἄρα ἐστὶν ὁ ἀόρατος; εἰ δὲ κρείττων τούτου ἐκεῖνος, πόσος ὑπὲρ τοὺς δύο τούτους ὁ κτίσας Θεός; εἰ οὖν κρείττων πάντων τῶν γεγονότων, ὁ πανδημιουργὸς τῶν καλῶν, τίνι λόγῳ ὁ νοῦς ἀφεὶς τὸ πάντων κρεῖττον, τοῖς πάντων χείρουσιν ἐνασχολεῖται, λέγω δὴ τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσιν; ἢ δῆλον, ὅτι ταύτην μὲν ἐκ γενετῆς συναναστραφεὶς συνείθισε, τοῦ δὲ πάντων κρείττονος καὶ ὑπὲρ τὰ πάντα, οὔπω τελείαν εἴληφε πεῖραν.

12. Ἐὰν οὖν χρονίᾳ ἀσκήσει, τῆς τε τῶν ἡδονῶν ἐγκρατείας, καὶ τῆς τῶν θείων μελέτης κατὰ μικρὸν αὐτὸν ταύτης τῆς σχέσεως ἀποῤῥήξωμεν, πλατύνεται ἐν τοῖς θείοις κατ' ὀλίγον προκόπτων, καὶ τὸν πόθον αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θεῖον μεταφέρει.

13. Πᾶς ὁ σκοπὸς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ ἐστίν, ἵνα ἀκρασίας καὶ μίσους τὸν νοῦν ἐλευθερώσῃ, καὶ εἰς τὴν Αὐτοῦ ἀγάπην καὶ τοῦ πλησίον ἀγάγῃ, ἐξ ὧν τίκτεται τὸ φέγγος τῆς κατ' ἐνέργειαν ἁγίας γνώσεως.

14. Μερικῆς γνώσεως παρὰ τοῦ θείου καταξιωθείς, μὴ ἀμέλει ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας· αὗται γὰρ τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἐκκαθαίρουσαι, τὴν ἐπὶ τὴν γνῶσιν ὁδὸν ἀεί σοι εὐτρεπίζουσιν. Ὁδὸς ἡ ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἀπάθεια καὶ ταπείνωσις, ὧν χωρίς, οὐδεὶς ὄψεται τὸν Θεόν, ἐπειδὴ «ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ» (Α' Κορ. η' 2).

15. Σύζευξον τῇ γνώσει τὴν ἀγάπην, καὶ ἔσῃ ἄτυφος καὶ πνευματικὸς οἰκονόμος, καὶ σεαυτὸν οἰκοδομῶν καὶ πάντας τοὺς ἐγγίζοντάς σοι· ἐντεῦθεν ἡ ἀγάπη οἰκοδομεῖ, ἐπειδὴ οὐ φθονεῖ, οὐδὲ πρὸς τοὺς φθονοῦντας πικραίνεται, οὐδὲ

τὸ φθονούμενον δημοσιεύει ἐπιδεικτικῶς, οὐδὲ λογίζεται ἑαυτὸν ἤδη κατειληφέναι, καὶ ὧν δὲ οὐκ οἶδεν, ὁμολογεῖ ἀνερυθριάστως τὴν ἄγνοιαν. Οὕτως οὖν τὸν νοῦν ἄτυφον ἀπεργάζεται, καὶ προκόπτειν εἰς τὴν γνῶσιν ἀεὶ παρασκευάζει.

16. Πέφυκέ πως παρέπεσθαι τῇ γνώσει ἡ οἴησις καὶ ὁ φθόνος, ἐν προοιμίοις μάλιστα, καὶ ἡ μὲν οἴησις, ἔνδοθεν μόνον, ὁ δὲ φθόνος, ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν· καὶ ἔνδοθεν μὲν πρὸς τοὺς ἔχοντας γνῶσιν, ἔξωθεν δὲ ἀπὸ τῶν ἐχόντων.

17. Ἡ ἀγάπη οὖν τὰ τρία ἀνατρέπει, τὴν μὲν οἴησιν ἐπειδὴ οὐ φυσιοῦται, τὸν δὲ ἔνδοθεν φθόνον, ἐπειδὴ οὐ ζηλοῖ, τὸν δὲ ἔξωθεν, ἐπειδὴ μακροθυμεῖ καὶ χρηστεύεται· ἀνάγκη οὖν τὸν ἔχοντα γνῶσιν προσλαβέσθαι καὶ τὴν ἀγάπην, ἵνα ἄτρωτον τὸν νοῦν ἐν παντὶ διαφυλάττῃ.

18. Ὁ τοῦ χαρίσματος τῆς γνώσεως καταξιωθείς, καὶ λύπην, ἢ μνησικακίαν, ἢ μῖσος πρὸς ἄνθρωπον ἔχων, ὅμοιός ἐστι τῷ ἀκάνθαις καὶ τριβόλοις τοὺς ὀφθαλμοὺς κατακεντοῦντι· διὸ ἀναγκαίως δέεται ἡ γνῶσις τῆς ἀγάπης.

19. Εἰ ὁ Χριστὸς κατοικεῖ «διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν», κατὰ τὸν Ἀπόστολον, πάντες δὲ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας, καὶ τῆς γνώσεως, ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν εἰσιν ἀπόκρυφοι, φανεροῦνται δὲ τῇ καρδίᾳ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἑκάστου διὰ τῶν ἐντολῶν καθάρσεως.

20. Οὗτος ὁ θησαυρός ἐστιν ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ κεκρυμμένος τῆς καρδίας σου, ὃν οὔπω εὗρες διὰ τὴν ἀργίαν σου· εἰ γὰρ εὗρες, πέπρακας ἂν πάντα, καὶ ἐκτήσω τὸν ἀγρὸν τοῦτον· νῦν δὲ τὸν ἀγρὸν ἀφείς, τὰ περὶ τὸν ἀγρὸν περιέπεις, ἤτοι τὰ περὶ τὸ σῶμα, ἐν οἷς ἄλλο οὐδὲν εὑρίσκεται, πλὴν ἀκανθῶν καὶ τριβόλων. Κάθαιρε τὸν νοῦν σου ἀπὸ ὀργῆς, καὶ μνησικακίας καὶ αἰσχρῶν λογισμῶν, καὶ τότε δυνήσῃ γνῶναι τὴν Χριστοῦ ἐνοίκησιν.

21. Πάντα τὰ ὄντα, νοούμενα λέγεται, τῶν ἐπ' αὐτῷ γνώσεων ἀναποδείκτους ἔχοντα τὰς ἀρχάς, ὁ δὲ Θεός, οὐ νοούμενος ὀνομάζεται, ἀλλ' ἐκ τῶν νοουμένων μόνον εἶναι πιστεύεται, διότι οὐδὲν τῶν νοουμένων αὐτῷ, καθοτιοῦν παραβάλλεται.

22. Αἱ τῶν ὄντων γνώσεις, συνηρτημένως φυσικῶς ἔχουσι πρὸς ἀπόδειξιν τοὺς οἰκείους λόγους, οἷς περιγραφὴν φυσικῶς ὑπομένουσιν, ὁ δὲ Θεός, διὰ τῶν ἐν τοῖς οὖσι λόγων εἶναι μόνον πιστεύεται, πάσης ἀποδείξεως βασιμωτέραν τοῖς εὐσεβέσι, τήν, ὅτι Κύριος ἐστίν, ὁμολογίαν καὶ πίστιν διδούς. Πίστις γάρ ἐστι γνῶσις ἀληθής, ἀναποδείκτους ἔχουσα τὰς ἀρχάς, καὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ὑπάρχουσα πραγμάτων ὑπόστασις.

23. Οἱ ζητοῦντες μετὰ πόνου γνῶσιν, καὶ ἀποτυγχάνοντες, ἢ διὰ ἀπιστίαν ἀποτυγχάνουσιν, ἢ τυχὸν διὰ τὸ ἀφυῶς μέλλειν αὐτοὺς ἀντιφιλονεικοῦντας ἐπαίρεσθαι κατὰ τῶν μὴ γινωσκόντων, ὡς ὁ λαὸς ὁ πάλαι κατὰ Μωσέως, πρὸς οὓς ὁ νόμος ἐρεῖ δεόντως, ὅτι παραβιασάμενοι τινές, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος. «καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἀμοῤῥαῖος ὁ οἰκῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ», καὶ ἐτίτρωσκεν αὐτούς· ἀνάγκη γὰρ τοὺς ἐπιδείξεως ἕνεκα ἐπιμορφιζομένους τὴν ἀρετήν, μὴ μόνον σφάλλεσθαι δολοῦντας τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ συνειδότος τιτρώσκεσθαι.

24. Ὁ μὴ πρὸς ἐπίδειξιν ἐφιέμενος γνώσεως καὶ ἀποτυγχάνων, μήτε φθονείτω τῷ πέλας, μήτε λυπείσθω, ἀλλ' ἔν τινι τῶν ὁμόῤῥων ποιείτω τὴν παρασκευὴν ὡς προτέτακται, κατ' ἀξίαν ἐν τῷ σώματι πρότερον φιλοπονῶν τῇ ψυχῇ, τὴν ἑτοιμασίαν τῆς γνώσεως.

25. Ὁ τῆς πικρᾶς δουλείας τῶν τυραννούντων ἡμᾶς δαιμόνων ἐλευθερώσας Θεός, φιλάνθρωπον θεοσεβείας ζυγὸν ἡμῖν ἐχαρίσατο, τὴν ταπεινοφροσύνην, δι' ἧς πᾶσα μὲν ἡ διαβολικὴ δαμάζεται δύναμις, πᾶν δὲ ἀγαθὸν τοῖς ἑλομένοις αὐτὴν δημιουργεῖται καὶ ἀραδιούργητον διαφυλάττεται.

26. Ὁ πιστεύων φοβεῖται, ὁ δὲ φοβούμενος ταπεινοῦνται, ὁ δὲ ταπεινούμενος πραΰνεται, τὴν παραφύσιν τῶν τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ κινημάτων ἀνενέργητον ἕξιν λαβών, ὁ δὲ πραΰς, τηρεῖ τὰς ἐντολάς, ὁ δὲ τηρῶν τὰς ἐντολάς,

καθαίρεται, ὁ δὲ καθαρθείς, ἐλλάμπεται, ὁ δὲ ἐλλαμφθείς, ἐν τῷ ταμιείῳ τῶν μυστηρίων ἀξιοῦται, τῷ νυμφίῳ Λόγῳ συγκοιτασθῆναι.

27. Ὥσπερ γεωργὸς ὑπὲρ τοῦ τι τῶν ἀγρίων δένδρων μεταφυτεῦσαι, ἐπιτήδειον σκοπῶν χωρίον, ἀνελπίστῳ θησαυρῷ περιπίπτει, οὕτω καὶ πᾶς Ἀσκητὴς ταπεινόφρων, καὶ ἄπλαστος, καὶ λεῖος κατὰ ψυχὴν τῆς ὑλικῆς δασύτητος, κατὰ τὸν μακάριον Ἰακώβ, ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐρωτώμενος τῆς ἐπιστήμης τὸν τρόπον· «τί τοῦτο ὃ ταχὺ εὗρες ὦ τέκνον;» ἀποκρίνεται λέγων· «ὃ παρέδωκε Κύριος ὁ Θεός σου ἐναντίον μου».

28. Ὅταν γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῖν παραδῷ τῆς ἰδίας σοφίας τὰ θεωρήματα, καμάτου χωρὶς οὐ προσδοκήσασι, θησαυρὸν ἐξαίφνης πνευματικὸν εὑρηκέναι νομίσωμεν. Γεωργὸς γὰρ πνευματικός ἐστιν ὁ δόκιμος Ἀσκητής, τὴν αἰσθητὴν τῶν ὁρατῶν χώραν μεταφυτεύων, καὶ θησαυρὸν εὑρίσκων τὴν κατὰ Χάριν τῆς ἐν τοῖς οὖσι σοφίας φανέρωσιν.

29. Οἱ ὀρθῶς μετ' εὐσεβείας τοῖς οὖσι προσβάλλοντες, καὶ μηδένα φιλενδειξίας τρόπον ἐπινοοῦντες, εὑρήσουσι προσυπαντώσας αὐτοῖς τὰς τῶν ὄντων παμφαεῖς θεωρίας, ἀκριβεστάτην αὐτοῖς ἐμποιούσας ἑαυτῶν τὴν κατάληψιν, πρὸς οὓς ὁ νόμος φησίν· εἰσελθόντες κληρονομήσατε πόλεις μεγάλας καὶ καλάς, ἃς οὐκ ᾠκοδομήσατε, καὶ οἰκίας πλήρεις πάντων ἀγαθῶν, ἃς οὐκ ἐνεπλήσατε καὶ λάκκους λελατομημένους, οὓς οὐκ ἐλατομήσατε, ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας οὓς οὐκ ἐφυτεύσατε. Ὁ γὰρ μὴ ἑαυτῷ ζῶν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ, πάντων γίνεται πλήρης τῶν θείων χαρισμάτων, τῶν τέως διὰ τὴν ἐπικειμένην τῶν παθῶν ὄχλησιν μὴ φαινομένων.

30. Οὐδέποτε ψυχὴ δύναται πρὸς γνῶσιν ἐκταθῆναι Θεοῦ, εἰ μὴ Αὐτὸς ὁ Θεός, συγκαταβάσει χρησάμενος, ἅψηται αὐτῆς, καὶ ἀναγάγῃ πρὸς ἑαυτόν· οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτον ἴσχυσεν ἀναδραμεῖν νοῦς ἀνθρώπινος, ὡς ἀντιλαβέσθαι τινὸς θείας ἐλλάμψεως, εἰ μὴ Αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀνέπαυσεν αὐτόν, ὡς δυνατὸν ἦν ἀνθρώπινον νοῦν ἀναπαυθῆναι, καὶ ταῖς θείαις αὐγαῖς κατεφώτισεν.

31. Ὁ τὴν παρασκευὴν τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης πληρώσας, διέβη πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς μυστικῆς θεωρίας, καθ' ἣν τοὺς λόγους τῶν ὄντων περιλαβὼν θεοπρεπῶς, τῆς κατὰ νοῦν περὶ αὐτοὺς κινήσεως ἀναπαύεται.

32. Ἕκτη ἡμέρα ἐστίν, ἡ τῶν πρακτικῶν περὶ τὴν ἀρετὴν τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν παντελὴς ἀποπλήρωσις. Ἑβδόμη δέ ἐστιν, ἡ τῶν θεωρητικῶν περὶ τὴν ἀρετὴν ἄῤῥητον γνῶσιν πασῶν τῶν φυσικῶν ἐννοιῶν ἀποπεράτωσις καὶ ἀπόλαυσις. Ὀγδόη δὲ ἡ πρὸς θέωσιν τῶν ἀξίων, μετάταξίς τε καὶ μετάβασις.

33. Ὁ τὴν ἕκτην θεϊκῶς μετὰ τῶν προσφόρων ἔργων καὶ ἐννοιῶν ἑαυτῷ συμπληρώσας ἡμέραν, καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ καλῶς τὰ ἑαυτοῦ συντελέσας ἔργα, διέβη τῇ κατανοήσει πᾶσαν τὴν τῶν ὑπὸ φύσιν, καὶ χρόνον ὑπόστασιν, καὶ εἰς τὴν τῶν αἰώνων, καὶ τῶν αἰωνίων μεταταξάντων μυστικὴν θεωρίαν, σαββατίζων ἀγνώστως κατὰ νοῦν τὴν ὁλικὴν τῶν ὄντων ἀπόληψίν τε καὶ ὑπέρβασιν.

34. Ὁ δὲ καὶ τῆς ὀγδόης ἀξιωθείς, ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνέστη, τῶν μετὰ Θεὸν λέγω πάντων αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν, καὶ λόγων καὶ νοημάτων, καὶ ἔζησε τὴν τοῦ Θεοῦ μακαρίαν ζωήν, τοῦ μόνου καὶ ὄντος, οἷα καὶ αὐτὸς γενόμενος τῇ θεώσει θεός· καὶ γὰρ εἴπερ ἄρα κληρονομία τῶν ἀξίων αὐτός ἐστιν ὁ Θεός· ὑπὲρ πάντας αἰῶνας καὶ χρόνους καὶ τόπους, ὁ ταύτης ἀξιούμενος τῆς Χάριτος ἔσται, τόπον ἔχων αὐτὸν τὸν Θεόν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «γενοῦ μοι εἰς Θεὸν ὑπερασπιστὴν καὶ εἰς τόπον ὀχυρὸν τοῦ σῶσαί με».

35. Ἀναγκαῖος τῶν γνωστικῶν πάντων ἐστίν, ὁ διὰ πράξεως πλοῦτος τῶν ἀρετῶν· ὁ ἔχων γάρ, φησι, βαλάντιον, τουτέστι γνῶσιν καὶ ἀρετήν, ἀράτω ὁμοίως καὶ πήραν, ἤτοι τὴν διατρέφουσαν τὴν ψυχὴν δαψιλῶς ἀφθονίαν τῶν ἀρετῶν, ὁ δὲ μὴ ἔχων βαλάντιον δηλονότι καὶ πήραν, τουτέστι γνῶσιν καὶ ἀρετήν, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

36. Ἐκδότω, φησί, προθύμως τὴν ἑαυτοῦ σάρκα τοῖς πόνοις τῶν ἀρετῶν,

καὶ μεταχειρισάτω σοφῶς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ, τὸν πρὸς τὰ πάθη, καὶ τοὺς δαίμονας πόλεμον, ἤγουν τὴν ἐν ῥήματι Θεοῦ διακρίνουσαν ἕξιν τὸ χεῖρον ἀπὸ τοῦ κρείττονος.

37. Ἕως τὴν ἡμῶν τε, καὶ πάντων μετὰ Θεὸν οὐσίαν κατὰ διάνοιαν καθαρῶς οὐκ ἐκβεβήκαμεν, τὴν ἕξιν οὔπω τῆς κατ' ἀρετὴν ἀτρεψίας ἐλάβομεν, ὁπηνίκα δὲ τοῦτο δι' ἀγάπης ἡμῖν κατορθωθῇ τὸ ἀξίωμα, τότε γνωσόμεθα τῆς θείας ἐπαγγελίας τὴν δύναμιν· ἐκεῖ γὰρ εἶναι χρὴ πιστεύειν καθίδρυσιν ἀμετάθετον τοὺς ἀξίους, ἔνθα προλαβὼν ὁ νοῦς δι' ἀγάπης, τὴν σφετέραν ἀνεῤῥίζωσε δύναμιν· ὁ γὰρ μὴ ἐκβὰς ἑαυτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὁπωσοῦν νοεῖσθαι δυνάμενα, καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ νόησιν γῆν καταστάς, οὐ δύναται εἶναι πάμπαν ἐλεύθερος.

38. Μωσῆς ὁ μέγας, ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηξάμενος ἑαυτοῦ τὴν σκηνήν, τουτέστι τὴν γνώμην καὶ τὴν διάνοιαν ἱδρυσάμενος ἔξω τῶν ὁρωμένων, προσκυνεῖν τὸν Θεὸν ἄρχεται εἰς τὸν γνόφον εἰσελθών, τὸν ἀειδῆ καὶ ἄϋλον τῆς γνώσεως τόπον, ἐκεῖ μένει τελούμενος τὰς ἱερωτάτας τελετάς.

39. Ὁ γνόφος ἐστιν ἡ ἀειδής, καὶ ἄϋλος, καὶ ἀσώματος κατάστασις, ἡ τὴν παραδειγματικὴν τῶν ὄντων ἔχουσα γνῶσις, ἐν ᾗ ὁ γενόμενος ἐντός, καθάπερ τις ἄλλος Μωϋσῆς, φύσει θνητῇ κατανοεῖ τὰ ἀθάνατα, δι' ἧς τῶν θείων ἀρετῶν ἑαυτῷ ζωγραφήσας τὸ κάλλος, ὥσπερ γραφὴν εὐμίμητον ἔχουσαν τοῦ ἀρχετύπου κάλλους τὸ ἀπεικόνεισμα, κάτεισιν ἑαυτὸν προβαλλόμενος τοῖς βουλομένοις μιμεῖσθαι τὴν ἀρετήν, καὶ ἐν τούτῳ δεικνὺς ἧς μετειλήφει Χάριτος, τὸ φιλάνθρωπόν τε καὶ ἄφθονον.

40. Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, κόκκῳ σινάπεως ἐοικώς, πρὸ τῆς γεωργίας, πάνυ δοκεῖ εἶναι μικρός, ἐπειδὰν δὲ γεωργηθῇ δεόντως, τοσοῦτον διαδείκνυται μέγας, ὥστε τοὺς τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν κτισμάτων μεγαλοφυεῖς λόγους, πτηνῶν δίκην, αὐτῷ ἐπαναπαύεσθαι· πάντων γὰρ οἱ λόγοι καθεστήκασιν αὐτῷ χωρητοί, αὐτὸς δὲ τῶν ὄντων οὐδενί ἐστι χωρητός.

41. Διὸ τὸν ἔχοντα πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως δύνασθαι μεταθεῖναι τῷ λόγῳ τὸ ὄρος ἔφη, τουτέστι τὸ καθ' ἡμῶν τοῦ διαβόλου κράτος ἀποδιώκειν καὶ μετατιθέναι τῆς βάσεως, ἢ τὴν δυσκίνητον τῆς κακίας ἕξιν.

42. Τὸ Μάννα τὸ δοθὲν τῷ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἔρημον, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐστί, πρὸς πᾶσαν ἡδονὴν πνευματικὴν ἀρκῶν τοῖς ἐσθίουσιν αὐτόν, καὶ πρὸς πᾶσαν γεῦσιν κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς τῶν ἐσθιόντων ἐπιθυμίας μετακινούμενος· πάσης γὰρ ἔχει πνευματικῆς βρώσεως ποιότητα. Διὸ τοῖς μὲν ἄνωθεν ἐκ σπορᾶς ἀφθάρτου διὰ πνεύματος γεννηθεῖσι, λογικὸν ἄδολον γίνεται γάλα· τοῖς δὲ ἀσθενοῦσι λάχανον, τὴν παθοῦσαν τῆς ψυχῆς παραμυθούμενος δύναμιν· τοῖς δὲ διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς γεγυμνασμένα ἔχουσι πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ, στερεὰν ἑαυτῷ δίδωσι τροφήν.

43. Ἔχει καὶ ἄλλας ἀπείρους δυνάμεις ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐνταῦθα μὴ χωρουμένας, ἀναλύσας δέ τις καὶ ἄξιος γενόμενος ἐπὶ πολλῶν, ἢ ἐπὶ πάντων κατασταθῆναι, λήψεται κἀκείνας ὅλας, ἢ τινὰς τοῦ λόγου τὰς δυνάμεις, διὰ τὸ ἐν ἐλαχίστῳ αὐτὸν ἐνταῦθα γεγονέναι πιστόν· πᾶσα γὰρ τῶν ἐνταῦθα διδομένων θείων χαρισμάτων ἀκρότης, συγκρίσει τῶν μελλόντων, ἐλάχιστόν τι καὶ μέτριόν ἐστι.

44. Πᾶς τοῦ Θεοῦ λόγος, οὔτε πολύλογος, οὔτε πολυλογία ἐστίν, ἀλλ' εἷς συνεστὼς ἐκ διαφόρων θεωρημάτων, ὧν ἕκαστον μέρος ἐστὶ τοῦ λόγου, ὥστε ὁ λέγων ὑπὲρ ἀληθείας, κἂν οὕτως εἰπεῖν δυνηθῇ, ὡς μηδὲν εἰς τὸ ζητούμενον παραλιπεῖν, ἕνα λόγον εἴρηκε τοῦ Θεοῦ.

45. Ὥσπερ ὁ παρ' ἡμῖν λόγος, ἐκ τοῦ νοῦ κατὰ φύσιν προερχόμενος, ἄγγελος τῶν κρυπτομένων τοῦ νοῦ κινημάτων ἐστίν, οὕτως ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος κατ' οὐσίαν ἐγνωκὼς τὸν Πατέρα, καθάπερ λόγος τὸν γεννήσαντα νοῦν, οὐδενὸς τῶν γεννητῶν προσβάλλειν αὐτῷ χωρὶς αὐτοῦ δυναμένου, ἀποκαλύπτει ὃν ἔγνω Πατέρα ὡς κατὰ φύσιν Λόγος.

46. Ὥσπερ ἐν τῷ κέντρῳ τῶν ἀπ' αὐτοῦ κατ' εὐθεῖαν ἐκτεταμένων γραμμῶν, ἀδιαίρετος θεωρεῖται παντελῶς ἡ θέσις, οὕτω καὶ ὁ ἀξιωθεὶς ἐν τῷ Θεῷ γενέσθαι, πάντας εἴσεται τοὺς ἐν αὐτῷ τῶν γεγονότων προϋφεστῶτας λόγους, καθ' ἁπλῆν τινα καὶ ἀδιαίρετον σχέσιν.

47. Καλὸν ἀεὶ σχολάζειν καὶ ζητεῖν τὸν Θεόν, ὡς προσετάγημεν, καὶ γὰρ κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν ζητοῦντες, ἐπὶ τὸ πέρας ἐλθεῖν τοῦ βάθους τοῦ Θεοῦ οὐ δυνάμεθα, ἀλλ' ἴσως κἂν ἐπ' ὀλίγον τοῦ βάθους Αὐτοῦ φθάνοντες, θεωροῦμεν ἁγίων ἁγιώτερα, καὶ πνευματικῶν πνευματικώτερα, καὶ δηλοῖ τυπικῶς ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπὸ τῶν Ἁγίων τῶν τῆς αὐλῆς ἁγιωτέρων, ἐπὶ τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, τὰ τῶν Ἁγίων ἁγιώτερα εἰσιών.

48. Εἰ δ' ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος οἰκονομικῶς κατῆλθεν εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς καὶ ἀνῆλθεν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, καὶ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι, ὁ πάντη κατὰ φύσιν ἀκίνητος, ἐν ἑαυτῷ κατ' οἰκονομίαν ὡς ἀνθρώπῳ προενεργῶν τὰ ἐσόμενα, σκοπείτω χαίρειν μυστικῶς, ὁ τὴν φιλίαν στέργων τῆς γνώσεως, ὁποῖον ἐστὶ τὸ κατ' ἐπαγγελίαν τέλος τῶν ἀγαπώντων τὸν Κύριον· πάντα γὰρ τὰ μετὰ Θεὸν πράγματα καὶ ὀνόματα καὶ ἀξιώματα, ὑποκάτω τῶν ἐν τῷ Θεῷ διὰ τῆς Χάριτος γενησομένων ἔσται.

49. Ὑψούμενος ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος διὰ πράξεώς τε καὶ θεωρίας, πάντας ἕλκει πρὸς ἑαυτόν, τούς τε περὶ σάρκα καὶ ψυχήν, καὶ φύσιν τῶν ὄντων ἡμετέρους λογισμούς τε καὶ λόγους, καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ σώματος, καὶ τὰς αἰσθήσεις κατ' ἀρετὴν ἁγιάζων καὶ γνῶσιν, καὶ ὑπὸ τὸν Αὐτοῦ ζυγὸν ποιούμενος.

50. Ὁ τοίνυν θεατὴς τῶν θείων, ἀναβαινέτω κατὰ σπουδήν, ἀκολουθῶν τῷ Λόγῳ, μέχρις οὗ φθάσῃ τὸν τόπον οὗ ἐστιν· ἐκεῖ γὰρ ἕλκει, καθώς φησιν ὁ Ἐκκλησιαστής, τὴν καθ' ἡμᾶς φύσιν, ὁμοίως τῷ τυπικῷ Ἀρχιερεῖ, ἀπὸ τῆς αὐλῆς εἰς τὰ Ἅγια, καὶ ἀπὸ τῶν Ἁγίων εἰς τὰ τῶν Ἁγίων Ἅγια εἰσάγοντι, ἔνθα τὸ καθ' ἡμᾶς Αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν πρόδρομος εἰσῆλθε.

51. Ποιεῖ σάρκα τὸν λόγον, ὁ παραδείγμασι καὶ ῥήμασι παχυτέροις διὰ τὴν ἄλογον τῶν ἀκουόντων δύναμιν, ἠθικὴν τοῦ λόγου τὴν διδασκαλίαν ποιούμενος, καὶ πάλιν ποιεῖ πνεῦμα τὸν λόγον, ὁ τοῖς ὑψηλοῖς θεωρήμασι τὴν μυστικὴν ἐκτιθέμενος θεολογίαν.

52. Ὁ μαθὼν ὀρύσσειν, κατὰ τοὺς Πατριάρχας, διὰ πράξεως καὶ θεωρίας τὰ ἐν αὐτῷ τῆς γνώσεως φρέατα, τὸν Χριστὸν ἔνδον εὑρήσει, τὴν Πηγὴν τῆς ζωῆς, ἀφ' ἧς πίνειν ἡμᾶς ἡ σοφία παρακελεύεται λέγουσα· «πίνε ὕδατα ἀπὸ σῶν ἀγγείων, καὶ ἀπὸ σῶν φρεάτων πηγῆς», ὅπερ ποιοῦντες, εὑρήσομεν ἔνδον ἡμῶν ὄντας τοὺς αὐτῆς θησαυρούς.

53. Οἱ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν Γαλιλαίαν ἐν τῷ ὑπερῴῳ κλείσαντες τὰς θύρας καθήμενοι, τοὐτέστιν οἱ διὰ τὸν φόβον τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, κατὰ τὴν Χάριν τῶν ἀποκαλύψεων ἐν τῷ ὕψει τῶν θείων θεωρημάτων ἀσφαλῶς βεβηκότες, θυρῶν δίκην μύσαντες τὰς αἰσθήσεις, παραγενόμενοι ἀγνώστως δέχονται τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, ἄνευ τῆς κατ' αἴσθησιν ἐνεργείας αὐτοῖς ἐπιφαινόμενον, ἀπάθειάν τε διὰ τῆς εἰρήνης, καὶ μερισμὸν Πνεύματος Ἁγίου διὰ τῆς ἐμπνεύσεως δωρούμενον, καὶ τὴν κατὰ πνευμάτων πονηρῶν ἐξουσίαν παρέχοντα, καὶ δεικνύοντα τῶν αὐτοῦ μυστηρίων τὰ σύμβολα.

54. «Πυῤῥάκης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν» ἐστι, κατὰ τὸν Μέγαν Δαβίδ, ὁ τῷ φαιδρῷ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου, τὸν τῆς γνώσεως λόγον ἔχων συνεπιλάμποντα, καθ' οὓς ἡ πρᾶξίς τε καὶ θεωρία συνεστήκασιν· ἡ μὲν ἀρετῶν λαμπρυνομένη τρόποις, ἡ δὲ θείοις φωτιζομένη νοήμασιν.

55. Ὁ τὸν ἄρτον εὐχόμενος λαβεῖν τὸν ἐπιούσιον, οὐ πάντως ὅλον δέχεται καθὼς ὁ αὐτὸς ἄρτος ἐστίν, ἀλλὰ καθὼς ὁ δεχόμενος αὐτὸν δύναται· πᾶσι μὲν γὰρ ἑαυτὸν δίδωσιν ὁ τῆς ζωῆς Ἄρτος, ὡς φιλάνθρωπος, οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ

πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς μὲν μεγάλα δικαιοσύνης ἔργα πεποιηκόσι πλειόνως, τοῖς δὲ τούτων ἧττοσιν, ἡττόνως, ἑκάστῳ καθὼς ἡ κατὰ νοῦν ἀξία δέχεσθαι δύναται.

56. Θύρα λέγεται ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς τοὺς καλῶς πᾶσαν διηνυκότας τὴν ὁδὸν τῶν ἀρετῶν, κατὰ τὸν ἄμεμπτον δρόμον τῆς πράξεως, πρὸς γνῶσιν εἰσάγων, καὶ ὡς φῶς δεικνὺς τοὺς πολυφαεῖς τῆς σοφίας θησαυρούς· ὁ αὐτὸς γάρ, καὶ ὁδός ἐστι, καὶ θύρα, καὶ κλείς, καὶ βασιλεία· ὁδὸς μέν, ὡς ὁδηγός· κλεὶς δέ, ὡς ἀνοίγων τοῖς ἀξίοις τῶν θείων, καὶ ἀνοιγόμενος· θύρα δέ, ὡς εἰσαγωγεύς· βασιλεία δέ, ὡς κληρονομούμενος καὶ κατὰ μέθεξιν ἐν πᾶσι γενόμενος.

57. Λέγεται δὲ ὁ αὐτὸς φῶς, καὶ ζωή, καὶ ἀνάστασις, καὶ ἀλήθεια· φῶς μέν, καὶ ὡς λαμπρότης ψυχῶν, καὶ ὡς ἀγνοίας καὶ σκότους διώκτης, καὶ ὡς φωτίζων τὸν νοῦν πρὸς κατανόησιν τῶν ἀποῤῥήτων καὶ δεικνὺς τὰ μόνοις θεατὰ τοῖς καθαροῖς μυστήρια· ζωὴ δέ, ὡς τὴν πρέπουσαν ψυχαῖς ἀγαπώσαις τὸν Κύριον, ἐν τοῖς θείοις παρεχόμενος κίνησιν· ἀνάστασις δέ, ὡς τῆς νεκρᾶς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας ἐγείρων τὸν νοῦν, φθορᾶς παντοίας καθαίρων καὶ νεκρότητος.

58. Ἀλήθεια δέ, ὡς ἕξιν τῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος ἄτρεπτον, ἕως ἡ ψυχὴ τὴν ἀπὸ δυνάμεως εἰς δύναμιν καὶ τὴν ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν ποιεῖται μετάβασιν, τουτέστι τὴν ἀπὸ ἀρετῆς εἰς ἀρετὴν μείζονα προκοπήν, καὶ τὴν ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν ὑψηλοτέραν ἀνάβασιν, οὐκ ἐπαύσατο παροικοῦσα, κατὰ τὸ εἰρημένον· «πολὰ παρῴκησεν ἡ ψυχή μου».

59. Πολὺ γάρ ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀφειλουσῶν παρ' αὐτῆς διαβαθῆναι γνώσεων, μέχρις οὗ διελεύσεται «ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως ἤχου ἑορταζόντων». Ἀεὶ φωναῖς φωνὴν νοεραῖς νοερὰν προστιθεῖσα τῇ προκοπῇ τῶν θείων θεωρημάτων, μετὰ τῆς κατὰ νοῦν ἐπὶ τοῖς θεωρηθεῖσιν ἀγαλλιάσεως, ἤγουν χαρᾶς καὶ τῆς ἀναλογούσης εὐχαριστίας.

60. Τοιαύτας γὰρ ἑορτὰς ἑορτάζουσι πάντες, οἱ τὸ πνεῦμα τῆς Χάριτος εἰληφότες ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, κράζοντες· «Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ».

61. Ὁ τὴν καρδίαν καθαρὰν ἐργασάμενος, οὐ μόνον τῶν ὑποβεβηκότων καὶ μετὰ Θεὸν γνώσεται τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ Αὐτὸν ποσῶς μετὰ τὴν τῶν ὅλων διάβασιν ἐνορᾷ τὸν Θεόν, ὅπερ ἐστὶν ἀκρότητος τέλος τῶν ἀρετῶν.

62. Ἐν ᾗ γενόμενος, ὁ Θεὸς ἀξιοῖ τὰ ἴδια γράμματα διὰ τοῦ πνεύματος ἐγχαράττειν, καθάπερ τισὶ πλαξὶ Μωσαϊκαῖς, τοσοῦτον ὅσον ἑαυτὴν διὰ πράξεως ἐπιδέδωκε, καὶ θεωρίας, κατὰ τὴν τό· «αὐξάνου μυστικῶς» κελεύουσαν ἐντολήν.

63. Ἐφ' ὅσον χρόνον τίς ἐστιν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, κἂν τέλειός ἐστι κατὰ τὴν ἐνθάδε κατάστασιν, καὶ πράξει καὶ θεωρίᾳ, τὴν ἐκ μέρους ἔχει καὶ γνῶσιν, καὶ προφητείαν, καὶ ἀῤῥαβῶνα Πνεύματος Ἁγίου, ἀλλ' οὐ κατ' αὐτὸ τὸ πλήρωμα· ἐλευσόμενός ποτε μετὰ τὴν τῶν αἰώνων περαίωσιν, εἰς τὴν τελείαν λῆξιν, τὴν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον τοῖς ἀξίοις δεικνύουσαν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς ἑστῶσαν τὴν ἀλήθειαν, ὡς μηκέτι ἐκ τοῦ πληρώματος μέρος ἔχειν, ἀλλὰ τὸ πλήρωμα τῆς Χάριτος κατὰ μέθεξιν ὅλον νομίζεσθαι.

64. Καταντήσεσθαι γάρ, φησιν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, πάντας δηλονότι τοὺς σῳζομένους, «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ», ἐν ᾧ εἰσιν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι, καὶ «τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται».

65. Ζητοῦσι τινές, πῶς ἔσται τῶν ἀξιουμένων τῆς ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ τελειότητος ἡ κατάστασις; πότερον, κατὰ τὴν προκοπὴν καὶ μετάβασιν, ἢ κατὰ τὴν ἐν στάσει ταυτότητα; πῶς τε τὰ σώματα, καὶ τὰς ψυχὰς εἶναι χρεὼν ὑπολαμβάνειν;

66. Πρὸς δὴ τοῦτο, στοχαστικῶς ἐρεῖ τις· ὅτι καθάπερ ἐπὶ τῆς σωματικῆς διττός ἐστιν ὁ τῆς τροφῆς λόγος, ὁ μὲν πρὸς αὔξησιν, ὁ δὲ πρὸς σύντήρησιν τῶν τρεφομένων· μέχρι γὰρ φθάσωμεν τὸ τέλειον τῆς σωματικῆς ἡλικίας, τρεφόμεθα

πρὸς αὔξησιν, ἐπειδὰν δὲ τὸ σῶμα στῇ τῆς εἰς μέγεθος ἐπιδόσεως, οὐκέτι ἐκτρέφεται πρὸς αὔξησιν, ἀλλὰ πρὸς συντήρησιν.

67. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, διττὸς ὁ τῆς τροφῆς λόγος· τρέφεται γὰρ προκόπτουσα ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τοῖς θεωρήμασι, μέχρι τοῦ διαβᾶσα τὰ ὄντα πάντα, φθάσει τὸ «μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ», ἐν ᾧ γινομένη, πάσης τῆς πρὸς ἐπίδοσίν τε καὶ αὔξησιν, διὰ τῶν μέσων, ἵσταται προκοπῆς, ἀμέσως τρεφομένη διὰ τοῦ ὑπὲρ νόησιν.

68. Καὶ διὰ τοῦτο τυχόν, ὑπὲρ αὔξησιν, τῆς ἀφθάρτου τροφῆς εἴδους, πρὸς συντήρησιν τῆς δοθείσης αὐτῇ θεοειδοῦς τελειότητος, καὶ ἔκφανσιν τῶν τῆς τροφῆς ἐκείνης ἀπείρων ἀγλαϊῶν, καθ' ἣν τὸ ἀεὶ εὖ ὡσαύτως εἶναι ἐνδημῆσαν αὐτῇ δεχομένη γίνεται θεὸς τῇ μεθέξει τῆς θεϊκῆς Χάριτος.

69. Πασῶν τῶν κατὰ νοῦν τε καὶ αἴσθησιν ἐνεργειῶν, αὐτή τε παυσαμένη, καὶ ἑαυτῇ τὰς τοῦ σώματος συναποσπᾶσα φυσικὰς ἐνεργείας τῆς θεώσεως, ὥστε μόνον τὸν Θεὸν διά τε τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος φαίνεσθαι, νικηθέντων αὐτοῖς τῇ ὑπερβολῇ τῆς δόξης τῶν φυσικῶν γνωρισμάτων.

70. Ἡ τῶν αἰωνίων μονῶν τε, καὶ ἐπαγγελιῶν διαφορά, τοῖς μὲν καθ' ὑπόστασιν δοκεῖ, τοπική· τοῖς δέ, κατ' ἐπίνοιαν τῆς ἰδιαζούσης καθ' ἑκάστην μονὴν πνευματικῆς ποιότητός τε, καὶ ποσότητος· ὁ δὲ γνοὺς τὶ τό· «ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶν ἐστι», καὶ τί τό· «ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν», τοῦ δευτέρου μᾶλλον γενήσεται.

Ἑρμηνεία

ΟΤΑΝ ὁ νοῦς κατορθώνῃ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν καλλιέργειαν τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, τότε προκόπτει εἰς τὴν φρόνησιν· ὅταν δὲ πάλιν ἐπιτυγχάνῃ τὴν καλλιέργειαν τῆς θεωρητικῆς ἀρετῆς, τότε προκόπτει εἰς τὴν γνῶσιν. Καὶ ἡ μὲν φρόνησις φέρει τὸν ἀγωνιζόμενον εἰς τὴν πνευματικὴν κατάστασιν νὰ διακρίνῃ μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας· ἡ δὲ γνῶσις εἰσάγει τὸν μέτοχον αὐτῆς εἰς τοὺς βαθυτέρους λόγους τῶν ἀσωμάτων καὶ τῶν σωμάτων (ἀΰλων καὶ ὑλικῶν ὄντων). Ἀμέσως δέ, ἐν συνεχείᾳ, ἀξιοῦται καὶ τῆς Θεολογικῆς χάριτος, ἀφοῦ διαπεράσῃ, διὰ τῶν πτερῶν τῆς ἀγάπης, ὅλα τὰ προηγούμενα στάδια (τῆς φρονήσεως καὶ τῆς γνώσεως) καί, εὑρεθεὶς πλησίον τοῦ Θεοῦ, ἐξετάσῃ μετὰ προσοχῆς, διὰ τοῦ πνεύματος, ὅσον εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, τὰ κατὰ τὸν Θεόν, ὥστε νὰ συλλάβῃ τὴν ἔννοιαν Αὐτοῦ.

2. Ὅταν πρόκειται νὰ ἀσχοληθῇς μὲ τὴν Θεολογίαν, μὴ ἀναζητήσῃς τὰ κατὰ τὸν Θεὸν ὑποστατικὰ στοιχεῖα· διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἢ ἄλλη τις πνευματικὴ δύναμις, μετὰ τὸν Θεόν, νὰ ἀνεύρῃ τὰ ὑποστατικὰ αὐτὰ στοιχεῖα [1]. Ἀλλά, ὅσον εἶναι δυνατόν, νὰ ἐξετάζῃς μετὰ προσοχῆς τὰς περὶ τὸν Θεὸν ἰδιότητας, ὡς π.χ.

---

1. Οἱ «κατ' Αὐτὸν» λόγοι ἢ (ὅπως τὸ ἀποδίδομεν) τὰ ὑποστατικὰ στοιχεῖα εἶναι οἱ θεμελιώδεις ὅροι τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ. Οὗτοι λοιπὸν εἶναι τελείως ἀπρόσιτοι διὰ τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν. Διὰ τοῦτο ὁ Ἅγιος Μάξιμος συνιστᾷ νὰ μὴ ἀσχολούμεθα μὲ τὴν σύλληψιν τῆς ἐννοίας τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, ἀδύνατον διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν κατανόησιν τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Θεοῦ.

τὴν ἀϊδιότητα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἄπειρον Αὐτοῦ, τὸ ἀπερίγραπτον Αὐτοῦ, τὴν ἀγαθότητά Του, τὴν σοφίαν, τὴν δύναμιν (δημιουργικήν, προνοητικὴν καὶ κριτικὴν τῶν ὄντων). Διότι αὐτὸς θὰ εἶναι μέγας Θεολόγος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ποὺ θὰ κατορθώσῃ, ἔστω καὶ εἰς μικρὸν βαθμόν, νὰ ἐξιχνιάσῃ τὰς ἰδιότητας αὐτάς, καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ σχέσιν των, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μεταξύ των. Οἱ λόγοι, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ τὰ ὑποστατικὰ στοιχεῖα τῆς Θείας Αὐτοῦ ὑπάρξεως, εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωσθοῦν ὑπὸ πάσης γεννητῆς φύσεως.

3. Ἐκεῖνοι, ποὺ καταφρονοῦν τὰς ἡδονάς, ἢ τὰς καταφρονοῦν ἐκ φόβου, ἢ ἐξ ἐλπίδος, ἢ ἐκ γνώσεως ἢ καὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν. Ἐκεῖνος, ποὺ κατηξιώθη νὰ γνωρίσῃ τὸν Θεόν, διὰ τῆς μυστικῆς καὶ ἐσωτερικῆς γνώσεως, καὶ ἀπήλαυσε πλουσίως τὴν ἐκ τῆς γνώσεως αὐτῆς προερχομένην ἡδονήν, αὐτὸς καταφρονεῖ ὅλας τὰς ἡδονὰς ποὺ γεννῶνται ἀπὸ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς.

4. Ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ τὰ ἐπίγεια ἀγαθά, ἢ τροφὰς ἐπιθυμεῖ, ἢ ὑπογαστρίους ἡδονάς, ἢ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, ἢ χρήματα, ἢ κάτι ποὺ ἀκολουθεῖ αὐτά· ἐὰν λοιπὸν ὁ νοῦς δὲν εὕρῃ κάτι πολυτιμότερον ἀπὸ αὐτά, ὥστε νὰ μεταφέρῃ εἰς ἐκεῖνο τὴν ἐπιθυμίαν του, δὲν θὰ πεισθῇ εἰς τὸ τέλος νὰ τὰ καταφρονήσῃ ὅλα αὐτά. Καλύτερον δὲ καὶ τιμιώτερον ἀπὸ αὐτὰ ὅλα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ θεῖα, ὑπάρχει ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ γνῶσις τῶν θείων, ποὺ δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πείσῃ τὸν νοῦν νὰ καταφρονήσῃ τὰ ὑλικὰ πράγματα. Ἡ τοιαύτη γνῶσις ὁμοιάζει μὲ μίαν ἁπλῆν σκέψιν ἑνὸς αἰσθητοῦ πράγματος. Δι' αὐτὸ εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρωμεν πολλούς, ποὺ διακρίνονται διὰ τὴν γνῶσιν των, καὶ ὅμως κυλίονται εἰς τὰ σαρκικὰ πάθη, ὅπως οἱ χοῖροι εἰς τὴν λάσπην. Οἱ τύποι αὐτοί, δι' ὀλίγον διάστημα, κατέβαλον φροντίδα καὶ ἐκαθάρισαν τὸν ψυχικόν των κόσμον ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τοὺς λογισμούς, ἐπιτυχόντες τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· ὕστερον ὅμως ἀμελήσαντες ἐξωμοιώθησαν μὲ τὸν Σαούλ, ὅστις ἀρχικῶς μὲν ἐγένετο ἄξιος τῆς βασιλείας, ἔπειτα ὅμως, ἐπειδὴ ἐπολιτεύθη ἀναξίως, ἀπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲ ὀργὴν ἐκ τῆς βασιλείας (Α' Βασιλ. θ'—λα').

6. Ὅπως ἡ ἁπλῆ σκέψις τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων δὲν ἐξαναγκάζει τὸν νοῦν νὰ καταφρονήσῃ τὰ θεῖα, κατ' ἀναλογίαν καὶ ἡ ἁπλῆ γνῶσις τῶν θείων δὲν καταπείθει τελειωτικῶς τὸν νοῦν νὰ καταφρονήσῃ τὰ ἀνθρώπινα, διότι, εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, ἡ ἀλήθεια δεσμεύεται μέσα εἰς σκιὰς καὶ εἰκασίας. Δι' αὐτὸ ἡ τοιαύτη γνῶσις τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὸ μακάριον πένθος καὶ τὴν ἁγίαν ἀγάπην, ποὺ δεσμεύει τὸν νοῦν μὲ τὰ πνευματικὰ θεωρήματα καὶ τὸν πείθει νὰ προτιμᾷ τὰ ἄϋλα ἀπὸ τὰ ὑλικά, καθὼς καὶ τὰ θεῖα καὶ νοητὰ ἀπὸ τὰ αἰσθητά.

7. Πάντως ἐκεῖνος ποὺ κατώρθωσε νὰ ἐκκόψῃ τὰ πάθη καὶ νὰ μεταβάλῃ τοὺς λογισμούς του εἰς ἁπλᾶς καὶ ἀπαθεῖς σκέψεις, δὲν σημαίνει, ὅτι μετέστρεψε τὸν ψυχικόν του κόσμον πρὸς τὰ θεῖα. Δύναται ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος οὔτε πρὸς τὰ θεῖα νὰ εἶναι ἀφωσιωμένος, οὔτε πρὸς τὰ ἀνθρώπινα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται εἰς τοὺς πρακτικούς, οἵτινες ἀκόμη δὲν κατηξιώθησαν τῆς μυστικῆς καὶ ἐσωτερικῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, δι᾽ αὐτὸ καὶ ἀπέχουν ἀπὸ τὰ πάθη, ἢ διὰ τὸν φόβον τῆς κολάσεως ἢ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν (1).

8. «Περιπατοῦμεν κατευθυνόμενοι ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ ὄχι ἀπὸ ὁρατὰ σχήματα» (Β΄ Κορ. ε΄ 7)· καὶ τὴν μυστικὴν αὐτὴν ἐσωτερικὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀποκτῶμεν, ὡς νὰ «βλέπωμεν τὴν πραγματικότητα εἰς καθρέπτας, διὰ μέσου ἀλληγορικῶν καὶ αἰνιγματωδῶν εἰκόνων» (Α΄ Κορ. ιγ΄ 12). Διὰ τοῦτο ἔχομεν ἀνάγκην ἐπιμόνου ἐνασχολήσεως εἰς αὐτά, ἵνα διὰ τῆς πολυχρονίου αὐτῶν μελέτης καὶ τῆς συστηματικῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐσωτερικῶν λόγων ἀποκτήσωμεν συνήθειαν, ποὺ δὲν θὰ εἶναι εὔκολον νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὴν ψυχήν μας.

9. Διότι ἐάν, δι᾽ ὀλίγον μόνον χρόνον, κατορθώσωμεν νὰ ἀποκόψωμεν τὰς αἰτίας τῶν παθῶν καὶ ἀπασχοληθῶμεν μὲ τὰ πνευματικὰ θεωρήματα, καὶ δὲν ἐπιδιώξωμεν νὰ ἐνδιατρίβωμεν συνεχῶς εἰς αὐτά, ἔχοντες τοῦτο ὡς κυρίαν ἀπασχόλησίν μας, εὐκόλως πάλιν θὰ περιπέσωμεν εἰς τὰ σαρκικὰ πάθη, καρπούμενοι ὡς μόνον κέρδος τίποτε ἄλλο, παρὰ μίαν ἁπλῆν γνῶσιν μετὰ ὑπερηφανείας, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἕνας σκοτισμὸς καί, ἐν τέλει, τελεία στροφὴ τοῦ νοῦ πρὸς τὰ ὑλικά.

10. Τὸ πάθος τῆς ἀγάπης εἶναι κατηγορητέον, ὅταν ἀπασχολῇ τὸν νοῦν μὲ ὑλικὰ πράγματα· ἀπ᾽ ἐναντίας εἶναι ἐπαινετὸν ὁσάκις συνδέει τὸν νοῦν μὲ τὰ θεῖα. Διότι ὁ νοῦς συνηθίζει νὰ κατευθύνῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὰ πράγματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται ἐπὶ μακρὸν χρόνον, εἴτε εἰς τὰ θεῖα καὶ συγγενικὰ τῆς ψυχῆς καὶ νοητά, εἴτε εἰς τὰ σαρκικὰ ἀντικείμενα καὶ πάθη.

11. Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ὁρατὸν καὶ ἀόρατον κόσμον, δηλαδὴ αὐτὸς ἐδημιούργησε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα· ἐὰν λοιπὸν ὁ κόσμος, ποὺ φαίνεται, εἶναι τόσον καλὸς καὶ ἁρμονικός, πόσον ἄραγε τελειότερος θὰ εἶναι ὁ ἀόρατος; Ἐὰν δὲ ὁ ἀόρατος κόσμος εἶναι τόσον ἀνώτερος τοῦ ὑλικοῦ, πόσον ὑπεράνω καὶ τῶν δύο θὰ εὑρίσκεται Αὐτὸς ποὺ τοὺς ἐδημιούργησεν, ὁ Θεός; Ἐὰν λοιπὸν ὁ Πάνσοφος Δημιουργὸς τῶν καλῶν εἶναι ἐκτὸς πάσης συγκρίσεως εἰς ἀγαθότητα καὶ καλωσύνην ἀπὸ ὅλα ὅσα ἔγιναν, κατὰ ποίαν λογικὴν τότε νὰ ἀφήσῃ ὁ νοῦς τὸ τελειότερον καὶ ἀγαθώτερον ἀπὸ ὅλα καὶ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰ χειρότερα ἐξ ὅλων, ἐννοῶ δηλαδὴ τὰ πάθη τῆς σαρκός;

Εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ ἐνασχόλησις τοῦ νοῦ μὲ τὰ σαρκικὰ πάθη

---

1) Ἡ ἀποχὴ ἐκ τῶν παθῶν ὀφείλεται εἴτε εἰς τὸν φόβον καὶ τὴν ἐλπίδα (πρακτικοί), εἴτε εἰς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ μυστικὴν γνῶσιν (θεωρητικοί).

ἐξηγεῖται, ἐπειδὴ συνήθισεν εἰς αὐτήν, λόγῳ τῆς ἐκ γενετῆς συναναστροφῆς μετ' αὐτῆς· ἐνῷ δὲν ἔχει ἀκόμη δοκιμάσει τελείως τὴν γλυκύτητα τοῦ ὑπὲρ ὅλα καὶ ἀνωτέρου ὅλων ἄκρου ἀγαθοῦ.

12. Ἐὰν λοιπὸν μὲ συνεχῆ καὶ χωρὶς διαλείμματα ἄσκησιν συνηθίσωμεν εἰς τὴν ἐγκράτειαν τῶν ἡδονῶν καὶ τὴν μελέτην τῶν θείων Γραφῶν, ὥστε ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἀποδεσμεύσωμεν τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν σχέσιν του πρὸς τὴν σάρκα, τότε καὶ ὁ νοῦς πλατύνεται εἰς τὰ θεῖα, προκόπτει κατ' ὀλίγον καὶ μεταφέρει τὸν πόθον του εἰς τὸ θεῖον.

13. Ὅλος ὁ σκοπὸς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ εἶναι νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν νοῦν μας ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν καὶ τὸ μῖσος καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀγάπην Αὐτοῦ καὶ τοῦ πλησίον, ἐκ τῶν ὁποίων γεννᾶται τὸ φέγγος ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν ἐνεργείας τῆς ἁγίας γνώσεως.

14. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ κατηξιώθης ἀπὸ τὸν Θεὸν μερικῆς γνώσεως, φρόντισε νὰ μὴ ἀμελήσῃς νὰ ἀποκτήσῃς ἀγάπην καὶ ἐγκράτειαν· διότι ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀγάπη, ἀποκαθαίρουσαι τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ ὁποῖον ὑπόκειται εἰς τὰ διάφορα πάθη, ἑτοιμάζουν πάντοτε διὰ σὲ τὴν ὁδὸν διὰ τὴν πλήρη γνῶσιν. Ἡ ὁδὸς δὲ ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὴν γνῶσιν εἶναι ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ ταπείνωσις, ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδεὶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν «ἡ γνῶσις φυσιοῖ, (προκαλεῖ, δηλαδή, τὴν ὑπερηφάνειαν), ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ» (Α' Κορ. η' 2).

15. Ἕνωσε μὲ τὴν γνῶσιν τὴν ἀγάπην καὶ θὰ γίνῃς ἁπλὸς, χωρὶς νὰ φουσκώνῃς ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, καὶ καλὸς διαχειριστὴς τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων. Τότε καὶ τὸν ἑαυτόν σου θὰ οἰκοδομήσῃς πνευματικῶς καὶ ὅλους ὅσοι σὲ πλησιάζουν. Ὡς ἑξῆς δὲ οἰκοδομεῖ ἡ ἀγάπη· ὁ ἄνθρωπος δηλαδή, ποὺ ἀγαπᾷ κατὰ Χριστόν, δὲν φθονεῖ, οὔτε πικραίνεται ἀπὸ τοὺς φθονεροὺς ἀνθρώπους, οὔτε καὶ προκλητικῶς γνωστοποιεῖ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅ,τιδήποτε χάρισμα ἔχει, ποὺ εἶναι δυνατὸν νὰ φθονήσουν οἱ ἄνθρωποι, οὔτε ποτὲ σκέπτεται, διὰ τὸν ἑαυτόν του, ὅτι ἔχει ἤδη ἐννοήσει τὴν ἀληθῆ γνῶσιν καί, τέλος, ὁμολογεῖ, χωρὶς νὰ ἐντρέπεται, ὅσα δὲν γνωρίζει. Τοιουτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος καθιστᾷ τὸν νοῦν του ἁπλὸν καὶ ταπεινόφρονα καὶ συνεχῶς τὸν προετοιμάζει ὥστε νὰ προκόπτῃ εἰς τὴν μυστικὴν γνῶσιν.

16. Τὴν γνῶσιν συνοδεύουν συνήθως ἡ οἴησις καὶ ὁ φθόνος, ἀπὸ τὰ πρῶτα μάλιστα βήματα. Καὶ ἡ μὲν οἴησις προέρχεται μόνον ἀπὸ μέσα, ἐνῷ ὁ φθόνος καὶ ἀπὸ μέσα καὶ ἀπ' ἔξω. Ἀπὸ μέσα ὁ φθόνος, ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ φθονοῦντος, στρέφεται πρὸς ἐκείνους ποὺ ἔχουν τὴν γνῶσιν· ἀπ' ἔξω δέ, ἀντιθέτως, προέρχεται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ νομίζουν ὅτι κατέχουν τὴν γνῶσιν, ἐναντίον τῶν ἄλλων.

17. Ἡ ἀγάπη ὅμως ἀνατρέπει καὶ τὰς τρεῖς αὐτὰς ἐμπαθεῖς ἐκδηλώσεις· τὴν μὲν οἴησιν ἀνατρέπει, ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη δὲν ἀλαζονεύεται εἰς βάρος τῶν ἄλλων· τὸν ἐσωτερικὸν φθόνον, ἐπειδὴ δὲν ζηλεύει· τὸν δὲ φθόνον ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τοὺς φθονοῦντας δηλαδή,

ἐπειδὴ μακροθυμεῖ καὶ θέλει πάντοτε νὰ κάμῃ τὸ καλὸν εἰς ὅλους· «ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ» (Α΄ Κορ. ιγ΄ 4 κ.ἑ.). Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη, αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν γνῶσιν, νὰ κλείσῃ μέσα εἰς τὴν ψυχήν του καὶ τὴν ἀγάπην, διὰ νὰ διατηρήσῃ, εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις, ἀνεπηρέαστον τὸν νοῦν του ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀδυναμίας.

18. Ἐκεῖνος, ποὺ κατηξιώθη τοῦ χαρίσματος τῆς γνώσεως καὶ δοκιμάζει λύπην, ἢ μνησικακίαν, ἢ μῖσος ἐναντίον συνανθρώπου του, ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον, ποὺ καταβελονίζει τοὺς ὀφθαλμούς του μὲ ἀγκάθια ἢ τριβόλους. Δι' αὐτὸ ἡ γνῶσις εἶναι ἀνάγκη νὰ συνοδεύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην.

19. Ἐὰν ὁ Χριστὸς εἶναι δυνατὸν νὰ κατοικήσῃ εἰς τὰς καρδίας μας, διὰ τῆς πίστεως, συμφώνως μὲ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον (Ἐφ. γ΄ 17), τότε καὶ ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως εὑρίσκονται καὶ αὐτοὶ κρυμμένοι εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν· φανερώνονται δὲ εἰς τὴν καρδίαν ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ψυχικῆς καθάρσεως, ποὺ ἐπιτυγχάνει ὁ καθεὶς διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν.

20. Ὁ θησαυρὸς αὐτός, τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας, εὑρίσκεται κάπου κρυμμένος εἰς τὸν ἀγρὸν τῆς καρδίας σου· δὲν ἀνεκάλυψες δὲ ἀκόμη αὐτόν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀργίας σου· διότι, ἐὰν τὸν εἶχες ἀνακαλύψει, θὰ τὰ εἶχες πωλήσει ὅλα διὰ νὰ ἀποκτήσῃς αὐτὸν τὸν ἀγρόν (Ματθ. ιγ΄ 44). Τώρα ὅμως ἔχεις ἐγκαταλείψει αὐτὸν τὸν ἀγρὸν καὶ περιποιεῖσαι τὰς περιοχάς, ποὺ περιβάλλουν τὸν ἀγρόν, δηλαδὴ τὰς σωματικὰς ἀνάγκας, ὅπου τίποτε ἄλλο δὲν εὑρίσκεται ἐκτὸς ἀπὸ ἀγκάθια καὶ τριβόλια. Νὰ καθαρίσῃς λοιπὸν τὸν νοῦν σου ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν μνησικακίαν καὶ τοὺς αἰσχροὺς λογισμούς, καὶ τότε θὰ δυνηθῇς νὰ γνωρίσῃς ὅτι ὁ Χριστὸς ἐνοικεῖ μέσα εἰς τὴν ψυχήν σου.

21. Ὅλα τὰ ὄντα λέγονται νοούμενα, διότι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐγεννήθη ἡ γνῶσις των εἰς τὸν νοῦν μας παραμένει ἀναπόδεικτος· ὁ Θεός, ἀπ' ἐναντίας, δὲν ὀνομάζεται νοούμενος, διότι ἀπὸ αὐτὰ τὰ νοούμενα ὁδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀδιάσειστον πρὸς Αὐτὸν πίστιν καὶ ἐπειδή, συγκρινόμενος πρὸς τὰ νοούμενα, ὑπερέχει ἀπολύτως αὐτῶν.

22. Αἱ γνώσεις τῶν ὄντων ἔχουν ἐκ φύσεως συνδεδεμένους τοὺς ἰδίους λόγους πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεώς των, διὰ τῶν ὁποίων περιγράφονται φυσικῶς· ὁ Θεὸς πιστεύεται μόνον ὅτι ὑπάρχει, διὰ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὄντων, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησεν. Ὁ Κύριος δίδει εἰς τοὺς εὐσεβεῖς ὁμολογίαν καὶ πίστιν, ὅτι ὄντως ὑπάρχει ὁ Θεός, ἡ ὁποία εἶναι ἰσχυροτέρα ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην ἀπόδειξιν. Διότι ἡ πίστις εἶναι ἡ πραγματικὴ γνῶσις, ἡ ὁποία ἔχει ἀναποδείκτους τὰς ἀρχάς της, καὶ ἡ ἐν τῇ καρδίᾳ παρουσία, ὡς βεβαίων καὶ πραγματικῶν, τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον πραγμάτων (Ἑβρ. ια΄ 1).

23. Ἐκεῖνοι, ποὺ ἐπιζητοῦν μετὰ κόπου τὴν γνῶσιν καὶ ἀποτυγχάνουν εἰς τὴν πνευματικήν των αὐτὴν ἐπιδίωξιν, ἀποτυγχάνουν ἢ

ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας των ἢ διότι πρόκειται νὰ ἐπαίρωνται κατὰ τῶν μὴ γιγνωσκόντων, λογομαχοῦντες ἀσκόπως μεταξύ των. Θὰ συμβῇ δηλαδὴ μὲ αὐτούς, ὅ,τι συνέβη τὸν παλαιὸν καιρὸν μὲ τὸν Ἑβραϊκὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἀντέστη κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ εἰπῇ πρεπόντως ὁ Νόμος, ὅτι μερικοὶ παρακούσαντες ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος «καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἀμορραῖος, ποὺ κατοικοῦσεν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὄρος» (Δευτ. α' 44) καὶ τοὺς ἐπλήγωσε. Διότι κατ' ἀνάγκην ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι χάριν ἐπιδείξεως προσπαθοῦν νὰ παρουσιάσουν, δι' ἐξωτερικῶν μόνον σχημάτων τὴν ἀρετήν, ὄχι μόνον σφάλλουν νοθεύοντες τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ ἐλέγχονται σφοδρῶς ὑπὸ τῆς συνειδήσεως.

24. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν γνῶσιν πρὸς ἐπίδειξιν καὶ ὅταν ἀποτυγχάνῃ, δὲν πρέπει νὰ ζηλεύῃ διὰ τὴν προκοπὴν τοῦ πλησίον του, οὔτε καὶ νὰ λυπῆται· ἀλλ' ἂς προπαρασκευάζεται διὰ τὴν ἐπιτυχίαν παραπλησίων ψυχικῶν ἀρετῶν καὶ ἱκανοτήτων, ὅπως ἔχει προδιαταχθῆ, καλλιεργῶν προηγουμένως τὴν ψυχὴν διὰ τῶν σωματικῶν ἀρετῶν καὶ ἑτοιμαζόμενος οὕτω διὰ τὴν ἐπιθυμητὴν γνῶσιν.

25. Ὁ Θεός, ποὺ μᾶς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν πικρὰν δουλείαν τῶν δαιμόνων, ποὺ μᾶς τυραννοῦν, μᾶς ἐχάρισε τὴν ταπεινοφροσύνην ὡς φιλάνθρωπον ζυγὸν θεοσεβείας, διὰ τῆς ὁποίας, ἀφ' ἑνὸς μὲν δαμάζεται ὁλόκληρος ἡ δύναμις τοῦ διαβόλου, ἀφ' ἑτέρου δέ, αὐτοὶ ποὺ τὴν ἐπιθυμοῦν καὶ τὴν ἐπιδιώκουν, δύνανται νὰ πραγματοποιήσουν κάθε ἀγαθὸν καὶ νὰ τὸ διαφυλάξουν ἀκέραιον, χωρὶς νὰ συκοφαντηθῇ τοῦτο ὑπὸ τοῦ φθονοῦντος δαίμονος.

26. Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει, φοβεῖται· αὐτὸς δὲ ποὺ φοβεῖται, ταπεινώνεται· ἐκεῖνος ποὺ ταπεινώνεται, ἠρεμεῖ καὶ γίνεται πρᾶος, ἐφ' ὅσον ἀπέκτησε τὴν ἕξιν νὰ κατανικᾷ τοὺς ὅρους τῆς φύσεως καὶ νὰ μὴ ἐνοχλῆται ἀπὸ τὰ κινήματα τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας, ἅτινα, ὡς ἐκ τούτου, δὲν δύνανται νὰ ἐνεργήσουν ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ πρᾶος πάλιν τηρεῖ τὰς ἐντολάς· αὐτὸς δὲ ποὺ τηρεῖ τὰς ἐντολὰς καθαρίζει τὸν ψυχικόν του κόσμον· ἐκεῖνος δὲ ποὺ ἐκαθάρισε τὸν ψυχικόν του κόσμον, δέχεται τὰς θείας ἐλλάμψεις. Αὐτός, τέλος, ποὺ ἐδέχθη τὰς θείας ἐλλάμψεις καὶ ἐλαμπρύνθη, ἀξιώνεται πλέον νὰ συζευχθῇ τὸν Λόγον, ὡς νυμφίον, συγκοιταζόμενος μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπεράνω καὶ ἐπέκεινα τῆς λογικῆς ἐσωτερικὴν περιοχὴν τῶν θείων μυστηρίων.

27. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ γεωργός, ποὺ φροντίζει μετὰ προσοχῆς νὰ ἀνεύρῃ κατάλληλον χωράφι, διὰ νὰ μεταφυτεύσῃ ἕνα ἄγριον δένδρον, πίπτει ὅλως ἀπροσδοκήτως ἐπάνω εἰς θησαυρόν, ποὺ δὲν ἤλπιζε νὰ εἶναι κρυμμένος ἐκεῖ ποὺ ἔσκαπτε, τοιουτοτρόπως συμβαίνει καὶ μὲ κάθε ταπεινόφρονα Ἀσκητήν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιδιώκει ὑποκριτικὴν ἐπίδειξιν καὶ παραμένει ἤρεμος κατὰ τὴν ψυχήν, ἀπηλλαγμένος τῆς ὑλικῆς δασύτητος· ἐρωτώμενος δὲ ὁ τοιοῦτος, ὅπως ὁ μακάριος Ἰακώβ, ὑπὸ τοῦ πατρός του, διὰ νὰ γνωσθῇ ἡ τέχνη τῆς τοιαύτης ἀνελπίστου ἐπιτυχίας· «τί εἶναι αὐτό, παιδί μου, ποὺ τόσο γρήγορα ἀνεῦρες;» ἀπαντᾷ:

—«Εἶναι αὐτό, ποὺ μοῦ παρέδωσε Κύριος ὁ Θεός σου ἐνώπιόν μου» (Γεν. κζ' 20).

28. Διότι, ὅταν ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν παραδώσῃ εἰς ἡμᾶς τὰ θεωρήματα τῆς ἐπουρανίου σοφίας Του, ἐνῷ ἡμεῖς δὲν ἀνεμέναμεν νὰ ἀπολαύσωμεν χωρὶς κόπον τὴν τοιαύτην δωρεάν, τότε θὰ πρέπει νὰ νομίσωμεν, ὅτι ἔχομεν εὕρει αἰφνιδίως ἀνέλπιστον πνευματικὸν θησαυρόν. Διότι ὁ ἐπιμελὴς Ἀσκητὴς εἶναι ἕνας πνευματικὸς γεωργός, ὁ ὁποῖος φροντίζει νὰ ἐξωραΐσῃ, δι' οὐρανίου φυτείας, τὴν αἰσθητὴν χώραν τῶν ὁρατῶν καί, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προσπαθείας του αὐτῆς ἀνευρίσκει, ὅλως ἀπροσδοκήτως, θησαυρόν· ὁ θησαυρὸς δὲ αὐτὸς εἶναι ἡ κατὰ χάριν φανέρωσις εἰς αὐτὸν τῆς σοφίας ποὺ ὑπάρχει εἰς τὰ ὄντα.

29. Ἐκεῖνοι ποὺ παρατηροῦν, διὰ νὰ κατανοήσουν, τὰ ὄντα ὀρθῶς καὶ μετ' εὐσεβείας, χωρὶς νὰ σκέπτωνται κανένα τρόπον τῆς προσφιλοῦς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ματαιοδοξίαν ἐπιδείξεως, θὰ εὕρουν ὁπωσδήποτε τὰς ὁλοφώτους θεωρίας τῶν ὄντων νὰ τοὺς προϋπαντοῦν, καὶ νὰ προσφέρουν εἰς αὐτοὺς ἀκριβεστάτην καὶ ἀλάνθαστον τὴν βαθυτέραν κατανόησίν των· πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ὁ Νόμος λέγει· Ἀφοῦ εἰσέλθετε (εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας) κληρονομήσατε «μεγάλας καὶ ὡραίας πόλεις, ποὺ δὲν ἐκοπιάσατε διὰ νὰ οἰκοδομήσετε, καὶ οἰκίας, ποὺ εἶναι γεμᾶται ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα δὲν ἐσυνάξατε, καὶ λίμνας λαξευμένας εἰς τὴν πέτραν, ποὺ δὲν ἐκοπιάσατε νὰ κατασκευάσετε, καὶ ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας, ὅπου δὲν ἐφυτεύσατε» (Δευτ. ϛ' 10—11, Νεεμ. θ' 25). Διότι ἐκεῖνος, ποὺ δὲν ζῇ διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ διὰ τὸν Θεόν, πληροῦται ἀπὸ ὅλα τὰ θεῖα χαρίσματα, τὰ ὁποῖα ὅμως μέχρι τινὸς δὲν ἐφαίνοντο, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐνδεχομένης ἐνοχλήσεως τῶν παθῶν.

30. Οὐδέποτε ἡ ψυχὴ δύναται μόνη νὰ ἐπεκταθῇ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ὁ Θεός, κατ' ἄκραν συγκατάβασιν, δὲν ἐγγίσῃ αὐτὴν καὶ δὲν τὴν ἀνυψώσῃ μέχρις Ἑαυτοῦ, διότι ποτὲ δὲν ἠμπόρεσεν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νὰ ἀνατρέξῃ εἰς τόσον δυσθεώρητον ὕψος, ὥστε νὰ ἀντιληφθῇ θείαν τινὰ ἔλλαμψιν, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἀνέπαυσεν αὐτόν (ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναπαυθῇ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς) καὶ τὸν κατεφώτισε μὲ τὰς θείας ἐλλάμψεις.

31. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐξεπλήρωσε τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης, ἐπέρασε πλέον πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν, ποὺ προσφέρει ἡ μυστικὴ θεωρία. Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ περικλείσῃ ἐν ἑαυτῷ τοὺς λόγους τῶν ὄντων, ἀναπαύεται πλέον ἐκ τῆς ἐνδομύχου κινήσεως τοῦ νοός του περὶ τοὺς λόγους αὐτούς.

32. Τὰ στάδια τῆς τελειώσεως τῆς ψυχῆς εἶναι τρία, ἀναλογοῦντα πρὸς τὰς τρεῖς ἡμέρας, τὴν ἕκτην, τὴν ἑβδόμην, τὴν ὀγδόην. Ἕκτη ἡμέρα εἶναι ἡ τελεία ἐκτέλεσις ὑπὸ τῶν πρακτικῶν ὅλων τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν περὶ τὴν ἀρετήν. Ἑβδόμη εἶναι ἡ τελειοποίησις καὶ ἀπόλαυσις ὑπὸ τῶν θεωρητικῶν ὅλων τῶν φυσικῶν ἐννοιῶν, ποὺ ἀπαρτίζουν

τὴν ἀνωτέραν πάσης ἐκφραστικῆς δυνατότητος μυστικὴν γνῶσιν περὶ τὴν ἀρετήν. Ὀγδόη τέλος ἡμέρα εἶναι ἡ μετάταξις καὶ μετάβασις τῶν ἀξίων πρὸς θέωσιν.

33. Ἐκεῖνος, ποὺ κατώρθωσε νὰ ὁλοκληρώσῃ, ὅπως παραγγέλλει ὁ Θεός, τὴν ἕκτην ἡμέραν μὲ κατάλληλα ἔργα καὶ ὑψηλὰς ἐννοίας καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀπετελείωσε καλῶς τὴν (πνευματικὴν) ἐργασίαν του, οὗτος ἐξεπέρασε, διὰ τῆς κατανοήσεως, ὅλα τὰ ἔχοντα φυσικὴν καὶ χρονικὴν ὑπόστασιν καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν μυστικὴν θεωρίαν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν καὶ τῶν αἰώνων, ἀναπαυόμενος, κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, νοερῶς καὶ πέραν πάσης γνώσεως εἰς τὴν καθολικὴν καὶ ὑπερβατικὴν θεώρησιν τῶν ὄντων.

34. Ἐκεῖνος ποὺ ἠξιώθη νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἀνεστήθη ἐκ τῶν νεκρῶν· ἐννοῶ δηλαδὴ μὲ αὐτό, ὅτι ἀπηλλάγη ἀπὸ ὅλα τὰ αἰσθητά, τὰ νοητά, τοὺς λόγους καὶ τὰ νοήματα, ποὺ εὑρίσκονται μετὰ τὸν Θεόν, καὶ κατώρθωσε νὰ ζήσῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν τοῦ Θεοῦ, ποὺ μόνος πράγματι ὑπάρχει, ὥστε νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς κατὰ χάριν θεός, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε ἡ κληρονομία τῶν ἀξίων εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ὁ ἀξιούμενος αὐτῆς τῆς Χάριτος θὰ εὑρίσκεται ὑπεράνω ὅλων τῶν αἰώνων, τῶν χρόνων καὶ τῶν τόπων, ἀπολαμβάνων ὡς περιοχὴν ἀναπαύσεως τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, συμφώνως καὶ πρὸς τὸ νόημα τοῦ γραφικοῦ χωρίου· «γενοῦ δι' ἐμὲ Θεὸς ὑπερασπιστὴς καὶ τόπος ὠχυρωμένος διὰ νὰ μὲ σώσῃς» (Ψαλμ. ο' 3).

35. Ὁ πλοῦτος τῶν ἀρετῶν, ποὺ ἀποκτᾶται διὰ τῆς ἐμπράκτου ἐφαρμογῆς αὐτῶν, εἶναι ἀναγκαῖος δι' ὅλους τοὺς γνωστικούς· διότι, ὅπως λέγει καὶ ὁ Κύριος ἐν τῷ Ἱερῷ Εὐαγγελίῳ, αὐτός, ποὺ ἔχει βαλάντιον, δηλαδὴ γνῶσιν καὶ ἀρετήν, ἂς πάρῃ ἐπάνω του ὁμοίως καὶ σάκκον, δηλαδὴ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀρετῶν, ποὺ διατρέφει πλουσιοπαρόχως τὴν ψυχήν· ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει βαλάντιον, ὁμοῦ καὶ σάκκον, δηλαδὴ γνῶσιν καὶ ἀρετήν, ἂς πωλήσῃ τὸ ἱμάτιόν του καὶ ἂς ἀγοράσῃ μάχαιραν (Λουκ. κβ' 36).

36. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι πρέπει νὰ προσφέρῃ μετὰ προθυμίας τὴν σάρκα του εἰς τὰς ταλαιπωρίας καὶ τοὺς κόπους διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἀρετῶν, καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ μὲ σοφίαν, χάριν τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ εἰρήνης, τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν παθῶν καὶ τῶν δαιμόνων, δηλαδὴ τὴν συνήθειαν, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν συνεχῆ μελέτην τῶν ρημάτων τοῦ Θεοῦ, νὰ διακρίνῃ κανεὶς τὸ χειρότερον ἀπὸ τὸ καλλίτερον.

37. Ἐν ὅσῳ δὲν ἔχομεν ἐξέλθει καθαροὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν, ὡς καὶ ὅλων τῶν μετὰ τὸν Θεὸν ὄντων, δὲν ἀπεκτήσαμεν εἰσέτι τὴν συνήθειαν νὰ παραμένωμεν ἀμετακίνητοι εἰς τὴν ἀρετήν, χωρὶς νὰ τρεπώμεθα πρὸς τὸ κακόν. Ὁπόταν δέ, ἀπὸ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐπίμονον ἀγάπην ἡμῶν, κατορθώσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, τότε θὰ γνωρίσωμεν τὴν δύναμιν τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐκεῖ πρέπει νὰ πιστεύουν οἱ ἄξιοι,

ὅτι ὑπάρχει ἀμετακίνητος θεμελίωσις, ὅπου ἐπρόλαβεν ὁ νοῦς καὶ ἐρρίζωσε, διὰ τῆς ἀγάπης, τὴν δύναμίν του. Διότι ἐκεῖνος ποὺ δὲν κατώρθωσε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴν ὅσων ὁπωσδήποτε εἶναι δυνατὸν νὰ αἰχμαλωτίσουν τὸν νοῦν, καὶ νὰ μεταβῇ, πρὸς πνευματικὴν παραμονήν, εἰς τὴν ὑπεράνω πάσης νοήσεως γῆν, δὲν δύναται νὰ εἶναι τελείως ἐλεύθερος.

38. Ὁ μέγας Μωϋσῆς, ἀφοῦ ἔστησε τὴν σκηνήν του ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑβραίων (πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι κατηύθυνε τὴν γνώμην του καὶ τὴν διάνοιάν του μακρὰν ἀπὸ τὰ ὁρώμενα), ἀρχίζει νὰ προσκυνῇ τὸν Θεόν· ὅταν ὅμως εἰσῆλθεν εἰς τὸ σύννεφον (ποὺ συμβολίζει τὸν ἄϋλον καὶ χωρὶς συγκεκριμένον σχῆμα τόπον τῆς γνώσεως) μένει ἐκεῖ καὶ τελεῖ μετὰ μυστικῆς κατανύξεως τὰς ἱερωτάτας τελετάς· (βλ. Ἐξ. λγ' 7 καὶ ἑπ.).

39. Τὸ σύννεφον εἶναι ἡ ἀσώματος κατάστασις, ἡ ἄϋλος καὶ ὑπεράνω πάσης συγκεκριμένης μορφῆς, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος συναντᾷ τὴν παραδειγματικὴν γνῶσιν τῶν ὄντων καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὅστις εὑρεθῇ, ὡς ἄλλος Μωϋσῆς, κατανοεῖ διὰ τῆς θνητῆς φύσεως τὰ ἀθάνατα μυστήρια· μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ὑπερβατικῆς αὐτῆς καταστάσεως, ὁ ἀξιωθεὶς ζωγραφίζει εἰς τὴν ψυχήν του τὸ κάλλος τῶν θείων ἀρετῶν, ἔχων ὡς εὐκολομίμητον πρότυπον τὸ ἀπεικόνισμα τοῦ ἀρχετύπου κάλλους, τότε κατέρχεται ἀπὸ τὸ πνευματικὸν ὕψος καὶ προβάλλεται, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώκῃ, ὡς παράδειγμα εἰς αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ μιμηθοῦν τὴν ἀρετήν, φανερώνων, διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, τὴν δωρεὰν ποὺ ἀπήλαυσε, τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ.

40. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁμοιάζων μὲ σπόρον σινάπεως, φαίνεται παρὰ πολὺ μικρός· ἀφοῦ ὅμως καλλιεργηθῇ, ὅπως πρέπει, εἰς ἀγαθὴν γῆν, ἀναδεικνύεται τόσον πολὺ μεγάλο φυτόν, ὥστε νὰ ἐπαναπαύωνται ἐπάνω εἰς τοὺς κλάδους του, ὡς πτηνά, αἱ μεγαλοφυεῖς αἰτίαι τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν κτισμάτων (Ματθ. ιγ' 31—32, Μάρκ. δ' 30—32, Λουκ. ιγ' 18—19). Αὐτὸ δὲν εἶναι ὑπερβολή, διότι οἱ λόγοι τῆς δημιουργίας ὅλων τῶν κτισμάτων χωροῦν εἰς αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐνῷ ὁ λόγος τῆς Θεότητος εἰς οὐδὲν ἐκ τῶν ὄντων δύναται νὰ χωρέσῃ [1].

41. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶπεν, ὅτι ὁ ἔχων πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, εἶναι δυνατόν, διὰ λόγου μόνον, νὰ μεταθέσῃ ὄρος (Ματθ. ιζ' 20). Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἐφ' ὅσον ἔχομεν πίστιν δυνάμεθα νὰ ἀποκρούσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ διαβόλου, ὅστις κινεῖται πάντοτε

---

1) Λόγοι τῶν κτισμάτων εἶναι αἱ λογικαὶ ἑρμηνεῖαι τῆς προελεύσεως καὶ ὑποστάσεως τούτων· ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τῶν ὅλων, δι' αὐτὸ καὶ αἱ λογικαὶ ἑρμηνεῖαι τῆς προελεύσεως καὶ ὑποστάσεως τῶν ὄντων ἐνυπάρχουν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ. Λόγος δὲ τοῦ Θεοῦ νοεῖται ἐνταῦθα ἡ εἰδικὴ καὶ ἐξ ἄνωθεν φωτισμοῦ, ὑπερφυσικὴ περὶ Θεοῦ γνῶσις, ἥτις πληροῖ τὴν καρδίαν τοῦ πιστοῦ.

ἐναντίον μας, καὶ νὰ κρημνίσωμεν ἐκ θεμελίων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἤτοι τὴν ἕξιν τῆς κακίας, ἡ ὁποία εἶναι δυσκολομετακίνητος.

42. Τὸ Μάννα, ποὺ ἐδόθη εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, κατὰ τὴν πορείαν των εἰς τὴν ἔρημον (Ἐξ. ιϛ΄13—35), εἶνάι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἰς τοὺς ἐσθίοντας αὐτὸν δύναται νὰ προσφέρῃ πᾶσαν πνευματικὴν ἡδονήν· ἀλλ' ἐπὶ πλέον ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, διαφοροποιούμενος ἀναλόγως τῆς ἐπιθυμίας τῶν ἐσθιόντων, ἔχει τὴν μυστικὴν ἰδιότητα νὰ ἱκανοποιῇ πᾶσαν γεῦσιν. Διότι περικλείει τὴν ποιότητα πάσης πνευματικῆς βρώσεως· δι' αὐτὸ καὶ γίνεται, εἰς μὲν τοὺς γεννηθέντας ἄνωθεν διὰ σπορᾶς ἀφθάρτου, λογικὸν ἄδολον γάλα (Α΄ Πέτρ. β΄ 2 καὶ Ἑβρ. ε΄ 12—13)· εἰς ἐκείνους ποὺ εἶναι ψυχικῶς ἀσθενεῖς θεραπευτικὸν βότανον, προτρέπων πρὸς ἀναζωογόνησιν τὴν ἐξασθενήσασαν δύναμιν τῆς ψυχῆς· εἰς ἐκείνους πάλιν, ποὺ ἔχουν γυμνασμένα τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἱκανότητος νὰ διακρίνουν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, τοὺς προσφέρει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ στερεὰν τροφήν (Ἑβρ. ε΄ 14).

43. Ἔχει ἀκόμη ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλας ἀπείρους δυνάμεις, ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χωρέσουν ἐδῶ. Ἐφ' ὅσον δὲ κανεὶς ἐλευθερωθῇ (ἀπὸ κοσμικὰς καὶ ἐπιγείους ἐπιθυμίας) καὶ γίνῃ ἄξιος διὰ πολλὰ ἢ δι' ὅλα τὰ χαρίσματα, τότε θὰ λάβῃ καὶ ὅλας ἐκείνας τὰς δυνάμεις τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἢ καὶ μερικὰς ἐξ αὐτῶν, διότι κατώρθωσεν, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον, νὰ γίνῃ πιστὸς ἐδῶ, εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν. Διότι καὶ ἡ μεγαλυτέρα τελειότης τῶν θείων χαρισμάτων, ποὺ δίδονται κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν εἰς τὸν πλέον πιστὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ μέλλοντα νὰ ἀποκαλυφθῶσιν εἰς τὸν ἴδιον, εἶναι κάτι τὸ ἐλάχιστον καὶ μέτριον.

44. Ἕκαστος λόγος τοῦ Θεοῦ οὔτε μὲ πολλὰ λόγια ἐκφράζεται, οὔτε εἶναι φλυαρία· ἀλλ', ἀπ' ἐναντίας, εἶναι ἕνας, διακρινόμενος διὰ τὴν ἁπλότητά του, ἀποτελούμενος ἀπὸ διάφορα θεωρήματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ κάθε ἕνα εἶναι μέρος τοῦ λόγου· ὥστε αὐτὸς ποὺ ὁμιλεῖ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ἐὰν κατορθώσῃ νὰ εἴπῃ τι χωρὶς νὰ παραλείψῃ τίποτε ἀπὸ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸ ζητούμενον, ἀνέπτυξεν ἕναν ὡλοκληρωμένον λόγον τοῦ Θεοῦ.

45. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἡμέτερος λόγος, ποὺ προέρχεται κατὰ φυσικὴν καὶ λογικὴν ἀπόρροιαν ἀπὸ τὸν νοῦν μας, εἶναι ὁ ἄγγελος τῶν κρυπτομένων εἰς τὸν νοῦν μας κινημάτων (ποὺ τὰ γνωστοποιεῖ καὶ τὰ διαγγέλλει εἰς τρίτους), οὕτω πως καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔχει γνωρίσει κατ' οὐσίαν τὸν Πατέρα, ὅπως ὁ λόγος τὸν γεννήσαντα αὐτὸν νοῦν, ὥστε κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ δύναται νὰ κατανοήσῃ Αὐτόν, χωρὶς τὴν βοήθειαν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύπτει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν Πατέρα, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν, ὡς κατὰ φύσιν Λόγος (τοῦ Πατρός).

46. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ κέντρον ἑνὸς κύκλου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξακτινοῦνται εὐθεῖαι γραμμαί, ἡ θέσις, τὸ σημεῖον τῆς ἐξακτινώσεως,

θεωρεῖται τελείως ἀδιαίρετον, οὕτω πως καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἠξιώθη νὰ φθάσῃ, διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀσκήσεως, τὸ κέντρον πάσης δημιουργίας, τὸν Θεόν, θὰ γνωρίσῃ τοὺς ἐν τῷ Θεῷ προϋπάρχοντας λόγους τῶν γεγονότων καὶ ποιημάτων κατὰ μίαν σχέσιν, πρὸς τὸν Δημιουργόν, ἁπλῆν καὶ ἀδιαίρετον.

47. Εἶναι καλὸν διαρκῶς νὰ ἀσχολούμεθα καὶ νὰ ἀναζητοῦμεν τὸν Θεόν, ὅπως ἔχομεν διαταχθῇ (Ματθ. ς' 33, ζ' 7—8, Λουκ. ιβ' 31 καὶ ἀλλαχοῦ). Καὶ τοῦτο διότι ἐπιζητοῦντες, κατὰ τὴν παροῦσαν ζωήν, νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ ἔσχατον σημεῖον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, δὲν δυνάμεθα· ἔστω ὅμως καὶ ἐπ' ὀλίγον, ἐὰν κατορθώσωμεν νὰ πλησιάσωμεν τὸ θεῖον αὐτὸ βάθος, ἀμέσως θὰ ἴδωμεν διὰ τῶν ἐσωτερικῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς πράγματα Ἁγίων ἁγιώτερα καὶ πνευματικῶν πνευματικώτερα. Αὐτὴν τὴν δυνατότητα τῆς πνευματικῆς ἀνόδου καὶ τῆς ὀλίγον κατ' ὀλίγον θεωρήσεως τῶν θαυμασίων τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὅσον εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὑποδηλοῖ συμβολικῶς καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅστις εἰσήρχετο ἀπὸ τὰ Ἅγια, ποὺ ἦσαν ἁγιώτερα τῆς αὐλῆς, εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, ποὺ ἦσαν, καὶ αὐτά, ἁγιώτερα τῶν Ἁγίων (1).

48. Ἐφ' ὅσον, χάριν ἡμῶν, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ κατῆλθεν οἰκονομικῶς εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς καὶ ἀνῆλθεν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, καὶ πάσης ἀρχῆς, πάσης ἐξουσίας, πάσης κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος, ποὺ ὀνομάζεται εἴτε εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον εἴτε εἰς τὸν μέλλοντα, (ἂν καὶ εἶναι κατὰ τὴν θεϊκήν του φύσιν τελείως ἀκίνητος) ἐνεργῶν προηγουμένως εἰς τὸν Ἑαυτόν του, κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ κατ' οἰκονομίαν, αὐτὰ ποὺ θὰ συμβοῦν εἰς τοὺς σῳζομένους, τότε αὐτὸς ποὺ δέχεται τὴν ἀγάπην τῆς γνώσεως, ἃς ἔχῃ ὑπ' ὄψιν αὐτά, ὥστε νὰ χαίρεται τὴν ἐσωτερικὴν καὶ μυστικὴν χαρὰν τοῦ πνεύματος, ἀποβλέπων εἰς τὸ ἐξαίσιον τέλος, ποὺ ὑπεσχέθη καὶ ἐπιφυλάσσει ὁ Κύριος εἰς τοὺς ἀγαπῶντας Αὐτόν (2). Διότι ὅλα τὰ μετὰ Θεὸν πράγματα καὶ ὀνόματα καὶ ἀξιώματα θὰ εἶναι κατώτερα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ γίνουν, κατὰ Χάριν θεοί.

49. Ὑψούμενος ἐντὸς ἡμῶν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς πράξεως καὶ τῆς θεωρίας, σύρει πρὸς ἑαυτὸν ὅλους τοὺς λογισμούς,

---

1) Ἡ σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου τῶν Ἑβραίων, ἢ καὶ ἀργότερον ὁ Ναός, διῃρεῖτο εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αὐλήν, τὰ Ἅγια, καὶ τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων. Ἡ διαίρεσις αὐτή, κατὰ τὸν Ἀσκητικὸν Πατέρα, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ στάδια τῆς μυστικῆς τελειώσεως τῆς ψυχῆς, ὅταν αὕτη ἐπιτύχῃ νὰ ἐγγίσῃ ἔστω καὶ τὴν ἐπιφάνειαν μόνον τοῦ βάθους τῆς Θεότητος.

2) Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, κατὰ τὴν Θείαν αὐτοῦ φύσιν, ὡς Θεός, εἶναι ἀκίνητος, κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ὅμως ἐκινήθη, ὡς ἄνθρωπος, ἐπὶ τῆς γῆς, ἐνεργῶν οὕτω εἰς τὸν ἑαυτόν Του ὅσα πρόκειται νὰ συμβοῦν εἰς τοὺς κατὰ λόγον Θεοῦ πολιτευομένους. Τοῦτο ἔχων ὑπ' ὄψιν του ὁ ἐντρυφῶν εἰς τὴν μυστικὴν γνῶσιν πρέπει νὰ χαίρῃ, ἀποβλέπων εἰς τὸν ὁριστικὸν θρίαμβον, τῆς πρὸς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἀνόδου του.

ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὴν σάρκα, καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν φύσιν τῶν ὄντων, ἁγιάζων, ἀκόμη καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ τὰς αἰσθήσεις, κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν, καὶ ἐντάσσων ἡμᾶς, μὲ τὴν θέλησίν μας πλέον, ὑπὸ τὸν (ἐλαφρὸν καὶ χρηστὸν) ζυγόν του.

50. Ὁ θεατὴς λοιπὸν τῶν θείων καὶ νοητῶν αὐτῶν καταστάσεων ἂς ἀναβαίνῃ κατὰ σκοπὸν καὶ μετὰ σπουδῆς ἀκολουθῶν τὸν Λόγον, μέχρις ὅτου φθάσῃ τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκεται ὁ Λόγος· διότι πρὸς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον, τῆς παρουσίας τοῦ Λόγου, σύρει ὁ Λόγος τὴν ἡμετέραν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἐκκλησιαστὴς (Ἐκκλ. α' 5)· ὡσαύτως μίαν τοιαύτην εἰκόνα ἐξελίξεως κατὰ τὴν ἁγιότητα πρὸς συνάντησιν τοῦ Λόγου ἔχομεν καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ τυπικοῦ Ἀρχιερέως, ὅπου, ὡς γνωστόν, μετέβαινε ἀπὸ τῆς αὐλῆς εἰς τὰ Ἅγια, καὶ ἐκεῖθεν εἰσήρχετο εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, ὅπου, ὡς ἄνθρωπος εἰσῆλθεν ὁ ἴδιος (ὁ Λόγος) ὡς πρόδρομος χάριν ἡμῶν[1].

51. Δίδει εἰς τὸν λόγον σάρκα καὶ ὑλικὴν ὑπόστασιν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, χάριν ἠθικῆς διδασκαλίας, χρησιμοποιεῖ παραδείγματα καὶ λέξεις ἁπλουστέρας συγκαταβαίνων, τοιουτοτρόπως, εἰς τὸ χαμηλὸν πνευματικὸν ἐπίπεδον τῶν ἀκροατῶν· ἀντιθέτως πάλιν, ἀφυλοποιεῖ τὸν λόγον καὶ τὸν κάμνει πνεῦμα ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀναπτύσσει τὴν μυστικὴν θεολογίαν, χρησιμοποιῶν ὡς ἐκφραστικὰ μέσα τὰ ὑψηλὰ θεωρήματα.

52. Ὁ τοιοῦτος ἔμαθε νὰ σκάπτῃ, ὅπως οἱ Πατριάρχαι (τοῦ Ἰσραήλ) μὲ τὴν βοήθειαν τῆς πράξεως καὶ τῆς θεωρίας, τὰ εἰς τὸν ἐσωτερικόν του κόσμον ὑπάρχοντα φρέατα τῆς γνώσεως. Ἀσφαλῶς δὲ θὰ εὕρῃ μέσα τὸν Χριστόν, ὅστις εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μᾶς προτρέπει ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ νὰ πίνωμεν· «πίνε»—λέγει—«ὕδατα ἀπὸ τὰ ἀγγεῖα σου καὶ ἀπὸ πηγὴν τῶν ἰδικῶν σου φρεάτων» (Παρ. ε' 15). Ἐὰν βεβαίως πραγματοποιήσωμεν τὴν προτροπὴν αὐτήν, θὰ εὕρωμεν νὰ ὑπάρχουν ἐντὸς ἡμῶν οἱ θησαυροὶ αὐτῆς τῆς σοφίας.

53. Ἂς ἐνθυμηθῶμεν τοὺς Μαθητὰς τοῦ Κυρίου, οἵτινες, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἐκάθηντο εἰς τὸ ὑπερῷον, ἀφοῦ πρότερον ἔκλεισαν τὰς θύρας (Ἰωάν. κ' 19)· ἡ εὐαγγελικὴ αὐτὴ σκηνή, πέραν τῆς ἱστορικότητος αὐτῆς, συμβολίζει καὶ τὸ ἑξῆς: αὐτοί, ποὺ κατὰ τὴν χάριν τῶν ἀποκαλύψεων, ἔχουν ἀναβῆ ἀσφαλῶς εἰς τὸ ὕψος τῶν θείων θεωρημάτων, ἔκλεισαν τὰς αἰσθήσεις (ὡς νὰ ἦσαν θύραι οἰκήματος) διὰ τὸν φόβον εἰσόδου εἰς τὴν ψυχὴν πονηρῶν πνευμάτων· οὗτοι πλησιάζοντες (τὸ θεῖον) μὲ μόνην τὴν ἐνόρασιν χωρὶς νὰ ὁδηγῶνται ὑπὸ τῆς (ἐξωτερικῆς) γνώσεως, δέχονται τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ νὰ ἐμφανίζεται αἰφνιδίως εἰς αὐτούς, ἄνευ οὐδεμιᾶς κατ' αἴσθησιν ἐνεργείας [2]·

---

1) Ἐδῶ, προφανῶς, ὑπαινίσσεται, κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς (Ἑβρ. θ' 11—12) τὸ πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος (Λόγου), ἐν παραλληλισμῷ πρὸς τὸν συμβολισμὸν τῆς σκηνῆς καὶ τοῦ Ἀρχιερέως τοῦ Ἑβραϊκοῦ τελετουργικοῦ.

2) Πρόκειται περὶ ἐσωτερικῆς ἐλλάμψεως, ἐχούσης τὴν μορφὴν συγκεκρι-

τότε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ προσφέρει ὡς δῶρον εἰς τὰς τοιουτοτρόπως ἐλλαμφθείσας ψυχὰς ἀπάθειαν, διὰ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ μερισμὸν πνευμάτων, διὰ τῆς ἐμπνεύσεως, καὶ παρέχει εἰς τοὺς (θεοπνεύστους) αὐτοὺς ἀνθρώπους τὴν ἐξουσίαν ἐναντίον τῶν πονηρῶν πνευμάτων, δεικνύει δέ, παραλλήλως, καὶ τὰ σύμβολα τῶν μυστηρίων Του.

54. Ροδαλὸν πρόσωπον μὲ ὡραίους ὀφθαλμοὺς ἔχει, καθὼς λέγει ἡ Γραφὴ διὰ τὸν Μέγαν Δαβίδ (Α' Βασ. ιζ' 42), ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μαζὶ μὲ τὴν χάριν τοῦ κατὰ Θεὸν βίου, συνδυάζει καὶ τὸν λόγον τῆς γνώσεως, ὁπότε συνυπάρχουν ἡ πρᾶξις καὶ ἡ θεωρία, ἡ μὲν πρᾶξις λαμπρυνομένη ἀπὸ τὰς ἀρετάς, ἡ δὲ θεωρία φωτιζομένη ἀπὸ θεῖα νοήματα.

55. Ἐκεῖνος ποὺ παρακαλεῖ νὰ λάβῃ, παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, δὲν τὸν λαμβάνει ὁλόκληρον, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς δυνατότητος αὐτοῦ. Ὁ Ἄρτος τῆς ζωῆς [1], ὡς φιλάνθρωπος, προσφέρεται μὲν εἰς ὅλους. Δὲν τὸν λαμβάνουν ὅμως ὅλοι κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον· ἀλλὰ ἐκεῖνοι, ποὺ ἔχουν κατορθώσει μεγάλα ἔργα δικαιοσύνης, λαμβάνουν περισσοτέραν πνευματικὴν ὠφέλειαν ἐκ τοῦ Ἄρτου τῆς ζωῆς· ὅσοι πάλιν εἰργάσθησαν ὀλιγώτερον τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης δέχονται καὶ ὀλιγωτέραν τὴν ὠφέλειαν ἐξ αὐτοῦ. Ὁ κάθε ἕνας, δηλαδή, δύναται νὰ δεχθῇ τὸν Ἄρτον τῆς ζωῆς ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς ἀξίας τοῦ νοός του, ἤτοι τοῦ μέτρου τῆς καθαρότητος αὐτοῦ.

56. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ λέγεται καὶ θύρα, διότι εἰσάγει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς γνώσεως ὅσους ἔχουν διανύσει τὴν ὁδὸν τῶν ἀρετῶν, συμφώνως πρὸς τὰ μέτρα τοῦ ἀμέμπτου δρόμου τῆς πράξεως, καὶ δεικνύει, ὡς φῶς, τοὺς πολυφώτους θησαυροὺς τῆς σοφίας. Εἶναι ἐπίσης ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ὁδός, καὶ θύρα, καὶ κλειδὶ καὶ Βασιλεία. Καὶ εἶναι μὲν ὁδός, διότι ὁδηγεῖ· κλειδί, διότι ἀνοίγει εἰς αὐτούς, ποὺ εἶναι ἄξιοι τῶν θείων, τὴν θύραν τῆς γνώσεως, ἀλλὰ καὶ ἀνοίγεται εἰς αὐτοὺς πρὸς κατανόησιν· θύρα λέγεται, διότι εἰσάγει· τέλος δὲ λέγεται Βασιλεία, διότι τὸν κληρονομοῦν (οἱ ἄξιοι) καὶ προσφέρεται εἰς ὅλους νὰ μετάσχουν Αὐτοῦ.

57. Ἐπὶ πλέον ὁ ἴδιος Λόγος τοῦ Θεοῦ λέγεται φῶς καὶ ζωὴ καὶ ἀνάστασις καὶ ἀλήθεια [2]. Καὶ φῶς μὲν λέγεται καὶ διότι λαμπρύ-

---

μένης ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ καὶ σαφοῦς Αὐτοῦ γνώσεως, προερχομένης κατ' εὐθεῖαν ἐκ τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς ἐμπειρίας αἱ αἰσθήσεις (ὅρασις—ἀκοή).

1) Ὁ Ἄρτος τῆς ζωῆς εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός (Ἰωάν. ς' 35, 48), τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος γεύεται καὶ μυστικῶς (κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς μυστικῆς θεωρίας), ἀλλὰ καὶ πραγματικῶς (κατὰ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας). Ἡ ἐπενέργεια ὅμως τῆς τοιαύτης γεύσεως (κατὰ τὸν Ἅγιον Μάξιμον) ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς ἱκανότητος τοῦ γευομένου.

2) «Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. η' 12), «ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή» (Ἰωάν. ιδ' 6), «ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή» (Ἰωάν. ια' 25).

νει τὰς ψυχάς, καὶ διότι ἀποδιώκει τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας, καὶ διότι φωτίζει τὸν νοῦν, διὰ νὰ κατανοῆ τὰ ἀπόρρητα καὶ ἐμφανίζει εἰς τὴν ψυχὴν ὑπεργήϊνα καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν μυστήρια, τὰ ὁποῖα θεῶνται, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς, μόνον οἱ καθαροί· λέγεται ζωὴ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, διότι παρέχει εἰς τὰς ψυχάς, ποὺ ἀγαποῦν τὸν Κύριον, τὴν εὐχέρειαν νὰ κινοῦνται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν θείων νοημάτων. Λέγεται, ἐπίσης, ἀνάστασις, διότι ἀνυψώνει τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν νεκρὰν προσπάθειαν τῶν ὑλικῶν ἐπιδιώξεων καὶ τὸν διαφυλάσσει καθαρὸν ἀπὸ τὴν πολύμορφον φθορὰν καὶ νεκρότητα.

58. Τέλος, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, λέγεται ἀλήθεια, διότι προσφέρει ὡς δῶρον εἰς τοὺς ἀξίους σταθερὰν καὶ ἀμετάτρεπτον τὴν συνήθειαν (τῆς ἐκτελέσεως) τῶν ἀγαθῶν, κατὰ τὸ διάστημα ποὺ ἡ ψυχὴ μεταβαίνει ἀνοδικῶς ἀπὸ δυνάμεως εἰς δύναμιν καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, πρᾶγμα ποὺ φανερώνει τὴν ἀπὸ ἀρετῆς εἰς ἀρετὴν μεγαλυτέραν προκοπήν, καὶ τὴν ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν ὑψηλοτέραν ἀνάβασιν. Κατὰ τὰ στάδια τῆς ἀνοδικῆς αὐτῆς πορείας ἡ ψυχὴ μεταλλάσει συνεχῶς παροικίαν, συμφώνως πρὸς τὸ γραφικὸν λόγιον· «πολλὰ παρῴκησεν ἡ ψυχή μου» (Ψαλμ. ριθ 6).

59. Διότι τὸ διάστημα τῆς πνευματικῆς πορείας πρὸς τελείωσιν εἶναι πολύ, ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ πλῆθος τῶν γνώσεων, ποὺ ὀφείλει ἡ ψυχὴ νὰ διαβῇ, μέχρις ὅτου θὰ διέλθῃ «εἰς τὸν τόπον τῆς θαυμαστῆς σκηνῆς, ἕως τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, μὲ φωνὴν χαρούμενην καὶ ἦχον ἀποκαλύψεως τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ἑορταζόντων» (Ψαλμ. μα' 5). Διαρκῶς ἀγαλλιᾶται ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν πορείαν της αὐτήν, προσθέτουσα, εἰς τὰς νοερὰς φωνάς, νοερὰν φωνὴν διὰ τὴν προκοπήν, ποὺ προῆλθεν ἀπὸ τὰς θείας καὶ νοητὰς ὀπτασίας, τὰς ὁποίας ἠξιώθη νὰ βλέπῃ διὰ τοῦ καθαρθέντος νοός· αὐτὴ ἡ κατάστασις τῆς πνευματικῆς εὐφροσύνης καὶ ἡδονῆς ἀναμιγνυομένη μὲ τὴν ἀγαλλίασιν ποὺ αἰσθάνεται ὁ νοῦς, ἐξ ἀφορμῆς τῶν θεωρηθέντων, τῆς μόνης δηλαδὴ χαρᾶς, δημιουργεῖ ἕνα περιβάλλον μοναδικῆς ἑορτῆς, ὅπου οἱ ἄξιοι ὄχι μόνον χαίρονται, ἀλλὰ καὶ εὐχαριστοῦν τὸν Θεὸν διὰ τὰς θείας αὐτὰς δωρεάς.

60. Μὲ τοιούτου εἴδους ἑορτὰς ἑορτάζουν ὅλοι ὅσοι ἔχουν λάβει εἰς τὰς καρδίας των τὸ πνεῦμα τῆς Χάριτος, ἀνακράζοντες ἀπὸ βαθὺν κατανυκτικὸν ἐνθουσιασμόν· «Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ» (Μαρ. ιδ' 36).

61. Ἐκεῖνος, ποὺ κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, θὰ δυνηθῇ νὰ γνωρίσῃ ὄχι μόνον τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεως τῶν μετὰ τὸν Θεὸν ὄντων, ποὺ κινοῦνται ὑπ' Αὐτὸν (καὶ αἰτίᾳ Αὐτοῦ), ἀλλὰ θὰ ἴδῃ καὶ Αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, διὰ τῶν ψυχικῶν ὀφθαλμῶν, εἰς τὰ βάθη τοῦ νοός του, ἀμυδρῶς πως, ἀφοῦ προηγουμένως διαβῇ δι' ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους ὄντων· ἡ τοιαύτη ἐνόρασις τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ νοὸς συνιστᾷ τὴν ἰδανικὴν κορυφὴν εἰς τὴν ἀνάβασιν τῶν ἀρετῶν καὶ τὸ ἐπιδιωκόμενον τέλος τῆς ἀκρότητος αὐτῶν.

62. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀκροτάτην κορυφὴν τῆ

τελειότητος, τότε καὶ ὁ Θεὸς τιμᾷ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν μὲ τὸ νὰ ἐγχαράττῃ (εἰς τὴν καρδίαν του), ὡς εἰς Μωσαϊκάς τινας πλάκας, διὰ τοῦ πνεύματος, τὰ ἴδια γράμματα, τὴν ἰδικήν του δηλαδὴ σφραγῖδα, καὶ ἡ μυστικὴ καὶ νοερὰ αὐτὴ ἐγχάραξις ἐπὶ τοσοῦτον καθίσταται βαθυτέρα καὶ μονιμωτέρα, καθ' ὅσον (ἡ καρδία) εὐδοκιμεῖ εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ θεωρίαν, συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολήν, ποὺ διατάσσει νὰ αὐξανώμεθα πνευματικῶς [1].

63. Ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκεται εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ὁσονδήποτε τέλειος καὶ ἐὰν καταστῇ, κατὰ τὴν ἐδῶ πνευματικήν του κατάστασιν, ἐν τούτοις μόνον μέρος τῆς γνώσεως κατέχει καὶ μέρος τῆς Προφητείας, ὡς ἀρραβῶνα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὄχι ὅμως τὸ πλήρωμα τῶν χαρισμάτων. Ὅταν κάποτε θὰ ἔλθῃ, μετὰ τὸ πέρας τῶν αἰώνων τῆς παρούσης ζωῆς, εἰς τὴν τελείαν κατάπαυσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀποκαλύπτεται εἰς τοὺς ἀξίους πρόσωπον πρὸς πρόσωπον αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀλήθεια ἐξ ἑαυτῆς ὑπάρχουσα, τότε πλέον ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ κατέχῃ μέρος τοῦ πληρώματος, ἀλλὰ ὁλόκληρον τὸ πλήρωμα τῆς Χάριτος κατὰ μέθεξιν.

64. Διότι, ὅπως λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος, θὰ φθάσουν ὅλοι, δηλαδὴ οἱ σῳζόμενοι, «εἰς τέλειον ἄνδρα, εἰς τὸ κατάλληλον μέτρον ἡλικίας, (διὰ νὰ δεχθοῦν) τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. δ' 13) εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκονται ἀποκεκρυμμένοι οἱ θησαυροὶ τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας· καὶ «τότε θὰ καταργηθῇ ἡ μερικὴ γνῶσις» (Α' Κορ. ιγ' 10).

65. Μερικοὶ ζητοῦν νὰ μάθουν, πῶς θὰ εἶναι ἡ κατάστασις τῆς τελειότητος ὅσων ἀξιώνονται νὰ κληρονομήσουν τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Ποῦ θὰ εὑρίσκεται ἡ τελειότης; κατὰ τὴν προκοπὴν καὶ μετάβασιν (τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν τελειότητα) ἢ κατὰ τὴν πρὸς ἑαυτὴν ἁρμονίαν τῆς ψυχῆς, ὅταν αὕτη θὰ φθάσῃ εἰς τὴν μόνιμον κατάστασιν τῆς ὡλοκληρωμένης τελειότητος; Πῶς πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν τὴν μελλοντικὴν κατάστασιν καὶ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ψυχῶν;

66. Εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐρωτημάτων αὐτῶν θὰ ἠδύνατο κανείς, φιλοσοφῶν καὶ στοχαζόμενος, νὰ ἀπαντήσῃ ὡς ἑξῆς: Τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος θὰ τὴν ἴδωμεν, ἐμμέσως, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναλογίας, εἰς τὴν διατροφὴν τῶν ὑλικῶν σωμάτων· ὡς γνωστόν, ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον λαμβάνομεν τὴν σωματικὴν τροφὴν εἶναι διπλοῦς· ὁ πρῶτος ἀποβλέπει εἰς τὴν αὔξησιν καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὴν συντήρησιν τῶν τρεφομένων. Διότι, μέχρις ὅτου φθάσωμεν εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀναπτύξεως καὶ διαπλάσεως τοῦ σώματος, τρεφόμεθα διὰ τὴν αὔξησιν· ὅταν ὅμως τὸ σῶμα φθάσῃ εἰς τὸ μέτρον τῆς φυσιολογικῆς του ἀναπτύξεως,

---

1) Ἀλληγορικὴ ἑρμηνεία τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ· «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς» (Γέν. α' 28, η' 17 θ' 1,7). Βλέπε καὶ περὶ πνευματικῆς αὐξήσεως ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ (Ἐφεσ. δ' 15, Κολ. α' 10, β' 19, Α' Πέτρ. β' 2, Β' Πέτρ. γ' 18).

τότε πλέον δὲν τρέφεται διὰ νὰ αὐξηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ συντηρηθῇ.

67. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ψυχήν· διπλοῦς εἶναι ὁ λόγος τῆς διατροφῆς αὐτῆς. Πρῶτον λοιπὸν τρέφεται, μὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ θεωρήματα, διὰ νὰ προκόψῃ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ νὰ φθάσῃ «τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. δ' 13), ἀφοῦ προηγουμένως διαβῇ, διὰ τῆς γνώσεως, ὅλα τὰ ὄντα· ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, τότε πλέον ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται πέραν πάσης (ἀνάγκης) προκοπῆς πρὸς ἐπίδοσιν καὶ αὔξησιν διὰ τῶν ἀναφερθέντων μέσων διατρεφομένη ἀμέσως μὲ τροφὴν ὑπὲρ τὴν νόησιν.

68. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος ἀφοῦ ἀπολαύσῃ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς ἀφθάρτου τροφῆς, ἡ ὁποία τὸν βοηθεῖ ὄχι πλέον διὰ τὴν αὔξησιν τῆς ψυχῆς πρὸς τελειότητα, ἀλλὰ διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ἐπιχορηγηθείσης εἰς τὴν ψυχὴν τελειότητος, τῆς ἐξομοιούσης αὐτήν, κατὰ Χάριν, πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὅταν, ἐκ τῆς μεταλήψεως τῆς τροφῆς ἐκείνης, ἡ ψυχὴ ἐπιτύχῃ τὴν ἔκφανσιν τῶν ἀπείρων λαμπρῶν ἐκλάμψεων τῆς τροφῆς ἐκείνης, ὅπου ἡ παντοτινὴ καὶ ἀΐδιος ἀκινησία μιᾶς ὑπερκοσμίου εὐτυχίας ἐγκαθίσταται μονίμως ἐντὸς αὐτῆς, τότε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀποβαίνει, κατὰ τὴν μέθεξιν τῆς θεϊκῆς Χάριτος, θεός.

69. Εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτὴν περίπτωσιν αἱ κατὰ νοῦν καὶ αἴσθησιν ἐνέργειαι τῆς ψυχῆς παύουν, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ σώματος ὑφίστανται τὰς συνεπείας τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν τῆς θεώσεως, ὥστε καὶ διὰ τῆς ψυχῆς καὶ διὰ τοῦ σώματος ὁ Θεὸς μόνον νὰ φαίνεται, νικηθέντων καὶ τῶν δύο ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δόξης τῶν φυσικῶν γνωρισμάτων (τῆς θεώσεως).

70. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἐν τῇ Γραφῇ ἀναφερομένων αἰωνίων μονῶν καὶ ἐπαγγελιῶν, δι' ἄλλους μὲν σημαίνει διαφορετικὴν τοπικὴν ὕπαρξιν, δι' ἄλλους δὲ χαρακτηρισμὸν τῆς ἰδιαιτέρας δι' ἑκάστην μονὴν καταστάσεως, κατὰ τὴν ποσότητα καὶ ποιότητα τῆς πνευματικῆς δυνάμεως. Ἐκεῖνος ὅμως ὁ ὁποῖος κατενόησε τί σημαίνει τὸ «ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστι» (Λουκ. ιζ' 21), καὶ τί σημαίνει τὸ «ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσι» (Ἰωάν. ιδ' 2) θὰ θεωρήσῃ τὴν δευτέραν ἄποψιν ὡς ὀρθοτέραν (ὅτι δηλαδὴ ἡ μεταξὺ αἰωνίων μονῶν καὶ ἐπαγγελιῶν, διαφορὰ ἔγκειται εἰς τὴν πνευματικὴν ποιότητα καὶ ποσότητα ἑκάστης μονῆς) (1).

Γ'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαάκ.

ἘΣΤΙ γνῶσις προηγουμένη τῆς πίστεως, καὶ ἔστι γνῶσις τικτομένη ἐκ πίστεως· καὶ ἡ μὲν προτέρα ἐστὶν ἡ φυσικὴ διάκρισις, ἡ ἐξ αὐτῆς τῆς δημιουργίας ἐγκατεσπαρμένη τῇ φύσει, ἡ κρίνουσα τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ ἄνευ μαθήσεως, ἥτις ἐκ μαθήσεως, προσθήκην λαμβάνει, καὶ αὔξησιν, καὶ οὐκ ἔστι τις ἄνθρωπος ὁ ταύτην μὴ ἔχων.

2. Ὅστις μὲν τῷ θελήματι αὐτοῦ, τῷ φιληδόνῳ καὶ ἐμπαθεῖ, συγκαλύψει

---

1) Μονή=διαμονή, κατοικία.

καὶ καταχώσει αὐτήν, ἐστέρηται τῆς ἐξ αὐτῆς ὠφελείας, καὶ ὁδηγίας, καὶ τὴν τιμὴν ἀπολέσας, ἧς ὁ Θεὸς ἠξίωσε τὴν ἡμετέραν φύσιν, τοῖς ἀλόγοις γέγονεν ὅμοιος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις ἢ διάκρισις καλοῦ τε καὶ κακοῦ· διὸ καὶ παρὰ τοῦ Προφήτου ὁ τοιοῦτος ἀκούει· «ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὤν, οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς».

3. Ὁ δὲ ταύτην τηρῶν καὶ ἐπιμελῶς ἀναψηλαφῶν, εὑρίσκει ἐν αὐτῇ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ χειραγωγεῖται δι' αὐτῆς εἰς τὴν πίστιν· διακρίνας γὰρ τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐκ τῆς φύσεως, ὅτι δεῖ πιστεῦσαι τῷ Θεῷ τῷ τὰ πάντα δημιουργήσαντι, καὶ τοῖς λόγοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι αὐτούς.

4. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς πίστεως τίκτεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὅς ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπον μετανοῆσαι καὶ ἐργάσασθαι, καὶ οὕτως ὁ ἄνθρωπος ἀξιοῦται τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς, ἥτις ἐστὶν αἴσθησις τῶν μυστηρίων· αὕτη δὲ οὐκ ἐκ τοῦ φόβου γεννᾶται, ὃ γὰρ οὐκ ἔχει ἡ φύσις ἐν ἑαυτῇ κείμενον, πῶς καὶ προάξει εἰς γέννησιν; ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων τῆς μετανοίας, ἐκ τῆς Χάριτος δίδοται, ἧς τοὺς ἀῤῥαβῶνας ἐν τῷ Βαπτίσματι ἐδεξάμεθα.

5. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς πνευματικῆς γνώσεως, πίστις ἑτέρα γεννᾶται τῆς ἀληθοῦς θεωρίας, οὐκ ἐναντία οὖσα τῇ πρώτῃ πίστει, ἀλλὰ βεβαιοῦσα μᾶλλον αὐτήν· ἐν ἐκείνῃ μὲν γάρ, ἡ ἀκοὴ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἐν δὲ ταύτῃ, ἡ θεωρία ἀποκαλύπτεται, ἥτις τῆς ἀκοῆς ἀσφαλεστέρα ὑπάρχει, ἧς καὶ ὁ Ἰὼβ ἀξιωθεὶς μετὰ τὴν τῶν πειρασμῶν νίκην, πρὸς Θεὸν ἔφησεν· «ἀκοὴν μὲν ὠτὸς ἤκουόν Σου τὸ πρότερον, νυνὶ δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε».

Ἑρμηνεία

ΥΠΑΡΧΕΙ γνῶσις, ποὺ προηγεῖται τῆς πίστεως καὶ γνῶσις, ποὺ γεννᾶται ἀπὸ τὴν πίστιν. Ἡ γνῶσις ποὺ προηγεῖται τῆς πίστεως εἶναι ἡ ἀποκτωμένη ἐκ τῆς διακρίσεως τῶν φυσικῶν ὄντων, καὶ ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὴν φύσιν ἀπὸ τῆς δημιουργίας αὐτῆς, ἡ διακρίνουσα τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακὸν χωρὶς τὴν βοήθειαν εἰδικῆς μορφώσεως [1]· ἡ τοιαύτη φυσικὴ γνῶσις, ἔμφυτος εἰς ὅλους, λαμβάνει προσθήκην καὶ αὐξάνεται ἀπὸ τὴν μάθησιν, δὲν ὑπάρχει δὲ ἄνθρωπος, ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ τὴν γνῶσιν αὐτήν.

2. Ὁποιος ὅμως, διὰ τοῦ φιληδόνου καὶ ἐμπαθοῦς θελήματός του, σκεπάσῃ καὶ καταχώσῃ τὴν γνῶσιν αὐτήν, ἔχει πλέον στερηθῆ ἀπὸ τὴν ὠφέλειαν καὶ ὁδηγητικὴν αὐτῆς δύναμιν. Ὁ τοιοῦτος ἔχασε καὶ τὴν τιμήν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐτίμησε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ἔγινεν ὅμοιος μὲ τὰ ἄλογα ζῷα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν σύνεσιν, καὶ οὔτε ἠμποροῦν νὰ διακρίνουν τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Δι' αὐτὸ ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἀκούει τὸν δίκαιον ἔλεγχον τοῦ Προφήτου Δαυῒδ λέγοντος· «ἄνθρωπος εὑρισκόμενος εἰς τὸ ὕψος μιᾶς τοιαύτης ὑψηλῆς τι-

1) Περὶ τῆς φυσικῆς αὐτῆς γνώσεως ὁμιλεῖ καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ διὰ τῶν ἑξῆς: «Τὰ γὰρ ἀόρατα Αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται» (Ρωμ. α' 20). «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν Αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα» (Ψαλμ. ιη' 2). «Ἔθνη, τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιεῖ» (Ρωμ. β' 14) καὶ ἄλλα.

μῆς δὲν τὸ ἀντελήφθη· κατῆλθεν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἀνοήτων κτηνῶν καὶ ἔγινεν ὅμοιος μὲ αὐτά» (Ψαλμ. μη' 21).

3. Ἀπ' ἐναντίας· ἐκεῖνος ποὺ φυλάσσει τὴν γνῶσιν αὐτὴν καὶ διαρκῶς μετ' ἐπιμελείας τὴν ἐξετάζει μὲ τὴν διάνοιάν του, εὑρίσκει δι' αὐτῆς τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ καὶ χειραγωγεῖται ὑπ' αὐτῆς εἰς τὴν πίστιν· διότι, ἐφ' ὅσον ἀπέκτησε τὴν πνευματικὴν δυνατότητα νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, ἔχει πλέον τὴν ἐκ τῆς φύσεως ἀπόδειξιν, ὅτι πρέπει νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Θεόν, ποὺ ἐδημιούργησε τὰ πάντα, ὅπως, ἐπίσης, καὶ εἰς τὰς ἐντολάς Του, ἐφαρμόζων αὐτὰς εἰς τὴν ζωήν του.

4. Ἀπὸ δὲ τὴν οὕτω πως διαμορφουμένην πίστιν γεννᾶται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπον νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ἐργασθῇ κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Καὶ τοιουτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος ἀξιώνεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν αἴσθησιν τῶν μυστηρίων (1). Αὕτη δέ, ἡ πνευματικὴ γνῶσις, δὲν γεννᾶται ἐκ τοῦ φόβου (διότι ὅ,τι δὲν ἔχει ἡ φύσις ἐν ἑαυτῇ ὑπάρχον, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ παραγάγῃ κατὰ τὴν γέννησιν;), ἀλλὰ δίδεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἠξιωμένον ἄνθρωπον, διὰ τῶν ἔργων τῆς μετανοίας καὶ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, τῆς ὁποίας τὸν ἀρραβῶνα ἐλάβομεν κατὰ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα.

5. Ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πνευματικὴν γνῶσιν γεννᾶται μία ἄλλη πίστις, ἡ πίστις τῆς ἀληθινῆς θεωρίας· ἡ πίστις αὐτὴ δὲν εἶναι ἀντίθετος μὲ τὴν προηγουμένην, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ἐπιβεβαιώνει καὶ τὴν ἐπικυρώνει. Διότι κατ' ἐκείνην, τὴν πρώτην πίστιν, ὁ ἄνθρωπος πληροφορεῖται τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ γιγνώσκει Αὐτὸν διὰ τῆς ἀκοῆς· κατ' αὐτήν, τὴν ἐπιγενομένην πίστιν, ἀποκαλύπτεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡ θεωρία τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἀσφαλεστέρα τῆς δι' ἀκοῆς πληροφορίας. Αὐτῆς, τῆς ἐκ θεωρίας πίστεως, ἀξιωθεὶς ὁ Ἰώβ, μετὰ τὴν κατὰ τῶν πειρασμῶν νίκην, εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· «ἀκοὴν μὲν ὠτὸς ἤκουόν σου τὸ πρότερον, νυνὶ δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε» (Ἰὼβ μβ' 5). Δηλαδὴ «ἐπληροφορούμην προηγουμένως περὶ Σοῦ διὰ τῆς ἀκοῆς, ἐνῷ τώρα Σὲ εἶδον πλέον μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου».

1) Ὑπὸ τὴν λέξιν αἴσθησιν ἐννοεῖ ἐδῶ τὴν ἐσωτερικὴν ἐνόρασιν, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος, διὰ τῆς διανοίας, βλέπει τὰ μέλλοντα ὡς ἐνεστῶτα καὶ ἀποσαφηνίζει τὰς ὑπὲρ λόγον καὶ αἴσθησιν ἐννοίας.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΔ΄

Πῶς καὶ πόθεν ὁ νοῦς Χάριτος Θεοῦ γίνεται μέτοχος, καὶ εἰς θεωρίαν ἀνάγεται, καὶ πῶς ἐν αὐτῇ συντηρεῖται.

Πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ ὁ νοῦς γίνεται μέτοχος τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ φέρεται εἰς τὸ ὕψος τῆς θεωρίας καὶ πῶς διατηρεῖται εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν τῆς Χάριτος;

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος· ἐὰν τὸν Θεὸν ζητήσωμεν, φανήσεται ἡμῖν, καὶ ἐὰν Αὐτὸν κατάσχωμεν, παραμενεῖ ἡμῖν.

2. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· τί ἐστιν ἡ γεωργία τῆς ψυχῆς, ἵνα καρποφορήσῃ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἡ γεωργία τῆς ψυχῆς ἐστιν ἡ ἡσυχία τοῦ σώματος, καὶ πολλὴ εὐχὴ σωματική, καὶ τὸ μὴ προσέχειν πταίσμασιν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἰδίοις· ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ὑπομείνῃ ἐν τούτοις, οὐ χρονίζει καρποφορῆσαι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

3. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν· ἡ ψυχή, ὅταν ἀποστῇ ἀπὸ παντὸς ἐν διαλέκτῳ φιλονεικήματος, καὶ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης συγχύσεως καὶ ταραχῆς, παραβάλλει αὐτῇ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε δυνήσεται τεκεῖν στεῖρα οὖσα.

4. Ποτὲ Ζαχαρίας ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Σιλουανοῦ, ἀπερχόμενος εἰς διακονίαν, εἶπε τῷ Γέροντι· ἀπόλυσον, Πάτερ, τὸ ὕδωρ καὶ πότισον τὸν κῆπον. Ὁ δὲ ἐξελθών, ἐσκέπασε τὴν ὄψιν αὐτοῦ τῷ κουκουλίῳ, ὥστε μόνον τὰ ἴχνη αὐτοῦ βλέπειν, καὶ οὕτω τὸν κῆπον ἐπότιζε.

5. Παρέβαλε δὲ αὐτῷ ἀδελφὸς αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀπὸ μακρόθεν, κατενόει τί ἐποίει· εἶτα εἰσελθὼν πρὸς αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς εἶπεν· εἰπέ μοι, Ἀββᾶ, τί τὸ πρόσωπόν σου κατεσκέπασας τῷ κουκουλίῳ, καὶ οὕτω τὸν κῆπον ἐπότιζες; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· ἵνα μὴ ἴδωσιν οἱ ὀφθαλμοί μου τὰ δένδρα καὶ ἀπασχοληθῇ ὁ νοῦς μου ἀπὸ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ εἰς αὐτά.

6. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Σισώην λέγων· θέλω τὴν καρδίαν μου τηρῆσαι καὶ οὐ δύναμαι. Λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· πῶς τὴν καρδίαν τηρήσωμεν, τῆς γλώττης ἡμῶν τὴν θύραν ἀνεῳγμένην ἐχούσης;

7. Ἠρώτησαν ἀδελφοί ποτε τὸν Ἀββᾶν Σιλουανὸν λέγοντες· ποίας πολιτείας εἰργάσω, Πάτερ, ἵνα λάβῃς τὴν φρόνησιν ταύτην; Καὶ ἀπεκρίθη· οὐδέποτε ἀφῆκα εἰς τὴν καρδίαν μου λογισμὸν παροργίζοντα τὸν Θεόν.

8. Ἐκάθητό ποτε ὁ Ἀββᾶς Σισώης ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ. Καὶ κρούσαντος τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, ἔκραξεν ὁ Γέρων· φύγε, Ἀβραάμ, μὴ εἰσέλθῃς, ἄρτι οὐ σχολάζω.

9. Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Μωϋσέα λέγων· ὁρῶ ἐνώπιόν μου πρᾶγμα, καὶ οὐ δύναμαι αὐτὸ κατασχεῖν. Ἔφη ὁ Γέρων· ἐὰν μὴ γένῃς νεκρὸς ὡς οἱ ταφέντες, οὐ δύνασαι αὐτὸ κατασχεῖν.

10. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα περὶ τῶν ἑξῆς ζητημάτων εἰς ἃ ἔλαβε τὰς ἀκολούθους ἀπαντήσεις.

Ἐρώτησις

11. Ποίαν ἐργασίαν ὀφείλει ἔχειν ἡ καρδία, ἵνα εἰς αὐτὴν ἀσχολῆται;

Ἀπόκρισις

12. Αὕτη ἐστὶν ἡ τελεία ἐργασία τοῦ Μοναχοῦ, τὸ προσέχειν τῷ Θεῷ ἀπερισπάστως.

Ἐρώτησις

13. Ἀλλ' οἱ πονηροὶ λογισμοὶ οὐκ ἐῶσι τὸν νοῦν ἀεὶ προσέχειν τῷ Θεῷ· πῶς οὖν ὀφείλει αὐτοὺς ἐκδιώκειν;

Ἀπόκρισις

14. Οὐ δύναται ὅλως ὁ νοῦς ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο ποιῆσαι· οὐ γὰρ ἔχει ἰσχὺν τοιαύτην· ὅταν δὲ προσβάλλωσιν οἱ λογισμοί, εὐθέως ὀφείλει καταφεύγειν πρὸς τὸν Θεόν, κἀκεῖνος αὐτοὺς διαλύει ὡς κηρόν· ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν «πῦρ καταναλίσκον ἐστί».

Ἐρώτησις

15. Πῶς οὖν οἱ Πατέρες τῆς Σκήτεως τῷ ἀντιῤῥητικῷ λογισμῷ ἐχρῶντο;

Ἀπόκρισις

16. Κἀκείνη μὲν ἡ ἐργασία μεγάλη καὶ ἐξαίρετος, κόπον δὲ ἔχουσα, καὶ οὐ πᾶσιν ἀσφαλής.

Ἐρώτησις

17. Πῶς οὐ πᾶσιν ἀσφαλής;

Ἀπόκρισις

18. Ὅταν ὁ λογισμὸς ἐπέλθῃ τῇ ψυχῇ, καὶ δυνηθῇ πολλὰ ἀγωνισαμένη ἐκβαλεῖν αὐτόν, ἄλλος ἐπελθὼν προσλαμβάνει αὐτήν, καὶ οὕτως ὅλην τὴν ἡμέραν ἀντιλέγουσα τοῖς τῶν λογισμῶν κινήμασιν, οὐδέποτε σχολάζει τῇ τοῦ Θεοῦ θεωρίᾳ.

Ἐρώτησις

19. Ποίᾳ οὖν τέχνῃ καταφεύγει ὁ λογισμὸς πρὸς τὸν Θεόν;

Ἀπόκρισις

20. Ἐάν σοι λογισμὸς πορνείας προσγένηται, εὐθέως ἀποσπάσας τὸν νοῦν ἀνένεγκε αὐτὸν μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μὴ χρονίσῃς· τὸ γὰρ χρονίσαι, συγκαταθέσεως ὅρον ἔχει.

Ἐρώτησις

21. Ἐὰν οὖν κενοδοξίας λογισμὸς ἐπέλθῃ, οὐκ ὀφείλει ἀντιλέξαι ὁ λογισμός;

Ἀπόκρισις

22. Οἱᾳδήποτε ὥρᾳ ἀντιλέγει τις, εὐθέως ἐκεῖνος ἰσχυρότερος καὶ ῥαγδαιότερος γίνεται· πλείονα γάρ σου εὑρίσκει ἐκεῖνος ἀντιλέγειν, καὶ οὐδὲ τοσοῦτον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀντιλαμβάνεταί σου· εὑρίσκει γὰρ ὡς μεγαλαυχῶν, καὶ ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι νομίζων, πρὸς τὸ πολεμῆσαι τὰ πάθη· μᾶλλον δὲ χρή σε καταφεύγειν πρὸς τὸν Θεόν.

23. Ὥσπερ γὰρ ὁ ἔχων Πατέρα Πνευματικόν, τῷ Πατρὶ παραχωρεῖ, καὶ

αὐτὸς εἰς πάντα ὑπάρχει ἀμέριμνος, οὕτω καὶ σύ, ἑαυτὸν παραδοὺς τῷ Θεῷ, οὐκ ὀφείλεις ὅλως ποιῆσαι φροντίδα λογισμοῦ, ἢ ἀντιλέξαι, ἢ ὅλως ἐάσαι αὐτὸν εἰσελθεῖν· εἰ δὲ εἰσέλθῃ, ἄνω πρὸς τὸν Πατέρα σου ἆρον αὐτόν, καὶ εἰπὲ Αὐτῷ· ἐγὼ οὐκ ἔχω πρᾶγμα, ἰδοὺ ὁ Πατήρ μου, αὐτὸς οἶδε. Καὶ ἔτι ἀναφέροντός σου αὐτόν, μέσον τῆς ὁδοῦ καταλείψας σε φεύξεται· οὐ γὰρ δύναται ἐλθεῖν μετὰ σοῦ πρὸς ἐκεῖνον, οὐδὲ στῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ· ταύτης γὰρ τῆς ἐργασίας οὐκ ἔνι μείζων, καὶ ἀμεριμνοτέρα ἐν ὅλῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐρώτησις

24. Πῶς οὖν οἱ Σκητιῶται τῷ ἀντιῤῥητικῷ εὐηρέστησαν τῷ Θεῷ.

Ἀπόκρισις

25. Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἁπλότητι καὶ φόβῳ Θεοῦ ἐποίουν, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀντελαμβάνετο αὐτῶν, καὶ ὕστερον αὐτὴ ἡ ἐργασία τῆς θεωρίας ἦλθεν εἰς αὐτούς, εὐδοκίᾳ Θεοῦ, διά τε τὸν πολὺν αὐτῶν κόπον καὶ τὴν φιλοθεΐαν.

26. Τοῦτο δὲ καὶ ἀπ᾿ ἐμαυτοῦ ἔγνων, φησὶν ὁ Γέρων· ἀπελθὼν γάρ ποτε ἐν τῇ Σκήτῃ, παρέβαλόν τινι Ἁγίῳ χρονίσαντι ἐκεῖ. Ὁ δὲ ἀναστάς, ἠσπάσατό με· ὡς δὲ ἐκαθέσθημεν, ἐκεῖνος μηδὲν ὅλως λαλήσας μοι, πάλιν εἰργάζετο τὴν σειράν, μὴ ἀνανεύων ὅλως ἢ προσέχων μοι, κἀγὼ δὲ τῇ θεωρίᾳ σχολάζων, σιωπῶν ἐκαθήμην, καὶ οὕτω διῆλθεν ἡ ἡμέρα, καὶ οὔτε φαγεῖν ἐπέτρεψέ μοι, ἀλλ᾿ ἔμεινεν ὅλην τὴν ἡμέραν κάτω νεύων, καὶ πλέκων, καίτοι ἓξ ἔχων ἡμέρας μὴ φαγών.

27. Τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ, περὶ ὥραν δεκάτην, ἀποκρίνεται καὶ λέγει μοι· ἀδελφέ, πόθεν ἔσχες τὴν ἐργασίαν ταύτην; Λέγω αὐτῷ· ἡμεῖς ἐκ παιδιόθεν ταύτην τὴν ἐργασίαν ἐδιδάχθημεν ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν. Ἐκεῖνος δὲ ἔφη· ἐγὼ μὲν τοιαύτην ἐργασίαν οὐ παρέλαβον ἐκ τῶν Πατέρων μου, ἀλλ᾿ ὥσπερ ὁρᾷς με ἄρτι, οὕτως ἔμεινα ὅλον τὸν χρόνον μου, μικρὸν ἐργόχειρον, καὶ μικρὰν μελέτην, καὶ κατὰ δύναμιν καθαρεύειν τῷ λογισμῷ, καὶ ἀντιλέγειν τοῖς ἐπερχομένοις, καὶ οὕτω τὸ τῆς θεωρίας πνεῦμα ἦλθεν, ἐμοῦ μὴ εἰδότος, μηδὲ ὅλως μαθόντος, ὅτι τοιαύτην ἐργασίαν τινὲς ἔσχον. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπον αὐτῷ· ἐγὼ δὲ ἐκ παιδιόθεν ταύτην ἐδιδάχθην.

Ἐρώτησις

28. Ποίῳ τρόπῳ ὁ τοιοῦτος ὀφείλει προσέχειν τῇ θεωρίᾳ;

Ἀπόκρισις

29. Καθὼς αἱ θεῖαι Γραφαὶ διδάσκουσιν ἡμᾶς· ὁ μὲν γὰρ Δανιήλ, ὡς παλαιὸν τῶν ἡμερῶν ἐθεώρει, ὁ δὲ Ἰεζεκιήλ, ἐπὶ ἅρματος χερουβικοῦ, ὁ δὲ Ἡσαΐας, ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, ὁ δὲ Μωϋσῆς, τὸν ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρει.

Ἐρώτησις

30. Πῶς δύναται ὁ νοῦς θεωρεῖν ὃ οὐδέποτε εἶδεν;

Ἀπόκρισις

31. Βασιλέα οὐδέποτε εἶδες καθήμενον, ὡς ἐπὶ τῶν εἰκόνων;

Ἐρώτησις

32. Καὶ ὀφείλει ὁ νοῦς διαγράφειν τὸ θεῖον;

Ἀπόκρισις

33. Οὐκ ἔστι κάλλιον διαγράψαι, καὶ μὴ τοῖς ἀκαθάρτοις λογισμοῖς συγκατατίθεσθαι;

Ἐρώτησις

34. Μήποτε ὡς ἁμαρτία λογισθῇ;

Ἀπόκρισις

35. Κράτει τοῦτο τέως ὃ οἱ Προφῆται εἶδον ἱστορικῶς, καὶ αὐτὸ τὸ τέλειον ἔρχεται, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· «βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον»· τὸ δὲ τότε, φανερὸν μὲν ὅτι μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος ὁ Ἀπόστολος εἶπε· πλὴν ὅτε ὁ λογισμὸς τελειωθῇ, καὶ ὧδε παῤῥησίᾳ βλέπει.

Ἐρώτησις

36. Οὐκ ἔχει οὖν ἔκστασιν φρενῶν τοῦτο;

Ἀπόκρισις

37. Οὐκ ἔχει τὸ σύνολον, ἐάν τις ἐν ἀληθείᾳ ἀγωνίζηται· ἐγὼ γὰρ οἶδα ἐν μιᾷ, ὅτι ὅλην ἑβδομάδα ἐποίησα, καὶ ἀνθρωπίνης μνήμης οὐκ ἐμνημόνευσα. Καὶ ἄλλος δέ τις διηγήσατό μοι, ὅτι· ἔμεινα περιπατῶν ἐν ὁδῷ ποτε, καὶ Ἀγγέλους δύο εἶδον περιπατοῦντας μετ' ἐμοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ οὐ προσέσχον αὐτοῖς.

Ἐρώτησις

38. Διατί οὐ προσέσχε;

Ἀπόκρισις

39. Ἐπειδὴ γέγραπται, ὅτι οὔτε Ἄγγελος, οὔτε Πνεῦμα, «δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ».

Ἐρώτησις

40. Πάντοτε δύναται ὁ νοῦς θεωρεῖν;

Ἀπόκρισις

41. Εἰ καὶ μὴ πάντοτε, ἀλλ' ὅταν ὁ λογισμὸς καταδυναστεύηται ὑπὸ τῶν παθῶν, μὴ χρονιζέτω τοῦ προσφεύγειν τῷ Θεῷ διὰ θεωρητικῆς προσευχῆς· λέγω γάρ σοι, ὅτι ἐὰν ὁ λογισμὸς τελειωθῇ εἰς τοῦτο, εὐκοπώτερον ὄρος κινῆσαι ἢ τὸν λογισμὸν μετελθεῖν ἐκεῖθεν· ὥσπερ γὰρ ὁ ἐν σκότει φυλακισθείς, ἡνίκα ἀπολυθῇ, καὶ τὸ φῶς ἴδῃ, οὐκέτι θέλει μνημονεῦσαι τοῦ σκότους, οὕτω καὶ ὁ λογισμός, ὅταν ἄρξηται τὸ ἴδιον φέγγος ὁρᾶν, οὐ βούλεται αὐτοῦ ἀποστῆναι οὐδὲ μικρόν.

42. Ἔλεγε γάρ τις τῶν Πατέρων, ὅτι· ποτὲ θέλων δοκιμάσαι τὸν λογισμόν μου εἰ ῥέμβεται, ἐὰν ἀπολύσω αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον, ἀπέλυσα αὐτὸν καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὸ αὐτό, μὴ εἰδὼς ποῦ ἀπέλθῃ, ἕως οὗ πάλιν ἦρα αὐτὸν ἄνω· ᾔδει γὰρ ὅτι εἰ ἀπῆλθε ῥέμβεσθαι, δαμάσαι αὐτὸν εἶχον. Ταύτην δὲ τὴν ἐργασίαν, ἡσυχία μετὰ ταπεινώσεως καὶ εὐχῆς κατορθοῖ· τὸ γὰρ συνεχῶς ἐν ταπεινώσει προσεύχεσθαι, ταχὺ εἰς κατόρθωσιν φέρει τὸν νοῦν.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ἀρσένιος εἶπεν· ἐὰν ζητήσωμεν τὸν Θεόν, θὰ φανερωθῇ εἰς ἡμᾶς· καὶ ἐὰν τὸν συγκρατήσωμεν, θὰ παραμείνῃ ἐντὸς ἡμῶν.

2. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:

—Ποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ καλλιέργεια τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ καρποφορήσῃ;

Ὁ Γέρων ἀπήντησεν:

—Ἡ καλλιέργεια τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἡσυχία τοῦ σώματος, πολλὴ καὶ ἐπίμονος προσευχὴ σωματική, καὶ τὸ νὰ μὴ προσέχωμεν εἰς πταίσματα ἄλλων ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ ἰδικά μας· ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐπιμένῃ εἰς αὐτά, τότε δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ καρποφορήσῃ ἡ ψυχή του.

3. Ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν εἶπεν· ὅταν ἡ ψυχὴ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ κάθε λογομαχίαν μετ' ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην σύγχυσιν καὶ ταραχήν, τότε τὴν πλησιάζει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁπότε θὰ δυνηθῇ νὰ γεννήσῃ, ἐλευθερουμένη ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς πνευματικῆς στειρώσεως.

4. Κάποτε ὁ Ζαχαρίας, ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Σιλουανοῦ, ἀπερχόμενος εἰς ὑπηρεσίαν τῆς Σκήτης, εἶπεν εἰς τὸν Γέροντα:

—Πάτερ μου, ἄνοιξε τὴν στέρναν καὶ πότισε τὸν κῆπον.

Ὁ Γέρων ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ κελλί του, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτήν· ἐσκέπασεν ὅμως τὸ πρόσωπόν του μὲ τὸ κουκούλι τόσον, ὥστε μόνον τὰ βήματά του νὰ βλέπῃ καὶ οὕτως ἐπότιζε τὸν κῆπον.

5. Κατὰ σύμπτωσιν τὸν ἐπεσκέφθη, κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, ἕνας ἀδελφός, καὶ μόλις τὸν εἶδεν ἀπὸ μακράν, ἀντελήφθη τί ἔκαμε ὁ Γέρων. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐμπῆκε μέσα ὁ ἀδελφὸς καὶ συνηντήθησαν τοῦ λέγει:

—Εἰπέ μου, Ἀββᾶ, διατὶ ἐσκέπασες ὁλόκληρον τὸ πρόσωπόν σου μὲ τὸ κουκούλι καὶ τοιουτοτρόπως ἐπότιζες τὸν κῆπον;

Τότε ὁ Γέρων τοῦ ἀπεκρίθη:

—Διὰ νὰ μὴ ἰδοῦν οἱ ὀφθαλμοί μου τὰ δένδρα καὶ ἀπασχοληθῇ ὁ νοῦς μου εἰς αὐτά, ἐγκαταλείπων τὴν νοερὰν ἐργασίαν του.

6. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Σισώην:

—Θέλω νὰ περιφρουρήσω τὴν καρδίαν μου καὶ δὲν ἠμπορῶ.

Ὁ Γέρων ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτήν:

—Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ περιφρουρήσωμεν τὴν καρδίαν μας, ἐφ' ὅσον ἔχομεν ἀνοικτὴν τὴν κυριωτέραν θύραν της, τὴν γλῶσσαν μας;

7. Μερικοὶ ἀδελφοὶ ἠρώτησαν τὸν Ἀββᾶν Σιλουανόν:

—Πάτερ, εἰπὲ εἰς ἡμᾶς· ποίαν πνευματικὴν πολιτείαν μετῆλθες, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς αὐτὴν τὴν φρόνησιν;

Ὁ Ἀββᾶς ἀπήντησεν:

—Οὐδέποτε ἄφησα εἰς τὴν καρδίαν μου λογισμὸν ποὺ παρώργιζε τὸν Θεόν.

8. Ὁ Ἀββᾶς Σισώης ἐκάθητο κάποτε εἰς τὸ κελλίον του· εἰς μίαν στιγμὴν ἐκτύπησεν ὁ μαθητής του, ἐπανερχόμενος ἀπὸ ἐξωτερικὴν ἐργασίαν.

Ὁ Ἀββᾶς Σισώης τοῦ ἀπήντησε:

—'Αβραάμ, φύγε, μὴ εἰσέλθῃς, ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εὐκαιρῶ.

9. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν 'Αββᾶν Μωϋσέα:

—Πάτερ μου, βλέπω ἐνώπιον μου ἐμπόδιον καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ νικήσω.

Καὶ ὁ 'Αββᾶς Μωϋσῆς ἀπήντησεν:

—'Εὰν δὲν γίνῃς νεκρός, ὅπως αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ταφῆ, δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸ νικήσῃς.

10. Ἕνας ἀδελφὸς ὑπέβαλε κάποτε εἰς ἕνα Γέροντα τὰς ἑξῆς ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Γέρων ἔδιδε τὰς κατωτέρω ἀπαντήσεις.

'Ε ρ ώ τ η σ ι ς

11. Γέροντα, ποίαν ἐργασίαν πρέπει νὰ ἐργάζεται ἡ καρδία, διὰ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὴν περισυλλογὴν καὶ αὐτοσυγκέντρωσιν;

'Α π ά ν τ η σ ι ς

12. Ἡ τελεία ἐργασία τοῦ Μοναχοῦ συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἔχῃ τὴν σκέψιν του διαρκῶς εἰς τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ περισπᾶται ἡ διάνοιά του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

'Ε ρ ώ τ η σ ι ς

13. Μὰ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ δὲν ἀφήνουν τὸν νοῦν νὰ προσέχῃ πάντοτε εἰς τὸν Θεόν· πῶς λοιπὸν πρέπει νὰ ἐκδιώκῃ τοὺς λογισμοὺς αὐτούς;

'Α π ά ν τ η σ ι ς

14. Ὁ νοῦς δὲν ἔχει ἐξ ἑαυτοῦ τὴν δύναμιν νὰ ἐπιτύχῃ τελείως τὸ ἔργον αὐτό, διότι δὲν ἔχει τοιαύτην δύναμιν· ὅταν λοιπὸν ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ νοῦ οἱ λογισμοί, τότε πρέπει ἀμέσως ὁ Μοναχὸς νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐκεῖνος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τοὺς διαλύσῃ ὡς κηρίον, διότι ὁ Θεός μας «εἶναι πῦρ ποὺ κατακαίει» (Δευτ. δ' 24, θ' 3).

'Ε ρ ώ τ η σ ι ς

15. Πῶς λοιπὸν οἱ Πατέρες τῆς Σκήτεως ἐχρησιμοποίουν τὸν ἀντιρρητικὸν λογισμόν (1) πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν πονηρῶν λογισμῶν;

'Α π ά ν τ η σ ι ς

16. Καὶ ἐκείνη ἡ ἐργασία, δηλαδὴ τοῦ ἀντιρρητικοῦ λογισμοῦ, εἶναι μεγάλη καὶ ἐξαίρετος· πλὴν ὅμως προκαλεῖ κόπον καὶ δὲν εἶναι πάντοτε ἀσφαλής.

---

1) 'Αντιρρητικὸς λογισμὸς λέγεται ἡ κατάλληλος ἀπάντησις τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ἐπίθεσιν τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ.

Ἐρώτησις

17. Διατί λέγεις, Πάτερ μου, ὅτι δὲν εἶναι εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ἀσφαλὴς ἡ ἐργασία τοῦ ἀντιρρητικοῦ λογισμοῦ;

Ἀπάντησις

18. Ὅταν ἕνας λογισμὸς ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς ψυχῆς καὶ κατόπιν πολλῶν ἀγώνων δυνηθῇ αὐτὴ νὰ τὸν ἐκδιώξῃ, τότε ἐπέρχεται ἄλλος καὶ τὴν ἐνοχλεῖ. Τοιουτοτρόπως ὅλην τὴν ἡμέραν ἀγωνίζεται ἡ ψυχὴ ἀντιλέγουσα ἐναντίον τῶν λογισμῶν καὶ ἔτσι δὲν ἠμπορεῖ καθόλου νὰ ἀσχοληθῇ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ.

Ἐρώτησις

19. Εἰπέ μου, Γέροντα, μὲ ποῖον τρόπον καταφεύγει ὁ λογισμὸς πρὸς τὸν Θεόν;

Ἀπάντησις

20. Ἐάν, παραδείγματος χάριν, σὲ ἐνοχλήσῃ λογισμὸς τῆς πορνείας, πρέπει ἀμέσως νὰ ἀποσπάσῃς τὸν νοῦν σου καὶ νὰ τὸν ἀνυψώσῃς γρήγορα πρὸς τὸν Θεόν· δι' αὐτὸ καθόλου νὰ μὴ καθυστερήσῃς, διότι κάθε καθυστέρησις θεωρεῖται ὡς συγκατάθεσις.

Ἐρώτησις

21. Ἐὰν ὅμως ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ νοῦ λογισμὸς κενοδοξίας, δὲν πρέπει νὰ προβάλῃ ἀντίρρησιν ἕνας ἄλλος καλὸς λογισμός;

Ἀπάντησις

22. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀντείπῃ εἰς τὸν ἐπιτιθέμενον λογισμόν, ἀμέσως ὁ λογισμὸς θὰ καταστῇ ἰσχυρότερος καὶ ἐπιθετικώτερος· διότι αὐτὸς ὁ πονηρὸς λογισμὸς εὑρίσκει περισσότερα ἐπιχειρήματα ἀπὸ σέ, διὰ νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς ἀντιρρήσεις σου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν θὰ σὲ βοηθήσῃ τόσον ἀποτελεσματικῶς, ἐπειδὴ θεωρεῖ, ὅτι ἔχεις μεγάλην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτόν σου καὶ νομίζεις ὅτι εἶσαι μόνος σου ἱκανὸς διὰ νὰ πολεμήσῃς τὰ πάθη· προτιμότερον λοιπὸν εἶναι νὰ καταφεύγῃς πρὸς τὸν Θεόν.

23. Ὅπως ἀκριβῶς αὐτὸς ποὺ ἔχει πνευματικὸν Πατέρα, ἐμπιστεύεται τὰ πάντα εἰς τὸν πνευματικὸν Πατέρα, αὐτὸς δὲ παραμένει ἀμέριμνος, ἔτσι καὶ σύ, ὅταν παραδώσῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸν Θεόν, δὲν ἀναγκάζεσαι πλέον νὰ φροντίσῃς καθόλου διὰ τὸν λογισμόν, ἢ νὰ τὸν ἀντικρούσῃς μὲ λόγους, ἤ, ὁπωσδήποτε, νὰ τὸν ἀφήσῃς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν νοῦν σου. Ἐὰν δὲ κάπως εἰσέλθῃ, σήκωσέ τον ὑψηλὰ πρὸς τὸν Πατέρα σου καὶ εἰπὲ πρὸς αὐτόν· «ἐγὼ δὲν ἔχω καμμιὰ δουλειὰ μαζί σου, νὰ ὁ πατέρας μου· αὐτὸς γνωρίζει τὰ κατ' ἐμέ». Τότε, ἐνῷ ἀκόμη θὰ τὸν ὁδηγῇς, ὡς κλέπτην, πρὸς τὰ ἄνω, εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ καὶ θὰ φύγῃ. Διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ μαζί σου

πρὸς Ἐκεῖνον, οὔτε νὰ σταθῇ ἐνώπιόν Του. Δὲν ὑπάρχει ἀποτελεσματικωτέρα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν καὶ πλέον ἀμέριμνος δι᾽ ὅλους τοὺς πιστούς.

Ἐ ρ ώ τ η σ ι ς

24. Πῶς λοιπὸν οἱ Σκητιῶται εὐηρέστησαν τὸν Θεὸν μὲ τὸν ἀντιρρητικὸν λογισμόν;

Ἀ π ά ν τ η σ ι ς

25. Ἐπειδὴ οἱ Σκητιῶται ἐχρησιμοποίουν τὸν ἀντιρρητικὸν λογισμὸν μὲ ἁπλότητα καρδίας καὶ φόβον Θεοῦ, δι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τοὺς ἐβοήθει. Μετὰ ταῦτα δέ, κατ᾽ εὐδοκίαν Θεοῦ, (ὅστις ἐπεβράβευε τὸν πολὺν κόπον καὶ τὴν φιλοθεΐαν αὐτῶν), ἤρχετο εἰς αὐτοὺς ἡ πνευματικὴ ἐργασία τῆς θεωρίας.

26. Αὐτὸ τὸ γνωρίζω καὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, εἶπεν ὁ Γέρων. Καὶ ἰδοὺ πῶς: Κάποτε μετέβην εἰς τὴν Σκήτην καὶ ἐπεσκέφθην ἕνα ἅγιον Μοναχόν, ὁ ὁποῖος παρέμενεν ἀρκετὰ χρόνια ἐκεῖ. Μόλις συνηντήθημεν, ὁ Μοναχὸς ἠγέρθη καὶ μὲ ἠσπάσθη· ἀφοῦ ἐκαθίσαμεν, χωρὶς καθόλου νὰ μοῦ ὁμιλήσῃ ἐκεῖνος, ἤρχισε πάλιν νὰ ἐργάζεται εἰς τὸ πλέξιμον τοῦ ζεμπιλιοῦ. Καθ᾽ ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐργασίας του αὐτῆς οὔτε ἐσήκωσε τὸ κεφάλι του καθόλου, οὔτε καὶ μὲ ἐπρόσεχε. Καὶ ἐγὼ ἐνδιέτριβα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐνόρασιν τῆς θεωρίας καὶ οὕτω ἐκαθήμην σιωπῶν. Τοιουτοτρόπως ἐπέρασεν ὁλόκληρος ἡ ἡμέρα καὶ δὲν μοῦ προσέφερεν οὔτε νὰ φάγω, ἀλλ᾽ ἦτο κάτω σκυμμένος καὶ ἔπλεκεν, ἂν καὶ εἶχεν ἓξ ἡμέρας νὰ φάγῃ.

27. Τὴν ἑπομένην πλέον ἡμέραν, περὶ τὴν δεκάτην ὥραν [1], μοῦ ὡμίλησε καὶ μὲ ἠρώτησεν:

—Ἀδελφέ μου, ἀπὸ ποῦ ἔχεις διδαχθῆ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν; (τῆς σιωπῆς καὶ τῆς θεωρίας).

—Ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ—τοῦ εἶπον—τὴν παρελάβομεν ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς Πατέρας ἡμῶν.

—Ἐγὼ—ἀπήντησε τότε ἐκεῖνος—δὲν ἐδιδάχθην τοιαύτην ἐργασίαν ἀπὸ τοὺς Πατέρας ἡμῶν· ἀλλ᾽ὅπως μὲ βλέπεις τώρα, ἔτσι διήνυσα ὅλην μου τὴν πνευματικὴν ζωήν· ἀσχολούμενος ὀλίγον μὲ τὸ ἐργόχειρον, μὲ ὀλίγην μελέτην καί, κατὰ δύναμιν, ἀγωνιζόμενος διὰ νὰ καθαρίσω τὸν νοῦν μου ἐναντιούμενος κατὰ τῶν ἐπερχομένων πονηρῶν λογισμῶν. Τοιουτοτρόπως ἦλθεν ἐπ᾽ ἐμὲ τὸ πνεῦμα τῆς θεωρίας, χωρὶς ἐγὼ νὰ γνωρίζω, ἢ κάπως νὰ ἔχω μάθει, ὅτι ὑπάρχουν Μοναχοί, ποὺ ἐνασχολοῦνται μὲ τὸν ἰδικόν σου τρόπον ἐργασίας.

—Ἐγὼ—ἀπεκρίθην—ἀπὸ παιδὶ ἐδιδάχθην αὐτὴν τὴν ἐργασίαν.

---

1) Ἡ δεκάτη ὥρα ἀντιστοιχεῖ, ἐν ἰσημερίᾳ, πρὸς τὴν 4 μ.μ. ἰδικήν μας.

Ἐρώτησις

28. Μὲ ποῖον τρόπον ἐκεῖνος, ποὺ ἠξιώθη νὰ βλέπῃ θείας θεωρίας, ὀφείλει νὰ προσέχῃ εἰς αὐτάς;

Ἀπάντησις

29. Ὅπως μᾶς διδάσκουν αἱ θεῖαι Γραφαί. Οὕτω ὁ μὲν Δανιὴλ ἔβλεπε νοερῶς (τὸν Θεὸν) ὡς Παλαιὸν τῶν ἡμερῶν (Δαν. ζ΄ 9,13,22), ὁ Ἰεζεκιὴλ νὰ φέρεται ἐπὶ χερουβικοῦ ἅρματος (Ἰεζ. θ΄ 3, ι΄ 1—22)· ὁ Ἡσαΐας νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς ἕνα θρόνον ὑψηλόν· (Ἡσ. ϛ΄ 1)· ὁ δὲ Μωϋσῆς ἵστατο μετ᾽ ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς πρὸ τοῦ ἀοράτου, ὡς νὰ τὸν ἔβλεπε (Ἐξ. γ΄ 4—6 καὶ ἀλλαχοῦ).

Ἐρώτησις

30. Πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ νοῦς νὰ βλέπῃ, αὐτὸ ποὺ οὐδέποτε κατ᾽ αἴσθησιν εἶδε;

Ἀπάντησις

31. Δὲν ἔχεις ἰδεῖ ποτὲ βασιλέα νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς θρόνον, ὅπως εἰς τὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἀγάλματα;

Ἐρώτησις

32. Καὶ πρέπει ὁ νοῦς νὰ περιγράφῃ ἐν ἑαυτῷ τὸ θεῖον;

Ἀπάντησις

33. Δὲν εἶναι προτιμότερον νὰ διαζωγραφίζῃ ἐν ἑαυτῷ τὸ θεῖον καὶ νὰ μὴ συγκατατίθεται μὲ τοὺς ἀκαθάρτους λογισμούς;

Ἐρώτησις

34. Μήπως ὅμως ἡ νοερὰ αὐτὴ ἐνασχόλησις λογισθῇ ὡς ἁμαρτία;

Ἀπάντησις

35. Κατ᾽ ἀρχήν, ἐπ᾽ ὀλίγον διάστημα, συγκράτησε εἰς τὸν νοῦν σου τὰς περὶ Θεοῦ παραστάσεις, ὅπως τὰς εἶδον οἱ Προφῆται καὶ ἀναφέρουν σχετικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· μετὰ ταῦτα νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἐπὶ σέ, ὡς διὰ μυστηριώδους ἀποκαλύψεως, ἡ πληρότης τῆς περὶ Θεοῦ ὑπερφυσικῆς καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν παραστάσεως, συμφώνως μὲ αὐτὰ ποὺ λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι ἐφ᾽ ὅσον ζῶμεν εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, «βλέπομεν τὸν Θεόν, (μὲ τὴν βοήθειαν καθαρᾶς καρδίας), ὡς νὰ ἦτο αὕτη καθαρὸν κάτοπτρον», τὸν βλέπομεν δέ, ὄχι ὅπως εἶναι, ἀλλὰ σκιωδῶς διὰ συμβολικῶν παραστάσεων, «τότε» ὅμως, εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, θὰ βλέπωμεν τὸν Θεὸν «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον» (Α΄ Κορ. ιγ΄ 12). Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος, ὅταν λέγῃ «τότε», ἐννοεῖ κατάστασιν, μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος. Πλὴν ὅμως καὶ ὅταν ὁ λογισμὸς ἀποκαθαρθῇ τελείως καὶ τότε ἀκόμη, ἀπὸ τὴν ἐπίγειον ζωήν, βλέπει θείας θεωρίας, ἤτοι ὑπερ-

γηΐνους καὶ ὑπερφυσικὰς παραστάσεις καὶ εἰκόνας θεϊκοῦ μεγαλείου.

Ἐρώτησις

36. Μὰ αὐτὴ ἡ κατάστασις, δὲν ἔχει τὸ γνώρισμα τῆς ἐκστάσεως τῶν φρενῶν;

Ἀπάντησις

37. Ἐὰν κανεὶς ἀγωνίζεται πραγματικῶς, τότε τελείως ἀποκλείεται ἡ περίπτωσις τῆς ἐκστάσεως τῶν φρενῶν. Ἐγώ, παραδείγματος χάριν, ἐνθυμοῦμαι ὅτι κάποτε, ἐπὶ ὁλόκληρον ἑβδομάδα, εὑρισκόμην εἰς μίαν τοιαύτην κατάστασιν καὶ δὲν ἀνεκάλεσα καθόλου ἐν τῇ διανοίᾳ μου ὅσα ἡ ἀνθρωπίνη μνήμη εἶχε παρ' αὐτῇ ἀποθησαυρίσει. Ἕνας ἄλλος πάλιν μοῦ διηγήθη τὸ ἑξῆς περιστατικόν: «κάποτε περιεπάτουν εἰς τὸν δρόμον μόνος μου καὶ ἡ διάνοιά μου ἦτο αἰχμαλωτισμένη ἀπὸ ὑψηλὴν θεωρίαν· συνέβη τότε νὰ ἀντιληφθῶ, συμβαδίζοντας μαζί μου, δύο Ἀγγέλους, ἕνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἕνα ἐξ ἀριστερῶν, καὶ δὲν τοὺς ἐπρόσεξα καθόλου».

Ἐρώτησις

38. Διατὶ δὲν ἔδωσε προσοχὴν εἰς τοὺς συνοδοὺς Ἀγγέλους;

Ἀπάντησις

39. Διότι συνέβη αὐτό, ποὺ ἐκ προσωπικῆς πείρας ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν, ὅτι δηλαδὴ οὔτε Ἄγγελοι, οὔτε πνεύματα «θὰ δυνηθοῦν νὰ μᾶς ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. η' 38—39).

Ἐρώτησις

40. Εἶναι δυνατὸν πάντοτε ὁ νοῦς νὰ βλέπῃ θείας θεωρίας;

Ἀπάντησις

41. Ἐὰν ὄχι πάντοτε, ἀλλ' ὅταν ὅμως ὁ νοῦς τυραννεῖται ἀπὸ τὰ πάθη, τότε ἄς μὴ ἀργοπορῇ νὰ προσφεύγῃ εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὴν βοήθειαν τῆς θεωρητικῆς (νοερᾶς) προσευχῆς. Σὲ διαβεβαιῶ, πὼς ὅταν ὁ λογισμὸς φθάσῃ τὸ τέλειον, ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, τότε εἶναι εὐκολώτερον νὰ μετακινήσῃ ὄρος, παρὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν λογισμὸν ἀπὸ ἐκείνην τὴν θεωρίαν. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ποὺ ἐφυλακίσθη εἰς σκοτεινὸν δεσμωτήριον, μόλις ἀπολυθῇ καὶ ἴδῃ τὸ φῶς, ποτὲ πλέον δὲν θέλει νὰ ἐνθυμηθῇ ἐκεῖνο τὸ σκότος, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ λογισμὸς μόλις ἀρχίσῃ νὰ βλέπῃ τὴν ἰδιόμορφον ἐκείνην φεγγοβολίαν, δὲν θέλει πλέον, οὔτε ἐπ' ἐλάχιστον, νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἐξαίσιον θέαμα τοῦ νοός.

42. Σχετικῶς ἕνας ἐκ τῶν Πατέρων ἔλεγεν: Κάποτε ἠθέλησα νὰ δοκιμάσω τὸν λογισμόν μου ἐὰν θὰ περιπλανᾶται, ὅταν τὸν ἀπολύσω εἰς τὸν κόσμον. Τὸν ἀπέλυσα λοιπὸν καὶ ἐστάθη εἰς τὸ ἴδιον μέρος

ἈΒΒΑΣ ἘΝ ΜΈΣΩ ἈΓΓΈΛΩΝ

χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ νὰ κατευθυνθῇ, μέχρις ὅτου πάλιν τὸν ὕψωσα πρὸς τὰ ἄνω, διότι ἐγνώριζεν ὅτι, ἂν καὶ τὸν ἄφησα νὰ περιπλανηθῇ, ἐν τούτοις εἶχον τὴν δύναμιν νὰ τὸν δαμάσω. Αὐτὴν δὲ τὴν ἐργασίαν τὴν κατορθώνει κανεὶς ὅταν εἶναι ταπεινός, καὶ προσεύχεται τὴν νοερὰν προσευχήν. Διότι μὲ τὸ νὰ προσεύχεται κανεὶς συνεχῶς, μὲ μεγάλην ταπείνωσιν, γρήγορα φέρει τὸν νοῦν του εἰς μεγάλα κατορθώματα.

Β'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΑΔΕΛΦΟΙ, λάβωμεν τύπον τοῦ ἀγαπητοῦ Ἰακώβ, τοῦ ὑπακούσαντος ἐν ἅπασι τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ κατὰ Θεόν, ὃς λαβὼν τὴν εὐλογίαν, ἀπήει εἰς Μεσοποταμίαν. Ἦλθε δὲ πρῶτον εἰς τόπον Βαιθήλ, ὃ ἑρμηνεύεται οἶκος Θεοῦ, καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ.

2. Καὶ εἶδεν ἐν ἀποκαλύψει τῇ νυκτί, τύπον κλίμακος φθανούσης ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἕως εἰς τὴν γῆν, καὶ Ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας δι' αὐτῆς, «ὁ δὲ Κύριος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῆς»· τοῦτο δὲ τὸ σημεῖον ἐστὶ τῶν ἐρχομένων δουλεύειν τῷ Θεῷ. Ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν ἀποκαλύπτεται αὐτῷ ὁ τύπος τῶν ἀρετῶν, ἀλλ' ἐὰν μὴ ποιήσῃ τὸν κόπον αὐτῶν, οὐ φθάνει τὸν Θεόν.

3. Ἀναστὰς οὖν Ἰακὼβ διέθετο διαθήκην μετὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι αὐτὸν δοῦλον Αὐτοῦ. Καὶ ἐνεδυνάμωσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς λέγων· «Ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, διαφυλάσσων σε». Ἔπειτα ἦλθεν εἰς Μεσοποταμίαν λαβεῖν ἑαυτῷ γυναῖκα, ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, καὶ τεκνοποιῆσαι· καὶ ὅτε εἶδε τὴν Ῥαχήλ, ἠγάπησεν αὐτήν, καὶ ἐδούλευσε δι' αὐτὴν ἔτη ἑπτά· οὐκ ἐδόθη δὲ αὐτῷ, ἕως οὗ λάβῃ τὴν Λείαν πρότερον, καὶ ἐξετέλεσε τὴν δουλείαν τῆς Ῥαχὴλ ἄλλα ἑπτὰ ἔτη, καὶ τότε ἐδόθη αὐτῷ. Καὶ γίνεται στεῖρα ἡ Ῥαχήλ.

4 Οὗτός ἐστιν ὁ λόγος· ἡ Μεσοποταμία ὀνομάζεται οὕτως, ὡς μέσον οὖσα δύο ποταμῶν, ὧν ὄνομα τῷ πρώτῳ Τίγρις τῷ δὲ δευτέρῳ Εὐφράτης· ὁ Τίγρις ἑρμηνεύεται διάκρισις, ὁ δὲ Εὐφράτης ταπεινοφροσύνη. Ἡ Λεία λαμβάνεται εἰς τύπον τῶν σωματικῶν κόπων· ἡ Ῥαχὴλ δὲ τύπον ἔχει τῆς ἀληθοῦς θεωρίας. Ταῦτα δὲ συμβαίνει τῷ ἀνθρώπῳ, ὄντι ἐν Μεσοποταμίᾳ, ἵνα διὰ τῆς διακρίσεως ποιήσῃ τοὺς σωματικοὺς κόπους, ὅτι αὐτοὶ ἀνθίστανται τῇ ἔχθρᾳ διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης κατὰ τὴν ἀληθῆ θεωρίαν.

5. Ἀλλ' οὐκ ἐγέννησεν αὐτῷ ἡ Ῥαχήλ, ἕως οὗ ἐγέννησεν ἡ Λεία πάντα τὰ τέκνα αὐτῆς· δηλοῖ δὲ ὁ λόγος, ὅτι ἐὰν μὴ ποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος ὅλον τὸ πρακτικόν, ἡ ἀληθὴς θεωρία, οὐκ ἐλευθεροῦται αὐτῷ.

6. Γυναῖκες μὲν ἦσαν αὐτῷ ἀμφότεραι, ἠγάπα δὲ τὴν Ῥαχὴλ ὑπὲρ τὴν Λείαν, διότι ἡ μὲν Λεία εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀσθενεῖς, Ῥαχὴλ δὲ ἦν ὡραία σφόδρα. Τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον, ὅτι ἡ πρώτη αὐτοῦ γυνή, ἀσθενεῖς εἶχε τοὺς ὀφθαλμούς.

7. Τουτέστιν, εἶναι μὲν τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς σωματικοῖς κόποις, μήπω δὲ ἰδεῖν τὴν δόξαν τῆς ἀληθοῦς θεωρίας, δεῖ γὰρ τὴν ἔχθραν μῖξαι τῇ ἀνθρωπαρεσκίᾳ τῶν ἔργων αὐτῆς· ἀλλὰ μὴ αὐτῷ μελέτω· ἐὰν γὰρ καὶ στῇ ἡ Λεία μικρὸν τοῦ γεννῆσαι, παρέχει τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Ζελφὰν τὴν δούλην αὐτῆς, καὶ γεννᾷ τὸν Ἀσήρ, ὃ ἑρμηνεύεται πλοῦτος, καὶ ὅτε παύσεται γεννᾶν ἡ Λεία, τότε μιμνήσκεται ὁ Θεὸς τῆς Ῥαχήλ.

8. Οὗτός ἐστιν ὁ λόγος· ὅτι ἐὰν κτήσωνται οἱ σωματικοὶ κόποι τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἐλευθερωθῶσιν αὗται ἀπὸ τῶν παθῶν, τοῦ μηκέτι δουλεύειν αὐτοῖς, τότε ἡ ἀληθὴς θεωρία ἀποκαλύπτει τὰς ἰδίας δόξας τῷ νῷ. Καὶ ἦσαν οἱ υἱοὶ Λείας, βοήθεια τῷ Ἰακώβ, ἀλλ' ἠγάπα τὸν Ἰωσὴφ ὑπὲρ πάντας· τουτέστι καὶ οἱ σωμα-

τικοὶ κόποι φυλάττουσιν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἡ ἀληθὴς θεωρία συνάπτει αὐτὸν τῷ Θεῷ.

9. Ἀφ' οὗ γὰρ εἶδε τὸν Ἰωσήφ, ἠβουλήθη ἀπελθεῖν εἰς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι ἐγεννήθη αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ· ἀπερχόμενος οὖν ἐδέξατο τὴν χαρὰν τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, εἰπόντος αὐτῷ· «οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἰακώβ, ἀλλ' Ἰσραήλ».

10. Ἰακὼβ ἐκλήθη, ὅτι ἐπτέρνισε τὴν ἔχθραν, ἕως οὗ ἀξιωθῇ τῆς εὐλογίας καὶ σώσῃ τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ, αἵτινες ἦσαν ἐν χερσὶ τῆς ἔχθρας, ὅτε δὲ ἠλευθερώθησαν αὐτῷ, τότε μετωνομάσθη Ἰσραήλ, τουτέστι, νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν.

11. Ἐὰν γὰρ φθάσῃ ὁ νοῦς ἰδεῖν τὴν δόξαν τῆς Θεότητος, φοβεῖται αὐτὸν ἡ ἔχθρα, ὥστε κἂν ἐλεύσεται Ἡσαῦ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ ἐν πικρότητι, ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦ Ἰακὼβ σβέννυσι τὴν κακίαν αὐτοῦ, καὶ οὐκ αὐτὸς ἔτι πολεμεῖ αὐτόν, ἀλλὰ παραῤῥίψας ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὸν Θεὸν ἔχει πολεμοῦντα ὑπὲρ αὐτοῦ.

12. Κἂν ζηλώσῃ ἡ ἔχθρα θεωροῦσα τὸν ἄνθρωπον, καὶ δόξαν μεγάλην, ἣ κατέλαβεν αὐτῷ, οὐ δυνήσεται βιάσασθαι αὐτόν. Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ βοηθῶν αὐτῷ, καθὼς γέγραπται· «ἀποστρέφου εἰς τὴν γῆν τοῦ πατρός σου, καὶ εἰς τὴν γενεάν σου, καὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ».

13. Λοιπὸν ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἤγουν εἰς τὴν εἰρήνην, τοῦτο γὰρ ἑρμηνεύεται, ἐὰν γὰρ παρέλθῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν πόλεμον, φθάνει εἰς τὴν εἰρήνην. Καὶ ἠγόρασεν ἀγρὸν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον ἐν δώδεκα λίθοις τῷ Θεῷ, ἐπακούσαντι αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ ἀνήνεγκεν ἐπ' αὐτῷ ἐκ τῶν κόπων τῆς δουλείας, ἧς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ ἐποίησε.

14. Ταῦτα οὖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, ἐκείνῳ μὲν καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ πρὸ τῆς Χάριτος ἀγωνισαμένοις, τύποι γεγόνασιν, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, ἵνα ἐξακολουθήσωμεν τοῖς ἴχνεσι τῶν ἀγωνισαμένων κτήσασθαι τὴν ἀθανασίαν, ὅτι ἡ ἀθανασία ἐφύλαξεν αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς βέλους τοῦ ἐχθροῦ· ἐγένοντο γὰρ παρεῤῥιμμένοι ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ δεόμενοι τῆς βοηθείας Αὐτοῦ, μὴ πεποιθότες ἐπί τινι κόπῳ αὐτῶν, καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν περιοχῆς.

15. Ἐὰν γὰρ ἴδῃ ὁ Θεὸς ὅτι ὑπετάγη Αὐτῷ ὁ νοῦς ὅλῃ δυνάμει, καὶ οὐκ ἔχει ἄλλην βοήθειαν, εἰ μὴ Αὐτὸν μόνον, ἐνδυναμοῖ αὐτὸν λέγων· «μὴ φοβοῦ Ἰακὼβ ὀλιγοστὸς Ἰσραήλ». Καὶ πάλιν· «μὴ φοβοῦ, ὅτι ἐλυτρωσάμην σε, ἐκάλεσά σε τὸ ὄνομά σου, ἐμὸς εἶ σύ· καὶ ἐὰν διαβαίνῃς δι' ὕδατος, μετὰ σοῦ εἰμι, καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλείσουσί σε, καὶ ἐὰν διέλθῃς διὰ πυρός, οὐ μὴ κατακαυθῇς, φλὸξ οὐ κατακαύσει σε, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός σου, ὁ Ἅγιος Ἰσραὴλ ὁ σῴζων σε».

16. Ἐὰν οὖν ἀκούσῃ ὁ νοῦς τὴν παῤῥησίαν ταύτην, κατατολμᾷ τῆς ἔχθρας λέγων· τίς ὁ πολεμῶν με; ἀντιστήτω μοι· «τίς ὁ κρινόμενός μοι; ἐγγισάτω μοι· ἰδοὺ Κύριος βοηθήσει μοι, τίς κακώσει με; ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς, ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεσθε, καὶ σὴς καταφάγεται ὑμᾶς».

17. Ἐὰν νεώτερος ἦς, μήπω ποιήσας τὴν δουλείαν τοῦ σώματος, καὶ ἀκούσῃς ἀρετὰς ὑψηλὰς τῶν Πατέρων, μὴ ἐπιδράμῃς αὐταῖς, θέλων αὐτὰς καταλαβεῖν ἐν ἀναπαύσει, οὐ γὰρ ἔρχονταί σοι ἐὰν μὴ ποιήσῃς τὴν γεωργίαν αὐτῶν· ἐὰν δὲ ποιήσῃς, ἀφ' ἑαυτῶν ἔρχονταί σοι.

18. Τρεῖς εἰσιν αἱ ἀρεταί, ἅς, ἐὰν ἴδῃ ὁ νοῦς μεθ' ἑαυτοῦ, πιστεύει, ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν ἀθανασίαν· ἡ διάκρισις, ἤγουν τὸ ἀφορίσαι ἕκαστον ἀπ' ἀλλήλων· καὶ τὸ προβλέπειν πάντα πρὸ καιροῦ· καὶ τὸ μὴ συμπείθεσθαι μετά τινος ἀλλοτρίου.

19. Τρεῖς δὲ ἄλλαι ἀρεταί εἰσιν ἐπιχορηγοῦσαι φῶς τῷ νοΐ διὰ παντός· τὸ μὴ εἰδέναι πονηρίαν τινὸς ἀνθρώπου· καὶ τὸ ἀγαθοποιῆσαι τοὺς κακοποιοῦντας· καὶ τὸ τὰ ἐπερχόμενα φέρειν ἀταράχως.

20. Αἱ τρεῖς αὗται ἀρεταί, γεννῶσιν ἄλλας τρεῖς μείζονας αὐτῶν· τὸ μὴ εἰδέναι πονηρίαν ἀνθρώπου, γεννᾷ τὴν ἀγάπην· καὶ τὸ ἀγαθοποιῆσαι τοὺς κακοποιοῦντάς σε κτᾶται τὴν εἰρήνην· καὶ τὸ ὑποφέρειν τὰ ἐπερχόμενα ἀταράχως, φέρει τὴν πρᾳότητα, ἐν αἷς τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα ἀναπαύεται.

21. Καὶ ἄλλαι δὲ τέσσαρες ἀρεταί εἰσιν ἁγνίζουσαι τὴν ψυχήν· ἡ σιωπή· καὶ τὸ φυλάξαι τὰς ἐντολάς· καὶ ἡ στενοχωρία· καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη.

22. Εἰσὶ δὲ λοιπαὶ τέσσαρες ἀρεταί, ὧν ὁ νοῦς χρήζει διηνεκῶς, καὶ ὑπ' αὐτῶν φυλάττεται· τὸ εὔχεσθαι τῷ Θεῷ προσπίπτοντα ἀδιαλείπτως· καὶ τὸ παραῤῥίπτειν ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ ἀμεριμνῆσαι ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου τοῦ μὴ κρίνειν αὐτόν· καὶ τὸ κωφεῦσαι πρὸς τὰ λαλοῦντα αὐτῷ πάθη, ἤγουν τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· τὸ δὲ ἀντιστῆναι τῇ λήθῃ, ταῦτα πάντα φυλάττει.

23. Διὰ δὲ τεσσάρων πραγμάτων σκοτίζεται ἡ ψυχή· διὰ τὸ μισῆσαι τὸν πλησίον· καὶ ἐξουθενῆσαι· καὶ γογγύσαι· καὶ ζηλῶσαι· ἔρημος δὲ καθίσταται ἡ ψυχὴ διὰ τούτων τῶν τεσσάρων· διὰ τοῦ περιέρχεσθαι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· καὶ ἀγαπῆσαι τὸν περισπασμόν· καὶ ποθῆσαι τὴν ὕλην· καὶ διὰ κνιπίας.

24. Ὅστις οὖν θέλει μαθητὴς γενέσθαι τοῦ Ἰησοῦ, φεύγει ἀπὸ τῶν παθῶν· εἰ μὴ γὰρ ἐκκόψῃ αὐτά, οὐ δύναται οἰκητήριον τοῦ Θεοῦ γενέσθαι, οὐδὲ ἰδεῖν τὴν γλυκύτητα τῆς Θεότητος Αὐτοῦ· Αὐτὸς γὰρ εἶπεν· «ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται, ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται».

25. Σκόπει οὖν, ὅτι, εἰ μὴ ὁ νοῦς σου ὑγιὴς γένηται ἀπὸ τῆς κακίας, οὐ δύναται κατανοῆσαι τὸ φῶς τῆς Θεότητος· σκοτεινὸν γὰρ τεῖχος γίνεται ἡ κακία τῷ νοΐ, καὶ ἔρημον ποιεῖ τὴν ψυχήν, ὡς γέγραπται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, «οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσι». Λέγει δὲ τὸν μόδιον εἶναι, τὴν ἀδικίαν τοῦ κόσμου.

26. Ὅσον οὖν ὁ νοῦς ἐν τῷ παραφύσιν ἐστίν, οὐ δύναται ὁ λύχνος τῆς Θεότητος φαίνειν ἔνδοθεν αὐτοῦ· ἐὰν δὲ γένηται ὁ νοῦς εἰς λυχνίαν ὑψηλήν, τότε λάμπει ἐπ' αὐτῷ τὸ φῶς τῆς Θεότητος, καὶ βλέπει τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ ὁ νοῦς, καὶ ὃν ὀφείλει ἐκβαλεῖν, ἐκβάλλει, καὶ ᾧ ὀφείλει εἰρηνεύειν, τοῦτον ἐᾷ· διὰ τοῦτο ἔλεγε τοῖς ἑαυτοῦ, οἷς ἐφωτίσθη ὁ νοῦς· «ἐγείρεσθε ἄγωμεν ἐντεῦθεν».

27. Ποῦ οὖν αὐτοὺς λαμβάνει; δηλονότι αἴρει τὸν νοῦν αὐτῶν ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἀναπαύει ἐν τῇ Βασιλείᾳ Αὐτοῦ· διὸ καὶ ἐνδυναμῶν αὐτοὺς ἔλεγεν· «ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα», «μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν· καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε».

28. Ταῦτα λέγει τοῖς καταλείψασι τὸν κόσμον, καὶ χωρισθεῖσιν ἀπὸ τῶν παθῶν, ὅτι ἔστιν ἐν αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ Αὐτὸ ὑπουργεῖ αὐτοῖς, καὶ Αὐτὸ μεριμνᾷ περὶ αὐτῶν καθὼς εἶπεν· «οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν».

29. Λέγει δὲ ὁ Ἀπόστολος· «ἡμῖν δὲ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ· τὸ γὰρ Πνεῦμα, πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ». Καὶ πάλιν· «ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν». Πῶς οὖν δυνατόν, νοῦν Χριστοῦ λογίσασθαί τινα ἔχειν ἁμαρτάνοντα; Λέγει δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ· «ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος Αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς Αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων Αὐτοῦ».

30. Ὁρᾷς, ὅτι θέλει τὸν ἄνθρωπον κατ' Αὐτὸν εἶναι ἐν πᾶσι; γέγραπται γάρ· «ἤγαγεν» ὁ Θεὸς πάντα τὰ κτήνη «πρὸς τὸν Ἀδὰμ ἰδεῖν, τί καλέσει αὐτά», καὶ εἰ εὑρίσκεται ὅμοιον αὐτοῦ, καὶ οὐχ εὑρέθη ἀπὸ πάντων, ὅτι οὐκ ἦσαν ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ· τότε λαβὼν ὁ Θεὸς «μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ», ἐποίησε τὴν γυναῖκα, ἣν ἐκάλεσεν οὕτως ὁ Ἀδάμ, ὅτι ἔλαβεν αὐτὴν ὁ Θεὸς «ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς».

31. Ὥσπερ οὖν ἐκεῖ ἡ Εὔα, ἐκ τοῦ Ἀδὰμ ληφθεῖσα, κατ' αὐτὸν ἦν ἐν πᾶσιν, οὕτω καὶ οἱ καταλείψαντες τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἀκολουθήσαντες τῷ ἁγίῳ Αὐτοῦ θελήματι, αὐτοὶ ἠξιώθησαν νύμφαι Αὐτοῦ γενέσθαι, καὶ μένουσιν ἐν τῇ ἑνώσει Αὐτοῦ, ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας Αὐτοῦ εἰσι διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐκ τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ Σώματος, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ὅτι πάντες «ἓν σῶμα ἐσμὲν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη».

32. Εἰ δὲ ἔχομεν ἐκ τῆς ἀλογίας τῶν κτηνῶν, ἤτοι τὴν πλεονεξίαν τῶν θηρίων, ἢ τὸ ἄστατον τῶν πετεινῶν, ἢ τῶν ἑρπετῶν τὸν ἰόν, οὐ δυνάμεθα νύμφαι Αὐτοῦ εἶναι, οὐδὲ ἐκ τοῦ σώματος Αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐσμὲν κατὰ τὴν πρᾶξιν Αὐτοῦ· ἡ οὖν ψυχὴ ἡ ἀξιωθεῖσα νύμφη Αὐτοῦ γενέσθαι, κατ' Αὐτόν ἐστιν ὑγιὴς ἀπὸ πάσης τῆς παραφύσεως, καὶ γινώσκει ἑαυτὴν ἐκ τῆς ἰδίας πράξεως· λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος· «ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν ; εἰ μή τι ἀδόκιμοί ἐστε».

33. Ὁρᾷς, ὅτι, ἐὰν μὴ κτήσηται ἄνθρωπος τὴν πρᾶξιν τοῦ Ἰησοῦ, ἀδόκιμός ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι παρθένος παρ' Αὐτῷ; Πᾶσαι μὲν γὰρ αἱ παρθένοι ἡτοίμασαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἀλλ' αἱ μὴ ἔχουσαι τὴν πρᾶξιν ἐῤῥίφθησαν ἔξω τῆς θύρας τοῦ Νυμφῶνος.

34. Σπουδάσωμεν οὖν ποιῆσαι τὴν πρᾶξιν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον οἰκήσει ἐν ἡμῖν, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας».

35. Πᾶσαν οὖν τὴν δύναμιν ἡμῶν ποιήσωμεν ἐν δάκρυσιν, ἀγωνιζόμενοι κατὰ μικρόν, ἕως οὗ ἐκδυθῶμεν τὴν πρᾶξιν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, φυλάττεσθε ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς πράγματος τῆς ἀπωλείας, ἕως οὗ ἡ ἀγάπη Αὐτοῦ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἀφέληται ἀφ' ἡμῶν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, καὶ στήσῃ τὴν ἁγίαν Αὐτοῦ εἰκόνα ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ὥς φησιν ὁ Ἀπόστολος· ὅτι «καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου».

36. Ἐπειδὴ γὰρ οἶδεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίας ἀφ' οὗ γέγονεν ἡ παράβασις, καὶ ὅτι πάλιν δύναται ἡ μετάνοια ἐπιστρέψαι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀναμάρτητον καινότητα· διὰ τοῦτο εἶπε καταλεῖψαι ἡμᾶς τὴν πρᾶξιν τοῦ παρακούσαντος τῆς ἐντολῆς, καὶ ἐργάσασθαι τὴν πρᾶξιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἐστὶν αἱ ἅγιαι Αὐτοῦ ἐντολαί.

37. Ὃς ἐποίησεν ἔλεος, καὶ ἐβάστασε τὴν δουλείαν τοῦ ἀνθρώπου, ἕως οὗ εἰσήνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸν κρυπτὸν Παράδεισον, ἐπιχορηγήσας αὐτῷ πάσας τὰς ἁγίας Αὐτοῦ ἀρετάς, καὶ δοὺς αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἁγνεία.

38. Καὶ εἶπε τοῖς ἐξακολουθήσασιν Αὐτῷ κατὰ πάντα, οὓς καὶ ἀδελφοὺς καὶ φίλους ἐποίησεν, ἐκχέας τὸ Πνεῦμα Αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς· «ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου, καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν», περὶ ὧν καὶ πρὸς τὸν Πατέρα ἔφησεν· «Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σύ, Πάτερ, *ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσι». Καὶ μετὰ μικρὸν προσθέτει·* «καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας· Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με».

39. Οὗτοί εἰσιν οἱ λόγοι τῶν ἀγαπησάντων τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἠλπικότων ἐπ' Αὐτόν, ὧν αἱ ψυχαὶ γεγόνασι νύμφαι κεκοσμημέναι ἐν πάσῃ ἀρετῇ, ἔχουσαι τὸ Ἅγιον αὐτῶν ἔσοπτρον, ἐν ᾧ κατανοοῦσιν ἑαυτάς, μήποτε ἔχωσί τινα μῶμον ἐν τῇ εἰκόνι, καὶ οὐκ ἀρέσωσι τῷ Νυμφίῳ ἑαυτῶν.

40. Ἐν αὐτῷ δὲ τὴν τοῦ Νυμφίου δόξαν διηνεκῶς κατοπτρίζονται, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα, ἀπὸ δό-

ξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος». Καὶ πάλιν λέγει· «βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον».

41. Εἶπεν ὁ αὐτός· τὸ βαστάζειν τὴν ἰδίαν μέμψιν καὶ ἀπολύειν τὸ θέλημα τῷ πλησίον, διὰ τὸν Θεόν, ἵνα μὴ ἔλθῃ εἰς μέσον ὁ ἐχθρός, καὶ γένηται φιλονεικία, φανεροῖ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἐργάτης ἐστίν· ὁ γὰρ γρήγορον ἔχων τὸν νοῦν, καὶ ὑπὸ πόδας ὢν τοῦ Κυρίου ἐν γνώσει, σπουδάζει ἀεὶ ἐκκόπτειν τὸ ἴδιον θέλημα, ἵνα μὴ ἀφορισθῇ ἀπὸ τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ Κυρίου.

42. Ὁ δὲ λέγων οὐδέν μοι μέλει ἐὰν λαλήσω ἢ ἀκούσω, ἔοικε τυφλῷ, ὃν ἐὰν εἰσενέγκωσι καὶ ἐξενέγκωσιν οὐ βλέπει τὸ φῶς.

43. Κατανοήσατε δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ φαινομένου ἡλίου, ὅτι μικρὰ νεφέλη ὑποδραμοῦσα, σκέπει τὴν αὐγὴν αὐτοῦ καὶ τὴν θέρμην, ταῦτα δὲ οὐ πᾶσι δῆλα, εἰμὴ τοῖς ἔχουσι γνῶσιν· ἡ γὰρ ὀλιγωρία καὶ τὸ μέμψασθαί τινα ταράσσουσι τὴν διάνοιαν, καὶ οὐκ ἐῶσιν αὐτὴν θεωρεῖν τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΟΙ, ἂς παραδειγματισθῶμεν ἀπὸ τὸν ἀγαπητὸν Ἰακώβ, ποὺ ὑπήκουσεν εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις εἰς τοὺς γονεῖς του, συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν πατρικὴν εὐλογίαν, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν. Πρῶτον δὲ ἦλθεν εἰς τὸν τόπον Βαιθήλ, ποὺ ἑρμηνεύεται οἶκος Θεοῦ, καὶ ἐκεῖ ἐκοιμήθη (Γεν. κη' 1—11).

2. Κατὰ τὴν νύκτα, εἰς ἀποκαλυπτικὸν ὅραμα, εἶδε μίαν κλίμακα, ποὺ ἔφθανεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἕως τὴν γῆν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ· «ἐπάνω δὲ εἰς τὴν κορυφὴν αὐτῆς εἶχε σταθῆ ὁ Κύριος» (Γεν. κη' 12—13). Αὐτὸ τὸ ὅραμα τοῦ Ἰακὼβ εἶναι σημεῖον, ποὺ συμβολίζει αὐτούς, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται νὰ δουλεύουν τὸν Θεόν. Κατ' ἀρχὰς ὑποδεικνύεται εἰς τὸν Ἰακὼβ ὁ τύπος τῶν ἀρετῶν· ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν κοπιάσῃ διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτάς, δὲν κατορθώνει νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Θεόν.

3. Ἀφοῦ λοιπὸν ἠγέρθη ὁ Ἰακὼβ ἐκ τοῦ ἀποκαλυπτικοῦ ἐνυπνίου, συνεφώνησε μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐδέχθη ὁ Ἰακὼβ νὰ εἶναι δοῦλος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς τὸν ἐνεδυνάμωσε καὶ τοῦ εἶπε· «Ἐγὼ θὰ εἶμαι μαζί σου καὶ θὰ σὲ διαφυλάξω» (Γεν. κη' 15). Ἔπειτα ἦλθεν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ νὰ εὕρῃ σύζυγον ἀπὸ τὰς γυναῖκας τοῦ τόπου ἐκείνου καὶ νὰ τεκνοποιήσῃ. Ὅταν εἶδε τὴν Ραχήλ, τὴν ἠγάπησε καὶ διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ ἐδούλευσεν εἰς τὸν πατέρα της ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη. Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν τοῦ ἐδόθη, διὰ νὰ λάβῃ προηγουμένως τὴν Λείαν. Δι' αὐτὸ ἐδούλευσεν ἄλλα ἑπτὰ ἔτη ἀκόμη καὶ οὕτως ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ Ραχήλ. Ἀλλ' ἡ Ραχὴλ ἔμεινε στεῖρα (Γεν. κθ' 1—31).

4. Ἡ ἀλληγορικὴ ἑρμηνεία τῆς ἱστορίας αὐτῆς εἶναι ἡ ἑξῆς: Ἡ χώρα ὀνομάζεται Μεσοποταμία, διότι εὑρίσκεται εἰς τὸ μέσον δύο ποταμῶν· ὁ πρῶτος ὀνομάζεται Τίγρης καὶ ὁ δεύτερος Εὐφράτης. Τίγρης σημαίνει διάκρισις καὶ Εὐφράτης ταπεινοφροσύνη. Ἡ Λεία συμβολίζει τοὺς σωματικοὺς κόπους διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάβασιν· ἡ Ραχὴλ

ἐπέχει θέσιν τῆς ἀληθοῦς θεωρίας. Αὐτὰ συμβαίνουν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὴν Μεσοποταμίαν· αὐτὸ ὑπαινίσσεται τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ἀγωνιζομένου ἀνθρώπου νὰ πραγματοποιήσῃ διὰ τῆς διακρίσεως σωματικοὺς κόπους, διότι μόνον αὐτοὶ οἱ σωματικοὶ κόποι ἀντέχουν εἰς τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ ἐχθροῦ καί, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ταπεινοφροσύνης, ὁδηγοῦν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀληθῆ θεωρίαν.

5. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἐγέννησεν εἰς αὐτὸν ἡ Ραχὴλ τέκνα, ἕως ὅτου ἐγέννησεν ἡ Λεία ὅλα της τὰ τέκνα (Γεν. κθ' 31—λ' 23). Αὐτὸ τὸ γεγονὸς σημαίνει ὅτι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐκτελέσῃ ὅλας τὰς ἀρετὰς τοῦ πρακτικοῦ βίου, ὁ νοῦς του δὲν ἐλευθερώνεται διὰ νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὴν πραγματικὴν καὶ ἀληθινὴν θεωρίαν.

6. Καὶ αἱ δύο ἦσαν νόμιμοι σύζυγοι τοῦ Ἰακώβ· ἐν τούτοις οὗτος ἠγάπα περισσότερον τὴν Ραχὴλ ἀπὸ τὴν Λείαν, διότι ἡ Λεία εἶχεν ἀσθενεῖς ὀφθαλμούς, ἐνῷ ἡ Ραχὴλ ἦτο πάρα πολὺ ὡραία (Γεν. κθ' 17).

7. Ἡ ἀλληγορικὴ σημασία τούτου, ὅτι δηλαδὴ ἡ πρώτη γυναίκα τοῦ Ἰακώβ εἶχεν ἀσθενεῖς τοὺς ὀφθαλμούς, εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκτελεῖ μὲν προθύμως τοὺς σωματικοὺς κόπους τῆς ἀσκήσεως, δὲν ἀπολαμβάνει ὅμως εἰσέτι τὴν δόξαν τῆς πραγματικῆς καὶ ἀληθινῆς θεωρίας, διότι πρέπει νὰ αἰσθανθῇ ἔχθραν πρὸς ὅσα ἔργα αὐτῆς (τῆς ἀσκήσεως), προκαλοῦν τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν· δὲν πρέπει ὅμως νὰ λυπῆται διὰ τοῦτο, διότι καὶ ἐὰν ἐπ' ὀλίγον ἡ Λεία σταματήσῃ τὰς γεννήσεις, τότε προσφέρει εἰς τὸν ἄνδρα της τὴν δούλην της Ζελφάν, ἡ ὁποία γεννᾷ τὸν Γὰδ καὶ τὸν Ἀσήρ, ποὺ ἑρμηνεύεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν πλοῦτος. Ὅταν δέ, τέλος, σταματήσῃ νὰ γεννᾷ ἡ Λεία, τότε πλέον ὁ Θεὸς ἐνθυμεῖται τὴν Ραχὴλ (Γεν. λ' 9—23).

8. Ἡ ἀλληγορικὴ ἑρμηνεία αὐτοῦ εἶναι ἡ ἑξῆς: Μόλις οἱ ἐκ τῆς ἀσκήσεως σωματικοὶ κόποι κατακυριεύσουν τὰς αἰσθήσεις καὶ αὐταὶ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὰ πάθη, ὥστε ποτὲ πλέον νὰ μὴ δουλεύουν εἰς αὐτά, τότε ἡ ἀληθινὴ καὶ πραγματικὴ θεωρία φανερώνει εἰς τὸν νοῦν τὰς ἰδιαζούσας εἰς αὐτὴν δόξας. Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης οἱ υἱοὶ τῆς Λείας ἦσαν βοήθεια διὰ τὸν Ἰακώβ· οὗτος ὅμως ἠγάπα περισσότερον τὸν Ἰωσὴφ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους υἱούς του. Δηλαδὴ καὶ οἱ σωματικοὶ κόποι προφυλάσσουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς καὶ τὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ, μόνον ὅμως ἡ πραγματικὴ καὶ ἀληθινὴ θεωρία τὸν φέρει εἰς στενωτάτην ἐπαφὴν μὲ τὸν Θεόν.

9. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Ἰακὼβ εἶδε τὸν Ἰωσήφ, τότε ἐσκέφθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς γονεῖς του, ἐπειδὴ προέβλεψεν, ὅτι τοῦ ἐγεννήθη ὁ βασιλεὺς τῶν ἀδελφῶν του. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του—ὡς γνωστὸν—ὁ Πατριάρχης Ἰακὼβ ἐδέχθη τὴν χαρὰν τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, ὅστις τοῦ εἶπε· «δὲν θὰ ὀνομάζεσαι πλέον Ἰακώβ, ἀλλὰ Ἰσραὴλ θὰ εἶναι τὸ ὄνομά σου» (Γεν. λβ' 28).

10. Ἰακὼβ ὠνομάσθη, διότι ἐξουδετέρωσε, διὰ τῆς φυγῆς, τὴν ἔχθραν τοῦ ἀδελφοῦ του (Ἠσαῦ), μέχρις ὅτου ἀξιωθῇ τῆς εὐλογίας τοῦ

Θεοῦ καὶ σώσῃ τὰς αἰσθήσεις του, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ὑποχείριοι τοῦ πάθους τῆς ἔχθρας. Ὅταν ἀπηλευθερώθησαν αἱ αἰσθήσεις του, τότε ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ ἄλλο ὄνομα, τὸ ὄνομα Ἰσραήλ, ποὺ σημαίνει νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν.

11. Διότι, ὅταν φθάσῃ ὁ νοῦς νὰ ἴδῃ τὴν δόξαν τῆς Θεότητος, τὸν φοβεῖται πλέον ἡ ἔχθρα, ὥστε καὶ ἐὰν ἀκόμη ἔλθῃ νὰ τὸν συναντήσῃ ὁ φορεὺς τῆς ἔχθρας, ὁ Ἠσαῦ, μὲ κακὰς διαθέσεις, ἀμέσως ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦ Ἰακὼβ σβύνει τὴν κακίαν τοῦ ἐχθροῦ· τότε δὲν πολεμεῖ πλέον ὁ Ἰακὼβ τὸν ἐχθρόν του, ἀλλ' ἀφοῦ ριφθῇ μὲ ταπείνωσιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐξησφάλισε τοῦ λοιποῦ τὴν συμμαχίαν τοῦ Θεοῦ, ὅστις πολεμεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν ἀντίπαλον.

12. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ἡ ἔχθρα τοῦ μισοκάλου ἐχθροῦ αὐξηθῇ, διότι θὰ βλέπῃ μὲ πόσον μεγάλην δόξαν ἔχει τιμηθῆ ὁ ἄνθρωπος, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ πλέον τὸ μῖσος τοῦ ἐχθροῦ νὰ τὸν καταπιέσῃ, διότι ὁ ἄνθρωπος θὰ ἔχῃ βοηθὸν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος θὰ τοῦ λέγῃ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· «ἐπίστρεψε εἰς τὸν τόπον, ποὺ ἐγεννήθης, εἰς τὴν πατρικήν σου οἰκογένειαν, καὶ ἐγὼ θὰ εἶμαι μαζί σου» (Γεν. λα' 3).

13. Ἔφθασε λοιπὸν ὁ Ἰακὼβ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ποὺ ἑρμηνεύεται εἰρήνη· αὐτὸ σημαίνει ὅτι, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος περάσῃ τὸν πόλεμον, ἀπολαμβάνει πλέον τὴν εἰρήνην τοῦ πνεύματος. Εἰς τὸν τόπον τῆς εἰρήνης ὁ Ἰακώβ, εἰς τὴν γῆν ποὺ τοῦ ὑπεσχέθη ὁ Θεός, ἠγόρασεν ἕνα ἀγρὸν καὶ ἔκτισε θυσιαστήριον εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ προσφέρῃ ἐπ' αὐτοῦ εὐχαριστήριον θυσίαν, διότι ὁ Θεὸς τὸν ἤκουσε μετὰ στοργῆς κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς θλίψεώς του· εἰς αὐτὸ τὸ θυσιαστήριον, διὰ τὴν θυσίαν, προσέφερεν ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς δουλείας, ὅτε εὑρίσκετο εἰς τὴν Μεσοποταμίαν (Γεν. λγ' 18—20).

14. Ὅλα αὐτὰ τὰ περιστατικὰ καὶ ὅσα ὁμοιάζουν μὲ αὐτά, δι' ἐκείνους ποὺ ἠγωνίσθησαν πρὸ τῆς Χάριτος, δηλαδὴ πρὸ Χριστοῦ, ἐγένοντο πρότυπα πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἀσκήσεως· δι' ἡμᾶς δέ, ποὺ ζῶμεν μετὰ Χριστόν, ἐγράφησαν πρὸς νουθεσίαν μας, ὥστε νὰ βαδίσωμεν ἐπάνω εἰς τὰ ἴδια ἀχνάρια, ποὺ ἐβάδισαν ἐκεῖνοι οἱ μακάριοι, διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἀθανασίαν. Διότι ἡ πίστις εἰς τὴν ἀθανασίαν ἐπροστάτευσεν αὐτοὺς ἀπὸ τὰ θανατηφόρα βέλη τοῦ ἐχθροῦ. Πράγματι ἐκεῖνοι οἱ μακάριοι ἄνθρωποι κατέφυγον ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ, ἐξαιτούμενοι τὴν βοήθειάν του, χωρὶς νὰ ἐμπιστεύωνται εἰς τοὺς κόπους των. Τοιουτοτρόπως δὲ ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ ἀνεδείχθη εἰς αὐτοὺς προστατευτικὴ καὶ ἀσφαλὴς πόλις.

15. Ὅταν λοιπὸν ὁ Θεὸς ἴδῃ ὅτι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ὑπετάγη εἰς Αὐτὸν μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν, καὶ δὲν ἐλπίζει εἰς οὐδεμίαν ἄλλην βοήθειαν, παρὰ μόνον εἰς Αὐτόν, τότε τὸν ἐνδυναμώνει καὶ τοῦ λέγει· «Μὴ φοβᾶσαι, παιδί μου, Ἰακώβ, ἐλάχιστε Ἰσραὴλ» (Ἡσ. μα' 13—14). Καὶ ἀλλοῦ· «μὴ φοβᾶσαι, διότι σὲ ἐλύτρωσα καὶ σοῦ ἔδωσα ὄνομα· εἶσαι ἰδικός μου. Ὅταν θὰ διαβαίνῃς διὰ μέσου ὕδατος θὰ εἶ-

μαι μαζί σου, καὶ οἱ ποταμοὶ δὲν θὰ σὲ πνίξουν· ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη περάσῃς μέσα ἀπὸ φωτιάν, δὲν θὰ καῇς, ἡ φλόγα δὲν θὰ σὲ κατακαύσῃ, διότι ἐγὼ εἶμαι Κύριος ὁ Θεός σου, ὁ Ἅγιος Ἰσραήλ, ποὺ σὲ διασῴζω» (Ἠσ. μγ΄ 1—3).

16. Ἐὰν λοιπὸν ὁ νοῦς σου δεχθῇ τὴν θαρραλέαν αὐτὴν πληροφορίαν, τότε ἐξοπλίζεται μὲ ἀκατανίκητον τόλμην ἐναντίον τῆς ἔχθρας καὶ λέγει μετ᾽ ἐνθουσιασμοῦ: «Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ μὲ πολεμεῖ; Ἂς ἔλθῃ νὰ μοῦ ἀντισταθῇ! Ποιὸς εἶναι αὐτός, ποὺ ἀντιδικεῖ μαζί μου; Ἂς μὲ πλησιάσῃ! Ἰδού! ὁ Κύριός μου θὰ μὲ βοηθήσῃ! ποῖος ἠμπορεῖ νὰ μὲ κακοποιήσῃ; Ἰδού! ὅλοι σεῖς θὰ ἀχρηστευθῆτε, ὅπως τὸ παλαιὸν ἱμάτιον καὶ θὰ καταφαγωθῆτε (ὅπως τὰ μάλλινα ὑφάσματα) ἀπὸ τὸν σκῶρον» (Ἠσ. ν΄ 8—9).

17. Ἐὰν εἶσαι νεώτερος (εἰς τὸν Μοναχικὸν βίον) καὶ δὲν ἔχῃς ἀκόμη χαλιναγωγήσει τὸ σῶμα σου, ὅταν ἀκούσῃς τὰς ὑψηλὰς ἀρετὰς τῶν Πατέρων, μὴ τρέξῃς πρὸς αὐτὰς ἐπιθυμῶν νὰ τὰς κατακτήσῃς δι᾽ ἀναπαύσεως· διότι δὲν ἔρχονται πρὸς σέ, ἐὰν προηγουμένως δὲν καλλιεργήσῃς αὐτὰς ἐπιμόνως εἰς τὴν ψυχήν σου. Ἐφ᾽ ὅσον ὅμως τὰς καλλιεργήσῃς, τότε μόναι των πλέον σὲ πλησιάζουν.

18. Τρεῖς εἶναι αἱ ἀρεταί, τὰς ὁποίας, ἐὰν ὁ νοῦς βεβαιωθῇ ὅτι κατέχει, πιστεύει πλέον, ὅτι ἔφθασεν εἰς κατάστασιν ἀθανασίας· πρώτη εἶναι ἡ διάκρισις, ἡ ἱκανότης δηλαδὴ νὰ διακρίνῃ τὸ κάθε πρᾶγμα ἂν εἶναι καλὸν ἢ κακόν· δευτέρα εἶναι ἡ πρόβλεψις, τὸ νὰ προβλέπῃ δηλαδὴ τὴν ἐξέλιξιν πάντων τῶν ζητημάτων, ποὺ τὸν ἀπασχολοῦν, πρὶν νὰ συμβοῦν, καὶ τρίτη, τὸ νὰ μὴ προέρχεται εἰς συμφωνίας μετὰ ξένων προσώπων, τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζει.

19. Ἐπίσης τρεῖς ἄλλαι ἀρεταὶ ἐπιχορηγοῦν πάντοτε τὸν νοῦν μὲ πλούσιον φῶς· ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρετῶν πρώτη εἶναι τὸ νὰ μὴ γνωρίζωμεν πονηρίαν ἀνθρώπου, δευτέρα τὸ νὰ εὐεργετῶμεν αὐτοὺς ποὺ μᾶς κάμνουν κακὸν καὶ τρίτη τὸ νὰ ὑπομένωμεν ἀγογγύστως τὰς διαφόρους συμφοράς.

20. Αἱ τρεῖς αὐταὶ ἀρεταὶ γεννοῦν ἄλλας τρεῖς μεγαλυτέρας ἀπὸ αὐτάς· δηλαδὴ τὸ νὰ μὴ γνωρίζωμεν πονηρίαν ἀνθρώπου γεννᾷ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον· τὸ νὰ εὐεργετῶμεν αὐτοὺς ποὺ μᾶς κάμνουν κακόν, μᾶς βοηθεῖ νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν εἰρήνην, καὶ τὸ νὰ ὑπομένωμεν ἀγογγύστως τὰς συμφορὰς ἐξασφαλίζει εἰς τὴν ψυχήν μας τὴν πραότητα. Εἰς αὐτὰς τὰς τρεῖς ἀρετὰς ἀναπαύεται τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

21. Εἶναι ἀκόμη καὶ ἄλλαι τέσσαρες ἀρεταὶ ποὺ ἐξαγνίζουν τὴν ψυχήν· ἡ σιωπή, ἡ ἐφαρμογὴ εἰς τὴν ζωήν μας τῶν ἐντολῶν, ἡ στενοχωρία τοῦ βίου καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη.

22. Ὑπάρχουν καὶ τέσσαρες ἄλλαι ἀρεταί, τὰς ὁποίας ὁ νοῦς πάντοτε χρειάζεται καὶ ὑπὸ τῶν ὁποίων προφυλάσσεται· εἶναι δὲ αὗται αἱ ἑξῆς: πρώτη: τὸ νὰ προσπίπτῃ εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ εὔχεται συνεχῶς καὶ χωρὶς διακοπήν· δευτέρα: τὸ νὰ ρίπτῃ τὸν ἑαυτόν του ὁ ἄν-

θρωπος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ αὐτοταπεινούμενος· τρίτη: τὸ νὰ μὴ ἔχῃ τὴν φιλοπερίεργον φροντίδα οὐδενὸς ἀνθρώπου, ὥστε νὰ τὸν κατακρίνῃ· καὶ τετάρτη: τὸ νὰ κωφεύσῃ πρὸς τὰ ὁμιλοῦντα εἰς αὐτὸν πάθη, δηλαδὴ πρὸς τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς. Θὰ δυνηθῶμεν δὲ νὰ ἐφαρμόσωμεν ὅλα αὐτά, ἐφ' ὅσον προσπαθήσωμεν νὰ μὴ λησμονήσωμεν τὰς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς πρὸς Αὐτὸν ὑποχρεώσεις ἡμῶν.

23. Ἀπὸ τέσσαρα πράγματα, στρεφόμενα ἐναντίον τοῦ πλησίον, σκοτίζεται ἡ ψυχή· ἀπὸ τὸ μῖσος, τὴν ἐξουθένωσιν, τὸν γογγυσμὸν καὶ τὸν φθόνον. Ἀπὸ τὰ ἑξῆς δὲ τέσσαρα πάθη καθίσταται ἔρημος ἡ ψυχή· ὅταν ὁ Μοναχὸς περιέρχεται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· ὅταν ἀγαπήσῃ τὴν πολυμέριμνον ἐνασχόλησιν· ὅταν ποθήσῃ τὴν ὕλην· καὶ ὅταν κυριευθῇ ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας.

24. Ὅποιος λοιπὸν θέλει νὰ γίνῃ Μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ φεύγει ἀπὸ τὰ πάθη· διότι, ἐὰν δὲν κατορθώσῃ νὰ ἀποκόψῃ αὐτά, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταστῇ οἰκητήριον τοῦ Θεοῦ, οὔτε νὰ αἰσθανθῇ τὴν γλυκύτητα τῆς Θεότητος Αὐτοῦ. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς εἶπεν· «Ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου τὰ βλέπῃ ὅλα χωρὶς πονηρίαν, τότε καὶ ὅλον σου τὸ σῶμα θὰ εἶναι φωτεινόν· ἐάν, ἀντιθέτως, ὁ ὀφθαλμός σου εἶναι πονηρός, καὶ ὅλον σου τὸ σῶμα θὰ εἶναι σκοτεινόν» (Ματθ. ς' 22—23).

25. Ἔχε λοιπὸν ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ νοῦς σου δὲν ἐξυγιανθῇ ἀπὸ τὴν κακίαν, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ κατανοήσῃ τὸ φῶς τῆς Θεότητος. Διότι ἡ κακία γίνεται σκοτεινὸν τεῖχος εἰς τὸν νοῦν καὶ καθιστᾷ ἔρημον τὴν ψυχήν, ὅπως γράφει καὶ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον· «Κανείς, ὅταν ἀνάβῃ λυχνάρι, δὲν τὸ κρύπτει οὔτε τὸ τοποθετεῖ κάτω ἀπὸ ἕνα δοχεῖον, τὸν μόδιον (1), ἀλλὰ ἐπάνω εἰς τὸν λυχνοστάτην, ὥστε ὅλοι οἱ εἰσερχόμενοι νὰ βλέπουν τὸ φῶς» (Λουκ. ια' 33). Ὑπὸ τὴν λέξιν μόδιος ἐννοεῖ τὴν ἀδικίαν τοῦ κόσμου.

26. Ὅταν λοιπὸν ὁ νοῦς εὑρίσκεται εἰς κατάστασιν παρὰ φύσιν, ἀσχολεῖται δηλαδὴ μὲ χαμαιζήλους καὶ ἐγκοσμίους σκέψεις, τότε δὲν δύναται ὁ λύχνος τῆς Θεότητος νὰ φωτίζῃ μέσα ἀπὸ τὸν νοῦν· ἐὰν ὅμως ὁ νοῦς τοποθετηθῇ εἰς ὑψηλὸν λυχνοστάτην, τότε λάμπει ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὸ φῶς τῆς Θεότητος, καί, ὑπὸ τὸν φωτισμὸν αὐτόν, ὁ νοῦς διακρίνει τοὺς εὑρισκομένους ἐν τῷ οἴκῳ, δηλαδὴ τὰς διαφόρους σκέψεις καὶ ψυχικὰς διαθέσεις, ὥστε ὅποιον πρέπει νὰ ἐκδιώξῃ τὸν ἐκδιώκει καὶ μὲ ὅποιον πρέπει νὰ εἰρηνεύῃ, αὐτὸν τὸν ἀφήνει. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε πρὸς τοὺς Μαθητάς Του, τῶν ὁποίων ὁ νοῦς ἐφωτίσθη ὑπὸ τοῦ λύχνου τῆς Θεότητος· «Σηκωθῆτε· ἂς φύγωμεν ἀπ' ἐδῶ» (Ἰωάν. ιδ' 31).

27. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν τοὺς παραλαμβάνει καὶ ποῦ τοὺς ὁδηγεῖ; Ἐννοεῖται βεβαίως, ὅτι ἀποσπᾷ τὸν νοῦν αὐτῶν ἀπὸ τὴν ἐνασχόλησιν μὲ τὰ πράγματα τῆς παρούσης προσκαίρου ζωῆς, τὸν ἀνυψώνει καὶ

---

1) Μόδιος=μέτρον χωρητικότητος σίτου.

τὸν ἀναπαύει εἰς τὴν Βασιλείαν Του. Δι᾽ αὐτὸ ἄλλωστε καὶ ἐνισχύων αὐτοὺς ἔλεγεν· «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἄμπελος καὶ σεῖς τὰ κλήματα» (Ἰωάν. ιε΄ 5). «Μείνετε κοντά μου, διὰ νὰ εἶμαι καὶ ἐγὼ μαζί σας. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ κλῆμα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καρποφορήσῃ, ἐὰν δὲν παραμείνῃ ἐπάνω εἰς τὴν ἄμπελον, τοιουτοτρόπως καὶ σεῖς δὲν θὰ καρποφορήσητε, ἐφ᾽ ὅσον δὲν παραμείνετε κοντά μου» (Ἰωάν. ιε΄ 4).

28. Αὐτὰ τὰ λέγει πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλειψαν τὸν κόσμον καὶ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὰ πάθη, διότι ἐντὸς αὐτῶν ὑπάρχει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· αὐτὸ φροντίζει δι᾽ αὐτούς, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Χριστός· «Δὲν εἶσθε σεῖς, οἱ ὁποῖοι ὁμιλεῖτε, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐπουρανίου Πατρός σας, τὸ ὁποῖον λαλεῖ ἐντὸς τοῦ νοός σας» (Ματθ. ι΄ 20).

29. Σχετικῶς λέγει καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος· «Ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν εἰς ἡμᾶς διὰ μέσου τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ· διότι τὸ Πνεῦμα τὰ ἐρευνᾷ ὅλα, ἀκόμη καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ» (Α΄ Κορ. β΄ 10). Καὶ πάλιν· «ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν» (Αὐτόθι 16). Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ σκεφθῇ κανείς, ὅτι ὁ ἁμαρτάνων ἔχει νοῦν Χριστοῦ; Καὶ εἰς ἕνα ἄλλο χωρίον λέγει· «εἴμεθα μέλη ἐκ τοῦ σώματος Αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκός Του καὶ ἐκ τῶν ὀστέων Του» (Ἐφ. ε΄ 30).

30. Βλέπεις, ὅτι ὁ Χριστὸς θέλει νὰ Τοῦ ὁμοιάζῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς ὅλα. Δι᾽ αὐτὸ λέγει ἡ Γραφὴ ὅτι «ὁ Θεὸς ὡδήγησεν ὅλα τὰ κτήνη ἐνώπιον τοῦ Ἀδάμ, διὰ νὰ ἴδῃ ὁ Θεὸς τὶ ὀνόματα θὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ ὁ Ἀδάμ. Νὰ ἴδῃ δὲ καὶ ὁ Ἀδὰμ ἐὰν εὑρίσκεται, μεταξὺ αὐτῶν, κάποιο ποὺ νὰ τοῦ ὁμοιάζῃ. Κανένα ὅμως δὲν εὑρέθη νὰ τοῦ ὁμοιάζῃ, διότι τὰ κτήνη δὲν ἦσαν ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου. (Γεν. β΄ 19—21). Τότε ὁ Θεὸς «ἀφοῦ ἔλαβε μίαν ἀπὸ τὰς πλευρὰς τοῦ Ἀδὰμ ἔπλασε τὴν γυναῖκα, τὴν ὁποίαν ὠνόμασεν ὁ Ἀδὰμ γυναῖκα, διότι τὴν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς» (Αὐτόθι 21—23).

31. Ὅπως λοιπὸν ἡ Εὔα, παραληφθεῖσα ἐκ τοῦ Ἀδάμ, τοῦ ὡμοίαζεν εἰς ὅλα, τοιουτοτρόπως καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλειψαν τὰ πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ καὶ ἠκολούθησαν τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἠξιώθησαν αἱ ψυχαί των νὰ καταστῶσι νύμφαι τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ παραμείνουν ἡνωμέναι μαζί Του, διότι διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Πνεύματος ὁμοιάζουν πλέον μὲ τὸν Θεὸν καὶ ἀποτελοῦν μέλη τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ Σώματος, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: ὅτι ὅλοι ὅσοι πιστεύομεν εἰς τὸν Χριστὸν «εἴμεθα ἕνα σῶμα ἐν Χριστῷ,ὁ κάθε ἕνας δὲ εἶναι μέλος τοῦ ἄλλου» (Ρωμ. ιβ΄ 5).

32. Ἐφ᾽ ὅσον ὅμως ἔχομεν εἰσαγάγει εἰς τὴν ψυχήν μας κάτι ἀπὸ τὴν ἀλογίαν τῶν κτηνῶν, ὅπως τὴν πλεονεξίαν τῶν θηρίων, τὸ ἄστατον τῶν πτηνῶν, ἢ τὸ δηλητήριον τῶν φιδιῶν, τότε δὲν ἠμποροῦμεν νὰ θεωρούμεθα νύμφαι τοῦ Χριστοῦ, οὔτε νὰ ἀνήκωμεν εἰς τὸ σῶμα Του, διότι αἱ πράξεις καὶ αἱ διαθέσεις ἡμῶν δὲν συμφωνοῦν μὲ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ψυχὴ λοιπόν, ποὺ ἠξιώθη νὰ γίνῃ νύμφη τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὑγιὴς καὶ ὁμοιάζει μὲ τὸν Νυμφίον της, ἔχει ἀπαλλαγῆ

ἀπὸ πᾶσαν ἀφύσικον ἀσχημίαν καὶ ἀναγνωρίζεται ὡς τοιαύτη, ὡς νύμφη Χριστοῦ δηλαδή, ἀπὸ τὰ ἐνάρετα καὶ καλὰ ἔργα της. Δι' αὐτὸ λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· «Ἢ δὲν γνωρίζετε καλῶς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατοικεῖ μέσα σας; ἐκτὸς βεβαίως ἐὰν ἀκόμη εἶσθε ἀδόκιμοι» (Β' Κορ. ιγ' 5).

33. Βλέπεις, ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀποκτήσῃ τὴν πρᾶξιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν ζῇ δηλαδὴ ὅπως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, εἶναι ἀκόμη ἀδόκιμος καὶ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ Αὐτὸν παρθένος; Διότι, ὅπως πληροφορούμεθα ἀπὸ τὴν σχετικὴν παραβολήν, καὶ αἱ δέκα παρθένοι εἶχον ἑτοιμάσει τὰς λαμπάδας αὐτῶν· ὅσαι ὅμως δὲν εἶχον φέρει μαζί των καὶ ἔλαιον, δηλαδὴ δὲν εἶχον, ἐκτὸς τῆς παρθενίας, καὶ τὰς πρακτικὰς ἀρετάς, ἔμειναν ἔξω τοῦ Νυμφῶνος (Ματθ. κε' 1—13).

34. Ἂς προσπαθήσωμεν λοιπὸν νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὴν ζωήν μας τὰς ἀρετὰς τοῦ πρακτικοῦ βίου, ὁπόταν θὰ κατοικήσῃ ἐντὸς ἡμῶν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, συμφώνως μὲ τὴν ὑπόσχεσιν, ποὺ ἔδωσεν ὁ Κύριος εἰπών· «Ἐὰν μὲ ἀγαπᾶτε, ἐφαρμόσατε τὰς ἐντολάς μου, καὶ ἐγὼ θὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα καὶ θὰ σᾶς ἀποστείλῃ ἄλλον Παράκλητον, διὰ νὰ μένῃ μαζί σας παντοτινά, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» (Ἰωάν. ιδ' 15—17).

35. Ἂς ἀποδυθῶμεν λοιπόν, μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς μας, εἰς δακρύβρεκτον ἐπίπονον προσπάθειαν καὶ ἂς ἀγωνιζώμεθα σιγὰ—σιγὰ ἕως ὅτου ἀποβάλωμεν τὰς συνηθείας τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου τῆς ἁμαρτίας· ἂς ἀποφεύγωμεν κάθε πρᾶγμα, ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν, ἕως ὅτου ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ πάρῃ ἀπὸ ἐπάνω μας τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ ἀνθρώπου, ἐγκαταστήσῃ δὲ εἰς τὰς καρδίας μας τὴν ἁγίαν Αὐτοῦ εἰκόνα, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος· «ὅπως ἐφορέσαμεν (ἐξ αἰτίας τῆς πτώσεως) τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, θὰ φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου» (Α' Κορ. ιε' 49).

36. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐγνώριζεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίαν, ἀπὸ τότε ποὺ ἔγινεν ἡ παράβασις τοῦ Ἀδάμ, καὶ ὅτι, πάλιν, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν ἄνθρωπον ἡ μετάνοια εἰς μίαν νέαν κατάστασιν ἀναμαρτησίας, δι' αὐτὸ εἶπεν, ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὰ ἔργα τοῦ πρώτου Ἀδάμ, ποὺ παρήκουσε τὴν ἐντολήν, καὶ νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν πρᾶξιν, ποὺ συνιστᾷ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· αὐτὴ δὲ ἡ πρᾶξις εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἁγίων Αὐτοῦ ἐντολῶν.

37. Οὗτος ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς εὐσπλαγχνίσθη τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐσήκωσεν ἐπὶ τῶν ὤμων Του τὸ βάρος τῆς δουλείας τοῦ ἀνθρώπου, ἕως ὅτου τὸν ἔφερε μέσα εἰς τὸν μυστικὸν Παράδεισον, ἐπιχορηγήσας εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς ἁγίας Του ἀρετὰς καὶ τοῦ ἔδωσε νὰ φάγῃ ἀπὸ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἁγνεία.

38. Εἰς αὐτοὺς ποὺ Τὸν ἠκολούθησαν καὶ τοὺς ὁποίους κατέ-

στησεν ἀδελφοὺς καὶ φίλους Του, μεταδώσας εἰς αὐτοὺς τὸ πνεῦμα Του εἶπεν· «Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν» (Ἰωάν. κ΄ 17). Περὶ τῶν ἀγαπημένων Του αὐτῶν Μαθητῶν εἶπε πρὸς τὸν ἐπουράνιον Πατέρα Του· «Σὲ παρακαλῶ, Πάτερ, ὄχι μόνον δι᾽ αὐτοὺς τοὺς ἕνδεκα, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ἐκείνους, ποὺ θὰ πιστεύσουν διὰ τοῦ κηρύγματός των εἰς ἐμέ, διὰ νὰ εἶναι ὅλοι ἕνα διὰ τῆς ἀγάπης. Νὰ εἶναι δὲ τόσον ἡνωμένοι μεταξύ των, καθὼς σύ, Πάτερ, εἶσαι ἡνωμένος μὲ ἐμὲ καὶ ἐγὼ μετὰ Σοῦ. Τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ νὰ εἶναι ἡνωμένοι μαζί μας» (Ἰωάν ιζ΄ 20—21). Καὶ μετ᾽ ὀλίγον προσθέτει· «καὶ ἠγάπησας αὐτούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἡνωμένοι μαζί μου, ὅπως ἠγάπησας ἐμέ. Πάτερ μου, ἐκεῖνοι, ποὺ μοῦ ἔχεις δώσει, θέλω, ὅπου θὰ εἶμαι ἐγὼ νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ μαζί μου καὶ νὰ βλέπουν τὴν δόξαν μου, τὴν ὁποίαν μοῦ ἔδωσες, διότι μὲ ἠγάπησας» (Αὐτ. 23 - 24).

39. Αὐτὰ αἰσθάνονται καὶ λέγουν αὐτοὶ ποὺ ἠγάπησαν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔχουν στηρίξει τὰς ἐλπίδας των εἰς Αὐτόν· αὐτῶν τῶν εὐτυχῶν ἀνθρώπων αἱ ψυχαὶ ἀνεδείχθησαν νύμφαι καταστολισμέναι διὰ πάσης ἀρετῆς. Αἱ μακάριαι αὐταὶ ψυχαὶ ἔχουν τὸν ἅγιον πνευματικὸν καθρέπτην των, ἐντὸς τοῦ ὁποίου βλέπουν μετὰ προσοχῆς μήπως ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ἐμψύχου εἰκόνος τοῦ Θεοῦ καμμίαν κηλῖδα καὶ δὲν ἀρέσουν εἰς τὸν Νυμφίον των.

40. Ἐντὸς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ καθρέπτου ἀπολαμβάνουν συνεχῶς τὸν μυστικὸν ἀντικατοπτρισμὸν τῆς δόξης τοῦ Νυμφίου των, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· «Ὅλοι ἡμεῖς μὲ πρόσωπον ἐλεύθερον ἀπὸ οἱονδήποτε κάλυμμα ἀπολαμβάνομεν, ὡς ἄλλοι καθρέπται πνευματικοί, καὶ δεχόμεθα καὶ ἀντανακλῶμεν, τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου. Καὶ τοιουτοτρόπως μεταμορφούμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ λαμβάνομεν τὴν αὐτὴν ἔνδοξον εἰκόνα τοῦ Κυρίου» (Β΄ Κορ. γ΄ 18). Ἀλλοῦ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος λέγει· «Τώρα βλέπομεν (τὴν μεταφυσικὴν πραγματικότητα) διὰ μέσου τοῦ πνευματικοῦ ἐσόπτρου αἰνιγματωδῶς· τότε ὅμως θὰ ἴδωμεν τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον» (Α΄ Κορ. ιγ΄ 12).

41. Ὁ ἴδιος Ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπεν: Τὸ νὰ συγκρατῇς τὸ παράπονόν σου καὶ νὰ μὴ ἐκτελῇς αὐτὸ ποὺ θέλεις κατὰ τοῦ πλησίον, χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς τὸ μέσον ὁ ἐχθρὸς καὶ προκληθῇ φιλονεικία, φανερώνει ἄνθρωπον, ποὺ ἐργάζεται τὸ ἀγαθόν. Διότι αὐτὸς τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς δὲν κοιμᾶται τὸν ὕπνον τῆς ἀδιαφορίας, ἀλλ᾽ ἀγρυπνεῖ καὶ εἶναι ὑποτεταγμένος εἰς τὸν Κύριον, φροντίζει πάντοτε νὰ κόπτῃ τὸ ἰδικόν του θέλημα, διὰ νὰ μὴ χωρισθῇ ἀπὸ τὸν ἀγαπητόν του Κύριον.

42. Ἀντιθέτως, ἐκεῖνος ποὺ λέγει· δὲν μὲ μέλει ἐὰν ὁμιλήσω ἢ ἀκούσω κάτι, ὁμοιάζει μὲ τυφλόν, ὁ ὁποῖος, εἴτε τὸν ὁδηγήσουν ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκίαν, εἴτε τὸν βάλουν ἐντὸς αὐτῆς, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ διακρίνῃ τὴν διαφορὰν τοῦ φωτὸς ἀπὸ τὸ σκότος, διότι αὐτὸς δὲν βλέπει τὸ φῶς.

43. Μάθετε δὲ ἐπακριβῶς καὶ κατὰ βάθος τοῦτο ἀπὸ τὸν ἥλιον ποὺ μᾶς φωτίζει· ἕνα μικρὸ συννεφάκι, ποὺ τρέχει κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιον, σκεπάζει τὴν ἀνταύγειάν του καὶ μετριάζει τὴν θερμότητά του. Αὐτὰς ὅμως τὰς λεπτομερείας (τῶν ψυχικῶν μεταπτώσεων) δὲν τὰς ἀντιλαμβάνονται ὅλοι, παρὰ μόνον ὅσοι ἔχουν γνῶσιν· διότι ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ κατὰ τοῦ πλησίον κατηγορία, ταράσσουν τὴν διάνοιαν καὶ δὲν τὴν ἀφήνουν νὰ θεωρῇ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ.

Γ'. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΓΙΝΩΣΚΕ ὅτι ἀπὸ τοῦ Βαπτίσματος τελεία ἡμῖν ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν, κατὰ τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δεδώρηται πρὸς ἐκπλήρωσιν πασῶν τῶν ἐντολῶν· λοιπὸν δὲ ἕκαστος λαβὼν αὐτὴν μυστικῶς, καὶ μὴ τελεσιουργῶν τὰς ἐντολάς, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐλλείψεως, ἐνεργεῖται ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας.

2. Εἰ οὖν λέγεις, ὅτι ἠλευθερώθημεν ἐν τῷ Βαπτίσματι, διατὶ οὐ θεωροῦμεν τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, ὡς βλέπουσιν οἱ ἀγωνιζόμενοι; φημί σοι, ὅτι ἐπισκοτοῦσιν ἡμῖν αἱ κατὰ θέλησιν ἡδοναί, καὶ ἀμέλειαι αὐτῶν, ἃς ἐκεῖνοι διορθώσαντο· καὶ γάρ, ὡς εἶπον, ἐλευθεροῦται μὲν ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ, κατὰ δὲ τὸ ἴδιον θέλημα, ὅπου ἀγαπᾷ, ἐκεῖ ἐμμένει, κἂν βεβάπτισται, διὰ τὸ ἀβίαστον εἶναι τὸ αὐτεξούσιον.

3. Καθόσον οὖν πιστεύοντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἐργαζόμεθα, κατὰ τοσοῦτον καὶ τοὺς ἰδίους καρποὺς ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Οἱ δὲ καρποὶ τοῦ Πνεύματος, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀπόστολον Παῦλον, εἰσίν· «ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πρᾳότης, ἐγκράτεια».

4. Σὺ οὖν, ὦ ἄνθρωπε, ὁ ἐν Χριστῷ βεβαπτισμένος, μόνον δὸς τὴν ἐργασίαν, ἧς τὴν δύναμιν εἴληφας, καὶ σαυτὸν πρὸς τὴν ἐμφάνειαν τοῦ ἐνοικοῦντος εὐτρέπισον, καὶ οὕτω σοι ἐμφανίσει ἑαυτόν, κατὰ τὴν Αὐτοῦ ἐπαγγελίαν, ὁ Κύριος πνευματικῶς, ὡς οἶδεν αὐτός· «ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμα ἐστίν· οὗ δὲ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία», καὶ τότε νοήσεις τὸ εἰρημένον, ὅτι «ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν».

5. Εἴ τις οὖν τῶν πιστῶν καλῶς διὰ τῶν ἐντολῶν πολιτευσάμενός τινα πνευματικὴν ἀναλόγως εὗρεν ἐνέργειαν, πιστευέτω, ὅτι προειλήφει ταύτης τὴν δύναμιν, καθότι ἔλαβε διὰ τοῦ Βαπτίσματος τὴν Χάριν τοῦ Πνεύματος, τὴν πάντων τῶν ἀγαθῶν αἰτίαν, λέγω δή, οὐ μόνον τῶν κρυπτῶν καὶ πνευματικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν φανερῶν ἀρετῶν πρόξενον.

6. Καὶ μηδεὶς τῶν ἐναρέτων ὑπολαμβανέτω διὰ μόνης τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως πεποιηκέναι τι ἀγαθόν· ὁ γὰρ «ἀγαθὸς ἄνθρωπος», οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ, φησὶν ὁ λόγος, ἀλλ' «ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προσφέρει τὸ ἀγαθόν», θησαυρὸν λέγων τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν πιστῶν ἐγκεκρυμμένον.

7. «Ὁμοία, γάρ, ἐστιν ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ὑπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον»· ὁ γὰρ νοήσας ἀκριβῶς, ὅτι τὸν Χριστὸν ἀπὸ τοῦ Βαπτίσματος ἐν ἑαυτῷ κεκρυμμένον ἔχει, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, πάντα ῥίψας τὰ τοῦ κόσμου τούτου πράγματα, παραμένει τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, πάσῃ φυλακῇ τηρῶν αὐτήν, καὶ ζητῶν τὴν ἔξοδον τῆς ζωῆς, κατὰ τὴν σοφὴν Παροιμίαν.

8. Καὶ τὸ εἰπεῖν δὲ· «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»· καὶ τό· «οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου» εἰς τὸ αὐτὸ συντείνει νόημα.

9. Δῆλον οὖν ὅτι τελεία ἡμῖν ἡ Χάρις δεδώρηται τοῦ Πνεύματος, εἰς ἐκπλήρωσιν πασῶν τῶν ἐντολῶν, προσθήκην παρ' ἡμῶν οὐ λαμβάνουσα, ἀλλ' αὐτὴ ἡμῖν προσθήκην τῆς κατὰ Χριστὸν αὐξήσεως παρέχουσα, ἐνδυναμοῦσα ἕως θανάτου τοὺς ἰδίους ἐργάτας, «μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ».

10. Τελείαν οὖν ἐλάβομεν τὴν Χάριν, ὡς εἴρηται· κατὰ δὲ τὴν διαφορὰν τῆς ἐργασίας, διαφόρως καὶ ἡ δωρεὰ ἡμῖν ἀποκαλύπτεται· ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος τέλειος ὤν, τελείαν καὶ ἁπλῆν καὶ ἴσην πᾶσι τὴν παρ' ἑαυτοῦ θέρμην ἐπιβάλλει, λοιπὸν δὲ ἕκαστος καθ' ὅσον ἔχει τὸ ὄμμα κεκαθαρμένον, κατ' αὐτὸ καὶ τὸ ἡλιακὸν εἰσδέχεται φῶς, οὕτω καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

11. Πασῶν μὲν τῶν εὐεργεσιῶν καὶ τῶν δωρεῶν, τοὺς πιστεύοντας Αὐτῷ, δεκτικοὺς ἀπὸ τοῦ Βαπτίσματος ἐποίησε, λοιπὸν δέ, οὐ πᾶσιν ὁμοτίμως τὰς δωρεὰς ἐνεργεῖ, ἀλλ' ἑκάστῳ πρὸς ἀξίαν, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, ὅσον μαρτυρῆσαι τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις, καὶ φανεροποιῆσαι τὸ μέτρον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως· διό, φησίν· «ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν κρᾶζον· Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ». Καὶ «αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ».

Ἐρώτησις

12. Ὁ οὖν βαπτισθείς, τίνα δέχεται μυστικῶς, τὸν Χριστόν, ἢ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; Ποτὲ μὲν γὰρ εἴρηκας τὸν Χριστὸν ἐνοικεῖν, ποτὲ δὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἀπόκρισις

13. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δεχόμεθα διὰ τοῦ Βαπτίσματος, ἐπειδὴ καὶ Πνεῦμα Θεοῦ λέγεται, καὶ Πνεῦμα Χριστοῦ, τούτου χάριν, διὰ τοῦ Πνεύματος καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν δεχόμεθα.

Ἐρώτησις

14. Οὐκοῦν τὸ Πνεῦμα ἐστίν ἡ Τριάς;

Ἀπόκρισις

15. Αὐτὸ μονοπροσώπως οὐ λέγομεν τὸ Πνεῦμα εἶναι τὴν Τριάδα, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ κεχώρισται τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, διὰ τοῦτο ἐν Αὐτῷ τὴν Τριάδα ὁμολογοῦμεν, κατὰ τὴν αὐτὴν Θεότητα.

16. Ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Πατρί ἐστιν ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα, οὕτω καὶ ἐν τῷ Πνεύματι, ὁ Πατὴρ καὶ Υἱός ἐστιν, οὐ συγχύσει τῶν τριῶν ὑποστάσεων, ἀλλὰ τῇ ἑνώσει τῆς Αὐτοῦ βουλῆς καὶ Θεότητος, ὥστε καὶ ἡμεῖς εἴτε τὸν Πατέρα μονομερῶς ὀνομάσωμεν, εἴτε τὸν Υἱόν, εἴτε τὸ Πνεῦμα, ἐν τῷ ἑνὶ ὀνόματι, τὴν Τριάδα ὀνομάζομεν, κατὰ τὸν νοῦν ὃν εἰρήκαμεν.

17. Ὁ Κύριος εἰς τὰς ἰδίας ἐγκέκρυπται ἐντολάς, καὶ τοῖς ζητοῦσιν Αὐτὸν κατὰ ἀναλογίαν εὑρίσκεται· ὅπερ ἐστὶν οἶκος αἰσθητὸς τῷ κοινῷ ἀέρι, τοῦτο νοῦς λογικὸς τῇ θείᾳ Χάριτι. Ὅσον ἂν ἐκβάλλῃς ὕλην, τοσοῦτον αὐτομολήσει, καὶ ὅσον ἂν ἐμβάλλῃς, τοσοῦτον ὑποχωρήσει. Ὕλη οἴκου, σκεύη καὶ βρώματα· ὕλη δὲ νοός, κενοδοξία καὶ ἡδονή, χώρημα καρδίας, ἐλπὶς εἰς Θεόν· στενοχωρία δὲ αὐτῆς ἐλπὶς σωματική.

18. Μία μέν ἐστι καὶ ἀναλλοίωτος ἡ Χάρις τοῦ Πνεύματος, ἐνεργεῖ δὲ ἑκάστῳ ἰδίᾳ καθὼς βούλεται. Ὥσπερ ὑετὸς ἐπιχυθεὶς τῇ γῇ τοῖς φυτοῖς παρέχει πιότητα, γλυκεῖαν μὲν τοῖς γλυκέσι, στυφὴν δὲ τοῖς στυφοῖς, οὕτω καὶ ἡ Χάρις ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν, ἀτρέπτως ἐπιβαλοῦσα, ἁρμοζούσας ταῖς ἀρεταῖς τὰς ἐνεργείας χαρίζεται· τῷ διὰ Χριστὸν πεινῶντι γίνεται τροφή, καὶ τῷ διψῶντι

πόμα ἡδύτατον, τῷ ῥιγοῦντι ἔνδυμα καὶ τῷ κοπιῶντι ἀνάπαυσις, τῷ προσευχομένῳ ἐλπὶς καρδιακή, καὶ τῷ πενθοῦντι παράκλησις.

19. Ὅταν οὖν ἀκούσῃς τῆς θείας Γραφῆς περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λεγούσης, ὅτι ἐκάθισεν ἐφ' ἕνα ἕκαστον τῶν Ἀποστόλων, ἢ ὅτι ἐφήλλατο ἐπὶ τὸν Προφήτην, ἢ ἐνεργεῖ, ἢ λυπεῖ, ἢ σβέννυται, ἢ παροξύνεται, καὶ πάλιν τοὺς μὲν ἀπαρχὴν ἔχοντας, τοὺς δὲ πλήρεις Πνεύματος Ἁγίου, μὴ τροπήν, ἢ τομήν, ἢ ἀλλοίωσίν τινα ἐννοήσῃς ἐπὶ τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ πίστευε καθ' ὃν τρόπον εἰρήκαμεν, ἄτρεπτον Αὐτὸ εἶναι, καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ παντοδύναμον.

20. Διὸ ἐν ταῖς ἐνεργείαις θεοπρεπῶς, καὶ ἑκάστῳ τὸ δέον ἀποσῴζει, καὶ μένει ὅ ἐστιν· αὐτὸ μὲν γὰρ ἡλίου δίκην ἐπὶ τοὺς βαπτισθέντας ἐκκέχυται τελείως, ἕκαστος δὲ ἡμῶν καθὸ ἂν τὰ ἐπισκοτοῦντα πάθη μισήσας περιάρῃ, ἀναλόγως φωτίζεται, καὶ καθὸ ἂν ἀγαπῶν αὐτὰ διαλογίζηται, ὁμοίως σκοτίζεται.

21. Ὁ μισῶν τὰ πάθη, περιαίρει τὰς τούτων αἰτίας, ὁ δὲ ταῖς αἰτίαις ἐγκείμενος, ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ μὴ βουλόμενος πολεμεῖται.

22. Ἡ τῶν πραγμάτων γνῶσις, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν προσγίνεται· ἡ δὲ τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσις, κατὰ τὸ μέτρον τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος· εἰ οὖν θέλεις «σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν», πειρῶ πάντοτε ὑπερβαίνειν τὰ αἰσθητά, καὶ διὰ μόνης ἐλπίδος προσκολλᾶσθαι Θεῷ.

23. Οὕτω γὰρ ἀκοντὶ μὲν παρατρεπόμενος, εὑρήσεις «ἀρχὰς» καὶ «ἐξουσίας» πολεμούσας σοι διὰ τῶν προσβολῶν, ταύτας δὲ διὰ τῶν προσευχῶν νικῶν, καὶ μένων εὔελπις, εἴσῃ τὴν τοῦ Θεοῦ Χάριν τῆς μελλούσης ὀργῆς ῥυομένην σε· χρὴ γὰρ πρῶτον ἐνεργοῦσαν ἔχειν τὴν Χάριν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ οὕτω κατ' ἀναλογίαν εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἑρμηνεία

ΠΡΕΠΕΙ νὰ γνωρίζῃς, ὅτι μὲ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα ἐπέρχεται τελεία ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν, κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔχει δωρήσει εἰς τὸν βαπτισθέντα τὴν δύναμιν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ὅλων τῶν ἐντολῶν. Ὅταν λοιπὸν ὁ καθεὶς δεχθῇ τὴν Χάριν αὐτήν, κατὰ τρόπον μυστικὸν καὶ πέραν πάσης λογικῆς καταλήψεως, καὶ δὲν ἐργασθῇ διὰ τὴν τελείαν ἐφαρμογὴν τῶν ἐντολῶν, τότε, ἀναλόγως τῆς σημειωθείσης ἐλλείψεως, περιπίπτει εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ἁμαρτίας.

2. Ἐὰν λοιπὸν μὲ ἐρωτήσῃς, ἐφ' ὅσον ἠλευθερώθημεν διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, διατί δὲν ἀπολαμβάνομεν τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας (διὰ τῶν ψυχικῶν μας αἰσθήσεων), ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς ἀγωνιζομένους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀδυναμίας καὶ χαίρονται οὕτω τὴν ἐλευθερίαν των; θὰ σοῦ ἀπαντήσω· διότι μᾶς σκοτίζουν αἱ θεληματικαὶ ἡδοναὶ καὶ αἱ ἀμέλειαι περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν, πράγματα τὰ ὁποῖα κατώρθωσαν ἐκεῖνοι, ὥστε οὔτε ἀπὸ τὰς θεληματικὰς ἡδονὰς νὰ ἐνοχλοῦνται, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἀμέλειαν νὰ ἐπιδεικνύουν. Γίνεται δὲ αὐτό, διότι, ὅπως σοῦ εἶπα, ἐλευθερώνεται μὲν ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ, ἐν τούτοις, ὅμωςς ἐπειδὴ δὲν ἐξαφανίζεται ἡ θέλησίς του, ὅπου θεληματικῶς ἀγαπᾷ, ἐκεῖ καὶ ἐμμένει, ἔστω καὶ ἐὰν ἔχῃ βαπτισθῇ, δεδομένου ὅτι τὸ αὐτεξούσιόν μας δὲν παραβιάζεται.

3. Ἀναλόγως λοιπὸν μὲ τὴν ἔντασιν τῆς πίστεως καὶ τὴν προθυμίαν πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καλλιεργεῖ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐντὸς ἡμῶν τὴν θαυμαστὴν καρποφορίαν τῶν χαρισμάτων Του. Οἱ καρποὶ δὲ τοῦ Πνεύματος, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον εἶναι· «Ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλ. ε΄ 22—23).

4. Σὺ λοιπόν, ὦ ἄνθρωπε, ποὺ ἔχεις βαπτισθῆ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, τὸ μόνον, ποὺ ἀπαιτεῖται νὰ κάμῃς, εἶναι νὰ ἐργασθῇς μετὰ προθυμίας τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβες τὴν δύναμιν καὶ νὰ τακτοποιήσῃς ἐπιμελῶς τὸν ψυχικόν σου κόσμον διὰ τὴν μυστικὴν καὶ ὑπὲρ λόγον ἐμφάνισιν τοῦ ἐνοικοῦντος εἰς τὴν ψυχήν σου Σωτῆρος. Νὰ εἶσαι δὲ βέβαιος, ὅτι θὰ ἐμφανισθῇ εἰς σὲ ὁ Κύριος πνευματικῶς, ὅπως Ἐκεῖνος γνωρίζει, συμφώνως πρὸς τὴν ἀψευδῆ ὑπόσχεσίν Του (Ἰωάν. ιδ΄ 21). «Ὁ δὲ Κύριος εἶναι τὸ Πνεῦμα· ὅπου δὲ ὑπάρχει τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ πνέει καὶ ἐλευθερία» (Β΄ Κορ. γ΄ 17). Καὶ τότε ὁ νοῦς σου θὰ ἀντιληφθῇ τὸ ρητὸν «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὑρίσκεται ἐντὸς ὑμῶν» (Λουκ. ιζ΄ 21).

5. Ἐὰν λοιπὸν κάποιος ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἐπολιτεύθη καλῶς, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν, καὶ ἀπέκτησε μίαν πνευματικὴν ἐνέργειαν, ἀνάλογον τῆς ἀγωνιστικῆς του προσπαθείας, ἂς εἶναι βέβαιος, ὅτι τὴν δύναμιν τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἐνεργείας τὴν ἔχει λάβει ἐκ τῶν προτέρων, ἐφ' ὅσον διὰ τοῦ Βαπτίσματος ἔλαβε τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία Χάρις εἶναι ἡ γενεσιουργὸς αἰτία ὅλων τῶν ἀγαθῶν. Λέγω δέ, ὅτι ἡ Χάρις αὕτη δὲν εἶναι μόνον αἰτία τῶν κρυπτῶν καὶ πνευματικῶν ἐνεργειῶν, ἀλλὰ καὶ πρόξενος τῶν φανερῶν ἀρετῶν.

6. Δι' αὐτὸ ἂς μὴ νομίζῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐναρέτους, ὅτι ἔχει κατορθώσει καὶ τὸ παραμικρὸν ἀγαθὸν μὲ μόνην τὴν δύναμίν του. Διότι, ὅπως διαβεβαιώνει τὸ ἀψευδὲς στόμα τοῦ Κυρίου· «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος», δὲν προσφέρει τὸ ἀγαθὸν ἐξ ἰδίας ἱκανότητος καὶ δυνάμεως, ἀλλ' «ἀπὸ τὸν θησαυρὸν τῶν ἀγαθῶν τῆς καρδίας του» (Λουκ. ϛ΄ 45). Θησαυρὸν ἐννοῶν ὁ Κύριος τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ποὺ εὑρίσκεται κρυμμένον εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν.

7. Ἰδοὺ τί λέγει σχετικῶς περὶ αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἡ Ἁγία Γραφή· «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὁμοιάζει μὲ θησαυρόν, ποὺ εἶναι καταχωσμένος εἰς ἀγρόν· αὐτὸν τὸν θησαυρὸν τὸν ἀνεκάλυψεν ἕνας ἄνθρωπος, καὶ τὸν ἔκρυψεν εἰς ἀσφαλὲς σημεῖον. Μετὰ ταῦτα ἔτρεξεν, ἐπώλησεν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του καὶ ἠγόρασε τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὁ θησαυρὸς» (Ματθ. ιγ΄ 44). Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ θὰ βάλῃ καλῶς εἰς τὸν νοῦν του, ὅτι, ἀπὸ τὴν στιγμὴν τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, ἔχει ἐντὸς αὐτοῦ κρυμμένον τὸν Χριστόν, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἀποστόλου (Β΄ Κορ. ιγ΄ 5), ἀφοῦ ἀπορρίψῃ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ ματαίου τούτου κόσμου, ἀπολαμβάνει τὸν οὐράνιον τοῦτον θησαυρὸν τῆς χριστοφόρου καρδίας του, περιφρουρῶν ἀγρύπνως αὐτὴν καὶ

ἐπιζητῶν τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς παρούσης ζωῆς, ὅπως λέγει καὶ ἡ Παροιμία τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος (Παρ. δ' 23).

8. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἕτεροι λόγοι τοῦ Κυρίου· «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰωάν. ιε' 5), καὶ «δὲν μὲ ἐξελέξατε σεῖς, ἀλλὰ ἐγὼ σᾶς ἐξέλεξα ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. ιε' 16—19), εἰς τὸ ἴδιον, μὲ τὰ ἀνωτέρω, συμπέρασμα καταλήγει, ὅτι δηλαδὴ ὁ θησαυρὸς τῆς καρδίας εἶναι ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς.

9. Εἶναι λοιπὸν φανερόν, ὅτι ἔχει δωρηθῆ εἰς ἡμᾶς τελεία ἡ Χάρις τοῦ Πνεύματος, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐκπληρώσωμεν ὅλας τὰς ἐντολάς· ἡ δωρηθεῖσα αὐτὴ Χάρις δὲν ἐπαυξάνεται ἀπὸ προσωπικήν μας προσπάθειαν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας, αὐτὴ παρέχει εἰς ἡμᾶς προσθήκην τῆς κατὰ Χριστὸν αὐξήσεως, ἐνδυναμώνει τοὺς ἀξίους ἐργάτας τῆς Χάριτος μέχρι θανάτου εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς, «μέχρις ὅτου νὰ καταντήσωμεν ὅλοι εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, νὰ γίνωμεν τέλειοι καὶ νὰ φθάσωμεν τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. δ' 13).

10. Ἐν συμπεράσματι λοιπὸν λέγομεν, ὅτι ἐλάβομεν τελείαν Χάριν. Ἡ δωρεὰ ὅμως αὐτὴ δὲν ἀποκαλύπτεται εἰς ὅλους ὁμοιομόρφως, ἀλλ' εἰς ἕνα ἕκαστον ἀναλόγως τοῦ μέτρου τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἐργασίας. Ὅπως δηλαδὴ συμβαίνει μὲ τὸν αἰσθητὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος σκορπᾶ εἰς ὅλα τὰ πλάσματα τὴν θερμότητά του, κατὰ τρόπον τέλειον, ἁπλοῦν καὶ ἴσον, ἐπειδὴ εἶναι τέλειος, ὅμως ὁ κάθε ἄνθρωπος βλέπει τὸ ἡλιακὸν φῶς ἀναλόγως τῆς καθαρότητος τῶν ὀφθαλμῶν του· τοιουτοτρόπως συμβαίνει καὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

11. Κατέστησε, δηλαδή, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὅλους ὅσοι πιστεύουν εἰς τὸν Θεὸν δεκτικούς, διὰ τοῦ Βαπτίσματος, ὅλων τῶν εὐεργεσιῶν καὶ δωρεῶν Αὐτοῦ· ὡστόσον δὲν ἐνεργεῖ εἰς ὅλους ὁμοτίμως τὰς δωρεάς, ἀλλ' εἰς ἕνα ἕκαστον ξεχωριστά, συμφώνως πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστου, καὶ ἀναλόγως τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου, ὥστε νὰ ἐπιβεβαιώσουν διὰ τῶν ἔργων καὶ νὰ φανερώσουν δι' αὐτῶν τὸ μέτρον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεώς των. Σχετικῶς καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει, ὅτι δι' αὐτὸ «ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας σας καὶ κράζει· Ἀββᾶ, δηλαδή, Πατέρα»· (Γαλ. δ' 6) καὶ «αὐτὸ δὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα βεβαιώνει μαζὶ μὲ τὸ ἰδικόν μας πνεῦμα, ὅτι πράγματι εἴμεθα τέκνα Θεοῦ», (Ρωμ. η' 16).

Ἐρώτησις

12. Ὁ βαπτισθεὶς λοιπόν, ποῖον δέχεται μυστικῶς κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θείου Βαπτίσματος; τὸν Χριστὸν ἢ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; Ἀποσαφήνισέ μου, παρακαλῶ, διότι κατὰ τὴν ἀνωτέρω διδασκαλίαν σου, ἄλλοτε μὲν εἶπες, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐνοικεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ βαπτισθέντος καὶ ἄλλοτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἀ π ά ν τ η σ ι ς

13. Διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος δεχόμεθα εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· ἐπειδὴ ὅμως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὀνομάζεται καὶ Πνεῦμα Θεοῦ καὶ Πνεῦμα Χριστοῦ, δι' αὐτό, διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δεχόμεθα καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν.

Ἐ ρ ώ τ η σ ι ς

14. Ἄρα, ὅπως μοῦ λέγεις, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἡ ἰδία ἡ Ἁγία Τριάς;

Ἀ π ά ν τ η σ ι ς

15. Αὐτὸ τοῦτο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἕνα πρόσωπον θεωρούμενον, δὲν λέγομεν ὅτι εἶναι ἡ Ἁγία Τριάς· ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶναι κεχωρισμένον, κατὰ λόγον ἰδιαιτέρας ὑπάρξεως (οὐσίας) ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, δι' αὐτὸ ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἐν Αὐτῷ ἐνυπάρχει ἡ Ἁγία Τριάς, κατὰ τὸν λόγον τῆς αὐτῆς Θεότητος (Ματθ. κη' 18—19).

16. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ εἰς τὸν Πατέρα ἐνυπάρχει ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ πάλιν εἰς τὸν Υἱὸν ἐνυπάρχει ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐνυπάρχει ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός, χωρὶς νὰ συγχέωνται αἱ τρεῖς ὑποστάσεις. Ἡ συνύπαρξις αὐτὴ στηρίζεται εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν Θεότητα τοῦ Ἑνὸς κατὰ τὴν οὐσίαν (ὕπαρξιν) ἀδιαιρέτου Θεοῦ. Ὥστε καὶ ἡμεῖς εἴτε ὀνομάσωμεν μονομερῶς τὸν Πατέρα, εἴτε τὸν Υἱόν, εἴτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ ὀνόματος ὀνομάζομεν αὐτὴν ταύτην τὴν Ἁγίαν Τριάδα, κατὰ τὴν σημασίαν καὶ ἔννοιαν, ποὺ ἀνεπτύξαμεν προηγουμένως.

17. Ὁ Κύριος εὑρίσκεται ἐγκεκρυμμένος μέσα εἰς τὰς ἐντολάς, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος παρέδωσε καὶ ἀποκαλύπτεται εἰς τοὺς ζητοῦντας αὐτόν, (κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν ὑπὸ τῶν ζητούντων). Ὅ,τι ἀκριβῶς εἶναι ἕνα αἰσθητὸν σπίτι, ἐν σχέσει πρὸς τὸν κοινὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα εἶναι καὶ ὁ λογικὸς νοῦς σχετικῶς μὲ τὴν θείαν Χάριν. Ὅσον ἀφαιρεῖς ὕλην ἀπὸ τὸν χῶρον τῆς οἰκίας, ἐπὶ τοσοῦτον πληροῦται ἀπὸ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα· καὶ ἀντιθέτως, ὅσον προσθέτεις ὕλην εἰς τὸν χῶρον τῆς οἰκίας, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ ὑποχωρεῖ. Ὑπὸ τὴν λέξιν ὕλην οἴκου ἐννοοῦμεν τὰ οἰκιακὰ σκεύη καὶ τὰς τροφάς· ὑπὸ δὲ τὴν λέξιν ὕλην νοὸς ἐννοοῦμεν τὴν κενοδοξίαν καὶ τὴν ἡδονήν· τὸ πλήρωμα καὶ τὴν ἄνεσιν τῆς καρδίας προκαλεῖ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίς· τὴν στενοχωρίαν δὲ καὶ τὸ ἄγχος αὐτῆς, ἡ ἐλπὶς εἰς τὴν σωματικὴν ἰσχὺν καὶ τὰς ὑλικὰς δυνατότητας.

18. Ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι μία καὶ ἀναλλοίωτος· ἐνεργεῖ δὲ εἰς ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καθὼς θέλει. Τὴν διαφορότροπον ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἑκάστης ἀνθρωπίνης ψυχῆς θὰ τὴν ἀντιληφθῶμεν καλλίτερον ἀπὸ τὸ παράδειγμα

τῆς βροχῆς. Ὅπως ἡ βροχή, ὅταν πέσῃ εἰς τὴν γῆν, παρέχει εἰς τὰ φυτὰ διαφορετικὴν εἰς ἕκαστον γεῦσιν, ἤτοι εἰς τὰ ἐκ φύσεως γλυκὰ παρέχει γλυκεῖαν γεῦσιν καὶ εἰς τὰ ἐκ φύσεως στυφά, στυφήν, τοιουτοτρόπως συμβαίνει καὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· ἡ Χάρις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατέρχεται εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, διαμορφώνει ὅμως εἰς αὐτὰς τὰ χαρίσματα καὶ τὰς ἐνεργείας, ποὺ ἁρμόζουν εἰς τὰς προσωπικὰς ἀρετὰς ἑκάστου τῶν πιστῶν. Ἡ αὐτὴ καὶ ἡ ἰδία δηλαδὴ Χάρις εἰς ἐκεῖνον, ποὺ πεινᾷ, χάριν τοῦ Χριστοῦ, γίνεται τροφή, εἰς ἐκεῖνον, ποὺ διψᾷ, γλυκύτατον ποτόν, εἰς ἐκεῖνον ποὺ κρυώνει ἔνδυμα, εἰς ἐκεῖνον ποὺ κουράζεται ἀνάπαυσις, εἰς ἐκεῖνον ποὺ προσεύχεται ἐλπὶς καρδίας, καὶ εἰς αὐτὸν ποὺ πενθεῖ παρηγορία.

19. Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς νὰ λέγῃ ἡ Ἁγία Γραφή, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἑνὸς ἑκάστου ἐκ τῶν Ἀποστόλων, ἢ ὅτι ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς τὸν Προφήτην (ἐπεφοίτησεν), ἢ ὅτι ἐνεργεῖ, ἢ ὅτι λυπεῖται, ἢ ὅτι σβύνει, ἢ ὅτι παροξύνεται, ἢ ὅτι ἄλλοι μὲν ἔχουν τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἄλλοι δέ, ὅτι εἶναι πλήρεις ἀπὸ Αὐτό, μὴ ἐννοήσῃς, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὑφίσταται καμμίαν ἀλλοίωσιν, ἢ τροπήν, ἢ τομήν, ἀλλὰ νὰ πιστεύῃς, συμφώνως μὲ ὅσα εἴπομεν προηγουμένως, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα παραμένει ἄτρεπτον, ἀναλλοίωτον καὶ παντοδύναμον.

20. Δι' αὐτὸ καὶ ἐνεργεῖ, ὅπως ἁρμόζει εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς τὸν κάθε ἕνα προφυλάσσει καὶ διατηρεῖ τὸ πρέπον, χωρὶς νὰ σμικρύνεται ἢ νὰ περιορίζεται, ἀλλὰ παραμένον αὐτὸ ποὺ εἶναι κατ' οὐσίαν (καὶ ἐνέργειαν). Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δηλαδή, διανέμεται κατὰ τρόπον τέλειον εἰς ὅλους τοὺ βαπτισθέντας, ὅπως σκορποῦν αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες ἐπὶ τῆς φύσεως, χωρὶς νὰ περιορίζεται ἡ θερμότης καὶ τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου· ὁ κάθε ἕνας δὲ ἀπὸ ἡμᾶς, ἐφ' ὅσον μισήσῃ καὶ ἀποδιώξῃ τὰ πάθη ποὺ σκοτίζουν τὴν ψυχήν, φωτίζεται ἀναλόγως ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· ἀντιστρόφως δέ, πάλιν, σκοτίζεται, περιστελλομένων τῶν φωτιστικῶν ἀκτίνων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐφ' ὅσον σκέπτεται αὐτά, τὰ πάθη, μὲ ἐπιθυμίαν καὶ ἀγάπην.

21. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μισεῖ τὰ πάθη, θὰ ἐκριζώσῃ ἐκ τῆς ψυχῆς του καὶ τὰς αἰτίας ποὺ προκαλοῦν τὰ πάθη· ἐκεῖνος, πάλιν, ὅστις διατηρεῖ μέσα εἰς τὴν ψυχήν του τὰς αἰτίας, καὶ χωρὶς ἀκόμη νὰ θέλῃ, πολεμεῖται ὑπὸ τῶν παθῶν.

22. Ἡ γνῶσις τῶν πραγμάτων διαμορφοῦται μέσα εἰς τὸν ψυχικόν μας κόσμον ἀναλόγως τῆς ἐντάσεως τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, (αὐξάνει δηλαδὴ ἡ γνῶσις ἐντεινομένης τῆς ἐργασίας)· ἡ δὲ ἐπίγνωσις τῆς ἀληθείας πραγματοποιεῖται ἐν ἡμῖν κατὰ τὸ μέτρον τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος. Ἐὰν λοιπὸν θέλῃς «νὰ σωθῇς καὶ νὰ φθάσῃς εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας» (Α΄ Τιμ. β΄ 4), προσπάθησε πάντοτε νὰ ὑπερβαίνῃς τὰ αἰσθητὰ καὶ νὰ προσκολλᾶσαι εἰς τὸν Θεὸν διὰ μόνης τῆς ἐλπίδος.

23. Διότι, τοιουτοτρόπως σκεπτόμενος καὶ ἐνεργῶν, ὁσάκις μὲν ἀκουσίως παρεκκλίνεις ὀλίγον, θὰ εὕρῃς «τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας» (τοῦ σκότους) (Ἐφεσ. ς΄ 12), νὰ σὲ πολεμοῦν διὰ τῶν ἐπιθέσεων τῶν λογισμῶν· πλὴν ὅμως, νικῶν τὰς ἐπιθέσεις αὐτὰς τῶν λογισμῶν διὰ τῶν προσευχῶν καὶ διατηρῶν ζωηρὰν καὶ ἀκοίμητον τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδα, δὲν θὰ βραδύνῃς νὰ γνωρίσῃς καλῶς τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ νὰ σὲ γλυτώνῃ ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ὀργήν. Διότι πρέπει πρῶτον νὰ αἰσθανθῇς τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ ἐνεργῇ εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ ἔτσι πλέον, κατ᾽ ἀναλογίαν τῆς ἐνεργείας τῆς Χάριτος, νὰ εἰσέλθῃς, κατὰ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Δ΄. Τοῦ Ἁγίου Διαδόχου.

ΜΙΑΝ αἴσθησιν εἶναι φυσικὴν τῆς ψυχῆς, τὸ Ἅγιον ἡμᾶς καὶ φιλάνθρωπον Πνεῦμα διδάσκει τοῦ Θεοῦ· αἱ γὰρ πέντε ἅπαξ τῇ τοῦ σώματος ἡμῶν διαφέρουσι χρείᾳ, αὕτη δὲ συνδιαιρεῖται διὰ τὸν ἐκ τῆς παρακοῆς προσγινόμενον ὄλισθον τῷ νοΐ, ταῖς αὐτῆς τῆς ψυχῆς κινήσεσι.

2. Διόπερ τὸ μὲν αὐτῆς τῷ ἐμπαθεῖ συναπάγεται μέρει, ὅθεν τῶν τοῦ βίου καλῶν ἡδέως αἰσθανόμεθα· τὸ δέ, τῷ λογιστικῷ αὐτῆς, καὶ νοερῷ πολλάκις συνήδεται κινήματι, καθὸ πρὸς τὰ οὐράνια κάλλη τρέχειν ὁ νοῦς ἡμῶν ὅτε σωφρονοῦμεν ὀρέγεται.

3. Ἐὰν οὖν εἰς ἕξιν ἔλθωμεν τοῦ καταφρονεῖν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καλῶν, δυνησόμεθα καὶ τὴν γεώδη τῆς ψυχῆς ὄρεξιν τῇ λογικῇ αὐτῆς συνάψαι διαθέσει, τῆς κοινωνίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦτο οἰκονομούσης εἰς ἡμᾶς· ἐὰν γὰρ μὴ ἡ Αὐτοῦ Θεότης ἐνεργητικῶς τὰ τῆς καρδίας ἡμῶν ταμιεῖα καταυγάσῃ, οὐκ ἂν δυνησώμεθα ἐν ἀδιαιρέτῳ τῇ αἰσθήσει, τουτέστιν ἐν ὁλοκλήρῳ διαθέσει, γεύσασθαι τοῦ ἀγαθοῦ.

4. Αἴσθησίς ἐστι νοός, γεῦσις ἀκριβὴς τῶν διακρινομένων· ὃν γὰρ τρόπον τῇ γευστικῇ ἡμῶν αἰσθήσει τοῦ σώματος, τὰ καλὰ ἐκ τῶν φαύλων ἁπλῶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑγιείας διακρίνοντες, τῶν χρηστῶν ὀρεγόμεθα, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἡμῶν, ὅταν εὐρώστως καὶ ἐν πολλῇ ἀμεριμνίᾳ κινεῖσθαι ἄρξοιτο, δύναται καὶ τῆς θείας παρακλήσεως αἰσθάνεσθαι, καὶ ὑπὸ τῆς ἐναντίας μηδέποτε διαρπάζεσθαι.

5. Ὡς γὰρ τὸ σῶμα τῶν γεωδῶν γευόμενον ἡδυσμάτων, ἔχει τὴν πεῖραν τῆς αἰσθήσεως ἄπταιστον, οὕτω καὶ ὁ νοῦς.

6. Ὅταν ὁ νοῦς ἐπάνω τοῦ τῆς σαρκὸς καυχᾶται φρονήματος, δύναται γεύσασθαι τῆς παρακλήσεως ἀπλανῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, «γεύσασθε γάρ, φησι, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος»· καὶ ἔχειν τὴν μνήμην τῆς γεύσεως, διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς ἀγάπης ἄληστον, ἐν τῷ δοκιμάζειν ἀπαύστως τὰ διαφέροντα, κατὰ τὸν λέγοντα Ἅγιον Ἀπόστολον Παῦλον· «καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ, ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα».

7. Νοῦν καθαρίσαι, μόνου τοῦ Ἁγίου Πνεύματός ἐστιν· ἐὰν γὰρ μὴ εἰσέλθῃ ὁ Δυνατὸς καὶ σκυλεύσῃ τὸν ἅρπαγα, οὐδαμῶς τὸ λάφυρον ἐλευθερωθήσεται. Δεῖ οὖν διὰ πάντων, πλέον δὲ τῇ εἰρήνῃ τῆς ψυχῆς, ἀναπαύειν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἵνα τὸν λύχνον τῆς γνώσεως ἔχωμεν διαπαντὸς παρ᾽ ἑαυτοῖς φαίνοντα.

8. Ἐξαστράπτοντος γὰρ Αὐτοῦ ἀπαύστως ἐν τοῖς ταμείοις τῆς ψυχῆς, οὐ μόνον κατάδηλοι τῷ νοῒ πᾶσαι αἱ πικραὶ καὶ σκοτειναὶ γίνονται προσβολαὶ τοῦ

δαίμονος, ἀλλὰ καὶ ἐξασθενοῦσι λίαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐκείνου καὶ ἐνδόξου ἐλεγχόμεναι φωτός.

9. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε»· ἀντὶ τοῦ μὴ κακοεργοῦντες, ἢ κακὰ λογιζόμενοι, λυπῆτε τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀγαθότητα, ἵνα μὴ τῆς ὑπερμάχου ἐκείνης στερηθῆτε λαμπάδος· οὐ γὰρ τὸ ἀΐδιον καὶ ζωοποιὸν σβέννυται, ἀλλ' ἡ ἐκείνου λύπη, τουτέστιν ἡ ἀποστροφή, στυγνὸν καὶ ἀφεγγῆ τὸν νοῦν καταλιμπάνει τῆς γνώσεως.

10. Ὥσπερ ἡ θάλασσα, ὅταν ταράττηται, φύσιν ἔχει τὸ εἴκειν τῷ ἐπιχεομένῳ αὐτῇ ἐλαίῳ, ὑπὸ τῆς αὐτοῦ πιότητος νικωμένης τῆς ζάλης, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ὅταν ὑπὸ τῆς χρηστότητος πιαίνηται τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡδέως γαληνιᾷ· χαίρουσα γάρ, ἡττᾶται κατὰ τὸν λέγοντα Ἅγιον· «πλὴν τῷ Θεῷ ὑποτάγηθι ἡ ψυχή μου», τῇ ἐπισκιαζούσῃ Αὐτοῦ ἐκείνῃ ἀγαθῇ, καὶ ἀῤῥήτῳ χρηστότητι.

11. Διὰ τοῦτο οὖν ὁπόσοι τότε παροξυσμοὶ ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐπιβουλεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, ἀόργητος μένει καὶ πάσης χαρᾶς ἔμπλεως, εἰς ὅπερ τις ἔρχεται ἢ μένει, εἰ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπαύστως καθηδύνει· τοῖς γὰρ ἀγωνιζομένοις εἶδός τι φέρει ἁγνισμοῦ ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὁ γὰρ «φόβος Κυρίου» φησίν, «ἁγνὸς διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος».

12. Ὅτι μὲν ὁ νοῦς, ὅταν ἄρξηται πυκνῶς ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς ἐνεργεῖσθαι, διαφανής τις ὅλος γίνεται, ὥστε τὸ ἑαυτοῦ φῶς πλουσίως ὁρᾶν, οὐ δεῖ ἀμφιβάλλειν· τοῦτο γὰρ λέγω γίνεσθαι, ὅταν ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς κατακυριεύσῃ τῶν παθῶν· ὅτι δὲ πᾶν τὸ ἐν σχήματι αὐτῷ φαινόμενον, εἴτε ὡς φῶς, εἴτε ὡς πῦρ, ἐκ τῆς τοῦ ἐχθροῦ κακοτεχνίας γίνεται, ὁ θεσπέσιος ἡμᾶς Παῦλος διδάσκει σαφῶς, εἰς «Ἄγγελον φωτὸς» λέγων μετασχηματίζεσθαι.

13. Οὐ δεῖ οὖν ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι τὸν ἀσκητικὸν μετιέναι βίον, ἵνα μὴ ὁ σατανᾶς ἕτοιμον εὕρῃ τὴν ψυχὴν ἐντεῦθεν εἰς συναρπαγήν, ἀλλ' ἵνα φθάσωμεν μόνον ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ τῆς καρδίας ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν, ὅπερ ἐστὶν «ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου»· ὁ γὰρ εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Χάριτος ὁδηγούμενος, ἀποδημεῖ τῷ κόσμῳ, κἂν ἐν τῷ κόσμῳ παρῇ.

14. Ἄλλη ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἡ φυσικὴ τῆς ψυχῆς, καὶ ἑτέρα ἡ ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτῇ προσγινομένη· ἡ μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἡμετέρας κινεῖται θελήσεως, συμμέτρως, ὅταν θέλωμεν, διὸ καὶ εὐχερῶς ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἡνίκα μὴ βίᾳ κρατῶμεν τῆς ἑαυτῶν προαιρέσεως, διαρπάζεται.

15. Ἡ δὲ τοσοῦτον ἐκκαίει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὥστε πάντα τὰ τῆς ψυχῆς τότε μέρη, τῇ τοῦ θείου πόθου ἀλαλήτως ἐγκολλᾶσθαι χρηστότητι, ἐν ἀπείρῳ τινὶ ἁπλότητι διαθέσεως· ἐγκύμων γὰρ ὥσπερ ὁ νοῦς τότε ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας γενόμενος, πηγήν τινα ἀγάπης ἀναβρύει καὶ χαρᾶς.

16. Ὥσπερ ὁ ἀὴρ οὗτος ὁ περὶ ἡμᾶς, ἐμπνέοντος μὲν τοῦ βορρᾶ τῇ κτίσει, καθαρὸς διαμένει διὰ τὴν τοῦ ἀνέμου λεπτήν τινα καὶ αἰθριωπὸν φύσιν, τοῦ δὲ νότου πνέοντος, ὅλως ὥσπερ δασύνεται, τῆς τοῦ ἀνέμου τούτου ἀχλυωποῦ φύσεως, λόγῳ τινὸς συμφυΐας, ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μερῶν τὰς νεφέλας κατὰ πάσης ἐπιφέροντος τῆς οἰκουμένης, οὕτω καὶ ἡ ψυχή, ὅτε μὲν ὑπὸ τῆς τοῦ ἀληθινοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος ἐμπνοίας ἐνεργεῖται, ἐκτὸς τῆς δαιμονικῆς ἀχλύος ὅλη εὑρίσκεται, ὅτε δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύματος πλάνης σφοδρῶς ἐμπνέεται, ὑπὸ τῶν νεφῶν τῆς ἁμαρτίας ὅλη σκεπάζεται.

17. Χρὴ οὖν ἡμᾶς ἀεὶ τὴν πρόθεσιν ἐκ πάσης τῆς ἰσχύος, πρὸς τὴν ζωοποιὸν καὶ καθαριστικὴν αὔραν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιστρέφειν, τουτέστι, πρὸς ὃ εἶδεν ἀπὸ βορρᾶ πνεῦμα ἐρχόμενον ἐν φωτὶ γνώσεως ὁ Προφήτης Ἰεζεκιήλ, ἵνα αἴθριον ἀεὶ τῆς ψυχῆς τὸ θεωρητικὸν μέρος μάλιστα διαμένῃ πρὸς τὸ ἀπλανῶς ἡμᾶς τοῖς θείοις ἐπιβάλλειν θεωρήμασιν, ἐν ἀέρι φωτὸς τὰ τοῦ φωτὸς ὁρῶντας· τοῦτο γάρ ἐστι φῶς τῆς ἀληθινῆς γνώσεως.

Ἑρμηνεία

ΤΟ Ἅγιον καὶ φιλάνθρωπον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μᾶς διδάσκει ὅτι μία εἶναι ἡ φυσικὴ αἴσθησις τῆς ψυχῆς (διότι αἱ πέντε γνωσταὶ αἰσθήσεις εἶναι σταθερῶς προσηρμοσμέναι πρὸς τὸ φθειρόμενον σῶμα, διὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν τὰς ὑλικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας). Ἡ μία λοιπὸν φυσικὴ αὐτὴ αἴσθησις, μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν εἰς τὸν νοῦν κατολίσθησιν πρὸς τὸ κακόν, ἐξ αἰτίας τῆς παρακοῆς, διαιρεῖται ἀναλόγως τῶν κινήσεων τῆς ψυχῆς.

2. Δι' αὐτὸ καὶ ἕνα μέρος αὐτῆς συμπαρασύρεται ἀπὸ τὴν ἐμπαθῆ κλίσιν καὶ ροπὴν τῆς ψυχῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ αἰσθανώμεθα ἡδονὴν ἀπὸ τὰ ἐφήμερα καλὰ τοῦ προσκαίρου τούτου βίου. Ἄλλο πάλιν μέρος αὐτῆς (ἢ εἰς ἄλλην πάλιν περίπτωσιν ἡ αἴσθησις τῆς ψυχῆς) συνευφραίνεται πολλάκις μὲ τὴν νοερὰν καὶ λογιστικὴν ροπὴν τῆς ψυχῆς, ὁσάκις ὀρέγεται ὁ νοῦς ἡμῶν νὰ τρέχῃ πρὸς τὰ οὐράνια κάλλη· καὶ αὐτὸ συμβαίνει, ὅταν σωφρονῶμεν.

3. Ἐὰν λοιπὸν συνηθίσωμεν νὰ καταφρονῶμεν τὰ ἐφήμερα καλὰ τοῦ προσκαίρου τούτου βίου, τότε θὰ δυνηθῶμεν καὶ τὴν πρὸς τὰ γήϊνα ὄρεξιν τῆς ψυχῆς νὰ τὴν συνάψωμεν μὲ τὴν λογικὴν αὐτῆς διάθεσιν. Τοῦτο βεβαίως τὸ κατόρθωμα τὸ οἰκονομεῖ εἰς ἡμᾶς ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι ἐφ' ὅσον ἡ Θεότης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν καταυγάσῃ ὁλόκληρον τὴν καρδίαν μας μὲ τὴν θείαν ἐνέργειάν της, δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν ποτὲ νὰ γευθῶμεν τὸ ἀγαθὸν μὲ ἀδιαίρετον τὴν αἴσθησιν τῆς ψυχῆς, χωρὶς δηλαδὴ αὕτη νὰ διχάζεται εἰς ἐπιθυμίαν τῶν οὐρανίων καὶ εἰς ἐπιθυμίαν τῶν ἐπιγείων, ὅταν τοῦτο ἐπιτύχωμεν τότε μόνον ἡ κλίσις καὶ ἡ διάθεσις πρὸς τὸ ἀγαθὸν θὰ εἶναι ὡλοκληρωμένη.

4. Αἴσθησις νοὸς εἶναι ἡ ἀκριβής, ὡς διὰ γεύσεως, δοκιμασία τῶν κατ' ἠθικὴν ποιότητα διαφερουσῶν μεταξύ των καταστάσεων. Ὅπως δηλαδὴ ἀκριβῶς διακρίνομεν ἀμέσως διὰ τῆς αἰσθήσεως τῆς γεύσεως τὰ νόστιμα ἀπὸ τὰ ἀηδῆ καὶ ὀρεγόμεθα τὰ χρήσιμα, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ νοῦς μας, ὅταν εἶναι καλὰ καὶ ἀρχίζῃ νὰ κινῆται τελείως ἀμέριμνος ἀπὸ ὑλικοὺς καὶ προσκαίρους περισπασμούς, δύναται νὰ δοκιμάσῃ τὴν γλυκυτάτην ἡδονὴν τῆς θεϊκῆς παρηγορίας, ἀλλὰ καὶ ποτὲ νὰ μὴ διαρπαγῇ ἀπὸ πρόσκαιρον καὶ ἐφάμαρτον ἡδονήν.

5. Διότι, ὅπως τὸ σῶμα, ὅταν ἀποκτήσῃ πεῖραν τῶν αἰσθημάτων τῆς γεύσεως, ποὺ κυμαίνονται μεταξὺ τοῦ γλυκέος, τοῦ πικροῦ, τοῦ ἁλμυροῦ κ.λ.π., καὶ οὕτω ἡ αἴσθησις πλέον τῆς γεύσεως δὲν σφάλλει καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προφυλάσσεται ἡ ὑγεία, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ νοῦς ἐπιτυγχάνει νὰ διακρίνῃ, διὰ τῆς αἰσθήσεως, τὴν κατὰ Θεὸν ἡδονὴν ἀπὸ τὴν ἐφήμερον.

6. Ὅταν ὁ νοῦς ἀπαλλαγῇ παντὸς σαρκικοῦ φρονήματος καὶ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον νὰ καυχηθῇ ἐν Κυρίῳ, τότε θὰ δυνηθῇ νὰ δο-

κιμάση καὶ τὴν γλυκυτάτην παράκλησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τρόπον σταθερὸν καὶ ἀκλόνητον, ὅπως λέγει καὶ ἡ Ἁγία Γραφή· «γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος» (Α΄ Πετρ. β΄ 3. Ψαλμ. λγ΄ 9)· καὶ τότε, ὁποία εὐτυχία διὰ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν! θὰ δυνηθῇ, διὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἐνεργείας τῆς ἀγάπης, νὰ διατηρήσῃ ἀλησμόνητον τὴν γεῦσιν ἐκείνην, καὶ νὰ δοκιμάζῃ ἀκαταπαύστως τὰ κατὰ Θεὸν συμφέροντα, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου λέγοντος· «καὶ περὶ αὐτοῦ προσεύχομαι εἰς τὸν Θεόν, ἵνα ἡ ἀγάπη σας περισσεύσῃ ἀκόμη περισσότερον, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως (τῆς ἀληθείας) καὶ τῆς ὡλοκληρωμένης αἰσθήσεως (τῆς ψυχῆς), ὥστε νὰ δοκιμάζετε καὶ νὰ διακρίνετε τὰ (κατὰ Θεὸν) συμφέροντα» (Φιλιπ. α΄ 9—10).

7. Ἡ κάθαρσις τοῦ νοὸς εἶναι δυνατὴ μόνον ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· διότι, ἐὰν δὲν εἰσέλθῃ εἰς τὸν νοῦν ὁ Δυνατὸς νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ ἀπογυμνώσῃ τὸν ληστήν, κατ᾿ οὐδένα τρόπον θὰ ἀπελευθερωθῇ τὸ λάφυρον, ποὺ ἥρπασεν ὁ ληστὴς τοῦ νοὸς (ὁ διάβολος). Πρέπει λοιπὸν δι᾿ ὅλων τῶν μέσων, πρὸ παντὸς δὲ διὰ τῆς εἰρήνης τῆς ψυχῆς, νὰ ἐξασφαλίσωμεν τοὺς ὅρους, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐντὸς ἡμῶν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὥστε νὰ ἔχωμεν διαρκῶς κοντά μας τὸν λύχνον τῆς γνώσεως νὰ μᾶς φωτίζῃ.

8. Ἐφ᾿ ὅσον ὁ λύχνος τῆς γνώσεως, ποὺ ἀνάπτει ἐν ἡμῖν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐξαστράπτει συνεχῶς καὶ ἀκαταπαύστως ἐντὸς τοῦ πνευματικοῦ θησαυροφυλακείου τῆς ψυχῆς μας, ὄχι μόνον γίνονται ὁλοφάνεροι εἰς τὸν νοῦν αἱ πικραὶ καὶ σκοτειναὶ ἐπιθέσεις τοῦ δαίμονος, ἀλλὰ καὶ σημαντικῶς ἐξασθενοῦν, διότι ἐλέγχεται ἡ ἀπάτη των ἀπὸ τὸ ἅγιον καὶ ἔνδοξον ἐκεῖνον φῶς.

9. Δι᾿ αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει· «τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε» (Α΄ Θεσ. ε΄ 19)· μὲ αὐτὸ ὁ ἔνδοξος Ἀπόστολος θέλει νὰ εἰπῇ : μὴ σκέπτεσθε καὶ μὴ κάμετε τὸ κακόν, διότι προκαλεῖτε λύπην εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἶναι κίνδυνος νὰ φυγαδευθῇ ἀπὸ τὴν ψυχήν σας, ὁπόταν θὰ στερηθῆτε τῆς ὑπερμάχου ἀκτινοβολίας του εἰς τὰς ψυχάς σας. Καὶ αὐτὸ βεβαίως εἶναι τὸ βαθύτερον νόημα τοῦ Ἀποστολικοῦ ῥητοῦ, διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἀΐδιον καὶ ζωοποιόν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σβύσῃ· ἡ λύπη ὅμως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δηλαδὴ ἡ ἀποστροφή Του πρὸς τὸν ἁμαρτάνοντα, ἀφήνει τὸν νοῦν ἔρημον τῆς φωτιστικῆς γνώσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου σκοτεινὸν καὶ σκυθρωπόν.

10. Λέγουν ὅτι ἡ ταραχὴ τῆς θαλάσσης ὑποχωρεῖ, ὅταν ῥίψωμεν ἐπ᾿ αὐτῆς ἔλαιον· ὅπως λοιπὸν ἀκριβῶς ἡ θαλασσία τρικυμία κατευνάζεται, νικωμένης τῆς θαλασσοταραχῆς ἀπὸ τὴν λιπαρότητα τοῦ ἐπιχεομένου ἐλαίου, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀπολαμβάνει τὴν γλυκεῖαν γαλήνην, ὁσάκις εὐφραίνεται ἀπὸ τὴν χρηστότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι μετὰ χαρᾶς αὐτη νικᾶται ἀπὸ τὴν ἐπισκιάζουσαν ἐκείνην ἀγαθὴν καὶ ἄρρητον χρηστότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· τὸ αἴσθημα αὐτὸ τῆς χαρᾶς, ἐκ τῆς τοιαύτης ὑποταγῆς, ἐκφράζει καὶ ὁ Προ-

φητάναξ Δαβὶδ λέγων· «Πλὴν μόνον εἰς τὸν Θεὸν νὰ ὑποταχθῇς, ψυχή μου» (Ψαλμ. ξα' 6).

11. Διὰ τοῦτο λοιπὸν τότε ὁπόσουσδήποτε παροξυσμοὺς καὶ ἐὰν ἐπιβουλεύωνται κατὰ τῆς ψυχῆς οἱ δαίμονες, ἡ ψυχὴ δὲν ὀργίζεται, μένει εἰρηνικὴ καὶ εἶναι πεπληρωμένη ἀπὸ πᾶσαν πνευματικὴν χαράν. Εἰς οἱανδήποτε κατάστασιν ἔλθῃ κανεὶς ἢ εὑρεθῇ, οὐδένα κίνδυνον ἀντιμετωπίζει, ἐφ' ὅσον ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ γλυκαίνει ἀκαταπαύστως τὴν ψυχήν του. Διότι εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους κατὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (δηλαδὴ ὁ ἀπόλυτος πρὸς Αὐτὸν σεβασμὸς) ἐπιφέρει ἕνα εἶδος ἁγνισμοῦ. Σχετικῶς καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ λέγει· «ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ἁγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος» (Ψαλμ. ιη' 10).

12. Ὅτι μὲν ὁ νοῦς, ὅταν θὰ ἀρχίσῃ, συνεχῶς καὶ χωρὶς διακοπήν, νὰ ἐνεργῆται ὑπὸ τοῦ θείου φωτός, καθίσταται καθ' ὁλοκληρίαν λεπτὸς καὶ διαφανής, ὥστε τὸ ἰδικόν του φῶς (ἡ διακριτικὴ τοῦ νοὸς ἱκανότης) πλουσίως νὰ βλέπῃ, κανεὶς δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ· (αὐτὸ δηλαδὴ ποὺ λέγω, γίνεται, ὅταν πλέον ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς κατακυριεύσῃ τὰ πάθη). Ὅτι ὅμως καὶ κάθε σχῆμα, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται εἰς τὸν νοῦν, εἴτε ὡς φῶς, εἴτε ὡς πῦρ, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν κακοτεχνίαν τοῦ ἐχθροῦ, μᾶς τὸ διδάσκει μὲ σαφήνειαν ὁ θεσπέσιος Παῦλος λέγων· «ὁ σατανᾶς καὶ εἰς Ἄγγελον φωτὸς μετασχηματίζεται» (Β' Κορ. ια' 14).

13. Δὲν πρέπει λοιπὸν στηριζόμενοι εἰς αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, τῶν ὀπτασιῶν τοῦ νοῦ, νὰ μετερχώμεθα τὸν ἀσκητικὸν βίον, διὰ νὰ μὴ εὕρῃ ὁ σατανᾶς, ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιθυμίας, ἕτοιμον τὴν ψυχὴν εἰς ἀποπλάνησιν. Ἀπ' ἐναντίας θὰ πρέπει νὰ ἐπιθυμῶμεν καὶ νὰ ἐπιδιώκωμεν μόνον, ὅπως φθάσωμεν νὰ ἀγαπήσωμεν τὸν Θεὸν μὲ ὡλοκληρωμένην καὶ ἀδίχαστον τὴν ψυχικήν μας αἴσθησιν, καὶ νὰ πληροφορούμεθα ὑπὸ τῆς καρδίας ἡμῶν, ὅτι τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀγαπῶμεν, πρᾶγμα ἄλλωστε ποὺ συνιστᾷ καὶ παράγγελμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διδασκούσης «Νὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεὸν μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν καὶ μὲ ὅλην σου τὴν ψυχήν, καὶ μὲ ὅλην σου τὴν διάνοιαν» (Ματθ. κβ' 37, Μάρκ. ιβ' 30, Λουκ. ι' 27, Δευτ. ς' 5). Αὐτὸς δὲ ποὺ θὰ φθάσῃ εἰς τὸ θαυμαστὸν ὕψος μιᾶς τοιαύτης ὁλοκληρωτικῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, ὁδηγούμενος ὑπὸ τῆς θείας Χάριτος, ἠδυνήθη πλέον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον, ἔστω καὶ ἐὰν ἀκόμη εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ ματαίου τούτου κόσμου.

14. Ἄλλη εἶναι ἡ φυσικὴ ἀγάπη τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ διαφορετικὴ ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει εἰς τὴν ψυχὴν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἡ φυσικὴ ἀγάπη ἔχει ὡς κίνητρον τὴν προσωπικήν μας θέλησιν, ἐκδηλοῦται ὁσάκις ἡμεῖς θελήσωμεν καὶ εἶναι πάντοτε σύμμετρος πρὸς τὴν θέλησίν μας· δι' αὐτὸ καὶ εὐκόλως διαρπάζεται ἀπὸ τὰ πονηρὰ πνεύματα, ἐφ' ὅσον ἡμεῖς δὲν συγκρατοῦμεν ἐπιμελῶς, μὲ βιαίαν καὶ σκληρὰν προσπάθειαν, τὴν προαίρεσίν μας ὥστε αὕτη νὰ ἐμμένῃ πάν-

τοτε προσηλωμένη καὶ ἀδιάπτωτος εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν.

15. Ἀντιθέτως· ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει εἰς τὴν ψυχήν μας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τόσον πολὺ καταφλέγει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὥστε ὅλα τὰ μέρη τῆς ψυχῆς συνάπτονται εἰς μίαν ἀδιατάρακτον ἑνότητα ἀπὸ τὴν ὑπερφυᾶ εὐτυχίαν τοῦ θείου πόθου, εἰς μίαν ἀπέραντον ἁπλότητα ψυχικῆς διαθέσεως πρὸς ἀγάπην. Τότε ὁ νοῦς, ὡς νὰ ἐγκυμονῇ ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν, ἀναβρύει συνεχῶς, ὡς δροσερὰ καὶ ἀείρροος πηγή, ἀγάπην καὶ χαράν.

16. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ κοινὸς ἀήρ, ποὺ μᾶς περιβάλλει, ὅταν μὲν πνέῃ βορρᾶς παραμένει καθαρός, ἐξ αἰτίας τῆς λεπτῆς καὶ διαυγοῦς φύσεως τοῦ βορείου ἀνέμου, ἐνῷ, ὅταν πνέῃ νότος, τότε ὁ ἀὴρ καθίσταται πυκνός, κάπως νεφελώδης, ἐξ αἰτίας τῆς ὁμιχλώδους φύσεως τοῦ ἀνέμου τούτου καὶ τῆς ἀναμίξεως μερῶν αὐτοῦ μὲ τὰ σύννεφα, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρει εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην, τοιουτοτρόπως συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ψυχήν· ὅταν μὲν ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν πνοὴν καὶ ἐνέργειαν τοῦ ἀληθινοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος, τότε εὑρίσκεται ὁλόκληρος ἔξω ἀπὸ τὴν ὁμίχλην τῶν δαιμόνων· ὅταν ὅμως κατευθύνεται σφοδρῶς ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ πνεύματος τῆς πλάνης, τότε πάλιν ὁλόκληρος σκεπάζεται ἀπὸ τὰ σύννεφα τῆς ἁμαρτίας.

17. Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς πάντοτε, μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς μας, νὰ στρέφωμεν πρὸς τὸ μέρος, ποὺ πνέει ἡ ζωοποιὸς καὶ καθαριστικὴ αὔρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρὸς τὸ σημεῖον δηλαδὴ ἐκεῖνο, ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἶδεν ὁ Προφήτης Ἰεζεκιὴλ νὰ ἔρχεται τὸ ἀπὸ βορρᾶ πνεῦμα, κατηυγασμένον ἀπὸ τὸ φῶς τῆς γνώσεως (Ἰεζ. α' 4), διὰ νὰ παραμένῃ πάντοτε φωτεινὸν τὸ θεωρητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, ὥστε νὰ ἱστάμεθα σταθερῶς καὶ ἀμετακινήτως εἰς τὴν περιοχὴν τῶν θείων θεωρημάτων· ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς θὰ δυνηθῶμεν νὰ βλέπωμεν ὡς εἰς φωτεινὸν ἀέρα τὰ ἔργα τοῦ φωτός, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ φῶς τῆς ἀληθινῆς γνώσεως.

Ε'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαάκ.

ΨΥΧΗ ἡ τὸν Θεὸν ἀγαπῶσα, ἐν τῷ Θεῷ καὶ μόνῳ τὴν ἀνάπαυσιν κέκτηται. Προκατάλαβε λύειν πάντα σύνδεσμον ἐξωτικὸν ἀπὸ σεαυτοῦ, καὶ τότε δυνήσῃ τῇ καρδίᾳ συνδεθῆναι τῷ Θεῷ· προηγεῖται γὰρ τοῦ συνδεθῆναι τῷ Θεῷ τὸ λυθῆναι τῆς ὕλης.

2. Ἡ τοῦ ἄρτου βρῶσις, μετὰ τὸ ἀπογαλακτισθῆναι δίδοται τῷ βρέφει, καὶ ἄνθρωπος βουλόμενος ἐν τοῖς θείοις πλατυνθῆναι, πρότερον ὀφείλει ἑαυτὸν ἀπὸ πάντων τῶν τοῦ κόσμου ἀποξενῶσαι, ὥσπερ νήπιον ἀπὸ τῶν μητρικῶν μαστῶν.

3. Ἡ σωματικὴ ἐργασία προηγεῖται τῆς ψυχικῆς, ὥσπερ ὁ χοῦς τῆς ἐμπνευσθείσης τῷ Ἀδὰμ ψυχῆς. Ὁ μὴ κτησάμενος τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, οὐδὲ τὴν ψυχικὴν δύναται ἔχειν, διότι αὕτη ἐξ ἐκείνης γεννᾶται, ὥσπερ ὁ στάχυς ἐκ τοῦ γυμνοῦ κόκκου.

4. Καὶ ὁ μὴ ἔχων τὴν ψυχικὴν ἐργασίαν, ἐστέρηται τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων· τίς ἀγαπῶν τὰς φλυαρίας, δύναται κτήσασθαι καθαρὰν διάνοιαν; ἢ

(Βλ. σελ. 33, 35, 252, 258, 419, 423)

τίς ἀκόλαστος ὢν καὶ διακεχυμένος τοῖς μέλεσι, ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ ἔσται καὶ γαληνός;

5. Ὅταν μὲν ὁ νοῦς ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων ἀνθέλκηται, τότε μετ' αὐτῶν τὴν τῶν θηρίων τροφὴν ἔδεται· ἡνίκα δὲ αἱ αἰσθήσεις ὑπὸ τοῦ νοὸς ἑλκυσθῶσι, τηνικαῦτα μετ' αὐτοῦ τῆς τῶν Ἀγγέλων τροφῆς μεταλαμβάνουσιν.

Ἐ ρ ώ τ η σ ι ς.

6. Τίς ἡ αἰτία τῶν ὁράσεων καὶ τῶν ἀποκαλύψεων, ὅτι τινὲς μὲν ἀξιοῦνται αὐτῶν, οὐ πολλὰ πάνυ κοπιάσαντες ἴσως, τινὲς δὲ οὐδενὸς τούτων ἐπέτυχον, μοχθοῦντες καὶ κακοπαθοῦντες ὑπὲρ ἐκείνους;

Ἀ π ό κ ρ ι σ ι ς

7. Αἱ αἰτίαι τούτων πολλαί εἰσι καὶ διάφοροι, ὅμως δ' οὖν ἐπὶ πολύ, κατὰ τρεῖς τρόπους ταῦτα οἰκονομοῦνται εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος· ἢ γὰρ τοῖς τελείοις καὶ ἁγίοις ἀνδράσιν ἡ τοῦ Πνεύματος Χάρις ἀποκαλύπτεται, καὶ ἐνεργεῖ διὰ τὴν τῆς καρδίας αὐτῶν καθαρότητα, ἢ τοῖς ἁπλουστέροις καὶ ὑπερβαλλόντως ἀκάκοις διὰ τὸ τοῦ ἤθους αὐτῶν ἄπλαστον καὶ ἀπόνηρον, καὶ μὴ εἰς φυσίωσιν ἀρθῆναι δυνάμενον, ἢ τοῖς σχοῦσι ζῆλον Θεοῦ ἔμπυρον καὶ ἀποταξαμένοις τῷ κόσμῳ τελείως, καὶ γυμνοῖς ὀπίσω τοῦ Θεοῦ ἐξελθοῦσι, καὶ πόῤῥω τῶν ἀνθρώπων ἀναχωρήσασιν.

8. Οἷς ἐμπίπτει δειλία ἐκ τοῦ ἰδιασμοῦ, καὶ περικυκλοῖ αὐτοὺς φόβος θανάτου, ἐκ τοῦ λιμοῦ, ἢ τῆς ἀῤῥωστίας, ἢ ἔκ τινος ἄλλης περιστάσεως, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε αὐτοὺς ἐγγίζειν τῇ ἀπογνώσει.

9. Τοῖς τοιούτοις οὖν πολλάκις αἱ παρακλήσεις παρὰ Θεοῦ ἐπιπέμπονται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τινὰ ἐξ ἀνθρώπων παράκλησιν· ὅσον γάρ τις ἔχει παράκλησιν ἐξ ἀνθρώπων, ἢ τινὸς τῶν ὁρωμένων, οὐ γίνεται τοιαύτη παράκλησις εἰς αὐτόν, εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινὰ χάριν τοῦ κοινοῦ καὶ μάρτυς τις τῶν Πατέρων ὑπὲρ ταύτης παρακαλέσας καὶ ἀκούσας· ἀρκεῖ σοι ἡ παράκλησις καὶ ὁμιλία τῶν ἀνθρώπων.

10. Καὶ ἕτερος δέ, Ἀναχωρητὴς πρότερον ὤν, καὶ ἐν τῇ ἀναχωρήσει συνεχοῦς ἀπολαύων τῆς ἐκ Θεοῦ παρακλήσεως, εἶτα γεγονὼς Ἐπίσκοπος, καὶ προσεγγίσας τῷ κόσμῳ, καὶ ζητήσας τὴν παράκλησιν κατὰ τὸ ἔθος, οὐχ εὗρε.

11. Καὶ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ δηλωθῆναι αὐτῷ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τῆς συνήθους οὐκ ἐτύγχανε παρακλήσεως, λέγων· «μήτι, Κύριε, διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν ἀπέστη ἡ Χάρις Σου ἀπ' ἐμοῦ;» Καὶ ἐῤῥέθη αὐτῷ· «οὐχί· ἀλλ' ὅτι νῦν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἔχεις παράκλησιν, ἣ καὶ ἀρκεῖ σοι· τότε δὲ ἐν ἐρήμῳ διάγων, καὶ μή τινα ὁρωμένην ἔχων παράκλησιν, ἐξ ἐμοῦ ἐδέχου ταύτην».

12. Οὐ ταὐτόν ἐστιν ἡ ὅρασις τῇ ἀποκαλύψει, ἀλλὰ διάφορον· ἡ μὲν γὰρ ὅρασις, ἀπὸ τῆς ἀποκαλύψεως δύναται λέγεσθαι, καθὸ γὰρ τὸ κρυπτὸν δι' αὐτῆς φανεροῦται, δύναται πᾶσα ὅρασις ἀποκάλυψις λέγεσθαι, οὐκέτι δὲ ἡ ἀποκάλυψις ὅρασις· ἡ μὲν γὰρ ἀποκάλυψις, ὡς ἐπὶ πολὺ ἐπὶ τῶν γινωσκομένων καὶ ὑπὸ τοῦ νοῦ γευ μένων λαμβάνεται διὰ καθαρότητος.

13. Ἡ δὲ ὅρασις, ὡς ἐν εἰκόνι καὶ τύποις, ὡς ἐπίπαν γίνεται, ὥσπερ πάλαι πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἐγίνοντο, εἴτε ἐγρηγορότος τοῦ ὁρῶντος, εἴτε ὡς ἐν ὕπνῳ κατεχομένου βαθεῖ καὶ ἐξεστηκότι· διὸ καὶ αὐτὸς ὁ ὁρῶν πολλάκις οὐ γινώσκει εἴτε ἐγρηγορῶν θεωρεῖ, εἴτε καθεύδων.

14. Καὶ ποτὲ μὲν αἱ ὁράσεις ἀκριβῶς καὶ τρανῶς δείκνυνται, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ποτὲ δὲ ὡς ἐν τύπῳ καὶ ὡς ἐν φάσμασι ἀμυδρότερον, αἳ καὶ ἐπὶ τῶν ἀτελεστέρων γίνονται, ἐν τοῖς ἐρημικωτέροις τόποις, καὶ πόῤῥω τῶν ἀνθρώπων διεστηκόσιν, ἔνθα ἀναγκαίως δέεται αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τινὰ ἐκ τοῦ τόπου βοήθειαν ἢ παράκλησιν.

Ἑρμηνεία

ΨΥΧΗ, ἡ ὁποία ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, μόνον εἰς τὸν Θεὸν δύναται νὰ εὕρῃ τὴν ἀνάπαυσίν της. Προσπάθησε νὰ ἐλευθερώνῃς τὸν ἑαυτόν σου ἀπὸ κάθε σύνδεσμον μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, καὶ τότε ἀσφαλῶς θὰ ἠμπορέσῃς νὰ συνδέσῃς τὴν καρδίαν σου μὲ τὸν Θεόν· διότι τοῦ συνδέσμου μὲ τὸν Θεὸν προηγεῖται ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ὕλης.

2. Εἰς τὸ βρέφος δίδομεν νὰ φάγῃ ἄρτον, ἀφοῦ προηγουμένως τὸ ἀπογαλακτίσωμεν· καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς Χάριτος καὶ νὰ διευρύνῃ τὸν ψυχικόν του κόσμον εἰς τὰ θεῖα, ὀφείλει προηγουμένως νὰ ἀποξενωθῇ ἀπὸ ὅλας τὰς κοσμικὰς ματαιότητας, ὅπως ἀκριβῶς τὸ νήπιον, πρὶν λάβῃ στερεὰν τροφήν, ἀποκόπτεται ἀπὸ τοὺς μητρικοὺς μαστούς.

3. Εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας ἡ σωματικὴ ἐργασία (δηλαδὴ αἱ σωματικαὶ κακουχίαι, ἡ νηστεία κ.λ.π.), προηγεῖται τῆς ψυχικῆς (δηλαδὴ τῆς νοερᾶς προσευχῆς καὶ τῆς θεωρίας), ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ Ἀδὰμ προηγήθη ἡ ἐκ τοῦ χώματος διάπλασις τοῦ σώματος καὶ ἐπηκολούθησεν ἡ πνοὴ διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ψυχῆς (Γεν. β' 7). Ἐκεῖνος, ποὺ δὲν εὐδοκίμησεν εἰς τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, οὔτε καὶ εἰς τὴν ψυχικὴν θὰ δυνηθῇ θὰ καρποφορήσῃ, διότι ἡ ψυχικὴ ἐργασία γεννᾶται ἐκ τῆς σωματικῆς, ὅπως ἀκριβῶς τὸ στάχυ ἀπὸ τὸν γυμνὸν κόκκον.

4. Ἐκεῖνος, ποὺ δὲν εὐδοκίμησεν εἰς τὴν ψυχικὴν ἐργασίαν, ἔχει στερηθῇ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα. Ποῖος ἐξ ἐκείνων, ποὺ ἀγαποῦν τὰς φλυαρίας, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀποκτήσῃ καθαρὰν διάνοιαν; Ἢ ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ἀκόλαστος καὶ ἔχει ἐμφανῆ τὰ συμπτώματα τῆς ἠθικῆς παραλυσίας εἰς τὰ μέλη του, εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ καταστῇ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ καὶ γαλήνιος;

5. Ὅταν μὲν ὁ νοῦς παρασύρεται ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις, τότε μαζὶ μὲ αὐτὰς θὰ τρέφεται ἀπὸ τὴν τροφὴν τῶν θηρίων (τὰ πάθη)· ἀφ' ὅτου ὅμως αἱ αἰσθήσεις συγκρατηθῶσιν ὑπὸ τοῦ νοῦ, τότε μαζὶ μὲ αὐτόν, θὰ μεταλαμβάνουν ἐκ τῆς τροφῆς τῶν Ἀγγέλων (τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος).

Ἐρώτησις

6. Ποία εἶναι ἡ αἰτία τῶν ὁράσεων καὶ τῶν ἀποκαλύψεων; Καὶ πῶς συμβαίνει μερικοὶ μὲν νὰ ἀξιώνωνται νὰ βλέπουν ὁράσεις καὶ ἀποκαλύψεις (καίτοι ἴσως δὲν ἐκοπίασαν πολὺ εἰς ἀσκητικοὺς καὶ πνευματικοὺς ἀγῶνας), ἐνῷ, ἀντιθέτως, ἄλλοι, καίτοι ἐμόχθησαν καὶ ἐκακοπάθησαν περισσότερον ἀπὸ τοὺς προηγουμένους, ἐν τούτοις τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα δὲν ἐπέτυχον;

'Απάντησις

7. Αἱ αἰτίαι αὐτῶν, ποὺ ἐρωτᾷς, εἶναι πολλαὶ καὶ διάφοροι· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως ὁράσεις καὶ ἀποκαλύψεις κατὰ τρεῖς τρόπους οἰκονομεῖ ὁ Θεὸς νὰ ἀποκαλύπτωνται εἰς τοὺς ἀνθρώπους, χάρις εἰς τὸ πρὸς αὐτοὺς ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἢ δηλαδὴ ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποκαλύπτεται εἰς τοὺς τελείους καὶ ἁγίους ἄνδρας καὶ ἐνεργεῖ παρ' αὐτοῖς διὰ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας αὐτῶν, ἢ ἀποκαλύπτεται εἰς τοὺς ἁπλουστέρους καὶ πέραν παντὸς μέτρου ἀθώους καὶ ἀκάκους, διότι ὁ τρόπος τῆς ζωῆς των εἶναι ἀπονήρευτος καὶ χωρὶς προσποίησιν, καί, ὡς ἐκ τούτου, δὲν κινδυνεύουν νὰ φθάσουν εἰς ἐπιβλαβῆ καὶ ἐπικίνδυνον ὑπερηφάνειαν, ἤ, τέλος, ἀποκαλύπτεται ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς ἐκείνους ποὺ ἐπυρακτώθησαν ἀπὸ τὸν ζῆλον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγκατέλειψαν τελείως τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου, ἐξῆλθον δὲ γυμνοὶ διὰ νὰ συναντήσουν τὸν Θεὸν καὶ ἀνεχώρησαν μακρὰν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

8. Εἰς αὐτοὺς ἀποκαλύπτεται ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι, λόγῳ τῆς μοναξιᾶς των, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ περιπέσουν εἰς δειλίαν, τοὺς περικυκλώνει δὲ καθ' ἑκάστην ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἀπὸ πεῖναν ἢ ἀρρώστιαν ἢ ἄλλην περίστασιν, καὶ ὁ φόβος αὐτὸς εἶναι, πολλάκις, τόσον ἔντονος, ὥστε νὰ φθάνουν εἰς ἀπόγνωσιν.

9. Εἰς αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς ἡρωϊκοὺς καὶ ἀποκόσμους Ἀναχωρητὰς ἀποστέλλει συχνὰ ὁ Θεὸς τὰς παρηγορίας Του, δι' ὁραμάτων καὶ ἀποκαλύψεων, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοκιμάσουν καμμίαν παρηγορίαν ἀπὸ ἄνθρωπον. Διότι ὅσον ἕνας ἄνθρωπος ἔχει κάποιαν παρηγορίαν ἐκ μέρους τῶν συνανθρώπων του, ἤ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ πράγματα, τότε δὲν προσφέρεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοιαύτη ὑπερφυσικὴ παρηγορία εἰς αὐτόν, ἐκτὸς ἐὰν ὁ Θεὸς τὸ ἐπιτρέψῃ, κατ' οἰκονομίαν, χάριν τῆς ψυχικῆς ὠφελείας τῶν ἄλλων. Ὡς μάρτυρα διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀνωτέρω ἐπικαλοῦμαι ἕνα ἐκ τῶν Ἀσκητικῶν Πατέρων, ὅστις παρεκάλεσε τὸν Θεὸν νὰ τύχῃ μιᾶς τοιαύτης παρηγόρου ἀποκαλύψεως ἢ ἐνθαρρυντικοῦ ὁράματος καὶ ἤκουσε παρὰ τοῦ Θεοῦ· «σοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ συναναστροφὴ μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν παρηγορία».

10. Χαρακτηριστικὴ εἶναι καὶ ἡ περίπτωσις ἑνὸς ἄλλου εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου ἀνθρώπου. Οὗτος ἦτο προηγουμένως Ἀναχωρητὴς καὶ ἀπελάμβανε συνεχῶς τὴν παρηγορίαν τοῦ Θεοῦ, δι' ὁραμάτων καὶ ἀποκαλύψεων, ἐφ' ὅσον παρέμενεν εἰς τὴν ἔρημον. Μετὰ ὁ Ἀναχωρητὴς αὐτὸς ἔγινεν Ἐπίσκοπος καί, κατὰ συνέπειαν, ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ λοιπὸν εὑρισκόμενος καὶ δυσανασχετῶν, ἐζήτησε, κατὰ τὴν πνευματικήν του συνήθειαν, τὴν παρηγορίαν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως ἐγένετο εἰς τὴν ἔρημον. Πλὴν ὅμως δὲν τοῦ ἐδόθη ἡ παρηγορία, τὴν ὁποίαν ἀνέμενε.

11. Περίλυπος τότε παρεκάλεσε τὸν Θεὸν νὰ τοῦ φανερωθῇ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἀπελάμβανε πλέον τῆς γνωστῆς γλυκείας παρηγορίας. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔλεγε προσευχόμενος πρὸς τὸν Θεόν· «μήπως, Κύριε μου, ἐπειδὴ ἔγινα Ἐπίσκοπος, ἔφυγεν ἡ Χάρις Σου ἀπὸ ἐμέ»; Εἰς τὴν ἐπίμονον παράκλησιν του, ὁ Θεὸς τοῦ εἶπε· «Δὲν ἐστερήθης τῆς ἀπὸ Θεοῦ παρηγορίας, ἐπειδὴ ἔγινες Ἐπίσκοπος· ἀλλ' ἐπειδὴ τώρα οἱ ἄνθρωποι φροντίζουν διὰ σὲ καὶ σὲ περιποιοῦνται. Τότε ποὺ ἤσουν εἰς τὴν ἔρημον μόνος καὶ δὲν εἶχες καμμίαν αἰσθητὴν καὶ ὑλικὴν παρηγορίαν, ἐδέχεσο, κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ ἐμέ, τὴν παρηγορίαν, ποὺ εἶχες ἀνάγκην».

12. Ἡ ὅρασις δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα μὲ τὴν ἀποκάλυψιν· ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο τούτων καταστάσεων διαφορά. Ἡ ὅρασις εἶναι δυνατὸν νὰ ὀνομασθῇ καὶ ἀποκάλυψις, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς φανερώνεται τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν. Ἡ ἀποκάλυψις ὅμως δὲν ἔχει πάντοτε τὸν χαρακτῆρα τῆς ὁράσεως· διότι ἡ ἀποκάλυψις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῆς καθαρᾶς καρδίας, ἐφ' ὅσον, δηλαδή, οὗτος ἐπέτυχε τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, ἀναφέρεται δὲ εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἐπιζητεῖ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ δοκιμάσῃ ὁ νοῦς.

13. Ἡ ὅρασις πάλιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, αἰσθητοποιεῖται, διὰ συμβολικῶν εἰκόνων καὶ τύπων, ὅπως ἀκριβῶς συνέβαινε καὶ μὲ τοὺς ἀρχαίους Πατέρας, εἴτε ὁ ὁρῶν εὑρίσκεται εἰς κατάστασιν ἐγρηγόρσεως, εἴτε κατέχεται ἀπὸ βαθὺν ὕπνον καὶ περιπίπτει εἰς ἔκστασιν. Δι' αὐτό, πολλάκις, ὁ ὁρῶν τὴν ὑπερφυσικὴν ὅρασιν δὲν γνωρίζει ἐὰν θεωρῇ τὰ ὁρώμενα ξυπνητὸς ἢ ἐν ὕπνῳ.

14. Καὶ ἄλλοτε μὲν αἱ ὁράσεις δεικνύονται εἰς τὸν ὁρῶντα μὲ ἀκρίβειαν καὶ λεπτομέρειαν, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἄλλοτε πάλιν συνεσκιασμένως, διὰ μέσου ἀλληγορικῶν τύπων καὶ θεοπέμπτων ὀνείρων. Αἱ ὁράσεις αὐταὶ συμβαίνουν καὶ εἰς ἀνθρώπους, ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμη φθάσει εἰς μέτρον τελειότητος, ἀσκουμένους εἰς τόπους ἐρημικωτέρους, καὶ μακρὰν τῶν ἀνθρώπων παραμένοντας, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην τῶν παρηγορητικῶν ὁράσεων, ἐπειδή, λόγῳ τῆς ἐρημίας τοῦ τόπου, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρῃ ἀπὸ πουθενὰ ἄλλοῦ βοήθειαν ἢ παρηγορίαν.

ϛ'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

ΩΣΠΕΡ ὁ ἥλιος ἀνατέλλων καὶ τὸν κόσμον φωτίζων, δείκνυσί τε ἑαυτόν, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ φωτιζόμενα πράγματα, οὕτω καὶ ὁ τῆς Δικαιοσύνης Ἥλιος τῷ καθαρῷ ἀνατέλλων, καὶ ἑαυτὸν δείκνυσι, καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων καὶ γενησομένων τοὺς λόγους.

2. Οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας Αὐτοῦ τὸν Θεὸν γινώσκομεν, ἀλλ' ἐκ τῆς μεγαλουργίας καὶ Προνοίας τῶν ὄντων· διὰ τούτων γάρ, ὡς δι' ἐσόπτρου, τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα, καὶ σοφίαν, καὶ δύναμιν κατανοοῦμεν.

3. Ὁ ἐπαγγειλλάμενός σοι Χριστὸς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ «καὶ δοὺς τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν», ἐνετείλατο ἐπιμελεῖσθαί σου τοῦ βίου, ἵνα ὁ ἔσω ἄνθρωπος τῶν παθῶν ἐλευθερωθείς, ἄρξηται ἀπεντεῦθεν τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσεως τῶν θείων καὶ ὑψηλῶν καταξιωθεὶς θεωρημάτων.

4. Σφόδρα ἐπιμελοῦ ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας, ἵνα τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἀτάραχον διαφυλάττων, ἀνέκλειπτον ἕξῃς τὸ τῆς ψυχῆς σου φέγγος.

5. Τὸ θυμικὸν τῆς ψυχῆς ἀγάπῃ χαλίνωσον, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς ἐγκρατείᾳ μάρανον, καὶ τὸ λογιστικὸν αὐτῆς προσευχῇ πτέρωσον, καὶ τὸ φῶς τοῦ νοῦ οὐκ ἀμαυροῦται ποτέ. Ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια, παθῶν τὴν ψυχὴν ἐλευθεροῦσιν· ἀνάγνωσις δὲ καὶ θεωρία, ἀγνοίας τὸν νοῦν ἀπαλλάττουσιν· ἡ δὲ τῆς προσευχῆς κατάστασις, παρίστησιν αὐτὸν τῷ Θεῷ.

6. Ὁ Θεὸς «ἥλιός ἐστι δικαιοσύνης», ὡς γέγραπται, πᾶσιν ἁπλῶς τὰς ἀκτῖνας ἐπιλάμπων τῆς ἀγαθότητος· ἡ δὲ ψυχή, ἢ κηρὸς ὡς φιλόθεος, ἢ πηλὸς ὡς φιλόϋλος, κατὰ γνώμην πέφυκε γίνεσθαι.

7. Ὥσπερ οὖν ὁ πηλὸς ἡλίῳ ξηραίνεται, ὁ δὲ κηρὸς φυσικῶς ἁπαλύνεται, οὕτω καὶ πᾶσα ψυχὴ φιλόϋλος καὶ φιλόκοσμος, ὑπὸ Θεοῦ νουθετουμένη καὶ ὡς πηλὸς κατὰ γνώμην ἀντιτυποῦσα, σκληρύνεται, καὶ ἑαυτὴν ὠθεῖ, κατὰ τὸν Φαραώ, πρὸς ἀπώλειαν.

8. Ἡ δὲ φιλόθεος, ὡς κηρὸς ἁπαλύνεται, καὶ τοὺς τῶν Ἁγίων τύπους καὶ χαρακτῆρας εἰσδεχομένη, γίνεται Θεοῦ κατοικητήριον ἐν πνεύματι, καὶ τῷ φυσικῷ «κατ' εἰκόνα» καλῷ προστίθησι τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» γνωμικὸν ἀγαθόν.

9. Δοξάζει τὸν Θεὸν ἐν ἑαυτῷ οὐχ ὁ λόγος μόνον γεραίρων τὸν Θεόν, ἀλλ' ὁ διὰ τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἀρετῆς τὰ τῶν πόνων ὑπομένων παθήματα, καὶ ἀντιδοξάζεται παρὰ Θεοῦ, τὴν ἐν τῷ Θεῷ δόξαν οἷον ἀρετῆς ἔπαθλον κατὰ μέθεξιν τὴν τῆς ἀπαθείας κομιζόμενος Χάριν.

10. Πᾶς γὰρ ὁ δοξάζων τὸν Θεὸν ἐν ἑαυτῷ διὰ τῶν κατὰ τὴν πρακτικὴν ὑπὲρ ἀρετῆς παθημάτων, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Θεῷ δοξάζεται, διὰ τῆς κατὰ τὴν θεωρίαν ἀπαθοῦς ἐλλάμψεως.

11. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος ἐπὶ τὸ Πάθος ἐρχόμενος· «νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ· εἰ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν»· ὡς ἐντεῦθεν εἶναι δῆλον, ὅτι τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς παθήμασιν, ἐπακολουθοῦσι τὰ θεῖα χαρίσματα.

12. Τὸ «ἤγγικε γὰρ ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν», οὐκ ἔστιν, ὡς οἶμαι, χρονικῆς συστολῆς· «οὐ γάρ, ἔρχεται ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, οὐδὲ ἐροῦσιν ἰδοὺ ὧδε, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ», ἀλλὰ τῆς πρὸς αὐτὴν τῶν ἀξίων αὐτῆς κατὰ διάθεσιν σχέσεώς ἐστιν· «ἡ Βασιλεία γάρ, τοῦ Θεοῦ, φησιν, ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν».

13. Ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Βασιλεία, δυνάμει μὲν ἐν πᾶσι ἐστὶ τοῖς πιστεύουσιν, ἐνεργείᾳ δέ, ἐν τοῖς ἀποθεμένοις, δι' ὅλης τῆς διαθέσεως, πᾶσαν τὴν κατὰ φύσιν ψυχῆς τε καὶ σώματος ζωήν, καὶ μόνην κτησαμένοις τὴν τοῦ Πνεύματος καὶ δυναμένοις λέγειν· «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός».

Ἑρμηνεία

ΟΠΩΣ ἀκριβῶς, ὅταν ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος, φωτίζει τὸ σύμπαν, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ ἴδιος φανερώνεται, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ φωτιζόμενα πράγματα φανερώνει, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης, ὅταν ἀνατέλλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καθαροῦ, καὶ ὁ ἴδιος ἀποκαλύπτεται εἰς τὸν καθαρὸν τῇ καρδίᾳ (Ματθ. ε' 8), ἀλλὰ καὶ ἀποκαλύπτει εἰς αὐτὸν τοὺς λόγους καὶ τὰς αἰτίας τῶν ὑπὸ τοῦ Νοητοῦ αὐτοῦ Ἡλίου τῆς Δικαιοσύνης γενομένων καὶ γενησομένων.

2. Τὸν Θεὸν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὸν γνωρίσωμεν ἐκ τῆς οὐσίας Του, ἀλλὰ μόνον ἐκ τῆς θαυμαστῆς καὶ μεγαλειώδους Δημιουργίας Του καὶ τῆς Προνοίας διὰ τὰ ὄντα. Δι᾽ αὐτῶν λοιπὸν τῶν δύο, τῆς Δημιουργίας δηλαδὴ καὶ τῆς Προνοίας, κατανοοῦμεν, ὡς δι᾽ ἐσόπτρου, τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

3. Ὁ Χριστός, ὅστις σοῦ ὑπεσχέθη τὰ αἰώνια ἀγαθὰ «καὶ ἔχει προσφέρει (ὡς ἐγγύησιν τῶν ἐπαγγελιῶν) τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν» (Β΄ Κορ. α΄ 22), σὲ προστάζει νὰ ἀφοσιωθῇς ἐπιμελῶς εἰς τὴν διόρθωσιν τοῦ βίου σου, διὰ νὰ ἀπελευθερωθῇ ὁ ἐσωτερικός σου ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ πάθη καὶ νὰ ἀρχίσῃ οὕτω ἀπ᾽ ἐδῶ, διὰ σέ, ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν, καταξιούμενος, διὰ τῆς ψυχικῆς καθαρότητος, θείων καὶ ὑψηλῶν θεωρημάτων.

4. Φρόντιζε νὰ καλλιεργῇς πάρα πολὺ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐγκράτειαν, διὰ νὰ διατηρήσῃς ἤρεμον καὶ ἀτάραχον τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ νὰ ἔχῃς πάντοτε, τοιουτοτρόπως, ἄδυτον τὴν λαμπρότητα τῆς ψυχῆς σου καὶ χωρὶς κίνδυνον ἀφανισμοῦ τῆς ἐπ᾽ αὐτὴν θείας φεγγοβολῆς.

5. Τὸ θυμικὸν μέρος τῆς ψυχῆς χαλιναγώγησέ το μὲ τὴν ἀγάπην· τὸ ἐπιθυμητικὸν μάρανέ το μὲ τὴν ἐγκράτειαν καὶ δῶσε πτερὰ εἰς τὸ λογιστικὸν μὲ τὴν προσευχήν[1]· τότε νὰ εἶσαι βέβαιος πὼς ποτὲ δὲν θὰ σκοτεινιάσῃ τὸ φῶς τοῦ νοῦ σου. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐγκράτεια ἐλευθερώνουν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ πάθη· ἡ δὲ ἀνάγνωσις καὶ θεωρία ἀπαλλάσσουν τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν· τέλος ἡ συνεχὴς καὶ ἐνσυνείδητος προσευχὴ παρουσιάζουν τὸν ἄνθρωπον, ποὺ θὰ κατορθώσῃ ὅλα αὐτά, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

6. Ὁ Θεός, ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, εἶναι «Ἥλιος Δικαιοσύνης» (Μαλαχ. δ΄ 2), ποὺ σκορπίζει τὰς λαμπρὰς ἀκτῖνας τῆς ἀγαθότητός Του εἰς ὅλους ὁμοίως· ἡ δεχομένη ὅμως τὰς ἀκτῖνας αὐτὰς ψυχή, καθίσταται, κατὰ τὴν ἐλευθέραν αὐτῆς γνώμην καὶ προαίρεσιν, ἢ κηρός, ὅταν εἶναι φιλόθεος, ἢ πηλός, ὅταν ἀγαπᾷ τὴν ὕλην.

7. Ὅπως λοιπὸν ἀκριβῶς ὁ πηλὸς (ἡ λάσπη) ξηραίνεται ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, ὁ δὲ κηρὸς κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν ἀπαλύνεται καὶ καθίσταται εὔπλαστος, τοιουτοτρόπως συμβαίνει καὶ μὲ κάθε ψυχὴν ποὺ ἀγαπᾷ τὸν κόσμον καὶ τὴν ὕλην· ὅταν ἡ ψυχὴ αὐτή, ποὺ παρομοιάζεται, κατὰ τὴν ἐλευθέραν αὐτῆς γνώμην καὶ προαίρεσιν μὲ τὸν πηλόν, νουθετεῖται ἀπὸ τὸν Θεόν, σκληρύνεται καὶ ἐξωθεῖται, ὑπὸ τῆς σκληρᾶς της γνώμης, πρὸς τὴν καταστροφήν, ὅπως ὁ Φαραώ.

8. Ἀντιθέτως ἡ φιλόθεος ψυχὴ ἀπαλύνεται καὶ πλάσσεται ὅπως τὸ κερί, καὶ δεχομένη ἐπ᾽ αὐτῆς τοὺς τύπους καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῶν Ἁγίων καὶ τὰ καλά των παραδείγματα, γίνεται, κατὰ τὸ πνεῦμα, κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω εἰς τὸ φυσικὸν καλόν, τὸ «κατ᾽ εἰκό-

1) Βλέπε ὑποσημείωσιν σελ. 205.

να», προσθέτει τὸ ἐκ τῆς ἐλευθέρας αὐτῆς γνώμης ἐπιτελούμενον ἀγαθόν, τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» (Γεν. α' 26).

9. Δοξάζει τὸν Θεὸν ὁ ἄνθρωπος οὐχὶ μόνον μὲ τὸν λόγον, ὅστις μεγαλύνει τὸν Θεὸν διὰ σκέψεων καὶ ἐκφράσεων εὐλαβῶν, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅσον, χάριν τοῦ Θεοῦ, ὑπομένει ἀγογγύστως τοὺς πόνους καὶ τὰς ταλαιπωρίας ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς· ὁ τοιοῦτος ἀντιδοξάζεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, λαμβάνων τὴν ἐν τῷ Θεῷ δόξαν. Καὶ ἡ δόξα αὐτή, ὡς εἶδος ἐπάθλου διὰ τὴν ἀρετήν, εἶναι ἡ Χάρις, τὴν ὁποίαν ἀποκομίζει ὁ ἐνάρετος κατὰ μέθεξιν τῆς ἀπαθείας.

10. Διότι κάθε ἕνας, ποὺ δοξάζει τὸν Θεόν, διὰ τῆς προσωπικῆς του ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ προσπαθείας, δηλαδὴ διὰ τῶν παθημάτων τὰ ὁποῖα ὑφίσταται κατὰ τὴν ἄσκησιν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, χάριν τῆς ἀρετῆς, καὶ αὐτὸς ἀντιδοξάζεται παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἐλλάμψεως, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει, κατὰ τὴν μακρὰν παντὸς πάθους θεωρίαν τῶν θείων.

11. Ἰδοὺ σχετικῶς τί εἶπε καὶ ὁ Κύριος μας, ὅταν ἤρχετο εἰς τὸ Πάθος· «τώρα ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη δι' Αὐτοῦ· ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη δι' Αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς θὰ δοξάσῃ Αὐτὸν δι' ἑαυτοῦ» (Ἰωάν. ιγ' 31—32). Ἀπὸ αὐτὰ γίνεται φανερόν, ὅτι τὰ παθήματα, χάριν τῆς ἀρετῆς, ἀκολουθοῦνται ἀπὸ τὰ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δωριζόμενα θεῖα χαρίσματα.

12. Τὸ ῥητὸν «ἔφθασεν ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. γ' 2, δ' 17), ὅπως νομίζω, δὲν ἐννοεῖ χρονικὸν περιορισμόν· διότι «ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ ἐπέλθῃ, κατόπιν παρατηρήσεων, οὔτε θὰ εἰποῦν οἱ ἄνθρωποι, νὰ ἐδῶ (εἶναι ὁ Χριστὸς) ἢ νὰ ἐκεῖ» (Λουκ. ιζ' 20—21). Σημαίνει τὸ ῥητὸν αὐτὸ τὸν βαθμὸν τῆς σχέσεως, ποὺ ἔχουν πρὸς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν οἱ ἄξιοι αὐτῆς, κατὰ λόγον ψυχικῆς διαθέσεως καὶ προαιρέσεως. Αὐτὸ τὸ ἐννοοῦμεν καὶ ἀπὸ τὴν συνέχειαν τοῦ αὐτοῦ εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ· «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὑρίσκεται μέσα εἰς σᾶς» (Αὐτόθι).

13. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, δυνάμει μὲν εὑρίσκεται εἰς ὅλους τοὺς πιστεύοντας, ἐνεργείᾳ δὲ εἰς ἐκείνους μόνον ποὺ ἀποθέτουν, μὲ ὅλην τὴν προαίρεσιν καὶ διάθεσιν τὴν κατὰ φύσιν ζωὴν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ ἀποκτοῦν μόνον τὴν ζωὴν τοῦ Πνεύματος· εἰς αὐτούς, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ λέγουν, ὅπως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «Δὲν ζῶ πλέον ἐγώ· ζῇ δὲ ἐντός μου ὁ Χριστὸς» (Γαλ. β' 20).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΕ΄

Ποσαχῶς ἡ θεία παραχώρησις καὶ ἐγκατάλειψις γίνεται, καὶ τίνα δεῖ ποιεῖν ἐν αὐταῖς, καὶ τὴν Χάριν ἀνακαλεῖσθαι τοῦ Πνεύματος.

Κατὰ πόσους τρόπους ἐπέρχεται ἡ θεία παραχώρησις καὶ ἐγκατάλειψις, καὶ τί πρέπει νὰ κάμνωμεν εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς, ὥστε νὰ ἐπανέρχεται εἰς ἡμᾶς ἡ θεία Χάρις.

Α΄. Τοῦ Ἁγίου Διαδόχου.

Η ΜΕΝ παιδευτικὴ παραχώρησις οὐδαμῶς τὴν ψυχὴν τοῦ θείου φωτὸς ἀποστερεῖ· κρύπτει δὲ μόνον τὰ πολλὰ τοῦ νοῦ τὴν ἑαυτῆς παρουσίαν ἡ Χάρις, ἵνα προωθοῖτο ὥσπερ τὴν ψυχὴν τῇ πικρίᾳ τῶν δαιμόνων, εἰς τὸ μετὰ παντὸς πόνου καὶ πολλῆς ταπεινώσεως ἐκζητεῖν τὴν ἐκ Θεοῦ βοήθειαν, τὴν τοῦ ἐχθροῦ αὐτῆς κακίαν κατ' ὀλίγον ἐπιγινώσκουσαν.

2. Ὃν τρόπον ἐὰν μήτηρ τὸ οἰκεῖον βρέφος ἀτακτοῦν περὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς γαλουχίας, βραχὺ τῶν ἑαυτῆς ἀγκαλῶν ἐξωθείη, ἵνα καταπληττόμενον αὐτὸ ὑπό τινων σαπροειδῶν ἀνθρώπων περιεστώτων, ἢ θηρίων οἱωνδήποτε, μετὰ φόβου πολλοῦ καὶ δακρύων, εἰς τοὺς μητρῴους ἀνθυποστρέφει κόλπους.

3. Ἡ δὲ κατὰ ἀποστροφὴν γινομένη παραχώρησις, ὡσανεὶ δέσμιον παραδίδωσι τοῖς δαίμοσι τὴν μὴ θέλουσαν ψυχὴν ἔχειν τὸν Θεόν· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς τέκνα, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ βρέφη γνήσια τῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι Χάριτος πιστεύομεν, μικραῖς παρακλήσεσι παρ' αὐτῆς γαλουχούμενοι, ἵνα διὰ τῆς χρηστότητος αὐτῆς, φθάσωμεν ἐλθεῖν εἰς ἄνδρα τέλειον, «εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ».

4. Ἡ παιδευτικὴ παραχώρησις, φέρει μὲν λύπην πολλήν, καὶ ταπείνωσιν, καὶ ἀπελπισμὸν σύμμετρον τῇ ψυχῇ, ἵνα τὸ φιλόδοξον αὐτῆς καὶ εὐπτόητον μέρος, πρεπόντως εἰς ταπείνωσιν ἔλκῃ, εὐθέως δὲ φόβον Θεοῦ καὶ δάκρυον ἐξομολογήσεως ἐπάγει τῇ καρδίᾳ, καὶ τῆς καλλίστης σιωπῆς πολλὴν ἐπιθυμίαν.

5. Ἡ δὲ κατ' ἀποστροφὴν τοῦ Θεοῦ γινομένη, ἀπελπισμοῦ ὁμοῦ, καὶ ἀπιστίας, καὶ ὀργῆς, καὶ τύφου τὴν ψυχὴν πληρωθῆναι παραχωρεῖ. Δεῖ οὖν ἡμᾶς εἰδότας τὴν πεῖραν τῶν ἀμφοτέρων παραχωρήσεων, κατὰ τὸν ἑκάστης τρόπον προσιέναι τῷ Θεῷ.

6. Ἐκεῖ μὲν γὰρ εὐχαριστίαν μετὰ τῆς ἀπολογίας προσάγειν Αὐτῷ ὀφείλομεν, ὡς τὸ τῆς γνώμης ἡμῶν ἀκόλαστον, τῇ σχολῇ τῆς παρακλήσεως κολάζοντι, ἵνα τῆς ἀρετῆς ἡμᾶς καὶ κακίας ὡς Πατὴρ ἀγαθὸς διδάσκῃ τὴν διαφοράν.

7. Ἐνταῦθα δέ, ἐξαγόρευσιν τῶν ἁμαρτημάτων ἄπαυστον, ὅπως ἂν οὕτω δυνηθῶμεν τῇ προσθήκῃ τῶν πόνων δυσωπῆσαι ποτὲ τὸν Θεὸν ἐπιβλέψαι ὡς τὸ πρὶν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν.

8. Πλὴν δεῖ εἰδέναι, ὅτι ὅταν κατ' οὐσιώδη συμβουλὴν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ

σατανᾷ μάχη γένηται, ἐπὶ τῆς παιδευτικῆς δὲ λέγω παραχωρήσεως, ὑποστέλλει μέν, ὡς ἤδη εἶπον, ἡ Χάρις ἑαυτήν, ἀγνώστῳ δὲ βοηθείᾳ συνεργεῖ τῇ ψυχῇ, ἵνα τὴν νίκην τῆς ψυχῆς εἶναι μόνον ὑποδεικνύῃ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς.

9. Ἡ Χάρις τὴν ἀρχὴν ἐν αἰσθήσει πολλῇ τῇ ψυχῇ, τῷ οἰκείῳ εἴωθε περιαυγάζειν φωτί· προϊόντων δὲ τῶν ἀγώνων, ἀγνώστως τὰ πολλὰ ἐνεργεῖ τῇ θεολόγῳ ψυχῇ τὰ ἑαυτῆς μυστήρια, ἵνα τότε μὲν ἡμᾶς χαίροντας, εἰς τὸ ἴχνος ἐπιβάλλῃ τῶν θείων θεωρημάτων, ὡς ἐξ ἀγνωσίας εἰς γνῶσιν καλουμένους· ἐν δὲ μέσῳ τῶν ἀγώνων, ἀκενόδοξον ἡμῖν τὴν γνῶσιν διαφυλάττῃ.

10. Δεῖ οὖν ἡμᾶς λυπεῖσθαι συμμέτρως, ὡς ἐγκαταλειφθέντας, ἵνα πλέον ταπεινωθῶμεν καὶ ὑποταγῶμεν τῇ δόξῃ τοῦ Κυρίου· χαίρειν δὲ εὐκαίρως, τῇ ἀγαθῇ ἐλπίδι πτερουμένους· ὡς γὰρ ἡ πολλὴ λύπη, εἰς ἀπελπισμὸν καὶ ἀπιστίαν τῇ ψυχῇ περιΐστησιν, οὕτω καὶ ἡ πολλὴ χαρά, εἰς οἴησιν αὐτὴν προσκαλεῖται.

11. Ἐπὶ τῶν ἔτι δὲ νηπιαζόντων λέγω· φωτισμοῦ μὲν γὰρ καὶ ἐγκαταλείψεως τὸ μέσον, πεῖρα· λύπης δὲ καὶ χαρᾶς τὸ μέσον, ἐλπίς· «ὑπομένων» γάρ, φησιν, «ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι»· καὶ πάλιν· «κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου, αἱ παρακλήσεις σου εὔφραναν τὴν ψυχήν μου».

Ἑρμηνεία

Η ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ παραχώρησις τοῦ Θεοῦ οὐδόλως ἀποστερεῖ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν φωτισμὸν τοῦ θείου φωτός· ἀποκρύπτει μόνον πολλάκις ἡ Χάρις τὴν παρουσίαν της ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ κατὰ παραχώρησιν παιδευομένου ἀνθρώπου, ὥστε νὰ παρακινηθῇ ἡ ψυχή, ὑπὸ τῆς πικρίας τῶν δαιμόνων πιεζομένη, νὰ ζητήσῃ μὲ πόνον καὶ πολλὴν ταπείνωσιν βοήθειαν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀντιλαμβανομένη ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν κακίαν τοῦ ἐχθροῦ αὐτῆς.

2. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἡ μητέρα, ὅταν τὸ βρέφος της δυστροπῇ κατὰ τὴν ὥραν τῆς γαλουχίας, τὸ ἀφήνει ἐπ' ὀλίγον ἀπὸ τὰς ἀγκάλας της, ὥστε νὰ φοβηθῇ ἀπὸ μερικοὺς ἀσχημανθρώπους, ποὺ θὰ εὑρίσκωνται πλησίον, ἢ ἀπὸ διάφορα ἄγρια ζῷα, καὶ τότε νὰ ἐπανέλθῃ συντόμως εἰς τὰ μητρικὰ στήθη δακρυσμένον καὶ καταφοβισμένον.

3. Ἡ παραχώρησις ὅμως ποὺ γίνεται ἐξ ἀποστροφῆς, παραδίδει τρόπον τινά, δεσμίαν εἰς τοὺς δαίμονας τὴν ψυχήν, ποὺ δὲν θέλει νὰ ζῇ πλησίον τοῦ Θεοῦ. Ἡμεῖς ὅμως δὲν εἴμεθα τέκνα τελοῦντα ὑπὸ αἰχμαλωσίαν· μὴ γένοιτο! Ἀπ' ἐναντίας πιστεύομεν, ὅτι εἴμεθα γνήσια βρέφη τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, γαλουχούμενα ἀπὸ αὐτὴν καὶ παιδαγωγούμενα μὲ μικρὰς εἰς αὐστηρότητα νουθεσίας, ὥστε μὲ τὴν καλωσύνην τῆς θείας Χάριτος, νὰ δυνηθῶμεν νὰ γίνωμεν τέλειοι ἄνδρες «εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. δ' 13).

4. Ἡ παιδευτικὴ παραχώρησις προκαλεῖ μὲν εἰς τὴν ψυχὴν πολλὴν λύπην, καὶ ταπείνωσιν καὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν ψυχικὴν ἀντοχὴν ἀπογοήτευσιν, διὰ νὰ ταπεινώσῃ τὴν φιλοδοξίαν της καὶ νὰ ἐκμηδενίσῃ τὸν εὔκολον φόβον αὐτῆς, πλὴν ὅμως φέρει ἀμέσως εἰς τὴν καρδίαν φόβον Θεοῦ καὶ δάκρυον ἐξομολογήσεως, καὶ ἐνισχύει τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ὠφελιμωτάτης σιωπῆς.

5. Ἀντιθέτως ἡ κατ' ἀποστροφὴν Θεοῦ ἐπερχομένη παραχώρη-

σις γεμίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ ἀπελπισίαν, μαζὶ μὲ ἀπιστίαν, ὀργὴν καὶ ὑπερηφάνειαν. Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς, ποὺ γνωρίζομεν τὶ συμβαίνει εἰς τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὰς δύο παραχωρήσεις, νὰ ἐπιχειρῶμεν νὰ προσεγγίζωμεν τὸν Θεὸν συμφώνως μὲ τὸν τρόπον ποὺ ἁρμόζει εἰς ἑκάστην.

6. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς παιδευτικῆς παραχωρήσεως, ὀφείλομεν νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἐξομολογηθῶμεν εἰς Αὐτόν, διότι μὲ τὰς πατρικάς, ἔστω καὶ αὐστηράς, νουθεσίας Του τιμωρεῖ τὸ ἀκόλαστον τῆς ψυχικῆς ἡμῶν προαιρέσεως, ἥτις, ἐὰν παραμείνῃ ἀτιμώρητος, θὰ ἐξελιχθῇ εἰς ἀξιοποίνους καὶ ἁμαρτωλὰς πράξεις· διὰ τῆς ἐνεργείας Του αὐτῆς ὁ Θεός, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόστοργος Πατήρ, μᾶς βοηθεῖ νὰ διακρίνωμεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας.

7. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς κατ᾽ ἀποστροφὴν Θεοῦ παραχωρήσεως, πρέπει νὰ εἶναι συνεχὴς καὶ ἀκατάπαυστος ἡ ἐξαγόρευσις τῶν ἁμαρτημάτων, ὥστε διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν κόπων τῆς μετανοίας, νὰ ἐξευμενίσωμεν τὸν Θεόν, προκειμένου νὰ ἐπιβλέψῃ, μὲ ἀγάπην, ὅπως καὶ πρότερον, εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν.

8. Πρέπει ἀκόμη νὰ γνωρίζωμεν, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς παιδευτικῆς παραχωρήσεως, ὅτι ὅταν συμβῇ σφοδρὰ σύγκρουσις μεταξὺ τοῦ σατανᾶ καὶ τῆς ψυχῆς καὶ ἐξελιχθῇ εἰς σκληρὰν μάχην, ἡ θεία Χάρις περιορίζει αἰσθητῶς τὴν παρουσίαν της, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ βοηθῇ τὴν ψυχήν, μὲ ἀνεξερεύνητον ἀπὸ τὴν λογικὴν τρόπον· αὐτὸ δὲ συμβαίνει διὰ νὰ παρουσιασθῇ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς ψυχῆς ἡ κατ᾽ αὐτῶν νίκη ὡς ἀποκλειστικὸν αὐτῆς κατόρθωμα.

9. Ἡ παρουσία τῆς θείας Χάριτος εἰς τὴν ψυχήν μας, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν πνευματικῶν ἀγώνων, γίνεται ἀρκετὰ αἰσθητή, ἐπειδὴ τὴν φωτίζει μὲ τὸ ἰδικόν της φῶς· ἐν ὅσῳ δὲ προχωροῦν οἱ πνευματικοὶ ἀγῶνες, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἡ θεία Χάρις ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῆς θεοσεβοῦς ψυχῆς τὰς μυστηριώδεις καὶ ὑπὲρ λόγον ἐνεργείας της, διὰ νὰ μᾶς τοποθετήσῃ, πλήρεις χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἐπὶ τὰ ἴχνη ὀπτασιῶν καὶ θεϊκῶν ἀποκαλύψεων. Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια τῆς θείας Χάριτος ἔχει τὸν χαρακτῆρα κλήσεως τῆς ψυχῆς μας ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου τῆς ὑπερφυσικῆς ὡραιότητος. Κατὰ τὸ μέσον δὲ καὶ τὴν ἀκμὴν τῶν πνευματικῶν ἀγώνων ἡ θεία Χάρις μᾶς περιφρουρεῖ, ὥστε νὰ μὴ περιπέσωμεν εἰς κενοδοξίαν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀποκτηθείσης, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, γνώσεως.

10. Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς νὰ λυπούμεθα, ἐντὸς πάντοτε τῶν ὁρίων, ὡς νὰ ἔχωμεν ἐγκαταλειφθῇ, διὰ νὰ ταπεινωθῶμεν ἀκόμη περισσότερον καὶ νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου· ἐπ᾽ εὐκαιρίᾳ δὲ τῆς τοιαύτης ψυχικῆς ἀλλοιώσεως, πρέπει νὰ χαίρωμεν, διότι ἡ καλὴ ἐλπὶς μᾶς δίδει πτερά. Τόσον δὲ ἡ χαρά, ὅσον καὶ ἡ λύπη, τὰς ὁποίας θὰ δοκιμάζωμεν, θὰ πρέπει νὰ εἶναι σύμμετροι καὶ συγκρατημέναι, διότι ὅπως ἡ ἀπεριόριστος λύπη ὁδηγεῖ τὴν ψυχὴν εἰς ἀπελπι-

σίαν καὶ ἀπιστίαν, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ὑπερβολικὴ χαρὰ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ παρασύρῃ τὴν ψυχὴν εἰς ὑπερηφάνειαν.

11. Δι' ἐκείνους δέ, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν πρόοδον τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ἀκόμη νήπιοι, λέγω καὶ τοῦτο· ἡ μεσότης καὶ τὸ σύνορον μεταξὺ φωτισμοῦ καὶ ἐγκαταλείψεως εἶναι ἡ δοκιμασία καὶ ἡ ὑπομονή· ὅπως μεταξὺ λύπης καὶ χαρᾶς σύνορον καὶ μεσότης εἶναι ἡ ἐλπίς. Ἰδοὺ σχετικῶς τὶ λέγει καὶ ὁ Προφητάναξ Δαβίδ· «ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι» (Ψαλμ. λθ' 1). Εἰς ἄλλο δὲ σημεῖον· «κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου, αἱ παρακλήσεις σου εὔφραναν τὴν ψυχήν μου» (Ψαλμ. ϟγ' 19).

Β'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

ΤΕΣΣΑΡΕΣ εἰσι γενικοὶ ἐγκαταλείψεως τρόποι· ἡ μὲν οἰκονομικὴ ὡς ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἵνα διὰ τῆς δοκούσης ἐγκαταλείψεως, οἱ ἐγκαταλελειμμένοι σωθῶσιν· ἡ δὲ πρὸς δοκιμήν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ καὶ Ἰωσήφ, ἵνα ὁ μὲν ἀνδρείας, ὁ δὲ σωφροσύνης στῆλαι ἀναφανῶσιν· ἡ δὲ πρὸς παίδευσιν πατρικήν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου, ἵνα ταπεινοφρονῶν, τὴν ὑπερβολὴν φυλάξῃ τῆς Χάριτος· ἡ δὲ κατ' ἀποστροφήν, ὡς ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, ἵνα κολαζόμενοι, πρὸς μετάνοιαν καμφθῶσι.

2. Σωτήριοι δὲ πάντες τρόποι ὑπάρχουσι, καὶ τῆς θείας ἀγαθότητος καὶ φιλανθρωπίας ἀνάμεστοι.

Ἑρμηνεία

ΥΠΑΡΧΟΥΝ τέσσαρες γενικαὶ περιπτώσεις ἐγκαταλείψεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Πρῶτον, ἡ κατ' οἰκονομίαν, διὰ νὰ σωθῶσιν οἱ ἐγκαταλελειμμένοι διὰ τῆς νομιζομένης ἐγκαταλείψεως. Τὸ τοιοῦτον συνέβη εἰς τὸν Κύριον (Ματθ. κζ' 46, Μάρκ. ιε' 34). Δεύτερον, ἡ πρὸς δοκιμὴν ἐγκατάλειψις, ὅπως συνέβη εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰὼβ (Ἰὼβ α' 12, β' 6) καὶ τοῦ Ἰωσὴφ (Γεν. λζ' 18—28), διὰ νὰ ἀναφανῶσιν ὁ μὲν πρῶτος στήλη ἀνδρείας, ὁ δὲ δεύτερος στήλη σωφροσύνης. Τρίτον, πρὸς πατρικὴν παίδευσιν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος, ταπεινοφρονῶν ἐκ τῆς νομιζομένης ἐγκαταλείψεως, νὰ διαφυλάξῃ τὸν πλούσιον θησαυρὸν τῆς Χάριτος, ὅπως συνέβη εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Β' Κορ. ιβ' 7). Τέταρτον, ἡ ἐξ ἀποστροφῆς ἐγκατάλειψις, ὥστε οἱ ἄνθρωποι τιμωρούμενοι νὰ ὑποχρεωθῶσι πρὸς μετάνοιαν, ὅπως εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Ἰουδαίων (Ἱερ. κε' 8—13, Β' Παραλ. λς' 6—21, Λουκ. ιθ' 41—44 καὶ ἀλλαχοῦ).

2. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ τρόποι ἀποβλέπουν εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ τὴν καλωσύνην καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ.

+ Ματαιότης ματαιοτήτων τὰ πάντα ματαιότης

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΣΤ'

Ὅτι ἡ θεωρία τὸν νοῦν ἐξίστησι, καὶ πάντων τῶν ἐνταῦθα παρασκευάζει ἐπιλανθάνεσθαι· καὶ ὅτι ἡ τοῦ Πνεύματος Χάρις τοῖς τελείοις τὰ πάντα γίνεται, καὶ τροφὴ καὶ πόσις καὶ ἔνδυμα, διὸ καί τινες τῶν Ἁγίων, τούτοις ἢ οὐδόλως ἢ παρὰ μικρὸν ὑπὲρ φύσιν ἐχρῶντο ὑπὸ τῆς Χάριτος δυναμούμενοι.

Ἡ θεωρία διεγείρει τὸν νοῦν καὶ τὸν κάμνει νὰ λησμονῇ ὅλα τὰ γήϊνα. Ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γίνεται διὰ τοὺς τελείους τὸ πᾶν καὶ τροφή, καὶ ποτὸν καὶ ἔνδυμα· δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν Ἁγίων, ἐνδυναμούμενοι ὑπὸ τῆς Θείας Χάριτος, ἢ οὐδόλως ἐχρησιμοποίουν τὰ ὑλικὰ αὐτὰ ἐφόδια, ἢ κατ' ἐλάχιστον τὰ ἐχρησιποίουν, κατανικῶντες τοὺς ὅρους τῆς φύσεως.

Ε'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΟΝ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ, ὅτι ποτὲ ἔπλεξε σειρὰν δύο σπυρίδων, καὶ ἔῤῥαψεν αὐτὴν μίαν σπυρίδα, καὶ οὐκ ἐννόησεν ἕως οὗ προσήγγισε τῷ τοίχῳ· ἦν γὰρ ὁ νοῦς αὐτοῦ σχολάζων τῇ θεωρίᾳ.

2. Ἄλλοτε πάλιν ἦλθεν ἀδελφός τις λαβεῖν σπυρίδας παρ' αὐτοῦ καὶ ἔκρουσεν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ Γέρων, λέγει αὐτῷ· τί θέλεις, ἀδελφέ; Ὁ δὲ εἶπε· σπυρίδας, Ἀββᾶ· εἰσελθὼν δὲ ἐκβαλεῖν αὐτὰς ἐπελάθετο, καὶ ἐκάθισε ῥάπτειν.

3. Βραδύνοντος δὲ αὐτοῦ, ἔκρουσεν ὁ ἀδελφὸς πάλιν Καὶ ὡς ἐξῆλθε, λέγει αὐτῷ· φέρε τὰς σπυρίδας, Ἀββᾶ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ Γέρων, ἐπελάθετο πάλιν, καὶ ἐκάθισε ῥάπτειν.

4. Βραδύνοντος δὲ αὐτοῦ ἔκρουσε πάλιν ὁ ἀδελφός. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Γέρων λέγει· τί θέλεις, ἀδελφέ; Ὁ δὲ εἶπε· τὰς σπυρίδας, Ἀββᾶ· καὶ κρατήσας αὐτοῦ τὴν χεῖρα, εἰσήνεγκεν αὐτὸν ἔσω λέγων· εἰ σπυρίδας θέλεις, λάβε καὶ περιπάτει· ἐγὼ γὰρ οὐ σχολάζω.

5. Ἄλλοτε πάλιν ἦλθέ τις καμηλίτης, ἵνα λάβῃ τὰ σκεύη αὐτοῦ καὶ ἀπέλθῃ εἰς ἄλλον τόπον· ὁ δὲ εἰσελθὼν ἐνέγκαι αὐτῷ σειράν, ἐπελάθετο, τεταμένην ἔχων τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεόν.

6. Πάλιν οὖν ὤχλησεν ὁ καμηλίτης κρούων, καὶ ἐξελθὼν καὶ μαθὼν ὃ λέγει, εἰσῆλθεν ὁ Γέρων καὶ ἐπελάθετο.

7. Τὸ δὲ τρίτον, κρούσαντος τοῦ καμηλίτου, ἠρώτησεν ὁ Γέρων τὶ θέλει καὶ μαθών, εἰσερχόμενος ἔλεγε· σειρὰ κάμηλος, σειρὰ κάμηλος, καὶ τοῦτο ἔλεγεν, ἵνα μὴ ἐπιλάθηται.

8. Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ἀβραὰμ περί τινος τῶν Πατέρων, ὅτι γραφεὺς ἦν,

καὶ ἦλθεν ἀδελφὸς παρακαλῶν αὐτὸν γράψαι αὐτῷ βιβλίον. Ὁ οὖν Γέρων, ἔχων τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς τὴν θεωρίαν, ἔγραψε παραστίχους καὶ οὐκ ἔστιξεν.

9. Ὁ δὲ ἀδελφὸς λαβὼν τὸ βιβλίον καὶ θέλων στίξαι, εὗρε παρὰ λόγους, καὶ λέγει τῷ Γέροντι· παρὰ στίχους ἐστίν, Ἀββᾶ. Λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· ὕπαγε πρῶτον ποίησον τὰ γεγραμμένα, καὶ τότε ἔρχῃ καὶ γράφω σοι καὶ τὴν λοιπάδα.

10. Καθημένου ποτὲ τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα, ἠκούσθη φωνὴ ἀλέκτορος, καὶ λέγει αὐτῷ· ἔνι ταῦτα ὧδε, Ἀββᾶ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Ἰσαάκ, τί ἀναγκάζεις με λαλῆσαι; σὺ καὶ οἱ ὅμοιοί σου ἀκούετε τούτου, τῷ δὲ νήφοντι οὐ μέλει περὶ τούτου.

11. Πολλάκις ἔλεγε τῷ Ἀββᾷ Σισώῃ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, ἐνστάσης τῆς τεταγμένης ὥρας· Ἀββᾶ, ἀνάστα φάγωμεν. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔφασκεν· οὐκ ἐφάγομεν, τέκνον; Καὶ ἀπεκρίνατο ὁ μαθητής· οὐχί, Πάτερ. Καὶ ἔλεγεν ὁ Γέρων· εἰ οὐκ ἐφάγομεν, φέρε καὶ ἐσθίωμεν.

Σχόλιον τοῦ Πατρός, ἤγουν τοῦ Εὐεργετινοῦ.

α'. Οὗτος ὁ Γέρων τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπεπλήρωτο ἐνεργείας καὶ Χάριτος, ὡς μὴ μόνον πείνης ἀπηλλάχθαι, καὶ δίψης τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ καὶ ἀναισθητεῖν ὅλως, εἰ μετέλαβεν ἢ οὒ τῆς ὁρατῆς βρώσεως· τρεφόμενος γὰρ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν ἄῤῥευστον τροφὴν καὶ ἀκένωτον, ταύτης πλήρης πάντοτε ἦν, διὸ καὶ ἀναισθήτως εἶχε περὶ τὴν φαινομένην μετάληψιν.

β'. Τοῦτο καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Ἁγίων ἔσχον παρὰ Θεοῦ, καὶ ἢ ἐλαχίστην, ἢ διὰ χρόνου μακροῦ, τῆς αἰσθητῆς μετελάμβανον βρώσεως· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος, ὁ ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας, καὶ τῶν παρὰ Θεοῦ χαρισμάτων τῇ φύσει γενόμενος, ἀφ' ἑαυτοῦ ἔδειξε κατὰ τὸ ἀνθρώπινον· γέγραπται γὰρ περὶ Αὐτοῦ, ὅτι «νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε».

γ'. Δηλοῦντος τοῦ λόγου, ὡς πρότερον οὐκ ἐπείνα, πλήρης ὢν τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, τότε δὲ ὑποσταλείσης τῆς Χάριτος, ἵνα δῷ τῷ πειράζοντι ἀφορμὴν τῆς πρὸς Αὐτὸν πάλης, ἐπείνασε οἷα ἄνθρωπος· τὸ γὰρ πρότερον, ὑπὲρ ἄνθρωπον ἦν, οἷα μὴ ἐξαρκούσης τῆς φύσεως μήτοιγε ἡμερονύκτια τεσσαράκοντα, ἀλλὰ μηδὲ ἑβδομάδα μίαν ἡμερῶν διενεγκεῖν καὶ συνίστασθαι ἄνευ βρώσεως.

δ'. Ὅτι δὲ ἀληθὲς τὸ εἰρημένον, αὐτὰ δηλώσουσι σαφῶς τὰ ῥήματα, ἃ εἶπεν, ἀνατρέπων αὐτοῦ τὴν κακουργίαν· εἰρωνικὴν γὰρ πρότασιν εἰρηκότος ἐκείνου· «εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται», καὶ οἷον εἰς βλασφημίαν αὐτὸν προτρέποντος, ὅτι μὴ ὁ Πατήρ, ὁ μαρτυρήσας αὐτὸν ἐν τῷ ὑπὸ Ἰωάννου βαπτίζεσθαι, τροφὴν Αὐτῷ ἐχορήγησεν, ἡμέρας ἤδη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ νήστει διάγοντι καὶ πεινῶντι ὡς νῦν.

ε'. Οὕτω γὰρ ὁ τῆς ἀληθείας πολέμιος ὑπελάμβανε, καὶ διὰ τῆς ἀδυνάτου προτάσεως, ἤτοι τοὺς λίθους εἰς ἄρτους μεταβληθῆναι, εἰς ὀλιγωρίαν καὶ βλασφήμησιν προσκαλούμενος τὸν Κύριον, ὅτι μὴ καὶ αὐτὸς ἀνατρέπων ἐκείνου τὴν δολιότητα, καὶ διελέγχων τὴν ἄγνοιαν τοῦ καθήκοντος, ἀπεκρίνατο· «γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος» καὶ τὰ ἑξῆς.

ς'. Ἐν ἑνὶ ῥήματι καὶ ἑαυτὸν ἀνενδεῆ δεικνὺς θείῳ λόγῳ τρεφόμενον, καὶ τοῦ Πατρὸς ἅμα ὡς δικαίου, καὶ φιλανθρώπου, καὶ ἀληθινοῦ τῷ ὄντι ὑπεραπολογούμενος. Ταύτης, οἶμαι, τῆς βρώσεως καὶ τὸν Γέροντα διηνεκῶς παρὰ τοῦ Πνεύματος ἐμφορούμενον ἀναισθητεῖν ὅλως περὶ φαινομένης μεταλήψεως.

12. Ἀπῆλθέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ πολιτικὸς κόψαι θαλλία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ τὴν πρώτην ἡμέραν· δεῦρο, φάγε μεθ' ἡ-

μῶν, Πάτερ· ὁ δὲ ἀπῆλθε καὶ ἔφαγε. Λέγουσιν αὐτῷ ὁμοίως καὶ τῇ ἐπιούσῃ. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη αὐτοῖς· ὑμεῖς χρείαν ἔχετε φαγεῖν, τέκνα· ἀκμὴν γὰρ σάρξ ἐστέ, ἐγὼ δὲ νῦν οὐ θέλω φαγεῖν, τουτέστι τροφῆς οὐκ ὀρέγομαι.

13. Παρέβαλέ τις τῶν Γερόντων ἑτέρῳ Γέροντι, καὶ ὡς γέγονεν ὥρα ἕκτη ὁ ὑποδεξάμενος λέγει τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· ποίησον ἡμῖν μικρὸν φακόν, καὶ βρέξον καὶ ἄρτους. Καὶ ἐποίησεν ὁ μαθητὴς οὕτως· οἱ δὲ Γέροντες ἔμειναν λαλοῦντες περὶ πνευματικῶν, ἀπὸ ὥρας ἕκτης, ἕως ἐπαύριον τῆς αὐτῆς ὥρας, καὶ τροφῆς οὐκ ἐμνημόνευσαν.

14. Τότε πάλιν λέγει ὁ Γέρων τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· ποίησον ἡμῖν μικρὸν φακόν, τέκνον. Καὶ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· ἀπὸ χθὲς ἐποίησα, Ἀββᾶ. Καὶ οὕτως οἱ Γέροντες ἔφαγον.

15. Ἕτερός τις Γέρων παρέβαλέ τινι τῶν Πατέρων, ὁ δὲ ἑψήσας ὀλίγον φακόν, ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης, εἶπε τῷ ἐλθόντι· ποιήσωμεν μικρὰν σύναξιν. Καὶ ἐτέλεσεν ὁ εἷς ὅλον τὸ Ψαλτήριον, ὁ δὲ ἕτερος, ὁ παραγενόμενος, ἀπεστήθισε τοὺς μεγάλους δύο Προφήτας. Καὶ πρωΐας γενομένης, συνταξάμενος αὐτῷ, ἀνεχώρησε καὶ τῆς τροφῆς ἐπελάθοντο.

16. Διηγήσατό τις μαθητὴς μεγάλου Γέροντος περὶ τοῦ Ἀββᾶ αὐτοῦ, ὅτι ποτὲ γενομένης τῆς ἐννάτης ὥρας, ἠθέλησε γεύσασθαι, καὶ θεὶς τὴν τράπεζαν, ἔστη σὺν αὐτῷ εἰς προσευχήν. Καὶ ὡς ἐψάλλομεν δύο ψαλμούς, ἤρξατο ὁ Γέρων λέγειν ἀπὸ στήθους, ἤγουν ἐν ἐκστάσει γενόμενος ἐφθέγγετό τινα ῥήματα κατάλληλα τῆς ἐκστάσεως· καὶ ἔμεινεν οὕτως μέχρις ὥρας ἐννάτης τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, καὶ τότε κατέπαυσεν· ὁ γὰρ νοῦς αὐτοῦ, φησίν, ἄνω ἐθεώρει μυστήρια.

17. Θεόδωρος ὁ γεγονὼς Ἐπίσκοπος Ῥωσσοῦ, διηγεῖτο, ὅτι Γέρων τις γνώριμός μοι ἦλθε ποτὲ πρός με εἰς τὴν Λαύραν τῶν Πυργίων τὴν πλησίον τοῦ Ἰορδάνου, καθεζομένου μου, καὶ λέγει μοι· ποίησον ἀγάπην, ἀδελφὲ Θεόδωρε, καὶ ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ, εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, ὅτι ἐκεῖσε ἔχω εὐχήν· ἐγὼ δὲ μὴ δυνάμενος παρακοῦσαι τοῦ Γέροντος, εἶπον αὐτῷ· ἄγωμεν.

18. Ὡς οὖν ἐπεράσαμεν τὸν Ἰορδάνην, λέγει μοι ὁ Γέρων· ἀδελφὲ Θεόδωρε, δεῦρο βάλωμεν μετάνοιαν, ἵνα ἕως τοῦ ὄρους τοῦ Σινᾶ μηδεὶς ἡμῶν φάγῃ. Ἀπεκρίθην αὐτῷ· ὄντως, Πάτερ, οὐ δύναμαι ἐγὼ τοῦτο ποιῆσαι. Ὡς οὖν ἤκουσεν ὁ Γέρων, μικρὸν ἀποστὰς ἀπ' ἐμοῦ, ἔβαλε μετάνοιαν δεόμενος τοῦ Θεοῦ· εἶτα ἀναστάντος αὐτοῦ ὡδεύομεν, καὶ ἕως τοῦ Ἁγίου Σινᾶ οὐ μετέλαβέ τινος.

19. Ἐκεῖ δὲ εἰς τὸ Σινᾶ, ὡς ἐφθάσαμεν, κοινωνήσας τῶν Ἁγίων Μυστηρίων, μετέλαβε τροφῆς· καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Σινᾶ ἀπήλθομεν εἰς τὸν Ἅγιον Μηνᾶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν· καὶ διήνυσε τὴν ὁδὸν ὁ Γέρων νῆστις, ἐκεῖ δὲ κοινωνήσας ὁμοίως, μετέσχε τροφῆς.

20. Εἶτα πάλιν ἤλθομεν εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν, καὶ οὐδενὸς ὁ Γέρων μετέλαβεν ἐν τῇ ὁδῷ· κοινωνήσας δὲ παραπλησίως τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων εἰς τὴν Ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀνάστασιν, μετέλαβε καὶ τότε τροφῆς. Ἐν ὅλῃ οὖν τῇ τοιαύτῃ καὶ τοσαύτῃ ὁδῷ ὁ Γέρων, εἰμὴ τρίτον οὐκ ἔφαγεν, ἔχων τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ αὐτὸν ἐνισχύουσαν

Ἑρμηνεία

ΠΕΡΙ τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ διηγοῦντο, ὅτι ἔπλεξε σειρὰν διὰ δύο ζεμπίλια· τόσον ὅμως ὁ νοῦς του εἶχεν ἀπορροφηθῆ ἀπὸ ὑψηλὴν θεωρίαν, ὥστε μὲ ὁλόκληρον τὴν σειρὰν

ἔρραψεν ἕνα μόνον ζεμπίλι, ἀντὶ δύο καὶ τότε μόνον ἀντελήφθη τὶ ἔκαμεν, ὅταν ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ κατασκευασμένου ζεμπιλίου προσήγγισεν εἰς τὸν τοῖχον (τοῦ κελλίου).

2. Ἄλλοτε πάλιν ἦλθεν ἕνας ἀδελφὸς εἰς τὸ κελλὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου, διὰ νὰ παραλάβῃ ζεμπίλια. Ἀφοῦ ἐκτύπησε τὴν θύραν, ἐξῆλθεν ὁ Γέρων καὶ τὸν ἐρωτᾷ:

—Τί θέλεις, ἀδελφέ μου;

—Ζεμπίλια, Ἀββᾶ μου—ἀπήντησεν ὁ ἀδελφός.

Πράγματι ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης εἰσῆλθε, διὰ νὰ πάρῃ τὰ ζεμπίλια. Ἀπερροφήθη ὅμως ἀπὸ θείαν ἔκστασιν καὶ ἐλησμόνησε. Δι᾽ αὐτό, ἀντὶ νὰ ἐξέλθῃ μὲ τὰ ζεμπίλια, ἐκάθισεν εἰς τὸ κελλί του καὶ ἔρραβε.

3. Ἐπειδὴ καθυστεροῦσεν, ἐκτύπησε καὶ πάλιν ὁ ἀδελφός. Μόλις ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ κελλί, τοῦ λέγει ὁ ἀδελφός:

—Φέρε μου, Ἀββᾶ μου, τὰ ζεμπίλια!

Ἀλλὰ καὶ ἐκ νέου ἐλησμόνησεν ὁ Ἀββᾶς, ἀφοῦ εἰσῆλθε, καὶ ἤρχισε νὰ ῥάπτῃ.

4. Μετὰ ἀπὸ τὴν νέαν καθυστέρησιν καὶ πάλιν ἐκτύπησεν ὁ ἀδελφός, ἀναμένων ἐπ᾽ ἀρκετὸν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἀββᾶ.

—Τί θέλεις;—ἐρωτᾷ ὁ Ἀββᾶς· ὡς νὰ τὸν ἔβλεπε πρώτην φοράν.

—Ἀββᾶ μου, τὰ ζεμπίλια—εἶπεν ὁ ἐπισκέπτης.

Τότε ὁ Ἀββᾶς τὸν ἐκράτησεν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ ἀφοῦ τὸν ἔβαλε μέσα εἰς τὸ κελλί, τοῦ λέγει:

—Ἐὰν θέλῃς ζεμπίλια, πάρε καὶ πήγαινε· ἐγὼ δὲν εὐκαιρῶ. (Εἶπε δὲ τοῦτο, διότι ὁ νοῦς του ἦτο ἀπορροφημένος ἀπὸ μυστικὴν θεωρίαν).

5. Παρόμοιον περιστατικὸν συνέβη εἰς τὸν Ἀββᾶν Ἰωάννην ἄλλην φοράν. Κάποτε ἦλθεν εἰς τὸ κελλὶ τοῦ Ὁσίου ἕνας καμηλιέρης, κατόπιν προσκλήσεως, διὰ νὰ πάρῃ τὰς ἀποσκευάς του καὶ νὰ τὰς μεταφέρῃ εἰς ἄλλο μέρος· ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλὶ διὰ νὰ τοῦ φέρῃ ὅσην σειρὰν(1) εἶχεν ἑτοίμην· τόσον ὅμως ἡ διάνοιά του εἶχεν ἀπορροφηθῆ πρὸς τὸν Θεόν, ὥστε ἐλησμόνησεν.

6. Ὁ καμηλιέρης ἠνώχλησε καὶ πάλιν τὸν Ἀββᾶν κρούσας τὴν θύραν τοῦ κελλίου. Ὁ Ἀββᾶς ἐξῆλθεν, ἐπληροφορήθη καὶ πάλιν τὸν σκοπὸν τοῦ καμηλιέρη, ἀλλὰ μόλις εἰσῆλθε, διὰ νὰ τὸν ἐκπληρώσῃ, τὸ ἐλησμόνησεν ἀμέσως.

7. Διὰ τρίτην φορὰν ὁ καμηλιέρης ἠναγκάσθη νὰ κτυπήσῃ! Πράγματι ἐξῆλθεν ὁ Ἀββᾶς, ἔμαθεν ἐκ νέου τὶ ἐζήτει, καὶ τότε πλέον, διὰ νὰ μὴ τὸ λησμονήσῃ καὶ πάλιν, ἔλεγε δυνατά, εἰσερχόμενος εἰς τὸ κελλί του: «σειρὰ—κάμηλος, σειρὰ—κάμηλος».

---

1) Σειρὰ=πλεγμένα φύλλα φοινίκων εἰς σχῆμα σχοινίου. Μὲ τὴν σειρὰν συρραπτομένην περιστροφικῶς κατεσκεύαζον τὰ ζεμπίλια καὶ ἄλλα πλεκτὰ εἴδη.

8. Ὁ Ἀββᾶς Ἀβραὰμ διηγεῖτο τὸ ἑξῆς δι' ἕνα Πατέρα, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀπορροφηθῆ εἰς τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν. Οὗτος ἦτο ἀντιγραφεὺς βιβλίων καὶ παρεκλήθη ὑπό τινος ἀδελφοῦ νὰ τοῦ γράψῃ ἕνα βιβλίον. Ὁ Γέρων ὅμως αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτον εἶχε προσηλωμένην τὴν διάνοιάν του εἰς τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν, ὥστε δὲν ἔγραψε κανονικὰ τοὺς στίχους, οὔτε ἔβαλε τὰ σημεῖα στίξεως (1).

9. Ὁ ἀδελφός, ποὺ παρήγγειλε τὸ βιβλίον, μόλις τὸ παρέλαβε καὶ εἶδεν ὅτι ἡ ἀντιγραφὴ δὲν ἔγινε κανονικῶς κατὰ στίχους, ἀλλ' οὔτε σημεῖα στίξεως ὑπῆρχαν, διὰ νὰ ξεχωρίζῃ ἕκαστος στίχος, ἠθέλησε νὰ τοποθετήσῃ, τουλάχιστον τὰ σημεῖα στίξεως, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἦτο εὔκολον, διότι διεπίστωσε καὶ ἀρκετὰς παραλείψεις.

Κατόπιν αὐτοῦ ἀπετάνθη πρὸς τὸν Γέροντα, ποὺ ἔγραψε τὸ βιβλίον καὶ τοῦ λέγει:

—Γέροντά μου, οἱ στίχοι τοῦ βιβλίου δὲν εἶναι κανονικοί, οὔτε καμμία στίξις ὑπάρχει, ἐπὶ πλέον ἔχουν σημειωθῆ ἀρκεταὶ παραλείψεις.

Τότε λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Γέρων:

—Πήγαινε πρῶτα νὰ ἐφαρμόσῃς αὐτά, ποὺ ἔχουν γραφῆ καὶ ἔπειτα ἔλα, νὰ συμπληρώσω καὶ τὰς ἐλλείψεις.

10. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ παρέμεινε πλησίον τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος. Εἰς μίαν στιγμὴν ἠκούσθη τὸ λάλημα ἑνὸς πετεινοῦ. Τότε ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ λέγει πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα:

—Ἔχετε ἐδῶ, Ἀββᾶ μου, πετεινούς;

—Διατί, Ἰσαάκ,—ἀπεκρίθη ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν—μὲ ἀναγκάζεις νὰ ὁμιλῶ; Σὺ καὶ οἱ ὅμοιοί σου ἀκούετε τὸ πετεινολάλημα· ἐκεῖνος, ὅμως τοῦ ὁποίου ἡ διάνοια εἶναι διαρκῶς ἐστραμμένη πρὸς τὸν Θεόν, δὲν τὰ προσέχει αὐτά.

11. Πολλὰς φορὰς ἔλεγεν ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Σισώη πρὸς αὐτόν, ὅταν ἤρχετο ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ:

—Σήκω, Ἀββᾶ, νὰ φάγωμεν.

—Πρὸ ὀλίγου, τέκνον μου, δὲν ἐφάγομεν;—Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς.

—Ὄχι, Πάτερ μου—ἀπαντοῦσεν ὁ μαθητής.

—Ἐὰν δὲν ἐφάγομεν,—ἔλεγεν ὁ Γέρων—τότε φέρε νὰ φάγωμεν.

Σχόλιον τοῦ Πατρός, ἤτοι Παύλου τοῦ Εὐεργετινοῦ.

α'. Αὐτὸς ὁ Γέρων ἐπὶ τοσοῦτον εἶχε διαποτισθῆ ἀπὸ τὴν Χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ὥστε ὄχι μόνον ἀπηλλάγη ἀπὸ τῶν αἰσθημάτων τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης, ἀλλὰ καὶ οὐδόλως

---

1) Ἐπρόκειτο πιθανὸν περὶ βιβλίου περιέχοντος Ἱερὰς Ἀκολουθίας, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ μὴ κανονικὴ κατὰ στίχους καταχώρισις τῶν τροπαρίων καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν σημείων στίξεως καθίστα δυσχερῆ τὴν ψαλτικὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν.

ἠνωχλεῖτο ἐὰν δὲν ἔτρωγε καθόλου ὑλικὴν τροφήν. Τοῦτο δὲ συνέβαινε, διότι τρεφόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲ ἀμετάβλητον καὶ ἀνεξάντλητον τροφήν, δηλαδὴ τὴν Χάριν τοῦ Πνεύματος, εὑρίσκετο διαρκῶς χορτᾶτος, δι' αὐτὸ καὶ δὲν ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην τῆς ὑλικῆς τροφῆς.

β'. Τὸ ὑπερφυσικὸν αὐτὸ φαινόμενον συνέβαινε καὶ εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν Ἁγίων, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον παρὰ τοῦ Θεοῦ χάρισμα· οὗτοι ἢ ἐλαχίστην, ἢ κατ' ἀραιὰ μόνον διαστήματα μετελάμβανον ὑλικῆς τροφῆς. Καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Κύριος, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας μας καὶ κατὰ φύσιν μετέχων τῶν χαρισμάτων τοῦ Θεοῦ, ἔδειξε, διὰ τοῦ παραδείγματός Του, τὸ ὑπερφυσικὸν αὐτὸ φαινόμενον, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας. Ἰδοὺ τί γράφει σχετικῶς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον· «καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε» (Ματθ. δ', 2).

γ'. Ἡ κεντρικὴ ἰδέα εἶναι ἡ ἑξῆς: Ὁ Κύριος μὲ τὸ παράδειγμά Του ἔδειξεν, ὅτι δὲν ἐπεινοῦσε κατὰ τὸ διάστημα τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν καὶ νυκτῶν, ἐπειδὴ ἦτο πλήρης ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος· τότε ὅμως, διὰ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τὸν πειράζοντα νὰ τὸν πολεμήσῃ καὶ νὰ ἡττηθῇ ὁ πειράζων, ὑπεχώρησε πρὸς στιγμὴν ἡ Χάρις καὶ ἐπείνασεν, ὡς ἄνθρωπος. Διότι τὸ περιστατικὸν τῆς πολυημέρου νηστείας ἦτο κατόρθωμα ὑπεράνθρωπον, ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δὲν ἔχει ἀφ' ἑαυτῆς τὴν δύναμιν οὔτε μίαν ἑβδομάδα νὰ παραμείνῃ καὶ νὰ διατηρηθῇ χωρὶς τροφήν, πολὺ περισσότερον δὲν δύναται (πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων) νὰ πράξῃ τοῦτο ἐπὶ τεσσαράκοντα συνεχεῖς ἡμέρας.

δ'. Ὅτι δὲ πράγματι ἔτσι εἶναι ἡ ἀλήθεια, θὰ τὸ ἀποδείξουν μὲ σαφήνειαν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, μὲ τοὺς ὁποίους ἀνατρέπει τὴν κακουργίαν τοῦ διαβόλου. Ἀλλ' ἂς ἴδωμεν πλησιέστερον τὸ ζήτημα· ὁ διάβολος εἰρωνεύεται τὸν Κύριον καὶ τοῦ λέγει· «ἐὰν πράγματι εἶσαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διάταξε νὰ γίνουν οἱ λίθοι αὐτοὶ ἄρτοι» (Ματθ. δ' 3)· μὲ τὴν εἰρωνικὴν δὲ αὐτὴν φράσιν ἀποτολμᾷ νὰ ἐξωθήσῃ τὸν Σωτῆρα, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ὡς ἄνθρωπον, εἰς βλασφημίαν· ὡς νὰ τοῦ ἔλεγε δηλαδή: ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος, ὅστις διεκήρυξεν, ὅτι ἦτο Υἱός του, ὅταν ἐβαπτίζετο ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, δὲν τοῦ ἐχορήγησε τὴν ἀπαραίτητον τροφήν, ἀλλὰ τὸν ἄφησε νηστικὸν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ πεινῶντα μέχρι τώρα.

ε'. Ὡμίλει δὲ οὕτως ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀληθείας, διότι δὲν ἐγνώριζε τὴν οὐσιαστικὴν σχέσιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν ἐπουράνιον Πατέρα. Δι' αὐτὸ καί, διὰ τῆς δοκιμαστικῆς προτάσεως, («εἰπέ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται» (Ματθ. δ' 3), ἐξωθοῦσε τὸν Κύριον ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς καταφρόνησιν καὶ πνευματικὴν ἀδράνειαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ εἰς βλασφημίαν κατὰ τοῦ ἐπουρανίου Πατρός.

Δι᾽ αὐτὸ καὶ Κύριος, καταρρίπτων τὴν πονηρίαν τοῦ διαβόλου καὶ ἐλέγχων τὴν ἄγνοιαν τοῦ καθήκοντος, ἀπήντησε· «γέγραπται οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ρήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ» (Ματθ. δ΄ 4, Δευτερον. η΄ 3).

ς΄. Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Κύριος ἀπέδειξε μὲ μίαν πρότασιν, ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἦτο ἀνώτερος τῆς ἀνάγκης, ὡς τρεφόμενος μὲ θεῖον λόγον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπουράνιον Πατέρα ὑπερησπίσθη ὡς πράγματι δίκαιον, φιλάνθρωπον καὶ ἀληθινόν. Αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἐπουρανίου τροφῆς, δι᾽ ἧς διετρέφετο ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν ἔρημον, ἀπολαμβάνων καὶ ὁ Γέρων διαρκῶς, διὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὐδόλως ᾐσθάνετο τὴν ἔλλειψιν τῆς ὑλικῆς καὶ προσκαίρου τροφῆς.

12. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ πολιτικὸς ἐπῆγε νὰ κόψῃ βλαστοὺς φοινίκων διὰ τὸ ἐργόχειρόν του, μαζὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς. Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐργασίας τοῦ λέγουν οἱ ἀδελφοί:

—Ἔλα νὰ φάγῃς μαζί μας, Πάτερ.

Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος μετέβη καὶ ἔφαγαν μαζί. Καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν πάλιν τὸν προσεκάλεσαν οἱ ἀδελφοὶ εἰς τὸ φαγητόν.

Τότε τοὺς ἀπήντησε:

—Τέκνα μου, σεῖς νὰ φάγετε, διότι ἔχετε ἀνάγκην ἀπὸ φαγητόν, ἐπειδὴ ἀκόμη ἐνοχλεῖσθε ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς σαρκός. Ἐγὼ τώρα δὲν θέλω νὰ φάγω· δηλαδὴ δὲν ἐπιθυμῶ ὑλικὸν φαγητόν.

13. Κάποτε ἕνας Γέρων ἐπεσκέφθη ἕνα ἄλλον Γέροντα. Μόλις ἔφθασεν ἡ ἕκτη ὥρα [1], λέγει ὁ ὑποδεχθεὶς εἰς τὸ κελλί του τὸν ἐπισκέπτην πρὸς τὸν μαθητήν του:

—Μαγείρευσέ μας ὀλίγην φακῆν καὶ βρέξε ὀλίγα παξιμάδια.

Ὁ μαθητὴς πράγματι ἐξετέλεσε τὴν ἐντολήν. Οἱ δύο Γέροντες ὅμως παρέμειναν συνομιλοῦντες ἐπὶ πνευματικῶν ζητημάτων, ἀπὸ τῆς ἕκτης ὥρας μέχρι τῆς ἕκτης τῆς ἑπομένης ἡμέρας, χωρὶς νὰ ἀντιληφθοῦν, ὅτι ἐπέρασε χρόνος εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ οὐδόλως ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς τροφῆς.

14. Τὴν ἑπομένην λέγει πάλιν ὁ Γέρων εἰς τὸν ὑποτακτικόν, ὡς νὰ ἦτο πρώτη φορά:

—Τέκνον μου, μαγείρευσέ μας ὀλίγην φακῆν.

Ὁ ὑποτακτικὸς ἀπήντησεν:

—Ἀββᾶ, ἀπὸ χθὲς τὴν ἔχω ἑτοίμην.

Τότε μόνον ἔφαγον οἱ Γέροντες.

15. Ἕνας ἄλλος Γέρων ἐπεσκέφθη κάποιον Πατέρα. Ὁ Πατὴρ

---

1) Βλέπε ὑποσημείωσιν σελ. 258.

οὗτος, χάριν τοῦ ἐπισκέπτου του, ἐμαγείρευσεν ὀλίγην φακῆν. Ὅταν ἐπλησίαζε νὰ βραδυάσῃ, εἶπε πρὸς τὸν ἐπισκέπτην του ὁ Πατὴρ ἐκεῖνος:

—Ἂς κάμωμεν ὀλίγην ἀκολουθίαν μετ' ἀναγνώσεως.

Τότε ὁ εἷς συνεπλήρωσε τὴν ἀνάγνωσιν ὁλοκλήρου τοῦ Ψαλτηρίου, ὁ δὲ ἐπισκέπτης τοὺς δύο μεγάλους Προφήτας. Τοιουτοτρόπως ὅμως, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν, ἐξημέρωσε καὶ ὁ ἐπισκέπτης ἐχαιρέτησε τὸν φιλοξενήσαντα, χωρὶς καὶ οἱ δύο νὰ ἐνθυμηθοῦν νὰ φάγουν.

16. Ὁ μαθητὴς ἑνὸς μεγάλου Γέροντος διηγήθη τὸ ἑξῆς διὰ τὸν Ἀββᾶν του. Κάποτε, κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν(1), ἔδωσεν ἐντολὴν νὰ φάγωμεν. Πράγματι ἡτοιμάσθη ἡ τράπεζα καὶ ἠρχίσαμεν τὴν διατεταγμένην πρὸ τῆς τραπέζης προσευχήν· καθὼς δὲ ἐψάλαμεν δύο ψαλμούς, ὁ Γέρων περιέπεσεν εἰς θείαν ἔκστασιν καὶ ἤρχισε νὰ λέγῃ λόγους, ἐμπνεομένους ἀπὸ τὴν ἔκστασιν. Εἰς τὴν στάσιν αὐτὴν παρέμεινε μέχρι τῆς ἐνάτης ὥρας τῆς ἑπομένης ἡμέρας καὶ τότε μόνον ἐσταμάτησεν. Ὅπως δὲ μᾶς ἐξήγησεν, ὁ νοῦς του ἦτο ἐστραμμένος ἄνω καὶ ἔβλεπε πράγματα ὑπεράνω τῆς λογικῆς, θεῖα, δηλαδή, μυστήρια.

17. Ὁ Θεόδωρος, ὅστις ἔγινεν Ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Ρωσός(2), διηγήθη τὸ ἑξῆς:

Κάποτε—εἶπεν—ἕνας γνωστός μου Γέρων ἦλθε καὶ μὲ συνήντησεν εἰς τὴν Λαύραν τῶν Πυργίων(3), πλησίον τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου παρέμενα τότε καὶ μοῦ λέγει:

—Κάμε ἀγάπην, ἀδελφὲ Θεόδωρε, καὶ ἔλα νὰ πᾶμε μαζὶ εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, διότι ἔχω τάξιμον νὰ μεταβῶ, διὰ προσκύνημα.

Ἐγώ, ἀπὸ ἀγάπην καὶ σεβασμὸν πρὸς τὸν Γέροντα, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀρνηθῶ καὶ ἐδέχθην τὴν πρόσκλησίν του.

18. Μόλις ἐπεράσαμεν τὸν Ἰορδάνην, μοῦ λέγει πάλιν ὁ Γέρων:

—Ἀδελφὲ Θεόδωρε, ἔλα νὰ θέσωμεν ὅρον, νὰ μὴ φάγῃ κανεὶς ἐξ ἡμῶν μέχρις ὅτου φθάσωμεν εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ.

—Πραγματικῶς, Πάτερ μου—τοῦ ἀπήντησα—ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ θέσω τοιοῦτον ὅρον.

Ἀφοῦ ἤκουσε τὴν ἀπάντησίν μου αὐτὴν ὁ Γέρων, ἀπεμακρύνθη ὀλίγον ἀπὸ κοντά μου καὶ ἔβαλε μετάνοιαν, παρακαλέσας θερμῶς τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἐνισχύσῃ. Οὕτω ἐδέσμευσε τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸν ὅρον τῆς νηστείας. Μετά, ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὴν δέησίν του, συνεχίσαμεν τὴν πορείαν μας καὶ μέχρι τοῦ ὄρους Σινᾶ δὲν ἔφαγε τίποτε.

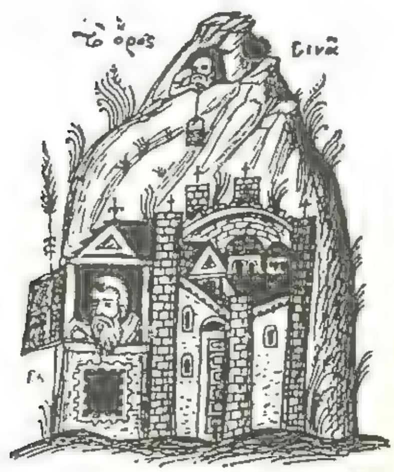
1) Βλέπε ὑποσημ. σελ. 258.

2) Ρωσός· ἀρχαία πόλις τῆς Συρίας ἐν τῷ Ἰσσικῷ κόλπῳ (Ἀλεξανδρέττας), πλησίον τῶν Συρίων Πυλῶν.

3) Ἡ Λαύρα τῶν Πυργίων ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ὁσίου Σάββα Ἰακώβου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ϛ' αἰῶνος εἰς τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Ἰορδάνου πεδιάδα, πλησίον τῆς Ἱεριχοῦς.

19. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, μετέλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, καὶ τότε ἔφαγεν. Ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ μετέβημεν εἰς τὸν πλησίον τῆς Ἀλεξανδρείας Ναὸν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ[1]· τὸ διάστημα δὲ αὐτὸ τὸ διήνυσε πάλιν ὁ Γέρων νηστικός. Εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ μετέλαβεν ἐκ νέου τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καὶ ἔφαγεν ὀλίγον.

20. Καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν μας εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν Ἱερουσαλὴμ τίποτε δὲν ἔφαγε καθ᾽ ὁδόν. Μόνον δὲ ἀφοῦ ἐκοινώνησεν εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ἔφαγε. Καθ᾽ ὅλην λοιπὸν αὐτὴν τὴν μακρὰν καὶ ἐπίπονον ὁδοιπορίαν ὁ Γέρων τρεῖς μόνον φορὰς ἔφαγεν, ἐνισχυόμενος ἀπὸ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ!

---

1) Πρόκειται περὶ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, εὑρισκομένου παρὰ τὸ γνωστὸν ἀπὸ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου Ἐλ Ἀλαμέϊν ἔνθα, ὡς ἐλέγετο, ὑπῆρχεν ὁ τάφος τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Εἰς τὸν Ναὸν αὐτὸν προσέτρεχον ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους προσκυνηταὶ ἀπὸ ὅλας τὰς παραμεσογείους χώρας καὶ πλεῖστα θαύματα ἐπετελοῦντο διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου. (Βλέπε ἐν ἡμετέρῳ «Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», τόμ. ΙΑ΄ ἔκδ. α΄ σελ. 267—268, ἔκδ. β΄ σελ. 319—321).

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΚϚ΄

"Οτι μέγα τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα, διὸ οὐ δεῖ ταύτῃ προστρέχειν, ἀλλὰ καὶ παραιτεῖσθαι ποσῶς δι' εὐλάβειαν τὸν εἰς ταύτην καλούμενον, καὶ μάλιστα εἰ ἐξ ἀνθρωπίνης σπουδῆς καὶ οὐκ ἐκ θείας ψήφου νομίζει τὴν ψῆφον γίνεσθαι· ὁμοίως ποιεῖν καὶ περὶ ἀρχῆς διδασκαλίας.

Τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης εἶναι μέγα· δι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ προσπαθῇ ὁ πιστὸς νὰ τὸ κατακτήσῃ. 'Απ' ἐναντίας πρέπει, ἀπὸ εὐλάβειαν, νὰ παραιτεῖται τελείως ὁ καλούμενος εἰς αὐτό, ἐὰν μάλιστα σχηματίσῃ τὴν γνώμην, ὅτι ἡ κλῆσις του εἰς τὴν ἱερωσύνην δὲν ὀφείλεται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εἰς ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν. Ὁμοίως πρέπει νὰ ἐνεργῇ ὁ πιστός, ὁσάκις καλεῖται εἰς οἱανδήποτε ἄλλην ἐξουσίαν ἢ εἰς τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας.

Α΄. Παλλαδίου.

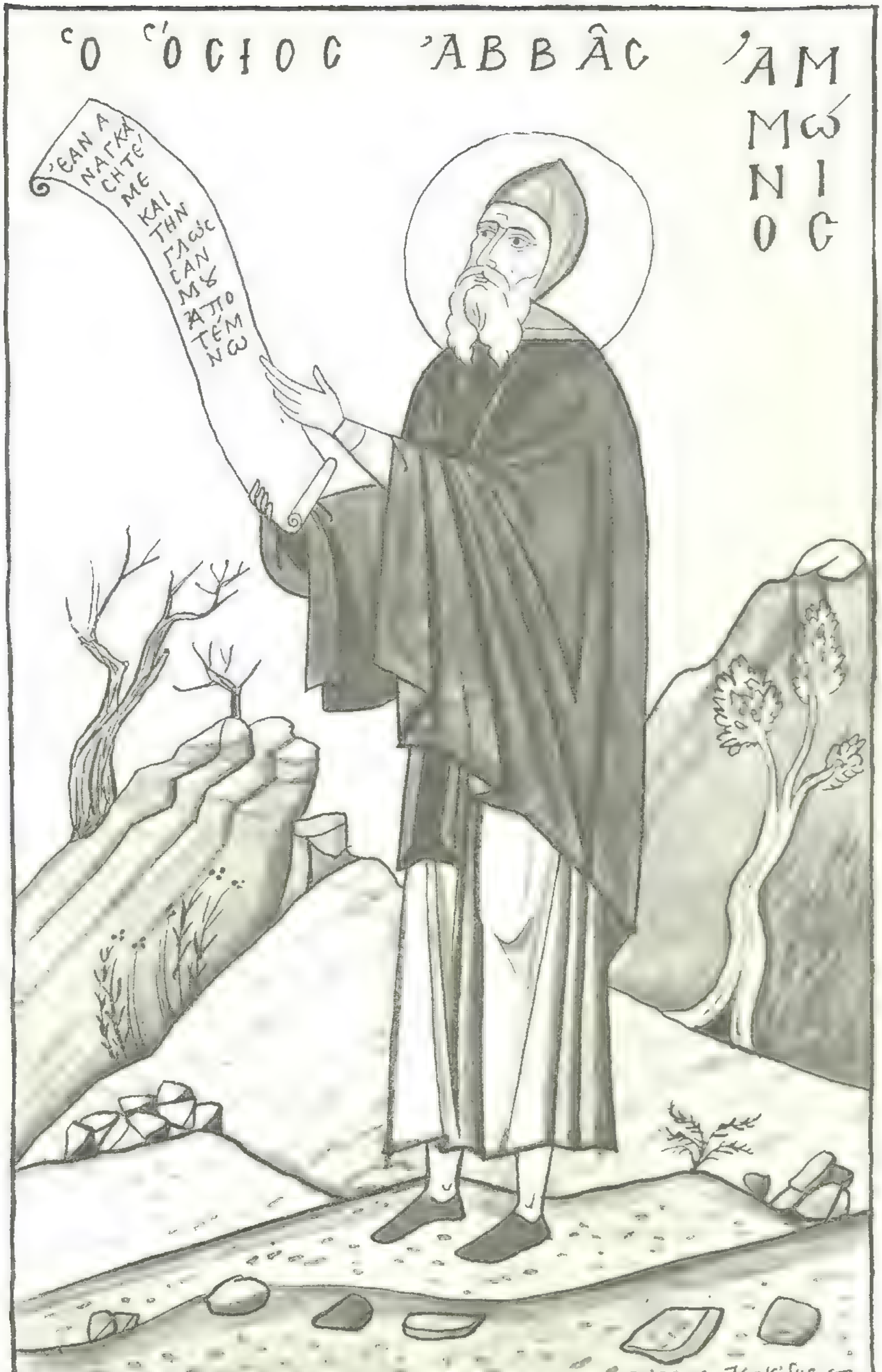
ΤΩΝ ἀνδρῶν ἄριστος 'Αμμώνιος, ὁ τοῦ Ὁσίου Παμβὼ μαθητής, καθ' ὑπερβολὴν φιλολόγος ἦν. 'Ηράσθη οὖν τούτου πόλις τις εἰς λόγον 'Επισκόπου, καὶ προσελθόντες οἱ τῆς πόλεως ἄνδρες τῷ μακαρίῳ Τιμοθέῳ 'Επισκόπῳ, παρεκάλουν αὐτὸν χειρονονῆσαι αὐτοῖς 'Επίσκοπον τὸν 'Αμμώνιον. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· φέρετέ μοι αὐτὸν καὶ χειροτονῶ τοῦτον ὑμῖν.

2. Ἀπελθόντων οὖν αὐτῶν μετὰ βοηθείας πολλῆς συλλαβέσθαι αὐτόν, εἰς φυγὴν οὗτος ἐτράπη· καταληφθεὶς δέ, στὰς παρεκάλει αὐτούς· μὴ πειθομένων δὲ αὐτῶν, διώμνυτο μὴ καταδέχεσθαι τὸ πρᾶγμα, μηδὲ δύνασθαι ἐξελθεῖν τῆς ἐρήμου.

3. Ὡς δὲ οὐ συνεχώρουν αὐτῷ, βλεπόντων αὐτῶν πάντων, ἀφαρπάσας ψαλίδα, τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ ἀριστερὸν ἕως τοῦ πυθμένος ἐψάλισε, λέγων αὐτοῖς· νῦν ἀπὸ τοῦ νῦν πεπληροφόρησθε, ὅτι ἀδύνατόν μοι γενέσθαι λοιπὸν ὅπερ ἀναγκάζετε, τοῦ νόμου διαγορεύοντος ὡς ὠτότμητον εἰς ἱερωσύνην μὴ προάγεσθαι· οὕτως οὖν ἀφέντες αὐτὸν ἀνεχώρησαν.

4. Καὶ ἀπελθόντες, ἀπήγγειλαν ταῦτα τῷ 'Επισκόπῳ. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· οὗτος ὁ νόμος παρὰ 'Ιουδαίοις πολιτευέσθω· ἐμοὶ δὲ καὶ ῥινότμητον ἐὰν ἐνέγκητε, μόνον ἄξιον ὄντα τοῖς τρόποις, χειροτονῶ.

5. Ἀπελθόντες οὖν πάλιν παρεκάλουν αὐτόν· μὴ πειθομένου δὲ τοῦ ἀνδρός, ἐπεχείρουν καὶ βίαν προσαγαγεῖν· ὁ δὲ διωμόσατο αὐτοῖς εἰπών· ὅτι ἐὰν ἀναγκάσητέ με, καὶ τὴν γλῶσσάν μου ἀποτέμνω· ἐπὶ τούτοις ἀφέντες αὐτὸν ἀνεχώρησαν.

Ὁ ὍϹΙΟϹ ἈΒΒÂϹ ἈΜΜΩΝΙΟϹ
ἘΑΝ ΑΝΑΓΚΑϹΗΤΕ ΜΕ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΛΩϹϹΑΝ ΜΟΥ ἈΠΟΤΕΜΝΩ

Ἑρμηνεία

Ὁ ΚΑΛΥΤΕΡΟΣ ἀπὸ ὅλους τοὺς συγχρόνους του Ἀσκητὰς Ἀμμώνιος, ὁ μαθητὴς τοῦ Ὁσίου Παμβώ, ἦτο εἰς τὸ ἔπακρον ἐγγράμματος καὶ μορφωμένος. Διὰ τοῦτο μία ὁλόκληρος πόλις τὸν ἠγάπησε καὶ ἠθέλησε νὰ τὸν καταστήσῃ Ἐπίσκοπόν της. Πρὸς τοῦτο οἱ ἐπισημότεροι τῶν ἀνδρῶν τῆς πόλεως ἐμφανίζονται ἐνώπιον τοῦ μακαρίου Τιμοθέου, τοῦ Μητροπολίτου τῆς περιοχῆς, καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ τοὺς χειροτονήσῃ Ἐπίσκοπόν των τὸν Ἀμμώνιον.

Ὁ Μητροπολίτης Τιμόθεος τοὺς λέγει:

—Φέρετέ τον ἐδῶ καὶ ἐγὼ ἀμέσως σᾶς τὸν χειροτονῶ.

2. Πράγματι μία ἐπιτροπὴ ἀνεχώρησε διὰ τὸ μέρος, ὅπου ἠσκήτευε, μετὰ δυνάμεως διὰ νὰ τὸν πείσουν, εἰς περίπτωσιν δὲ ἀρνήσεώς του νὰ τὸν συλλάβουν καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσουν βιαίως εἰς τὸν Μητροπολίτην. Ὁ Ὅσιος ὅμως, ἀντιληφθεὶς τὰς διαθέσεις των, ἐτράπη εἰς φυγήν. Ἀφοῦ, μετὰ κόπου, τὸν ἐπλησίασαν, ἐστάθη καὶ ἤρχισε νὰ τοὺς παρακαλῇ, νὰ μὴ ἐπιμένουν εἰς τὴν ἀξίωσίν των. Ἐκεῖνοι ὅμως ἐπέμενον ἀνενδότως. Τότε ὁ Ὅσιος Ἀμμώνιος τοὺς διεβεβαίωνε μεθ' ὅρκου, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀποδεχθῇ τὸ αἴτημά των, οὔτε καὶ νὰ ἐξέλθῃ οὐδαμῶς τῆς ἐρήμου.

3. Παρ' ὅλα ταῦτα οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως δὲν ὑπεχώρουν. Πρὸ τῆς ἐπιμονῆς των αὐτῆς ὁ Ἀμμώνιος, ἐνῷ κατάπληκτοι τὸν ἔβλεπαν, ἁρπάζει ἕνα ψαλίδι καὶ ἀποκόπτει σύρριζα τὸ ἀριστερό του αὐτί.

—Ἂς σᾶς πείσῃ τοὐλάχιστον αὐτὸ—τοὺς εἶπε—ὅτι εἶναι τελείως ἀδύνατον νὰ γίνῃ ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον μὲ ἀναγκάζετε, ἐφ' ὅσον ὁ νόμος τῆς Ἐκκλησίας ἐμποδίζει αὐτόν, ποὺ ἔχει κομμένο αὐτί, νὰ προαχθῇ εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης.

Περίλυποι οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως ἐκείνης τὸν ἄφησαν καὶ ἀνεχώρησαν.

4. Οὗτοι, ἐν συνεχείᾳ, μετέβησαν εἰς τὸν Μητροπολίτην καὶ τοῦ ἐξέθεσαν τὰ γεγονότα.

Ὁ Μητροπολίτης, ἀφοῦ ἐσκέφθη ὀλίγον, τοὺς ἀπαντᾷ:

—Τὸν Νόμον αὐτὸν ἂς τὸν ἐφαρμόζουν οἱ Ἰουδαῖοι. Ἐγὼ καὶ μὲ κομμένην τὴν μύτην νὰ μοῦ τὸν φέρετε, θὰ τὸν χειροτονήσω, ἀρκεῖ νὰ εἶναι ἄξιος καὶ νὰ εἶναι ἐνάρετος ἡ ζωή του.

5. Κατόπιν τούτου μετέβησαν καὶ πάλιν εἰς τὸν τόπον, ποὺ ἠσκήτευεν ὁ Ἀμμώνιος καὶ τὸν παρεκάλουν ἐκ νέου νὰ δεχθῇ τὴν πρότασίν των καὶ νὰ χειροτονηθῇ Ἐπίσκοπος τῆς πόλεώς των.

Οὐδόλως ὅμως ἐπείθετο ὁ Ἀμμώνιος.

Κατόπιν τῆς ἐπιμονῆς του αὐτῆς ἐπεχείρησαν νὰ τὸν ἀπαγάγουν διὰ τῆς βίας.

Εἰς ἀπάντησιν ὁ Ἀμμώνιος τοὺς λέγει, διαβεβαιῶν αὐτοὺς περὶ τῆς ἀμετακινήτου προθέσεώς του:

—Προσέξατε, διότι ἐὰν μὲ ἀναγκάσετε νὰ μετακινηθῶ ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ἡσυχίας μου, παρὰ τὴν θέλησίν μου, δὲν θὰ διστάσω νὰ κόψω καὶ τὴν γλῶσσαν μου.

Ὅταν ἤκουσαν αὐτὴν τὴν ἀπειλὴν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως, τὸν ἄφησαν πλέον ὁριστικῶς καὶ ἔφυγαν.

Β'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ.

ΦΑΙΔΗΜΟΥ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον τῆς Ἀμασέων Ἐκκλησίας Καθηγουμένου, ᾧ θεόθεν προγνωστική τις δύναμις ἦν, καὶ πᾶσαν ποιουμένου σπουδήν, ὅπως ὑποχείριον λαβὼν τὸν Μέγαν Γρηγόριον εἰς Ἐκκλησίας ἀρχὴν ἀγάγῃ, ὡς ἂν μὴ τοσοῦτον ἀγαθὸν ἀργόν τε καὶ ἀνόνητον παραδράμῃ τὸν βίον, μᾶλλον οὗτος τῆς ὁρμῆς τοῦ Ἀρχιερέως αἰσθόμενος, λανθάνειν ἐμηχανᾶτο, ἄλλοτε πρὸς ἄλλην ἐρημίαν μετανιστάμενος.

2. Ἐπεὶ δὲ πᾶσαν καθιεὶς πεῖραν ὁ πολὺς ἐκεῖνος Φαίδημος, καὶ πάσῃ μηχανῇ τε καὶ ἐπινοίᾳ χρώμενος, οὐχ οἷός τε ἦν τῇ ἱερωσύνῃ τὸν ἄνδρα προσαγαγεῖν, μυρίοις ὄμμασι τῷ μὴ ἁλῶναι ποτὲ τῇ χειρὶ τοῦ ἱερέως προφυλασσόμενον· καὶ ἦν ἐφάμιλλος ἡ σπουδὴ ἀμφοτέροις, τοῦ μὲν ἑλεῖν ἐπιθυμοῦντος, τοῦ δὲ ἀποφυγεῖν τὸν διώκοντα· ὁ μὲν γὰρ ᾔδει προσάξων ἀνάθημα τῷ Θεῷ, ὁ δὲ ἐδεδοίκει μήτι γένηται αὐτῷ πρὸς φιλοσοφίαν ἐμπόδιον, οἷόν τι φορτίον ἡ τῆς ἱερωσύνης φροντὶς ἐπισαχθεῖσα τῷ βίῳ.

3. Τούτου χάριν ὁρμῇ τινι θειοτέρᾳ περὶ τὴν προκειμένην σπουδὴν ἐπαρθεὶς ὁ Φαίδημος, οὐδὲν προσχὼν τῷ μεταξὺ διαστήματι, ᾧπερ ἀπὸ τοῦ Γρηγορίου διείργετο, ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἐκείνου ἀπέχοντος, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναβλέψας, καὶ εἰπών, ὁμοίως ἑαυτόν τε, κἀκεῖνον ἐπὶ τῆς ὥρας ἐκείνης, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καθορᾶσθαι, ἀντὶ χειρὸς ἐπάγει τῷ Γρηγορίῳ τὸν λόγον.

4. Ἀφιερώσας οὖν τῷ Θεῷ τὸν σωματικῶς οὐ παρόντα, ἐπεκλήρωσεν αὐτῷ τὴν πόλιν ἐκείνην, ἣν συνέβη μέχρι τῶν τότε χρόνων οὕτω τῇ πλάνῃ κατέχεσθαι, ὥστε ἀπείρων ὄντων τῶν οἰκούντων αὐτήν τε τὴν πόλιν, καὶ τὴν περίοικον, μὴ πλείους εὑρεθῆναι τῶν ἑπτακαίδεκα, τοὺς παραδεδεγμένους τὸν λόγον τῆς Πίστεως· καὶ οὕτως ὁ μέγας ὑπῆλθε τὸν ζυγὸν κατ' ἀνάγκην, πάντων μετὰ ταῦτα τῶν νομίμων ἐπ' αὐτῷ τελεσθέντων.

Ἑρμηνεία

ΚΑΤ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν Ἐπίσκοπος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἀμασείας ἦτο ὁ Φαίδημος. Οὗτος ἦτο προικισμένος παρὰ Θεοῦ διὰ προγνωστικοῦ χαρίσματος, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δὲ τοῦ χαρίσματος αὐτοῦ κατενόησε ποῖος θησαυρὸς ἐκρύπτετο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ. Ἀμέσως λοιπὸν ἐσκέφθη πῶς νὰ τὸν πείσῃ νὰ δεχθῇ νὰ λάβῃ ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα, ὥστε νὰ μὴ διανύσῃ τὸν βίον του ἕνας τόσον ἐνάρετος ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ ἐργασθῇ τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ ὠφελήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν. Τὰς προθέσεις ὅμως τοῦ Ἐπισκόπου ἀντελήφθη ὁ Μέγας Γρηγόριος καὶ προσεπάθει νὰ ἀποφύγῃ. Πρὸς τοῦτο κατέφευγεν ἐνίοτε καὶ εἰς τὴν ἔρημον.

2. Παρ' ὅλην λοιπὸν τὴν πεῖραν του ὁ Φαίδημος καὶ παρ' ὅλον

ὅ,τι ἐμηχανεύθη διαφόρους τρόπους, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν προσαγωγὴν εἰς τὴν ἱερωσύνην τοῦ Γρηγορίου, διότι οὗτος μὲ χίλια μάτια ἐπρόσεχε, μὴ τυχον ἀπροσδοκήτως χειροτονηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπαγρυπνοῦντος Ἀρχιερέως. Καὶ εἰς τοὺς δύο ὑπῆρχε μία ἐφάμιλλος εἰς δραστηριότητα σπουδή, ἀντιθέτους ὅμως σκοποὺς ἐπιδιώκουσα· ὁ μὲν δηλαδὴ Φαίδημος ἐπεθύμει τὴν χειροτονίαν τοῦ Γρηγορίου, ἐνῷ ὁ Γρηγόριος ἀπέφευγεν. Ὁ Φαίδημος ἐγνώριζεν ὅτι, διὰ τῆς χειροτονίας, θὰ προσέφερεν εἰς τὸν Θεὸν σπουδαιότατον ἀφιέρωμα· ὁ Γρηγόριος ὅμως ἐφοβεῖτο, μήπως ἡ ἐκ τῆς ἱερωσύνης φροντὶς καὶ εὐθύνη παρεμβληθῇ εἰς τὴν ζωήν του ἐμπόδιον καί, τρόπον τινά, φορτίον δυσβάστακτον, ποὺ θὰ τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν ἱερὰν περὶ τὴν χριστιανικὴν φιλοσοφίαν ἐνασχόλησίν του.

3. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ποθούμενον ὁ Φαίδημος καὶ παρακινούμενος ἐνδομύχως ὑπό τινος θεϊκῆς ὁρμῆς, καταλήγει εἰς τὸ ἑξῆς συμπέρασμα περὶ τοῦ τρόπου ἐνεργείας. Νὰ χειροτονήσῃ καὶ μὴ θέλοντα τὸν Γρηγόριον! Οὕτω χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὴν ἀπόστασιν, ποὺ τὸν ἐχώριζεν ἀπὸ τὸν Γρηγόριον, μῆκος ὁδοῦ τριῶν ἡμερῶν, ἀλλ' ἀναβλέψας πρὸς τὸν Θεόν, διελογίσθη καθ' ἑαυτόν: Αὐτὴν τὴν στιγμὴν καὶ ἐγὼ καὶ ἐκεῖνος εὑρισκόμεθα ἐνώπιον τοῦ Παντεπόπτου Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς βλέπει. Ἑπομένως ἡ ἀπόστασις εἰς οὐδὲν ἐμποδίζει τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ σωματικῶς ἀπόντος Γρηγορίου, ἐκτείνει τὴν χεῖρα του καὶ γράφει τὴν ἀπόφασιν τῆς χειροτονίας, ἀναγνώσας καὶ τὰς σχετικὰς εὐχάς, πάραυτα δὲ ἀποστέλλει εἰς τὸν Γρηγόριον γραπτὴν τὴν χειροτονίαν, παραγγείλας πρὸς αὐτὸν νὰ μὴ γίνῃ παρήκοος τῆς ἐντολῆς.

4. Τοιουτοτρόπως ὁ Φαίδημος ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Θεὸν τὸν Γρηγόριον καὶ τοῦ ἀνέθεσε μίαν πόλιν, ἡ ὁποία, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης κατείχετο ὑπὸ τῆς εἰδωλολατρικῆς πλάνης, καὶ ἐκ τῶν πολυαρίθμων κατοίκων τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς της, μόνον δέκα ἑπτὰ ἦσαν Χριστιανοί [1]. Οὕτω λοιπὸν ὁ Μέγας τῆς Νεοκαισαρείας φωστὴρ Γρηγόριος ὑπεισῆλθεν εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ ἀξιώματος τῆς ἱερωσύνης· τὸ δὲ τυπικὸν μέρος τῆς χειροτονίας, ἐπίθεσις τῶν χειρῶν τοῦ Ἐπισκόπου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ χειροτονουμένου καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐτελέσθησαν κανονικῶς μετὰ ταῦτα [2].

---

1) Τοσαύτη ὑπῆρξεν ἡ δρᾶσις τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου εἰς Νεοκαισάρειαν, ὥστε, καθὰ λέγεται, εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου του δέκα ἑπτὰ μόνον εἰδωλολάτραι ὑπελείφθησαν εἰς τὴν πόλιν.

2) Διὰ τῆς τελευταίας ταύτης περικοπῆς ρίπτεται ἄπλετον φῶς εἰς τὴν σκιερὰν ὑπόθεσιν καθ' ἣν ὁ ἱερὸς Φαίδημος φέρεται ὡς τελέσας ἀντικανονικὴν χειροτονίαν, ἀπόντος, δηλαδὴ τοῦ χειροτονουμένου καὶ μάλιστα εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ἐπισκόπου, ὑπὸ μόνου τοῦ Φαιδήμου, προσέτι δὲ ἄνευ προηγουμένης χειροτονίας τοῦ ὑποψηφίου εἰς Διάκονον καὶ Πρεσβύτερον. Καίτοι μία τοιαύτη χειροτονία θὰ εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν συνηγορίαν ὅτι ἐτελέσθη πρὸ τῆς ὁλοκληρώ-

Γ'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀμφιλοχίου.

ΤΩ ΜΕΓΑΛΩ Ἀμφιλοχίῳ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἤδη που περὶ τὴν ἄσκησιν διανύοντι, τελευτᾷ μὲν τὸν βίον Ἰωάννης ὁ προεδρεύων τότε τῆς Ἰκονέων Ἐκκλησίας, τὸν δὲ ἡ τοῦ Θεοῦ Πρόνοια, ᾗ πάλαι τὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ γνώριμα ἦν, εἰς τὸν τοῦ μετακεχωρηκότος τόπον μετακαλεῖται, καὶ ὅπως, προσῆκον εἰπεῖν, καὶ Ἄγγελος Κυρίου τῷ Ἀμφιλοχίῳ παραστάς, Ἀμφιλόχιε, εἶπεν, εἰς τὴν τῶν Ἰκονιέων πορεύου Μητρόπολιν, τῶν λογικῶν μου προβάτων ποιμὴν ἐσόμενος.

2. Ὁ δὲ πρὸς τὴν κλῆσιν ταύτην διαμέλων ἦν, καὶ τὸ κελευσθὲν ποιεῖν ἀνεβάλλετο· δευτέρα νὺξ ἦν, καὶ πάλιν ἡ αὐτὴ κλῆσις καὶ προτροπή, καὶ ἡ ἐκείνου πάλιν ἐπίσης ἀναβολή, δαιμονικὴν ἀπάτην τὸ φαινόμενον ὑποπτεύοντος. Ἐπεὶ δὲ καὶ τρίτη κατέλαβε νύξ, καὶ αὐτὸς ἐπέστη τὰ ὅμοια προτρεπόμενος, τῆς στιβάδος ὁ γενναῖος διαναστάς, ἔδοξε λαβέσθαι τοῦ ὁμιλοῦντος, καὶ εἰ Ἄγγελος εἶ τοῦ Θεοῦ, φησι, δεῦρο στῶμεν εἰς προσευχήν.

3. Ὁ δὲ ἐπείθετο, καὶ τὴν κεφαλὴν κλίνας, Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ, ἀνεβόησε, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης Αὐτοῦ· κρατήσας τοίνυν τὸν Ἀμφιλόχιον τῆς χειρός, τὴν Ἐκκλησίαν ἄμφω καταλαμβάνουσιν· αὐτόματοι δὲ αὐτοῖς αἱ θύραι διεπετάσθησαν, φῶς τε μέγα καὶ ἄῤῥητον περιλάμπον τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀνδρῶν πλῆθος περιηθροίσθη.

4. Εἶτα λαβόντες τὸν Ἀμφιλόχιον τῷ θυσιαστηρίῳ προσάγουσιν, ἐπιδόντες ὃ μετὰ χεῖρας ἔφερον, Εὐαγγέλιον δὲ τοῦτο ἐῴκει εἶναι· ὁ Κύριος, εἶπον, εἴη μετὰ σοῦ. Εἷς δὲ ὁ τῶν ἄλλων πρωτεύων φαινόμενος, εὐχῇ ἔφησεν ἑαυτοὺς ἐπιτρέψωμεν, ὥστε καὶ τὴν Χάριν αὐτῷ διαφοιτῆσαι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εὐξάμενοι οὖν καί, εἰρήνη σοι, ἐπειπόντες, εὐθὺς ἀπῄεσαν μεσούσης νυκτός. Ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς παραδόξοις τούτοις καταπλαγείς, ἄμφω τε πρὸς τὸν οἰκίσκον ἀπῄει.

5. Συναντῶσι δὲ αὐτῷ Ἐπίσκοποι τὸν ἀριθμὸν ἑπτά, οἳ ἐκ θείας ἐμφανείας Ἐπίσκοπον αὐτὸν Ἰκονίου χειροτονῆσαι προετράπησαν, καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν εἶναι τὸν Ἀμφιλόχιον, ὃν ἐκ τῆς θείας ἔμαθον ὄψεως, λαβόντες τοῦτον ὁμοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀφίκοντο, καὶ πάντας τοὺς τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπους καὶ Κληρικοὺς συναθροίσαντες, τὰ τοῦ πράγματος αὐτοῖς ἀπαγγέλλουσι, καὶ κοινῇ ψήφῳ Ἀρχιερέα καθιστῶσιν αὐτόν, καὶ τῷ τῆς Ἰκονιέων πόλεως θρόνῳ ἐγκαθιδρύουσιν.

Ἑρμηνεία

ΚΑΤΑ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς ἀσκήσεως τοῦ Μεγάλου Ἀμφιλοχίου ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀποθνήσκει ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας Ἰκονίου Ἰωάννης. Ἀμέσως τότε ἡ Θεία Πρόνοια, ἡ ὁποία ἐγνώριζε καλῶς τὸν θησαυρὸν τῆς καρδίας τοῦ Ἀμφιλοχίου, καλεῖ Αὐτὸν ὡς διάδοχον τοῦ ἐκλιπόντος Μητροπολίτου. Ἀξίζει δὲ νὰ εἴπωμεν καὶ πῶς ἡ εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν κλῆσις αὐτοῦ ἐγένετο. Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας Ἄγγελος Κυρίου ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Ἀμφιλόχιον καὶ τοῦ εἶπε:

σεως τῆς κανονικῆς διατάξεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐν τούτοις, διὰ τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων, καταφαίνεται ὅτι ἡ καλουμένη ἐκείνη χειροτονία ἦτο ἁπλῆ ἐκλογή, τῆς χειροτονίας τελεσθείσης κανονικῶς, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ὑποψηφίου, ἐν προκειμένῳ τοῦ Γρηγορίου, ἀποδοχὴν τῆς ἐκλογῆς του.

—Ἀμφιλόχιε, ὕπαγε εἰς τὴν Μητρόπολιν τοῦ Ἰκονίου, εἰς τὴν ὁποίαν μέλλεις νὰ ἐγκατασταθῇς ποιμὴν τῶν λογικῶν μου προβάτων.

2. Ὁ Ἀμφιλόχιος, ἐκ ταπεινοφροσύνης, δὲν ἔδωσε σημασίαν εἰς τὴν κλῆσιν αὐτὴν καὶ ἀνέβαλε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ διαταχθέν. Ἡ κλῆσις ἐπανελήφθη καὶ κατὰ τὴν δευτέραν νύκτα, διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐκεῖνος ἀνέβαλε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προτροπήν, διότι ἐφοβήθη μήπως πρόκειται περὶ δαιμονικῆς ἀπάτης. Ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν τρίτην νύκτα εἶδε τὸ ἴδιον ὅραμα ὁ Μέγας Ἀμφιλόχιος καὶ ἐνεφανίσθη ὁ ἴδιος Ἄγγελος προτρέπων τὰ ἴδια πράγματα, πετάγεται ἀπὸ τὸ στρῶμα του ὁ γενναῖος Ἀμφιλόχιος καὶ τοῦ ἐφάνη, ὅτι ἔπιασε τὸν συνομιλητήν του καὶ τοῦ εἶπε:

—Ἐὰν πράγματι εἶσαι Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, ἔλα νὰ προσευχηθῶμεν μαζί.

3. Ὁ Ἄγγελος πράγματι ἐπείσθη καὶ ἀφοῦ ἔκλινεν ἐκ σεβασμοῦ τὴν κεφαλήν του ἀνεβόησε:

—Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης Αὐτοῦ.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἄγγελος ἐκράτησεν ἀπὸ τὴν χεῖρα τὸν Ἀμφιλόχιον καὶ φθάνουν καὶ οἱ δύο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀμέσως ἀνοίγουν ἐνώπιόν των αἱ θύραι τῆς Ἐκκλησίας αὐτομάτως καὶ φῶς μέγα καὶ ὑπερφυσικὸν περιέλαμψε τὸν Ναόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφάνη ὅτι συνεκεντρώθη καὶ ἀρκετὸν πλῆθος ἀνδρῶν.

4. Μερικοὶ ἐξ αὐτῶν παρέλαβον τότε τὸν Ἀμφιλόχιον καὶ τὸν ὁδηγοῦν ἐνώπιον τοῦ Ἱεροῦ Θυσιαστηρίου. Ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ προσφέρουν κάτι ποὺ ἐκράτουν καὶ ποὺ ἐφαίνετο, ὅτι ἦτο μᾶλλον Εὐαγγέλιον, εὐχηθέντες εἰς αὐτόν: Ὁ Κύριος νὰ εἶναι μαζί σου. Ἕνας ἐκ τῆς ὁμηγύρεως, ποὺ ἐφαίνετο νὰ προεξάρχῃ τῆς τελετῆς, εἶπε πρὸς τοὺς παρισταμένους:

—Ἂς προσευχηθῶμεν, διὰ νὰ κατέλθῃ ἐπ' αὐτὸν (τὸν Ἀμφιλόχιον) ἡ Χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος.

Ἀφοῦ λοιπὸν προσηυχήθησαν καὶ εἶπον, εἰς τὸ τέλος, «εἰρήνη σοι» ἀνεχώρησαν κατὰ τὰ μεσάνυκτα. Ὁ Ἀμφιλόχιος καταπλαγεὶς ἀπὸ αὐτὰ τὰ παράδοξα ἀνεχώρησε καὶ αὐτὸς ἐπιστρέφων εἰς τὸ κελλί του.

5. Εἰς τὸν δρόμον τὸν συναντοῦν ἑπτὰ Ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι παρεκινήθησαν ὑπὸ θείου ὁράματος, διὰ νὰ τὸν χειροτονήσουν Ἐπίσκοπον· ἀνεγνώρισαν δὲ τὸν μέχρι τότε ἄγνωστόν των Ἀμφιλόχιον ἀπὸ τὸ ἀποκαλυπτικὸν ὅραμα. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸν παρέλαβον, μετέβησαν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ συνεκέντρωσαν ὅλον τὸν Κλῆρον καὶ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας, ὅπους τοὺς ἀνήγγειλαν τὴν δι' ἀποκαλύψεως ὑποδειχθεῖσαν χειροτονίαν τοῦ Ἀμφιλοχίου εἰς Ἐπίσκοπον. Οὕτω πλέον διὰ κοινῆς ψήφου ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας τὸν ἀναδεικνύουν Ἐπίσκοπον, τὸν χειροτονοῦν καὶ τὸν ἐγκαθιστοῦν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν τῆς πόλεως Ἰκονίου.

Δ'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Ἀκραγαντίνων.

Ο ΜΕΓΑΣ Γρηγόριος, ὁ Ἀκραγαντίνων Ἐπίσκοπος, τοὺς ὑπὸ τοῦ Πάπα πρὸς ἀναζήτησιν αὐτοῦ σταλέντας Ἐπισκόπους μακρόθεν ἥκοντας θεασάμενος, καὶ γνούς, ὅ,τι βούλοιντο, ἐν τῷ σεμνείῳ τότε τοῦ Ἁγίου Ἑρμοῦ κρυπτόμενος, ὡς οἱ ἄνδρες ἐπέστησαν καὶ αὐτὸν ἀνεζήτησαν, τοῦ κήπου δραμὼν ἐνδοτέρῳ, μέσον τῶν φυτῶν ὑπεκρύβη.

2. Ἐφωράθη δὲ ὑπὸ τοῦ τῆς Μονῆς προεστῶτος, ὃς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐπειγόμενος, οὐκ ἀνήει κατὰ πᾶν μέρος τοῦ Μοναστηρίου τοῦτον διερευνώμενος, καὶ εὑρὼν ἐν τῷ κήπῳ, ἐπιδραμὼν καὶ τῆς ἐκείνου χειρὸς λαβόμενος, πρὸς τοὺς ζητοῦντας ἐξῆγε, χαλεπαίνων ἅμα καὶ κεκραγώς, καὶ βίᾳ ἕλκων, ὡς μεγάλοις τισὶν ἐγκλήμασιν ἔνοχον.

3. Οἳ καὶ ἰδόντες αὐτόν, τοῖς αὐτοῦ ποσὶν εὐθέως προσπίπτουσι, καὶ ἡδέως αὐτὸν ἀσπασάμενοι, τὰ τοῦ πράγματος αὐτῷ ἀπαγγέλλουσι καὶ ὅπερ ὁ Πάπας ἐκ θειοτέρας ἀποκαλύψεως, σαφῶς τὰ περὶ αὐτοῦ διδαχθείς, καὶ ἐπιτραπεὶς χειροτονῆσαι αὐτὸν Ἐπίσκοπον εἰς Ἀκράγαντα, αὐτοὺς ἀποστέλλει πρὸς ἑαυτὸν τοῦτον μετακαλούμενος.

4. Ὁ δὲ μηκέτι ἀντιλέγειν ἰσχύων, τῷ ταῦτα οὕτως οἰκονομήσαντι Θεῷ ἐπείσθη, καὶ τὴν Ἀρχιερωσύνην ἐδέξατο.

Ἑρμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ Γρηγόριος ὁ Ἐπίσκοπος Ἀκραγαντίνων, πρὶν γίνη Ἐπίσκοπος, πληροφορηθεὶς ὅτι ἤθελον νὰ τὸν χειροτονήσουν, ἔσπευσε καὶ ἐκρύβη εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἑρμοῦ (1). Μόλις ὅμως εἶδεν ἀπὸ μακρὰν ἐρχομένους καὶ ἐκεῖ τοὺς ἀποσταλέντας ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἐπισκόπους, ἔτρεξε καὶ ἐκρύβη μεταξὺ τῶν θάμνων τοῦ κήπου, εἰς τὸ βάθος, ὥστε νὰ μὴ τὸν ἀνακαλύψουν.

2. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀνεκαλύφθη ἀπὸ τὸν Ἡγούμενον τῆς Μονῆς, ὅστις πιεζόμενος ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Πάπα, δὲν ἄφησε γωνίαν τοῦ Μοναστηρίου, ποὺ νὰ μὴ ἐρευνήσῃ. Ἀφοῦ τὸν ἀνεκάλυψεν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὸν πολὺ στενοχωρημένος καὶ ἀφοῦ τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὴν χεῖρα, τὸν ἔσυρε βιαίως διὰ νὰ τὸν παραδώσῃ πρὸς τοὺς ἀναζητοῦντας αὐτόν, κραυγάζων καὶ ἀπειλῶν, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἔνοχος μεγάλων ἐγκλημάτων.

3. Ὅταν τὸν εἶδον οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα, πίπτουν πρὸ τῶν ποδῶν του καὶ μὲ εὐχαρίστησιν τὸν ἀσπάζονται καὶ τοῦ ἐκθέτουν τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς των· ὅτι δηλαδὴ ὁ Πάπας, ἐκ θείας ἀποκαλύψεως, ἐπληροφορήθη λεπτομερῶς τὰ τοῦ βίου του καὶ λαβὼν ἐπιταγὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν χειροτονήσῃ Ἐπίσκοπον εἰς Ἀκράγαντα, τοὺς ἀπέστειλε πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ τὸν καλέσουν πλησίον του.

4. Οὕτως ὁ Μέγας Γρηγόριος, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ προβάλῃ ἀντίρρησιν πρὸς τὸν οὕτω πως οἰκονομήσαντα Θεόν, ἐπείσθη καὶ ἐδέχθη τὴν Ἀρχιερωσύνην.

---

1) Ἐν ἄλλοις γράφεται Ἐράσμου.

Ε'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΗΛΘΟΝ ποτε οἱ Πατέρες τὸν Ἀββᾶν Ἰσαὰκ ποιῆσαι Πρεσβύτερον· ὁ δὲ ἀκούσας, εἰς Αἴγυπτον ἔφυγε, καὶ ἀπελθὼν εἰς ἀγρόν, ἐκρύβη ἀνὰ μέσον τοῦ χόρτου· οἱ δὲ Πατέρες κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ φθάσαντες εἰς τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον, κατέλυσαν ἀναπαυθῆναι μικρὸν ἐκεῖ· ἤδη γὰρ γέγονε νύξ, τὸν δὲ ὄνον ἀπέλυσαν βόσκεσθαι.

2. Ὡς οὖν ὁ ὄνος ἀπῆλθεν, ἔστη ἐπάνω τοῦ Γέροντος, οἱ δὲ Πατέρες πρωῒ ζητοῦντες τὸν ὄνον εὗρον καὶ τὸν Ἰσαὰκ κρυπτόμενον, καὶ κατασχόντες αὐτόν, ἐπεχείρουν δῆσαι· ὁ δὲ οὐκ ἀφῆκεν εἰπών· οὐκέτι φεύγω· θέλημα γὰρ Θεοῦ ἐστι, καὶ ὅπου δ' ἂν φύγω, εἰς αὐτὸ ἔρχομαι.

3. Ἀπῆλθε ποτὲ ὁ Ἀββᾶς Ματόης ἀπὸ τῆς Ῥαϊθοῦ εἰς τὰ μέρη Μαγδάλων· ἦν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ· καὶ κρατήσας ὁ Ἐπίσκοπος τὸν Γέροντα ἐχειροτόνησεν αὐτὸν Πρεσβύτερον, καὶ γενομένων αὐτῶν ὁμοῦ, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ Ἐπίσκοπος· συγχώρησόν μοι, Ἀββᾶ, οἶδα, ὅτι οὐκ ἤθελες τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τὸ εὐλογηθῆναί με παρὰ σοῦ ἐποίησα τοῦτο.

4. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Γέρων μετὰ ταπεινώσεως· καὶ ὁ λογισμός μου μικρὸν ἤθελε, πλὴν εἰς τοῦτο ἐγὼ κοπιῶ, ὅτι χωρισθῆναι ἔχω ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ μετ' ἐμοῦ· οὐ γὰρ βαστάζω ὅλας τὰς εὐχὰς μόνος ποιῆσαι. Καὶ λέγει ὁ Ἐπίσκοπος· εἰ οἶδας ὅτι ἄξιός ἐστιν, ἐγὼ αὐτὸν χειροτονῶ. Ἔφησεν ὁ Γέρων· εἰ ἄξιός ἐστιν οὐκ οἶδα· ἓν δὲ οἶδα, ὅτι ἐμοῦ καλλίων ἐστίν.

5. Ἐχειροτόνησε δὲ καὶ αὐτόν, καὶ ἐκοιμήθησαν ἀμφότεροι μὴ ἐγγίσαντες τῷ θυσιαστηρίῳ, ἕνεκεν τοῦ ποιῆσαι προσφοράν. Ἔλεγε δὲ ὁ Γέρων· πιστεύω εἰς τὸν Θεόν, ὅτι οὐκ ἔχω κρῖμα πολὺ διὰ τὴν χειροτονίαν, ἐπειδὴ οὐ ποιῶ προσφοράν· τῶν γὰρ ἀμέμπτων ἐστὶν ἡ χειροτονία.

Ἑρμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ἦλθον οἱ Πατέρες πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἰσαάκ, διὰ νὰ τὸν χειροτονήσουν Πρεσβύτερον. Οὗτος, μόλις τὸ ἐπληροφορήθη, ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐκρύπτετο εἰς ἕνα ἀγρὸν ἀνάμεσα εἰς τὸ χόρτον. Οἱ Πατέρες ὅμως δὲν τὸν ἄφησαν ἥσυχον· τὸν κατεδίωξαν καί, κατὰ σύμπτωσιν, ἔφθασαν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀγρόν, ὅπου ἐκάθισαν, διὰ νὰ ἀναπαυθοῦν ὀλίγον, διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε νυκτώσει. Ἄφησαν δὲ καὶ τὸν ὄνον τους ἐλεύθερον νὰ βοσκήσῃ εἰς τὸ χωράφι.

2. Ὁ ὄνος ἐλεύθερος ἦλθε καὶ ἔβοσκε εἰς τὸ σημεῖον ἀκριβῶς, ποὺ ἐκρύπτετο ὁ Γέρων. Τὸ πρωῒ οἱ Πατέρες, ἀναζητοῦντες τὸν ὄνον, εὗρον κατὰ σύμπτωσιν καὶ τὸν κρυπτόμενον Ἀββᾶν Ἰσαάκ. Οἱ Πατέρες τότε τὸν συνέλαβον καὶ ἐπεχείρησαν νὰ τὸν δέσουν. Ὁ Ἀββᾶς ὅμως Ἰσαὰκ δὲν τοὺς ἄφησε, λέγων πρὸς αὐτούς:

—Δὲν φεύγω πλέον, διότι εἶναι θέλημα Θεοῦ καὶ ὅπου νὰ καταφύγω, θὰ μὲ συναντᾷ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

3. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Ματόης ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ραϊθὼ εἰς τὰ μέρη τῶν Μαγδάλων. Εἶχε δὲ μαζί του καὶ τὸν ἀδελφόν του. Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας ἐκράτησε τὸν Ἀββᾶν Ματόην καὶ τὸν ἐχειροτόνησεν Ἱερέα. Κατὰ τὴν ὥραν ποὺ ἔτρωγαν, λέγει ὁ Ἐπίσκοπος πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ματόην:

—Συγχώρεσέ με, Ἀββᾶ· γνωρίζω, ὅτι δὲν ἤθελες αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· τὸ ἔκαμα ὅμως καὶ σὲ ἐχειροτόνησα, διὰ νὰ εὐλογηθῶ ἀπὸ σέ.

4. Ὁ Γέρων ἀπὸ ταπεινοφροσύνην καὶ διὰ νὰ μὴ λυπήσῃ τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ λέγει:

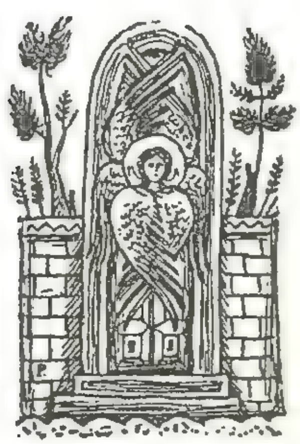
—Καὶ ἐμοῦ ὁ λογισμὸς τὸ ἤθελε ὀλίγον· ἐκεῖνο ὅμως ποὺ μὲ κουράζει εἶναι ἡ σκέψις πῶς θὰ χωρισθῶ ἀπὸ τὸν ἀδελφόν, ποὺ ἐπὶ τόσα ἔτη συνασκητεύομεν, ἐπὶ πλέον δὲν ἠμπορῶ μόνος μου νὰ τελῶ ὅλας τὰς ἱερατικὰς εὐχάς.

—Ἐὰν γνωρίζῃς, ὅτι εἶναι ἄξιος ὁ ἀδελφὸς—ἐπανέλαβεν ὁ Ἐπίσκοπος—ἐγὼ τὸν χειροτονῶ.

—Ἐὰν εἶναι ἄξιος δὲν γνωρίζω—ἀπήντησε καὶ πάλιν ὁ Ἀββᾶς Ματόης—ἕνα μόνον γνωρίζω, ὅτι εἶναι πολὺ καλλίτερος ἀπὸ ἐμέ.

5. Τότε ὁ Ἐπίσκοπος ἐχειροτόνησε Πρεσβύτερον καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀββᾶ Ματόη. Μετὰ καιρὸν ἐκοιμήθησαν καὶ οἱ δύο Ἀσκηταί, χωρὶς νὰ πλησιάσουν τὸ θυσιαστήριον, διὰ νὰ προσφέρουν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, τελοῦντες τὴν Θείαν Λειτουργίαν. Ἐν ὅσῳ δὲ ἔζη ὁ Γέρων ἔλεγεν:

—Πιστεύω, ὅτι δὲν θὰ κατακριθῶ πολύ, διὰ τὴν χειροτονίαν, ἐφ' ὅσον δὲν ἱερουργῶ, διότι ἡ χειροτονία ἀνήκει εἰς τοὺς ἀμέμπτους.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΗ'

Περὶ ἱερωσύνης, ὅτι ὁ ἀναξίως ἱερατεύων βαρυτάτην ἑαυτῷ ἐπισπᾶται τὴν κόλασιν, ὥσπερ καὶ ὁ μετὰ προσοχῆς ἀξίως, καρποῦται τὰ μέγιστα.

Περὶ ἱερωσύνης, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἀναλαμβάνει ἀναξίως τὰ καθήκοντα τοῦ Ἱερέως προετοιμάζει διὰ τὸν ἑαυτόν του αὐστηροτάτην τιμωρίαν· ὅπως ἀντιθέτως, καὶ ἐκεῖνος, ποὺ ἱερατεύει μετὰ προσοχῆς καὶ παραμένει ἄξιος τοῦ ὑπουργήματος, ὠφελεῖται ψυχικῶς πάρα πολύ.

Α'. Παλλαδίου.

ΠΑΡΑΒΑΛΩΝ ποτε τῷ Ἁγίῳ Μακαρίῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ, εὗρον ἔξω τῆς κέλλης αὐτοῦ Πρεσβύτερον κώμης τινὸς κατακείμενον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἐβέβρωτο, ὡς αὐτὸ τὸ ὀστοῦν ἀπὸ τῆς κορυφῆς φαίνεσθαι ἅπαν ὑπὸ τοῦ πάθους τοῦ λεγομένου καρκίνου, καὶ τοῦτον οὐδὲ ἐν συντυχίᾳ ἐδέχετο.

2. Παρεκάλεσα τοίνυν αὐτὸν λέγων· κατοικτείρησον, δέομαί σου, τοῦτον τὸν ἄθλιον, καὶ δὸς αὐτῷ κἂν ἀπόκρισιν. Καὶ λέγει μοι, ὅτι ἀνάξιός ἐστι τοῦ ἰαθῆναι· παιδεία γὰρ αὐτῷ ἀπεστάλη αὕτη. Εἰ δὲ θέλεις αὐτὸν ἰαθῆναι, πεῖσον αὐτὸν ἀποστῆναι τῆς λειτουργίας. Καὶ εἶπον ἐγώ· διατί, δέομαί σου; Καὶ λέγει μοι· πορνεύων λειτουργεῖ, καὶ διὰ τοῦτο παιδεύεται· ἐὰν οὖν ἀποστῇ φόβῳ, ὧν καταφρονῶν κατετόλμησεν, ὁ Θεὸς ἰᾶται αὐτόν.

3. Κἀγὼ εἶπον τῷ πάσχοντι· ὁ δὲ συνέθετο, ὀμόσας ἐπὶ Θεοῦ μηκέτι ἱερατεῦσαι, καὶ τότε αὐτὸν ἐδέξατο, καὶ λέγει αὐτῷ· πιστεύεις, ὅτι ἔστι Θεός, ὃν οὐδὲν λανθάνει; Καὶ ἀπεκρίθη· ναί, δέομαί σου. Εἶτα λέγει αὐτῷ· μὴ ἠδυνήθης διαπαῖξαι Αὐτόν; Καὶ λέγει ἐκεῖνος· οὐκ ἠδυνήθην, κύριέ μου. Λέγει ὁ Μέγας· εἰ γνωρίζεις σου τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ παιδείαν, δι' ἣν ταῦτα ὑπέστης, διόρθωσαι εἰς τὸ ἑξῆς.

4. Καὶ ἐξωμολογήσατο τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἔδωκε λόγον τοῦ μηκέτι ἁμαρτῆσαι, μήτε λειτουργῆσαι τῷ Θυσιαστηρίῳ, ἀλλὰ τὸν λαϊκὸν ἀσπάσασθαι κλῆρον, εἶθ' οὕτως ἐπέθηκεν αὐτῷ χεῖρας ὁ Ἅγιος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἰάθη καὶ ἐτρίχωσε, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστῶν τῷ Ἁγίῳ.

Ἑρμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ἐπεσκέφθην τὸν Ἅγιον Μακάριον, τὸν Ἀλεξανδρινόν. Ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του εὗρον τὸν Ἱερέα ἑνὸς χωρίου, ἐξηπλωμένον πρὸ τῆς θύρας. Τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς του ἦτο καταιφαγωμένον ἀπὸ καρκίνον, ὥστε νὰ φαίνωνται τὰ ὀστᾶ τοῦ κρανίου. Ὁ Ἅγιος Μακάριος ὅμως οὔτε νὰ τὸν συναντήσῃ δὲν ἤθελε.

2. Παρεκάλεσα τότε τὸν Ἅγιον νὰ λυπηθῇ αὐτὸν τὸν δυστυχῆ καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ τοὐλάχιστον ἕνα παρηγορητικὸν λόγον.

—Εἶναι ἀνάξιος νὰ θεραπευθῇ—μοῦ ἀπαντᾷ·—ἡ ἀσθένεια αὐτὴ τοῦ ἐδόθη πρὸς τιμωρίαν του. Ἐὰν λοιπὸν θέλῃς νὰ θεραπευθῇ, πρέπει προηγουμένως νὰ τὸν πείσῃς νὰ παύσῃ νὰ λειτουργῇ.

—Διατί, σὲ παρακαλῶ, Πάτερ;—ἠρώτησα ἔκπληκτος.

—Διότι—μοῦ ἀπήντησεν—ἐνῷ πορνεύει, λειτουργεῖ καὶ δι' αὐτὸ τιμωρεῖται. Ἐὰν λοιπόν, μετὰ φόβου, ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ ὅσα, ἐκ καταφρονήσεως, κατετόλμησεν, ἀσφαλῶς ὁ Θεὸς θὰ τὸν θεραπεύσῃ.

3. Διεβίβασα τοὺς λόγους τούτους εἰς τὸν πάσχοντα καὶ ἐκεῖνος συνεφώνησεν, ὁρκισθεὶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ ἱερατεύσῃ πλέον οὐδέποτε. Τότε καὶ ὁ Ἅγιος τὸν ἐδέχθη καὶ λέγει πρὸς αὐτόν:

—Πιστεύεις ὅτι ὑπάρχει Θεός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τίποτε δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ κρυπτόν;

—Ναί, σὲ παρακαλῶ—ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

—Μήπως—ἐρωτᾷ ὁ Ὅσιος—ἠδυνήθης νὰ τὸν περιπαίξῃς;

—Ὄχι, κύριέ μου—λέγει πάλιν ὁ ἀσθενὴς—δὲν ἠδυνήθην.

—Ἐφ' ὅσον λοιπὸν—λέγει ὁ θεῖος Μακάριος—γνωρίζεις τὴν ἁμαρτίαν σου καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ὑπέστης, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας, νὰ διορθωθῇς εἰς τὸ ἑξῆς.

4. Πράγματι ὁ πάσχων Κληρικὸς ἐξωμολογήθη τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἔδωσε λόγον νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς ἁμαρτίαν κατὰ τὸ μέλλον, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ λειτουργήσῃ πλέον, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν. Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Ἅγιος Μακάριος ἔθεσεν ἐπάνω του τὰς χεῖρας του καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐθεραπεύθη ἡ κεφαλή του καὶ πάλιν ἐφύτρωσε τρίχας ἐκεῖ ποὺ ἦτο ἡ πληγή· μεθ' ὃ ἀνεχώρησε διὰ τὴν οἰκίαν του δοξάζων τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστῶν τὸν Ἅγιον.

Β΄. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

ΚΛΗΡΙΚΟΣ ΤΙΣ ἐκ τῆς Ἀκηνῶν Ἐκκλησίας, ὑπὸ δαίμονος ἀκαθάρτου ὠχλεῖτο· ὁ δὲ τούτου Ὁσιώτατος Ἐπίσκοπος Κωνσταντῖνος, ἐν διαφόροις τῶν Ἁγίων κοιμητηρίοις πολλάκις τοῦτον ἀπέστειλεν, ὅπως ἰαθῇ, ἀλλ' οὐκ ἰάθη. Ὕστερον δὲ ἀπηνέχθη ὁ ἀσθενῶν πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ δοῦλον Βενέδικτον, ὃς τοῦ Θεοῦ δεηθείς, τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξ αὐτοῦ ἀπελάσας, ὑγιῆ τοῦτον, τῇ τοῦ Χριστοῦ Χάριτι, ἀποκατέστησεν. Ἀπέλυσεν οὖν αὐτὸν εἰρηκὼς αὐτῷ· ἄπελθε, ἰδοὺ ὑγιὴς γέγονας, κρέα μὴ φάγῃς μηδὲ ἱερατικοῦ βαθμοῦ ἐπιβῇς· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἱερατικὸν ἀξίωμα δέξασθαι τολμήσῃς, εὐθέως ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος ἀνελεημόνως ὑποβληθήσῃ.

2. Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὰ ἴδια ἐπελάθετο τῆς παρὰ τοῦ Ἁγίου δοθείσης αὐτῷ ἐντολῆς, καὶ μετὰ ἐτῶν πολλῶν περίοδον, ἡνίκα ἐθεάσατο τοὺς πρωτεύοντας ἐν τῷ ἱερῷ καταλόγῳ ἐκ τοῦδε τοῦ βίου μεταστάντας, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἐλάσσονας ἐν ἱερατικῷ προβαίνοντας τάγματι, λήθην, ὡς εἴρηται, ὑπομείνας τῶν παρὰ τοῦ Ἁγίου Πατρὸς πρὸς αὐτὸν γενομένων νουθεσιῶν, ἱερατικοῦ ἐπέβη τάγματος, καὶ πάραυτα εἰς αὐτὸν ὁ δαίμων, ὥσπερ ἀνήμερος θὴρ εἰσοικισθείς, ἀνηλεῶς τοῦτον διεσπάραττε μέχρι θανάτου.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Κληρικὸς τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀκηνῶν ἠνωχλεῖτο ὑπὸ ἀκαθάρτου δαίμονος· ὁ δὲ Ὁσιώτατος Ἐπίσκοπός του Κωνσταντῖνος τὸν ἔστειλε πολλὰς φορὰς εἰς τοὺς τάφους διαφόρων Ἁγίων, διὰ νὰ θεραπευθῇ, ἀλλὰ δὲν ἐθεραπεύθη. Ὕστερα ἀπὸ πολὺν χρόνον μετέφεραν τὸν ἀσθενῆ αὐτὸν Κληρικὸν πρὸς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Βενέδικτον, ὁ ὁποῖος, κατόπιν θερμῆς δεήσεως πρὸς τὸν Θεόν, ἀπεδίωξε τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἀπὸ αὐτὸν καί, μὲ τὴν Χάριν τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἔκαμε καλά. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Ὅσιος Βενέδικτος τὸν ἐθεράπευσε, τοῦ εἶπε· «Πήγαινε τώρα· ἰδού, ἔγινες καλά. Πρόσεξε νὰ μὴ φάγῃς εἰς τὴν ζωήν σου κρέας καὶ νὰ μὴ ἐπιζητήσῃς νὰ λάβῃς χειροτονίαν Κληρικοῦ [1] μεγαλυτέρου βαθμοῦ. Ὁπόταν δὲ τολμήσῃς νὰ δεχθῇς ἱερατικὸν ἀξίωμα, ἀμέσως τότε θὰ ὑποπέσῃς ὑπὸ τὴν ἀνελεήμονα ἐξουσίαν τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος».

2. Ὁ θεραπευθεὶς μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἐπί τι διάστημα ἡσύχαζεν ὑγιαίνων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐλησμόνησε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεραπεύσαντος αὐτὸν Ὁσίου Βενεδίκτου. Ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ἔτη βλέπων, ὅτι οἱ πρωτεύοντες εἰς τοὺς ἱερατικοὺς καταλόγους ἀπέθνῃσκον καὶ ὅτι ἀνήρχοντο εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος οἱ κατώτεροί του, ἐξέχασεν, ὅπως ἐλέχθη ἀνωτέρω, τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἁγίου Πατρὸς καὶ ἀνέλαβε, διὰ χειροτονίας, ἱερατικὸν ἀξίωμα. Ἀμέσως ὅμως τότε ὁ δαίμων, ὡς ἄγριον θηρίον, ποὺ κλείεται εἰς στενὸν χῶρον, εἰσῆλθε μέσα του καὶ τὸν κατεσπάραξεν ἀλύπητα μέχρι θανάτου!

Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΟΝ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου τοῦ Αἰγυπτίου, ὅτι ἔμεινε τριάκοντα ἔτη μὴ ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ. Εἶχε δὲ ὁ Πρεσβύτερος ἔθος ἔρχεσθαι καὶ ποιεῖν αὐτῷ τὴν ἁγίαν προσφοράν. Ὁ δὲ διάβολος, θεωρήσας τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὑπομονὴν τὴν ἐνάρετον, ἐπανουργεύσατο πειράσαι αὐτόν, καὶ παρασκευάσαι τινὰ πνευματιῶντα πρὸς τὸν Γέροντα προφάσει εὐχῆς ἀπελθεῖν.

2. Ὃς καὶ πρὸ παντὸς λόγου προσεφώνει τῷ Γέροντι· ὁ Πρεσβύτερός σου ἔχει ὀσμὴν ἁμαρτίας ἀκμήν, μηκέτι οὖν ἐάσῃς αὐτὸν εἰσελθεῖν πρός σε. Ὁ δὲ θεῖος πιστὸς ἀνήρ, εἶπε πρὸς αὐτόν· πάντες τὴν ἀκαθαρσίαν ἔξω βάλλουσι, σὺ δὲ ἤνεγκας αὐτὴν πρός με· ἀλλὰ γέγραπται· «μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε»· ὅμως εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, ὁ Θεὸς σώσει αὐτόν. Γέγραπται γάρ· «εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε»· καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ποιήσας εὐχήν, ἐφυγάδευσε τὸν δαίμονα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀπέλυσε τὸν ἄνθρωπον ὑγιῆ.

3. Ὡς δὲ ἦλθεν ὁ Πρεσβύτερος κατὰ τὸ ἔθος, ὑπεδέξατο αὐτὸν ὁ Γέρων μετὰ χαρᾶς· ὁ δὲ ἀγαθὸς Θεός, ἰδὼν τὴν ἀκακίαν τοῦ Γέροντος, ἔδειξεν αὐτῷ σημεῖον· μέλλοντος γὰρ τοῦ Ἱερέως στῆναι ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, καθὼς ὁ Γέρων ὕστερον διηγήσατο, εἶδεν Ἄγγελον κατελθόντα, καὶ θέντα τὴν χεῖρα

---

1) Κληρικοὶ ἐλέγοντο καὶ οἱ Ἀναγνῶσται καὶ οἱ Ψάλται· καὶ τοιοῦτος, φαίνεται, θὰ ἦτο ὁ ἀναφερόμενος ἀσθενής. Βλέπε καὶ ὑποσημ. σελ. 249.

αὐτοῦ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Κληρικοῦ, καὶ ἐγένετο ὁ Κληρικὸς ὡς στῦλος πυρός.

4. Καὶ ἐκπλαγεὶς ὁ Γέρων ἐπὶ τῇ ξένῃ ταύτῃ ὁράσει, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν πρὸς αὐτόν· ἄνθρωπε, τί τεθαύμακας ἐπὶ τῷ πράγματι τούτῳ; εἰ γὰρ βασιλεὺς ἐπίγειος οὐ μὴ ἐάσῃ τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ στῆναι ῥυπαροὺς ἔμπροσθεν Αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ δόξης πολλῆς, πόσῳ μᾶλλον ἡ θεία Δύναμις οὐ καθαρίσει τοὺς λειτουργοὺς τῶν Ἁγίων Μυστηρίων στήκοντας ἔμπροσθεν τῆς οὐρανίου δόξης;

5. Ἑτέρῳ Ἀναχωρητῇ Πρεσβύτερός τις τοῦ Κλήρου εἰώθει παραβάλλειν, καὶ ποιεῖν ἐν αὐτῷ τὴν προσφοράν, ὄντι παντελῶς ἀπροΐτῳ. Ἐν μιᾷ οὖν ἦλθε πρὸς αὐτόν τις, διαβάλλων τὸν Πρεσβύτερον, καὶ μυρίας κατ' αὐτοῦ λέγων κατηγορίας, αἷς συναπαχθεὶς ὁ Ἀναχωρητής, ἐλθόντι κατὰ συνήθειαν τῷ Πρεσβυτέρῳ ποιῆσαι τὴν προσφοράν, οὐκ ἤνοιξε.

6. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ πρὸς τὸν Ἀναχωρητὴν λέγουσα· ἦραν οἱ ἄνθρωποι τὸ κρῖμά μου. Καὶ ἅμα τῇ φωνῇ γέγονεν ὁ Ἀναχωρητὴς ἐν ἐκστάσει, καὶ ὁρᾷ λάκκον χρυσοῦν, καὶ σχοινίον χρυσοῦν καὶ κάδδον χρυσοῦν καὶ ὕδωρ ἐν τῷ λάκκῳ καθαρόν τε καὶ διαυγές· κελεφὸς δέ τις ἄνωθεν τοῦ λάκκου ἑστώς, ἤντλει ἐξ αὐτοῦ καὶ μετέβαλλε, καὶ βουλόμενος ὁ Ἀναχωρητὴς πιεῖν ἐκ τοῦ ὕδατος, ὑπεστέλλετο καὶ οὐκ ἔπινε, διὰ τὸ κελεφὸν εἶναι τὸν ἀντλοῦντα.

7. Καὶ ἰδοὺ πάλιν φωνὴ γέγονε πρὸς αὐτὸν λέγουσα· διατί οὐ πίνεις ἐκ τοῦ ὕδατος; τί πρᾶγμα ἔχει ὁ κελεφὸς ἀντλῶν; ἀντλεῖ γὰρ καὶ μεταβάλλει. Ὁ δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐλθών, καὶ διακρίνας τὴν δύναμιν τῆς ὀπτασίας, καλεῖ τὸν Πρεσβύτερον, καὶ παρασκευάζει ποιεῖν αὐτῷ τὴν προσφορὰν ὡς πρότερον.

Ἑρμηνεία

ΕΛΕΓΟΝ διὰ τὸν Ἀββᾶν Μᾶρκον τὸν Αἰγύπτιον, ὅτι ἐπὶ τριάκοντα ἔτη παρέμενεν ἔγκλειστος, χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ οὐδόλως ἐκ τοῦ κελλίου του. Ὁ Πρεσβύτερος τῆς Σκήτης ἐσυνήθιζε νὰ μεταβαίνῃ εἰς τὸ κελλί του καὶ ἐκεῖ νὰ τελῇ τὴν Θείαν Λειτουργίαν. Ὁ διάβολος, βλέπων τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἁγίου, ἐπανουργεύθη νὰ τὸν πειράξῃ. Ὅθεν προητοίμασε πρὸς τοῦτο, διὰ καταλλήλων ὑποδείξεων, κάποιον ἐνοχλούμενον ὑπὸ ἀκαθάρτων πνευμάτων, νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, μὲ τὸ πρόσχημα, δῆθεν, νὰ λάβῃ τὴν εὐχὴν τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

2. Οὗτος λοιπὸν ἐπισκεφθεὶς τὸν Ἅγιον, πρὶν εἰσέτι τοῦ ἀπευθύνῃ ἄλλην λέξιν, λέγει πρὸς τὸν Γέροντα:

—Ὁ Πρεσβύτερός σου ἐκπέμπει ἀκόμη ὀσμὴν ἀπὸ ἁμαρτίας· μὴ τὸν ἀφήσῃς λοιπὸν ἄλλην φορὰν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ κελλί σου.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ θεῖος ἀνήρ, ποὺ ἦτο πράγματι πιστός, ἀπήντησεν:

—Ὅλοι ἀφήνουν ἔξω τὴν ἀκαθαρσίαν· σὺ τὴν ἔφερες κοντά μου. Μὴ λησμονῇς ὅμως τί γράφει ἡ Ἁγία Γραφή· «Μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε» (Ματθ. ζ' 1). Ἐὰν εἶναι ἁμαρτωλὸς ὁ Πρεσβύτερός μου, θὰ τὸν σώσῃ ὁ Θεός. Εἶναι δὲ γεγραμμένον εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν· «εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε» (Ἰακ. ε' 16).

Τοῦτο εἰπὼν ὁ Ὅσιος προσηυχήθη ὑπὲρ τοῦ ἐπισκέπτου του καὶ ἐδίωξε τὸν δαίμονα ἀπ' αὐτοῦ. Οὕτω ὑγιᾶ πλέον τὸν ἄφησε νὰ φύγῃ.

3. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτήν, μόλις ἦλθεν ὁ Πρεσβύτερος, κατὰ τὴν συνήθειαν, ὁ Γέρων τὸν ὑπεδέχθη μὲ μεγάλην χαράν. Ὁ καλὸς Θεός, βλέπων τὴν ἀκακίαν τοῦ Γέροντος, τοῦ ἔδειξεν ἀποκαλυπτικὸν σημεῖον. Ἰδοὺ λοιπὸν τί συνέβη, ὅπως διηγήθη ἀργότερα ὁ ἴδιος: Ὅταν ἐπρόκειτο ὁ Ἱερεὺς νὰ σταθῇ ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, διὰ νὰ τελέσῃ τὴν Θείαν Μυσταγωγίαν, εἶδε νὰ κατέρχεται εἷς Ἄγγελος καὶ νὰ θέτῃ τὴν χεῖρα του ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Κληρικοῦ· κατόπιν αὐτοῦ ὁ Κληρικὸς ἔγινεν ὡς πύρινος στῦλος.

4. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ περίεργον ὅραμα ἐξεπλάγη ὁ Γέρων. Ἐνῷ δὲ συνείχετο ἀπὸ τὴν κατάπληξιν αὐτήν, ἤκουσε μίαν φωνήν, ποὺ τοῦ ἔλεγεν· «Ἄνθρωπε, διατί ἔχεις θαυμάσει δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; Ἐὰν ἕνας ἐπίγειος βασιλεὺς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφήσῃ τοὺς μεγιστᾶνας του νὰ ἐμφανισθοῦν ρυπαροὶ ἐνώπιόν του, ἀλλὰ τοὺς θέλει περιβεβλημένους μὲ πολλὴν λαμπρότητα, πόσῳ μᾶλλον ἡ Θεία Δύναμις δὲν θὰ καθαρίσῃ ἀπὸ παντὸς ρύπου τοὺς λειτουργοὺς τῶν Ἁγίων Μυστηρίων, ὅταν στέκωνται ἔμπροσθεν τῆς οὐρανίου δόξης»;

5. Ἰδοὺ καὶ ἕνα ἄλλο σχετικὸν περιστατικόν. Ἕνας Πρεσβύτερος ἐπεσκέπτετο ἕνα Ἀναχωρητὴν εἰς τὸ Ἀσκητήριόν του καὶ ἐτέλει ἐκεῖ τὴν Θείαν Μυσταγωγίαν, ἐπειδὴ ὁ Ἀναχωρητὴς ἦτο ἔγκλειστος καὶ οὐδόλως ἐξήρχετο. Κάποτε λοιπὸν ἐπεσκέφθη τὸν Ἀναχωρητὴν ἕνας ἄνθρωπος καὶ ἐξετόξευσε κατὰ τοῦ Πρεσβυτέρου ἀναριθμήτους κατηγορίας. Αὐταὶ αἱ κατηγορίαι ἐπηρέασαν τὸν Ἀναχωρητὴν καὶ διεμόρφωσαν εἰς τὴν ψυχήν του μίαν ἀντιπάθειαν κατὰ τοῦ Πρεσβυτέρου. Ὅταν λοιπὸν ἦλθε, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ὁ Πρεσβύτερος διὰ νὰ λειτουργήσῃ, δὲν τοῦ ἤνοιξεν.

6. Ἀμέσως ὅμως ἠκούσθη φωνὴ λέγουσα πρὸς τὸν Ἀναχωρητήν· «οἱ ἄνθρωποι μοῦ ἀφῄρεσαν τὸ δικαίωμα τῆς κρίσεως». Συγχρόνως ὁ Ἀναχωρητὴς περιέπεσεν εἰς ἔκστασιν καὶ βλέπει τὸ ἑξῆς καταπληκτικὸν ὅραμα: Βλέπει ἕνα χρυσὸ πηγάδι, ἕνα χρυσὸ σχοινὶ καὶ ἕνα κάδον χρυσόν· μέσα δὲ εἰς τὸ πηγάδι ὑπῆρχεν ὕδωρ καθαρὸν καὶ διαυγές. Ὑπεράνω τοῦ πηγαδιοῦ ἐστέκετο ἕνας λεπρός, ὁ ὁποῖος ἤντλει ἀπὸ αὐτὸ τὸ πηγάδι καὶ ἄδειαζε τὸ νερό. Ὁ Ἀναχωρητής, καίτοι ἐπεθύμει νὰ πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, ἐν τούτοις συνεστέλλετο καὶ δὲν ἔπινεν, ἐπειδὴ ἔβγαζε τὸ νερὸ ὁ λεπρός.

7. Τότε πάλιν ἀκούει δευτέραν φωνήν, ποὺ τοῦ ἔλεγε:

—Διατί δὲν πίνεις ἀπὸ τὸ νερό; δὲν βλέπεις μὲ τί δοχεῖον ἀντλεῖ τὸ ὕδωρ ὁ λεπρός; Οὗτος ἀντλεῖ μόνον τὸ νερὸ καὶ τὸ ἀδειάζει.

Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Ἀναχωρητὴς συνῆλθε καὶ ἀντελήφθη τὴν σημασίαν τῆς ὀπτασίας. Ἀμέσως λοιπὸν καλεῖ τὸν Πρεσβύτερον καὶ τὸν προέτρεψε νὰ τελέσῃ τὴν Θείαν Μυσταγωγίαν, ὅπως καὶ πρότερον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΘ΄

Ὅτι καὶ τὸ καθ' ἑκάστην ἱερουργεῖν, μεγίστην προξενεῖ τὴν ὠφέλειαν· διὸ καὶ παρὰ τοῖς πατράσιν εὑρίσκεται τοῦτο γινόμενον· καὶ ὅτι ἐν τῇ ἱερᾷ θυσίᾳ, τὰ οὐράνια τοῖς ἐπιγείοις συνάπτονται.

Ἡ καθημερινὴ Λειτουργία προξενεῖ μεγίστην ὠφέλειαν· δι' αὐτὸ καὶ οἱ Πατέρες καθ' ἑκάστην ἱερούργουν. Κατὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν ἑνώνονται τὰ οὐράνια μὲ τὰ ἐπίγεια.

Α΄. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου

ΗΣΑΣΙΟΣ ὁ τῆς πόλεως Ναρνίας Ἐπίσκοπος, ἀνὴρ εὐλαβέστατος πάνυ, καθ' ἡμέραν τῷ Θεῷ θυσίαν ἀναίμακτον προσφέρειν εἰώθει μετὰ δακρύων πολλῶν.

2. Ἐν μιᾷ οὖν ἔνδον τοῦ Θυσιαστηρίου ὑπάρχων, ἀπόφασιν παρὰ Κυρίῳ ἐδέξατο δι' ὀπτασίας τινὸς ἰδίου αὐτοῦ Πρεσβυτέρου λέγοντος· ἐργάζου ὅπερ ἐργάζῃ καὶ μὴ παυσάσθω ἡ χείρ σου, μηδὲ ὁ πούς σου· τῇ γὰρ ἑορτῇ τῶν Ἀποστόλων ἔρχῃ πρός με, καὶ ἀποδίδωμί σοι τὸν μισθόν σου· ὃς μετὰ χρόνους ἑπτὰ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς τῶν Ἀποστόλων ἑορτῆς, ἐπιτελέσας τὰ θεῖα Μυστήρια, καὶ μεταλαβὼν τῆς θείας Κοινωνίας, τῶν δεσμῶν ἀπελύθη τοῦ σώματος.

3. Δῆλον οὖν ἐστι, Πέτρε, ὅτι εἰ τοὺς τεθνεῶτας οὕτως εὐεργετεῖ ἡ ὑπὲρ αὐτῶν θυσία ὡς καὶ ἐν ἄλλοις εἴπομεν, πόσον μᾶλλον τοὺς ζῶντας ὠφελεῖν δύναται; Κρείττων γὰρ ὁδὸς τῶν ἄλλων πασῶν αὕτη ὑπάρχει, ἵνα ἕκαστος τὸ ἀγαθόν, ὅπερ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐλπίζει, ὑπὲρ ἑαυτοῦ ποιήσῃ· μακαριώτερον γάρ ἐστιν ἐλεύθερόν τινα ἐξελθεῖν, ἢ μετὰ δεσμοὺς ἐλευθερίαν ζητεῖν.

4. Ὀφείλομεν οὖν τὸν παρόντα κόσμον, ἐν ὅλῳ τῷ λογισμῷ παροικτώσασθαι, ὁρῶντες αὐτὸν ἤδη ἐκλείποντα, καὶ μετὰ δακρύων τῷ Θεῷ καθημερινὰς θύειν θυσίας, διὰ τῆς Σαρκὸς Αὐτοῦ καὶ τοῦ Αἵματος· αὕτη γὰρ καὶ μόνη ἡ θυσία ἐκ τοῦ αἰωνίου θανάτου τὴν ψυχὴν ῥύεται.

5. Καὶ διὰ τοῦ Μυστηρίου τούτου εἰς ἀνάμνησιν ἐρχόμεθα τοῦ θανάτου τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὃς ἐκ νεκρῶν ἀναστάς, οὐκέτι λοιπὸν θνήσκει· «θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει»· ἀθάνατος δὲ καὶ ἄφθαρτος διαμένων, δι' ἡμᾶς πάλιν θύεται διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερᾶς θυσίας· ἡ γὰρ Αὐτοῦ Σάρξ, ἐκεῖσε μερίζεται εἰς τὴν τοῦ λαοῦ σωτηρίαν ὁμοίως καὶ τὸ Αἷμα αὐτοῦ· οὐχὶ λοιπὸν εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων, ἀλλ' εἰς τὰ τῶν πιστῶν στόματα ἐκχέεται.

6. Ἐν τούτῳ οὖν κατανοήσωμεν ὁποία ὑπάρχει αὕτη ἡ θυσία, ὅτι διὰ τὴν ἡμετέραν ἀπολύτρωσιν τὸ Πάθος τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πάντοτε μιμεῖται. Τίς δὲ τῶν πιστῶν διστάσαι δύναται, ὅτι ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἱερᾶς θυσίας ἐπὶ τῇ τοῦ Ἱερέως φωνῇ, οἱ οὐρανοὶ οὐκ ἀνοίγονται; Ἐν ἐκείνῳ τῷ Μυστηρίῳ

τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ οἱ τῶν Ἀγγέλων χοροὶ ἐκεῖσε παραγίνονται, καὶ τὰ ὑψηλὰ μετὰ τῶν ταπεινῶν μίγνυνται, καὶ τὰ ἐπουράνια μετὰ τῶν ἐπιγείων συνάπτονται, καὶ ἓν γίγνονται.

Ἑρμηνεία

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ τῆς πόλεως Ναρνίας Κάσιος (1) ἦτο ἄνθρωπος πάρα πολὺ εὐλαβής, συνήθιζε δὲ οὗτος καθημερινῶς νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν μετὰ πολλῶν δακρύων.

2. Μίαν ἡμέραν, εὑρισκόμενος ἐντὸς τοῦ ἁγίου Θυσιαστηρίου καὶ ἱερουργῶν, ἐπληροφορήθη τὴν περὶ αὐτοῦ ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου, διὰ τῆς ὀπτασίας ἑνὸς προκεκοιμημένου Κληρικοῦ του, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε: «Νὰ ἐργάζεσαι πνευματικῶς, ὅπως ἐργάζεσαι· καὶ νὰ μὴ παύσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν τὸ πόδι σου ἢ τὸ χέρι σου, διότι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων θὰ ἔλθῃς πλησίον μου καὶ θὰ σοῦ ἀποδώσω τὸν μισθόν σου». Πράγματι μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ ἔτη, ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἀφοῦ ἐτέλεσε τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας κατὰ τὴν ἑορτὴν καὶ μετέλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ἠλευθερώθη τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος καὶ ἀπῆλθε πρὸς Κύριον.

3. Εἶναι φανερὸν λοιπόν, Πέτρε, ὅτι ἐὰν ἡ ἀναίμακτος θυσία, προσφερομένη ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων, τόσον πολὺ τοὺς εὐεργετεῖ, ὅπως καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, πόσον περισσότερον θὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ζῶντας; Αὐτὴ εἶναι ἡ καλλιτέρα ὁδὸς ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας, νὰ κάμῃ δηλαδὴ κανεὶς ὁ ἴδιος, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του τὸ ἀγαθόν, (προφανῶς ἐννοεῖ τὴν ἱερὰν Λειτουργίαν καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων προσφορὰς) ποὺ ἐλπίζει, ὅτι θὰ τὸν ὠφελήσῃ μετὰ θάνατον. Εἰς τὴν ψυχὴν ἐξασφαλίζει μεγαλυτέραν εὐτυχίαν τὸ νὰ ἐξέλθῃ κανεὶς ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ κόσμου αὐτοῦ, παρά, μετὰ θάνατον, δέσμιος πλέον, νὰ ἀναζητῇ τὴν ἐλευθερίαν του.

4. Ἔχομεν λοιπὸν ὑποχρέωσιν νὰ ἐλεεινολογήσωμεν μὲ ὅλον μας τὸν νοῦν τὸν παρόντα κόσμον, βλέποντες αὐτὸν ἤδη χαμένον δι' ἡμᾶς καὶ νὰ προσφέρωμεν καθ' ἑκάστην τὴν θυσίαν τῆς Σαρκὸς καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου. Διότι αὐτὴ μόνον ἡ θυσία ἔχει τὴν δύναμιν νὰ διαφυλάξῃ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν αἰώνιον θάνατον.

5. Δι' αὐτοῦ τοῦ Μυστηρίου, τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἐρχόμεθα καὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ θανάτου τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν, οὐδέποτε πλέον ἀποθνήσκει καὶ ὁ θάνατος οὐδέποτε Τὸν νικᾷ· «θάνατος Αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει» (Ρωμ. ς' 9). Διαμένων δὲ ἀθάνατος καὶ ἄφθαρτος, πάλιν δι' ἡμᾶς θύεται, διὰ τοῦ μυ-

1) Οὗτος τιμᾶται ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὡς Ἅγιος ἑορταζόμενος τῇ 29ῃ Ἰουνίου. Ἀνῆλθεν εἰς τὸν Ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ναρνίας, πόλεως τῆς κεντρικῆς Ἰταλίας, κειμένης Β.Α. τῆς Ρώμης, τὸ 537, ἐπαινεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου διὰ τὴν μεγάλην του εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τοὺς πτωχούς.

στηρίου τῆς ἱερᾶς θυσίας (τῆς Θείας Εὐχαριστίας). Διότι ἡ Σὰρξ τοῦ Κυρίου ἐν τῷ Μυστηρίῳ καὶ διὰ τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας μερίζεται χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ, ὁμοίως καὶ τὸ Αἷμα Του· δὲν ἐκχέεται λοιπὸν τοῦτο εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων, ἀλλ' εἰς τὰ στόματα τῶν πιστῶν.

6. Ἀπὸ αὐτὸ θὰ καταλάβωμεν τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἱερᾶς αὐτῆς θυσίας· ὅτι δηλαδὴ χάριν τῆς ἀπολυτρώσεώς μας εἶναι διαρκὴς ὑποτύπωσις τοῦ πάθους τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ποῖος δὲ ἐκ τῶν πιστῶν δύναται νὰ ἀμφιβάλῃ, ὅτι κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἱερᾶς θυσίας, ἐπὶ τῇ φωνῇ τοῦ λειτουργοῦντος Ἱερέως, δὲν ἀνοίγονται οἱ οὐρανοί; Κατ' ἐκεῖνο τὸ Μυστήριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καταφθάνουν ἀπὸ ἐκεῖ, ἐκ τῶν οὐρανῶν, οἱ χοροὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ τὰ ὑψηλὰ ἀναμιγνύονται μὲ τὰ ταπεινά· τὰ ἐπουράνια συνενοῦνται μὲ τὰ ἐπίγεια καὶ γίνονται ἕνα.

Β΄. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου.

ΗΔΗ τῆς Λαύρας τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου εὐθηνεῖν ἀρχομένης, καὶ τοῦ τῶν ἀδελφῶν ἀριθμοῦ εἰς πεντήκοντα περιστάντος, ἑκάστῳ τε αὐτῶν κελλίον ᾠκοδομήθη, καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς καθ' ἑκάστην ἐτελεῖτο μυσταγωγίας· ἤδη γὰρ καὶ παρὰ τῇ Λαύρᾳ δύο ἦσαν Πρεσβύτεροι, Ἰωάννης τε καὶ Κυρίων καλούμενοι.

2. Ποτὲ δὲ Μιᾶς τῶν Σαββάτων, τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου λειτουργοῦντος τῷ Θεῷ, καὶ τὴν ἀναίμακτον Αὐτῷ θυσίαν προσάγοντος, Δομετιανοῦ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ μετὰ τῆς μυστικῆς ἐκείνης ῥιπίδος παρισταμένου, τελεῖσθαι ἤδη ἔμελλεν ἡ τοῦ Τρισαγίου Δοξολογία.

3. Τερέβων δὲ ὁ Σαρακηνός, καὶ ὁ Χρυσίππου ἀδελφὸς Γαβριήλιος, ὁ μὲν πλησίον, ὁ δὲ τοῦ Θυσιαστηρίου ἔνδον ἑστώς, ὢ τῆς πολλῆς σου περὶ τὸν Εὐθύμιον, Χριστέ, Χάριτος! ὁρῶσι πῦρ ἐκ τοῦ αἰφνιδίου, καθάπερ ἐπί τινος διακεχυμένης ὀθόνης, ἐκ τῶν ἄνωθεν κατιόν, καὶ αὐτόν τε τὸν Μέγαν Εὐθύμιον, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ Δομετιανόν, ἔνδον περιλαβόν, οὕτω περὶ αὐτοὺς διαμεῖναν, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Τρισαγίου, ἄχρι καὶ συμπληρώσεως τῆς ἱερᾶς Λειτουργίας.

4. Δέει δὲ ληφθέντα, φησί, τὸν Τερέβωνα, περιδεῆ καὶ κατάφοβον ὑποχωρῆσαι τοῦ Θυσιαστηρίου, καὶ τοῦ λοιποῦ μηκέτι ἀναίδην, ὡς εἶχε, καὶ θρασέως, τῆς τῶν ἀδύτων εἰσόδου κατατολμῆσαι, ἀλλ' ἐν τοῖς τοῦ Ναοῦ προπυλαίοις μετὰ πολλῆς κατὰ τὴν σύναξιν ἑστάναι τῆς εὐλαβείας, ὡς ὁ Ἀναχωρητὴς ἐμοὶ Κυριακὸς ὕστερον διηγήσατο, παρὰ Τερέβωνος αὐτὰ καὶ Γαβριηλίου τῶν ἀδελφῶν ἑωρακότων ἀκηκοώς.

Ἑρμηνεία

ΗΔΗ ἡ Λαύρα τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου ἤρχισε πλέον νὰ ἀκμάζῃ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀδελφῶν ἔφθασε τοὺς πεντήκοντα. Δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἐκτίσθη κελλίον ἐντὸς τῆς Λαύρας (1), ἐτελεῖτο δὲ

1) Λαύρα κυρίως εἶναι Μοναστικὸς συνοικισμός, περιβαλλόμενος συνήθως διὰ μεγάλης μάνδρας.

καθ' ἑκάστην ἡ Θεία Μυσταγωγία· πλησίον τῆς Λαύρας παρέμενον μονίμως δύο Πρεσβύτεροι, Ἰωάννης καὶ Κυρίων ὀνομαζόμενοι.

2. Κάποτε, μίαν Κυριακήν, ὁ Μέγας Εὐθύμιος ἐτέλει τὴν Θείαν Λειτουργίαν καὶ προσέφερεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. Δεξιὰ τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου παρίστατο ὁ Δομετιανός, κρατῶν τὴν μυστικὴν ριπίδα (εἶδος βεντάλιας)· ἐπρόκειτο ἐντὸς ὀλίγου νὰ ψαλῇ ἡ Τρισάγιος Δοξολογία.

3. Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Βήματος, κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην στιγμήν, παρευρίσκοντο καὶ ὁ Τερέβων ὁ Σαρακηνὸς καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χρυσίππου Γαβριήλιος· ὁ πρῶτος πλησίον τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὸ βάθος τοῦ ἱεροῦ Βήματος.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὢ τῆς πολλῆς Σου περὶ τὸν Εὐθύμιον, Χριστέ, Χάριτος! συνέβη ἕνα καταπληκτικὸν θαῦμα. Ἅπαντες οἱ παριστάμενοι βλέπουν ἔξαφνα μίαν φλόγα, ὡς ἕνα ἁπλωμένον σεντόνι, νὰ κατεβαίνῃ ἀπὸ ψηλὰ καὶ νὰ περιβάλῃ τὸν Μέγαν Εὐθύμιον μαζὶ μὲ τὸν Δομετιανόν! Οἱ δύο λειτουργοί, ὁ Μέγας Εὐθύμιος μετὰ τοῦ Δομετιανοῦ, παρέμειναν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς Τρισαγίου Δοξολογίας μέχρι συμπληρώσεως τῆς ἱερᾶς Λειτουργίας.

4. Τὸ θαῦμα αὐτὸ συνεκλόνισε τὸν Τερέβωνα, ὅστις κατελήφθη ὑπὸ τοιούτου δέους, ὥστε τρέμων καὶ καταφοβισμένος ἐξῆλθε τοῦ ἱεροῦ Βήματος, καὶ οὐδέποτε πλέον ἐτόλμησε, μὲ ἀναίδειαν καὶ θράσος, ὡς καὶ πρότερον, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἄδυτον, ἀλλ' ἵστατο, μὲ πολλὴν εὐλάβειαν, ὁσάκις ἐτελεῖτο ἡ Θεία Λειτουργία, εἰς τὰ προπύλαια τοῦ Ναοῦ. Αὐτὰ τὰ διηγήθη εἰς ἐμὲ (τὸν συγγραφέα τοῦ Βίου), μετὰ ἀπὸ καιρόν, ὁ Κυριακὸς ὁ Ἀναχωρητής, ὅστις τὰ ἤκουσεν ἀπὸ τοὺς αὐτόπτας μάρτυρας, τὸν Τερέβωνα καὶ τὸν Γαβριήλιον.

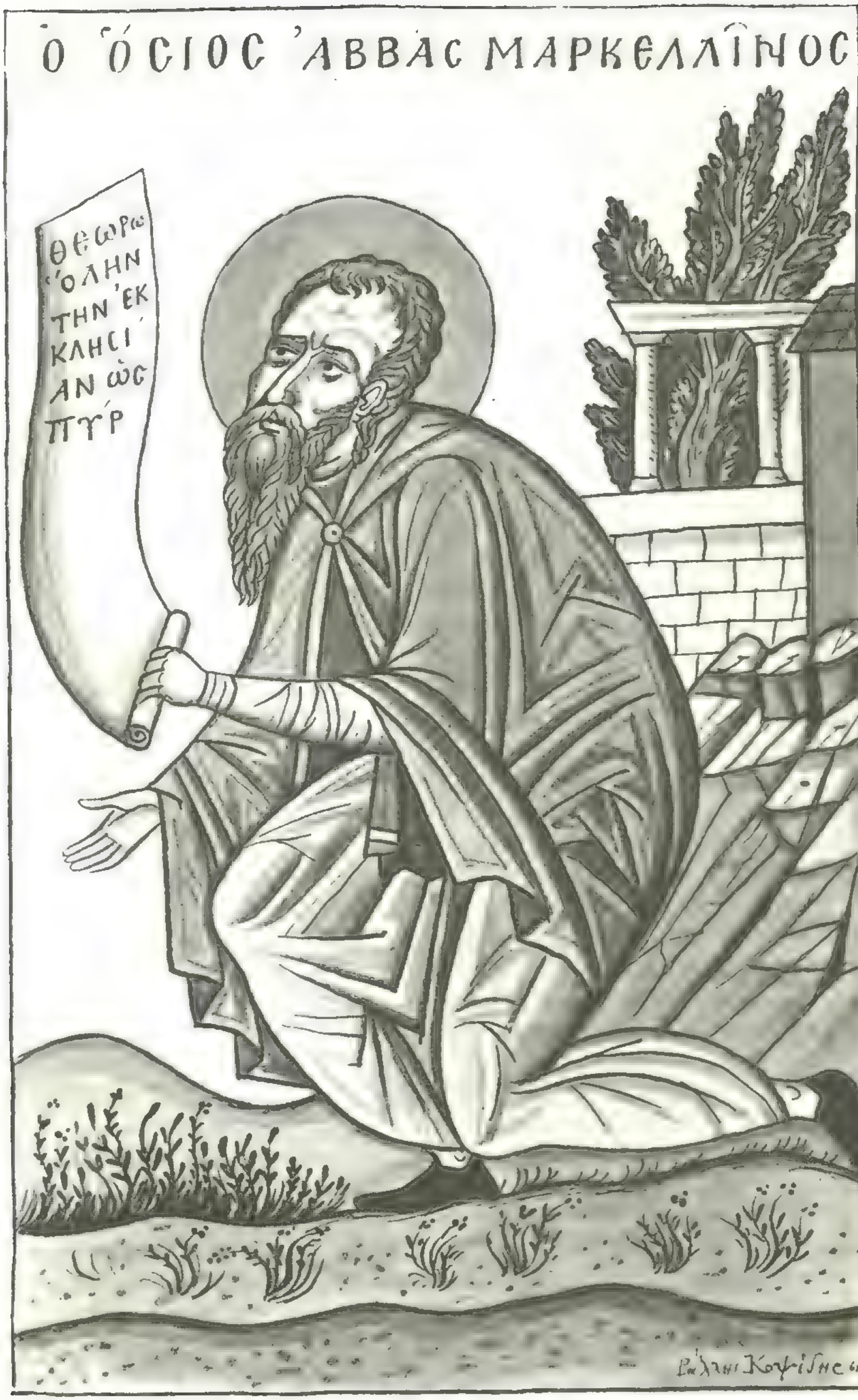
Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΟΝ ΤΙΝΕΣ τῶν Πατέρων περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μαρκελλίνου τοῦ τῆς Θηβαΐδος, ὅτι ἀεὶ ὅτε ἔμελλεν ἐξελθεῖν τῇ Κυριακῇ εἰς τὴν σύναξιν ηὐτρέπιζεν ἑαυτόν, καὶ ἐν τῷ ἀπιέναι, μέρος τι τῶν Γραφῶν ἀπεστήθιζεν, ἕως ἔλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· οὕτω δὲ αὐτοῦ μελετῶντος, τὰ χείλη αὐτοῦ οὐκ ἐκινεῖτο, ἵνα μή τις αὐτοῦ ἀκούσῃ· καὶ ὅτε ἔστη εἰς τὴν σύναξιν, τὸ στῆθος ἐβρέχετο ἀπὸ τῶν δακρύων.

2. Ἔλεγε δέ, ὅτι τῆς συνάξεως ἐπιτελουμένης, θεωρῶ ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν ὡς πῦρ, τῆς δὲ Ἐκκλησίας ἀπολυούσης, εὐθέως καὶ τὸ πῦρ ἀναχωροῦν.

3. Γέρων τις διηγεῖτο περί τινος Ἐπισκόπου, ὅτι παρεγένετο ἐν χωρίῳ τινὶ ἐν Κυριακῇ, καὶ λέγει τοῖς Διακόνοις αὐτοῦ· ζητήσατε τὸν Πρεσβύτερον τοῦ χωρίου, ἵνα ποιήσῃ ἡμῖν τὴν ἁγίαν τῶν θείων Μυστηρίων ἀναφοράν. Καὶ ζητήσαντες εὗρον τὸν Πρεσβύτερον χωρικὸν πλήρη, καὶ ἄπλαστον, καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ προὐτρέψατο αὐτὸν ὁ Ἐπίσκοπος προσκομίσαι.

4. Τούτου δὲ εἰσελθόντος εἰς τὸ ἅγιον Θυσιαστήριον, θεωρεῖ ὁ Ἐπίσκοπος τὸν Πρεσβύτερον, ἅμα τῷ παραστῆναι τῇ θείᾳ τραπέζῃ, ὅλον ἐν τῷ πυρὶ ὄντα καὶ μὴ φλεγόμενον.

Ο ΟϹΙΟϹ ΑΒΒΑϹ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟϹ
ΘΕΩΡΩ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗϹΙΑΝ ΩϹ ΠΥΡ

5. Τῆς οὖν ἀναφορᾶς πληρωθείσης, εἰσκαλεῖ ὁ Ἐπίσκοπος τὸν Πρεσβύτερον εἰς τὸ διακονικόν, καί φησι πρὸς αὐτόν· εὐλόγησόν με, ἄξιε τοῦ Θεοῦ δοῦλε. Καὶ ὁ Πρεσβύτερος πρὸς αὐτόν· καὶ πῶς ἂν δυνατὸν εἴη Ἐπίσκοπον ὑπὸ Πρεσβυτέρου εὐλογηθῆναι τοῦ ὑπ' αὐτοῦ χειροτονουμένου; ἀλλὰ σύ με εὐλόγησον, Πάτερ. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος· οὐ δύναμαί, φησι, τὸν ἐν πυρὶ ἱστάμενον καὶ προσκομίζοντα τὰ Ἅγια Δῶρα τῷ Θεῷ εὐλογῆσαι· παντὶ τρόπῳ τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται.

6. Καὶ ὁ Πρεσβύτερος ἔφη· καὶ ἔστιν ὅλως, τίμιε Δέσποτα, τὶς Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος τοῖς ἁγίοις παριστάμενος Μυστηρίοις, καὶ μὴ ἱστάμενος εἰς τὸ θεῖον πῦρ;

7. Καὶ τοῦτο ἀκούσας ὁ Ἐπίσκοπος, ἐθαύμασε σφόδρα τὸ καθαρὸν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἁπλοῦν τῷ τρόπῳ, καὶ ὠφεληθείς, ἀνεχώρησεν.

Ἑρμηνεία

ΜΕΡΙΚΟΙ ἐκ τῶν Πατέρων διηγοῦντο τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μαρκελλίνου τῆς Θηβαΐδος: Πάντοτε, ὅτε ἐπρόκειτο τὴν Κυριακὴν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κελλίου του, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν σύναξιν τῆς Θείας Λειτουργίας ἐν τῷ Ναῷ, προητοιμάζετο ψυχικῶς, καὶ πορευόμενος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, καθ' ὁδόν, ἔλεγεν ἀπὸ στήθους τμῆμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, μέχρι νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν Ναόν. Τὸ τμῆμα αὐτὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς τὸ ἐμελέτα νοερῶς καὶ οὐδόλως ἐκίνει τὰ χείλη του, διὰ νὰ μὴ τὸν ἀκούσῃ κανείς. Ὅταν δὲ προσήρχετο εἰς τὴν σύναξιν, ἔβρεχε τὸ στῆθος του ἀπὸ δάκρυα κατανύξεως.

2. Ὁ Ἀββᾶς αὐτὸς ἔλεγε: «διαρκούσης τῆς ἀκολουθίας τῆς Θείας Λειτουργίας βλέπω ὁλόκληρον τὸν Ναὸν ὡς φλογιζόμενον· ὅταν ὅμως τελειώνῃ ἡ ἀκολουθία καὶ γίνεται ἀπόλυσις, τότε ἀμέσως καὶ τὸ θαυμαστὸν πῦρ, ποὺ ἐφλόγιζε τὸν Ναόν, ἐξαφανίζεται».

3. Ἕνας Γέρων διηγήθη τὴν ἑξῆς ἱστορίαν: Κάποτε ἕνας Ἐπίσκοπος ἦλθεν εἰς ἕνα χωρίον τὴν Κυριακὴν καὶ λέγει εἰς τοὺς Διακόνους του: Ἀναζητήσατε τὸν Ἐφημέριον τοῦ χωρίου, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ τὴν ἀναφορὰν τῶν Ἁγίων Μυστηρίων (τὴν θείαν Λειτουργίαν). Πράγματι οἱ Διάκονοι ἀνεζήτησαν καὶ εὗρον τὸν Ἐφημέριον· οὗτος ἐφαίνετο ὡς ἁπλοῦς καὶ ἀμόρφωτος χωρικός. Τὸν ὡδήγησαν λοιπὸν ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ὁ Ἐπίσκοπος τὸν προέτρεψε νὰ τελέσῃ τὴν θείαν Ἱερουργίαν.

4. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ ἁπλοῦς ἐκεῖνος Πρεσβύτερος εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ἅγιον Θυσιαστήριον, βλέπει αὐτὸν ὁ Ἐπίσκοπος, ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἐστάθη πρὸ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, νὰ περιβάλλεται ὁλόκληρος ἀπὸ πῦρ καὶ νὰ μὴ καταφλέγεται.

5. Ὅταν ἐτελείωσεν ἡ Θεία Λειτουργία, ὁ Ἐπίσκοπος καλεῖ πλησίον του τὸν Πρεσβύτερον εἰς τὸ διακονικὸν καὶ τοῦ λέγει:

—Εὐλόγησέ με, ἄξιε δοῦλε τοῦ Θεοῦ!

Ἔκπληκτος ὁ Πρεσβύτερος τοῦ ἀπαντᾷ:

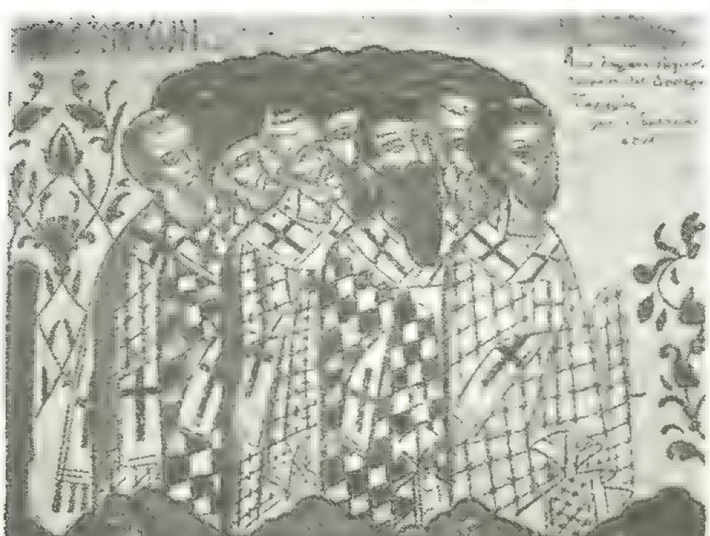
—Πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ Ἐπίσκοπος, ποὺ χειροτονεῖ τὸν Πρεσβύτερον, νὰ εὐλογηθῇ ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερον;

—Δὲν ἔχω τὴν δύναμιν—ἀπήντησε καὶ πάλιν ὁ Ἐπίσκοπος—νὰ εὐλογήσω Ἱερέα ποὺ προσεκόμισεν εἰς τὸν Θεὸν τὰ Τίμια Δῶρα φλεγόμενος ἀπὸ ὑπερφυσικὸν πῦρ καὶ μὴ καταφλεγόμενος. Ὁπωσδήποτε τὸ ἔλαττον εἰς ἀξίαν εὐλογεῖται ὑπὸ τοῦ κρείττονος.

6. Μὲ ἄκραν ταπεινοφροσύνην ὁ Πρεσβύτερος ἀπήντησεν:

—Εἶναι ποτὲ δυνατόν, τίμιε Δέσποτα, Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, νὰ τελῇ τὰ φρικτὰ καὶ ζωοποιὰ Μυστήρια καὶ νὰ μὴ περιβάλλεται ἀπὸ θεῖον πῦρ;

7. Ὁ Ἐπίσκοπος, μόλις ἤκουσεν αὐτὸ ἀπὸ τὸν ἁπλοῦν Πρεσβύτερον, ἐθαύμασε πάρα πολὺ τὴν ψυχικὴν καθαρότητα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ ἀπροσποίητον τῶν τρόπων του. Ἀνεχώρησε δὲ ὠφεληθεὶς τὰ μέγιστα.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Λ'

Ὅτι οὐ μόνον τοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς θανοῦσιν ἡ ὑπὲρ αὐτῶν προσφορὰ μεγάλα συμβάλλεται.

Ὄχι μόνον εἰς τοὺς ζῶντας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀποθανόντας μεγάλην βοήθειαν παρέχει ἡ ὑπὲρ αὐτῶν τελουμένη προσφορά.

Α'. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

Ἐρωταποκρίσεις

Πέτρος

ΤΙ ΔΥΝΑΤΑΙ τὰς τῶν τελευτώντων ψυχὰς μετὰ θάνατον ὠφελῆσαι;

Γρηγόριος

2. Ἐὰν τὰ πταίσματα μετὰ θάνατον ἀσυγχώρητα οὐκ εἰσι, πολὺ δύναται ταῖς ψυχαῖς ἡ ἱερὰ προσφορὰ τῆς σωτηριώδους θυσίας βοηθῆσαι· ὅθεν τοῦτο πολλάκις καὶ αὐταὶ αἱ τῶν τεθνεώτων ψυχαὶ ὤφθησαν ἐπιζητοῦσαι, ὡς καὶ περὶ τῶν ζώντων ἀκοῇ τοῦτο παρείληφα.

3. Περί τινος ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπάρχοντος καὶ ἁλύσεσι δεδεμένου, ἤκουσα ὅτι ἡ τούτου σύμβιος, ἐν ἡμέραις ὡρισμέναις, θυσίαν ὑπὲρ αὐτοῦ προσφέρειν εἰώθει, ὃς μετὰ χρόνους ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σύμβιον, ἐν ποίαις ἡμέραις αἱ ἁλύσεις αὐτοῦ ἀοράτως ἐλύοντο, ἐδηλοποίησεν· αὐτὰς δὲ εἶναι τὰς ἡμέρας εἴρηκεν, ἐν αἷς ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν προσφορὰν προσέφερε.

4. Καὶ ναύτης δέ τις, ὃς ἔτι περίεστι, διηγεῖται τὸ εἰς αὐτὸν γεγονὸς θαῦμα. Σὺν Ἀγάθωνι τῷ Ἐπισκόπῳ πόλεως Πανόρμου πλέων εἰς Ῥώμην, ὄπισθεν τοῦ πλοίου ἐν τῷ καράβῳ ὤν, τοῦ σχοινίου κοπέντος, ἐν ᾧ πρὸς τὸ πλοῖον ὁ κάραβος ἐδέδετο, ἅμα αὐτῷ ὑψωθεὶς ἐν τοῖς κύμασιν, ἀφανὴς ἐγένετο.

5. Ὁ οὖν Ἐπίσκοπος σὺν τῷ πλοίῳ εἰς τὴν νῆσον Οὔστιβαν ἐκπεσών, ὡς ἤδη τρεῖς ἡμέραι παρῆλθον καὶ οὐδαμοῦ ὁ κάραβος σὺν τῷ ναύτῃ ἐφαίνετο, ὑπολαβὼν τοῦτον πνιγῆναι τοῖς ὕδασιν, ὅπερ τοῖς νεκροῖς ὀφείλεται, ἐκέλευσεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἱερὰν Θυσίαν προσενεχθῆναι.

6. Μετὰ δὲ ταῦτα τὴν Ἰταλίαν κατέλαβεν, ἐν δὲ τῇ πόλει τοῦ Πόρτου τὸν ναύτην ζῶντα κατέλαβεν. Εὐφρανθεὶς οὖν ὁ Ἐπίσκοπος ἐπὶ τούτῳ, ἠρώτα αὐτὸν πῶς τὸν χαλεπὸν ἐκεῖνον διέφυγε κίνδυνον;

7. Ὁ δὲ διηγεῖτο, πόσον μὲν διήρκεσε τοῖς ἀγρίοις ἐκείνοις ἀπομαχόμενος κύμασιν ἐν τῷ καράβῳ, πληρωθέντος ἤδη τοῦ ὕδατος, καὶ πολλάκις ἀνατραπέντος, ὥστε τὴν τρόπιν ἄνω γενέσθαι. Εἶτα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἀπό τε τοῦ κόπου καὶ τῆς πείνης ἀναλωθείσης, ἐβαρύνθη τὸν νοῦν λιποθυμήσας, καὶ μήτε παντελῶς εἰς ὕπνον κατενεχθεὶς μήτε τελείως γρηγορῆσαι δυνάμενος.

8. Οὕτως οὖν αὐτῷ ἔχοντι, ὤφθη τις ἐν τῷ πελάγει, ἄρτον κατέχων, καὶ τούτῳ διδούς· ὁ δὲ φαγὼν καὶ ἐμπλησθείς, δύναμιν ἀνελάβετο, οὐ μετὰ πολὺ δὲ

διερχόμενον πλοῖον, ἐκ τοῦ κινδύνου τοῦτον ἀνείλετο καὶ εἰς τὴν χέρσον διέσωσεν.

9. Ὁ οὖν Ἐπίσκοπος, ζητήσας τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ ὁ φανεὶς αὐτῷ τὸν ἄρτον ἐν τῇ θαλάσσῃ παρέσχεν, εὗρεν ὅτι ἐκείνη ὑπῆρχε, καθ' ἣν εἰς Οὔστιβαν τὴν νῆσον ἡ ἱερὰ ὑπὲρ αὐτοῦ προσηνέχθη Θυσία.

Πέτρος

10. Ταῦτα ἅπερ λέγεις ἐγὼ αὐτὸς ἐν Σικελίᾳ ἀπελθὼν γεγονέναι ἀκήκοα.

Γρηγόριος

11. Πιστεύω, Πέτρε, ὅτι τούτου χάριν οὕτω φανερῶς καὶ ἐν τοῖς ζῶσιν οὕτω γίνεται, καίτοι μηδὲ γινωσκόντων αὐτῶν, ἵνα πᾶσι δειχθῇ, ὅτι τοὺς νεκροὺς μεγάλα ὠφελεῖν δύναται ἡ ὑπὲρ αὐτῶν προσφερομένη θυσία, ἐὰν ἀσυγχώρητα πταίσματα οὐκ εἰσὶ πταίσαντες. Καὶ τὸ κατὰ τὸν Ἰοῦστον δὲ διήγημα, ὃ ἐν ἑτέρῳ ἐγράφη, δείκνυσι τὴν εἰς τοὺς θανόντας ὠφέλειαν προσγινομένην ἐκ τῆς ἱερᾶς προσφορᾶς.

12. Ὃς ἐν τῷ Μοναστηρίῳ ὤν, ἐν ᾧ ἔτι καὶ ἐγὼ ἤμην, πρὸ τοῦ γενέσθαι Ἀρχιερεύς, καὶ τρία νομίσματα λάθρα κτησάμενος παρὰ τὸν τοῦ Μοναστηρίου κανόνα, καὶ ἐν τῇ τελευτῇ φωραθείς, οὐδὲ τῆς νενομισμένης ταφῆς ἔτυχε, καίπερ ἐν τῇ ἐξόδῳ μετανοήσας, ἀλλὰ ἐν τῇ κοπρίᾳ τὸ τούτου σῶμα κακῶς ἐῤῥίφη, συνεπιῤῥιφέντων αὐτῷ καὶ τῶν τριῶν νομισμάτων καὶ εἰς ἀπώλειαν σὺν τούτῳ κατακριθέντων, τῇ ἐπιφωνήσει τῆς ἀδελφότητος, ἣν ὁμοφώνως πάντες τῇ ἡμετέρᾳ προστάξει αὐτῷ ἐπεφώνησαν.

13. Εἶτα μετὰ τριάκοντα ἡμέρας, οἶκτον ἐμοῦ αὐτῷ λαβόντος, καὶ μέχρι τριάκοντα ἡμερῶν ἑτέρων καθ' ἑκάστην προσφέρεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ θυσίαν προστάξαντος, ἵνα τῆς βασάνου λυτρωθῇ, ἐν τῇ τριακοστῇ ὤφθη κατ' ὄναρ τῷ κατὰ σάρκα αὐτοῦ ἀδελφῷ Κοπιώσῳ ὁ τελευτήσας, ὑφ' οὗ καὶ ἐρωτηθεὶς ἐν ποίοις ἐκεῖσε ὑπάρχει, ἀπεκρίθη λέγων· ἕως μὲν τοῦ νῦν, πάνυ κακῶς ὑπῆρχον, ἀρτίως δὲ καλῶς εἰμι.

14. Ὃ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐν τῇ Μονῇ ἐλθών, ὁ Κοπιῶσος, διηγήσατο, καὶ ἀριθμήσαντες ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας εὕρομεν, ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὑπῆρχεν, ἐν ᾗ ἦν τελεσθεῖσα ἡ ὑπὲρ αὐτοῦ γενομένη τριακοστὴ προσφορά. Φανερῶς οὖν δείκνυται ἐκ τούτου, ὅτι διὰ τῆς σωτηριώδους Θυσίας, ὁ τεθνηκὼς ἀδελφὸς τῆς βασάνου ἐλυτρώθη.

Πέτρος

15. Θαυμαστά εἰσι σφόδρα ἅπερ ἀκούω καὶ οὐ μετρίως εὐφραίνοντα.

Γρηγόριος

16. Οἱ λόγοι τῶν τελευτησάντων στηρίζουσι τῶν ζώντων τὰ ἔργα, ἵνα μὴ εἰς δειλίαν παραπέσωμεν.

Ἑρμηνεία

Α' Ἐρωταποκρίσεις

Πέτρος

ΤΙ ΗΜΠΟΡΕΙ νὰ ὠφελήσῃ, μετὰ θάνατον, τὰς ψυχὰς τῶν ἀποθνῃσκόντων;

Γρηγόριος

2. Ἐὰν αἱ ἁμαρτίαι τῶν ἀποθανόντων δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκείνας,

ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συγχωρηθοῦν, ἄνευ μετανοίας, μετὰ θάνατον, δύναται νὰ βοηθήσῃ πάρα πολὺ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἡ ἱερὰ προσφορὰ τῆς ἀπολυτρωτικῆς θυσίας, δηλαδὴ τῆς θείας Λειτουργίας. Δι' αὐτὸ καὶ πολλὰς φορὰς αἱ ἴδιαι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀποθανόντων ἐφάνησαν νὰ ἐπιζητοῦν τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ ζῶντες καὶ μακρὰν εὑρισκόμενοι ὠφελοῦνται ἐκ τῆς ὑπὲρ αὐτῶν θείας Λειτουργίας. Τοιοῦτα περιστατικὰ ἤκουσα μὲ τὰ αὐτιά μου.

3. Εἰς ἕνα μέρος εὑρίσκετο ἕνας αἰχμάλωτος, ποὺ εἶχε δεθῆ μὲ βαρείας ἁλύσεις. Ἡ σύζυγός του συνήθιζεν εἰς ὡρισμένας ἡμέρας νὰ τελῇ, χάριν αὐτοῦ, ἱερὰν Λειτουργίαν. Ὅταν, μετὰ ἀπὸ ἔτη, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του ὁ αἰχμάλωτος, ἀνέφερεν εἰς τὴν σύζυγόν του, ὅτι εἰς ὡρισμένας ἡμέρας ἐλύοντο ἀοράτως καὶ περιέργως αἱ ἁλυσίδες. Κατάπληκτος δὲ ἡ σύζυγος διεπίστωσεν, ὅτι αἱ ἡμέραι τῆς ἀνέσεως τοῦ συζύγου της ἀντεστοίχουν πρὸς τὰς ἡμέρας ποὺ ἐτέλει αὕτη ὑπὲρ αὐτοῦ λειτουργίας.

4. Ἕνας δὲ πάλιν ναύτης, ποὺ μέχρι σήμερον ζῇ (ἐννοεῖται μέχρι τῆς ἐποχῆς, ποὺ ἀνέφερε τοῦτο ὁ Ἅγιος Γρηγόριος) μοῦ διηγήθη τὸ ἐπισυμβὰν εἰς αὐτὸν θαῦμα. Οὗτος, μαζὶ μὲ τὸν Ἐπίσκοπον Πανόρμου Ἀγάθωνα, ἔπλεε πρὸς τὴν Ρώμην· ὁ ναύτης εὑρίσκετο, κατὰ τὸ ταξίδιον, ἐπὶ μικρᾶς λέμβου, ποὺ ἐσύρετο, μὲ σχοινίον, ἀπὸ τὸ πλοῖον. Εἰς μίαν στιγμήν, λόγῳ θαλασσοταραχῆς, ἀπεκόπη τὸ σχοινίον καὶ ἡ λέμβος ἀνηρπάγη ἀπὸ τὰ κύματα καὶ ἐξηφανίσθη.

5. Τὸ πλοῖον, ποὺ ἔφερε τὸν Ἐπίσκοπον, ἐξέπεσεν ὑπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν νῆσον Οὔστιβαν· ἐκεῖ ὁ Ἐπίσκοπος ἀνέμενεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, μήπως ἐμφανισθῇ ἡ λέμβος μὲ τὸν ναύτην. Πλὴν ματαίως. Ἔβγαλε λοιπὸν τὸ συμπέρασμα ὁ Ἐπίσκοπος, ὅτι ὁ ναύτης ἐπνίγη· δι' αὐτὸ καὶ διέταξε νὰ προσφερθῇ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του ἡ ἱερὰ Θυσία (Θεία Λειτουργία).

6. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἐπίσκοπος ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἰταλίαν· ἐκεῖ δέ, εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πόρτου, συνήντησε τὸν ναύτην ζῶντα! Ἠσθάνθη τότε μεγίστην εὐχαρίστησιν διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ ναύτου, καὶ τὸν ἠρώτα μὲ φιλόστοργον περιέργειαν, πῶς διέφυγε τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον κίνδυνον τοῦ ναυαγίου.

7. Ὁ ναύτης τότε διηγήθη λεπτομερῶς τὴν περιπέτειάν του· «Ἐπὶ πολὺ—ἔλεγε—ἐμαχόμην μὲ τὰ ἄγρια ἐκεῖνα κύματα, εὑρισκόμενος ἐπὶ τῆς λέμβου· καὶ αὐτὴ ὅμως δὲν ἤργησε νὰ γεμίσῃ νερὰ καὶ νὰ ἀνατραπῇ πολλὰς φοράς, ὥστε ἡ καρίνα νὰ ἔλθῃ ἐπάνω. Ὁ σκληρὸς αὐτὸς ἀγὼν νὰ συγκρατηθῶ ἐπὶ τῆς παρασυρομένης ὑπὸ τῶν κυμάτων λέμβου μὲ κατεξήντλησε· τὰς δυνάμεις μου κατέβαλεν ἀκόμη περισσότερον καὶ ἡ πεῖνα. Εἰς μίαν στιγμὴν ἐλιποθύμησα καὶ παρέμεινα εἰς μίαν κατάστασιν μεταξὺ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως, δηλαδὴ οὔτε ξυπνητός, οὔτε κοιμισμένος».

8. «Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὑρισκόμενος—συνέχισε λέγων

ὁ ναύτης—ἐμφανίζεται ἐνώπιόν μου, ἐπὶ τοῦ πελάγους, κάποιος ποὺ ἐκράτει ἄρτον καὶ μοῦ προσέφερεν ἐξ αὐτοῦ. Ἐγὼ τότε, ἀφοῦ ἔφαγα, ἐχόρτασα καὶ ἀνέκτησα τὰς δυνάμεις μου. Ἐντὸς ὀλίγου δὲ διῆλθεν ἀπὸ τοῦ σημείου ἐκείνου ἕνα πλοῖον, τὸ ὁποῖον μὲ ἀνέσυρε καὶ μὲ ἀπεβίβασεν, ἐν συνεχείᾳ, σῶον εἰς μίαν ἀκτήν».

9. Μὲ κατάπληξιν ὁ Ἐπίσκοπος ἤκουσε τὴν ἀφήγησιν καὶ ἐζήτησε νὰ πληροφορηθῇ τὴν ἡμέραν, ποὺ ἐνεφανίσθη εἰς τὸ πέλαγος ὁ ἄγνωστος καὶ τοῦ προσέφερε τὸν ἄρτον. Συγκεκινημένος δὲ διεπίστωσεν, ὅτι τοῦτο συνέβη τὴν ἡμέραν, ποὺ ἐτέλεσεν ὑπὲρ τοῦ ναύτου τὴν λειτουργίαν εἰς τὴν Οὔστιβαν.

Πέτρος

10. Αὐτὰ ποὺ λέγεις τὰ ἤκουσα καὶ ἐγώ, ὅτι ἔγιναν, ὅταν μετέβην εἰς Σικελίαν.

Γρηγόριος

11. Πιστεύω λοιπόν, Πέτρε, ὅτι αὐτὰ τὰ περιστατικὰ συμβαίνουν καὶ εἰς τοὺς ζῶντας, ἂν καὶ οἱ ἴδιοι τίποτε δὲν γνωρίζουν περὶ τῆς προσφερθείσης θυσίας. Ἐξ αὐτῶν ἀποδεικνύεται ἐνώπιον ὅλων, ὅτι καὶ τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν ἀφαντάστως ὠφελεῖ ἡ ὑπὲρ αὐτῶν προσφερομένη θυσία, ἐφ' ὅσον αὐτοὶ δὲν ἔχουν ὑποπέσει εἰς ἀσυγχώρητα ἁμαρτήματα. Καὶ τὸ διήγημα, ποὺ ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἰοῦστον, τὸ ὁποῖον ἔχει γραφῆ ἀλλοῦ, φανερώνει τὴν ὠφέλειαν ποὺ προξενεῖ εἰς τοὺς θανόντας ἡ ἱερὰ προσφορά.

12. Οὗτος λοιπὸν ὁ Ἰοῦστος ἐμόναζεν εἰς τὸ Μοναστήριόν μας, ὅταν ἀκόμη εὑρισκόμουν καὶ ἐγὼ ἐκεῖ, πρὶν νὰ γίνω Ἀρχιερεύς. Κάποτε αὐτὸς ὁ Ἰοῦστος ἀπέκτησε κρυφίως τρία νομίσματα, παρὰ τὸν κανόνα τοῦ Μοναστηρίου. Τὸ τοιοῦτον ἀνεκαλύφθη κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του· τούτου ἕνεκεν δὲν ἠξιώθη τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, ἂν καὶ πρὶν ἀποθάνῃ μετενόησε διὰ τὸ παράπτωμά του αὐτό. Τὸ σῶμα του, χωρὶς οὐδεμίαν εὐχήν, ἐρρίφθη εἰς τὴν κοπρίαν καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸ καὶ τὰ τρία λαθραίως ἀποκτηθέντα νομίσματα. Προσέταξα δέ, ὅπως ὅλη ἡ ἀδελφότης καταδικάσῃ τὸν Ἰοῦστον καὶ τὰ νομίσματά του ἐπιφωνοῦσα: «τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν» (Πράξ. η' 20). Τοῦτο ὁμοφώνως ἅπαντες οἱ ἀδελφοὶ ἀνεφώνησαν.

13. Μετὰ παρέλευσιν τριάκοντα ἡμερῶν τὸν ἐλυπήθην καὶ προσέταξα νὰ τελῆται ὑπὲρ αὐτοῦ ἡ ἀναίμακτος θυσία καθ' ἑκάστην, συνεχῶς ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας, μήπως λυτρωθῇ ἀπὸ τὰς βασάνους. Κατὰ τὴν τριακοστὴν ἡμέραν ἐνεφανίσθη ὁ ἀποθανὼν εἰς τὸν ὕπνον τοῦ κατὰ σάρκα ἀδελφοῦ τοῦ Κοπιώσου, ὅστις ἠρώτησε τὸν μεταστάντα:

—Πῶς εἶσαι ἐκεῖ, εἰς τὸν ἄλλον κόσμον;

Ὁ μεταστὰς Ἰοῦστος ἀπήντησε:

—Μέχρι σήμερα ὑπέφερα πολύ. Τώρα ὅμως εἶμαι πολὺ καλά.

14. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ μεταστάντος, ὁ Κοπιῶσος, ἦλθεν εἰς τὴν Μο-

νὴν καὶ διηγήθη τὸ ὅραμά του. Ὑπολογίσαντες δὲ ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας ἀπὸ τοῦ θανάτου του μέχρι τοῦ ὁράματος, διεπιστώσαμεν, ὅτι ἡ ἐν ὀνείρῳ πληροφορία, περὶ ἀναψύξεως τοῦ μεταστάντος, ἐδόθη, ὅτε συνεπληρώθη ἡ τριακοστὴ ὑπὲρ αὐτοῦ λειτουργία. Πασιφανέστατα λοιπὸν ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἀδελφὸς ἐλυτρώθη ἀπὸ τὴν βάσανον, χάρις εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἀπολυτρωτικῆς θυσίας, τῆς Θείας Ἱερουργίας δηλαδή.

Πέτρος

15. Αὐτά, ποὺ ἀκούω, εἶναι ἀξιοθαύμαστα καὶ εὐχαριστοῦν πάρα πολὺ τὴν ψυχήν.

Γρηγόριος

16. Οἱ λόγοι τῶν ἀποθανόντων πρὸς τοὺς ζῶντας στηρίζουν καὶ δικαιολογοῦν τὰ ἔργα τῶν ζώντων ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων, διὰ νὰ μὴ περιπέσωμεν εἰς δειλίαν καὶ δυσπιστίαν.

Β' Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος.

Ο ΜΕΓΑΣ Ἰωάννης ἐπέτρεπε καὶ παρῄνει τοῖς ὑπ' αὐτὸν τὰς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων συνάξεις συνεχῶς ἐπιτελεῖν, ἰσχυριζόμενός τε καὶ βεβαιῶν τὰ μεγάλα τοῖς κατοιχημένοις λυσιτελεῖν τὰς ὑπὲρ αὐτῶν μνήμας καὶ Λειτουργίας, εἰς πίστιν δὲ τῶν λεγομένων καί τι τοιοῦτον, οὐ πρὸ πολλοῦ γενόμενον, ἐξηγεῖτο.

2. Ἔλεγε γάρ, ὥς ὑπὸ Περσῶν τις εἰς Περσίδα αἰχμάλωτος ἀπαχθείς, ἐν τῇ φυλακῇ, ἣ οὕτω καλεῖται Λήθη, δέσμιος ἐφρουρεῖτο. Νόμος δὲ παρὰ Πέρσαις ἐκράτει τοιοῦτος, τοὺς ἐν τῇ φυλακῇ τῇδε καθειρχθέντας ἀνακαλεῖσθαι μηδέποτε· ταύτῃ τοι καὶ Λήθη αὐτῇ τὸ ὄνομα κατὰ λόγον ἐτέθη.

3. Ἐκεῖθεν οὖν ἀποδράσαι τινὲς δυνατοὶ γενόμενοι, καὶ τὴν Κύπρον καταλαβεῖν, τοῖς τοῦ νεανίσκου πατράσιν ὡς εἴη τεθνηκὼς ἐν τῇ φυλακῇ διεβεβαιώσαντο· ἐκεῖνοι τοιγαροῦν τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὡς ἐπὶ νεκρῷ συνάξεις τούτῳ ἐποίουν, καὶ τέσσαρες οὕτω παρῆλθον ἐνιαυτοί.

4. Εἶθ' οὕτως καὶ ὁ παῖς ἐκεῖθεν ἐκφυγεῖν δυνηθείς, εἰς τὴν οἰκίαν ἐπάνεισιν, ὃν οἱ γονεῖς, οὐχ ὥσπερ ἐκ φυλακῆς φυγόντα, ἀλλ' ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα μᾶλλον σὺν πολλῇ τῇ ἐκπλήξει θεασάμενοι, καὶ ἡδονῆς ἀπορρήτου πλησθέντες, τἄλλά τε ἔλεγον καὶ ἐποίουν, ὅσα ἂν ψυχὴ τοιοῦτον ἰδοῦσα πάθοι καὶ εἴποι, καὶ ὅπως· ὡς ἀποθανόντι ἤδη, τὰ ἐπὶ θανοῦσί γε νενομισμένα ἐποίουν, καὶ τὰς ἡμέρας ἀναδιδάξαντες αἵ τε ἦσαν, ἥ τε Ἁγία τῶν Θεοφανείων, καὶ ἡ τοῦ Σωτηρίου Πάσχα, καὶ ἡ τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς.

5. Τούτων ἐκεῖνος ἀκούσας καὶ εἰς μνήμην ἐλθών, ὅρκῳ τοὺς τεκόντας διεβεβαίου, ὡς κατ' αὐτὰς τάς δε τὰς ἡμέρας καὶ αὐτὸς τῶν δεσμῶν ἀνεῖτο, ἐπιστασίᾳ λαμπροφοροῦντός τινος, καὶ ἀδείας ἀπέλαυε πάσης, τὰς ἐφεξῆς ἐν τοῖς δεσμοῖς πάλιν, ὥσπερ καὶ πρὸ τοῦ, καταλαμβανόμενος.

Ἑρμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ Ἰωάννης προέτρεπε καὶ συνεβούλευε τοὺς ὑπ' αὐτὸν Κληρικοὺς νὰ ἐπιτελοῦν συνεχῶς συνάξεις μετὰ Θείας

Λειτουργίας ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων. Ἰσχυρίζετο καὶ ἐβεβαίωνεν, ὅτι τὰ μνημόσυνα καὶ αἱ Λειτουργίαι πάρα πολὺ ὠφελοῦν τοὺς ἐν Ἅδῃ εὑρισκομένους. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῶν λεγομένων του ἀνέφερεν ἕνα περιστατικόν, πρὸ ὀλίγου γενόμενον.

2. Διηγεῖτο λοιπόν, ὅτι ἕνας νέος, Κύπριος τὴν πατρίδα, συμπατριώτης τοῦ Ἁγίου, ἀπήχθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Περσῶν, εἰς τὴν Περσίαν· ἐκεῖ ἐνεκλείσθη καὶ ἐφρουρεῖτο δέσμιος εἰς μίαν φυλακήν, ἡ ὁποία ὠνομάζετο Λήθη. Ἐπεκράτει δὲ εἰς τοὺς Πέρσας αὐστηρὸς νόμος, διὰ τοὺς ἐγκλειομένους εἰς αὐτὴν τὴν φυλακήν, ποτὲ νὰ μὴ ἐξέρχωνται οὗτοι ζῶντες ἐξ αὐτῆς. Δι᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὠνομάσθη Λήθη, δηλαδὴ Λησμοσύνη τῶν ἐν αὐτῇ φυλακισμένων.

3. Κάποτε ὅμως ἠδυνήθησαν νὰ δραπετεύσουν μερικοὶ ἀπὸ ἐκεῖ μέσα. Οὗτοι ἔφθασαν εἰς τὴν Κύπρον καὶ διεβεβαίωσαν τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς τοῦ νεαροῦ Κυπρίου φυλακισμένου, ὅτι οὗτος ἀπέθανε μέσα εἰς τὴν φυλακήν. Οἱ οἰκεῖοι, κατόπιν αὐτοῦ, ἐτέλουν τρεῖς φορὰς τὸν χρόνον ἐπιμνημοσύνους δεήσεις, μὲ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἦτο νεκρὸς ὁ νεανίσκος. Τοιουτοτρόπως ἐπέρασαν τέσσαρα ἔτη.

4. Μετὰ τὰ τέσσαρα ἔτη ὁ νεανίσκος ἠδυνήθη νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Τόση ἦτο ἡ ἔκπληξις καὶ ἡ ἀνέκφραστος εὐχαρίστησις τῶν γονέων του, μόλις τὸν εἶδον, ὥστε δὲν τὸν ὑπεδέχθησαν ὡς ἐκ τῆς φυλακῆς διαφυγόντα, ἀλλ᾽ ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα. Ὑπὸ τὸ κράτος δὲ τοιούτων συγκλονιστικῶν αἰσθημάτων ἔλεγον καὶ ἔκαμνον ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ πράξῃ κάθε ψυχή, ἡ ὁποία θὰ ἔβλεπε ἕνα τοιοῦτον γεγονός. Μεταξὺ τῶν ἄλλων διηγοῦντο εἰς τὸν ἐπιστρέψαντα νεανίσκον, ὅτι, ἐπειδὴ τὸν ἐθεώρουν ὡς ἀποθανόντα, ἐπετέλεσαν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του ὅλα τὰ κανονικὰ μνημόσυνα, ὅπως γίνεται εἰς τοὺς νεκρούς. Συγχρόνως ἀνέφεραν καὶ τὰς ἡμέρας, ποὺ ἐπετέλουν τὰ καθήκοντα αὐτά· ἦσαν δὲ αὐταὶ τὰ Ἅγια Θεοφάνεια, τὸ Πάσχα καὶ ἡ Ἁγία Πεντηκοστή.

5. Μόλις ἤκουσεν αὐτὰ τὰ πράγματα ὁ νέος, ἐνεθυμήθη ἕνα ἀξιοθαύμαστον γεγονός, ποὺ τοῦ συνέβαινεν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ διεβεβαίωνε μὲ ὅρκον τοὺς γονεῖς του, ὅτι καὶ αὐτὸς τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἠλευθεροῦτο ἀπὸ τὰς ἁλύσεις, μὲ τὴν φροντίδα ἑνὸς λαμπροφοροῦντος ἀνδρὸς καὶ ἀπελάμβανε κάθε ἐλευθερίαν, ἐπ᾽ ὀλίγον. Μετὰ δὲ πάλιν ἐκλείετο, ὅπως καὶ πρότερον, εἰς τὰ δεσμά.

·ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΛΑ΄·

Ὅτι μετὰ θάνατον οὐκ ἔστι συγχώρησις, εἰ μήπου τῶν ἐλαφρῶν πάνυ ἁμαρτημάτων, καὶ τούτων μόλις· καὶ ὅτι τὸν ἅπαξ εἰς τὴν κόλασιν ἐμβληθέντα, οὐκ ἔστι ταύτης ἐξαιρεθῆναί ποτε.

Μετὰ θάνατον δὲν ὑπάρχει συγχώρησις, ἐκτὸς τῶν πάρα πολὺ ἐλαφρῶν ἁμαρτημάτων· ἀλλὰ καὶ τούτων μετὰ μεγίστης δυσκολίας. Αὐτός, τὸν ὁποῖον αἱ πράξεις του κατέστησαν ἄξιον τῆς κολάσεως, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξέλθῃ ποτὲ ἐξ αὐτῆς.

Α΄. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις λέγει· «περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε»· διὰ δὲ τοῦ Προφήτου φησί· «καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι»· ὅπερ ὁ Ἀπόστολος ἑρμηνεύων λέγει· «ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας». Ὁ δὲ Σολομὼν λέγει· «πάντα ὅσα ἂν εὕρῃ ἡ χείρ σου τοῦ ποιῆσαι, ὡς ἡ δύναμίς σου, ποίησον, ὅτι οὐκ ἔστι ποίημα καὶ λογισμὸς καὶ γνῶσις καὶ σοφία ἐν Ἅδῃ, ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ».

2. Ἐκ πασῶν οὖν τούτων τῶν μαρτυριῶν ἐμφανῶς δείκνυται, ὅτι οἷος ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα ἐξέλθῃ ἕκαστος, τοιοῦτος καὶ ἐν τῇ κρίσει παρίσταται.

3. Πλὴν ἰστέον, ὅτι τῶν ἐλαφρῶν καὶ ἐλαχίστων ἁμαρτημάτων λυτροῦνται οἱ τεθνηκότες διὰ τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἱκεσίας τῶν ζώντων, καὶ ἐλεημοσυνῶν καὶ προσφορῶν τῆς ἱερᾶς θυσίας, ὧν ὑπὲρ αὐτῶν ποιοῦσιν οἱ ἔτι ἐν τῷ παρόντι βίῳ ὑπάρχοντες, βοηθούμενοι δηλαδὴ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἑτέρων αὐτῶν πράξεων τῶν καλῶν. Τότε γὰρ καὶ τῆς θείας ἀφέσεως τῶν ἐλαφρῶν πταισμάτων ἀξιωθῆναι δύνανται.

Πέτρος

4. Αἰτῶ μαθεῖν καὶ τοῦτο, τοὺς ἅπαξ ἐν τῷ τῆς γεέννης πυρὶ ῥιφέντας, διηνεκῶς καταφλέγεσθαι ὑποληπτέον;

Γρηγόριος

5. Τοῦτο καὶ πάντῃ ἀληθὲς τυγχάνει, καὶ δισταγμὸς ἐν αὐτῷ ὅλως οὐκ ἔστιν· ὥσπερ γὰρ τέλος τῆς τῶν ἀγαθῶν χαρᾶς οὐκ ἔστιν, οὕτως οὐδὲ τῆς βασάνου τῶν πονηρῶν τέλος ἔσται· αὐτὴ δὲ ἡ Ἀλήθεια εἴρηκεν· «ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον».

6. Εἰ οὖν ὃ ὑπέσχετο τοῖς ἀγαθοῖς ἀληθές ἐστι, δηλονότι καὶ ὃ ἠπείλησε τοῖς πονηροῖς ἀψευδὲς τυγχάνει· ἐπ᾿ ἀμφοτέρων γὰρ ὁμοίως τὸ αἰώνιον πρόσκειται· εἰ δέ τις λέγει, ὅτι φύσει ἀγαθὸς ὢν ὁ Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος οὐκέτι ἐκπληροῖ ὃ ἠπείλησε, γινωσκέτω, ὅτι ἐν ὅσῳ λέγει Αὐτὸν ἐλεήμονα, ψεύστην Αὐτὸν κηρύττει, ὅπερ καὶ ὅλως ἐννοῆσαι ἐπικίνδυνόν ἐστιν.

Πέτρος

7. Γνῶναι θέλω, πῶς δίκαιόν ἐστιν, ἵνα τὸ πταῖσμα τὸ μετὰ τέλους γινόμενον, ἀτελεύτητα κολασθῇ.

Γρηγόριος

8. Ἐὰν ὁ ἐτάζων Κριτὴς οὐχὶ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὰ ἔργα ἐξήταζε, τοῦτο ἂν ὀρθῶς ὑπελάμβανες· καὶ γὰρ οἱ ἄδικοι μετὰ τέλους ἥμαρτον. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο, διότι καὶ μετὰ τέλους ἔζησαν, ἐπεὶ ἤθελον εἰ ἦν δυνατόν, ἄνευ τέλους ζῆσαι, ἵνα δυνηθῶσι καὶ ἄνευ τέλους ἁμαρτάνειν· διὰ γὰρ τὸ μηδέποτε ἐν ὅσῳ ζῶσι τοῦ ἁμαρτάνειν ἀφίστασθαι, δείκνυσιν, ὅτι ἐν ἁμαρτίαις πάντοτε ζῆσαι ἐπιθυμοῦσι.

9. Μεγάλη οὖν ἡ δικαιοσύνη τοῦ Κρίνοντος φαίνεται, ταῖς αἰωνίοις καὶ ἀτελευτήτοις βασάνοις παραπέμψαντος τοὺς θελήσαντας ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν τῇ παρούσῃ μηδέποτε ἁμαρτάνειν παύσασθαι.

Πέτρος

10. Ἀλλ' οὐδεὶς δίκαιος τῇ ὠμότητι τρέφεται, καὶ δοῦλος δὲ ἁμαρτάνων παρὰ δικαίῳ δεσπότῃ, τούτου ἕνεκα μαστιγοῦται, ὅπως τῆς καχεξίας αὐτοῦ διορθώσηται· οἱ ἄδικοι δὲ τῷ τῆς γεέννης πυρὶ παραδοθέντες, ἐὰν πρὸς διόρθωσιν οὐκ ἔρχωνται, τίνος χάριν διηνεκῶς καταφλέγονται ;

Γρηγόριος

11. Ὁ παντοδύναμος Θεός, εὔσπλαγχνος ὑπάρχων, τῇ τῶν ἀθλίων βασάνῳ οὐ τρέφεται, δίκαιος δὲ ὢν τῆς τῶν ἀδίκων ἐκδικήσεως εἰς τὸν αἰῶνα οὐκ ἀφίσταται· οἱ δὲ ἄδικοι πάντες οἱ τῇ αἰωνίᾳ βασάνῳ παραδοθέντες τῇ ἰδίᾳ ἀνομίᾳ ἐτάζονται.

12. Τούτων δὲ φλεγομένων οἱ δίκαιοι πάντες ἐν τῷ Θεῷ ὄντες, ἐν ἑαυτοῖς μὲν θεωροῦσι τὴν Χάριν ἣν παρ' Αὐτοῦ λαμβάνουσιν, ἐν ἐκείνοις δὲ τὴν βάσανον, ἣν ἐξέφυγον αὐτοί, καὶ ἐκ τῆς ἐκείνων κολάσεως ἑαυτοὺς καὶ μᾶλλον χρεώστας τῆς θείας Χάριτος εἶναι εἰς τὸν αἰῶνα λογίζονται.

Πέτρος

13. Καὶ πῶς Ἅγιοι ὄντες, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν οὐκ εὔχονται, οὓς τότε καιομένους ὁρῶσιν ;

Γρηγόριος

14. Οἱ Ἅγιοι, Πέτρε, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ εὔχονται ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ἐν ᾧ δύνανται εἰς τὴν τῆς μετανοίας καρποφορίαν τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐπιστρέψαι, καὶ διὰ τῆς μετανοίας σωθῆναι αὐτούς· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ὑπὲρ ἐχθρῶν εὔξασθαι, («προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς»), ὅπερ (ἑρμηνεύων) ὁ Ἀπόστολος λέγει, ἵνα «δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα».

15. Ὅτε δὲ λοιπὸν οὐδαμῶς δύνανται ἐκ τῶν τῆς ἀνομίας ἔργων πρὸς δικαιοσύνην αὐτοὺς ἐπιστρέψαι, πῶς ὑπὲρ αὐτῶν τότε προσεύξονται ; τὸ γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν τότε προσεύξασθαι ὅμοιόν ἐστι τὸ νῦν ὑπὲρ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ προσεύχεσθαι, τῶν τῇ αἰωνίᾳ βασάνῳ κατακριθέντων· διὸ οὐδὲ προσεύχονται νῦν οἱ ἅγιοι ἄνδρες ὑπὲρ ἀπίστων ἀνθρώπων καὶ ἀσεβῶν τελευτησάντων, οὕσπερ λοιπὸν τῇ ἀτελευτήτῳ κολάσει ἀφορισθέντας ἔγνωσαν, ἵνα μὴ τὸ τῆς εὐχῆς ἀξίωμα ἐνώπιον τοῦ Δικαίου Κριτοῦ ἐξυδαρωθῇ.

16. Εἰ οὖν ἔτι ζῶντες οἱ δίκαιοι τοῖς τελευτήσασιν ἀπίστοις οὐδαμῶς συμπαθοῦσι, καίτοι εἰδότες αὐτοὺς μήπω ἐν τῇ σαρκὶ αὐτῶν βασανιζομένους, πόσῳ γε μᾶλλον οὐ συμπαθήσουσι τοῖς ἀνόμοις, ὅταν τὴν βάσανον αὐτῶν θεωρῶσιν εἰς πέρας ἐλθοῦσαν, ἑαυτοὺς δὲ ἐκ παντὸς πάθους καὶ φθορᾶς ἐξελθόντας καὶ ὅλως τῇ Δικαιοσύνῃ προσκολληθέντας;

17. Τότε γὰρ τῷ θελήματι τῆς ἐξετάσεως τοῦ Δικαίου Κριτοῦ, διὰ τῶν λογισμῶν προσκολληθέντες, οὐδὲν παντάπασι τολμῶσι δυσωπῆσαι, ὅπερ τῇ ἔνδον Αὐτοῦ ἀκριβεστάτῃ βουλῇ οὐ συνᾴδει.

Πέτρος

18. Οὐκ ἔστι λοιπὸν ὅπερ ἀποκριθῆναι δύναμαι, ἀνεωγμένης σαφῶς τῆς ἀπολογίας· ζητῶ δὲ μαθεῖν, πῶς ἡ ψυχὴ ἀθάνατος οὖσα, ἐν τῷ αἰωνίῳ πυρὶ ἀποθνήσκειν λέγεται;

Γρηγόριος

19. Ἐπειδὴ κατὰ δύο τρόπους ἡ ζωὴ λέγεται, ἀκόλουθόν ἐστι καὶ τὸν θάνατον ἐν δυσὶ νοηθῆναι τρόποις· ἕτερον μέν ἐστιν, ὅπερ ἐν Θεῷ ζῶμεν, ἤγουν μακαρίως, ἕτερον δὲ ἐν τούτῳ, ὥσπερ ἐκτίσθημεν καὶ γεγόναμεν, ἤτοι οὐσιωδῶς. Ἡ ψυχὴ οὖν, καὶ θνητή ἐστι καὶ ἀθάνατος· θνητὴ μέν, ὅταν τὸ μακαρίως ζῆν ἀποβάλῃ· ἀθάνατος δέ, τὸ πνευματικῶς ζῆν.

20. Ἤγουν τὴν φυσικὴν ἑαυτῆς ζωὴν ἀπολέσαι οὐδέποτε δύναται, οὐδὲ ὅταν ἐν κατακρίσει εἰς τὸν αἰώνιον γένηται θάνατον· ἐν ἐκείνῳ γὰρ γενομένῃ, οὐ τὸ ζῆν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ μακαρίως ζῆν ἀπόλλυσιν, ἐξ οὗ νοεῖν δίδοται ὅτι καὶ θάνατον ἀθάνατον, καὶ ἔκλειψιν ἀνέκλειπτον, καὶ τέλος ἀτελεύτητον ὑπομένει.

Ἑρμηνεία

Ο ΚΥΡΙΟΣ λέγει εἰς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον· «περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε» (Ἰωάν. ιβ΄ 35). Ἐπίσης διὰ τοῦ Προφήτου λέγει· «καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι» (Ἡσ. μθ΄ 8). Αὐτὸ τὸ ῥητὸν τοῦ Προφήτου ἑρμηνεύων ὁ Ἀπόστολος λέγει· «ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας» (Β΄ Κορ. ς΄ 2). Παράλληλον νόημα ἐκφράζει καὶ ὁ σοφὸς Σολομών, ὅταν λέγῃ· «πάντα ὅσα ἂν εὕρῃ ἡ χείρ σου τοῦ ποιῆσαι, ὡς ἡ δύναμίς σου ποίησον, ὅτι οὐκ ἔστι ποίημα καὶ λογισμὸς καὶ γνῶσις καὶ σοφία ἐν Ἅδῃ, ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ» (Ἐκκλ. θ΄ 10).

2. Ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς βιβλικὰς μαρτυρίας ἀποδεικνύεται ὁλοφάνερα, ὅτι μὲ τὴν ἠθικὴν κατάστασιν ποὺ θὰ ἐξέλθῃ ὁ ἄνθρωπος τοῦ παρόντος κόσμου, μὲ αὐτὴν θὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου Δικαστηρίου, διὰ νὰ κριθῇ.

3. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ γνωρίζῃ κανείς, ὅτι ἀπαλλάσσονται οἱ ἀποθανόντες ἀπὸ μερικὰ ἐλαφρὰ καὶ ἄνευ ἠθικῆς βαρύτητος ἁμαρτήματα, διὰ τῶν προσευχῶν, τῶν ἐλεημοσυνῶν, τῶν προσφορῶν καὶ τῆς Θείας Λειτουργίας, τὰ ὁποῖα ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελοῦσιν οἱ ζῶντες. Ἡ ὑπὲρ αὐτῶν φιλάδελφος προσπάθεια τῶν ζώντων, ἐνισχυομένη καὶ ἀπὸ διαφόρους ἄλλας καλὰς πράξεις, ποὺ ἐτέλεσαν οὗτοι ἐν ὅσῳ ἔζων, δύναται νὰ ἀξιώσῃ συγχωρήσεως τὰς ψυχὰς τῶν τεθνεώτων ἀπὸ τὰ ἐλαφρὰ πταίσματα.

Π έ τ ρ ο ς

4. Ἐπιθυμῶ, σὲ παρακαλῶ, νὰ μάθω καὶ τοῦτο· αὐτοί, ποὺ ὁ-πωσδήποτε, λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν των, ἐρρίφθησαν εἰς τὸ πῦρ τῆς γε-έννης, πρέπει νὰ θεωρήσωμεν, ὅτι διαρκῶς θὰ καταφλέγωνται;

Γ ρ η γ ό ρ ι ο ς

5. Αὐτὸ εἶναι τελείως ἀληθὲς καὶ δὲν χωρεῖ ἐπ' αὐτοῦ οὐδεμία ἀμφιβολία. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς δὲν θὰ τελειώσῃ ποτὲ ἡ χαρὰ τῶν δι-καίων καὶ καλῶν ἀνθρώπων, τοιουτοτρόπως δὲν θὰ ὑπάρξῃ καὶ τέλος τῆς τιμωρίας τῶν κακῶν καὶ πονηρῶν. Αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ Κύριος, ὅστις εἶναι ἡ Ἀλήθεια, εἶπε περὶ αὐτῶν εἰς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον Του· «ἀ-πελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώ-νιον» (Ματθ. κε' 46).

6. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν αὐτό, ποὺ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς καλοὺς καὶ ἐ-ναρέτους ἀνθρώπους, εἶναι ἀληθές, ἐξυπακούεται, ὅτι καὶ ἡ ἀπειλὴ πρὸς τοὺς κακοὺς καὶ πονηροὺς δὲν θὰ διαψευσθῇ· διότι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ὑφίσταται ὡς δικαία καὶ ἀληθὴς συνέπεια ἡ αἰωνιό-της. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἔχῃ τὴν γνώμην καὶ λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐκ φύ-σεως ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, ὥστε νὰ μὴ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπει-λήν Του, ἂς γνωρίζῃ, ὅτι ἐφ' ὅσον λέγει, ὅτι ὁ Θεός, ὡς ἐλεήμων, θὰ συγχωρήσῃ τὰ πάντα, διακηρύσσει Αὐτὸν ψεύστην, ὡς πρὸς τὴν θείαν Αὐτοῦ Δικαιοσύνην, πρᾶγμα ποὺ εἶναι τελείως ἐπικίνδυνον καὶ νὰ τὸ σκεφθῇ κανείς.

Π έ τ ρ ο ς

7. Θέλω νὰ μάθω, πῶς εἶναι δίκαιον νὰ τιμωρηθῇ μὲ ἀτελεύτη-τον κόλασιν, τὸ πταῖσμα, ποὺ διέπραξε μὲν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐτελείωσε.

Γ ρ η γ ό ρ ι ο ς

8. Ἐὰν ὁ δικάζων τὸν ἄνθρωπον οὐράνιος Κριτὴς ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν Του μόνον τὰς πράξεις, αὐτὰς καθ' ἑαυτάς, καὶ ὄχι κυρίως τὰς ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου διαθέσεις, ὀρθῶς θὰ ὑπέθετες τοῦτο. Οἱ ἄδικοι βεβαίως ἁμαρτάνουν καὶ τελειώνει κάποτε ἡ ἁμαρτία των, διό-τι καὶ ἡ ζωή των περιορίζεται μέσα εἰς τὰ στενὰ σύνορα τοῦ χρόνου· θὰ ἤθελαν ὅμως νὰ μὴ εἶχε τέλος ἡ ζωή των, διὰ νὰ ἁμαρτάνουν ἀτε-λείωτα. Ἀπὸ τὸ γεγονὸς δέ, ὅτι ποτὲ δὲν σταματοῦν, ἐν ὅσῳ ζοῦν, νὰ ἁμαρτάνουν, γίνεται φανερόν, ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ ζοῦν παντοτινὰ εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

9. Ὡς ἐκ τούτου φανερώνεται, ὅτι ἡ Δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀκριβὴς καὶ ἀπόλυτος, ὅταν Οὗτος παρέπεμψεν εἰς τὴν ἀτελεύτητον κό-λασιν αὐτοὺς ποὺ οὔτε ἐσταμάτησαν, οὔτε ποτὲ ἠθέλησαν νὰ σταμα-τήσουν, κατὰ τὸ παρὸν στάδιον τῆς ζωῆς των, ἀπὸ τοῦ νὰ ἁμαρτάνουν.

Πέτρος

10. Κανεὶς ὅμως δίκαιος καὶ ἐνάρετος δὲν εὐχαριστεῖται ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν συνάνθρωπόν του σκληρότητα· ἀλλὰ καὶ ὅταν ἕνας δοῦλος σφάλῃ ἀπέναντι δικαίου δεσπότου, δι' αὐτὸν καὶ μόνον τὸν λόγον μαστιγώνεται, διὰ νὰ διορθωθῇ. Πῶς ὅμως πρέπει νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν περίπτωσιν τῆς αἰωνίου καὶ ἀτελευτήτου κολάσεως τῶν ἁμαρτωλῶν; Ἐφ' ὅσον δηλαδὴ οἱ ἁμαρτωλοὶ δὲν διορθώνονται, τότε πρὸς τί νὰ καταφλέγωνται διαρκῶς ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς κολάσεως;

Γρηγόριος

11. Ὁ παντοδύναμος Θεὸς δὲν εὐχαριστεῖται ἀπὸ τὴν τιμωρίαν τῶν ἁμαρτωλῶν, διότι εἶναι φύσει εὔσπλαγχνος· ὡς δίκαιος ὅμως Κριτὴς καὶ τιμωρὸς τῶν ἀδίκων πράξεων οὐδέποτε ἐν τῇ αἰωνιότητι παραιτεῖται τῆς τιμωρίας τῶν ἀδίκων καὶ ἁμαρτωλῶν. Ὅλοι οἱ ἄδικοι, οἱ ὁποῖοι λόγῳ τῆς ἁμαρτίας των παρεδόθησαν εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, τιμωροῦνται ὑπὸ τῆς ἰδίας των ἀνομίας.

12. Ἐνῷ δὲ οἱ ἄδικοι καὶ ἁμαρτωλοὶ καταφλέγονται, ὅλοι οἱ δίκαιοι, ποὺ εὑρίσκονται πλησίον τοῦ Θεοῦ, βλέπουν μετ' εὐγνώμονος θαυμασμοῦ εἰς μὲν τοὺς ἑαυτούς των τὴν Χάριν, τὴν ὁποίαν παρὰ Θεοῦ ἀπήλαυσαν, εἰς δὲ τοὺς κολαζομένους ἁμαρτωλοὺς τὴν φρίκην τῆς κολάσεως, τὴν ὁποίαν ἀπέφυγον· οὕτω δέ πως θεωροῦντες τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ κολάσεως καὶ ἀμοιβῆς αἰσθάνονται, πάντοτε, ἀτελευτήτως, ὅτι εἶναι κυρίως χρεῶσται εἰς τὴν Θείαν Χάριν, ποὺ τοὺς ἠξίωσε τοιούτου κέρδους.

Πέτρος

13. Καὶ πῶς, ἐνῷ εἶναι Ἅγιοι, δὲν εὔχονται ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν των, τοὺς ὁποίους, τότε, θὰ βλέπουν νὰ καίωνται;

Γρηγόριος

14. Οἱ Ἅγιοι, Πέτρε, εὔχονται ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τότε μόνον, ὅταν εἶναι δυνατὸν ἡ καρδία των νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν καρποφορίαν τῆς μετανοίας καὶ νὰ σωθῇ δι' αὐτῆς, δηλαδὴ εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν. Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ νόημα τῆς Δεσποτικῆς ἐντολῆς, νὰ προσευχώμεθα ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν μας (τῶν κακῶς μεταχειριζομένων ἡμᾶς καὶ διωκόντων ἡμᾶς (Ματθ. ε' 44). Τὴν ἐντολὴν αὐτήν, ἑρμηνεύων ὁ οὐρανοβάμων Ἀπόστολος, λέγει νὰ προσευχώμεθα ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν μας «διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς μετάνοιαν, νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ξεφύγουν τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου, διὰ τῆς ὁποίας τοὺς ἔχει αἰχμαλωτίσει εἰς τὸ θέλημά του» (Β' Τιμ. β' 25—26).

15. Ὅταν ὅμως δὲν δύνανται πλέον νὰ τοὺς ἐπιστρέψουν ποτὲ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἀνομίας πρὸς τὴν δικαιοσύνην, τότε ποῖον ἀποτέλε-

σμα θὰ ἔχῃ ἡ ὑπὲρ αὐτῶν προσευχή; Εἶναι τόσον ἄσκοπον καὶ ἀνωφελές, ὡς τὸ νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ὑπηρετῶν του, οἱ ὁποῖοι ἤδη ἔχουν καταδικασθῇ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον δὲν προσεύχονται πλέον οἱ Ἅγιοι ἄνδρες ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀπίστων, ποὺ ἀπέθαναν εἰς τὴν ἀσέβειαν καὶ διὰ τοὺς ὁποίους γνωρίζουν, ὅτι ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ προορίζονται διὰ τὴν αἰώνιον κόλασιν, διὰ νὰ μὴ ἐξατμισθῇ ἡ ἀξία καὶ ἡ ὑπόληψις τῆς προσευχῆς ἐνώπιον τοῦ Δικαίου Κριτοῦ.

16. Ἐὰν λοιπὸν οἱ δίκαιοι δὲν συμπαθοῦν, ἐν ὅσῳ ζοῦν, τοὺς ἀπίστους, ποὺ ἀποθνήσκουν ἐν τῇ ἀπιστίᾳ των, ἂν καὶ δὲν εἶδον αὐτοὺς ἀκόμη νὰ βασανίζωνται σωματικῶς εἰς τὴν κόλασιν, πόσον βεβαίως δὲν θὰ συμπαθήσουν τοὺς ἀνόμους, ὅταν πλέον ἴδουν ὁλοκληρωθεῖσαν τὴν τιμωρίαν των, κατὰ τὴν πέραν τοῦ τάφου ζωήν, τοὺς δὲ ἑαυτούς των διαφυγόντας ἀπὸ κάθε πάθος καὶ φθορὰν καὶ καθ' ὁλοκληρίαν συμπνευματωθέντας μὲ τὸ ὑψηλὸν νόημα καὶ τὴν θείαν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης;

17. Τότε, κατὰ τὴν πέραν τοῦ τάφου ζωήν, οἱ λογισμοὶ καὶ αἱ σκέψεις τῶν δικαίων θὰ ἔχουν τελείως ἐναρμονισθῇ μὲ τὸ θέλημα καὶ τὴν περὶ τῶν ἀνόμων ἀπόφασιν τοῦ Δικαίου Κριτοῦ· δι' αὐτὸ καὶ δὲν θὰ τολμοῦν νὰ ἐνοχλήσουν διὰ τῶν ἱκεσιῶν των τὸν Κύριον, ἐφ' ὅσον ἡ τοιαύτη ἱκεσία των δὲν θὰ συμφωνῇ μὲ τὴν ἐνδόμυχον ἀκριβοδικαίαν διάθεσιν Ἐκείνου.

Πέτρος

18. Δὲν ἔχω οὐδεμίαν ἀντίρρησιν, διότι ἡ ἐξήγησις τὴν ὁποίαν μοῦ ἔδωσες, ἐπὶ τῆς ἀπορίας μου, ὑπῆρξε σαφής. Ἕνα ἀκόμη ζητῶ νὰ μάθω· πῶς ἡ ψυχή, ἐνῷ εἶναι ἀθάνατος, λέγομεν, ὅτι ἀποθνήσκει εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ;

Γρηγόριος

19. Ἐπειδὴ ἡ ζωὴ εἰς δύο περιπτώσεις κυριολεκτεῖται, ἑπόμενον εἶναι νὰ ἐννοήσωμεν καὶ τὸν θάνατον εἰς δύο περιπτώσεις· ἄλλο πρᾶγμα εἶναι τὸ νὰ ζῶμεν ἐν Θεῷ, δηλαδὴ εἰς περιοχὴν μακαριότητος καὶ κατὰ Θεὸν εὐτυχίας, καὶ ἄλλο νὰ ζῶμεν ὅπως ἀκριβῶς ἐδημιουργήθημεν καὶ ἐπλάσθημεν, δηλαδὴ κατὰ τοὺς βιολογικοὺς ὅρους τῆς φύσεως, ὡς ἔμβια ὄντα. Συμφώνως λοιπὸν πρὸς αὐτὰ καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι καὶ θνητὴ καὶ ἀθάνατος. Καὶ θνητὴ μὲν εἶναι, ὅταν παύσῃ νὰ ζῇ τὴν κατὰ Θεὸν μακαρίαν ζωήν, ἀθάνατος δέ, ἐφ' ὅσον ζῇ πνευματικῶς.

20. Ἐν συμπεράσματι λέγομεν: Ἡ ψυχὴ οὐδέποτε δύναται νὰ χάσῃ τὴν ἐκ τῆς φυσικῆς της ὑποστάσεως προερχομένην ζωήν[1], οὔτε καὶ ὅταν ἀκόμη καταδικασθῇ, λόγῳ τῶν ἐν τῷ βίῳ ἁμαρτιῶν, εἰς τὴν

1) Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς συνιστᾷ φυσικὴν κατάστασιν αὐτῆς, λόγῳ τῆς οὐσίας αὐτῆς.

αἰώνιον κόλασιν, ἡ ὁποία εἶναι θάνατος, διότι στερεῖται ἡ ψυχὴ τῆς μακαριότητος τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνίας. Καταδικασθεῖσα ἡ ψυχὴ εἰς τὸν οὕτω πως ἐννοούμενον θάνατον, τὴν αἰώνιον κόλασιν δηλαδή, δὲν ἔχασε τὴν ἱκανότητα νὰ ζῇ ὡς πνεῦμα (διότι τὸ πνεῦμα εἶναι αἰώνιον καὶ ἀθάνατον), ἀλλ' ἐστερήθη διὰ παντὸς τῆς πανευφροσύνου μακαριότητος. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπιτρέπεται νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ἡ ψυχή, τιμωρουμένη, ὑφίσταται ἀθάνατον θάνατον, ἀφάνειαν ἀνεξαφάνιστον καὶ ἀτελείωτον τέλος.

Β'. Τοῦ Ἁγίου Διαδόχου.

ΔΕΙ ἡμᾶς τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Κύριον εὔχεσθαι, ἐκτὸς παντὸς φόβου ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου εὑρίσκεσθαι· ὁ γὰρ ἐν φόβῳ εὑρισκόμενος τότε, τοὺς ταρταρίους ἄρχοντας ἐλευθερίῳ τρόπῳ οὐ παρελεύσεται· συνήγορον γὰρ ἔχουσιν-ὥσπερ ἐκεῖνοι τὴν τῆς ψυχῆς δειλίαν τῆς ἑαυτῶν κακίας.

2. Ἡ δὲ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ ἀγαλλιωμένη ψυχή, ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνακλήσεως ἐπάνω πασῶν τῶν σκοτεινῶν παρατάξεων φέρεται, σὺν τοῖς Ἀγγέλοις τῆς εἰρήνης· ἐπτέρωται γὰρ ὥσπερ ἐν τῇ πνευματικῇ ἀγάπῃ, ὡς τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου ἀνελλιπῶς φέρουσα, τὴν ἀγάπην· διόπερ καὶ ἐν τῇ Παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου, μετὰ πάντων τῶν Ἁγίων ἁρπαγήσονται ἐν νεφέλαις οἱ μετὰ τοιαύτης παρρησίας τοῦ βίου ἐξιόντες.

3. Οἱ δὲ κἂν βραχὺ δειλιῶντες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου, ἐν τῇ πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πληθύϊ καταλειφθήσονται ὡς ὑπὸ κρίσιν ὄντες, ἵνα διὰ τοῦ πυρὸς τῆς κρίσεως δοκιμασθέντες (1), τοὺς κεχρεωστημένους αὐτοῖς κατὰ τὰς αὐτῶν πράξεις ἀπολάβωσι κλήρους, παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ Βασιλέως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἑρμηνεία

ΗΜΕΙΣ, ποὺ ἀγαπῶμεν τὸν Κύριον, πρέπει νὰ εὐχώμεθα, ὅπως, κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐξόδου ἡμῶν ἐκ τοῦ σώματος, μὴ δοκιμάσωμεν κανένα φόβον· διότι ὅποιος θὰ φοβηθῇ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, δὲν θὰ προσπεράσῃ μὲ ἄνεσιν τοὺς ἄρχοντας τοῦ Ταρτάρου, δηλαδὴ τοὺς δαίμονας, ἐπειδή, ὅπως ἀκριβῶς οἱ δαίμονες, οὕτω καὶ οἱ φοβούμενοι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, ὡς μόνον συνήγορον τῆς κακίας των παρουσιάζουν τὴν δειλίαν των.

2. Ἡ ψυχὴ ὅμως, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀνακλήσεως ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, εὐφραίνεται ἀπὸ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, πετᾷ ὑπεράνω τῶν σκοτεινῶν παρατάξεων μαζὶ μὲ τοὺς Ἀγγέλους τῆς εἰρήνης. Ἡ τοιαύτη ψυχή, ὡς φέρουσα διαρκῶς ἐν ἑαυτῇ τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου, τὴν ἀγάπην, ἀπέκτησε, μὲ τὴν δύναμιν τῆς πνευματικῆς ἀγάπης, πτερά. Δι' αὐτὸ βεβαίως καὶ ὅσοι διῆλθον τὸν ἐπίγειον βίον των μετὰ τοιούτου ἠθικοῦ θάρρους, ποὺ ἐμπνέει ἡ ἀγάπη, θὰ ἀναρπαγοῦν ἐν νεφέλαις, μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς Ἁγίους, κατὰ τὴν Παρουσίαν τοῦ Κυρίου (Α' Θεσ. δ' 17).

---

1) Βλέπε ἔναντι ἑρμηνείαν τοῦ ῥητοῦ τούτου ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

3. Όσοι όμως, έστω καὶ κατ' ἐλάχιστον, φοβοῦνται κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, αὐτοὶ θὰ παραμείνουν μὲ τὸ ὑπόλοιπον πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ὡς ὑπόδικοι, διὰ νὰ δοκιμασθοῦν ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς κρίσεως(*) καὶ ἀπολάβωσι τὰς ὀφειλομένας ἐκ τῶν πράξεων των συνεπείας, παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ Βασιλέως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Γ'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

(*) Ἑρμηνεία εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἁγίου Διαδόχου «Ἵνα διὰ τοῦ πυρὸς τῆς κρίσεως δοκιμασθέντες».

ΟΙ τὸ τέλειον τῆς ἀγάπης κεκτημένοι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸ πτερὸν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ἀρετῶν μετεωρήσαντες κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «ἐν νεφέλαις» ἁρπάζονται, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχονται.

2. Οἵ δέ γε μὴ πάντῃ τὸ τέλειον κτησάμενοι, ἀλλὰ ἁμαρτήματα καὶ κατορθώματα κεκτημένοι, οὗτοι ἐν τῷ Δικαστηρίῳ τῆς κρίσεως ἔρχονται, κἀκεῖ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ φαύλων πράξεων ἀντεξετάσεως οἱονεὶ πυρούμενοι, εἴπερ ἡ τῶν ἀγαθῶν πλάστιγξ ἐπιβαρήσει, καθαίρονται τῆς κολάσεως.

Ἑρμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΙ, ποὺ ἀπέκτησαν τὴν τελειότητα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης καὶ ἀνυψώθησαν μὲ τὰ πτερὰ τῆς ψυχῆς, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησαν διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν ἀρετῶν, ἁρπάζονται, κατὰ τὸν Ἀπόστολον «ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου» (Α' Θεσ. δ' 17) καὶ δὲν κρίνονται, ἀλλὰ θὰ εἶναι μαζὶ μὲ τὸν Κύριον (αὐτόθι).

2. Όσοι όμως δὲν ἀπέκτησαν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν τελειότητα, ἀλλ' ἔχουν εἰς τὸ παθητικόν των ἁμαρτήματα καὶ κατορθώματα, αὐτοὶ προσέρχονται εἰς τὸ Δικαστήριον τῆς κρίσεως, ὅπου ἐκεῖ διὰ τῆς ἐξ ἀντιθέτου ἐρεύνης τῶν καλῶν καὶ κακῶν πράξεων, ποὺ ἐπετέλεσαν, εἶναι ὡς νὰ φλογίζωνται (ὑπὸ τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν ἀντιφρονούντων λογισμῶν)· καὶ ἐφ' ὅσον βαρύνει ἡ πλάστιγξ τῶν καλῶν πράξεων, τότε καθαίρονται καὶ ἀπαλλάσσονται τῆς κολάσεως.

Σχόλιον τοῦ Διασκευαστοῦ.

Τόσον ὁ Ἅγιος Διάδοχος, ὅσον καὶ ὁ σχολιαστής του Ἅγιος Μάξιμος, ἐννοοῦν τὴν προσωρινὴν κρίσιν τῆς ψυχῆς, τὴν ἀμέσως μετὰ θάνατον πραγματοποιουμένην· ἡ καθολικὴ κρίσις, ἥτις θὰ γίνῃ κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν, θὰ ἀναφέρεται εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀνθρώπους, μεθ' ἣν οἱ μὲν Δίκαιοι θὰ κληρονομήσουν τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ τὴν αἰώνιον κόλασιν (Ματθ. κε' 46).

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΛΒ΄

Τὶς ὁ λόγος τῶν ἁγιασμάτων καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἐπὶ ποίῳ σκοπῷ δεῖ αὐτοῖς προσιέναι.

Ποία ἡ αἰτία τῶν ἁγιασμάτων (τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας), ποία ἡ δύναμις καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν πρέπει νὰ προσερχώμεθα εἰς αὐτά.

Α΄. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου

ΜΕΓΑΣ Ἀρσένιός ποτε πρὸς τοὺς παρόντας τοιοῦτον διήγημα διηγήσατο· Μοναχός τις γηραιός, λέγων, τὴν πρᾶξιν μὲν καὶ πάνυ θαυμάσιος, ἀφελείᾳ δὲ ὅμως καὶ ἀμαθίᾳ σύντροφος, οὐ μετρίως ἦν ἔχων ἡμαρτημένως περὶ τὸ μυστήριον τῆς θείας Ἱερουργίας· ἔφασκε γὰρ ἐκεῖνος καὶ διετείνετο, ὡς ὃν μεταλαμβάνομεν θεῖον Ἄρτον, οὐκ αὐτό τε τὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν Σῶμά ἐστιν, ἀλλ' εἰς τύπον Ἐκείνου τινὰ καὶ εἰκόνα μεταδιδόμενος.

2. Ὅπερ τινὲς τῶν Γερόντων ἀκούσαντες, καὶ τῆς ἀτόπου ταύτης ὑπολήψεως τὸν γηραιὸν κατοικτείραντες, ἔρχονται πρὸς αὐτόν, καὶ ὃ περὶ αὐτοῦ ἤκουσαν ἀπαγγέλλουσιν. Ὁ δὲ καὶ οὕτως ἔχειν ἔφασκε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ταύτης τῆς γνώμης ἀμεταθέτως ἔχειν ἐνίστατο· οἱ δὲ οὐκ ἀνῆσαν, ἀλλὰ πολλαῖς τε καὶ ἰσχυραῖς πίστεσι μεταπείθειν αὐτὸν ἔσπευδον, ἦ μὴν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ τοῦ Χριστοῦ Σῶμα διϊσχυριζόμενοι. Παραπλησίως δὲ καὶ τὸν οἶνον, τὸ ζωοποιὸν Αὐτοῦ καὶ ἄχραντον Αἷμα.

3. Εἰ γὰρ ἄρτος, ἔφασκον, καὶ οἶνος ὑπῆρχον, ἀλλὰ τῇ τῶν εὐχῶν ἐπικλήσει καὶ ἱερολογίᾳ, τοῦ θείου Πνεύματος ἐπιφοιτῶντος, εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ μεταβάλλουσι, καὶ Σάρξ ἐστὶ Δεσποτική, καὶ Αἷμα τὸ ὑφ' ἡμῶν λαμβανόμενον.

4. Ἀλλ' ἐπειδὴ δυσπαράληπτον ἦν ἡμᾶς ἀνθρώπους γε ὄντας, κατὰ τὰ αἱμοβόρα θηρία, σαρκὸς ᾑμαγμένης μεταλαμβάνειν, ᾠκονόμησεν Αὐτὸς Ἐκεῖνος ὁ μεταλαμβανόμενος, δι' ὁμοίου καὶ συνήθους ἄρτου, εἰς Αὐτὸ δὴ τὸ Κυριακὸν Σῶμα μεταβάλλοντος ἀφανῶς, τὴν Ἱερουργίαν ἐπιτελεῖσθαι.

5. Ὅρα γὰρ πῶς καὶ τὸ Βάπτισμα· τῷ φαινομένῳ μὲν ὕδωρ ἐστί, καὶ ἱερολογιῶν ἀξιωθέν, θείου πληροῦται Πνεύματος, καὶ τὸ λοιπὸν οὐκ ἔστιν ὕδωρ ἁπλῶς· πῶς γὰρ ὅπερ ἀναγεννᾷ καὶ ἀναπλάττει τὸν βαπτιζόμενον, καὶ ἁμαρτίας ἐλεύθερον ἀκριβῶς δείκνυσι.

6. Τούτων δὴ καὶ τοιούτων ἄλλων ὑπὸ τῶν Γερόντων ῥηθέντων, κωφῷ ἐῴκεσαν ὑπᾴδεσθαι τὰ λεγόμενα· ἐκεῖνος γὰρ ἔτι διαπιστῶν ἦν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀπαιτῶν μόνην πληροφορίαν.

7. Ἄτοπον οὖν δόξαν τοῖς Γέρουσι τὸ περιϊδεῖν οὕτω σφαλλόμενον ἐξ ἀφελείας τὸν γηραιόν, αὐτοί τε σπουδαίως ηὔχοντο, κἀκεῖνον ὑπὲρ αὐτοῦ δεόμενον προσελάμβανον, ὥστε μὴ τοσούτους καμάτους καὶ ἱδρῶτας ἀσκήσεως ἐπὶ ματαίῳ γενομένους ὀφθῆναι.

8. Εἶθ' οὕτως ἑβδομάδος ἡμερῶν διαγενομένης, εἰς τὸν Ναὸν συνῆλθον ὁμοῦ, καὶ τῆς ἱερᾶς τελουμένης μυσταγωγίας, τοῦ θείου τε "Αρτου προκειμένου, ὢ τῆς σῆς, Χριστέ, δυνάμεως καὶ χρηστότητος! Βρέφος ἐθεωρεῖτο κατ' αὐτὸν δὴ τὸν καιρὸν τοῖς τρισὶ γέρουσιν, ὁ ἐν τῇ 'Ιερᾷ Τραπέζῃ κείμενος "Αρτος.

9. Εἶτα τοῦ 'Ιερέως ἐπὶ τῷ τὸν "Αρτον εἰς μέρη διελεῖν τὴν χεῖρα ἤδη ἐκτείναντος, ὤφθη αὐτοῖς "Αγγελος ἄνωθεν καταπτάς, καὶ μάχαιραν μετὰ χεῖρας ἔχων· ὅς τὸ προκείμενον θύσας Βρέφος, εἶτα τὸ Αἷμα αὐτοῦ ἐξεκένου τῷ ποτηρίῳ, καὶ καθ' ὅσον ὁ 'Ιερεὺς τὸν "Αρτον εἰς μικρὰς μερίδας διέκλα, κατὰ τοσοῦτον δὴ καὶ τὸν θεῖον "Αγγελον ἐκ τῆς τοῦ Βρέφους Σαρκὸς τμήματα διακόπτοντα εἶχον ὁρᾶν.

10. 'Επεὶ δὲ καὶ προσῆλθε ὁ πλανώμενος γηραιὸς μετασχεῖν τῆς θυσίας, κρέατος καθαροῦ τε καὶ ἡμαγμένου σαφῶς μετελάμβανε, τοῦτο καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ Γέροντι θεαθὲν διώρθωσέ τε αὐτὸν τῆς μὴ ὑγιοῦς κρίσεως, καὶ εὐχαριστίαν ἐποίει προσενεγκεῖν τῷ Θεῷ σὺν δάκρυσιν, οἵ τε ἄλλοι Γέροντες ὑπόθεσιν εὐφροσύνης τὴν αὐτοῦ διόρθωσιν ἐποιήσαντο.

'Ερμηνεία

Ο ΜΕΓΑΣ 'Αρσένιος διηγήθη κάποτε πρὸς τοὺς παρευρισκομένους Μοναχοὺς τὴν ἑξῆς ἱστορίαν: "Ενας Γέρων Μοναχός, ἀξιοθαύμαστος εἰς τὸ ἔργον καὶ τὰς ἀρετὰς τῆς ἀσκήσεως, περιέπεσε εἰς βαρύτατον σφάλμα ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας, λόγῳ τῆς ἁπλότητος καὶ ἀμαθείας, ποὺ τὸν διέκρινον. Συγκεκριμένως ἰσχυρίζετο καὶ ἔλεγεν, ὅτι ὁ "Αγιος "Αρτος, τὸν ὁποῖον μεταλαμβάνομεν, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ἀλλὰ τύπος καὶ εἰκὼν τοῦ Παναχράντου Σώματος.

2. Μόλις ἐπληροφορήθησαν τὴν ἐσφαλμένην καὶ βλάσφημον αὐτὴν ἀντίληψιν μερικοὶ ἐκ τῶν Γερόντων, ἐλυπήθησαν καὶ ἐθρηνολόγησαν τὸν Γέροντα· ἀμφιβάλλοντες δὲ περὶ τῶν λεγομένων, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ ἀναφέρουν αὐτά, ποὺ ἤκουσαν. 'Ο Γέρων τοὺς ἐβεβαίωσεν, ὅτι πράγματι αὐτὰ ποὺ ἐπληροφορήθησαν ἦσαν ἀληθῆ, καὶ ὅτι τὴν γνώμην του τὴν θεωρεῖ ὀρθήν, ἐπέμενε δὲ ἀμεταθέτως εἰς αὐτήν. 'Εκεῖνοι ὅμως δὲν ἀπεγοητεύθησαν, ἀλλ' ἐφρόντιζον νὰ τὸν μεταπείσουν μὲ πολλὰς καὶ πειστικὰς ἀποδείξεις, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεδείκνυον, ὅτι ὁ "Αγιος "Αρτος εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ Πανάγιον Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ κατ'ἀναλογίαν, ὁ οἶνος αὐτὸ τοῦτο τὸ ἄχραντον καὶ ζωοποιὸν 'Εκείνου Αἷμα.

3. Συνεχίζοντες οἱ Πατέρες τὴν πρὸς τὸν Γέροντα ἐκεῖνον 'Ασκητὴν διαφώτισιν ἔλεγον ἀκόμη· κατ' ἀρχὴν τὰ ὁρατὰ στοιχεῖα τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας εἶναι πράγματι ἄρτος καὶ οἶνος, πλὴν ὅμως μὲ τὰς λειτουργικὰς εὐχάς, τὴν ἱερολογίαν τῆς τελετῆς, καὶ τὴν ἐπίκλησιν καὶ ἐπιφοίτησιν τοῦ 'Αγίου Πνεύματος, μεταβάλλονται εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Κατόπιν δὲ τῆς ὑπερφυσικῆς αὐτῆς μεταβολῆς δὲν μεταλαμβάνομεν πλέον τὰ φυσικὰ στοιχεῖα, ἄρτον καὶ οἶνον, ἀλλὰ τὴν Δεσποτικὴν Σάρκα καὶ τὸ Αἷμα.

4. Ἐπειδὴ ὅμως δι' ἡμᾶς, ποὺ εἴμεθα ἄνθρωποι, εἶναι δύσκολον νὰ δοκιμάσωμεν, ὅπως τὰ σαρκοβόρα θηρία, αἱματωμένην σάρκα, δι' αὐτὸ ᾠκονόμησεν Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Μεταλαμβανόμενος νὰ τελεσιουργῆται τὸ μυστήριον ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου καὶ νὰ μεταβάλῃ αὐτὰ κατὰ τρόπον ἀόρατον εἰς τὸ Κυριακὸν Σῶμα.

5. Πρόσεξε—τοῦ ἔλεγον—τί συμβαίνει καὶ εἰς τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος· κατὰ τὸ φαινόμενον εἶναι ὕδωρ· κατόπιν ὅμως τῆς ἱερουργίας τοῦ Μυστηρίου ἐξαγιάζεται μὲ τὴν Χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ὥστε νὰ μὴ εἶναι πλέον ἁπλοῦν φυσικὸν ὕδωρ (ἀλλὰ καθάρσιον ἁμαρτίας). Πῶς ὅμως εἶναι δυνατὸν οἱ αἰσθητοὶ ὀφθαλμοὶ νὰ ἴδουν ἀκριβῶς τὸ ἀόρατον καὶ ὑπερφυσικὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ἀναγεννᾷ καὶ ἀναπλάσσει τὸν βαπτιζόμενον καὶ τὸν καθιστᾷ τελείως ἐλεύθερον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν;

6. Μὲ αὐτὰς λοιπὸν καὶ παρομοίας διδασκαλίας προσεπάθουν οἱ Γέροντες νὰ μεταπείσουν τὸν πλανηθέντα· ματαίως ὅμως! Ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐψιθύριζαν εἰς κωφόν. Ἐκεῖνος ἐξηκολούθει νὰ ἀμφιβάλλῃ καὶ νὰ ἐπιζητῇ μόνην τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων πληροφορίαν.

7. Ἀλλὰ καὶ οἱ Γέροντες ἐπέμενον, θεωροῦντες μάλιστα ὡς τελείως ἄτοπον τὴν ἰδέαν νὰ ἀδιαφορήσουν καὶ νὰ περιφρονήσουν τοιουτοτρόπως τὸν ἐξ ἀφελείας, καὶ οὐχὶ ἐκ βλασφήμου προθέσεως, πλανώμενον γηραιὸν Μοναχόν. Ἀμέσως λοιπὸν ἤρχισαν νὰ προσεύχωνται θερμῶς ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον προέτρεψαν νὰ προσεύχεται, διὰ νὰ μὴ πᾶνε χαμένοι τόσοι ἱδρῶτες καὶ κόποι τῆς ἀσκήσεως.

8. Κατόπιν αὐτοῦ τοῦ ἐπιμόνου ἀγῶνος τῆς προσευχῆς ἐπέρασεν ἀκόμη μία ἑβδομάς. Πρὸς τὸ τέλος λοιπὸν αὐτῆς τῆς ἑβδομάδος συνεκεντρώθησαν ὅλοι οἱ Γέροντες εἰς τὸν Ναόν, διὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν. Καὶ τότε, ὢ τῆς δυνάμεώς Σου καὶ τῆς χρηστότητος, Χριστέ! συνέβη πρᾶγμα φοβερὸν καὶ παράδοξον. Ἐνῷ ἐτελεῖτο ἡ ἱερὰ Μυσταγωγία καὶ εὑρίσκετο ἐνώπιον τοῦ λειτουργοῦ Ἱερέως ὁ Ἅγιος Ἄρτος, παρουσιάζεται, ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμήν, εἰς τοὺς καταπλήκτους ὀφθαλμοὺς τριῶν παρισταμένων Γερόντων, καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἁγίου Ἄρτου, ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἕνα Βρέφος.

9. Μετά, ὅταν ἀκριβῶς ὁ Ἱερεὺς ἥπλωσε τὴν χεῖρα του, διὰ νὰ διαμοιράσῃ τὸν Ἅγιον Ἄρτον εἰς μικρότερα τεμάχια, ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς Γέροντας αὐτοὺς Ἄγγελος κατελθὼν ἐξ οὐρανοῦ καὶ κρατῶν μάχαιραν· ὁ θεῖος αὐτὸς Ἄγγελος, ἀφοῦ ἐθυσίασεν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης τὸ θεῖον ἐκεῖνο Βρέφος, ἐγέμισε μὲ τὸ αἷμα του τὸ Ἅγιον Ποτήριον. Ἐν ὅσῳ δὲ ὁ λειτουργὸς Ἱερεὺς κατετεμάχιζε τὸν Ἅγιον Ἄρτον εἰς μικρότερα τμήματα, ἔβλεπον, ὅτι ἀντιστοίχως καὶ ὁ Ἄγγελος κατέκοπτε τὰς σάρκας τοῦ Βρέφους εἰς μικρότερα τεμάχια.

10. Μόλις δὲ προσῆλθεν ὁ πλανώμενος γηραιὸς Μοναχός, διὰ νὰ μεταλάβῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, μεταλάμβανε καθαροῦ κρέατος καὶ αἱματωμένου· τὸ παράδοξον καὶ φοβερὸν αὐτὸ θέαμα δὲν τὸ εἶδον

μόνον οἱ τρεῖς Γέροντες, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀμφιβάλλων Μοναχός. Ὅταν δὲ εἶδεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, κατετρόμαξε καὶ ηὐχαρίστει μετὰ δακρύων τὸν Θεόν, διότι τοῦ ἔδειξε τὴν ἀλήθειαν· ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι Γέροντες ἐχάρησαν καὶ ηὐχαριστήθησαν ἀπὸ τὴν διόρθωσίν του.

Β'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΛΕΓΟΝ περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀπολλῶ, ὅτι εἶχε μαθητὴν ὀνόματι Ἰσαάκ, πεπαιδευμένον εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν· καὶ ὅταν εἰσήρχετο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἔμελλε μεταλαβεῖν τῆς Ἁγίας Προσφορᾶς, οὐ συνεχώρει τινὰς εἰσελθεῖν εἰς ὁμιλίαν αὐτοῦ.

2. Ἔλεγε δέ, ὅτι πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν· καὶ ὅταν ἀπέλυεν ἡ σύναξις, ὡς ὑπὸ πυρὸς ἦν διωκόμενος, ζητῶν καταλαβεῖν τὸ κελλίον αὐτοῦ· πολλάκις δὲ ἐδίδοτο τοῖς ἀδελφοῖς παξαμάτης καὶ ποτήριον οἴνου, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐλάμβανεν αὐτά, οὐκ ἀπωθούμενος τὴν εὐλογίαν τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τὴν τῆς συνάξεως ἐπικρατῶν ἡσυχίαν.

3. Ἐγένετο δὲ αὐτὸν ἀῤῥωστήσαντα κατακεῖσθαι, καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοὶ ἦλθον τοῦ ἐπισκέψασθαι αὐτόν, καὶ μετὰ τὸ ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ἀῤῥωστίας αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ· Ἀββᾶ Ἰσαάκ, διατὶ ἀπὸ συνάξεως φεύγεις τοὺς ἀδελφούς;

4. Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς· οὐ τοὺς ἀδελφοὺς φεύγω, ἀλλὰ τὴν τῶν δαιμόνων κακοτεχνίαν· καὶ γὰρ ἐάν τις κατέχῃ λαμπάδιον φωτός, καὶ βραδύνῃ εἰς τὸν ἀέρα ἱστάμενος, σβέννυται ἀπ' αὐτοῦ· οὕτω καὶ ἡμεῖς, φωτιζόμενοι ὑπὸ τῆς Ἁγίας Προσφορᾶς, ἐὰν βραδύνωμεν ἔξω τοῦ κελλίου, σκοτίζεται ὁ νοῦς.

5. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος, ὅταν ἔμελλεν εἰς σύναξιν ἐλθεῖν, ἐκάθητο κατ' ἰδίαν διακρίνων τοὺς λογισμοὺς ἑαυτοῦ ὡσεὶ ὥραν, καὶ οὕτως ἐξήρχετο.

6. Καὶ ἕτερος δὲ ἀδελφὸς τοῖς αὐτοῖς λογισμοῖς παλαίων καὶ οὕτω περὶ τῶν ἁγιασμάτων, ὡς ὁ ἄνωθεν εἰρημένος Γέρων ἀμφιβάλλων τε καὶ δυσπιστῶν, ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν προσληφθεὶς εἰς σύναξιν, τοιαῦτά τινα ἰδεῖν διηγεῖτο, τῶν ἀδελφῶν τῶν προσλαβομένων αὐτὸν δεομένων ἐκτενῶς δειχθῆναι αὐτῷ θεόθεν τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, ἵνα τοὺς τῆς ἀπιστίας λογισμοὺς ἀποβάληται.

7. Ἀπολυθείσης οὖν τῆς συνάξεως, διηγήσατο αὐτοῖς ὁ ἀδελφὸς λέγων, ὅτι μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὸν Ἀπόστολον, ὡς ἀνῆλθεν ὁ Διάκονος ἀναγνῶναι τὸ Εὐαγγέλιον, εἶδον τὴν στέγην τῆς Ἐκκλησίας ἀνεωχθεῖσαν καὶ τὸν οὐρανὸν φαίνοντα, τὸν δὲ Διάκονον πυρὶ κυκλωθέντα πάντοθεν.

8. Εἶτα προσενεχθέντων τῶν Δώρων καὶ προτεθέντων, εἶδον τοὺς οὐρανοὺς ἀνοιγέντας, καὶ ἐπὶ τὰ θεῖα Δῶρα κατερχόμενον πῦρ, καὶ μετὰ τὸ πῦρ, πλῆθος Ἀγγέλων, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν Παιδίον, καὶ ἕτερα πρόσωπα δύο, ὧν τὸ κάλλος οὐκ ἔστιν εἰπεῖν· ἦν γὰρ τὸ φέγγος αὐτῶν ὡσεὶ ἀστραπή· καὶ οἱ μὲν Ἄγγελοι ἔστησαν κύκλῳ τῆς Τραπέζης, τὸ δὲ Παιδίον ἐπεκάθητο τῇ τραπέζῃ.

9. Ὡς δὲ προσήγγισαν οἱ Ἱερεῖς κλάσαι τοὺς τῆς προθέσεως ἄρτους, εἶδον τὰ δύο πρόσωπα ἐκεῖνα τὰ θαυμαστά, προσελθόντα καὶ κρατήσαντα τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ Παιδίου, καὶ ᾗ κατεῖχον μαχαίρᾳ σφάξαντας τὸ Παιδίον, καὶ τὸ Αἷμα Αὐτοῦ εἰς τὸ ποτήριον ἐκκενώσαντας· εἶτα κατακόψαντας τὸ Σῶμα Αὐτοῦ καὶ θέντας ἐπάνω τῶν ἄρτων, καὶ εὐθὺς ἐγένοντο οἱ ἄρτοι Σῶμα.

10. Ὡς δὲ προσῆλθον οἱ ἀδελφοὶ μεταλαβεῖν, ἐδόθη μοι Σῶμα καθαρόν, καὶ μὴ δυνάμενος αὐτοῦ μεταλαβεῖν, ἔκλαιον· καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης εἰς τὰ ὦτά μου· ἄνθρωπε, διατὶ οὐ μεταλαμβάνεις; οὐκ ἔστι τοῦτο, ὃ ἐζήτησας; Κἀγὼ εἶπον· ἵλεώς μοι γενοῦ, Κύριε, οὐ δύναμαι σῶμα φαγεῖν.

11. Καὶ πάλιν ἡ φωνή· μάθε οὖν, ὅτι εἰ ἠδύνατο ἄνθρωπος σῶμα μεταλαμβάνειν, σῶμα ἂν εὑρίσκετο, καθὼς καὶ σὺ εὗρες, ἀλλ' οὐ δύναται σῶμα φαγεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν, ἄρτους ἔταξε τῆς προθέσεως· εἰ οὖν ἐπίστευσας, μετάλαβε καὶ αὐτός· ἐγὼ δὲ εἶπον· πιστεύω, Κύριε· καὶ τοῦτό μου εἰπόντος, ἐγένετο εὐθὺς τὸ σῶμα, ὅπερ εἶχον ἐν τῇ χειρί μου ἄρτος, καὶ εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ μετέλαβον.

12. Τελεσθείσης δὲ τῆς ἱερᾶς Μυσταγωγίας, εἶδον παραπλησίως τὴν στέγην τῆς Ἐκκλησίας ἀνεῳγμένην, καὶ τὰς θείας καὶ οὐρανίους Δυνάμεις εἰς τοὺς οὐρανοὺς αὖθις ἀνυψωθείσας.

13. Ταῦτα διηγουμένου τοῦ ἀδελφοῦ, ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοί, καὶ κατανυγέντες ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ δωρεᾷ τοῦ Χριστοῦ, ἀπῆλθον εὐχαριστοῦντες καὶ δοξάζοντες Αὐτόν.

Ἑρμηνεία

ΔΙΗΓΟΥΝΤΟ, ὅτι ὁ Ἀββᾶς Ἀπολλὼ εἶχεν ἕνα μαθητήν, ὀνομαζόμενον Ἰσαάκ· οὗτος εἶχε μορφωθῇ καὶ εἶχεν ἀσκηθῇ εἰς κάθε ἀγαθὸν καὶ ἐνάρετον ἔργον. Οὗτος, ὅταν εἰσήρχετο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐπρόκειτο νὰ μεταλάβῃ τῆς Ἁγίας Κοινωνίας, δὲν ἐπέτρεπεν εἰς οὐδένα νὰ τὸν πλησιάσῃ καὶ νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ.

2. Ἔλεγε δέ, ἀπολογούμενος τρόπον τινά, ὅτι ὅλα εἶναι καλὰ καὶ ὠφέλιμα εἰς τὸν καιρόν των ( ). Μόλις δὲ ἐτελείωνεν ἡ σύναξις τῆς θείας Λειτουργίας, ἔφευγεν, ὡς νὰ κατεδιώκετο ἀπὸ φωτιάν, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ κελλί του. Πολλὰς φορὰς προσεφέρετο, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ἕνα ποτηράκι κρασὶ καὶ ἕνα παξιμάδι, ὡς εὐλογία, εἰς τοὺς ἀδελφούς. Αὐτὴν τὴν εὐλογίαν δὲν τὴν ἐλάμβανεν, οὐχὶ περιφρονῶν τὴν εὐλογίαν τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' ἐπιθυμῶν νὰ διατηρήσῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ σιωπὴν τῆς συνάξεως.

3. Κάποτε ὁ Ἰσαὰκ ἀρρώστησε καὶ κατέκειτο εἰς τὴν ψάθαν του. Μόλις τὸ ἐπληροφορήθησαν οἱ ἀδελφοί, ἦλθον νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸν ἠρώτησαν πῶς ἠσθένησε, πῶς εἶναι τώρα καὶ τὰ παρόμοια, τοῦ ὑποβάλλουν καὶ τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν:

—Διατί, Ἀββᾶ Ἰσαάκ, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς συνάξεως ἀναχωρεῖς ἀμέσως, ὡς νὰ ἀποφεύγῃς τοὺς ἀδελφούς;

4. Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ ἀπήντησε:

—Δὲν ἀποφεύγω τοὺς ἀδελφούς, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὸ κακὸν πονηρίαν τῶν δαιμόνων. Διότι ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν κανεὶς κρατῇ ἕνα κεράκι ἀναμμένο καὶ καθυστερήσῃ εἰς ρεῦμα ἀέρος, σβύνει τὴν φλόγα τοῦ κεριοῦ ὁ ἀέρας, τοιουτοτρόπως καὶ ἡμεῖς, ὅταν φωτισθῶμεν ἀπὸ τὴν μετάληψιν τῆς Ἁγίας Κοινωνίας καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ καθυστερήσωμεν ἀσκόπως ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί μας, σκοτίζεται ἀμέσως ὁ νοῦς μας.

5. Διὰ τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα ἔλεγον τὸ ἑξῆς: ὅταν ἐπρόκειτο νὰ

---

1) Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι... καιρὸς τοῦ σιγᾶν καὶ καιρὸς τοῦ λαλεῖν» (Ἐκκλ. γ' 1—7).

Ο ΟCΙΟC
ΑΒ
ΒΑC
ΙCΑ
ΑΚ

ἔλθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν σύναξιν, ἐκάθητο περίπου μίαν ὥραν, μόνος του, ἐξετάζων μετὰ προσοχῆς τοὺς λογισμούς του, καὶ μετὰ ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ κελλί του διὰ τὴν σύναξιν.

6. Καὶ ἄλλος, πάλιν, ἀδελφὸς ἐπάλαιε μὲ τοὺς ἰδίους λογισμοὺς περὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἁγίων Δώρων, ἀμφιβάλλων καὶ δυσπιστῶν, ὅπως ὁ προηγουμένως ἀναφερθεὶς Γέρων, ἐὰν ὄντως εἶναι Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ ἢ ἁπλᾶ σύμβολα καὶ τύποι. Οὗτος λοιπὸν προσεκλήθη ὑπὸ τῶν ὑπολοίπων ἀδελφῶν εἰς σύναξιν· ἐνώπιον δὲ τῶν ἀδελφῶν διηγήθη, ὅτι εἶδε καὶ αὐτὸς τοιαῦτα παράδοξα καὶ θαυμαστὰ κατὰ τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀδελφοί, ποὺ τὸν προσεκάλεσαν εἰς τὴν σύναξιν, ἐδέοντο μετὰ θερμότητος εἰς τὸν Θεὸν νὰ τοῦ δείξῃ, διὰ θαύματος, τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ἀποβάλῃ ἀπὸ τὴν ψυχήν του τοὺς λογισμοὺς τῆς ἀπιστίας.

7. Μετὰ λοιπὸν τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας Λειτουργίας, ὁ ἀδελφὸς αὐτὸς διηγήθη εἰς τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς τὰ ἑξῆς:

«Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἀποστόλου καὶ ἐνῷ ὁ Διάκονος ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἄμβωνα διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, εἶδον νὰ ἀνοίγῃ ἡ στέγη τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ φαίνεται ὁ οὐρανός· συγχρόνως εἶδον τὸν Διάκονον νὰ κυκλώνεται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη μὲ πῦρ».

8. «Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ἐγένετο ἡ προσκομιδὴ καὶ προσφορὰ τῶν τιμίων Δώρων—συνέχισεν ὁ ἀδελφὸς—εἶδον νὰ ἀνοίγουν οἱ οὐρανοὶ καὶ νὰ κατέρχεται ἐπάνω εἰς τὰ τίμια Δῶρα πῦρ· μετὰ δὲ τὸ πῦρ, πλῆθος Ἀγγέλων, ἐχόντων εἰς τὸ μέσον αὐτῶν Παιδίον· μαζὶ δὲ καὶ ἄλλα δύο πρόσωπα, ποὺ τὸ κάλλος των ἦτο ἀπερίγραπτον. Τὸ πρόσωπόν των ἦτο φωτεινόν, ὅπως ἡ ἀστραπή. Κατόπιν οἱ μὲν Ἄγγελοι ἐκάθησαν γύρω τῆς Ἁγίας Τραπέζης, κυκλικῶς, ἐνῷ τὸ Παιδίον ἐνεθρονίσθη ἐπάνω εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν».

9. «Μόλις δὲ προσήγγισαν οἱ Ἱερεῖς, διὰ νὰ διαμοιράσουν τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως εἶδον—συνέχισεν ὁ ἀδελφὸς—τὰ δύο ἐκεῖνα θαυμαστὰ πρόσωπα νὰ πλησιάζουν, νὰ κρατοῦν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ Παιδίου, καί, μὲ μίαν μάχαιραν ποὺ ἐκράτουν, νὰ τὸ σφάζουν ἐκχέοντες τὸ Αἷμα Αὐτοῦ εἰς τὸ Ἅγιον Ποτήριον. Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ κατετεμάχισαν τὸ Σῶμα τοῦ Παιδίου, εἶδον νὰ τοποθετοῦν τὰ αἱματωμένα τεμάχια τῆς Σαρκὸς ἐπάνω ἀπὸ τὰ τεμάχια τῶν ἄρτων· ἀμέσως δὲ οἱ ἄρτοι ἐγένοντο καὶ αὐτοὶ τεμάχια Σαρκός».

10. «Μόλις δὲ ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς θείας Μεταλήψεως οἱ προσερχόμενοι ἀδελφοὶ μεταλάμβανον τεμαχίων Σαρκός, ἐδόθη δὲ καὶ εἰς ἐμὲ τοιαύτη καθαρὰ Σὰρξ διὰ νὰ μεταλάβω. Ἐγὼ δέ, ἐπειδὴ δὲν ἠδυνάμην νὰ γευθῶ καθαρὰν Σάρκα, ἔκλαιον. Τότε ᾐσθάνθην μίαν φωνὴν νὰ ψιθυρίζῃ εἰς τὸ αὐτί μου:

—Ἄνθρωπε, διατί δὲν μεταλαμβάνεις; δὲν εἶναι τοῦτο αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐζήτησες;

—Ἵλεως γενοῦ, Κύριε, εἰς ἐμέ—ἀπήντησα—δὲν δύναμαι καθόλου νὰ φάγω σῶμα».

11. «Τότε ἤκουσα καὶ πάλιν τὴν ἀποκαλυπτικὴν ἐκείνην θείαν φωνὴν νὰ μοῦ λέγῃ:

—Μάθε λοιπὸν ἐξ αὐτοῦ ὅτι, ἐὰν ἠδύνατο ὁ ἄνθρωπος νὰ μεταλάβῃ καθαρὸν σῶμα, ἀσφαλῶς ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου θὰ εὑρίσκετο σῶμα, ὅπως καὶ σὺ τὸ εὗρες. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ μεταλάβῃ σῶμα, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν ὥρισε τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, ὥστε δι᾿ αὐτῶν νὰ μεταλαμβάνουν οἱ πιστοί. Ἐὰν λοιπὸν ἐπίστευσες, ὅτι ὑποκάτω τοῦ ἡγιασμένου Ἄρτου ἐνυπάρχει αὐτὸ τοῦτο τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, μετάλαβε καὶ ὁ ἴδιος.

—Πιστεύω, Κύριε,—ἀπήντησα τότε ἐγώ.

Λέγων αὐτὰ ἀμέσως τὸ σῶμα ποὺ ἐκράτουν, ἔγινε πάλιν ἄρτος· εὐχαριστήσας δὲ τὸν Θεὸν μετέλαβον».

12. «Ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ ἱερὰ Μυσταγωγία εἶδον πάλιν νὰ ἀνοίγῃ ἡ στέγη τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς θείας καὶ οὐρανίους Δυνάμεις νὰ ἀνυψοῦνται πρὸς τὸν οὐρανόν».

13. Ἀπὸ τὴν διήγησιν τοῦ ἐξαισίου αὐτοῦ θαύματος, οἱ ἀδελφοὶ κατενύγησαν διὰ τὴν τοιαύτην δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀνεχώρησαν εὐχαριστοῦντες καὶ δοξάζοντες τὸν Κύριον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΛΓ΄

Πῶς δεῖ, καὶ πότε τοῖς ἁγιάσμασι προσιέναι, καὶ μετὰ ποίου συνειδότος.

Πῶς καὶ πότε πρέπει νὰ προσερχώμεθα εἰς τὴν μετάληψιν τῶν θείων Δώρων καὶ πῶς πρέπει νὰ εἶναι ἡ συνείδησίς μας.

Α΄. Παλλαδίου.

Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ Μωϋσῆς ὁ αἰθίοψ, ὑπὸ τοῦ τῆς πορνείας πολεμούμενος δαίμονος, πᾶν εἶδος ἀσκήσεως καὶ κακοπαθείας ἐπεδείξατο, ἀλλ' οὐκ ἴσχυσε τοῦ πάθους ἀπαλλαγῆναι.

2. Μετὰ οὖν τὸ ἐπιδείξασθαι αὐτὸν τὴν ἀνυπέρβλητον καρτερίαν ἐκείνην, τότε λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας τοῦ Χριστοῦ Ἱερεὺς Ἰσίδωρος ὁ ἐν Σκήτει· παῦσαι λοιπὸν τοῖς δαίμοσι φιλονεικῶν, ἀδελφὲ Μωϋσῆ, καὶ μὴ αὐτοῖς οὕτως ἐπέμβαινε· μέτρα γάρ εἰσι καὶ τῆς εἰς δαίμονας μάχης ἐν τῇ ἀσκήσει.

3. Ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἀδάμας Μωϋσῆς λέγει αὐτῷ· οὐ μὴ παύσομαι μάχεσθαι μετ' αὐτῶν, ἕως οὗ παύσηταί μου ἡ φαντασία τῶν ἐνυπνίων. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ μέγας Ἰσίδωρος· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τοῦ νῦν πέπαυταί σου τὰ ἀπρεπῆ ἐνύπνια, λοιπὸν μετὰ παῤῥησίας τοῖς θείοις πρόσελθε κοινωνήσων Μυστηρίοις.

Ἑρμηνεία

Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ Μωϋσῆς ὁ Αἰθίοψ, ἐπειδὴ ἐπολεμεῖτο ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας, ἐπέβαλλεν εἰς τὸν ἑαυτόν του πᾶν εἶδος ἀσκήσεως καὶ κακοπαθείας, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπαλλαγῇ τελείως ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό.

2. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπέδειξε μίαν τόσον σκληρὰν καὶ ἀκατανίκητον καρτερικότητα εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ πάθους αὐτοῦ, τὸν συνήντησε μίαν ἡμέραν ὁ μέγας Ἱερεὺς τοῦ Χριστοῦ Ἰσίδωρος, ποὺ ἐλειτούργει εἰς τὸν Ναὸν τῆς Σκήτης καὶ τοῦ λέγει:

—Παῦσον, ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα, ἀδελφὲ Μωϋσῆ, νὰ φιλονεικῇς μὲ τοὺς δαίμονας καὶ μὴ τοὺς προκαλῇς ἔτσι· διότι καὶ εἰς τὴν ἄσκησιν ὑπάρχουν μέτρα κατὰ τὴν μάχην πρὸς τοὺς δαίμονας.

3. Εἰς τὴν σύστασιν αὐτὴν τοῦ Ὁσίου Ἰσιδώρου ἀπαντᾷ ὁ ἀδάμας τοῦ Χριστοῦ Μωϋσῆς:

—Δὲν θὰ παύσω νὰ μάχωμαι μαζί τους, ἐφ' ὅσον δὲν σταματᾷ ἡ ἐνόχλησις τῆς ἐκ τῶν ὀνείρων φαντασίας.

Βλέπων τὴν θαρραλέαν καὶ ἡρωϊκὴν αὐτὴν ἀποφασιστικότητα τοῦ Ἀββᾶ Μωϋσῆ ὁ Μέγας Ἰσίδωρος τοῦ λέγει ἐκ δευτέρου:

—Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς θὰ σταματήσουν τὰ ἀπρεπῆ ὄνειρα· δι᾽ αὐτὸ μὲ θάρρος νὰ προσέλθῃς νὰ μεταλάβῃς τῶν ἀχράντων Μυστηρίων.

Β'. Τοῦ αὐτοῦ.

ΕΙΔΟΜΕΝ κατὰ τὸ ὄρος τῆς Θηβαΐδος Πρεσβύτερόν τινα, Εὐλόγιον τοὔνομα, ὃς ἐν τῷ προσφέρειν Θεῷ τὰ Δῶρα, τοσαύτην Χάριν ἐλάμβανε γνώσεως, ὡς ἑκάστου τῶν προσερχομένων Μοναχῶν τὰς γνώμας εἰδέναι. Οὗτος πολλάκις ἰδὼν τοὺς Μοναχοὺς μέλλοντας προσιέναι τῷ θυσιαστηρίῳ, ἐπισχὼν αὐτοῖς ἔλεγε· πῶς κατατολμᾶτε τοῖς Ἁγίοις προσελθεῖν Μυστηρίοις, πονηρὰς τὰς διανοίας ἔχοντες;

2. Καὶ σὺ μὲν ἐλογίσω τῇ νυκτὶ ταύτῃ τὴν ἀπρεπῆ τῆς πορνείας ἐνθύμησιν, ὁ δὲ ἕτερός, φησιν, ἐλογίσατο ἐν τῇ ἑαυτοῦ διανοίᾳ, ὅτι οὐδὲν διαφέρει κἂν ἁμαρτωλόν, κἂν δίκαιον προσελθεῖν τῇ Χάριτι τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ ἄλλος διεκρίθη πρὸς τὸ δῶρον, εἰ ἄρα ἁγιάσει με προσελθόντα.

3. Ὑποχωρήσατε οὖν μικρὸν τῶν Ἁγίων Μυστηρίων καὶ μετανοήσατε ἐκ ψυχῆς, ἵνα ἄφεσις ὑμῖν γένηται τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ ἄξιοι γενήσεσθε τῆς Χριστοῦ Κοινωνίας· ἐὰν δὲ μὴ πρῶτον τὰς ἐνθυμήσεις καθάρητε, οὐ μὴ δυνήσησθε προσελθεῖν τῇ Χάριτι τοῦ Χριστοῦ.

Ἑρμηνεία

ΕΓΝΩΡΙΣΑΜΕΝ ἕνα Πρεσβύτερον, ποὺ ἐλέγετο Εὐλόγιος καὶ ἠσκήτευεν εἰς τὸ ὄρος τῆς Θηβαΐδος· οὗτος λοιπὸν εἶχε πλουτισθῆ μὲ τόσην Χάριν παρὰ Θεοῦ, ὥστε, καθὼς προσέφερε τὰ Τίμια Δῶρα εἰς τοὺς προσερχομένους πρὸς μετάληψιν αὐτῶν, ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ τὰς σκέψεις καὶ τοὺς λογισμοὺς τῶν προσερχομένων Μοναχῶν. Πολλὰς φοράς, βλέπων τοὺς Μοναχοὺς νὰ προσέρχωνται πρὸ τοῦ Ἱεροῦ Θυσιαστηρίου, τοὺς ἠμπόδιζε καὶ τοὺς ἔλεγε:

—Πῶς τολμᾶτε νὰ προσέρχεσθε εἰς τὰ Ἅγια Μυστήρια, ἐνῷ οἱ λογισμοί σας εἶναι πονηροί;

2. Καὶ σὺ μὲν—ἔλεγεν ἀπευθυνόμενὸς εἰς ὡρισμένον—αὐτὴν τὴν νύκτα ἐμόλυνες τὴν διάνοιάν σου μὲ τὴν ἀπρεπῆ τῆς πορνείας ἐνθύμησιν· σὺ—ἔλεγε πρὸς ἄλλον—ἐσκέφθης, ὅτι ἐνώπιον τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ προσέλθῃ καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ὁ δίκαιος (δυνάμενοι νὰ δικαιωθῶσιν ἀμφότεροι)· σὺ πάλιν—ἀπευθυνόμενος πρὸς τρίτον—ἐσκέφθης, ἐὰν ἔχουν τὴν δύναμιν τὰ Τίμια Δῶρα νὰ μὲ ἁγιάσουν προσερχόμενον.

3. Ὅλοι λοιπὸν σεῖς, ποὺ ἠνωχλήθητε, εἴτε ἀπὸ αἰσχροὺς εἴτε ἀπὸ ἀσεβεῖς λογισμούς, ἀπομακρυνθῆτε ὀλίγον ἀπὸ τὰ Ἅγια Μυστήρια καὶ μετανοήσατε μὲ τὴν ψυχήν σας, διὰ νὰ ἀφεθοῦν αἱ ἁμαρτίαι σας καὶ νὰ καταστῆτε ἄξιοι τῆς Ἁγίας Κοινωνίας. Ἐὰν προηγουμένως δὲν καθαρίσετε τὰς σκέψεις σας, δὲν θὰ δυνηθῆτε νὰ προσέλθητε διὰ νὰ δεχθῆτε τὴν Χάριν τοῦ Χριστοῦ.

Γ'. Εκ τοῦ Διαλόγου.

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝ, ἀδελφὲ Πέτρε, μετὰ δακρύων τῷ Θεῷ καθημερινὰς θύειν θυσίας διὰ τῆς Σαρκὸς Αὐτοῦ καὶ τοῦ Αἵματος· αὕτη γὰρ καὶ μόνη ἡ θυσία ἐκ τοῦ αἰωνίου θανάτου τὴν ψυχὴν ῥύεται.

2. Ἀναγκαῖον γάρ ἐστιν, ἐν ᾧ ταῦτα πράττομεν, ἵνα ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν συντριβῇ καρδίας θυσίαν τῷ Θεῷ προσενέγκωμεν· τοῦ γὰρ Πάθους τοῦ Κυρίου τὰ Μυστήρια ἐπιτελοῦντες ὀφείλομεν μιμνήσκεσθαι, καὶ τοῦτο μιμήσασθαι ὅπερ πράττομεν· τότε γὰρ ἀληθῶς ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Θεῷ θυσία προσφέρεται, ὅταν ἡμᾶς αὐτοὺς θυσίαν ποιήσωμεν.

3. Παραφυλάττεσθαι δὲ ἡμᾶς χρή, ἵνα καὶ μετὰ τὸν τῆς εὐχῆς καιρόν, τοῦ Θεοῦ παρέχοντος δύναμιν, τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐν τῷ αὐτῷ φόβῳ φυλάξωμεν, μὴ ἐῶντες ὑπὸ λογισμοῦ χαυνώσεως τοῦτον διαλυθῆναι, μήτε ὑπὸ ματαίας ἀφροσύνης τοῦτον διαρπασθῆναι, καὶ τὴν ψυχὴν ἀπολέσαι τὸ κέρδος τῆς κατανύξεως.

4. Οὕτω γὰρ καὶ Ἄννα ὅπερ ᾐτήσατο καρπώσασθαι ἠξιώθη, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἐν δάκρυσι δέησιν ἐν αὐτῷ τῷ φρονήματι τοῦ λογισμοῦ ἑαυτὴν διεφύλαξε, περὶ ἧς καὶ γέγραπται, ὅτι «τὸ πρόσωπον αὐτῆς οὐ συνέπεσεν ἔτι».

5. Δεῖ δὲ γινώσκειν, ὅτι ἐκεῖνος τῶν ἑαυτοῦ πταισμάτων συγχώρησιν ὀρθῶς αἰτεῖται, ὃς πρότερον τὰ εἰς αὐτὸν πλημμεληθέντα συγχωρήσει· δῶρον γὰρ οὐ λήψεταί τις, εἰ μὴ πρότερον τὴν κακίαν ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ διώξει· αὐτὴ γὰρ ἡ Ἀλήθεια εἴρηκεν· «ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ» καὶ τὰ ἑξῆς.

6 Ἐν τούτῳ οὖν κατανοῆσαί ἐστιν, ὅτι ἐν ὅσῳ πάντα τὰ πταίσματα διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ δώρου λύονται, διὰ τῆς μνησικακίας πάλιν ἀνακαινίζονται, καὶ διὰ ταύτην οὐδὲ τὸ δῶρον ὁ Θεὸς προσδέχεται.

7. Καθὼς καὶ διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ δούλου διδασκόμεθα τοῦ τὰ μυρία τάλαντα ὀφείλοντος καὶ συγχωρηθέντος· εἶτα διὰ τὸ ἀπαιτεῖν τὰ ἑκατὸν δηνάρια, ἅπερ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ συνδούλου ἐχρεωστεῖτο, πάλιν τὴν συγχώρησιν ἀνατρέψαντος, καὶ διὰ τὸ χρέος τῶν μυρίων ταλάντων τῇ κολάσει ὑποβληθέντος.

8. Ὀφείλομεν οὖν καὶ τοῖς πλησίον καὶ ἐκ μήκοθεν οὖσι, νοερῶς συναφθῆναι, καὶ τούτοις μετὰ ταπεινώσεως τὴν ψυχὴν ὑποτάξαι, καὶ διὰ καλοθελείας Αὐτῷ εὐαρεστῆσαι.

9. Καὶ ἡνίκα ὁ Κτίστης ἡμῶν τοιοῦτον λογισμὸν ἐν ἀληθείᾳ θεάσηται, παρευθὺς καὶ τὸ δῶρον ἡμῶν προσδέχεται καὶ ἐκ τῆς ἁμαρτίας λύει ἡμᾶς.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ Πέτρε, ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν καθημερινῶς καὶ μετὰ δακρύων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν διὰ τῆς Σαρκὸς καὶ τοῦ Αἵματος Αὐτοῦ. Διότι μόνον αὐτὴ ἡ θυσία ἔχει τὴν δύναμιν νὰ διασῴζῃ τὴν ψυχήν μας ἀπὸ τὸν αἰώνιον θάνατον.

2. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη, ὁσάκις ἐπιτελοῦμεν τὴν θυσίαν αὐτήν, νὰ τὴν προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν μετὰ συντριβῆς καρδίας, ἐφ' ὅσον, ἱερουργοῦντες τὰ Μυστήρια, ποὺ ἐξεικονίζουν τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου, ἔχομεν καθῆκον νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ σεπτὰ καὶ σωτήρια Πάθη καὶ νὰ μιμηθῶμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πράττομεν· δηλαδὴ τότε μόνον ἐπαξίως καὶ πραγματικῶς προσφέρεται θυσία ὑπὲρ ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν καὶ ἡμεῖς κάμωμεν τὸν ἑαυτόν μας θυσίαν.

3. Ἡμεῖς πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντα τὸν νοῦν μας, ὥστε καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς θείας Λειτουργίας καὶ τῆς προσευχῆς, διὰ τῆς Χάριτος καὶ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ Θεοῦ, αἱ ψυχαί μας νὰ εἶναι προφυλαγμέναι μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Ἄς προσέξωμεν νὰ μὴ διαλυθῇ ἐντὸς ἡμῶν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ λογισμὸν χαυνώσεως, οὔτε νὰ διαρπαγῇ ἀπὸ τὴν ματαίαν ἀφροσύνην, καὶ νὰ χάσῃ τοιουτοτρόπως ἡ ψυχή μας τὸ κέρδος τῆς κατανύξεως.

4. Ὡς γνωστὸν καὶ ἡ Ἄννα ἠξιώθη νὰ ἀπολαύσῃ αὐτὸ ποὺ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν δακρύβρεκτον δέησίν της, διεφύλαξε τὸν ἑαυτόν της ἀπὸ τὸν διασκορπισμὸν τῆς εὐσεβοῦς διανοίας καὶ παρέμεινεν εἰς τὸ ἴδιον φρόνημα τοῦ λογισμοῦ της, ὅπως καὶ πρότερον. Δι' αὐτὴν γράφει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν της ἀπὸ τὸ προσκύνημά της εἰς Σηλὼ «τὸ πρόσωπον αὐτῆς οὐ συνέπεσεν ἔτι» (Α' Βασιλ. α' 18) δὲν ἀπέβαλε, δηλαδή, τὴν ἐκ τῆς κατανύξεως μελαγχολικὴν περισυλλογήν.

5. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζῃ ὁ Χριστιανός, ὅτι τότε μόνον ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως πρέπει, τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του, ὅταν ὁ ἴδιος προηγουμένως συγχωρήσῃ αὐτούς, ποὺ ἔσφαλαν εἰς αὐτόν. Εἶναι ἀδύνατον νὰ λάβῃ ἄνθρωπος δῶρον ἐκ Θεοῦ, ἐὰν ὁ ἴδιος ἐνωρίτερον δὲν ἀποδιώξῃ ἀπὸ τὴν ψυχήν του τὴν κακίαν. Τοῦτο διεβεβαίωσεν αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἀλήθεια· ἰδοὺ τί εἶπε σχετικῶς· «Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρον σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρον σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου» (Ματθ. ε' 23—24).

6. Ἀπὸ αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν, ὅτι ὅπως τὰ διάφορα πταίσματα καταργοῦνται διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ δώρου (κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας Εὐχαριστίας), οὕτω πως καὶ διὰ τῆς μνησικακίας ἀνανεώνονται πάλιν, καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ οὔτε καὶ ὁ Θεὸς δέχεται τὸ δῶρον, ποὺ τοῦ προσφέρομεν.

7. Τὴν ἀλήθειαν αὐτήν, τῆς ἀνανεώσεως δηλαδὴ τοῦ ἐκ τῶν πταισμάτων χρέους μας, ἐξ αἰτίας τῆς μνησικακίας, διδασκόμεθα ἀπὸ τὴν παραβολὴν τοῦ δούλου, ποὺ ἐχρεωστοῦσε τὰ μύρια τάλαντα καὶ συνεχωρήθη. Ὡς γνωστὸν οὗτος κατ' ἀρχὴν συνεχωρήθη καὶ τοῦ ἐχαρίσθη τὸ χρέος· ἐπειδὴ ὅμως, μετὰ τὴν εὐεργεσίαν αὐτήν, ἀπαιτοῦσε φορτικῶς ἀπὸ ἕνα σύνδουλόν του τὸ παραμικρὸν χρέος τῶν ἑκατὸν δηναρίων, ἀπώλεσε πάλιν τὸ εὐεργέτημα τῆς συγχωρήσεως καὶ διαγραφῆς τοῦ χρέους, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὀφειλῆς τῶν μυρίων ταλάντων κατεδικάσθη εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν (Ματθ. ιη' 24—34).

8. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ συμφιλιωθῶμεν ὄχι μόνον μὲ αὐτοὺς ποὺ εἶναι πλησίον μας, ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτούς, ποὺ εὑρίσκονται μακρὰν καὶ ὄχι μόνον ἐξωτερικῶς, δι' ἐπιπλάστων σχημάτων καὶ λόγων, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς· νὰ εἴμεθα, δηλαδή, καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν εἰρηνικοὶ

πρὸς ὅλους καὶ νὰ ὑποτάξωμεν εἰς αὐτοὺς μετὰ ταπεινώσεως τὴν ψυχήν μας· ἐν συνεχείᾳ δὲ νὰ εὐαρεστήσωμεν τὸν Θεὸν μὲ τὴν ἐπίμονον καὶ σταθερὰν ἡμῶν θέλησιν πρὸς τὸ καλόν.

9. Ὅταν δὲ ὁ Δημιουργὸς ἡμῶν διαπιστώσῃ πραγματικῶς ἕνα τοιοῦτον λογισμόν, τότε ἀμέσως δέχεται εὐχαρίστως τὸ δῶρον μας καὶ διὰ τῆς θείας Μυσταγωγίας μᾶς λύει ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν ἁμαρτιῶν.

Δ'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου.

ἈΠΗΓΓΕΛΗ μοι παρὰ τῶν Πατέρων πρὸς τοῖς ἄλλοις θείοις χαρίσμασιν, καὶ τοῦτο πρὸς Θεοῦ δοθῆναι τῷ Εὐθυμίῳ, ὥστε τὰς ἔνδον τῆς ψυχῆς κινήσεις ἀπὸ τῆς ἐκτὸς ὄψεως, οἱονεὶ διά τινος ἐσόπτρου, κατανοεῖν, καὶ ἀκριβῶς ἔχειν εἰδέναι τίσιν ἄρα παλαίει λογισμοῖς ἕκαστος, καὶ οἵων μὲν περιγίνεται, οἵων δὲ ἥττων ὑπὸ τοῦ πονηροῦ γίνεται.

2. Φασί τε αὐτόν, καί ποτε πρός τινας τῶν ἀδελφῶν κατὰ μόνας αὐτῷ συνόντων εἰπεῖν, ὡς ἄρα φανερὰν ἴδοι πολλάκις ὄψιν Ἀγγέλων συλλειτουργοῦσαν αὐτῷ, καὶ τῶν ἱερῶν συνεφαπτομένην, καὶ ὡς ἐν τῇ τοῦ Δεσποτικοῦ Σώματος μεταλήψει, τινὰς μὲν τῶν προσιόντων φωτιζομένους ὑπ' αὐτῆς ὁρῶν, τινὰς δὲ οἷον ἀμαυρουμένους· ὅσοι δηλονότι οὐκ ἀξίως εἶχον τοῦ φωτὸς ἐκείνου καὶ τῆς λαμπρότητος.

3. Διὸ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἔλεγε διαμαρτυρόμενος καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου ἄριστα παραινῶν προσέχειν ἕκαστον, καὶ ἑαυτὸν δοκιμάζειν, καὶ οὕτω φρικτῶς τοῦ Ἄρτου τε καὶ τοῦ Ποτηρίου μεταλαμβάνειν, εὖ εἰδότα τὸν προσερχόμενον, ὅτι «κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει», ἀναξίως ποιούμενος τὴν μετάληψιν.

4. Τοῦτο γὰρ καὶ τὴν πρώτην εὐθὺς προσάγων τήν δε θυσίαν ὁ Ἱερεύς, οἱονεὶ τὸ πλῆθος προασφαλίζεται· «ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας» αὐτοῖς ἐπιφωνῶν, καὶ τὴν παρ' ἐκείνων λαβὼν ὑπόσχεσιν, οὕτω θαῤῥεῖ τὴν προσαγωγὴν τῆς ἀναφορᾶς.

5. Ἧς καὶ συντελεσθείσης, τὰς χεῖρας πάλιν ἐκεῖνος εἰς οὐρανὸν ἀνατείνων, καὶ ὥσπερ αὐτοῖς ὑποδεικνὺς τὸ οἰκονομηθὲν σωτηρίας χάριν τῆς ἡμετέρας μυστήριον, μετὰ λαμπρᾶς οὕτω φησὶ τῆς φωνῆς· «τὰ Ἅγια τοῖς Ἁγίοις», ὡς ἂν εἴπῃ τις, ἐπειδή περ ἐγὼ ἄνθρωπος ὁμοιοπαθὴς ὑμῖν, ἀγνοῶν τὰ ἑκάστῳ βεβιωμένα, διὰ τοῦτο δὴ φανερῶς προμαρτύρομαι, καὶ κοινὸν τὸ δοκίμιον τοῦτο τῷ ἡμετέρῳ συνειδότι καθῆκα.

6. Εἴ τις ὑπὸ μνησικακίας, ἢ μίσους, εἴ τις ὑπὸ φθόνου, ἢ ὀργῆς, ἢ ὑπερηφανίας ἑάλω, εἴ τις ὑπὸ λοιδορίας, ἢ αἰσχρολογίας, ἢ ἀτόπου ἐπιθυμίας, εἴτε τινὸς ἑτέρου πάθους κατείληπται, μὴ πρότερον προσίτω, πρὶν ἂν διὰ μετανοίας ἐκκαθαρθῇ τοῦ μιάσματος· τὰ γὰρ Ἅγια ταῦτα, φησίν, οὐχὶ τοῖς βεβήλοις, ἀλλὰ τοῖς Ἁγίοις ἀνεῖται· ὅσοι τοιγαροῦν θαῤῥεῖτε τῷ συνειδότι, «προσέλθετε πρὸς Αὐτὸν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ».

Ἑρμηνεία

ΜΟΥ ἀνέφεραν οἱ Πατέρες, ὅτι εἰς τὸν Ἅγιον Εὐθύμιον εἶχε δοθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων θείων χαρισμάτων, καὶ τοῦτο: ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν νὰ ἀντιλαμβάνεται τὰς ἐσωτερικὰς κινήσεις τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων, ὡς νὰ ἔβλεπεν αὐτὰς εἰς κάτοπτρα, καὶ νὰ δύναται νὰ γνωρίζῃ λεπτομερῶς μὲ ποίους λογισμοὺς πολεμεῖ ὁ καθένας καὶ ποίους μὲν ἐξ αὐτῶν νικᾷ, ὑπὸ ποίων δέ, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ διαβόλου, νικᾶται.

2. Ἀκόμη λέγουν περὶ αὐτοῦ, ὅτι κάποτε ἐνεπιστεύθη εἰς μερικοὺς ἀδελφούς, ποὺ τὸν ἐπεσκέφθησαν κατὰ μόνας, ὅτι πολλάκις εἶδεν ὀφθαλμοφανῶς Ἀγγέλους νὰ συλλειτουργοῦν μαζί του καὶ νὰ ἐγγίζουν τὰ τίμια Δῶρα. Κατὰ τὴν ὥραν δὲ τῆς μεταλήψεως τοῦ Δεσποτικοῦ Σώματος ἔβλεπεν ἄλλους μὲν ἐκ τῶν προσερχομένων νὰ φωτίζωνται, ἄλλους δὲ πάλιν νὰ ἀμαυρώνωνται· ὅσοι δηλαδὴ δὲν ἦσαν ἄξιοι τοῦ φωτὸς ἐκείνου καὶ τῆς λαμπρότητος τῆς Ἁγίας Κοινωνίας.

3. Δι' αὐτό, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὰς ὑπερφυσικὰς αὐτὰς ὀπτασίας, ἐνουθέτει τοὺς ἀδελφούς, διαμαρτυρόμενος διὰ τὴν προχειρότητα τῆς προσελεύσεως εἰς τὴν μετάληψιν τῶν θείων Δώρων, καὶ συμβουλεύων ἄριστα αὐτούς, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ἀποστόλου, ἔλεγεν, ὅτι ἕκαστος Χριστιανὸς πρέπει νὰ προσέχῃ καὶ νὰ ἐλέγχῃ μὲ ἀκρίβειαν τὸν ἑαυτόν του, ἐὰν εἶναι ἄξιος· ἔτσι δὲ μόνον μετὰ φρίκης νὰ μεταλαμβάνῃ ἐκ τοῦ Ἄρτου καὶ τοῦ Ποτηρίου. Ὁ προσερχόμενος—συνέχιζε διδάσκων ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος—πρέπει νὰ γνωρίζῃ καλῶς, ὅτι ἐφ' ὅσον προσέρχεται ἀναξίως διὰ νὰ μεταλάβῃ, κατάκρισιν καὶ καταδίκην διὰ τὸν ἑαυτόν του «ἐσθίει καὶ πίνει» (Α' Κορ. ια' 29).

4. Διὰ τοῦτο, (ἐπειδὴ δηλαδὴ ἀξίως πρέπει νὰ προσερχώμεθα) καὶ ὁ Ἱερεύς, ὅταν ἑτοιμάζεται διὰ νὰ προσσφέρῃ τὴν πρώτην καὶ ὑπερτάτην θυσίαν, προσπαθεῖ νὰ περιφρουρήσῃ τὸ πλῆθος ἀπὸ πᾶσαν ἀναξιότητα καὶ δι' αὐτὸ λέγει πρὸς τοὺς παρευρισκομένους· «ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας». Ἀφοῦ δὲ λάβῃ παρ' αὐτῶν τὴν ὑπόσχεσιν «ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον», μόνον τότε λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν προσφορὰν τῆς θυσίας.

5. Μόλις δὲ συντελεσθῇ ἡ θυσία, ὑψώνει ὁ λειτουργὸς τὰς χεῖράς του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ὡς νὰ ὑποδεικνύῃ εἰς τοὺς παρευρισκομένους τὸ πρὸς χάριν τῆς σωτηρίας μας οἰκονομηθὲν Μυστήριον, λέγει μὲ καθαρὰν καὶ παραστατικὴν φωνήν· «τὰ Ἅγια τοῖς Ἁγίοις». Ἡ σύστασις αὐτὴ σημαίνει περίπου τὰ ἑξῆς: ἐπειδὴ βεβαίως καὶ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος ὁμοιοπαθής, ὅπως καὶ σεῖς, καὶ δὲν γνωρίζω τὶ ἔχει πράξει ὁ καθένας σας εἰς τὴν ζωήν του, δι' αὐτὸ σᾶς προκαταγγέλλω φανερὰ τὶ πρέπει νὰ προσέξετε καὶ ἔθεσα ἐνώπιον ὅλων σας τὸ κοινὸν αὐτὸ κριτήριον διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀξιότητος ἢ τῆς ἀναξιότητος τῆς συνειδήσεώς σας.

6. Ἐὰν λοιπὸν κανεὶς ἔχῃ νικηθῆ ἀπὸ μνησικακίαν, ἢ ἀπὸ μῖσος, ἢ ἀπὸ φθόνον, ἢ ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, ἢ ἀπὸ λοιδορίαν, ἢ ἀπὸ αἰσχρολογίαν, ἢ ἀπὸ αἰσχρὰν ἐπιθυμίαν, ἢ ὁπωσδήποτε κατελήφθη ἀπὸ ἕνα οἱονδήποτε ἄλλο πάθος, ὁ τοιοῦτος ἂς μὴ πλησιάσῃ εἰς τὴν μετάληψιν τῶν θείων Δώρων, ἐὰν προηγουμένως δὲν καθαρίσῃ τὴν ψυχήν του ἀπὸ τὸ μίασμα, διὰ τῆς μετανοίας. Διότι, ὅπως λέγει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Λειτουργοῦ, τὰ Ἅγια δὲν ἁρμόζουν εἰς τοὺς βεβήλους, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς Ἁγίους. Ὅσοι λοιπὸν ἔχετε καθαρὰν τὴν συνείδησιν καὶ σᾶς ἐμπνέει τὸ θάρρος νὰ πλησιάσετε τὸν Κύριον,

«προσέλθετε πρὸς Αὐτὸν καὶ φωτισθῆτε ἀπὸ Αὐτόν· νὰ εἶσθε δὲ βέβαιοι, ὅτι δὲν θὰ ἐντροπιασθῆτε» (Ψαλμ. λγ' 6).

Ε'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΠΙΣΚΟΠΩ τινὶ Ἁγίῳ διορατικῷ, μετὰ τὴν θείαν Μυσταγωγίαν μεταδιδόντι τῷ λαῷ τῶν Ἁγιασμάτων, ἐφαίνοντο οἱ μὲν τῶν προσιόντων μελανοὶ τὰς ὄψεις, καὶ ὥσπερ ἀσβόλῃ τινὶ κεχρισμένοι, οἱ δὲ πυρώδεις τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὕφαιμοι· οἳ καὶ ὡς τοῦ Δεσποτικοῦ Σώματος μετελάμβανον, διεκαίοντο τότε ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐφλέγοντο πάντοθεν.

2. Τοὺς δὲ τῶν προσερχομένων ἑώρα λαμπροὺς μὲν τὰς ὄψεις, λευκοὺς δὲ τὰς ἐσθῆτας, οἷς καὶ τὸ τοῦ Κυρίου Σῶμα ὡς φῶς γινόμενον, ἐλάμπρυνε μᾶλλον αὐτοὺς καὶ καθαρωτέρους εἰργάζετο· ἐν τούτοις δὲ πᾶσιν ἦσαν καὶ κοσμικοί τινες καὶ Μοναχοί.

3. Μετὰ οὖν τὸ ἀπολυθῆναι τὴν σύναξιν, ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ὁ Ἐπίσκοπος ἀποκαλυφθῆναι αὐτῷ τὴν δύναμιν καὶ αἰτίαν ὧν ἐθεάσατο.

4. Καὶ παραστὰς αὐτῷ Ἄγγελος Κυρίου, λέγει πρὸς αὐτόν· «ἐπὶ τούτοις διαπορεῖς, οἷς ἑώρακας; Μάνθανε οὖν, ὡς οἱ μὲν λαμπροὶ τὰς ὄψεις καὶ λευκοὶ τὰς στολάς, ἐν σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἁγνείᾳ ζῶσιν· ἐπιεικεῖς τέ εἰσι καὶ συμπαθεῖς καὶ ἐλεήμονες, οἳ καὶ καθαρῷ συνιδότι τῶν Ἁγιασμάτων μεταλαμβάνοντες, λαμπρύνονται ὑπ' αὐτῶν καὶ λαμπρότεροι γίνονται».

5. «Οἱ δὲ τὰς ὄψεις μελαίνας ἔχοντες, πορνείας καὶ ἀσελγείας εἰσὶν ἐργάται, ἀσωτίᾳ καὶ τρυφῇ συζῶντες διηνεκεῖ· οἱ δὲ ὕφαιμοι καὶ πυρώδεις τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ πρόσωπα, πονηρίᾳ καὶ ἀδικίᾳ ἀείποτε χαίρουσι. φιλολοίδοροί τε καὶ βλάσφημοι, δόλιοί τε καὶ φόνιοι τυγχάνουσιν».

6. «Οἳ καὶ τὸ Δεσποτικὸν μεταλαμβανόμενοι Σῶμα, οὐ μόνον οὐ καθαίρει τούτους, ἀλλὰ καὶ καταφλέγει μᾶλλον, ὡς ἐν ῥυπαρᾷ συνειδήσει καὶ ἀκαθάρτῳ, καὶ μὴ ἐχούσῃ τὴν ἐκ τῆς μετανοίας βοήθειαν, τῶν τοιούτων Μυστηρίων κατατολμῶντας».

7. «Σὺ οὖν εἴπερ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἐπιθυμεῖς, καὶ γὰρ διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα ἀπεκαλύφθη σοι, ἵνα ὄψει μαθὼν τὰς ἁμαρτίας τοῦ ὑπὸ σοῦ ποιμαινομένου λαοῦ, βοηθήσῃς αὐτοῖς ἐν διδασκαλίαις καὶ παραινέσεσι, σπούδασον διὰ μετανοίας αὐτοὺς βελτίους ποιῆσαι καὶ ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα».

8. «Οὕτω μὲν γὰρ αὐτοῖς ὁλοψύχως μετανοήσασι καὶ διορθωσαμένοις ἑαυτούς, παρὰ τοῦ φύσει ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου Δεσπότου οὐ μόνον ἔσται τῶν πλημμελημάτων συγχώρησις, ἀλλὰ καὶ ἀπόλαυσις τῶν μελλόντων δοθήσεται ἀγαθῶν· σοὶ δὲ πολὺς ὁ μισθός, μιμησαμένῳ τὸν οἰκεῖον Δεσπότην, ὃς διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν «ἑαυτὸν ἐκένωσε», καὶ τὴν τοῦ «δούλου μορφὴν» φορέσαι οὐκ ἀπηξίωσεν».

Ἑρμηνεία

ΕΙΣ ἕνα Ἅγιον καὶ διορατικὸν Ἐπίσκοπον, ὅταν μετέδιδε τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν εἰς τὸν λαόν, μετὰ τὴν θείαν Μυσταγωγίαν, ἀπεκαλύπτοντο τὰ ἑξῆς σπουδαῖα πράγματα· ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν προσερχομένων εἶχον μαυρισμένα πρόσωπα, ὡς νὰ ἐμουντζουρώθησαν μὲ κάπναν· ἄλλων πάλιν τὰ πρόσωπα ἦσαν κατακόκκινα ὡσὰν φωτιὰ καὶ τὰ μάτια των ματωμένα. Ὅλοι αὐτοὶ μόλις μετελάμβανον τοῦ Δε-

σποτικοῦ Σώματος, ἀμέσως κατεκαίοντο καὶ κατεφλέγοντο ἀπὸ αὐτό.

2. Ἀντιθέτως πρὸς αὐτούς, ἔβλεπεν ἄλλους ἐκ τῶν προσερχομένων νὰ ἔχουν τὰ πρόσωπα λαμπερὰ καὶ νὰ φοροῦν λευκὰ ἐνδύματα· εἰς αὐτοὺς τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου μετεβάλλετο εἰς φῶς καὶ τοὺς ἐλάμπρυνεν ἀκόμη περισσότερον κατεργαζόμενον αὐτοὺς καθαρωτέρους. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ μερικοὶ κοσμικοὶ καὶ Μοναχοί.

3. Μετὰ λοιπὸν τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας Λειτουργίας, παρεκάλει τὸν Θεὸν ὁ Ἐπίσκοπος νὰ τοῦ φανερώσῃ τὴν βαθυτέραν σημασίαν αὐτῶν, ποὺ ἔβλεπε, ὡς καὶ ποία ἦτο ἡ αἰτία τῆς διαφορετικῆς καταστάσεως τῶν προσερχομένων.

4. Ὁ Θεὸς τοῦ ἀπέστειλλεν Ἄγγελον, ὅστις εἶπε πρὸς αὐτόν:

—«Ἀπορεῖς δι' ὅσα ἔχεις ἰδεῖ; Μάθε λοιπόν, ὅτι ἐκεῖνοι, ποὺ εἶχον λαμπερὰ πρόσωπα καὶ λευκὰς στολάς, εἶναι αὐτοὶ ποὺ ζοῦν μὲ σωφροσύνην, μὲ δικαιοσύνην καὶ ἁγνότητα· ὡς ἐπίσης καὶ αὐτοί, ποὺ εἶναι ἐπιεικεῖς, συμπαθοῦν καὶ ἐλεοῦν. Αὐτοὶ λοιπὸν ὅλοι, ἐπειδὴ μεταλαμβάνουν μὲ καθαρὰν τὴν συνείδησιν, λαμπρύνονται ἀπὸ τὴν μετάληψιν τῶν θείων Ἁγιασμάτων καὶ γίνονται ἀκόμη λαμπρότεροι».

5. «Αὐτοὶ ποὺ ἔχουν τὰ πρόσωπά των μαῦρα ἔχουν διαπράξει πορνείας καὶ ἀσελγείας καὶ ζοῦν διαρκῶς μὲ ἀσωτείας καὶ κοσμικοὺς θορύβους. Τέλος, αὐτούς, ποὺ εἶδες, ὅτι εἶχον κατακόκκινα καὶ αἱματωμένα μάτια καὶ πρόσωπα, εἶναι αὐτοί, ποὺ εὐχαριστοῦνται πάντοτε εἰς τὴν πονηρίαν καὶ τὴν ἀδικίαν, αὐτοὶ ποὺ χλευάζουν καὶ κατεξευτελίζουν τοὺς ἄλλους, οἱ βλάσφημοι, οἱ δόλιοι καὶ οἱ φονεῖς».

6. «Αὐτοὶ ὅλοι, ἂν καὶ μεταλαμβάνουν τὸ Δεσποτικὸν Σῶμα, ἐν τούτοις αὐτὸ ὄχι μόνον δὲν τοὺς καθαρίζει, ἀλλὰ ἀσφαλῶς τοὺς καταφλέγει, διότι μὲ ῥυπαρὰν καὶ ἀκάθαρτον συνείδησιν, καὶ χωρὶς τὴν βοήθειαν τῆς μετανοίας, τολμοῦν ἀδιάντροπα νὰ μεταλάβουν».

7. «Σὺ λοιπόν, ἐὰν βεβαίως ἐπιθυμῇς τὴν σωτηρίαν των, (ἄλλωστε δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον σοῦ ἀπεκαλύφθησαν ὅλα αὐτά, διὰ νὰ ἀντιληφθῇς μὲ τοὺς ἰδίους σου ὀφθαλμοὺς τὰς ἁμαρτίας τοῦ ποιμνίου σου) φρόντισε διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως νὰ τοὺς κάμῃς καλλιτέρους, καί, βοηθῶν αὐτοὺς μὲ διδασκαλίας καὶ συμβουλάς, νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃς πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος χάριν αὐτῶν ἀπέθανε καὶ ἀνεστήθη».

8. «Διότι τοιουτοτρόπως ὁλοψύχως μετανοοῦντες καὶ διορθούμενοι θὰ τύχουν ἀπὸ τὸν φύσει ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον Δεσπότην, ὄχι μόνον τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν των, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Εἰς σὲ δέ, ἐφ' ὅσον κοπιάσῃς διὰ τὴν μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν τοῦ ποιμνίου σου, θὰ ἐπιχορηγηθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πολὺς ὁ μισθός, ὡς ἄξιον μιμητὴν τοῦ Δεσπότου σου, ὅστις διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων «ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν» (Φιλ. β' 7), ἐταπείνωσε δηλαδὴ ἀφαντάστως τὸν Ἑαυτόν του καὶ κατεδέχθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν μορφὴν τοῦ δούλου».

ϛ'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΑΔΕΛΦΟΙ, ἐννοήσωμεν τοὺς ἑστῶτας ἐνώπιον ἐπιγείου βασιλέως καὶ λειτουργοῦντας θρόνῳ θνητῷ, πῶς μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου παρίστανται τῷ βασιλεῖ αὐτῶν· εἰ οὖν ἐκεῖνοι οὕτως, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς ὀφείλομεν ἑστάναι ἐνώπιον τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, καὶ πάσης σεμνότητος; Ἑαυτοῖς οὖν προσέχωμεν, καὶ μὴ ἀναιδεῖ ὀφθαλμῷ κατανοῶμεν τοῖς προκειμένοις μυστηρίοις τοῦ Δεσποτικοῦ Σώματος καὶ Αἵματος.

2. Εἰ γὰρ Μωϋσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι, πόσῳ γε μᾶλλον ὀφείλομεν ἡμεῖς εἰς ἑαυτοὺς συστέλλεσθαι καὶ μετὰ δέους παρίστασθαι; γέγραπται γάρ· «τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω· καὶ ὁ ἐξουθενῶν με, ἀτιμασθήσεται». Σὺ μὲν γὰρ ὡς ἄνθρωπος κατανοεῖς, αὐτὸς δὲ ὡς Θεὸς οἶδε τὰ βάθη τῆς καρδίας σου, καὶ τὰ ἐνθυμήματά σου· «οὐκ ἔστι, γάρ, κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον Αὐτοῦ».

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΟΥ, ἂς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας αὐτούς, ποὺ παρίστανται ἐνώπιον ἑνὸς ἐπιγείου βασιλέως καὶ ὑπηρετοῦν θρόνον θνητοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ παραδειγματισθῶμεν μὲ πόσην εὐλάβειαν καὶ φόβον στέκουν ἐμπρὸς εἰς τὸν βασιλέα των. Ἐὰν λοιπὸν ἐκεῖνοι τοιουτοτρόπως στέκουν μετὰ σεβασμοῦ καὶ προσοχῆς, δὲν ἔχομεν ὑποχρέωσιν ἡμεῖς, ὁσάκις ἱστάμεθα ἐνώπιον τοῦ ἐπουρανίου Βασιλέως, νὰ παριστάμεθα μετὰ φόβου καὶ τρόμου καὶ μετὰ πάσης σεμνότητος; Ἂς προσέχωμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτούς μας καὶ ἂς μὴ περιεργαζώμεθα μὲ ἀδιάντροπα βλέμματα τὰ προκείμενα εἰς ἡμᾶς μυστήρια τοῦ Δεσποτικοῦ Σώματος καὶ Αἵματος.

2. Διότι, ἐὰν ὁ Μωϋσῆς δὲν ἐτολμοῦσε καὶ νὰ σκεφθῇ ἀκόμη, πόσον λοιπὸν περισσότερον ἡμεῖς ἔχομεν ὑποχρέωσιν νὰ αὐτοσυγκεντρωνώμεθα, νὰ συμμαζεύωμεν τὰς σκέψεις μας καὶ μετὰ δέους, ὀφειλομένου εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς μυστικῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ, νὰ παριστάμεθα κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας Μυσταγωγίας; Εἶναι γραμμένον· «αὐτούς, ποὺ μὲ δοξάζουν, θὰ τοὺς δοξάσω· ἐκεῖνος δὲ ποὺ μὲ περιφρονεῖ, θὰ ἀτιμασθῇ» (Α' Βασιλ. β' 30). Σὺ βεβαίως ὡς ἄνθρωπος σκέπτεσαι καὶ πολυπραγμονεῖς διὰ τῆς σκέψεως· ἐνῷ Ἐκεῖνος, ὡς Θεός, γνωρίζει τὰ βάθη τῆς καρδίας σου καὶ τὰς σκέψεις σου· διότι «δὲν ὑπάρχει κανὲν κτίσμα ἀφανὲς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» (Ἑβρ. δ' 13).

Ζ'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΕΝ Τῌ ΩΡᾼ τῆς προσφορᾶς ἀνθίστασο τοῖς λογισμοῖς σου, τῶν αἰσθήσεών σου ἱσταμένων ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἵνα τῶν Μυστηρίων ἀξιωθῇς, καὶ ἰάσηταί σε ὁ Κύριος· εἰ δὲ οὐ φυλάξεις πάντα λογισμόν, μὴ προσέλθῃς, ἵνα μὴ μεταλάβῃς εἰς κρῖμα· τὴν γὰρ Ἁγίαν Κοινωνίαν καλοῦσιν ἕνωσιν πρὸς τὸν Θεόν.

2. Ὅσον οὖν νικώμεθα ὑπὸ παθῶν, εἴτε θυμοῦ, εἴτε ζήλου, ἢ ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ κενοδοξίας, ἢ μίσους, ἢ ὑφ' ἑτέρου πάθους, μακράν ἐσμεν τοῦ Θεοῦ· ποῦ οὖν ἐστιν ἡ ἕνωσις ἡ πρὸς Θεόν;

3. Εἶπε πάλιν· οὐαί μοι, οὐαί μοι, ὅτι ἐν ὅσῳ κοινωνῶ μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ, ποία ἐστὶν ἡ κοινωνία, ἣν ἔχω μετ' Αὐτοῦ; Λοιπὸν εἰς κρῖμα ἐμὸν μεταλαμβάνω.

4. Τότε γὰρ τοῦτον τὸν λόγον λέγομεν· «τὰ Ἅγια τοῖς Ἁγίοις»· οὐχὶ τοῖς βεβήλοις, ἀλλὰ τοῖς Ἁγίοις τὰ Ἅγια δίδοται· εἰ οὖν Ἅγιός εἰμι, τίνες εἰσὶν οὗτοι οἱ ἐργαζόμενοι ἐν ἐμοί; Οὐαί μοι, οὐαί μοι, ὅτι περίκειταί μοι τὸ ὄνομά Σου, Κύριε, καὶ δουλεύω τοῖς ἐχθροῖς Σου.

Ἑρμηνεία

ΚΑΤΑ τὴν ὥραν τῆς θείας Μυσταγωγίας, νὰ ἀντικρούῃς τοὺς λογισμούς σου καὶ αἱ αἰσθήσεις σου νὰ τελοῦν ὑπὸ τὸν φόβον, ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἀξιωθῇς τῶν θείων Μυστηρίων καὶ τοιουτοτρόπως νὰ σὲ θεραπεύσῃ ὁ Κύριος. Ἐὰν ὅμως δὲν περιορίσῃς τοὺς λογισμούς σου, τότε νὰ μὴ προσέλθῃς εἰς τὴν θείαν Μετάληψιν, διὰ νὰ μὴ κατακριθῇς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· διότι τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν ὀνομάζουν ἕνωσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ.

2. Ὅσον λοιπὸν νικώμεθα ὑπὸ τῶν παθῶν, εἴτε τοῦ θυμοῦ, εἴτε τοῦ φθόνου, ἢ ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ κενοδοξίας, ἢ μίσους, ἢ ἄλλου πάθους, εὑρισκόμεθα μακρὰν τοῦ Θεοῦ· πῶς λοιπὸν νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἕνωσίς μας μετὰ τοῦ Θεοῦ;

3. Ὁ ἴδιος πάλιν ὁ Ἀββᾶς Ἠσαΐας εἶπεν: Ἀλλοίμονόν μου, ἀλλοίμονόν μου, διότι ἐφ' ὅσον ἐπικοινωνῶ μὲ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ, ποίαν ἐπικοινωνίαν δύναμαι νὰ ἔχω μαζί Του; Τότε λοιπὸν μεταλαμβάνω πρὸς κατάκρισίν μου.

4. Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς Ἁγίας Κοινωνίας λέγομεν· «τὰ Ἅγια τοῖς Ἁγίοις». Δηλαδὴ τὰ Ἅγια νὰ μὴ δοθοῦν εἰς τοὺς βεβήλους, ἀλλὰ εἰς εἰς τοὺς Ἁγίους. Ἐὰν λοιπὸν εἶμαι Ἅγιος, τότε ποῖοι εἶναι αὐτοί, (οἱ κακοὶ λογισμοί, τὰ πάθη) ποὺ ἐργάζονται μέσα εἰς τὴν καρδίαν μου; Ἀλλοίμονόν μου, ἀλλοίμονον μου, διότι, ἐνῷ ἔχω τὸ Ὄνομά Σου (ὀνομάζομαι δηλαδὴ Χριστιανός), ἐν τούτοις, διὰ τῶν ἔργων μου, δουλεύω εἰς τοὺς ἐχθρούς Σου.

Η'. Τοῦ Ἀββᾶ Βαρσανουφίου.

ΑΔΕΛΦΟΣ ἠρώτησε Γέροντα λέγων· ἐὰν γενομένης μοι νυκτερινῆς φαντασίας, φθάσῃ τῇ ἑξῆς ἡ Ἁγία Κοινωνία, τί δεῖ ποιῆσαι; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· προσέλθωμεν ὡς τετραυματισμένοι, καὶ μὴ ὡς καταφρονοῦντες, ἀλλ' ὡς χρείαν ἔχοντες ἰατροῦ, καὶ ἰᾶται ἡμᾶς ὁ ἰασάμενος τὴν αἱμοῤῥοοῦσαν· ἀγαπήσωμεν πολλά, ἵνα καὶ ἡμῖν εἴπῃ· «ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν αἱ πολλαί, ὅτι ἠγαπήσατε πολύ».

2. Καὶ ὅταν μέλλῃς κοινωνεῖν, λέγε· «μὴ εἴη μοι, Δέσποτα, τὰ Ἅγια ταῦτα εἰς κρῖμα, ἀλλ' εἰς ἁγιασμὸν ψυχῆς τε καὶ σώματος». Καὶ τότε πρόσελθε μετὰ φόβου, καὶ ποιεῖ ὁ Θεὸς τὸ ἔλεος Αὐτοῦ μεθ' ἡμῶν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα:

—Ἐὰν μοῦ συμβῇ νυκτερινὴ σκανδαλιστικὴ φαντασία, καὶ τὸ πρωῒ πρόκειται νὰ κοινωνήσω τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, τί πρέπει νὰ κάμω:

Ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Θὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν, ὄχι ἀπὸ περιφρόνησιν πρὸς τὴν ἱερότητα τῶν Μυστηρίων, ἀλλὰ μὲ τὴν συναίσθησιν τοῦ τραυματίου, ποὺ ἔχει ἀνάγκην ἰατροῦ· καὶ τότε ὁ Κύριος, ποὺ ἐθεράπευσε τὴν αἱμορροοῦσαν, θὰ θεραπεύσῃ καὶ ἡμᾶς. Ἂς ἀγαπήσωμεν πάρα πολὺ τὸν Κύριον, διὰ νὰ εἴπῃ καὶ εἰς ἡμᾶς· «ἄς εἶναι συγχωρημέναι αἱ πολλαί σας ἁμαρτίαι, διότι ἠγαπήσατε πολύ» (Λουκ. ζ' 47).

2. Ὅταν δὲ πρόκειται νὰ κοινωνήσῃς, νὰ λέγῃς τὴν ἑξῆς προσευχήν· «Ἂς μὴ γίνουν εἰς ἐμέ, Δέσποτα, αὐτὰ τὰ Ἅγια εἰς κατάκρισιν, ἀλλ' ἄς ἁγιάσουν τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα μου». Καὶ τότε νὰ προσέλθῃς μετὰ φόβου· τότε καὶ ὁ Θεὸς θὰ μᾶς ἐλεήσῃ.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΛΔ΄.

Ὅτι τὸ καθ᾿ ἑκάστην κοινωνεῖν λίαν ὠφέλιμον, ὥσπερ καὶ τὸ μὴ συνεχῶς κοινωνεῖν βλαβερὸν καὶ ἐπικίνδυνον.

Ἡ τακτικὴ θεία Μετάληψις εἶναι πάρα πολὺ ὠφέλιμος· ἐξ ἀντιθέτου δέ, ἡ μὴ συχνὴ Μετάληψις εἶναι βλαβερὰ καὶ ἐπικίνδυνος.

Α΄. Παλλαδίου.

ΤΟΙΣ πεντακοσίοις ἀδελφοῖς τοῖς οὖσι σὺν τῷ Μεγάλῳ Ἀπολλῷ, ἔθος ἦν καθ᾿ ἡμέραν κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν κοινωνήσαντας τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, εἶθ᾿ οὕτω διαιτηθέντας καθέζεσθαι καὶ διδάσκεσθαι παρ᾿ αὐτοῦ τὰς θείας ἐντολάς, ἄχρι πρωτοϋπνίου.

2. Ἔλεγε δὲ πρὸς αὐτούς, ὅτι δεῖ νοερῶς ἑαυτοὺς καθαίρειν τὸ καθ᾿ ἡμέραν καὶ ἑτοιμάζεσθαι, ὥστε ἀξίους εἶναι πάντοτε πρὸς ὑποδοχὴν τῶν θείων Μυστηρίων, πρός τε ὑπόμνησιν τοῦ σωτηρίου Πάθους, καὶ δι᾿ αὐτῶν ἀφέσεως ἁμαρτιῶν ἀξιούμενοι.

Ἑρμηνεία

ΟΙ πεντακόσιοι ἀδελφοί, ποὺ ἠσκήτευον μαζὶ μὲ τὸν Μεγάλον Ἀπολλώ, εἶχον συνήθειαν νὰ μεταλαμβάνουν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καθημερινῶς, κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν(1)· μετὰ τὴν θείαν Μετάληψιν, ἀφοῦ ἔτρωγον, ἐκάθηντο πλησίον τοῦ Μεγάλου Ἀπολλώ, διὰ νὰ διδάσκωνται ἀπὸ αὐτὸν τὰς θείας ἐντολὰς ἕως ὅτου ἐνύκτωνε καὶ ἀπεσύροντο πρὸς μικρὰν ἀνάπαυσιν (διότι δύο περίπου ὥρας πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἠγείροντο πρὸς προσευχὴν μέχρι πρωΐας).

2. Ἔλεγε δὲ ὁ Μέγας Ἀπολλὼ πρὸς αὐτούς, ὅτι πρέπει νὰ καθαρίζουν καθ᾿ ἑκάστην ἡμέραν τὰς διανοίας των ἀπὸ πονηροὺς λογισμοὺς καὶ νὰ προετοιμάζωνται ψυχικῶς, ὥστε νὰ εἶναι πάντοτε ἄξιοι διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν θείων Μυστηρίων, καὶ διὰ νὰ ἐνθυμοῦνται τὸ σωτήριον Πάθος, διὰ τῶν θείων δὲ Μυστηρίων νὰ ἀξιώνωνται ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν των.

Β΄. Τοῦ αὐτοῦ.

ΑΝΗΡ τις Αἰγύπτιος ἄσωτος ἠράσθη γυναικὸς ὑπάνδρου καὶ σώφρονος, καὶ ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ, προσωμίλησε γόητι λέγων· ἔργασαι τῇ τέχνῃ σου ἵνα ἀγαπήσῃ με, ἢ ἵνα ῥίψῃ αὐτὴν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. Καὶ λαβὼν

---

1) Βλέπε ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῆς σελ. 258.

ὁ γόης τὸ ἱκανὸν παρ' αὐτοῦ, καὶ μὴ δυνηθεὶς ταῖς γοητείαις μεταποιῆσαι τὸν σώφρονα νοῦν αὐτῆς, παρασκευάζει εἰς φοράδα αὐτὴν φαίνεσθαι τοῖς ὁρῶσι.

2. Καὶ ἐλθὼν ἔξωθεν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ ἰδὼν αὐτὴν ἐν σχήματι φοράδος, ἀπωδύρετο λίαν τὴν συμφοράν· καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς Πρεσβυτέρους τῆς κώμης δείκνυσιν αὐτήν, καὶ οὐδὲ αὐτοὶ συνῆκαν τὸ γεγονός. Καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μηδενὸς γευσαμένης αὐτῆς, τέλος ἀνέβη ἐπὶ τὸν νοῦν τοῦ ἀνδρὸς ἀγαγεῖν αὐτὴν εἰς τὴν ἔρημον πρὸς τὸν Ἅγιον Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον· καὶ φορβιάσας αὐτὴν ὡς ἵππον, οὕτως αὐτὴν ἤγαγεν ἔνθα ὁ τοῦ Θεοῦ ᾤκει ἄνθρωπος.

3. Καὶ ἐν τῷ πλησιάσαι, λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἀδελφοί· τί ὧδε τὴν φοράδα ἤγαγες; Ὁ δὲ ἔφη· ἵνα ἐλεηθῇ τῇ προσευχῇ τοῦ Ἁγίου. Οἱ δὲ εἶπον· τί γὰρ κακὸν ἔχει; Λέγει αὐτοῖς· αὕτη ἣν ὁρᾶτε φοράδα, ἡ γυνή μου ἦν ἡ ἀθλία, καὶ οὐκ οἶδα τί γέγονεν αὐτῇ.

4. Τῷ Ἁγίῳ δὲ ἀπεκαλύφθη πάντα τὰ γεγονότα αὐτῇ, καὶ ἦν δεόμενος τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῆς. Οἱ δὲ ἀναφέρουσι περὶ αὐτῆς τῷ θεράποντι τοῦ Χριστοῦ Μακαρίῳ λέγοντες, ὅτι φοράδα ἐνταῦθά τις ἤγαγε. Λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐστε ἵπποι, οἱ τῶν ἵππων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες· ἐκείνη δὲ γυνή ἐστιν, ὡς ἐκτίσθη· μετεσχηματίσθη δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν ἠπατημένων.

5. Καὶ προσαχθείσης αὐτῷ, εὐλογήσας ὕδωρ, καὶ ἀπὸ κορυφῆς ἐπιχέας αὐτῇ γυμνῇ, καὶ εὐχὴν ποιήσας ἐπὶ τὴν κεφαλήν, ἰάσατο αὐτήν, καὶ παραχρῆμα ἐφάνη πᾶσι γυνὴ κατὰ φύσιν, καὶ ἐκέλευσεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.

6. Ὑπέθετο δὲ αὐτῇ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος εἰπών· μηδέποτε ἀπολειφθῇς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινωνίας τῶν τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων· τοῦτο γάρ σοι συνέβη διὰ τὸ ἐπὶ πέντε ἑβδομάδας μὴ προσεληλυθέναι τοῖς Ἀχράντοις Μυστηρίοις· οὕτως ἰασάμενος αὐτὴν σώματι καὶ ψυχῇ, ἀπέλυσεν αὐτούς.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ ἄσωτος ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐρωτεύθη μίαν ὕπανδρον γυναῖκα, σώφρονα καὶ ἠθικήν. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ του, ἐπεσκέφθη ἕνα μάγον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶπε:

—Χρησιμοποίησε τὴν μαγικήν σου τέχνην, ἢ διὰ νὰ μὲ ἀγαπήσῃ, ἢ διὰ νὰ τὴν ἐκδιώξῃ ὁ σύζυγός της.

Ὁ μάγος, καίτοι ἐπῆρεν ἀρκετὰ χρήματα, δὲν ἠμπόρεσε μὲ τὰς γοητείας του νὰ μεταστρέψῃ τὸν σώφρονα νοῦν της. Δι' αὐτό, μὲ τὰς μαγείας του, τὴν κάμνει νὰ φαίνεται, εἰς ὅσους τὴν ἔβλεπον, ὡς φοράδα.

2. Ὅταν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του ὁ σύζυγός της καὶ τὴν βλέπει ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς φοράδος, ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ θρηνῇ διὰ τὴν συμφοράν του. Καλεῖ τότε τοὺς Ἱερεῖς τοῦ χωρίου καὶ τοὺς δεικνύει τὴν μετασχηματισθεῖσαν εἰς φοράδα σύζυγόν του· ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτοὶ ἠδυνήθησαν νὰ καταλάβουν τίποτε ἀπὸ τὸ περίεργον αὐτὸ γεγονός. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἡ γυναίκα δὲν ἔφαγε τίποτε, ὁ δὲ δυστυχὴς σύζυγος ἐσκέπτετο τὶ νὰ πράξῃ. Κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν τοῦ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν ὁ Ἅγιος Μακάριος. Ἀμέσως τῆς ἔβαλε χαλινόν, καὶ τὴν ὡδήγησε πρὸς τὴν ἔρημον, εἰς τὸν Ἀββᾶν Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον, τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν τοῦ Θεοῦ.

3. Ὅταν ἔφθασε πλησίον τῆς Σκήτης, τὸν ἐρωτοῦν οἱ ἀδελφοί:

—Διατί ἔφερες ἐδῶ αὐτὴν τὴν φοράδα;

—Διὰ νὰ ἐλεηθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς τοῦ Ἁγίου—ἀπήντησεν ὁ σύζυγος:

—Καὶ τί κακὸν ἔχει πάθει;—ἠρώτησαν πάλιν.

Τότε ὁ σύζυγος τοὺς ἀποκαλύπτει τὴν ἀλήθειαν:

—Αὐτήν, ποὺ βλέπετε σεῖς ὡς φοράδα, εἶναι ἡ δυστυχισμένη σύζυγός μου· ἀλλ' οὔτε καὶ ἐγὼ γνωρίζω τί συνέβη εἰς αὐτήν.

4. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Θεὸς εἶχεν ἀποκαλύψει εἰς τὸν Ἅγιον Μακάριον ὅσα συνέβησαν μὲ αὐτὴν τὴν γυναῖκα, ὁ δὲ Ἅγιος παρεκάλει τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῆς. Μερικοὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἀναφέρουν εἰς τὸν θεράποντα τοῦ Χριστοῦ Μακάριον:

—Κάποιος ἔφερε ἐδῶ μίαν φοράδα.

Ὁ Ἅγιος τοὺς ἀπαντᾷ:

—Σεῖς εἶσθε ἵπποι, ποὺ ἔχετε ὀφθαλμοὺς ἵππων. Ἐκείνη εἶναι γυναίκα, ὅπως ἐδημιουργήθη ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ φθόνον δὲ τοῦ διαβόλου μετασχηματίζεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἠπατημένων εἰς σχῆμα φοράδας.

5. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ σύζυγος ἔφερε κοντὰ τὴν τραγικῶς μετασχηματισθεῖσαν εἰς φοράδα γυναῖκα, ὁ Ἅγιος Μακάριος ηὐλόγησε νερὸ καὶ τὸ ἔχυσεν ἐπ' αὐτῆς, ἔτσι ὅπως ἦτο γυμνή, ἀπὸ τὴν κορυφήν, καὶ ἀφοῦ ἀνέγνωσεν ὡρισμένας εὐχὰς ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλήν της, τὴν ἐθεράπευσεν· ἀμέσως τότε ἐφάνη εἰς ὅλους, ὅτι πράγματι ἦτο γυναίκα. Ὁ δὲ Ἅγιος διέταξε νὰ τῆς δοθῇ φαγητόν.

6. Μετὰ τὴν καταπληκτικὴν καὶ θαυμαστὴν αὐτὴν θεραπείαν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἅγιος Μακάριος, τῆς ἔδωσε τὰς ἑξῆς συμβουλάς:

—Ποτὲ νὰ μὴ λείψῃς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ μεταλαμβάνῃς συνεχῶς τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ. Μὴ λησμονήσῃς, ὅτι αὐτὸ σοῦ συνέβη, ἐπειδή, ἐπὶ πέντε ἑβδομάδας, δὲν προσῆλθες εἰς τὰ Ἄχραντα Μυστήρια.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐθεράπευσεν αὐτὴν ψυχικῶς καὶ σωματικῶς, τοὺς ἄφησε νὰ φύγουν διὰ τὸ χωρίον των.

Γ'.' Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου τοῦ Μεγάλου πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν.

«.. ΚΑΙ τὸ κοινωνεῖν δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ μεταλαμβάνειν τοῦ Ἁγίου Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καλὸν καὶ ἐπωφελές, Αὐτοῦ σαφῶς λέγοντος· «ὁ τρώγων μου τὴν Σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ Αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον». Τίς γὰρ ἀμφιβάλλει ὅτι τὸ μετέχειν συνεχῶς τῆς ζωῆς οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ τὸ ζῆν πολλαχῶς;»

2. «Ἡμεῖς μέντοι γε, τέταρτον καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα κοινωνοῦμεν, ἐν τῇ Κυριακῇ, ἐν τῇ Τετράδι, ἐν τῇ Παρασκευῇ καὶ ἐν τῷ Σαββάτῳ· καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις, ἐὰν ᾖ μνήμη Ἁγίου τινός» (1).

---

1) Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ «Εὐεργετινῷ» προστίθενται καὶ τὰ ἑξῆς: «ἐν αἷς,

Ἑρμηνεία

«.... ΚΑΙ ἡ καθημερινὴ μετάληψις τοῦ Ἁγίου Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι καλὴ καὶ ὠφέλιμος, ἐφ' ὅσον ὁ ἴδιος Χριστὸς λέγει καθαρά· «ὁ τρώγων μου τὴν Σάρκα καὶ πίνων μου τὸ Αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. ϛ' 54). Διότι ποῖος δύναται νὰ ἀμφιβάλῃ, ὅτι ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιάκοπος μετοχὴ τῆς Πηγῆς τῆς Ζωῆς, τῶν Ἀχράντων δηλαδὴ Μυστηρίων, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ μία δυνατότης νὰ ζῶμεν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως»;

2. «Ἡμεῖς λοιπὸν μεταλαμβάνομεν τέσσαρας φορὰς τὴν ἑβδομάδα, ἤτοι κατὰ τὴν Κυριακήν, τὴν Τετάρτην, τὴν Παρασκευὴν καὶ τὸ Σάββατον. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας μεταλαμβάνομεν, ὁσάκις τελεῖται μνήμη Ἁγίου τινός».

Δ'. Ἐν τῷ Βίῳ τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου.

ΕΝ Τῌ Βηταγαβααίων πόλει οἰκῶν τις Ῥωμανὸς καλούμενος, εἶχεν ἀδελφὸν Πρεσβύτερον εὐλαβέστατον, Ἀχθάβιον τοὔνομα, ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου. Ἔζη δὲ ὁ Ῥωμανὸς ὑγρῶς τε καὶ ἀνειμένως καὶ ἀπεναντίως πάντῃ τῷ ἀδελφῷ.

2. Φθονήσας δέ τις τῷ Ῥωμανῷ τῆς οὐσίας, ἐφέδρευε κακούργως καὶ ὑφελέσθαι αὐτὴν ἐπειρᾶτο· τοῦ σκοποῦ δὲ διαμαρτών, εἶτα καὶ σφοδροτέρῳ κέντρῳ τὴν καρδίαν πληγείς, ἐν Ἐλευθεροπόλει γίνεται, καί τινα παραλαμβάνει γόητα κατ' αὐτοῦ, πολλοῦ τὴν τοῦ πλησίον βλάβην ὁ δείλαιος ὠνησάμενος.

3. Ὁ μὲν οὖν ὡς εἶχε ταῖς τέχναις ἐχρῆτο· ὁ Ῥωμανὸς δὲ οἷα τῶν γινομένων οὐδὲν προειδώς, ἐν ἀγρῷ διῆγεν, οὐδὲ μίαν ὅλως τῶν κακουργευμένων αὐτῷ φυλακὴν ἔχων. Καί τινι τὸ σῶμα νάρκῃ ληφθείς, τοῦ Θεοῦ τὸ πολὺ τῆς ῥαθυμίας ἐκκόπτοντος καὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν πρὸς σπουδὴν ἐπανάγοντος, καὶ διὰ τοῦτο περιγενέσθαι αὐτοῦ ταῖς ἐκ τοῦ πονηροῦ μεθοδείαις βραχύ τι παραχωρήσαντος, τῷ οἴκῳ ἀνακομίζεται.

4. Εἶτα σφοδρότερον τοῦ κακοῦ κατασκήψαντος, ὁ μὲν ἔκειτο ὑδεριῶν, καὶ τὴν ἐσχάτην ἐκ τῆς τῶν ἰατρῶν τέχνης λαβὼν ἀπαγόρευσιν· οἱ δὲ προσήκοντες αὐτῷ καὶ φίλοι περιεκάθηντο, τὸ τελευταῖον ἀφιέντες ἐπ' αὐτῷ τοῦ χωρισμοῦ δάκρυον. Οὕτως οὖν βαρύτατα ἔχων ἐκεῖνος, καὶ αὐτὴν ἤδη τὴν τελευτὴν ἐκδεχόμενος, μόλις καὶ ὅσον ἀμυδρόν τι μόνον ἰδεῖν τὸ βλέμμα διάρας, δεῖται τῶν παρόντων ἐκχωρῆσαι μικρόν.

5. Μόνος οὖν αὐτὸς ἐπ' ἠρεμίας καταλειφθείς, καὶ πρὸς τὸν τοῖχον ἐπιστραφείς, καθάπερ Ἐζεκίας ἐκεῖνος ὁ μέγας ποτέ, τοιαῦτα ἐν συντριβῇ καρδίας προσηύχετο· «ὁ Θεὸς τῶν Δυνάμεων, ὁ εἰπὼν «ὅταν ἀποστραφεὶς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ», Αὐτὸς ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ, καὶ τῆς συνεχούσης με ταύτης ἀνάγκης καὶ

οἶμαι, καὶ ἐλειτούργει ὁ Ἅγιος, οὐ γὰρ καθ' ἑκάστην ἠδύνατο ὑπὸ τοσούτων φροντίδων ὀχλούμενος». Δηλαδή· «κατὰ τὰς ὁποίας, ὡς νομίζω, ἐλειτούργει ὁ Ἅγιος, διότι ἀπὸ τὰς πολλὰς (πνευματικὰς) φροντίδας, ποὺ τὸν ἀπησχόλουν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λειτουργῇ καθημερινῶς». Ταῦτα εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν δὲν ἐτέθησαν ὡς εἶχον, ἐν συνεχείᾳ, δηλαδή, τοῦ κειμένου, ἀλλὰ μετηνέχθησαν ἐνταῦθα, διότι δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον. Πρόκειται δὲ μᾶλλον περὶ σημειώσεως, τοῦ ἐρανιστοῦ τοῦ ἀνὰ χεῖρας ἔργου Παύλου τοῦ Εὐεργετινοῦ.

Ο ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
(ἀσκητεύων)
Ραλλη Κοψιδης

συμφορᾶς ἐξελοῦ». Ἐν τοσούτῳ δὲ αὐτῷ εἰς νοῦν ἐπελθόν, καὶ τὸν Μέγαν Εὐθύμιον ἐκάλει κατὰ τοῦ πάθους, καὶ μεσίτην προσῆγε τὸν ἄνδρα Θεῷ, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν ἀπαλλαγὴν ηὔχετο.

6. Εἶτα, ὥσπερ ἐν ἐκστάσει γενόμενος, ὁρᾷ τινα τὴν στολὴν Μοναχόν, τὴν τρίχα λευκόν, ἐπιστάντα, καί, τί βούλει ποιήσω σοι; λέγοντα. Καὶ ὁ μέν, δέει καὶ ἡδονῇ μερισθείς, φησί· τίς ἄρα σύ, Δέσποτα, εἶ; ἤρετο. Καὶ ὅς· Εὐθύμιος, ἔφη, ὃν ἔναγχος ἐκάλεις αὐτός, καὶ μηδὲν πρὸς τὴν ὄψιν μου ἀποδειλιάσῃς· ἀλλ' ἴδω, φησίν, ὅ,τι πάσχεις, καὶ τί σοι ἡ τοῦ σώματος κέχρηται συμφορά.

7. Τοῦ δὲ τὴν κοιλίαν ὑποδείξαντος, συζεύξας τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς ὀρθόν, καὶ τούτοις οἷα δὴ καὶ ξίφει χρησάμενος, τέμνει τὸ διφδηκὸς τῆς γαστρὸς ἐκεῖνο καὶ τὸ πάθος ἐκκρίνει, καὶ διαχέει, ἐξάγει τε τῆς γαστρὸς οἱονεὶ πέταλόν τι κασιτήρου πεποιημένον, χαρακτῆρας ἔχον τινάς, καὶ τοῦτο ἐπὶ τραπέζης τινὸς ὑπ' ὄψιν αὐτῷ τίθησιν· ἔπειτα καὶ τὴν τομὴν τῇ χειρὶ συνάψας καὶ ἀπαλείψας, ἀκέραιόν τε τὸ μέρος καὶ ὑγιὲς ἔθετο.

8. Ἅπαν δ' ἑξῆς αὐτῷ καταλέγει τὸ δρᾶμα· τὴν τῆς οὐσίας βασκανίαν, τὴν τοῦ γόητος μίσθωσιν, τὴν τῶν δαιμόνων ἐπίκλησιν· οὐκ ἂν δέ σου, φησίν, οὐδὲ οὕτως αἱ τοῦ ἐχθροῦ περιεγένοντο μηχαναί, εἰ μὴ αὐτὸς αὐτῷ τὰς λαβὰς παρέσχες· ἰδοὺ γὰρ τόσος ὁ μεταξὺ χρόνος, καὶ οὔτε εἰς Ἐκκλησίαν ἔγνως παραβαλεῖν, οὔτε τοῖς Ἀχράντοις προσελθεῖν Μυστηρίοις, ἀλλ' ἀμελῶς ἔζης, καὶ ἀμερίμνως τό γε εἰς τὴν ψυχὴν ἧκον τὴν σήν· ἐπεὶ τοίνυν ἔλεόν σοι πεποίηκεν ὁ Θεός, τοῦ λοιποῦ πρόσεχε σεαυτῷ, καὶ μηκέτι μηδαμῶς ἀμέλει τῆς σεαυτοῦ σωτηρίας.

9. Ταῦτα ἐπεὶ ὁ Ῥωμανὸς ἤκουσε, διανέστη τε εὐθὺς ὑγιής, τοῦ ὄγκου αὐτῷ ἤδη τοῦ περὶ τὴν γαστέρα διαπνευσθέντος, καὶ συγκαλέσαντος τοὺς ἐπιτηδείους, τὴν ἐπιστασίαν αὐτοῖς τοῦ Ἁγίου, καὶ τὴν ξένην ἐκείνην τῶν δακτύλων τομήν, καὶ πᾶσαν ἁπλῶς ἀπήγγειλε τὴν ὄψιν, καὶ τὴν τῆς θαυματουργίας ἡμέραν, ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ νῦν, ἑορτὴν μεγίστην ποιεῖται, καὶ δι' ἔτους ἀποδίδωσιν ἔτι τῷ Ἁγίῳ τὰς χάριτας.

Ἑρμηνεία

ΕΙΣ τὸν πόλιν Βηταγαβααίων κατοικοῦσε κάποτε ἕνας ἄνθρωπος ὀνομαζόμενος Ρωμανός· αὐτὸς εἶχεν ἕνα ἀδελφὸν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου, ποὺ ἦτο Πρεσβύτερος καὶ ἐλέγετο Ἀχθάβιος. Ὁ Ρωμανὸς ἔζη μὲ μαλθακότητα καὶ ἀκολασίαν, τελείως ἀντίθετα πρὸς τὸν ἐνάρετον ἀδελφόν του.

2. Κάποιος λοιπὸν ἐφθόνησε τὸν Ρωμανὸν διὰ τὴν περιουσίαν του, παρεμόνευεν ὕπουλα, καὶ ἐπεδίωκε νὰ εὕρῃ τρόπον νὰ τὴν ἁρπάσῃ. Εἰς τὸν σκοπόν του κατ' ἀρχὴν ἀπέτυχε· μετὰ ὅμως περισσότερον ἐκέντησε τὴν καρδίαν του ἡ ἐπιθυμία τῆς ἁρπαγῆς τῆς περιουσίας. Πρὸς τοῦτο μεταβαίνει εἰς Ἐλευθερόπολιν καὶ παίρνει κοντά του κάποιον μάγον, μὲ τὸν ὁποῖον διεπραγματεύθη ἀκριβὰ τὸ κακὸν ποὺ ἐσκέπτετο κατὰ τοῦ Ρωμανοῦ.

3. Ὁ μάγος αὐτὸς ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν τὰς μαγικάς του τέχνας. Ὁ Ρωμανός, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐγίνοντο εἰς βάρος του, παρέμενεν εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ δὲν ἐλάμβανε καμμίαν προφύλαξιν ἐναντίον τῶν κακῶν, ποὺ ἐμηχανορραφοῦντο διὰ νὰ τὸν καταστρέψουν. Ὁ δὲ Θεὸς παρεχώρησε νὰ καταβληθῇ, ἐπ' ὀλίγον, ἀπὸ τὰ τεχνάσματα, ποὺ ἐμπνέει ὁ διάβολος, διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ψυχήν του

ἀπὸ τὸ βάρος τῆς πολλῆς πνευματικῆς ἀδιαφορίας, τῆς ραθυμίας, καὶ νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ σπουδὴν μετανοίας καὶ διορθώσεως· οὕτω μίαν ἡμέραν κατελήφθη ἀπὸ ἕνα εἶδος νάρκης τοῦ σώματος, καὶ μεταφέρεται ἐπειγόντως εἰς τὸν οἶκον του.

4. Μετ᾽ ὀλίγον τὸ κακὸν ἐπιτείνεται μετὰ σφοδρότητος καὶ ὁ ἀσθενὴς ἐσχημάτισεν εἰς τὴν κοιλίαν του ὑγρόν. Ἡ ἰατρικὴ τεχνη εἰς οὐδὲν πλέον ἠδύνατο νὰ τὸν βοηθήσῃ. Οἱ φίλοι του καὶ οἱ συγγενεῖς, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ τὸν ἀνακουφίσουν, ἐκάθηντο γύρω ἀπὸ τὴν κλίνην του, χύνοντες τὰ τελευταῖα δάκρυα διὰ τὸν ἐπικείμενον χωρισμόν. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Ρωμανὸς ἐβάρυνε τόσον πολύ, ὥστε νὰ ἀναμένεται πλέον ὁ θάνατός του, ἀνοίγει μετὰ βίας τοὺς ὀφθαλμούς του, ὅσον τοῦ ἦτο ἀπαραίτητον διὰ νὰ ἴδῃ καὶ παρακαλεῖ, διὰ νεύματος, τοὺς παρόντας νὰ φύγουν καὶ νὰ τὸν ἀφήσουν μόνον εἰς τὸ δωμάτιον.

5. Ὅταν ἔμεινε μόνος του, ἠρέμησεν ἐπ᾽ ὀλίγον, καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν τοῖχον, ὅπως κάποτε ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἐζεκίας (Δ΄ Βασιλ. κ΄ 2), προσηύχετο μὲ συντριβὴν καρδίας ὡς ἑξῆς· «ὁ Θεὸς τῶν Δυνάμεων, ὅστις εἶπες, ὅτι «ὅταν μετανοήσῃς καὶ βοήσῃς μετὰ στεναγμῶν (εἰς τὸν Θεόν), τότε θὰ σωθῇς» (Ἡσ. λ΄ 15), Αὐτός, Κύριε, ἐπίβλεψον εἰς ἐμὲ καὶ ἀπολύτρωσέ με ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην καὶ συμφοράν, ποὺ μὲ κρατεῖ αἰχμάλωτον». Κατ᾽ αὐτὴν τὴν στιγμὴν τῆς προσευχῆς ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν του ἡ σκέψις νὰ καλέσῃ πρεσβευτὴν τῶν εἰς Θεὸν δεήσεων του καὶ τὸν Μέγαν Εὐθύμιον, τὸν ὁποῖον, καὶ πράγματι, μετὰ θερμότητος παρακαλεῖ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ φοβερὸν πάθος.

6. Μετ᾽ ὀλίγον περιέπεσεν εἰς ἔκστασιν καὶ βλέπει κάποιον ἀσπρομάλλην μὲ μοναχικὰ ἐνδύματα νὰ τὸν ἐπισκέπτεται καὶ νὰ τοῦ λέγῃ;

—Τί θέλεις νὰ σοῦ κάμω;

Ὁ ἀσθενὴς τότε μὲ φόβον καὶ χαρὰν ἠρώτησε:

—Ποῖος εἶσαι σύ, Δέσποτα;

—Ὁ Εὐθύμιος—ἀπήντησεν ἐκεῖνος—τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἐφώναξες· μὴ φοβηθῇς καθόλου ἀπὸ τὴν παρουσίαν μου. Ἀλλὰ θὰ ἴδω, ἀμέσως τώρα, ἀπὸ τὶ πάσχεις καὶ ποίαν θεραπείαν ἔχει ἀνάγκην ἡ συμφορά σου αὐτή.

7. Ὁ Ρωμανὸς εἰς ἀπάντησιν ἔδειξε τὴν κοιλίαν του. Τότε ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος, ἀφοῦ συνήνωσε τοὺς δακτύλους του καὶ ἐξέτεινε τὴν παλάμην, χρησιμοποιεῖ αὐτὴν ὡς ξίφος καὶ ἀνοίγει τὸ διωγκωμένον μέρος τῆς κοιλίας· ἀπὸ τὴν σχηματισθεῖσαν τομὴν βγαίνει καὶ σκορπᾷ τὸ νοσογόνον ὑγρόν, ποὺ προεκάλει τὸ πάθος καὶ ἕνα πέταλον, ὡς νὰ ἦτο κατεσκευασμένον ἀπὸ κασσίτερον, ποὺ εἶχε μερικὰ σημάδια. Τὸ περίεργον αὐτὸ ἀντικείμενον, ἀφοῦ τοῦ τὸ ἔδειξε, τὸ ἐτοποθέτησεν ἐπάνω εἰς ἕνα τραπέζι. Ἔπειτα συνενώνει μὲ τὴν χεῖρά του πάλιν τὰ χείλη τῆς τομῆς καὶ ἐξαλείφει τὰ σημάδια, ἀποκαθιστῶν οὕτω τὴν ἀκεραιότητα καὶ ὑγείαν εἰς τὴν νοσοῦσαν περιοχὴν τοῦ σώματος.

8. Ἀμέσως τότε τοῦ ἐξηγεῖ λεπτομερῶς ὅ,τι ἔγινεν εἰς βάρος

του, ποία ἦτο ἡ κατ' αὐτοῦ βασκανία, πῶς ἐπληρώθη ὁ μάγος διὰ νὰ κάμῃ τὸ κακόν, καὶ πῶς ἐπεκαλέσθη τοὺς δαίμονας διὰ τὴν ζημίαν καὶ καταστροφήν του. Καὶ συμπληρώνει ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος: «παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν θὰ σὲ ἐζημίωναν αἱ μηχαναὶ τοῦ διαβόλου, ἐὰν καὶ σὺ ὁ ἴδιος δὲν ἐξησφάλιζες εἰς τὸν διάβολον πατήματα· διότι τόσος ἔχει παρέλθει μέχρι σήμερον χρόνος καὶ οὔτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐσκέφθης νὰ ἔλθῃς, οὔτε νὰ προσέλθῃς εἰς τὴν μετάληψιν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ἀλλ' ἔζης μὲ ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ καθήκοντα πρὸς τὴν ψυχήν σου. Ἀφοῦ λοιπὸν σὲ ἐλυπήθη ὁ Θεὸς καὶ σὲ ἠλέησεν, ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα πρόσεχε καὶ νὰ μὴ ἀμελῇς καθόλου διὰ τὴν ψυχικήν σου σωτηρίαν».

9. Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Ρωμανὸς ἐσηκώθη ἀμέσως ἀπὸ τὸ κρεββάτι του τελείως ὑγιής, ἐξαφανισθέντος παντελῶς τοῦ ὄγκου ποὺ εἶχεν εἰς τὴν κοιλίαν του. Ἀμέσως τότε φωνάζει πλησίον του τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ τοὺς διηγεῖται λεπτομερῶς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου, τὴν θαυμαστὴν τομὴν τοῦ ὄγκου, ποὺ ἐπέφερεν ὁ Ἅγιος μὲ τὰ δάκτυλα, καὶ ἐν γένει ὅλην τὴν ὀπτασίαν καὶ τὸ θαῦμα. Ἀπὸ τότε ἰδιαιτέρως ἐτίμα καὶ ἑώρταζε τὴν ἡμέραν, ποὺ ἔγινε τὸ θαῦμα, ἐν ὅσῳ ἔζη, ἀποδίδων οὕτω, κατ' ἔτος, εἰς τὸν Ἅγιον τὴν ὀφειλομένην τιμὴν καὶ εὐγνωμοσύνην.

Ε'. Παλλαδίου.

ΤΟΥΣ κατὰ τὴν ἔρημον Πατέρας περιοδεύσαντες, ἤλθομεν καὶ εἴς τινα Ἅγιον ἄνδρα, Ὢρ καλούμενον, ὃς ἦν Πατὴρ Μοναστηρίων χιλίων ἀδελφῶν· ὃς ἰδὼν ἡμᾶς, καὶ περιχαρὴς γενόμενος, ἠσπάσατο καὶ ὑπερηύξατο, νίψας τοὺς πόδας ἡμῶν οἰκείαις χερσίν, ἱκανῶς ὡμίλησεν ἡμῖν, διδάσκων ἐκ τῶν θείων Γραφῶν· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ θεοδίδακτος.

2. Εἶτα ἐπὶ τὰς εὐχὰς προετρέψατο, ἔθος γὰρ ἦν αὐτῷ, μὴ πρότερον προσίεσθαι τροφὴν τῇ σαρκί, πρὶν ἢ τὴν πνευματικὴν τροφὴν τῇ ψυχῇ παραδοῦναι, ἥτις ἐστὶν ἡ Κοινωνία τῶν τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων. Ταύτης καὶ ἡμᾶς σὺν αὐτοῖς μεταλαβόντας καὶ εὐχαριστήσαντας, ἐπὶ τὴν τράπεζαν παρεκάλει, ἧς συμμετέσχεν ἡμῖν καὶ αὐτός, ἐν τῷ μεταξὺ τῷ τῆς διδασκαλίας λόγῳ τρέφων ἡμῶν τὰς ψυχάς.

Ἑρμηνεία

ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΝΤΕΣ, ἀπὸ εὐλάβειαν, τοὺς διαφόρους Ἐρημίτας, ἤλθομεν καὶ εἰς ἕνα Ἅγιον ἄνδρα, ποὺ ἐλέγετο Ὢρ καὶ ἦτο Πνευματικὸς πατὴρ καὶ Ἡγούμενος Μοναστηρίων, εἰς τὰ ὁποῖα ἠσκοῦντο περὶ τοὺς χιλίους Μοναχούς. Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Ἀσκητής, μόλις μᾶς εἶδεν, ἐχάρη πάρα πολύ, μᾶς ἠσπάσθη καὶ μᾶς ηὐχήθη μὲ τὸ πάρα πάνω. Ἐν συνεχείᾳ ἔπλυνε τοὺς πόδας μας μὲ τὰς ἰδίας του τὰς χεῖρας, καὶ μᾶς ἐνουθέτησεν ἀρκετά, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διότι ὁ Ἅγιος αὐτὸς Ἀσκητὴς ἦτο θεοδίδακτος.

2. Μετὰ ταῦτα μᾶς προέτρεψε νὰ ἀναγνώσωμεν τὰς εὐχὰς τῆς

θείας Μεταλήψεως, διότι εἶχε συνήθειαν νὰ μὴ γεύεται ἐνωρίτερον ὑλικὴν τροφὴν διὰ τὸ σῶμα του, πρὶν ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τὴν πνευματικὴν τοιαύτην, ἡ ὁποία εἶναι ἡ Κοινωνία τῶν Ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων. Ἀφοῦ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς μαζὶ μὲ αὐτούς, τοὺς ἀδελφοὺς τῆς συνοδίας τοῦ Ἀββᾶ Ὤρ, μετελάβομεν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καὶ ηὐχαριστήσαμεν τὸν Θεὸν διὰ τὴν δωρεάν Του αὐτήν, μᾶς προσεκάλεσεν εἰς τὴν τράπεζαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβε καὶ αὐτὸς μέρος, ἐκτρέφων ἐν τῷ μεταξὺ τὰς ψυχὰς ἡμῶν μὲ τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας.

ϛ'. Τοῦ Ἀββᾶ Κασσιανοῦ τοῦ Ρωμαίου.

Τῷ ΑΒΒᾼ Σερίνῳ ἐν τῇ Σκήτει παραβαλόντες, ἀνδρὶ Ἁγίῳ καὶ θεοφόρῳ, μετὰ καὶ ἄλλας τινὰς ὁμιλίας ψυχωφελεῖς, ἠρωτήσαμεν αὐτὸν καὶ περὶ τῶν ἐνεργουμένων, εἰπόντες· διατὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ τῶν ἐνεργουμένων καταφρονοῦσι, καὶ οὐδὲ προσεγγίζειν αὐτοῖς θέλουσιν, ἀλλὰ φοβοῦνται αὐτοὺς καὶ ἐκτρέπονται; Καὶ τῆς Δεσποτικῆς δὲ Κοινωνίας διηνεκῶς ἀπείργουσι, τὴν Κυριακὴν φωνὴν εἰς μαρτυρίαν προσάγοντες, τὴν κελεύουσαν· «μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων».

2. Ὁ δὲ Γέρων ἀποκριθεὶς εἶπεν ἡμῖν· εἰ πιστεύομεν ὅτι πάντα τὰ γινόμενα οὐκ ἄνευ Θεοῦ γίνονται, ἀλλὰ καὶ αἱ θλίψεις καὶ οἱ πειρασμοὶ πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦνται τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, οὐ μόνον οὐ καταφρονήσομεν τῶν πασχόντων, ἀλλὰ καὶ συμπαθήσομεν αὐτοῖς ὡς οἰκείοις μέλεσι, καὶ ὑπὲρ τούτων ἐσόμεθα ἀεὶ θερμῶς τοῦ Θεοῦ δεόμενοι, ἀνεχόμενοι αὐτῶν ἐν πολλῇ ἀγάπῃ καὶ εὐσπλαγχνίᾳ· καθὼς καὶ ὁ Ἀπόστολος διδάσκει λέγων· «καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη».

3. Τὴν δὲ Ἁγίαν Κοινωνίαν ἀπὸ τούτων οὐδέποτε μεμάθηκα κωλυθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων Γερόντων, ἀλλὰ καὶ εἰ δυνατὸν ἦν, καθ' ἡμέραν αὐτοῖς ταύτην χορηγεῖσθαι, καὶ τὸ Εὐαγγελικὸν ῥητὸν οὐχ ἁρμοδίως ἐκλαμβάνεσθαι, «μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ» κελεῦον, ὃ οὐ περὶ τῆς Ἁγίας Κοινωνίας, ἀλλὰ περὶ τῆς διδασκαλίας καὶ ἀναπτύξεως τῶν ὑψηλοτέρων δογμάτων εἰρηκέναι τὸν Χριστὸν λέγομεν.

4. Οὐ γὰρ πρὸς τροφὴν τοῦ δαίμονος τὰ Ἅγια δίδονται, τοῦ ἐνεργουμένου μεταλαμβάνοντος, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς καθαρισμὸν τῆς τε ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ πρὸς κατάφλεξιν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, τοῦ ἐγκαθημένου τοῖς τοῦ σώματος μέλεσιν, ὅπερ διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν Ἁγιασμάτων ὡς ὑπὸ πυρὸς ἐμπιπράμενον φυγαδεύεται· τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ καὶ τὸν Ἀββᾶν Ἀνδρόνικον πρὸ βραχέος καιροῦ θεραπευθέντα ἔγνωμεν, καὶ ἄλλους πολλούς.

5. Εἰ οὖν πάντα τὸν ἐνεργούμενον τῆς τῶν Ἁγιασμάτων μεταλήψεως ἀπείρξομεν, γαυριᾶν παρέχομεν τῷ καταπονοῦντι αὐτῷ δαίμονι, καὶ παρασκευάζομεν τοῦτον συνεχέστερον καὶ βαρύτερον ἐπιτίθεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς πλέον χωριζομένῳ τῆς ἄνωθεν βοηθείας, ἧς ἐκ τῆς Ἁγίας Κοινωνίας ἐτύγχανεν.

6. Οὐ δεῖ οὖν τοὺς ἀκουσίως ἐνεργουμένους ὑπὸ δαιμόνων τῆς ἐκ τῶν Ἁγιασμάτων σκέπης ἀποχωρίζειν, ἀλλὰ τοὺς ἑκουσίως ἑαυτοὺς ἐκδιδόντας τοῖς ἁμαρτήμασι, καὶ διὰ τῶν ἀκαθάρτων πράξεων δαιμονῶντας.

7. Οἳ τοσοῦτον ἐκείνων εἰσὶν ἀθλιώτεροι, ὅσον καὶ τοὺς ἐνεργοῦντας ἐν αὐτοῖς δαίμονας λανθάνοντας καὶ οὐχ ὁρωμένους ἔχουσιν, οὔτε μάστιγός τινος ἀξιοῦνται πρὸς θεραπείαν τῆς κακίας αὐτῶν, ἀλλ' ἡ σκληρὰ καὶ ἀμετανόητος αὐτῶν καρδία θησαυρίζει αὐτοῖς «ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δι-

καιοκρισίας τοῦ Θεοῦ», ἔνθα «ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται».

Ἑρμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ (διηγεῖται ὁ Ἀββᾶς Κασσιανὸς) ἐπεσκέφθημεν εἰς τὴν Σκήτην τὸν Ἀββᾶν Σερῖνον, ἄνδρα Ἅγιον καὶ θεοφόρον. Κατὰ τὴν συζήτησιν, μεταξὺ ἄλλων ψυχωφελῶν θεμάτων, τὸν ἠρωτήσαμεν διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν δαιμονιζομένων.

—Γέροντα—εἴπομεν—διατὶ εἰς τὴν χώραν μας περιφρονοῦν τοὺς δαιμονιζομένους καὶ οὔτε νὰ τοὺς πλησιάσουν θέλουν, ἀλλὰ τοὺς φοβοῦνται καὶ τοὺς ἀποφεύγουν; Ἐπὶ πλέον δὲν τοὺς ἐπιτρέπουν ποτὲ νὰ μεταλάβουν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων· τὴν ἀπαγόρευσιν δὲ αὐτὴν δικαιολογοῦν μὲ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ διατάσσει· «νὰ μὴ δίδωμεν τὸ ἅγιον εἰς τοὺς κύνας, οὔτε νὰ τοποθετῶμεν τοὺς μαργαρίτας ἐμπρὸς εἰς τοὺς χοίρους» (Ματθ. ζ' 6).

2. Εἰς αὐτὰς τὰς ἀπορίας ἡμῶν ὁ Γέρων ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς:

—Ἐὰν πιστεύωμεν, ὅτι ὅλα ὅσα συμβαίνουν, δὲν γίνονται χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ θλίψεις καὶ οἱ πειρασμοὶ οἰκονομοῦνται πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ψυχῶν μας, τότε ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ περιφρονήσωμεν τοὺς πάσχοντας, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας νὰ τοὺς συμπαθήσωμεν ὡς μέλη ἀνήκοντα εἰς τὸ σῶμα μας, ὑπὲρ αὐτῶν πρέπει διαρκῶς καὶ μετὰ θερμότητος νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν καὶ νὰ τοὺς ὑπομένωμεν μὲ πολλὴν ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν. Ἡ συμπεριφορὰ ἡμῶν αὐτὴ εἶναι σύμφωνος καὶ μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου, ποὺ λέγει· «καὶ ἐὰν πάσχῃ ἕνα μέλος, πάσχουν μαζὶ μὲ αὐτὸ ὅλα τὰ μέλη» (Α' Κορ. ιβ' 26).

3. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρὸς τοὺς δαιμονιζομένους προσφορὰν τῶν τιμίων Δώρων, οὐδέποτε ἔχω μάθει ἀπὸ τοὺς Γέροντάς μου, ὅτι ἐμποδίζεται, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας μάλιστα· ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐχορηγῆτο πρὸς αὐτοὺς ἡ θεία Μετάληψις καθημερινῶς. Τὸ εὐαγγελικὸν δὲ ρητόν, ποὺ ἀνεφέρατε, δὲν τὸ ἀντιλαμβάνεσθε καλῶς, διότι δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου· ὅταν ὁ Κύριος διατάσσῃ «νὰ μὴ δίδωμεν τὸ ἅγιον εἰς τοὺς κύνας» (Ματθ. ζ' 6), δὲν ὑπονοεῖ τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν, ἀλλ' ἔχει λεχθῆ ἀπὸ τὸν Χριστὸν περὶ τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὑψηλοτέρων τοῦ Χριστιανισμοῦ δογμάτων.

4. Διότι τὰ Ἅγια δὲν δίδονται ὡς τροφὴ τοῦ δαίμονος, ὅταν μεταλαμβάνῃ ὁ δαιμονιζόμενος, ἀλλὰ πρὸς καθαρισμὸν ἀσφαλῶς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καὶ πρὸς κατάφλεξιν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, ποὺ ἐγκατεστάθη εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ δαιμονιζομένου· αὐτὸ δὲ τὸ πονηρὸν πνεῦμα διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν τιμίων Δώρων φεύγει, ὡς νὰ καίεται ἀπὸ φωτιάν. Μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, διὰ τῆς θείας Με-

ταλήψεως δηλαδή, πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἐθεραπεύθη ὁ Ἀββᾶς Ἀνδρόνικος καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

5. Ἐὰν λοιπὸν διαρκῶς ἐμποδίζωμεν τὸν δαιμονιζόμενον ἀπὸ τὴν μετάληψιν τῶν Ἁγιασμάτων, δίδομεν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν κατατυραννοῦντα αὐτὸν δαίμονα νὰ ἀποθρασύνεται καὶ τὸν προετοιμάζομεν ὥστε τακτικώτερα καὶ σκληρότερα νὰ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ περισσότερον ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὴν ἄνωθεν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἐξησφάλιζε διὰ τῆς Ἁγίας Κοινωνίας.

6. Δὲν πρέπει λοιπὸν αὐτούς, ποὺ παρὰ τὴν θέλησίν των ἐνεργοῦνται ὑπὸ τοῦ δαίμονος, τοὺς δαιμονιζομένους δηλαδή, νὰ τοὺς ἀποχωρίζωμεν ἀπὸ τὴν εὐεργετικὴν καὶ θεραπευτικὴν σκέπην τῶν Ἁγιασμάτων, ἀλλὰ μόνον ἐκείνους, ποὺ θεληματικῶς παραδίδονται εἰς τὰ ἁμαρτήματα καὶ συμπεριφέρονται ὡς δαίμονες μὲ τὰς ἀκαθάρτους αὐτῶν πράξεις.

7. Οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ἀθλιώτεροι τῶν δαιμονιζομένων, καθ' ὅσον οἱ κατευθύνοντες τὰς πράξεις των δαίμονες ἐνεργοῦν εἰς αὐτοὺς κρυφίως, χωρὶς νὰ φαίνωνται καὶ οὔτε ἀξιώνονται μιᾶς τιμωροῦ μάστιγος διὰ νὰ θεραπεύσουν τὴν κακίαν των· ἀλλ' ἡ σκληρὰ καὶ ἀμετανόητος αὐτῶν καρδία θησαυρίζει εἰς αὐτοὺς «ὀργὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. β΄ 5), «ὅπου ὁ (τιμωρῶν αὐτοὺς) σκώληξ δὲν θὰ ἀποθάνῃ, καὶ τὸ καταφλέγον αὐτοὺς πῦρ δὲν θὰ κατασβεσθῇ» (Μάρκ. θ΄ 44).

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΛΕ΄

Ὅτι δεῖ τὸν ἐν ἐπιτιμίῳ ὄντα καὶ μὴ μεταλαμβάνοντα ἐν τῇ θείᾳ συνάξει, σὺν τοῖς κατηχουμένοις τῆς Ἐκκλησίας ἐξέρχεσθαι.

Αὐτὸς ποὺ εὑρίσκεται ὑπὸ ἐπιτίμιον καὶ δὲν μεταλαμβάνει, κατὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν πρέπει νὰ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ Ναοῦ μαζὶ μὲ τοὺς κατηχουμένους.

Α΄. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

ΔΥΟ τινὲς παρθένοι Ἀσκήτριαι, εὐγενεστάτου γένους οὖσαι, ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν ἀνεστρέφοντο, οὐ μακρὰν οὖσαι τοῦ Μοναστηρίου τοῦ μακαρίου Βενεδίκτου· ἀνὴρ δέ τις σπουδαῖος καὶ εὐλαβὴς ᾠκονόμει τὰ κατὰ τὸν οἶκον αὐτῶν, ὃν καθ' ἑκάστην ἐκεῖναι, ἐπηρμέναι τῇ εὐγενείᾳ, λοιδορίαις καὶ ὕβρεσι μάτην ἔβαλλον.

2. Ἐκεῖνος οὖν οὐκέτι στέγων τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτῶν ἀτιμίαν, πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον Βενέδικτον παρεγένετο, καὶ τὰς τῶν παρθένων ὕβρεις αὐτῷ ἀνήγγειλεν. Ὁ δὲ ἐδήλωσεν αὐταῖς λέγων· διορθώσατε ἑαυτάς, καὶ τὴν γλῶσσαν ὑμῶν σωφρονήσατε· ἐπεί, ἐὰν μὴ διορθώσησθε, ἀκοινωνήτους ὑμᾶς ποιῶ· τοῦτο δὲ οὐχ ὡς δεσμῶν αὐτὰς εἶπεν, ἀλλὰ διορθώσασθαι ταύτας βουλόμενος μόνον ἠπείλησεν.

3. Ἐκεῖναι δέ, μηδένα λόγον τῆς τοῦ Ἁγίου ποιησάμεναι παραινέσεως, τῆς οἰκείας ἀφροσύνης ἀποστῆναι οὐκ ἠθέλησαν. Μετὰ οὖν ἡμέρας ὀλίγας ἀμφότεραι τέλει τοῦ βίου ἐχρήσαντο, καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐτάφησαν.

4. Ἡνίκα δὲ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἱ συνάξεις τῆς θείας Λειτουργίας ἐπετελοῦντο, καὶ κατὰ τὸ σύνηθες ὁ Διάκονος ἔκραζεν, εἴ τις οὐ κοινωνεῖ ἐξερχέσθω τῆς Ἐκκλησίας, ἡ τροφὸς τῶν ῥηθεισῶν παρθένων, ἥτις ὑπὲρ αὐτῶν συνήθως προσφορὰν τῷ Κυρίῳ προσέφερε, τὰς αὐτὰς δύο παρθένους ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐξερχομένας ἐθεώρει.

5. Ὡς δὲ πολλάκις τοῦτο γινόμενον ἐθεάσατο, καὶ ἐν τῇ τοῦ Διακόνου ἐκφωνήσει ἐκείνας ἐξερχομένας καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μένειν μὴ δυναμένας, εἰς μνήμην ἐλθοῦσα, ὅτιπερ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἔτι ζώσαις αὐταῖς ἐδήλωσε, καὶ τῶν θείων Μυστηρίων ταύτας στερῆσαι ἠπείλησεν, εἰ μὴ αὐτὰς βελτιώσουσι, μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν θεῖον Βενέδικτον παραγίνεται, καὶ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ προσπεσοῦσα, τὴν φρικτὴν ἐκείνην θεωρίαν ἀνήγγειλεν.

6. Ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἑνούσης αὐτῷ συμπαθείας κινηθείς, λαβὼν προσφοράν, δέδωκε τῇ τροφῷ, εἰπών· ἄπελθε καὶ τὴν προσφορὰν ταύτην ὑπὲρ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ προσενεχθῆναι ποίησον, καὶ τοῦ λοιποῦ οὐκ ἔσονται ἀκοινώνητοι.

7. Τῆς τοίνυν προσφορᾶς ὑπὲρ αὐτῶν προσενεχθείσης τῷ Κυρίῳ, καὶ τοῦ Διακόνου κατὰ τὸ σύνηθες κράζοντος, ἵνα οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες ἐξέλθωσι τῆς Ἐκκλησίας, οὐκέτι λοιπὸν ἐκεῖναι ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῆς τροφοῦ, τῆς Ἐκκλησίας ἐκβαίνουσαι.

8. Ὁμοίως καὶ περὶ τοῦ ἀσπασμοῦ γέγραπται ἐν τῷ βίῳ τῆς Ὁσίας Ματρώνης, ὅτι ταύτης τῷ τοῦ Ὁσίου Βασιανοῦ Σεμνείῳ προσελθούσης, ἐν τῷ τὸν εὐνοῦχον προσποιηθῆναι, καὶ εἰσδεχθείσης, καὶ χρόνον οὐκ ὀλίγον συνασκησάσης τοῖς Μοναχοῖς καὶ λανθανούσης, ὕστερον τὰ κατ' αὐτὴν δῆλα τῷ μεγάλῳ Βασιανῷ γίνεται, ἔκ τινος θείας ἀποκαλύψεως.

9. Ὁ δὲ μετακαλεσάμενος ταύτην, καὶ δριμὺ ἐνατενίσας, τί τὸ παρασκευάσαν σε γύναιον, ἔφη, τηλικοῦτον καθ' ἡμῶν ὑπελθεῖν τόλμημα, καὶ κατ' οὐδὲν ἡμῖν προσήκοντα πειρασμόν, καὶ ὄνειδος ἐπιτρίψασθαι, τὴν λαθεῖν τοσοῦτον χρόνον ἐπιτηδεύσασαν;

10. Ἡ δὲ τὸ λεχθὲν συνεῖσα, καταβάλλει μὲν ἑαυτὴν εὐθὺς εἰς τὸ ἔδαφος, τῶν τοῦ Ὁσίου ποδῶν ἐπιλαβομένη, λόγους πολὺ μὲν τὸ ταπεινὸν ἔχοντας, μόλις δὲ ὑποφθεγγομένους προΐει, οὐ πειρασμόν, ὦ δέσποτα, ἐπαγαγεῖν βουλομένη τῇ σῇ ποίμνῃ ἐμαυτὴν ἐγκατέλεξα, ἀλλὰ τὸν ἀπὸ τῶν ἐναντίων μᾶλλον φεύγουσα πειρασμόν, καὶ τὰς ἐν τῷ βίῳ πάγας ἐκκλίνουσα.

11. Πρὸς ἣν ἄρα ὁ Βασιανὸς ἀπεκρίνατο· πῶς δὲ καὶ γυνὴ τυγχάνουσα, τοῖς θείοις Μυστηρίοις γυμνῇ προσήρχου τῇ κεφαλῇ, καὶ τῷ πρὸς εἰρήνην ἀσπασμῷ τὸ στόμα τοῖς ἀδελφοῖς ἀδεῶς ὑπεῖχες;

12. Ἡ δέ, περὶ μὲν τὰ θεῖα Δῶρα, φησί, προσποιουμένη ἀσθένειαν, οὐδ' ὅλον τὸ πρὸς τῇ κεφαλῇ κάλυμμα ἕλκουσα, οὕτω τῶν θείων Δώρων προσεφερόμην· τὸ δὲ τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς σύμβολον, οὐδαμῶς παρῃτούμην· οὐδὲ γὰρ ἀνθρωπίνοις στόμασιν, ἀλλ' ἀνθρώποις τὴν ἀγγελικὴν ζηλοῦσιν ἀπάθειαν, προσάγειν ἐμαυτὴν ὑπελάμβανον.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α

ΚΑΠΟΤΕ ἔζων δύο παρθένοι, ποὺ ἠσκήτευον· αὐταὶ προερχόμεναι ἀπὸ ἐπιφανῆ οἰκογένειαν παρέμενον εἰς τὴν πατρικήν των οἰκίαν, πλησίον τοῦ Μοναστηρίου τοῦ μακαρίου Βενεδίκτου. Ἕνας δὲ ἄνθρωπος σπουδαῖος καὶ εὐλαβὴς τοὺς ἐξοικονομοῦσε τὰ ἀπαραίτητα, διὰ νὰ μὴ ἐξέρχωνται ἐκ τῆς οἰκίας των· πλὴν ὅμως αὐτὸν τὸν καλὸν ἄνθρωπον αἱ δύο ἐκεῖναι Μοναχαί, ἀπὸ ἔπαρσιν, λόγῳ τῆς εὐγενοῦς των καταγωγῆς, καθημερινῶς τὸν προσέβαλλον, χωρὶς λόγον, μὲ ὕβρεις καὶ εἰρωνείας.

2. Τότε καὶ ἐκεῖνος, μὴ ἀνεχόμενος πλέον τὸν ἐξευτελισμὸν αὐτόν, ποὺ ἦτο πράγματι ἀφόρητος, καταφεύγει εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, τὸν Ἅγιον Βενέδικτον, καὶ τοῦ ἀναφέρει τὰς προσβολάς, ποὺ τοῦ ἔκαμναν αἱ δύο Μοναχαί. Τότε ὁ Ὅσιος τὰς ἐκάλεσε καὶ τοὺς εἶπε μὲ αὐστηρότητα:

—Νὰ διορθωθῆτε καὶ νὰ περιορίσετε τὴν γλῶσσαν σας, διότι, ἐὰν δὲν διορθωθῆτε, δὲν θὰ σᾶς μεταλάβω.

Τὸ τελευταῖον τὸ εἶπε, ὄχι διὰ νὰ τὰς δεσμεύσῃ, ἀλλὰ ἐπιθυμῶν νὰ τὰς διορθώσῃ μὲ αὐτὴν τὴν ἀπειλήν.

3. Ἐκεῖναι ὅμως οὐδόλως ἔλαβον ὑπ' ὄψιν των τὴν σύστασιν αὐτὴν τοῦ Ἁγίου καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν ἀπερισκεψίαν των. Μετ' ὀλίγον καιρὸν ἀπέθανον καὶ αἱ δύο, ἐτάφησαν δὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

4. Ἔκτοτε συνέβαινεν ἕνα τρομακτικὸν γεγονός· ὁσάκις ἐτελεῖτο

ἡ θεία Λειτουργία, καὶ κατὰ τὴν στιγμήν, ποὺ ὁ Διάκονος ἐκάλει τοὺς μὴ κοινωνοῦντας νὰ ἐξέλθουν τῆς Ἐκκλησίας, μία γυναίκα, ἡ ὁποία ἐχρημάτισε τροφὸς τῶν δύο παρθένων καὶ ἡ ὁποία προσέφερε συνήθως ὑπὲρ τῶν ψυχῶν των προσφορὰν διὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, ἔβλεπε τὰς δύο αὐτὰς παρθένους νὰ βγαίνουν ἀπὸ τοὺς τάφους των καὶ νὰ ἐξέρχωνται τῆς Ἐκκλησίας.

5. Ἀπὸ τὰς πολλὰς φοράς, ποὺ τὰς ἔβλεπε νὰ ἐξέρχωνται, κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ Διακόνου, καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ παραμείνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας Μεταλήψεως, ἐνεθυμήθη τὶ εἶχεν εἴπει εἰς αὐτὰς ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἔζων, καὶ ὅτι τὰς ἠπείλησε μὲ τὴν στέρησιν τῆς θείας Μεταλήψεως, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ ἐδιορθώνοντο. Ἀμέσως λοιπὸν τρέχει εἰς τὸν Ἅγιον Βενέδικτον, καὶ πίπτουσα εἰς τοὺς πόδας του, τοῦ ἀνήγγειλε τὴν φοβερὰν ὀπτασίαν.

6. Ὅταν ἤκουσεν ὁ Ἅγιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος τὴν τρομακτικὴν αὐτὴν περιπέτειαν τῶν ψυχῶν τῶν δύο παρθένων, κατενικήθη ἀπὸ τὴν ἔμφυτον καλωσύνην του καὶ συμπάθειαν καὶ ἀφοῦ ἔλαβε μίαν προσφοράν, τὴν ἔδωσεν εἰς τὴν εὐλαβῆ αὐτὴν γυναῖκα, τὴν πρώην τροφὸν τῶν παρθένων (διότι ὁ ἴδιος δὲν ἦτο Ἱερεύς), καὶ τῆς εἶπε:

—Πήγαινε καὶ δῶσε αὐτὴν τὴν προσφοράν, διὰ νὰ λειτουργήσῃ μὲ αὐτὴν ὁ Ἱερεὺς ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν των. Ὅταν γίνῃ αὐτό, δὲν θὰ εὑρίσκωνται πλέον ὑπὸ τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἀκοινωνησίας.

7. Καὶ πράγματι αὐτὸ ἔγινε! Ὅταν ὁ Ἱερεὺς ἐτέλεσεν ὑπὲρ αὐτῶν τὴν θείαν Λειτουργίαν, προσκομίσας τὴν προσφοράν, ποὺ προσέφερεν ὁ Ἅγιος, καὶ ὁ Διάκονος ἔκαμεν, ὡς συνήθως, τὴν ἐκφώνησιν· «οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας» (1), δὲν εἶδε πλέον αὐτὰς ἡ εὐσεβὴς τροφὸς νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν!

8. Εἰς τὸν Βίον τῆς Ὁσίας Ματρώνης συναντῶμεν καὶ τὸ ἑξῆς περιστατικόν, εἰς τὸ ὁποῖον γίνεται λόγος περὶ τῆς θείας Μεταλήψεως καὶ τοῦ πρὸ ταύτης ἀσπασμοῦ, ὅστις ἐλάμβανε χώραν μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν. Ἡ Ὁσία Ματρῶνα προσῆλθε, διὰ νὰ μονάσῃ, εἰς τὸ ἀνδρικὸν Μοναστήριον τοῦ Ὁσίου Βασιανοῦ, προσποιηθεῖσα τὸν εὐνοῦχον. Οὕτω ἀφοῦ τὴν ἐδέχθησαν εἰς τὸ Μοναστήριον, τὴν ἐκράτησαν ἀρκετὸν χρόνον εἰς αὐτό, χωρὶς οἱ Μοναχοὶ νὰ ἀντιληφθοῦν, ὅτι εἶναι γυναίκα· ὕστερον ὅμως ἐπληροφορήθη, δι' ἀποκαλύψεως, ὁ Μέγας Βασιανὸς τὴν ἀλήθειαν.

9. Τότε ὁ Ὅσιος, ἀφοῦ τὴν προσεκάλεσε πλησίον του, τὴν ἐκοίταξε μὲ αὐστηρότητα καὶ τῆς εἶπε μετά τινος σκληρότητος:

—Τί σὲ ἔκαμε, γύναιον, νὰ μεταχειρισθῇς ἐναντίον μας αὐτὸ τὸ τόλμημα καὶ νὰ μᾶς ῥίψῃς εἰς πειρασμόν, ποὺ δὲν ἐταίριαζεν εἰς ἡμᾶς

---

1) Ἐκφώνησις ἀντίστοιχος τῆς παρ' ἡμῖν τοιαύτης· «Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, μή τις τῶν κατηχουμένων...».

καὶ νὰ μᾶς καταντροπιάσῃς, μὲ τὸ νὰ κατορθώσῃς νὰ μᾶς κρύβεσαι ἐπὶ τόσον καιρόν;

10. Ἡ Ὁσία Ματρῶνα ἀντιληφθεῖσα ἀμέσως τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Μεγάλου Βασιανοῦ, ἔβαλε μετάνοιαν καὶ ἐνηγκαλίσθη τοὺς πόδας τοῦ Ἁγίου· μὲ φωνὴν δὲ ποὺ μόλις ἠκούετο καὶ μὲ μεγάλην ταπείνωσιν εἶπε:

—Δέσποτά μου, κατετάγην εἰς τὴν ποίμνην σου, ὄχι διότι ἐπιθυμοῦσα νὰ φέρω πειρασμόν, ἀλλὰ διότι ἤθελα νὰ ἀποφύγω τοὺς ἐκ τῶν ἀντιθέτων πειρασμοὺς καὶ νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὰς παγίδας τῶν πειρασμῶν τοῦ βίου.

11. Μετὰ τὴν ἀπολογίαν αὐτὴν ὁ Ἅγιος τῆς εἶπε πάλιν:

—Πῶς ὅμως ἐτολμοῦσες, ἐνῷ ἦσουν γυναίκα, νὰ προσέρχεσαι εἰς τὴν μετάληψιν τῶν θείων Ἁγιασμάτων μὲ γυμνὴν κεφαλήν [1]; Καὶ πῶς, ἀκόμη, ἠσπάζεσο, ἀδιάντροπα, τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὸ στόμα, κατὰ τὸν ἀσπασμὸν τῆς εἰρήνης;

12. Εἰς ταῦτα ἡ μακαρία Ματρῶνα ἀπήντησε:

—Δέσποτά μου, καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν προσέλευσίν μου εἰς τὰ θεῖα Δῶρα, προσεποιούμην ἀσθένειαν καὶ οὕτω δὲν ἀπέσυρα τὸ κάλυμμα ἀπὸ τὴν κεφαλήν μου· τοιουτοτρόπως δὲ μετελάβανον. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ σύμβολον τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἀγάπης, τὸν ἀσπασμὸν δηλαδή, οὐδέποτε τὸν ἀπέφυγα, διότι κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀσπασμοῦ ἐνόμιζα, ὅτι δὲν πλησιάζω ἀνθρώπινα στόματα, ἀλλὰ στόματα ἀνθρώπων ἐπιποθούντων καὶ ἐπιδιωκόντων ἀγγελικὴν ἀπάθειαν.

Β'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕ Γέρων, ὅτι πολλάκις τοῦ Διακόνου λέγοντος, ἀσπάσασθε ἀλλήλους, εἶδον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τὰ στόματα τῶν ἀδελφῶν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων εἶπε· πολλὰς φοράς, ὅταν ὁ Διάκονος ἔλεγεν, «ἀσπάσασθε ἀλλήλους», εἶδα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὰ στόματα τῶν ἀδελφῶν.

1) Ὡς γνωστόν, ἡ γυναίκα μεταλαμβάνει μὲ σκεπασμένην τὴν κεφαλὴν κατὰ σύστασιν τοῦ θείου Παύλου (Α' Κορ. ια' 5—6).

·ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΛϚʹ·

Ὅτι καὶ τὸ ἐν Ἐκκλησίᾳ ταφῆναι, τοῖς μὲν εὐσεβέσιν ὠφέλεια, τοῖς δὲ κατεγνωσμένοις κολάσεως πρόξενον.

Ὁ ἐνταφιασμὸς ἑνὸς Χριστανοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὠφελεῖ μὲν τοὺς εὐσεβεῖς, προκαλεῖ ὅμως κόλασιν εἰς τοὺς καταδικασθέντας εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ.

Αʹ. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

Ἐ ρ ω τ α π ο κ ρ ί σ ε ι ς

Π έ τ ρ ο ς

ΔΙΔΑΧΘΗΝΑΙ αἰτῶ, εἰ ὠφέλειάν τινα ταῖς τῶν τελευτώντων ψυχαῖς προσγίνεσθαι νομιστέον, ἐκ τοῦ θάπτεσθαι αὐτῶν τὰ σώματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Γ ρ η γ ό ρ ι ο ς

2. Ἐὰν βαρεῖαι αὐταῖς αἱ ἁμαρτίαι οὐχ ὑπάρχωσιν, ὠφελεῖ τὸ θάπτειν τοὺς νεκροὺς ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις· οἱ γὰρ συγγενεῖς αὐτῶν, ὁσάκις ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις συνέρχονται, τῶν ἰδίων τὰ μνήματα θεωροῦντες, ἀναμιμνήσκονται τούτων καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ δεήσεις προσφέρουσιν.

3. Ὧν δὲ αἱ ἁμαρτίαι βαρεῖαι τυγχάνουσιν, οὐχὶ εἰς λύτρωσιν ἁμαρτημάτων, ἀλλ᾿ εἰς μεγάλην κατάκρισιν τὰ τούτων σώματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τίθενται· καὶ τοῦτο δῆλον καὶ ἐκ τῶν καθ᾿ ἡμᾶς γεγονότων.

4. Διηγήσατο γάρ μοι ὁ εὐλαβέστατος Φῆλιξ ὁ τοῦ Πόρτου Ἐπίσκοπος, ὃς ἐκ τῆς χώρας Σαβίνης γέγονεν, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ Σαβίνῃ, Μονάστριά τις ἦν, ἀπὸ μὲν αἰσχρᾶς ἡδονῆς ἐγκρατευομένη, τῆς δὲ προπετείας τῆς γλώσσης, καὶ ἀκαιρολογίας, οὐκ ἀφισταμένη.

5. Ἧς τελευτησάσης καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταφείσης, εἶδεν ὁ τῆς Ἐκκλησίας φύλαξ δι᾿ ἀποκαλύψεως ἀπενεχθεῖσαν αὐτὴν ἔμπροσθεν τοῦ Θυσιαστηρίου καὶ εἰς τὸ μέσον πρισθεῖσαν· καὶ τὸ μὲν ἓν μέρος τῷ πυρὶ παραδοθὲν κατεκαίετο, τὸ δὲ ἕτερον διέμεινεν ἄπτωτον.

6. Πρωΐας οὖν γενομένης ἀναστὰς ὁ φύλαξ, τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ, ὅπερ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ δι᾿ ἀποκαλύψεως εἶδε, διηγήσατο· ἐξ οὗ φανερῶς δείκνυται, ὅτι ὧν αἱ ἁμαρτίαι συγκεχωρημέναι οὐκ εἰσὶ πρὸς τὸ ἐκφυγεῖν τὴν κρίσιν, ἐκ τῶν ἱερῶν τόπων βοηθείας τυχεῖν οὐ δύνανται.

7. Καὶ ὁ Βαλλεριανὸς δὲ ὁ πατρίκιος, ὃν καὶ ἡμεῖς γινώσκομεν, ἐν τῇ πόλει τῇ λεγομένῃ Βρίξᾳ γενόμενος, ἐν αὐτῇ ἐτελεύτησεν· ὁ δὲ τῆς αὐτῆς πόλεως Ἐπίσκοπος, χρήματα ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ κομισάμενος, τόπον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παρέσχετο, ἐν ᾧ τὸ σῶμα αὐτοῦ ταφῆναι ὤφειλεν· ὁ δὲ Βαλλεριανὸς οὗτος πάνυ ὀλισθηρῶς μέχρι γήρως ἔζησε, μηδέποτε ταῖς ἀταξίαις αὐτοῦ χαλινὸν ἐπιθεῖναι βουληθείς.

8. Τοῦ οὖν σώματος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Φαυστίνου τοῦ Μάρτυρος ταφέντος, τῇ ἐπελθούσῃ νυκτὶ ὁ Ἅγιος Μάρτυς τῷ προσμοναρίῳ ἐπιφαίνεται λέγων· ἄπελθε, καὶ εἰπὲ τῷ Ἐπισκόπῳ, ἵνα τὰς ὀζούσας σάρκας, ἃς ἐνταῦθα κατέθετο, ῥίψῃ ἔξω, ἐπεί, εἰ μὴ ταῦτα ποιήσει, τῇ τριακοστῇ ἡμέρᾳ ἀποθνήσκει.

9. Ὁ δὲ προσμονάριος ἐφοβήθη ταύτην τὴν ὅρασιν τῷ Ἐπισκόπῳ ἀπαγγεῖλαι· καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁμοίως χρηματισθεὶς εἰπεῖν τῷ Ἐπισκόπῳ, παρῃτήσατο. Ὁ οὖν Ἐπίσκοπος τῇ τριακοστῇ ἡμέρᾳ ὑγιὴς ὑπάρχων, πρὸς ἑσπέραν ἐν τῇ κλίνῃ αὐτοῦ ἀνακλιθείς, αἰφνιδίῳ καὶ ἀγνώστῳ θανάτῳ ἐτελεύτησεν· ἐξ ὧν κατανοῆσαί ἐστιν, ἐν ποίᾳ κατακρίσει ἡ ψυχὴ τοῦ Βαλλεριανοῦ ὑπάρχει.

10. Δῆλον οὖν ὅτι ὧν αἱ ἁμαρτίαι βαρεῖαί εἰσι, παρὰ τῶν ἱερῶν τόπων, ἐν οἷς θάπτονται, οὐδεμίαν βοήθειαν λαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον διὰ τὴν τόλμην κατακρίνονται· οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ οἱ θάπτοντες αὐτοὺς καταδικάζονται.

Ἑρμηνεία

Ἐρωταποκρίσεις

Πέτρος

ΖΗΤΩ νὰ μάθω, ἐὰν πρέπῃ νὰ νομίζωμεν, ὅτι ὠφελοῦνται κάπως αἱ ψυχαὶ τῶν ἀποθνῃσκόντων ἀπὸ τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν σωμάτων των ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς Ἐκκλησίας (1).

Γρηγόριος

2. Ἐὰν οἱ ἀποθανόντες δὲν ἔχουν βαρείας ἁμαρτίας ὠφελοῦνται ἀπὸ τὸν ἐνταφιασμόν των εἰς τὰς Ἐκκλησίας, διότι οἱ συγγενεῖς των, ὁσάκις προσέρχονται εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ βλέπουν τὰ μνήματα αὐτῶν, τοὺς ἐνθυμοῦνται, καὶ προσφέρουν, χάριν αὐτῶν, δεήσεις πρὸς τὸν Κύριον.

3. Ὅσοι ὅμως ἔχουν διαπράξει βαρείας ἁμαρτίας εἰς τὴν ζωήν των καὶ τὰ σώματά των ἔχουν ταφῇ εἰς Ἐκκλησίας, οὐχὶ ἀπολύτρωσιν τῶν ἁμαρτημάτων των ἀποκομίζουν, ἀλλὰ μεγαλυτέραν κατάκρισιν. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἑξῆς περιστατικά, ποὺ γνωρίζω.

4. Οὕτω ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Πόρτου, ὁ Φῆλιξ, ἀπὸ τὴν Σαβίναν, μοῦ διηγήθη τὸ ἑξῆς διὰ μίαν Μοναχὴν εἰς τὴν Σαβίναν. Ἡ Μοναχὴ αὐτὴ ἐγκρατεύετο μὲν ἀπὸ τὰς αἰσχρὰς ἡδονάς, δὲν ἐπεχείρει ὅμως νὰ διορθωθῇ ἀπὸ τὴν αὐθάδειαν καὶ τὴν ἀκαιρολογίαν.

5. Ὅταν ἀπέθανεν, ἐτάφη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ φύλαξ λοιπὸν τῆς Ἐκκλησίας ἠξιώθη ἐκ Θεοῦ ἀποκαλύψεως καὶ εἶδεν, ὅτι ἡ ἀποθανοῦσα Μοναχὴ μετεφέρθη ἔμπροσθεν τοῦ Θυσιαστηρίου· ἐκεῖ τὴν ἔκο-

---

1) Κατὰ συνήθειαν τῶν χρόνων ἐκείνων οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν νεκρῶν ἐθάπτοντο εἰς ἰδικὰς κρύπτας ἐντὸς τῶν Ναῶν ἢ ὑποκάτω αὐτῶν καὶ μάλιστα κάτωθεν τοῦ ἱεροῦ Βήματος. Τὴν συνήθειαν ταύτην κατεδίκασαν πολλοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὧν εἷς καὶ ὁ θεῖος οὗτος Γρηγόριος. Τὰ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου φρικτὰ παραδείγματα μνημονεύονται αὐτολεξεὶ ἐν τῷ Ἱερῷ Πηδαλίῳ, ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῆς ἑρμηνείας τοῦ ΠΓʹ Κανόνος τῆς Ἁγίας ϛʹ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, σελ. 287—288.

ψαν μὲ πριόνι εἰς τὴν μέσην καὶ τὸ μὲν ἕνα μέρος τοῦ σώματος παρεδόθη εἰς τὸ πῦρ καὶ ἐκαίετο. ἐνῷ τὸ ἄλλο ἔμενεν ἀνέπαφον.

6. Ὅταν ἐξημέρωσεν, ἐξύπνησε καὶ ὁ φύλαξ καὶ ἀφηγήθη τὴν νυκτερινὴν ὀπτασίαν εἰς τοὺς γνωστοὺς καὶ συγγενεῖς του. Ἐξ αὐτῆς τῆς ἀποκαλύψεως ἀποδεικνύεται, ὅτι ὅσων ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ μὴ δύνανται οὗτοι νὰ ἀποφύγουν τὴν μετὰ θάνατον τιμωρίαν, οὐδόλως βοηθοῦνται ἀπὸ τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν σωμάτων των εἰς ἱεροὺς τόπους.

7. Ἰδοὺ καὶ ἕτερον περιστατικόν· προσωπικῶς ἐγνώριζα τὸν πατρίκιον Βαλλεριανόν, ποὺ ἔζη εἰς τὴν πόλιν Βρίξαν. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν καὶ ἀπέθανεν. Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς πόλεως αὐτῆς ἔλαβε χρήματα ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Βαλλεριανοῦ καὶ παρεχώρησεν ἕνα μέρος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς πόλεως, διὰ νὰ ταφῇ ἐκεῖ. Ὁ Βαλλεριανὸς αὐτὸς μέχρι τῶν γηρατείων του ἔζησεν εἰς τὴν διαφθορὰν καὶ οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ χαλιναγωγήσῃ τὰ πάθη του καὶ τὰς ἀταξίας του.

8. Ὅταν λοιπὸν ἐνεταφιάσθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Μάρτυρος Φαυστίνου, ἀμέσως τὴν ἑπομένην νύκτα παρουσιάζεται ὁ Ἅγιος οὗτος Μάρτυς εἰς τὸν προσμονάριον( ) τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ λέγει τὰ ἑξῆς μὲ αὐστηρότητα:

—Πήγαινε νὰ εἰπῇς εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, νὰ πετάξῃ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μου τὸ βρωμισμένον σῶμα, ποὺ ἐτοποθέτησεν ἐδῶ. Ἐὰν δὲν τὸ κάμῃ αὐτό, τὴν τριακοστὴν ἡμέραν, ἀπὸ σήμερον, θὰ ἀποθάνῃ.

9. Ὁ προσμονάριος ἐφοβήθη νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸν Ἐπίσκοπον αὐτὴν τὴν ἀποκαλυπτικὴν ὀπτασίαν. Διὰ δευτέραν φορὰν εἶδε τὸ ἀποκαλυπτικὸν ἐνύπνιον, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέφυγε νὰ τὸ ἀναφέρῃ εἰς τὸν Ἐπίσκοπον.

Τί συνέβη λοιπόν; Μετὰ τριάκοντα ἡμέρας ὁ Ἐπίσκοπος, ἐνῷ ἦτο τελείως ὑγιής, ἔπεσε τὸ βράδυ εἰς τὸ κρεββάτι του, διὰ νὰ κοιμηθῇ, καὶ ὅλως αἰφνιδίως, ἀπὸ ἄγνωστον αἰτίαν, ἀπέθανεν. Ἀπὸ αὐτὸ δύναται νὰ συμπεράνῃ κανείς, πόσον ἐκ τοῦ ἐνταφιασμοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατεκρίθη ὁ ἁμαρτωλὸς Βαλλεριανός.

10. Εἶναι λοιπὸν ὁλοφάνερον, ὅτι ὅσοι ἔχουν διαπράξει εἰς τὴν ζωήν των βαρείας ἁμαρτίας, οὐδεμίαν βοήθειαν λαμβάνουν ἀπὸ τὸν ἐνταφιασμόν των εἰς ἱεροὺς τόπους, ἀλλὰ περισσότερον κατακρίνονται δι' αὐτήν των τὴν τόλμην. Ἐκτὸς δὲ αὐτῶν καὶ οἱ θάπτοντες τοιούτους ἀνθρώπους εἰς ἱεροὺς χώρους καθίστανται ἔνοχοι.

1) Βλέπε ὑποσημείωσιν σελίδος 12.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΛΣΤ΄

῞Οτι καὶ τὸ ταφῆναι πολυτελῶς οὐ μικρὰ ζημιοῖ· διὸ καὶ οἱ θεοφιλεῖς τὸν εὐτελῆ ἐνταφιασμόν, ὡς ἐπωφελῆ, καὶ σφόδρα αἱροῦνται.

Καὶ ὁ πολυτελὴς ἐνταφιασμὸς δὲν εἶναι μικρὰ ζημία διὰ τὴν ψυχήν· δι' αὐτὸ καὶ αὐτοὶ ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεόν, ἐπιθυμοῦν πάρα πολὺ τὸν ἄσημον καὶ ἄδοξον ἐνταφιασμὸν καὶ τὸν προτιμοῦν.

Α΄ Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

Ο ΑΓΙΟΣ Ἐφραίμ, ἤδη μέλλων ἀπαίρειν, τοιαῦτα σφοδρῶς ἐπέσκηπτε.

2. «Μὴ ᾄσητε ᾆσμα ἐπὶ Ἐφραίμ· μὴ πολυτελεῖ ἐνθάψητε ἱματισμῷ· μὴ ἰδίᾳ τῷ σώματί μου τάφον ἐργάσησθε· λόγον γὰρ ἔχω μετὰ Θεοῦ, αὐλισθῆναί με σὺν τοῖς ξένοις· ξένος γὰρ ἐγὼ καὶ παρεπίδημος καθὼς πάντες οἱ Πατέρες μου· εἰ δέ τις, φησί, φιλοπάτωρ ὢν προητοιμάσατο ἡμῖν πολυτελῆ ἐσθῆτα, τὴν ὁρισθεῖσαν ταύτην εἰς ταφὴν δότω τοῖς δεομένοις».

3. Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνος πρὸς τοὺς περιεστῶτας ἐπέσκηπτεν· εἷς δέ τις αὐτῶν, καὶ οὗτος τῶν ἐπιφανεστέρων καὶ θερμοτέρων, ἐσθῆτα πολυτελῆ καὶ φιλότιμον ἑτοιμάσας, περιβαλεῖν αὐτῇ τὸ ἐκείνου σῶμα μετὰ θάνατον διεσκόπει· ἔπειτα τῆς ἐντολῆς ἀκούσας, ἤλγησε μᾶλλον ὡς τὸ θέλημα καὶ τὴν πρόθεσιν ἀποσκευασθείς.

4. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ δοῦναι πένησιν αὐτὴν ἀνεβάλετο, βέλτιον εἶναι κρίνας χρυσίον μᾶλλον ἐκείνοις καταβαλεῖν, ὅσον ἂν ἡ ἐσθὴς ἐτιμᾶτο, ἄγνοιαν ὡς ἔοικεν ἀγνοήσας, ὅτι πολλῷ μᾶλλον οὗτος ἐφάνη οὕτω ποιῶν τῷ Ἐφραὶμ χαριζόμενος πένητι δούς, ἢ θελήματι ἰδίῳ καὶ κρίσει σκοπῶν.

5. Ταύτῃ τοι καὶ παθὼν ἔγνω· καὶ τῆς παρακοῆς εὐθὺς ὑπέσχε τὴν τιμωρίαν, πονηρῷ πληγεὶς δαίμονι καὶ λογισμῶν πονηρῶν, ἴσην πράξεως εἰσπραχθεὶς κόλασιν· ὅθεν καὶ τῇ τοῦ Ἁγίου κλίνῃ, μεταξὺ πάντων ὁρώντων, ἑαυτὸν προσαράττει, στρεβλῶν τὰς χεῖρας, διαστρέφων τοὺς ὀφθαλμούς, τρίζων τοὺς ὀδόντας καὶ ἀφρὸν ἀποπτύων τοῦ στόματος, καὶ τἄλλα ὅσα φανερᾶς μανίας ἔργα ποιῶν· θειοτέρας λόγοις οἰκονομίας τούτῳ παραδοθεὶς εἰς παιδείαν, ᾧ πεισθεὶς μᾶλλον, πατρικῆς ἠλόγησεν ἐντολῆς.

6. Τί οὖν ὁ τὰ κεκρυμμένα διορῶν ἐκεῖνος καὶ τῷ Πνεύματι τῷ θείῳ φθεγγόμενος; Συνῆκες τὸ πάθος ἁμαρτίας εἶναι καρπόν; καὶ τί σοι μὴ δεόντως πέπρακται, φησίν, ἄνθρωπε, ὅτι σε καὶ εἰς τηλικοῦτον ὤθησε κίνδυνον;

7. Καὶ ὅς, τῆς μανίας ἀνενεγκών, ἐξαγορεύει τὴν ἀνομίαν, ἐκκαλύπτει τὴν παρακοήν, ἐλέγχει τὴν τῶν λογισμῶν ἀσθένειαν, ὃν ὁ θεῖος Ἐφραὶμ τοῦ τε πάθους οἰκτείρας, καὶ ἀποδεξάμενος τῆς ἐξαγορεύσεως, εὐχῇ μόνῃ καὶ χειρῶν ἐπιθέσει τοῦ δαίμονος ἀπαλλάττει.

Ἑρμηνεία

Ὁ ΑΓΙΟΣ Ἐφραίμ, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, διετύπωσε πρὸς τοὺς μαθητάς του μετ' αὐστηρότητος τὰς τελευταίας του αὐτὰς ὑποθήκας:

2. «Νὰ μὴ ψάλετε ᾆσμα εἰς τὸν νεκρὸν Ἐφραίμ, οὔτε νὰ μὲ θάψητε ἐντὸς τῆς γῆς, ἐνδύοντες τὸ νεκρὸν καὶ ἄψυχον σῶμα μου μὲ πολυτελῆ ἱμάτια· οὔτε καὶ νὰ χρησιμοποιήσητε διὰ τὸ νεκρόν μου σῶμα ἰδιαίτερον τάφον, διότι ἔχω δώσει λόγον εἰς τὸν Θεὸν νὰ ταφῶ μαζὶ μὲ τοὺς ξένους, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ εἶμαι ξένος καὶ παρεπίδημος εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, ὅπως ὅλοι οἱ πατέρες μου. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἐξ ὑμῶν, ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν πατέρα, μοῦ ἔχει προετοιμάσει πολυτελὲς νεκρικὸν ἔνδυμα, αὐτὸ ποὺ ἑτοιμάζουν συνήθως διὰ τὸν ἐνταφιασμόν, ἂς τὸ δώσῃ εἰς τοὺς πτωχούς».

3. Τοιαύτας ἐπιθανατίους συμβουλὰς ἔδιδεν ὁ Ἅγιος Ἐφραὶμ πρὸς τοὺς περικυκλοῦντας αὐτόν. Ἕνας δὲ ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ποὺ ἤκουσαν τὰς τελευταίας του αὐτὰς ὑποθήκας, ὅστις ἦτο ἀπὸ τοὺς πλέον ἐπισήμους καὶ θερμοτέρους εἰς τὰ πρὸς τὸν Ἅγιον Ἐφραὶμ αἰσθήματα καὶ ὅστις εἶχεν ἑτοιμάσει ἕνα νεκρικὸν ἔνδυμα, πολυτελὲς καὶ βαρύτιμον, καὶ ἐσκέπτετο νὰ περιβάλῃ μὲ αὐτὸ τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Ἀσκητοῦ, μετὰ θάνατον, μόλις ἤκουσε τὴν ἐντολὴν αὐτήν, ἐλυπήθη, διότι δὲν θὰ ἐπραγματοποίει αὐτὸ ποὺ ἐσχεδίαζε καὶ ἤθελε νὰ κάμῃ.

4. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἀνέβαλε νὰ δώσῃ τὸ ἔνδυμα αὐτὸ ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς κρίνας ὅτι ἦτο καλύτερον νὰ δώσῃ, εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, τόσον χρυσόν, ὅση ἦτο ἡ ἀξία τοῦ νεκρικοῦ ἐνδύματος. Ἀλλά, ὅπως φαίνεται, ἀπὸ βαθεῖαν ἄγνοιαν τῆς ὀφειλομένης ὑπακοῆς, ἐνόμισεν, ὅτι δίδων ἐλεημοσύνην εἰς τὸν πτωχὸν εὐχαριστεῖ τὸν Ὅσιον Ἐφραίμ, ἐνῷ ἔκαμε τὸ θέλημά του καὶ τὴν γνώμην του, ἐφ' ὅσον ὁ Ὅσιος Ἐφραὶμ διέταξε νὰ δώσουν τὸ νεκρικὸν ἔνδυμα ὡς ἐλεημοσύνην καὶ ὄχι χρήματα.

5. Μόνον δὲ ἀφοῦ ἔπαθεν ἀντελήφθη τὶ ἔκαμε· διότι ἀμέσως ἐτιμωρήθη διὰ τὴν παρακοήν του αὐτήν, καὶ καταληφθεὶς ἀπὸ δαίμονα, καὶ ἀπὸ πονηροὺς λογισμούς, εἰσέπραξε βάσανον, ἀνάλογον πρὸς τὴν πρᾶξιν του. Ὑπὸ τὸ κράτος δὲ τοῦ δαιμονικοῦ πάθους κινούμενος τρέχει, ἐνώπιον ὅλων, ἐμπρὸς εἰς τὴν κλίνην τοῦ Ἁγίου καὶ ἀρχίζει νὰ κτυπιέται, καὶ νὰ συμπεριφέρεται ὡς δαιμονιζόμενος· οὕτως ἐστράβωνε τὰς χεῖρας του, συνέστρεφε τοὺς ὀφθαλμούς του, ἔτριζε τοὺς ὀδόντας του, ἔβγαζεν ἀφροὺς ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἐν γένει ἔκαμνεν ὅλα ὅσα εἶναι χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα παραφροσύνης. Παρεδόθη δέ, κατὰ θείαν οἰκονομίαν, εἰς τὸν δαίμονα διὰ νὰ τιμωρηθῇ ὑπ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἐπείσθη εἰς ἐκεῖνον καὶ ἠδιαφόρησε διὰ τὴν πατρικὴν ἐντολήν.

6. Ὅταν λοιπὸν τὸν εἶδεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἐκεῖνος, ποὺ ἀπὸ προορατικὸν χάρισμα ἔβλεπε καθαρὰ τὰς ἀποκρύφους σκέ-

ψεις καὶ τὰ ἀνεξομολόγητα ἔργα, δηλαδὴ ὁ Ἅγιος Ἐφραίμ, τί ἔκαμεν; Ἀμέσως ὁμιλῶν, μὲ φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶπεν, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν παρακούσαντα καὶ βασανιζόμενον:

—Ἀντελήφθης, ὅτι αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔπαθες εἶναι καρπὸς τῆς ἁμαρτίας; Τί λοιπὸν κακὸν ἔπραξες καὶ σὲ ἐξώθησεν εἰς τόσον μεγάλον καὶ φοβερὸν κίνδυνον;

7. Ὁ παθών, συνελθὼν τότε ἀπὸ τὴν μανίαν, ἐξομολογεῖται τὴν ἁμαρτίαν του, ἀποκαλύπτει τὴν παρακοὴν καὶ ἐλέγχει τὴν ἀσθένειαν τῶν λογισμῶν του, ποὺ τὸν ὡδήγησαν εἰς τὴν παρακοήν. Μετὰ τὴν εἰλικρινῆ αὐτὴν ἐξομολόγησιν τοῦ πάθους, τὸν ἐλυπήθη ὁ θεῖος Ἐφραὶμ καὶ δεχθεὶς τὴν ἐξαγόρευσιν, τὸν ἐλευθερώνει ἀπὸ τὸν δαίμονα, μὲ μόνην τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του.

Β'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου.

ΗΔΗ τὴν τελευτὴν ἐγγίζουσαν μαθὼν ὁ θαυμαστὸς Ἰωάννης δι' ἀποκαλύψεως, αἰτεῖται τὴν τοῦ οἴκου κυρίαν ἰδεῖν, ἥτις ἦν καὶ μήτηρ αὐτοῦ.

2. Ἀχθεὶς οὖν παρ' ἐκείνην καὶ πλησίον ὁ παῖς τῆς μητρὸς γενόμενος τῆς ποθουμένης, ὁ διαφερόντως ποθούμενος, ἔτι ἐγκρατὴς ἦν γλώσσης τε καὶ καρδίας καὶ οὐδαμῶς ἑαυτὸν ὅς τις ἦν ἀπεκάλυψεν.

3. Εἶτα ἐν ταπεινῷ καὶ σχήματι καὶ φθέγματι, τὰ παρ' ὑμῶν εἰς ἐμέ, ἔφη, τὸν πένητα καὶ ξένον γεγενημένα, πρὸς τὸν κοινὸν οἴδατε διαβαίνειν Δεσπότην· Αὐτοῦ γὰρ ἡ φωνή, «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε».

4. Πλὴν ἀλλ' ἐμοὶ μὲν τὸ τοῦ βίου τέλος ἐγγύς· βούλομαι δὲ τελευταίαν ταύτην τὴν αἴτησιν, ὑπὸ Θεῷ τῷ πάντων ἐξεταστῇ καὶ μάρτυρι αἰτήσασθαι παρὰ σοῦ· ἡ δέ ἐστι, τὸ μήτε ἄλλοις ἐνταφίοις περιστεῖλαί μου τὸ σῶμα, μήτε ἐν ἑτέρῳ με καταθεῖναι τόπῳ, ἀλλ' αὐτοῖς ὡς ἔχω τοῖς ῥάκεσι τούτοις συνθάψαι με, ὅπου καὶ τὴν καλύβην αὐτὸς ἐμαῖς χερσὶν ἐπηξάμην.

5. Ταῦτα τῇ μητρὶ ἐπισκήψας, πειθομένην εἶχε καὶ πίστεις αὐτῷ δέδωκεν ἀσφαλεῖς, οὔπω γινώσκουσα ὅτι μήτηρ ἦν· τοῦτο γὰρ ἡ ἐκείνου προδιεσκέψατο σύνεσις, ἁρπάσαι τὸν καιρὸν εἰς πίστιν πρὸ τῆς ἀναγνωρίσεως. Εἶτα ὡς τελευτῶν ἤδη διεγνώσθη τοῖς γονεῦσιν, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ ζητούμενος αὐτοῖς Ἰωάννης, καὶ διὰ τὴν τῶν ὅρκων ἀνάγκην, οὓς αὐτῷ ἐκεῖνοι ἐπῆγον, ἑαυτὸν ἀπεκάλυψε καὶ μετὰ βραχὺ ἐτελεύτησεν.

6. Ἡ οὖν μήτηρ τῶν τοῦ παιδὸς ἐντολῶν ἐπιλαθομένη, εἴτε καὶ τῷ περὶ αὐτὸν ἡττηθεῖσα φίλτρῳ, ἀποδύει μὲν αὐτὸν εὐθὺς τὰ ῥάκια, περιβάλλει δὲ πολυτελῆ καὶ λαμπρά, καὶ αὐτίκα πάρεσις αὐτὴν τῶν μελῶν ἐλάμβανεν οὐ προϊεμένου τὸ γεγονὸς τοῦ παιδός. Ὢ τοῦ θερμοῦ πρὸς Χριστὸν ἔρωτος! ὅτι καὶ αὐτὰ τῶν ἄθλων τὰ σύμβολα, πολλῷ τῆς μητρὸς ἦγε δι' Αὐτὸν ποθεινότερα.

7. Ὁ γοῦν πατήρ, οὕτω παρεθεῖσαν τὴν γαμετὴν θεασάμενος, τῶν τοῦ παιδὸς αὐτὴν ἐντολῶν ἀνεμίμνησκε· καὶ ἅμα τὰ πολυτελῆ ἐκδυθείς, τὰ συνήθη περιεβάλετο, καὶ ἡ μήτηρ τὴν πάρεσιν ἀπεδύετο, καὶ ὁ παῖς πατέρων σωφρονιστὴς ἐδείκνυτο, δηλοῦντος ὡς ἔοικε τοῦ Θεοῦ, ὅτι μὴ μόναι ἐντολαὶ γονέων παισὶ φυλακῆς ἄξιαι, ἀλλὰ καὶ πατράσιν ἐπισκήψεις παίδων, ὅταν δηλονότι σκοποῦ τοῦ κατὰ Θεὸν ἔχωνται.

8. Θάπτεται τοίνυν ὁ γενναῖος ἀγωνιστὴς ἐν αὐτῇ τῇ καλύβῃ, ὥσπερ δὴ καὶ περὶ τούτου ἐπέσκηψεν· ᾔδει γὰρ ὅτι τὰ οὕτω ταπεινά, μᾶλλον ἡ λαμπρότης τῶν ἄνω διαδέχεται.

Ἑρμηνεία

ΟΤΑΝ ὁ θαυμαστὸς Ἅγιος Ἰωάννης ἔμαθε κατὰ θείαν πληροφορίαν, ὅτι ἐγγίζει πλέον τὸ τέλος του, ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὴν οἰκοδέσποιναν, ποὺ τὸν ἐφιλοξένει καὶ ἡ ὁποία ἦτο ἡ μητέρα του.

2. Ἀφοῦ λοιπὸν εὑρέθη πλησίον τῆς ποθουμένης μητρὸς ὁ ὑπ' αὐτῆς τόσον ἰσχυρῶς ποθούμενος καὶ ἀγνοούμενος υἱός, συνεκράτησε μετ' ἀξιοθαυμάστου ἐπιβολῆς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν καρδίαν του καὶ δὲν ἐφανέρωσε καθόλου εἰς αὐτὴν ποῖος ἦτο.

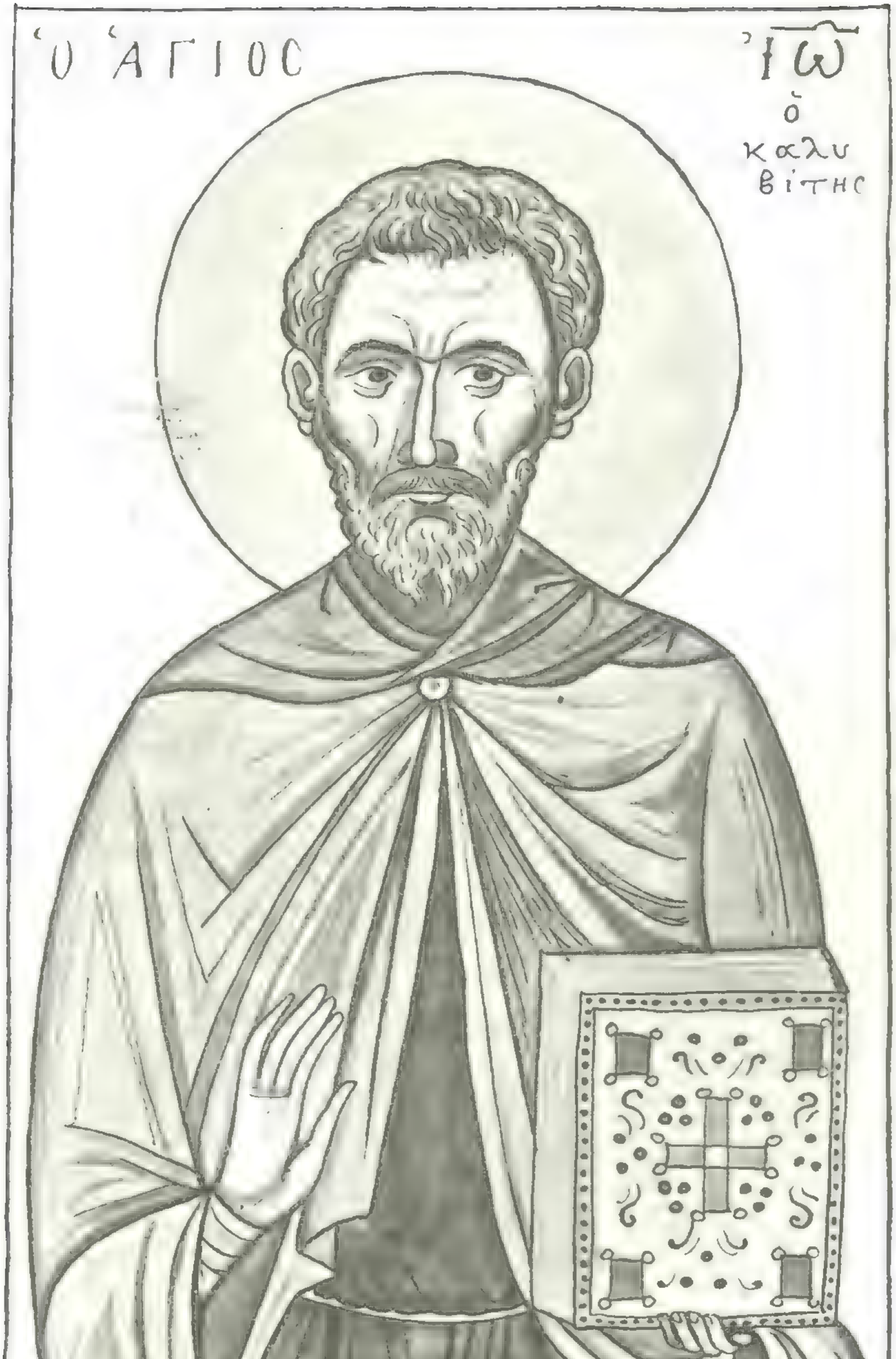
3. Ἐν συνεχείᾳ ἀπηυθύνθη πρὸς τὴν ἀγνοοῦσαν αὐτὸν μητέρα του καί, μὲ ταπεινὸν σχῆμα καὶ ἡσύχους λόγους τῆς εἶπε:

—Ὅσα καλὰ ἐκάματε εἰς ἐμὲ τὸν πτωχὸν καὶ ξένον, νὰ εἶσθε βέβαιοι, ὅτι διαβαίνουν ὡς πράξεις εὐγενεῖς καὶ καλαὶ εἰς τὸν κοινὸν ἡμῶν Δεσπότην, καθὼς τοῦτο καλῶς γνωρίζετε· διότι ἰδική του φωνὴ εἶναι ἡ λέγουσα· «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε' 40).

4. «Τώρα ὅμως—συνέχισε λέγων ὁ Ὅσιος Ἰωάννης—πλησιάζει τὸ τέλος μου, ἐπιθυμῶ δὲ ἕνα πρᾶγμα νὰ ζητήσω ἀκόμη ἀπὸ σέ, ἐπικαλούμενος ὡς μάρτυρα, δι' ὅσα θὰ εἴπω, τὸν γνωρίζοντα καὶ ἐλέγχοντα τὰς διαθέσεις ὅλων Θεόν. Λοιπὸν ἡ παράκλησίς μου εἶναι αὐτή: Ὅταν ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἀποθάνω, νὰ μὴ περικοσμήσητε τὸ νεκρὸν σῶμα μου μὲ ἄλλα ἐντάφια ἐνδύματα, οὔτε καὶ νὰ τὸ ἐνταφιάσετε εἰς ἄλλον τόπον, ἐντὸς πολυτελοῦς τάφου· ἀλλὰ νὰ μὲ θάψετε μαζὶ μὲ αὐτὰ τὰ ράκη ποὺ φορῶ εἰς τὸ μέρος αὐτό, ὅπου, μὲ τὰς ἰδίας μου τὰς χεῖρας, ἔστησα τὴν καλύβην μου».

5. Ἀφοῦ παρήγγειλεν αὐτὰ τὰ πράγματα εἰς τὴν μητέρα του, τὴν ὑπεχρέωσε νὰ τὸν διαβεβαιώσῃ, ὅτι θὰ τὰ ἐκτελέσῃ. Ἐκείνη ἐδεσμεύθη μὲ ἀμετακλήτους διαβεβαιώσεις, διότι βεβαίως δὲν ἐγνώριζεν, ὅτι ἦτο μητέρα του. Ὡς συνετὸς δὲ ποὺ ἦτο ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ἐσκέφθη νὰ λάβῃ ἐγκαίρως τὴν διαβεβαίωσιν αὐτήν, πρὶν ἀναγνωρισθῇ. Μετά, εἰς τὰς τελευταίας πλέον στιγμὰς εὑρισκόμενος, ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ τοὺς γονεῖς, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ ὑπ' αὐτῶν ἀναζητούμενος Ἰωάννης· ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος, ἀφοῦ πλέον τοὺς εἶχε δεσμεύσει μὲ ὅρκους, ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτοὺς καὶ ἀμέσως ἐτελεύτησεν.

6. Ἡ μητέρα τότε ἐλησμόνησεν ἀμέσως τὰς ἐντολὰς τοῦ παιδιοῦ της, νικηθεῖσα ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸ ἀγάπην της· ἀμέσως λοιπὸν βγάζει ἀπὸ ἐπάνω του τὰ ράκη καὶ τὸν ἐνδύει μὲ λαμπρὰ καὶ πολυτελῆ ἐνδύματα. Μόλις ὅμως ἤρχισε νὰ ἐνεργῇ, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν της, ἀμέσως ἤρχισαν καὶ νὰ παραλύουν τὰ μέλη της, διότι τὸ νεκρὸν τέκνον της δὲν ἐπέτρεπε τὸ γεγονὸς αὐτὸ τῆς παραβάσεως τοῦ

Ὁ ἍΓΙΟϹ
ἸΩ
ὁ
καλυ
βίτηϲ

ὅρκου, καὶ δὲν ἠνείχετο πολυτελῆ ταφήν. Ὦ! πόσον, πράγματι, θερμὸν ἔρωτα εἶχε διὰ τὸν Χριστὸν εἰς τὴν ψυχήν του ὁ μακάριος Ἰωάννης, ὥστε νὰ θεωρήσῃ ποθεινότερα τὰ σύμβολα τῶν κατορθωμάτων του, τὰ ράκη, ἀπὸ τὴν μητρικὴν ἀγάπην!

7. Ὁ πατέρας λοιπὸν τοῦ θείου Ἰωάννου, μόλις εἶδεν ἔτσι παράλυτον τὴν σύζυγόν του, ἀμέσως τῆς ὑπενθύμισε τὰς ἐντολὰς τοῦ τέκνου των· δι' αὐτὸ καὶ ἐκδύουν τὸν νεκρὸν ἀπὸ τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα καὶ τὸν ἐνδύουν πάλιν μὲ τὰ ράκη. Μόλις ἔγινεν αὐτὴ ἡ ἀντικατάστασις, τότε καὶ ἡ μητέρα συνῆλθεν ἀπὸ τὴν παράλυσιν καὶ τοιουτοτρόπως ὁ υἱὸς ἀνεδείχθη σωφρονιστὴς τῶν γονέων. Ὁ Θεός, ὅπως φαίνεται, ἐδήλωσε διὰ τῆς θαυματουργικῆς αὐτῆς ἐνεργείας, ὅτι δὲν εἶναι μόνον αἱ ἐντολαὶ τῶν γονέων ἀξιοσέβαστοι καὶ ἀξιοφύλακτοι ἀπὸ τὰ τέκνα, ἀλλὰ καὶ αἱ παραγγελίαι τῶν τέκνων πρέπει νὰ φυλάσσωνται ἀπὸ τοὺς γονεῖς, ὅταν ὁ σκοπός των εἶναι κατὰ Θεόν.

8. Θάπτεται λοιπὸν ὁ γενναῖος ἀγωνιστὴς εἰς τὸν χῶρον ὅπου ἦτο ἡ καλύβη του, ὅπως εἶχε διατάξει· διότι ἐγνώριζε πολὺ καλά, ὅτι τὰς ταπεινὰς αὐτὰς καταστάσεις διαδέχεται ἡ λαμπρότης τῆς οὐρανίου ἀπολαύσεως εἰς τὴν αἰωνιότητα.

Γ'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Παχωμίου.

ΠΟΤΕ τοῦ Ἁγίου Παχωμίου ἐπισκεπτομένου τὰς Μονάς, ἃς αὐτός, Χάριτι Θεοῦ, συνεστήσατο, ὡς μιᾶς τούτων πλησίον ἐγένετο, ὑπαντᾷ προκομιδῇ τετελευτηκότος τινὸς ἀδελφοῦ ἐν ῥαθυμίᾳ ζήσαντος, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς τῆς Μονῆς ἐκείνης ἀκολουθοῦσι τῷ ἐξοδίῳ μετὰ πολλῆς καὶ εὐαρμόστου ψαλμῳδίας, ὄντων ἐκεῖσε καὶ τῶν γονέων, καὶ τῶν συγγενῶν, καὶ φίλων πάντων τοῦ κατοιχομένου.

2. Οἳ καὶ θεασάμενοι τὸν Ἅγιον ἀπέθεντο τὴν κλίνην, ὅπως ὑπέρ τε αὐτῶν καὶ τοῦ τεθνεῶτος ἀδελφοῦ στὰς ποιήσηται προσευχήν· προσενεγκὼν τοίνυν τὴν ὀφειλομένην τῷ Θεῷ ἱκετίαν τε καὶ πρόσκύνησιν, καὶ στραφεὶς πρὸς αὐτούς, παύσασθε, ἔφη, τοῦ ψάλλειν· καὶ προστάξας ἐνεχθῆναι τὰ τοῦ τεθνεῶτος ἱμάτια, ἔμπροσθεν πάντων ἐκέλευσε καῆναι, καὶ ἐκτὸς τῆς νενομισμένης ψαλμῳδίας ταφῆναι τὸ λείψανον.

3. Τῶν οὖν γονέων καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀπελθόντος ἐπὶ τῷ καινῷ τούτῳ θεάματι ἐκπλαγέντων, καὶ ἱκετευόντων συγχωρῆσαι γενέσθαι ἐπ' αὐτῷ τὴν ἐξ ἔθους ψαλμῳδίαν, αὐτὸς οὐκ ἠνέσχετο.

4. Πάλιν δὲ αὐτῶν πρὸς αὐτὸν σχετλιαζόντων καὶ λεγόντων, τί τὸ καινὸν τοῦτο θέαμα, ὦ Πάτερ; τίς οὐκ ἂν ἠλέησε νεκρὸν κείμενον, εἰ καὶ ἐχθρὸς ὑπῆρχεν; Ἱκανῆς τῆς συμφορᾶς καὶ τὸ αὐτόχρημα θηρίον εἰς οἶκτον ἐναγαγεῖν, ἔτι τε λεγόντων, ὡς οὔτε τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ πρέπει· καὶ ἡμῖν ὄνειδος μέγιστον ἐκ τούτου προσγίνεται, ἄλλα τε πλείονα, καὶ εἴθε μὴ παρεγενόμεθα, εἴθε μὴ ἐγεγόνει οὗτος Μοναχός, οὐ γὰρ ἂν κατέλιπε τὴν αἰωνίαν λύπην ἡμῖν.

5. Ταῦτα καὶ πολλὰ ὅμοια ἐκείνων λεγόντων, καὶ δεομένων ἀποδοθῆναι τὴν ψαλμῳδίαν τῇ οὐσίᾳ τοῦ τεθνεῶτος, ὁ Παχώμιος ἀποκριθεὶς αὐτοῖς εἶπεν· ἀληθῶς, ἀδελφοί, πλέον ὑμῶν οἰκτείρω τὸν κείμενον· καὶ τοσοῦτον, ὅσον, ὑμῖν μὲν τοῦ ὁρωμένου σκήνους τούτου ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ἐμοὶ δὲ περὶ ψυχῆς ὁ λόγος, ἧς ἕνεκα ὡς πατὴρ τὸ τοιοῦτον προστέταχα.

6. Καὶ ὑμεῖς μέν, πλείονα αὐτῷ τὴν ἐκεῖσε ὀδύνην διὰ τῆς νομιζομένης τιμῆς περιποιεῖσθε· ἐγὼ δέ, κἂν γοῦν μερικὴν αὐτῷ ἀπολογίαν ἢ ἄνεσιν διὰ τῆς ἀτιμίας εὐτρεπίζω· τούτου ἕνεκα, οὐκ ἐπιμελοῦμαι τοῦ σώματος τοῦ νεκρωθέντος, ἀλλὰ ψυχῆς τῆς ἀθανάτου, τῆς καὶ πάλιν ἄφθαρτον τοῦτο ἀπολαμβανούσης ἐν τῇ ἀναστάσει.

7. Ἄλλωστε καὶ εἰ συγχωρήσω αὐτῷ, ὡς ἀνθρωπάρεσκος κριθήσομαι, ἕνεκεν προσκαίρου πληροφορίας, τὸ συμφέρον καταπροδοὺς τῆς ψυχῆς, τῆς μελλούσης ἐκεῖθεν αἰώνια βασανίζεσθαι.

8. Πηγὴ ὑπάρχων ἀγαθότητος ὁ Θεός, ζητεῖ προφάσεις δι' ὧν δράξεται ἀφορμῆς, τοῦ πηγάζειν δαψιλῶς τὴν ἑαυτοῦ χρηστότητα ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἀφιέναι ἁμαρτήματα, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· εἰπὼν γὰρ περὶ τῶν βλασφημούντων εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὅτι· «οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι» συγχωρήσεως ἀπολαύειν, ἔδωκε νοεῖν κατὰ τὸ σιωπώμενον, ὡς εἴη τις συγγνώμη τισὶν ἁμαρτήμασι καὶ ἐπέκεινα τοῦ παρόντος βίου δυναμένη γενέσθαι.

9. Εἰ δὲ ἡμεῖς οἱ καταξιωθέντες τῆς θείας Αὐτοῦ ἰατρικῆς ἐπιστήμης τὴν ἐμπειρίαν δέξασθαι, μὴ ἑκάστῳ τὸ ἐπιτήδειον βοήθημα προσφέροιμεν, εἰκότως ὡς καταφρονηταὶ ἀκουσόμεθα τὸ γεγραμμένον, «ἴδετε οἱ καταφρονηταί, καὶ ἐπιβλέψατε, καὶ θαυμάσατε θαυμάσια, καὶ ἀφανίσθητε».

10. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, πρὸς τὸ τῶν ἐπηρτημένων δεινῶν ἐλευθερωθῆναι τὸν ἀπελθόντα καὶ ἀνέσεως τυχεῖν, χωρὶς ψαλμῶν θάψατε αὐτόν· δύναται γὰρ ὁ Θεὸς ἀγαθὸς ὢν καὶ πολυέλεος, καὶ ὑπὲρ τὴν ἡμετέραν παράκλησιν τὸν πρὸς Αὐτὸν ἀπελθόντα δέξασθαι.

11. Ἀπηνέχθη οὖν ὁ τελευτήσας ἀδελφὸς εἰς τὸ ὄρος, ἄνευ ψαλμῳδίας, ὡς ἐπέτρεψεν ὁ Ἅγιος, καὶ ἐκεῖ οὕτως ἐτάφη.

Ἑρμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ὁ Ἅγιος Παχώμιος ἐπεσκέπτετο τὰς Μονάς, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος, μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, ἵδρυσε. Καθὼς λοιπὸν προσήγγιζεν εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν, συναντᾷ τὴν κηδείαν ἑνὸς ἀδελφοῦ τῆς Μονῆς, ὁ ὁποῖος ἔζησε μὲ ῥαθυμίαν εἰς τὴν ζωήν, χωρὶς νὰ ἀγωνισθῇ, ὅπως ἔπρεπε, διὰ τὰ καθήκοντά του. Τὸ νεκροκρέββατον τοῦ ἀποθανόντος ἠκολούθουν οἱ ἀδελφοὶ τῆς Μονῆς ἐκείνης καὶ τὸ συνώδευον με τὰ πολλῆς καὶ λαμπρᾶς ψαλμῳδίας. Μεταξὺ τῶν ἀκολουθούντων τὸ λείψανον τοῦ εἰς τάφον κατερχομένου Μοναχοῦ, εὑρίσκοντο καὶ οἱ γονεῖς καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ ὅλοι οἱ φίλοι του.

2. Ὅλοι λοιπὸν αὐτοί, ποὺ ἀπήρτιζον τὴν πένθιμον ἀκολουθίαν, μόλις εἶδον τὸν Ἅγιον, ἄφησαν, πρὸς στιγμήν, τὴν νεκρικὴν κλίνην καὶ παρεκάλεσαν τὸν Ἅγιον νὰ προσευχηθῇ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ. Πράγματι ὁ Ἅγιος Παχώμιος ἐπετέλεσε τὴν ὀφειλομένην πρὸς Θεὸν παράκλησιν καὶ ἱκεσίαν καὶ ἔπειτα λέγει πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας:

—Σταματήσατε τὰς ψαλμῳδίας.

Ἐν συνεχείᾳ διέταξε νὰ φέρουν τὰ ἐνδύματα τοῦ νεκροῦ καὶ νὰ τὰ καύσουν ἐνώπιον ὅλων, τὸ δὲ λείψανον αὐτοῦ νὰ ταφῇ χωρὶς τὴν καθιερωμένην νεκρώσιμον ἀκολουθίαν.

3. Ἡ ἐντολὴ αὐτή, ὅπως ἦτο φυσικόν, προεκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν τῶν γονέων καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ νεκροῦ, οἱ ὁποῖοι ἐξεπλάγησαν ἀπὸ τὸ περίεργον αὐτὸ θέαμα καὶ παρεκάλουν θερμῶς τὸν Ἅγιον νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ τελεσθῇ ἡ συνηθισμένη εἰς τοὺς νεκροὺς ἀκολουθία. Ὁ Ἅγιος ὅμως δὲν ὑπεχώρει.

4. Οἱ συγγενεῖς λοιπὸν τοῦ νεκροῦ ἐξηκολούθουν νὰ γογγύζουν ἐναντίον τοῦ Ἁγίου Παχωμίου καὶ νὰ λέγουν πρὸς αὐτόν:

—Πάτερ, τί περίεργον πρᾶγμα εἶναι αὐτὸ ποὺ βλέπομεν; ποιὸς ἄνθρωπος δὲν θὰ ἐλεοῦσε ἕνα νεκρόν, ἔστω καὶ ἐὰν ἀκόμη αὐτὸς ἦτο ἐχθρός του;

Ὅσον ὅμως ὁ Ἅγιος Παχώμιος ἐσιώπα, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ οἱ συγγενεῖς ἐξηκολούθουν νὰ ἐπικρίνουν τὸν Ἅγιον καὶ νὰ λέγουν:

—Εἶναι ἱκανὴ ἡ συμφορὰ τοῦ θανάτου καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ πραγματικὸν θηρίον νὰ τὸ κάμῃ νὰ λυπηθῇ! Ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ πρὸς τὸν νεκρὸν δὲν ταιριάζει εἰς τὴν ἁγιωσύνην σου, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δοκιμάζομεν, ἐξ αὐτοῦ, μεγάλην ἐντροπήν.

Ἄλλοι πάλιν, ἐκ τῶν συγγενῶν, ἐκραύγαζον ἐν ἀγανακτήσει:

—Καλλίτερα νὰ μὴ εἴχομεν ἔλθει. Καλλίτερα καὶ αὐτὸς ἐδῶ νὰ μὴ εἶχε γίνει Μοναχός, διότι δὲν θὰ μᾶς ἄφηνεν αἰώνιον λύπην.

5. Αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια ἔλεγον οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι, καὶ δι' αὐτῶν ἐπεδίωκον καὶ παρεκάλουν τὸν Ἅγιον Παχώμιον νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ τελεσθῇ εἰς τὸν νεκρὸν ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία. Εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν κατακραυγὴν καὶ ἀφοῦ κάπως ἐκόπασεν ὁ θόρυβος, ὁ Ἅγιος Παχώμιος ἀπήντησε μὲ ἠρεμίαν καὶ γαλήνην τὰ ἑξῆς:

—Πράγματι, ἀδελφοί μου, περισσότερον ἀπὸ σᾶς λυποῦμαι τὸν νεκρὸν αὐτόν· τόσον μᾶλλον περισσότερον, ὅσον ὑμεῖς μὲν ἐνδιαφέρεσθε καὶ φροντίζετε μόνον διὰ τὸ βλεπόμενον νεκρὸν σῶμα, ἐνῷ ἐγὼ διὰ τὴν ἀθάνατον ψυχήν του. Χάριν λοιπὸν τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ὡς Πατήρ, διέταξα νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον διαμαρτύρεσθε».

6. «Καὶ σεῖς μὲν μὲ τὴν νομιζομένην αὐτὴν τιμὴν πρὸς τὸν ἀποθανόντα ἐπαυξάνετε δι' αὐτὸν τὴν πέραν τοῦ τάφου ὀδύνην· ἐνῷ ἐγώ, μὲ τὴν διατασσομένην προσβολὴν καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὸ νεκρόν του σῶμα, προσπαθῶ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσω μερικὴν ἀπολογίαν ἐνώπιον τοῦ ἀλανθάστου Κριτοῦ ἢ ὀλίγην ἀνακούφισιν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ δὲν φροντίζω διὰ τὸ σῶμα, ποὺ ἐνεκρώθη, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀθάνατον ψυχήν, ἡ ὁποία θὰ πάρῃ καὶ πάλιν, κατὰ τὴν προσδοκωμένην ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, τὸ σῶμα αὐτό, ἄφθαρτον πλέον».

7. «Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ κριθῶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς ἀνθρωπάρεσκος, ἐὰν ὑποχωρήσω εἰς αὐτό, διότι, διὰ νὰ ἐξασφαλίσω εἰς τὸν ἀποθανόντα ἀδελφὸν μίαν προσωρινὴν καὶ πρόσκαιρον καλὴν φήμην, κατεπρόδωσα τὸ πραγματικὸν συμφέρον τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία αἰωνίως θὰ βασανίζεται ἐκεῖ».

8. «Ὁ Θεός, ὡς πηγὴ ἀγαθότητος ποὺ εἶναι, ζητεῖ εὐκαιρίας,

ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ εὕρῃ τὴν ἀφορμήν, διὰ νὰ ἐκπηγάσῃ καὶ νὰ προσφέρῃ εἰς ἡμᾶς πλουσίως τὴν ἄφθονον καλωσύνην του, καὶ νὰ συγχωρήσῃ ἁμαρτήματα, ὄχι μόνον κατὰ τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν· διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅτι οἱ βλασφημοῦντες εἰς τὸ Πανάγιον Πνεῦμα δὲν θὰ τύχουν συγχωρήσεως «οὔτε κατὰ τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀλλ' οὔτε καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν» (Ματθ. ιβ' 32), μᾶς ἔδωσε σιωπηρῶς νὰ καταλάβωμεν, ὅτι ὑπάρχει εἰς ὡρισμένα ἁμαρτήματα συγγνώμη, ἥτις δύναται νὰ δοθῇ καὶ πέραν τοῦ παρόντος βίου»(1).

9. «Ἐὰν λοιπὸν ἡμεῖς ποὺ ἠξιώθημεν νὰ δεχθῶμεν, κατὰ θείαν δωρεάν, τὴν ἐμπειρίαν τῆς θεϊκῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης τοῦ Σωτῆρος, δὲν προσφέρωμεν εἰς τὸν καθένα τὸ κατάλληλον διὰ τὴν σωτηρίαν του φάρμακον, εἶναι πολὺ φυσικὸν νὰ χαρακτηρισθῶμεν ὡς καταφρονηταὶ τῆς ψυχῆς τῶν ἀδελφῶν καὶ νὰ ἀκούσωμεν αὐτό, ποὺ ἔχει γραφῇ· «ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ καὶ ἐπιβλέψατε, καὶ θαυμάσατε θαυμάσια, καὶ ἀφανίσθητε» (Ἀμβακ. α' 5).

10. «Δι' αὐτὸ παρακαλῶ, προκειμένου νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ ἀπελθὼν ἀδελφὸς τῶν ἐπικρεμαμένων ἐπὶ τῆς ψυχῆς του φοβερῶν τιμωριῶν, εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, καὶ νὰ δυνηθῇ ἡ ψυχή του νὰ ἀπολαύσῃ μίαν ἄνεσιν, θάψατέ τον χωρὶς ψαλμούς. Διότι δύναται ὁ Θεός, ὡς ἀγαθὸς καὶ πολυέλεος, ποὺ εἶναι, νὰ δεχθῇ τὸν ἀπελθόντα ἀδελφόν μας, καὶ χωρὶς τὴν ἐπικήδειον παράκλησίν μας».

11. Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Ἁγίου Παχωμίου, μετεφέρθη πράγματι ὁ ἀποθανὼν ἀδελφὸς καὶ ἐτάφη εἰς τὸ ὄρος, χωρὶς ψαλμῳδίας, ὅπως διέταξεν ὁ Ἅγιος.

Δ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΜΕΛΛΩΝ τελευτᾶν ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος, παρήγγειλε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων· μὴ φροντίσητε ποιεῖν ὑπὲρ ἐμοῦ· ἐγὼ γὰρ εἰ ἐποίησα ἐμαυτῷ ἀγάπην, ταύτην ἔχω εὑρεῖν.

2. Ὁρῶντες οὖν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ὅσον οὔπω τελευτήσοντα, ἐταράχθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· οὔπω ἦλθεν ἡ ὥρα· ὅτε δὲ ἔλθῃ, λέγω ὑμῖν· πλὴν κριθῆναι ἔχω μεθ' ὑμῶν ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ, ἐὰν δῶτε τὸ λείψανόν μου τινί. Οἱ δὲ εἶπον· τί οὖν ποιήσωμεν; ὅτι οὐκ οἴδαμεν ἐνταφιάσαι. Λέγει αὐτοῖς ὁ Γέρων· οὐκ οἴδατε δῆσαι σχοινίον εἰς τὸν πόδα μου, καὶ ἆραί με εἰς τὸ ὄρος;

---

1) Τὸ νόημα εἶναι λεπτότατον καὶ χρῄζει μεγάλης προσοχῆς, διὰ νὰ μὴ ὑποπέσῃ κανεὶς εἰς πλάνας· ἡ Ἐκκλησία ἐχαρακτήρισεν ὡρισμένα ἁμαρτήματα θανάσιμα, ὡς ἀσυγχώρητα μετὰ θάνατον, ἐφ' ὅσον δὲν ἐξομολογηθοῦν. Δι' ἁμαρτήματα ὅμως συγγνωστά, δηλαδὴ ἰάσιμα, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἁγίου Παχωμίου, δύναται νὰ δοθῇ συγχώρησις, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος εἶχε τὴν ἔφεσιν καὶ προαίρεσιν νὰ τὰ ἐξομολογηθῇ, δὲν ἠδυνήθη ὅμως. Ἐξ οὗ καὶ ἡ φράσις ἐν τῇ συγχωρητικῇ εὐχῇ «...καὶ ἀμελείᾳ ἢ ῥᾳθυμίᾳ χρησάμενος οὐκ ἔτυχε συγχωρήσεως...».

3. Ὡς δὲ ἐγγὺς ἦν τοῦ τελευτᾶν, εἶδον αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ κλαίοντα, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· καὶ σὺ φοβῇ, Πάτερ; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἐν ἀληθείᾳ ὁ φόβος ὁ νῦν ὢν μετ' ἐμοῦ, ἔνεστί μοι ἀφ' οὗ ἐγενόμην Μοναχός. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.

4. Διηγήσατό τις τῶν Πατέρων, ὅτι Ἀναχωρητής τις ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ Νειλουπόλεως καὶ διηκόνει αὐτῷ κοσμικὸς πιστός. Ἦν δὲ ἐν τῇ πόλει ἄνθρωπος πλούσιος καὶ ἀσεβής· καὶ συνέβη αὐτὸν ἀποθανεῖν· καὶ προέπεμπεν αὐτὸν ἡ πόλις πᾶσα καὶ ὁ Ἐπίσκοπος μετὰ λαμπάδων καὶ θυμιαμάτων.

5. Ἐξῆλθε δὲ τότε καὶ ὁ διακονητὴς τοῦ Ἀναχωρητοῦ, κατὰ τὸ ἔθος, ἀπενεγκεῖν αὐτῷ ἄρτους· καὶ εὑρίσκει αὐτὸν βεβρωμένον ὑπὸ ὑαίνης.

6. Ἔπεσεν οὖν ἐπὶ πρόσωπον δεόμενος τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγων· οὐκ ἐγείρομαι, Κύριε, ἕως οὗ πληροφορήσῃς με τί εἰσι ταῦτα; ὅτι ἐκεῖνος ὁ ἀσεβὴς καὶ μετὰ θάνατον τοσαύτην ἔσχε φαντασίαν, οὗτος δὲ ὁ δουλεύων σοι νύκτα καὶ ἡμέραν, οὕτως ἀπέθανεν;

7. Ἦλθε δὲ Ἄγγελος Κυρίου καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐκεῖνος ὁ ἀσεβὴς εἶχεν ἔργον μικρὸν καλόν, καὶ ἀπέλαβεν αὐτὸ ὧδε, ἵνα ἐκεῖ μηδὲ μίαν εὕρῃ ἀνάπαυσιν· οὗτος δὲ ὁ Ἀναχωρητής, ἐπειδὴ κεκοσμημένος ἦν πάσῃ ἀρετῇ, εἶχε δὲ ὡς ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς μικρὸν σφάλμα, καὶ ἀπέλαβεν αὐτὸ ἐνταῦθα, ἵνα ἐκεῖ εὑρεθῇ καθαρὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

8. Καὶ πληροφορηθεὶς ὁ ἄνθρωπος ἀπῆλθε δοξάζων τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς κρίμασιν Αὐτοῦ τοῖς δικαίοις καὶ ἀκαταλήπτοις.

9. Ἀδελφοῦ τινος σπουδαίου καὶ ἔχοντος τὸ πένθος διηνεκῶς, πλησίον ἔμενεν ἄλλος ἀδελφός· ἐν μιᾷ οὖν, κατερχόμενος οὗτος εἰς τὸ κάστρον, λέγει τῷ ἀδελφῷ ἐκείνῳ τῷ σπουδαίῳ· ποίησον ἀγάπην, ἀδελφέ, καὶ φρόντισον τοῦ κηπίου, ἕως οὗ ἐπανέλθω. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· πίστευσον, ἀδελφέ, ὅσον δύναμαι οὐκ ἀμελήσω.

10. Ἀπελθόντος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ, λέγει πρὸς ἑαυτόν· ταπεινέ, ὡς ὅτι εὗρες καιρόν, φρόντισον τοῦ κήπου. Καὶ σταθεὶς ἀφ' ἑσπέρας εἰς τὸν κανόνα μέχρι πρωΐας, οὐκ ἐπαύσατο μετὰ δακρύων ψάλλων, καὶ εὐχόμενος, ὡσαύτως καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν.

11. Ὀψὲ οὖν ἐπανελθὼν ὁ ἀδελφός, εὗρεν ὅτι τὰ χοιρογρύλλια ἠφάνισαν τὸν κῆπον, καὶ φησὶ πρὸς τὸν ἀδελφόν· ὁ Θεὸς συγχωρήσαι σοι, ἀδελφέ, ὅτι οὐκ ἐφρόντισας τοῦ κήπου. Ὁ δὲ εἶπεν· ὁ Θεὸς οἶδεν, Ἀββᾶ, τὴν δύναμίν μου ἐποίησα καὶ ἐφύλαξα· καὶ ἐλπίζω, ἐλέει Θεοῦ, ἵνα δώσῃ ἡμῖν καρπὸν τὸ μικρὸν κηπίον. Λέγει ὁ ἀδελφός· φύσει, ἀδελφέ, ὅλον ἠρημώθη.

12. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· οἶδα, ἀλλὰ πιστεύω τῷ Θεῷ ὅτι πάλιν ἀνθεῖ. Λέγει αὐτῷ ὁ κύριος τοῦ κήπου· ἐλθὲ ποτίσωμεν· ὁ δέ φησιν· ὕπαγε καὶ πότισον ἄρτι· κἀγὼ ποτίζω τῇ νυκτί.

13. Γενομένης δὲ ἀβροχίας, ἐλυπεῖτο ὁ κηπωρός· καὶ λέγει τῷ γείτονι αὐτοῦ· πίστευσον, ἀδελφέ, εἰ μὴ ὁ Θεὸς βοηθήσει, οὐκ ἔχομεν ὕδωρ ἐφέτος. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· οὐαὶ ἡμῖν, ἀδελφέ· ἐὰν ξηρανθῶσιν αἱ πηγαὶ τοῦ κήπου, ἀληθῶς οὐκέτι ἔχομεν σωτηρίαν· αὐτὸς δὲ περὶ τῶν δακρύων ἔλεγε καὶ τοῦ τῆς καρδίας κήπου, τοῦ ὑπὸ τούτων ἀρδευομένου καὶ θάλλοντος.

14. Ὅτε οὖν ἔμελλεν ἀποθνήσκειν ὁ καλὸς οὗτος ἀγωνιστής, παρεκάλεσε τὸν ἀδελφὸν τὸν γείτονα αὐτοῦ λέγων· ποίησον ἀγάπην, μηδενὶ εἴπῃς ὅτι ἀσθενῶ, ἀλλὰ παράμεινον ὧδε τὴν σήμερον, καὶ ὅταν κοιμηθῶ, ἆρόν μου τὸ σῶμα, καὶ ῥίψον αὐτὸ εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα καταφάγωσιν αὐτὸ τὰ θηρία καὶ τὰ πετεινά, διότι ἥμαρτε πολλὰ τῷ Θεῷ, καὶ οὐκ ἔστιν ἄξιον ταφῆναι.

15. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐκεῖνος· πίστευσον, Ἀββᾶ, διακρίνεται ἡ ψυχή μου τοῦτο ποιῆσαι. Ἔφη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· τὸ κρῖμα τοῦτο ἐπάνω μου· καὶ λόγον σοι

δίδωμι ὅτι, ἐάν μου ἀκούσῃς, καὶ οὕτω ποιήσῃς, καὶ δυνηθῶ, βοηθῶ σοι ἐκεῖ ὅπου ἀπέρχομαι.

16. Καὶ ἀποθανόντος αὐτοῦ αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἐποίησεν ὁ ἀδελφὸς ὡς αὐτῷ διετάξατο, καὶ ἔῤῥιψε τὸ σῶμα αὐτοῦ γυμνὸν εἰς τὴν ἔρημον· ἔμενον γὰρ ἀπὸ εἴκοσι μιλίων τοῦ κάστρου.

17. Τῇ οὖν τρίτῃ ἡμέρᾳ φαίνεται αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους, καὶ λέγει· ὁ Θεός, ἀδελφέ, ἐλεήσαί σε, ὡς αὐτὸς ἠλέησάς με· πίστευσόν μοι, μεγάλα μοι εὐηργέτησεν ὁ Θεός, ὑπὲρ οὗ ἔμεινε τὸ σῶμά μου ἄταφον. Ἐῤῥέθη γάρ μοι, ὅτι· ἴδε διὰ τὴν πολλήν σου ταπείνωσιν, ἐκέλευσα εἶναί σε μετὰ Ἀντωνίου. Καὶ ἰδοὺ παρεκάλεσα περὶ σοῦ.

18. Λοιπὸν οὖν ἄφες τὸ αἰσθητὸν κηπίον καὶ φρόντισόν σου τοῦ νοητοῦ καὶ ἀφθάρτου κήπου τῆς ψυχῆς· καὶ γὰρ κἀγὼ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος, ἔμαθον, ὅτι τὰ δάκρυά μου ἔσβεσαν ἀπ' ἐμοῦ τὸ πῦρ εἰς ὃ ἔμελλον ἀπελθεῖν.

Ἑρμηνεία

ΟΤΑΝ ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος ἐπρόκειτο νὰ ἀπέλθῃ τοῦ κόσμου τούτου, ὀλίγας ἡμέρας ἐνωρίτερον ἔδωσε τὰς ἑξῆς παραγγελίας εἰς τοὺς μαθητάς του:

—Μὴ φροντίσετε νὰ κάμετε τίποτε δι' ἐμέ· διότι, ἐὰν ἐγὼ ἐτέλεσα ἔργα ἀγάπης, αὐτὰ ἔχω νὰ εὕρω τώρα.

2. Βλέποντες λοιπὸν αὐτὸν οἱ μαθηταί του μὲ ἐξησθενημένας δυνάμεις καὶ ὀλίγον ἀπέχοντα τοῦ θανάτου, ἐταράχθησαν. Τοῦτο ἀντιληφθεὶς ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος τοὺς λέγει:

—Μὴ ἀνησυχῆτε· δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ὥρα μου· ὅταν ἔλθῃ, θὰ σᾶς εἰδοποιήσω. Σᾶς ἐπαναλαμβάνω ὅμως καὶ πάλιν, ὅτι θὰ σᾶς κρίνῃ ὁ Θεὸς ἐπάνω εἰς τὸ φοβερόν Του βῆμα, ἐὰν δώσετε εἰς κανένα τὸ λείψανόν μου (πρὸς ἀπονομὴν τιμῶν).

Μὲ κάποιαν ἀπορίαν τὸν ἐρωτοῦν οἱ μαθηταί:

—Καὶ τί λοιπὸν νὰ κάμωμεν; διότι δὲν γνωρίζομεν τὴν σειρὰν καὶ τὴν τάξιν τοῦ ἐνταφιασμοῦ.

Ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος τοὺς ἀπαντᾷ:

—Δὲν γνωρίζετε νὰ δέσετε τὸ πόδι μου μὲ ἕνα σχοινὶ καὶ νὰ σύρετε τὸ σῶμα μου εἰς τὸ ὄρος; (διὰ νὰ τὸ φάγουν τὰ θηρία καὶ τὰ ὄρνεα).

3. Ὅταν ἔφθασαν αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τῆς ἐπιγείου ζωῆς του, εἶδον οἱ ἀδελφοὶ τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον νὰ κλαίῃ καὶ τοῦ λέγουν μὲ κάποιαν ἀπορίαν:

—Καὶ σύ, Πάτερ, φοβεῖσαι τὸν θάνατον;

—Σᾶς διαβεβαιῶ, ὅτι τὸν φόβον αὐτὸν τὸν αἰσθάνομαι, ἀπὸ τότε ποὺ ἔγινα Μοναχὸς—ἀπήντησεν ὁ Ἀββᾶς:

Μὲ τοὺς λόγους δὲ αὐτοὺς ἐκοιμήθη.

4. Ἕνας ἐκ τῶν Πατέρων διηγήθη τὴν ἑξῆς ἱστορίαν:

—«Κάποτε ἔζη εἰς τὴν ἔρημον τῆς Νειλουπόλεως ἕνας Ἀναχωρητής. Αὐτὸν τὸν ἐξυπηρέτει ἕνας κοσμικός, μεταφέρων εἰς αὐτὸν τὰ

ἀπαραίτητα ἐκ τῆς πλησίον πόλεως. Εἰς τὴν ἰδίαν αὐτὴν πόλιν, ποὺ κατῴκει ὁ εὐλαβὴς διακονητὴς τοῦ Ἀναχωρητοῦ, διέμενε καὶ ἕνας πλούσιος ἄνθρωπος ἀσεβής.

Κάποτε ὁ ἀσεβὴς αὐτὸς πλούσιος ἀπέθανε. Τοῦ ἐγένετο δὲ λαμπρὰ καὶ ἐπιβλητικὴ κηδεία καὶ ὁλόκληρος ἡ πόλις, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ἐπίσκοπον, παρηκολούθησαν τὴν ἐκφορὰν τοῦ λειψάνου του· ἄνθη, ψαλμῳδίαι, θυμιάματα, τὰ πάντα ἐπεστρατεύθησαν διὰ νὰ καταστῇ μεγαλοπρεπέστερος ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ ἀσεβοῦς πλουσίου.

5. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην μετέβη, κατὰ τὴν συνήθειάν του, καὶ ὁ εὐλαβὴς κοσμικὸς εἰς τὴν ἔρημον, μεταφέρων εἰς τὸν Ἀναχωρητὴν ὀλίγους ἄρτους. Ποίαν ὅμως δραματικὴν ἀπογοήτευσιν ἐδοκίμασεν, ὅταν δὲν τὸν εὗρε ζῶντα, ἀλλὰ κατασπαραγμένον ἀπὸ μίαν ὕαιναν. (Συνέκρινε, μέσα εἰς τὴν συνείδησίν του, τὴν εἰκόνα τῆς μεγαλοπρεποῦς κηδείας τοῦ ἀσεβοῦς πλουσίου καὶ τὸν τραγικὸν θάνατον τοῦ εὐσεβοῦς Ἀναχωρητοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ αἱμόφυρτα μέλη εἶχον διασκορπισθῆ τῇδε κἀκεῖσε ὑπὸ τοῦ θηρίου, καὶ ὄχι μόνον ἐλυπήθη, ἀλλὰ καὶ κατεσκανδαλίσθη).

6. Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ψυχικῆς αὐτῆς ταραχῆς, περιέπεσεν εἰς θερμοτάτην καὶ πολυστένακτον δέησιν πρὸς τὸν Θεόν, λέγων γοερῶς:

—Κύριέ μου, δὲν σηκώνομαι ἀπὸ αὐτὴν τὴν στάσιν, ἐὰν δὲν μὲ πληροφορήσῃς τί νόημα ἔχουν αὐτά, ποὺ βλέπω· ἐκεῖνος ὁ ἀσεβὴς πλούσιος, καὶ μετὰ θάνατον ἀκόμη περιεβλήθη ἀπὸ τοιαύτην δόξαν καὶ τιμὴν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων· ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ ὁ Ἀναχωρητής, ποὺ σὲ ἐδούλευε ἡμέραν καὶ νύκτα, ἔσχε τόσον τραγικὸν καὶ ἄδοξον θάνατον· πῶς ἐξηγοῦνται ὅλα αὐτά;

7. Πράγματι, ὁ Θεός, ὅστις πάντοτε ἐπικάμπτεται ἀπὸ τὰς δεήσεις τῶν ἁπλῶν καὶ τῶν ἀσήμων, διὰ νὰ πληροφορήσῃ τὸν ἐνάρετον καὶ εὐσεβῆ διακονητήν, ἀποστέλλει Ἄγγελόν Του, ὅστις καὶ τοῦ λέγει μὲ γλυκύτητα:

—Πρόσεξε· ἐκεῖνος ὁ ἀσεβὴς εἶχε κάμει καὶ ἕνα μικρὸν καλὸν εἰς τὴν ζωήν του καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Κύριος νὰ τὸ ἀπολαύσῃ ἐδῶ διὰ τῆς λαμπρᾶς καὶ ἐπιβλητικῆς αὐτῆς κηδείας, διὰ νὰ μὴ εὕρῃ οὐδεμίαν ἀνάπαυσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωήν. Ὁ Ἀναχωρητὴς πάλιν, ὅστις ἦτο ἐστολισμένος μὲ πᾶσαν ἀρετήν, ὡς ἄνθρωπος, ὑπέπεσε καὶ αὐτὸς εἰς ἕνα παραμικρὸν σφάλμα, δι' αὐτὸ ἐπέτρεψεν ὁ Κύριος νὰ τιμωρηθῇ ἐδῶ, διὰ τοῦ τραγικοῦ θανάτου, ὥστε ἐκεῖ, εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, νὰ εὑρεθῇ τελείως καθαρὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

8. Μετὰ τὴν ὀπτασίαν αὐτὴν ὁ καλὸς καὶ ἐνάρετος κοσμικὸς ἐπληροφορήθη πλέον, κατὰ συνείδησιν, ἐπὶ τοῦ ζητουμένου καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὸ σπίτι του, δοξάζων τὸν Θεὸν διὰ τὰ δίκαια, ἀλλ' ἀκατανόητα, ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, κρίματά Του».

9. Πλησίον ἑνὸς σπουδαίου ἀδελφοῦ, ποὺ ἐδοκίμαζε διαρκῶς

εἰς τὴν ψυχήν του τὸ κατὰ Θεὸν πένθος, κατῴκει ἕνας ἄλλος ἀδελφός. Μίαν ἡμέραν, ποὺ αὐτὸς ὁ ἀδελφὸς ἐπρόκειτο νὰ κατέβῃ εἰς τὴν πόλιν, λέγει εἰς τὸν σπουδαῖον καὶ ἐνάρετον ἀδελφόν:

—Ἀδελφέ μου, κάμε ἀγάπην καὶ φρόντισε διὰ τὸ κηπάριόν μου, μέχρις ὅτου γυρίσω.

Ἐκεῖνος ἀπήντησε:

—Πίστευσέ με, ἀδελφέ μου, δὲν θὰ ἀμελήσω, ὅσον ἠμπορῶ.

10. Ἀφοῦ ἀνεχώρησε διὰ τὴν πόλιν ὁ γείτων, λέγει εἰς τὸν ἑαυτόν του ὁ ἀδελφός· «πτωχέ μου, τώρα ποὺ εὗρες καιρόν, φρόντισε διὰ τὸν κῆπον». Παρέμεινε δὲ ὄρθιος, διὰ τὸν κανόνα του, ἀπὸ τὸ βράδυ μέχρι τὸ πρωΐ, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔπαυσε καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν, ὁλόκληρον, νὰ ψάλλῃ καὶ νὰ προσεύχεται μετὰ δακρύων.

11. Ἀργὰ ἐπέστρεψεν ὁ γείτων, καὶ διεπίστωσεν, ὅτι τὸν κῆπον του τὸν κατέστρεψαν οἱ σκαντζόχοιροι. Λέγει λοιπὸν μὲ κάποιαν πικρίαν πρὸς τὸν ἀδελφόν:

—Ὁ Θεὸς νὰ σὲ συγχωρήσῃ, ἀδελφέ μου, διότι δὲν ἐφρόντισες διὰ τὸν κῆπον.

Ὁ ἀδελφὸς ἀπήντησεν:

—Ἀββᾶ, γνωρίζει ὁ Θεός, ὅτι ἔκαμα τὸ κατὰ δύναμιν καὶ ἐφύλαξα τὸ κηπάριον· ἐλπίζω τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ νὰ δώσῃ ἐν καιρῷ καρπόν.

—Πραγματικά, ἀδελφέ μου—ἀπεκρίθη ὁ κηπουρὸς—τελείως κατεστράφη καὶ ἐξεχερσώθη.

12. Ὁ σπουδαῖος ἐκεῖνος ἀδελφός, θέλων τότε νὰ παρηγορήσῃ τὸν κηπουρόν, τοῦ λέγει:

—Γνωρίζω, ἀδελφέ μου, τί μοῦ λέγεις· εἶναι ὅμως ἱκανὸς ὁ Θεὸς νὰ κάμῃ καὶ πάλιν τὸν κῆπον νὰ ἀνθοφορήσῃ καὶ νὰ καρποφορήσῃ.

—Ἔλα νὰ ποτίσωμεν—τοῦ λέγει ὁ κύριος τοῦ κήπου.

—Πήγαινε—ἀπήντησεν ὁ ἀδελφὸς—νὰ ποτίσῃς σὺ τώρα, καὶ ἐγὼ θὰ ποτίσω τὴν νύκτα.

13. Ἄλλην πάλιν φοράν, ποὺ εἶχεν ἀρκετὸν καιρὸν νὰ βρέξῃ, λέγει ὁ κηπουρὸς πρὸς τὸν σπουδαῖον ἐκεῖνον ἀδελφὸν μὲ λύπην:

—Πίστευσέ με, ἀδελφέ μου, πώς, ἐὰν δὲν βοηθήσῃ ὁ Θεός, ἐφέτος δὲν θὰ ἔχωμεν καθόλου νερό.

Καὶ ὁ ἀδελφὸς ἀπήντησεν:

—Ἀλλοίμονόν μας, ἀδελφέ μου, ἐὰν στειρεύσουν αἱ πηγαὶ τοῦ κήπου, τότε πράγματι δὲν θὰ ἔχωμεν σωτηρίαν.

Ἐνῷ ὅμως ὁ κηπουρὸς ὡμίλει διὰ τὸν αἰσθητὸν κῆπον, ὁ ἄλλος ἀδελφὸς ὑπενόει τὰ δάκρυα καὶ τὸν μυστικὸν τῆς καρδίας κῆπον, τὸν ὁποῖον ἐπότιζε καὶ περιεποιεῖτο διὰ νὰ θάλλῃ.

14. Ὅταν λοιπόν, μετὰ καιρόν, ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ ὁ καλὸς αὐτὸς ἀγωνιστής, παρεκάλεσε τὸν ἀδελφὸν καὶ γείτονά του νὰ ἔλθῃ πλησίον του, καὶ τοῦ εἶπε:

—Κάμε ἀγάπην καὶ μὴ εἴπῃς εἰς οὐδένα, ὅτι εἶμαι ἄρρωστος·

σήμερα κάθησε κοντά μου. Όταν δὲ κοιμηθῶ, πάρε τὸ σῶμά μου καὶ πέταξέ το εἰς τὴν ἔρημον, διὰ νὰ τὸ φάγουν τὰ θηρία καὶ τὰ ὄρνεα, ἐπειδὴ πολλὰς ἁμαρτίας διέπραξεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν εἶναι ἄξιον νὰ ἐνταφιασθῇ.

15. Ὁ κηπουρὸς ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους ἀπήντησε:

—Πίστευσόν με, Ἀββᾶ, ἡ ψυχή μου δὲν μὲ ἀφήνει νὰ κάμω αὐτό, ποὺ μοῦ λέγεις.

Ὁ ἄρρωστος τοῦ λέγει ἐκ δευτέρου:

—Τὸ κρῖμα αὐτό, διὰ τὴν παράλειψιν τῆς ἐπικηδείου τιμῆς πρὸς τὸν νεκρόν, ἂς εἶναι ἐπάνω μου· σοῦ ὑπόσχομαι δέ, ὅτι ἐὰν μὲ ἀκούσῃς καὶ κάμῃς ὅπως σοῦ λέγω, καὶ ἠμπορέσω, θὰ σὲ βοηθῶ ἀπὸ ἐκεῖ, ποὺ θὰ ὑπάγω.

16. Πράγματι, κατὰ τὴν πρόρρησιν τοῦ ἀδελφοῦ, οὗτος ἐκοιμήθη τὴν ἰδίαν ἡμέραν. Ὁ δὲ κηπουρὸς ἔκαμεν, ὅπως τὸν διέταξεν ὁ ἀδελφός· ἐπέταξε δηλαδὴ τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ γυμνὸν εἰς τὴν ἔρημον. Καὶ οἱ δύο διέμενον εἴκοσι μίλια ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν.

17. Τὴν τρίτην ἡμέραν, ἀπὸ τοῦ θανάτου του, ἐμφανίζεται ὁ μεταστὰς καὶ λέγει εἰς τὸν κηπουρόν:

—Ἀδελφέ μου, εὔχομαι νὰ σὲ ἐλεήσῃ ὁ Θεός, ὅπως μὲ ἠλέησες καὶ σύ. Πίστευσέ με, ὅτι ὁ Θεὸς μὲ εὐηργέτησε πάρα πολύ, χάριν τῆς πρὸς τὸ σῶμά μου περιφρονήσεως, τὸ ὁποῖον παρέμεινεν ἄταφον. Μοῦ εἶπεν ὁ Θεός· «Ἰδὲ ὅτι διὰ τὴν πολλήν σου ταπείνωσιν, διέταξα νὰ εἶσαι μαζὶ μὲ τὸν Ἅγιον Ἀντώνιον». Μόλις δὲ μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία, παρεκάλεσα καὶ διὰ σέ.

18. Λοιπὸν σὲ συμβουλεύω, νὰ ἀφήσῃς τὸν αἰσθητὸν κῆπον, καὶ νὰ φροντίσῃς διὰ τὸν νοητὸν καὶ ἄφθαρτον κῆπον τῆς ψυχῆς σου. Διότι καὶ ἐγώ, ἀφοῦ ἐξῆλθεν ἡ ψυχή μου ἐκ τοῦ σώματος, ἔμαθα, ὅτι τὰ δάκρυά μου ἔσβεσαν τὴν φωτιάν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ ἀπέλθω μετὰ θάνατον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΛΗ΄

Ὅτι οὐ παντός ἐστι τὸ διδάσκειν, ἀλλὰ μόνον τοῦ τῇ Θείᾳ Προνοίᾳ προβληθέντος εἰς τοῦτο, ὡς ἱκανοῦ, καὶ πράττοντος ἃ διδάσκει καὶ τὰ πάθη νικήσαντος· τὸν δὲ εὐτελῆ, ἑαυτῷ δεῖ προσέχειν, ἵνα μήπως ἄλλους θέλων οἰκοδομεῖν, ἑαυτὸν καταλύσῃ· καὶ ὅτι σπάνιοι μέν, ὅμως εὑρίσκονταί τινες ἐξ ἀρχῆς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁδηγούμενοι, οἵτινες ἀνθρωπίνης ὅλως ὁδηγίας οὐκ ἐδεήθησαν, ἀλλ' αὐτοὶ ὁδηγοὶ ἑτέρων γεγόνασιν ὕστερον· ὃ θαυμάζειν δεῖ μόνον ἡμᾶς καὶ οὐ μιμεῖσθαι, εἰς τὴν ἑαυτῶν ἀφορῶντας ἀσθένειαν.

Δὲν εἶναι ἴδιον τοῦ οἱουδήποτε ἡ διδασκαλία, ἀλλὰ μόνον ἐκείνου ὁ ὁποῖος προεβλήθη ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας ὡς ἱκανὸς εἰς τοῦτο καὶ ἐφαρμόζει ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα διδάσκει καὶ ἐνίκησε τὰ πάθη του. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ δὲν ἔχει τὰ πρὸς διδασκαλίαν προσόντα, πρέπει νὰ προσέχῃ τὸν ἑαυτόν του, μὴ τυχόν, θέλων νὰ οἰκοδομήσῃ τοὺς ἄλλους, παραμελήσῃ καὶ ζημιώσῃ τὸν ἑαυτόν του. Ὑπάρχουν μερικοί, καίτοι σπάνιοι, οἱ ὁποῖοι ὡδηγήθησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὄχι μόνον δὲν ἔλαβον ἀνάγκην ἀπὸ ἀνθρωπίνην συμβουλὴν καὶ ὁδηγίαν, ἀλλὰ καὶ ἠδυνήθησαν ὕστερον νὰ γίνουν πνευματικοὶ ὁδηγοὶ ἄλλων. Τὸ φαινόμενον αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ τὸ θαυμάζωμεν, ἀλλὰ νὰ μὴ ἐπιδιώκωμεν νὰ τὸ μιμηθῶμεν, ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀδυναμίαν μας.

Α΄. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

ΒΑΛΕΝΤΙΟΥ τινὸς πατρικίου ἐν τοῖς τῆς Ἀμνίας χώρας μέρεσι χωρίον ὑπῆρχεν, ἐν ᾧ γεωργὸς αὐτοῦ υἱὸν ἔσχεν ὀνόματι Ὀνωράτον, ὃς ἐκ νηπίας αὐτοῦ ἡλικίας, εἰς τὸν πόθον τῆς ἐπουρανίου πατρίδος, διὰ νηστειῶν ἐξεκαύθη.

2. Προκόψας δὲ μεγίσταις δυνάμεσι, παρὰ τοῦ προλεχθέντος Βαλεντίου, τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ἐλευθερίας ἔτυχε καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, τὸν Φροῦδον λεγόμενον, Μοναστήριον ᾠκοδόμησεν, ἐν ᾧ διακοσίων λοιπὸν Μοναχῶν Πατὴρ γέγονεν.

3. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ, ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ τῆς Μονῆς ὑπερκειμένου, λίθος ἀπετμήθη· ὃς ἐκ πλαγίου τοῦ ὄρους κατιών, πτῶσιν τοῦ Μοναστηρίου καὶ πάντων τῶν ἀδελφῶν ἀπώλειαν ἠπείλει.

4. Ὃν οὕτω σφοδρῶς κατερχόμενον ὁ Ἅγιος θεασάμενος, συχνῇ τῇ φωνῇ τὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπικαλούμενος ὄνομα, τὴν δεξιὰν ἐκτείνας, τὸν τύπον αὐτῷ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐπέβαλε· καὶ παραχρῆμα ἔστη ὁ λίθος τῆς πρόσω φορᾶς μετέωρος, καὶ μέχρι τοῦ νῦν οὕτω παρὰ πάντων ὁρᾶται κρεμάμενος καὶ μένων ἀκίνητος, καθὼς καὶ αὐτὸν ὁ Ἅγιος, τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει στῆναι παρεκελεύσατο.

Πέτρος

5. Ἐρωτῶ οὖν, τίμιε Πάτερ, ὁ περιφανὴς οὗτος ἄνθρωπος, ὁ ἐν ὑστέρῳ διδάσκαλος μαθητῶν γεγονώς, τὸ πρότερον ἔσχε διδάσκαλον;

Γρηγόριος

6. Οὐδαμῶς τοῦτον γεγονέναι τινὸς μαθητὴν ἀκήκοα· τοῦ δὲ Ἁγίου Πνεύματος τὸ δῶρον νόμῳ οὐ στεφανοῦται· ὅμως ἔθος τῆς ὀρθῆς ἀναστροφῆς ὑπάρχει, ἵνα προΐστασθαί τις μὴ τολμήσῃ, ὅστις ὑποτάσσεσθαι οὐ μεμάθηκε μηδὲ ὑπακοὴν τοῖς ὑποκειμένοις ἐπιτρέψαι, ἣν αὐτὸς ἐκ τῶν προηγουμένων ἐκτελέσαι οὐκ ἔγνω.

7. Εὑρίσκονται δέ τινες ἐκ τῆς τοῦ Πνεύματος διδαχῆς ἔνδοθεν διδασκόμενοι, ὥστε κἂν ἔξωθεν αὐτοῖς ἀνθρωπίνης διδαχῆς ἐπιστήμη οὐχ ὑπάρχει, ἀλλ' ἡ τοῦ ἔνδοθεν διδασκάλου σοφία οὐκ ἐκλείπει· τοῦτο δὲ συμβαίνει εἰς τελείους ἄνδρας, ὧν ἡ τῆς ζωῆς ἐλευθερία ἐκ τῶν ὑποδειγμάτων τῶν ἀσθενεστέρων καταπεσεῖν οὐ δύναται.

8. Προσέχειν δὲ ἄξιον, ἵνα μή τις ἑαυτὸν ὁμοίως Πνεύματος Ἁγίου πεπληρωμένον εἶναι νομίσας μαθητὴν ἀνθρώπου παροικτρώσηται, καὶ πλάνης διδάσκαλος γένηται· νοῦς δὲ ὁ τοῦ θείου πεπληρωμένος Πνεύματος, ἐμφανέστατα ἔχει τὰ σημεῖα Αὐτοῦ, ἅτινά εἰσι δύναμις καὶ ταπεινοφροσύνη· ἅπερ ἐὰν ἀμφότερα ἐν ἑνὶ λογισμῷ ὁλοκλήρῳ συνέλθωσι, σαφῶς τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος παρουσίαν σημαίνουσιν.

9. Οὕτως οὖν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς διδάσκαλον μὴ ἐσχηκέναι ἀναγινώσκεται· οὐδὲ γὰρ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, σωματικῇ παρουσίᾳ τοὺς Ἀποστόλους διδάξας, τοῦτον σωματικῶς μεταξὺ αὐτῶν συνήθροισεν· ἔνδοθεν δὲ μᾶλλον διδάσκων, ἔξωθεν ἐν ἐλευθερίᾳ κατέλιπεν.

10. Οὕτω Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπὸ Ἀγγέλου ὁδηγηθείς, ἐντολὴν μεμάθηκεν, ἥνπερ δι' ἀνθρώπου οὐκ ἔγνω· ταῦτα δέ, καθὼς προείπομεν, τοῖς ἀσθενέστερον διακειμένοις σεβάσμιά εἰσι καὶ οὐ μιμητέα.

11. Τοιοῦτος καὶ ὁ Ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν Βενέδικτος γέγονεν· οὗτος γὰρ ὥς τις Ἑωσφόρος ἀστὴρ ἐκ τῆς Νουρσίας χώρας προελθών, τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀνέτειλε· καὶ ἔτι ἔφηβος ὤν, καὶ σφριγῶν τῷ σώματι, ὡς ξηρὸν πάντα κόσμον μετὰ τοῦ ἄνθους αὐτοῦ λογισάμενος ἀπεστράφη.

12. Καὶ καταλαβὼν τὴν ἔρημον ἐν τόπῳ τινί, ὃν Λάκκον ἐγχωρίως κατονομάζουσι, σπήλαιον εὑρών, ἐν τούτῳ κατῴκησε καὶ πᾶσαν ἀρετῆς ἰδέαν εἰς ἄκρον ἐξήσκησεν, ὑπὸ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἰσχύος πληρούμενος, ὑφ' ἧς καὶ καλλιεργηθείσης αὐτοῦ τῆς καρδίας, εὔφορον καὶ τοῖς προσιοῦσι τὸν τῆς διδασκαλίας καρπὸν ἀπεδίδου.

13. Πολλοὶ γὰρ ἐκ τῶν ἔγγιστα συνέῤῥεον εἰς αὐτόν, οἰκοδομῆς χάριν πνευματικῆς· οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν ἐπὶ πολὺ ὥσπερ μοδίῳ τῇ λήθῃ τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ κρύπτεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν ὑπὸ τῆς Προνοίας ἀξίως ἐτέθη, ἵνα μεταδῷ καὶ τοῖς ἄλλοις τῆς οἰκείας λαμπρότητος.

14. Ὄντι οὖν αὐτῷ ἐν τῷ ῥηθέντι σπηλαίῳ καὶ ταῖς ἀστραπαῖς τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ καὶ σημείων καὶ μεγίστων δυνάμεων, ὧν ἐποίει δι' αὐτοῦ ὁ Θεός, πολλοὺς ἐκκαλούμενος πρὸς ἑαυτόν, προσῆλθον τινὲς ὑπ' αὐτῷ ποιμανθῆναι αἰτούμενοι. Ὁ δὲ καὶ προσεδέξατο τούτους καὶ δώδεκα αὐτόθι, τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει, συνεστήσατο Μοναστήρια, ὧν ἑκάστῳ, δὶς δέκα Μοναχοὺς ἀπεκλήρωσε· μεθ' ἑαυτοῦ δὲ κατέσχεν ὀλίγους συνοικοῦντας αὐτῷ.

15. Τοιοῦτοι καὶ οἱ τῶν Πατέρων κορυφαῖοι· ὁ Μέγας Ἀντώνιος, καὶ Εὐθύμιος οἱ Μεγάλοι· καὶ οὗτοι γάρ, οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν Θεὸν καὶ τὴν συνείδησιν σχόντες διδάσκαλον, τῆς οἰκουμένης φωστῆρες γεγόνασιν, οἷος ἦν ὁ Ὅσιος Ἀπολλώ, οἱ ἐν τοῖς στύλοις Δανιὴλ, καὶ Ἀλύπιος, καὶ ὁ μέγιστος Συμεών.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ πατρίκιος, ὀνομαζόμενος Βαλέντιος, εἶχεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀμνίας ἕνα κτῆμα. Ὁ γεωργὸς τοῦ κτήματος αὐτοῦ εἶχεν υἱόν, τὸν Ὀνωράτον. Ὁ Ὀνωράτος λοιπὸν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας κατεφλέχθη ἀπὸ τὸν πόθον τῆς ἐπουρανίου πατρίδος, καὶ ἐπεδόθη εἰς μίαν προσπάθειαν νηστείας καὶ ἐγκρατείας.

2. Ἐνωρίτατα διεκρίθη εἰς μεγάλα πνευματικὰ κατορθώματα, ὁ δὲ κύριός του, ὁ Βαλέντιος, βλέπων τὴν τοιαύτην ἐπίδοσιν καὶ πρόοδόν του, τοῦ ἐχάρισε τὴν ἐλευθερίαν του. Οὗτος ἀνῳκοδόμησεν εἰς τὴν περιοχὴν Φρούδου Μοναστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον συνηθροίσθησαν διακόσιοι Μοναχοί, τῶν ὁποίων ὁ Ὀνωράτος ἔγινεν Ἡγούμενος.

3. Μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὸ βουνόν, ποὺ εὑρίσκετο ὑπεράνω τῆς Μονῆς, ἀπεσπάσθη ἕνας τεράστιος βράχος, ὁ ὁποῖος ἤρχισε νὰ κατρακυλᾷ εἰς τὴν πλαγιὰν τοῦ βουνοῦ, ἀπειλῶν νὰ καταστρέψῃ τὸ Μοναστήριον καὶ νὰ φονεύσῃ τοὺς ἀδελφούς.

4. Μόλις ὁ Ἅγιος ἄνθρωπος εἶδε τὸν βράχον νὰ κατρακυλᾷ μὲ τόσην ὁρμὴν πρὸς τὸ μέρος τῆς Μονῆς, ἤρχισεν ἀμέσως καὶ χωρὶς διακοπὴν νὰ ἐπικαλῆται τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· ὑψώσας δὲ τὴν δεξιάν του χεῖρα ἔκαμε πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ βράχου τὸ σημεῖον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Καὶ ὢ τοῦ θαύματος! ὁ βράχος ἐσταμάτησε τὸ κατρακύλισμα καὶ παρέμεινε μετέωρος εἰς τὴν θέσιν ποὺ εὑρέθη, ὅπως εἶναι μέχρι σήμερον. Ὅλοι δὲ τὸν βλέπουν νὰ εἶναι κρεμασμένος καὶ νὰ παραμένῃ ἀκίνητος, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὅπου ὁ Ἅγιος, μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ, τὸν διέταξε νὰ σταματήσῃ.

Πέτρος

5. Σὲ ἐρωτῶ λοιπόν, τίμιε Πάτερ, αὐτὸς ὁ σπουδαῖος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος μετὰ ταῦτα ἔγινε διδάσκαλος τόσων μαθητῶν, εἶχε προηγουμένως διδάσκαλον;

Γρηγόριος

6. Ποτὲ δὲν ἔτυχε νὰ ἀκούσω, ὅτι ἐχρημάτισε μαθητὴς ἄλλου. Ἡ δωρεὰ ὅμως αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεμελιώσῃ νόμον καὶ τακτικὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ ἀναδειχθῇ προϊστάμενος ἄλλων, ἐφ' ὅσον προηγουμένως δὲν ἔχει μάθει νὰ ὑποτάσσεται ὁ ἴδιος· ἀλλ' οὔτε καὶ εἶναι θεμιτὸν νὰ ἀξιοῖ ὑπακοὴν ἀπὸ ὑποκειμένους εἰς αὐτόν, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν ἔμαθε προηγουμένως νὰ φυλάττῃ ὑπακοήν.

7. Ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι διδάσκονται ἐσωτερικῶς, ἀπὸ τὴν διδαχὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκμάθουν τὰ δέοντα ἀπὸ διδασκάλους, ἐν τούτοις δὲν τοὺς ἐγκαταλείπει ποτὲ ὁ ἐσωτερικὸς διδά-

σκαλος, ἡ πνευματοδίδακτος δηλαδὴ σοφία. Αὐτὸ ὅμως συμβαίνει μόνον εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ εἶναι τόσον ἐλευθέρα ἀπὸ τὰς ἐπιδράσεις τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιπέσουν εἰς ἀσέβειαν ἢ ἀδιαφορίαν ἀπὸ τὰ παραδείγματα τῶν ἀσθενεστέρων κατὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν πνευματικὴν ἐπίδοσιν.

8. Ἀξίζει δὲ νὰ προσέχῃ κανεὶς πάρα πολύ, ὥστε νὰ μὴ θεωρήσῃ καὶ τὸν ἑαυτόν του ὁμοίως πεπληρωμένον ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ οὕτω ἀρνηθῇ οἰκτρῶς νὰ χρηματίσῃ μαθητὴς ἄλλου, γενόμενος οὕτω διδάσκαλος πλάνης. Νοῦς ὁ ὁποῖος ἔχει καταληφθῆ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἔχει ὁλοφάνερα τὰ σημεῖα τῆς τοιαύτης ἐπισκιάσεως, καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι δύναμις (πνευματικὴ καὶ θαυματουργικὴ) καὶ ταπεινοφροσύνη. Ἐὰν δὲ ἡ δύναμις αὕτη καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη συγκεντρωθοῦν εἰς ἕνα τέλειον καὶ ὡλοκληρωμένον στοχασμόν, φανερώνουν τότε σαφῶς τὴν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

9. Τοιουτοτρόπως, ὅπως ἀναγιγνώσκομεν εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς δὲν εἶχε διδάσκαλον· οὔτε αὐτὴ ἡ Ἀλήθεια, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις ὡς ἄνθρωπος, διὰ σωματικῆς παρουσίας, ἐδίδαξε τοὺς Ἀποστόλους, ἐκάλεσε τοῦτον, διὰ νὰ τὸν προσθέσῃ εἰς τὸν χορὸν τῶν Ἀποστόλων, ἐδίδασκε δὲ μᾶλλον αὐτὸν δι' ἐσωτερικοῦ φωτισμοῦ, ἐνῷ φαινομενικῶς τὸν εἶχεν ἀφήσει ἐλεύθερον.

10. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Μωϋσῆς ὡδηγήθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ Ἀγγέλου καὶ ἐκεῖ ἔμαθεν ἐντολήν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐγνώρισε διὰ μέσου ἀνθρώπου [1]. Αὐτὰ ὅμως, ὅπως προείπομεν, διὰ τοὺς ἀσθενεστέρους εἶναι μὲν ἄξια σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ, ὄχι ὅμως καὶ περιπτώσεις πρὸς μίμησιν.

11. Τοιοῦτος πνευματοδίδακτος ἀνεδείχθη καὶ ὁ Ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν Βενέδικτος· διότι καὶ αὐτός, ὅπως τὸ ἄστρον τῆς αὐγῆς, προερχόμενος ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Νουρσίας, ἀνέτειλεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ρωμαίων. Ἐνῷ δὲ ἦτο ἀκόμη ἔφηβος καὶ μὲ ἀκμαῖον τὸ σωματικὸν σφρῖγος, ἐθεώρησεν ὁλόκληρον τὸν κόσμον καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ, τὰς φευγαλέας καλλονάς του, ὡς ξηρὰ χόρτα, δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἀπεστράφη.

12. Ἐγκατεστάθη δὲ εἰς ἕνα ἔρημον τόπον, τὸν ὁποῖον οἱ ἐντόπιοι ὀνομάζουν Λάκκον· εἰς αὐτὴν τὴν περιοχὴν εὗρεν ἕνα σπήλαιον, ὅπου παρέμεινεν ἀσκητεύων καὶ κατώρθωσε νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὸ ἔπακρον ὅλας τὰς ἀρετάς· ὡς καθαρὸν δὲ καὶ πολύτιμον δοχεῖον ἐπληρώθη ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὑπὸ τῆς ὁποίας καὶ ἐκαλλιεργήθη ἡ καρδία του καὶ ἀπέδωσε πλουσίους καὶ ὡραίους τοὺς καρποὺς τῆς διδασκαλίας εἰς ὅσους προσήρχοντο πλησίον του.

13. Πράγματι πολλοὶ ἄνθρωποι συνέρρεον εἰς τὸ Ἀσκητήριόν

---

1) Ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ Ἅγιος τὴν ἐντολὴν τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Μωϋσῆς, ὅταν εἶδε τὸ θαῦμα τῆς φλεγομένης καὶ μὴ κατακαιομένης βάτου (Ἐξ. γ' 2 καὶ ἑξ.).

του ἀπὸ τὰ γειτονικὰ μέρη χάριν τῆς πνευματικῆς των οἰκοδομῆς. Δὲν ἦτο δὲ δυνατὸν ἐπὶ πολὺ τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς του νὰ ἀγνοῆται, ὡς νὰ ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸν μόδιον (Ματθ. ε' 15)· ἀλλ' ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας ἐτέθη ἐπαξίως ἐπάνω εἰς τὴν λυχνίαν, διὰ νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς ἄλλους ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν λαμπρότητά του.

14. Ἀσκητεύων λοιπὸν ὁ Ὅσιος Βενέδικτος εἰς τὸ προαναφερθὲν σπήλαιον, προσείλκυε πλησίον του, μὲ τὰς ἀστραπὰς τῶν ἀρετῶν του, τῶν σημείων καὶ τῶν καταπληκτικῶν θαυμάτων, τὰ ὁποῖα δι' αὐτοῦ ἐνήργει ὁ Θεός, ἀρκετοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανούς· μεταξὺ αὐτῶν προσῆλθον καὶ μερικοὶ ἐξαιτούμενοι νὰ κυβερνηθοῦν ψυχικῶς ὑπ' αὐτοῦ, ὅπως τὰ πρόβατα ἀπὸ τὸν καλὸν ποιμένα. Ὁ Ἅγιος Βενέδικτος, πράγματι, τοὺς ἐδέχθη καὶ ἀνέλαβε τὴν πνευματικήν των ἐπιστασίαν. Μὲ τὴν δύναμιν δὲ τοῦ Χριστοῦ ἵδρυσεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο δώδεκα Μοναστήρια, εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐγκατέστησεν ἀνὰ εἴκοσι Μοναχούς. Μαζί του ἐκράτησεν ὀλίγους μετὰ τῶν ὁποίων συνησκήτευε.

15. Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν καὶ οἱ κορυφαῖοι Πατέρες, ὁ Μέγας Ἀντώνιος καὶ ὁ Μέγας Εὐθύμιος καὶ ἄλλοι μεγάλοι Πατέρες τῆς ἐρήμου. Καὶ αὐτοί, ὅπως ὁ Ἅγιος Βενέδικτος, δὲν εἶχον ὡς διδάσκαλον ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν Θεὸν καὶ τὴν συνείδησίν των· δι' αὐτὸ καὶ ἀνεδείχθησαν φωστῆρες τῆς οἰκουμένης. Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν καὶ ὁ Ὅσιος Ἀπολλὼς καὶ οἱ στυλῖται Δανιήλ, Ἀλύπιος καὶ ὁ Μέγιστος Συμεών.

Β'. Ἐν τῷ βίῳ τῆς Ὁσίας Συγκλητικῆς.

ἜΛΕΓΕΝ ἡ μακαρία Συγκλητική, ὅτι ἐπικίνδυνον λίαν τὸν μὴ διὰ τοῦ πρακτικοῦ ἀναχθέντα βίου διδάσκειν ἐπιχειρεῖν· ὥσπερ γὰρ ὁ οἰκίαν ἔχων σαθρὰν καὶ ὑποδεξάμενος ξένους, τῇ τοῦ οἰκήματος πτώσει καὶ ἑαυτῷ κἀκείνοις τὴν ἀπώλειαν προεξένησεν, οὕτω καὶ ὁ μὴ ἑαυτὸν πρότερον ἀσφαλῶς οἰκοδομήσας καὶ διδάσκειν ἐπιχειρῶν, καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς προσελθόντας κινδύνῳ χαλεπῷ περιέβαλε.

2. Τοῖς μὲν λόγοις, εἰς σωτηρίαν τούτους προσεκαλέσατο· τῷ δὲ ἔργῳ, ἀπώλειαν αὐτοῖς ἐμνηστεύσατο· ἡ μὲν γὰρ ψιλὴ τῶν λόγων ἔκθεσις, ἔοικε γραφαῖς διὰ χρωμάτων εὐαποπτύστων συστάσαις.

3. Ἅς τινας καὶ ὁ βραχύτατος χρόνος διέλυσε, καὶ ἀνέμων ῥιπαῖς καὶ ὑετῶν σταγόσι· τὴν δὲ ἔμπρακτον διδασκαλίαν, οὐδ' ὁ πᾶς αἰὼν διαλῦσαι δύναται· τὰ γὰρ στερεὰ τῆς ψυχῆς ἡ πρᾶξις ἐγκολάπτουσα σὺν τῷ λόγῳ, αἰώνιον ἄγαλμα τοῖς πιστοῖς δωρεῖται.

Ἑρμηνεία

Η ΜΑΚΑΡΙΑ Συγκλητικὴ ἔλεγεν: Εἶναι πάρα πολὺ ἐπικίνδυνον νὰ ἐπιχειρῇ νὰ διδάσκῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προηγουμένως, διὰ τοῦ πρακτικοῦ βίου, δὲν ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὕψος τῆς τελειότητος. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν θὰ συμβῇ τὸ ἴδιον μὲ ἐκεῖνον, ποὺ ὑποδέχεται ξένους ἐντὸς ἑτοιμορρόπου οἰκίας· ὅπως δηλαδὴ ὁ ἀπερίσκεπτος αὐτὸς ἄνθρωπος, διὰ τῆς πτώσεως τοῦ ἑτοιμορρόπου οἰκήματος, ἐγένετο

πρόξενος τῆς καταστροφῆς τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἐκείνων, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτὸς ποὺ ἀποτολμᾷ νὰ διδάξῃ ἄλλους, χωρὶς νὰ στερεώσῃ προηγουμένως τὸν ἑαυτόν του, διὰ πνευματικῆς οἰκοδομῆς, θέτει εἰς τρομακτικὸν κίνδυνον καὶ τὸν ἑαυτόν του καὶ τοὺς προσελθόντας.

2. Οὗτος, διὰ μὲν τῶν λόγων τῆς διδασκαλίας, προσεκάλεσε τοὺς ἀκροατάς του εἰς σωτηρίαν, ἐνῷ, μὲ τὴν ἀπροσεξίαν καὶ τὰ ἔργα του, τοὺς παραδειγματίζει κακῶς, ὥστε νὰ τοὺς προετοιμάζῃ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς των. Ἡ ξηρὰ διδασκαλία, ποὺ δὲν συνοδεύεται ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ διδάσκοντος, ὁμοιάζει μὲ εἰκόνας, ποὺ ἔχουν ζωγραφηθῆ μὲ εὐκολόσβυστα χρώματα.

3. Τὰς εἰκόνας αὐτὰς διέλυσεν ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, μὲ τὰς πνοὰς τῶν ἀνέμων καὶ τὰς σταγόνας τῶν βροχῶν· ἐνῷ τὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν συνοδεύει ἡ ἔμπρακτος καὶ ταπεινόφρων ἐφαρμογὴ τῶν διδασκομένων, οὐδ' ὁλόκληρος ἡ αἰωνιότης δύναται νὰ ἐκμηδενίσῃ. Διότι ἡ πρᾶξις τῆς ἀρετῆς μαζὶ μὲ τὸν λόγον, δηλαδὴ τὴν διδασκαλίαν, σφυρηλατεῖ τὰ στερεὰ κατορθώματα τῆς ψυχῆς καὶ οὕτω χαρίζει εἰς τοὺς πιστοὺς αἰώνιον πρότυπον ἀρετῆς καὶ καλωσύνης.

Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν, ὅτι τὸ διδάξαι τὸν πλησίον ὑγιαίνοντός ἐστι καὶ ἀπαθοῦς· ἐπεὶ τίς χρεία οἰκοδομῆσαί τινα ἄλλου οἰκίαν, καὶ τὴν ἰδίαν καταστρέψαι;

2. Εἶπε πάλιν· ἄνθρωπος διδάσκων, καὶ μὴ ποιῶν ἃ διδάσκει, ἔοικε πηγῇ, ἥτις πάντας ποτίζει καὶ πλύνει, ἑαυτὴν δὲ οὐ δύναται καθαρίσαι, ἀλλὰ πᾶσα ῥυπαρία καὶ ἀκαθαρσία παρ' αὐτῇ ἐστιν.

3. Ἀπῆλθέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Σερῖνος πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἰσαάκ· καὶ λέγει αὐτῷ· τί ποιήσω τῷ Ἰσαὰκ τούτῳ; ὅτι ἡδέως ἀκούει μου τοῦ λόγου. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν· ἐὰν θέλῃς ὠφελῆσαι αὐτόν, ἔργῳ δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀρετήν· ἐπεὶ ὁ τῷ λόγῳ προσέχων, ἀργὸς μένει· ἐὰν δὲ ἔργῳ δείξῃς αὐτῷ, τοῦτο παραμενεῖ αὐτῷ.

4. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ὑπερέχιος· σοφὸς ἀληθῶς ἐστιν οὐχ ὁ τῷ λόγῳ διδάσκων, ἀλλ' ὁ τῷ ἔργῳ παιδεύων.

5. Εἶπε Γέρων, ὅτι ἡ ψυχή, ἐὰν λόγον ἔχῃ, ἔργον δὲ οὐκ ἔχῃ, ἔοικε δένδρῳ ἔχοντι φύλλα, καρπὸν δὲ οὔ· ὥσπερ γὰρ δένδρον πλῆρες καρποῦ εὐθαλῆ αὐτοῦ ἐστι καὶ τὰ φύλλα, οὕτως ἁρμόζει λόγος ψυχῇ, ἐχούσῃ ἀγαθὴν ἐργασίαν.

6. Εἶπε Γέρων· ἐὰν ἴδῃς τινὰ ἐμπεσόντα, καὶ δύνασαι αὐτῷ βοηθῆσαι, χάλασον αὐτῷ τὴν ῥάβδον σου, καὶ ἕλκυσον αὐτόν· εἰ δὲ οὐ δυνηθῇς ἑλκύσαι αὐτόν, κατάλιπε αὐτῷ τὴν ῥάβδον σου, ἵνα μὴ σὺν αὐτῷ καὶ σὺ ἀπόλλῃ.

7. Εἰ δὲ δώσεις αὐτῷ τὴν χεῖρά σου, καὶ μὴ δυνηθῇς ἑλκύσαι αὐτόν, ἕλξει σε αὐτὸς κάτω, καὶ ἀμφότεροι ἀποθανεῖσθε. Τοῦτο δὲ ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐμβάλλοντας ἑαυτοὺς βοηθῆσαι τινὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτῶν.

8. Εἶπε Γέρων· οὐδὲν πτωχότερον διανοίας, ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ φιλοσοφοῦ-

σης τὰ τοῦ Θεοῦ. Ὀφείλει γὰρ ὁ διδάσκων εἴτε ἐν Ἐκκλησίᾳ εἴτε ἐν κελλίῳ, ἵνα αὐτὸς ποιήσῃ πρῶτον ἃ λέγει καὶ διδάσκει· «τὸν κοπιῶντα», γάρ φησι, «γεωργόν, δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν».

9. Εἶπε Γέρων ἑτέρῳ Γέροντι ἔχοντι ἀγάπην, καὶ συμβαλλομένῳ Μοναχοῖς καὶ κοσμικοῖς, ὅτι ὁ λύχνος πολλοὺς φαίνει, τὸ δὲ ἑαυτοῦ στόμα καίει.

10. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ὀρσίσιος· πλίνθος ὠμὴ βαλλομένη εἰς θεμέλιον ἐγγὺς ποταμοῦ, οὐχ ὑπομένει μίαν ἡμέραν· ὀπτὴ δέ, ὡς λίθος διαμένει. Οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ σαρκικὸν φρόνημα ἔχων ἔτι, καὶ μὴ πυρωθεὶς κατὰ τὸν Ἰωσὴφ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, λύεται προσελθὼν εἰς ἀρχήν.

11. Πολλοὶ γὰρ τῶν τοιούτων οἱ πειρασμοὶ ἐν μέσῳ ἀνθρώπων ὄντων· καλὸν δέ τινα εἰδότα τὰ ἴδια μέτρα, ἀποφεύγειν τὸ βάρος τῆς ἀρχῆς· οἱ δὲ ἑδραῖοι τῇ πίστει, καὶ ἀμετακίνητοί εἰσι.

12. Περὶ αὐτοῦ γὰρ τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ, εἰ σκοπεῖ τις, εὑρήσει ὅτι οὐκ ἐπίγειος ἦν· πόσα γὰρ ἐπειράσθη; Καὶ ἐν ποίᾳ χώρᾳ; Καὶ οὐκ ἐξέστη τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἐπιγνόντες τὰ ἑαυτῶν μέτρα, ἀγωνισώμεθα ἐκφυγεῖν τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

13. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν· ἄνθρωπος, ἐὰν τὴν τάξιν αὐτοῦ φυλάξῃ, οὐ ταράσσεται.

14. Εἶπε πάλιν· ὁ ἑωρακὼς ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἐφύλαξε, πῶς τὸν πλησίον δύναται διδάξαι;

15. Ἀδελφὸς ἠρώτησεν αὐτὸν λέγων· ἀδελφοὶ οἰκοῦσι μετ' ἐμοῦ· θέλεις κελεύσω αὐτοῖς; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· οὐχί· ἀλλὰ ποίησον πρῶτον τὸ ἔργον, καὶ ἐὰν θέλωσι ζῆν, ἑαυτοῖς βλέπουσι. Καὶ λέγει ὁ ἀδελφός· θέλουσιν αὐτοί, Πάτερ, ἵνα κελεύσω αὐτοῖς. Καί φησιν ὁ Γέρων· ἀλλὰ γενοῦ αὐτοῖς τύπος καὶ μὴ νομοθεσία.

16. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα· ἐὰν ἀδελφὸς εἰσάξῃ λόγους ἔξωθεν πρός με, θέλεις, Ἀββᾶ, ἵνα εἴπω αὐτῷ μή μοι φέρῃ αὐτούς; Ἔφη αὐτῷ ὁ Γέρων· μηδαμῶς. Λέγει ὁ ἀδελφός· διατί; Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· καθότι οὐδὲ ἡμεῖς ἠδυνήθημεν τοῦτο φυλάξαι, μήποτε λέγοντες τῷ πλησίον μὴ ποιεῖν τοῦτο, εὑρεθῶμεν ἡμεῖς μετὰ ταῦτα ποιοῦντες αὐτό. Ἔφη ὁ ἀδελφός· τί οὖν δεῖ ποιεῖν; Ἔφη ὁ Γέρων· ἐὰν θέλωμεν σιωπᾶν, ὁ τρόπος ἀρκεῖ τῷ πλησίον.

17. Ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Πέτρος τὸν Ἀββᾶν Ἡσαΐαν· τί ἐστι δοῦλος Θεοῦ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ὅτι ἐν ὅσῳ δουλεύει τις οἱῳδήποτε πάθει, οὔπω ἐλογίσθη εἰς δοῦλον Θεοῦ, ἀλλὰ δοῦλός ἐστιν ἐκείνου, ὑφ' οὗ κατακυριεύεται· ἐν ὅσῳ γὰρ αὐτός ἐστιν ἐν κατοχῇ, τὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάθους κατακυριευόμενον διδάσκειν οὐ δύναται. Αἰσχύνη γὰρ αὐτῷ ἐστι διδάξαι, πρὸ τοῦ ἐλευθερωθῆναι αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου, ἢ αἰτήσασθαι τὸν Θεὸν περὶ τούτου ὑπὲρ τοῦ πλησίον, αὐτὸς ἔτι ἐν τούτῳ κατεχόμενος.

18. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας· πόθεν οἶδα ἐγὼ ὅτι προσεδέχθην παρὰ τῷ Θεῷ, ἵνα εἴπω ἄλλῳ, ποίησον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, αὐτὸς ἐγὼ ὑπὸ μετάνοιαν ὢν διὰ τὰς ἁμαρτίας μου; Ὁ γάρ ποτε πεσὼν ἄνθρωπος, ὑπὸ μετάνοιάν ἐστι, καὶ οὐκ ἔχει τὸ ἀσφαλές, ἐφ' ὅσον οὐκ οἶδεν εἰ γέγονεν αὐτῷ συγχώρησις τῶν ἀνομιῶν· τοῦτο δὲ σημεῖον ἐστιν ἐὰν μηδὲν κινηθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὧν ἥμαρτεν, ἢ ἄλλου λαλοῦντος αὐτῷ περὶ αὐτῶν. Φόβος γάρ ἐστι, καὶ τρόμος περὶ αὐτῶν, ἕως εἰς τὸ βῆμα τοῦ Θεοῦ ἀπαντήσει.

19. Εἰ δέ τις αἰτήσει σε δεῖξαι αὐτῷ τι, καὶ δοὺς τὴν ψυχήν σου εἰς θάνατον, εἴπῃς αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἐπιστρέψει πρός σε πάλιν τὰ αὐτὰ λέγων, εἰς οὐδὲν προκόψας ἐξ ὧν εἶπας αὐτῷ, ἄρα οὐκ εἰργάσατο αὐτά, ἀπόστα οὖν ἀπ' αὐτοῦ, ἐπεὶ θανατοῖ τὴν ψυχήν σου.

20. Τοῦτο γὰρ μέγα ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ, ἵνα ἀφῇ τὸ ἴδιον δικαίωμα, ὃ νομίζει κατὰ Θεὸν εἶναι, καὶ φυλάξῃ τὸ ῥῆμα τοῦ κατὰ Θεὸν αὐτὸν διδάσκοντος.

21. Ὁ γὰρ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ὁ Ἀββᾶς Νισθερῶ, ἰδὼν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχων τοὺς υἱοὺς τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ συνοικοῦντας αὐτῷ, εἰς οὐδὲν αὐτοῖς διετάξατο, ἀλλ' εἴασεν ἕκαστον ἐν τῷ ἰδίῳ θελήματι, εἴτε καλοὶ ἐγένοντο, εἴτε κακοί, μὴ μεριμνῶν περὶ αὐτῶν.

22. Ἔλεγον περὶ τοῦ Κάϊν καὶ Ἄβελ, ὅτι μήπω νόμου ὄντος μήτε Γραφῆς, τίς ἐδίδαξεν αὐτοὺς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ποιῆσαι; Διότι εἰ μὴ ὁ Θεὸς διδάξει τὸν ἄνθρωπον, εἰς μάτην κοπιᾷ.

23. Εἶπε πάλιν· τὸ διδάξαι τὸν πλησίον, ἔκπτωσίς ἐστι ψυχῆς· καὶ τὸ θέλειν αὐτὸν ἀναγαγεῖν ἐν καλῇ φύσει, μέγα σύντριμμά ἐστι τῆς ψυχῆς· ἐν ὅσῳ γὰρ διδάσκεις τὸν πλησίον, ὅτι ποίησον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, κατανόησον σαυτὸν καὶ νόμισον ὅτι σκαλίδην κατέχεις καταστρέφων τὸν οἶκόν σου, θέλων τὸν οἶκον ἐκείνου οἰκοδομῆσαι.

24. Ὁ ἀφεὶς τὰς ἁμαρτίας ἑαυτοῦ, κἂν μεριμνῶν τοῦ διορθώσασθαι ἄλλον, ἀργός ἐστιν ἀπὸ τῆς ἐξ ὅλης καρδίας δεήσεως, καὶ τῆς ἐν γνώσει πρὸς τὸν Θεὸν παρακλήσεως.

25. Εἶπε πάλιν περὶ τοῦ διδάξαι, ὅτι φόβος ἐστὶ μὴ παραπεσεῖν εἰς ὃ διδάσκεις· ἐν ὅσῳ γὰρ πίπτεις εἰς αὐτό, οὐ δύνασαι διδάξαι.

26. Εἶπε πάλιν· οὐαὶ ἡμῖν ὅτι ἐγκλημάτων πλήρεις ὄντες, τοὺς πολλῷ μᾶλλον διαφέροντας ἡμῶν νουθετοῦμεν καὶ διδάσκομεν, καὶ τὴν δοκὸν ἔχοντες ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, περὶ τῶν λεπτοτάτων σφαλμάτων τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν ὡς ἀμώμητοι ἐγκαλοῦμεν καὶ ὀργιζόμεθα καὶ δεσμοῦμεν ἑτέροις «φορτία βαρέα, καὶ δυσβάστακτα», αὐτοὶ δέ, ὡς ἀσθενέστεροι, δῆθεν, τῷ σώματι, προσψαῦσαι αὐτοῖς παραιτούμεθα.

27. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐργασίας μοναδικῆς ἀπολειπόμενοι, διδάσκειν ἑτέρους τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν προπετευόμεθα· οὐαὶ τῷ πονοῦντι ἑτέροις, ἐπὰν τῶν ἰδίων πόνων ἑαυτὸν ἀποστερῇ· οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὰ δίκαια ὁρίζομεν καὶ κρίνομεν καὶ διδάσκομεν, τῆς δὲ ἐργασίας τοῦ ἀγαθοῦ πόρρω ἀφεστήκαμεν.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΒΒΑΣ Ποιμὴν εἶπε: Τὸ νὰ διδάξῃ κανεὶς τὸν πλησίον εἶναι ἔργον ὑγιαίνοντος καὶ ἀπαθοῦς ἀνθρώπου· διότι ποία ἀνάγκη ὑπάρχει νὰ οἰκοδομήσῃ κανεὶς κατοικίαν ἄλλου καὶ νὰ καταστρέψῃ τὴν ἰδικήν του;

2. Ὁ ἴδιος πάλιν εἶπεν: ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος διδάσκει τοὺς ἄλλους καὶ δὲν ἐφαρμόζει εἰς τὸν ἑαυτόν του αὐτὰ ποὺ διδάσκει, ὁμοιάζει μὲ πηγήν, ἡ ὁποία, ἐνῷ ποτίζει καὶ καθαρίζει ὅλους τοὺς ἄλλους, δὲν δύναται ἡ ἰδία νὰ καθαρισθῇ, ἀλλὰ κάθε ῥυπαρότης καὶ ἀκαθαρσία ἔχουν συγκεντρωθῆ εἰς αὐτήν.

3. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Σερῖνος ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα μαζὶ μὲ τὸν ὑποτακτικόν του τὸν Ἰσαὰκ καὶ τοῦ λέγει: Τί νὰ κάμω, Ἀββᾶ μου, εἰς αὐτὸν τὸν ὑποτακτικόν μου, τὸν Ἰσαάκ, ὁ ὁποῖος εὐχαρίστως ἀκούει τὴν διδασκαλίαν μου; Ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν τοῦ ἀπήντησεν: Ἐὰν θέλῃς νὰ τὸν ὠφελήσῃς, νὰ τοῦ ὑποδείξῃς ἐμπράκτως, διὰ τοῦ παραδείγματός σου, τὴν ἀρετήν, διότι αὐτὸς ποὺ προσέχει μόνον εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς ὁμιλίας τοῦ ἄλλου, παραμένει ἀργὸς εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς· ὅτι ὅμως, τοῦ ὑποδείξῃς ἐμπράκτως μὲ τὸ παράδειγμά σου, αὐτὸ θὰ παραμείνῃ μονίμως εἰς τὴν συνείδησίν του, καὶ θὰ τὸν παρακινῇ εἰς ἐφαρμογήν.

4. Ὁ Ἀββᾶς Ὑπερέχιος εἶπεν: σοφὸς πράγματι εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ διδάσκει ὄχι μὲ ὡραίους λόγους, ἀλλὰ μὲ τὰ ἔργα του.

5. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς εἶπεν: ἐὰν ἡ ψυχὴ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα νὰ ὁμιλῇ μὲ ὡραίους καὶ κομψοὺς λόγους, δὲν ἔχει ὅμως νὰ ἐπιδείξῃ ἔργα, ὁμοιάζει μὲ δένδρον, ποὺ ἔχει πολλὰ πράσινα φύλλα, δὲν δίδει ὅμως καρπόν. Ὅπως δὲ ἀκριβῶς ἕνα δένδρον, ποὺ εἶναι γεμᾶτον καρπούς, ἔχει καὶ φύλλα καταπράσινα, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὴν ψυχήν, ποὺ ἐργάζεται τὸ ἀγαθόν, ταιριάζει καὶ ἡ διδασκαλία.

6. Ἕνας Γέρων εἶπεν: ἐὰν ἰδῇς κάποιον ποὺ ἔπεσεν (εἰς περιοχὴν βαλτώδη ἢ τελματώδη) καὶ ἠμπορῇς νὰ τὸν βοηθήσῃς, πρόσφερέ του τὸ ραβδί σου καὶ τράβηξέ τον· ἐὰν ὅμως δὲν ἠμπορῇς νὰ τὸν τραβήξῃς, ἄφησέ του τὸ ραβδί σου, διὰ νὰ μὴ χαθῇς καὶ σὺ μαζὶ μὲ αὐτόν.

7. Ἐὰν δὲ ἐπιχειρήσῃς νὰ τοῦ δώσῃς τὴν χεῖρα σου καὶ δὲν ἠμπορέσῃς νὰ τὸν τραβήξῃς, εἶναι κίνδυνος νὰ σὲ παρασύρῃ αὐτὸς πρὸς τὰ κάτω καὶ νὰ ἀποθάνετε καὶ οἱ δύο. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε δι' ἐκείνους, ποὺ ἐπιζητοῦν νὰ βοηθήσουν ἄλλους περισσότερον ἀπὸ τὸ μέτρον τῶν ἰδικῶν των δυνάμεων.

8. Ἕνας ἄλλος Γέρων ἔλεγε: δὲν ὑπάρχει πτωχοτέρα διάνοια ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ φιλοσοφήσῃ τὰ τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ἐπισκιάζεται ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Ἔχει ὑποχρέωσιν αὐτὸς ποὺ διδάσκει, εἴτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἴτε εἰς τὸ κελλίον του, νὰ ἐφαρμόσῃ πρῶτος αὐτά, ποὺ διδάσκει. Διότι, ὅπως λέγει καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη, «ὁ γεωργὸς ποὺ κοπιάζει, πρέπει πρῶτος νὰ γεύεται τοὺς καρποὺς του» (Β' Τιμ. β' 6).

9. Ἕνας Γέρων εἶπε κάποτε δι' ἄλλον Γέροντα, ποὺ ἔτρεφε πρὸς ὅλους ἀγάπην καὶ ἐπεσκέπτετο Μοναχοὺς καὶ κοσμικούς: Ὁ λύχνος πολλοὺς φωτίζει, καίει ὅμως τὸ στόμα του.

10. Ὁ Ἀββᾶς Ὀρσίσιος εἶπε: πλίνθος ὠμή, ὅταν τοποθετηθῇ εἰς θεμέλιον πλησίον ποταμοῦ, δὲν ἀντέχει εἰς τὴν ὑγρασίαν οὔτε μίαν ἡμέραν· ὅταν ὅμως ψηθῇ καλὰ μέσα εἰς τὸ καμίνι, τότε ἀντέχει ὡς πέτρα. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ἔχει ἀκόμη τὸ σαρκικὸν φρόνημα, καὶ δὲν ἔχει, ὅπως ὁ Ἰωσήφ, πυρωθῇ (Ψαλμ. ρδ' 17—19) ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὅταν ἀναλάβῃ ἀξίωμα καὶ ἀνέλθῃ εἰς ἀρχήν, διαλύεται καὶ καταστρέφεται, κατὰ τὴν πνευματικήν του οἰκοδομήν.

11. Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἀντιμετωπίζουν πολλοὺς πειρασμοὺς εὑρισκόμενοι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ γνωρίζει καλῶς τὰς ἱκανότητάς του, εἶναι ὀρθὸν νὰ ἀποφεύγῃ νὰ ἀναλαμβάνῃ ἀξιώματα. Ἐκεῖνοι, ποὺ εἶναι καλὰ στερεωμένοι εἰς τὴν πίστιν, δὲν ἔχουν φόβον νὰ μετακινηθοῦν.

12. Ἐὰν κανεὶς ἐξετάσῃ ἐπακριβῶς τὴν πολιτείαν τοῦ παγκάλου Ἰωσήφ, θὰ διαπιστώσῃ, ὅτι δὲν ἦτο ἐπίγειος. Διότι, σκεφθῆτε πόσους πειρασμοὺς ὑπέμεινε; Καὶ εἰς ποίαν χώραν εὑρισκόμενος; Καὶ ὅμως, παρ' ὅλα ταῦτα, δὲν παρεστράτησεν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἡμεῖς λοιπόν, γνωρίζοντες καλῶς τὰ μέτρα τῆς ἱκανότητός μας, ἃς ἀγωνισθῶμεν ἐναντίον τοῦ κακοῦ, διὰ νὰ ξεφύγωμεν ἀπὸ τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

13. Ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν εἶπεν: ἐὰν ὁ ἄνθρωπος φυλάξῃ τὴν τάξιν του, δὲν θὰ ταραχθῇ ποτέ.

14. Ὁ ἴδιος πάλιν Ἀββᾶς εἶπεν: Ὁ ἄνθρωπος ποὺ γνωρίζει, καὶ δὲν φυλάττει τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀκρίβειαν, πῶς τότε δύναται νὰ διδάξῃ τὸν πλησίον του;

15. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα: Μαζί μου συγκατοικοῦν ἄλλοι ἀδελφοί· θέλεις νὰ τοὺς διευθύνω; Ὁ Γέρων ἀπήντησεν: Ὄχι· ἀλλὰ νὰ κάμῃς πρῶτα σὺ τὸ ἐπιβαλλόμενον πνευματικὸν ἔργον, καὶ ἐὰν αὐτοὶ ἐπιθυμοῦν ἀνωτέραν πνευματικὴν ζωήν, βλέπουν τὸ παράδειγμά σου καὶ πράττουν καὶ ἐκεῖνοι. Ὁ ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἐκ δευτέρου τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα: Αὐτοί, Πάτερ μου, θέλουν νὰ τοὺς διευθύνω. Τότε εἶπε πάλιν ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν: Τοὐλάχιστον προσπάθησε νὰ γίνῃς εἰς αὐτοὺς τύπος καὶ ὑπόδειγμα ἀρετῆς καὶ πνευματικῆς ἐργασίας, καὶ ὄχι νομοθέτης.

16. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:—Ἐάν, Ἀββᾶ, ἕνας ἀδελφός μοῦ μεταφέρῃ συζητήσεις καὶ λόγους, ποὺ ἐγένοντο ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί, θέλεις νὰ τοῦ εἰπῶ: σταμάτησε, μὴ μοῦ μεταφέρῃς συζητήσεις ἀπ' ἔξω;

—Καθόλου—ἀπήντησεν ὁ Γέρων.

Ο ΟϹΙΟϹ ΑΒΒΑϹ ΟΡϹΙϹΙΟϹ

—Διατί;—ἠρώτησεν ὁ ἀδελφός.

—Διότι—εἶπεν ὁ Γέρων—οὔτε ἡμεῖς ἠμπορέσαμεν νὰ κρατήσωμεν τοιαύτην ἀκρίβειαν ἐπ' αὐτοῦ. Ὑπάρχει λοιπὸν φόβος, λέγοντες εἰς τὸν πλησίον μας νὰ μὴ κάμῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, νὰ φθάσωμεν μετὰ ταῦτα ἡμεῖς εἰς τὸ σημεῖον νὰ τὸ κάμωμεν.

—Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάμω;—ἠρώτησε πάλιν ὁ ἀδελφός.

—Ἐὰν θελήσωμεν νὰ σιωπήσωμεν—ἀπήντησεν ὁ Γέρων—αὐτὸς ὁ τρόπος εἶναι ἀρκετὸς εἰς τὸν πλησίον, διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τὸ ὀρθόν

17. Ὁ Ἀββᾶς Πέτρος ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Ἡσαΐαν:

—Τί εἶναι δοῦλος Θεοῦ;

Καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας ἀπήντησεν:

—Ἐφ' ὅσον ἕνας ἄνθρωπος δουλεύει εἰς ὁποιοδήποτε πάθος, δὲν θεωρεῖται ἀκόμη δοῦλος Θεοῦ, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι δοῦλος τοῦ πάθους ἐκείνου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατακυριεύεται. Ἐν ὅσῳ λοιπὸν εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ πάθους, δὲν δύναται νὰ διδάξῃ ἄλλον ποὺ κατέχεται ἀπὸ τὸ ἴδιον πάθος· διότι εἶναι ἐντροπὴ εἰς αὐτὸν νὰ διδάσκῃ, πρὶν νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ πάθος, ἐναντίον τοῦ ὁποίου διδάσκει, ἢ ἀκόμη καὶ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ πλησίον ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, ἐφ' ὅσον ὁ ἴδιος ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ κατέχεται ὑπ' αὐτοῦ.

18. Ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας ἔλεγεν: «Ἀπὸ ποῦ γνωρίζω ἐγώ, ὅτι μὲ ἐδέχθη ὁ Θεός, διὰ νὰ εἴπω εἰς τὸν ἄλλον, κάμε αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο; Πῶς νὰ διατάξω ἄλλον, ἐνῷ ἐγὼ ἀκόμη διατελῶ ὑπὸ μετάνοιαν, διὰ τὰς ἁμαρτίας μου; Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἔπεσε κάποτε εἰς ἁμαρτίαν, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὑπὸ μετάνοιαν καὶ δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀσφαλής, ἐφ' ὅσον δὲν ἐγνώρισεν, ἐὰν τοῦ ἐγένετο συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν του. Σημεῖον δέ, ὅτι συνεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὰς ἀνομίας του, εἶναι αὐτό· ἐφ' ὅσον δὲν κινηθῇ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ κανένα πάθος, ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ τὸν ἔκαμαν νὰ ἁμαρτήσῃ καὶ ὅταν ἀκόμη ἄλλος ὁμιλῇ εἰς αὐτὸν περὶ τῶν παθῶν αὐτῶν. Ἀπὸ τὰ πάθη αὐτὰ ὑπάρχει φόβος καὶ τρόμος μέχρι νὰ παρουσιασθῇ ἡ ψυχὴ εἰς τὸ βῆμα τοῦ Θεοῦ.

19. Ἐὰν κάποιος ζητήσῃ ἀπὸ σὲ νὰ τοῦ ὑποδείξῃς κάτι, καὶ σὺ ἐκθέσῃς τὴν ψυχήν σου εἰς κίνδυνον θανάτου καὶ τοῦ ὑποδείξῃς τὴν ἐλευθερίαν (ἀπὸ τὰ πάθη), καὶ γυρίσῃ πάλιν αὐτὸς καὶ σοῦ λέγει τὰ ἴδια, χωρὶς νὰ ἔχῃ προκόψει καθόλου εἰς ὅ,τι τοῦ ὑπέδειξες, εἶναι φανερόν, ὅτι τίποτε δὲν ἔκαμεν ἀπὸ ὅσα τοῦ εἶπες. Καὶ σὺ λοιπὸν νὰ ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ αὐτόν, διότι αὐταὶ αἱ ἄκαρποι καὶ στεῖραι συνομιλίαι καὶ συζητήσεις θανατώνουν τὴν ψυχήν σου.

20. Εἶναι μεγάλο κατόρθωμα διὰ τὸν ἄνθρωπον νὰ θυσιάσῃ ἢ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ δικαίωμά του, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος θεωρεῖ, ὅτι εἶναι κατὰ Θεόν, καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν συμβουλὴν ἐκείνου, ποὺ τὸν διδάσκει κατὰ Θεόν.

21. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ Ἀββᾶς Νισθερώ, ποὺ εἶδε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, συγκατοικῶν μὲ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀδελφῆς του, τοὺς ἀνεψιούς του, εἰς τίποτε δὲν τοὺς διέταξεν, ἀλλ' ἄφησε τὸν καθένα νὰ πορεύεται κατὰ τὸ θέλημά του, εἴτε καλοὶ ἐγένοντο, εἴτε κακοί, χωρὶς νὰ μεριμνᾷ δι' αὐτούς(1).

22. Ἔλεγον διὰ τὸν Κάϊν καὶ τὸν Ἄβελ, ὅτι ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐποχήν των δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη οὔτε ὁ Νόμος, οὔτε ἡ Ἁγία Γραφή, ποῖος ἐδίδαξεν αὐτοὺς νὰ κάμουν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο; Ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν διδάξῃ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κάμῃ, ματαίως ὁ ἄνθρωπος κοπιάζει.

23. Εἶπε πάλιν (ὁ Ἀββᾶς Ἠσαΐας)· τὸ νὰ διδάξῃ κανεὶς τὸν πλησίον, συνιστᾷ κίνδυνον ἐκτροπῆς τῆς ψυχῆς (ἀπὸ τὸ κύριον ἔργον τῆς ἐσωτερικῆς οἰκοδομῆς) καὶ ἐκπτώσεως αὐτῆς· μὲ τὸ νὰ θέλῃ δὲ κανεὶς νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν πλησίον εἰς τὴν κατάστασιν τῆς καλῆς φύσεως ἐκθέτει τὴν ψυχήν του εἰς τὸν τρομακτικὸν κίνδυνον τῆς συντριβῆς καὶ ἀπωλείας. Διότι κατὰ τὸ διάστημα ποὺ διδάσκεις τὸν πλησίον, λέγων εἰς αὐτὸν κάμε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ τὸ ἄλλο, πρέπει νὰ σκεφθῇς καλὰ τὶ κάμνεις καὶ νὰ ἔχῃς ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι, θέλων νὰ οἰκοδομήσῃς τὸν οἶκον τοῦ πλησίον, κρατᾷς ἀξίνην καὶ καταστρέφεις τὸν οἶκον τῆς ψυχῆς σου.

24. Ἐκεῖνος ποὺ ἀδιαφορεῖ διὰ τὰς ἁμαρτίας του, καὶ ἐὰν ἀκόμη φροντίζῃ νὰ διορθώσῃ τὸν ἄλλον, παραμένει ἀργὸς ἀπὸ τοῦ νὰ δέεται μὲ ὅλην του τὴν καρδιὰ καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν (ἔχων ἐπίγνωσιν τῆς ἀθλιότητος καὶ ἀδυναμίας του).

25. Εἶπε πάλιν ὁ ἴδιος περὶ τοῦ θέματος τῆς διδασκαλίας τῶν ἄλλων· ὑπάρχει φόβος διὰ σὲ τὸν διδάσκοντα νὰ περιπέσῃς εἰς ἐκεῖνο, ποὺ διδάσκεις τοὺς ἄλλους νὰ ἀποφεύγουν· ἐὰν ὅμως περιπίπτῃς εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, δὲν δύνασαι νὰ διδάσκῃς τοὺς ἄλλους.

26. Εἶπε πάλιν: Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς· διότι ἐνῷ εἴμεθα γεμᾶτοι ἀπὸ ἐγκλήματα, νουθετοῦμεν καὶ διδάσκομεν αὐτούς, ποὺ διαφέρουν πάρα πολὺ ἀπὸ ἡμᾶς καὶ εἶναι καλύτεροί μας· καὶ ἔχοντες εἰς τὸν ὀφθαλμόν μας μέσα ὁλόκληρον δοκάρι (Ματθ. ζ' 3), κατηγοροῦμεν τοὺς ἀδελφούς μας διὰ μικρότατα σφάλματα καὶ ὀργιζόμεθα ἐναντίον

1) Τὸ πνεῦμα τῆς ὅλης περικοπῆς, ποὺ ἀπολήγει εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀββᾶ Νισθερώ, εἶναι τὸ ἑξῆς: Ὁ ἄνθρωπος κατὰ κύριον λόγον ὀφείλει νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐσωτερικήν του πνευματικὴν οἰκοδομὴν καὶ νὰ ἀποφεύγῃ νὰ κάμνῃ τὸν διδάσκαλον τοῦ ἄλλου, ἐφ' ὅσον ὁ ἴδιος δὲν ἔφθασεν εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀκριβείας τῶν διδασκομένων. Τοῦθ' ὅπερ καὶ ὁ θεῖος Ἰάκωβος συνιστᾷ «Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μεῖζον κρῖμα ληψόμεθα» (Ἰακ. γ' 1).

αὐτῶν, ὡς νὰ εἴμεθα τελείως ἄψογοι· «φορτώνομεν τοὺς ἄλλους μὲ βαρέα καὶ δυσβάστακτα φορτία, ἐνῷ ἡμεῖς, ὡς ἀσθενέστεροι τάχα κατὰ τὸ σῶμα, παραιτούμεθα καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐγγίσωμεν ἁπλῶς τὰ φορτία αὐτά» (Ματθ. κγ' 4).

27. Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς, διότι ἐγκαταλείπομεν τὴν μοναδικὴν ἐργασίαν, καὶ σπεύδομεν μὲ προπέτειαν καὶ αὐθάδειαν νὰ διδάξωμεν τοὺς ἄλλους τὴν πρακτικὴν ἀρετήν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ἐνασχολούμεθα. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον ποὺ ὑποβάλλει εἰς κόπους τοὺς ἄλλους, ἐνῷ ὁ ἴδιος ἀποφεύγει τοὺς ἐπιβαλλομένους κόπους διὰ τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς. Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι στήνομεν δικαστήρια καὶ κρίνομεν καὶ διδάσκομεν τοὺς ἄλλους, ἡμεῖς ὅμως ἔχομεν ἀπομακρυνθῆ πάρα πολὺ ἀπὸ τὴν προσπάθειαν νὰ ἐργασθῶμεν τὸ ἀγαθόν.

Δ'. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

Ο ΕΚΤΟΣ ἔργου σοφιζόμενος καὶ λαλῶν λόγον, πλουτεῖ ἐξ ἀδικίας, καὶ οἱ πόνοι αὐτοῦ, κατὰ τὴν Γραφήν, «εἰς οἴκους ἀλλοτρίων» εἰσέρχονται.

Ἑρμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ, ποὺ παριστᾷ τὸν σοφὸν καὶ διδάσκει, χωρὶς νὰ ἐργάζεται τὸ ἀγαθόν, πλουτίζει ἀπὸ ἀδικίαν καὶ οἱ κόποι του, κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, εἰσέρχονται «εἰς ξένα σπίτια» (Παροιμ. ε' 10).

Ε'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαάκ.

ΜΗ παραδῷς τινι ὅπερ οὔπω κατέλαβες, ἵνα μὴ καταισχυνθῇς καθ' ἑαυτόν, καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς σῆς διαγωγῆς, ἀποκαλυφθῇ σου τὸ ψεῦδος. Ἐὰν δὲ χρεία ἐστὶν εὔλογος λαλῆσαι, ἐν τάξει μανθάνοντος λάλησον, καὶ μὴ μετὰ αὐθεντίας καὶ ἀναιδείας· καὶ προκατάλαβε κατακρίνων ἑαυτόν, καὶ δεικνύων ὅτι ὑποδεέστερος εἶ ἐκείνου, πρὸς ὃν τὸν λόγον ποιεῖς.

2. Καλόν ἐστι τὸ διδάξαι τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς ἐν τῇ διανομῇ τῆς προνοίας ἐκ τῆς πλάνης εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας· οὗτος γὰρ ἦν ὁ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων τρόπος, καὶ ἔστιν ὑψηλὸς πάνυ.

3. Ἐὰν δέ τις αἰσθάνηται ἑαυτοῦ ἐκ τῆς διαγωγῆς ταύτης καὶ τῆς συνεχοῦς κοινωνίας, ὅτι ἀσθενεῖ ἡ συνείδησις αὐτοῦ πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων, καὶ ταράσσεται ἡ γαλήνη τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἡ γνῶσις σκοτίζεται διὰ τὸ δέεσθαι τὴν διάνοιαν αὐτοῦ φυλακῆς καὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων ἀποταγῆς· καὶ ἐν τῷ θέλειν ἄλλους θεραπεύειν τὴν ἰδίαν ὑγείαν ἀπόλλυσι, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἰδίου θελήματος εἰς τὴν ταραχὴν τοῦ νοός, ὁ τοιοῦτος μνημονευσάτω τοῦ Ἀποστόλου.

4. Λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος· «Τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή» ἤτοι τῶν ὑγιαινόντων τὰ αἰσθητήρια καὶ γεγυμνασμένα ἐχόντων, καὶ δυναμένων δέξασθαι πᾶσαν τροφήν· λέγω δὴ τὰς προσβολὰς τῶν αἰσθήσεων καὶ μὴ βλαβῆναι τὴν καρδίαν ἐκ πάντων τῶν συναντημάτων, διὰ τὴν γυμνασίαν τῆς τελειότητος, καὶ εἰς τοὐπίσω στραφήτω, ἵνα μὴ ἀκούσῃ ὡς ἐν ὑποδείγματι· «ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν».

5. Κατακρινέτω τε ἑαυτόν, καὶ τὴν ἰδίαν ἀξίαν φυλαττέτω, καὶ ἀντὶ τῶν αἰσθητῶν αὐτοῦ λόγων, ἡ ἀγαθὴ αὐτοῦ πολιτεία διακονείτω, καὶ ἡ πρᾶξις αὐτοῦ διδασκέτω· εἰ δὲ καὶ ἔστι μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, μᾶλλον δύναται αὐτοὺς εὐεργετῆσαι ἐν τῷ ζήλῳ τῶν ἀγαθῶν ἔργων, εἴπερ ἐν λόγοις, ἄῤῥωστος καὶ αὐτὸς ὢν ἔτι, καὶ χρῄζων ἰατρείας ὁμοίως ἐκείνοις· «τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ» φησὶν «ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται».

Ἑρμηνεία

Μὴ ἐπιχειρήσῃς νὰ διδάξῃς εἰς τὸν ἄλλον κάτι, ποὺ δὲν κατώρθωσες νὰ τὸ κάμῃς κτῆμα σου καὶ νὰ τὸ ἐφαρμόσῃς εἰς τὴν ζωήν, διὰ νὰ μὴ ἐντροπιασθῇς ἀργότερα μόνος σου, ὅταν, ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς διαγωγῆς σου μὲ αὐτὰ ποὺ λέγεις, φανερωθῇ τὸ ψεῦδος σου. Ἂν δὲ παρουσιασθῇ δικαιολογημένη ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσῃς, τότε νὰ ὁμιλήσῃς ὡς μαθητής, καὶ ὄχι μὲ ἀναίδειαν, ὡς νὰ εἶσαι ἕνας πολύξερος σοφός. Πρὶν δὲ ἀρχίσῃς νὰ ὁμιλῇς, νὰ κατακρίνῃς προηγουμένως τὸν ἑαυτόν σου· καὶ νὰ δείξῃς, ὅτι θεωρεῖς τὸν ἑαυτόν σου κατώτερον ἐκείνου, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖς.

2. Εἶναι καλὸν τὸ νὰ διδάξῃς εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἀγαθόν, καὶ ἀπὸ ἐνδιαφέρον δι' αὐτούς, νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃς ἀπὸ τὴν πλάνην, ὁδηγῶν αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Διότι αὐτὸς ἦτο ὁ τρόπος τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ εἶναι ἀποτελεσματικώτατος.

3. Ἐὰν ὅμως κανεὶς αἰσθάνεται, ὅτι, ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς του αὐτῆς καὶ τῆς συνεχοῦς μετὰ τῶν ἀνθρώπων συναναστροφῆς, ἐξασθενεῖ ἡ συνείδησίς του, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν θεωρίαν πνευματικῶν εἰκόνων, ἡ δὲ γαλήνη τῆς καρδίας του ταράσσεται, καὶ ἡ ἐσωτερικὴ γνῶσις συσκοτίζεται, ἐπειδὴ ἡ διάνοιά του ἔχει ἀνάγκην περισυλλογῆς καὶ ἐπαγρυπνήσεως, καὶ ἐν τῇ προσπαθείᾳ νὰ θεραπεύσῃ τοὺς ἄλλους, καταστρέφει τὴν ἰδικήν του ψυχικὴν ὑγείαν, καὶ ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς ἀπελευθερώσεώς του ἀπὸ τὸ ἴδιον θέλημα μεταπέσῃ εἰς κατάστασιν ταραχῆς τοῦ νοός, ὁ τοιοῦτος ἂς ἐνθυμηθῇ τὸν Ἀπόστολον.

4. Λέγει δηλαδὴ ὁ Ἀπόστολος, ὅτι «ἡ στερεὰ τροφὴ εἶναι διὰ τοὺς τελείους» (Ἑβρ. ε΄ 14), δηλαδὴ δι' αὐτούς, ποὺ ἔχουν γυμνάσει τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς, τὰ διατηροῦν ὑγιῆ καί, ὡς ἐκ τούτου, δύνανται νὰ δεχθοῦν πᾶσαν τροφήν· ἐννοῶ δηλαδὴ τὰς προσβολὰς τῶν αἰσθήσεων ἐκ τῶν διαφόρων ἐρεθισμῶν, ὥστε νὰ μὴ βλαβῇ ἡ καρδία ἀπὸ τὰς διαφόρους συναντήσεις προσώπων καὶ πραγμάτων, καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω ἀπὸ ἀπόψεως πνευματικῆς προόδου, καὶ τοιουτοτρόπως ἀκούσει, ἐπὶ παραδείγματι, τό· «ἰατρέ, θεράπευσε πρῶτα τὸν ἑαυτόν σου» (Λουκ. δ΄ 23).

5. Ἂς κατακρίνῃ λοιπὸν ὁ καθένας τὸν ἑαυτόν του, ἂς φροντίζῃ νὰ διατηρῇ τὴν ἰδικήν του ἀξίαν, ἀντὶ δὲ νὰ ὑπηρετῇ τοὺς ἀνθρώπους μὲ αἰσθητοὺς λόγους, ἂς προσπαθῇ νὰ τοὺς ἐξυπηρετῇ μὲ τὴν

καλήν του πολιτείαν καὶ νὰ τοὺς διδάσκῃ μὲ τὰς πράξεις του. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη κατοικῇ μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, δύναται πολὺ περισσότερον νὰ τοὺς εὐεργετήσῃ μὲ τὸν ζῆλον τῶν καλῶν ἔργων, παρὰ μὲ λόγους, ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὸς ἀκόμη εἶναι ἄρρωστος καὶ ἔχει ἀνάγκην θεραπείας, ὅπως ἐκεῖνοι. Διότι, ὅπως λέγει καὶ ὁ Κύριος ἐν τῷ Ἱερῷ Εὐαγγελίῳ, «ὅταν ἕνας τυφλὸς ὁδηγῇ ἄλλον τυφλὸν καὶ οἱ δύο θὰ πέσουν εἰς κάποιον λάκκον» (Ματθ. ιε' 14).

ς'. Τοῦ Ἁγίου Βαρσανουφίου.

ΑΔΕΛΦΟΣ ἐν τῷ Κοινοβίῳ, ἐν ᾧ ὁ Ἅγιος οὗτος ἡσύχαζεν, ἀκούσας παρά τινος ἀδελφοῦ περὶ πολέμου, συνεβούλευσεν αὐτῷ ὡς ἠδυνήθη τὰ πρὸς ὠφέλειαν, μὴ φθάσας εἰς τοιοῦτον μέτρον· καὶ εὐθέως ἦλθεν ὁ πόλεμος ἐπάνω αὐτοῦ.

2. Ὡς οὖν εἶδεν αὐτὸν βαρυνόμενον, καὶ ἔγνω ὅτι τοῦτο ὑπέστη ἐκ τοῦ μὴ ὁμολογῆσαι τῷ ἀδελφῷ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν, καὶ ὅτι τοὺς Πατέρας δεῖ ἐρωτᾶν μᾶλλον, προσελθὼν τῷ Γέροντι, ἀνήγγειλε τὸ πρᾶγμα.

3. Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· ἀδελφέ, οὐκ ἔστιν ἄλλη ὁδός, δι' ἧς δυνήσῃ τοῦ πολέμου ἀπαλλαγῆναι, ἀλλ' ἢ ἵνα μέμψῃ ἑαυτὸν εἰς ἃ ἐλάλησας, καὶ συγχωρεῖ σοι ὁ Θεός. Ποιήσας οὖν ὁ ἀδελφὸς ὡς ὑπέθετο αὐτῷ ὁ Γέρων, καὶ καταγνοὺς ἑαυτοῦ ἐφ' οἷς εἶπε, καὶ βαλὼν μετάνοιαν, εὐθὺς ἐκουφίσθη ἐκ τοῦ πολέμου, καὶ ηὐχαρίστησε τῷ Θεῷ.

Ἑρμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ἕνας ἀδελφός, ποὺ ἔμενεν εἰς τὸ Κοινόβιον εἰς τὸ ὁποῖον ἡσύχαζεν ὁ Ἅγιος Βαρσανούφιος, ἐπληροφορήθη ὅτι ἕνας ἄλλος ἀδελφὸς ἐπολεμεῖτο. Ἀμέσως λοιπόν, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεών του, τὸν συνεβούλευσε τὰ ἀπαραίτητα πρὸς ὠφέλειάν του, χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ ἔχῃ φθάσει εἰς τὰ μέτρα τῆς τελειότητος τῶν ὅσων συνεβούλευε. Τί συνέβη ὅμως τότε; Ὁ πόλεμος, ποὺ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔθλιβε τὸν πολεμούμενον, ἦλθεν ὅλος ἐπάνω του!

2. Ὅταν εἶδε νὰ βαρύνεται ἀπὸ τὸν πόλεμον αὐτόν, καὶ ἀντελήφθη, ὅτι ὑπέστη αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἐπειδὴ δὲν ὡμολόγησεν εἰς τὸν ἀδελφὸν τὴν ἀσθένειάν του, καὶ ἐπειδὴ οἱ πολεμούμενοι πρέπει νὰ καταφεύγουν, διὰ νὰ συμβουλεύωνται, εἰς τοὺς ἐμπείρους Πατέρας, προσῆλθεν εἰς τὸν Γέροντα (τὸν Ἅγιον Βαρσανούφιον) καὶ τοῦ ἐξωμολογήθη τὴν ὑπόθεσιν.

3. Ἀφοῦ τὸν ἤκουσε μετὰ προσοχῆς ὁ Γέρων, τοῦ λέγει:

—Ἀδελφέ μου, δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸν πόλεμον, ἀπὸ τὸ νὰ μεμφθῇς τὸν ἑαυτόν σου δι' ὅσα ἐλάλησες ὡς διδάσκαλος πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ὁ Θεὸς θὰ σὲ συγχωρήσῃ.

Πράγματι ὁ ἀδελφὸς ἔκαμεν, ὅπως τοῦ εἶπεν ὁ Γέρων καὶ ἀφοῦ κατηγόρησε τὸν ἑαυτόν του δι' ὅσα εἶπε, χωρὶς νὰ ἔχῃ φθάσει εἰς τὸ μέτρον τῆς τελειότητος αὐτῶν ποὺ εἶπε, καὶ ἔβαλε μετάνοιαν, ἀμέ-

σως ἔφυγεν ἀπὸ ἐπάνω του τὸ βάρος τοῦ πολέμου καὶ ἀνακουφισθεὶς ηὐχαρίστησε τὸν Θεόν.

Ζ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΙΠΕΝ ἡ Ἀμμᾶς Θεοδώρα, ὅτι ὁ διδάσκαλος ὀφείλει εἶναι ξένος φιλαρχίας καὶ ἀλλότριος κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας· μὴ ὑπὸ κολακείας ἐμπαιζόμενος, μὴ ὑπὸ δώρων τυφλούμενος, μὴ ὑπὸ ὀργῆς κρατούμενος, ἀλλὰ μακρόθυμος, ἐπιεικής, ὑπὲρ πάντα ταπεινόφρων, ἔγκριτος, καὶ ἀνεκτικός, κηδεμονικός, καὶ φιλόψυχος.

2. Εἶπε Γέρων· μὴ δίδασκε πρὸ καιροῦ, εἰ δὲ μή, ἔσῃ ἐλαττούμενος ἐν συνέσει.

3. Ὁ αὐτὸς εἶπεν· ὀφείλει ὁ διδάσκων ἑτέρους περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, πρῶτον τὸν καρπὸν τῆς διδασκαλίας δρέψασθαι· ὁ γὰρ ἑαυτὸν μὴ σωφρονίσας, ἄλλον πῶς δύναται σωφρονίσαι; Καὶ ὁ ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας σφιγγόμενος, καὶ ὑπὸ τοῦ ταύτης δαίμονος ἐξελαυνόμενος, πῶς ἕτερον περὶ ἐλεημοσύνης διδάξαι δύναται; Καὶ ὁ εἰς τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν καὶ πράσαι ἑαυτὸν ἀσχολῶν, καὶ εἰς τὰς γηΐνας φροντίδας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ δαπανῶν, πῶς ἄλλους διδάξει περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν;

4. Ἄλλωστε καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενοι, τοῖς ἔργοις μᾶλλον αὐτοῦ ἢ τοῖς λόγοις προσέξουσι· καὶ διδαχθήσονται μὲν παρορᾶν τὰ αἰώνια, εἰς δὲ τὰ πρόσκαιρα ἀεὶ ἀγωνίζεσθαι, καθὼς ὁρῶσι καὶ τὸν διδάσκαλον ποιοῦντα.

5. Τῷ οὖν τοιούτῳ λέγει ὁ Θεός· «ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν καὶ ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω»· καὶ πάλιν· «οὐαὶ δι' οὗς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται». Καλὸν τὸ διδάσκειν, ἐὰν ὁ λέγων ποιῇ, ἵνα δι' ὧν λαλεῖ πράσσῃ, καὶ δι' ὧν σιγᾷ γινώσκηται, μακάριος γὰρ οὐχ ὁ διδάξας μόνον, ἀλλ' ὃς «ποιήσῃ καὶ διδάξῃ».

6. Εἶπε Γέρων· ἐὰν λέγῃς τινὶ περὶ ζωῆς λόγον, μετὰ κατανύξεως καὶ δακρύων, εἰπὲ τῷ ἀκούοντι συνδιατιθέμενος τοῖς λεγομένοις· εἰ δὲ μή, μηδὲν εἴπῃς ἵνα μὴ ἀποθάνῃς ἐν ἀλλοτρίοις λόγοις, σῴζειν ἄλλους βουλόμενος.

Ἑρμηνεία

Η ΑΜΜΑΣ Θεοδώρα εἶπεν: ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ εἶναι ξένος πρὸς τὸ πάθος τῆς φιλαρχίας, καὶ τελείως ἀποξενωμένος ἀπὸ τὰ πάθη τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς ὑπερηφανίας· νὰ μὴ ἐμπαίζηται ἀπὸ τὰς κολακείας, οὔτε νὰ τυφλώνεται ἀπὸ δῶρα, οὔτε νὰ νικᾶται ἀπὸ τὴν ὀργήν· ἀπεναντίας ὀφείλει νὰ εἶναι μακρόθυμος, ἐπιεικής, ταπεινόφρων περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον, νὰ ἔχῃ ἐγκριθῇ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς διδάσκαλος, νὰ ἀνέχεται, νὰ φέρεται φιλοστόργως ὡς κηδεμών, καὶ νὰ εἶναι φιλόψυχος, νὰ ἐπιποθῇ δηλαδὴ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μᾶλλον ἢ τὰς ἀναπαύσεις τοῦ σώματος.

2. Ἕνας Γέρων εἶπε: νὰ μὴ διδάσκῃς ἀκαίρως, πρό, δηλαδή, καταλλήλου περιστάσεως· διαφορετικά, θὰ μειονεκτήσῃς κατὰ τὴν σύνεσιν.

3. Ὁ ἴδιος πάλιν εἶπεν: Ἐκεῖνος, ποὺ διδάσκει τοὺς ἄλλους διὰ τὴν σωτηρίαν των, πρέπει πρῶτος νὰ συλλέξῃ τὸν καρπὸν τῆς διδασκαλίας (Β' Τιμ. β' 6). Διότι πῶς θὰ δυνηθῇ νὰ σωφρονίσῃ τὸν ἄλλον, ἐφ' ὅσον δὲν ἐσωφρόνισε τὸν ἑαυτόν του; Ἢ πῶς αὐτὸς ποὺ κατέχεται ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν καὶ καταδιώκεται ἀπὸ τὸν δαίμονα αὐτῆς, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ διδάξῃ τὸν ἄλλον περὶ ἐλεημοσύνης; Ἐκεῖνος πάλιν ποὺ ἀπασχολεῖται μὲ χρηματικὰς συναλλαγὰς καὶ ἀγοραπωλησίας, καὶ ἐκδαπανᾷ οὕτω τὰς ἡμέρας του εἰς γηΐνας φροντίδας, πῶς θὰ διδάξῃ τοὺς ἄλλους διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθά;

4. Ἄλλωστε καὶ ἐκεῖνοι ποὺ διδάσκονται ἀπὸ ἕνα τοιοῦτον διδάσκαλον, περισσότερον θὰ προσέξουν τὰ ἔργα του παρὰ εἰς τοὺς λόγους του· τοιουτοτρόπως δὲ θὰ διδαχθοῦν νὰ ἀδιαφοροῦν διὰ τὰ αἰώνια, συνεχῶς δὲ νὰ ἀγωνίζωνται διὰ τὰ πρόσκαιρα, καθὼς θὰ βλέπουν νὰ κάμνῃ καὶ ὁ διδάσκαλός των.

5. Εἰς τὸν τοιοῦτον λοιπὸν διδάσκαλον, τοῦ ὁποίου αἱ πράξεις εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τοὺς λόγους, λέγει ὁ Θεὸς ἐπιτιμητικῶς· «διατί σὺ ἀναπτύσσεις διδάσκων τοὺς ὅρους καὶ τὰς προϋποθέσεις τῆς σωτηρίας καὶ λαμβάνεις εἰς τὸ στόμα σου τὴν διαθήκην μου; Σὺ ἐμίσησας τὸν αὐτοφρονηματισμὸν καὶ ἐκ περιφρονήσεως ρίπτεις τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω» (Ψαλμ. μθ' 16—17). Εἰς ἄλλην πάλιν περίπτωσιν λέγει, ἐπιτιμῶν, ὁ Θεός: Ἀλλοίμονον εἰς ἐκείνους, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων βλασφημεῖται τὸ Ὄνομά μου (Ἡσ. νβ' 5). Εἶναι ὡραῖον πρᾶγμα τὸ νὰ διδάσκῃς τοὺς ἄλλους, ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ διδάσκων ἐφαρμόζει αὐτά, ποὺ διδάσκει, ὥστε νὰ κάμνῃ αὐτὰ ποὺ λέγει καὶ νὰ ἀναγνωρίζεται ἐξ ὅσων σιωπᾷ (ἐκ ταπεινοφροσύνης). Διότι μακάριος θὰ εἶναι ὄχι αὐτός, ποὺ μόνον διδάσκει, ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ πρῶτος «ἐφαρμόζει τὰ ὅσα διδάσκει» (Ματθ. ε' 19).

6. Ἕνας Γέρων Ἀσκητὴς εἶπε: ἐὰν διδάσκῃς κάποιον περὶ πνευματικῆς ζωῆς, νὰ συνοδεύῃς τοὺς λόγους σου πρὸς τὸν ἀκούοντα μὲ δάκρυα καὶ κατάνυξιν· διαφορετικὰ νὰ μὴ εἴπῃς τίποτε, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃς ψυχικῶς, ἐπιθυμῶν νὰ σώσῃς τοὺς ἄλλους μὲ γυμνούς, ἀπὸ πᾶσαν πρᾶξιν ἀρετῆς, λόγους.

Η'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΚΡΕΙΣΣΟΝ μανθάνειν ἐπιμελῶς, ἢ διδάσκειν ἐπισφαλῶς ἐν τῷ πράττειν ἃ μὴ δεῖ· ὁ παιδεύων ἑαυτόν, παιδεύει τὸν ἕτερον, ἤτοι τὸν εἰς αὐτὸν ἀποβλέποντα, καὶ ὁ διδάσκων ἑαυτόν, διδάσκει τὸν πλησίον.

2. Μὴ καταδίωκε ἀδελφὸν χάριν φιλαρχίας· ἐὰν μὴ ἡ βουλὴ αὕτη ἐκ Θεοῦ ᾖ, οὐ σταθήσεται· ἐὰν δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστι, σὺ δὲ κρυβήσῃ εἰς τὰ σκεύη, καθάπερ Σαούλ, ἐκεῖθεν λήψεταί σε ὁ Κύριος, καὶ καταστήσει σε Ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Ἑρμηνεία

ΕΙΝΑΙ προτιμότερον νὰ μανθάνῃς μετ᾽ ἐπιμελείας καὶ συνέσεως, παρὰ νὰ διδάσκῃς ἐπιζημίως, διὰ τῶν πράξεών σου ἐκείνων, τὰς ὁποίας δὲν ἔπρεπε νὰ πράττῃς. Ἐκεῖνος ποὺ γυμνάζει τὸν ἑαυτόν του, γυμνάζει καὶ τὸν ἄλλον, αὐτὸν δηλαδή, ποὺ τὸν παρακολουθεῖ· καὶ ἐκεῖνος ποὺ διδάσκει τὸν ἑαυτόν του, διδάσκει τὸν πλησίον.

2. Μὴ καταδιώκῃς τὸν ἀδελφόν σου χάριν φιλαρχίας. Ἐὰν ἡ σκέψις σου αὐτή, νὰ καταστῇς δηλαδὴ ἡγεμὼν καὶ ἀρχηγὸς τῶν ἄλλων, δὲν εἶναι ἐκ Θεοῦ, δὲν θὰ σταθῇ· ἐὰν ὅμως εἶναι ἐκ Θεοῦ, τότε καὶ ἐὰν ἀκόμη ἀποκρυβῇς εἰς τὰ διάφορα σκεύη, ὅπως ὁ Σαοὺλ (Α΄ Βασιλ. ι΄ 22), ἀπὸ ἐκεῖ θὰ σὲ παραλάβῃ ὁ Κύριος, διὰ νὰ σὲ ἀναδείξῃ Ἡγούμενον εἰς τὸν λαόν του.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΛΘ΄

Ὅτι ὁ ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰς κρίσεις ποιούμενος, κἂν μὴ Ἱερεύς ἐστιν, ἐν οἷς ἂν δοκιμάσῃ τὸν Θεὸν ἔχει σύμψηφον. Καὶ ὅτι οὐ τοῖς Ἱερεῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις, καθαροῖς οὖσι, τὸ διδάσκειν παρὰ Θεοῦ ἐπιτέτραπται· καὶ τίς ἡ νοουμένη ἱερωσύνη; Καὶ πῶς δεῖ τοὺς ἐν ἐρημίᾳ, μὴ παρόντος Ἱερέως, τῶν Ἁγιασμάτων μεταλαμβάνειν.

Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀποφασίζει κατὰ φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἂν δὲν εἶναι Ἱερεύς, εἰς ὅ,τι καὶ ἂν ἀποφασίσῃ ἔχει σύμφωνον τὸν Θεόν. Τὸ νὰ διδάσκουν ἄλλους εἶναι ἐπιτετραμμένον ἐκ Θεοῦ, ὄχι μόνον εἰς τοὺς Ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους, τοὺς καθαροὺς κατὰ τὴν ψυχήν· καὶ ποία εἶναι ἡ μυστικὴ Ἱερωσύνη. Καὶ πῶς πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων οἱ ζῶντες εἰς τὰς ἐρήμους, ὅταν δὲν παρίσταται Ἱερεύς.

Α΄. Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

ΠΡΟΣΕΝΕΧΘΕΙΣΗΣ τῆς προσφορᾶς τῆς δοθείσης ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου, ὃς οὐκ ἦν Ἱερεύς, ὑπὲρ τῶν δύο παρθένων, τῶν καὶ μετὰ θάνατον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐξερχομένων, ὡς ἀκοινωνήτων ὑπ' αὐτοῦ γεγονυιῶν, καὶ τοῦ Διακόνου κατὰ τὸ σύνηθες κράζοντος, ἵνα οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες ἐξέλθωσι τῆς Ἐκκλησίας, οὐκέτι λοιπὸν αἱ θανοῦσαι ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῆς τροφοῦ ἐκβαίνουσαι τῆς Ἐκκλησίας.

2. Ὅθεν πιστεύομεν, Πέτρε, ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως, ὅτι ἡνίκα ἡ προσφορὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἐτύθη, αὐτίκα τῆς συγχωρήσεως ἠξιώθησαν καὶ τοῦ δεσμοῦ ἐλύθησαν διὰ τοῦ μακαρίου Βενεδίκτου.

Πέτρος

3. Θαυμαστὸν πρᾶγμά ἐστιν, ὅτι ὁ σεβάσμιος οὗτος ἀνήρ, ἔτι ἐν σαρκὶ ὤν, ἴσχυσε ψυχὰς λῦσαι.

Γρηγόριος

4. Μήτι οὖν, Πέτρε, ἐν ταύτῃ τῇ σαρκὶ οὐκ ἦσαν ἔτι, οἱ παρὰ Θεοῦ ἀκούσαντες· «ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ;» ὧντινων τὴν τάξιν καὶ νῦν ἐπέχουσιν οἱ τοὺς θρόνους τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ Ποιμένων πίστει καὶ τοῖς ἤθεσι κοσμοῦντες;

5. Ἵνα γὰρ τοσαύτης δόξης ὁ γήϊνος καταξιωθῇ, ὁ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς Ποιητὴς ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν κατῆλθε· καὶ ἵνα ἡ σὰρξ ἐκ τοῦ Πνεύματος κρῖναι δυνηθῇ, ταῦτα αὐτῇ παρασχεῖν ἠξίωσε, καὶ Θεὸς ὤν, γέγονε διὰ τοὺς ἀνθρώπους σάρξ, ἔξω δὲ αὐτοῦ ἡ ἀσθένεια ἡμῶν· οὐ γὰρ ὑπ' αὐτῆς ἡ τοῦ Θεοῦ δυναστεία ἠσθένησεν.

6. Ἀνήρ τις εὐγενέστατος, ὀνόματι Φῆλιξ, τὸν ἀοίδιμον Πατέρα Ἀκοίτιον, ἱερατικὸν ἀξίωμα γινώσκων μὴ ἔχοντα, διδασκαλίας χάριν, τῇ πρὸς αὐτὸν παῤῥησίᾳ θαῤῥῶν, ἠρώτησεν αὐτὸν εἰπών· ἱερατικὸν ἀξίωμα μὴ ἔχων, μήτε ἐπιτροπὴν τῆς κηρύξεως παρὰ τοῦ τῶν Ῥωμαίων Πατριάρχου λυβών, ᾧ καὶ ὑπόκεισαι, πῶς τοῦτο ποιῆσαι τολμᾷς;

7. Πρὸς ὃν ἀπεκρίθη ὁ Ἅγιος· ταῦτα, ἅ περ μοι λέγεις, κἀγὼ ἐν ἐμαυτῷ ἐλογισάμην· τὸ δὲ πῶς τὴν τῆς κηρύξεως ἐπιτροπὴν ἔλαβον, φανερόν σοι ποιῶ. Ἐν μιᾷ νυκτί, δι' ὀπτασίας, νεώτερος πάνυ ὡραῖος παρέστη μοι, καὶ ἐν τῇ γλώττῃ μου φλεβότομον τέθεικεν εἰπών μοι· ἰδοὺ τοὺς λόγους μου ἐθέμην ἐν τῷ στόματί σου. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, εἰ καὶ θελήσω σιωπῆσαι, οὐδαμῶς δύναμαι, τοῦ Θεοῦ με εἰς τοῦτο ἀναγκάζοντος.

Πέτρος

8. Ἤθελον τοῦ Πατρὸς τούτου τὸ ἔργον διαγνῶναι, ὃς τοιούτων χαρισμάτων κατηξιώθη.

Γρηγόριος

9. Τὸ ἔργον, Πέτρε, ἐκ τοῦ χαρίσματος, οὐχὶ τὸ χάρισμα ἐκ τοῦ ἔργου, ἐπεὶ ἡ Χάρις οὐκέτι γίνεται Χάρις. Ἑκάστου οὖν ἔργου, τὰ χαρίσματα προηγοῦνται· ταῦτα δὲ πάλιν, ἐκ τοῦ ἐπακολουθοῦντος ἔργου αὐξάνουσι· πλεῖον δὲ τί ἔργον ζητεῖς, ὁπό·αν συνεφώνει ἡ τῆς πολιτείας αὐτοῦ καθαρότης τῇ σπουδῇ τοῦ κηρύγματος;

10. Τοσοῦτος γὰρ αὐτῷ πόθος εἰς τὸ προσενέγκαι τῷ Θεῷ ψυχὰς ἐξέκαυσεν, ὥστε καὶ Μοναστηρίων προϊστάμενος ὤν, οὐ διέλιπεν ἐν Ἐκκλησίαις, ἐν πόλεσι, ἐν ἐμπορείοις, ἐν ἑκάστῳ τόπῳ τῶν πισ ῶν διατρέχων, καὶ τὰς τῶν ἀκουόντων καρδιας εἰς τὸν πόθον τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐγείρων.

11. Ἔφθασε δὲ καὶ μέχρι τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἡ φήμη τῆς αὐτοῦ κηρύξεως· καί τινες, φθόνῳ κινούμενοι, κατεῖπον αὐτοῦ πολλὰ πρὸς τὸν Πατριάρχην, λέγοντες· τίς ἐστιν ὁ ἄγροικος ἄνθρωπος οὗτος, ὃς τὴν τῆς κηρύξεως αὐθεντίαν ἐπισπᾶσαι ἑαυτῷ, καὶ τὴν διακονίαν τῆς ἡμετέρας, Δέσποτα, παναγιοτίας, εἰς ἑαυτὸν μετατίθησιν, αὐτομολῶν ἀμεταθέτως; Πεμφθήτω οὖν, εἰ δοκεῖ, ὅστις αὐτὸν ἐνταῦθα ἀγαγεῖν, ἵνα γνῷ τίς ὑπάρχει ἡ τῆς Ἐκκλησίας κατάστασις.

12. Καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο κατηγορεῖν, ἕως παρέπεισαν αὐτόν, τὸν δεφένσωρα Ἰουλιανὸν ἀποστεῖλαι, ὥστε πρὸς αὐτοὺς τὸν Ἅγιον ἀγαγεῖν. Ἐκείνου δὲ ἐλθόντος, τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ ὁ Πατριάρχης δι' ὀπτασίας θείας ἔμφοβος γέγονεν, ὅτι πρὸς τὸν Ἅγιον ὅλως ἐτόλμησεν ἀποστεῖλαι· ἀναστὰς οὖν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἰουλιανόν, ὥστε μὴ τολμῆσαι ἐκ τῆς Μονῆς αὐτοῦ μετακινῆσαι τὸν Ἅγιον.

Ἑρμηνεία

ΑΦΟΥ ἔγινεν ἡ Λειτουργία ἀπὸ τὴν προσφοράν, ποὺ ἔδωσεν ὁ Ἅγιος Βενέδικτος, ὅστις δὲν ἦτο Ἱερεύς, ὑπὲρ τῶν δύο παρθένων, ποὺ ἐξήρχοντο, μετὰ τὸν θάνατόν των, ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον ἐνταφιασθῆ, ἐπειδή, ὅταν ἀκόμη ἔζων, εἶχον ὑποβληθῆ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἀκοινωνησίας (ἡ ἔξοδός των ἐπραγματοποιεῖτο τὴν στιγμήν, ποὺ ὁ Διάκονος, ὡς συνήθως ἔλεγε «νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὅσοι δὲν μεταλαμβάνουν»), ἔπαυσε πλέον ἡ τροφὸς νὰ βλέπῃ τὰς παρθένους αὐτὰς νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τὸν Ναόν.

2. Ἐξ αὐτοῦ, Πέτρε, συμπεραίνομεν καὶ πιστεύομεν, χωρὶς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἀφοῦ ἐγένετο, χάριν αὐτῶν, ἡ ἀναίμακτος θυ-

σία ἀπὸ τὴν προσενεχθεῖσαν προσφοράν, ἀμέσως ἠξιώθησαν συγγνώμης ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐλύθησαν ἀπὸ τὸν δεσμὸν διὰ πρεσβειῶν τοῦ μακαρίου Βενεδίκτου (1).

Πέτρος

3. Εἶναι πράγματι ἀξιοθαύμαστον, πῶς ἠδυνήθη αὐτὸς ὁ σεβάσμιος ἄνθρωπος νὰ λύσῃ ψυχὰς ἀπὸ ἐπιβληθέντα δεσμόν, ἐνῷ ἀκόμη ἔφερε τὴν θνητὴν σάρκα.

Γρηγόριος

4. Μήπως, Πέτρε, ἔνσαρκοι δὲν ἦσαν ἀκόμη ἐκεῖνοι ποὺ ἤκουσαν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸ θεῖον ἐκεῖνο πρόσταγμα· «ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ»; (Ματθ. ιη' 18), τὴν θέσιν τῶν ὁποίων κατέχουν σήμερα αὐτοί, ποὺ κοσμοῦν, μὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐνάρετον ζωήν των, τοὺς θρόνους τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ Ποιμένων, δηλαδὴ οἱ διάδοχοί των;

5. Ἄλλωστε δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, διὰ νὰ καταξιωθῇ δηλαδὴ ὁ γήϊνος ἄνθρωπος τόσον μεγάλης δόξης, κατῆλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν ὁ Δημιουργὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Καὶ διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ κρίνῃ, κατὰ φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸν κατηξίωσε νὰ ἀπολαύσῃ τόσον ὑψηλῶν χαρισμάτων. Ὁ Δημιουργὸς τοῦ Σύμπαντος, καίτοι Θεός, ἔλαβε Σάρκα, χάριν τῶν ἀνθρώπων, ἐκτὸς βεβαίως τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, ἡ δύναμις ὅμως καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ἐνσαρκωθέντος Θεοῦ δὲν ἐμετριάσθησαν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα.

6. Ὅτι δὲ ὁ ἄνθρωπος κατηξιώθη τῶν θείων χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος, θὰ σοῦ τὸ φανερώσω καὶ ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν. Ἔζη ἕνας ἄνθρωπος, ὀνομαζόμενος Φῆλιξ· οὗτος ἦτο γόνος ἐπιφανοῦς οἰκογενείας καὶ ἐγνώριζε τὸν ἀοίδιμον πατέρα Ἀκοίτιον. Καίτοι βεβαίως τὸν ἐσέβετο, ἔλαβεν ὅμως τὸ θάρρος, προκειμένου νὰ μάθῃ κάτι, ποὺ ἠγνόει καὶ τὸν ἠρώτησε:

—Γέροντά μου, εἶναι γνωστόν, ὅτι δὲν ἔχεις τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης, οὔτε καὶ ἔλαβες ἄδειαν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην τῆς Ρώμης, εἰς τὸν ὁποῖον εἶσαι ὑποτεταγμένος ἐκκλησιαστικῶς, διὰ νὰ κηρύττῃς· πῶς λοιπὸν τολμᾷς νὰ ἀσκῇς τὸ θεῖον αὐτὸ λειτούργημα τοῦ λόγου;

7. Πρὸς αὐτὸν ἀπήντησεν ὁ σεβαστὸς Ἅγιος Ἀκοίτιος.—Αὐτά, ποὺ μοῦ λέγεις καὶ ἐγὼ τὰ ἔχω σκεφθῇ μόνος μου· θὰ σοῦ φανερώσω ὅμως πῶς ἔλαβα τὴν ἄδειαν τοῦ κηρύγματος. Πρόσεξε λοιπόν· μίαν νύκτα εἶδα μίαν ὀπτασίαν· μὲ ἐπεσκέφθη ἕνας πάρα πολὺ ὡραῖος ἄνθρωπος, νεαρὸς κατὰ τὴν ἡλικίαν. Οὗτος λοιπὸν ἐτοποθέτησεν ἐπάνω

---

1) Περὶ τοῦ περιστατικοῦ τούτου γίνεται ἐκτενέστερον λόγος ἐν σελ. 542-544.

εἰς τὴν γλῶσσαν μου ἕνα μαχαιρίδιον, ἀπὸ αὐτὰ ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ ἰατροὶ καὶ μοῦ εἶπε· «Νά, ἔβαλα τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα σου». Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ἐὰν θελήσω νὰ σιωπήσω, δὲν ἠμπορῶ, διότι ὁ Θεὸς μὲ ἀναγκάζει εἰς τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος.

Πέτρος

8. Θὰ ἤθελα νὰ πληροφορηθῶ τὸ πνευματικὸν ἔργον τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, ποὺ ἠξιώθη τόσον ὑψηλῶν χαρισμάτων.

Γρηγόριος

9. Ἄκουσε, Πέτρε, τὸ ἔργον εἶναι συνέπεια τοῦ χαρίσματος καὶ ὄχι τὸ χάρισμα τοῦ ἔργου, ἐπειδή, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ Χάρις δὲν θὰ ἦτο Χάρις. Τὰ χαρίσματα λοιπὸν προηγοῦνται ἀπὸ τὰ διάφορα πνευματικὰ ἔργα. Τὰ χαρίσματα πάλιν πολλαπλασιάζονται ἀναλόγως τοῦ ἔργου ποὺ ἀκολουθεῖ τὰ χαρίσματα. Τί ἐπὶ πλέον ἔργον ζητεῖς, ἐφ' ὅσον ὁ ἐνάρετος βίος του ἦτο σύμφωνος μὲ τὸ κήρυγμά του;

10. Τόσον ἰσχυρὸς καὶ ἔντονος ἦτο ὁ πόθος του, ὥστε κυριολεκτικῶς τὸν κατέφλεγεν ὁ ζῆλος, νὰ φέρῃ πλησίον τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ κηρύγματος, ψυχάς· πρὸς τοῦτο, ἂν καὶ ἐβαρύνετο μὲ τὰς εὐθύνας τοῦ προϊσταμένου Μοναστηρίων, ἐν τούτοις δὲν ἄφηνεν εὐκαιρίαν νὰ μὴ ὁμιλῇ εἰς τὰς Ἐκκλησίας, εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὰ καταστήματα καί, ἐν συντομίᾳ, νὰ διατρέχῃ τοὺς διαφόρους τόπους τῶν πιστῶν, διὰ νὰ ξυπνήσῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀκροατῶν του τὸν πόθον τῆς αἰωνίου ζωῆς.

11. Ἡ φήμη του, διὰ τὸ κήρυγμα, ἔφθασε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῆς Ρώμης. Μερικοὶ λοιπόν, παρακινούμενοι ἀπὸ φθόνον, τὸν κατηγόρησαν πρὸς τὸν Πατριάρχην, λέγοντες, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

—Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ ἄξεστος καὶ ἀμόρφωτος ἄνθρωπος; Διατί δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ λαμβάνει τὸ κῦρος τοῦ ὁμιλητοῦ καὶ παρουσιάζεται ὡς αὐθεντία εἰς τὸ κήρυγμα (ἀναλαμβάνων εἰς τὸν ἑαυτόν του τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Παναγιότητός Σου, Δέσποτα) μετακινούμενος, μὲ τὴν θέλησίν του, εἰς διάφορα μέρη, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Πατριάρχου του; Ἐὰν λοιπὸν τὸ θεωρῇς ὀρθόν, διάταξε ἀντιπρόσωπόν σου νὰ πάῃ νὰ τὸν φέρῃ ἐδῶ, διὰ νὰ μάθῃ ποία εἶναι ἡ τάξις τῆς Ἐκκλησίας!

12. Οἱ κατήγοροι τοῦ Ἁγίου δὲν ἔπαυσαν νὰ τὸν κατηγοροῦν πρὸς τὸν Πατριάρχην, μέχρις ὅτου τὸν ἔπεισαν νὰ ἀποστείλῃ τὸν ἀξιωματοῦχον Ἰουλιανόν, διὰ νὰ προσαγάγῃ βιαίως τὸν Ἅγιον. Τὴν ἑπομένην νύκτα, ἀφ' ἧς μετέβη ὁ Ἰουλιανὸς καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγήν, βλέπει ὁ Πατριάρχης εἰς τὸν ὕπνον του μίαν τρομακτικὴν ὀπτασίαν, ποὺ τὸν κατεφόβισε· διὰ τῆς ὀπτασίας αὐτῆς ἐπετιμᾶτο αὐστηρῶς, διότι ἐτόλμησε νὰ ἐνοχλήσῃ τὸν Ἅγιον. Ἀμέσως λοιπὸν ἠγέρθη ἐκ τῆς κλίνης του καὶ εἰδοποίησεν ἐπειγόντως τὸν Ἰουλιανόν, νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ μετακινήσῃ τὸν Ἅγιον ἀπὸ τὸ Μοναστήρι του.

Β'. Τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

ΔΙΑΚΟΝΟΥ λόγον ἐπέχει ὁ πρὸς τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας ἀλείφων τὸν νοῦν, καὶ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς ἀπελαύνων ἀπ' αὐτοῦ· Πρεσβυτέρου δέ, ὁ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων φωτίζων· Ἐπισκόπου δέ, ὁ τῷ ἁγίῳ μύρῳ τελειῶν τῆς γνώσεως τῆς προσκυνητῆς καὶ Ἁγίας Τριάδος.

Ἑρμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ, ποὺ προετοιμάζει τὸν νοῦν του εἰς πνευματικοὺς ἀγῶνας καὶ ἀποδιώκει ἀπὸ τὴν ψυχήν του τοὺς αἰσχροὺς λογισμούς, εἶναι ὡς ὁ Διάκονος κατὰ τὴν θείαν λατρείαν· ἐκεῖνος, ποὺ διὰ τῆς γνώσεως τῶν ὄντων φωτίζει τὸν νοῦν του μὲ τὴν σκέψιν τοῦ Δημιουργοῦ, εἶναι ὡς ὁ Πρεσβύτερος· καὶ τέλος ὡς ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ ἀνάγεται εἰς τὸ ὕψος τῆς μυστικῆς γνώσεως τῆς προσκυνητῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐπιστεγάζων οὕτω πᾶσαν γνῶσιν καὶ κατευωδιάζων τὴν ψυχήν του μὲ τὸ ἅγιον μύρον τῆς τοιαύτης γνώσεως.

Γ'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ τοῦ Νέου.

Ο ΤΗΣ Κορίνθου Πρόεδρος, εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἀνιών, ἦλθε καὶ εἰς τὴν καλύβην τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ, τοῦτον θέλων ἰδεῖν καὶ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ εἰς ἐφόδιον κομίσασθαι.

2. Δεξάμενος οὖν αὐτὸν ὁ Ἅγιος περιχαρῶς, καὶ συγκαθεσθεὶς αὐτῷ, μετὰ καὶ ἄλλους λόγους, ἤρετο τὸν Ἀρχιεπίσκοπον λέγων· εἰπέ μοι, ὦ Δέσποτα, πῶς οἱ τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς ἐρημίαις διὰ πλῆθος ἁμαρτιῶν προσεδρεύοντες, τῶν θείων καὶ φρικτῶν μετέχοιμεν μυστηρίων; ὁρᾷς γὰρ ὅτι μὴ συνάξεων μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἱερέως ἀπόρως ἔχομεν.

3. Ὁ δὲ τῆς ζητήσεως αὐτοῦ καὶ λίαν ἀποδεξάμενος, καλῶς, ἔφησε, Πάτερ, καὶ περὶ καλοῦ καὶ μεγίστου πράγματος ζητεῖς· τὸ γὰρ καλόν, οὐ καλόν, φασιν, ὅταν μὴ καλῶς γένοιτο.

4. Δεῖ τοιγαροῦν προηγουμένως μὲν παρεῖναι τὸν Ἱερέα· ἐκείνου δὲ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην ἀπόντος, ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης τιθέναι τῶν προηγιασμένων τὸ σκεῦος, ἐὰν εὐκτήριον ᾖ· εἰ δὲ κελλίον, ἐπὶ σκάμνου καθαρωτάτου.

5. Εἶτα καλυμμάτιον ἐφαπλώσας, ἐπ' αὐτῷ θήσεις τὰς ἁγίας μερίδας καὶ θυμίαμα καύσας, τοὺς τῶν τυπικῶν ψαλμούς, ἢ τὸ Τρισάγιον ἐπάσας, μετὰ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, καὶ τρεῖς τὸ γόνυ κλίνας, τὰς μὲν χεῖρας συστελεῖς, μεθέξεις δὲ τῷ στόματι τοῦ τιμίου Σώματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγων τὸ «Ἀμήν».

6. Ἀντὶ δὲ νάματος ποτήριον οἴνου πιῇ· τὸ μέντοι ποτήριον εἰς χρείαν ἑτέραν τὸ μετὰ ταῦτα οὐ κοινωθήσεται· τῷ καλυμματίῳ δὲ αὖθις τὰς ὑπολοίπους μερίδας συστελεῖς ἐν τῷ σκεύει, πᾶσαν εἰσφέρων ἀσφάλειαν, ὥστε μὴ ἐκπεσεῖν Μαργαρίτην, καὶ καταπατηθῆναι.

7. Ἤκουσεν ὁ μέγας, καὶ χάριν ἐπὶ τούτοις διωμολόγησεν.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ τῆς Κορίνθου, ὅταν κάποτε μετέβαινεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διῆλθε καὶ ἀπὸ τὴν καλύβην

τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ(¹), ἐπιθυμῶν νὰ τὸν ἴδῃ καὶ νὰ λάβῃ τὰς εὐχάς του.

2. Ὁ Ὅσιος Λουκᾶς τὸν ἐδέχθη μὲ μεγάλην χαρὰν καὶ ἀφοῦ ἐκάθισαν καὶ ἤρχισαν νὰ συζητοῦν, ἐρωτᾷ ὁ Ὅσιος Λουκᾶς, μεταξὺ ἄλλων, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον:

—Εἰπέ μου, Δέσποτα, ἡμεῖς ποὺ διαμένομεν, διὰ τὰς πολλάς μας ἁμαρτίας, εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐρημίας, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μεταλαμβάνωμεν τῶν θείων καὶ φρικτῶν Μυστηρίων; Διότι, ὅπως βλέπεις, εἰς αὐτὸν τὸν ἔρημον τόπον, ὄχι μόνον λειτουργία δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ, ἀλλὰ οὔτε Ἱερέα νὰ εὕρωμεν εἶναι δυνατόν!

3. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ἀφοῦ ἤκουσεν εὐχαρίστως καὶ μετ' ἐνδιαφέροντος τὸ ζήτημα τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ, ἀπήντησε:

—Δίκαιον ἔχεις, Πάτερ μου, καὶ ζητεῖς νὰ πληροφορηθῇς περὶ ὠφελίμου καὶ σπουδαιοτάτου ζητήματος· διότι, ὅπως λέγει καὶ ἡ παροιμία, τὸ καλὸν δὲν εἶναι καλόν, ἐὰν δὲν πραγματοποιηθῇ μὲ καλὰ μέσα.

4. Ἄκουσε λοιπόν· πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ παρευρίσκεται Ἱερεύς, διὰ νὰ τελῇ τὴν θείαν Λειτουργίαν. Ἐὰν ὅμως ἔκ τινος σοβαρᾶς ἀνάγκης δὲν εἶναι τοῦτο κατ' οὐδένα τρόπον δυνατόν, νὰ τοποθετῆτε, μετὰ πάσης εὐλαβείας, τὸ ἅγιον Ἀρτοφόριον τὸ περιέχον τὸν προηγιασμένον (κατὰ τὴν Μεγάλην Πέμπτην) Ἅγιον Ἄρτον ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἐὰν ὑπάρχῃ εἰς τὸ κελλίον Ναός· ἐὰν ὅμως ὑπάρχῃ μόνον τὸ κελλίον, χωρὶς Ναόν, τότε τὸ ἅγιον Ἀρτοφόριον νὰ τοποθετῆται ἐπάνω εἰς καθαρώτατον σκαμνίον.

5. Μετά, ἀφοῦ ἁπλώσῃς πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀρτοφορίου ἕνα μικρὸν κάλυμμα, νὰ βάλῃς ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὰς ἁγίας μερίδας, νὰ θυμιάσῃς, νὰ ψάλῃς τοὺς ψαλμοὺς τῶν Τυπικῶν ἢ τὸν Τρισάγιον καὶ νὰ εἴπῃς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. Ἐν συνεχείᾳ νὰ κάμῃς τρεῖς μετανοίας, νὰ μαζέψῃς τὰς χεῖρας σου, καὶ μὲ τὸ στόμά σου, χωρὶς νὰ ἐγγίσῃς οὐδόλως τὰς χεῖρας, νὰ λάβῃς τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγων τὸ «Ἀμήν».

6. Ἀντὶ δὲ νάματος (Δεσποτικοῦ Αἵματος) νὰ πίῃς μικρὸν ποτήριον οἴνου. Μετὰ ὅμως ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Μετάληψιν, τὸ ποτήριον αὐτὸ νὰ μὴ τὸ χρησιμοποιήσῃς δι' οὐδεμίαν ἄλλην βιοτικὴν ἀνάγκην. Ἀφοῦ μεταλάβῃς τοιουτοτρόπως, νὰ μαζεύσῃς προσεκτικῶς μὲ τὸ κάλυμμα τὰς ὑπολοίπους μερίδας καὶ νὰ τὰς τοποθετήσῃς εἰς τὸ ἅγιον Ἀρτοφόριον, μὲ μεγάλην προσοχήν, διὰ νὰ μὴ πέσῃ καὶ καταπατηθῇ κανεὶς Μαργαρίτης.

7. Ὁ Ὅσιος Λουκᾶς ἤκουσε μετ' ἐνδιαφέροντος τὰ ἀνωτέρω καὶ ηὐχαρίστησε θερμῶς, διὰ τὴν συμβουλήν, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον.

---

1) Ὁ Ὅσιος Λουκᾶς ἠσκήτευε τότε εἰς τὸ ὄρος Ἰωάννιτρα τῆς Φωκίδος· βραδύτερον ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Στείριον.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ Μʹ

Ὅτι δεῖ τὸν ἀληθῆ ποιμένα πάντα κίνδυνον ὑπὲρ τῶν προβάτων προθύμως ὑφίστασθαι, καὶ σφόδρα τούτων ἐπιμελεῖσθαι.

Ὁ ἀληθινὸς Ποιμὴν πρέπει μετὰ προθυμίας νὰ ὑφίσταται κάθε κίνδυνον διὰ τὰ πρόβατά του καὶ νὰ φροντίζῃ ὁλοψύχως δι' αὐτά.

Αʹ. Ἐν τῷ Βίῳ τοῦ Ἁγίου Πέτρου Ἀλεξανδρείας.

ΤΟΥ Ἁγίου Πέτρου διαβληθέντος πρὸς τὸν δυσσεβῆ Διοκλητιανόν, ὡς πολλοὺς εἴη τῆς αὐτοῦ θρησκείας ἀφιστάς, καὶ πρὸς Χριστιανισμὸν ἐκκαλούμενος, ὁ τύραννος θυμοῦ πληρωθείς, ἄνδρας πέντε τριβούνους ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτοὺς στρατιώταις ἀποστέλλει εἰς Ἀλεξάνδρειαν, τοῦτον ἀνελεῖν ἐπισκήψας· εἰ δέ τις ὑμῖν, φησιν, τῶν λεγομένων Χριστιανῶν ἀντιστῆναι πειράσοιτο, μηδοτιοῦν ἀναβαλλόμενοι, καὶ τούτους ξίφει διαχειρίσεσθε.

2. Ὡς οὖν παρῆσαν οἱ σταλέντες εἰς Ἀλεξάνδρειαν, τὸν μακάριον κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν εὑρόντες διδάσκοντα, τὸ βασιλικὸν γνωρίζουσι πρόσταγμα. Ὁ δέ, οὐδὲ γὰρ ἐρίζειν ἢ κραυγάζειν ὅλως ἠπίστατο, προθύμως εἵπετο τοῖς ἐπιζητοῦσιν. Ὡς δὲ τοῦ πράγματος οἱ τῆς πόλεως ᾔσθοντο, εὐθὺς κατ' αὐτῶν πάντες κεκίνηντο.

3. Καὶ στάσεως οὐ μικρᾶς γενομένης, δείσαντες οἱ τριβοῦνοι, μὴ οὐκ εἰς καλὸν τὰ τῆς στάσεως αὐτοῖς ἀποβῇ, τότε μὲν τὸν Ἀρχιερέα παρὰ τῇ πλησίον οὔσῃ τῆς Ἐκκλησίας ἐμβάλλουσι φυλακῇ· ἡ δὲ πόλις πᾶσα πρὸ τῶν τῆς φυλακῆς θυρῶν διανυκτερεύουσα ἦν, ἅτε πολλῷ τῷ πρὸς τὸν διδάσκαλον ἐχόμενοι πόθῳ καὶ τὴν αὐτοῦ στέρησιν οὐδὲν θανάτου κουφοτέραν οἰόμενοι.

4. Ὡς δὲ πάλιν οἱ τριβοῦνοι προσελθόντες, ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτοὺς στρατιώταις, τὸν Ἅγιον ἐξαγαγεῖν ἐπειρῶντο τῆς φυλακῆς, ἀνῦσαι τὸ προσταχθὲν ἐπειγόμενοι, περιστάντες αὐτοῖς ὁ λαός, οὐκ εἴων τὸν Ἀρχιερέα ἐκβληθῆναι τῆς φυλακῆς, πρότερον ἀποθανεῖν ἑτοίμως οὗτοι διατεινόμενοι, ἢ τὸν διδάσκαλον μεθεῖναι τοῖς ἀναιρεῖν βουλομένοις.

5. Καὶ τότε μὲν ἀπῆλθον ἄπρακτοι, τὴν ἐκ τοῦ πλήθους στάσιν ὑφορώμενοι· ἔπειτα διασκεψαμένοις τοῖς πεμφθεῖσι πῶς ἂν αὐτοῖς γένοιτο τῆς εἱρκτῆς τὸν Ἅγιον ἐκβαλεῖν, ἔδοξε καὶ βίαν ἐπαγαγεῖν, κἂν τινες ἀντιστῆναι θελήσαιεν, ξίφεσιν αὐτοὺς ἀνελεῖν.

6. Ὁ δὲ Πατριάρχης, γνοὺς τὸ τῶν τριβούνων βούλευμα, περὶ τοῦ λαοῦ δείσας μήποτε καὶ δι' αὐτὸν συμβῇ παραπολέσθαι τινάς, βουλὴν βουλεύεται νεανικήν, καὶ τῆς αὐτοῦ μεγάλης ἀξίαν ψυχῆς, δι' ἧς τὸ μὲν ποίμνιον ἀβλαβὲς διατηρηθείη, αὐτὸς δὲ μαρτυρικῷ τέλει καταλῦσαι τὸν βίον.

7. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τινὰ Γέροντα τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ,

+ Ὁ ἍΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ ἈΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

πιστότατον ὄντα, καὶ εὐλαβείας μεταποιούμενον, τοῖς τριβούνοις δι᾽ αὐτοῦ γνωρίζει, κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα τοῖς νοτίοις τοῦ δεσμωτηρίου μέρεσι λάθρα παραγενέσθαι, προσέχειν τε τὸν νοῦν, καὶ οὗ ἂν αὐτὸς ἔσωθεν πατάξῃ τῇ βακτηρίᾳ, ἐκεῖσε τούτους ἔξωθεν τὸν τοῖχον καταντικρὺ τοῦ κρούσματος διορύξαι, δέξασθαί τε αὐτόν, καὶ οὕτως τὸ κεκελευσμένον παρὰ τοῦ ἀποστείλαντος ἐκπληρῶσαι.

8. Οἱ δὲ τοῦτο ἀκούσαντες, καὶ ἀσπασίως τὸν λόγον δεξάμενοι, ἐπιτελῆ τοῦτον ποιῆσαι ἠπείγοντο· καὶ μόνοι, στρατιωτῶν ἄνευ, λατόμους μεθ᾽ ἑαυτῶν λαβόντες, αὐτῆς νυκτὸς τὸν τόπον καταλαμβάνουσιν.

9. Ὧν τὴν παρουσίαν αἰσθόμενος ὁ μακάριος ἠρέμα τε εἰς τὸ ἐνδότερον μέρος τῆς φυλακῆς γενόμενος, ἔνθα δὴ καὶ λαθεῖν ἐδόκει τοῖς συνδεσμώταις τὸ δρώμενον, πατάσσει τὸν τοῖχον, κατὰ τὸ σύνθημα, δῆλον τὸν τόπον τοῖς ἔξωθεν ποιῶν· διὸ καὶ κατευθὺ τοῦ κρούσματος διορύττειν ἐπιχειρήσαντες, σὺν οὐδενὶ πόνῳ τὴν πάροδον ἐποιήσαντο.

10. Συμβὰν δέ τι καὶ ἄλλο, ἀφώρατον ἐποίει τὸ ἐνεργούμενον· ἅμα γὰρ ἐκεῖνοι τῆς ὀρυγῆς ἥψαντο, ἀνέμου πνεύσαντος βιαίου, ὄμβρος τε κατεῤῥάγη πολύς, θείᾳ Προνοίᾳ τὸν τοῦ Ἁγίου σκοπὸν τελειωθῆναι οἰκονομούσῃ, καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν ἦχος τὸν κτύπον τοῦ σιδήρου, καὶ τῶν ἀποθραυομένων λίθων συνεκάλυπτε, καὶ τῶν ἀκοῶν διωθεῖτο, ὡς μηδένα τῶν Ἀλεξανδρέων φωρᾶσαι τὸ δρώμενον.

11. Οὕτως οὖν τοῦ τοίχου διατρηθέντος, εὐθὺς ὁ θεσπέσιος Πέτρος τοῖς συλλαβεῖν βουλομένοις ἑαυτὸν προσήκατο, τὸν ἴδιον κἀν τούτῳ διδάσκαλον ἐκμιμούμενος, ὃς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ σωτηρίου πάθους, ἑαυτὸν μὲν παρεδίδου τοῖς θεοκτόνοις, τοῖς οἰκείοις δὲ μαθηταῖς τὴν ἄδειαν ἐχαρίζετο· «εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε», φησίν, «ἄφετε τούτους ὑπάγειν».

12. Τίθησιν οὖν ὁ καλὸς οὗτος ποιμὴν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων, καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνελεῖν ἐπιτεταγμένων, εἰς τὸν τῆς τελειώσεως τόπον ἀπάγεται, κἀκεῖ τὸ μαρτυρικὸν τέλος δέχεται οὕτω.

13. Πρῶτον μὲν εἰς γόνατα κλιθείς, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνας, καὶ ἤδη βλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, τὴν εὐχαριστίαν ἔπεμψε τῷ Θεῷ· εἶθ᾽ οὕτω τῷ τοῦ Σταυροῦ σημείῳ ὅλον ἑαυτὸν κατασφραγισάμενος, καὶ τὸ Ἀμὴν ἐπειπών, ἐκδίδωσιν ἑαυτόν, ὑποχαλάσας ὃ περιεβέβλητο ὠμοφόριον. καὶ γυμνώσας τὸν τράχηλον, τὴν κεφαλήν τε προτείνας, ἐκάλει πρὸς τὴν τομήν.

14. Οἱ δὲ καὶ τὴν τοῦ θανάτου τόλμην ὁρῶντες καὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν δυσωπούμενοι, οἷα τὰς χεῖρας πεπεδημένοι, προσεῖχον ἀλλήλοις, τῷ πλησίον ἕκαστος διενεργῆσαι τὴν σφαγὴν ἐπινεύοντες.

15. Πάντων δὲ τὴν ὑπουργίαν ἀπαγορευόντων καὶ ὀκνούντων τὴν ἐπιχείρησιν, σφόδρα γὰρ αὐτοὺς εἷλεν ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετή, μηχανῶνταί τι τοιοῦτον, ὥστε χρυσοῦς ἕκαστον πέντε καθεῖναι· τούτους δὲ ἀποκληρωθῆναι τῷ τὴν τομὴν ἐνεργήσαντι· οὗ δὴ γενομένου, καὶ ἑνός, τοῦ ἔχοντος, δανείσαντος καὶ τοῖς ἄλλοις, ὁ πλείονα τῷ χρυσῷ τὴν ῥοπὴν διδούς, ἀνελόμενος τὰ καταβληθέντα, τὴν ἐκτομὴν ἐνεργεῖ, καὶ τέμνει τὴν θείαν ὄντως ἐκείνην καὶ μαρτυρικὴν κεφαλήν.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΓΙΟΣ Πέτρος κατηγορήθη εἰς τὸν ἀσεβῆ Διοκλητιανόν, ὅτι ἀπεμάκρυνε πολλοὺς ἐκ τῆς εἰδωλολατρικῆς θρησκείας καὶ τοὺς προσείλκυσεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Θυμωμένος τότε ὁ τύραννος καλεῖ πέντε ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς στέλλει, μαζὶ μὲ τοὺς στρατιώτας των, εἰς Ἀλεξάνδρειαν, διατάξας αὐτοὺς νὰ φονεύσουν τὸν Ἅγιον Πέτρον. «Ἐὰν δέ—εἶπε πρὸς αὐτούς—κανεὶς ἐκ τῶν λεγομένων Χριστια-

νῶν, ἀποτολμήσῃ νὰ σᾶς ἀντισταθῇ, νὰ τὸν φονεύσετε καὶ αὐτὸν μὲ τὸ ξίφος σας, χωρὶς κανένα δισταγμόν».

2. Ὅταν λοιπὸν ἔφθασαν οἱ ἀπεσταλμένοι εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, εὑρῆκαν τὸν μακάριον Πέτρον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ διδάσκῃ καὶ τοῦ γνωστοποιοῦν τὴν βασιλικὴν διαταγήν. Ὁ Ἅγιος Πέτρος τότε, χωρὶς καθόλου νὰ διαμαρτυρηθῇ ἢ νὰ φωνάξῃ, ἠκολούθησε μετὰ προθυμίας αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀναζητοῦσαν. Μόλις ὅμως ἀντελήφθησαν τὸ γεγονὸς οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ἐξηγέρθησαν ἀμέσως ὅλοι ἐναντίον τῶν βασιλικῶν ἀπεσταλμένων.

3. Ἐγένετο τότε μεγάλη σύγχυσις εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐγγίζουσα τὰ ὅρια τῆς ἐπαναστάσεως· φοβηθέντες δὲ οἱ τριβοῦνοι μήπως αὐτὴ ἡ στάσις δὲν ἔχει καλὰ ἀποτελέσματα δι' αὐτούς, ἐνέκλεισαν τὸν Ἀρχιερέα εἰς τὴν πλησίον τῆς Ἐκκλησίας εὑρισκομένην φυλακήν. Μετὰ τὴν φυλάκισιν ὁλόκληρος ἡ πόλις διενυκτέρευσε πρὸ τῶν θυρῶν τῆς φυλακῆς, ἐπειδὴ ἔτρεφον ἀπέραντον σεβασμὸν πρὸς τὸν διδάσκαλον, καὶ ἐκ τοῦ πόθου αὐτοῦ ἐθεώρουν τὴν στέρησίν του θλῖψιν οὐχὶ ἐλαφροτέραν τοῦ θανάτου.

4. Ὅταν, τὴν ἑπομένην ἡμέραν, προσῆλθον οἱ βασιλικοὶ ἀπεσταλμένοι μαζὶ μὲ τοὺς στρατιώτας καὶ ἐπεχείρησαν νὰ βγάλουν τὸν Ἅγιον ἀπὸ τὴν φυλακήν, διότι ἐβιάζοντο νὰ ἐκτελέσουν τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα, τοὺς ἐκύκλωσεν ὁ λαὸς καὶ δὲν ἄφηναν νὰ βγάλουν ἔξω ἀπὸ τὴν φυλακὴν τὸν Ἀρχιερέα, λέγοντες ὅτι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἀποθάνουν προηγουμένως, παρὰ νὰ ἀφήσουν τὸν διδάσκαλόν των εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνων, ποὺ ἐσκόπευον νὰ τὸν φονεύσουν.

5. Καὶ τότε μὲν ἀπεχώρησαν οἱ βασιλικοὶ ἀπεσταλμένοι καὶ οἱ στρατιῶται ἄπρακτοι, φοβηθέντες μήπως ἡ ἀντίστασις αὐτὴ ἐξελιχθῇ εἰς ἐπανάστασιν. Ἐν συνεχείᾳ ἔκαμαν συμβούλιον, μὲ ποῖον τρόπον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ βγάλουν τὸν Ἅγιον ἀπὸ τὴν φυλακήν. Κατὰ τὸ συμβούλιον αὐτὸ ἀπεφάσισαν νὰ χρησιμοποιήσουν βίαν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος καί, ἀκόμη, νὰ φονεύσουν μὲ τὰ ξίφη των ὅσους θὰ θελήσουν νὰ ἀντισταθοῦν.

6. Ὅταν ὁ Πατριάρχης ἔμαθε τὴν ἀπόφασιν τῶν βασιλικῶν ἀπεσταλμένων, φοβηθείς, μήπως, ἐξ αἰτίας του, χαθοῦν ἄνθρωποι τοῦ ποιμνίου του, λαμβάνει μίαν ἀπόφασιν νεανικὴν καὶ ἀξίαν τῆς μεγάλης του ψυχῆς, διὰ τῆς ὁποίας καὶ τὸ ποίμνιον οὐδεμίαν βλάβην θὰ ὑφίστατο καὶ αὐτός, ὅπως ἐπεθύμει, θὰ ἐτελείωνε τὴν ζωήν του μὲ μαρτυρικὸν θάνατον.

7. Ἀμέσως λοιπὸν καλεῖ πλησίον του ἕνα γέροντα, ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ πρὸς χάριν του ἐπερίμεναν ἔξω ἀπὸ τὰς φυλακὰς καὶ ὅστις διεκρίνετο διὰ τὴν πίστιν του καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐλάβειαν. Μὲ τὸν ἀφωσιωμένον αὐτὸν γέροντα παραγγέλλει εἰς τοὺς βασιλικοὺς ἀπεσταλμένους, νὰ ἔλθουν τὴν ἐρχομένην νύκτα εἰς τὰ νότια μέρη τῆς φυλακῆς καὶ ἐκεῖ νὰ ἔχουν τὸν νοῦν τους· θὰ κτυπήσῃ, μὲ τὴν ῥάβδον του

ἀπὸ μέσα τὸν τοῖχον. Ὅπου λοιπὸν ἀκούσουν τὸν κτύπον, ἐκεῖ νὰ τρυπήσουν τὸν τοῖχον· ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἐξέλθῃ διὰ νὰ τὸν παραλάβουν καὶ τοιουτοτρόπως νὰ ἐκπληρώσουν τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ἐντολήν.

8. Ὅταν οἱ βασιλικοὶ ἀπεσταλμένοι ἐπληροφορήθησαν τὸ σχέδιον αὐτὸ τοῦ φυλακισμένου Ἀρχιερέως, ἐχάρησαν πάρα πολὺ καὶ ἐβιάζοντο νὰ τὸ ἐκτελέσουν. Πράγματι κατὰ τὴν ἐρχομένην νύκτα οἱ τριβοῦνοι παραλαμβάνουν μαζί των μερικοὺς εἰδικοὺς ἐργάτας καί, χωρὶς τὴν συνοδείαν στρατιωτῶν, ἔρχονται καὶ ἀναμένουν εἰς τὸν ὑποδειχθέντα τόπον.

9. Ὅταν τοὺς ἀντελήφθη ὁ μακάριος Πέτρος, ἤρεμα καὶ χωρὶς ταραχὴν ἔρχεται εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον τῆς φυλακῆς, ὅπου θὰ διέφευγε καὶ τῆς προσοχῆς τῶν συγκρατουμένων, καὶ ἐκεῖ, κατὰ τὰ συμφωνηθέντα, κτυπᾷ συνθηματικῶς τὸν τοῖχον. Ἀμέσως τότε οἱ ἀναμένοντες ἔξω ἀντελήφθησαν τὸ σημεῖον, ποὺ εὑρίσκετο ὁ Ἅγιος καὶ ἤρχισαν νὰ τρυποῦν τὸν τοῖχον. Οὕτω, χωρὶς κόπον, ἤνοιξαν δίοδον, διὰ νὰ περάσῃ ὁ Ἅγιος.

10. Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἕνα ἄλλο συμβὰν ἀπέκρυπτεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους αὐτὸ ποὺ ἐγίνετο. Ἰδοὺ τὶ συνέβη. Ὅταν οἱ ἐργάται ἤρχισαν νὰ τρυποῦν τὸν τοῖχον, ἤρχισε νὰ φυσᾷ ἕνας δυνατὸς ἄνεμος καί, κατὰ θείαν Πρόνοιαν, ἐξοικονομοῦσαν τὰς περιστάσεις διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Ἁγίου, ἔπεσε πολλὴ βροχή. Οὕτω ὁ ἦχος τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς βροχῆς ἔπνιγε τὸν θόρυβον τοῦ σιδήρου καὶ τῶν ἀποθραυομένων λίθων, ἔφραζε δὲ τὰ αὐτιά, ὥστε κανεὶς ἀπὸ τοὺς Ἀλεξανδρεῖς νὰ μὴ ἀντιληφθῇ αὐτὸ ποὺ ἐγένετο.

11. Τοιουτοτρόπως λοιπόν, ἀφοῦ ἐτρύπησεν ὁ τοῖχος, ἀμέσως ὁ θεσπέσιος Πέτρος παρεδόθη εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ τὸν συλλάβουν, ἀπομιμούμενος καὶ ἐδῶ τὸν διδάσκαλόν του, τὸν Σωτῆρα Χριστόν, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ σωτηρίου Πάθους παρεδόθη μὲν ὁ ἴδιος εἰς τοὺς θεοκτόνους σταυρωτάς του, ἐξησφάλισε δὲ τὴν ἀκίνδυνον ἀποχώρησιν εἰς τοὺς μαθητάς του, εἰπὼν πρὸς τοὺς συλλαβόντας Αὐτόν· «ἐάν, λοιπόν, ζητῆτε ἐμένα, ἀφήσατε τούτους νὰ φύγουν» (Ἰωάν. ιη' 8).

12. Θυσιάζει λοιπὸν ὁ καλὸς αὐτὸς ποιμὴν τὴν ζωήν του χάριν τῆς σωτηρίας τῶν προβάτων, καὶ ἀφοῦ συνελήφθη ἀπὸ τοὺς διαταχθέντας νὰ τὸν φονεύσουν, ὁδηγεῖται εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου καὶ ἐκεῖ δέχεται τὸν μαρτυρικὸν θάνατον, ὡς ἑξῆς:

13. Κατ' ἀρχὴν ἐγονάτισεν, ὕψωσε τὰς χεῖρας του καὶ ἀφοῦ ἀνέβλεψε μὲ γλυκύτητα πρὸς τὸν οὐρανόν, ηὐχαρίστησε θερμῶς τὸν Θεόν. Ὕστερον, ἀφοῦ ἐσφραγίσθη ὁλόκληρος μὲ τὸ σημεῖον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ εἶπε τὸ «Ἀμήν», ἐχαλάρωσεν ὀλίγον τὸ ὠμοφόριον ποὺ ἐφόρει, ἀπεγύμνωσε τὸν τράχηλόν του καὶ κύπτων τὴν κεφαλήν του ἐφώναξε τὸν δήμιον νὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ.

14. Βλέποντες τὴν τολμηρὰν ἀφοβίαν του πρὸς τὸν θάνατον οἱ παριστάμενοι στρατιῶται, καὶ καταπλαγέντες ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀν-

δρός, ἐντροπιάστηκαν· οὕτως, ὡς νὰ ἦσαν δεμέναι αἱ χεῖρες των, ἐκοίταζε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ ὁ καθένας ἔκαμε εἰς τὸν πλησίον του νόημα, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν ἀποκεφαλισμόν.

15. Ἐπειδὴ δὲ κανεὶς δὲν ἀπεφάσιζε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν θανατικὴν ἀπόφασιν καὶ ὅλοι ἀπέφευγον τὴν ἐνέργειαν αὐτήν, (διότι πάρα πολὺ κατεπλάγησαν ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἁγίου), σοφίζονται τὸ ἑξῆς τέχνασμα: Ἕκαστος ἐκ τῶν στρατιωτῶν κατέθεσε πέντε χρυσᾶ νομίσματα· ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως λάβῃ αὐτὰ ἐκεῖνος, ποὺ θὰ ἀπεκεφάλιζε τὸν Ἅγιον. Πράγματι, ἀφοῦ κάποιος ἐδάνεισε καὶ ὅσους δὲν εἶχον ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἔλαβεν ἕνας φιλοχρήματος τὰ χρήματα καὶ ἀποτέμνει τὴν θείαν ἐκείνην καὶ μαρτυρικὴν κεφαλήν.

Β'. Ἐν τῷ Βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀβραμίου.

ΕΤΕΛΕΥΤΗΣΕΝ ἀδελφὸς κατὰ σάρκα τῷ Ἀβραμίῳ· ἐτελεύτησε δὲ ἐπὶ θυγατρί, οὐ πλεῖον οὔσῃ ἐτῶν ἑπτά· ταύτην οὖν οἱ προσήκοντες λαβόντες, ἐτεθνήκει γὰρ ἤδη καὶ ἡ μήτηρ, ἄγουσι παρὰ τὸν πρὸς πατρὸς θεῖον, τὸν θεῖον ὄντως Ἀβράμιον

2. Ὁ δὲ τὴν παῖδα τῆς πολλῆς ἐκείνης νεότητος καὶ ὀρφανίας κατελεήσας, ὑποδέχεται χερσὶν ὑπτίαις αὐτήν, ἀπονέμει τε αὐτῇ τὸν ἔξω τοῦ κελλίου οἰκίσκον, καὶ ἣν τὸ λοιπὸν ἐπ' αὐτὴν ὑπὸ θυρίδος προκύπτων, γραφάς τε αὐτὴν τὰς ἱερὰς ἐκπαιδεύων, καὶ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας ὑποδεικνύων, καὶ πρὸς τοὺς πνευματικοὺς διεγείρων ἀγῶνας.

3. Καὶ ὅλως καθάπερ τις ἀετὸς ἦν, ἀνέχων τὸ πτερὸν τὸ νεοττίον, συνεπικουφίζων τε, καὶ διαβαστάζων, καὶ τέμνων σὺν αὐτῇ τὸν ἀέρα, καὶ οὕτω πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς ὕψος διδάσκων αὐτὴν ἵπτασθαι.

4. Ἡ δὲ καὶ σφόδρα ἔτι νεάζουσα, ὅμως ἐπεδίδου πρὸς ταῦτα, καὶ μείζονα πολλῷ τῆς ἡλικίας τὴν ἀρετὴν ἐπεδείκνυτο· ἐφ' ᾗς ἠγάλλετο μὲν τὰ σπλάγχνα καὶ τὴν καρδίαν ὁ Ἀβράμιος, ἔχαιρον δὲ καὶ πάντες οἱ βλέποντες, ὅτι ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ, τοσαύτην εἶχε περὶ τὰ πνευματικὰ εὐδοκίμησιν.

5. Ἐν τούτοις οὖν αὐτῆς οὔσης, καὶ οὕτω θαυμαζομένης, καὶ εἰς εἰκοστὸν ἤδη ἔτος γεγονυίας, ἀνήρ τις Μοναχὸς μὲν τὸ σχῆμα, τὴν δὲ γνώμην φθόρος καὶ μιαρός, κατὰ φιλίας νόμῳ τῷ μακαρίῳ φοιτῶν, καὶ ὀφθαλμοῖς αὐτὴν ἰδὼν ἀκολάστοις, ἄτοπον οὐκ οἶδά πως ἔρωτα καὶ αὐτῇ ἐμποιεῖ τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας.

6. Ἡ δὲ ἀναγκαζομένη ὑπὸ τοῦ ἀκολάστου τούτου ἔρωτος, ἐξάγει διὰ τῆς θυρίδος ἑαυτήν, καὶ συγγενομένη τῷ μιαρῷ ἐκείνῳ ἐπλήγη τὴν ψυχὴν εὐθέως.

7. Και σφοδρῶς ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσι κατανυγεῖσα, περιπαθῶς ἄγαν ἑαυτὴν ὠλοφύρετο· «οὐαί μοι, ἐγὼ ἡ δειλαία» βοῶσα· «οὐαί μοι, εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ μου ναὸν ἐξυβρίσασα, φεῦ μοι τῇ ταλαιπώρῳ! φεῦ μοι τῇ πασῶν ἀθλιωτάτῃ γυναικῶν, ὅτι τὰς πρὸς Θεὸν συνθήκας ἠθέτησα, ὅτι πάντα τὸν ἔμπροσθεν τῆς ἀσκήσεως χρόνον βραχυτάτης ἡδονῆς ἀπεδόμην».

8. «Ποίοις ὀφθαλμοῖς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀτενίσω, τυφλώττοντας αὐτοὺς ἀκολάστοις βλέμμασιν ἔχουσα; χείλη δὲ ποῖα κινήσω πρὸς ἱκεσίαν, ἀκολάστοις αὐτὰ μιάνασα, καὶ ῥήμασι, καὶ φιλήμασι; Μετὰ ποίας δὲ παῤῥησίας τῇ θυρίδι προσέλθω, καὶ τῷ θείῳ προσομιλήσω, ἡ τὰς ἐκείνου ἐντολὰς ἀθετήσασα, ἡ ἐναγής, καὶ φαύλη, καὶ μιαρά, καὶ σῶμα ῥυπωθεῖσα, καὶ τὴν ψυχήν;»

9. «Οἴμοι! τίς γένωμαι; ποῖ τράπωμαι; ἵνα τί ἔτι περίειμι; ὤφελον ἐπῆλθέ μοι πρὸ τῆς ἐπιθυμίας ὁ θάνατος, ἵνα κἂν θανάτου δῶρον εἶχον τὴν ἁγνείαν τοῦ

σώματος· νῦν δὲ ποῖαί με πηγαὶ δακρύων, τὸν τοσοῦτον ἀποπλύναι μοι ῥύπον δυνήσονται;

10. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πικρῶς ἀποδυρομένην, ἁρπάζει δι' ἀμετρίαν λύπης ὁ πονηρὸς αὐτὴν εἰς ἀπόγνωσιν· καὶ ἀπογνοῦσα τῆς ἑαυτῆς σωτηρίας, εἰς Ἀΐσόν τινα πόλιν ἀποδιδράσκει, ὁδῶν ἡμερῶν δύο ἀπέχουσαν, καὶ πρός τινι καταλύσασα πανδοχείῳ, τὸ σχῆμά τε διαμείψασα, καὶ κοσμικὴν ἐσθῆτα μεταβαλοῦσα, πρόχειρος ἦν τῷ βουλομένῳ παντὶ πικρᾶς ἡδονῆς ὑπηρέτις.

11. Οὕτως οὖν ἐκείνης ἐχούσης, τῷ Ἁγίῳ εἰς τὸν ἐνδότερον οἰκίσκον ἡσυχάζοντι γίνεται ὄναρ τοιοῦτον· ἐδόκει αὐτῷ δράκων μεγέθει μέγιστος, καὶ δεινὸν ὑποβλέπων, τῶν οἰκείων φωλεῶν ἀνερπύσας, παρὰ τὸν αὐτοῦ οἰκίσκον, περιστερὰν ἔνδον οὖσαν καταπιεῖν, εἶτα πρὸς χειραμοὺς αὖθις τοὺς ἑαυτοῦ καταδῦναι.

12. Διϋπνισθεὶς οὖν ἐκεῖνος ὑπὸ τοῦ δείγματος, ἄθυμος ἦν, καὶ τεταραγμένος· μὴ ἔχων δὲ συμβαλεῖν εἰς ὅ,τι συντείνει τὸ ὅραμα, ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ἐκκαλυφθῆναι αὐτῷ σαφῶς τὰ τῆς ὄψεως.

13. Ἐδόκει οὖν ἐν τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ τὸν δράκοντα πάλιν ἐκεῖνον ὁρᾶν, ἐκεῖθεν ὅπου κατέδυ πρότερον ἀναδύντα, καὶ παρ' αὐτὸν ἑρπύσαντα, τοῖς αὐτοῦ τε ποσὶ τὴν κεφαλὴν ὑποσχόντα, τὸν μὲν αὐτίκα μάλα διαρραγῆναι, τὴν δὲ περιστεράν, ἣν κατέπιε πρότερον, ἄῤῥυπον ὅλην καὶ καθαράν, ἐκ μέσης αὐτοῦ τῆς γαστρὸς ἀναπτῆναι.

14. Ταῦτα ἰδών, καί τινα κρίνας τῆς ἀνεψιᾶς ὄλισθον ψυχῆς ὑποφαίνειν τὴν θέαν, θορύβου τε καὶ ἀθυμίας εὐθέως ὑποπλησθείς, τῆς θυρίδος προκύψας, Μαρία μου, Μαρία μου, φησίν· τί σοι, ὦ τέκνον, ἐστί, τὸ ῥᾳθυμίαν ἐμποιῆσαν τοσαύτην καὶ παρ' ὅλας δύο ταύτας ἡμέρας, μὴ στόμα κινῆσαι πρὸς αἴνεσιν; μὴ προσελθεῖν τῇ θυρίδι καὶ διδασκαλίαν αἰτῆσαι, ἣ γλυκύτερον ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον τῷ στόματί σου καθίστατο;

15. Ταῦτα πρὸς τὴν ἀνεψιὰν δῆθεν εἰπών, καὶ μηδὲν παρ' αὐτῆς ἀκούσας, πῶς γὰρ ἐκείνης ἐν πανδοχείῳ περὶ ἔρωτας καὶ μώμους ἀσχολουμένης; ἔγνω σαφῶς τὴν ὄψιν περὶ αὐτῆς ὑπαινίττεσθαι.

16. Καὶ παραχρῆμα τὰ σπλάγχνα ὑπεραλγήσας, καὶ στεναγμὸν οἱονεί τινα καπνὸν τῆς ἔνδοθεν φλογὸς ἀναπέμψας, ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ τὸ λοιπόν, ὥστε ἀνανῆψαι πάλιν αὐτήν, καὶ εἰς τὴν προτέραν ἐλθεῖν εὐδοκίμησιν. Ἐπὶ δυσὶ μὲν οὖν ἔτεσιν ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῆς, ἡ γὰρ διπλῆ τοῦ ὀνείρατος ὄψις, τὸ τοῦ χρόνου διετὲς ὑπεσήμαινε.

17. Περὶ τὴν τοῦ δευτέρου ἔτους τελευτήν, ἐπάνεισί τις τῶν φίλων, ὃν ἐκεῖνος κατὰ ζήτησιν τῆς ἀνεψιᾶς ἀπέστειλεν, ὅποι τε καὶ ἡ κόρη διατρίβει, καὶ παρὰ τίνι καὶ ὅπως, σαφῶς πάντα μηνύων τῷ Ἀβραμίῳ καὶ παραχρῆμα μηδὲν ἐκεῖνος ἀναβαλλόμενος, ἀλλὰ μακρὰν χαίρειν εἰπὼν καὶ γήρᾳ, καὶ ἀσκήσει, καὶ ἡσυχίᾳ, καὶ Μοναχικῷ σχήματι, καὶ κινήματι, ὅπως ψυχὴν ἐξελκύσῃ τοῦ διαβόλου.

18. Καὶ στρατιωτικὴν μὲν χρησάμενος στολήν, ἐνθέμενος δὲ τῷ κόλπῳ νόμισμα ἕν, τοσούτου γὰρ ἔτυχεν εὐπορῶν, ἵππον τε μισθωσάμενος, καὶ τούτῳ τάχος ἐπιβάς, τῆς ἐπὶ τῷ πανδοχείῳ φερούσης ἥψατο, κατὰ τὸν πρῶτον καὶ οὗτος Ἀβραάμ, ὃς κατὰ τῶν πέντε βασιλέων ἐκστρατεύσας, τὸν αὐτοῦ ἀδελφιδοῦν Λὼτ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνέσωσε.

19 Καταλαβὼν τοίνυν τῷ πανδοχείῳ ὁ Ἀβράμιος, καὶ χρόνον τινὰ ἐν αὐτῷ προσμείνας, ὡς οὐδαμοῦ τὴν ἀνεψιὰν ἠδύνατο θεάσασθαι, (τοσοῦτον γὰρ ἐκείνη σώφρονας ὀφθαλμοὺς ἐφυλάττετο, ὅσῳ τοὐναντίον λίχνοις καὶ ἀκολάστοις ἐπέτρεχεν), ἐπινοεῖταί τι πρᾶγμα, ὃ καὶ μόνον δύναται παραστῆσαι τὸν πολὺν αὐτοῦ ζῆλον, καὶ ὅπως ὑπὲρ τοῦ σῶσαι ψυχὴν οὐδενὸς τὸ παράπαν ἀπείχετο.

20. Πλάττεται μὲν γὰρ ἐραστοῦ, καὶ σχῆμα καὶ τρόπον, ὁ μικροῦ τῆς τῶν Ἀγγέλων ἁπτόμενος ἀϋλίας, ἐρωτά τε σαρκικὸν ἐρᾶν ὑποκρίνεται, καὶ ἠρέμα τῷ πανδοχεῖ προσελθών, ἀκούω κόρην τινὰ παρὰ σοί, φησι, κάλλει περιφανῶς δια-

λάμπουσαν, τοῦ πανδοχείου προϊσταμένην ἑταιρικῶς τοὺς βουλομένους εἰσδέχεσθαι· ταύτην κἀγὼ τοίνυν ἐρῶν ἀφικόμην.

21. Καὶ ὁ πανδοχεὺς πρὸς τὴν πολιὰν βλέψας τοῦ Ἀβραμίου, ἐμυσάττετο μὲν αὐτὸν τῇ ψυχῇ καὶ πολλὴν ἀκολασίαν αὐτοῦ καὶ ἀσέλγειαν κατεγίνωσκεν, ὅτι μηδ' ἐν γήρᾳ τοσούτῳ καὶ πολιᾷ σωφρονεῖν ἀνέχοιτο, ὅμως δὲ μὴ τῶν ἐπὶ τῇ κόρῃ μισθῶν ἀποστερείη, διερεθίζειν δῆθεν ἐδόκει καὶ εἰς ἐπιθυμίαν πλείονα ἐκκαίειν τὸν Ἅγιον τὸ κάλλος αὐτῆς ὑπερεπαινῶν.

22. Ὁ δὲ τὸ νόμισμα τοῦ κόλπου ἐξαγαγών, δίδωσι τῷ πανδοχεῖ, δεῖπνόν τε παραθεῖναι, καὶ τὴν κόρην ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐξαγαγεῖν ἐπιτρέπει. Ὁ δὲ πολυτελῶς εὐτρεπίσας τὸ δεῖπνον, ἐξάγει τὴν κόρην, θρυπτικῶς εὖ μάλα καὶ ἁβρῶς ἔχουσαν· ἣν ἰδὼν οὕτως ἑταιρικῶς διεσκευασμένην Ἀβράμιος, μέσην τιτρώσκεται τὴν καρδίαν, καὶ σιγῇ μὲν ἐπέχει τὰ δάκρυα, μὴ φυγαδεύσωσι τὴν κόρην τὸ δρᾶμα μυνήσαντα.

23. Τὰ δὲ ὅμως στῆσαι τὴν ῥοὴν οὐκ ἠδύνατο, νικώμενα τῇ τοῦ πάθους ἀνάγκῃ· ὅθεν ἐδάκρυεν ἀστακτί, τὸ πρόσωπον ἐπὶ θ ἱτερα στρέφων, καὶ τὰ δάκρυα τῶν παρειῶν ἀπωθούμενος· ἵνα δὲ κλέψῃ πᾶσαν ἐπὶ τούτῳ ὑπόνοιαν, καὶ λόγους αὐτῇ προσῆγεν ἑταιρικούς, ἐνένευέ τε, καὶ ἡδὺ προσεγέλα, καὶ ἄλλα πάντα ἐποίει, ὅσαπερ ἀναφλέξαι πρὸς ἔρωτα δύναται.

24. Κἀκείνη πάλιν ἀντεπῆγεν Ἀβραμίῳ τὸ φίλημα· ἐν τούτῳ δὲ τῆς ἀποζούσης τῶν ἁγνῶν τε καὶ ἀσκητικῶν μελῶν εὐωδίας ἠρέμα ὑπαισθομένη, τῆς τε προτέρας πολιτείας ἀναμνησθεῖσα, καὶ τοῦ τῆς ἁγνείας καλοῦ, καὶ οἵων ἡ δυστυχὴς ἐξέπεσεν ἀγαθῶν, ἐδάκρυε μάλα θερμὸν καὶ ὑπέστενε, καί, οὐαί μοι, ἔλεγε, τῇ ἀθλίᾳ! οὐαί μοι τῇ τοσούτων ἁμαρτημάτων σχοινία περικειμένῃ· οἴμοι, τί δράσω; πῶς ἂν με νῦν καὶ ἡ γῆ καταπίῃ;

25. Πρὸς ταῦτα δείσας ὁ ἱερὸς Ἀβράμιος μὴ καὶ αὐτὸς γένηται δῆλος, εἶτα φυγὰς οἴχοιτο ἡ ἀνεψιὰ ὑπὸ τῆς πολλῆς ἐκείνης μεταμελείας, καὶ πᾶσαν διὰ τοῦτο βουλόμενος ἀνελεῖν ὑποψίαν, εἰς αὐθαδέστερον ἐραστοῦ τρόπον μεταβαλὼν ἔασον, ἔλεγεν, ἐπίσχες τὰ σκυθρωπὰ ταυτί, γύναι, οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ συνήλθομεν, ὥστε τήμερον ἀναμνησθῆναι τῶν πεπραγμένων.

26. Καὶ πρὸς τὸν πανδοχέα λοιπὸν ἐπιστρέψας, ἑταῖρε, πότον ἡμῖν καὶ αὖθις τινὰ συγκρότησον, ἔφη, ὅπως ἀμφότεροι συνησθῶμεν· πόῤῥῳ γάρ, ὡς ὁρᾷς, πάρειμι δι' αὐτήν.

27. Τοῦ πότου τοίνυν πολυτελῶς τελεσθέντος, ὁ παρ' ὅλους πεντήκοντα χρόνους μηδὲ γυναικὸς ἀνασχόμενος ὄψιν, μηδὲ ἄρτου ποτέ, μηδὲ ὕδατος τῶν ἀναγκαίων μετασχὼν ἄχρι κόρου, οἴνου καὶ κρεῶν κοινωνεῖ, καὶ γυναικὶ πόρνῃ συνεστιᾶται.

28. Ἐπεὶ καὶ ἁγνισάμενον ᾔδει ποτὲ καὶ τὸν μακάριον Παῦλον, ἀλλὰ καὶ ξυρῷ πρὸς τῇ κεφαλῇ χρησάμενον, πρὸς ὃν οὗτος ἑώρα, καὶ οὗ μιμητὴς τοῦ ζήλου, καὶ τῶν σπλάγχνων καθίσταται καὶ περιτεμόντα Τιμόθεον καὶ οὕτως Ἰουδαϊσμοῦ μὴ φεισάμενον, ἵνα ψυχὰς ἀπίστους ἑλκύσῃ πρὸς θεοσέβειαν.

29. Οὕτω τοιγαροῦν συνεστιασθέντες, λαβόμενοι τῆς χειρὸς ἀλλήλων, εἰς τὸν ἐνδότατον οἰκίσκον εἰσέρχονται, ἐν ᾧ ἦν κλίνη καλῶς ἐστρωμένη, ἐφ' ἧς καθίσαντος Ἀβραμίου, ἐπίδος, ἡ κόρη φησίν, ὑπολύσω σου τὰ ὑποδήματα· ὁ δὲ τὴν θύραν μοχλοῖς ἀσφαλίσασθαι πρότερον ἐπιτάττει

30. Ἀσφαλῶς οὖν, ἐκείνη τὴν θύραν ἐπικλεισαμένη, περιπλέκεται προσφυῶς τῷ Ἁγίῳ· τότε οὖν, ἐπεὶ εἶδεν αὐτὴν ἐν ἀφύκτῳ ἐχομένην Ἀβράμιος, τὸ τοῦ ἐραστοῦ προσωπεῖον ἀποβαλών, τὸν ἔνδον αὐτῇ ἀποκαλύπτει Ἀβράμιον, καὶ τὸν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τῆς ἀνεψιᾶς κόσμον περιελών, καί τι βαρὺ καὶ περιπαθὲς ἀνοιμώξας, φησίν:

31. «Σπλάγχνον μου, Μαρία, οὐκ οἶδας ὅστις ἐγώ; οὐ ἐπιγινώσκεις τὸν συγγενῆ; τί σοι ἄρα, ψυχὴ ἐμή, τὸ συμβάν; τίς ὁ πρὸς ἀπώλειαν ὑποσύρας σε;

ποῦ νῦν τὸ Ἀγγελικὸν ἐκεῖνο σχῆμα τῆς παρθενίας; ποῦ ὁ ἐσταυρωμένος βίος; ποῦ τὸ τῆς κατανύξεως δάκρυον; πῶς ἀπὸ τοσούτου τῶν ἀρετῶν ὕψους, εἰς ἔσχατον ἀπάτης βάραθρον κατηνέχθης»;

32. «Διατί μοι μὴ τὸν τοῦ ἐχθροῦ ἐγνώρισας πόλεμον; διατί μοι τὸ χαλεπὸν ἐκεῖνο πτῶμα, μὴ παρὰ πόδας εὐθὺς ἐθριάμβευσας, ἵνα ἐγώ σοι καὶ ὁ φίλος Ἐφραίμ, καὶ δάκρυσι καὶ δεήσεσι τὰ πρὸς Θεὸν διεπρεσβευσάμεθα»;

33. «Ἵνα τί τοσοῦτον ἐμάκρυνας ἀφ' ἡμῶν; ἵνα τί τοσοῦτον ἑάλως τῇ ἀπογνώσει, ἥτις ἐστὶ τὸ τοῦ πονηροῦ ἄφυκτον ἄγκιστρον, ὡς μηδὲ φείδεσθαι λοιπὸν ἑαυτῆς, ἀλλὰ τὰ τῶν αἰσχίστων ἀναίδην τολμᾶν; δέον διαναστῆναι μᾶλλον, καὶ πολλὴν ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσι τὴν μεταμέλειαν ἐπιδείξασθαι».

34. «Οὐκ οἶδας τὰ τοῦ Θεοῦ σπλάγχνα περὶ ἡμᾶς, καὶ ὅπως ἐστὶ πατρὸς κηδεμονικώτερος, οὕτως ἡμᾶς ἐπισυνάγειν ἐθέλων, καὶ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν πολλάκις καταφρονούμενος, καθάπερ τὰ νοσσία ὄρνις ὑπὸ τὰς πτέρυγας»;

35. «Διὰ ταῦτα γοῦν ἅψαι, παρακαλῶ, τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω φερούσης· ναὶ πρὸς τῆς ἐμῆς πολιᾶς· ναὶ πρὸς τῶν ἐπὶ σοὶ πόνων, καὶ τῶν ἀφορήτων νῦν τῆς ψυχῆς ὀδυνῶν, ἅψαι τῆς προτέρας διαγωγῆς· ναὶ δός μοι μικρὸν ἀνανεῦσαι· ναὶ μὴ μετὰ λύπης εἰς ᾅδου τὸ γῆρας τὸ ἐμὸν καταπέμψῃς».

36. Ταῦτα πρὸς τὴν ἀνεψιὰν λέγων ὁ Ἀβράμιος, παρὰ κωφὸν ᾄδειν ἐῴκει· νεύσασα γὰρ κάτω, καὶ τὴν φωνὴν ὑπὸ τῆς πολλῆς ἐκείνης αἰσχύνης ἐπισχεθεῖσα, εἱστήκει ὁρῶσα εἰς γῆν καὶ πολλὰ τοῦ προσώπου ἀφιεῖσα χρώματα.

37. Ἐφ' οἷς ἐκεῖνος οὕτως συγχυθεῖσαν ἀνακτώμενος, «διατί, ὦ τέκνον, οὐδὲν ἀποκρίνει μοι, ἔφη; οὐκ οἶδας, ὅτι διὰ σὲ τὴν τοσαύτην ὁδὸν ἐστειλάμην; οὐκ οἶδας, ὅτι διὰ τὴν σὴν ταῦτα πάντα σωτηρίαν ὑπεκρινάμην; τὸ στρατιωτικὸν τῆς στολῆς, τὸν ἔρωτα, τὴν κρεωφαγίαν; ὃν οἶδας ἀεὶ τοῦ κελλίου καὶ τῆς ἡσυχίας εἰδότα πλέον οὐδέν;»

38. «Οὐκ ἔστι τι τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων, ὅπερ ἀπαγορεύειν προσήκει· οὐκ ἔστι τι τῶν τῆς ψυχῆς τραυμάτων ἀνίατον, ὃ μὴ τῷ καλῷ πυρὶ τῆς μετανοίας καιόμενον θεραπεύεται· ἐπ' ἐμὲ ἡ ἀνομία σου, τέκνον, ἐγὼ τὰς ὑπὲρ σοῦ εὐθύνας ὑφέξω Χριστῷ, μόνον ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ, καὶ πρὸς τὸ τῆς ἐρήμου πάλιν οἰκητήριον ἐπανέλθωμεν».

39 Πρὸς ταῦτα σφοδρῶς ἡ κόρη τὴν ψυχὴν συντριβεῖσα, πίπτει, κατὰ τὴν πόρνην, καὶ αὐτὴ πρὸς τοὺς πόδας τοῦ διδασκάλου, πικρῶς ὀλοφυρομένη, καὶ δακρύων ποταμοῖς αὐτοὺς ἐπικλύζουσα.

40. Οὕτως οὖν ἐχόντων αὐτῶν, καὶ τοῦ μὲν ἕπεσθαι τὴν ἀνεψιὰν ἐπιτρεπομένου πρὸς τὸ ὄρος, τῆς δὲ περὶ τῆς τῶν ἐσθήτων, καὶ τοῦ χρυσοῦ, καὶ τῶν ἀργυρωμάτων στρωμνῶν πυθομένης, ὅ,τι λοιπὸν αὐτοῖς χρήσεται, καὶ γὰρ ἦν πολυτελῶς ἔχουσα τούτων, καὶ φιλοτίμως, πάντα, κατὰ τὴν Δεσποτικὴν ἐντολήν, ὁ θεῖος Ἀβράμιος καταλιπεῖν διακελεύεται, καὶ Αὐτῷ μόνῳ ἀκολουθεῖν, καὶ πρὸς τὸν ἀληθινὸν ἐκεῖνον τῆς μελλούσης ζωῆς πλοῦτον ἐπείγεσθαι.

41. Παραλαβὼν οὖν αὐτήν, ὑπέξεισι λάθρα τοῦ πανδοχείου, καὶ ταύτην εἰς τὸν ἵππον ἐπιβιβάσας, πεζὸς αὐτὸς προηγεῖτο τὸν ἵππον διὰ τῆς χειρὸς ἐφελκόμενος.

42. Γενόμενοι δὲ πρὸς τῷ ὄρει, τὴν τῶν οἰκίσκων ἀμείβουσι τάξιν· καὶ τὸν μὲν ἐκτός, αὐτὸς εἵλετο κατοικεῖν· τῇ ἀνεψιᾷ δὲ ἀπονέμει τὸν ἐνδοτέρῳ· οὗ δὴ καὶ καθείρξασα ἑαυτήν, διὰ παντὸς ἦν ἐκεῖ, νηστείαις καὶ δεήσεσι καὶ δάκρυσι, τοὺς τῆς ἁμαρτίας σπίλους τῆς ψυχῆς ἀπαλείφουσα.

43. Καὶ γὰρ ὡς ἄρτι τῶν τοῦ σώματος παθῶν ἀνανήψασα, οὕτως αὐτὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν εἶχεν ἀεὶ στρέφοντα κάτωθεν τὴν ψυχήν καὶ σφόδρα πικρῶς τὴν συνείδησιν πλήττοντα, καίτοι τοῦ Θεοῦ τὴν τῶν ἡμαρτημένων ἄφεσιν πολλάκις αὐτῇ παραδειξαντος, καὶ θαυματουργιῶν κατακοσμήσαντος χάρισιν· ἐφ' οἷς ηὐφραίνετο τὴν καρδίαν Ἀβράμιος καὶ ἀπεδίδου τῷ Θεῷ τὰ εὐχαριστήρια.

44. Ἐκεῖνος μὲν οὖν εἰς βαθὺ γῆρας ἐλάσας, καταλύει τὸν βίον καὶ πρὸς σκηνὰς μεταβαίνει τὰς οὐρανίους· πέμπτον δὲ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἔτος, τελευτᾷ καὶ ἡ ἀνεψιά, ἧς καὶ νεκρᾶς ἤδη κειμένης, ἡδίστη τις ἐπήνθει ταῖς ὄψεσι χάρις, καί τις ἀκτὶς ἐκεῖθεν ἀπέστιλβε, σύμβολον ἀκριβές, τὴν τῆς ψυχῆς ἐχούσης λαμπρότητα.

Ἑρμηνεία

Ο ΑΓΙΟΣ Ἀβράμιος εἶχεν ἕνα ἀδελφὸν κατὰ σάρκα, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν. Ἄφησε δὲ ὀρφανὴν μίαν κόρην, ὄχι μεγαλυτέραν τῶν ἑπτὰ ἐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποθάνει καὶ ἡ μητέρα της, παρέλαβον αὐτὴν οἱ γνωστοὶ καὶ τὴν ἔφεραν εἰς τὸν ἐκ πατρὸς θεῖον της, τὸν πράγματι θεῖον Ἀβράμιον.

2. Ὁ Ἅγιος Ἀβράμιος, εὐσπλαγχνισθεὶς τὸ κοράσιον, διότι ἦτο πολὺ μικρὸν καὶ ὀρφανόν, τὸ ὑποδέχεται μὲ ἀνοικτάς, ἀπὸ πατρικὴν στοργήν, χεῖρας. Τῆς διαθέτει ἕνα μικρὸν οἰκίσκον ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του· ἐπεκοινώνει δὲ μὲ αὐτὴν κύπτων ἀπὸ ἕνα παράθυρον, τὴν ἐμόρφωνε δὲ μὲ τὰς ἱερὰς Γραφάς, ὑποδεικνύων εἰς αὐτὴν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας καὶ ἀφυπνίζων μέσα της τὸν πόθον διὰ πνευματικοὺς ἀγῶνας.

3. Ἡ ὅλη συμπεριφορὰ τοῦ μακαρίου Ἀβραμίου πρὸς τὴν ὀρφανὴν κόρην ὑπενθύμιζε τὸν ἀετόν, ὁ ὁποῖος φέρει ἐπάνω εἰς τὰ πτερά του τὸ μικρὸν ἀετόπουλον, καὶ μαζί του, βαστάζων αὐτό, σχίζει τὸν ἀέρα. Μὲ τὸ παράδειγμά του καὶ τὴν στοργήν του τὴν ἐδίδασκε νὰ πετᾷ πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς.

4. Ἡ δὲ ὀρφανὴ ἀνεψιά, καίτοι ἦτο ἀρκετὰ νέα, ἐν τούτοις ἐπεδίδετο εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς μὲ ζῆλον καὶ προθυμίαν, μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν ἡλικίαν της. Ἡ πρόοδος αὐτὴ ἐπροκαλοῦσε τὴν ἀγαλλίασιν τῆς καρδίας τοῦ Ἀβραμίου, ἀλλὰ καὶ τὴν χαρὰν ὅσων ἔβλεπον, ὅτι εὐδοκιμοῦσεν εἰς τὴν ἀρετήν, ἀπὸ αὐτὴν τὴν μικρὰν ἡλικίαν.

5. Ἐνῷ λοιπὸν τοιαύτην πρόοδον ἐπεδείκνυε καὶ ὑφ᾽ ὅλων ἐθαυμάζετο, συνέβη εἰς αὐτὴν μία τραγικὴ πτῶσις, ὅταν ἦτο εἴκοσι ἐτῶν. Ἰδοὺ τί συνέβη: Ἕνας ἄνθρωπος, φέρων ἐξωτερικῶς τὸ σχῆμα τοῦ Μοναχοῦ, ἔχων ὅμως ψυχικὴν διάθεσιν φθοροποιὸν καὶ αἰσχράν, ἐσύχναζεν ὡς φίλος εἰς τὸ κελλὶ τοῦ Ἁγίου Ἀβραμίου. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος εἶδε τὴν νέαν μὲ ὀφθαλμοὺς ἀκολάστους καὶ τῆς ἐμπνέει, χωρὶς καὶ ἐγὼ νὰ γνωρίζω πῶς, σαρκικὸν ἔρωτα.

6. Τότε ἐκείνη, φλεγομένη ἀπὸ τὸν ἀκόλαστον αὐτὸν ἔρωτα, βγαίνει ἀπὸ τὸ παράθυρον, καὶ διαπράττει τὴν ἁμαρτίαν μὲ τὸν αἰσχρόφρονα Μοναχόν. Ἀμέσως, μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἤρχισε νὰ τὴν τύπτῃ σφοδρῶς ἡ συνείδησις.

7. Ἐξ ἀφορμῆς αὐτῶν τῶν σφοδρῶν τύψεων συνεκλονίσθη ἀπὸ τὴν λύπην, δι᾽ ὅσα ἐτόλμησε νὰ πράξῃ, καὶ περιέπεσεν εἰς ἀπόγνωσιν· ἐν ἀπογνώσει δὲ εὑρισκομένη ἐθρήνει καὶ ἐκραύγαζεν· «Ἀλλοίμονον εἰς ἐμὲ τὴν δυστυχισμένην· ἀλλοίμονόν μου ἡ ταλαίπωρος, διότι ἐμόλυνα τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ. Συμφορὰ εἰς ἐμὲ τὴν πλέον ἀθλίαν ἀπὸ ὅλας τὰς

γυναῖκας, διότι ἐλησμόνησα τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποσχέσεις μου καὶ διὰ τὴν πικρὰν ἡδονὴν μιᾶς στιγμῆς ἔχασα ὁλόκληρον τὴν προηγουμένην μου ἄσκησιν».

8. «Μὲ ποίους ὀφθαλμοὺς νὰ κοιτάξω τώρα εἰς τὸν οὐρανόν, ἀφοῦ τοὺς ἐτύφλωσα μὲ ἀκόλαστα βλέμματα: Πῶς νὰ κινήσω τὰ χείλη μου διὰ προσευχήν, ἀφοῦ τὰ ἐρρύπανα μὲ πρόστυχα λόγια καὶ φιλήματα; Μὲ ποῖον θάρρος νὰ ἔλθω κοντὰ εἰς ἐκεῖνο τὸ παραθυράκι, καὶ νὰ συνομιλήσω μὲ τὸν θεῖον Ἀβράμιον, ἐφ' ὅσον ἠθέτησα τὰς ἐντολάς του; Ὦ! ἡ ἁμαρτωλή, ἡ φαύλη, ἡ αἰσχρά, ποὺ ἐμόλυνα καὶ τὸ σῶμα μου καὶ τὴν ψυχήν!»

9. «Ἀλλοίμονον! Τί νὰ κάμω τώρα; Ποῖον δρόμον νὰ ἀκολουθήσω; Διατί ἀκόμη ζῶ; Εἴθε νὰ εἶχον ἀποθάνει πρὶν νὰ μὲ κυριεύσῃ ἡ αἰσχρὰ ἐπιθυμία· τότε θὰ εἶχον δῶρον θανάτου τὴν ἁγνείαν τοῦ σώματος. Τώρα ὅμως ποῖαι πηγαὶ δακρύων θὰ δυνηθοῦν νὰ μὲ ἀποπλύνουν ἀπὸ μίαν τόσον αἰσχρὰν ρυπαρότητα;»

10. Ἐνῷ μὲ τέτοια πικρὰ λόγια ἐθρήνει τὴν συμφοράν της, τὴν ἁρπάζει ὁ πονηρός, ἐκμεταλλευόμενος τὴν ἄμετρον λύπην της καὶ τὴν κατακρημνίζει εἰς ἀπόγνωσιν καὶ ἀπηλπισμένη, ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ σωθῇ, δραπετεύει πρὸς μίαν πόλιν Ἀϊσόν, ποὺ ἀπεῖχεν ἀπὸ τὴν ἔρημον δύο ἡμερῶν πορείαν. Ἐκεῖ ἐγκατεστάθη εἰς ἕνα ξενοδοχεῖον, ἀπέβαλε τὰ μοναχικὰ ἐνδύματα, ἐνεδύθη κοσμικὸν φόρεμα καὶ ἤρχισε νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτόν της ὡς πρόσωπον ἀγοραίου ἔρωτος εἰς ὅσους ἐπεθύμουν τὴν σαρκικὴν ἡδονήν.

11. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐνῷ αὐτὰ συνέβαινον εἰς τὴν νέαν, ὁ Ἅγιος ἐπεδίδετο εἰς τὴν ἀσκητικὴν ἡσυχίαν καὶ ἦτο ἀπομονωμένος, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ποθουμένην περισυλλογήν, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κελλίου του καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἀντελήφθη τίποτε. Εἰς μίαν στιγμὴν συντόμου ἀναπαύσεως βλέπει τὸ ἑξῆς τρομακτικὸν ὄνειρον. Τοῦ ἐφάνη, ὅτι ἕνας μεγάλος καὶ φοβερὸς δράκων (ὄφις) τὸν ἀγριοκοίταζεν· ἔξαφνα ἀνέβη ἕρπων ἀπὸ τὴν φωλεάν του καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλὶ τοῦ Ἁγίου Ἀβραμίου, ὅπου κατέπιεν ἕνα περιστέρι, ποὺ ἔμενεν ἐκεῖ. Ὕστερα ἐκρύβη πάλιν εἰς τὴν φωλεάν του.

12. Ἀπὸ τὸ ὄνειρον αὐτὸ ὁ Ἅγιος ἐξύπνησεν ἀμέσως καὶ ἡ ψυχή του κατελήφθη ἀπὸ λύπην καὶ ταραχήν. Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ὄνειρον, παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ φανερώσῃ μὲ σαφήνειαν τὸ νόημα τῆς νυκτερινῆς αὐτῆς τρομακτικῆς ὀπτασίας.

13. Καὶ ἰδοὺ ἄλλο ὄνειρον τὴν ἑπομένην νύκτα. Τοῦ ἐφάνη, ὅτι εἶδε πάλιν τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον δράκοντα νὰ ἀνεβαίνῃ ἀπὸ ἐκεῖ, ποὺ προηγουμένως εἶχε κρυφθῇ· ἐσύρθη εἰς τοὺς πόδας του, ἐστριφογύρισε καὶ ἠθέλησε νὰ χώσῃ τὸ κεφάλι του εἰς τὰ πόδια τοῦ Ἁγίου. Ἀμέσως τότε ὁ φοβερὸς αὐτὸς δράκων ἔσκασε, ἀπὸ δὲ τὰ σπλάγχνα του ἐπέταξε τὸ περιστέρι, ποὺ τὴν προηγουμένην εἶχε καταπιεῖ, τελείως καθαρὸν καὶ κατάλευκον.

14. Ὅταν εἶδεν αὐτά, ἐσχημάτισε πλέον τὴν γνώμην ὁ Ἅγιος Ἀβράμιος, ὅτι τὰ ὄνειρα τοῦ φανερώνουν ψυχικὸν ὀλίσθημα τῆς ἀνεψιᾶς του. Ἀμέσως λοιπὸν γεμᾶτος ταραχὴν καὶ λύπην σκύβει ἀπὸ τὸ παραθυράκι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐπεκοινώνει μὲ τὸ δωμάτιον τῆς ἀνεψιᾶς, καὶ ἤρχισε νὰ φωνάζῃ· «Μαρία μου, Μαρία μου, τί πρᾶγμα σοῦ ἐπροξένησεν εἰς τὴν ψυχὴν τόσην κατάπτωσιν, ὥστε ἐπὶ δύο τώρα ἡμέρας δὲν ἔψαλες καθόλου, οὔτε ἦλθες κοντὰ ἐδῶ εἰς τὸ παραθυράκι, νὰ ζητήσῃς νὰ ἀκούσῃς πνευματικὴν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία ἦτο διὰ σὲ γλυκυτέρα καὶ ἀπὸ τὸ μέλι;»

15. Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια λόγια ἀπηύθυνε πρὸς τὴν ἀνεψιάν του ὁ Ὅσιος, χωρὶς νὰ ἀκούσῃ ἀπ' αὐτὴν οὐδεμίαν ἀπάντησιν (πῶς ἄλλωστε ἠμποροῦσε νὰ ἀκούσῃ, ἐφ' ὅσον ἐκείνη ἠσχολεῖτο εἰς τὸ πανδοχεῖον μὲ τοὺς ἔρωτας καὶ τὴν διαφθοράν;) Τότε ἀντελήφθη πλέον σαφῶς, ὅτι τὸ ὄνειρον, ποὺ εἶδεν, ὑπαινίσσετο τὸ τεράστιον ψυχικὸν ὀλίσθημα εἰς τὸ ὁποῖον ὑπέπεσεν ἡ Μαρία.

16. Ἐπόνεσεν ἡ καρδία του, ἀπὸ τὴν διαπίστωσιν αὐτήν, καὶ ἀπὸ τὰ σπλάγχνα του ἔβγαλεν ἕνα ἀναστεναγμόν, ὡσὰν καπνὸν τῆς ἐσωτερικῆς φλόγας ποὺ τὸν κατέκαιε. Μὲ θερμότητα δὲ προσευχῆς καὶ δάκρυα παρεκάλει τὸν Θεόν, διὰ νὰ συνέλθῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἡ Μαρία καὶ νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν εἰς τὴν προηγουμένην πνευματικὴν κατάστασιν τῆς ψυχικῆς καθαρότητος καὶ ἠθικῆς ἀνωτερότητος. Δύο ὁλόκληρα ἔτη παρεκάλει θερμῶς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀποστάτιδα· ἄλλωστε καὶ ἡ διπλῆ ἐμφάνισις τοῦ ὀνείρου ἐφανέρωνε πῶς δύο ἔτη θὰ παρέμενεν εἰς τὴν πτῶσιν καὶ τὴν ἀθλιότητα ἡ Μαρία.

17. Πρὸς τὸ τέλος λοιπὸν τοῦ δευτέρου ἔτους ἐπέστρεψε πλησίον του ἕνας ἐκ τῶν φίλων, ποὺ τὸν εἶχε στείλει εἰς ἀναζήτησιν τῆς Μαρίας. Αὐτὸς τὸν ἐπληροφόρησε, μετὰ πάσης λεπτομερείας, ποῦ μένει ἡ ἀνεψιά του, πῶς ζῇ, πλησίον τίνος εὑρίσκεται καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ στοιχεῖα ποὺ τὸν ἐνδιέφερον. Ἀμέσως τότε ὁ Ἀβράμιος, χωρὶς οὐδεμίαν ἀναβολήν, ἀπεχαιρέτησε μεγαλοψύχως καὶ τὰ γηρατεῖα καὶ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐρήμου, καὶ τὴν ἡσυχίαν, καὶ τὸ Μοναχικὸν σχῆμα καὶ καθήκοντα καὶ ἐξεστράτευσε διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ ἀπὸ τὸν διάβολον τὴν ὑπ' ἐκείνου αἰχμαλωτισθεῖσαν ψυχήν.

18. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ περιβάλλεται στρατιωτικὴν στολήν, βάζει εἰς τὴν τσέπην του ἕνα νόμισμα (διότι αὐτὴ ἦτο ὅλη του ἡ περιουσία), καὶ ἀφοῦ ἐνοικίασεν ἕνα ἄλογο, ἀνέβη γρήγορα ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπῆρε τὸν δρόμον διὰ τὸ πανδοχεῖον. Ἔτρεχε διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ἀνεψιάν του ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ δαίμονος, ὅπως, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἔτρεχεν ὁ Ἀβραάμ, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν Λὼτ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν πέντε βασιλέων (Γεν. ιδ' 8—16).

19. Ἐπὶ τέλους ὁ Ἀβράμιος ἔφθασεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ὅπου διέμενεν ἡ Μαρία, καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπί τινα χρόνον. Ματαίως ὅμως ἐπεζήτει νὰ ἴδῃ τὴν ἀνεψιάν του (διότι ἐκείνη τόσον εἶχε διαφθαρῆ,

ὥστε ἀπέφευγε νὰ κοιτάξῃ μάτια ποὺ ἔλαμπαν ἀπὸ σωφροσύνην, ἐνῷ ἔβλεπεν ἀχόρταγα ἀκόλαστα μάτια γεμᾶτα διαφθοράν). Δὲν ἀπηλπίσθη ὅμως· σκέπτεται ἕνα πρᾶγμα, ποὺ καὶ μόνον του ἀκόμη εἶναι δυνατὸν νὰ φανερώσῃ τὸν ἀσυγκράτητον πόθον του, τὸν πολύν του ζῆλον, διὰ νὰ τὴν σώσῃ καὶ ὅτι διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ τίποτε δὲν ἄφησεν ἀχρησιμοποίητον.

20. Ὑποκρίνεται δηλαδὴ τὸ σχῆμα καὶ τοὺς τρόπους τοῦ ἐραστοῦ καὶ ἐκεῖνος, ποὺ διὰ τῆς ἀρετῆς του προσήγγιζε τοὺς ἀΰλους Ἀγγέλους, δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ζητεῖ, τάχα, σαρκικὸν ἔρωτα. Προσέρχεται λοιπὸν εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ πανδοχείου καὶ τοῦ λέγει μὲ ἤρεμον καὶ ταπεινὴν φωνήν:

—Πληροφοροῦμαι, ὅτι ἔχεις μίαν πανέμορφην κόρην, τὴν ὁποίαν ἐκδίδεις μὲ χρήματα εἰς ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ τὴν ἀπολαύσουν σαρκικῶς. Καὶ ἐγὼ λοιπόν, ἀπὸ ἔρωτα πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτὴν τῆς ἁμαρτίας, ἔχω ἔλθει ἐδῶ.

21. Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ πανδοχείου, μόλις εἶδε τὰ λευκὰ γεράματα τοῦ συνομιλητοῦ του, τὸν ἐσιχάθη μὲ τὴν ψυχήν του καὶ τὸν κατηγοροῦσεν ἀπὸ μέσα του διὰ πολλὴν ἀκολασίαν καὶ ἀδιαντροπιάν. Ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του· «κοίταξε τὸν κακόγηρον, εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν καὶ δὲν θέλει νὰ σωφρονισθῇ. Πῶς δὲν ἐντρέπεται!» Παρ᾽ ὅλα ταῦτα ὅμως, διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν εἰς ἁμαρτίαν τῆς κόρης, ἤρχιζε νὰ ὑπερτονίζῃ τὴν ὀμορφιὰ τῆς κόρης, νομίζων, ὅτι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἠρέθιζε περισσότερον τὸν γηραλέον ἐραστὴν καὶ τὸν ἔκαμνε νὰ φλογίζεται σφοδρότερον διὰ τὸν ἔρωτά της.

22. Τότε ὁ Ἅγιος Ἀβράμιος ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν τσέπην του τὸ νόμισμα καὶ τὸ δίδει εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ πανδοχείου, παραγγέλλων εἰς αὐτὸν νὰ τοῦ ἑτοιμάσῃ, διὰ τὸ βράδυ, δεῖπνον, κατὰ τὸ ὁποῖον νὰ τοῦ παρουσιάσῃ καὶ τὴν κόρην. Πράγματι ὁ ξενοδόχος ἡτοίμασεν ὅσον ἠδύνατο καλλίτερα τὸ δεῖπνον καί, κατ᾽ αὐτό, φέρει πλησίον τοῦ Γέροντος τὴν κόρην, πολυτελῶς ἐνδεδυμένην καὶ βαδίζουσαν μὲ αὐθάδεις κινήσεις, ὅπως συνηθίζουν αἱ τοιαῦται γυναῖκες. Ὅταν ὁ Ἅγιος Ἀβράμιος βλέπῃ τὴν Μαρίαν πορνικῶς ἐμφανισθεῖσαν, αἰσθάνεται τὴν καρδίαν του νὰ πληγώνεται καὶ διὰ τῆς σιωπῆς προσπαθεῖ νὰ συγκρατήσῃ τὰ δάκρυά του, διὰ νὰ μὴ φανερώσουν τὸ ψυχικόν του δρᾶμα καὶ κάμουν τὴν κόρην νὰ φύγῃ.

23. Τὰ δάκρυα ὅμως δὲν ἠμποροῦν νὰ σταματήσουν, νικημένα ἀπὸ τὴν ἔντασιν τοῦ ψυχικοῦ πάθους· τὰ μάτια του βουρκώνουν, χωρὶς νὰ στάζουν δάκρυα· ἐκεῖνος γυρίζει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὸ πρόσωπόν του καὶ μὲ τρόπον σκουπίζει τὰ δάκρυα, ἂν καὶ μερικαὶ σταγόνες κρυφοκατέβηκαν εἰς τὰ μάγουλά του. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ δὲ κάθε ὑπόνοιαν ἐκ μέρους της, ἤρχισε νὰ τῆς ὁμιλῇ ἐρωτικά, τῆς γλυκογελοῦσε, τῆς ἔκαμνε πονηρὰ νοήματα, καί, ἐν γένει, ἔκαμνεν ὅλα, ὅσα ἠμποροῦν νὰ διεγείρουν τὴν ἐρωτικὴν διάθεσιν.

24. Ἐκείνη πάλιν ἀνταπέδωσεν εἰς τὸν Ἀβράμιον τὸ ἐρωτικὸν φίλημα. Εἰς αὐτὸ ὅμως τὸ σημεῖον, ὡς νὰ ἀντελήφθη μυστηριωδῶς καὶ ἀκαθορίστως τὴν εὐωδίαν, ποὺ ἀνέδιδον τὰ ἁγνὰ μέλη τοῦ Ἀσκητοῦ, ἀνεμνήσθη ἐξ αὐτοῦ τὴν προηγουμένην ζωήν της καὶ τὸ οὐράνιον ἀγαθὸν τῆς ἁγνείας. Σκεπτομένη δὲ ἀπὸ ποῖον ὕψος πνευματικὸν ἐξέπεσεν, ἐβούρκωσαν τὰ μάτια της ἀπὸ θερμὰ δάκρυα καὶ κρυφοαναστέναζε μονολογοῦσα σιωπηλῶς, ἀπὸ τὴν ψυχήν της· «ἀλλοίμονον εἰς ἐμὲ τὴν ἀθλίαν! ἀλλοίμονόν μου, μὲ πόσα σχοινιὰ ἁμαρτίας ἔχω δεθῆ! Ἀλλοίμονόν μου τί νὰ κάμω τώρα; Νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἄνοιγεν ἡ γῆ νὰ μὲ καταπιῇ!»

25. Ὁ ἱερὸς Ἀβράμιος, φοβηθεὶς μήπως παρασυρθῇ ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς καὶ φανερωθῇ, καὶ οὕτω ἡ ἀνεψιά του φύγῃ, κυνηγουμένη ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν, ἠθέλησε νὰ διασκεδάσῃ κάθε ὑποψίαν ἀπὸ αὐτὴν καὶ τὸ περιβάλλον της· δι' αὐτὸ προσποιεῖται τὸν ἀγανακτημένον ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτάς, καὶ λέγει, δῆθεν, μὲ τρόπον θρασύτερον:

—Κοπέλλα μου, ἄφησε τὰ κλάματα καὶ τὴν μελαγχολίαν, διότι δὲν συνηντήθημεν σήμερον, διὰ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὶ ἔχομεν κάμει.

26. Τότε, μὲ μίαν καταπληκτικὴν εὐστροφίαν, ἀπευθύνεται ὁ Ἅγιος πρὸς τὸν ξενοδόχον καὶ τοῦ λέγει:

—Ἔλα λοιπόν, φίλε, φέρε μας κρασί, διὰ νὰ γλεντήσωμεν ἀπόψε οἱ δύο μας· διότι, ὅπως καταλαβαίνεις, ἦλθα ἀπὸ πολὺ μακριά, δι' αὐτὴν ἐδῶ τὴν νέαν.

27. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡτοιμάσθη πολυτελὲς συμπόσιον, ἐκεῖνος, ποὺ ἐπὶ πενῆντα ὁλόκληρα ἔτη δὲν ἐσήκωσε τὰ μάτια του νὰ ἴδῃ πρόσωπον γυναικὸς καὶ οὔτε ποτέ, χάριν τῆς ἀσκήσεως, ἐχόρτασε τὸ νερὸ καὶ τὸ ξηρὸ ψωμί, τώρα κάμνει συντροφιὰν μὲ μίαν πόρνην καὶ τρώγει μαζί της κρέας καὶ πίνει κρασί.

28. Εἰς αὐτὴν τὴν συγκατάβασιν διδάσκαλον εἶχεν ὁ Ὅσιος τὸν μακάριον Παῦλον, ὅστις, ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης, καίτοι εἶχεν ἁγνισθῆ (1) καὶ εἶχε ξυρίσει τὴν κόμην του, καὶ εἶχε δεχθῆ νὰ περιτμηθῇ ὁ Τιμόθεος, ἐν τούτοις δὲν ἐσεβάσθη τὴν Ἰουδαϊκὴν αὐστηρότητα, ἀλλὰ τὴν ἐθυσίασε, διὰ νὰ ἑλκύσῃ ψυχὰς ἀπίστων εἰς τὴν πραγματικὴν θεοσέβειαν· εἰς αὐτὸν λοιπὸν τώρα ἀπέβλεπε καὶ ὁ Ἀβράμιος καὶ καθίσταται μιμητὴς τοῦ ζήλου καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους εὐσπλαγχνικῆς ἀγάπης.

29. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔφαγαν καλά, ἐπιάσθησαν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ εἰσέρχονται εἰς ἕνα ἐσωτερικὸν δωμάτιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἕνα καλοστρωμένο κρεββάτι. Ὅταν ἐκάθησεν ἐπάνω εἰς αὐτὸ ὁ Ἀβράμιος, τοῦ λέγει ἡ κόρη:

1) Ἁγνισμός· θρησκευτικὴ τελετὴ τῶν Ἰουδαίων πρὸς καθαρισμὸν ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ ἁγιασμὸν (διὰ ραντισμοῦ ἢ νίψεως). Τὸ ἐνταῦθα ἀναφερόμενον περιστατικὸν τοῦ θείου Παύλου βλέπε ἐν ταῖς Πράξεσι (κα' 26).

—Ἄφησέ με νὰ σοῦ βγάλω τὰ παπούτσια.

—Κλεῖσε πρῶτα καλὰ τὴν θύραν· ἀμπάρωσέ την—διέταξεν ὁ θεῖος Ἀβράμιος.

30. Ὅταν ἔκλεισε καλὰ ἡ θύρα, ἡ Μαρία ρίπτεται εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ Ἁγίου· ὅταν ὁ Ἅγιος Ἀβράμιος εἶδεν, ὅτι ἡ Μαρία ἦτο πλέον παραδεδομένη εἰς τὰς ὁρμὰς τῆς ἐπιθυμίας, ἀπορρίπτει τὸ προσωπεῖον τοῦ ἐραστοῦ καὶ φανερώνεται αὐτὸς ποὺ ἦτο εἰς τὴν πραγματικότητα. Βγάζει λοιπὸν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τῆς Μαρίας τὰ στολίδια, ἀνεστέναξε βαριὰ καὶ μὲ πόνον τῆς λέγει:

31. —«Σπλάγχνον μου, Μαρία, δὲν μὲ γνωρίζεις ποῖος εἶμαι; δὲν ἀναγνωρίζεις τὸν συγγενῆ σου; Τί σοῦ συνέβη λοιπόν, ψυχή μου; ποῖος ἦτο ἐκεῖνος, ποὺ σὲ παρέσυρεν εἰς τὴν καταστροφήν; Ποῦ εὑρίσκεται τώρα τὸ Ἀγγελικὸν ἐκεῖνο σχῆμα τῆς παρθενίας; Ποῦ εἶναι ὁ ἐσταυρωμένος βίος; Ποῦ εἶναι τὰ δάκρυα τῆς κατανύξεως; Πῶς ἐκρημνίσθης ἀπὸ τὸ τοσοῦτον ὕψος τῆς ἀρετῆς εἰς τὸ πλέον ἔσχατον βάραθρον τῆς ἀπάτης;»

32. «Διατί δὲν μοῦ κατέστησες ἐγκαίρως γνωστὸν τὸν πόλεμον, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἐχθρὸς σὲ ἐπείραζε; Διατί δὲν ἔσερνες, ἀμέσως, ἔμπροσθέν μου τὸ ἀξιοθρήνητον ἐκεῖνο πτῶμα, ὥστε ἀμέσως νὰ ἐθριάμβευεν ἡ νίκη τῆς μετανοίας; Ἐγὼ δὲ καὶ ὁ ἀγαπητὸς Ἐφραὶμ (ὁ Ὅσιος) θὰ ἐπαρακαλούσαμεν, μετὰ θερμότητος καὶ δακρύων, τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν σου».

33. «Διατί τόσον πολὺ ἔφυγες ἀπὸ κοντά μας; Διατί ἄφησες τὸν ἑαυτόν σου νὰ κυριευθῇ τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν, ποὺ εἶναι τὸ ἀποτελεσματικώτερον ἄγκιστρον τοῦ διαβόλου; Δὲν λυπᾶσαι καθόλου τὸν ἑαυτόν σου, ἀλλὰ τόσον ἀδιάντροπα ἀποτολμᾷς τὰς αἰσχροτέρας πράξεις; Πρέπει ἀμέσως νὰ σηκωθῇς ἀπὸ αὐτὸ τὸ βάραθρον τῆς ἀθλιότητος καὶ νὰ ἐπιδείξῃς μεγάλην μετάνοιαν δι' ὅσα ἀπετόλμησες».

34. «Δὲν γνωρίζεις πόσον ὁ Θεὸς μᾶς εὐσπλαγχνίζεται καὶ φροντίζει δι' ἡμᾶς περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα μας; Καίτοι ἡμεῖς τὸν καταφρονοῦμεν, ἐν τούτοις Ἐκεῖνος θέλει νὰ μᾶς μαζεύσῃ κοντά Του, ὅπως ἡ κλῶσσα τὰ κλωσσόπουλα κάτω ἀπὸ τὰς πτέρυγάς της!»

35. «Δι' αὐτὸ λοιπὸν σὲ παρακαλῶ, πάρε καὶ πάλιν τὸν δρόμον, ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν τελειότητα. Ναί, παιδί μου, σὲ ἐξορκίζω εἰς τὰ γεράματά μου. Ναί, παιδί μου, λυπήσου τοὺς ἀβαστάκτους πόνους καὶ τὰς ὀδύνας τῆς ψυχῆς μου, ποὺ ἐδοκίμασα διὰ σέ, καὶ ποὺ ἐξακολουθῶ νὰ δοκιμάζω. Γύρισε καὶ πάλιν εἰς τὸν προηγούμενον δρόμον τῆς ἀρετῆς. Ναί, παιδί μου, χάρισέ μου ὀλίγην ἀναψυχήν, καὶ μὴ ἐξαποστείλῃς τὰ γηρατεῖα μου λυπημένα εἰς τὸν Ἅδην».

36. Αὐτά, μὲ πόνον ψυχῆς, ἔλεγεν ὁ Ἀβράμιος πρὸς τὴν Μαρίαν, ἀλλ' ἐφαίνετο νὰ ἀπευθύνεται πρὸς κωφὸν καὶ ἀναίσθητον. Ἡ Μαρία ἔσκυψε κάτω τὴν κεφαλὴν καὶ ἡ φωνή της, ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐντροπήν, ἐκόπηκε. Σαστισμένη καὶ ἄλαλη, πραγματικὰ ὡσὰν χαμένη, ἔρριξε τὰ

βλέμματά της εἰς τὴν γῆν, ἐνῷ τὸ πρόσωπόν της ἤλλαζεν, ἀπὸ τὴν ψυχικήν της ταραχήν, χίλια χρώματα.

37. Τότε καὶ πάλιν ὁ Ἀβράμιος, διὰ νὰ τὴν κάμῃ νὰ συνέλθῃ ἀπὸ τὴν ψυχικήν της ταραχὴν καὶ σύγχυσιν, τῆς λέγει μὲ γλυκύτητα:

—«Διατί, παιδί μου, δὲν ἀπαντᾷς; Δὲν ἀντελήφθης, ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν σου ὑπεκρίθην ὅλα αὐτά, ποὺ βλέπεις; τὴν στρατιωτικὴν στολήν, τὸν ἔρωτα, τὴν κρεωφαγίαν; Ὅλα αὐτὰ τὰ κάμνει ἐκεῖνος, ποὺ ὅπως ξεύρεις, δὲν γνωρίζει τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὴν ἡσυχίαν τοῦ κελλιοῦ του!»

38. «Δὲν ὑπάρχει κανένα ἀνθρώπινον ἁμάρτημα, ποὺ νὰ ἀποκλείῃ τὴν θεϊκὴν συγγνώμην! Καμμιὰ πληγὴ τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ἀθεράπευτος, ὅλα τὰ γιατρεύει ἡ θεραπευτικὴ φλόγα τῆς μετανοίας. Παιδί μου, εἰς τὸν λαιμόν μου τὸ ἁμάρτημά σου. Ἐγὼ νὰ δώσω λόγον εἰς τὸν Χριστόν, δι' ὅ,τι ἔπραξες· ἀρκεῖ νὰ ἔλθῃς μαζί μου, νὰ ξαναγυρίσωμεν καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐρημικόν μας κατοικητήριον».

39. Ὅλα αὐτὰ ἀνεμόχλευσαν τὸν ψυχικὸν κόσμον τῆς κόρης, τὴν ἔκαμαν νὰ συντριβῇ καὶ πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ διδασκάλου καὶ θείου της, ὅπως ἡ πόρνη τοῦ Εὐαγγελίου (Λουκ. ζ' 37—50), καταβρέχουσα τοὺς πόδας του μὲ δάκρυα καὶ κλαίουσα πικρῶς.

40. Ἀφοῦ λοιπὸν τὰ πράγματα κατέληξαν εἰς αὐτὴν τὴν θαυμαστὴν μεταστροφὴν τῆς Μαρίας καὶ τὸν θρίαμβον τῆς μετανοίας, ὁ Ὅσιος Ἀβράμιος ἐξηκολούθει καὶ πάλιν νὰ τὴν προτρέπῃ νὰ ἐπιστρέψουν, ὅσον τὸ δυνατὸν συντομώτερον, εἰς τὸ ὄρος.

Ἐκείνη τότε ἠρώτησε τὶ νὰ κάμῃ τὰ φορέματά της καὶ τὸν χρυσὸν καὶ τὰ μεταξωτὰ στρώματα ποὺ εἶχε. Διότι πράγματι εἶχε πολλὰ καὶ πολύτιμα πράγματα.

—Ἄφησέ τα ὅλα, παιδί μου, καὶ ἀκολούθησέ με—τὴν διατάσσει ὁ θεῖος Ἀβράμιος—ἂς ἐφαρμόσωμεν τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου· [«εἰ θέλῃς τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι» (Ματθ. ιθ' 21)]. Ἂς βιασθῶμεν νὰ ἀκολουθήσωμεν μόνον Αὐτόν, διὰ νὰ εὕρωμεν τὸν ἀληθινὸν πλοῦτον τῆς μελούσης ζωῆς.

41. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ θεῖος Ἀβράμιος τὴν παρέλαβε, τὴν ἔβγαλε κρυφὰ ἀπὸ τὸν οἶκον τῆς ἁμαρτίας καὶ τὴν ἀνεβίβασεν εἰς τὸ ἄλογον, τὸ ὁποῖον ὡδήγει, πεζός, ὁ Ἀβράμιος, σύρων αὐτὸ ἀπὸ τὸ χαλινάρι.

42. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ ὄρος, ὁ Ὅσιος ἐκράτησε διὰ τὸν ἑαυτόν του τὸν ἐξωτερικὸν οἰκίσκον, καὶ προσέφερε διὰ κατοικίαν εἰς τὴν Μαρίαν τὸν ἐσωτερικόν. Εἰς αὐτὸ τὸ ἐσωτερικὸν καλυβάκι ἐφυλακίσθη, μὲ τὴν θέλησίν της, ἡ Μαρία, χωρὶς οὐδόλως νὰ ἐξέρχεται, καὶ ἠσχολεῖτο πλέον εἰς τὸ νὰ ἐξαλείψῃ, μὲ νηστείας, προσευχὰς καὶ δάκρυα, τοὺς ἐκ τῆς ἁμαρτίας σπίλους τῆς ψυχῆς της.

43. Αὐτὴ ἡ ἐπαγρύπνησις καὶ ὁ σκληρὸς ἀγὼν τῆς Μαρίας ἐπεβάλλοντο, διότι μόλις πρὸ ὀλίγου συνῆλθεν ἀπὸ τὴν μέθην τῶν σωμα-

τικῶν παθῶν· αἱ δὲ ἀναμνήσεις των ἀνεστρέφοντο διαρκῶς μέσα εἰς τὸν ψυχικόν της κόσμον καὶ ἐβασάνιζαν τὴν ψυχήν της καὶ τὴν συνείδησίν της, μολονότι ὁ Θεὸς συνεχώρησεν αὐτὴν δι' ὅσα εἶχεν ἁμαρτήσει καὶ τοῦτο τῆς τὸ ἀπέδειξε διὰ θαυμαστοῦ τρόπου, καταστολίσας μάλιστα αὐτὴν καὶ μὲ χαρίσματα θαυματουργίας. Ὁ Ἅγιος Ἀβράμιος παρακολουθῶν ὅλα αὐτά, ἐχαίρετο βαθύτατα καὶ ηὐχαρίστει θερμῶς τὸν Θεόν.

44. Ὁ Ἅγιος Ἀβράμιος ἔφθασεν εἰς βαθύτατον γῆρας, γέρων δὲ πλέον καὶ πλήρης ἡμερῶν φεύγει ἀπὸ τὸν μάταιον αὐτὸν κόσμον καὶ μεταβαίνει πρὸς τὰς οὐρανίους σκηνάς· πέντε δὲ ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του ἀποθνήσκει καὶ ἡ ἀνεψιά. Εἰς τὸ πρόσωπον τῆς νεκρᾶς ἀνθοῦσε μία γλυκύτης καὶ ἔλαμπε μία ὁλόφωτη ἀκτίς· αὐτὸ ἦτο ἕνα ἀλάνθαστον σημεῖον ψυχῆς ποὺ κατελαμπρύνθη ἀπὸ τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἀρετήν.

Γ'. Ἐν τῷ ὑπομνήματι τῷ εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον.

Ο ΜΕΓΑΣ Ἰωάννης ἀφικόμενος, μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Πάτμου κάθοδον, ἐπί τινα τῶν οὐ πόρρω πόλεων, καὶ οὐ μετρίως τοὺς ἀδελφοὺς ἐν ταύτῃ διαναπαύσας, εὑρίσκει τινὰ νεανίσκον ἐκεῖ, τὸ μέγεθος μέτριον καὶ τὴν ὄψιν ἀστεῖον· καὶ τῇ διορατικῇ τοῦ πνεύματος ἐνεργείᾳ, τὴν ἐκείνου τῆς ψυχῆς εὐγένειαν, καὶ τοῦ ἤθους τεκμηριωσάμενος τὴν ἐλευθερίαν, εὐλογίας τε μεταδίδωσι τῷ νεανίσκῳ καὶ πρὸς ἀρετὴν αὐτὸν ὑπαλείφει καὶ διανίστησιν.

2. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἀποδημεῖν ἔμελλεν ἤδη, ἵνα καὶ ἀλλαχοῦ κηρύξῃ τὸ σωτήριον κήρυγμα, τῷ τῆς πόλεως Ἐπισκόπῳ τὸν νεανίσκον ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρος παρακατατίθεται, πολλὰ περὶ τῆς ἐκείνου παιδείας καὶ τῆς ἀγωγῆς αὐτῷ ἐπισκήψας.

3. Ὁ δὲ ἐδέξατό τε προθύμως καὶ ὑπερβαλέσθαι αὐτὸν ὑπέσχετο τῇ περὶ τὸν νεανίσκον ἐπιμελείᾳ. Εἶτα ὁ μὲν πρὸς τὴν Ἔφεσον ἀπαίρει, ὁ δὲ Ἐπίσκοπος, οἴκαδε τὸν νεανίσκον παραλαβών, ἔτρεφεν, ἐπαίδευεν, ἐπεμελεῖτο καὶ τέλος ἐβάπτισεν· ὡς δέ, τῇ τοῦ Κυρίου σφραγῖδι, τὸ ἀσφαλὲς αὐτῷ ἐπέβαλε φυλακτήριον, τὸ λοιπὸν ὑφῆκε τῆς φυλακῆς.

4. Τὸν δὲ πρὸ ὥρας λαβόμενον ἀνέσεως, ὑποδύονταί τινες ἥλικες, τὰς ὁρμὰς ἀχάλινοι καὶ ἀνάγωγοι· καὶ τὸ πρῶτον ἐπαγωγὸν εἰς κακίαν, φιλοτίμοις ἑστιάσεσι, καὶ τραπέζαις ὑποποιοῦνται τὸν νέον. Τὰ δὲ ἐντεῦθεν ὁποῖα; λίαν γὰρ κατάντης ἡ τῆς κακίας ὁδός, καὶ τὸν τὴν πρώτην αὐτῆς ἁψάμενον, πάνυ ῥᾴδιον δι' ὁμαλοῦ τοῦ παντός, εὐθὺς κατενεχθῆναι εἰς τὸ ἀκρότατον.

5. Ταύτῃ τοι καὶ νύκτωρ ἐπὶ λωποδυσίαν ἀνιόντες, τὸν νεανίσκον ἐπάγονται. Ὁ δὲ ὑποτυφώμενος ἤδη πρὸς τὸν τῆς λῃστείας ἔρωτα, καὶ τῇ τῶν χρημάτων ἐλπίδι τὴν ὁρμὴν παραθήξας, οὐδὲν ἔτι μικρὸν ἐνενόει διὰ μέγεθος φύσεως· ἀμέλει καὶ λῃστῶν μὲν ἑταιρίαν τοὺς περὶ αὐτὸν ἐπεδείξατο, λήσταρχος δὲ πρῶτος ἦν οὗτος βεβαιότατος.

6. Μετὰ δὲ ταῦτα, τῇ πόλει καὶ αὖθις ὁ Μέγας Ἰωάννης ἐπιδημήσας, ἐπεὶ τ' ἄλλα ὧν ἕνεκεν ὡς το εἰκὸς κατεστήσατο, ἄγε δῆτα, πρὸς τὸν Ἐπίσκοπόν φησι, τὴν παρακαταθήκην παράδος ἡμῖν, ἣν ἐγώ σοι καὶ ὁ Χριστὸς ὑπὸ μάρτυρι τῇ Ἐκκλησίᾳ παρακατεθέμεθα.

7. Τὸν δὲ χρήματα εἶναι τὰ ζητούμενα ὑπολαβόντα, πρῶτον μὲν ἔκπληξις εἶχεν, ἃ μὴ συνῄδει λαβὼν ἀπαιτούμενον, καὶ μήτε πιστεύειν ἐφ' οἷς οὐκ εἶχε, μήτε ἀπιστεῖν Ἰωάννην δυνάμενον.

Ὁ ὅσιος Ἀβράμιος καὶ ἡ ἀνεψιὰ
αὐτοῦ ὁσία
Μαρία

8. Ὡς δέ, τὸν νεανίσκον, εἶπεν, ἀπαιτῶ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ψυχήν, βύθιόν τι στενάξας ὁ πρεσβύτης ἐνθερμοτέρῳ τῷ πνεύματι, καὶ ὑποδακρύσας ἐλεεινόν, ἐκεῖνος, ἔφη, τέθνηκε. Πότε δὲ καὶ πῶς, καὶ τίνα τὸν θάνατον ἐρωτηθείς, Θεῷ τέθνηκεν, εἶπε, λῃστεύειν ἑλόμενος, καὶ τὸ ὄρος ἀντὶ τῆς Ἐκκλησίας οἰκεῖν, καὶ τῆς ἡμετέρας περὶ αὐτὸν ἐπιμελείας καὶ τῆς φροντίδος, τὴν μετὰ τῶν κακούργων μᾶλλον διατριβὴν ἀσπασάμενος.

9. Ὁ δὲ λίαν ἐπὶ τούτῳ περιπαθήσας, ἥπου καλόν γε, ἔφη, φύλακά σε τῆς τοῦ ἀδελφοῦ ψυχῆς καταλέλοιπα· ἀλλ' ἵππος δὴ παρέστω· καὶ ἡγεμὼν δεδόσθω μοι τῆς ὁδοῦ, καὶ αὐτίκα ἐπιβάς, ἤλαυνεν ὅλαις ἡνίαις, τὸ τοῦ ἵππου τάχος πρὸς τὴν αὐτοῦ σπουδὴν μηδὲν εἶναι οἰόμενος.

10. Καὶ δὴ τὸ ὄρος καταλαβών, ὑπὸ τῆς προφυλακῆς τῶν λῃστῶν μὴ παραιτούμενος, μηδὲ φεύγων, ἁλίσκεται· καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐλήλυθα, καὶ εἰς τὸν ἄρχοντα ὑμῶν ἄγετέ με, φησίν. Ὁ δέ, ἐπειδὴ τοῦτον ἐκεῖνον τὸν Ἰωάννην εἶναι ἔγνω, φεύγει μὲν αἰδεσθείς, διώκεται δὲ παρ' αὐτοῦ, καὶ γήρως ἐπιλαθομένου, καὶ τοῦ κατὰ κόσμον κινήματος.

11. Εἶτα μέγα τι καὶ βαρὺ φθεγξάμενος, τί με, τέκνον, εἶπε, τὸν πατέρα φεύγεις τὸν σόν; αἰδέσθητι τὴν ἐμὴν πολιάν· τὸ τῆς σῆς ἡλικίας ἄνθος ἐλέησον· ζωῆς ἐλπὶς ἔτι σοι περιλέλειπται· ἐγὼ τὸν ὑπὲρ σοῦ λόγον ὑφέξω· στῆθι κατὰ χώραν, τέκνον, Χριστὸς ἀπέσταλκέ με πρὸς σέ.

12. Τούτων ἀκούσας ὁ νεανίσκος, πρῶτα μὲν ἔστη, τῷ ἐδάφει ἀτενὲς ἐνορῶν, μηδὲ ἀνανεῦσαι ὑπὸ τῆς αἰδοῦς δυνάμενος, εἶτα δίδωσι τὰ ὅπλα τῇ γῇ· καὶ οἰκτρόν τι καὶ περιπαθὲς ἀνοδύρεται· καὶ προσελθόντα περιβάλλει τὸν Γέροντα· ποίων μὲν διὰ τὰς οἰμωγάς, ποίων δὲ διὰ τὰ θερμὰ δάκρυα στεναγμῶν καὶ θρήνων οὐκ ἄξιος;

13. Ὁ δέ, οἷα πατὴρ φιλοστοργότατος καὶ εὐσπλαγχνικώτατος, ἐγγυᾶται τῷ νεανίσκῳ τὴν ἄφεσιν· ἵλεων ὑπισχνεῖται τὸν Δικαστήν· καὶ τῆς δεξιᾶς λαβόμενος καταφιλεῖ, καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐπανάγει τὸν νεανίσκον.

14. Εἶτα δαψιλεῖ μὲν τῇ προσευχῇ χρώμενος, διαρκεῖ δὲ τῇ νηστείᾳ προσκαρτερῶν, καὶ τὴν τοῦ νεανίσκου ψυχὴν ποικίλοις λόγων ἐπᾴσμασιν, οἷά τισι φαρμάκοις καταμαλάττων, οὐ πρότερον ἀπεδήμησε, πρὶν ὅτε δὴ τούτῳ τὴν πρώτην ὑγείαν ἐχαρίσατο, μέγα τι τῷ βίῳ ὑπόδειγμα καταλιπὼν εἰς μετάνοιαν, καὶ τῆς ἑαυτοῦ φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας ὑπόμνημα.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α

ΚΑΠΟΤΕ ὁ Μέγας Ἰωάννης, μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἀπὸ τὴν Πάτμον, μετέβη εἰς μίαν γειτονικὴν πόλιν, ὅπου, μὲ τὴν διδασκαλίαν του καὶ τὴν ἀγάπην του, ἱκανοποίησεν ἀρκετὰ τοὺς ἀδελφούς· ἐκεῖ λοιπὸν εὑρίσκει καὶ ἕνα νεανίσκον κανονικοῦ ἀναστήματος, ὡραιότατον κατὰ τὸ πρόσωπον. Μὲ τὴν διορατικὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀντελήφθη ὁ Μέγας Ἰωάννης, ὅτι ὁ νεανίσκος αὐτὸς ἦτο εὐγενὴς εἰς τὴν ψυχήν, καὶ δὲν εἶχε περιπέσει εἰς ἠθικὰς παρεκτροπάς. Τὸν εὐλογεῖ λοιπὸν καί, μὲ πατρικὰς προτροπάς, τοῦ κεντᾷ τὸν ζῆλον πρὸς τὴν ἀρετήν.

2. Ἐπειδὴ δὲ ὁ θεῖος Ἰωάννης ἐπρόκειτο νὰ ταξιδεύσῃ εἰς ἄλλα μέρη, διὰ νὰ κηρύξῃ τὸν λόγον τῆς σωτηρίας, τὴν εἰς Χριστόν, δηλαδή, πίστιν, ἐμπιστεύεται τὸν νεανίσκον εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς πόλεως, ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρος, ἔδωσε δὲ λε-

πτομερεῖς ἐντολὰς καὶ ὁδηγίας εἰς τὸν Ἐπίσκοπον διὰ τὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωσιν καὶ ἀγωγὴν τοῦ νεανίσκου.

3. Ὁ Ἐπίσκοπος ἤκουσε μετὰ προθυμίας τὰς συστάσεις τοῦ Ἀποστόλου καὶ ὑπεσχέθη νὰ φροντίσῃ μὲ τὸ πάρα πάνω διὰ τὸν νεανίσκον. Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Μέγας Ἰωάννης ἀναχωρεῖ πρὸς τὴν Ἔφεσον, ὁ δὲ Ἐπίσκοπος παραλαμβάνει τὸν νεανίσκον εἰς τὸ σπίτι του· ἐκεῖ τὸν ἔτρεφε, τὸν ἐξεπαίδευεν εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, καὶ ἐν γένει τὸν ἐφρόντιζεν εἰς ὅλα, εἰς τὸ τέλος δὲ τὸν ἐβάπτισεν. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Ἐπίσκοπος διὰ τῆς σφραγῖδος τοῦ Κυρίου (τοῦ ἱεροῦ δηλαδὴ βαπτίσματος) ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν ἀσφαλῆ τρόπον προστασίας κατὰ παντὸς κινδύνου, τὸν ἄφησε πλέον ἐλεύθερον ἀπὸ τὴν ἐπιτήρησίν του.

4. Ὁ νέος ὅμως ἔτυχεν ἀνέσεως, πρὶν ἀκόμη ἑδραιωθῇ σταθερῶς εἰς τὴν ψυχήν του ἡ Πίστις. Δι' αὐτὸ κατώρθωσαν μερικοὶ νέοι συνομήλικοί του, ἀχαλίνωτοι καὶ διεφθαρμένοι, νὰ τὸν πλησιάσουν καὶ νὰ τὸν παρασύρουν εἰς τὴν διαφθοράν, μὲ ὡρισμένα φιλικὰ τραπέζια καὶ συμπόσια. Ποῖον ὅμως ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα;

Δυστυχῶς ὁ δρόμος τῆς κακίας εἶναι πολὺ κατηφορικός, καὶ ἐκεῖνος ποὺ πρώτην φορὰν θὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, εὐκόλως φθάνει εἰς τὸ τελευταῖον βάθος, ὅταν μάλιστα ὅλα γύρω του τὸν διευκολύνουν εἰς τὸν κατήφορον αὐτόν.

5. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὸν νέον, ποὺ συναναστράφη μὲ τοὺς διεφθαρμένους καὶ αἰσχροὺς φίλους. Οὕτω μίαν νύκτα, ποὺ ἐπῆγαν διὰ νὰ κλέψουν, ἐπῆραν μαζί των καὶ τὸν νεανίσκον. Ὁ νεανίσκος, ποὺ εἶχεν ἤδη συγκινηθῆ ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς ληστείας, ἐξεδήλωσε καὶ ἰσχυρὰν πρὸς αὐτὴν ὁρμὴν ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀνευρέσεως χρημάτων· τόσον δὲ εἶχεν ἀποτυφλωθῆ ἀπὸ τὴν ἔντασιν τοῦ πάθους, ὥστε οὔτε κατ' ἐλάχιστον πλέον δὲν ἐσκέπτετο χριστιανικά. Γρήγορα δὲ καὶ χωρὶς ἀναβολὴν συνεκρότησε μὲ τοὺς φίλους του μίαν συμμορίαν ληστῶν, καὶ αὐτὸς ἀνεδείχθη πρῶτος μεταξύ των, ὡς πλέον καταλληλότερος· οἱ ὑπόλοιποι τὸν ἀνεγνώρισαν ὡς ἀρχηγόν των.

6. Μετ' ὀλίγον καιρὸν ἐπιστρέφει καὶ πάλιν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ὁ Μέγας Ἰωάννης, ἀφοῦ ἐτακτοποίησεν ὅπως ἔπρεπε τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν περιοδείαν του. Ἀμέσως λοιπὸν καλεῖ πλησίον του τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τοῦ λέγει:

—Δῶσε μου τώρα τὸν θησαυρόν, ποὺ σοῦ ἐμπιστευθήκαμεν ἐγὼ καὶ ὁ Χριστός· μάρτυς τῆς παρακαταθήκης μας αὐτῆς πρὸς σὲ ἐστάθη ἡ ἰδία ἡ Ἐκκλησία.

7. Εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν λόγων αὐτῶν ὁ Ἐπίσκοπος ἔμεινε κατάπληκτος, διότι ἐνόμισεν, ὅτι ὁ Μέγας Ἰωάννης τοῦ ἐζήτει χρήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐνεθυμεῖτο νὰ εἶχε λάβει· καὶ οὔτε νὰ πιστεύσῃ τοῦ ἦτο εὔκολον, ἀφοῦ δὲν εἶχε πάρει χρήματα, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ ἀπιστήσῃ εἰς τοὺς λόγους τοῦ θείου Ἰωάννου ἠδύνατο.

8. Βλέπων ὁ Μέγας Ἰωάννης τὴν ἀπορίαν αὐτὴν καὶ τὴν κα-

τάπληξιν τοῦ Ἐπισκόπου, λέγει πρὸς αὐτὸν σαφῶς καὶ συγκεκριμένως:

—Τὸν νεανίσκον, ποὺ σοῦ ἐνεπιστεύθην, ζητῶ· τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ μας.

Ὁ γέρων Ἐπίσκοπος ἀνεστέναξε βαθιά, ἐβούρκωσαν τὰ μάτια του καὶ εἶπε:

—Ἀπέθανεν ὁ νεανίσκος!

—Πότε ἀπέθανε; Μὲ ποῖον τρόπον; Ἀπέθανεν ὡς πιστὸς παραδώσας τὴν ψυχήν του εἰς τὸν Θεόν;

Εἰς αὐτὰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Ἰωάννου ἀπήντησεν ὁ Ἐπίσκοπος μετὰ συγκινήσεως:

—Ἐπροτίμησε νὰ γίνῃ ληστής, νὰ κατοικῇ εἰς τὸ ὄρος ἀντὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἠγάπησε περισσότερον νὰ ζῇ κοντὰ μὲ τοὺς κακούργους καὶ ληστάς, παρὰ νὰ μένῃ κοντά μας καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ τῶν φροντίδων μας καὶ τῶν περιποιήσεών μας. Αὐτὸν τὸν θάνατον ἐννοῶ.

9. Ὁ Μέγας Ἰωάννης, μόλις ἤκουσεν αὐτὴν τὴν πληροφορίαν, ἐπόνεσε βαθιὰ καὶ κατελήφθη ἀπὸ πατρικὴν συγκίνησιν. Μετά τινα λεπτὰ σιωπῆς λέγει λυπημένος εἰς τὸν Ἐπίσκοπον:

—Καλὸν φύλακα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀδελφοῦ σὲ εἶχα ἀφήσει. Τέλος πάντων· φέρετέ μου τώρα ἕνα ἄλογον καὶ ἂς ἔλθῃ κοντά μου κάποιος ποὺ νὰ γνωρίζῃ τὸν δρόμον τοῦ ὄρους, ὅπου μένουν οἱ λησταί.

Ἐντὸς ὀλίγου, πράγματι, ἱππεύει εἰς ἕνα ἄλογον, λαμβάνει τὰ ἡνία εἰς τὰς χεῖρας του, καὶ κεντᾷ τὸ ἄλογον νὰ τρέχῃ γρήγορα. Τόση ἦτο μάλιστα ἡ σπουδή του νὰ φθάσῃ γρήγορα εἰς τὸ μέρος τῶν ληστῶν, ὥστε παρεπονεῖτο ὅτι τὸ ἄλογο δὲν ἔτρεχε καθόλου.

10. Κατόπιν ἀρκετῆς πορείας συναντᾷ τὴν προφυλακὴν τῶν ληστῶν, χωρὶς νὰ ἐπιδιώξῃ νὰ τὴν ἀποφύγῃ, ἢ νὰ φύγῃ πρὸ τῆς ἀγριότητός των. Ἀμέσως τὸν συλλαμβάνουν. Ὁ Μέγας Ἰωάννης τοὺς λέγει μὲ γλυκύτητα:

—Μὴ κουράζεσθε· δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἦρθα εἰς τὸ λημέρι σας, διὰ νὰ μὲ συλλάβετε. Θέλω τώρα νὰ μὲ ὁδηγήσητε εἰς τὸν ἀρχηγόν σας.

Ἐνῷ λοιπὸν οἱ λησταὶ ὡδήγουν τὸν Ἅγιον εἰς τὸν ἀρχηγόν των, αὐτὸς μόλις ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ αἰχμάλωτος ἦτο ὁ Ἰωάννης, ἐντραπεὶς ἔφευγεν εἰς βαθύτερα κρησφύγετα. Ὁ Μέγας Ἰωάννης, λησμονεῖ τότε τὰ γηρατεῖα του, λησμονεῖ τὴν ἀξιοπρέπειάν του καὶ τρέχων τὸν καταδιώκει.

11. Εἰς μίαν στιγμὴν ποὺ τὸν ἐπλησίασε, τοῦ ἐφώναξε δυνατὰ καὶ μὲ πόνον:

—Παιδί μου, διατί ἀποφεύγεις τὸν πατέρα σου; Σεβάσου τὰ γηρατεῖα μου· λυπήσου τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας σου, ἔχεις ἐλπίδας νὰ ζήσῃς μίαν ὡραίαν πνευματικὴν ζωήν. Ἐγὼ θὰ δώσω λόγον διὰ σέ· στάσου, παιδί μου. Ὁ Χριστὸς μὲ ἔστειλε κοντά σου.

12. Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ τὰ θερμὰ λόγια ὁ νέος, πρῶτον ἐστάθη καὶ ἔβλεπεν ἀφηρημένα κάτω στὸ ἔδαφος, χωρὶς νὰ ἠμπορῇ, ἀπὸ ἐν-

τροπήν, νὰ ὑψώσῃ τὸ βλέμμα του. Μετὰ ρίπτει τὰ ὅπλα του κατὰ γῆς καὶ ἀρχίζει νὰ κλαίῃ μὲ πόνον καὶ λυγμούς, κατόπιν ἔρχεται κοντὰ εἰς τὸν Γέροντα καὶ τὸν ἀγκαλιάζει. Ποιός, ἐκείνην τὴν στιγμήν, δὲν θὰ ἐσυμπαθοῦσεν ἕνα παλληκάρι, ποὺ μὲ τόσην συντριβὴν καὶ πόνον ἔκλαιε θερμῶς καὶ ἀνεστέναζε;

13. Ὁ Μέγας Ἰωάννης, ὡς πραγματικὸς πατέρας γεμᾶτος στοργὴν καὶ εὐσπλαγχνίαν, βεβαιώνει τὸν νέον διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν, ὑπόσχεται, ὅτι ὁ Ἐπουράνιος Δικαστής, ἐφ' ὅσον μετανοεῖ, θὰ τὸν κρίνῃ μὲ συμπάθειαν καὶ δὲν θὰ τὸν καταδικάσῃ. Ἀφοῦ δὲ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἐμάλαξε τὴν ψυχήν του, τὸν ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν φιλεῖ στοργικά, καὶ τὸν ἐπαναφέρει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

14. Μετά, μὲ ἐντατικὴν προσευχὴν καὶ νηστείαν, ζητεῖ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τοῦ νέου· συγχρόνως μὲ διαφόρους διδακτικοὺς λόγους καὶ συμβουλὰς ἡμερώνει καὶ ἰατρεύει τὴν ψυχήν του. Δὲν ἔφυγε δὲ ὁ Μέγας Ἰωάννης ἀπὸ τὴν πόλιν ἐκείνην, παρὰ τότε, ὅταν ἀποκατέστησε τελείως τὴν ὑγείαν εἰς τὸν τραυματίαν τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸν ἔκαμεν ὅπως καὶ πρῶτα. Οὕτω μὲ τοὺς κόπους καὶ τὴν θυσίαν αὐτὴν ἄφησε τὸν μὲν νέον παράδειγμα μετανοίας, τὸν δὲ ἑαυτόν του παράδειγμα φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας.

Δ' Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΟΙ ΤΗΝ χαλκευτικὴν μετερχόμενοι τέχνην, οὐ τὴν κόνιν καὶ τέφραν παραιτοῦνται, οὐ τὸν κτύπον τῆς σφύρας καὶ τὸν κόπον, οὐ τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς φλόγωσιν, ἀλλ' ἐπιλαβόμενοι βόλου χαλκοῦ ἢ σιδήρου, τῇ ἐπιμελείᾳ καὶ ἐπιμονῇ ἐξάγουσιν εὔχρηστα σκεύη.

2. Καὶ ἡμεῖς οὖν μὴ ἐκκακῶμεν τοὺς ὑφ' ἡμᾶς παιδεύοντες, νουθετοῦντες, παρακαλοῦντες, ἐπιτιμῶντες, ἐλέγχοντες, πᾶσαν σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν ἐνδεικνύμενοι, ἵνα βοηθείᾳ Θεοῦ δυνηθῶμεν ἐξ ἀναξίου ἐξαγαγεῖν τίμιον, καὶ τῆς ὑπερφυοῦς δόξης ἀξιωθῶμεν.

3. Ἣν ὁ Θεὸς τοῖς οὕτως ἀγωνιζομένοις ὑπέσχετο εἰπών· «ἐὰν ἐξαγάγῃς τίμιον ἀπὸ ἀναξίου, ὡς τὸ στόμά μου ἔσῃ». Καὶ πάλιν ἑτέρωθι λέγει· «μακάριος ὃς ἔχει ἐν Σιὼν σπέρμα, καὶ οἰκείους ἐν Ἱερουσαλήμ».

4. Γνωστὸν δὲ ἔστω ὑμῖν, ὅτι εἴ τις ὑμῶν οὐχ ὑπετάγη μειζοτέρῳ καθὼς χρή, δεῖ αὐτὸν ἀσθένειαν ἀρχαρίου βαστάζειν, ἵνα διὰ τούτου τοῦ πόνου ἀνασώσῃ κόπους τοῦ παρελθόντος χρόνου.

5. Λέγει δὲ ὁ Ἀπόστολος· «Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν· ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν».

Ἑρμηνεία

ΑΥΤΟΙ ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν σιδηρουργικὴν δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ τὴν σκόνην καὶ τὴν στάκτην, ἢ τὸν κτύπον τοῦ σφυριοῦ, ἢ τὸν κόπον, ἢ τὴν ζέστην τῆς φωτιᾶς, ἀλλὰ ἀφοῦ πάρουν ἕνα βόλον χαλκοῦ ἢ σιδήρου, μὲ φροντίδα καὶ ἐπιμονὴν κατασκευάζουν χρήσιμα σκεύη.

2. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ἂς μὴ λιποψυχῶμεν, ἀλλὰ μὲ ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν ἂς διδάσκωμεν, ἂς νουθετῶμεν, ἂς προτρέπωμεν, ἂς ἐπιπλήττωμεν, ἂς ἐλέγχωμεν καί, ἐν γένει, ἂς ἐπιδεικνύωμεν κάθε δυνατὴν σπουδὴν καὶ φροντίδα, διὰ νὰ δυνηθῶμεν, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀναδείξωμεν ἕνα ἄνθρωπον, ἀπὸ ἀνάξιον, τίμιον, καὶ οὕτω νὰ ἀξιωθῶμεν τῆς ὑπερκοσμίου δόξης.

3. Τὴν δόξαν αὐτὴν ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους τοιουτοτρόπως, εἰπὼν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν· «ἐὰν ἕνα ἄνθρωπον ἀνάξιον τὸν ἀναδείξῃς τίμιον, θὰ εἶσαι ὅπως τὸ στόμα μου» (Ἱερ. ιε' 19). Εἰς ἄλλο πάλιν σημεῖον λέγει σχετικῶς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· «Εὐτυχὴς αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀπογόνους εἰς τὴν Σιὼν καὶ συγγενεῖς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ» (Ἡσ. λα' 9).

4. Πρέπει δὲ καὶ τοῦτο νὰ γνωρίζετε· ἐὰν κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν ὑπετάγη εἰς μεγαλύτερον, ὅπως πρέπει, τότε αὐτὸς ἐπιβάλλεται νὰ ἀνέχεται ἀγογγύστως τὸν ἀρχάριον, ὥστε, διὰ τοῦ κόπου αὐτοῦ, νὰ ἀναπληρώσῃ τοὺς κόπους τοῦ παρελθόντος χρόνου, ἐφ' ὅσον εἰς οὐδεμίαν δοκιμασίαν ὑπεβλήθη ὡς ἀρχάριος.

5. Ἂς μὴ λησμονῶμεν δὲ καὶ αὐτὸ ποὺ λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· «ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοί, εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ἀρετήν, νὰ σηκώνωμεν ἀγογγύστως τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀδυνάτων, κατὰ τὴν πίστιν καὶ νὰ μὴ πράττωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἀρέσκουν. Ἕκαστος δηλαδὴ ἂς γίνεται ἀρεστὸς εἰς τὸν πλησίον του, διὰ νὰ συμβάλῃ εἰς τὸ καλόν του καὶ νὰ τὸν οἰκοδομῇ εἰς τὴν ἀρετήν» (Ρωμ. ιε' 1—2).

Ε'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΗΝ ΤΙΣ Γέρων ἔχων μαθητήν, καὶ ἐπολεμεῖτο ὁ ἀδελφὸς εἰς πορνείαν· ὁ δὲ Γέρων παρεκάλει αὐτὸν λέγων· ὑπόμεινον, τέκνον, ὅτι πόλεμος τοῦ ἐχθροῦ ἐστιν· ὁ δὲ εἶπεν· οὐκέτι πλέον ὑπομένω, Ἀββᾶ, ἐὰν μὴ ποιήσω τὸ πρᾶγμα.

2. Ὡς οὖν εἶδεν αὐτὸν ὁ Γέρων μὴ ἐνδιδόντα, προσεποιήσατο καὶ αὐτὸς ὁμοίως πολεμεῖσθαι, καὶ λέγει τῷ μαθητῇ· κἀγὼ πολεμοῦμαι, τέκνον, ἀλλ' ἄγωμεν, ὁμοῦ, ποιοῦμεν τὸ πρᾶγμα, καὶ πάλιν ἐρχόμεθα εἰς τὸ κελλίον ἡμῶν. Εἶχε δὲ ὁ Γέρων νόμισμα ἓν καὶ ἐβάστασεν αὐτὸ μεθ' ἑαυτοῦ.

3. Ὡς οὖν ἀπῆλθον εἰς τὸν τόπον, λέγει ὁ Γέρων τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· μεῖνον ἔξω, καὶ ἄφες πρῶτον εἰσέλθω ἐγώ, εἶτα εἰσέρχῃ σύ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ Γέρων ἔδωκε τὸ νόμισμα τῇ πόρνῃ και παρεκάλεσεν αὐτὴν λέγων· μὴ μιάνῃς τὸν ἀδελφὸν τοῦτον. Ἡ δὲ δέδωκε λόγον τῷ Γέροντι μὴ μιάναι αὐτόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Γέρων καὶ λέγει τῷ ἀδελφῷ εἰσελθεῖν.

4. Καὶ εἰσελθόντι αὐτῷ, λέγει ἡ πόρνη· μεῖνον, ἀδελφέ· ὅτι εἰ καὶ ἁμαρτωλή εἰμι, ἀλλὰ νόμον ἔχομεν, καὶ χρὴ αὐτὸν πρῶτον ποιῆσαι ἡμᾶς ἐκέλευσεν οὖν αὐτὸν στῆναι παραμέρος καὶ βαλεῖν μετανοίας σὺν αὐτῇ ἕως τῶν πεντήκοντα.

5. Ὡς οὖν ἔβαλον τὰς μετανοίας παραμέρος ἑκάτεροι, καὶ ἐποίησαν ἤδη τριάκοντα, κατενύγη ὁ ἀδελφὸς καὶ λέγει ἐν ἑαυτῷ· πῶς τῷ Θεῷ προσεύχομαι τοιοῦτον μῦσος προσδοκῶν; Καὶ εὐθέως ἐξῆλθε μὴ μιανθείς.

6. Καὶ ἰδὼν ὁ Θεὸς τὸν κόπον τοῦ Γέροντος, ἦρε τὸν πόλεμον ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τὸ κελλίον δοξάζοντες τὸν Θεόν.

7. Εἶπε Γέρων· οἱ Πατέρες ἡμῶν ἔθος εἶχον παραβάλλειν εἰς τὰ κελλία τῶν νεοφύτων ἀδελφῶν, τῶν βουλομένων κατὰ μόνας ἀσκεῖσθαι, καὶ ἐπισκέπτεσθαι αὐτούς, μήπως τις αὐτῶν, πειρασθεὶς ὑπὸ δαιμόνων, ἐβλάβη τὸν λογισμόν.

8. Καὶ εἴποτέ τις αὐτῶν βλαβεὶς εὑρίσκετο, ἔφερον αὐτὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐτίθετο νιπτήρ, καὶ ἐγίνετο εὐχὴ περὶ τοῦ κάμνοντος, καὶ ἐνίπτοντο οἱ ἀδελφοὶ πάντες καὶ κατέχεον ἐπάνω αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ εὐθέως ἐκαθαρίζετο.

9. Διηγήσατο ὁ Ἀββᾶς Μιὼς περί τινος Γέροντος, ὅτι ἦν ἐν Σκήτει· ἐγένετο δὲ ἀπὸ δούλων καὶ ἦν διακριτικὸς σφόδρα. Ἀπήρχετο δὲ κατ' ἐνιαυτὸν εἰς Ἀλεξάνδρειαν φέρων τὴν μισθοφορίαν τοῖς κυρίοις αὐτοῦ, καὶ ὑπήντων αὐτῷ καὶ προσεκύνουν· ὁ δὲ Γέρων ἔβαλεν ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἔφερεν, ἵνα νίψῃ τοὺς κυρίους αὐτοῦ.

10. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔλεγον· μή, Πάτερ, μὴ βαρῇς ἡμᾶς. Ὁ δὲ αὐτοῖς ἀπεκρίνατο· ὁμολογῶ ὅτι δοῦλος ὑμῶν εἰμι, καὶ εὐχαριστῶ ὅτι ἀφήκατέ μοι ἐλεύθερον δουλεύειν τῷ Θεῷ· ἀλλὰ κἀγὼ νίπτω ὑμᾶς, καὶ δέξασθε τὴν μισθοφορίαν ταύτην· οἱ δὲ ἀντέλεγον μὴ καταδεχόμενοι.

11. Ὁ δὲ Γέρων διεβεβαιοῦτο αὐτοῖς λέγων, ὅτι ἐὰν μὴ δέξησθε, κάθημαι ὧδε δουλεύων ὑμῖν· καὶ φοβούμενοι αὐτόν, ἠφίουν ὃ ἐβούλετο ποιεῖν· καὶ προέπεμπον αὐτόν, ὅτε ἐπανήρχετο, μετὰ πολλῆς τιμῆς, καὶ χρειῶν πολλῶν, ἵνα ποιῇ ὑπὲρ αὐτῶν ἀγάπας, καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο ὀνομαστός, καὶ διακριτικός, καὶ ἀγαπητός.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α

ΕΝΑΣ Γέρων εἶχεν ἕνα μαθητήν, ὁ ὁποῖος ἐπολεμεῖτο μὲ λογισμοὺς πορνείας. Ὁ Γέρων παρηγορῶν αὐτὸν μὲ ὑπομονὴν τὸν παρεκάλει καὶ τοῦ ἔλεγε:

—Παιδί μου, κάμε ὑπομονήν, πόλεμος τοῦ μισοκάλου ἐχθροῦ εἶναι καὶ θὰ περάσῃ.

Ὁ ὑποτακτικὸς ὅμως, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ πάθους, ἀπήντα:

—Ἀββᾶ, δὲν δύναμαι νὰ ὑπομένω ἄλλο· θέλω νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐπιθυμίαν μου.

2. Ὅταν πλέον εἶδεν ὁ Γέρων, ὅτι δὲν ὑποχωρεῖ ὁ ὑποτακτικός του, προσεποιήθη, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁμοίως πολεμεῖται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ λέγει πρὸς τὸν μαθητήν:

—Καὶ ἐγώ, τέκνον μου, πολεμοῦμαι· ἂς ὑπάγωμεν λοιπὸν μαζί, νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν καὶ ὕστερον ἐπιστρέφομεν εἰς τὸ κελλί μας.

Εἶχε δὲ ὁ Γέρων ἕνα νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἐπῆρε μαζί του.

3. Ὅταν μετέβησαν εἰς τὸν τόπον τῆς ἁμαρτίας, λέγει ὁ Γέρων εἰς τὸν μαθητήν του:

—Μεῖνε ἔξω καὶ ἄφησέ με πρῶτα νὰ εἰσέλθω ἐγὼ εἰς τὸ δωμάτιον τῆς πόρνης.

Πράγματι, εἰσῆλθεν ὁ Γέρων καὶ λέγει πρὸς τὴν πόρνην, προσφέρων εἰς αὐτὴν τὸ νόμισμα:

—Σὲ παρακαλῶ, μὴ μιάνῃς τὸν ἀδελφόν, ποὺ θὰ ἔλθῃ τώρα μέσα εἰς τὸ δωμάτιόν σου.

Ἡ πόρνη ἔδωσε τὸν λόγον της εἰς τὸν Γέροντα, ὅτι δὲν θὰ μιάνῃ τὸν ὑποτακτικόν του. Ἐξῆλθε τότε ὁ Γέρων καὶ εἶπεν εἰς τὸν ἀδελφὸν νὰ εἰσέλθῃ.

4. Πράγματι, μόλις εἰσῆλθεν ὁ ὑποτακτικὸς εἰς τὸ δωμάτιον τῆς πόρνης, τοῦ λέγει ἡ γυναῖκα τῆς ἁμαρτίας:

—Ἀδελφέ, περίμενε ὀλίγον· ἂν καὶ εἶμαι ἁμαρτωλὴ γυναῖκα, ἐν τούτοις ἐφαρμόζω εἰς τὴν ζωήν μου κάποιον νόμον, ποὺ πρέπει αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ ἐφαρμόσωμεν καὶ οἱ δύο.

Τὸν διέταξε τότε νὰ σταθῇ εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου, καὶ νὰ κάμουν ἀπὸ πενῆντα μετανοίας.

5. Ἀφοῦ λοιπὸν ἤρχισαν νὰ κάμνουν τὰς μετανοίας, ἕκαστος εἰς τὴν γωνίαν του, καὶ εἶχον φθάσει τὰς τριάντα, κατενύγη ὁ ἀδελφὸς ἀπὸ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ λέγει ἀπὸ μέσα του· «πῶς ἔχω τὴν τόλμην νὰ προσεύχωμαι εἰς τὸν Θεόν, ἐνῷ ἑτοιμάζομαι νὰ διαπράξω μίαν τοιαύτην αἰσχρότητα;» Ἀμέσως τότε παραιτεῖται τοῦ σκοποῦ του καὶ βγαίνει γρήγορα ἀπὸ τὸ δωμάτιον τῆς ἁμαρτίας, χωρὶς νὰ μιανθῇ.

6. Ὁ Θεὸς βλέπων τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν καὶ τὸν κόπον τοῦ Γέροντος, ἠλευθέρωσε τὸν ὑποτακτικὸν ἀπὸ τὸν πορνικὸν πόλεμον. Οὕτω ἐπέστρεψαν καὶ οἱ δύο εἰς τὸ κελλὶ δοξάζοντες τὸν Θεόν.

7. Ἕνας Γέρων εἶπεν: Οἱ Πνευματικοί μας Πατέρες εἶχον συνήθειαν νὰ ἔρχωνται εἰς τὰ κελλία τῶν νέων, κατὰ τὴν ἄσκησιν, ἀδελφῶν, ποὺ ἐπεθύμουν νὰ ἀσκητεύουν μόνοι των, καὶ νὰ τοὺς ἐπισκέπτωνται. Τοῦτο δὲ τὸ ἔκαμναν ἐκ φόβου, μὴ τυχὸν κανεὶς ἐξ αὐτῶν εἶχε πειραχθῇ ἀπὸ τοὺς δαίμονας καὶ ὑπέστη βλάβην ὁ λογισμός του.

8. Ἐὰν δὲ πράγματι διεπίστωναν, ὅτι κάποιος ἀδελφὸς εἶχεν ὑποστῇ τοιαύτην βλάβην, τὸν μετέφερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου ἐτοποθετεῖτο νιπτὴρ καὶ ἐγένετο προσευχὴ ὑπὲρ τοῦ πειρασθέντος. Εἰς τὸν νιπτῆρα ἐνίπτοντο ὅλοι οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἔρριπτον, μετὰ τὴν νίψιν, τὸ ὕδωρ ἐπάνω εἰς τὸν πειρασθέντα ἀδελφόν, ὅστις ἀμέσως ἐκαθαρίζετο ἀπὸ τοὺς λογισμούς.

9. Ὁ Ἀββᾶς Μιὼς διηγήθη δι' ἕνα Μοναχόν, ὅτι ἠσκήτευεν εἰς τὴν Σκήτην, προήρχετο δὲ ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν δούλων καὶ ἦτο πολὺ διακριτικός. Κάθε χρόνον μετέβαινεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, διὰ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς κυρίους του τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Οἱ κύριοί του τὸν ὑπεδέχοντο μετὰ σεβασμοῦ καὶ τοῦ ἔβαζαν μετάνοιαν. Ὁ Γέρων, ἐν συνεχείᾳ, ἔβαζεν ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ τὸν ἔφερεν, διὰ νὰ πλύνῃ τοὺς πόδας τῶν κυρίων του.

10. Οἱ κύριοί του ὅμως, ἀπὸ σεβασμόν, ἀντέδρων εἰς τὴν ταπείνωσίν του αὐτὴν καὶ τοῦ ἔλεγον:

—Μὴ μᾶς κολάζῃς, Γέροντα, δὲν εἴμεθα ἄξιοι.

Ὁ Γέρων ἀπαντοῦσε:

—Ὁμολογῶ, ὅτι εἶμαι δοῦλος σας καὶ σᾶς εὐχαριστῶ, διότι μὲ ἀφήσατε ἐλεύθερον νὰ ὑπηρετῶ τὸν Θεόν. Ὡς ἐπικύρωσιν δὲ καὶ σύμβολον τῆς ὁμολογίας μου σᾶς πλύνω τοὺς πόδας. Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ δεχθῆτε αὐτὸ ὡς μισθοφορίαν μου.

Οἱ κύριοί του, παρὰ ταῦτα, εἶχον ἀντιρρήσεις καὶ δὲν ἐδέχοντο τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ταπεινώσεως αὐτῆς.

11. Τότε ὁ Γέρων, κάπως στενοχωρημένος, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς μετὰ σταθερότητος:

—Ἐὰν δὲν δεχθῆτε αὐτὸ τὸ διακόνημα μου, τότε θὰ παραμείνω ἐδῶ καὶ θὰ σᾶς δουλεύω ἰσοβίως.

Φοβούμενοι τὴν ἀπειλὴν αὐτὴν οἱ τέως κύριοι τοῦ Γέροντος, τὸν ἄφηναν νὰ ἐκπληρώνῃ τὴν ἐπιθυμίαν του καὶ τὸν προέπεμπον, μετὰ πολλῆς τιμῆς, ὅταν ἀνεχώρει, προσφέροντές του καὶ πολλὰ ἀγαθά, διὰ νὰ δίδῃ, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας των, ἐλεημοσύνας. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς συμπεριφορᾶς του αὐτῆς ἔγινεν ὀνομαστός, καὶ διακριτικὸς καὶ ἀξιαγάπητος.

ϛ'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΟΥΚ ὀλίγην ζημίαν ποιμὴν προξενεῖ ἑαυτῷ κοιμώμενος ἔξω τῆς μάνδρας τῶν προβάτων· ἡ γὰρ χαρὰ τῶν λύκων, ὁ τῶν ποιμένων ὕπνος.

Ἑρμηνεία

ΟΤΑΝ ὁ ποιμὴν κοιμᾶται μακρὰν ἀπὸ τὴν μάνδραν τῶν προβάτων, μεγάλην ζημίαν προξενεῖ εἰς τὸν ἑαυτόν του· διότι ἡ χαρὰ τῶν λύκων εἶναι ὁ ὕπνος τοῦ ποιμένος.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΜΑ΄

Ὅτι οἱ ἐκ Θεοῦ τὸ διδάσκειν ἐπιτραπέντες, ὅσῳ τὴν διδασκαλίαν αὐξάνειν σπουδάζουσι, τοσούτῳ καὶ πλείονος τῆς Χάριτος ἀπολαύουσι, διὸ δεῖ ἀόκνως αὐτοὺς διδάσκειν· οἱ δὲ ῥαθυμίᾳ τῶν διδασκομένων καταμελοῦντες, ἀφόρητον τὴν τιμωρίαν ὑφέξουσι· καὶ ὅτι δεῖ ἐν τῇ Μονῇ τὸν Προεστῶτα εἶναι, καὶ Δεύτερον ἔχειν τὸν τῆς προστασίας αὐτῷ συναντιλαμβανόμενον.

Ἐκεῖνοι ποὺ ἔλαβον ἐκ Θεοῦ τὴν Χάριν νὰ διδάσκουν, ὅσον περισσότερον φροντίζουν νὰ αὐξάνουν τὸν κύκλον τῶν διδασκομένων, τόσον καὶ περισσοτέραν Χάριν ἀπολαμβάνουν. Διὰ τοῦτο πρέπει οὗτοι νὰ διδάσκουν ἀκούραστα. Ἐκεῖνοι δὲ ποὺ ἀκούουν μὲ ἀδιαφορίαν τὴν διδασκαλίαν, θὰ ὑποστοῦν ἀνυπόφορον τιμωρίαν. Ὁ Προεστὼς πρέπει νὰ παραμένῃ εἰς τὴν Μονήν, καὶ νὰ ἔχῃ Δεύτερον, ὁ ὁποῖος νὰ τὸν βοηθῇ εἰς τὴν ἐπιστασίαν τῶν ἀδελφῶν.

Α΄. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Παχωμίου.

ΠΟΛΛΩΝ προσερχομένων τῷ Ἁγίῳ Παχωμίῳ ἐπὶ τῷ ποιμαίνεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ αὐξανομένων τῶν ἀδελφῶν εἰς πλῆθος μέγιστον, ἔταξέ τινας ἐξ αὐτῶν τοὺς ὀφείλοντας ἀντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ εἰς περιποίησιν τῶν ἐπισυναγομένων ἀδελφῶν καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πατὴρ ἐν ἅπασιν ὑπὸ τῆς Χάριτος ὁδηγούμενος, ἑκάστης πολιτείας κανόνας τύπους ἐδίδου.

2. Τοῖς μὲν γὰρ ἦν ἡ διὰ χειρῶν ἐργασία πρὸς διατροφήν, τοῖς δὲ ἡ πρὸς διακονίαν τῆς ἀδελφότητος λειτουργία· οἰκονόμον μὲν οὖν περὶ τῆς σωματικῆς χρείας τῆς εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς ξένους, καὶ δευτερεύοντα τούτου κατέστησε.

3. Πάντας δὲ αὐτοὺς ἑτοίμους πρὸς ἅπασαν ὑπακοὴν εἶναι παρακελεύει, μὴ ἔχειν δὲ θέλημα καρδίας ἴδιον, ἐν μηδενὶ διεκελεύετο, ἵν᾽ οὕτως καρποφορῶσι τῷ Θεῷ μᾶλλον, καὶ μὴ ἑαυτοῖς.

4. Ἀσχολουμένου δὲ αὐτοῦ πολλάκις, ἢ ἀπόντος, ὁ Δευτερεύων ἦν αὐτῷ πρὸς πᾶσαν διαγωγὴν τῆς Μονῆς, ἐκτός τινος ὑψηλοφροσύνης καὶ καυχήματος, ἐν ταπεινοφροσύνῃ πολλῇ, εἰς οἰκοδομὴν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν πάντα πράττων καὶ διατυπῶν, ἕως ἂν πολλάκις ὁ Πατὴρ πρὸς αὐτοὺς παρεγένετο.

Ἑρμηνεία

ΕΠΕΙΔΗ ἤρχοντο πολλοὶ πλησίον τοῦ Ἁγίου Παχωμίου διὰ νὰ ὑποταχθοῦν εἰς αὐτὸν καὶ νὰ διοικῶνται πνευματικῶς ὑπὸ τούτου καὶ ἐπειδή, καθημερινῶς, ηὐξάνοντο οἱ προσερχόμενοι, σχη-

ματίζοντες μέγιστον πλῆθος, δι' αὐτὸ ὁ Ἅγιος ἠναγκάσθη νὰ ἀναθέσῃ εἰς μερικοὺς ἐξ αὐτῶν τὸ διακόνημα νὰ τὸν βοηθοῦν εἰς τὴν φροντίδα καὶ περιποίησιν τῶν προσερχομένων ἀδελφῶν. Καὶ ὁ ἴδιος δὲ ὁ Πατήρ, ὁδηγούμενος ὑπὸ τῆς Χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἔδιδεν εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν τὸν ὡρισμένον κανόνα καὶ τύπον ζωῆς, μὲ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ζῇ εἰς τὴν Μοναχικὴν αὐτὴν Πολιτείαν.

2. Οὕτω εἰς ἄλλους μὲν ἐδόθη ἡ ἐντολὴ νὰ ἐκτελοῦν ἐργόχειρον διὰ τὴν διατροφήν των, εἰς ἄλλους δὲ ἀνετέθη ἡ ὑπηρεσία διὰ τὴν περιποίησιν τῆς ἀδελφότητος. Ἐπὶ πλέον ἀνέθεσεν εἰς ἕνα ἀδελφὸν καθήκοντα οἰκονόμου, διὰ νὰ προμηθεύεται τὰς ἀναγκαίας τροφὰς καὶ ἐφόδια, διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ξένων· τοῦτον κατέστησε καὶ Δευτερεύοντα, νὰ ἔχῃ δηλαδὴ τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀδελφότητος ἀμέσως μετὰ ἀπὸ αὐτόν.

3. Ὅλους δὲ αὐτοὺς τοὺς ἐδίδασκεν ὁ Ἅγιος μετ' ἐπιμονῆς καὶ τοὺς ἐπέβαλλε νὰ εἶναι ψυχικῶς ἕτοιμοι πρὸς πᾶσαν ὑπακοήν, καὶ νὰ μὴ ἔχουν, εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν, θέλημα ἰδικόν των, οὕτως ὥστε νὰ καρποφοροῦν κατὰ Θεὸν καὶ ὄχι νὰ θεραπεύουν τὰ πάθη των.

4. Ὅταν δὲ αὐτὸς πολλάκις ἦτο ἀπησχολημένος ἢ ἀπουσίαζεν, ὁ Δευτερεύων ἀνελάμβανεν ὁλόκληρον τὴν διοίκησιν τῆς Μονῆς, χωρὶς καμμίαν ὑψηλοφροσύνην ἢ καύχημα, ἀλλ' ἐνεργῶν καὶ ρυθμίζων τὰ πάντα, μὲ μεγάλην ταπεινοφροσύνην, πρὸς οἰκοδομὴν καὶ πνευματικὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν, ἕως ὅτου καὶ πάλιν ἐπανήρχετο πλησίον των ὁ Ἅγιος Παχώμιος.

Β'. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΤΩ Ἁγίῳ Ἐφραὶμ δαψιλῶς λίαν παρὰ Θεοῦ τὸ τῆς διδασκαλίας ἐδέδοτο τάλαντον, ὃ καὶ διαφερόντως ἐκεῖνος εἰς τὰς τῶν ψυχῶν αὐξάνειν τραπέζας ἀεὶ ἐσπούδαζε.

2. Καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐπισημαίνεται λέγων· ὡς ἄρα παῖς ἔτι ὢν καὶ ἐν τοῖς ἐφήβου, ἄμπελον ἴδοι τινὰ βριθομένην πολλοῖς τοῖς βότρυσι, τῆς ἑαυτοῦ γλώττης ἀναδοθεῖσαν, ἐπὶ πολύ τε ὕψος ἀρθεῖσαν, καὶ τὰ νῶτα πάσης ἐπισχοῦσαν τῆς γῆς καὶ πᾶν μὲν πτηνὸν ἐφιζάνον ἦν αὐτῇ, καὶ περιπετόμενον, καὶ τῶν βοτρύων σιτούμενον· ἡ δὲ ἄμπελος ὅσῳ μᾶλλον τοὺς βότρυας ὑπενείρετο καὶ τοὺς ὄρνιθας φιλοτίμως ἐδεξιοῦτο, τοσοῦτον πλεῖον ἔβρυε τῷ καρπῷ, καὶ πολὺν αὐτὸν ἐκυοφόρει καὶ ἄφθονον.

3. Καὶ τοῦτο μὲν αὐτός φησι περὶ ἑαυτοῦ· ἐκείνῳ δέ, τῷ Ἐφραίμ, καὶ ἄλλοι προσμαρτυροῦσι τῶν βλέπειν τὰ τοιαῦτα ἠξιωμένων.

4. Θεάσασθαί ποτε, λέγουσιν, Ἀγγέλων πληθὺν ἄνωθεν κατιόντων, καὶ τόμον, τά τε ἔνδον καὶ τὰ ἐκτὸς γεγραμμένον ἐχόντων διὰ χειρός, ἐσκόπει δὲ ἡ φανεῖσα ὄψις ἐκείνη πρὸς ἑαυτήν, τίς ποτε ἄρα τὸν τόμον ἐγχειρισθείη; Καὶ τῶν μὲν τοῦτον, τῶν δὲ ἐκεῖνον, καὶ ἄλλων μὲν ἄλλον προβαλλομένων, ὅσοι δηλαδὴ καὶ βίον εὐλαβῆ καὶ σώφρονα μετιόντες ἦσαν, τέλος, ἐπὶ τῷ Ἐφραὶμ ἁπάντων συμφωνησάντων, αὐτὸς καὶ τὸν τόμον ὑπὸ τῆς ἱερᾶς πληθύος πιστεύεται.

5. Διϋπνισθεὶς οὖν ὁ τὴν ὄψιν ἰδών, περίφοβος τὴν Ἐκκλησίαν καταλαμβάνει, καὶ τὸν Ἐφραὶμ εὑρὼν ἐν αὐτῇ διδασκαλίαις ὅτι χρησταῖς, καὶ αὐτοῦ μέλιτος ἡδυτέραις τοὺς παρόντας ἐνεστιῶντα, ταύτῃ τὸ ὄναρ συμβάλλει.

6. Καὶ ὁ μὲν ἀξίαν ὁμολογεῖ τῷ Θεῷ Χάριν· ἐξ Ἐκείνου δέ, τῷ Ἐφραὶμ οὕτως ἔσχε τὰ τοῦ λόγου ῥεῖθρα περιττῶς καὶ συντόνως, καὶ τοσοῦτον αὐτὸν ἡ τῶν ἐνθυμημάτων συνέχεια ἐπικλύζουσα ἦν, ὡς μηδὲ τὴν γλῶτταν ἱκανῶς ἔχειν ὑπηρετεῖν τῷ τάχει τῶν νοημάτων, καίτοιγε τοιαύτῃ κεχρημένον εὐροίᾳ περὶ τὸ λέγειν, καὶ οὕτως ἑτοιμότατα τὸ νοηθὲν ἀπαγγέλλουσαν, ὡς μηδὲ εἰς τάχους λόγων αὐτὴν ἀπολείπεσθαι, τῶν παρ' ἄλλοις ἐνθυμημάτων.

7. Ὥστε κἀκεῖνον λέγεταί ποτε φάναι πρὸς τὸν Θεόν, ἄνες, ὦ Δέσποτα, τὰ κύματα τῆς Χάριτός Σου. Ὑπὸ γὰρ τὴν γλῶτταν ἡ τῆς διδασκαλίας ἄβυσσος πελαγίζουσα, στέγειν αὐτὸν οὐκ εἴα λοιπόν, τῶν πρὸς τὸ λέγειν ὀργάνων οὐχ ὑπουργούντων. Ἐπέκοπτε δὲ τοὺς λόγους, ἕτερον μὲν οὐδέν, εὐχὴ δὲ μόνη καὶ ταύτην, τὰ δάκρυα.

8. Φιλανθρωπίας δὲ καὶ πτωχοτροφίας, καὶ τοῦ πρὸς πένητας οἴκτου, τοσοῦτος αὐτῷ λόγος, καὶ οὕτω τῆς ἐκείνων ἀντείχετο προστασίας, ὥστ' ἐπείπερ οἴκοθεν οὐκ εἶχε μεταδιδόναι πόθεν, ὅς γε καὶ αὐτῶν ἠπόρει τῶν ἀναγκαίων, ὃ μόνον εἶχε, τοῦτο πρὸς τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ἐκέχρητο, καὶ τῇ τῆς γλώττης σοφίᾳ καὶ τῇ συνέσει, πολλοὺς τῶν πλουσίων καὶ χεῖρα καὶ σπλάγχνα καὶ ταμιεῖα, φημί, διανοίξας, ἀφθόνως δι' αὐτῶν ἐχορήγει τοῖς δεομένοις.

9. Ἦν γὰρ οὐχ ὁ λόγος τοῦ ἀνδρὸς μόνον οἷος ψυχὰς μεταλλάξαι, καὶ μεταθέλξαι, καὶ κινῆσαι πρὸς ἔλεον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὄψις καὶ τὸ τοῦ ἤθους ἐπιεικές τε καὶ μέτριον· πολλάκις δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἐμβλέψαι ταῖς τῶν ἄλλων ψυχαῖς, ἱκανὸν πρὸς κατάνυξιν.

10. Οὕτως εἰς τὴν ἐκείνου ψυχὴν ἀρετὴ πᾶσα πεφύτευτο, ὥστε πηγὴν ἄν τις αὐτὸν καλέσειεν εἰκότως παντοδαποῖς νάμασι βρύουσαν, ἢ λειμῶνα ποικίλοις ἄνθεσι, καὶ ῥόδοις κομῶντα, ἢ καὶ οὐρανὸν ἐπὶ γῆς ἄλλον, τῶν ἄστρων πλήθει πάντοθεν ποικιλλόμενον.

11. Εἰ βούλει δὲ καὶ Παράδεισον οἷον τὸν τῆς Ἐδὲμ ἀκούεις ἀκμάζοντα, καὶ φαιδρὸν ἀεὶ καὶ μηδέποτε μαραινόμενον, ἀλλὰ φυτοῖς ἐγκάρποις καὶ ἀκηράτοις ἀείποτε θάλλοντα, πλὴν ὄφει μόνῳ τὸ παράπαν ἄψαυστον καὶ ἀνεπίβατον, τῷ πονηρῷ καὶ βασκάνῳ καὶ τῆς σωτηρίας ἐπιβούλῳ τῆς ἡμετέρας.

Ἑρμηνεία

ΕΙΣ τὸν Ἅγιον Ἐφραὶμ ὁ Θεὸς ἔδωσε πλουσιοπάροχα τὸ τάλαντον τῆς διδασκαλίας, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος ἐφρόντιζε πάντοτε νὰ αὐξάνῃ διὰ τῆς καταθέσεως αὐτοῦ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν του.

2. Αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος τὸ φανερώνει λέγων: «ὅταν ἀκόμη ἤμουν παιδὶ καὶ προσήγγιζα τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν, εἶδον κάποτε τὸ ἑξῆς περίεργον ὄνειρον· ἀπὸ τὴν γλῶσσαν μου εἶχε φυτρώσει μία ἄμπελος μὲ πολλὰ σταφύλια. Ἡ ἄμπελος αὐτὴ ὑψώθη ἐπὶ πολὺ καὶ τὰ κλαδιά της ἐκάλυψαν ὅλη σχεδὸν τὴν γῆν. Ἐπὶ τῆς ἀμπέλου αὐτῆς ἐπεκάθηντο τὰ διάφορα πτηνὰ ἢ ἐπέτων ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον, τρεφόμενα ἀπὸ τὰ σταφύλια τῆς ἀμπέλου. Ἡ ἄμπελος ὅσον περισσότερον ἐφιλοξένει τὰ πτηνὰ αὐτὰ καὶ ὅσον περισσότερον αὐτὰ τὰ πτηνὰ τῆς κατατρυγοῦσαν τὰ σταφύλια, τόσον περισσότερον ἐκαρποφόρει καὶ ἐγέμιζεν ἀπὸ νέα ἀφθονώτερα σταφύλια».

3. Καὶ αὐτὸ μὲν τὸ ὄνειρον, ποὺ ἀνεφέρετο εἰς τὸν ἑαυτόν του, τὸ εἶδεν ὁ ἴδιος. Καὶ ἄλλοι ὅμως διορατικοὶ ἄνθρωποι, ποὺ ἠξιώθη-

σαν νὰ βλέπουν τοιαῦτα ἀποκαλυπτικὰ ὄνειρα, διαβεβαιοῦν, ὅτι εἶδον θαμασίας περὶ τοῦ Ἐφραὶμ ἀποκαλύψεις. Ἕνας ἐξ αὐτῶν ἀνέφερε τὴν ἑξῆς χαρακτηριστικὴν ἀποκάλυψιν:

4. «Εἶδε κάποτε πλῆθος Ἀγγέλων, ποὺ κατήρχετο πρὸς τὴν γῆν ὑψηλὰ ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Οὗτοι ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖρας των ἕνα βιβλίον, ποὺ ἦτο γραμμένον καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. Μεταξύ των δὲ οἱ Ἅγιοι αὐτοὶ Ἄγγελοι συνεζήτουν εἰς ποῖον νὰ ἐμπιστευθοῦν τὸ οὐρανόγραπτον αὐτὸ βιβλίον, ἐξ ἐκείνων βεβαίως, ποὺ εἶχον σώφρονα καὶ εὐλαβῆ ζωήν. Τέλος ὅλοι συνεφώνησαν νὰ ἐπιδοθῇ τὸ βιβλίον εἰς τὸν Ἐφραίμ. Πράγματι τὸ Ἅγιον αὐτὸ πλῆθος τῶν Ἀγγέλων ἐμπιστεύεται εἰς χεῖρας τοῦ Ἐφραὶμ τὸ βιβλίον αὐτό».

5. Ὅταν ἐξύπνησεν αὐτὸς ποὺ εἶδε τὸ ἀποκαλυπτικὸν αὐτὸ ὅραμα, προσέρχεται γεμᾶτος φόβον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· καὶ τί βλέπει εἰς τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον τόπον; Εἶδε τὸν Ἐφραὶμ ποὺ ἔτρεφε πνευματικῶς τοὺς παρισταμένους μὲ διδασκαλίας ὠφελίμους κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ γλυκυτέρας μέλιτος κατὰ τὴν ἔκφρασιν καὶ ὡραιολόγον διατύπωσιν. Ἡ πραγματικότης αὐτὴ ἐστάθη καὶ ἡ βάσις τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἐνυπνίου.

6. Καὶ ὁ μὲν εὐχαριστεῖ ἐπαξίως τὸν Θεὸν διὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν χάριν τῆς ἀποκαλύψεως· ὁ δὲ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπλούτησε τὸν Ἐφραὶμ εἰς ἔντασιν λόγου καὶ εὐφράδειαν, καὶ τόσον πολὺ κατεκλύσθη ὁ νοῦς του ἀπὸ τὸν θησαυρὸν τῶν ὑψηλῶν σκέψεων, ὥστε ἡ γλῶσσα του δὲν ἐπρολάμβανε νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ταχύτητα τῶν νοημάτων, ἂν καὶ ἐχρησιμοποίει τόσον πλούσιον λεξιλόγιον, καὶ μὲ τοσαύτην ἐπιτυχίαν ἀπέδιδε τὸ νοούμενον, ὥστε ἠδύνατο νὰ λέγῃ περισσότερα καὶ ἐκφραστικώτερα συντομώτερον ἀπὸ ὅσον χρόνον ἐχρειάζοντο ἄλλοι διὰ νὰ σκεφθοῦν.

7. Καὶ ὁ ἴδιος δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ᾐσθάνετο εἰς τὸν ψυχικόν του κόσμον τὸν κατακλυσμὸν τῶν θείων αὐτῶν χαρισμάτων, ὥστε, καθὼς λέγουν ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν, εἶπε κάποτε πρὸς τὸν Θεόν· «Ὦ Δέσποτά μου, συγκράτησε τὰ κύματα τῆς Χάριτός Σου». Τὸ ἔλεγε δὲ αὐτό, διότι κάτω ἀπὸ τὴν γλῶσσαν του ὑπῆρχε πέλαγος διδασκαλίας, ὡς ἄβυσσος, καὶ δὲν τὸν ἄφηνε νὰ ὑπομένῃ· τὰ δὲ ὄργανα τοῦ προφορικοῦ λόγου δὲν ἐπρόφθαναν νὰ ὑπηρετήσουν αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν νοημάτων, ὡς εἴπομεν. Τίποτε δὲ ἄλλο δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ τὸν κάμῃ νὰ διακόψῃ τὴν ὁμιλίαν του παρὰ μόνον ἡ προσευχὴ καὶ ταύτην πάλιν τὰ δάκρυα.

8. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν διατροφὴν τῶν πτωχῶν καὶ τὸν οἶκτον πρὸς τοὺς δυστυχεῖς δὲν ὑστέρησε καθόλου, καθὼς λέγουν, ἀλλὰ ἀνταπεκρίνετο κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον εἰς τὸ καθῆκον τῆς προστασίας των· ἐπειδὴ βεβαίως ἐξ ἰδίων του δὲν εἶχε τὸν τρόπον πῶς νὰ τοὺς βοηθήσῃ, διότι καὶ αὐτὸς ἦτο πάμπτωχος καὶ ἀκτήμων, αὐτὸ μόνον ἐχρησιμοίησε διὰ τὴν φροντίδα καὶ σωτηρίαν των· μὲ τὴν

σοφίαν, δηλαδή, καὶ τὴν σύνεσιν τῆς γλώσσης του, ἐπέτυχε νὰ συγκινήσῃ πολλοὺς ἐκ τῶν πλουσίων, ὥστε οὗτοι νὰ ἀνοίξουν τὰ σπλάγχνα των πρὸς συμπάθειαν τῶν πτωχῶν καὶ μετὰ ταῦτα τὰ ταμεῖα των, διὰ νὰ δώσουν ἐλεημοσύνην. Τοιουτοτρόπως, δι' αὐτῶν τῶν πλουσίων ἔδιδε μὲ ἀφθονίαν εἰς αὐτούς, ποὺ εἶχον ἀνάγκην.

9. Διότι δὲν ἦτο μόνον ἡ ὁμιλία τοῦ Ἁγίου ἀνδρὸς ἱκανὴ νὰ ἀλλάξῃ ψυχικὰς διαθέσεις, καὶ κυριολεκτικῶς νὰ μαγεύσῃ τοὺς ἀκροατάς του καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ πρὸς ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ ἐβοήθει πρὸς τοῦτο καὶ ἡ μορφή του καὶ ἡ γλυκύτης τῆς ἐκφράσεώς του καὶ ἡ μετριοφροσύνη του. Πολλάκις μάλιστα τοιαύτην ἐπίδρασιν ἐξήσκει διὰ τῆς φυσιογνωμίας του, ὥστε καὶ μόνον νὰ ἔβλεπε τοὺς ἄλλους, προεκάλει εἰς τὰς ψυχάς των κατάνυξιν.

10. Τόσον δὲ πλουσίως εἰς τὴν ψυχήν του εἶχε φυτευθῆ καὶ καρποφορήσει κάθε ἀρετή, ὥστε δὲν θὰ ἔσφαλλε κανείς, ἐὰν τὸν ὠνόμαζε πηγὴν ἀναβρύουσαν παντὸς εἴδους ἰάματα, ἢ λειβάδι στολισμένον μὲ ποικιλόχρωμα ἄνθη καὶ ρόδα· ἢ ἀκόμη, καὶ δεύτερον οὐρανὸν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καταστόλιστον ἀπὸ παντοῦ μὲ πλήθη ἀστέρων.

11. Ἐὰν θέλῃς δὲ ἀκόμη, ἡ ψυχὴ τοῦ Ἁγίου Ἐφραὶμ ὡμοίαζε καὶ μὲ Παράδεισον, ὅπως ἀκοῦς ὅτι ἤκμαζε κάποτε ἐκεῖνος εἰς τὴν Ἐδέμ, ὁλάνθιστος καὶ χαρούμενος πάντοτε, καὶ χωρὶς ποτὲ νὰ μαραίνεται, ἀλλὰ διαρκῶς στολισμένος μὲ καρποφόρα καὶ ἀμάραντα φυτά. Ἀπὸ τὸν Παράδεισον δὲ τῆς ψυχῆς τοῦ Ἁγίου Ἐφραὶμ ἔλειπεν ὁ ὄφις, ποὺ φθονεῖ καὶ ἐπιβουλεύεται τὴν σωτηρίαν μας, καὶ ὅστις καθόλου δὲ τὸν ἤγγισε καὶ δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὴν ψυχήν του.

Γ'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΓΕΡΩΝ τις ἦν ἐν Σκήτει, πεπονηκὼς μὲν ἐν τῷ σωματικῷ, οὐκ ἀκριβὴς δὲ ἐν τοῖς λογισμοῖς· ἀπῆλθεν οὖν εἰς τὸν Ἀββᾶν Ἰωάννην, καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῆς λήθης· καὶ ἀκούσας παρ' αὐτοῦ λόγον, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν κέλλαν· καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπελάθετο τοῦ λόγου, οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης.

2. Καὶ πάλιν ἀπῆλθε, καὶ ἠρώτησεν αὐτόν· καὶ ἀκούσας τὸν λόγον ὑπέστρεψεν. Ὡς δὲ ἔφθασεν εἰς τὸ κελλίον, πάλιν ἐπελάθετο· καὶ πάλιν ἐπαναστρέψας, ἠρώτησε, καὶ ἐπανελθὼν ἐπελάθετο· καὶ τοῦτο πολλάκις γέγονε, καὶ οὕτως ὁ Γέρων ὑπὸ τῆς λήθης ἐκυριεύετο.

3. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὑπαντήσας τῷ Ἀββᾷ Ἰωάννῃ, εἶπεν· οἶδας, Ἀββᾶ, ὅτι πάλιν ἐπελαθόμην ὅ μοι εἴρηκας; ἀλλ' ἵνα μὴ καὶ ἔτι ὀχλήσω σοι, οὐκ ἦλθον.

4. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· ὕπαγε ἅψαι λύχνον· καὶ ἧψε. Εἶπε δὲ αὐτῷ πάλιν· φέρε ἄλλους λύχνους, καὶ ἅψον ἐξ αὐτοῦ· καὶ ἐποίησεν οὕτως. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης· μή τίποτε ἐβλάβη ὁ λύχνος ὅτι ἀνῆψας ἐξ αὐτοῦ καὶ ἄλλους λύχνους; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· οὐχί.

5. Καὶ λέγει ὁ Γέρων· οὕτως οὐδὲ Ἰωάννης, ἐὰν ἡ Σκῆτις ὅλη ἔρχεται πρός με, οὐ μή με ἐμποδίσει ἀπὸ τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ· τοίνυν ὅτε θέλεις, ἔρχου, μηδὲν διακρινόμενος. Καὶ οὕτω διὰ τῆς ὑπομονῆς ἀμφοτέρων ἦρε τὴν λήθην ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ Γέροντος.

6. Αὕτη δὲ ἦν ἡ ἐργασία τῶν Σκητιωτῶν· διδόναι προθυμίαν τοῖς πολεμουμένοις καὶ βιαζομένοις ἑαυτοὺς εἰς τὸ κερδῆσαι ἀλλήλους εἰς τὸ ἀγαθόν.

Ἑρμηνεία

ΕΖΗ κάποτε εἰς μίαν Σκήτην ἕνας Γέρων· οὗτος εἶχε μὲν κοπιάσει, κατὰ τὴν σωματικὴν ἄσκησιν, δὲν διεκρίνετο ὅμως διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν προσοχὴν τῶν λογισμῶν του. Κάποτε λοιπὸν ὁ Γέρων αὐτὸς μετέβη πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἰωάννην καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ τί εἶναι λήθη. Ἀφοῦ ἤκουσε καὶ ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ὑποθέσεως, ποὺ ἐζήτει, ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς τὸ κελλί του· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐλησμόνησε τὴν διδασκαλίαν, ποὺ τοῦ ἀνέπτυξεν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης.

2. Καὶ πάλιν λοιπὸν μετέβη καὶ τὸν ἠρώτησεν· ἀκούσας δὲ τὴν διδασκαλίαν ἐπέστρεψεν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν, μόλις ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κελλί του, ἐλησμόνησεν ὅσα ἤκουσεν. Ἐν τῇ ἐπιμονῇ του νὰ συγκρατήσῃ ὅσα ἔλεγε περὶ λήθης ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης, μετέβη ἐκ νέου πρὸς τὸν Ἀββᾶ Ἰωάννην καὶ ἐπέστρεψεν. Αὐτὸ τὸ ἔκαμε πολλὰς φοράς, διότι τὸν ἐνικοῦσεν ἡ λησμοσύνη.

3. Μετὰ ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν συνήντησε τυχαίως τὸν Ἀββᾶν Ἰωάννην καὶ τοῦ εἶπε:

—Γνωρίζεις, Ἀββᾶ μου, ὅτι ἐλησμόνησα αὐτό, ποὺ μοῦ εἶπες, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ σὲ ἐνοχλήσω, δὲν ξαναῆλθα νὰ σὲ ἐρωτήσω;

4. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης τοῦ λέγει:

—Πήγαινε νὰ ἀνάψῃς ἕνα λυχνάρι.

Ὁ Γέρων μετέβη καὶ ἤναψεν ἕνα λυχνάρι. Τότε ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης τοῦ λέγει πάλιν:

—Φέρε τώρα ἄλλους λύχνους καὶ ἄναψέ τους ἀπὸ τὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ λυχναριοῦ.

Πράγματι, ἀφοῦ ὁ Γέρων ἐξετέλεσε καὶ αὐτὴν τὴν ἐντολήν, ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης τὸν ἐρωτᾷ:

—Γέροντα, ἔπαθε τίποτε ὁ πρῶτος λύχνος, ἐπειδὴ ἄναψες ἀπὸ τὸ φῶς του καὶ ἄλλα λυχνάρια;

—Ὄχι—ἀπήντησεν ὁ Γέρων.

5. Τότε ὁ Ἀββᾶς Ἰωάννης διετύπωσε τὸ ἐπαγωγὸν συμπέρασμα:

—Τὸ ἴδιον συμβαίνει, Γέροντά μου, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν· καὶ ἂν ἀκόμη ἔρχεται πρὸς ἐμὲ ὅλη ἡ Σκήτη, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἐξαντλήσῃ τὴν εἰς ἐμὲ ἐνέργειαν τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν καὶ σὺ νὰ ἔρχεσαι, ὁπόταν θέλῃς, χωρὶς νὰ σκέπτεσαι τίποτε.

Τοιουτοτρόπως διὰ τῆς ὑπομονῆς, ποὺ ἔδειξαν καὶ οἱ δύο, ὁ μὲν Ἀββᾶς Ἰωάννης νὰ νουθετῇ χωρὶς νὰ κουράζεται καὶ ὁ Γέρων νὰ προσέρχεται, διὰ νὰ κατανικᾷ τὸ ἐμπόδιον τῆς ψυχῆς του, ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς καὶ ἔφυγεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Γέροντος ἡ λησμοσύνη.

6. Αὐτὴ δὲ ἀκριβῶς ἦτο καὶ ἡ ἐργασία τῶν Πατέρων τῆς Σκήτης· νὰ ἐμπνέουν δηλαδὴ προθυμίαν εἰς ὅσους ἐπολεμοῦντο ἀπὸ τὸ κακὸν καὶ ἠγωνίζοντο νὰ κερδίσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον εἰς τὸ ἀγαθόν.

Δ'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΜΗ ἐπιθύμει ἄρχειν ψυχῶν, μήπως οὔπω ἐπέβης τῶν τῆς ἀπαθείας μέτρων καὶ σεαυτὸν βλάψῃς καὶ τοὺς ἑπομένους σοι· εἰ δὲ ἄκων ὑπὸ Θεοῦ εἰς τοῦτο κατέστης, φροντίδα ποιοῦ, οὐχ ἵνα τὰ σὰ θελήματα πράττῃς, ἀλλὰ τοῦ ἐμπιστεύσαντός σοι τῶν λογικῶν προβάτων τὴν ἐπιμέλειαν· μέγαν γὰρ κίνδυνον ἔχει τὸ καταφρονητικῶς καὶ ἠμελημένως φροντίζειν τῶν ὑποτεταγμένων.

2. Χρὴ γὰρ τὸν Ἡγούμενον ἐπιστημονικώτατον εἶναι, καὶ διεγηγερμένον πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀρχομένων· καὶ κατανοεῖν καὶ γινώσκειν ἑκάστου, καὶ βῆμα, καὶ κίνημα, καὶ στολισμόν, καὶ τὰ ἀπρεπῆ διελέγχειν, χειραγωγεῖν πρὸς τὰ βέλτιστα, καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν συντείνοντα ὑποτιθέναι τοῖς ἀδελφοῖς, ἄχρι καὶ τῶν σμικροτάτων.

3. Καὶ τοῖς ῥαθύμοις τὰς ἠπειλημένας τιμωρίας διαμαρτύρεσθαι, ἵνα τεῖχος γενόμενα, εἴργωσι τὸν αἴτιον ἀπὸ τοῦ ἐναντίου· οὕτως οἱ λύκοι καθορῶντες τὴν τοῦ Ποιμένος ἐπιμέλειαν, φεύξονται πόῤῥω τῆς τῶν λογικῶν προβάτων ἀγέλης.

4. Ἀληθῶς γὰρ οὐδὲν οὕτως ἀνάγει ψυχὴν πρὸς σωτηρίαν, καὶ νεανικωτέραν πρὸς τοὺς πόνους καθίστησιν, ὡς τὸ εὑρεῖν διδάσκαλον ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀρετὴν παιδεύοντα καὶ κηρύττοντα, κατὰ τὸν λέγοντα· «ἀπ' ἐμοῦ ὄψεσθε, καὶ οὕτω ποιήσετε».

Ἑρμηνεία

ΜΗ ἐπιθυμῇς νὰ διοικῇς ψυχάς, μήπως δὲν ἔφθασες ἀκόμη εἰς μέτρα ἀπαθείας καὶ τοιουτοτρόπως ζημιώσῃς τὸν ἑαυτόν σου καὶ τοὺς ὑποτακτικούς σου. Ἐὰν δὲ εἰς τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως ψυχῶν κατεστάθης παρὰ τὴν θέλησίν σου, διότι τοῦτο ἦτο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, φρόντιζε νὰ μὴ ἐκτελῇς τὰ θελήματά σου, ἀλλὰ μόνον τὸ θέλημα ἐκείνου, ποὺ σοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν φροντίδα τῶν λογικῶν προβάτων· διότι ἐνέχει μέγιστον κίνδυνον τὸ νὰ φροντίζῃ κανεὶς διὰ τοὺς ὑποτακτικούς του μὲ ἀμέλειαν καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὸ καθῆκον.

2. Πρέπει λοιπὸν ὁ Ἡγούμενος νὰ εἶναι βαθὺς γνώστης τῶν καθηκόντων του καὶ τῆς ἀποστολῆς του, ὅπως ὁ ἐπιστήμων γνωρίζει τὴν ἐπιστήμην του, καὶ νὰ εἶναι ἄγρυπνος ἡ προσοχή του διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ὑποτακτικῶν του· πρέπει νὰ γνωρίζῃ καλῶς καὶ νὰ ἀντιλαμβάνεται μὲ ἀκρίβειαν καὶ λεπτομέρειαν τὴν ψυχικὴν κατάστασιν ἑνὸς ἑκάστου ἀπὸ τὸ βῆμα του, τὰ κινήματά του, καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐνδύεται, νὰ ἐλέγχῃ δὲ ὅσα ἀπρεπῆ βλέπει, καὶ νὰ τοὺς ὁδηγῇ, ὅπως τὸν τυφλὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα, πρὸς τὰ τελειότερα, ἐν γένει. Τέλος νὰ ὑποδεικνύῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅλα, ὅσα συντελοῦν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των, μέχρι καὶ τῶν τελευταίων ἀκόμη λεπτομερειῶν.

3. Τοὺς ραθύμους πρέπει νὰ διεγείρῃ πρὸς ἐργασίαν πνευματικήν, ὑπενθυμίζων πρὸς αὐτοὺς τὰς τιμωρίας, ποὺ ἔχουν ἀπειληθῆ ὑ-

πὸ τῶν Πατέρων κατὰ τῶν παραβαινόντων τὰ καθήκοντά των, ὥστε τὸ τοιοῦτον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τεῖχος, ποὺ θὰ προστατεύσῃ τὸν αἴτιον τῆς ραθυμίας ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ὅταν ἐνεργῇ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ Ἡγούμενος, τότε καὶ οἱ λύκοι, βλέποντες τὴν ἄγρυπνον φροντίδα τοῦ Ποιμένος, θὰ φύγουν πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ κοπάδι τῶν λογικῶν προβάτων.

4. Πράγματι, τίποτε δὲν ὁδηγεῖ ἀσφαλέστερον τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, καὶ τίποτε δὲν τὴν καθιστᾷ νεανικωτέραν καὶ ρωμαλεωτέραν πρὸς τοὺς κόπους τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς, ἀπὸ τὸ νὰ εὕρῃ ὁ ἄνθρωπος διδάσκαλον, ποὺ νὰ διδάσκῃ μὲ τὸ ἔργον καὶ τὸν λόγον του τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ κηρύττῃ ἐμπράκτως τὸ ἀγαθόν, συμφώνως καὶ πρὸς τὸ ρητόν, «ὅ,τι βλέπετε νὰ κάμνω ἐγώ, θὰ κάμνετε καὶ σεῖς» (Κριταὶ ζ΄ 17).

Ε΄. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ἜΛΕΓΕΝ ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας τοῖς μετ' αὐτοῦ ἀδελφοῖς· βλέπετε, ἀδελφοί, μὴ ἀμελήσητε φυλάξαι τὰς ἐντολάς μου· ἐπεί, συγχωρήσατέ με, οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς εἶναι μετ' ἐμοῦ.

2. Ἐὰν δὲ φυλάξητε καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ἐν τῷ φανερῷ, ἐγὼ λόγον τῷ Θεῷ δίδωμι ὑπὲρ ὑμῶν· ἐὰν δὲ μὴ φυλάξητε, ἀπαιτήσει ὑμᾶς λόγον ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀμελείας, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐμῆς καταργίας.

3. Ὅστις δὲ φυλάξῃ τὰς ἐντολάς μου καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ἐν τῷ φανερῷ καὶ ὁ Δεσπότης Θεὸς φυλάξει αὐτὸν ἀπὸ παντὸς κακοῦ· καὶ σκεπάσει αὐτὸν ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ ἐρχομένου, εἴτε κρυπτοῦ εἴτε φανεροῦ.

4. Ὁ αὐτὸς εἶπεν· ἐὰν οἰκῶσι μετὰ σοῦ ἀδελφοί, φρόντισον αὐτῶν ἐν στρυφνότητι, ἐὰν ἀκούωσί σου, εἰδώς, ὅτι λόγον δώσεις τῷ Θεῷ περὶ αὐτῶν.

Ἑρμηνεία

Ὁ ΑΒΒΑΣ Ἡσαΐας ἔλεγε πρὸς τοὺς ὑποτακτικούς του:

—Ἀδελφοί μου, μὴ ἀμελήσετε νὰ φυλάξετε καὶ νὰ ἐφαρμόσητε τὰς ἐντολάς, ποὺ σᾶς δίδω, διότι, καὶ σᾶς ζητῶ συγχώρησιν δι' αὐτὸ ποὺ σᾶς λέγω, δὲν θὰ σᾶς ἐπιτρέψω νὰ παραμείνετε μαζί μου.

2. Ἐὰν τηρήσητε τὰς ἐντολάς μου, καὶ κρυφὰ καὶ φανερά, ἐγὼ τότε θὰ δώσω λόγον εἰς τὸν Θεὸν διὰ σᾶς. Ἐὰν ὅμως δὲν τηρήσητε τὰς ἐντολὰς αὐτάς, τότε ὁ Θεὸς θὰ σᾶς ζητήσῃ λόγον καὶ διὰ τὴν ἀμέλειάν σας, ἀλλὰ καὶ διότι κατηργήσατε τὴν διδασκαλίαν μου.

3. Ὅποιος, τέλος, φυλάξει καὶ ἐφαρμόσει τὰς ἐντολάς μου, κρυφὰ καὶ φανερά, τότε καὶ ὁ Δεσπότης Θεὸς θὰ τὸν προστατεύσῃ ἀπὸ κάθε κακόν, καὶ θὰ τὸν σκεπάσῃ ἀπὸ τοὺς διαφόρους πειρασμούς, ποὺ ἐπιτίθενται, εἴτε μὲ κρυφὸν τρόπον, εἴτε μὲ φανερόν.

4. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶπεν:

—Ἐὰν συγκατοικοῦν μαζί σου ἀδελφοί, νὰ φροντίζῃς δι' αὐτοὺς μὲ αὐστηρότητα, χωρὶς νὰ τοὺς δίδῃς θάρρος, ἐὰν βεβαίως σὲ ἀκούουν καὶ ἐφαρμόζουν τὰς ὑποδείξεις σου, διότι πρέπει νὰ γνωρίζῃς, ὅτι θὰ δώσῃς λόγον εἰς τὸν Θεὸν δι' αὐτούς.

ϛ'. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

Ὁ ΛΑΛΩΝ ὀρθῶς ὀφείλει καὶ αὐτὸς ὡς παρὰ Θεοῦ λαμβάνειν τὰ ῥήματα· ἡ γὰρ ἀλήθεια οὐ τοῦ λαλοῦντος ἐστίν, ἀλλὰ τοῦ ἐνεργοῦντος Θεοῦ.

2. Κελεύειν ἀδελφοῖς λαχών, φύλαττε τὴν τάξιν σου, καὶ μὴ διὰ τοὺς ἀντιλέγοντας παρασιωπήσῃς τὰ δέοντα.

3. Ἐν οἷς μὲν γὰρ ἂν ὑπακούσωσι, μισθὸν ἕξεις ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἀρετῆς· ἐν οἷς δὲ παρακούσωσι, πάντως ἀφήσεις αὐτοῖς, καὶ λήψει τὰ ἴσα παρὰ τοῦ εἰρηκότος· «Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν».

Ἑρμηνεία

ΕΚΕΙΝΟΣ, ὁ ὁποῖος διδάσκει ὀρθῶς, ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ ἐφαρμόζῃ καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν του αὐτὰ ποὺ διδάσκει τοὺς ἄλλους, ὡς νὰ λαμβάνῃ τὴν ἐντολὴν κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι ἡ ἀλήθεια, ποὺ διδάσκει, δὲν εἶναι ἔμπνευσις καὶ κατόρθωμα αὐτοῦ ποὺ ὁμιλεῖ, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἐνεργεῖ διὰ μέσου αὐτοῦ ποὺ ὁμιλεῖ.

2. Ἐὰν σοῦ ἀνέθεσαν νὰ διοικήσῃς ἀδελφούς, πρόσεξε τὴν τάξιν σου, καὶ νὰ μὴ σιγήσῃς ἀπέναντι αὐτῶν ποὺ πεισμόνως ἀντιλέγουν εἰς τὰς συμβουλάς σου, ἀλλὰ νὰ τοὺς ὑποδείξῃς τὰ πρέποντα.

3. Ἔχε δὲ ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι εἰς ὅσα σὲ ὑπακούσουν, θὰ ἔχῃς σὺ τὸν μισθὸν διὰ τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς, ποὺ θὰ πραγματοποιήσουν ἐκ τῶν λόγων σου· εἰς ὅσα πάλιν σοῦ παρακούσουν, μὴ ἀνησυχῇς· σὺ πάντως νὰ τοὺς συγχωρήσῃς, διὰ τὴν παρακοήν των, καὶ θὰ πάρῃς τὸν μισθὸν τῆς πνευματικῆς σου ἐργασίας, ἀπὸ Ἐκεῖνον, ποὺ εἶπε· «ἐὰν σεῖς συγχωρῆτε ἐξ ὅλης καρδίας τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ποὺ μὲ τὰς πράξεις των, σᾶς ἐλύπησαν, τότε καὶ ὁ Πατήρ σας ὁ οὐράνιος θὰ συγχωρήσῃ τὰς ἰδικάς σας ἁμαρτίας! Ἐὰν ὅμως σεῖς δὲν συγχωρήσητε ἐκείνους, ποὺ σᾶς ἔβλαψαν, τότε οὔτε καὶ ὁ Πατήρ σας θὰ συγχωρήσῃ τὰ ἰδικά σας ἁμαρτήματα» (Ματθ. ϛ' 14—15).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΜΒ'

Ὅτι οὐ δεῖ τινα τοὺς μὴ ὑποκειμένους αὐτῷ διδάσκειν ἢ ἐλέγχειν, κἂν ἁμαρτάνωσιν, εἰ μὴ παρ' αὐτῶν αἰτηθῇ· ἀλλ' οὐδὲ ἀδικουμένοις διεκδικεῖν.

Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ διδάσκῃ ἢ νὰ ἐλέγχῃ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν ἐξουσίαν του, ἔστω καὶ ἐὰν ἁμαρτάνωσιν, ἐκτὸς ἐὰν ἤθελε ζητηθῇ τοῦτο ἀπὸ αὐτούς· ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν ὑπεράσπισιν των, ὅταν ἀδικοῦνται.

Α'. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΜΑΧΗΣΑΤΟ ποτε Παΐσιος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καθεζομένου ἐκεῖ τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ αἷμα ἀπὸ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καταῤῥυῆναι, καὶ οὐδὲν τὸ σύνολον ἐλάλησεν ὁ Γέρων αὐτοῖς.

2. Εἰσῆλθεν οὖν ὁ Ἀββᾶς Ἀνούβ, καὶ ἰδὼν αὐτοὺς λέγει τῷ Ἀββᾷ Ποιμένι· διατὶ ἀφῆκας τοὺς ἀδελφοὺς μαχομένους μηδὲν λαλήσας αὐτοῖς; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἀδελφοί εἰσι καὶ πάλιν εἰρηνεύουσι. Καὶ λέγει ὁ Ἀββᾶς Ἀνούβ· οἶδας ὅτι οὕτως ἐποίησαν, καὶ λέγεις πάλιν εἰρηνεύουσιν;

3. Ἔφη ὁ Γέρων· θὲς εἰς τὴν καρδίαν σου ὅτι οὐκ ἤμην ὧδε· πρὸς γὰρ τὸν Θεὸν ἀποβλέπων ὁ Γέρων, οὐδὲ προσέσχε τοῖς παρ' αὐτῶν γινομένοις, ὡς μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ.

4. Ἔπεμψεν ἡ Ἀμμᾶς Σάῤῥα πρὸς τὸν Ἀββᾶν Παφνούτιον λέγουσα· ἔργον ἐποίησας Θεοῦ, ἐάσας ἀτιμασθῆναι τὸν ἀδελφόν σου; Καὶ εἶπεν ὁ Γέρων· ὡς ἔργον Θεοῦ ποιῶν, πρᾶγμα μετά τινος οὐκ ἔχω.

5. Ἠρωτήθη Γέρων· καλόν ἐστι μεσάσαι ἀντιλογίαν ἀδελφῶν; καὶ ἀπεκρίθη· φεῦγε τὰ τοιαῦτα· γέγραπται γὰρ διὰ τὸν δίκαιον· «βαρύνων τὰ ὦτα, ἵνα μὴ ἀκούσῃ κρίσιν αἵματος, καμμύων τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα μὴ ἴδῃ ἀδικίαν».

6. Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος, ὅτι ξένος Μοναχὸς εἰς ἀλλοτρίαν χώραν μηδὲν μεσαζέτω, καὶ ἀναπαύεται.

7. Παρέβαλέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Μακάριος τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ· καὶ ὁμιλήσας αὐτῷ, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Σκῆτιν. Ἦλθον δὲ οἱ Πατέρες εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ· καὶ ὡς ἐλάλουν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Γέρων· ἔφην τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, ὡς οὐκ ἔχω προσφορὰν ἐν τῷ τόπῳ ὑμῶν.

8. Καὶ ἤρξαντο οἱ Πατέρες λαλεῖν περὶ ἄλλων· καὶ οὐκ ἠρώτησαν τὴν ἀπόκρισιν μαθεῖν παρὰ τοῦ Γέροντος· οὔτε ὁ Γέρων αὐτοῖς εἶπε.

9. Τοῦτο γὰρ καί τις τῶν Πατέρων ἔλεγεν, ὅτι ἐὰν ἴδωσιν οἱ Πατέρες ὅτι

λανθάνει τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ ἐρωτῆσαι περὶ πράγματος ὠφελοῦντος αὐτοῖς, βιάζονται ἑαυτοὺς εἰπεῖν τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου· εἶτα, ἐὰν μὴ ἀναγκασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, οὐκέτι λαλοῦσι τὸν λόγον, ἵνα μὴ εὑρεθῶσι μὴ ἐπερωτώμενοι καὶ λαλοῦντες, καὶ ὡς ἀργολογία εὑρίσκεται.

10. Ἀδελφὸς ἠρώτησε Γέροντα λέγων· ἐὰν οἰκῶν μετὰ ἀδελφῶν ἴδω πρᾶγμα παρὰ τὸ πρέπον, θέλεις λαλήσω; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· ἐάν εἰσι μείζονές σου, ἢ συνηλικιῶταί σου, σιωπῶν μᾶλλον ἔχεις ἀνάπαυσιν· ἐν τούτῳ γὰρ σεαυτὸν ἐλάσσω ποιεῖς καὶ ἀμέριμνον.

11. Λέγει ὁ ἀδελφός· τί οὖν ποιήσω, Πάτερ; ταράσσουσι γάρ με τὰ πνεύματα. Ἔφη ὁ Γέρων· εἰ κάμνεις, ὑπόμνησον ἅπαξ ταπεινοφρονῶν· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσωσί σου, ἄφες τὸν κόπον σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καταλιπὼν τὸ ἴδιον θέλημα.

12. Πρόσεχε δὲ μὴ ἐκφανῇς, ὅπως γένηται κατὰ Θεὸν ἡ μέριμνά σου· ὡς δὲ ὁρῶ, καλὸν μᾶλλον σιωπᾶν.

Ἑρμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ διεπληκτίσθησαν ὁ Παΐσιος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, τόσον πολύ, ὥστε ἔτρεχεν αἷμα ἀπὸ τὰ κεφάλια των· μαζί των ἐκάθητο καὶ ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν, ὁ ὁποῖος οὔτε μίαν λέξιν δὲν τοὺς εἶπε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διαμάχης.

2. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰσῆλθεν ὁ Ἀββᾶς Ἀννούβ, ὅστις, μόλις τοὺς εἶδε, λέγει πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα:

—Εὐλογημένε, διατὶ ἄφησες τοὺς ἀδελφοὺς νὰ μαλώσουν, χωρὶς νὰ τοὺς εἰπῇς ἕνα λόγον;

—Ἀδελφοὶ εἶναι καὶ πάλιν θὰ συμφιλιωθοῦν—εἶπεν ὁ Γέρων.

—Βλέπεις, ὅτι ἔχουν καταιματωθῆ καὶ λέγεις πῶς θὰ συμφιλιωθοῦν πάλιν;—εἶπεν ἐκ νέου, ὁ Ἀββᾶς Ἀννούβ.

3. Ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν, ἀποκαλύπτων τὴν αἰτίαν τῆς σιωπῆς, εἶπε:

—Βάλε εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅτι δὲν ἤμουν ἐδῶ.

Πράγματι ὁ Γέρων εἶχεν ἐστραμμένον τὸν νοῦν του καὶ τὴν καρδίαν του πρὸς τὸν Θεόν, καὶ δὲν ἀντελήφθη τὰ συμβαίνοντα· τοῦτο δὲ συνέβη ἐπειδὴ οἱ φιλονεικήσαντες δὲν ἦσαν ὑποτακτικοί του.

4. Ἡ Ἀμμὰς Σάρρα ἔστειλε κάποτε τὴν ἑξῆς εἴδησιν πρὸς τὸν Ἀββᾶν Παφνούτιον: Ἔχεις τὴν γνώμην, ὅτι ἔκαμες ἔργον Θεοῦ μὲ τὸ νὰ ἀφήσῃς τὸν ἀδελφόν σου νὰ ἀτιμασθῇ;

Ὁ Ἀββᾶς Παφνούτιος τῆς ἀπήντησεν: Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἐπιθυμῶ νὰ ἐργάζωμαι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, δὲν ἔχω δοσοληψίας μὲ κανένα.

5. Ἠρώτησαν ἕνα Γέροντα:

—Εἶναι καλὸν νὰ συντελέσω εἰς τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν διαφορῶν μεταξὺ δύο ἀδελφῶν;

—Καλὸν θὰ εἶναι—ἀπήντησεν ὁ Γέρων—νὰ ἀποφεύγῃς αὐτὰ τὰ ζητήματα· σχετικῶς ἔχει γραφῇ ὅτι ὁ δίκαιος ἄνθρωπος «ἀποφεύγει

νὰ ἀκούσῃ κρίσιν περὶ φόνου καὶ κλείει τοὺς ὀφθαλμούς του, διὰ νὰ μὴ ἴδῃ ἀδικίαν» (Ἡσ. λγ' 15).

6. Ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος ἔλεγεν, ὅτι ὁ ξένος Μοναχὸς νὰ μὴ κάμῃ ποτὲ τὸν μεσάζοντα, μεταξὺ φιλονεικούντων, εἰς ξένον μέρος καὶ τότε θὰ ἔχῃ τὴν ἡσυχίαν του.

7. Κάποτε ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον, καὶ ἀφοῦ συνωμίλησαν, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Σκήτην του. Ὅταν ἐπληροφορήθησαν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου οἱ Πατέρες, ἦλθον νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν· εἰς μίαν στιγμὴν τῆς συνομιλίας των τοὺς λέγει ὁ Ἀββᾶς Μακάριος:

—Εἶπον εἰς τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον, ὅτι δὲν ἔχω προσφορὰν (1) εἰς τὸν τόπον σας.

8. Οἱ Πατέρες, ὡς νὰ μὴ ἤκουσαν, ἤρχισαν νὰ συζητοῦν ἄλλα θέματα καὶ οὔτε κὰν ἠρώτησαν τὸν Ἀββᾶν Μακάριον, τὶ τοῦ ἀπήντησεν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος. Ἀλλ' ὅμως οὔτε καὶ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος τοὺς εἶπε ποίαν ἀπάντησιν ἔλαβεν.

9. Περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἕνας ἐκ τῶν Πατέρων ἔλεγεν: «Ὅταν οἱ Πατέρες ἴδουν ὅτι διαφεύγει τῆς προσοχῆς τῶν ἀδελφῶν νὰ ἐρωτήσουν περὶ πραγμάτων, ποὺ τοὺς ὠφελοῦν, πιέζουν τοὺς ἑαυτούς των νὰ κάμουν ἀρχὴν τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ ἀφορῶντος θέματος· ἐφ' ὅσον ὅμως διαπιστώσουν ἔλλειψιν ἐνδιαφέροντος ἀπὸ μέρους τῶν ἀδελφῶν καὶ μάλιστα δὲν ἐξαναγκασθῶσιν ὑπ' αὐτῶν διὰ νὰ εἴπουν τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, τότε σιωπῶσι, διὰ νὰ μὴ ὁμιλοῦν χωρὶς νὰ ἐρωτῶνται καὶ τοιουτοτρόπως περιπέσουν εἰς ἄσκοπον φλυαρίαν».

10. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησεν ἕνα Γέροντα:

—Ἐὰν συγκατοικῶ μαζὶ μὲ ἄλλους ἀδελφοὺς καὶ ἰδῶ νὰ γίνεται κάτι ποὺ δὲν πρέπει, θέλεις νὰ ὁμιλήσω;

Ὁ Γέρων ἀπήντησεν:

—Ἐὰν εἶναι μεγαλύτεροί σου, ἢ καὶ συνομήλικοί σου, εἶναι προτιμότερον νὰ σιωπήσῃς, διότι τότε θὰ ἔχῃς ἀνάπαυσιν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν κάμνεις τὸν ἑαυτόν σου μικρότερον καὶ ἑπομένως καθίστασαι ἀμέριμνος.

11. Ὁ ἀδελφὸς ἠρώτησε πάλιν:

—Τί νὰ κάμω ὅμως, Πάτερ μου; Διότι μὲ ταράσσει ἡ συμπεριφορά των αὐτή.

Εἰς τὴν δευτέραν αὐτὴν ἐρώτησιν ὁ Γέρων ἀπήντησε:

---

1) Δὲν ἔχω προσφορὰν=δὲν ἔχω Λειτουργίαν, δὲν δύναμαι νὰ λειτουργήσω. Ἐν ἄλλοις γράφεται «ὡς οὐκ ἔχομεν προσφορὰν ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν». Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Ἅγιος, ὅστις ἦτο Ἱερεύς, ἠννόει, προφανῶς, τὴν ἔλλειψιν προϋποθέσεών τινων πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς θείας Λειτουργίας.

—Ἐὰν ὑποφέρῃς ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς συμπεριφορᾶς των, νὰ τὸ ὑποδείξῃς διὰ μίαν φορὰν μετὰ μεγίστης ταπεινοφροσύνης. Ἐὰν δὲν σὲ ἀκούσουν, τότε νὰ ἐγκαταλείψῃς πλέον τὸ θέλημά σου καὶ νὰ ἀφήσῃς τὸν κόπον σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

12. Πρόσεχε δὲ νὰ μὴ ἐξωτερικεύσῃς τὴν ἐσωτερικήν σου δυσφορίαν, διὰ νὰ εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον σου σύμφωνον μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὅπως ὅμως βλέπω, τὸ καλύτερον εἶναι ἡ σιωπή.

Β'. Τοῦ Ἀββᾶ Ἡσαΐου.

ΑΔΕΛΦΟΙ, ἐὰν ἐξέλθητε μετ' ἀλλήλων εἰς πάρεργον, ἕκαστος ὑμῶν πρόσχῃ ἑαυτῷ, καὶ μὴ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· μὴ διδάξῃ αὐτόν, ἢ διατάξηται αὐτῷ· ἀλλ' ἐάσατε ποιοῦντα τὸ ἔργον, ποιεῖν ὡς ἂν βούληται.

2. Ἐὰν δὲ εἴπῃ, ποιήσατε ἀγάπην, διδάξατέ με ὅτι οὐκ οἶδα, καί ἐστιν ἄλλος ἐπιστάμενος, μὴ πονηρεύσηται, καὶ εἴπῃ ὅτι οὐκ οἶδα· οὐκ ἔστι γὰρ αὕτη ταπείνωσις κατὰ Θεόν, οὐδὲ ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, ὁ αἰτηθεὶς καὶ μὴ θελήσας διδάξαι τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ πονηρίαν κατέχει· καὶ «οἱ πονηρευόμενοι» φησίν, «ἐξολοθρευθήσονται».

3. Ἐὰν ἀπέλθῃς εἰς τόπον οἰκῆσαι ἢ μόνος ἢ μετὰ τῶν πρὸ σοῦ, καὶ ἴδῃς ἐκεῖ τέχνην ἢ ἔργα ζημίαν προξενοῦντα, ἢ βλάβην ἔχοντα, ἢ μὴ ὄντα μοναχικά, μὴ ἀνοίξῃς τὸ στόμά σου ἐλέγξαι αὐτά, ἀλλ' εἰ οὐκ ἀναπαύῃ, ἄπελθε εἰς τόπον ἄλλον, καὶ φύλαξον τὴν γλῶσσάν σου, ἵνα μὴ καταλαλήσῃς αὐτῶν· θάνατος γάρ σοι ἐστὶ τοῦτο.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΟΥ, ἐὰν ἐξέλθετε μαζὶ εἰς δευτερεύουσαν ἐργασίαν[1], ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς ἂς προσέχῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ ὄχι τὸν ἀδελφόν του πῶς ἐργάζεται, μὴ ἐπιχειρήσητε νὰ τὸν διδάξετε, ἢ νὰ τὸν διατάξετε, ἀλλ' ἀφήσατέ τον, ἐργαζόμενον τὸ ἔργον του, νὰ ἐργάζεται ὅπως θέλει.

2. Ἐὰν ὅμως εἴπῃ ὁ ἀδελφός: ἀδελφοί μου, κάμετε ἀγάπην καὶ διδάξετέ με, πῶς νὰ ἐπιμεληθῶ τὸ ἔργον μου, διότι δὲν γνωρίζω, καὶ εὑρίσκεται μεταξύ σας αὐτὸς ποὺ γνωρίζει καλῶς τὴν τέχνην, ἂς μὴ πονηρευθῇ καὶ ἀπαντήσῃ, ὅτι δὲν γνωρίζω. Διότι αὐτὴ ἡ ἐνέργεια δὲν εἶναι κατὰ Θεὸν ταπείνωσις. Οὔτε ἔχει μέσα του ἀγάπην Θεοῦ ἐκεῖνος, ποὺ τοῦ ἐζητήθη νὰ διδάξῃ τὸν ἀδελφόν του καὶ δὲν τὸ ἠθέλησε. Ἀπ' ἐναντίας ἐμφορεῖται ἀπὸ πονηρίαν· εἶναι δὲ γραμμένον· «ὅτι οἱ πονηρευόμενοι ἐξολοθρευθήσονται» (Ψαλμ. λς' 9).

3. Ἐὰν μεταβῇς εἰς ἕνα τόπον, διὰ νὰ κατοικήσῃς ἢ μόνος σου

---

1) Οἱ Πατέρες ἐθεώρουν ὡς δευτερεύουσαν ἐργασίαν, «πάρεργον», πᾶσαν ἄλλην ἐνασχόλησιν ἐκτὸς τῶν κυρίως πνευματικῶν των καθηκόντων, τὴν προσευχὴν δηλαδή, τὴν μελέτην καὶ τὴν ἡσυχίαν ἐν γένει.

ἢ μαζὶ μὲ ἄλλους, ποὺ κατῴκουν εἰς τὸν τόπον αὐτὸν προηγουμένως ἀπὸ σέ, καὶ ἴδῃς ἐκεῖ τέχνην ἢ ἔργα ποὺ προξενοῦν ζημίαν, ἢ εἶναι βλαβερά, ἢ δὲν εἶναι καλογηρικά, μὴ ἀνοίξῃς τὸ στόμα σου νὰ τὰ ἐλέγξῃς· ἀλλ' ἐὰν δὲν ἀναπαύεσαι εἰς αὐτά, φύγε εἰς ἄλλον τόπον, καὶ φύλαξε τὴν γλῶσσαν σου, διὰ νὰ μὴ κατηγορήσῃς αὐτούς, ποὺ τὰ κάμουν. Ἡ κατάκρισις αὐτῶν θὰ εἶναι διὰ σὲ θάνατος.

Γ΄. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΤΟΥ ἐν ὑποταγῇ σου μὴ ὄντος, σφάλμα μὴ προσενέγκῃς εἰς πρόσωπον· τοῦτο γὰρ ἐξουσίας μᾶλλον, ἢ συμβουλίας ἐστί.

2. Τὰ πληθυντικῶς λεγόμενα, γίνεται πᾶσιν ὠφέλιμα, ἑκάστῳ τὰ ἴδια κατὰ συνείδησιν ἐμφανίζοντα.

3. Παρ' ὧν οὐχ ἔχεις ὁμολογίαν ὑποταγῆς, μὴ φιλονείκει ἀνθισταμένοις τῇ ἀληθείᾳ, ἵνα μὴ μῖσος ἐγείρῃς κατὰ τὴν θείαν Γραφήν.

Ἑρμηνεία

ΑΥΤΟΝ ποὺ δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν ὑποταγήν σου, μὴ τὸν ἐλέγξῃς κατὰ πρόσωπον διὰ σφάλμα· ὁ τοιοῦτος ἔλεγχος εἶναι συνέπεια ἐξουσίας καὶ ὄχι συμβουλῆς.

2. Αὐτὰ ποὺ λέγονται (ὑπὸ μορφὴν συστάσεως ἢ ὑποδείξεως) γενικῶς καὶ ἀνωνύμως ἀποβαίνουν εἰς ὅλους ὠφέλιμα, διότι ἀποκαλύπτουν εἰς τὸν καθένα τὰς προσωπικάς του περιπτώσεις, ποὺ τὰς γνωρίζει μόνον ἡ συνείδησίς του.

3. Νὰ μὴ ἀντιδικῇς περὶ τῆς ἀληθείας μὲ ὅσους δὲν σοῦ ἔχουν δηλώσει ὑποταγὴν καὶ ἀντιστέκονται εἰς τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃς ἄσκοπον μῖσος, ὅπως λέγει ἡ Ἁγία Γραφή (1).

---

1) Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς· «μὴ ἔλεγχε κακούς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε» (Παρ. θ 8) καὶ «μῖσος ἐγείρει νεῖκος (τὸ μῖσος προκαλεῖ ἔριδας), πάντας δὲ τοὺς μὴ φιλονεικοῦντας καλύπτει φιλία» (Παρ. ι΄ 12).

·ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΜΓ΄·

Ὅτι οὐ δεῖ τῶν ὑπηκόων καταυθεντεῖν ἢ τὰ μὴ ἀνήκοντα αὐτοῖς ἐπιτάττειν, καὶ ὅτι πᾶν τὸ ταπεινοφρόνως καὶ εὐσυνειδότως ἐπιταττόμενον, ἡ Χάρις εὐοδοῖ.

Δὲν πρέπει νὰ φερώμεθα μὲ αὐταρχικότητα εἰς τοὺς ὑποτακτικούς, οὔτε νὰ ἐπιβάλλωμεν εἰς αὐτοὺς ἔργα, τὰ ὁποῖα δὲν ἁρμόζει. Πᾶν ὅ,τι ἐπιβάλλεται μὲ ταπεινοφροσύνην καὶ καθαρὰν συνείδησιν, τὸ φέρει εἰς αἴσιον πέρας ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΑΝ ΤΙΣ μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ταπεινώσεως ἐπιτάξῃ ἀδελφῷ πρᾶγμα ποιῆσαι, ὁ λόγος ἐκεῖνος, ὁ διὰ τὸν Θεὸν ἐξερχόμενος, ποιεῖ τὸν ἀδελφὸν ὑποταγῆναι καὶ ποιῆσαι τὸ προσταχθέν.

2. Εἰ δέ τις οὐ κατὰ φόβον Θεοῦ, ἀλλ' ὡς δι' αὐθεντείας θέλων ἐξουσιάζειν τοῦ ἀδελφοῦ ἐπιτάξει, ὁ Θεός, ὁ βλέπων τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας, οὐ πληροφορεῖ αὐτὸν ἀκοῦσαι ἢ ποιῆσαι.

3. Φανερὸν γάρ ἐστι πᾶν τὸ διὰ τὸν Θεὸν γινόμενον, καὶ φανερὸν τὸ τῆς αὐθεντείας· τὸ τῆς αὐθεντείας, θυμοῦ γέμει καὶ ταραχῆς· καὶ δῆλον ὡς ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

4. Ἀδελφὸς ἐλυπεῖτο κατὰ ἀδελφοῦ· καὶ ἀκούσας ἐκεῖνος, ἦλθε μετανοῆσαι αὐτῷ· ὁ δὲ οὐκ ἤνοιξεν αὐτῷ τὴν θύραν.

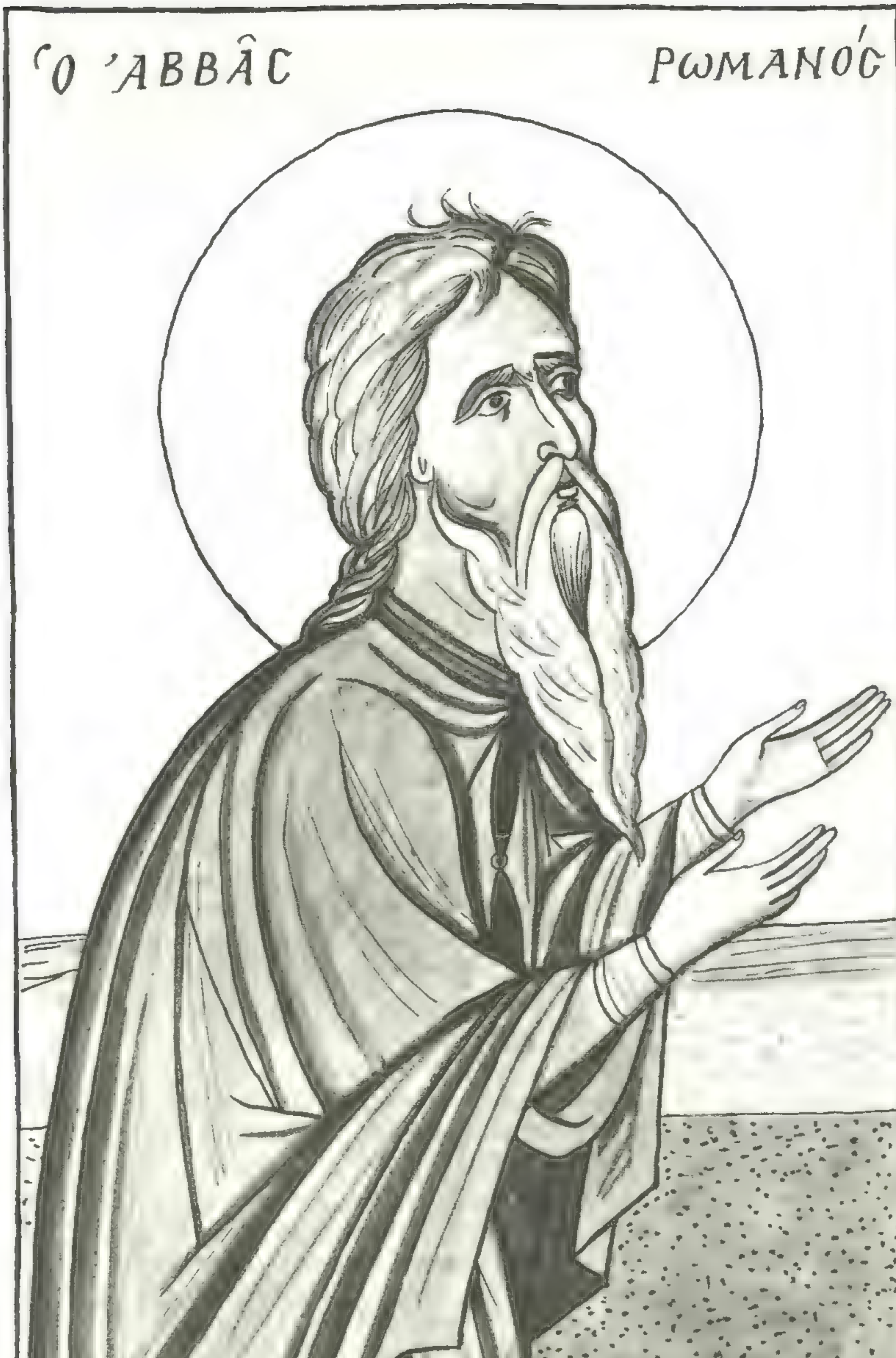
5. Ἀπῆλθεν οὖν πρός τινα Γέροντα, καὶ διηγήσατο αὐτῷ τὸ πρᾶγμα· καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Γέρων εἶπεν· ὅρα μὴ δικαίωμα ἔχεις ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὡς μεμφόμενος τὸν ἀδελφόν σου, ὅτι ἐκεῖνος ἐστὶν αἴτιος, σεαυτὸν δὲ δικαιοῖς, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπληροφορήθη ἀνοῖξαι σοι; Τοῦτο οὖν ποίησον, κἂν ἐκεῖνος ἥμαρτε κατὰ σοῦ, ὕπαγε, θὲς εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅτι σὺ ἥμαρτες κατ' αὐτοῦ, τὸν δὲ ἀδελφόν σου δικαίωσον, καὶ τότε ὁ Θεὸς πληροφορεῖ αὐτὸν ὁμονοῆσαί σοι.

6. Καὶ πεισθεὶς ὁ ἀδελφὸς ἐποίησεν οὕτως· καὶ ἀπελθὼν πάλιν πρὸς τὸν ἀδελφόν, ἔκρουσεν· ὡς δὲ ἐκεῖνος μόνον ᾔσθετο ἔσωθεν, πρῶτος αὐτῷ μετενόησε, καὶ ἀνοίξας ἠσπάσατο αὐτὸν ἀπὸ ψυχῆς καὶ γέγονεν ἀμφοτέροις εἰρήνη μεγάλη.

7. Εἶπε Γέρων· μὴ καταφρόνει τοῦ παρεστηκότος σοι· οὐκ οἶδας γὰρ εἰ ἐν σοί ἐστι τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα, ἢ ἐν αὐτῷ· παρεστηκότα δὲ λέγω τὸν διακονοῦντά σοι.

8. Μέλλοντος τοῦ Ἀββᾶ Ῥωμανοῦ τελευτᾶν, συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ· πῶς ὀφείλομεν διοικηθῆναι;

9. Ὁ δὲ Γέρων εἶπεν· οὐδέποτε οἶδα εἰπών τινι ὑμῶν ποιῆσαι τίποτε, εἰ μὴ πρότερον ἐποίησα τὸν λογισμόν μου μὴ ὀργισθῆναι, ἐὰν μὴ ποιήσῃ ὃ εἶπον γενέσθαι, καὶ οὕτως ὅλον τὸν χρόνον ἡμῶν ᾠκήσαμεν μετ' εἰρήνης.

Ὁ ἈΒΒΑ͂Ϲ
ΡωΜΑΝΌϹ

Ἑρμηνεία

ΕΑΝ κανεὶς προστάξῃ, μὲ φόβον Θεοῦ καὶ ταπείνωσιν, ἕνα ἀδελφὸν νὰ ἐκτελέσῃ κάτι, τότε ὁ λόγος του αὐτός, ἐξερχόμενος ἀπὸ τὸ στόμα του διὰ τὸν Θεόν, καθιστᾷ τὸν ἀδελφὸν πρόθυμον νὰ ὑπακούσῃ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολήν.

2. Ἐὰν ὅμως κανείς, ὄχι μὲ φόβον Θεοῦ, ἀλλ' ὡς αὐθέντης ἐπιθυμῶν νὰ ἐξουσιάζῃ τὸν ἀδελφὸν διατάξῃ, τότε ὁ Θεός, ποὺ γνωρίζει τὰς μυστικὰς διαθέσεις τῆς καρδίας ,δὲν πληροφορεῖ διὰ τῆς Χάριτός Του τὸν διατασσόμενον ἀδελφόν, ὥστε νὰ ἀκούσῃ προθύμως ἢ νὰ ἐκτελέσῃ τὰ ἐπιτασσόμενα.

3. Διότι καὶ κάθε τὶ ποὺ γίνεται διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ εἶναι φανερόν, ὅπως καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐπιβάλλεται ἀπὸ αὐταρχικότητα. Τὸ προερχόμενον ἀπὸ τὴν αὐταρχικότητα πρόσταγμα εἶναι γεμᾶτον ἀπὸ θυμόν, προκαλεῖ ταραχὴν καί, ὡς ἐκ τούτου, φαίνεται, ὅτι εἶναι ἀπὸ ἔμπνευσιν τοῦ πονηροῦ.

4. Ἕνας ἀδελφὸς ἐλυπεῖτο ἐναντίον ἑνὸς ἄλλου ἀδελφοῦ· ὅταν λοιπὸν τὸ ἐπληροφορήθη ἐκεῖνος, ἦλθε διὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ συγχώρησιν, πλὴν ὅμως ὁ ἄλλος ἀδελφὸς δὲν τοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν.

5. Ἀμέσως τότε μετέβη εἰς ἕνα Γέροντα καὶ τοῦ διηγήθη τὸ περιστατικόν. Ὅταν τὸν ἤκουσεν ὁ Γέρων, τοῦ ἀπήντησε:

—Πρόσεξε, μήπως ἔχεις τὴν γνώμην, ὅτι ἐκεῖνος εἶναι ὁ αἴτιος τοῦ σκανδαλισμοῦ σας, καὶ τὸν μέμφεσαι, δικαιολογεῖς δὲ τὸν ἑαυτόν σου, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖνος δὲν πληροφορεῖται ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ σοῦ ἀνοίξῃ. Κάμε λοιπὸν αὐτὸ ποὺ θὰ σοῦ εἴπω, ἔστω καὶ ἂν ἐκεῖνος ἔπταισεν ἀπέναντί σου. Πήγαινε πάλιν εἰς τὸν ἀδελφόν, βάλε ὅμως καλὰ μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅτι σὺ ἡμάρτησες ἐναντίον του, καὶ δικαίωσε, μὲ εἰλικρίνειαν, τὸν ἀδελφόν σου, διὰ τὴν στάσιν του, καὶ τότε νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τὸν πληροφορήσῃ, καὶ θὰ συμφιλιωθῇ μαζί σου.

6. Ὁ ἀδελφὸς ἐπείσθη πράγματι εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ Γέροντος καὶ ἐνήργησεν, ὅπως τοῦ ὑπέδειξε. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετέβη πάλιν πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὅστις ἦτο λυπημένος κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐκτύπησε τὴν θύραν τοῦ κελλίου του. Μόλις ὁ ἀδελφὸς ἀντελήφθη ἀπὸ μέσα τὴν ἄφιξίν του, πρὶν καλὰ—καλὰ ἐκεῖνος κτυπήσῃ; τοῦ ἤνοιξε μετὰ χαρᾶς καὶ πρῶτος ἔβαλλεν εἰς αὐτὸν μετάνοιαν, τὸν κατησπάσθη ἀπὸ βάθους ψυχῆς, καὶ οὕτω ἐπῆλθε μεταξύ των ὁμόνοια καὶ εἰρήνη εἰλικρινής.

7. Ἕνας Γέρων εἶπε· «μὴ περιφρονῇς αὐτὸν ποὺ μένει κοντά σου, διότι δὲν γνωρίζεις, ἐὰν τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀναπαύεται εἰς σὲ ἢ εἰς αὐτόν. Αὐτὸς δὲ ποὺ μένει κοντά σου εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ σὲ ὑπηρετεῖ».

8. Ὅταν ὁ Ἀββᾶς Ρωμανὸς εὑρίσκετο εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ὀλίγον πρὶν ἀπέλθῃ πρὸς Κύριον, συνεκεντρώθησαν γύρω του οἱ ὑποτακτικοί του καὶ μετὰ σεβασμοῦ τὸν ἠρώτησαν:

—Πῶς πρέπει τοῦ λοιποῦ νὰ διοικούμεθα;

9. Ὁ Ἀββᾶς Ρωμανὸς τοὺς ἀπήντησε:

—Ποτὲ δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ εἶπα εἰς κάποιον ἀπὸ σᾶς νὰ κάμῃ κάτι, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐπέβαλλα εἰς τὸν λογισμόν μου νὰ μὴ ὀργισθῇ εἰς περίπτωσιν, ποὺ δὲν θὰ γίνῃ αὐτὸ ποὺ εἶπα. Μὲ τὴν τακτικὴν αὐτὴν κατωρθώσαμεν νὰ συγκατοικήσωμεν εἰρηνικὰ μαζὶ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα.

Β'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ἈΔΕΛΦΕ, ἐπιστεύθης ψυχήν; ζῶσαι ὥσπερ ἀνὴρ τὴν ὀσφύν σου, ἀγὼν γὰρ ἥκει οὐ μικρός, ἔργον γὰρ ἀνεδέξω τελείων ἀνδρῶν. Νῆφε οὖν, ὅτι πολλῆς προσοχῆς τὸ πρᾶγμα δέεται, καὶ μὴ καταφρονήσῃς, ἀλλ' ἐν πάσῃ ἁγιότητι ἔστω ὑμῶν ἡ ἀναστροφὴ μετ' ἀλλήλων, μήποτε ἐξ ἀπροσεξίας ὑποσπείρῃ τι τῶν ἰδίων ὁ ἐχθρός, ἐξ ὑπακοῆς τοῦ ἀντικειμένου.

2. Ὁ γὰρ ὑπερβαίνων τοὺς ὅρους τῆς ἁγνείας καὶ σωφροσύνης, καὶ τὴν ὑπακοὴν ἀπαιτῶν πρὸς ἡδυπάθειαν, φοβερὰν ἑαυτῷ καὶ φρικωδεστάτην ἐπισπᾶται τὴν κόλασιν, οὐκ ἐλάττονα, οἶμαι, τῶν σταυρωσάντων τὸν Κύριον, ὅτι τὸν ἡγιασμένον ναὸν τοῦ Θεοῦ διαφθεῖραι ἐτόλμησεν, ὃν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα αὐτῷ ἐνεπίστευσε.

3. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος· «εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός». Ἀλλ' οὐδὲ ὁ ὑπακούων εἰς τὸ τοιοῦτον πρᾶγμα ἀτιμώρητος ἔσται παρὰ Θεῷ· διατὶ γὰρ οὐκ ἐμιμήσατο τὸν σώφρονα Ἰωσήφ, ἢ τὴν μακαρίαν Σωσάνναν ἐζήλωσεν;

4. Ὁ μὲν γὰρ Ἰωσήφ, καίπερ εἰς δουλείαν πραθείς, οὐ συναπήχθη ταῖς κολακείαις τῆς κυρίας αὐτοῦ, οὐδὲ αἱ τοῦ θανάτου ἀπειλαὶ ἐπτόησαν τὸν φιλόθεον· ποτὲ μὲν γὰρ κολακεύουσα τὸν νέον, ἐπηγγέλλετο διδόναι δόματα πολλά, μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, πολλάκις ἠπείλει καὶ βασάνους καὶ θάνατον.

5. Ὁ δὲ οὐδὲν τῆς σωφροσύνης προέκρινεν, ἀλλ' εἵλετο θανεῖν μᾶλλον, ἢ τοιούτῳ μύσει περιπεσεῖν, ὃ τοῦ ἡμετέρου κατὰ πολὺ ἐλαφρότερον· καὶ ὑπήκοος γὰρ ὑπάρχων κατὰ πάντα τοῖς κυρίοις αὐτοῦ, τοῦτο μόνον εὐσεβῶς παρῃτήσατο, «ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν». Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μακαρία Σωσάννα θανεῖν ἡρετίσατο, ἢ ἁμαρτεῖν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

6. «Μετὰ φόβου» οὖν, «καὶ τρόμου», ἀδελφοί, «τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε» κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου παραίνεσιν· σφόδρα γὰρ ἀντίκειται ὁ ἐχθρὸς κατὰ τῶν κατορθούντων τὰς ἀρετάς, καὶ διὰ πάντων παγιδεῦσαι τούτους ἐπιχειρεῖ· ἀλλ' εἰ προσέχομεν ἑαυτοῖς καὶ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, εὐχερῶς τοῦτον καταπατήσομεν.

7. Δεῖ δὲ τοὺς μειζοτέρους, τύπους εἶναι τοῖς μικροτέροις πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, ὅπως μὴ δῶμεν ἀφορμὴν τοῖς ζητοῦσιν ἀφορμήν· λέγει γὰρ ὁ Κύριος· «ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν».

8. Καὶ ὁ Ἀπόστολος παραινεῖ λέγων· «τύπος γίνου τῶν πιστῶν»· ἤκουσας τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ»· καὶ «μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω».

9. Ὅρα οὖν, μήποτε ἐμπαθῶς χρήσῃ τῇ διδασκαλίᾳ, «μηδ' ὡς κατακυρι-

εύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, καὶ φανερωθέντος τοῦ Ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον».

10. Καὶ πάλιν λέγει· «Μιμηταί μου, γίνεσθε καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ»· ἡ γὰρ ὑπερηφανία ἀλλοτρία τυγχάνει τῶν πιστῶν, κατὰ τὸν λέγοντα· «Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι Χάριν».

11. Ἀδελφέ· Ἡγούμενόν σε κατέστησαν; μὴ ἐπαίρου· γενοῦ δὲ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν· ἀναλογίζου πόνους σου τοὺς προτέρους, ἤγουν τοὺς ἐν τῇ ὑποταγῇ, καὶ γνῶθι ὅτι ἐν ταύτῃ ἀναστρέφονται, καὶ μὴ ἀμέλει αὐτῶν, ἀλλ' ἐπιμελοῦ.

12. Ὁ ἐπιμελούμενος ἀδελφῶν αὐτοῦ ἔν τε παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ, εὐάρεστος Κυρίῳ καὶ τίμιος ἔσται· τῷ ἐπισπλαγχνιζομένῳ τῷ πλησίον αὐτοῦ, καὶ αὐτῷ ἐπισπλαγχνισθήσεται ὁ Κύριος διὰ παντός· ἐλεημοσύνη γὰρ ἀνδρὸς ὡς σφραγὶς μετ' αὐτοῦ ἐστιν.

13. Ἐν τῷ μηδενὸς ἐξουσιάζειν, πρᾳΰς καὶ συμπαθὴς εἶναι δοκεῖ· εἶτα καταστὰς εἰς τὸ ἄρχειν τε καὶ κελεύειν, ἀδιακρίτως τῇ ἐξουσίᾳ κέχρηται· εἰ δὲ ἀφαιρεθῇ ἡ ἀρχὴ ἀπ' αὐτοῦ, τὰ ὑπ' αὐτοῦ προσταχθέντα φέρειν οὐ δύναται· καὶ τότε ἐπιγινώσκει τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, ἣν τὸ πρότερον ἠγνόει ὡς ἄσοφος, τῇ ἐξουσίᾳ τὸν νοῦν σκοτιζόμενος.

Ἑρμηνεία

ἈΔΕΛΦΕ μου, σοῦ ἐνεπιστεύθη ὁ Θεὸς νὰ κατευθύνῃς μίαν ψυχήν; Ζῶσε τὴν μέσην σου, σὰν ἄνδρας ἐξερχόμενος πρὸς ἐργασίαν ἢ πόλεμον, διότι διανοίγεται ἐνώπιον σου ἀγὼν σοβαρὸς καὶ ὄχι μικρός. Νὰ ἀγρυπνῇς λοιπόν, διότι τὸ πρᾶγμα ἔχει ἀνάγκην πολλῆς προσοχῆς καὶ μὴ ἀδιαφορήσῃς καταφρονητικά· ἡ μεταξύ σας ἐπικοινωνία ἂς γίνεται μετὰ πάσης ἁγιότητος, μήπως ὁ ἐχθρός, ἀπὸ ἀπροσεξίαν σας, σπείρῃ κρυφίως κάτι ἀπὸ τὰ σπέρματα τῆς κακίας του, ἐκ τυχὸν ὑπακοῆς σας εἰς τὰς ὑποδείξεις τοῦ πονηροῦ.

2. Διότι ὅποιος ὑπερβαίνει τοὺς ὅρους τῆς ἁγνείας καὶ τῆς σωφροσύνης καὶ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ὑποτακτικόν του νὰ τὸν ὑπακούῃ χάριν ἀπολαύσεως σωματικῶν ἡδονῶν, προκαλεῖ εἰς βάρος του κόλασιν φοβερὰν καὶ φρικτοτάτην, κατὰ τὴν γνώμην μου δέ, ὄχι ὀλιγωτέραν τῆς κολάσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν οἱ σταυρώσαντες τὸν Κύριον, ἐπειδὴ ἐτόλμησε νὰ διαφθείρῃ τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι ἡγιασμένος, καὶ τοῦ τὸν ἐνεπιστεύθη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

3. Σχετικῶς καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει· «ἐὰν κανεὶς καταστρέφῃ τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ, θὰ τὸν καταστρέψῃ ὁ Θεός» (Α΄ Κορ. γ΄ 17). Ἀλλὰ καὶ ὁ ὑποτακτικὸς ἐκεῖνος, ποὺ ὑπακούει εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, δὲν θὰ παραμείνῃ ἀτιμώρητος ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι, διατὶ δὲν ἐμιμήθη τὸν σώφρονα Ἰωσὴφ καὶ δὲν ἐπεδίωξε νὰ ἐφαρμόσῃ μετὰ ζήλου τὸ παράδειγμα τῆς μακαρίας Σωσάννης;

4. Ὡς γνωστόν, ὁ μὲν Ἰωσήφ, ἂν καὶ εἶχε πωληθῇ ὡς δοῦλος, ἐν τούτοις δὲν παρεσύρθη ἀπὸ τὰς κολακείας τῆς κυρίας του, ἀλλὰ οὔτε καὶ αἱ ἀπειλαί της, ὅτι θὰ τὸν ἐφόνευε, τὸν ἐφόβισαν· ἡ φοβερὰ αὐτὴ Αἰγυπτία ἄλλοτε μὲν κολακεύουσα τὸν νέον, τοῦ ὑπέσχετο νὰ τοῦ

δώση πολλὰ δῶρα, ἐὰν ἡμάρτανε μετ' αὐτῆς, ἄλλοτε δέ, ὅταν δὲν ἐπείθετο, τὸν ἠπείλει μὲ βασανιστήρια καὶ θάνατον.

5. Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Ἰωσὴφ τίποτε δὲν ἔκρινε καλλίτερον ἀπὸ τὴν σωφροσύνην, ἀλλ' ἐπροτίμησε μᾶλλον νὰ ἀποθάνῃ, παρὰ νὰ περιπέσῃ εἰς τοιαύτην βδελυρὰν πρᾶξιν (Γεν. λθ' 1—20), ἡ ὁποία, ἀπὸ ἐκείνην περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦμεν, εἶναι κατὰ πολὺ ἐλαφροτέρα· καὶ μολονότι ὑπήκουεν εἰς τοὺς κυρίους του εἰς ὅλα, ἐν τούτοις εἰς αὐτὸ μόνον δὲν ὑπέκυψεν, ἀπὸ εὐσέβειαν καὶ φόβον Θεοῦ· «Ἀφήνων εἰς ἡμᾶς παράδειγμα» (Α' Πέτρ. β' 21). Ὁμοίως ἔπραξε καὶ ἡ μακαρία Σωσάννα προτιμήσασα νὰ ἀποθάνῃ μᾶλλον, παρὰ νὰ ἁμαρτήσῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ [1].

6. Δι' αὐτὸ λοιπὸν πρέπει, ἀδελφοί μου, «μετὰ φόβου καὶ τρόμου καὶ πολλοῦ κόπου νὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν σωτηρίαν σας» (Φιλιπ. β' 12), διότι ὁ ἐχθρὸς μετὰ σφοδρότητος καὶ μανίας πολεμεῖ αὐτούς, ποὺ κατορθώνουν νὰ ἐφαρμόσουν τὰς ἀρετάς, καὶ δι' ὅλων τῶν μέσων ἐπιχειρεῖ νὰ τοὺς παγιδεύσῃ εἰς τὸ κακόν. Ἐὰν ὅμως προσέχωμεν τοὺς ἑαυτούς μας καὶ διαπνεώμεθα ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, θὰ καταπατήσωμεν μὲ εὐκολίαν τὸν διάβολον.

7. Πρέπει δὲ οἱ μεγαλύτεροι νὰ εἶναι διὰ τοὺς μικροτέρους τύποι καὶ παραδείγματα εἰς κάθε ἀρετήν, διὰ νὰ μὴ δώσωμεν ἀφορμήν, εἰς ὅσους ζητοῦν ἀφορμήν, διότι καὶ ὁ Κύριος λέγει· «ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἀγωνισθῇ πρῶτον νὰ τηρήσῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ διδάξῃ μὲ τὸ παράδειγμά του, τὴν τήρησιν αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, αὐτὸς θὰ εἶναι μέγας εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ε' 19).

8. Ὡσαύτως καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος παραγγέλλει· «νὰ γίνεσαι παράδειγμα εἰς τοὺς πιστοὺς» (Α' Τιμ. δ' 12). Πρόσεξε ἀκόμη καὶ τὰς ἄλλας παραγγελίας τοῦ Ἀποστόλου, ποὺ ἔχουν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν· «ὁ προϊστάμενος νὰ διακρίνεται διὰ τὴν ἄγρυπνον φροντίδα του, τὴν σπουδήν του» (Ρωμ. ιβ' 8) καὶ «κανεὶς νὰ μὴ σὲ καταφρονῇ διὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας σου» (Α' Τιμ. δ' 12).

9. Πρόσεξε λοιπὸν μήπως χρησιμοποιήσῃς ἐμπαθῶς τὸ διακόνημα τῆς διδασκαλίας. Ἰδοὺ τί λέγει διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ Ἀπόστολος· «ἂς μὴ ἐνεργῶμεν ὡς καταχρώμενοι τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κληρικοῦ, ἀλλ' ἂς καθιστάμεθα τύποι διὰ τὸ ποίμνιόν μας· ὅταν δὲ θὰ φανερωθῇ ὁ Ἀρχιποιμήν, δηλαδὴ ὁ Χριστός, τότε θὰ ἀπολαύσετε τὸν ἀμάραντον στέφανον τῆς δόξης» (Α' Πέτρ. ε' 3—4).

10. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παραγγέλλει, λέγων· «Νὰ μὲ μιμῆσθε, ὅπως καὶ ἐγὼ μιμοῦμαι τὸν Χριστὸν» (Α' Κορ. ια' 1). Ἂς προσπαθῶμεν νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ὑπερηφάνειαν, διότι εἶναι ξένη καὶ ἐχθρὰ πρὸς τοὺς πιστούς, σύμφωνα μὲ τὸ γραφικὸν «ὁ Κύριος ἀντιτάσ-

---

1) Ἡ ἱστορία τῆς Σωσάννης ἀναφέρεται ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Δανιήλ, ἐν ἄλλαις μὲν ἐκδόσεσι πρὸ τοῦ α' κεφαλαίου, ἐν ἄλλαις δὲ ὡς κεφάλαιον ιγ'.

σεται εἰς τοὺς ὑπερηφάνους, εἰς δὲ τοὺς ταπεινοὺς δίδει τὴν Χάριν Του» (Ἰακ. δ' 6, Α' Πέτρ. ε' 5, Παροιμ. γ' 34).

11. Ἀδελφέ μου, σὲ ἀνέδειξαν Ἡγούμενον; Πρόσεξε νὰ μὴ ὑπερηφανευθῇς. Ἀπέναντι τῶν ἀδελφῶν νὰ γίνῃς, εἰς ἁπλότητα καὶ ταπείνωσιν, ὅπως ἕνας ἐξ αὐτῶν. Νὰ ἐνθυμῆσαι τοὺς προηγουμένους σου κόπους, αὐτοὺς δηλαδὴ ποὺ ὑπέστης, ὅταν ἤσουν ὑποτακτικὸς καὶ σκέψου, ὅτι καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοὶ εὑρίσκονται τώρα εἰς τὸ αὐτὸ στάδιον τῆς ὑποταγῆς· δι' αὐτὸ μὴ ἀμελῇς διὰ τὴν σωτηρίαν των, ἀλλὰ φιλοστόργως φρόντιζε δι' αὐτούς.

12. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος φροντίζει διὰ τοὺς ἀδελφούς του, καὶ τοὺς φρονηματίζει διὰ παιδείας καὶ νουθεσίας Κυρίου, θὰ εἶναι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τίμιος καὶ εὐάρεστος. Αὐτόν, ὁ ὁποῖος τρέφει εἰλικρινῆ αἰσθήματα εὐσπλαγχνίας διὰ τὸν πλησίον του, καὶ ὁ Κύριος πάντοτε θὰ τὸν περιβάλλῃ μὲ τὴν ἄπειρον εὐσπλαγχνίαν του· διότι ἡ ἐλεημοσύνη, τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖ ἕνας ἄνθρωπος, παραμένει ἐπάνω του ὡς σφραγίς.

13. Ἐὰν κανεὶς δὲν ἐξουσιάζῃ κανένα, φαίνεται ὅτι εἶναι πρᾶος καὶ συμπαθὴς πρὸς τοὺς ἄλλους. Ὅταν ὅμως τοῦ παραχωρηθῇ ἡ δύναμις νὰ εἶναι ἀρχηγὸς καὶ νὰ διατάσσῃ, τότε χρησιμοποιεῖ τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν χωρὶς διάκρισιν, ἐπιβάλλων βάρη δυσβάστακτα· ἐὰν δέ, ἐν τῷ μεταξύ, τοῦ ἀφαιρεθῇ ἡ ἀρχή, τότε αὐτὰ ποὺ αὐτὸς ὁ ἴδιος διέτασσε τοὺς ἄλλους νὰ κάμουν, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ βαστάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐκτελέσῃ. Καὶ τότε μόνον ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀσθένειάν του, τὴν ὁποίαν προηγουμένως ἀγνοοῦσε ὡς ἄσοφος, διότι ἡ ἐξουσία τοῦ εἶχε σκοτίσει τὸν νοῦν.

Γ'. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΑΡΧΙΚΟΣ ὑποτακτικῷ χρεωστεῖ λέγειν τὸ ὀφειλόμενον· παρακουόμενος, δέ, τὴν ἐπιφορὰν τῶν κακῶν προαγγέλλειν· διδάσκειν ἐν Κυρίῳ λαχὼν καὶ παρακουόμενος, θλίβου νοερῶς, καὶ μὴ ταράσσου προφανῶς· θλιβόμενος γάρ, οὐ συγκατακριθήσῃ τῷ παρακούσαντι· ταρασσόμενος δέ, ἐν τῷ αὐτῷ πράγματι πειρασθήσῃ.

2. Ὁ φόβῳ Θεοῦ νουθετῶν ἢ παιδεύων τὸν ἁμαρτάνοντα, τὴν ἐναντιουμένην τῷ σφάλματι ἀρετὴν ἑαυτῷ περιποιεῖται· ὁ δὲ μνησικακῶν καὶ κακοθελῶν ὀνειδίζων, τῷ ὁμοίῳ πάθει κατὰ τὸν πνευματικὸν περιπεσεῖται νόμον.

3. Τὸν ἀφ' ἑνὸς λόγου μὴ ὑπακούοντα, μὴ βιάζου μετὰ φιλονεικίας· ἀλλὰ τὸ κέρδος ὃ ἀπέβαλεν ἐκεῖνος, σὺ περιποίησαι σεαυτῷ· πλεῖον γὰρ τῆς ἐκείνου διορθώσεως ὠφελήσει σε ἡ σὴ ἀνεξικακία.

4. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· ἐάν τινι ἐπιτιμῶν εἰς ὀργὴν κινηθῇς, ἴδιον πάθος πληροῖς· καὶ οὐκ ἔστι καλὸν ἵνα ἄλλους μὲν σώσῃς, σεαυτὸν δὲ ἀπολέσῃς.

Ἑρμηνεία

Ο ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ λέγῃ εἰς τὸν ὑποτακτικὸν αὐτὸ ποὺ ὀφείλει νὰ πράττῃ· ὅταν δὲ ὁ ὑποτακτικὸς πα-

ρακούῃ, τότε νὰ τοῦ προαναγγέλλῃ τὰ κακὰ ποὺ θὰ ἐπακολουθήσουν εἰς τὴν παρακοήν του. Ἐφ' ὅσον, κατὰ θείαν Πρόνοιαν, ἀνέλαβες τὸ διακόνημα τῆς ἐν Κυρίῳ διδασκαλίας, καὶ δὲν σὲ ἀκούουν, νὰ θλίβεσαι νοερῶς, χωρὶς νὰ φανερώνῃς ἐξωτερικῶς τὴν ταραχήν σου, διότι ἐφ' ὅσον μὲν θλίβεσαι ἐσωτερικῶς, χωρὶς ἐκδηλώσεις, δὲν θὰ κατακριθῇς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μαζὶ μὲ αὐτόν, ποὺ παρακούει· ὅταν ὅμως ταράττεσαι, τότε θὰ παραχωρήσῃ ὁ Θεὸς νὰ πειρασθῇς καὶ σὺ μὲ τὸν ἴδιον αὐτὸν πειρασμόν.

2. Ἐκεῖνος, ποὺ μὲ φόβον Θεοῦ νουθετεῖ ἢ σωφρονίζει αὐτόν, ποὺ ἁμαρτάνει, καλλιεργεῖ εἰς τὸν ψυχικόν του κόσμον τὴν ἀντίθετον, πρὸς τὸ ἐλεγχόμενον σφάλμα, ἀρετήν. Ἐκεῖνος ὅμως, ποὺ μνησικακεῖ ἐναντίον τοῦ ἁμαρτάνοντος, καὶ θέλει τὸ κακόν του, καὶ τὸν μέμφεται, τότε, συμφώνως πρὸς τὸν πνευματικὸν νόμον, θὰ περιπέσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ἴδιον πάθος [«Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε» (Ματθ. ζ' 2)].

3. Αὐτόν, ποὺ δὲν ὑπακούει εἰς τὰς συστάσεις σου μὲ τὸν πρῶτον λόγον, μὴ τὸν ἐκβιάζῃς νὰ ἐκτελέσῃ τὸ προτεινόμενον μὲ φιλονεικίαν λογομαχῶν μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ φρόντισε νὰ θησαυρίσῃς διὰ τὸν ἑαυτόν σου τὸ κέρδος, τὸ ὁποῖον ἀπέρριψεν ἐκεῖνος· διότι περισσότερον ἀπὸ τὴν διόρθωσιν ἐκείνου θὰ σὲ ὠφελήσῃ ἡ ἀνεξικακία σου.

4. Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος εἶπεν· ἐὰν ἐπιπλήττῃς κάποιον καὶ ἡ ψυχή σου ἀρχίζῃ νὰ κινῆται πρὸς ὀργὴν ἐναντίον του, ἤδη σὺ ὑπέπεσες εἰς ἄλλο πάθος, τὴν ὀργήν· δὲν εἶναι δὲ καλὸν νὰ σώσῃς ἄλλους καὶ νὰ ζημιώσῃς ψυχικῶς τὸν ἑαυτόν σου.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΜΔ΄

Ὅτι δεῖ τὸν ἀγαθόν τι ποιοῦντα, κἂν ἀτελὴς ᾖ, μὴ ἐκκόπτειν· προθυμοποιεῖν δὲ μᾶλλον καὶ κατὰ μικρὸν ἐπανάγειν εἰς τελειότητα.

Δὲν πρέπει νὰ ἀπογοητεύωμεν αὐτόν, ποὺ κάμνει κάποιο καλό, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι ἀτελής· ἀπ' ἐναντίας πρέπει νὰ ἐνισχύωμεν τὴν προθυμίαν του, καὶ σιγὰ - σιγὰ νὰ τὸν ἀνυψώνωμεν πρὸς τὴν τελειότητα.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΑΔΕΛΦΟΣ ἦλθε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα, καὶ εἶπεν αὐτῷ· σπείρω τὸν ἀγρόν μου, καὶ ποιῶ ἐξ αὐτοῦ ἀγάπην, καλῶς ποιῶ; Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων· καλῶς ποιεῖς. Καὶ ἀπῆλθε μετὰ προθυμίας καὶ προσέθηκε τῇ ἀγάπῃ.

2. Ἤκουσεν ὁ Ἀββᾶς Ἀνοὺβ τὸν λόγον, ὃν εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν τῷ ἀδελφῷ· καὶ λέγει τῷ Ἀββᾷ Ποιμένι· οὐ φοβῇ τὸν Θεὸν οὕτω λαλήσας τῷ ἀδελφῷ; Καὶ ἐσιώπησεν ὁ Γέρων.

3. Μετὰ δὲ ἡμέρας δύο, μεταπεμψάμενος τὸν ἀδελφὸν ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν, λέγει αὐτῷ ἀκούοντος τοῦ Ἀββᾶ Ἀνούβ· τί εἶπές μοι τῇ ἄλλῃ; οὐ γὰρ κατέχω, ὅτι ὁ νοῦς μου ἀλλαχοῦ ἦν. Ἔφη ὁ ἀδελφός· ὅτι σπείρω τὸν ἀγρόν μου εἶπόν σοι, καὶ ποιῶ ἐξ αὐτοῦ ἀγάπην. Καὶ εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν· ἐνόμιζον, ὅτι περὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου τοῦ κοσμικοῦ ἐλάλησας· εἰ σὺ εἶ ὁ ποιῶν τὸ ἔργον τοῦτο, γίνωσκε, οὐκ ἔστι τοῦτο Μοναχοῦ.

4. Ὁ δὲ ἀκούσας ἐλυπήθη καὶ εἶπεν· ἐγὼ ἄλλο ἔργον οὐδὲν οἶδα, εἰμὴ τοῦτο, καὶ οὐ δύναμαι μὴ σπείρειν τὸν ἀγρόν μου· καὶ τοῦτο εἰπών, ἀνεχώρησε λυπούμενος. Ἰδὼν δὲ τὸ γενόμενον ὁ Ἀββᾶς Ἀνούβ, ἔβαλε μετάνοιαν τῷ Γέροντι λέγων· συγχώρησόν μοι.

5. Καὶ συγχωρήσας αὐτῷ ὁ Γέρων, εἶπε· κἀγὼ ἐξ ἀρχῆς ᾔδειν ὅτι οὐκ ἔστιν ἔργον Μοναχοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὸν λογισμὸν αὐτοῦ ἐλάλησα· καὶ ἔδωκα αὐτῷ προθυμίαν εἰς τὴν προκοπὴν τῆς ἀγάπης· νῦν δὲ ἀπῆλθε λυπούμενος, καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ ποιεῖ.

6. Εἶπε Γέρων· ἐμίσησα τῶν νεωτέρων τὰς κενοδοξίας, ὅτι κάμνουσι καὶ μισθὸν οὐκ ἔχουσιν, ἀποβλέποντες εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων δόξας.

7. Λέγει αὐτῷ ἄλλος Γέρων γνωστικώτατος· ἐγὼ καὶ πάνυ αὐτοὺς ἀποδέχομαι, συμφέρει γὰρ νεωτέρῳ κενοδοξεῖν, καὶ μὴ ἀμελεῖν· πάντως γὰρ κενοδοξοῦντι αὐτῷ, ἀνάγκη καὶ ἐγκρατεύεσθαι, καὶ ἀγρυπνεῖν, καὶ γυμνητεύειν, καὶ ἀγάπην κτᾶσθαι, καὶ τὰς θλίψεις βαστάζειν διὰ τὸν ἔπαινον.

8. Μετὰ οὖν τὸ πολιτεύεσθαι οὕτως, ἔρχεται αὐτῷ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ λέγουσα· διατί οὐ κάμνεις δι' ἐμέ, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀνθρώπους; Καὶ τότε πείθεται μὴ προσέχειν δόξῃ ἀνθρωπίνῃ, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀκούσαντες οἱ λοιποὶ Γέροντες, εἶπον· ὄντως οὕτως ἔχει.

9. Ἀδελφὸς εἶπε τῷ Ἀββᾷ Ποιμένι· ἐὰν δῷ τῷ ἀδελφῷ μου μικρὸν ἄρτον, ἢ ἕτερόν τι, οἱ δαίμονες μολύνουσιν αὐτά, ὡς κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν γίνεται. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων· εἰ καὶ κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν γίνεται, ἀλλ' ἡμεῖς τὴν χρείαν δώσομεν τῷ ἀδελφῷ.

10. Εἶπε δὲ αὐτῷ καὶ παραβολὴν τοιαύτην· ἄνθρωποι δύο ἦσαν γεωργοί, οἰκοῦντες ἐν πόλει μιᾷ· καὶ ὁ μὲν εἷς ἐξ αὐτῶν ἐποίησε σπείρας μικρὰ ἀκάθαρτα, ὁ δὲ ἄλλος ἀμελήσας τοῦ σπεῖραι, ἐποίησεν ὅλως οὐδέν· λιμοῦ οὖν γενομένου, τίς ἐκ τῶν δύο εὑρίσκεται ζῆσαι;

11. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἀδελφός· ὁ ποιήσας τὰ μικρὰ καὶ ἀκάθαρτα. Λέγει ὁ Γέρων· οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς, σπείρωμεν ὀλίγα καὶ ἀκάθαρτα, ἵνα τῷ λιμῷ μὴ ἀποθάνωμεν.

12. Εἶπεν ἡ Ἀμμᾶς Σάῤῥα· καλόν ἐστι καὶ δι' ἀνθρώπους ποιεῖν ἐλεημοσύνην, εἰ γὰρ καὶ δι' ἀνθρωπαρέσκειαν ἐξ ἀρχῆς γίνεται, ἀλλ' ἔρχεται ὕστερον εἰς Θεοῦ ἀρέσκειαν.

Ἑρμηνεία

ΗΛΘΕ κάποτε ἕνας ἀδελφὸς πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα καὶ τοῦ εἶπε:

—Σπέρνω τὸ χωράφι μου καὶ ἀπὸ τὴν συγκομιδὴν τοῦ καρποῦ προσφέρω ἐλεημοσύνην· κάμω καλά;

—Καλῶς κάμνεις—ἀπήντησεν ὁ Γέρων.

Μετὰ τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν ἀνεχώρησεν εὐχαριστημένος ὁ ἀδελφὸς καὶ ἐπροθυμοποιήθη νὰ αὐξήσῃ τὴν προσπάθειάν του, διὰ νὰ δίδῃ περισσοτέραν ἐλεημοσύνην.

2. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀββᾶς Ἀνοὺβ ἐπληροφορήθη τὴν συμβουλὴν ποὺ ἔδωσεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀδελφόν, καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα:

—Δὲν φοβεῖσαι τὸν Θεόν, ποὺ εἶπες αὐτὰ εἰς τὸν ἀδελφόν;

Ὁ Γέρων ἤκουσεν, ἀλλὰ δὲν ὡμίλησε.

3. Μετὰ ἀπὸ δύο ἡμέρας ἔστειλεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν καὶ ἐκάλεσε πλησίον του τὸν ἀδελφόν· παρόντος δὲ καὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀνοὺβ τοῦ λέγει:

—Τί μοῦ εἶπες προχθές; Διότι δὲν τὸ ἐνθυμοῦμαι, ἐπειδὴ ὁ νοῦς μου ἦτο ἀλλοῦ.

—Σοῦ εἶπα—ἐπανέλαβεν ὁ ἀδελφός—ὅτι σπέρνω τὸ χωράφι μου καὶ ἀπὸ τὴν συγκομιδὴν δίδω ἐλεημοσύνην.

—Ἐγὼ ἐνόμιζα,—εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν—ὅτι μοῦ ἔλεγες διὰ τὸν ἀδελφόν σου τὸν κοσμικόν· ἐὰν ὅμως εἶσαι σὺ ποὺ κάμνεις αὐτὴν τὴν ἐργασίαν, πρέπει νὰ γνωρίζῃς, ὅτι αὐτὸ δὲν ταιριάζει εἰς τὴν μοναχικήν σου ἰδιότητα.

4. Ὁ ἀδελφός, μόλις ἤκουσεν αὐτά, ἐλυπήθη καὶ εἶπεν:

—Ἐγὼ δὲν γνωρίζω ἄλλην ἐργασίαν ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὴν καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴ σπέρνω τὸ χωράφι μου.

Ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ ὁ ἀδελφὸς ἔφυγε λυπημένος.

Ὅταν εἶδεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὁ Ἀββᾶς Ἀνούβ, ἔβαλε μετάνοιαν εἰς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα καὶ τοῦ εἶπε:

—Συγχώρησέ με.

5. Ὁ Γέρων τὸν συνεχώρησε καὶ τοῦ εἶπε:

—Καὶ ἐγώ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐγνώριζα, ὅτι ἡ ἀπασχόλησις μὲ τὴν σπορὰν τοῦ ἀγροῦ, δὲν εἶναι ἔργον μοναχικόν, ἀλλὰ τοῦ ὡμίλησα σύμφωνα μὲ τὸν πόθον του καὶ τοῦ ἐνίσχυσα τὴν προθυμίαν εἰς τὸ ἔργον τῆς φιλαδελφίας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης. Τώρα ὅμως καὶ λυπημένος ἔφυγε καὶ τὸ ἴδιον θὰ κάμῃ.

6. Ἕνας Γέρων εἶπεν: ἐμίσησα τὰς κενοδοξίας τῶν νεωτέρων, διότι, ἐνῷ κοπιάζουν, δὲν λαμβάνουν μισθόν, ἐπειδὴ ἀποβλέπουν εἰς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων.

7. Ἕνας ἄλλος ὅμως Γέρων, γνωστικώτερος, τοῦ ἀπήντησεν:

—«Ἐγὼ πάρα πολὺ τοὺς παραδέχομαι· συμφέρει ὁ νεώτερος νὰ κενοδοξῇ, παρὰ νὰ ἀδιαφορῇ διὰ τὰ πνευματικὰ ἔργα. Διότι ὁπωσδήποτε, ὅταν ὁ νέος κενοδοξῇ, ἀναγκάζεται καὶ νὰ ἐγκρατεύεται, καὶ νὰ ἀγρυπνῇ, καὶ νὰ γυμνητεύῃ, καὶ νὰ ἀποκτᾷ τὴν ἀγάπην, καὶ νὰ ὑπομένῃ τὰς θλίψεις, ἀποβλέπων πάντοτε εἰς τὸν ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων».

8. «Ἀφοῦ λοιπὸν θὰ πολιτεύεται τοιουτοτρόπως, ἀσκῶν τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς δι' ἀνθρωπαρέσκειαν, θὰ ἐπέλθῃ καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸν καὶ θὰ τοῦ εἴπῃ διὰ τῶν μυστικῶν της ψιθύρων: Διατί κοπιάζεις διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὄχι δι' ἐμέ; Καὶ τότε, κατανυγομένης ὑπὸ τῆς Χάριτος τῆς καρδίας, πείθεται νὰ μὴ προσέχῃ πλέον εἰς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ».

Οἱ ὑπόλοιποι Γέροντες, μόλις ἤκουσαν αὐτά, εἶπον:

—Πράγματι ἔτσι εἶναι.

9. Ἕνας ἀδελφὸς εἶπεν εἰς τὸν Ἀββᾶν Ποιμένα:

—Ἐὰν προσφέρω εἰς τὸν ἀδελφόν μου ὀλίγον ἄρτον, ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλο εὐτελὲς ἀντικείμενον, οἱ δαίμονες μολύνουν τοὺς λογισμούς μου, ὅτι ἡ προσφορὰ αὕτη γίνεται ἐξ ἀνθρωπαρεσκείας καὶ οὐχὶ ἀπὸ καθαρὰν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀγάπην.

Εἰς αὐτὰ ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Καὶ κατ' ἀνθρωπαρέσκειαν ἂν γίνεται ἡ προσφορά, ἡμεῖς ὅμως πρέπει νὰ ἱκανοποιήσωμεν τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀδελφοῦ.

10. Διὰ νὰ γίνῃ δὲ περισσότερον ἀντιληπτὸν τοῦτο, εἶπε καὶ τὴν ἑξῆς παραβολήν: Δύο γεωργοὶ κατοικοῦσαν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν· ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο εἰργάσθη καὶ ἔσπειρεν εἰς τὸν ἀγρόν του ὀλίγον καὶ ἀκαθάριστον σπόρον, ὁ ἄλλος ἠδιαφόρησε νὰ σπείρῃ καὶ δὲν ἔκαμε τελείως τίποτε. Ὅταν λοιπὸν πέσῃ πεῖνα εἰς τὴν περιοχήν, ποῖος θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ζήσῃ;

11. Ὁ ἀδελφὸς εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν τοῦ Γέροντος ἀπήντησεν:

—Ἐκεῖνος ποὺ ἔσπειρε τὸν ὀλίγον καὶ ἀκαθάριστον σπόρον.

Καὶ ὁ Γέρων διετύπωσε τὸ συμπέρασμα:

—Ἔτσι λοιπὸν νὰ κάμωμεν καὶ ἡμεῖς· ἂς σπείρωμεν, ἔστω καὶ ὀλίγον καὶ ἀκαθάριστον, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνωμεν πνευματικῶς ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν οἱουδήποτε ἔργου ἀγαθοῦ.

12. Ἡ Ἀμμᾶς Σάρρα εἶπε· καλὸν εἶναι νὰ κάμωμεν ἐλεημοσύνην, ἔστω καὶ διὰ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων. Διότι ἐάν, εἰς τὴν ἀρχήν, γίνεται ἡ ἐλεημοσύνη ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκειαν, ὅμως ὕστερα θὰ ἔλθῃ ἡ στιγμὴ ποὺ ἡ ἐλεημοσύνη θὰ γίνεται, ἐπειδὴ ἀρέσει εἰς τὸν Θεόν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΜΕ΄

Ὅτι δεῖ τὸν προεστῶτα τοὺς ἀσθενεστέρους τῶν ἀδελφῶν ποτὲ καὶ διὰ τῶν δυνατωτέρων τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν λοιπὴν ἄσκησιν ἐκπαιδεύειν, καὶ τῶν ἀρχομένων ὡς μάλιστα φείδεσθαι.

Ὁ Ἡγούμενος πρέπει διὰ τῶν δυνατωτέρων νὰ ἐκπαιδεύῃ καὶ τοὺς ἀσθενεστέρους ἐκ τῶν ἀδελφῶν εἰς τὴν ὑπακοήν, τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν λοιπὴν ἄσκησιν· ὅσον δὲ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἀρχαρίους.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

Ὁ ΑΒΒΑΣ Ἀγάθων λίαν ἠγάπα τὸν Ἀββᾶν Ἀλέξανδρον, διὰ τὸ ἀσκητικώτατον αὐτὸν εἶναι, καὶ μέτριον τῷ φρονήματι, καὶ ἐπιεικέστατον.

2. Ποτὲ οὖν ὅλων τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πλυνόντων τὰ θρῦα εἰς τὸν ποταμόν, ἔπλυνε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιεικῶς· οἱ δὲ λοιποὶ ἀδελφοὶ εἶπον τῷ Γέροντι· ὁρᾷς, Πάτερ; ὁ Ἀββᾶς Ἀλέξανδρος οὐδὲν ποιεῖ. Καὶ θέλων αὐτοὺς θεραπεῦσαι ὁ Γέρων, εἶπε τῷ Ἀλεξάνδρῳ· καλῶς πλύνον αὐτά, ἀδελφὲ Ἀλέξανδρε.

3. Ὁ δὲ ὡς ἤκουσεν ἠπορεῖτο τί βούλεται τὸ ῥῆμα τοῦ Γέροντος. Καὶ μετὰ τοῦτο εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων· μὴ ξενίζου, ἀδελφέ· μὴ γὰρ οὐκ ἤδειν ὅτι καλῶς ποιεῖς; ἀλλὰ τοῦτο εἰπόν σοι ἐπὶ αὐτῶν, ἵνα θεραπεύσω τὸν λογισμὸν αὐτῶν ἐν τῇ ὑπακοῇ.

Ἑρμηνεία

Ὁ ΑΒΒΑΣ Ἀγάθων ἠγάπα πάρα πολὺ τὸν Ἀββᾶν Ἀλέξανδρον, ἐπειδὴ ἦτο ἀσκητικώτατος, μετριόφρων, πολὺ δὲ ἤρεμος καὶ πρᾶος.

2. Κάποτε λοιπὸν ὅλοι οἱ ὑποτακτικοὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνος ἔπλυναν εἰς τὸν ποταμὸν τὰ βοῦρλα. Μεταξὺ αὐτῶν ἔπλυνε καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἀλέξανδρος μὲ ἠρεμίαν, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται ἡ ἐργασία του. Οἱ ὑπόλοιποι ἀδελφοὶ λέγουν τότε εἰς τὸν Γέροντά των:

—Βλέπεις, Πάτερ; ὁ Ἀββᾶς Ἀλέξανδρος τίποτε δὲν κάμνει.

Ὁ Ἀββᾶς Ἀγάθων, ἐπιθυμῶν νὰ τοὺς θεραπεύσῃ τὸν λογισμόν, εἶπε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον:

—Ἀδελφὲ Ἀλέξανδρε, νὰ πλύνῃς καλὰ τὰ βοῦρλα.

3. Ὅταν ἤκουσε τὴν σύστασιν αὐτὴν ὁ Ἀββᾶς Ἀλέξανδρος, ἤρχισε νὰ ἀπορῇ καὶ νὰ διερωτᾶται, τί ἐννοοῦσε διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ ὁ Γέρων, δεδομένου, ὅτι καλῶς εἰργάζετο.

Μετ' ὀλίγον τὸν ἐπλησίασεν ὁ Γέρων καὶ τοῦ λέγει:

—Μὴ παραξενεύεσαι, ἀδελφέ μου· μήπως δὲν ἐγνώριζα, ὅτι καλῶς ἐργάζεσαι; Σοῦ τὸ εἶπα ὅμως αὐτό, ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἄλλους ἀδελφούς, διὰ νὰ ἀναπαύσω τὸν λογισμόν των διὰ τῆς ὑπακοῆς.

Β'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΚΑΤΑ μέρος, ἀδελφοί, οἰκοδομεῖται πόλις, καὶ κατὰ κυβέρνησιν γίνεται πόλεμος· καὶ πάντα κατὰ μικρὸν αὐξάνει, καὶ εἰς τελείωσιν ἔρχεται· οὐ δύναται ἄπειρος ἐν τῷ πολέμῳ ὡς ὁ ἔμπειρος κατέχειν τόξον, ἢ μάχεσθαι, καὶ οὐ δύναται παιδίον τρέχειν ἐπίσης ἀνδρός.

2. Ἐὰν ἐπιθήσῃς παιδίῳ βάρος ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, βλάψεις αὐτῷ. Καὶ πάλιν, εἰ ἀμελήσεις τοῦ παιδεύειν αὐτό, ἀχρεῖον ἀποβήσεται.

3. Οὕτω δὴ καὶ τὸν ἀρχάριον μετὰ διακρίσεως κυβερνᾶν, καὶ μήτε ἐξ ὑψηλοφροσύνης ἐπιτιθέναι αὐτῷ βάρος ὑπὲρ ὃ δύναται, μήτε πάλιν ἀμελῶς πρὸς αὐτὸν διακεῖσθαι καὶ καταφρονεῖν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ἀλλ' ὥσπερ φυτὸν φυτεύσας γεωργὸς ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ παντοίως ἐπιμελεῖται αὐτοῦ, οὕτω καὶ σύ.

4. Ὡς νεοπαγοῦς ὄντος τοῦ ἀδελφοῦ, προσφυῶς αὐτῷ καὶ ἐπιστημόνως ἐπιχορήγει τὴν ἄσκησιν, ἀναλογιζόμενος πῶς καὶ σὺ ὑπετάγης τῷ μειζοτέρῳ σου. Κἂν ἀσθενῇ τῷ σώματι, μὴ ἀποβάλῃς αὐτόν, ἀλλὰ συγκοπίασον αὐτῷ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ.

5. Δεῖ δὲ ἑκάστου τῶν ὑποτεταγμένων σοι τὰ μέτρα σκοπεῖν, καὶ κατὰ δύναμιν ἀπαιτεῖν, μνημονεύων τοῦ Κυρίου λέγοντος περὶ τῶν ὑποδεχομένων τὸν πνευματικὸν σπόρον, ὅτι καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ, «ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα», ἵνα ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι τῷ Θεῷ εὐαρεστήσῃ.

6. Νέον παρὰ σοί, ἀγαπάτω σου ἡ ψυχή, καὶ μὴ ἐπιθῇς αὐτῷ βάρος ὑπὲρ δύναμιν, ὅπως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σώσῃς ἐν Κυρίῳ· καὶ «φανερωθέντος τοῦ Ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον».

7. Ἐν ἀρχαρίῳ μακροθύμησον, πάντα γὰρ δυνατὰ τῷ Θεῷ· ἀρχάριος δὲ μισῶν ταπείνωσιν, ὅπλον οὐκ ἔχει κατὰ τῶν ἐναντίων· διὸ καὶ πολλὰ ὁ τοιοῦτος συντριβήσεται.

8. Συνετὸς Ἡγούμενος οὐκ ἐξουδενώσει διὰ τὸ ἀκούειν ἀμφιλογίαν ἀρχαρίου μετὰ μειζοτέρου αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξερευνήσει τὴν ἀκρίβειαν τοῦ πράγματος, καὶ ἐν φόβῳ μεσάσει αὐτοῖς.

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΟΙ μου, ἡ πόλις οἰκοδομεῖται σιγὰ-σιγὰ καὶ ὁ πόλεμος διεξάγεται συστηματικῶς, μὲ σχέδιον. Κατ' ἀναλογίαν καὶ ὅλα τὰ πράγματα ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐξάνουν καὶ τελειοποιοῦνται. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἕνας ἀγύμναστος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, νὰ κρατᾷ τὸ τόξον καὶ νὰ μάχεται ὅπως ὁ ἔμπειρος· οὔτε δύναται ἕνα παιδάκι νὰ τρέχῃ ὅπως ἕνας μεγάλος ἄνδρας.

2. Ἐὰν ἀποθέσῃς εἰς τοὺς ὤμους ἑνὸς μικροῦ παιδίου βάρος μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν ἀντοχήν του, ἀσφαλῶς θὰ τὸ βλάψῃς· ὅπως ἐπίσης,

ἐὰν δὲν φροντίσῃς νὰ τὸ ἐκπαιδεύσῃς, ἀσφαλῶς θὰ καταντήσῃ ἄχρηστον καὶ κακόν.

3. Τοιουτοτρόπως πρέπει καὶ ὁ Ἡγούμενος νὰ κατευθύνῃ μὲ διάκρισιν τὸν ἀρχάριον εἰς τὴν μοναχικὴν ζωήν, ὥστε οὔτε ἀπὸ ὑψηλοφροσύνην νὰ τὸν φορτώνῃ μὲ ἀσκητικὰ βάρη μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν ἀντοχήν του, οὔτε πάλιν νὰ παραμένῃ ἀδιάφορος ἀπέναντί του καὶ νὰ καταφρονῇ τὴν ψυχήν του· ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς ὁ γεωργός, ποὺ φυτεύει ἕνα φυτὸν εἰς τὸν κῆπον του, τὸ φροντίζει παντοιοτρόπως, τοιουτοτρόπως καὶ σύ.

4. Σκεπτόμενος ὅτι εἶναι νεόφερτος ὁ ἀδελφός, νὰ τοῦ ἐπιβάλῃς τὴν ἄσκησιν μὲ σύνεσιν καὶ ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος του, ἐνθυμούμενος πάντοτε πῶς καὶ σύ, κάποτε, εἶχες ὑποταχθῆ εἰς τὸν μεγαλύτερόν σου. Ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀσθενὴς κατὰ τὸ σῶμα, μὴ τὸν ἀποδιώξῃς, ἀλλὰ νὰ κοπιάσῃς μαζί του, ἐπιδεικνύων ἀπέναντί του μακροθυμίαν.

5. Πρέπει ὁ Ἡγούμενος νὰ γνωρίζῃ τὰς πνευματικὰς δυνατότητας καὶ τὰ μέτρα τῶν ὑποτακτικῶν του, ὥστε νὰ ζητῇ ἀπὸ αὐτοὺς τὸ κατὰ δύναμιν, ἐνθυμούμενος πάντοτε αὐτό, ποὺ λέγει ὁ Κύριος, σχετικῶς μὲ αὐτούς, ποὺ ὑποδέχονται τὸν πνευματικὸν σπόρον ὅτι, ἀναλόγως τῶν δυνάμεών του, «ἄλλος μὲν καρποφορεῖ ἑκατόν, ἄλλος ἑξήκοντα καὶ ἄλλος τριάκοντα» (Ματθ. ιγ' 8). Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ὁ καθένας θὰ εὐαρεστήσῃ τὸν Θεὸν ἀναλόγως τῶν ἱκανοτήτων μὲ τὰς ὁποίας ἐπροικίσθη παρὰ Θεοῦ.

6. Τὸν νέον, κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν χρόνον τῆς προσελεύσεως, νὰ ἀγαπᾷ ἡ ψυχή σου, καὶ νὰ μὴ τὸν φορτώσῃς μὲ βάρη ἀσκήσεως, ὑπέρτερα τῆς δυνάμεώς του, διὰ νὰ σώσῃς τὴν ψυχήν του μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου, ἵνα κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν «ὅταν φανερωθῇ ὁ Ἀρχιποίμην Χριστὸς κερδίσητε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον» (Α' Πέτρ. ε' 4).

7. Ἀπέναντι τοῦ ἀρχαρίου νὰ ἐπιδείξῃς μακροθυμίαν, διότι ὅλα εἶναι δυνατὰ ἀπὸ τὸν Θεόν. Ὁ ἀρχάριος ὅμως, ποὺ μισεῖ τὴν ταπείνωσιν, δὲν ἔχει εἰς χεῖρας του ὅπλον ἐναντίον τῶν νοητῶν ἐχθρῶν· δι' αὐτὸ καὶ ὁ τοιοῦτος θὰ πολεμηθῇ πάρα πολὺ ὑπὸ τοῦ διαβόλου, μέχρι συντριβῆς.

8. Ὁ συνετὸς Ἡγούμενος ποτὲ δὲν θὰ ταπεινώσῃ τὸν ἀρχάριον, οὔτε θὰ τὸν ἐξευτελίσῃ, ὅταν τὸν ἰδῇ νὰ φιλονεικῇ μὲ μεγαλύτερόν του· ἀλλὰ θὰ ἐξετάσῃ μετὰ προσοχῆς τὰ αἴτια καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος καὶ μετὰ φόβου θὰ τοὺς συμβιβάσῃ.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΜϚ΄.

Ὅτι οὐ πάντας δεῖ ἐπίσης τὴν ἄσκησιν ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὸν προλαβόντα βίον καὶ τὴν ἕξιν τοῦ σώματος.

Δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν ἀπὸ ὅλους τὴν ἰδίαν ἄσκησιν, ἀλλὰ ἀναλόγως πρὸς τὴν προηγουμένην ζωήν των καὶ τὴν σωματικήν των ἀντοχήν.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΑΝΗΡ τις ἦν πλούσιος ἐκ Ῥώμης ἐλθών· καὶ γενόμενος Μοναχὸς ᾤκησεν ἐν τῇ Σκήτει πλησίον τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχε δὲ καὶ ἕνα τῶν αὐτοῦ δούλων ἀκολουθήσαντα αὐτῷ καὶ ὑπηρετοῦντα.

2. Ἰδὼν δὲ ὁ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν Πρεσβύτερος τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνδρός, καὶ μαθὼν ἐκ ποίας ἀναπαύσεώς ἐστιν, ἐκ τῶν προσφερομένων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἔπεμπεν αὐτῷ.

3. Ποιήσας οὖν ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐν τῇ Σκήτει εἴκοσι πρὸς τοῖς πέντε ἔτεσι, γέγονε διορατικὸς καὶ ὀνομαστός· ἀκούσας δέ τις τῶν μεγάλων Γερόντων τῶν Αἰγυπτίων περὶ αὐτοῦ, ἦλθεν ἰδεῖν αὐτόν, προσδοκῶν οὐ σωματικήν τινα πολιτείαν ἰδεῖν ἐν αὐτῷ. Εἰσελθὼν οὖν, ἠσπάσατο αὐτόν, καὶ ποιήσαντες εὐχὴν ἐκαθέσθησαν.

4. Βλέπει οὖν αὐτὸν ὁ Αἰγύπτιος φοροῦντα ἱμάτια τρυφερά, καὶ σανδάλια ἐν τοῖς ποσίν, ἔτι τε χαράδριον εἰς ὃ ἐκοιμᾶτο, καὶ δέρμα ὑπεστρωμένον, καὶ μικρὸν προσκεφάλαιον, καὶ ἐσκανδαλίσθη ταῦτα θεασάμενος, ὅτι ἐν τῷ τόπῳ οὐχ ὑπῆρχε τοιαύτη διαγωγή, ἀλλὰ μᾶλλον σκληραγωγία.

5. Ὁ δὲ Γέρων, διορατικὸς ὤν, ἔγνω τὸν Αἰγύπτιον σκανδάλισθέντα· καὶ μηδὲν πρὸς αὐτὸν ἐμφανίσας, λέγει τῷ ὑπηρετοῦντι αὐτῷ· ποίησον ἡμῖν ἑορτὴν διὰ τὸν Ἀββᾶν σήμερον. Ὁ δὲ ἥψησε βραχὺ λάχανον, καὶ τῇ ὥρᾳ ἔφαγον.

6. Εἶχε δὲ καὶ βραχὺν οἶνον ὁ Γέρων διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ· καὶ ὡς ἐγένετο ὀψέ, ἔβαλον τοὺς δώδεκα ψαλμοὺς καὶ ἐκοιμήθησαν, καὶ πάλιν πρὸ τοῦ ὄρθρου ἀναστάντες, μέχρις ἡμέρας προσηύξαντο.

7. Τὸ δὲ πρωῒ λέγει αὐτῷ ὁ Αἰγύπτιος· εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ· καὶ συνταξάμενος αὐτῷ, ἐξῆλθε μηδὲν ὠφεληθείς, καὶ ἐπορεύετο. Ὁ δὲ Γέρων, θέλων αὐτὸν ὠφελῆσαι, πέμψας μετεκαλέσατο αὐτόν.

8. Καὶ εἰσελθόντα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων· ποίας χώρας εἶ; Ὁ δὲ ἔφη, Αἰγύπτιος· ποίας πόλεως; Καὶ ἀπεκρίθη· ἐγὼ ὅλως οὐκ εἰμὶ πολίτης. Λέγει ὁ Γέρων· τί ἦν τὸ ἔργον σου εἰς τὴν κώμην σου; Καὶ εἶπε· τηρητής· κἀκεῖνος πάλιν· ποῦ ἐκοιμῶ; Ὁ δὲ Αἰγύπτιος· εἰς τὸν ἀγρόν. Καὶ ὁ Γέρων· εἶχες στρωμνὴν ὑποκάτω σου; Ὁ δὲ εἶπεν· εἰς ἀγρὸν εἶχον θεῖναι στρῶμα ὑποκάτω μου; οὐδαμῶς, ἀλλὰ χαμαί.

9. Καὶ πάλιν ὁ Γέρων· καὶ τί εἶχες βρῶμα εἰς τὸν ἀγρόν, ἢ ποῖον οἶνον

ἔπινες; Ἀπεκρίθη ὁ Αἰγύπτιος· ἔνι βρῶμα ἢ οἶνος εἰς ἀγρόν; Ἀλλὰ πῶς ἔζης, φησίν; Ὁ δὲ εἶπε· ξηρὸν ἄρτον ἤσθιον, καὶ εἰ εὕρισκον μικρὸν ταρίχιν, καὶ ἔπινον ὕδωρ. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Γέρων ἔφη· μέγας κόπος· ἔνι δὲ καὶ βαλανεῖον εἰς τὴν κώμην, ἵνα λούησθε; Ὁ δὲ εἶπεν· οὐχί, ἀλλ' εἰς τὸν ποταμόν, ὅτε θέλομεν.

10. Ὡς οὖν ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Γέρων ταῦτα πάντα, καὶ ἔμαθε τοῦ προτέρου βίου αὐτοῦ τὴν θλῖψιν, θέλων ὠφελῆσαι αὐτόν, διηγήσατο καὶ αὐτὸς τὴν οἰκείαν διαγωγὴν τὴν ἐν τῷ κόσμῳ, εἰπών· ἐμὲ τὸν ταπεινὸν βλέπεις; ἐκ τῆς μεγάλης πόλεως Ῥώμης εἰμί, μέγας γενόμενος εἰς τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως.

11. Ὁ δὲ Αἰγύπτιος, ὡς ἤκουσε τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, κατενύγη καὶ ἀκριβῶς προσεῖχε τοῖς λεγομένοις· ὁ δὲ διηγεῖτο· κατέλιπον οὖν τὴν πόλιν, καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἔρημον ταύτην· καὶ πάλιν ἐμὲ ὃν βλέπεις, οἴκους μεγάλους εἶχον καὶ χρήματα πολλὰ καὶ καταφρονήτας αὐτῶν, ἦλθον εἰς τὸ μικρὸν κελλίον τοῦτο.

12. Εἶχον δὲ καὶ κραββάτους ὁλοχρύσους ἔχοντας πολυτίμους στρωμνάς, καὶ ἀντ' αὐτῶν δέδωκέ μοι ὁ Θεὸς τὸ χαράδριον τοῦτο καὶ τὸ δέρμα· πάλιν τὰ ἐνδύματά μου, πολλῆς τιμῆς ἄξια ἦν καὶ ἀντ' ἐκείνων φορῶ τὰ εὐτελῆ ταῦτα ἱμάτια· καὶ εἰς τὸ ἄριστόν μου δὲ πολὺ χρυσίον ἀνηλίσκετο, καὶ ἀντ' ἐκείνου, ἔδωκέ μοι ὁ Θεὸς τὸ μικρὸν λάχανον τοῦτο καὶ τὸ μικρὸν ποτήριον τοῦ οἴνου.

13. Ἦσαν δὲ οἱ ὑπηρετοῦντές μοι παῖδες πολλοί· καὶ ἰδοὺ ἀντ' ἐκείνων, κατένυξεν ὁ Θεὸς τὸν Γέροντα τοῦτον ὑπηρετῆσαί μοι. Καὶ ἀντὶ βαλανείων δέ, βάλλω τὸ μικρὸν ὕδωρ εἰς τοὺς πόδας μου, καὶ τὰ σανδάλια διὰ τὴν ἀσθένειάν μου.

14. Πάλιν ἀντὶ μουσικῶν, καὶ κιθαρῶν, λέγω τοὺς δώδεκα ψαλμούς· ὁμοίως καὶ ἐν τῇ νυκτί, ἀντὶ τῶν ἁμαρτιῶν ὧν ἐποίουν, ἄρτι μετὰ ἀναπαύσεως ποιῶ τὴν μικράν μου λειτουργίαν· παρακαλῶ οὖν σε, Ἀββᾶ, μὴ σκανδαλισθῇς εἰς τὴν ἀσθένειάν μου.

15. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Αἰγύπτιος, στενάξας ἐκ βάθους, εἶπε· οὐαί μοι, ὅτι ἀπὸ πολλῆς θλίψεως τοῦ κόσμου ἦλθον εἰς ἀνάπαυσιν καὶ ἃ οὐκ εἶχον ποτέ, νῦν ἔχω, σὺ δὲ ἀπὸ πολλῆς ἀναπαύσεως, εἰς θλῖψιν ἦλθες, καὶ ἀπὸ πολλῆς δόξης καὶ πλούτου ἦλθες εἰς ταπείνωσιν καὶ πτωχείαν.

16. Καὶ πολλὰ ὠφεληθεὶς ἀπῆλθε καὶ ἐγένετο αὐτοῦ φίλος· καὶ παρέβαλλεν αὐτῷ συνεχῶς δι' ὠφέλειαν· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ διακριτικός, καὶ πλήρης εὐωδίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

17. Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀρσενίου, ὅτι ἀσθενήσαντα αὐτόν ποτε εἰς τὴν Σκῆτιν, ἤνεγκεν ὁ Πρεσβύτερος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν εἰς χαράδριον, καὶ μικρὸν προσκεφάλαιον πρὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ.

18. Καὶ ἰδού τις τῶν Γερόντων ἐλθὼν ἐπισκέψασθαι αὐτόν, ὡς εἶδεν αὐτὸν εἰς τὸ χαράδριον κείμενον, καὶ τὸ προσκεφάλαιον ὑπὸ κάτω αὐτοῦ, ἐσκανδαλίσθη καὶ εἶπεν· οὗτός ἐστιν ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος, καὶ εἰς ταῦτα ἀνάκειται;

19. Λαβὼν δὲ αὐτὸν ὁ Πρεσβύτερος κατ' ἰδίαν, εἶπεν αὐτῷ· τί ἦν τὸ ἔργον σου ἐν τῇ κώμῃ; Ὁ δὲ εἶπε· ποιμὴν ἤμην. Εἶτα ὁ Πρεσβύτερος· πῶς οὖν, φησι, διῆγες τὸν βίον σου; Ὁ δὲ εἶπεν· ἐν πολλῷ κόπῳ. Πάλιν ὁ Πρεσβύτερος· νῦν οὖν πῶς διάγεις ἐν τῷ κελλίῳ σου; Καὶ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· μᾶλλον ἀναπαύομαι.

20. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πρεσβύτερος· βλέπεις τοῦτον τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον; Οὗτος πατὴρ βασιλέων ὑπῆρχεν ἐν τῷ κόσμῳ ὤν· καὶ χίλιοι δοῦλοι χρυσόζωνοι, καὶ σηρικὰ φοροῦντες, παρειστήκεισαν αὐτῷ· καὶ στρώματα ἦν ὑπὸ κάτω αὐτοῦ πολύτιμα. Σὺ δὲ ποιμὴν ὤν, οὐκ εἶχες ἐν τῷ κόσμῳ, ἣν ἔχεις ἀνάπαυσιν· οὗτος δὲ τὴν τρυφήν, ἣν εἶχεν ἐν τῷ κόσμῳ, ὧδε οὐκ ἔχει· ἰδοὺ σὺ ἀναπαύῃ, αὐτὸς δὲ κακουχεῖται.

21. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα κατενύγη, καὶ ἔβαλε μετάνοιαν λέγων· συγχώρησόν μοι, Ἀββᾶ, ἡμάρτηκα, ἀληθῶς αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδός· ὅτι οὗτος ἦλθεν εἰς ταπείνωσιν, ἐγὼ δὲ εἰς ἀνάπαυσιν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ πλούσιος ἄνθρωπος ἦλθε κάποτε ἀπὸ τὴν Ρώμην καὶ ἀφοῦ ἔγινε Μοναχός, κατῴκησεν εἰς τὴν Σκήτην, πλησίον τῆς Ἐκκλησίας. Μαζί του εἶχε καὶ ἕνα δοῦλον του, ποὺ τὸν ἠκολούθησε καὶ τὸν ὑπηρέτει.

2. Ὁ Πρεσβύτερος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σκήτης, βλέπων τὴν ἀδυναμίαν αὐτὴν τοῦ ἐπισήμου Ρωμαίου καὶ πληροφορηθεὶς πόσον ἀνέτως ἔζη εἰς τὴν πατρίδα του, ἀπέστελλε πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τὰ πρόσφορα ποὺ προσέφερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

3. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἔνδοξος καὶ πλούσιος ἄνθρωπος, ἀφοῦ ἠσκήτευσεν εἰς τὴν Σκήτην περὶ τὰ εἰκοσιπέντε ἔτη, κατέστη περίφημος καὶ ἐπλουτίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲ διορατικὸν χάρισμα. Τὴν φήμην του αὐτὴν ἐπληροφορήθη ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους Γέροντας τῆς Αἰγύπτου καὶ ἦλθε διὰ νὰ τὸν γνωρίσῃ, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι δὲν θὰ συναντοῦσεν εἰς τὴν ἐν γένει συμπεριφοράν του τίποτε τὸ φιλόσαρκον καὶ κοσμικόν. Ὅταν λοιπὸν εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλί του τὸν ἠσπάσθη καὶ ἀφοῦ προσηυχήθησαν ἀπὸ κοινοῦ ἐκάθισαν νὰ συνομιλήσουν.

4. Βλέπει ὅμως ὁ Αἰγύπτιος Μοναχός, ὅτι ἐφοροῦσε ράσα μαλακά, σανδάλια εἰς τοὺς πόδας του· ἀκόμη ὅτι εἶχεν ἕνα ὑφαντὸν στρωσίδι εἰς τὸ ὁποῖον ἐκοιμᾶτο, μιὰ προβειὰ στρωμένη ἀπὸ κάτω καὶ ἕνα μικρὸ μαξιλάρι. Ὅλα αὐτά, ποὺ εἶδε, τὸν ἐσκανδάλισαν, διότι εἰς ἐκείνην τὴν περιοχὴν δὲν ἐσυνηθίζετο τοιοῦτος τρόπος ζωῆς, ἀλλὰ σκληραγωγία καὶ αὐστηρότης.

5. Ὁ Γέρων, ὡς διορατικός, ἀντελήφθη, ὅτι ἐσκανδαλίσθη ὁ Αἰγύπτιος. Δὲν ἐφανέρωσεν ὅμως τὰς σκέψεις του πρὸς αὐτόν· ἀπ' ἐναντίας, ὡς νὰ μὴ συνέβαινε τίποτε, λέγει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ποὺ τὸν ὑπηρέτει: Ἂς πανηγυρίσωμεν τὴν σημερινὴν ἡμέραν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἀββᾶ· ἑτοίμασέ μας λοιπὸν ἑορταστικὴν τράπεζαν. Τότε ὁ ὑπηρετῶν ἔβρασεν ὀλίγα λάχανα καὶ ἔφαγον τὴν καθωρισμένην ὥραν.

6. Κατὰ τὸ γεῦμα ὁ Γέρων παρέθεσε καὶ ὀλίγον οἶνον, τὸν ὁποῖον εἶχε διὰ τὴν ἀσθένειάν του, καὶ ἔπιον. Ὅταν ἐνύκτωσεν, ἀνέγνωσαν τοὺς δώδεκα ψαλμοὺς καὶ ἐκοιμήθησαν. Μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐξύπνησαν καὶ προσηυχήθησαν ἕως ὅτου ἐξημέρωσε.

7. Τὸ πρωῒ λέγει ὁ Αἰγύπτιος πρὸς τὸν Γέροντα: «Προσευχήσου ὑπὲρ ἐμοῦ». Ἀφοῦ δὲ τὸν ἀπεχαιρέτησεν, ἀνεχώρησε, χωρὶς νὰ ὠφεληθῇ καὶ ἐπορεύετο πρὸς τὸν τόπον του. Ὁ Γέρων, θέλων νὰ τὸν ὠφελήσῃ, ἔστειλε τὸν ὑπηρέτην του καὶ τὸν ἐκάλεσε πάλιν πλησίον του.

8. Ὅταν ἐπανῆλθεν ὁ Αἰγύπτιος, ὁ Γέρων τὸν ἠρώτησεν: «Ἀπὸ ποῦ εἶσαι, Πάτερ μου»; «Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον», ἀπήντησεν ἐκεῖνος. «Ἀπὸ ποίαν πόλιν τῆς Αἰγύπτου»; ἐρωτᾷ ὁ Γέρων. «Δὲν εἶμαι καθόλου ἀπὸ πόλιν, ἀλλ' ἀπὸ χωρίον», ἀπήντησεν ὁ Αἰγύπτιος. Ἐρωτᾷ πάλιν ὁ Γέρων. «Τί δουλειὰ ἔκαμνες εἰς τὸ χωριό σου»; «Ἀγροφύ-

λακας», ἀπήντησεν ἐκεῖνος. «Ποῦ ἐκοιμώσουν»; ἐρωτᾷ ὁ Γέρων. «Εἰς τὰ χωράφια», ἀπήντησεν ἐκεῖνος. «Ἐκοιμόσουνα ἐπάνω σὲ στρῶμα»; ἠρώτησεν ὁ Γέρων. «Εἰς τὰ χωράφια ἠδυνάμην νὰ ἔχω στρῶμα»; ἀπήντησεν ὁ Αἰγύπτιος, «δὲν εἶχα καθόλου στρῶμα, ἀλλ' ἐκοιμώμουν πάντοτε κατάχαμα».

9. «Εἰς τὸ χωράφι—ἐρωτᾷ πάλιν ὁ Γέρων—τί φαγητὸν ἔτρωγες καὶ τί κρασὶ ἔπινες»; «Εἶναι ποτὲ δυνατὸν—ἀπαντᾷ ὁ Αἰγύπτιος—νὰ εὑρεθοῦν εἰς τὸ χωράφι μαγειρευμένον φαγητὸν καὶ κρασί»; «Ἀλλὰ τότε πῶς ἐζούσατε»; ἠρώτησεν ἐκ νέου ὁ Γέρων. «Ἔτρωγα ξερὸ ψωμί,—ἀπήντησεν ὁ Αἰγύπτιος,—καὶ ἐὰν εὕρισκον καμμίαν φορὰν τίποτε παστὸν καὶ ἐπίναμε νερόν». «Πολὺ σκληρὴ ζωή», ἀπεφάνθη ὁ Γέρων καὶ κατόπιν ἐρωτᾷ πάλιν: «εἰς τὸ χωρίον σας εἴχατε λουτρὸν διὰ νὰ λούζεσθε»; «Ποῦ τέτοιο πρᾶγμα· ὅταν ἠθέλαμεν, ἐπηγαίναμεν καὶ ἐλουόμεθα εἰς τὸν ποταμόν», ἀπήντησεν ὁ Αἰγύπτιος.

10. Ἀφοῦ ἐπληροφορήθη ὁ Γέρων ὅλα αὐτὰ καὶ ἔμαθε μὲ πόσην θλῖψιν καὶ στενοχωρίαν ἔζη πρὶν γίνῃ Μοναχός, ἐπιθυμῶν νὰ τὸν ὠφελήσῃ, ἤρχισε νὰ διηγῆται καὶ αὐτὸς τὴν προηγουμένην του ζωὴν εἰς τὸν κόσμον.

—Μὲ βλέπεις ἐμένα τὸν ταπεινόν; κατάγομαι ἀπὸ τὴν μεγάλην πόλιν τῆς Ρώμης καὶ κατεῖχον πολὺ ὑψηλὸν ἀξίωμα εἰς τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως.

11. Ὁ Αἰγύπτιος, μόλις ἤρχισεν ὁ Γέρων νὰ διηγῆται τὴν ζωήν του, ηὔξησε τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ τὴν προσοχήν του, διὰ νὰ ἀκούσῃ. «Ἄφησα λοιπὸν αὐτὴν τὴν πόλιν—συνέχισεν ὁ Γέρων—καὶ ἦλθα εἰς αὐτὴν τὴν ἔρημον· ἐμένα, ποὺ μὲ βλέπεις, εἶχα μεγάλας οἰκίας καὶ πολλὰ χρήματα. Καὶ ὅμως τὰ κατεφρόνησα ὅλα αὐτὰ καὶ ἐγκατεστάθην εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὸ στενὸν κελλίον».

12. «Εἶχα δὲ καὶ ὁλόχρυσα κρεββάτια, ποὺ ἦσαν στολισμένα μὲ πολύτιμα στρώματα. Ἀντὶ ὅλων αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν, ποὺ ἐγκατέλειψα δι' ἀγάπην Θεοῦ, μοῦ ἔδωσεν ὁ Θεὸς αὐτὸ τὸ στρωσίδι καὶ αὐτὸ τὸ δέρμα, ποὺ βλέπεις. Τὰ ἐνδύματα μου ἦσαν βαρύτιμα καὶ ἤξιζαν πολύ· ἀντ' ἐκείνων φορῶ τώρα αὐτὰ τὰ πτωχικὰ ἱμάτια. Εἰς τὸ τραπέζι μου καθημερινῶς ἐδαπανᾶτο ἄφθονον χρῆμα διὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ καὶ τώρα ὁ Θεὸς μοῦ ἔδωσεν αὐτὰ τὰ ὀλίγα χόρτα καὶ αὐτὸ τὸ ποτηράκι τὸ κρασί».

13. «Εἰς τὸ σπίτι μου εἶχα πολλοὺς δούλους, ποὺ μὲ ὑπηρέτουν. Καὶ νὰ τώρα! ἀντὶ ὅλων ἐκείνων, ὁ Θεὸς ἔδωσεν αἴσθημα συμπόνιας εἰς αὐτὸν τὸν Γέροντα, διὰ νὰ μὲ ὑπηρετῇ. Ἀντὶ τῶν λουτρῶν, χρησιμοποιῶ αὐτὸ τὸ ὀλίγον ὕδωρ διὰ τοὺς πόδας μου καὶ φορῶ αὐτὰ τὰ σανδάλια διὰ τὴν ἀσθένειάν μου».

14. «Ἀντὶ πάλιν τῶν μουσικῶν καὶ τῶν κιθαρῶν, ποὺ εἶχον τότε, λέγω τώρα τοὺς δώδεκα ψαλμούς. Κατὰ δὲ τὸ διάστημα τῆς νυκτός, ἀντὶ τῶν ἁμαρτιῶν ποὺ ἔκαμνα τότε, τώρα μὲ ὅλην μου τὴν ἀ-

νάπαυσιν ἐκτελῶ τὸν μικρὸν αὐτὸν κανόνα. Σὲ παρακαλῶ λοιπόν, Ἀββᾶ μου, μὴ σκανδαλισθῇς ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν μου, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἡ ἄσκησίς μου δὲν εἶναι σκληρὰ καὶ αὐστηροτάτη».

15. Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Αἰγύπτιος, ἀνεστέναξε βαθειὰ καὶ εἶπεν:

—Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ· ἀπὸ τὴν μεγάλην θλῖψιν, ποὺ ἀντιμετώπιζα εἰς τὸν κόσμον, ἦλθα τώρα ἐδῶ καὶ ἀναπαύομαι, καὶ ὅσα δὲν εἶχον τότε, λόγῳ τῆς ἐνδείας μου, τὰ ἀπολαμβάνω τώρα εἰς τὸν Μοναχικὸν βίον. Σὺ ὅμως, Γέροντά μου, ἔφυγες ἀπὸ τὰς ἀνέσεις τῆς ἀναπαυτικῆς ζωῆς καὶ προσῆλθες εἰς τὴν στενοχωρίαν τοῦ Μοναχικοῦ βίου· ἔφυγες ἀπὸ τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον καὶ προσῆλθες εἰς τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν πτωχείαν.

16. Ὠφεληθεὶς λοιπὸν ὁ Αἰγύπτιος ἀπὸ ὅσα ἤκουσεν, ἀνεχώρησε καὶ ἐγένετο φίλος τοῦ Γέροντος, τὸν ὁποῖον ἐπεσκέπτετο συχνά, διὰ νὰ ὠφελῆται, διότι ὁ Γέρων αὐτὸς ἦτο διακριτικὸς καὶ ἀνέδιδε τὴν εὐωδίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

17. Διὰ τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον διηγοῦντο τὸ ἑξῆς περιστατικόν. Κάποτε ἠσθένησεν εἰς τὴν Σκήτην καὶ ὁ Πρεσβύτερος τὸν μετέφερεν εἰς ἕνα κελλὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖ τὸν ἐτοποθέτησεν ἐπάνω εἰς ἕνα στρωσίδι καὶ ἔβαλε καὶ μαξιλάρι εἰς τὴν κεφαλήν του.

18. Ἐν τῷ μεταξὺ ἕνας ἀπὸ τοὺς Γέροντας τῆς Σκήτης ἦλθε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ· μόλις ὅμως τὸν εἶδεν ἐπάνω εἰς στρωσίδι καὶ μαξιλάρι τοποθετημένον ὑπὸ τὴν κεφαλήν του, ἐσκανδαλίσθη καὶ εἶπεν:

—Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ περίφημος Ἀσκητὴς Ἀρσένιος καὶ τοιουτοτρόπως ἀναπαύεται;

19. Ὁ Πρεσβύτερος τότε ἐπῆρεν ἰδιαιτέρως τὸν σκανδαλισθέντα Γέροντα καὶ τὸν ἠρώτησε: «Ποίαν ἐργασίαν ἔκαμνες εἰς τὸ χωρίον σου»; «Ἤμουν βοσκός», εἶπεν ἐκεῖνος. «Καὶ πῶς περνοῦσες τὴν ζωήν σου»; τὸν ἠρώτησεν ὁ Πρεσβύτερος. «Μὲ μεγάλον κόπον καὶ σκληραγωγίαν», ἀπήντησεν ὁ σκανδαλισθεὶς Γέρων. «Τώρα πῶς περνᾷς εἰς τὸ κελλί σου»; ἐρωτᾷ πάλιν ὁ Πρεσβύτερος. Καὶ ἀπαντᾷ ἐκεῖνος: «Μᾶλλον ἀναπαύομαι».

20. Τότε ὁ Πρεσβύτερος λέγει πρὸς αὐτόν: «Βλέπεις αὐτὸν ἐδῶ τὸν Ἀββᾶν Ἀρσένιον; Αὐτός, ὅταν εὑρίσκετο εἰς τὸν κόσμον, ἦτο πατὴρ βασιλέων (1), χίλιοι δοῦλοι μὲ μεταξωτὰ ἐνδύματα καὶ χρυσῆν ζώνην εἰς τὴν μέσην εὑρίσκοντο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, ἐκοιμᾶτο δὲ ἐπάνω εἰς πολύτιμα καὶ μαλακὰ στρώματα. Ὅπως βλέπεις, τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔζη εἰς τὸν κόσμον, δὲν τὴν ἔχει ἐδῶ εἰς τὴν Σκήτην. Ὥστε ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποδεικνύεται, ὅτι αὐτὸς μέν, ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος, κακοπερνᾷ, ἐνῷ σὺ ἀναπαύεσαι».

---

1) Εἰς τὸν θεῖον Ἀρσένιον εἶχεν ἀναθέσει ὁ Μέγας Θεοδόσιος τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου, τῶν μετέπειτα βασιλέων.

21. Ὁ Γέρων, μόλις ἤκουσεν αὐτά, κατενύχθη καὶ βάλλων μετάνοιαν, εἶπε:

—Συγχώρησόν με, Ἀββᾶ, ἡμάρτησα· πράγματι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ὁδός. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὀρθότατον· αὐτὸς ἦλθεν εἰς ταπείνωσιν, ἐκλέξας τὸν ἀσκητικὸν βίον, ἐνῷ ἐγὼ ἦλθον εἰς ἀνάπαυσιν».

Β'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΜΗ ἀποβιάζου Γέροντα εἰς ἔργον, διότι κατέτριψεν ἐν ἀσκήσει σάρκας νεότητος αὐτοῦ· ἀρκεῖ δὲ ἡ συνείδησις τῷ φοβουμένῳ τὸν Κύριον· ἤγουν τῷ ἤδη γηράσαντι κατὰ Θεόν, ἀρκεῖ ἡ νοερὰ ἐργασία καὶ ἡ ἐκπλήρωσις, ὧν ἡ συνείδησις ὑποτίθησιν.

2. Ἀπόνεμε τιμὴν γέρουσι διὰ τὸν Κύριον, καὶ διὰ τοὺς γνωστικωτέρους τῶν ἀδελφῶν, οἳ τὴν ἀρετὴν τιμωμένην ὁρῶντες, ἐπὶ πλέον ζηλώσουσι.

3. Σκόπει, ἀδελφέ, τὰ μέτρα ἑκάστου τῶν ὑποτεταγμένων σοι, διὰ τὸν εἰπόντα ὅτι καρποφορεῖ, «ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα».

Ἑρμηνεία

ΤΟΝ Γέροντα Μοναχὸν νὰ μὴ τὸν βιάζῃς νὰ ἐκτελέσῃ ἔργον ἀνώτερον τοῦ γήρατος του, διότι οὗτος κατεμάρανε τὴν σωματικήν του δύναμιν εἰς τὴν ἄσκησιν. Εἰς αὐτὸν ὁ ὁποῖος φοβεῖται καὶ σέβεται τὸν Θεὸν εἶναι ἀρκετὴ ἡ συνείδησίς του· δηλαδὴ αὐτὸς ποὺ ἐγήρασε κατὰ Θεόν, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κάμῃ χειρωνακτικὴν ἐργασίαν· εἶναι ἀρκετὴ ἡ νοερὰ ἐργασία (προσευχὴ καὶ θεωρία) καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν, ποὺ ὑπαγορεύει ἡ συνείδησις.

2. Εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐγήρασαν ἐπιτυχῶς εἰς τὸ θεῖον ἔργον, νὰ ἀποδίδῃς τὴν ὀφειλομένην τιμὴν καὶ πρὸς δόξαν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ πρὸς πνευματικὴν ὠφέλειαν τῶν συνετωτέρων ἀδελφῶν, οἱ ὁποῖοι, ὅταν βλέπουν νὰ τιμᾶται ἡ ἀρετὴ εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἐναρέτων Γερόντων, ἀσφαλῶς θὰ φιλοτιμηθῶσιν, ὥστε νὰ προκόψωσι περισσότερον εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας.

3. Ἀδελφέ μου, νὰ ἐξετάζῃς μετὰ προσοχῆς τὴν ἱκανότητα τῆς πνευματικῆς ἐπιδόσεως καὶ τὸ μέτρον τῆς σωματικῆς δυνάμεως ἑνὸς ἑκάστου τῶν ὑποτακτικῶν σου, νὰ ἔχῃς δὲ πάντοτε ὑπ' ὄψιν σου τὴν ἀλάνθαστον ἀλήθειαν, ποὺ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι «ἄλλος μὲν (καρποφορεῖ) ἑκατόν, ἄλλος ἑξήκοντα καὶ ἄλλος τριάκοντα» (Ματθ. ιγ' 8).

*Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε·
Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐλέησόν με

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΜϚ΄

Ὅτι δεῖ τῶν ἀσθενῶν μάλιστα φροντίζειν καὶ συγκαταβαίνειν αὐτοῖς μικρόν, ἐν οἷς οὐκ ἔστι παράβασις ἐντολῆς Θεοῦ, ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται. Καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἑκάστου ἰσχύν, καὶ τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ τὰ κατορθώματα, καὶ τὰ ἁμαρτήματα κρίνεται.

Πρέπει νὰ φροντίζωμεν ἰδιαιτέρως διὰ τοὺς ἀδυνάτους καὶ νὰ εἴμεθα συγκαταβατικώτεροι μὲ αὐτούς, εἰς ὅσας περιπτώσεις δὲν συμβαίνει παράβασις κάποιας ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ σκανδαλίζωνται. Τὰ ἐπιτεύγματα καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἑνὸς ἑκάστου κρίνονται ἀνάλογα μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὰς γνώσεις του.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΠΑΡΕΒΑΛΟΝ ποτε τρεῖς Γέροντες τῷ Ἀββᾷ Ἀχιλλᾷ· ὁ δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν εἶχε φήμην κακήν.

2. Εἶπεν οὖν τῷ Ἀββᾷ Ἀχιλλᾷ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν· Ἀββᾶ, ποίησόν μοι μίαν σαγήνην. Ὁ δὲ εἶπεν· οὐ ποιῶ. Καὶ ὁ ἄλλος εἶπεν· ποίησον ἀγάπην, ποίησον ἡμῖν μίαν σαγήνην, ἵνα ἔχωμεν μνημόσυνόν σου εἰς τὴν Μονήν. Ὁ δὲ ἔφη· οὐ σχολάζω.

3. Λέγει αὐτῷ ὁ ἄλλος, ὁ ἔχων τὴν κακὴν φήμην· Ἀββᾶ, ἐμοὶ ποίησον σαγήνην, ἵνα ἔχω ἐκ τῶν χειρῶν σου. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εὐθέως, εἶπεν αὐτῷ· ἐγώ σοι ποιῶ.

4. Καὶ εἶπον αὐτῷ κατ' ἰδίαν οἱ δύο Γέροντες· πῶς ἡμεῖς παρεκαλέσαμέν σε καὶ οὐκ ἠθέλησας ἡμῖν ποιῆσαι, καὶ τούτῳ εἶπας· ἐγώ σοι ποιῶ;

5. Λέγει αὐτοῖς ὁ Γέρων· εἶπον ὑμῖν οὐ ποιῶ, καὶ οὐκ ἐλυπήθητε, ὡς μὴ σχολάζοντός μου· τούτῳ δέ, ἂν μὴ ποιήσω, ἐρεῖ· διὰ τὴν ἁμαρτίαν μου, ἀκούσας ὁ Γέρων, οὐκ ἠθέλησε ποιῆσαι· καὶ εὐθέως κόπτομεν τὸ σχοινίον· διήγειρα οὖν αὐτοῦ τὴν ψυχήν, ἵνα μὴ τῇ λύπῃ καταποθῇ.

6. Συνέβη τινὰς τῶν Πατέρων παραβαλεῖν εἰς οἰκίαν φιλοχρίστου τινός, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν· καὶ ἐν τῷ ἐσθίειν αὐτούς, παρετέθη κρέα· ἔφαγον δὲ πάντες χωρὶς τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος.

7. Καὶ ἐθαύμαζον οἱ Γέροντες, ὅτι οὐκ ἤσθιεν, εἰδότες τὴν διάκρισιν αὐτοῦ· ὡς δὲ ἀνέστη, λέγουσιν αὐτῷ· σὺ εἶ Ποιμήν, καὶ τοῦτο ἐποίησας;

8. Ἀπεκρίθη ὁ Γέρων αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐφάγετε, καὶ οὐδεὶς ἐσκανδαλίσθη· ἐγὼ δὲ ἐὰν ἔφαγον, ἐπεὶ πολλοὶ ἀδελφοὶ ἔρχονται ἔγγιστά μου, εἶχον βλαβῆναι, λέγοντες· Ποιμὴν ἔφαγε κρέα, καὶ ἡμεῖς οὐκ ἐσθίομεν; Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν τὴν διάκρισιν αὐτοῦ.

9. Ἀδελφὸς ἠρώτησέ τινα τῶν Πατέρων, ἐὰν μιαίνεταί τις λογιζόμενος

ῥυπαρὸν λογισμόν. Ὄντων δὲ καὶ ἄλλων ἐκεῖ, καὶ γενομένης ἐξετάσεως περὶ τούτου, οἱ μὲν ἔλεγον· ναί, μιαίνεται· οἱ δὲ οὐχί· ἐπεὶ οὐ δυνάμεθα σωθῆναι ἡμεῖς οἱ ἰδιῶται, ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ μὴ πρᾶξαι αὐτὸν σωματικῶς.

10. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀπελθὼν εἰς δοκιμώτατον Γέροντα, ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τούτου, καὶ λέγει ὁ Γέρων· τοῦτο πρὸς τὸ μέτρον ἑκάστου ζητεῖται· ἰδοὺ γάρ, φησι, κεῖται ἐνταῦθα σκεῦος ἐπιθυμητόν, καὶ εἰσῆλθον δύο ἀδελφοί· ὁ εἷς ἔχων μέτρα μεγάλα, ὁ δὲ ἕτερος ἥττονα.

11. Ἐὰν οὖν εἴπῃ ὁ λογισμὸς τοῦ τελείου, ἤθελον ἔχειν τὸ σκεῦος τοῦτο, μὴ ἐπιμείνῃ δέ, ἀλλὰ ταχέως ἐκκόψῃ, οὐκ ἐμιάνθη· ὁ δὲ μήπω φθάσας εἰς μέτρα μεγάλα, ἐὰν ἐπιθυμήσῃ μέν, καὶ ἀδολεσχήσῃ ἐν τῷ λογισμῷ, μὴ ἄρῃ δὲ αὐτό, οὐκ ἐμιάνθη.

Ἑρμηνεία

ΤΡΕΙΣ Γέροντες ἐπεσκέφθησαν κάποτε τὸν Ἀββᾶν Ἀχιλλᾶν. Ὁ ἕνας ἐκ τῶν τριῶν αὐτῶν εἶχε κακὴν φήμην.

2. Ὁ πρῶτος λέγει πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀχιλλᾶν:

—Ἀββᾶ, πλέξε μου ἕνα δίχτυ.

—Δὲν σοῦ πλέκω—ἀπήντησε ξηρὰ ὁ Ἀββᾶς.

Καὶ ὁ δεύτερος εἶπε:

—Κάμε ἀγάπην καὶ πλέξε μας ἕνα δίχτυ, διὰ νὰ τὸ ἔχωμεν ἐνθύμιόν σου εἰς τὸ Μοναστήρι.

—Δὲν εὐκαιρῶ,—ἀπήντησεν ὁ Ἀββᾶς.

3. Τότε καὶ ὁ τρίτος, ὁ ἔχων τὴν κακὴν φήμην, λέγει πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀχιλλᾶν:

—Ἀββᾶ, πλέξε μου ἕνα δίχτυ, διὰ νὰ ἔχω ἀπὸ τὰ χέρια σου.

—Ναί, θὰ σοῦ πλέξω—τοῦ ἀπήντησεν ἀμέσως ὁ Ἀββᾶς.

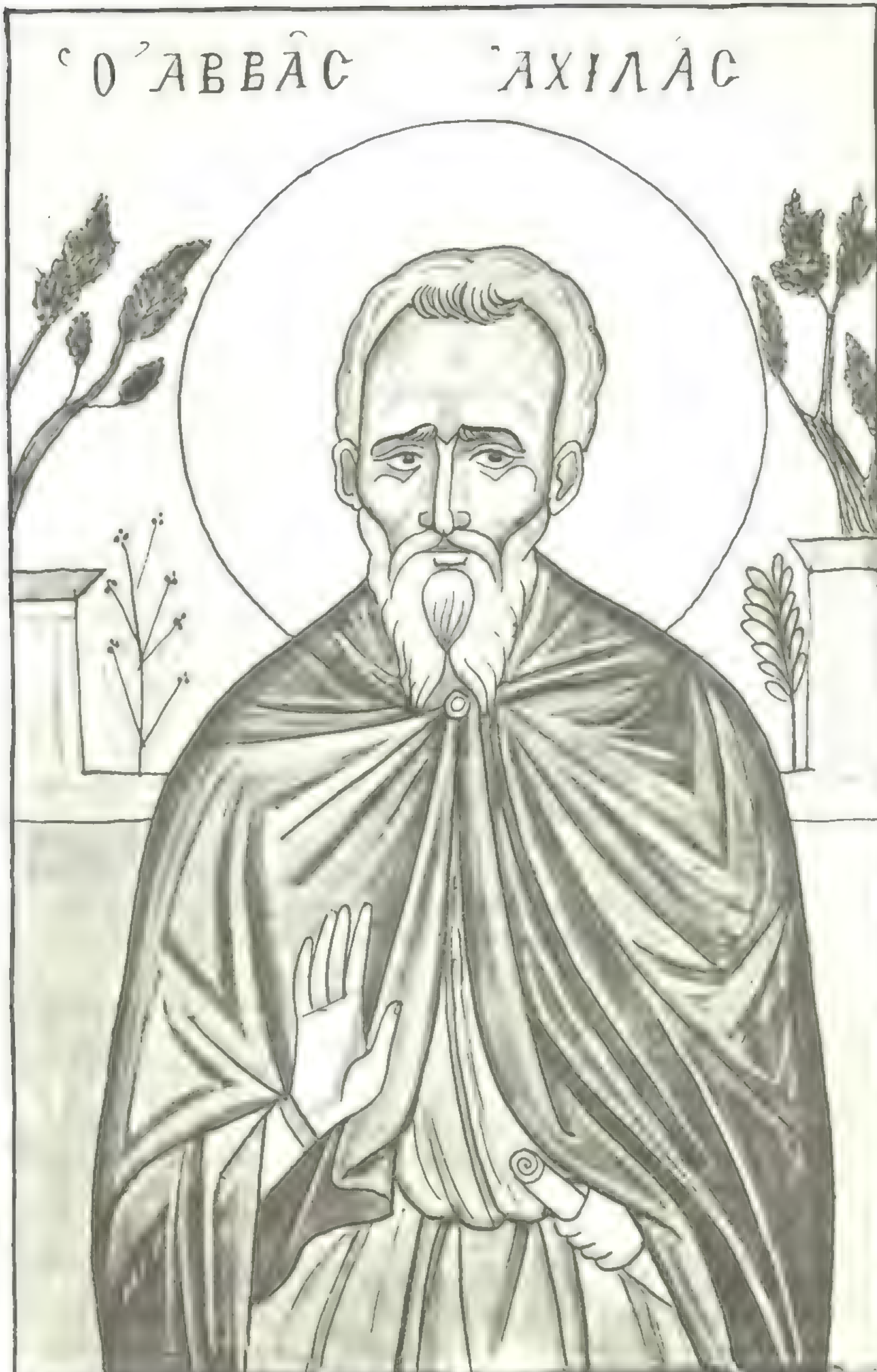
4. Αὐτὸ προεκάλεσε τὴν περιέργειαν τῶν δύο ἄλλων Γερόντων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐκάλεσαν ἰδιαιτέρως καὶ τοῦ εἶπον:

—Διατί, ὅταν σὲ παρεκαλέσαμεν ἡμεῖς, μᾶς ἠρνήθης, ἐνῷ ὅταν σοῦ εἶπεν αὐτός, ἀπήντησες, ἐγὼ θὰ σοῦ πλέξω τὸ δίχτυ;

5. Ὁ Γέρων ἀπήντησε:

—Σᾶς εἶπα, ὅτι δὲν σᾶς πλέκω δίχτυ, καὶ δὲν ἐλυπήθητε, ἐπειδὴ ἀντελήφθητε ὅτι δὲν εὐκαιρῶ· ἐὰν ὅμως εἰπῶ καὶ εἰς αὐτόν, ὅτι δὲν θὰ τοῦ κάμω, θὰ εἴπῃ καθ' ἑαυτόν· «ὁ Γέρων ἐπληροφορήθη διὰ τὴν ἁμαρτίαν μου καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἠθέλησε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν μου». Διὰ τοῦ τρόπου ὅμως αὐτοῦ, διὰ τῆς ἀρνήσεως δηλαδή, ἀμέσως ἀποκόπτομεν τὸ σχοινὶ τῆς ἀγάπης καὶ τὸν ἐκθέτομεν εἰς τὸν κίνδυνον τῆς ἀπελπισίας. Ἐπεδίωξα λοιπὸν τὴν ἀφύπνισιν τῆς ψυχῆς του, διὰ νὰ μὴ τὸν καταπιῇ ἡ λύπη.

6. Κάποτε μερικοὶ Πατέρες ἐπεσκέφθησαν τὴν οἰκίαν ἑνὸς φιλοχρίστου καὶ εὐσεβοῦς ἀνθρώπου· μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν. Ἐνῷ δὲ ἔτρωγον, μεταξὺ τῶν ἄλλων φαγητῶν, τοὺς προσέφεραν καὶ κρέας. Ὅλοι ἔφαγον, ἐξ αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ Ἀββᾶ Ποιμένος.

Ο ΑΒΒΑC ΑΧΙΛΑC

7. Οἱ Πατέρες ἐξεπλάγησαν, ἐπειδὴ δὲν ἔφαγε, διότι ἐγνώριζαν πόσον διακριτικὸς ἦτο. Ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὸ φαγητὸν καὶ ἐσηκώθησαν, τοῦ λέγουν:

—Σὺ ὁ Ποιμὴν ἔκαμες αὐτό! (1)

8. Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπήντησεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν:

—Σεῖς ἐφάγατε καὶ κανεὶς δὲν ἐσκανδαλίσθη. Ἐπειδὴ ὅμως ἐμένα μὲ πλησιάζουν πολλοί, ἐὰν ἔτρωγον, θὰ ἐσκανδαλίζοντο λέγοντες· «ἀφοῦ ἔφαγεν ὁ Ποιμὴν κρέας, διατὶ νὰ μὴ φάγωμεν καὶ ἡμεῖς»;

Ὅταν οἱ ὑπόλοιποι Πατέρες ἤκουσαν αὐτὴν τὴν ἐξήγησιν, ἐθαύμασαν τὸ ὕψος τῆς διακρίσεως τοῦ Ἀσκητοῦ.

9. Ἕνας ἀδελφὸς ἠρώτησε κάποτε κάποιον ἐκ τῶν Πατέρων:

—Μιαίνεται κανεὶς ψυχικῶς, ὅταν τοῦ ἔλθῃ ῥυπαρὸς λογισμός;

Εἰς τὸ κελλὶ αὐτοῦ τοῦ Πατρός, ποὺ ἠρωτήθη, παρευρίσκοντο καὶ ἄλλοι· ὡς ἐκ τούτου ἐγένετο συζήτησις ἐπ' αὐτοῦ. Αἱ γνῶμαι ἐδιχάσθησαν. Ἄλλοι μὲν ἔλεγον, ὅτι ἐκ τοῦ ῥυπαροῦ λογισμοῦ μιαίνεται ὁ ἄνθρωπος· ἄλλοι ὅμως ἰσχυρίζοντο, ὅτι δὲν μιαίνεται κανεὶς ψυχικῶς ἐκ τοῦ ῥυπαροῦ λογισμοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν πραγματοποιήσῃ τὸν λογισμὸν αὐτὸν σωματικῶς. Διότι, ἀλλοίμονον, συνέχιζον, ἐὰν ἐμιαίνετο ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν ἁπλοῦν λογισμόν· τότε οὐδεὶς θὰ ἐσῴζετο.

10. Ὁ ἀδελφός, ποὺ ὑπέβαλε τὴν ἐρώτησιν, δὲν ἱκανοποιήθη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀμφιβολίαν, δι' αὐτὸ καὶ προσέτρεξεν εἰς ἕνα πάρα πολὺ ἄξιον καὶ ἱκανὸν Γέροντα καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ τὴν ἐξήγησιν τῆς ἀπορίας του. Ὁ Γέρων, ἀφοῦ ἤκουσε προσεκτικῶς, τοῦ ἀπήντησεν:

—Αὐτό, τὸ νὰ μιανθῇ δηλαδὴ ἢ ὄχι, ἀπὸ ῥυπαρὸν λογισμὸν ὁ ἄνθρωπος, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ μέτρα τῆς πνευματικῆς καταστάσεως ἑνὸς ἑκάστου. Ἐπὶ παραδείγματι· ἂς ὑποθέσωμεν, ὅτι εὑρίσκεται ἐδῶ σκεῦος, ποὺ δύναται νὰ διεγείρῃ τὴν ἐπιθυμίαν. Ἔξαφνα εἰς τὸν χῶρον αὐτὸν εἰσέρχονται δύο ἀδελφοί· ὁ ἕνας ἔχει μεγαλυτέρας πνευματικὰς ἱκανότητας καὶ ὁ ἄλλος μικροτέρας.

11. Ἐὰν λοιπὸν εἴπῃ ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ποὺ ἔχει τὰς μεγαλυτέρας πνευματικὰς ἱκανότητας, «ἤθελα νὰ εἶχα αὐτὸ τὸ σκεῦος», δὲν δώσῃ ὅμως προσοχὴν εἰς αὐτὸν τὸν λογισμὸν καὶ τὸν ἀποδιώξῃ ἀμέσως, ἀσφαλῶς δὲν ἐμιάνθη. Ἐκεῖνος πάλιν, ποὺ δὲν ἔφθασεν εἰς αὐτὰ τὰ ὑψηλὰ μέτρα, ἐὰν ἐπιθυμήσῃ μὲν αὐτὸ τὸ σκεῦος καὶ ἀπασχοληθῇ μὲ τὸν λογισμὸν αὐτόν, δὲν πάρῃ ὅμως τὸ σκεῦος τῆς ἐπιθυμίας, καὶ αὐτὸς δὲν ἐμιάνθη (2).

---

1) Τὸ νόημα τῆς ἀπορίας εἶναι, πῶς, ὡς διακριτικός, δὲν ἔφαγεν ἀπὸ τὰ παρατιθέμενα, διὰ νὰ μὴ λυπήσῃ τοὺς φιλοξενοῦντας.

2) Ἡ «συνομιλία» λογισμοῦ καὶ ψυχῆς, ἡ χαρακτηριζομένη ἐν τῷ κειμένῳ, ὡς ἀδολεσχία, ἀποτελεῖ τὴν πρὸ τῆς πράξεως ἐνέργειαν τῆς συνειδήσεως, τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν ἀμφιβολίαν περὶ τὴν ἐκλογήν.

Β' Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΑΔΕΛΦΕ, βάσταζε τὸν ἀσθενῆ· ὁ γὰρ ἰσχύων, οὐ χρείαν σου ἔχει· γέγραπται γάρ· «οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες» καὶ «Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν».

Ἑρμηνεία

ΑΔΕΛΦΕ ΜΟΥ, νὰ ὑπομένῃς τὸν ἀσθενῆ· διότι αὐτός, ποὺ εἶναι γερός, δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην σου. Εἰς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἔχει γραφῆ· «οἱ ὑγιεῖς δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ ἰατρόν, ἀλλ' ἐκεῖνοι, ποὺ ὑποφέρουν» (Ματθ. θ' 12). Εἰς ἄλλο πάλιν σημεῖον γράφει ἡ Καινὴ Διαθήκη· «Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ νὰ ὑπομένωμεν τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀδυνάτων» (Ρωμ. ιε' 1).

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΜΗ΄

Ὅτι δεῖ τὸν εἰς ἁμαρτίαν πεσόντα καὶ τῇ ἀπογνώσει ἐγγίζοντα μὴ ἐπιτρίβειν εὐθὺς ἀποτόμοις ἐλέγχοις, ἀλλὰ παρακαλεῖν συμπαθῶς καὶ πρᾴως ἀνακαλεῖσθαι τοῦ πτώματος· ὁμοίως καὶ τὸν χωρισθέντα τοῦ Κοινοβίου, εἶτα ἐπανελθόντα, προσηνῶς ὑποδέχεσθαι.

Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος περιέπεσεν εἰς κάποιο ἁμάρτημα καὶ διὰ τοῦτο ἔχει περιέλθει εἰς ἀπελπισίαν, δὲν πρέπει νὰ τὸν καταθλίβωμεν ἀμέσως μὲ ἀπότομον ἔλεγχον, ἀλλὰ νὰ τὸν παρηγορῶμεν μὲ συμπάθειαν καὶ νὰ προσπαθῶμεν μὲ καλωσύνην νὰ τὸν σηκώσωμεν ἀπὸ τὴν πτῶσιν του. Ὁμοίως καὶ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὸ Κοινόβιον καὶ κατόπιν ἐπέστρεψε, πρέπει νὰ τὸν ὑποδεχώμεθα μὲ καλὸν τρόπον.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΕΣΥΚΟΦΑΝΤΗΘΗ ἀδελφὸς εἰς Κοινόβιον περὶ πορνείας, καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον· ἦλθον δὲ καὶ ἀδελφοὶ ἀπὸ τοῦ Κοινοβίου θεραπεῦσαι αὐτὸν καὶ λαβεῖν. Καὶ ἤρξαντο ἐλέγχειν, ὅτι οὕτως ἐποίησας· ὁ δὲ ἀπελογεῖτο, ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησα.

2. Παρῆν δὲ ἐκεῖ ὁ Ἀββᾶς Παφνούτιος ὁ Κεφαλᾶς, καὶ εἶπε παραβολὴν τοιαύτην.

3. Εἶδον εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ἄνθρωπον βληθέντα εἰς βόρβορον ἕως τῶν γονάτων αὐτοῦ· καὶ ἐλθόντες τινὲς δοῦναι αὐτῷ χεῖρα, κατεπόντισαν αὐτὸν ἕως τραχήλου.

4. Εἶπε δὲ ὁ Ἀντώνιος· ἰδοὺ ἄνθρωπος ἀληθινός, δυνάμενος θεραπεῦσαι καὶ σῶσαι ψυχάς. Κατανυγέντες οὖν οἱ ἀδελφοὶ τῷ λόγῳ τῶν Γερόντων ἔβαλον μετάνοιαν τῷ ἀδελφῷ, καὶ παρακληθέντες ὑπὸ τῶν Πατέρων, ἔλαβον τὸν ἀδελφὸν εἰς τὸ Κοινόβιον.

5. Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμήν· ἐὰν ἁμαρτήσῃ ἄνθρωπος καὶ ἀρνήσηται λέγων οὐχ ἥμαρτον, μὴ ἐλέγξῃς αὐτόν· εἰ δὲ μή γε ἐκκόπτεις αὐτοῦ τὴν προθυμίαν· ἀλλὰ μᾶλλον εἰπὲ αὐτῷ· μὴ ἀθυμήσῃς, ἀδελφέ, ἀλλὰ φύλαξαι τοῦ λοιποῦ· καὶ διεγείρεις αὐτοῦ τὴν ψυχὴν εἰς μετάνοιαν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ ἀδελφὸς Κοινοβίου ἐσυκοφαντήθη κάποτε, ὅτι ἐπόρνευσεν. Ἀμέσως τότε κατέφυγεν εἰς τὸν Μέγαν Ἀντώνιον. Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν ἐκεῖ καὶ ἀδελφοὶ ἀπὸ τὸ Κοινόβιον, διὰ νὰ τὸν ἐλ-

κύσουν (κατὰ τὴν ἰδικήν των γνώμην) εἰς μετάνοιαν, καὶ νὰ τὸν παραλάβουν μαζί των εἰς τὸ Κοινόβιον. Ἤρχισαν ὅμως νὰ τὸν ἐλέγχουν καὶ νὰ τὸν ἐπιτιμοῦν, ἰσχυριζόμενοι, ὅτι πράγματι ἐπόρνευσεν. Ὁ ἀδελφὸς ἀπελογεῖτο καὶ ἔλεγεν, ὅτι δὲν διέπραξα τοιοῦτον ἁμάρτημα.

2. Κατὰ τὴν συζήτησιν αὐτὴν παρευρίσκετο, κατὰ σύμπτωσιν, καὶ ὁ Ἀββᾶς Παφνούτιος ὁ Κεφαλᾶς. Ὅταν ἤκουσε τὰ συμβαίνοντα, εἶπε τὴν ἑξῆς παραβολήν:

3. Κάποτε εἶδον ἕνα ἄνθρωπον εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ποὺ εἶχε βουλιάξει ἕως τὰ γόνατα εἰς τὸν βόρβορον. Μερικοὶ ἄνθρωποι προσέτρεξαν διὰ νὰ τὸν βοηθήσουν, ἀλλὰ τὸν ἐβύθισαν ἀκόμη περισσότερον, μέχρι τοῦ λαιμοῦ.

4. Ὅταν ἤκουσε τὴν παραβολὴν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος, εἶπεν:

—Ἰδοὺ ἄνθρωπος ἀληθινός, ποὺ ἠμπορεῖ νὰ θεραπεύσῃ ψυχὰς πληγωμένας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ τὰς σώσῃ.

Οἱ ἀδελφοί, ποὺ ἦλθον ἀπὸ τὸ Κοινόβιον, κατενύγησαν ἀπὸ τοὺς διδακτικοὺς αὐτοὺς λόγους τῶν Γερόντων, τοῦ Παφνουτίου καὶ τοῦ Ἀντωνίου, καὶ ἔβαλαν μετάνοιαν εἰς τὸν συκοφαντημένον ἀδελφόν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπανεπαύθησαν ὑπὸ τῶν Πατέρων καὶ εἰρήνευσαν, παρέλαβον πάλιν τὸν ἀδελφὸν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Κοινόβιον.

5. Ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν εἶπεν· ἐὰν ἕνας ἄνθρωπος ἁμαρτήσῃ, καὶ ἀρνηθῇ τὴν ἐνοχήν του, ἰσχυριζόμενος, ὅτι δὲν ἡμάρτησε, μὴ τὸν ἐλέγξῃς· διαφορετικά, ἐὰν τὸν ἐλέγξῃς, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ τοῦ ἀποκόψῃς τὴν προθυμίαν πρὸς μετάνοιαν καὶ νὰ τὸν ἀπογοητεύσῃς. Προτιμότερον εἶναι νὰ τοῦ εἴπῃς: ἀδελφέ μου, μὴ ἀπελπίζεσαι, πρόσεξε ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα. Τοιουτοτρόπως θὰ ξυπνήσῃς μέσα εἰς τὴν ψυχήν του τὸν πόθον τῆς μετανοίας.

Β'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΕΑΝ ἀδελφὸς τοῦ Κοινοβίου χωρισθῇ, οἱαδήποτε προφάσει, καὶ περιπέσῃ ἀῤῥωστίᾳ, ἢ καὶ μεταγνοὺς ὑποστρέψῃ, οὐ δεῖ αὐτὸν παρορᾶν, ἀλλὰ προσλαμβάνεσθαι μᾶλλον ὡς ἴδιον μέλος· εἰ γὰρ καὶ ἥμαρτεν ἀποστάς, ἀλλὰ σὺ ποίησον τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ διὰ τὸν Κύριον τὸν εἰπόντα· «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε».

2. Τὸ γὰρ περὶ ἑαυτοῦ μόνου φροντίζειν ἀπηγόρευται, τοῦ Σωτῆρος εἰπόντος· «μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίητε» καὶ τὰ ἑξῆς. Παραγγέλλει δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγων· «μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων»· καὶ τὴν ἀγάπην πάντων τῶν κατορθωμάτων καὶ τῶν χαρισμάτων ὑπερεπιτίθησι.

3. Καλὴ μὲν γὰρ ἡ προσευχὴ μετὰ νηστείας· ταύτην δὲ ἡ ἐλεημοσύνη βεβαιοῖ· «ἔλεον» γάρ φησι, «θέλω, καὶ οὐ θυσίαν».

4. Ὅρα δὲ καὶ τὸν Προφήτην πῶς διελέγχει τοὺς ἀνελεήμονας λέγων· «ἀνθ' ὧν οὐκ ἐμνήσθη ποιῆσαι ἔλεος καὶ κατεδίωξεν ἄνθρωπον πένητα καὶ πτωχὸν καὶ κατανενυγμένον τῇ καρδίᾳ τοῦ θανατῶσαι». Καὶ πάλιν· «ὅτι ὃν σὺ

ἐπάταξας, αὐτοὶ κατεδίωξαν, καὶ ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων μου προσέθηκαν».

5. Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ οἰκτίρμονας ἡμᾶς εἶναι παρεκελεύεται λέγων· «Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί»· μακαρίζει δὲ καὶ τοὺς ἐλεήμονας λέγων· «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται»· καὶ πρὸς τὸν Πατέρα λέγειν προσευχομένους ἐπέτρεψεν· «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν».

6. Δέξαι οὖν τὸν πλανηθέντα καὶ μετανοοῦντα, εἰ ὄντως καθαρὰν καὶ γνησίαν ἐνδείκνυται τὴν μετάνοιαν· καὶ ἄκουσον τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «Ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος, διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην».

7. Καὶ πάλιν λέγει· «Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους· ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν· μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας, ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας».

8. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος τῆς δόξης οὐκ ἀπεβάλετο τὸν ἄσωτον υἱόν, ἀλλὰ προσελάβετο αὐτόν, ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα, καὶ ἐνέδυσε τὴν πρώτην στολήν· καὶ ὑπέδησε, καὶ δακτύλιον ἐχαρίσατο, καὶ τὸν σιτευτὸν μόσχον ἔθυσε, τοῦ εὐφρανθῆναι ἐπὶ τῇ εὑρέσει τοῦ ἀπολωλότος υἱοῦ.

9. Τοῦ δὲ ἑτέρου λυπηθέντος, καὶ αὐτὸν παρακαλέσας ἐθεράπευσεν εἰπών· «τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη».

10. Καὶ σὺ δέ, ἀδελφέ, ἐλέους τυχών, μὴ καταφρόνει, ἀλλὰ μίμησαι καὶ αὐτὸς τὸν μετανοήσαντα, καὶ ἐπιστρέψαντα υἱόν· καὶ πρόσπεσε τῷ Πατρί σου ἐν ταπεινώσει, καὶ ἐξομολόγησαι τὸ ἁμάρτημα ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐν ὑποκρίσει λέγων· «Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν Σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός Σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων Σου».

11. Καὶ μετὰ τοιαύτης κατανύξεως καὶ πόνου πρόσπεσε αὐτῷ, καὶ τυχὼν συγγνώμης, φύλαξαι τοῦ λοιποῦ ἐν φόβῳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, μεμνημένος τῆς εὐεργεσίας, ἧς ἔτυχες.

12. Μὴ οὖν πρὸς ὀλίγον ἐνδείξῃ ταπείνωσιν καὶ σιωπήν, εἶτα, μετὰ βραχύ, προπέτειαν καὶ ἀναισχυντίαν, ἢ ὀκνηρίαν πρὸς τὴν λειτουργίαν καὶ ἀγρυπνίαν. Μὴ σήμερον εὐχαριστήσῃς ὑπὲρ τῶν παρατιθεμένων τῇ τραπέζῃ, καὶ αὔριον γογγύσῃς κατὰ τοῦ μαγείρου ἢ τοῦ τραπεζοποιοῦ.

13. Μνήσθητι τοῦ Προφήτου λέγοντος· «σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον» καὶ τοῦ ὄξους καὶ τῆς χολῆς ὧν ἐγεύσατο δι' ἡμᾶς ὁ Δεσπότης· καὶ εὐχαρίστως μεταλάμβανε τῶν παρακειμένων, οἷα ἂν εἰσι.

14. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, μὴ νῦν εἰσδεχθείς, ἐγκράτειαν καὶ εὐλάβειαν καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀρετὴν ἐπιδείξῃ, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς ἀκρασίαν καὶ ἀδιαφορίαν ἐκδῷς, μήποτε βαρεῖαν ἐπισπάσῃ κατὰ σοῦ τὴν ἀγανάκτησιν, ὡς καὶ μετὰ τὴν συγχώρησιν τοῦ Εὐεργέτου καταφρονήσας, καὶ ὡς σεσηπὸς μέλος καὶ νοσοῦν ἀνίατα τοῦ λοιποῦ σώματος ἐκκοπῇς καὶ τοῦ λοιποῦ οὐχ εὑρήσεις τόπον μετανοίας ἢ διορθώσεως, ὡς ὁ Κύριος εἶπεν· «ἴδε, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρον σοί τι γένηται».

15. Ἐν φόβῳ Θεοῦ κατεργάζου ἀεὶ τὴν σεαυτοῦ σωτηρίαν, ἵνα τὴν προτέραν ἧτταν ἀνακαλέσασθαι δυνηθῇς, καὶ ἀξιωθῇς τῆς χαρᾶς τοῦ Κυρίου σου, μετὰ πάντων τῶν εὐαρεστησάντων Αὐτῷ.

16. Ἐὰν πολεμηθεὶς ἀδελφὸς φύγῃ ἐκ τοῦ Μοναστηρίου, καὶ ἐξέλθῃς εἰς ἐπιζήτησιν αὐτοῦ, εὑρών, εἰρηνικῶς ἀποκρίθητι αὐτῷ, ἵνα μὴ προσθῇς ἄλγος ἐπὶ τῷ ἄλγει αὐτοῦ, «σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς».

Ἑρμηνεία

ΕΑΝ ἕνας ἀδελφὸς φύγῃ ἐκ τοῦ Κοινοβίου, ὑπὸ οἱανδήποτε πρόφασιν, καὶ ἀρρωστήσῃ ἢ καὶ ἐπιστρέψῃ μετανοημένος, δὲν πρέπει νὰ τὸν καταφρονήσῃς καὶ νὰ ἀδιαφορήσῃς, ἀλλὰ νὰ τὸν δεχθῇς μὲ στοργὴν καὶ ἀγάπην, θεωρῶν αὐτὸν ὡς μέλος τοῦ σώματός σου. Διότι καὶ ἐὰν ἀκόμη ἔσφαλεν ἀπομακρυνθεὶς καὶ ἐγκαταλείψας τὸ Κοινόβιον, σὺ ὅμως νὰ τὸν εὐσπλαγχνισθῇς, χάριν τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶπε· «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε' 40).

2. Τὸ νὰ φροντίζωμεν μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν μας ἔχει ἀπαγορευθῆ ἀπὸ τὸν Σωτῆρα, ὅστις διεκήρυξε· «μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τὶ πίητε» καὶ τὰ ἑπόμενα τῆς Κυριακῆς συστάσεως (Ματθ. ς' 25). Τὰ ἴδια παραγγέλλει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μὲ τοὺς λόγους του· «μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων» (Φιλιπ. β' 4)· εἶναι γνωστὸν δέ, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐτοποθέτησε τὴν ἀγάπην ὑπεράνω ὅλων τῶν ἄλλων χαρισμάτων καὶ κατορθωμάτων (Α' Κορ. ιγ' 1—13 καὶ ἀλλαχοῦ).

3. Διότι εἶναι μὲν καλὴ ἡ προσευχὴ μαζὶ μὲ τὴν νηστείαν, ταύτην ὅμως ἐπισφραγίζει ἡ ἐλεημοσύνη, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν θείαν ἐπιθυμίαν· «ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν» (Ματθ. θ' 13, ιβ' 7, Ὠσηὲ ς' 6).

4. Πρόσεξε δὲ νὰ ἴδῃς πῶς καὶ ὁ Προφήτης ἐλέγχει τοὺς ἀνελεήμονας καὶ ἀσπλάγχνους· ἰδοὺ τί λέγει· «ἀνθ' ὧν οὐκ ἐμνήσθη ποιῆσαι ἔλεος καὶ κατεδίωξεν ἄνθρωπον πένητα καὶ πτωχὸν καὶ κατανενυγμένον τῇ καρδίᾳ τοῦ θανατῶσαι» (Ψαλμ. ρη' 16). Εἰς ἄλλο πάλιν σημεῖον λέγει· «ὅτι ὃν σὺ ἐπάταξας, αὐτοὶ κατεδίωξαν, καὶ ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων μου προσέθηκαν» (Ψαλμ. ξη' 27).

5. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σωτὴρ μᾶς συμβουλεύει καὶ μᾶς διατάσσει νὰ εἴμεθα οἰκτίρμονες· «Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστὶ» (Λουκ. ς' 36). Εἰς ἄλλο ἐπίσης σημεῖον τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου μακαρίζει τοὺς ἐλεήμονας. «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται» (Ματθ. ε' 7). Ἐπίσης μᾶς ἐπέτρεψεν, ὁσάκις προσευχόμεθα πρὸς τὸν Ἐπουράνιον Πατέρα, νὰ λέγωμεν· «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. ς' 12).

6. Δέξου λοιπὸν καὶ σὺ αὐτὸν ποὺ ἐπλανήθη καὶ μετενόησε, ἐὰν πράγματι ἐπιδεικνύῃ καθαρὰν καὶ γνησίαν τὴν μετάνοιαν, προσέχων αὐτὰ ποὺ συμβουλεύει ὁ Ἀπόστολος λέγων· «Ὥστε τώρα ἀπαιτεῖται ἡ ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐπίπληξιν συμπεριφορά. Πρέπει τώρα νὰ τοῦ δώσετε σεῖς χάριν, νὰ τὸν συγχωρήσητε καὶ νὰ τὸν παρηγορήσετε, μήπως, ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς λύπης οὗτος ἀπελπισθῇ καὶ τὸν καταπίῃ ὁ διάβολος. Δι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ νὰ δείξετε εἰς αὐτὸν ἀγαπην» (Β' Κορ. β' 7—8).

7. Εἰς ἄλλο πάλιν σημεῖον λέγει· «Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας, ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ· ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας» (Α' Θεσ. ε' 14—15).

8. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Κύριος τῆς δόξης δὲν ἔδιωξε τὸν ἄσωτον υἱόν, ὅταν ἐπέστρεψεν, ἀλλὰ τὸν ἐδέχθη, ὡς νὰ εἶχεν ἀναστηθῆ ἐκ νεκρῶν, καὶ τὸν ἐνέδυσε μὲ τὴν προηγουμένην λαμπρὰν στολήν, καὶ τοῦ ἔδωσε νὰ φορέσῃ ὑποδήματα, καὶ τοῦ ἐχάρισε δακτυλίδι, καὶ χάριν αὐτοῦ, τοῦ ἐπιστρέψαντος ἀσώτου, ἐθυσίασε τὸν σιτευτὸν μόσχον, διὰ νὰ διασκεδάσουν καὶ νὰ χαροῦν διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ χαμένου υἱοῦ (Λουκ. ιε' 11—24).

9. Ὅταν δὲ ὁ ἄλλος υἱὸς ἐλυπήθη διὰ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτάς, τὸν ἐθεράπευσε παρηγορῶν μὲ τὰς λέξεις· «τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη» (Λουκ. ιε' 31—32).

10. Καὶ σὺ πάλιν, ἀδελφέ μου, ποὺ ἔτυχες συγγνώμης καὶ εὐσπλαγχνίας, νὰ μὴ καταφρονῇς, ἀλλὰ νὰ μιμῆσαι καὶ σὺ αὐτὸν τὸν υἱόν, ποὺ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν πατέρα του καὶ μετενόησε, καὶ νὰ προσπέσῃς καὶ σὺ εἰς τὸν πατέρα Σου καὶ μὲ ταπείνωσιν νὰ ἐξομολογηθῇς εἰλικρινῶς τὸ ἁμάρτημά σου καὶ νὰ εἴπῃς, χωρὶς ὑποκρισίαν· «Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν Σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός Σου· ποίησον με ὡς ἕνα τῶν μισθίων Σου» (Λουκ. ιε' 18 - 19).

11. Μὲ τόσην θέρμην καὶ κατάνυξιν νὰ προσπέσῃς πρὸς αὐτόν, καὶ ἀφοῦ τύχῃς συγγνώμης, νὰ ἐπαγρυπνῇς εἰς τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς σου, νὰ δουλεύῃς τὸν Κύριον μὲ φόβον καὶ ταπεινοφροσύνην ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἐνθυμούμενος πάντοτε τὴν μεγάλην εὐεργεσίαν, τῆς ὁποίας ἔτυχες.

12. Πρόσεχε ἀκόμη νὰ μὴ ἐπιδείξῃς, δι' ὀλίγον μόνον χρόνον ταπείνωσιν καὶ σιωπήν, καὶ μετὰ ἀμέσως, αὐθάδειαν, ἀδιαντροπιὰν ἢ ὀκνηρίαν διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἀγρυπνίαν. Μὴ εὐχαριστήσῃς μόνον σήμερον διὰ τὰ παρατεθέντα εἰς τὴν τράπεζαν φαγητά, καὶ αὔριον, ἐὰν δὲν εἶναι τῆς ἀρεσκείας σου, νὰ γογγύσῃς κατὰ τοῦ μαγείρου ἢ τοῦ τραπεζάρη.

13. Νὰ ἐνθυμῆσαι τὸν Προφήτην, ποὺ λέγει· «σποδὸν (στάκτην) ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον» (Ψαλμ. ρα' 10) · ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ ὄξος καὶ τὴν χολήν, ποὺ ἐγεύθη, χάριν τῆς σωτηρίας μας, ὁ Δεσπότης Χριστός. Σκεπτόμενος ὅλα αὐτὰ νὰ τρώγῃς εὐχάριστα ὅ,τιδήποτε σοῦ προσφέρουν εἰς τὴν τράπεζαν.

14. Καὶ διὰ νὰ τελειώνω· ὅταν σὲ δεχθοῦν πάλιν μέσα εἰς τὸ Κοινόβιον, νὰ μὴ ἐπιδείξῃς, χάριν ἐμφανίσεως, προσωρινὴν ἐγκράτειαν, εὐλάβειαν, καὶ διαφόρους ἄλλας ἀρετάς, καὶ ὕστερον νὰ ἀφήσῃς τὸν

ἑαυτόν σου ἐλεύθερον εἰς τὴν ἀδιαφορίαν, καὶ τὴν ἀκράτειαν, μὴ τυχόν, τοιουτοτρόπως, ἐπισύρῃς κατὰ σοῦ τὴν ἀγανάκτησιν, ἐπειδὴ κατεφρόνησες τὸν εὐεργέτην σου, μετὰ τὴν συγχώρησιν, καὶ οὕτω ἀποκοπῇς τοῦ ὑπολοίπου σώματος ὁριστικῶς, ὡς σάπιο μέλος καὶ ὡς ἀθεράπευτα ἄρρωστος. Τότε πλέον δὲν θὰ δυνηθῇς νὰ εὕρῃς μέρος διὰ νὰ μετανοήσῃς καὶ νὰ διορθωθῇς, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Κύριος· «ἴδε, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρον σοί τι γένηται» (Ἰωάν. ε΄ 14). Εἶναι ὡσὰν νὰ τοῦ εἶπε δηλαδή· «Ἰδού· τώρα ἔχεις γίνει καλά· πρόσεξε λοιπὸν νὰ μὴ ἁμαρτήσῃς πλέον, διὰ νὰ μὴ σοῦ συμβῇ τίποτε χειρότερον ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ποὺ εἶχες. Ἔχε ὑπ' ὄψιν σου ὅτι ἡ ἀσθένεια ἐκείνη σοῦ συνέβη ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας σου· ἐὰν λοιπὸν ἐπιστρέψῃς καὶ πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, εἶναι ἐνδεχόμενον καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος νὰ καταστρέψῃς καὶ τὴν ψυχήν σου νὰ χάσῃς».

15. Μὲ φόβον Θεοῦ πάντοτε νὰ φροντίζῃς καὶ νὰ ἀπεργάζεσαι τὴν σωτηρίαν σου, διὰ νὰ ἠμπορέσῃς νὰ διορθώσῃς τὴν προηγουμένην σου ἧτταν καὶ νὰ ἀξιωθῇς νὰ ἀπολαύσῃς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου, μαζὶ μὲ ὅλους ποὺ τὸν εὐηρέστησαν.

16. Ἐὰν ἕνας ἀδελφὸς φύγῃ ἀπὸ τὸ Μοναστήρι, ἐξ αἰτίας πολέμου ψυχικοῦ, καὶ ἐξέλθῃς νὰ τὸν ἀναζητήσῃς, πρόσεξε, ὅταν τὸν εὕρῃς, νὰ τοῦ ὁμιλήσῃς εἰρηνικά, διὰ νὰ μὴ προσθέσῃς πόνον ἐπάνω εἰς τὸν πόνον του· «Πρόσεχε δὲ τὸν ἑαυτόν σου, νὰ μὴ περιπέσῃς καὶ σὺ εἰς πειρασμὸν» (Γαλ. ς΄ 1). Νὰ μὴ παρασυρθῇς δηλαδὴ ἀπὸ τὴν λύπην καὶ τὴν ἀνυπομονησίαν καὶ περιπέσῃς καὶ σὺ εἰς τὸ αὐτὸ ἢ καὶ εἰς ἄλλα ἁμαρτήματα.

Γ΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΓΕΡΩΝ τις εἶχε μαθητὰς δώδεκα· συνέβη οὖν ἀπὸ πειρασμοῦ τοῦ διαβόλου ἕνα ἐξ αὐτῶν ἀπελθόντα εἰς κώμην διά τινα χρείαν πεσεῖν εἰς πορνείαν· ἔκτοτε συνήθειαν λαβὼν τοῦ κακοῦ, ἀπῄει πολλάκις λάθρα μετὰ τὴν ὀρθρινὴν δοξολογίαν εἰς τὴν κώμην καὶ ὑπέστρεφε πρωΐας ἔτι οὔσης.

2. Ἐγνώσθη οὖν τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς, ὃ ἐποίει· εἶτα καὶ αὐτῷ τῷ Ἀββᾷ, καὶ οὐκ ἤλεγξεν αὐτὸν εὐθύς, ἀλλὰ ἀφῆκεν οὕτως ἐπὶ καιρόν, προσποιησάμενος τοῦ πράγματος παντελῆ ἄγνοιαν.

3 Εἶτα τῶν ἄλλων ἀδελφῶν καταχραζόντων ἐκείνου τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τὴν τοῦ Ἡγουμένου σιωπὴν αἰτιωμένων, ὡς ἄκαιρον, ἐν μιᾷ ἀπέρχεται ὁ Ἀββᾶς εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἀδελφοῦ πρωΐ· ἔτυχε δὲ κἀκεῖνον ἐκ τῆς κώμης ἐπανελθεῖν, εἰς ἥν, ὡς εἶπον, διὰ τὴν αἰσχρουργίαν λάθρα ἀπήρχετο.

4. Τότε οὖν ὑποστρέψαι σπουδάζων, τὸ μαφόριον τῆς γυναικὸς ἀντὶ τοῦ ἰδίου μανδύου περιεβάλετο· ὃ καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ κέλλῃ πρὸς τῇ γωνίᾳ τοῦ τοίχου μετὰ τὸ ὑποστρέψαι ἐκρέμασε, μὴ περιεργασάμενος, ἢ καταμαθὼν τί ἐστιν· ἤδη γὰρ καὶ τὸν προεστῶτα αἰσθόμενος ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, ὅλον ἑαυτὸν ἀπησχόλει πρὸς τὴν ἐκείνου ὑπάντησιν, καὶ τί αὐτῷ ἀπολογίσηται ἐπὶ νοῦν ἔστρεφεν.

5. Ὡς οὖν εἰσελθὼν ὁ Ἀββᾶς εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἀδελφοῦ, τὸ μαφόριον τῆς γυναικὸς κρεμάμενον ἐθεάσατο, ἐσιώπησε μὲν τέως περὶ αὐτοῦ, εἶπε δὲ πρὸς

τὸν ἀδελφόν· ποῦ ἦς, ἀδελφέ; Ὁ δὲ ἐπλάσατο λέγων· εἰς τόν δε τὸν τόπον ἀπῆλθον δι' ἀπόκρισιν. Ἔφη δὲ ὁ Ἀββᾶς· οὐκ ἀπῆλθες οὖν εἰς τὴν κώμην; Ἔφησεν ἐκεῖνος· οὔ, Δέσποτα.

6. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς· καὶ τίνος τὸ μαφόριον τοῦτο τὸ κρεμάμενον; Ὡς δὲ τοῦτο ἰδὼν ὁ ἀδελφὸς ἔγνω ὅτι τῆς γυναικός ἐστι, ῥίπτει ἑαυτὸν εὐθὺς χαμαὶ εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀββᾶ λέγων· συγχώρησόν μοι, καὶ οὐκέτι τοῦτο ποιῶ.

7. Ὁ δὲ συνεχώρησε, καὶ ἀναστήσας αὐτόν, παρεκάλεσε λέγων· πρόσεχε σεαυτῷ, τέκνον, τοῦ λοιποῦ. Τί γὰρ κερδαίνεις ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας ἐκείνης; εἰμὴ ἐνταῦθα μέν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, αἰσχύνην καὶ ὄνειδος, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι, πῦρ ἄσβεστον, καὶ σκώληκα ἀκοίμητον; Μὴ παρακαλῶ, τέκνον, μηκέτι τῇ σαπρᾷ ταύτῃ καὶ βδελυρᾷ ἐγκυλισθῇς πράξει.

8. Ὁ δὲ ἀδελφός, σφόδρα κατανυγείς, αὖθις τοῖς ποσὶ τοῦ Γέροντος προσπεσών, ἱκανῶς αὐτοὺς τοῖς δάκρυσιν ἔλουσε, τὴν παρὰ Θεοῦ συγχώρησιν θερμῶς ἐξαιτούμενος.

9. Ἔκτοτε, οὐ μόνον τῆς αἰσχρᾶς ἐκείνης ἐπαύσατο πράξεως, ἀλλὰ καὶ τοιαύτην θερμὴν μετάνοιαν ἐπεδείξατο, ὥς καὶ τῷ Θεῷ εὐαρεστῆσαι διὰ τῆς καλῆς αὐτοῦ ἐργασίας, καὶ γενέσθαι δοκιμώτατος Μοναχὸς ἐν οὐ μακρῷ χρόνῳ, ὥστε καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς θεωροῦντας αὐτοῦ τὴν μετάνοιαν καὶ κατὰ Θεὸν προκοπήν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ.

10. Ποτὲ δὲ προσελθόντες τῷ Ἀββᾷ ἠρώτων αὐτὸν εἰπεῖν αὐτοῖς, τίνος χάριν οὐκ ἤλεγχε τὸν ἀδελφὸν οὕτως ἁμαρτάνοντα ἐπιστάμενος, ἀλλ' ἐμακροθύμει μέχρι καιροῦ;

11. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Γέρων, εἶπεν αὐτοῖς· ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν τὴν μίαν τοῦ ἀδελφοῦ χεῖρα κατέχοντα, καὶ ἕλκοντα εἰς τὸν κόσμον· κἀγὼ διὰ τῆς μακροθυμίας, τὴν ἑτέραν αὐτοῦ χεῖρα ἐκράτουν, ἵνα μὴ ἐλεγχθεὶς ἀποδράμῃ εὐθὺς εἰς τὸν κόσμον, ἔνθα αὐτὸν ὁ διάβολος ἔσυρεν. Ὅτε δὲ ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς σῶσαι τὸ ἴδιον πλάσμα, ἰδοὺ ἔχομεν καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ χεῖρα, καὶ ὅλον αὐτὸν σῳζόμενον.

Τοῦ Πατρός, ἤγουν τοῦ Εὐεργετινοῦ.

α' Καλὴ οὖν ἡ μακροθυμία μετὰ εὐχῆς, ὁ συγγραφεὺς ἐπιφέρει, ὅταν ἐνδεικνύμεθα ταύτην εἰς ἀδελφὸν πειρασθέντα ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πολεμίου, καὶ εἰς ἀπόγνωσιν καταπίπτοντα· πολλάκις γὰρ παρακληθεὶς ὁ Θεός, καὶ οἰκτείρας τὸ ἑαυτοῦ πλάσμα, διορθοῦται τὸν σφαλέντα καὶ διανίστησιν ἐκ τοῦ πτώματος.

β' Ἡ δὲ ἀποτομία καὶ ὁ ἔλεγχος, ἐν οὐ καιρῷ γινόμενοι, ἐπιτρίβειν μᾶλλον, οὐ θεραπεύειν τὰ τῶν πεσόντων πεφύκασι τραύματα.

12. Ἀδελφῷ ποτε συνέβη πειρασμός, ἤγουν ὄλισθος ἁμαρτίας εἰς τὸ Κοινόβιον τοῦ Ἀββᾶ Ἠλία καὶ διωχθεὶς ἐκεῖθεν, ἀπῆλθε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἔμεινε πρὸς αὐτὸν χρόνον τινά.

13. Εἶτα ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος εἰς τὸ Κοινόβιον, ὅθεν ἐξῆλθεν· οἱ δὲ ἐν τῷ Κοινοβίῳ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, καὶ ἀνακάμψας πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον, ἀνήγγειλεν αὐτῷ λέγων· οὐκ ἠθέλησάν με δέξασθαι, Πάτερ.

14. Ὁ δὲ ἀποστείλας σὺν αὐτῷ ἀδελφόν, ἐδήλωσεν αὐτοῖς τάδε· πλοῖον ἐναυάγησεν ἐν τῷ πελάγει, καὶ ἀπώλεσε τὸν γόμον, καὶ μετὰ καμάτου ἐσώθη εἰς τὴν γῆν· ὑμεῖς δὲ τὸ διασωθὲν θέλετε καταποντίσαι;

15. Οἱ δὲ μαθόντες ὅτι ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος ἀπέστειλεν αὐτόν, εὐθέως ἐδέξαντο τὸν ἀδελφόν.

Ἑρμηνεία

ΕΝΑΣ Γέρων εἶχε δώδεκα μαθητάς. Κάποτε λοιπὸν ἕνας ἐξ αὐτῶν μετέβη εἰς ἕνα χωρίον, διὰ μίαν ὑπόθεσιν τῆς ἀδελφότητος· ἐκεῖ, ἀπὸ ἐνέργειαν τοῦ πειρασμοῦ, ἔπεσεν εἰς πορνείαν. Ἀπὸ τότε συνήθισε πλέον εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ μετέβαινε, κρυφίως, μετὰ τὴν δοξολογίαν τοῦ ὄρθρου, εἰς τὸ χωρίον, ἀπ' ὅπου ἐπέστρεφε τὸ πρωΐ.

2. Αὐτὴν τὴν αἰσχρὰν συνήθειαν ἀντελήφθησαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ ὁ Ἀββᾶς, ὅστις ἐν τούτοις δὲν τὸν ἤλεγξεν ἀμέσως, ἀλλὰ προσεποιήθη, ὅτι ἀγνοεῖ τὴν ὑπόθεσιν.

3. Ὕστερον ὅμως οἱ ἀδελφοὶ ἤρχισαν πλέον νὰ κατηγοροῦν ἐμφανῶς τὸν ἁμαρτάνοντα ἀδελφὸν καὶ νὰ θεωροῦν ὡς αἰτίαν τῆς ἁμαρτωλῆς συνηθείας τὴν σιωπὴν τοῦ Ἡγουμένου, τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήριζον, εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, τελείως ἄσκοπον καὶ ἐπιζήμιον. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν ὁ Ἀββᾶς μεταβαίνει πρωΐ—πρωΐ εἰς τὸ κελλὶ τοῦ ἀδελφοῦ· μόλις εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς τὸ κελλὶ καὶ ὁ ἐν λόγῳ ἀδελφὸς ἀπὸ τὸ χωρίον, εἰς τὸ ὁποῖον, ὅπως εἶπον, μετέβαινε διὰ τὴν αἰσχρὰν πρᾶξιν.

4. Ὁ Μοναχὸς ὅμως, ἐν τῇ σπουδῇ του νὰ ἐπιστρέψῃ γρήγορα εἰς τὸ κελλίον του, διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀντιληπτός, ἔρριψεν ἐπάνω του τὸ ἐπανωφόρι τῆς γυναικός, ἀντὶ τοῦ ράσου του. Ἀφῃρημένος δέ, ὅπως ἦτο ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὸ κελλίον ἐκρέμασεν εἰς μίαν γωνίαν τοῦ κελλίου τὸ γυναικεῖον αὐτὸ ἐπανωφόρι, χωρὶς νὰ τὸ περιεργασθῇ ἢ νὰ προσέξῃ τί ἦτο, διότι μάλιστα ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀντελήφθη ἐρχόμενον τὸν προεστῶτα, καὶ ἀπησχολεῖτο ἐξ ὁλοκλήρου μὲ τὴν συνάντησίν του σκεπτόμενος τί νὰ ἀπολογηθῇ.

5. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν κατάστασιν εὑρισκόμενον, τὸν ἐπεσκέφθη ὁ Ἀββᾶς, ὅστις μόλις εἰσῆλθεν, εἶδε τὸ κρεμασμένον γυναικεῖον ἐπανωφόριον· δὲν εἶπεν ὅμως τίποτε ἀμέσως περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἠρώτησε, δῆθεν ἀδιαφόρως, τὸν ἀδελφόν:

—Ποῦ ἦσουν, ἀδελφέ μου;

—Ἐπῆγα εἰς τὸ τάδε μέρος—ἀπήντησε ψευδόμενος ἐκεῖνος—διὰ κάποιαν ἐργασίαν.

—Δὲν ἐπῆγες εἰς τὸ χωρίον;—ἠρώτησε πάλιν ὁ Ἀββᾶς.

—Ὄχι, Δέσποτα—ἀπήντησεν ὁ ἀδελφός.

6. Τότε ὁ Ἡγούμενος ἐρωτᾷ μὲ ἠρεμίαν.

—Καὶ αὐτὸ τὸ ἐπανωφόριον τίνος εἶναι;

Μόλις ὁ ἀδελφὸς ἀντελήφθη, ὅτι τὸ ἐπανωφόρι εἶναι γυναικεῖον, ἀμέσως ρίπτεται πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἀββᾶ καὶ τοῦ λέγει:

—Συγχώρεσέ με, Πάτερ μου, δὲν τὸ ξανακάμνω.

7. Τότε ὁ Ἀββᾶς τὸν συνεχώρησε, τὸν ἐσήκωσεν ἀπὸ κάτω καὶ μὲ γλυκύτητα τὸν παρηγορεῖ καὶ τοῦ λέγει:

—Τέκνον μου, πρόσεχε τοὐλάχιστον εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἁμαρτήσῃς, διότι τί κερδίζεις ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτήν; Καὶ εἰς αὐτὸν ἐδῶ

τὸν κόσμον θὰ δοκιμάζῃς περιφρόνησιν καὶ ἐντροπὴν ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα θὰ κληρονομήσῃς τὸ ἄσβεστον πῦρ καὶ τὸν ἀκοίμητον σκώληκα. Σὲ παρακαλῶ λοιπόν, τέκνον μου, ποτὲ πλέον νὰ μὴ ξανακάμῃς αὐτὴν τὴν σιχαμερὰν καὶ αἰσχρὰν πρᾶξιν.

8. Ὁ ἁμαρτήσας ἀδελφὸς κατενύγη ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ πίπτει πάλιν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Γέροντος, βρέχων αὐτοὺς μὲ πολλὰ δάκρυα καὶ ζητῶν ὁλοψύχως νὰ τὸν συγχωρήσῃ ὁ Θεός.

9. Ἀπὸ τότε ὄχι μόνον ἔπαυσε τὴν αἰσχρὰν ἐκείνην πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ τόσον θερμὴν μετάνοιαν ἐπέδειξεν, ὥστε εὐηρέστησε τὸν Θεὸν μὲ τὴν καλὴν αὐτοῦ πνευματικὴν ἐργασίαν ἀναδειχθείς, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου, δοκιμώτατος Μοναχός· οἱ ὑπόλοιποι ἀδελφοὶ βλέποντες τὴν μετάνοιάν του καὶ τὴν κατὰ Θεὸν προκοπήν του, εὐχαριστοῦσαν τὸν Θεὸν διὰ τὴν μεταστροφήν του αὐτήν.

10. Κάποτε δέ, μετὰ τὴν μεταστροφὴν αὐτήν, προσῆλθον οἱ ὑπόλοιποι μαθηταὶ πρὸς τὸν Ἀββᾶν καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ τοὺς εἰπῇ, διατὶ δὲν ἤλεγχε τὸν ἁμαρτήσαντα ἀδελφὸν καίτοι ἐγνώριζε πολὺ καλά, ὅτι ἡμάρτανεν, ἀλλὰ ἐμακροθυμοῦσε τόσον καιρόν;

11. Καὶ ὁ Γέρων εἰς ἀπάντησιν τοὺς εἶπε:

—Ἔβλεπα τὸν σατανᾶν νὰ τὸν κρατῇ ἀπὸ τὸ ἕνα χέρι καὶ νὰ τὸν σύρῃ πρὸς τὸν κόσμον καὶ ἐγώ, μὲ τὴν μακροθυμίαν, τὸν ἐκρατοῦσα ἀπὸ τὸ ἄλλο χέρι, διὰ νὰ μὴ λιποτακτήσῃ τελείως πρὸς τὸν κόσμον, ἐκεῖ δηλαδὴ ποὺ τὸν ἔσυρεν ὁ διάβολος. Ὅταν δὲ ὁ Θεὸς εὐδόκησε νὰ σώσῃ τὸ πλάσμα Του, ἔχομεν πλέον ἐλεύθερον καὶ τὸ ἄλλο του χέρι ἀπὸ τὸ διάβολον, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον σωθέντα ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς ἁμαρτίας.

Σχόλιον τοῦ Πατρός, ἤτοι τοῦ ἐρανιστοῦ τοῦ Εὐεργετινοῦ.

α'. Ἡ μακροθυμία λοιπὸν εἶναι καλὴ καὶ ὠφέλιμος, ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ προσευχὴν ὑπὲρ πολεμουμένου καὶ ὁσάκις ἐπιδεικνύομεν αὐτὴν πρὸς ἀδελφὸν πειρασθέντα ἀπὸ τὸν κοινὸν ἐχθρὸν καὶ ὑποκείμενον εἰς ἐνδεχομένην ἀπελπισίαν. Διότι ἔχει παρατηρηθῆ, ὅτι πολλὰς φορὰς ἐδυσωπήθη ὁ Θεὸς ἀπὸ παρακλήσεις καὶ ἐλυπήθη τὸ πλάσμα του, τὸ ὁποῖον οὕτω διώρθωσε τὸ σφάλμα του καὶ ἀνεστήθη ἀπὸ τὸ πτῶμα τῆς ἁμαρτίας.

β'. Ἀπ' ἐναντίας ἡ αὐστηρότης καὶ ὁ ἀπότομος ἔλεγχος, ὅταν δὲν γίνωνται εἰς κατάλληλον καιρόν, παροξύνουν περισσότερον τὸν ἔνοχον, παρὰ θεραπεύουν τὰ τραύματα αὐτῶν ποὺ πίπτουν.

12. Εἰς ἕνα ἀδελφὸν συνέβη κάποτε πειρασμός, δηλαδὴ γλίστρημα πρὸς ἁμαρτίαν. Ὁ ἀδελφὸς αὐτὸς διέμενεν εἰς τὸ Κοινόβιον τοῦ Ἀββᾶ Ἠλία καὶ ἐξεδιώχθη ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς· ὁ ἐκδιωχθεὶς μετέ-

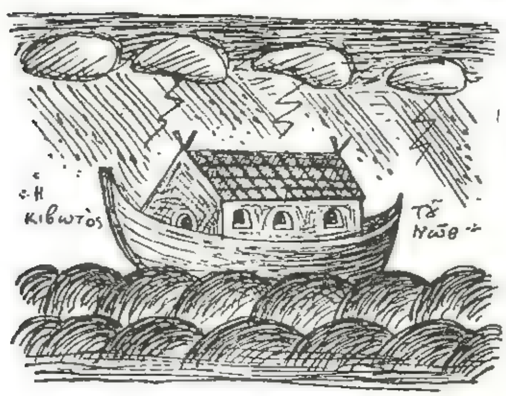
βη τότε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον εἰς τὸ ὄρος καὶ ἔμεινε πλησίον του ἐπί τινα χρόνον.

13. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Κοινόβιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξεδιώχθη, ἀλλ᾿ οἱ ἀδελφοὶ δὲν τὸν ἐδέχθησαν· λυπημένος λοιπὸν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ἀββᾶν Ἀντώνιον καὶ τοῦ εἶπε:

—Πάτερ μου, δὲν ἠθέλησαν νὰ μὲ δεχθοῦν.

14. Ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος τὸν ἀπέστειλε πάλιν μὲ τὴν συνοδείαν καὶ ἑνὸς ὑποτακτικοῦ του, παραγγείλας πρὸς τοὺς Κοινοβιάτας τὰ ἑξῆς: «Ἕνα πλοῖον ἐκινδύνευε κατὰ τὸ ταξίδιόν του νὰ ναυαγήσῃ εἰς τὸ πέλαγος. Ἐξ αἰτίας τοῦ κινδύνου ἔχασε τὸ φορτίον του καὶ μετὰ κόπου κατέφυγεν εἰς τὸν λιμένα. Σεῖς λοιπὸν τὸ μετὰ τοιούτου κόπου διασωθὲν πλοῖον θέλετε νὰ τὸ καταβυθίσετε»;

15. Ταῦτα οἱ Κοινοβιάται ἀκούσαντες, καὶ πληροφορηθέντες, ὅτι τὸν ἐκδιωχθέντα ἀδελφὸν ἀπέστειλεν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος, ἀμέσως τὸν ἐδέχθησαν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΜΘ΄

Ὅτι οὐ δεῖ τὸν προεστῶτα τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἁμαρτάνουσιν ἐφησυχάζειν, ἀλλ' ἐλέγχειν καὶ ἐπιτιμᾶν καὶ παντὶ τρόπῳ θεραπεύειν.

Ὁ Ἡγούμενος δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἡσυχάζῃ καὶ νὰ ἀδιαφορῇ ὁσάκις ἁμαρτάνουσιν οἱ ὑποτακτικοί του, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐλέγχῃ, νὰ τοὺς ἐπιτιμᾷ καὶ μὲ κάθε τρόπον νὰ τοὺς διορθώνῃ.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΠΑΡΕΒΑΛΕ ποτε ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ Ἀλεξανδρεὺς πρὸς τὸν Ἀββᾶν Παχώμιον τὸν Ταβεννησιώτην· ὁ δὲ Παχώμιος ἠρώτησεν αὐτὸν λέγων, ὅτι εἰσὶν ὑπ' ἐμὲ ἀδελφοὶ ἄτακτοι· τί οὖν, παιδεύσω αὐτούς;

2. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· παίδευσον, καὶ κρῖνον δικαίως τοὺς ὑπὸ σέ· τινὰ δὲ τῶν ἔξω μὴ κρίνῃς· γέγραπται γάρ· «οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ Θεὸς κρίνει».

Ἑρμηνεία

ΚΑΠΟΤΕ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐπεσκέφθη τὸν Ἀββᾶν Παχώμιον τὸν Ταβεννησιώτην. Ὁ Ἀββᾶς Παχώμιος, ἐπ' εὐκαιρίᾳ, ἠρώτησεν:

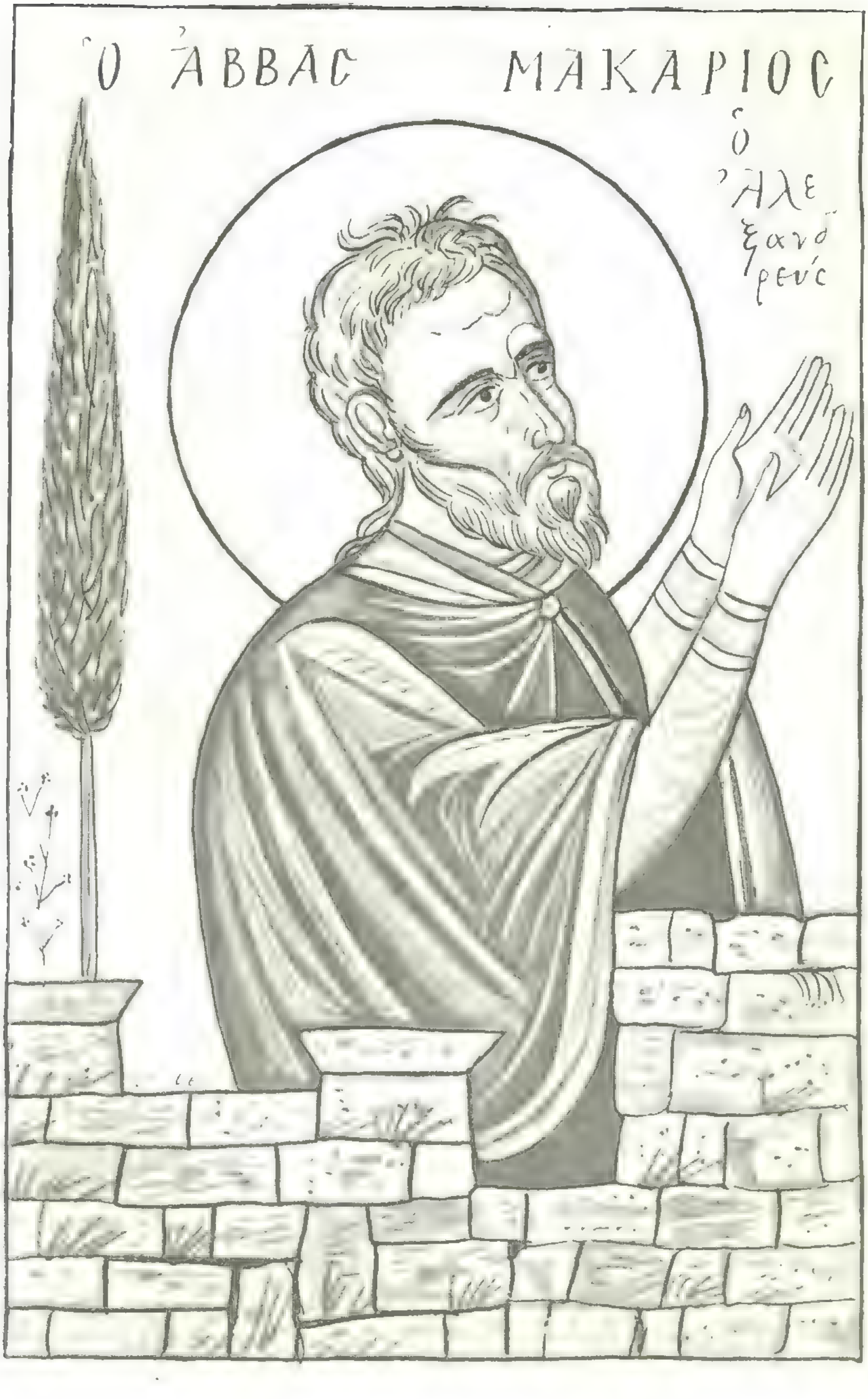
—Εἰς τὴν συνοδείαν μου εὑρίσκονται μερικοὶ ἀδελφοὶ ἄτακτοι· τί μὲ συμβουλεύεις νὰ κάμω; Νὰ τοὺς τιμωρήσω;

2. Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος τοῦ ἀπήντησε:

—Νὰ τιμωρῇς καὶ νὰ κρίνῃς δίκαια τοὺς ὑποτακτικούς σου. Νὰ προσέχῃς ὅμως νὰ μὴ κρίνῃς κανένα, ὁ ὁποῖος δὲν ἀνήκει εἰς τὴν συνοδείαν σου. Διότι πρέπει νὰ ἐφαρμόζῃς τὴν ἐντολὴν τοῦ θείου Παύλου, ὅστις ἔγραψε πρὸς Κορινθίους· «δὲν κρίνετε σεῖς τοὺς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας; (ἔτσι καὶ ἐγὼ κρίνω τοὺς πιστούς), τοὺς δὲ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας (τοὺς ἀπίστους) τοὺς κρίνει ὁ Θεός» (Α΄ Κορ. ε΄ 12—13).

Β΄. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ΤΟΙΣ ἀτάκτοις τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀμελέσιν οὐ δεῖ ἐφησυχάζειν τὴν βακτηρίαν τοῦ προεστῶτος· οἱ γὰρ μὴ βουλόμενοι τῷ θείῳ φόβῳ χαλινοῦν τὴν ἑαυτῶν καρδίαν, δι' αὐτῆς τῶν ἀνωφελῶν ἀπόσχονται, ὃν τρόπον δοῦλος σωφρονεῖ δι' αὐστηρίαν δεσπότου.

Ο ἈΒΒΑϹ ΜΑΚΑΡΙΟϹ
ὁ Ἀλεξανδρεύς

Ἑρμηνεία

Η ΡΑΒΔΟΣ τοῦ Ἡγουμένου δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἡσυχάζῃ, ἀλλὰ νὰ κινῆται κατὰ τῶν ἀτάκτων καὶ ἀμελῶν ἀδελφῶν· διότι ὅσοι δὲν θέλουν νὰ χαλιναγωγήσουν τὴν καρδίαν των μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, μόνον μὲ τὴν ἀπειλὴν τῆς τιμωρίας θὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὰ ἀνωφελῆ καὶ ἐπιβλαβῆ, ὅπως ἀκριβῶς, δηλαδή, καὶ ἕνας δοῦλος σωφρονίζεται μὲ τὴν αὐστηρότητα τοῦ κυρίου του.

Γ΄. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

Ο ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΩ ὅπου οὐ δεῖ ἀντιλέγοντι παραχωρῶν, πλανᾷ αὐτὸν ἐν ἐκείνῳ τῷ πράγματι, καὶ τὰς συνθήκας τῆς ὑποταγῆς ἀθετεῖν παρασκευάζει.

2. Μὴ γίνου δίγλωσσος, ἑτέρως μὲν τῷ λόγῳ, ἑτέρως δὲ τῇ συνειδήσει διακείμενος· τὸν γὰρ τοιοῦτον ἡ Γραφὴ ὑπὸ κατάραν ἵστησι.

3. Ἔστιν ὁ ἀλήθειαν λέγων καὶ ὑπὸ ἀφρόνων μισούμενος, καὶ ἔστιν ὁ ὑποκρινόμενος, καὶ διὰ τοῦτο ἀγαπώμενος· ὅμως, οὐδὲν ἕτερον τῶν ἀνταποδόσεων τούτων πολυχρόνιον γίνεται, διότι ὁ Κύριος ἐν ἰδίῳ καιρῷ, ἑκάστῳ τὸ δέον ἀνταποδίδωσιν.

Ἑρμηνεία

Ο ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ, ποὺ ἀφήνει τὸν ὑποτακτικόν του νὰ ἀντιλέγῃ ἐκεῖ ποὺ δὲν πρέπει καὶ νὰ κάμνῃ τὸ θέλημά του, τὸν πλανᾷ εἰς ἐκεῖνο τὸ ζήτημα, ἀλλὰ καὶ τὸν προετοιμάζει εἰς τὸ νὰ συνηθίσῃ νὰ παραβαίνῃ τοὺς ὅρους τῆς ὑπακοῆς, τὴν ὁποίαν ἔχει ὑποσχεθῆ νὰ φυλάττῃ.

2. Νὰ μὴ γίνεσαι δίγλωσσος, ἄλλα νὰ λέγῃς μὲ τὸ στόμα καὶ ἄλλα νὰ ἔχῃς εἰς τὴν συνείδησίν σου· διότι τὸν τύπον αὐτὸν τὸν θέτει ὑπὸ ἐπιτίμιον καὶ κατάραν ἡ Ἁγία Γραφὴ (Σειρ. κη´ 13, ε´ 14).

3. Ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ποὺ λέγει τὴν ἀλήθειαν καὶ μισεῖται ἀπὸ τοὺς ἄφρονας καὶ ἐκεῖνος, ποὺ ὑποκρίνεται καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀγαποῦν (οἱ ἄφρονες). Καμμία ὅμως ἐξ αὐτῶν τῶν περιπτώσεων δὲν ἀργεῖ νὰ δεχθῇ τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀνταπόδοσιν, διότι ὁ Κύριος εἰς ὡρισμένον καιρὸν ἀνταποδίδει αὐτὸ ποὺ πρέπει εἰς τὸν καθένα.

·ὙΠΟΘΕCΙC Ν΄·

Ὅτι δεῖ τὸν ἀδιόρθωτα ἁμαρτάνοντα καὶ τῷ κοινῷ τῆς ἀδελφότητος λυμαινόμενον, μετὰ τὴν πρέπουσαν ἐπιμέλειαν, ὡσαύτως ἔχοντα, ἐκδιώκειν, καὶ μὴ τῇ συμπαθείᾳ ὑπὲρ τὸ μέτρον χρώμενον τὸν προεστῶτα, καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς καταβλάπτειν.

Αὐτόν, ποὺ παραμένει ἀδιόρθωτος εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ζημιώνει μὲ τὴν ἐπιμονήν του αὐτὴν τὴν ἀδελφότητα, ἀφοῦ καταβληθῇ πρὸς ὠφέλειαν του ἡ πρέπουσα φροντὶς καὶ δὲν φέρῃ ἀποτέλεσμα, πρέπει νὰ τὸν ἀποδιώκωμεν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ Ἡγούμενος δὲν πρέπει, χρησιμοποιῶν ὑπὲρ τὸ μέτρον τὴν συμπάθειαν, νὰ ζημιώνῃ καὶ τὸν ἑαυτόν του καὶ τοὺς ὑπολοίπους.

Α΄. Ἐν τῷ Γεροντικῷ.

ΔΙΗΓΗΣΑΤΟ ὁ Ἀββᾶς Δανιήλ, ὅτι ὅτε ἦν ἐν τῇ Σκήτει ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος, ἦν τις ἐκεῖ Μοναχός, ὃς ἔκλεπτε τὰ σκεύη τῶν Γερόντων· ἔλαβεν οὖν αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ, θέλων αὐτὸν κερδῆσαι, καὶ τοὺς Γέροντας ἀναπαῦσαι.

2. Καὶ λέγει αὐτῷ· εἴ τι ἂν θέλῃς, ἐγώ σοι παρέχω, μόνον μὴ κλέψῃς· καὶ ἐδίδου αὐτῷ ὃ ἤθελε, καὶ χρυσίον καὶ κέρμα, καὶ ἱμάτιον, καὶ πᾶν ὃ ἐζήτει· ὁ δὲ πάλιν ἔκλεπτεν.

3. Οἱ δὲ Γέροντες, ἰδόντες ὅτι οὐκ ἐπαύσατο, ἐδίωξαν αὐτὸν εἰπόντες, ὅτι ἐὰν εὑρεθῇ ἀδελφὸς ἔχων τι ἐλάττωμα, ὃ τὸ κοινὸν οὐ βλάπτει, δεῖ βαστάζειν αὐτόν· εἰ δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ταράττει, δεῖ ἐκδιώκειν αὐτόν, ἵνα μὴ σὺν αὐτῷ καὶ ἄλλοι ἀπόλωνται.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α

Ο ΑΒΒΑΣ Δανιὴλ διηγήθη τὸ ἑξῆς περιστατικόν: Ὅταν ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος παρέμενεν εἰς τὴν Σκήτην, εὑρίσκετο ἐκεῖ καὶ ἕνας Μοναχός, ποὺ εἶχε τὴν κακὴν συνήθειαν νὰ κλέπτῃ τὰ διάφορα πράγματα τῶν Γερόντων. Ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος, ἐπιθυμῶν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Μοναχοῦ νὰ κερδίσῃ, ἀλλὰ καὶ τοὺς Γέροντας νὰ ἀφήσῃ ἡσύχους ἀπὸ αὐτὸν τὸν κλεπτομανῆ, τὸν ὡδήγησεν εἰς τὸ κελλί του.

2. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸν παρέλαβε, λέγει πρὸς αὐτόν:

—Πρόσεξε, ὅ,τι θέλεις, ἐγὼ μετὰ προθυμίας θὰ σοῦ τὸ παρέχω, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ κλέψῃς αὐτὸ ποὺ θὰ ἐπιθυμήσῃς.

Πράγματι ὁ Ἀββᾶς Ἀρσένιος τοῦ ἔδιδεν ὅ,τι ἤθελε· χρήματα, ἐνδύματα καὶ ὅ,τι, ἐν γένει ἐπεθύμει. Αὐτὸς ὅμως πάλιν ἔκλεπτε.

3. Οἱ Γέροντες τότε, βλέποντες, ὅτι δὲν διώρθωσε τὸ ἐλάττωμά του αὐτό, τὸν ἐξεδίωξαν ἀπὸ τὴν Σκήτην, λέγοντες: Ἐὰν ἀποκαλυφθῇ ἕνας ἀδελφὸς νὰ ἔχῃ ἐλάττωμα, ποὺ δὲν ζημιώνει τὴν ἀδελφότητα, πρέπει νὰ τὸν ἀνεχώμεθα· ἐφ' ὅσον ὅμως μὲ τὸ ἐλάττωμά του ταράσσει τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς ἐνοχλεῖ, τότε πρέπει νὰ τὸν ἐκδιώκωμεν, διὰ νὰ μὴ χάνωνται μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ οἱ ἄλλοι.

Β'. Τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ.

ἘΑΝ ἐμπιστευθῇς ἀρχάριον, μὴ πολὺς γίνου τῇ πρὸς ἐκεῖνον συμπαθείᾳ, ὑπὲρ ὃ ἀπαιτῇ παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ, ἐάν περ σκολιάζῃ πρὸς τὸν χρηστὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου, μήποτε συγκατασπασθῇς· οὐδὲ γὰρ τοῦ σκάφους ἀποπεσόντος, ἤδη καὶ τῆς νηὸς καταφρονητέον.

2. Ἐν γνώσει δὲ Κυρίου ἔστωσαν αἱ πράξεις σου, καὶ τοῖς διαβολικοῖς βρόχοις οὐκ ἐμπλακήσῃ· ἔθος γὰρ αὐτῷ ἐστι τοὺς ἀγωνιζομένους ἀπὸ τῶν δεξιῶν κλέπτειν, καὶ τὸ κακὸν διὰ τοῦ ἀγαθοῦ κατεργάζεσθαι.

3. Ἐὰν παρακαλῇς Ἡγούμενον ὑπὲρ ἀδελφοῦ τῆς Μονῆς ἐκβεβλημένου, ὡς διαστροφὴν ἐν τῇ ἀδελφότητι ποιήσαντος, μὴ ἀποβιάζου ὑπὲρ τούτου τὸν Πατέρα, ἀλλ' ἴσθι ὡς ὑπομιμνήσκων· τὸ δὲ λοιπόν, καταλιμπάνων τῷ τοῦ Θεοῦ βουλήματι.

4. Μήπως ὁ ἀδελφὸς οὔπω εἰς αἴσθησιν ἦλθε τῆς ἑαυτοῦ κακοφροσύνης, καὶ εἰσδεχθεὶς διὰ τῆς σῆς μεσιτείας, βλάβην ἐμποιήσῃ τῇ ἀδελφότητι, καὶ εὑρεθῇς σὺ τοῦ κακοῦ αἴτιος.

5. Καὶ γὰρ σπινθὴρ ἐν ἅλωνι ἐμπεσών, ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν κάματον ἐμπίπρησι. Δεῖ γὰρ ἕκαστον βαστάζειν τὸν πλησίον, ὅσον ἀπαιτεῖ ὁ λόγος, καὶ μὴ ὑπὲρ τὸ μέτρον· πλήν, μακάριος ὁ βαστάζων τὸν πλησίον διὰ τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην· οὐαὶ δὲ τῷ βασταζομένῳ καὶ μὴ συνιέντι.

6. Ἐὰν σχῇς μαθητὴν μετὰ σεαυτοῦ, καὶ τῇ ἀμελείᾳ καὶ ἀπροσεξίᾳ αὐτοῦ ἀποστῇ τοῦ ζυγοῦ τῆς εὐσεβείας, μὴ ξενίζου ἐπὶ τούτῳ, μηδὲ πάρεχε χώραν τῇ ἀθυμίᾳ ἐπὶ πλεῖον κατατρύχειν τὴν σὴν διάνοιαν, μήποτε καὶ σεαυτὸν κακώσῃς, κἀκεῖνον οὐδὲν ὠφελήσῃς, ἀλλ' ἐννόησον τὸν λειτουργὸν τοῦ Προφήτου Ἐλισσαιέ.

7. Εἰ δὲ καὶ εἰς πολλὴν κακίαν ἐξωκείλει, ἀναλόγισαι τὸν ἐξ Ἀποστόλων προδότην γενόμενον· καὶ τὶς οὕτως ἀγνώμων καὶ δυσσεβής, ὃς τῷ διδασκάλῳ ἐπιγράψαι τὴν αἰτίαν τῆς ἐκείνου καταπτώσεως, καὶ οὐχὶ τῇ τοῦ μαθητοῦ κακῇ προαιρέσει;

8. Αὐτεξούσιον γὰρ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον· διὸ τοῖς μὲν ἀγωνιζομένοις καλῶς, τιμαὶ καὶ στέφανοι ἀπόκεινται· τοῖς δὲ παραβάταις καὶ καταφρονηταῖς, τιμωρίαι καὶ βάσανοι.

Ἑρμηνεία

ἘΑΝ ἀναλάβῃς τὴν πνευματικὴν εὐθύνην ἀρχαρίου Μοναχοῦ, νὰ μὴ ἐπιδείξῃς ἀπέναντί του ἀσυλλόγιστον συμπάθειαν καὶ συγκατάβασιν, μεγαλυτέραν ἀπὸ ἐκείνην, ποὺ ἀπαιτεῖ ὁ Δημιουργός, ὁσάκις οὗτος ἀντιδρᾷ τυχὸν καὶ δυσανασχετεῖ πρὸς τὸν χρηστὸν τοῦ Κυρίου ζυγόν, ἵνα μὴ συντριβῇς καὶ σὺ μαζὶ μὲ αὐτόν. Διότι δὲν πρέπει νὰ ἀδιαφορήσῃ κανεὶς καὶ διὰ τὸ πλοῖον, ὅταν ἡ βάρκα ποὺ ἦτο δεμένη πίσω ἀπὸ αὐτὸ ἐναυάγησεν.

2. Αἱ πράξεις σου ἂς εἶναι πάντοτε σύμφωνοι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου· τότε νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι δὲν θὰ πέσῃς εἰς τὰ δίκτυα τοῦ διαβόλου. Διότι μὴ λησμονῇς, ὅτι ὁ διάβολος συνηθίζει νὰ ὑποκλέπτῃ τοὺς κόπους τῶν ἀγωνιζομένων διὰ δεξιῶν παγίδων, καὶ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὸ κακὸν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀγαθοεργίας (τῆς φαρισαϊκῆς, ἐπὶ παραδείγματι, ὑποκρισίας καὶ ἄλλων).

3. Ἐὰν παρακαλῇς τὸν Ἡγούμενον δι' ἕνα ἀδελφόν, ποὺ ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα, διότι ἔφερεν ἀνωμαλίαν καὶ σκάνδαλα εἰς αὐτήν, πρόσεξε νὰ μὴ ἐκβιάζῃς τὸν Πατέρα (δηλαδὴ τὸν Ἡγούμενον) χάριν τοῦ ἀποβληθέντος καὶ τὸν στενοχωρῇς· ἁπλῶς μὲ εὐγένειαν καὶ συστολὴν νὰ τοῦ τὸ ὑπενθυμίζῃς, ἀφήνων τὴν περαιτέρω ἔκβασιν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

4. Ὑπάρχει κίνδυνος ὁ ἀδελφός, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου παρακαλεῖς τὸν Ἡγούμενον, νὰ μὴ ἔχῃ συναισθανθῆ ἀκόμη τὸ σφάλμα του, καὶ εἰσερχόμενος πάλιν εἰς τὸ Κοινόβιον, διὰ τῆς μεσιτείας σου, νὰ προξενήσῃ βλάβην εἰς τὴν ἀδελφότητα, ὁπόταν σὺ θὰ εἶσαι ὁ αἴτιος τοῦ κακοῦ.

5. Μία σπίθα, ὅσον μικρὰ καὶ ἐὰν εἶναι, ὅταν πέσῃ εἰς ἀλώνι, δύναται νὰ κατακαύσῃ τὸν κόπον ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους. Πρέπει λοιπὸν ὁ καθένας ἐξ ἡμῶν νὰ ἀνέχεται τὰς ἀδυναμίας τοῦ πλησίον ὅσον ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ἡ λογικὴ καὶ ὄχι περισσότερον τοῦ μέτρου[1]. Πάντως εἶναι μακάριος ἐκεῖνος, ποὺ ἀνέχεται τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ πλησίον, χάριν τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης. Ἀλλοίμονον ὅμως εἰς ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ὑπομένουν οἱ ἄλλοι, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' αὐτὸς παραμένει ἀδιόρθωτος.

6. Ἐὰν ἀποκτήσῃς μαθητὴν (ὑποτακτικὸν) καὶ ἀπὸ ἀμέλειάν του καὶ ἀπροσεξίαν του ἀπομακρυνθῇ τοῦ ζυγοῦ τῆς εὐσεβείας, νὰ μὴ ξαφνιασθῇς δι' αὐτό· οὔτε νὰ ἀφήσῃς τὴν λύπην νὰ κατατυραννῇ περισσότερον τοῦ δέοντος τὴν διάνοιάν σου, μὴ τυχὸν καὶ τὴν ψυχήν σου βασανίσῃς, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον δὲν ἠμπορέσῃς νὰ τὸν ὠφελήσῃς καθόλου· εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν νὰ σκεφθῇς τὸν ὑπηρέτην τοῦ Προφήτου Ἐλισσαιέ (Δ' Βασ. ε' 20—27).

7. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη, ἐξ ἀμελείας του, περιπέσῃ εἰς μεγάλην κακίαν, μὴ λυπηθῇς περισσότερον τοῦ δέοντος, σκεπτόμενος, ὅτι ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν Ἀποστόλων προῆλθεν ὁ προδότης Ἰούδας. Διότι ποῖος εἶναι τόσον ἀχάριστος καὶ ἀσεβής, ὥστε νὰ ἀποδώσῃ τὴν αἰτίαν τῆς καταπτώσεως τοῦ μαθητοῦ εἰς τὸν θεῖον Διδάσκαλον καὶ ὄχι εἰς τὴν κακὴν ἐκείνου προαίρεσιν;

8. Διότι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν αὐτεξούσιον τὸν ἄνθρωπον. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον εἰς μὲν τοὺς καλῶς ἀγωνιζομένους δίδονται τιμαὶ καὶ στέφανοι, ἐνῷ διὰ τοὺς παραβάτας καὶ καταφρονητὰς τῶν ἐντολῶν ὑπάρχουν βασανιστήρια καὶ τιμωρίαι.

---

1) «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν» (Ματθ. ιθ' 19, κβ' 39, Μάρκ. ιβ' 31, 33, Λουκ. ι' 27, Ρωμ. ιγ' 9, Γαλ. ε' 14, Ἰακ. β' 8, Λευϊτικὸν ιθ' 18).

Γ'. Τοῦ Ἀββᾶ Μάρκου.

ΟΤΑΝ ἡ τοῦ ἑνὸς βλάβη εἰς πολλοὺς διατρέχῃ, οὐ δεῖ μακροθυμεῖν οὔτε ζητεῖν τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι· διότι τῆς μονομεροῦς ἀρετῆς, ἡ πολυμερὴς ὠφελιμωτέρα τυγχάνει.

Ἑρμηνεία

ΟΤΑΝ ἡ βλάβη τοῦ ἑνὸς ζημιώνει πολλούς, τότε δὲν πρέπει νὰ μακροθυμῶμεν, οὔτε νὰ ζητῶμεν τὸ συμφέρον τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἀλλὰ τὶ συμφέρει εἰς τοὺς πολλοὺς διὰ νὰ σωθῶσι, διότι ἡ ἀρετὴ τῶν πολλῶν εἶναι ὠφελιμωτέρα ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἑνός.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν εἴη δόξα καὶ χάρις εἰς τοὺς αἰῶνας

ἈΜΗΝ

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟΥ :—

Τέλος τοῦ τετάρτου βιβλίου τοῦ εὐεργετινοῦ καὶ τῷ Θεῷ δόξα :—
∴ ἀμήν ∴

ΜΡ ΘΥ
Ἡ ΣΥΝΑΞΙΣ ΤΩΝ
ἘΝ ἉΓΙΩ ὌΡΕΙ
ΤΟΥ ἌΘΩΝΟΣ
ΔΙΑΛΑΜΨΑΝΤΩΝ
ὉΣΙΩΝ ΚΑῚ ΘΕΟΦΟ
ΡΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ